

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTCOMUNISTĂ

XIV

2001

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Cronologia vieții literare românești : perioada
postcomunistă / coord.: Eugen Simion. - București :
Editura Muzeul Literaturii Române, 2014-
vol.

Vol. 14 : 2001 / Laurențiu Hanganu ; coord. red.:
Lucian Chișu. - 2023. - ISBN 978-973-167-668-5

I. Hanganu, Laurențiu
II. Simion, Eugen (coord.)
III. Chișu, Lucian (coord.)

821.135.1.09

Tehnoredactor: Mihăiță Stroe
Coperta: Mircea Dumitrescu

Eugen SIMION (coordonator general)

Lucian CHIȘU (coordonator redacțional)

Laurențiu HANGANU

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTCOMUNISTĂ

XIV

2001

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

București, 2023

CRONOLOGIA VIEȚII LITERARE ROMÂNEȘTI. O RETROSPECTIVĂ.

Cu această ultimă serie, cuprinzând intervalul dintre anii 2001 și 2012, *Cronologia vieții literare românești* ajunge la capăt. Inițiată și coordonată de academicianul Eugen Simion, CVLR (în formulă abreviată) constituie, împreună cu *Dicționarul General al Literaturii Române* (DGLR), unul dintre cele mai ample proiecte de studiere a fenomenului literar în care au fost implicați cercetătorii din cadrul Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. Atât DGLR, cât și CVLR au drept ultimă bornă temporală a consemnărilor analitice și bibliografice anul 2012. În felul acesta, pe mari suprafețe de informație (CVLR) și de interpretare (DGLR), cele două proiecte se intersectează, sperăm spre beneficiul tuturor celor interesați. Cu atât mai mult cu cât, se știe, literatura, analizele și comentariile asupra ei se regăsesc în cărți, altfel spus în opere, monografii, istorii, dicționare și antologii literare, în timp ce „viața” literaturii se află în reviste.

Din păcate, sfârșitul vieții profesorului Eugen Simion a venit într-un moment neașteptat, luându-ne pe toți prin surprindere. Odată cu acest act final, se năruia o întreagă bibliotecă de proiecte culturale, pierzându-se iremediabil cele personale, între care se profilase și o *Istorie a literaturii române*, operă aproape definitivată, din păcate, rămasă doar ca promisiune. Dispariția Profesorului, pe care am considera-o mai degrabă accidentală, a intervenit în momentul când energia și optimismul său erau molipsitoare pentru cei din jur. Faptul că ducem la bun sfârșit una dintre lucrările acestui „paradis în destrămare” este pentru noi o ultimă, tristă consolare.

*

Finalizarea proiectului impune, credem, o privire retrospectivă. Ea vizează selectiv cele aproape șapte decenii din „viața literară românească”, deja consemnate în paginile a 75 de tomuri, cât însumează acum CVLR. Interesul de față este de altă natură, adică se referă la incitățile și etapele care au jalonat evoluția acestei cercetări de dimensiuni gigantice, ades numită „faraonică”. Provocările nu au fost puține și ilustrează acum, la final, tipurile de cunoaștere acumulate.

Pentru început, trebuie subliniat un fapt de istorie literară: *Cronologia...* are un precursor, un „impuls” mai vechi. Institutul a fost câștigătorul proiectului de cercetare *Literatura română în epoca totalitarismului. Perioada 1945-1965 în cultura română*, grant finanțat de CNCIS, în urma căruia au rezultat volumul¹ și broșura cu același nume, primul destinat etalării rezultatelor științifice, broșura fiind tipărită în scopul obținerii *feed-back*-ului asupra interesului tematic din partea tineretului studios, precum și din partea specialiștilor și a publicului larg. Momentul cel mai important l-a constituit organizarea Conferinței internaționale cu titlul *O istorie posibilă a vieții literare postbelice în sud-estul Europei (concepte, evenimente, destine)*. Apărute într-o perioadă când întreaga comunitate literară din țara noastră era antrenată în polemici consacrate acestui subiect, considerat de strictă actualitate, studiile din *Literatura în epoca totalitarismului* vizau aspecte și teme precum statutul scriitorului în cele două decenii (1945-1965), colaboraționismul și fenomenul epurărilor, introducerea proletcultului și realismului socialist, criza celor două culturi, procesul modernismului (Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia), contestarea criticii estetice (T. Maiorescu, E. Lovinescu, G. Călinescu), precum și unele forme de adeziune la „noile” valori (cazul Petru Dumitriu, care a stârnit un interes enorm în acei ani prin cele două cărți cu dialoguri (confesiuni, destăinui), despre destinul cunoscutului scriitor care își părăsise țara în plină glorie. Rezultatele au fost atât de neașteptate, de încurajatoare, încât, înainte de a se fi încheiat grantul oferit de Ministerul Educației, se puneau bazele noului proiect, denumit *Cronologia vieții literare românești*², în fapt o dezvoltare a celui dintâi, de această dată inventariindu-se întreaga epocă a totalitarismului de tip comunist (1944-1989), rezultatele³ nelăsându-se mult așteptate, ci fiind consemnate în broșura amintită. Ideea centrală a proiectului consta în realizarea panoramică a adevăratei imagini a vieții literare românești, ascunsă precum piesele unui *puzzle* în revistele și publicațiile timpului. Metoda de lucru consta în decopertarea „munților” de ziare și reviste apărute în tot acest interval, în excavarea întregului material cu conținut literar-informativ, de evaluare – cronici recenzii, eseuri critice – a mărturiilor documentare (scrisori, jurnale, memorii), interviuri și alte tipuri de confesiuni, cu valoare de zăcământ aurifer-literar, existente în presa literară a fiecărui an.

¹ *Literatura în epoca totalitarismului. Perioada 1945-1965 în literatura română*. (Lucian Chișu, Laurențiu Hanganu, coord.) Editura Printech, București, 2007, 354 p., ISBN 978-606-521-213-8.

² *Literatura în epoca totalitarismului. Perioada 1945-1965 în literatura română*, p. 312: „În cadrul institutului, aceiași cercetători sunt antrenați într-un proiect în curs, dedicat perioadei proletcultiste în literatura română, intitulat *Cronologia vieții literare române în perioada 1944-1964*. În „RITL”, revista Institutului seunt publicate deja texte:

³ Idem, p. 313: „, în «RITL»» I-IV, 2007; «RITL III-IV» (2008), perioada extinsă între 23 aug. - 31 dec. 1944.

Distingem în acest parcurs o primă etapă consacrată perioadei anilor 1944-1964. Componenta „echipei” care a lucrat la defrișarea acestei etape a fost formată din cercetătorii deja implicați în proiectul CNCSIS, cărora li s-au adăugat specialiști care aprofundaseră, în cadrul DGLR (prima serie), epoca și scriitorii cei mai notorii ai ei. Tomul cu care se deschide seria - CVLR 1944-1945 - conține *Prefața* semnată de Eugen Simion, în care sunt precizate scopurile și anvergura acestui demers științific: „Ideea mea, propunându-le această temă, a avut și are în continuare două rațiuni. O rațiune, întâi, pedagogică: să-i determin pe tinerii care n-au trăit sub comunism (sau au trăit doar în anii copilăriei și adolescenței) să cunoască mai bine viața literară din această perioadă. Și cum ar putea s-o cunoască dacă nu citind publicațiile vremii și, în măsura în care este posibil, cercetând arhivele publice?... A doua rațiune (rațiunea principală!) a fost aceea de a reconstitui printr-o acțiune comună (citește: printr-o cercetare atentă, migăloasă, cu maximă obiectivitate!) evenimentele care, în succesiunea lor, adesea confuză și contradictorie, au marcat cea mai sumbră epocă din istoria literaturii române și în genere, din istoria modernă a României. [...] Sperăm să putem oferi cititorilor noștri, după ce proiectul va ajunge la capăt, o fotografie fidelă a lumii literare românești din ultima jumătate de secol. [...] Nu-i prima dată când se încearcă asemenea studii, dar cercetarea noastră își propune să facă mai mult: să despoaie toate publicațiile cât de cât importante ale vremii și să înregistreze evenimentele mari și mici care, într-un chip sau altul, au marcat viața culturală în această fază în care, să mai spun o dată, politica intră brutal în literatură și toate conceptele literaturii sunt răsturnate, iar ideologia (o ideologie unică!) vine la putere. [...] Au încercat, vreau să spun, acești tineri cercetători care, prin natura lucrurilor, n-au de protejat decât adevărul istoric și n-au de plătit nicio poliță morală. Ei fac, în fond, un exercițiu de arheologie literară. Un exercițiu erudit, ca să folosesc o construcție puțin oximoronică. Scopul este de a dovedi că lucrurile sunt totdeauna complexe, când este vorba de literatură, și că în domeniul creației nu vom găsi niciodată îngeri și demoni în stare pură. [...] Țin să le mulțumesc tuturor celor care au contribuit, cu priceperea, devotamentul și probitatea lor științifică și morală, la realizarea acestui proiect.” (13 iunie, 2010)

Între anii 2010 și 2012 apar zece volume din *Cronologia vieții literare românești*, distribuiți pe tomuri astfel: 1944-1945; 1946-1947, 1948, 1949-1950, 1951 -1953, 1954-1955, 1956-1956, 1958-1959, 1960-1962, 1963-1964. Acestea au fost elaborate sub coordonarea redacțională a regretatului nostru coleg, profesorul Andrei Grigor (1953–2014) care, în *Nota redacțională*, fixa principalele aspecte vizate: „Metodologia acestei lucrări decurge din constatarea că, în general, demersurile similare dedicate aceluiași scop – studii, comentarii, interpretări construite în regim de istorie literară – se caracterizează prin tendința

de a emoționaliza discursul, de a-l transforma într-un rechizitoriu politic, justificat, dar nu totdeauna substanțializat prin apelul la document. Reflectată într-o retorică preponderent politică, realitatea culturală a timpului postbelic nu își dezvăluie toate nuanțele, contribuțiile indirecte la ideologizarea literaturii rămân, în bună parte, neștiute, iar sensurile majore ale transformărilor petrecute atunci scapă cunoașterii și înțelegerii”.

Principiul urmat are în atenție datele cronologice în jurul cărora, strânse ca un mănunchi, evenimentele și autorii lor ocupă prim-planul socio-politic, literar și cultural al momentului. O prețioasă *Anexă* (editoriale, articole, versuri, texte polemice, acuzații de tip inchiizitorial, luări de atitudine, redate integral) însoțește comentariile. Ulterior, se va renunța la textele (altfel extrem de utile) din *Anexă*, fiindcă publicarea lor *in extenso* încalcă Legea dreptului de autor. Trebuie semnalată și o primă deficiență: *Index*-ul de autori, care ar fi facilitat accesul rapid la informațiile punctuale, lipsește în volumele consacrate anilor 1944-1947, dar *CVLR 1948* conține, reparator, datele absente. Autorii de articole, poezie, proză, dramaturgie, eseu, critică și/sau istorie literară, editorial etc etc. rămân în continuare un element secundar, ordinea fiind data calendaristică (1), publicația (2) autorul (3), situație perpetuată până la volumul al X-lea (1963-1964), cu care se încheie, în fapt, prima etapă.

*

Imprevizibilul s-a produs în anul 2014, când se derulează a doua etapă, cu volume tipărite până în 2016. Cursul editorial se abate de la continuarea cronologic progresivă. S-ar zice că apare o sincopă. În realitate, se petrece cu totul altceva: similitudinile dintre „viața literară” din primul deceniu postcomunist și ilustrările materialului aferent anilor 1944-1954, evidențiază repetiții și procesări aproape simetrice, stârnind curiozitatea și interesul pentru o prezentare paralelă a celor două scurte etape ale vieții noastre literare. Cercetarea a continuat, reorientată spre perioada anilor 1990-2000, iar prioritatea s-a dovedit a fi utilă și plină de învățăminte. Totodată, abaterea de la criteriul cronologic a produs o schimbare fundamentală de viziune. Ea aparține tot autorului acestei inițiative. În *Cuvântul înainte* din primul tom al *Cronologiei vieții literare românești. Perioada postcomunistă* (1990-2000), coordonatorul general arată: „În continuarea celor zece volume apărute în anii din urmă, publicăm acum încă trei tomuri (circa 2000 de pagini) din *Cronologia vieții românești*, proiectată să cuprindă evenimentele literare, bune și rele, din epoca 1944-2000. [...] Cele de față se referă la primii ani (1990-1992) din perioada postcomunistă. Vor urma, desigur, și altele. Din motive de strategie a cercetării, dar mai ales din lipsă de combatanți (personal restrâns, după buget mic, posturi blocate, salarii derizorii, profesie dificilă, nespectaculoasă și, deci, neatractivă pentru cei care vor să facă o carieră fulgerătoare în societatea noastră capitalistă tânără), am

fost nevoiți să schimbăm ceva în scenariul nostru: am lăsat deoparte, de pildă, pentru moment, epoca 1964-1989, pentru a putea să ne concentrăm eforturile asupra anilor tulburi de după revoluție, atunci când regimul libertății a declanșat ceea ce se cheamă „procesul revizuirilor morale” în societatea românească și, cu precădere, în viața literară. Cum se va vedea în paginile ce urmează, revizuirile morale au fost confundate, în multe cazuri, cu revizuirile estetice, necesare și unele și altele, dar care nu trebuie niciodată confundate, substituite... [...] Ele formează o mică istorie, deocamdată parțială și fragmentată, a vieții literare românești, într-o epocă extrem de agitată, bogată în idei, confruntată cu atitudini publice de toate felurile, cu revizuiți radicale, cu multe confuzii, dar – trebuie să recunoaștem – și cu soluții raționale. [...] *Cronologia* oferă informații bogate celui dornic să știe ce gândesc și ce scriu intelectualii români la începutul unui deceniu în care toate valorile sunt puse în discuție și toate structurile existente se clatină. Cum să-l numim? „Deceniul despărțirilor”, „deceniul revizuirilor”, „deceniul confruntării dintre spiritual și politic” [...] Propun să mai așteptăm înainte de a găsi un nume potrivit pentru acest deceniu tulbur și violent în care, sunt nevoit să repet, idiosincraziile au explodat și clasa intelectuală s-a învrăjbit... [...] Să mai așteptăm, zic, să apară și celelalte tomuri din această cronologie pe care cei care au alcătuit-o (în frunte cu Bianca Burța-Cernat) s-au silit, îmi dau seama, să fie obiectivi. De abia atunci vom judeca, așa cum se cuvine, ultimul deceniu al veacului al XX-lea românesc și, totodată, primul deceniu al libertății spirituale”.

*

În etapa a treia din proiect au fost reluate preparativele pentru continuarea *Cronologiei vieții literare românești. Perioada postbelică*. Între anii 2017 și 2018 sunt editate 10 tomuri pentru cinci ani, cât însumează intervalul 1965-1969. Din *Nota asupra ediției*, desprindem: „Membrii colectivului de cercetare sunt în mare parte alții, dar metodologia rămâne aceeași. [...] Ea constă în prezentarea *sine ira et studio*, cu minime comentarii, a textelor selectate și însoțite, în aproape toate situațiile, de citate reprezentative. Acestea au fost culese din toate genurile publicistice, trăgându-și substanța din editoriale, reportaje, cronici literare, interviuri, anchete și dezbateri (mese rotunde), campanii de presă, polemici, relatări despre conferințe și documente literare (inedite), nefiind ocolite nici informațiile cuprinse în cuvântări politice și comunicate oficiale, directive de partid (decrete și hotărâri), ori simple știri culturale. În covârșitoarea lor majoritate, consemnările vizează în mod direct literatura, altele reflectă elemente contextuale cu valoare fie doar favorizantă, fie decisivă pentru domeniul politico-ideologic și cel literar. În funcție de importanța lor intrinsecă, de prestigiul și de autoritatea semnatarului, textele selectate fac obiectul unor simple semnalări, ori al unor prezentări detaliate, amplificate prin citare. [...] Scopul prim rămâne

acela de a cartografia evenimentele, mentalitățile și opțiunile manifestate în epocă și nu de a oferi un discurs justițiar sau moralizator, pentru că acestea au (re) modelat relieful și, implicit, peisajul literar. Efortul principal pentru investigarea acestei perioade a fost depus de un colectiv de cercetători ai Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române, cărora li s-au alăturat, în calitate de asociați, universitari și cercetători din București și din țară. [...] Eterogenitatea echipei a constituit o provocare sub multiple aspecte, începând cu adoptarea aceluiași regim de lucru – ritm alert, tenace și fără sincope – continuând cu stabilirea unui numitor comun, în privința selecției și modalităților de prezentare redacțională și, nu în cele din urmă cu uniformizarea stilistică, atât cât este necesară într-o atare situație. Cum este știut, toate acestea necesită perioade de acomodare”. Începând această etapă, se adaugă un al doilea principiu organizatoric, fiecare dintre revistele prinse în discuție conține date de identificare (nr. din anul respectiv). De asemenea, informațiile sunt centrate nu pe datele din calendarul anual, ci pe conținut, importanța valorică făcându-se sesizată prin marcheri grafici (pătrate negre și albe), care separă ideile unele de altele, din același număr al publicației. În scopul acoperirii câtor mai multor publicații, echipa și-a mărit numărul de membri prin asocierea la Proiect a unor cercetători, cadre universitare și studenți masteranzi, deveniți parteneri ai acestei inițiative. Volumul de muncă și viteza de înaintare au crescut, contribuind la accelerarea proceselor și reducerea termenelor stabilite anterior. Însă, credința că fiecare îmbunătățire adusă *Cronologiei* devenea un bun câștigat s-a dovedit uneori efemeră, deoarece membrii colectivului, tot mai numeroși, tot mai eterogeni, au fost nevoiți să se adapteze din mers setului canonic al principiilor de lucru.

*

Particularitatea celei de-a patra etape, cuprinsă între anii 2018-2021, o reprezintă defalcarea activităților în două secțiuni, *Cronologia* anilor 1970-1979 și 1980-1989, cea de a doua făcând parte din Proiectul INTELLIT⁴, realizat în colaborare cu Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu. CVLR 1970-1970 a fost tipărită integral în anul 2020 și a însumat douăzeci de volume, câte două pentru fiecare an calendaristic. S-a bucurat de cele mai înalte aprecieri, ediția fiind încununată cu *Premiul Bogdan Petriceicu Hasdeu*, pentru istorie literară, conferit de Academia Română.

În anul 2021 a fost definitivată CVLR 1980-1989, aferentă vieții literare postbelice din ultimul deceniu comunist, după cum urmează: perioada 1980 –

⁴ Proiectul *Prezervarea și valorificarea patrimoniului literar românesc folosind soluții digitale inteligente pentru extragerea și sistematizarea de cunoștințe (INTELLIT)*, cod proiect PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0821, contract nr. 54PCCDI/2018.

1984 a revenit cercetătorilor din Universitatea „Lucian Blaga” – Sibiu, iar de etapa 1985-1989 s-a ocupat un colectiv din Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. Experiența acumulată în timp de un deceniu de lucru continuu a evidențiat necesitatea repartizării câte unui an calendaristic fiecăruia dintre cercetătorii mai experimentați.

*

De achizițiile valorice care au crescut de-a lungul perioadei de peste un deceniu afectate acestui Proiect, s-a profitat din plin în a cincea și ultima etapă a cercetării de față, acum ieșită de sub tipar. Cele douăsprezece volume din *Cronologia vieții literare românești* (2001-2012) pot fi considerate, fiecare în parte, contribuții de unic autor, ilustrând foarte pregnant personalitatea și stilul de lucru individual al acestora. Scurtele *Note asupra ediției* ilustrează, în rezumat, densitatea informației existente și diversitatea preocupărilor care au animat aceste realizări. Fără a fi unitare sub aspect stilistic, *Cronologiile*, reflectă totodată personalitatea/ gândirea, puterea de sinteză ideatică a celui care a s-a ocupat de redactarea conținutului. Tabloul este... motiv, chiar palpitant, grație schimbului de generații și a noului context social.

*

Prezența *Cronologiilor* în marile biblioteci a avut un rol pozitiv, consecințele fiind dintre cele mai faste. De informațiile existente în acest format tipografic au profitat din plin autorii a numeroase teze de doctorat și studii consacrate literaturii, istoriei literare, climatului cultural-politic ș.a.m.d. Este un prim semnal că multe dintre rezultatele cercetării noastre au devenit un instrument de lucru foarte util, chiar dacă unii dintre beneficiari „omit” (uneori) să precizeze sursa care le-a pus la dispoziție, sub forma unui corn al abundenței, atâtea și atâtea date, comentarii și citate la un loc. De aprecieri elogioase s-a bucurat *Cronologia* și din partea unor personalități din sfera cercetării, criticii și istoriei literare. Redăm, dintre acestea, un fragment aparținând lui Mircea Anghelescu⁵: „Nu se poate sublinia îndeajuns ce serviciu însemnat face o asemenea «cronologie» istoricilor literari care vor găsi aici, semnalate și ilustrate prin fragmente de câteva rânduri sau mai mult, ideile și opțiunile care s-au exprimat într-o învălmășeală de neînchipuit acum, dar și într-un interes pasionat, care s-au manifestat în acei ani și care se reflectă inevitabil și în aspectul eterogen și contradictoriu al semnalărilor, extraselor, rezumatelor: așa au fost vremurile. [...] Ca material brut, psihologic, ca fișă de temperatură a experienței diverșilor autori, a diverselor grupuri care

⁵ „România literară”, nr. 22, 2015. (<http://romanianstampnews.blogspot.com/>). În mod asemănător, s-au exprimat Radu Voinescu, Stelian Țurlea și mulți alții.

se fac și se desfac, ca mărturie a marilor iluzii afirmate cu candoare și bună-credință și, desigur, cu imprudență, aceste volume și textele propuse de autori sunt prețioase și vor sta pe masa de lucru a multor studioși. Pe ele se vor baza, anonim desigur, multe dintre cercetările anilor care vin și acest lucru l-au și urmărit inițiatorii. Numeroase materiale selectate și publicate aici au o valoare de informație nu atât prin caracterul lor de adevăr indiscutabil, ci, dimpotrivă, prin acela de impresie, de fațetă a unui adevăr care rămâne să fie recompus ulterior, din mai multe asemenea mărturii.”

*

Fără posibilitatea de a fi exhaustivă, dar, cu toate acestea, îndeajuns de cuprinzătoare, *Cronologia* include în paginile ei cele mai importante publicații literare românești din perioada 1944-2012. Concluzionând, ceea ce dorește să ilustreze CVLR 1944-2012 este evantaiul subiectelor care au animat presa literară din toți acești ani, ca efect brownian al vieții literare românești.

Lucian Chișu

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Pentru realizarea *Cronologiei vieții literare românești* (anul 2001) au fost procesate materialele/ textele din următoarele publicații: „Adevărul literar și artistic”, „Apostrof”, „Caiete critice”, „Contemporanul. Ideea europeană”, „Convorbiri literare”, „Cuvântul”, „Dilema”, „Euphorion”, „Familia”, „Luceafărul”, „Observator cultural”, „Orizont”, „Paradigma”, „România literară”, „Steaua”, „Vatra”, „Viața Românească”, „Tomis” și „22”.

Selecția revistelor, care s-a dorit a fi cât mai reprezentativă pentru viața literară și culturală românească a anului 2001, a avut în vedere „nucleul dur” format din publicațiile de autoritate și tradiție („România literară”, „Luceafărul”, „Convorbiri literare”, „Viața Românească”, „Vatra” sau „Steaua”, secondate de noul „Observator cultural”, aflat la al doilea an de apariție), la care s-au adăugat publicații emblematice pentru diversele zone cultural-geografice ale țării („Apostrof”, „Familia”, „Orizont”, „Tomis”), într-un efort de „cartografiere” a lumii literare românești dintr-o perioadă istorică agitată, încă dominată de consecințele Revoluției social-politice din decembrie 1989.

Dificultatea întreprinderii, datorată în primul rând cantității și complexității informației, a fost sporită de faptul că, într-o epocă „neasezată”, plină de turbulențe legislative, procesul de achiziție bibliotecară a fost uneori neglijat, din colecțiile marilor instituții de acest fel din București și din țară lipsind, pentru anul 2001, publicații precum „Contrafort”, precum și numere din „Apostrof”, „Ateneu”, „Echinox” sau „Contrapunct”. Este laudabilă, în acest sens, preocuparea redacțiilor revistelor „România literară” și „Observator cultural” de a transpune pe Internet întregul conținut al numerelor acestora apărute după 1990. Tot la capitolul „dificultăți” trebuie amintite și restricțiile impuse de epidemia COVID-19, care au îngreunat substanțial accesul la colecțiile revistelor literare aflate în biblioteci.

În ciuda tuturor impedimentelor însă, proiectul de cercetare a reușit: materialul volumului se constituie într-un tablou cvasi-exhaustiv al vieții literare și culturale românești din anul 2001, în care se regăsesc, atent puse în valoare, elementele sale esențiale: anchetele literare, curente de idei, dezbaterile și polemicile, manifestele literare, aparițiile editoriale semnificative, interviurile cu scriitori reprezentativi, premiile literare. În acest sens, trebuie menționate: 1. Anchetele și dezbaterile despre canon din revistele „Familia”, „Paradigma” și „Luceafărul”, în care „conservatorii” și „liberalii” s-au dueltat pe tema necesității revizuirii canonului literar după Revoluția din decembrie 1989; 2. Ancheta

revistei „Observator cultural” cu tema „Cel mai bun roman românesc al secolului XX”, la finele căreia primul loc a revenit, oarecum surprinzător, romanului *Craii de Curtea-Veche* de Mateiu I. Caragiale; 3. Interviuurile, dezbaterile și studiile despre feminism din revistele „Observator cultural”, „Luceafărul” și „Steaua”; 4. Manifestul „fracturismului literar” redactat de Marius Ianuș și Dumitru Crudu, publicat în revista „Vatra”; 5. Analizele și recenziile consacrate aparițiilor editoriale celor mai semnificative ale anilor 2000 și 2001: *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu* de Nicolae Manolescu, romanul postum *Zodia scafandruului* al lui Mircea Nedeleciu, *Jurnalul* lui Mircea Cărtărescu, *Soarele de apoi* de Ana Blandiana, *Cioran naiv și sentimental* de Ion Vartic, *Cămașa lui Nessus* de Mircea Anghelescu, *Celălalt Pillat* de Al. Cistelean, *ultim@vrajitoare* de Alina Nelega; 6. Interviuurile cu scriitori și critici precum Ana Blandiana, Mariana Marin, Nicolae Manolescu, Ileana Mălăncioiu, Ioan Es. Pop, Sorin Alexandrescu, Augustin Buzura, Ion Pop, Dumitru Țepeneag, Z. Ornea; 7. În fine, *Notele* din arhivele cenzurii comuniste publicate într-o rubrică specială a revistei „Contemporanul. Ideea europeană”, prin care s-a acordat (sau nu) „bunul de tipar” unor opere precum *Viața ca o pradă* de Marin Preda, *Bunavestire* de Nicolae Breban, *Orgolii* de Augustin Buzura, *Cartea Milionarului* de Ștefan Bănuțescu, *Însoțitorul* de Constantin Țoiu, *Călcâiul vulnerabil* de Ana Blandiana.

Laurențiu Hanganu

IANUARIE

3 ianuarie

● [„Observator cultural”, Anul II, nr. 45–46 (35); format A3, 32 de pagini; apare săptămânal. Editor: Fundația „Observator Cultural”. Redactor-șef – Carmen Mușat; redactor-șef adjunct – Ovidiu Șimonca; secretar general de redacție – Alina Purcaru; redactori – Adina Dinițoiu, Silvia Dumitrache, Cezar Gheorghe, Doina Ioanid, Iulia Popovici] La început de an, publicația consemnează premiile literare și culturale care s-au acordat la finele anului 2000, în prim-plan situându-se premiile Academiei Române: Premiul „Timotei Cipariu”: *Gramatica numelor proprii în limba română* de Domnița Tomescu; Premiul „Titu Maiorescu”: *Marin Sorescu. Studiu monografic* de Fănuș Băileșteanu și Țepeș. *Introducere într-o lume de hârtie* de Nicolae Bârna; Premiul „Ion Creangă”: *Cei șapte regi ai orașului București* de Daniel Bănuțescu; Premiul „Mihai Eminescu”: *Utopia nopții* de Emil Manu și *Cerul iubirii* de Ion Miloș; Premiul „George Enescu”: *Concert pentru percuție și bandă* de Maia Ciobanu; Premiul „Ciprian Porumbescu”: *Ornamentica melodicii vocale în folclorul românesc* de Cristina Rădulescu Pascu; Premiul „Ion Andreescu”: expoziția de pictură *Întruchipări, Arheii, Tainele* de Paula Ribariu; Premiul pentru tapiserie și artă ambientală: Instalația de lângă Hala Traian din Capitală și expoziția personală de la Muzeul Regal din Szekesfehervar (Ungaria), autoare Ana Lupăș; Premiul „Simion Florea Marian”: *Sisteme sonore în folclorul românesc* de Gheorghe Oprea; Premiul „Aristizza Romanescu”: pentru întreaga activitate de actor-baladist, lui Tudor Gheorghe; premiile „Bogdan Petriceicu Hasdeu”, „Ion Luca Caragiale”, „Lucian Blaga” și „George Oprescu” nu s-au acordat. ■ „Cel mai bun roman românesc al secolului XX”: *Craii de Curtea-Veche* de Mateiu I. Caragiale. La ancheta organizată de publicație la finele anului 2000, având drept subiect „top-ul 10” al romanelor românești din secolul trecut, au răspuns 102 critici și istorici literari (din 150 solicitări). Clasamentul final: 1. *Craii de Curtea-Veche* de Mateiu I. Caragiale; 2. *Patul lui Procust* de Camil Petrescu; 3. *Moromeții* (I) de Marin Preda; 4. *Ion* de Liviu Rebreanu; 5. *Concert din muzică de Bach* de Hortensia Papadat-Bengescu; 6. *Pădurea spânzuraților* de Liviu Rebreanu; 7. *Creanga de aur* de Mihail Sadoveanu; 8. *Întâmplări în irealitatea imediată* de M. Blecher; 9. *Cartea de la Metopolis/ Cartea Milionarului* de Ștefan Bănuțescu; 10. *Bunavestire* de Nicolae Breban. Nu s-au înscris între primele zece poziții romane precum *Răscoala* de Liviu Rebreanu (locul 17), *Frații Jderi* de Mihail Sadoveanu (43), *Bietul Ioanide* de G. Călinescu (27), *Ultima noapte de dragoste, întâia*

noapte de război de Camil Petrescu (16), *Rusoaica* de Gib Mihăescu (18), *Cronica de familie* de Petru Dumitriu (29), *Lumea în două zile* de George Bălăiță (21), *Refugii* de Augustin Buzura (63), *Vânătoarea regală* de D.R. Popescu (35) sau *Orbitor* de Mircea Cărtărescu, acesta din urmă aflat imediat „sub linie” (locul 11). „Cine ar fi spus – se comentează într-un articol al redacției – ca *Pădurea spânzuraților* va tinde să egaleze prestigiul lui *Ion*? Nu era chiar previzibil ca Marin Preda îl va depăși pe Sadoveanu. Și chiar câștigătorul «topului» e oarecum surprinzător, *Craii de Curtea-Veche* fiind mai degrabă o scriere «marginală», nicidecum un roman de largă popularitate.” □ Pentru Sorin Alexandrescu, prima poziție a topului merita ocupată de *Paul lui Procust*; pentru Diana Adamek, ca și pentru Mircea Anghelescu, de *Concert din muzică de Bach*; pentru Ștefan Borbély, de *Ion*; aceeași opțiune o are și Gabriel Dimisianu, care își comentează alegerea raportându-se la semnificația operei lui Rebreanu în perspectiva istoriei literare: „Am dedus însemnătatea unor cărți și din «rolul» pe care l-au jucat în ceea ce E. Lovinescu numea «evoluția prozei literare». În acest sens m-am raportat la *Ion*, ceea ce poate să treacă drept un conformism, dar *Ion* se află la începuturile prozei noastre de aspect obiectiv, îi așază premisele.” ■ În interviul acordat Ralucăi Alexandrescu, Nicolae Manolescu își apără alegerea de a se implica în viața politică de după 1989 prin denunțarea „prejudecății” conform căreia ar exista o incompatibilitate între intelectuali și politică: „Idea de incompatibilitate între intelectuali și politică mi se pare greșită și chiar o prejudecată. Numai intelectualii fac politică. Dintotdeauna ei au creat partide, ei au dat lovituri de stat, ei au făcut revoluții, ei au creat parlamentele moderne, doctrinele moderne, inclusiv cele totalitare”. În plus, observă criticul, la noi, „de la bonjuriști, pașoptiști, până la generația lui Iorga sau Rebreanu, mulți intelectuali români au fost în același timp profesori și miniștri sau parlamentari și critici literari sau istorici”, dându-l drept exemplu pe Titu Maiorescu. Prin contrast, în anii imediat următori căderii comunismului, politica a fost simțită de o mare parte a intelectualilor ca fiind un „lucru murdar” – spune Manolescu –, aversiune datorată faptului că, în epoca anterioară, a face politică activă presupunea trecerea pe la școala de cadre „Ștefan Gheorghiu” și înregimentarea în partidul comunist. În altă ordine de idei, privind retrospectiv viața literară postbelică, criticul face o trecere în revistă a celor trei generații pe care le-a cunoscut nemijlocit: prima, cea care s-a confruntat direct cu dictatura ideologică și închisorile politice, ai cărei reprezentanți, de la Mihail Sadoveanu și G. Călinescu la Ștefan Aug. Doinaș și Emil Botta, au rămas mai mult sau mai puțin marcați de experiența opresiunii din anii '50; a doua, propria sa generație, generația șaizeci, „puternică și foarte interesantă”, care a avut șansa de a debuta și de a se afirma pe scena literară într-un deceniu de liberalizare; în fine, generația '80, ai cărei membri „au intrat pe ușa din dos și au avut parte de deceniul cel mai negru al ceaușismului”. Optzeciștii, explică Manolescu, „s-au putut manifesta plenar de abia după 1989, când – din păcate – nimănui nu îi mai arde de literatură”. În compensație, totuși, generația „Cenaclului de Luni”,

încheie criticul, „controleaza astăzi toate revistele culturale importante”. ■ Sub titlul *Arheologie feminină*, Magda Cârneci a conceput, în completarea unui proiect-expoziție feminist deschis la Centrul Internațional de Artă Contemporană din București, un chestionar cu următoarele întrebări: „1. Ați putea să enumerați valorile pe care le considerați esențiale pentru dumneavoastră? 2. Ați fi dispusă să numiți: a) figura feminină din cultura română pe care o apreciați în mod deosebit? De ce? În ce fel v-a influențat parcursul intelectual? b) personalitatea feminină din cultura universală pe care o admirați? De ce? c) dar din mitologie? 3. Aveți o expresie celebră pe care o aplicați ca pe o formulă de viață? Dacă da, care este aceasta? 4. Există vreo descriere a dumneavoastră făcută de un bărbat și în care vă recunoașteți? De ce? 5. Ce înseamnă să fii femeie în România de azi? E dificil? E provocator? 6. Ce ar reprezenta feminitatea pentru dumneavoastră ca valoare pozitivă? Dar negativă?”. □ Magda Cârneci: „1. Cu cât trece vremea, cu atât observ cu uimire o ciudată virare de la culorile reci înspre culorile calde în spectrul misterios ca o aureolă pe care-l presimt și-l caut în jurul ființelor. De la valorile dinamice, luptătoare și competiționale alunec încet dar sigur înspre cele prietenoase, conviviale, chiar afectuoase. Eficienței exterioare cu orice preț încep să-i prefer eficacitatea interioară discretă, logicii stricte încep să-i contrapun înțelegerea emoțională, justiții sigure de sine și nemiloase îi prefer compasiunea și, uneori, mila, o «milă imensă», vorba unui poet. [...] 2. Dacă stau să mă gândesc bine și să trec prin minte fășii lungi de timp, cred că o prefer, dintre româncele de altădată, de ieri și de azi, pe Monica Lovinescu. [...] Îi admir cariera intelectuală cu miros aristocratic, combativitatea politică neobosită și parcă atât de nespecifică nouă, românilor, fermitatea morală aparent inflexibilă, aparent ușor masculină, dar de fapt feminină pentru cine știe să asculte. [...] 6. Feminitatea pe care o detest este cea emanent pasivă, iresponsabilă, totalmente domestică și dependentă de alții (fie ei bărbați, copii ori restul societății). Feminitatea pe care o admir este cea angajată deplin în realitate și totuși păstrând viu nucleul spiritual al ființei; cea lucid responsabilă pentru sine și pentru alții, neuitându-se nici pe sine, neglijându-i nici pe ceilalți; cea care face în primul rând lucrurile necesare, cele care trebuie neapărat făcute, cele vitale și esențiale, și le face nu pentru glorie sau putere, ci pentru a fi bine făcute. [...]” □ Monica Spiridon: „1. Printre diversele valori în care cred – și care pot fi articulate în configurații multiple – există unele indispensabile, un fel de sâmbure durabil: verticalitatea morală, simțul solidarității, profesionismul, creativitatea, obstinția de a încheia ce ai început. Mă simt obligată să adaug că am fost întotdeauna radical decisă în privința valorilor pe care le resping și mult mai ezitantă în privința acelor pe care le accept. [...] 2. N-am făcut niciodată deosebirea dintre modelele feminine sau masculine pe care le-am urmat sau le-am admirat trecător. Am, desigur, un model uman confecționat prin bricolaj, dacă putem să spunem așa. E un model ideal-tipic, nu se acoperă cu nici o persoană reală – bărbat sau femeie –, e fabricat din cioburi și, ca orice model, nu are o întruchipare sau Figură anume. Din cultura universală, am o

slăbiciune pentru Emily Dickinson, pe care o consider o poetă deplină, născută și făcută. [...] 4. Oral, cred că cea mai pertinentă observație pe care a făcut-o despre mine un bărbat (persoană însemnată, nu spun cine) sună cam așa – Îmi place că scrii băiețește! În scris, un comentator din altă generație (Dl. Adrian Marino) și un comiliton (Radu G. Țeposu) au spus lucruri care se suprapun perfect. Nu dau citatele, care sunt din recenzii, dar ambele ținesc spre combinația spiritului de geometrie cu cel de finețe. 6. Ca valoare pozitivă, feminitatea poate fi percepută drept mai conservatoare decât masculinul. Asta în sensul absolut constructiv al termenului. E vorba de un anumit tip de atașament față de continuitate, fără de care orice schimbare e imposibilă. [...] În dimensiunea ei negativă, feminitatea se manifestă adesea ca un apetit al proiectelor cețoase și vagi în planul speculativ și o cramponare, o împotmolire mioapă în detalii, când e vorba de practică. O combinație a celor două duce inevitabil la proiectele neterminate sau chiar neîncepute, în fine, la o incapacitate de a înfăptui”. ■ Recenzând cel de-al patrulea volum de proză al lui Sorin Comoroșan (*Nedespărțirea de Borges*, Ed. Eminescu, București, 2000), Catrinel Popa pune în contrast ideea clasică de roman, pentru care esențiale sunt „o trama narativă coerentă, personaje individualizate ș.a.m.d.”, și „împuritatea”, din perspectiva vechiului canon, a literaturii postmoderne: „...cartea este urzită din împletirea eseului cu ficțiunea, într-o țesătură bizară și impură, ca aceea a covoarelor orientale, încărcată de motive labirintice, de desene alambicate, adesea circulare, figuri a căror geometrie visătoare aduce în pagină freamățul unei lumi exotice. Nu este vorba însă de o lume identificabilă după coordonate spațio-temporale precise (deși cel mai adesea este invocată atmosfera pampei argentinienne), ci de un construct onirico-fictiv, ce ar putea fi situat oriunde și nicăieri, chiar în Fiction City, orașul imaginar dintr-o altă scriere a autorului”. ■ Irina Iliescu se oprește asupra romanului *Sceleratul* al lui Gabriel Diradurian (Ed. Ararat, București, 2000), evidențiind valențele eseistic-confesive ale unei scrieri-document despre viața în comunism: „Mărturie a revoltei unui narator, Vidor, împotriva societății și a lui însuși, romanul lui Gabriel Diradurian se structurează ca un eseu confesiv în care nu atât acțiunile contează, cât existența eului într-o societate ale cărei false convenții nu pot fi acceptate”. ■ Ludovic Skultety prezintă, într-un limbaj critic alambicat, cartea Ancăi Oroveanu *Teoria europeană a artei și psihanaliza* (Ed. Meridiane, București, 2000), apreciind „terenul neutru” găsit de autoare pentru demersul ei teoretic: „Confruntarea dintre istoria și teoria artei, pe de o parte, și hermeneutica filozofică și psihanaliza aplicată, pe de alta, își descoperă un teren neutru – pe care se situează autoarea –, unde cu ceea ce se dovedește fertil în ambele tabere se poate clădi un edificiu teoretic”. ■ George Gorcea face cronica ediției Radu Stanca, *Turnul Babel. Teatru*, volum îngrijit și prefătat de Irina Petraș (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Cititorul care se apleacă asupra cărții, spune Gorcea, „are ocazia să parcurgă două tragedii, o comedie și un basm prelucrat – texte care dau seama de amploarea preocupării pentru dramaturgie nu numai a scriitorului și regizorului

Radu Stanca, ci și a mișcării literare de la Sibiu în ansamblul ei”. ■ Dana Gheorghe aduce în atenție apariția traducerii, de către Marian Papahagi și Ion Pop, a cărții diplomatului francez Paul Morand *București* (Ed. Echinoc, Cluj-Napoca, 2000). Dintre capitolele lucrării, o *Panoramă istorică* rezumă istoria românilor până în 1930 pe baza informațiilor din operele lui A.D. Xenopol și Nicolae Iorga; un loc aparte îl ocupă, la finalul acesteia, evocarea personalității excepționale a Reginei Maria: „Întregul fragment dedicat Reginei Maria, precum și cel care-l urmează, *În casa reginei, la Balcic*, sunt literalmente impregnate de admirația și aprobarea celui care scrie: «Regilor din epocile democratice le e rușine sau frică să fie regi, fac pe fermierii, ca Maria-Antoaneta, pe șoarecii de bibliotecă, pe numismații, pe lăcătușii; în ce o privește, Maria a României nu cunoaște nici frica, nici falsa rușine; e mândră că este regină, o arată, o spune: «I, the Queen...» E regină ca în basmele cu zâne, ca la teatru, ca în imaginația populară”. ■ Rubrica *Revista presei* informează despre Bienala Internațională a Poeților desfășurată în noiembrie 1999, eveniment care a avut drept invitați de onoare poeți tibetani, și la finele căruia a fost lansată cartea lui de Paul Ricoeur *La Mémoire, l'histoire, l'oubli*.

4 ianuarie

• [„22”, Anul XII, nr. 1 (566), săptămânal editat de Grupul pentru Dialog Social; format A3, 16 pagini. Redactor-șef – Gabriela Adameșteanu; redactor-șef adjunct – Rodica Palade; redactori – Mădălina Șchiopu (șef secție), Diana Zaharia, Ramona Avramescu] În pagina de cultură, la *Cronica literară*, Ștefan Borbély prezintă volumul lui Traian Ștef *Despre calitatea umană* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). „Jurnal personal indirect”, scrie Borbély, cartea lui Traian Ștef „se construiește în jurul unei efigii (Odysseus, protagonistul lui Homer), urmând diacronia spirituală al modelului de la pelerinul acvativ și insular al *Odiseei* la rătăcitorul cotidian al lui James Joyce, locuitor și el al câtorva insule geografice sau sociale”.

9 ianuarie

• [„Adevărul literar și artistic”, Anul X, nr. 550, supliment săptămânal de cultură și atitudine al ziarului „Adevărul”; format A3, 16 pagini. Editor: Societatea Adevărul S.A. Redactor-șef – Cristian Tudor Popescu; redacția: C. Stănescu, Viorica Rusu, Constantin Coroiu, Carmen Chihaia, Cristina Modreanu, Gabriel Rusu; secretar de redacție – Ciprian Buduru] La rubrica *Accente*, sub titlul *Caliban și Sfânta Maria*, C. Stănescu glosează despre „modalizare” și globalizare”. ■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache recenzează volumul Mariane Șora *Mărturisirile unui neisprăvit* (Ed. Cartea Românească, București, 1999). Carte „profundă și originală”, în care „se trece ușor dintr-un registru în altul” – scrie Daniel Cristea-Enache –, *Mărturisirile unui neisprăvit* este o proză al cărei erou amintește de personajul romanului lui Goncearov:

„Un oblomovism complicat, rafinat, cu justificări biografice, dar și «filosofice», iată formula «eroului» din *Mărturisirile unui neisprăvit*, o carte de proză densă, pe care Mariana Șora nu a scris-o – e clar – cu gândul de a menaja și întreține comoditatea cititorilor”. ■ La rubrica *Document*, Victor Frunză relatează, sub titlul *Destinul unui condamnat la moarte – Pamfil Șeicaru*, despre apariția, în 1977 în Germania, a unei noi serii a ziarului „Curentul”, sub direcția exilatului Pamfil Șeicaru: „Așadar, Pamfil Șeicaru își văzu împlinit un vis, la care nici nu visase: reînvierea «Curentului». «Certificatul de re-naștere» a fost redactat cu acte în regulă și parafat. În stânga sus, cu litere cursive, «Pamfil Șeicaru». În dreapta, noua adresă, Mittermayerstrasse 4, 8060 Dachau [...]. Emigrația era nostalgică. Credem că, înainte de toate, din această pricină «Curentul» fu întâmpinat cu zeci de scrisori de bucurie. Pentru a avea o idee de tonul reacțiilor, reproducem una singură din numeroasele citabile: «Remetente» (expeditorul) era prof. D. Paulescu [...]: «Mult stimat domnule director, În țară, pe lângă cotidienele noastre de creștet, citeam cu drag și cu mult interes marele ziar românesc «Curentul». Așa cum nu mă puteam lipsi zilnic de «Cuvântul» neuitatului nostru profesor Nae Ionescu sau de «Universul» și «Calendarul», de revista «Gândirea» sau «Iconarul» lui Mircea Străinu [*sic!*], așa nu mă puteam lipsi nici de ziarul dimneavoastră, stimat domule Șeicaru. Primind de curând, spre marea mea surprindere, pe me-leagurile străinătății, «Curentul», vă mărturisesc că am rămas profund impresionat și m-am bucurat». ■ În cadrul aceleiași rubrici este tipărit eseu *Caragiale și noi* de Eugen Goga, scriitor prezentat de Ion Dodu Bălan: „Un scriitor valoros, dar uitat [...], eminent publicist la «Tribuna», «Românul», «Țara noastră»”. ■ Rubrica *Arhiva Mircea Eliade* conține, în îngrijirea lui Mircea Handoca, cinci scrisori ale lui Vasile Postecă adresate lui Mircea Eliade în perioada 1957–1965. ■ La *Texte și contexte*, Constantin Coroiu prezintă în termeni relativ sceptici volumul lui Constantin Parascan *Ion Creangă – măștile inocenței* (Ed. Junimea, Iași, 2000): „Apelând la document, nu o dată inedit, cercetătorul ieșean reușește să despartă adeseori eroarea, legenda (sau speculația facilă) de adevăr. Dar avem oare «un alt Creangă»? Nu cred”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● [„22”, nr. 2] În pagina de cultură, la *Cronica de carte*, Ștefan Borbély prezintă volumul lui George Voicu *Zei cei răi. Cultura conspirației în România postcomunistă* (Ed. Polirom, Iași, 2000), carte care afirmă „fără echivoc” – scrie Borbély – „existența unei «culturi conspiraționale» în România postcomunistă”.

10 ianuarie

● [„Luceafărul”, nr. 1 (493), serie nouă; format A3, 24 de pagini; apare săptămânal. Editori: **Fundația Luceafărul și Uniunea Scriitorilor din România. Director – Laurențiu Ulici**; redactor-șef – **Marius Tupan**; redactor – **Marinela Țepuș**] În articolul-program *Regruparea intelectualilor (III)*, Marius Tupan abordează situația creatorilor „neînregimentați”, care întâmpină dificultăți

în a fi publicați și promovați. Revista „Luceafărul”, dă asigurări redactorul ei șef, va da întotdeauna prioritate valorii estetice: „Programul revistei ne obligă să nu ținem cont de politica (uneori, scandaloasă) a unor scriitori, ci numai de valoarea lor estetică”. ■ Horia Gârbea publică tableta *Cel mai cumsecade dintre pământeni*, consacrată unui scriitor puțin cunoscut, Dan Medeanu: „Literatura lui Dan Medeanu nu e puțină. Dar el nu s-a grăbit s-o strângă în cărți. A lăsat-o ani de zile în reviste sub forma unor tablete pline de spirit care îmbină realitatea și ficțiunea, observația și intuiția. Mărturisind cu sinceritate despre sine că este un hedonist și nu este un harnic, autorul își limitează textele la o pagină-două. Este un artist al miniaturalului. El privește lumea fără iluzii dar cu simpatie, umor, bunătate și, dacă-i observăm paradoxurile și contradicțiile, îndată le utilizează constructiv fiind, dar fapt, și un moralist”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu face o cronică elogioasă volumului Mariei-Ana Tupan *Discursul modernist* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „*Discursul modernist* este, prin înălțimea ideilor, prin armura filosofică impecabilă, prin acuratețea demonstrației, o carte dintre cele mai bune apărute în materie de critică în ultimii ani, meritând toată atenția din partea celor care cercetează fenomenul literar al sfârșitului de secol XIX și al primei jumătăți a secolului XX”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany scrie despre volumul postum de poezie al lui Laurențiu Ulici *Patul metafizic* (Ed. Pontica, Constanța, 2000). Cartea reprezintă – spune recenzentul – „probabil punctul cel mai înalt al unei lirici care s-a nutrit întotdeauna din febra metafizicului, devenind tot mai mult sinonimul unei experiențe mistice a cărei fervoare neobișnuită îl singularizează pe autorul lui *Mountolive* în contextul poeziei române postbelice”. ■ Ruxandra Niculescu tipărește poezii. ■ Sub titlul *Viața ca un dar*, Alexandru George aduce în atenție volumul memorialistic al lui Mihai Constantineanu *Doctor la oameni de seamă* (Ed. Anastasia, București, 2000), în care sunt evocate personalități precum Mihail Sadoveanu sau Ion Vinea. ■ Marius Tupan publică proza *Adăpostul de protocol*. ■ Marin Mincu se oprește asupra „portretelor” făcute contemporanilor săi de Costache Olăreanu, apărute în volum la Editura Timpul (Iași, 2000). Asemenea lui E. Lovinescu din *Aqua forte*, scrie Marin Mincu, prozatorul târgoviștean se arată „foarte incisiv” în abordări și, adesea, chiar „ranchiunos”: „Deși ar putea să pară că totul se derulează normal, adică autorul «fictiv» lasă locul «infanteristului», pur și simplu pentru a se distra în mod gratuit, în realitate Costache Olăreanu își eliberează toxinele cu răutate malignă chiar dacă se folosește de mușcătura inofensivă a cernelii. [...] Tonul polemic, ușor șarjant, se încarcă brusc de umoare vindicativă, trecând rapid, cu sânge rece, la execuția definitivă. Exemplul cel mai flagrant este dat de crochiul în derizoriu, desenat chiar protectorului său direct, Mihai Șora, cel care-l tolerează răbdător la minister, fără a-i cere să lucreze efectiv”. ■ Cornel Ungureanu îi consacră un eseu elogios lui L.M. Arcade, amfitrion al unui important cenaclu al scriitorilor români din exil: „Mecena fără morgă și lider fără funcții speciale, Leonid Arcade s-a apropiat de autorii dificili ai literaturii române nu cu alura

aristocratului gata să sfideze și să excludă, ci cu dorința de a hașura un teritoriu de siguranță – un loc al retragerilor care să ocrotească ființa vulnerabilă”. ■ Cristina Onofre publică poezii. ■ Bujor Nedelcovici tipărește, sub titlul *Îngeri deghizați*, pagini de jurnal. ■ Radu Cernătescu este prezent cu a patra parte a studiului *Misterele din subteranele Curții Vechi*, în care urmărește să demonstreze, cu argumente îndeosebi de ordin istoric, că modelul lui Gore Pirgu, personajul lui Mateiu Caragiale din romanul *Craii de Curtea-Veche*, este Pantazi Ghica. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Jean Grossu traduce povestirea *Craii pentru Wermacht* a scriitorului ceh Ota Pavel.

● [„România literară”, Anul XXXIII, nr. 1, săptămânal care apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România; format A3, 24 de pagini. Editor: Fundația România literară. Director general – Nicolae Manolescu; director executiv – Gabriel Chifu; redactor șef – Răzvan Voncu; secretar general de redacție – Ionela Streche] Numărul se deschide cu două poezii semnate de Ana Blandiana (*Suficientă mie*), respectiv Dinu Flămând (*Mesagerul*). ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Nume noi în poezie*, Alex. Ștefănescu prezintă două volume de debut, unul aparținând Zamferei Zamfirescu (*Da*, Ed. Vinea, București, 2000) iar celălalt lui Alexandru Matei (*Tractir*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). Situate, ambele, sub semnul confesiunii – scrie Alex Ștefănescu –, cărțile sunt prefăcute de Al. Cistelean, un critic care „supraveghează cu o mereu reconfirmată competență fenomenul poetic românesc și semnalează prompt orice apariție care dă speranțe”. ■ Gheorghe Grigurcu publică fragmente aforistice din *Jurnalul lui Alceste*. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Catrinel Popa se oprește asupra volumului lui Ion Ianoși *Dostoievski* (Ed. Teora, București, 2000), carte „memorabilă” – apreciază recenzenta – pentru talentul de portretist al autorului: „Privită în ansamblu, cartea lui Ion Ianoși este memorabilă, dincolo de toate celelalte calități ale sale, mai ales prin faptul că ne oferă un profil al «personajului» Dostoievski, pentru că reușește să creioneze în tușe discrete, portretul unui foarte uman «nemuritor». Ce altceva am putea spune în concluzie decât că, din păcate, foarte rar se mai scriu astăzi astfel de cărți”. □ La aceeași rubrică, Ioan Holban prezintă volumul de poezie al lui Constantin Popa *Donatorul de umbră* (Ed. Junimea, Iași, 2000). Este vorba, scrie criticul, de o carte care se remarcă prin atenția acordată construcției: „Autorul și-a gândit, așa cum ne-a obișnuit, cu multă grijă arhitectura cărții; segmentele ei «curg» pe un palier tematic bogat care începe de la înțelesurile raportului nu o dată tensionat dintre a fi și a avea, dintre ființă și neființă, aproape și departe, privire și vedere: o perspectivă categorială care include teme majore”. ■ La rubrica *Je est un autre*, sub titlul *Tineri din secolul trecut*, Ioana Pârvulescu vorbește despre *Jurnalul* lui Octav Șuluțiu, în care portretele unor scriitori importanți sunt creionate, din păcate, mult prea fugar: „Portretele din acest jurnal, multe și «sacre» azi, au două avantaje și un dezavantaj: avantajele sunt condeiul/ ochiul de romancier care nu ratează trăsătura expresivă a «personajului» său și condeiul/ ochiul tânăr, pentru care totul e nou și mirabil. Dezavantajul ține tot de tinerețe:

Șulățiu e uneori prea blând cu defectele remarcate, pentru că ignoră dedesubturile, culisele, iar alteori preia prea ușor tocmai opiniile colportate prin culise. Camil Petrescu, Mircea Eliade, N. Iorga, Ion Barbu, Liviu Rebreanu sau «un anume Petre Țuța (!), un tip cam aiurit, cu aere de tip teribil, îmbâcsit de doctrină nemțească» umplu rubrica de amici întâmplători sau cunoscuți. Cioran lipsește cu totul din acest jurnal, în schimb Eugen (Ionescu) este prietenul *en titre*. Imaginea lui e făcută din linii care se contrazic, omul amăgește și dezamăgește succesiv, cucerește, înduioșează, provoacă simpatie, empatie sau pur și simplu intrigă!”. ■ Rubrica *Literatură* conține poezii semnate de Nora Iuga. ■ *La Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru tipărește poemul *Transcrierea sonetului lungit la infinit*. ■ *La Cronica edițiilor*, sub titlul *Formula sufletească a românului*, Z. Ornea prezintă cea de-a doua ediție a cărții lui Constantin Noica *Pagini despre sufletul românesc* (Ed. Humanitas, București, 2000). Susținând, asemenea lui Cioran, necesitatea ca România să abandoneze viziunea cultural-civilizațională patriarhală în favoarea integrării în istoria actuală, Noica – spune Z. Ornea – subliniază rolul esențial al individualității în procesul de modernizare, apropiindu-se astfel de ideile lui E. Lovinescu și Ștefan Zeletin: „«Nu mai vrem să fim eternii săteni ai istoriei... Economicește și politicește, culturalicește ori spiritualicește, simțim că nu mai putem de mult trăi într-o Românie patriarhală, sătească, anistorică. Nu ne mai mulțumim o Românie eternă; vrem o Românie actuală». Prin această declarație de principiu, Noica recunoaște, asemenea și după Cioran, că e absolut necesară dezvoltarea țării spre o civilizație modernă de tip industrial, depășindu-se și renunțându-se, hotărât, la eminența agrară. Prin aceasta Noica, precum mai înainte Cioran, se deosebește radical de orientările ideologice tradiționaliste, apropiindu-se vizibil de pledoariile, din anii douăzeci, ale lui Lovinescu și Zeletin. Și deși Noica se păstrează exclusiv în sfera culturalului, ignorând-o pe cea a sociologiei, e importantă observația sa: «A cultiva mai departe, cu precădere, valorile spiritualității noastre populare este o imposibilitate. Orice cultură conștientă este personală, este o formă de individualizare, în timp ce creația populară e anonimă... Deci, spiritualitatea populară trebuie depășită – spre creație personală»”. ■ *La Comentarii critice*, Ion Pop recenzază volumul lui Al. Cistelean *Celălalt Pillat* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000), în care, scrie criticul, „universul imaginar din *Pe Argeș în sus* ar reabilita principiul acvatic, [...] metafora cardinală fiind aici izvorul, «metafora extatică a poeziei pillatiene», definitorie pentru o «mitologie regresivă», ce asimilează, pe de altă parte, tradiția cu copilăria și face ca temele curgerii să devină dominante (față de «metafora concurrentă» a casei)”. Concluzia lui Ion Pop despre demersul critic al lui Cistelean este una superlativă: „...amplă și substanțială lectură propusă de Alexandru Cistelean este o contribuție de prim ordin la studiul operei lui Ion Pillat, de o marcată originalitate. Criticul iese victorios din confruntarea destul de dificilă cu o operă ce nu pare a se impune în primul rând prin forța implicării în profunzimea dialecticii «imaginației materiale», aceasta fiind serios concurată de

o poetică explicită, programatică. Este o reușită care putea fi, de altfel, prevăzută, având în vedere exercițiul critic îndelungat și talentul său unanim recunoscut – autorul ei fiind unul dintre cei mai avizați și originali sub raport stilistic interpreți ai poeziei românești, cu un «trecut» deja substanțial, ilustrat de prezențele sale mereu remarcate în principalele periodice literare românești”. ■ La rubrica *Păcatele limbii* Rodica Zafiu se oprește asupra stilului epistolar, deplângând „sărăcirea” actuală a acestuia: „Cred că stilul epistolar românesc de azi suferă de o anumită sărăcie, de care ne dăm seama mai ales în preajma sărbătorilor... Puncte sensibile mi se par a fi tocmai cele care alcătuiesc de obicei structura de rezistență a scrisorilor: formulele clișeizate de deschidere și de închidere. Lăsând la o parte extremele – scrisorile oficiale, extrem de formale și scrisorile familiare ultrainventive, glumețe, ludice – rămâne puțină alegere pentru nuanțele de amicitie și de cordialitate respectuoasă”. ■ În cadrul rubricii *Cărți premiate* Simona Brânzaru anunță romanul care a câștigat premiul Goncourt pe anul 2000: *Ingrid Caven* al lui Jean-Jacques Schuhl. ■ George Lăzărescu informează despre seminarul organizat de Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București, în colaborare cu Institutul Italian de Cultură, cu prilejul împlinirii a 600 de ani de la moartea filosofului Giordano Bruno.

11 ianuarie

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, serie nouă, anul XI, nr. 1 (532), revistă națională de cultură, politică și știință; format A3, 16 pagini; apare săptămânal. Director – Nicolae Breban; redactor-șef – Cătălin Țârlea; redactor-șef adjunct – Aura Christî; redactori – Călin Căliman, G.G. Constandache, Horia Gârbea, Adrian Mihalache, Victor Scoradeț] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a treia parte a eseului *Nichita Stănescu*, în care autorul explică motivul pentru care, aproape întotdeauna, spiritele originale sunt întâmpinate cu animozitate: „De ce e întâmpinat, îndeobște, spiritul cu adevărat original prin animozitatea aproape generală a celor care și-au ocupat deja locul, cu mult sau cu puțin înaintea sa în scara de apreciere și de «valori» a socialului? Nu cumva, prin timbrul său aparte – ce ezită încă între tradiție și spargerea clișeeilor! – el stârnește, dacă nu revelații asupra sa și a artei sale – o, mai e până acolo! – oricum, o îndoială asupra meritelor și artei celor care sunt acceptați ca o porta-voce nu numai a societății, dar și a artei?! Cum îndrăznește el să «îndoaie» astfel limba, în ciuda reglementării atâtor profesori și academicieni, cum de face «analogii scandaloase», cum de îndrăznește să întoarcă astfel «portretele» marilor poeți de dinainte, ocultând meritele ce se învață în școală și devin, astfe, iute, pe jumătate false și să aibe «arogața» să sublinieze alte merite, alte reflexe de gândire, alți tropi?!”. ■ La rubrica *Viața literară în scrisori*, Dumitru Țepeneag publică două epistole care i-au fost adresate, în 1973, de Paul Goma și care, spune Țepeneag, se constituie într-un „avertisment” al trădării de mai târziu, când Goma a început să-l „împroaște cu venin”. ■ Sub titlul *În umbra mișcării de idei*, Henri

Zalis remarcă „structura temperamentală nonpolemică” a lui Tudor Vianu, care îl individualizează pe estetician într-o cultură prin excelență „polemică”. ■ La *Cronica literară*, Geo Vasile scrie despre ediția a doua a cărții lui Florin Șlapac *Jucăria* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000), roman structurat, explică recenzentul, pe trei registre stilistice: „epic-expresionist”, „subversiv-proustian” și „eroicomic”. ■ Sub titlul *Nicolae Labiș și furiile revizioniste*, Adrian Dinu Rachieru deplânge politizarea excesivă care guvernează fenomenul critic revizionist postdecembrist, politizare care nu l-a ocolit nici pe Nicolae Labiș: „Evident că nici N. Labiș n-a scăpat de aceste furii revizioniste, ațâțate de noii comisari literari. Indiscutabil *poet revoluționar*, Labiș – reamintim – a spart gheața proletcultismului. Trăind «în miezul unui ev aprins» el s-a războit cu inerția și compromisul, căutând izvoarele purității și condamnând trădarea prin minciună, abandonul conștiinței morale. [...] *Rebelul* Labiș, deviind de la «făgașurile instituționalizate», merită, indiscutabil, acest efort exegetic”. ■ La rubrica *Anul Eminescu*, Ionel Necula publică textul *Eminescu și condiția metafizicii românești*, iar Fănuș Băileșteanu *Eminescu și muzica*.

12 ianuarie

• [„Dilema”, Anul IX, nr. 411, „săptămânal de tranziție”; format A3, 36 de pagini. Editor: Fundația Culturală Română. Director fondator – Andrei Pleșu; consiliul editorial – Augustin Buzura, Andrei Codrescu, Ștefan Aug. Doinaș, Peter Gross, Z. Ornea; redactori – Mircea Vasilescu (redactor-șef), Magdalena Boianțiu (redactor-șef adjunct), Tita Chiper, Adrian Cioroianu, Radu Cosașu, Cristian Ghinea, Andrei Manolescu, Matei Martin (secretar de redacție), Cezar-Paul Bădescu, Iaromira Popovici, Simona Sora, Alex. Leo Șerban] Rubrica *La zi în cultură* găzduiește articolul lui Z. Ornea *Dezastrul Editurii Minerva*, în care editorul și istoricul literar detaliază modul în care, printr-o privatizare discutabilă, instituția care, de-a lungul perioadei postbelice, a realizat cele mai importante ediții științifice din operelor scriitorilor români, a fost falimentată și distrusă: „Stătea pe umerii Editurii Minerva, specializată în acest tip de ediții, o misiune grea și anevoioasă. Asta cu condiția ca efortul ei de conservare a patrimoniului literaturii române clasice să fie subvenționat, adică apărut cum se cuvine. Era, aceasta, responsabilitatea Ministerului Culturii. [...] Dar orice încercare de a-l convinge pe dl ministru Ion Caramitru să asigure un regim special Editurii Minerva se izbea de o împotrivire aproape agresivă. Răspunsul său, invariabil, era că politica guvernului în general era în favoarea privatizării și nu înțelegea să facă excepții. În consecință, Editura Minerva a fost «vărsată» F.P.S.-ului [Fondul Proprietății de Stat, *n.n.*] și timp de vreo doi ani și mai bine a fost pregătită pentru a fi vândută. Când a venit momentul funest al vânzării, F.P.S. s-a dovedit o instituție de jaf public, ai cărei funcționari (după ce primeau de la cei interesați un plic consistent cu bani) îngăduiau cele mai strigătoare la cer malversațiuni. [...] Dezastrul Editurii Minerva s-a profilat limpede în prezentul

imediat. Acum nu numai că nu mai are depozite în lei sau valută în bancă, dar are o datorie de peste cinci sute de milioane de lei, la tipografii și autori pentru drepturile ce li se cuvin. Într-un cuvânt, Editura Minerva e în efectiv faliment ca și patronul ei”.

16 ianuarie

● [„Adevărul literar și artistic”, nr. 551] La *Cronici*, Teodor Vârgolici scrie despre volumul îngrijit de George Muntean *Eminescu. 100 documente noi* (Ed. Eminescu, București, 2000). Documentele – spune Teodor Vârgolici – contribuie la clarificarea câtorva aspecte mai obscure ale eminescologiei: „Așa cum însuși autorul ediției recunoaște, noile documente descoperite la Arhivele Naționale din București, cât și din Suceava, nu schimbă structural și nu răstoarnă consubstanțialitatea viziunii stabilite până acum de contribuțiile fundamentale ale eminescologiei, ci completează, nuanțează și rectifică datele și elementele cunoscute”. ■ În cadrul aceleiași rubrici Daniel Cristea-Enache se oprește asupra volumului de corespondență inedită Mihai Eminescu – Veronica Micle *Dulcea mea Doamnă/ Eminul meu iubit* (Ed. Polirom, Iași, 2000). Criticul relatează, folosind informația preluată de la editoarea Christina Zarifopol-Illias, „povestea încălțată, ușor rocambolescă” a „supraviețuirii” scrisorilor: „Scrisorile au ajuns până la noi pe următoarea filieră: de la Mihai Eminescu la Veronica Micle, de la aceasta la fiica ei mai mare, Valerie Micle Nanu-Sturdza, apoi la fiica acesteia, Graziela Nanu-Grigorcea și, în fine, la Ana Maria Grigorcea-Messeri, strănepoata Veronicăi Micle”. ■ La rubrica intitulată *Clasicii*, Constantin Trandafir este prezent cu eseul *Eminescu. „Serbarea intelectului”*: „Despre ideologia lui Eminescu s-a scris mult și nu întotdeauna cu justă înțelegere. Dreptate au acei care i-au deslușit sursele, adâncimea gândirii proprii și modul superior de a transforma filosofia în artă literară”. ■ La aceeași rubrică, sub titlul *Ion Creangă – un scriitor creat de Eminescu?* Emil Manu demontează un mit al istoriei literare românești: „Într-o argumentare contextuală reiese că, la contactul cu Eminescu, Creangă trecuse deja la seria poveștilor, părăsise artificiile publicistice și începuse să se transcrie așa cum era el, metodă a junimiștilor și nu numai a lui Eminescu. [...] Eminescu a rămas uimit de această spontaneitate și de acest simț genial al limbii [...], dar Creangă depășise în acel moment ipostaza «publicistului»”. ■ Rubrica *Revista revistelor culturale* prezintă nr. 4–8 ale «Caietelor critice», dedicate lui Sergiu Al-Gorge: „Dacă din scrisorile și evocările «dosarului» nu aflăm prea multe despre ființa profundă a indianistului, un eseu comprehensiv despre «Necunoscutul Sergiu Al. George semnează criticul literar Eugen Simion, care scrie că «nu l-am văzut niciodată la față pe Sergiu Al. George și nu i-am urmărit cu atenție scrierile». Este privilegiul scriitorului cu imaginație critică să reconstituie și să scrie un «portret» verosimil al cuiva pe care nu l-a cunoscut”. ■ La rubrica *Eseu*, Ion Buzași scrie despre *Semnificațiile popasului eminescian la Blaj*: „În mediul acesta de la Blaj s-a format Eminescu, băiețelul din Modova-de-Sus cu atâtea amintiri istorice,

care nu s-au pierdut niciodată”. ■ În cadrul rubricii *Arhiva Mircea Eliade*, Mircea Handoca publică mai multe scrisori adresate istoricului religiilor de George Racoveanu, redactor la ziarul «Cuvântul» și discipol al lui Nae Ionescu. ■ Sub titlul *Bacovia la începutul unui nou mileniu*, Daniel Dimitriu subliniază, într-un eseu critic, faptul că simbolismul românesc a devenit cu adevărat original doar odată cu Bacovia: „Mulți comentatori au văzut în simbolismul românesc niște variante lingvistice, chiar niște copii ale simbolismului francez. [...] Dar acest *mimesis* care l-a transformat pe Bacovia într-un imitator-traducător e o «copie» unică, ostentativă”. ■ Recenzând, la rubrica *Pro și contra*, volumul despre Ion D. Sîrbu al Sorinei Sorescu (*Jurnalul fără jurnal. Jocurile semnăturii*, Ed. Aius, Craiova, 1999), Antonio Patraș desființează demersul „iconoclast” al autoarei: „Clădindu-și discursul pe o falsă luciditate și pe o fantasmagorică obiectivitate, Sorina Sorescu nu găsește nimic demn de laudă în textele celui pe care noi, ceilalți, din cauza compexelor noastre posttotalitare, l-am elogiât în exces”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● [**„Observator cultural”, nr. 47**] La rubrica *Informații* sunt menționate sărbătorirea a 40 de ani de la înființarea Teatrului de Comedie din București, anunțul privind deschiderea unei expoziții permanente de carte în zona Universitate–Arhitectură din Capitală, expoziția de fotografie de la Institutul Cultural Francez semnată de Pierre Bidart, precum și lansările, la Muzeul Literaturii Române, a volumelor de poezie *Fugi postmoderne* de Angela Marinescu și *EU-genia* de Rodica Draghinescu (ambele publicate la Editura Vinea și prezentate de Traian T. Coșovei, Ioan Buduca, Constantin Abăluță, Gheorghe Crăciun, Gheorghe Iova, Dan-Silviu Boerescu și Radu Voinescu). ■ Rubrica *Eveniment* continuă să tipărească opinii ale criticilor participanți la ancheta-clasament despre romanul românesc al secolului XX. Salutând demersul revistei ca având o valoare documentară similară anchetelor scriitoricești interbelice importante, Ion Bogdan Lefter remarcă schimbările substanțiale de perspectivă survenite în ultimele decenii în percepția fenomenului literar autohton. Astfel, „intensele remodelări și reordonări canonice impuse de tranziția de la modernitate la post-modernitate” au dus la scăderea cotei romancierilor cu formule tradiționale (Sadoveanu, Rebreanu), în vreme ce „campionii modernismului”, Camil Petrescu și Hortensia Papadat-Bengescu, și-au menținut pozițiile de prim-plan. Nu este surprinzătoare în acest context, scrie criticul, apariția lui M. Blecher între primele zece poziții, considerând, pe de altă parte, că romanul *Craii de Curtea-Veche* al lui Mateiu I. Caragiale „rămâne un câștigător de conjunctură”. Tendința generală pusă în lumină de anchetă, în care Mircea Cărtărescu se situează pe locul 11, Radu Petrescu pe 13, Mircea Nedelciu pe 14, Matei Iliescu pe 15 iar Mircea Horia Simionescu pe 18 – concluzionează Ion Bogdan Lefter – confirmă „depășirea etapei de tatonare a postmodernității”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Paul Cernat face o micro-analiză cultural-sociologică a rezultatelor anchetei, remarcând succesul, în Ardealul lui Rebreanu, a romanului „specific bucureștean”, „levantin”,

„gnostic și esoteric”, al lui Mateiu Caragiale. În Muntenia, în schimb, continuă el, domină autoritar Camil Petrescu, urmat de Marin Preda, în vreme ce criticii din Basarabia, mai puțin înclinați către opțiuni „neconforme”, îl favorizează pe Liviu Rebreanu. În ceea ce le privește, femeile-critici îi preferă pe Mateiu Caragiale, Camil Petrescu (*Patul lui Procust*) și, deloc surprinzător, Hortensia Papadat-Bengescu. În orizontul perioadelor literare, primii romancieri postbelici, constată Paul Cernat, „sunt, în ordine, Marin Preda, Nicolae Breban, Mircea Cărtărescu, Ștefan Bănuțescu, Radu Petrescu, Mircea Nedelciu, Gabriela Adameșteanu, Mircea Horia Simionescu, Petru Dumitriu”, iar primii cinci „autori optzeciști-nouăzeciști”, Mircea Cărtărescu, Mircea Nedelciu, Ștefan Agopian, Gheorghe Crăciun, Simona Popescu. Intervenția criticului se remarcă, de asemenea, prin punctarea oportună – în condițiile în care unii participanți la anchetă și-au exprimat surprinderea (și chiar nemulțumirea mascată) privitoare la câștigătorul „topului 10” – a motivațiilor psihologice și a temeiurilor critic-literare pentru care *Craii de Curtea-Veche* a ajuns să ocupe prima poziție: „Nostalgia după «Bucureștii de altădată», nostalgia «legitimistă» și estetizată după o himerică aristocrație locală, negativitatea modernă înnobilită prin exces și domesticită în epura estetismului... De asemenea, caracterul de arhetip local, inclasabilul, continuitatea dintre operă și legenda straniului, misteriosului și fragilului autor bastard, un «străin» în epoca sa. Avem în acest microroman «decadentist» emblema componentei tarate a identității locale, predispuse la automistificare, la inventarea unor tradiții nobile și scripturale prin ficționalizarea tradițiilor orale”. Toate acestea au contribuit la ridicarea scrierii la rangul de „fenomen” literar, explică Cernat – „un roman [...] emblemă a sfârșitului românesc de secol și mileniu, extinsă, iată, asupra întregului secol XX...”. ■ Rubrica *Interviu* găzduiește prima parte a convorbirii dintre Raluca Alexandrescu și Paul Cornea. Întorcându-se în timp, istoricul literar își rememorează „anii de ucenicie”, pornind de la perioada întunecată a războiului, când, eliminat din învățământul de stat, a urmat ultimele două clase de liceu la o școală particulară evreiască, unde a avut însă șansa de a-l avea profesor, printre alții, pe Mihail Sebastian, cel care i-a „deschis gustul pentru valorile moderniste ale literaturii interbelice”. Recăpătându-și, după 23 august 1944, dreptul de cetățenie deplină, se înscrie la Facultatea de Litere și Filosofie și la Drept, unde, în ciuda stării de provizorat academic datorat „frământărilor politice legate de ascensiunea spre putere a Partidului Comunist”, participă cu „frenzie” la viața universitară: „I-am urmărit, cu eclipse, dar fără a-i trăda, pe Tudor Vianu, Iorgu Iordan, Al. Rosetti, «stelele» Literelor, iar, din 1946 înainte, de când a început să predea la București, pe G. Călinescu, ale cărui prelegeri, adevărate evenimente mondene, tixeau amfiteatrul Odobescu, încât nu mai rămânea un locșor liber nici în spațiul dintre bănci, nici în lungul pereților”. Este marcat, de asemenea, de personalitățile lui Dimitrie Gusti, „profesor cu orizont larg, ilustrând metoda severă, rigoarea, voința de obiectivitate și de exhaustivitate informativă a școlii sociologice germane” și de cea a lui Henri H.

Stahl, căruia îi datorează „inițierea în marxism” prin intermediul unui „seminar de lectură critică a *Capitalului*” ținut în 1945–1946. Cariera de critic și-o începe la *Revista literară*, solicitat de Miron Radu Paraschivescu, unde se confruntă pentru prima oară cu cenzura comunistă reprezentată de „propagandistul de rang înalt [...], spirit obtuz și lipsit de umor” Nicolae Moraru, ale cărui intervenții îl determină să abandoneze, după doar câteva săptămâni, cronica literară. Destinul său de istoric literar și profesor se leagă însă de literatura pașoptistă, care, spune Paul Cornea, a devenit, dintr-un simplu obiect de studiu, „un angajament existențial”: „Miza mea era polemică. Îmi propuneam să-mi conving auditoriul că pașoptismul merita studiat nu fiindcă așa «trebuie», conform programei, ci fiindcă îi poate ajuta pe toți să descopere ceva important despre lumea în care trăiesc”. Și, conștient că focalizarea asupra performanțelor artistice ale scriitorilor pașoptiști era departe de a putea avea efectul scontat, profesorul a recurs la o abordare metodologică devenită ulterior binecunoscută în istoriografia literară autohtonă, abordare aflată la intersecția dintre istoria literară, sociologie și filosofia culturii: „Ca «oameni ai începutului de drum» – cum i-am numit cu o metaforă care a prins – ei [scriitorii pașoptiști] au meritul primordial de a fi declanșat o luptă extinsă dincolo de frontierele sectoriale ale unui domeniu sau altul, pentru reînnoirea globală a întregii societăți românești. [...] De-aci atenția acordată contextualizării, situării literaturii în cultură și a culturii în istorie – istoria vie, politică, urmărită în dramatismul revoluției și exilului, în neșansele ce au atins multe destine individuale dar și în victoriile ei durabile, care privesc înfăptuirea Unirii, construcția instituțională a culturii, organizarea modernă a statului, promovarea unei Constituții, a liberalismului, a democrației, a unui ideal civic european. De aici și locul important atribuit biografiei protagoniștilor – contrariu metodologiei structuraliste, dominante în anii '60, care tindea să-i scoată din joc pe autori”. ■ La rubrica *Literatură*, sub titlul *Anul Eminescu*, Ion Mureșan scrie despre afinitățile profunde care, legându-l prin fire nevăzute de marele său înaintaș, i-a structurat sensibilitatea într-o adevărată „paradigmă”: „În ce mă privește, recunosc, am crescut în «paradigma de sensibilitate Eminescu». Ar fi, poate, mai potrivit să zic «paradigma de intimitate Eminescu», căci o paradigmă de sensibilitate este formată din țesătura invizibilă a reacțiilor noastre intime. De când mă știu, mi-am proiectat iubirile – și nu văd de ce mi-ar fi rușine să o spun – în cadrul din *Sara pe deal*, am visat la «fruntea albă-n părul galben», la «brațe reci», la o iubită «ca o icoană» etc. M-am surprins că sunt nefericit după modelul geniului neînțeles din *Luceafărul*. În corespondența mea amoroasă am fost discret și decent, ca și cum aș fi fost scris «de din vale de Rovine»”. □ La aceeași rubrică sunt trecute în revistă manifestările cele mai recente din cadrul *Centenarului Eminescu*: decernarea medaliei comemorative „150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu”, începerea, la Biblioteca Academiei Române, a digitalizării manuscriselor eminesciene, lansarea CD-ROM-ului dedicat vieții și operei „poetului național” realizat de Fundația Culturală Libra, precum și sesiunea omagială a

Academiei Române consacrată încheierii „Anului Eminescu”. ■ Andrei Corbea se oprește asupra volumului omagial Ov. S. Crohmălniceanu intitulat *Un om pentru toate dialogurile* (Ed. Universal Dalsi, București, 2000). Cartea, coordonată de Geo Șerban, reunește texte despre om și operă semnate, printre alții, de Nina Cassian, Radu Lupan, N. Tertulian, Dumitru Micu, Mariana Șora, Mircea Nedelciu, Mircea Cărtărescu, Ioana Pârvulescu, Ion Bogdan Lefter, Cristian Teodorescu. Depozitar al unei „libertati de spirit” și al unei „lipse de prejudecăți” benefice pentru toți cei din jurul său (Mircea Nedelciu), Ov. S. Crohmălniceanu a fost în anii 1950 și 1960, punctează Andrei Corbea, „împreună cu Paul Georgescu, cel mai important, cel mai ascultat și cel mai competent critic literar român al actualității, în accepțiunea profesionistă a noțiunii și, de aceea, în răspăr cu absurdul și intolerantul dirijism anticultural din epocă”. ■ Adriana Dinițoiu face cronică a două cărți semnate de Radu Toma: *Les temps qui courent racontés aux littéraires* (Ed. Universității București, în colaborare cu Editura Babel, 2000) și *Pour Cocon Idiotiseanu ou ce qu'il est raisonnable de dire de la littérature* (Ed. Universității București, 2000): „Sunt două volume care se plasează, în mod clar și conștient, în domeniul de interes al universitarilor umaniști, ele operând un soi de ordonare «dialectică» (dar și sintetică) a câmpurilor (cu accent pe postmodernitate) în filozofie și în teoria literaturii astăzi”. ■ Victoria Luță recenzază volumul de debut al lui Rareș Moldovan intitulat *Seara artificierului* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Cerebrală și erudită, poezia autorului – apreciază Luță – evită „orice tentație de a plonja în vreo provocare facilă ori în exhibiționismul mai mult sau mai puțin agresiv, devenit deja o tehnică (persuasivă) previzibilă a ultimilor debutanți. Mai mult decât atât, de un narcisism voalat, poezia lui își permite, astăzi, luxul rar de a nu dori cu orice preț să placă: un lux dus până la autism, speculat și dezvoltat, la nivel de comportament al eului liric, în direcția grimaselor nevrotice și a schizoidiei încriptate”. ■ La rubrica *Istorie literară*, Victor Neuman informează despre traducerea în engleză, de către Patrick Camiller, a *Jurnalului* lui Mihail Sebastian (Ed. Ivan R. Dee, Chicago, 2000). Eveniment editorial remarcabil, publicarea în spațiul cultural anglo-saxon a cărții lui Sebastian îi dă prilejul lui Victor Neuman de a readuce în discuție trecutul legionar al lui Mircea Eliade, căruia îi sunt (re)inventariate pozițiile politice radicale din perioada interbelică. În contrast cu spiritul critic al lui Sebastian, scrie Victor Neuman, „în publicistica lui Eliade din anii '30 regăsim un mod superficial de a reflecta politicul”, prelucrat „conform propriilor fantasme”. Episodul implicării politico-ideologice de partea extremei drepte a lui Mircea Eliade este, spune Neuman, un simptom al faptului că problema naționalismului radical interbelic este „una de fond”, concluzionând că „dezbateră intelectuală românească de astăzi ar avea de câștigat pe măsură ce va accepta gravitatea implicării viitorului istoric al religiilor (ca și a altor intelectuali de prestigiu ai timpului) în mișcarea fascistă”. ■ Andrei Cornea glosează, în eseu *Cuvântul*, pe marginea traducerii eronate a termenului grecesc „logos” prin „cuvânt”, eroare perpetuată începând

de la Sfântul Ieronim, cel care a tradus, în latină, „logos” prin „verbum”: „«La început a fost Cuvântul». Apoi – a urmat Greșeala. De traducere, de interpretare, de înțelegere. [...] Ieronim, interpretul latin al Scripturilor, a tradus eronat, sau cel puțin extrem de forțat, prin «verbum» (deci «cuvânt», «vorbă») [...]. Similar au procedat și mulți alți traducători ai Evangheliilor, ca de exemplu Luther sau traducătorii români. Or, «logos» însemna, în principal: 1) discurs articulat, cu sens, alcătuit, minimum, dintr-un subiect și un predicat; 2) expresie verbală în general, cuvântare, spusă; 3) sens, semnificație; 4) proces interior al gândirii, raționament; rațiune, logica discursului; 5) rațiune în general, rațiune universală; 6) regulă, lege, principiu, temei; 7) raport matematic; 8) proporție; 9) calcul, socoteală, cont; 10) definiție; 11) esență; 12) compoziție literară în proză; 13) discurs rațional și nu mitic etc.; 14) argument, teză, expunere de motive; 15) subiectul discursului”. ■ În cadrul rubricii *Studii culturale*, Caius Dobrescu recenzază trei volume apărute în traducere românească: *Psihanaliză și societate postmodernă* de Roland Brunner (traducere de Lucian Penteliuc-Cotoșman, Ed. Amarcord, București, 2000); *Gândirea Evului Mediu* de Alain de Libera (traducere de Mihaela și Ion Zgardău, Ed. Amarcord, București, 2000); *Dependență și dezvoltare în America Latină. Încercare de interpretare sociologică* de Fernando Henrique Cardoso și Enzo Faletto (traducere de Iulia Băran, Ed. Univers, București, 2000). Singura carte care merită cu adevărat atenție, constată criticul, este volumul lui Alain de Libera, autor care reușește, prin „putere de comprehensiune, simț al nuanțelor și distincțiilor și, nu în ultimul rând, ingeniozitate”, să „personalizeze și să înfrânga limbajul de lemn prețios, de salon, cu care ne-a obișnuit cercetarea umanistă franceză”. ■ Sub titlul *Arheologie feminină*, Magda Cârneci continuă publicarea răspunsurilor primite la chestionarul proiectului său feminist: Anca Manolescu: 1. (Ați putea să enumerați valorile pe care le considerați esențiale pentru dumneavoastră?) „...nu atât valorile în sine mi se par importante, cât modul cum ele sunt practicate; pentru ca de felul cum sunt puse la lucru depinde semnul – pozitiv sau negativ – pe care ele îl pot lua. [...] Iar calitatea pe care o prețuiesc cel mai mult este eleganța: eleganța prin care înțeleg eleganța hainei, a înfățișării și a gândirii, a gestului și a limbajului, politețea, o anume distanță care ferește de familiarități nivelatoare”. 5. (Ce înseamnă să fii femeie în România de azi? E dificil? E provocator?) „Nu mi-am pus problema ce înseamnă să fii femeie în România de azi. M-am simțit întotdeauna o persoană și nu am dat prea multă atenție «diferenței»”. □ Amelia Pavel: 2. (Ați fi dispusă să numiți: a) figura feminină din cultura română pe care o apreciați în mod deosebit? De ce? În ce fel v-a influențat parcursul intelectual? b) personalitatea feminină din cultura universală pe care o admirați? De ce? c) dar din mitologie?) „Din vremea adolescenței mele îmi rămâne neuitată figura scriitoarei Ticu Arhip, profesoara de matematică la liceul «Regina Maria» unde învățam: modul ei de a asocia darul cunoașterii psihicului uman cu rigorile matematicii – era o mare pasionată de geometrie – în favoarea pregătirii unor tinere liceene mi-a ramas ca

un exemplu de comportament, pe care am încercat să-l aplic în anii de predare la Facultatea de Istorie și Teoria Artei a cursului de *Arta secolului 20*. [...] Din cultura universală am o simpatie deosebită pentru Mme de Sévigné. Discreția cu care se comporta în toate împrejurările, în ciuda faptului că avea o cultură clasică aptă să rivalizeze cu cea a savanților vremii, combinația de mondenitate și asceză, pitorescul limbajului, gustul pentru micile cancanuri ale societății franceze înalte, hazul înțelept conturează o figură de excepție [...]. Din mitologie aș opta pentru Pallas Athena, poate o precursoră a feminismului moderat”. □ Mihaela Miroiu: 1. (Ați putea să enumerați valorile pe care le considerați esențiale pentru dumneavoastră?) „Valorile esențiale s-au metamorfozat o dată cu mine. Două au ramas valori-credințe-sensuri: creativitatea și maternitatea”. 5. (Ce înseamnă să fii femeie în România de azi? E dificil? E provocator?) „Ceea ce am scris arată că e dificil să fii femeie. De ce e și provocator? Eu cred că provocarea vine mai ales din faptul că s-a ajuns la un prag critic al patriarhatului cotidian românesc. Tot mai multe femei vor învăța curând că nu e o fatalitate să fie anexe culinare, de menaj, decorațiuni atașate ca status simbol, note de subsol la interesele bărbaților. [...] Vom intra și noi în «criza familiei patriarhale», în tranziție spre cea partenerială, vom afla și noi că etica drepturilor nu trebuie să fie monopol bărbătesc și cea a grijii, «monopol» femeiesc.” □ Laura Grünberg: 6. (Ce ar reprezenta feminitatea pentru dumneavoastră ca valoare pozitivă? Dar negativă?) „Eu cred în valoarea pozitivă a feminității și a masculinității deopotrivă – atât timp cât nu ni le asumăm doar ca pe niște constrângeri culturale, ca pe niște norme rigide de ținută și comportament, ci ni le modelăm, adaptăm, definim în funcție de ce simțim, ce vrem noi cu adevărat aici și acum. Am jucat uneori pe cartea feminității «convenționale», mi-a plăcut jocul și sper că tratamentul feminist pe care mi l-am aplicat prin lecturile din ultimii ani să nu fi alterat această dorință de a explora și de a mă bucura de efectul unui parfum, al unei pieptănături, al unui zâmbet sau a privirii asupra bărbaților. [...] Sper însă să îmi fi căpătat și o altfel de feminitate, una măcar semi/independentă de standardele și rigorile masculiniste – o feminitate și a mea, după regulile, exigențele mele. O feminitate în care să nu mai simt prezența interiorizată a altora, să nu o simt ca impusă. Asta e pentru mine o feminitate pozitivă”. ■ La *Recenzii*, Camelia Crăciun prezintă volumul de proză *O decapitare nocturnă* al lui Alexandru Jurcan (Ed. Anthropos, 2000). „Roman de povestiri” – spune Camelia Crăciun –, cartea are drept „personaje” nu atât eroii ficționali, cât mai ales marile teme ale literaturii dintotdeauna: iubirea, prietenia, moartea. □ Magda Răduță aduce în atenție volumul lui Florin Șlapac *Fără pereche* (Ed. Univers, București, 2000), „carte deloc veselă”, în care autorul, observă ea, „profită de toate posibilitățile dezlănțuirii onirice pentru a realiza un spectacol fabulos al eșecurilor permanente”. □ Dan Gulea se oprește asupra volumului *Reinventarea lecturii* de Ion Buzera (Ed. Aius, 2000). Cartea reunește, pe de o parte, eseuri teoretice având în centru imperativul de a tempera, în critica literară actuală, tendința postmodernă de „babelizare» a limbajelor și a conceptelor

critice” prin revenirea la ideea clasică de ordine și, pe de altă parte, studii de istorie literară între care se remarcă cel despre Eminescu – în care, apreciază recenzentul, este „reinventată un fel de lectură pe baza formulei „eminescianism tare“ (calchiată după High-Romanticismul lui Nemoianu)”. ■ La rubrica *Internet*, Ovidiu Drăghia prezintă câteva publicații culturale online, între care remarcă site-ul „revistanorii.com” pentru meritul de a fi antologat „cam toate site-urile cu profil cultural din web-ul neaoș și nu numai, de la muzee la reviste, de la teatre la pagini personale ale unor scriitori sau la site-uri generaliste având ca temă literatura sau cultura în general”. ■ Sub titlul *Între poeticitate și pragmatism*, Gheorghe Crăciun publică un articol substanțial consacrat traducerii în limba franceză, de către Odile Serre, a volumului *Priveliști* al lui B. Fundoianu (*Peysages/ Priveliști*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Deplângând faptul că „B. Fundoianu e în literatura română un scriitor în continuare neintegrat”, în ciuda faptului că *Priveliști* este volum exponențial pentru poezia noastră în aceeași măsură ca *Plumb* al lui Bacovia sau *Cuvinte potrivite* al lui Arghezi, Gheorghe Crăciun trece în revistă trăsăturile esențiale moderniste ale poeziei lui Fundoianu: „*Priveliști* nu este o carte spontană, simplu rezultat al unui suflu al inspirației. Este o carte de atitudine, care afirmă o poziție polemică și o clară conștiință a unei formule poetice personale. Prefața din 1929 dă cărții chiar o valoare programatică. Aici, Fundoianu repudiază un tip de poezie pentru a impune un altul. El știe că doar aparent ceea ce scrie se înrudește cu «lumea rurală» a lui Francis Jammes, pentru că în realitate ambiția sa râvnește la «puterea mistică a lui Baudelaire». Având în vedere complexitatea poeziei lui Fundoianu, „sarcina unui traducător în franceză a *Priveliștilor* nu putea să fie [...] decât ingrată. [...] Soluțiile alese de Odile Serre (traducătoarea în franceză și a volumului *Plumb* al lui Bacovia) în echivalențele ei sunt pe cât de ingenioase, pe atât de simple. Traducătoarea a înțeles înainte de toate că tradiționalismul poeziei lui Fundoianu e aparent și, atât cât există, superficial. Nu s-a lasat furată nici de tendințele neaoșe ale vocabularului, nici de monotonia muzicală a versului. A preferat o traducere «noțională», cu accent pe semnificații și conținuturi, scoțând în evidență imaginile poeziei lui Fundoianu în dauna eufoniilor și a ductului ritmic. Ne aflăm în felul acesta în fața unui Fundoianu francez mult modernizat, foarte asemănător lui Fondane, poetul de limbă franceză”.

• [„22”, nr. 3] În pagina de cultură, la *Cronica de carte*, S. Damian prezintă volumul lui George Cușnarencu *Trandafirul tăcerii depline* (Ed. ALLFA, București, 1999). Roman ce urmărește să reconstituie cotitura social-istorică din decembrie 1989, cartea lui Cușnarencu – spune S. Damian – zugrăvește „un București fumegos, înecat în pâclă, cu contururi fantomatice de străzi și clădiri și cu o mișurare de siluete prinse într-o agitație haotică. Predomină impresia de alunecare și prăbușire, în preajma unei avalanșe întrucâtva anunțate. Sub un giulgiu al letargiei [...] colcăie o lume anarhică, necoagulată, rătăcită în îndeletniciri sterile”. ■ La rubrica *Interviu*, Mădălina Șchiopu îl are ca invitat pe

Răzvan Theodorescu, care afirmă, în calitate de ministru al Culturii și Cultelor, că prioritatea numărul unu a mandatului său este patrimoniul cultural național, distrus sistematic în vremea comunismului: „...patrimoniul cultural național este prioritatea priorităților. De ce? [...] În primul rând, patrimoniul cultural național, reprezentat mai cu seamă prin monumentele sale istorice, are o tristă specificitate în România, aceea că în anii '70 și '80 a fost, după știința mea [...], *singurul patrimoniu european agresat și distrus în timp de pace*”. Cât privește relația dintre politică și cultură, Răzvan Theodorescu afirmă fără echivoc că în cultură nu trebuie să existe „putere și opoziție”: „Până acum, fiecare guvernare prelua o «tristă moștenire». Eu vreau ca, în domeniul culturii cel puțin, să înceteze acest sistem. Vreau să dovedim civilitate, să recunoaștem ce-au făcut predecesorii noștri și să spunem ce vrem noi să facem. Pentru că, spre deosebire de alte zone, *cultura, după părerea mea, nu poate să cunoască putere și opoziție, ciocniri de interese politice*. Noi facem o singură politică, care este politica culturală a României și de aceea nu mă veți vedea luând măsuri de asanare politică”. În acest sens, subliniază Răzvan Theodorescu, ceea ce contează cu adevărat în cultură este „sentimentul identitar”: „Ca și în Uniunea Europeană, sentimentul identitar, care descinde în chip covârșitor din cultură, ne preocupă. Nu există ministru al Culturii în lumea occidentală care să nu fie preocupat de această chestiune și dovada în acest sens este că, cu excepția audiovizualului, zonele culturale nu sunt element al *aquis*-ului comunitar, nu pot să intre în această formulă globalizantă pentru că fiecare țară ține la identitatea ei. [...] Globalizarea este necesară, este firească. Ea se manifestă în zona economicului, în zona bancară, a comunicațiilor. Dar în zona culturii, în ciuda faptului să ne simțim atât de legați unii de alții, la distanțe imense, sentimentul identitar este cel care ne reprezintă cel mai bine. Și de la acest sentiment identitar, după părerea mea, nici secolul în care am intrat nu poate abdica”.

17 ianuarie

• [„Luceafărul”, nr. 2] În articolul *Regruparea intelectualilor (IV)*, Marius Tupan combate opinia lui Ion Simuț potrivit căreia „marii scriitori n-ar fi apți pentru a realiza reviste interesante, în schimb, autorii de rafturile doi sau trei ar fi mai competitivi”: „În primul rând, personalitatea unui creator autentic se manifestă în tot ceea ce întreprinde, având însușirile regelui Midas. Iar, în al doilea, chiar dacă ar fi așa cum susține orădeanul, un singur exemplu nu stabilește o regulă”. ■ Horia Gârbea recenzează *Istoria dramaturgiei române contemporane* a lui Mircea Ghițulescu (Ed. Albatros, București, 2000), a cărei concluzie, spune el, este una optimistă: „Concluzia cărții masive a lui Mircea Ghițulescu este că în literatura română (din secolul al XX-lea) dramaturgia nu este un gen marginal, că mulți autori importanți au fost și dramaturgi, piesele contribuind la definirea lor ca scriitori (Camil Petrescu, Sebastian, Reboreanu, apoi Breban, Sorescu, D.R. Popescu). O altă concluzie: și înainte de '89, cu toată apăsarea teribilă a cenzurii,

dar mai ales după '89, dramaturgia română există ca parte importantă a literaturii noastre". ■ Radu Voinescu publică prima parte a eseului *Sfășierea metafizică*, consacrat literaturii lui Dan Stanca. Fantasticul romanelor autorului, explică Voinescu, „nu e o modalitate de evadare din real, ci expresia amenințătoare a forțelor întunericului, care tind să ia lumea în stăpânire. Avem de-a face cu un profet sumbru care-și ridică avertismentul cu atât mai înspăimântător cu cât vocea lui nu izbucnește din instinctul primitiv al vechilor iluminați din pustii Sinaiului, ci dintr-o cunoaștere pe jumătate intuitivă, pe jumătate rațională”. ■ La *Cronica literară*, Romul Munteanu se oprește asupra romanului lui Sebastian Sârcă *Martorii lui Seninu* (Ed. Hiperion, Cluj-Napoca, 2000) – interesant, printre altele, pentru descrierea mișcării intelectuale din anii '80 cunoscută sub numele „Meditația transcendentă”. ■ Shaul Carmel tipărește poezii. ■ Constantin Cubleşan salută apariția volumului al XVII-lea al monumentalei ediții a *Operele eminesciene*, care conține bibliografia vieții și operei poetului: „edificiu cu adevărat monumental”, scrie Cubleşan, ediția începută cu cincizeci de ani în urmă de Perpessicius este „o operă ce ține de esența spiritualității neamului românesc”. ■ Marin Mincu se ocupă de volumul de debut al lui Matei Alexandru *Tractir* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000) – carte „simptomatică”, spune Mincu, pentru „orientarea psihanalist-sexualistă a discursului debutanților emanați din cenaclul lui Cărtărescu”. ■ Sub titlul *Salturile vitale ale poeziei*, Maria-Ana Tupan prezintă volumul de poezie al lui Cassian Maria Spiridon *Dintr-o hală părăsită* (Ed. Augusta, Timișoara, 2000), ale cărui secțiuni, remarcă recenzenta, urmează traiectul „erotic–metafizic–textual”. ■ George I. Nimigeanu și Dumitru Nicolcioiu sunt prezenți cu poezii. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de jurnal. ■ Radu Cernătescu publică a cincea parte a studiului *Misterele din subteranele Curții Vechi*, în care urmărește să demonstreze, cu argumente de ordin istoric, că modelul lui Gore Pirgu, personajul lui Mateiu Caragiale din romanul *Craii de Curtea-Veche*, este Pantazi Ghica. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Constantin Abăluță traduce proza *Expatriata* a scriitoarei franceze Dominique Stanchev-Langlois.

● [**„România literară”, nr. 2**] În editorialul *Ecouri și aberații*, Nicolae Manolescu își exprimă regretul de a fi girat publicarea, în numerele 51–52/ 2000 ale revistei, a unui articol semnat de Valeriu Rusu: „...nu-mi pot ierta că i-am îngăduit d-lui Rusu să-și amestece părerile literare cu tot soiul de referiri la funcțiile publice ale celor cu care d-sa nu e de acord. Ce legătură are critica literară a d-lui Zamfir cu faptul că e ambasadorul României în Portugalia? Ce relevață are faptul că dl Simion a fost răsplătit cu numeroase premii și onoruri în aprecierea poziției critice a d-sale față de Eminescu? Dl Rusu ar merita din plin să-i fac, la rândul meu, un proces de intenție, bănuindu-l de o sfântă invidie necolegială. Dar nici așa n-aș reuși să-l egalez în josnicia pusă în sugestia implicării criticului ambasador în scandalul financiar al pavilionului românesc de la Expoziția Mondială de la Lisabona de acum doi ani. Acestea și altele nu sunt în chestie, cum îi plăcea să spună lui Titu Maiorescu. Talmeș-balmeșul din articolul d-lui

Rusu îl descalifică în primul rând pe d-sa”. ■ Barbu Cioculescu omagiază personalitatea de excepție a lui Radu Cioculescu, primul traducător al lui Marcel Proust în limba română: „Pe când Șerban Cioculescu își făcea un nume în mediile publicistice, fratele său, în frecventarea unor medii mai influente, devenea redactor al «Revistei Fundațiilor Regale», care tocmai se înființa și ale cărei destine le-a îndrumat, dimpreună cu Camil Petrescu, până în septembrie 1940. [...] În acei ani a tradus în românește Radu Cioculescu *Legăturile primejdioase* ale lui Choderlos de Laclos, *Dialogurile asupra comandamentului* de André Maurois, *O viață* a lui Henri Morton Stanley, un roman de Jacob Wasserman și, mai cu seamă, a început tălmăcirea în românește a operei lui Proust. Mobilizat, în timpul celui de-al doilea război mondial, cu gradul de căpitan – avea faima, deși rezervist, de a fi un excelent artilerist – Radu Cioculescu a luat cu el volumele din Proust și o mașină de scris. Ducea o coloană hippo în adâncurile Rusiei și la etape cobora din șa aceea mașină de scris și traducea mai departe”. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu prezintă în termeni elogioși volumul de memorialistică al lui Annie Bentoiu *Timpul ce ni s-a dat* (Ed. Vitruviu, București, 2000): „Pentru un cunosător al literaturii române, volumul de memorii *Timpul ce ni s-a dat* de Annie Bentoiu este o revelație. Clarviziunea memorialistei, talentul ei literar de mare clasă și mai ales noblețea – de neîntâlnit în societatea noastră de azi – a atitudinii adoptate în judecarea faptelor trecutului au ceva neverosimil. La fel de surprinzătoare au mai fost, la vremea apariției lor, doar jurnalele și evocările semnate de Jeni Acterian, Mihail Sebastian, Petre Pandrea și Ion Ioanid”. ■ Gheorghe Grigurcu tipărește pagini din *Jurnalul lui Alceste*. ■ În cadrul rubricii *Lecturi la zi*, sub titlul *Un jurnal fabulatoriu*, Luminița Marcu prezintă *Jurnal-ul suedez I (1976–1983)* al Gabrielei Melinescu (Ed. Univers, București, 2000). Nu este vorba, scrie recenzenta, de un jurnal în sensul curent al termenului: „Nu descrierea unei vieți noi este ceea ce oferă acest jurnal, ci mai degrabă efortul de a construi o viață conform unor principii niciodată abandonate. Frapează în primul rând disciplina interioară, puterea extraordinară de a transfigura totul, de a se modela neconținut”. ■ La aceeași rubrică, Geo Vasile se oprește asupra volumului de memorii al Lidiei Ionescu Stăniloae *Lumina faptei din lumina cuvântului – Împreună cu tatăl meu, Dumitru Stăniloae* (Ed. Humanitas, București, 2000). Remarcabil, spune Geo Vasile, este talentul narativ al autoarei, care „rememorează exact, dar și evocator-afectiv anii săi de formație, de educație sentimentală alături de iubita și regretata sa soră Mioara, stinsă încă în anii de școală. Portretele rudelor, ale oamenilor locului din Vlădenii casei părintești, figurile extraordinare ale unor oameni care-au fost, preoți și călugări în împrejurări și vremuri diferite, cunoscuți în anturajul părintelui său în numeroasele călătorii cu acesta prin țară, atestă nu doar excepționala memorie a Lidiei Stăniloae, ci și darul ei narativ”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvolescu construiește un portret al lui Camil Petrescu pornind de la jurnalele sale și ale contemporanilor săi: „Este interesant că atât Șuluțiu, ca interlocutor, cât și Camil Petrescu însuși dau surzeniei o valoare

simbolică. Camil Petrescu ar fi incapabil să-i «audă» pe ceilalți, pentru că se aude numai pe sine, crede tânărul critic. Într-o lume în care toate «se aranjează în șoaptă», el va rămâne întotdeauna în afară, un veșnic exclus, crede prozatorul. Din jurnalele contemporanilor săi (bărbați, căci doamnele îl priveau cu alți ochi, poate mai obiectivi) imaginea lui Camil Petrescu iese cam boțită. Șulău, de exemplu, îl prezintă ca pe un ins suspicios, care se consideră mereu victimă a vreunei cabale, dogmatic și intolerant literar, iar Sebastian îi ironizează grandomania și-i deplânge versatilitatea. Deși jurnalul lui Camil Petrescu însuși conține notații care să confirme aceste trăsături, în fond deloc rare în lumea scriitorilor, el le și nuanțează, le și explică”. ■ Rubrica *Literatură* publică poezii de Ion Drăgănoiu. □ La *Cerșetorul de cafea* Emil Brumaru este prezent cu poezia *Sonet dezamăgit*. ■ La rubrica *Inedit* sunt tipărite poezii de Simion Stolnicu: *Umbre avare, Prietenie, Amintire, Elegie inutilă, Epigramă funerară*. ■ La *Cronica edițiilor Z. Ornea* recenzează volumul lui Pericle Marinescu *Odiseea editării „Poeziilor” lui Eminescu. În prima sută de ani 1884–1984* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000): „Nu e, mă grăbesc să menționez, o investigație bogat analitică ci, mai curând, o trecere în revistă a tuturor edițiilor (chiar cele mai puțin semnificative), însă cu un minimal aparat critic, relevându-se, de fiecare dată, ce aduce nou o ediție sau alta, erorile și insuficiențele ei”. ■ În articolul intitulat *Lecturile poetei*, Gabriel Dimisianu se oprește asupra ediției a doua, revizuită și adăugită, a volumului Ilenei Mălăncioiu *Călătorie spre mine însămi*. Este vorba, spune criticul, de note de lectură eseistice care pun în lumină afinitățile intelectuale și sufletești ale poetei: „Lecturile Ilenei Mălăncioiu sunt simpatetice și este evident faptul că în alegerea subiectelor, a cărților despre care scrie se lasă ghidată de afinități. Sunt scriitori, sunt opere, sunt personaje de roman în care se regăsește până la identificare, certe repere ale drumului către sine întreprins prin intermediul lecturilor. O specială însuflețire capătă pagina critică atunci când Ileana Mălăncioiu scrie despre Marin Preda, prozatorul în a cărui creație se regăsește poate în cel mai deplin sens, ca și în elementele de biografie spirituală, decurgând din legăturile amândurora cu spațiul originar țărănesc. În Niculae Moromete, personajul lui Preda în care acesta pe sine se proiectează, și Ileana Mălăncioiu se vede pe sine, cu aceleași întâmplări care sunt episoade din copilăria eternă a copilului de țăran”. ■ În articolul *Pivnițe, mansarde, nu puține trepte*, S. Damian aruncă o privire asupra evoluției romanului, punând accentul pe caracterul său proteic: „Mai dinamic și mai flexibil decât oricare alt produs creativ, romanul trăiește continuu o fluctuație, nu se lasă vârat în sertare și rafturi. De mai mult de un secol suntem spectatorii unui proces de absorbție prin literatură, mai întâi a realului, apoi a imaginarului, ca să nu mai pomenesc de uzurpări ale unor domenii limitrofe, ca filosofia, teologia, științele naturii. Romanul se mulează, fără să ceară permisiunea, pe corpuri străine, din care suge seva, defrișează nesățios alte terenuri, aruncând în aer opreliști, haturi, granițe”. ■ La rubrica *Evocări* Ion Buzăși rememorează figura poetului Ioan Alexandru, prezent în 1974 la Blaj: „A venit de mai

multe ori în Mica Romă a lui Eminescu. Prima dată, în 1974. Pe atunci poetul lucra la Catedra Eminescu, cu o existență efemeră, a Filologiei bucureștene, condusă de profesoara Zoe Dumitrescu-Buşulenga, și i-am propus, firese, o expunere despre Eminescu – poet național, mai ales că pregătea (sau chiar susținuse) un doctorat cu o temă de literatură comparată, *Patria în opera lui Pindar și Eminescu*. Alexandru a acceptat și în sala mică a Casei de Cultură din Blaj a rostit o conferință de neuitat. După o scurtă prezentare făcută de mine, a vorbit liber, inspirat și patetic. Dascăli blăjeni din generația interbelică îl ascultau cu uimire admirativă dar și cu oarecare emoție temătoare. Pentru că vorbitorul, pornind de la Eminescu, a făcut un excurs în istoria și în literatura română, subliniind cu o gesticulație ce-i trăda arderea interioară, jertfa Brâncoveanului și valorile formativ-educative ale lecturii zilnice din Sfânta Scriptură”. ■ La rubrica *Ocean*, Paul Miron publică proză. ■ La *Cartea străină*, în articolul *O antropologie a interpretării*, Andreea Deciu prezintă cartea lui Wolfgang Iser *The Range of Interpretation* (Columbia University Press, New York, 2000). ■ În articolul *Nicolae Iorga și Veneția*, Ion Bulei scrie despre călătoriile istoricului român în Italia – subiect al unei comunicări prezentate în cadrul Colocviului „Nicolae Iorga” organizat la Veneția de Institutul „Nicolae Iorga” din București, Institutul de Studii pentru Europa Orientală din Milano, Universitatea „Ca’Foscari” din Veneția și Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. ■ Articolul *O inimă care bătea pentru România*, scris de Marina Vorona, este dedicat prof. dr. Marie Kavková, lingvistă și românistă.

18 ianuarie

● [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 2] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a patra parte a eseului *Nichita Stănescu*, în care prozatorul, vorbind despre „reacțiunea” în artă, îl situează pe Gheorghe Grigurcu în fruntea „denigratorilor” marelui poet: „A, Nichita, dacă vorbim de o «listă a denigratorilor» unui autor, în cazul lui, înainte de a vorbi de denigratorii debutului său, nu ar fi nimerit să vorbim despre cei ai postumității sale?! Nu e oare o posteritate vie, contradictorie, semnul perenității, al viabilității omului și operei?! Faptul că la aproape două decenii de la stingerea sa, calomnia persoanei și a operei sale nu obosește și, mai ales, că «nume mari» în critică își amestecă veninul, falsă memorie, ocultările mai mult sau mai puțin abile sau impertinente etc. nu e oare un semn că trecerea sa prin lume a lăsat o dără aprinsă?! E suficient să citez numele celui mai aprig inamic al operei sale, e vorba de G. Grigurcu care a avut printre altele lipsa de eleganță să-l conteste, ani în șir, în «Contemporanul – Ideea europeană», revistă pe care o conduc”. Nicolae Breban demontează, în continuare, ideea că Nichita Stănescu ar fi fost un „poet oficial”, explicând ce însemna cu adevărat, în perioada comunistă, un „poet oficial”: „...una din minciunile cele mai flagrante – și observ cu uimire că nimeni nu restabilește adevărul totuși atât de evident! – este afirmația sa că «Nichita a fost un poet oficial»! Poetri «oficiali»

sub comunism au fost, în mod inconfundabil, M. Beniuc, M. Banuș, D. Deșliu *et ejusdem farinae*, înși ce au ocupat posturi influente în ierarhia literară și s-au opus, direct sau indirect, creației reale de valori, beneficiari ai unei «exegeze» ce venea mereu de sus, de la Partid și poliția sa, ai unor case, remunerații grase și bine înscăunați în manualele școlare ale stalinismului! Nichita Stănescu a reușit o performanță «pe dos»: a făcut, printr-o inumană cheltuială de energie și prin geniu pur, ca poezia sa, bazată pe motive «dușmane regimului», precum precaritatea persoanei, a limbajului, schizofrenia marcată a existenței sau elogiul zeilor păgâni, cu adevărat o poezie națională». ■ Dumitru Țepeneag încredințează tiparului o scrisoare primită de la Virgil Tănase. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis scrie despre volumul lui George Voicu *Zeii cei răi* (Ed. Polirom, Iași, 2000). ■ În cadrul aceleiași rubrici, Daiana Felecan prezintă volumul lui Gheorghe Glodeanu *Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței* (Ed. Litera, București, 1999). Analizele criticului, spune Daiana Felecan, sunt consacrate unor personalități precum Emil Cioran („În capitolul consacrat lui Emil Cioran, *Poetica disperării*, autorul ia în discuție câteva din eseurile care conțin tezele majore ale celui mai important filosof francez contemporan”), Vintilă Horia („Comentariul pe marginea textului *Dumnezeu s-a născut în exil* abundă în finețea tâlcurilor ascunse”), Paul Goma („Într-un capitol dedicat lui Paul Goma, Gh. Glodeanu îi prezintă romanul din 1998 intitulat *Altina. Grădina scufundată*”) și Dumitru Țepeneag („Dumitru Țepeneag este prezent în studiu prin interpretarea *Nunților necesare*”). □ Marian Barbu scrie și el, la rândul său, despre volumul Gheorghe Glodeanu, apropiindu-l pe critic de istorici literari precum D. Popovici: „Deși, în teorie, Gheorghe Glodeanu pare să-l urmeze îndeaproape pe modernul și inconfundabilul universitar clujean Ion Vlad, în practică se apropie de zona criticilor și istoricilor literari din zonă, începând cu Sextil Pușcariu și terminând, poate, cu D. Popovici”. ■ La rubrica *Anul Eminescu* sunt publicate discursurile ținute în Aula Academiei Române, pe 15 ianuarie, de președintele României, Ion Iliescu, și de acad. Răzvan Theodorescu, cu prilejul încheierii *Anului Eminescu*. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Nicolae Manolescu *Mihail Sadoveanu – utopia cărții*: „În eseu de față autorul își propune să dea o nouă interpretare operei sadoveniene, în dezacord cu poziția criticii actuale [...]. Concluziile acestei cercetări sunt defavorabile tezei modernității operei sadoveniene, întrucât filosofia scriitorului ar consta doar în paseism, contemplativitate, gândire sceptic-fatalistă de tip oriental. [...] Conducerea editurii a retras manuscrisul pentru a-l revedea integral”.

19 ianuarie

- [„Dilema”, nr. 412] Ancheta revistei, intitulată *Impostura*, abordează un fenomen îngrijorător manifestat în societatea românească după 1989: „Tulbureala post-revoluționară a dat ocazia «afirmării» unei imposturi «curate». Dacă până în 1989 puteam vorbi de o impostură controlată și dirijată de omniprezentul partid

cu serviciile sale de cadre, după revoluție chiar și manifestarea acestei laturi a caracterului uman a devenit liberă. [...] E de observat că nu doar vârful societății a fost atins de fenomenul în discuție. Pe alte trepte, mai puțin înalte, impostorii și, mai ales, actele de impostură, venite chiar din partea unor indivizi onorabili, au căpătat o relativă legitimitate, prin înmulțire și prin tolerare”. Participă cu texte și opinii Augustin Buzura, Petru Ionescu, Claude Karnoouh, Vasile Morar, Viorel Moțoc, Irina Nicolau, Liviu Ornea, Adina Popescu, Răzvan Rădulescu, Cristian Teodorescu. □ Augustin Buzura: „Chiar din primul roman, *Absenții*, m-a obsedat *aria* imposturii și în sens de melodie dominantă a «epocii», dar și de întindere a fenomenului pe spații tot mai cuprinzătoare. Ocupa teritorii nepermis de mari înainte, dar, din păcate și astăzi, în libertate, foamea ei de spațiu este nepotolită, în creștere chiar, în viața socială, potică, în viața culturală”. □ Cristian Teodorescu: „Micul impostor devine periculos când încetează să mai fie impostor. Adică din momentul când mica lui relație se transformă într-o pârghie, fiindcă omul pe care îl cunoaște ajunge să aibă un rol important. Atunci, el nu te mai servește, ci îți promite că «te scoate»!”. □ Sub titlul *Un impostor din veacul al XIX-lea*, Z. Ornea scrie despre Nicolae Ionescu, cel care a răspândit informații calomnioase despre Titu Maiorescu. ■ Radu Cosașu publică, în cadrul rubricii *La centru... și la margine*, textul *O invocație la ghetele mele antiderapante*.

23 ianuarie

• [„**Adevărul literar și artistic**”, nr. 552] La *Cronici*, Teodor Vârgolici prezintă volumul lui Florentin Popescu *Detenția și sfârșitul lui V. Voiculescu* (Ed. Vestala, București, 2000). Carte „zguduitoare”, scrie recenzentul, volumul are un caracter prin excelență documentar, care se constituie într-un veritabil „proces al comunismului”: „Având un caracter predominant documentar, bazată pe cercetarea amplă și riguroasă a celor mai autentice și edificatoare surse informaționale, cartea lui Florentin Popescu se circumscrie într-un veritabil «proces al comunismului», reconstituind impresionant modul diabolic în care regimul totalitarist a provocat drama existențială trăită în ultima parte a vieții sale de un reprezentant de seamă al literaturii române din secolul al XX-lea”. ■ Rubrica *Mapamond* conține un portret al lui Emil Cioran schițat de Carlos Ortega: „Cioran, la fel ca și alți melancolici, a fost unul dintre cei care au cutezat să-și așeze traviul filosofic atât în termenii sensului de sănătate, cât și în cel de boală”. ■ În cadrul rubricii *Arhiva Mircea Eliade*, Mircea Handoca publică scrisori adresate istoricului religiilor de Ionel Perlea, Alf Lombard și Vintilă Horia. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

• [„**Observator cultural**”, nr. 48] Rubrica *Informații* trece în revistă premiile pe anul 2000 acordate de Fundația Culturală Română: „Marele Premiu al Fundației Culturale Române pentru anul 2000 a fost atribuit lui Alexandru Șafran, Rabinul Șef al Genevei, personalitate de prestigiu a lumii teologice mondiale. Premiul pentru întreaga carieră artistică a revenit sculptorului Constantin Lucaci și

mezzosopranei Viorica Cortez. Premiul pentru «contribuția excepțională adusă la mai buna cunoaștere a culturii și civilizației românești în lume» a revenit Societății România-Japonia, reprezentată de Chiharu Igaya și Akiko Igaya, organizatorii Anului Românesc în Japonia, în 1998, și directorului ARTEXPO, Mihai Oroveanu. Premiul pentru «contribuția excepțională adusă la mai buna cunoaștere a culturii și artei românești în lume» i-a revenit violonistului Șerban Lupu, profesor universitar, stabilit în SUA. Titlul de Membru de Onoare al FCR a revenit, anul acesta, Georgetei Washington, președinta Union and League of Romanian Societies of America, și lui George Dobra, liderul comunităților românești din Ohio, SUA. Premiul special și același titlu de membru de onoare al FCR le-a fost acordat ambasadorului Braziliei în România, Jeronimo Moscardo de Souza, și ambasadorului Portugaliei în România, Jose Augusto Seabra. Premiul pentru «contribuția statornică la afirmarea identității culturale românești» a fost atribuit scriitoarei și profesoarei Sanda Golopenția și istoricului și profesorului Radu Florescu, ambii stabiliți în SUA. Premiul pentru excelența activității jurnalistice a fost acordat ziariștilor americani Anthony De Stefano și David Binder. Premiul pentru întreaga activitate a revenit analistului politic, jurnalistului și profesorului Vladimir Tismăneanu, stabilit în SUA. Premiul FCR pentru performanțe profesionale și sprijinirea culturii i-a fost decernat președintelui BRD-Groupe Société Générale, Bogdan Baltazar. Premiul «George Emil Palade» pentru excelența operei științifice i-a revenit lui Octavian Bârză, cercetător în domeniul bio-chimiei, stabilit în Franța. Premiul pentru excelența artei regizorale i-a fost acordat regizorului Emil Loteanu, din Republica Moldova. Premiul pentru excelența operei literare a încununat activitatea poetului și traducătorului german Oskar Pastior». ■ Rubrica *Eveniment* consemnează întâlnirea internațională desfășurată în noiembrie 2000 la București sub emblema „Café Europa”, la care au participat scriitori și artiști din Iugoslavia, Marea Britanie, Olanda, Polonia, Statele Unite ale Americii și România. Gazda întâlnirii a fost Magda Cârneci, care relatează: „Scriitorii români – de la Carmen Mușat la Ion Bogdan Lefter, Simona Popescu, Gheorghe Crăciun și M. Cârneci – au comentat și exemplificat felul în care postmodernismul a fost înțeles și utilizat în România, subliniind, dintre diversele unghiuri posibile, tocmai dimensiunea alternativă, discret anti-oficială sau indirect subversivă, pe care formele sale de manifestare artistică sau teoretică au capatat-o și au jucat-o într-un context politic specific. Această perspectivă, confirmată și de sârbul Mileta Prodanović, li s-a parut atractivă și provocatoare invitațiilor occidentali. Am înțeles din discuții că, înainte de a auzi argumentele esticilor, unora dintre ei postmodernismul li se păruse o temă snoabă și pretențioasă, care nu avusese asupra lor un impact prea puternic, pentru că o consideraseră fie ca o discuție prea teoretică, prea abstractă, fie ca pe un curent artistic la modă, fără priză la realitate, și venit pe o «detestabilă» filieră americană”. □ Despre același eveniment scrie și Carmen Mușat, marcând diferența specifică dintre postmodernismul est-european și cel occidental: „Postmodernismul

est-european nu este o imitație, un fenomen de import, ci o paradigmă culturală ce poate fi analizată în termenii unui gen proxim și ai unei diferențe specifice. Deosebirea esențială, cea care determină evoluția diferită a postmodernismului în Occident și în Europa de Est, ține de tipul de societate și de mecanismele politice și economice care o definesc. Cu alte cuvinte, dincolo de influențe culturale de netăgăduit, Estul și Vestul ajung să descopere un «același» model cultural, în condițiile în care fiecare experimentează, pe cont propriu și în contexte istorice extrem de diferite, efectele (mai mult sau mai puțin traumatice ale) maladiilor acestui secol, fascismul și comunismul”. □ Gheorghe Crăciun se ocupă de conceptul de postmodernism sub titlul *Poveste postmodernă cu o fantomă incertă*: „Conceptele literare își au într-adevăr parfumul lor, un parfum, trebuie să acceptăm acest adevăr, astăzi din ce în ce mai puțin persistent. Iată, în timp ce în România ultimilor zece ani cei care încearcă să înțeleagă cu adevărat ceva despre literatură nici nu s-au dumirit bine, există critici și scriitori care se declară deja scandalizați de ideea de postmodernism. Pentru unii, postmodernismul e un fenomen de mult consumat, o bagatelă culturală și un moft, iar literatura ar trebui să se întoarcă la o nouă metafizică, eventual religioasă, pentru a fi în ton cu predicția lui André Malraux. Pentru alții, societatea românească e o societate atât de retardată, că ea nu dovedește o sincronizare reală cu marile culturi, iar postmodernismul e un fenomen epigonic, artificial. Sunt și critici pentru care postmodernismul se confundă cu «textualismul» sau «optzecismul», sunt scriitori care confundă postmodernismul cu haosul, și noutatea cu violența și pornografia verbală, sunt poeți și poete pentru care postmodernismul e o invitație la un fel de trans-sexualitate și transculturalitate academică”. ■ Sub titlul *Foarță x 3*, Ion Bogdan Lefter face cronică a trei cărți purtând semnătura lui Șerban Foarță: o antologie a întregii sale opere poetice (*Opera somnia*, Ed. Polirom, Iași, 2000), o traducere după Apollinaire (*La Chanson du Mal-Aimé/ Cântecul celui neiubit*, Ed. Brumar, Timișoara, 2000) și un volum de versuri noi (*Erau zire, evenimente...*, Ed. Brumar, Timișoara, 2000): „...acest bilanț recent ramâne entuziasmant, incredibil – în același timp – la un autor cu scriitura ultrasofisticată, presupunând în principiu o elaborare îndelungată, distilări stilistice virtualmente infinite, variante peste variante peste variante. Pe de altă parte, atare prolificitate se poate explica printr-o caracteristică de sens opus, și anume prin extraordinara capacitate improvizatorie a lui Foarță, rafinat causeur, ironic, mucalit și calamburgiu, uimitor în toate aparițiile sale, în cursul cărora risipește în dreapta și în stânga atâtea vorbe de spirit, deopotrivă livrești și argotice, încât altuia i-ar face gloria de-o viață. Performer fără egal, el posedă facultatea utilizării prestidigitatorice a limbajului. Erudit, are permanent la îndemână nu un depozit muzeal de valori ale trecutului, moarte, ci un uriaș intertext viu, la care apelează și în care se înserează cu firescul cu care respiră”. ■ La rubrica *Literatură*, Adrian Marino recenzează volumul lui Tudorel Urian *Proza românească a anilor '90* (Ed. Albatros, București, 2000) – carte, apreciază criticul, cu calități remarcabile: „...bine scrisă

într-un stil expeditiv, limpede și percutant, cu un talent real al caracterizării critice, simple, concise și sugestive”. Valoarea cărții lui Urian, explică Marino, constă în faptul că oferă o „imagine a modului cum literatura română reacționează împotriva constrângerilor și prejudecăților, dispozițiilor administrative, totalitare, dar și [a] canoanelor estetice”, în condițiile în care, după 1989, politologia românească nu a reușit să producă nici măcar „o singură carte despre libertate, care să folosească material românesc și nici o critică antimarxistă sistematică”. Din fericire, observă Marino, literatura, și îndeosebi romanul, au preluat „în mod spontan” această sarcină. Iar „acuitatea critică” a lui Tudorel Urian surprinde „eforturile de adaptare ale tinerilor «crescuți sub irealitatea ubuescă a regimului Ceaușescu»”, expunând, de asemenea, „și noul fenomen al expatrierii, când se conturează un adevărat mit al „emigratului”. Salvarea prin expatriere din dezgust, ieșirea din gulag, anticeaușism (Cătălin Țârlea) ar fi un aspect. Adaptarea și acceptarea multiculturalismului, în contrast cu societatea americană (un exemplu tipic, remarcabil, Dumitru Radu Popa), însă și Dumitru Țepeneag, cu al său notabil roman *Hotel Europa* (1996). Dar și reversul medaliei, contrastul implacabil cu «Autoritatea» țărilor de azil virtual, demitizată fără menajamente. Un nume notabil puțin frecvent și cunoscut Radu Jørgensen (pseudonim?). Nu ne așteptam să întâlnim în această serie lucidă, dezabuzată – despre care nici nu știi dacă trebuie s-o admiri sau s-o compătimești – și numele marelui erudit, inegalat încă la noi, Alexandru Ciorănescu, autorul unor romane (hobby sau nu), ale odiseii europene (*Cutitul verde*, 1993; *Care Daniel?*, 1995)”. Cât privește atitudinea față de canon, scrie Marino, volumul lui Tudorel Urian dă seama de faptul „cum proza românească după 1989, în ceea ce are ea mai inovator, îndrăzneț, pulverizează pur și simplu vechiul concept de literatură. «Literatura» s-a liberalizat integral. În sensul că, în perioada actuală, «tot» poate deveni literatură. Trecem peste experiențe burlești sau scene sexuale dure, evocate de unele autoare (psihanalitic le înțelegem, «estetic» ceva mai puțin) pentru a observa o enormă dilatare a conținutului și mai ales a procedeelelor textuale (reportaj, feedback, jurnal intim, excluderea radicală a ficțiunii etc.)”. ■ Sub titlul „*Militantism*” și *experiment*, Andrei Bodiș se oprește asupra volumului de poezie al lui Augustin Pop *Telejurnalul de la Cluj* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). „Poet adevărat”, spune Bodiș, Augustin Pop se remarcă între optzeciști printr-o „asumare a «tranzitivității» (Gheorghe Crăciun) poetice” în cadrul căreia „transparența e dusă până la consecințele ei ultime”, iar poemul politic devine „variante inversă a poeziei politice de până în 1989”: „Iată cum e construit un poem precum *Confesiunea unui informator al securității*: «Să-ți spun o chestie:/ Să știi că mulți/ Nu s-au prins/ c-a murit Ceaușescu:/ trăiesc tot așa/ ca-nainte. (Cluj, 20 martie 1991)». [...] «Poemul politic», așa cum îl înțelege Augustin Pop, este varianta inversă a poeziei politice de până în 1989. Aerul «fierbinte» al omagiilor și al odelor care au consacrat poeți parlamentari și candidați la Președinție e înlocuit cu aerul rece al ironiei. E o ironie amară, specifică optzeciștilor”. □ Tot despre volumul lui Augustin Pop *Telejurnalul de*

la Chuj scrie și Lucia Simona Bumbu, care observă că, „în linia militantismului poetic ilustrat de Mircea Dinescu, și nu de Adrian Păunescu, Augustin Pop propune explicit o poetică a «coerenței morale», o «picătură a binelui» pentru a «diminua primitivismul, prostia și inerția care ne înlănțuie»”. ■ Roxana Racaru se ocupă de antologia din poezia lui Gellu Naum *Ascet la baraca de tir* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000): „Poate că imaginea cea mai frecventă și mai importantă este cea a drumului («drumul fără încetare care ne străbate») pe care se întâlnesc cei morți și cei vii («când am ajuns eram toți noi cei trei vii și cei doi morți ca niste gemeni ruginiți de vârstă amestecându-ne și numele și pașii», *Capătul drumului*), morții întotdeauna mai tineri, mai vitali decât viii («fratele meu cel mare din sicriu mă plesnea peste scăfârlie/ «marș de invață jigodie» îmi spunea/ («în luntrul lui se afla vigoarea și iată de ce se numea cadavru»», *La ora când treceam*). Drumul nu are destinație, călăuzele sunt oarbe sau rătăcite («cum am mai putea cu degetele oarbe să descifrăm o urmă de potecă spre un orice pe care nu-l cunoaștem», *Con amore*) și nici punct de pornire («ne-am pierdut începuturile»”)”. ■ Paul Cernat recenzează, în termeni elogioși, cartea despre istoria exilului literar românesc a lui Mircea Anghelescu *Cămașa lui Nessus* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „Evitând, cu eleganța specialistului, «marile teme» și polemici la ordinea zilei, ca și obișnuitele interpretări eseistice de circumstanță, cartea profesorului Mircea Anghelescu – o carte despre istoria exilului, de la cel pașoptist până la exilul comunist – propune într-un mod implicit o viziune alternativă, fecundă atât ca mod de abordare a literaturii exilului românesc, cât și ca mod de a face istorie literară, luminând zone mai puțin «vizibile», așa-zis marginale, secundare, informale, adeseori surprinzătoare. Istoria capătă astfel un plus de relevanță, se umanizează, căci autorul are știința de a folosi cercetarea documentară cu o tenacitate aproape detectivistică, ca pe un ghid de acces în intimitatea unei epoci sau în zona resorturilor intime ale unei personalități. Altfel spus, istoria literară devine istorie culturală. Perspectiva integratoare, marcat interdisciplinară, aflată la granița dintre cercetarea «documentaristă», sociologia literară, istoria ideilor și a mentalităților vizează reconstrucția tuturor contextelor socio-culturale posibile, a modului de funcționare al instituțiilor sau societăților „«subterane» etc.”. „Spiritul pragmatic”, „acribia profesională” și „seriozitatea «nemțească»” – apreciază Paul Cernat – sunt marile calități autorului care „se ocupă de «urmuzianul disident» Grigore Cugler (avangardist descoperit cu adevărat abia în anii '90), de exilul său sud-american și de destinul postum al operei sale, de «coerenta profundă» a activității scriitorului și universitarului german Paul Miron, de Peter Neagoe («scriitor român și romancier american») sau de exilatul francez la București, Ange Pechmeja, corespondent de presă în timpul revoluției de la 1848 și om de legătură cu revoluționarii români, scriitor rafinat, admirator al lui Baudelaire și Flaubert, care a ramas la București vreme de 15 ani (până la încheierea războiului franco-prusac), dar a cărui intensă activitate informală de intermediar și purtător de cuvânt al istoriei și culturii

românești nu a mai apucat să fie pusă scriptic în valoare”. De asemenea, „o figură care revine în paginile cărții este cea a lui Heliade-Rădulescu, a cărui târzie poveste de dragoste din exilul său parizian cu o extravagantă poetă italiană exilată, amatoare de revoluționari, face obiectul unui captivant eseu cu calități de «romanț» epistolar”. ■ La rubrica *Istorie literară*, Bedros Horasangian glosează despre personalitatea lui Anton Holban, cel care a făcut din „trăire”, „experiență” și „autenticitate” un adevărat „program de existență”: „Mai degrabă decât o recitare atentă și valorizantă a operei, posteritatea se oprește cu interes – oricât de ciudat s-ar părea – la stilul unei existențe fascinante în ea însăși. Pentru noi, cei de astăzi, Holban a ajuns reprezentantul tipic și atașant al unei generații de proporții mitice – al generației care, în deceniul al patrulea, introdusese un nou mod de a vedea viața și un nou mod de a propune literatura. Cu numai câțiva ani mai în vârstă decât Mircea Eliade, Emil Cioran, Mihail Sebastian sau Constantin Noica, Anton Holban nu a făcut din «trăire», „experiență» și «autentic» program teoretic, ci program de existență. Și aceasta fără ostentație și fără fast. În stilul existenței trepidante, construite parcă anume în premoniția morții, Holban a unit într-o singură trăire iubirea și călătoriile, jurnalistica și filozofarea, literatura și critica, totul sub semnul cultului pentru muzică. În doze și proporții uimitoare, acestea s-au succedat într-o singură viață terminată înainte de împlinirea a 35 de ani; iată o realitate făcută să ne lase visători!”. ■ La rubrica *Studii culturale*, Codrin Liviu Cuțitaru prezintă volumul lui Liviu Antonesei *Despre dragoste. Anatomia unui sentiment* (Ed. Ars Longa, Iași, 2000). ■ La rubrica *Interviu*, Raluca Alexandrescu o are invitată pe Sanda Golopenția. Întrebată despre experiența exilului, Sanda Golopenția răspunde: „...«exil» îmi pare un cuvânt cu anumite conotații greu de dominat. Când am plecat, aveam sentimentul că momente de revenire, ca cel de față, nu se vor mai produce: plecarea nu putea fi atunci decât una definitivă. Îmi aduc aminte că, la fel ca în momentele în care – foarte rar – se pleca în străinătate, dar mult mai intens, prietenii m-au însoțit cu gândul că nu ne vom revedea niciodată. Plecarea de atunci a avut așadar caracterul unei despărțiri pe viață”. Cât privește proiectele de cercetare, Sanda Golopenția vorbește despre travaliul editării operelor complete ale lui Anton Golopenția – cel care, arestat în „lotul Pătrășcanu” reconstituie în declarațiile date anchetatorilor o întreagă epocă istorico-literară: „Declarațiile lui Anton Golopenția povestesc o mulțime de lucruri: întâlnirile la Paris cu Ionesco, Eliade sau Cioran, eforturile de a plasa în diferite centre universitare din străinătate cărțile tipărite la Editura Fundațiilor Regale, Editura Institutului de Statistică, la Editura Institutului Social. [...] În miezul acestor declarații se află un text, intitulat *Sugestii pentru programul de guvernare al regimului viitor*, pe care Anton Golopenția îl concepușe în septembrie 1949. Textul era scris din perspectiva anului 2000, când Anton Golopenția prevedea instaurarea unei «păci americane» și încerca să vadă care ar fi locul României în cadrul ei: cum s-ar putea face asanarea morală a țării, cum ar fi de pedepsit conducătorii vinovați, cum ar putea

fi stabilită continuitatea cu anumite aspecte ale regimului trecut (ca accesul lărgit la cuvântul scris, la cultura și la decizia politică). Pe de altă parte, Anton Golopenția arată că, spre deosebire de denazificare, care a trenat, debolșevizarea ar fi trebuit să se producă foarte rapid. În momentul când aceste opt pagini, pe care el le-a declarat din proprie inițiativă, au fost cunoscute de anchetatori, Anton Golopenția a fost declarat dușman al poporului și lichidat în consecință”. ■ Sub titlul *Arheologie feminină*, Magda Cârneci continuă publicarea răspunsurilor primite la chestionarul proiectului său feminist. □ Aurora Liiceanu: (3. Aveți o expresie celebră pe care o aplicați ca pe o formulă de viață? Dacă da, care este aceasta?) „M-a impresionat proverbul idiș: «Adevărul nu moare niciodată: el duce numai la o existență mizerabilă». De asemenea, am apreciat pentru stilul de viață și relațiile interpersonale, expresia aproximativă «Intimitatea este ceva minunat, familiaritatea este vulgară», despre care am auzit că-i aparținea lui Ralea. Trebuie să recunoaștem că unele persoane pe care nu le admirăm din perspectivă holistă pot spune lucruri interesante. Mă refer la Ralea ca om, evident în felul în care l-am perceput, fără să-l cunosc. Din Bachelard, de pildă, am reținut multe expresii deosebite și în general dintotdeauna când citesc ceva, dincolo de profesiune, îmi notez. Am simțit adesea fără să exprim atât de bine ca Bachelard că «a simplifica înseamna a sacrifica». Psihologic vorbind, expresia aceasta lucrează vast. Îmi mai place mult expresia lui Goethe, care acum nu cred că se mai poate citi: «Expresia este aproape totdeauna parodia unei idei». Mi se pare frumoasă și larg aplicabilă, în sensul ideii de proporție, expresia «Small is beautiful», mai ales ca elogiul adus cotidianului și, bineînțeles, excluzând domeniul kitsch”. ■ La rubrica *Recenzii*, Mariana Ilie se oprește asupra traducerii de către Lucia Papahagi a cărții lui Patrick Modiano *Duminici de august* (Ed. Echinoc, Cluj-Napoca, 2000). □ C. Rogozanu recenzează cartea lui Gabriel Coșoveanu *O generație pierdută?* (Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1999), avertizând că, în ciuda titlului, volumul îi este consacrat aproape exclusiv lui Geo Dumitrescu. În acest context, criticul își exprimă un dezacord de principiu: „Problematică mi se pare situarea lui Geo Dumitrescu mult deasupra celorlați congeneri: un icon al generației. Argumentul lui Gabriel Coșoveanu este clar (dar neenunțat ca atare): acest poet are multe scrieri programatice, este cel mai zgomotos dintre «pierduți». Și totuși, de ce n-ar fi Ion Caraion un icon al generației? De ce o carte despre generația pierdută este, de fapt, despre Geo Dumitrescu?”.

● [„22”, nr. 4] Sub genericul *Eminescu*, Mădălina Șchiopu o intervieuează pe Annie Bentoii, traducătoare a poeziei eminesciene în limba franceză. Întrebată despre dificultățile transpunerii, Annie Bentoii răspunde: „Poetii în general sunt, mai mult sau mai puțin, intraductibili. Eminescu, în special, pentru că poezia lui are o mare densitate. Versurile lui cele mai scurte au o încărcătură extraordinară, silabă cu silabă. Eminescu este greu de tradus în franceză și pentru că el era de cultură germană, modelele lui culturale, sensibilitatea lui fuseseră influențate de mentalitatea romantismului german tardiv. Francezii au alt tip de sensibilitate

poetică, chiar romanticii lor sunt diferiți de romanticii germani pe care îi cultiva Eminescu. [...] Astăzi, Eminescu poate fi receptat de către străini în calitate de clasic al unei anumite culturi, al unei culturi est-europene, ca Mickiewicz sau Ady Endre. Dar modul afectiv și emoțional în care îl receptăm noi e foarte greu de sugerat”. □ Sub același generic, Klaus Heitman îl omagiază pe Eminescu venind cu o precizare istorico-literară importantă: anume, că Eminescu a fost tradus în limba germană încă din 1878: „Nu anul 1881 constituie începutul fortunei lui Eminescu în Germania și peste hotare. S-a atras atenția că Mite Kremnitz [...] își publicase, sub pseudonimul «George Allan», o parte din tălmăcirile din Eminescu mai întâi în revista «Magazin für die Literatur des Auslandes» («Magazin pentru literatura din străinătate») încă din anul 1880. Majoritatea poeziilor aici în discuție au fost traduse în perioada 1879–1789, perioadă marcată, mai ales în prima ei parte, de dragostea celor doi. [Însă] primatul absolut în istoria traducerilor din Eminescu îi revine primei regine a României. În revista germană «Die Gegenwart» («Prezentul») din anul 1878 dăm peste două contribuții intitulate *Proben neuester rumänischer Lyrik Nach den Originalen in Deutsche übertragen von E. Wedi* (adică: *Mostre ale poeziei lirice românești cele mai recente, traduse în limba germană de E. Wedi*). Prima, datând din mai a acestui an, conține două poezii din Vasile Alecsandri – *Die Sterne* (Stelele) și *Die Ernte* (Secerișul) – și una dintr-un poet chemat «Sarbanesco» (adică Theodor Șerbănescu) [...]. Cea de-a doua contribuție, din iulie, e alcătuită dintr-un singur text: *Melancholie* (Melancolie), al cărui autor e semnalat cu numele sub forma «Eminesco». Dar cine este traducătorul? E evident că avem de-a face cu un pseudonim. E vorba de o anagramă. «Wedi» se lasă înțeles ca o recompunere cu ordinea literelor schimbată a numelui orașului de pe Rin «Wied», unde viitoarea regină a României se născuse în 1843. «E» este prescurtarea numelui ei, «Elisabethh»”. ■ Tot aici este anunțată laureata Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu” pe anul 2000 – poeta Constanța Buzea. ■ Pornind de la realitățile politice contemporane, Vitalie Ciobanu se ridică în apărarea limbii române în Basarabia (*Cum apărăm limba română în Basarabia*). ■ La *Cronica de carte*, Dan C. Mihăilescu prezintă volumul lui Petre Pandrea *Reeducarea de la Aiud* (Ed. Vremea, București, 2000). Lectura cărții, în care autorul își rememorează experiența de detenție din anii 1948–1952 și 1958–1964, îi prilejuiește recenzentului schițarea unui portret al scriitorului: „Epicureu și moralizant, disciplinat și năvălaș, pasional coleric, dar atras de idealuri schimnicești, ca exorcizare a exceselor deopotrivă ideologice și senzuale, Pandrea era un «om feeric» înghițitor de antinomii: rural aristocratic, pandur cobilițar, socialist elitarist, partizan instabil și incontrollabil, un principial cu puseuri burlești, de arlechinadă în etica politică, un arhigeneros populist, dar ulcerat de spumegări vindicative [...], un egocentric risipitor de sine, cu fervori năvalnice, topite în verdicte necruțătoare: drepte sau nedrepte, absurde, tăioase ori stupefiante, dar întotdeauna sincere... până la enormitate”.

24 ianuarie

● **[„Luceafărul”, nr. 3]** În articolul *Regruparea intelectualilor (V)*, Marius Tupan critică prestația lui Mihai Ispirescu în calitate de redactor-șef al revistei „Urzica”, devenită „Moftul român”. ■ Horia Gârbea publică tableta *Mituri și fixații*, unde se arată sceptic față de „sondajele de încredere” în care Biserica și Armata – instituții nedemocratice prin natura lor – apar, întotdeauna, pe primul loc. ■ Radu Voinescu este prezent cu a doua parte a eseului critic *Sfârșirea metafizică*, dedicat literaturii lui Dan Stanca, în care definește scrierile autorului ca nutrindu-se din viziunile apocaliptice specifice sfârșitului de secol și de mileniu: „...literatura lui Dan Stanca se înscrie într-o modă. Este vorba, cum am încercat să arăt, și de psihoza caracteristică finalurilor de secol și mai ales celor de mileniu. Dar mai este, în același timp, și o înscriere într-o «deplasare spre negru» despre care am scris în altă parte și pe care am detectat-o în multe creații poetice ale deceniului al zecelea. O poetică a golului, a obscurităților, a pustiului, unde domină tonurile întunecate face parte, probabil, dintr-o anumită vibrație a acestui timp”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany prezintă volumul lui Marin Mincu *Intermezzo*, reeditat într-o ediție revăzută (Ed. Gramar, București, 2000): „Romanul lui Marin Mincu este o meditație gravă despre sensurile culturii actuale, care pune față în față două ipostaze umane eterne: creatorul și veșnicul său antagonist, consumatorul. Și încearcă să acrediteze ideea că (până și în apocalipsa de zi cu zi a lumii contemporane) asumarea destinului faustic rămâne încă posibilă”. ■ Leo Butnaru tipărește poeme. ■ Mihai Stoian publică proză eseist-memorialistică. ■ Cornel Ungureanu scrie despre proza memorialistică a lui Petre Pandrea, înrudită până la un punct – spune criticul –, cu aceea a lui Camil Petrescu și, mai cu seamă, cu scrisul iubitor de paradoxuri al lui Petre Țuțea: „Memorialistica lui Petre Pandrea seamănă, până la un punct, cu memorialistica (jurnalul) lui Camil Petrescu. Istoria lumii s-ar fi scris altfel dacă ideea lui ar fi fost luată în considerare la momentul potrivit. Dar comparația cu Camil, hiperlucidul, nu merge mai departe. El este un om tradițional, un bărbat al satului etern care își clamează încrederea în valorile tradiționale. El iubește ceremoniile, ritualurile satului oltenesc și elogiază valorile acestuia. [...] Spiritul pandur, ofensiv, îl leagă de tradiția macedonskiană a scrisului românesc. Iubitor de paradox, e asemănător prietenului său Petre Țuțea, de multe ori evocat în memorialistica sa”. ■ Sub titlul *O evocare necesară*, Constantin Hrehor îi aduce un omagiu lui Laurențiu Ulici, dispărut în condiții tragice. ■ Viorica Mureșan și Ion Chichere tipăresc poeme. ■ Bujor Nedelcovici este prezent cu pagini de jurnal. ■ Radu Cernătescu publică a șasea parte a studiului *Misterele din subteranele Curții Vechi*. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Magda Ispas traduce textul *Întrebări despre Dumnezeu* al lui André Frossard.

● **[„România literară”, nr. 3]** În editorialul *Alienațiuni critice*, Nicolae Manolescu face un bilanț al „Anului Eminescu”, aducând în discuție proliferarea în publicistica românească a ipotezei aberante conform căreia Eminescu ar fi fost

victima internării abuzive într-un azil psihiatric. Susținătorul cel mai fervent al ideii – scrie Manolescu – este Călin Cernăianu, „un simplu veleitar”, autor al anchetei jurnalistice *Răpit și sechestrat* și al volumului *Recurs Eminescu*: „Ca și cartea, ancheta, în mai multe capitole și cu «va urma» la coadă, a d-lui Cernăianu este un talmeș-balmeș de observații și întrebări legitime, dar și de comentarii rău-voitoare, de insinuări stupide, de interpretări care justifică din plin titlul editorialului meu. Autorul pune la îndoială, fără să clipească, buna-credință și onestitatea unor oameni care se numesc Maiorescu, Slavici, doctorul Al. Șuțu, G. Călinescu (scris peste tot Ghe. Călinescu, așa ca pe firmele de altă dată ale pantofarilor)”. ■ Rubrica *Actualitatea* informează despre decernarea, la Ipotești, a Premiului național de poezie „Mihai Eminescu” poetei Constanța Buzea. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu recenzează volumul de eseuri al lui Liviu Antonesei *Despre dragoste, anatomia unui sentiment* (Ed. Ars Longa, Iași, 2000). Din păcate, constată criticul, volumul este „o colecție de truisme”, între care acela al „jumătăților regăsite”: „Un alt loc comun preluat cu entuziasm este acela al reprezentării iubirii ca o regăsire a două jumătăți care reconstituie un întreg original. Liviu Antonesei aduce însă o ajustare acestei teorii, care îl enervează prin caracterul ei restrictiv (conform ei, iubirea ar putea fi trăită de o ființă omească o singură dată!). El pledează pentru acceptarea succesivă – de către un bărbat sau de către o femeie – a mai multor jumătăți”. ■ Gheorghe Grigurcu publică noi fragmente *Din jurnalul lui Alceste*, în fapt o colecție de aforisme: „Ironia: arta supremă a refuzului”; „Aidoma peștilor, temele mari le înghit deseori pe cele mici”; „Pascal avea dreptate. Dragostea raționează prin dragoste, ura prin ură – iată în ce constă forța lor de temut”. ■ În cadrul rubricii *Lecturi la zi*, sub titlul *Noica on air*, C. Rogozanu prezintă volumul *21 de conferințe radiofonice* susținute de Constantin Noica (Ed. Humanitas, București, 2000). Cartea este interesantă, spune recenzentul, nu prin ineditul ideilor, ci prin modul în care filosoful își face public discursul: „Cine va deschide această culegere de conferințe radiofonice [...] nu va găsi un Noica inedit, ci un conflict interesant între discurs și modul în care e făcut public. Filosoful își exprimă nemulțumirea în legătură cu agresivitatea progresului tehnic și, în același timp, profită de calea undelor pentru a ajunge la urechile «alienate» ale contemporanilor săi. Singura concesie apare la nivel tematic – autorul profită de diverse ocazii pentru a trata sau subiecte preferate, sau subiecte inedite într-o manieră binecunoscută. Cele mai interesante sunt cele din ultima categorie. Observațiile fine legate de banalul cotidian amintesc de rândurile împotriva tehnicii scrise de un Adorno, spre exemplu”. ■ La aceeași rubrică, Geo Vasile aduce în atenție apariția volumului lui Iosif Naghiu *Teatru scurt* (Ed. Eminescu, București, 1999): „Autorul [...] visează eficient, bransat la mari înaintași, cum ar fi Ionesco sau Beckett. Tragicomedii în fond ale comunicării și comuniunii, într-o realitate devastată de stereotipii și convenții abuzive ce nu vor zăbovi să-și probeze *côté-ul* aberant și absurd”. ■ Sub titlul *Un secol neterminat*, Monica Lovinescu abordează problema „procesului comunismului”,

exprimându-și dezamăgirea că lumea intelectuală românească a făcut prea puțin pentru tragerea la răspundere a scriitorilor care au susținut vechiul regim: „Rareori n-am fost de acord cu Nicolae Manolescu, dar cum să-l urmez când găsește că «procesul comunismului s-a făcut în România doar în literatură»? Procese literare au fost privilegiate prin reviste dar numai împotriva unui Cioran sau unui Mircea Eliade a căror operă ar fi rămas impregnată de fascismul interbelic, chiar dacă nu trecuseră prin el decât într-o scurtă perioadă a tinereții lor. Așa pretindeau organizatorii acestor campanii. N-am văzut însă un scriitor «certat» de-a binelea pentru vreo jumătate de secol de minciună dirijată. În afară de Eugen Barbu care a fost dat afară din Uniunea Scriitorilor în septembrie '90, nimeni nu s-a trezit dojenit în public”. ■ Rubrica *Literatură* publică poezii de Dumitru Mureșan. □ La *Cerșetorul de cafea* Emil Brumaru tipărește poezia *Elegie*. ■ La *Cronica edițiilor*, sub titlul *O carte despre anii 1955–1960*, Z. Ornea se ocupă de volumul lui Pavel Țugui *Istoria și limba română în vremea lui Gheorghiu-Dej. Memoriile unui fost șef de secție a C.C. al P.M.R.* (Ed. Ion Cristoiu, București, 1999). Detaliind contextul politic în care, în anii '50, a apărut un nou manual de istorie a românilor (moment în care Mihai Roller, „duhul rău al istoriografiei românești”, și-a pierdut poziția ideologică autoritară), Pavel Țugui – remarcă Z. Ornea – își atribuie, în memoriile sale, lauri nemeritați: „Dl. Pavel Țugui amintește de stăruința lui (dar era posibilă, atunci, stăruințe fără aprobare de sus?) pentru reabilitarea lui Iorga, Xenopol, Pârvan și despre faptul că, din 1955, s-a putut vorbi de teritoriile basarabene și bucovinene. Dar după plenara C.C. al P.M.R. din iunie 1958 liberalismul se cam încheie până tocmai spre 1963–1964. Iar dl. Pavel Țugui a girat funcțiunea ocupată și în 1958–1960”. ■ La *Comentarii critice*, Antonio Patraș face o analiză a romanului *Adio, Europa!* al lui Ion D. Sîrbu. Roman politic, adoptând formula narațiunii subiective – scrie Patraș – *Adio, Europa!* este „în primul rând, un roman [...] profund analitic, eseistic (asemănător în acest sens cu scrierile lui Al. Ivasiuc sau Augustin Buzura) în care se problematizează pe teme de filozofia istoriei, psihologie experimentală, sociologie, etică etc., în acord cu tipul de literatură – «intensivă» – la care aspira Ion D. Sîrbu încă din tinerețe”. Reușită indiscutabilă, scrierea lui Ion D. Sîrbu, concluzionează criticul, se înscrie în direcția literară reprezentată de Mihail Bulgakov, Thomas Mann, Ernst Jünger sau Elias Canetti: „Roman politic, corintic, filozofic, eseistic, parodic, satiră, antiutopie, pamflet, *Adio, Europa!* este expresia unei tentative disperate de «dezvrăjire a lumii», în care se îmbină comicul cu tragicul și cu absurdul, ironia cu patosul și deriziunea, revolta cu blestemul și cu tăcerea. Intelectualism, ironie, parabolă, eseu – acestea sunt invariantele romanului lui Ion D. Sîrbu (poate cel mai curajos roman politic despre alienarea societății românești sub totalitarism) și ale unei întregi direcții din proza secolului al XX-lea, de la Mihail Bulgakov la Andrei Platonov, de la Thomas Mann și Herman Hesse la Ernst Jünger și Elias Canetti. Prin *Adio, Europa!*, romanul românesc a dobândit noi valențe, atât în plan stilistic, cât și ca atitudine etică”. ■ Cu prilejul împlinirii a 65 de ani de la

moartea lui Mateiu I. Caragiale, rubrica *Anchetă* le solicită lui Nicolae Breban, Bujor Nedelcovici, Cristian Teodorescu și George Bălăiță (printre alții) să răspundă la următoarea întrebare: „Ce a însemnat Mateiu Caragiale în formarea dumneavoastră? Ce mai înseamnă în prezent?” □ Nicolae Breban: „În tinerețea mea literară, amicii mei, Mircea Ivănescu, Matei Călinescu și Nichita Stănescu recitau ample pasaje din acest roman dându-i o valoare acut poetică și emblematică, deși, în ce mă privește, eu nu am reușit să mă contagiez deplin de entuziasmul lor. E adevărat că proza lui Mateiu, mai ales cea din *Craii*... cere o îndelungă «dospire» a gustului, nu numai prin frecventarea simboliştilor francezi dar și a textelor autohtone, apocrife sau culte, ca și acordarea preeminenței «formeii», a limbii cu valoare absolută, răsucită și «lucrată» precum orfevrul tratează și fasonază metalul nobil”. □ Bujor Nedelcovici: „Am așezat în bibliotecă *Ghepardul* alături de *Craii* prin contrast (personajele lui Lampedusa sunt autentici aristocrați sicilienii, iar autorul era un Duce de Parma), dar și pentru multiple asemănări: o viziune romantică, o narațiune stângace, dar cu personaje-caractere fermecătoare și o magie subtilă care se degajă din transfigurarea realului și plutește după terminarea lecturii. Lampedusa și Mateiu au rămas în memoria mea drept autorii unei singure cărți remarcabile în care «stilul de viață» s-a transformat într-o filosofie ce a dobândit o valoare și o semnificație. Sensul unui univers în care Cogito nu s-a redus la simplă și vulgară autoconservare”. □ Cristian Teodorescu: „Când am început să scriu povestiri pe care le duceam până la capăt mi s-a întâmplat să mă trezesc, din senin, spunându-mi anumite pasaje din Mateiu, ca și cum aș fi fost urmărit de o stafie. Sau mai politicos spus, ca și cum m-aș fi întrebat cum ar fi scris Mateiu cutare frază. Urma un dialog nepolitic – de-a dreptul ireproductibil – pe care îl aveam cu cel care îmi șoptea frazele din Mateiu. După care îmi vedeam de treabă. Dar plăcerea de a construi fraze bine ritmate de la el mi-a rămas, ca și din excelenta traducere a romanului lui Bulgakov, *Maestrul și Margareta*. Misterele lui Mateiu Caragiale, la care m-am tot gândit în adolescență, au sfârșit însă prin a mă irita – mistere de hârtie, construite cu intenția de a-și snoba cititorii”. □ George Bălăiță: „Nu sunt un matein. Pe lângă mulțimea de simpatizanți, ca de obicei nestatornici și de gust îndoielnic, am cunoscut câțiva fanatici, oameni de tot subțiri, tobă de carte și pofticioși foarte într-ale vieții. Chiar și acum, după atâția ani, mă întreb de ce mi-am dat licența cu Mateiu I. Caragiale? Mai nimic nu îmi place la el. Omul mă face să ridic din umeri. [...] Umoarea neagră nu-l părăsește nici în somn pe Mateiu. El începe multe, nu duce nimic până la capăt. În viață, ca și în operă. Perfecționismul este de fapt neputința de a pune punct. Un diletant atins de geniu”. ■ La rubrica *Ocean*, Paul Miron tipărește proză. ■ La *Cartea străină*, Andreea Deciu prezintă romanul lui Malcom Bradbury *To the Hermitage*. ■ Grete Tartler publică, în traducere, câteva poeme aparținând prințului Henrik (Henri-Marie-Jean André, conte de Laborde de Monpezat): *Monarhi* (*Maestoso*), *Stelele* (*Rondo*), *Absența* (*Languido*), *Firul Ariadnei* (*Morendo*).

25 ianuarie

● [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 3] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a cincea parte a eseului *Nichita Stănescu*. De data aceasta, Breban denunță „mediocritatea” denigratorilor poetului: „Mediocritatea, în artă, este agresivă și pentru că își apără, cu ghearele și cu dinții, un «loc în societate», un statut încărcat de privilegii de toate soiurile, statut la care, la drept vorbind, insul de geniu nu atentează”. Cea mai mare parte a editorialului ia însă atitudine împotriva lui Andrei Pleșu și a revistei „Dilema”, care, sub pretextul „demitizării” lui Eminescu, au pus la dispoziție un întreg număr al publicației tipăririi unor texte care, scrise de „ignari” și oameni fără operă, „izbesc cu pantofii, cum au făcut-o și proletcultiștii”, în valorile fundamentale ale culturii și spiritualității naționale: „...dincolo de «banalitatea oportunismului» de care a dat dovadă «Dilema» cu acest număr «contestatar», comentat mai ales de ignari și de «băiețași» ce vor să se bulucească pe coridoarele unei profesii ce cere ani lungi de studiu și de «exercițiu», confirmate de critica de specialitate și de acea parte a opiniei publice ce are calitatea de judecător, pentru a obține acel «prestigiu» minim fără de care nu e admisă în niciun fel arogarea judecăților de valoare! – ea, această revistă se face, nu știu dacă voit sau nevoit, pionul valului sau valurilor de «carierism» mai mult sau mai puțin agresiv din ultima vreme, ce vor «o nouă ierarhie în literatură» și nu pregetă să izbească cu pantofii, cum au făcut-o și proletcultiștii în primii lor ani «de putere», chiar și numele sacro-sancte ale literaturii naționale, sau negând orice creație majoră în timpul jumătății de secol așa-zis comuniste, înghiontind cu o nedisimulată gujaterie nume ca Preda, Radu Petrescu, Bănuțescu, Doinaș, Nichita, Sorescu, Dimov, Geo Dumitrescu, Mazilescu, Negoțescu, Raicu, M. Călinescu, Manolescu, Simion și încă atâția ce confirmă încă o dată vitalitatea și geniul unui popor, în fapt identitatea sa reală, istorică și legitimitatea sa chiar și – mai ales! – în perioade de criză majoră! Sigur, dl. Pleșu și colaboratorii D-Sale se vor apăra spunând că «de fapt» au vroit să «curețe» imaginea marelui poet de scoriile ce le-a așezat școala, timpul și regimul barbar comunist! Da, acest «exercițiu» e posibil, dar el se face printr-un proces organic al criticii, s-a făcut, mai mult sau mai puțin «acoperit» chiar și sub comuniști, mai ales după 64 și, cu atât mai mult, în libertatea de expresie de după 89. Evident, «băiețașii» de la «Dilema» – ca să mă exprim duios! – vor mai avea scuza exercițiului surrealist, mai ales cel al *Nu*-ului ionescian. Numai că ne îndoim că Bădescu și ceilalți, cum s-or fi numind, vor ajunge la o faimă cât de cât națională (de cea franceză să nu mai vorbim!) dar, în fapt, negația teribilistă a tânărului frondeur Ionescu a lui Barbu, Arghezi și a celorlalți s-a dovedit falsă și inoperantă, iar aceste valori persiflate de acel «tinerel» s-au dovedit reale și majore! Singura sa scuză a fost «teribilismul juvenil» și, cum o spuneam, «moda, manierismul surrealist»! Puține lucruri «de valoare» mai rămân azi din această «modă»!”. ■ La rubrica *Șotron*, Dumitru Țepeneag dialoghează imaginar cu dublul său, Ed Pastenague, despre care spune că, spre deosebire de scriitorul oniric Țepeneag, nu este „șazecist”.

ci mai degrabă „optzecist” – marcând astfel cele două etape majore ale creației sale: „I-am citit din excelentul articol al lui Ion Simuț «cauzele rezistenței canonului șaizecist». Trebuie spus în paranteză că Pastenague e mai degrabă optzecist, din toate punctele de vedere. Literatura lui nu are nici în clin nici în mănecă cu literatura șeizecistă pe care o găsește învechită și îmbâcsită moral, cu adevăruri spuse doar pe jumătate, cu aluzii pe care nu le mai înțelege nimeni”.

■ La *Cronica literară*, Henri Zalis scrie despre volumul lui Daniel Bănuțescu *Republica Federală Daniel Bănuțescu* (Ed. Vinea, București, 2000), care – spune recenzentul – definește stilistic un lirism jucăuș, imediat recognoscibil: „...ceea ce îl definește neoscitant și cumva perfect paradoxal ține de fidelitatea stilistică decelabilă prin vocabular. Insolitul se scaldă în incolor, flămând de sex, cuprins de mici nebunii, de ghidușii stelare”.

■ În cadrul aceleiași rubrici, Irina Petraș publică notații despre poezia lui Ion Miloș, definit ca „un colecționar de ambiguități ale rostirii”.

■ Tot aici, Ion M. Mihai semnalează apariția volumului *Aproapele* de Leontin Drăgan (Ed. Cybela, Baia Mare, 2000).

■ Sub titlul *Postmodernism și caragialism*, Marian Victor Buciu scrie despre volumul *Arena actualității* al lui Ion Simuț (Ed. Polirom, Iași, 2000). Spre deosebire de „postmoderniștii militanți”, remarcă cu justețe Buciu, Ion Simuț este un critic postmodern deosebit de echilibrat: „Critic cu vederi larg calibrate, I. Simuț se așează, vertical, de partea unei schimbări moderate, tolerante, cuprinzătoare. De aceea și crede în realitatea unei noi paradigme literare a postmodernismului. Spre deosebire de postmoderniștii militanți, radicali (se pare că e posibilă toleranța radicală a tradiției literare, nu însă și față de modernism, considerat o eroare, o aberație în evoluția literaturii de către M. Cărtărescu și confesorii săi), I. Simuț nu privește literatura de azi cu ochelarii pretins răzbnători nici măcar ai postmodernismului”.

■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Augustin Buzura *Orgolii*, trimis la tipar după ce, în urma presiunilor ideologice, autorul a modificat anumite secvențe ale textului: „Romanul a revenit într-o formă îmbunătățită. Autorul a rescris partea referitoare la închisoare (a eliminat scenele privind bătăile, partea referitoare la alegionari, descrierea lagărului). În prezent perioada detențiunii – rememorată de erou prin urmările dramatice pe care le-a avut asupra existenței sale – apare ca un act abuziv, arbitrar, săvârșit în perioada anilor 50 de oameni Iași, brutali, prin încălcarea legilor justiției și ale umanității. Autorul a mai făcut numeroase modificări în text în celelalte probleme și a adăugat în final texte noi în privind viața din institut care întăresc perspectiva pozitivă a romanului. În această formă a fost revăzut la Centrala editorială primind avizul favorabil de apariție. Considerăm că în forma actuală, îmbunătățită, romanul poate primi «bun de tipar». Face parte din planul editorial al anului 1975”.

■ La rubrica *Text și pretext*, Aura Christi se oprește asupra poeziei Gabrielei Melinescu, în care „confesiunile lirice au o identitate precisă: o entitate superioară, nedefinită, și, totuși, în pofida caracterului ei straniu, familiară”.

30 ianuarie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 553]** La *Cronici*, Teodor Vârgolici recenzează, sub titlul *Pro și contra Mircea Eliade*, volumul „*Dosarul*” *Eliade. Elogii și acuze* (Ed. Curtea Veche, București, 2001). Editat de Mircea Handoca, volumul conține, explică Teodor Vârgolici, „texte, unele inedite, din perioada 1928–1944” despre Eliade scrise, printre alții, de E. Lovinescu, Perpessicius, Șerban Cioculescu, Camil Petrescu, Petru Comarnescu și Eugen Ionescu. Atitudinea editorului, apreciază criticul, este una „obiectivă”: „Mircea Handoca a procedat cu obiectivitate, reproducând și opiniile negative formulate asupra marelui nostru scriitor și om de știință”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 49]** Recenzând volumul de publicistică al Gabrielei Adameșteanu *Cele două Românii* (Ed. Institutul European, Iași, 2000) Ion Bogdan Lefter o apără pe autoare de acuzația de a fi abandonat literatura: „Reproșurile care i s-au făcut autoarei excepționalului roman *Dimineața pierdută* (1983) pentru ca ar fi «abandonat» literatura în favoarea politicii sunt nejustificate. Le-am putea chiar răsturna complet, căci – dimpotrivă – gazetăria a obligat-o pe Gabriela Adameșteanu să scrie mai mult și ne-a oferit șansa de a-i citi eseistica pe care altfel n-ar fi scris-o – probabil – deloc”. Pe de altă parte, observă criticul, analizele autoarei sunt viciate de subiectivism: „...materia din carte are câteva insuficiențe care ar putea fi deranjante. Deși acoperă întreaga perioadă de după decembrie 1989, n-o face sistematic, dând impresia de selecție uneori capricioasă a evenimentelor tratate [...]. Are – apoi – un subiectivism care favorizează anumite detalii, scene, personaje publice, precum și unele ipoteze de analiză riscante”. ■ Într-un comunicat de presă, Mircea Martin își anunță demisia, „din rațiuni de incompatibilitate morală”, de la conducerea Editurii Univers. ■ La rubrica *Literatură*, Florin Paraschiv prezintă cartea lui Traian Ștef *Despre calitatea umană* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Volumul, explică Paraschiv, „reușește să fie în același timp o suită de eseuri și un jurnal” despre rezistența față de comunism, în care „literatura nu este vazută ca un mijloc de evadare din realitatea de zi cu zi a perioadei comuniste, ci este asumată moral în scopul supraviețuirii ființei profunde, în scopul păstrării memoriei, identității”. ■ În cadrul rubricii *Studii culturale*, Ion Manolescu propune, sub titlul *Creierul nostru funcționează ca un computer?*, „o teorie cognitivă a imaginii în postmodernism”. Manolescu folosește teoria computațională a minții umane a lui Stephen Michael Kosslyn pentru a descrie aspecte ale literaturii postmoderne: „Numai în proza cibernetică postmodernă, ochiul minții poate fi suprapus ochilor adevărați ai individului (devenit cyborg), uneori chiar cu funcție tele-vizuală, ca în cazul povestirii *Twenty Evocations*, de Bruce Sterling, din volumul *Crystal Express* (1989), unde chirurgii plastici ai viitorului au capacitatea de a înzestra orice ființă cu sisteme de televiziune optică [...]. Mai mult decât atât, în romanul său *Wetware* (1988), a cărui acțiune se petrece în anul 2030, Rudy Rucker imaginează

ochiul minții ca pe o rețea de camere de luat vederi ce funcționează în interiorul creierului protagonistului, Cobb Anderson. [...] În același orizont conceptual, mecanismul literar al introspecției din proza lui Thomas Pynchon este descris prin prisma „secvențializării nelimitate a relației observator/ observat”: „În cazul lui Thomas Pynchon, activitatea mentală e percepută fie ca atomizator cerebral (*The Crying of Lot 49*, 1965), fie ca dispersor identitar (*V*, 1963). Emblemele iconice alese de Pynchon pentru a ilustra relația entropică dintre realul exterior și cel mental sunt spray-ul care se pulverizează în mici explozii într-o camera de motel în *The Crying of Lot 49* (un soi de proiecție abisală a dispozitivului termodinamic și informațional numit The Nefastis Machine) și litera V sub grafia căreia se ascund persoane și nume de locuri adevărate sau imaginare în romanul *V*”. ■ Anunțând moartea, pe 22 ianuarie, a lui Constantin Tacou, Magda Cârneci evocă munca și personalitatea editorului: „Nume cunoscut al diasporei culturale românești din Franța, Tacou a fost în ultimele decenii conducătorul renumitei Edituri l’Herne, unde au apărut de-a lungul timpului celebrele «Cahiers de l’Herne», dedicate unor mari nume sau teme ale culturii europene. În format mare și voluminoase, concepute ingenios și cu înaltă ținută estetică, cuprinzând studii ale celor mai renumiți specialiști ai fiecărui subiect, alături de texte inedite și de materiale iconografice rare, caietele s-au ocupat de nume ca Heidegger, Eliade, Jung, Breton, Hölderlin, Schopenhauer, Borges, Yeats, Malraux, Rimbaud, Musil, Nietzsche și mulți alții. Ajunse la aproape o sută de numere, «Cahiers de l’Herne» au devenit demult repere prețioase și stimate ale culturii franceze și francofone contemporane. Dar Tacou nu a fost numai editorul și îngrijitorul atent al acestor «caiete», devenite rare și reluate de curând în format poche de Editura Fayard, el a fost și un editor constant al lui Cioran și Eliade, și un prieten intim al lor”. ■ La *Recenzii*, Lucia Simona Bumbu aduce în atenție volumul lui Radu Andriescu *Eu și câțiva prieteni* (Ed. Brumar, Timișoara, 2000): „...însotită de nouă infografii policrome sau «nouă comentarii grafice» ale lui Dan Ursachi”, cartea „se constituie ca un amalgam organic de lucruri și personaje alăturate până la suprapunerea și ambiguizarea fluidă a imaginilor. De asemenea, volumul se prezintă ca un demers biografico-poetic, urmărind liric traseul unor prietenii intelectuale dintre autor și «câțiva prieteni»”. □ La aceeași rubrică, Paul Cernat se oprește asupra plachetei lui Iulian Tănase *Poeme pentru orice eventualitate* (Ed. Crater, București, 2000). Volumul are, spune Cernat, toate atuurile din *Ingerotica* (debutul editorial al autorului), „mai bine strunite însă: badinajul curtenitor, prospețimea ludic-visătoare, intertextualismele jemanfișiste, faconda grațioasă mascând întrebări grave, titluri reciclându-le parodic pe altele, celebre, sau replici din filme de succes: *Lacrimi și crocodili*, *Aleargă*, *Lola*, *aleargă*, *Cântăreața cheală*, *cu cheia în yală*, *Dragostea s-a născut la pat*..., cărora li se adaugă reverii livrești și exotice à la Constant Tonegaru, scamatorii surrealiste pline de tandrețe melancolică, parodieri bonom-erotice ale unor teme biblice, narațiuni (paginate uneori ca proză) în care parabola se dizolvă în scenarii funambulești gen cartoon,

cu personaje pur fanteziste care se numesc «Explicatzia», «Disparația»...». □ Dragoș Ivana semnalează apariția, în traducerea Antoanetei Ralian, a romanului *Celor pe care i-ar putea interesa* al lui Raymond Federman (Ed. Univers, București, 2000). □ Magda Răduță recenzează volumul de proză scurtă al lui Theodor Denis Dinulescu *Japonezul albastru* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), suită de parodii inteligente vizând binecunoscute opere literare, muzicale sau cinematografice: „...proze scurte cât o piesă în două-trei acte, ținând doar o pagină și ceva, cu titluri gigant: *Aida*, *Moromeții*, *Love story* sau *Lista lui Sindlar* (pe care îl mai cheamă și Georgescu). Umor, deriziune, gratuit – ar părea o foarte reușită (și utilizată) rețetă de parodie: iei un clișeu, îl arăți lumii, lumea râde dacă înțelege sau doar dacă îi sună cunoscut. Cine n-ar recunoaște, de exemplu, *Neamul Șoimăreștilor*, *Filiera Franceză* ori *Rigoletto*? Dar când afli de la Denis Dinulescu, uneori, că «*Neamul Șoimăreștilor* era un bou. Așa, ca bărbat, arată însă bine» sau că *Filiera Franceză* și *Țiganiada* stau la un pahar în barul Cenușăresei, că *Japonezul Albastru* are mâneci argintii, iar adjunctul lui Maigret favoriți mov și pantofi roșii, atunci te gândești că pe masa aia de disecție trebuie să fi stat mai multe cărți: un *Dicționar onomastic* și o *Bibliografie generală*, un Urmuz, un Cortazar și-un volum de poetul Gellu Naum...”.

31 ianuarie

● [„**Luceafărul**”, nr. 4] În articolul *Regruparea intelectualilor (VI)*, Marius Tupan continuă să critice prestația lui Mihai Ispirescu în calitate de redactor-șef al revistei „Urzica”, devenită „Moftul român”. ■ Radu Voinescu publică a treia parte a eseului critic dedicat literaturii lui Dan Stanca *Sfășierea metafizică*, insistând de această dată asupra dimensiunii „profund religioase” a scrisului autorului. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra poeziei lui Ion Drăgănoiu. Lirica lui Drăgănoiu, apreciază Soviany, este una „stenică”: „...poetul pare să repudieze tot ceea ce aparține așa-numitelor ideologii ale neantului, iar spectacolul «apocaliptic» al lumii contemporane nici nu îl deconcertează, nici nu îl împinge spre «pactul cu absurdul», ci îl provoacă, îl conduce spre atitudinea polemică (dacă nu insurgentă de-a dreptul), deși lipsită de ostentație. Poezia sa este bărbătească și stenică”. ■ George Vulturescu tipărește poeme, iar Adrian Crânganu, proză. ■ Ion Stratan este prezent cu prozele *Concursul de „Mister”*, *Istoria unui boșorog perfect*, *Patru purceluși*, *American Show*, *Nava* și *Amiaza*. ■ Sub titlul *Un cântăreț al depărtărilor lăuntrice*, Barbu Cioculescu scrie despre lirica lui Theodor Vasilache, „poet al exilului” și „impenitent glosator al relelor de acasă”. ■ Cornel Ungureanu se ocupă de literatura memorialistică a lui Paul Miron din volumele *Ocean*, *Maimultcaperfectul* și *Măsura pașilor*. Martor și participant la disputele dintre scriitorii români din exil, explică Ungureanu, „Paul Miron este, în opera de senectute, omul care divulgă secretele conspiratorilor tinereții sale. Sau, mai degrabă, scrie istoria bravilor soldați ai anilor săi de luptător. Epopeea eroi-comicosatirică se bazează pe eforturile bravilor soldați de a supraviețui situațiilor

nefericite în care i-a pus exilul. Nici vorbă că fibra morală, pusă la grea încercare, cedează. Istoriile picarești ale bravilor soldați dau farmec acestor pagini născute din documentele inatacabile ale memorialistului”. ■ În eseu *Starea agonală sau despre tranzitivitatea discursului bacovian*, Marin Mincu privește opera lui Bacovia prin prisma textualismului: „Cu George Bacovia, poezia românească se emancipează parțial de sechelele retoricii tradiționale, constituindu-și pentru prima dată un *subiect* propriu, capabil să se manifeste ca o entitate *semnificantă autonomă*, printr-o operație voluntară de *textualizare*”. ■ Marin Codreanu și Alexandru-Cristian Miloș tipăresc poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Alina Lazăr traduce textul scriitorului francez Christian Bobin *Le très bas – Secretul lui François D'Assise*.

● **[„România literară”, nr. 4]** În editorialul *Intellectualii*, Nicolae Manolescu (re)abordează, plecând de la un articol apărut în publicația franțuzească „Esprit” (anume, dialogul *Sfârșitul intelectualilor* dintre Jacques Julliard și Michel Winock), tema implicării intelectualilor în politică. După un scurt istoric al problemei, criticul își exprimă convingerea că rolul intelectualilor în politică nu a fost niciodată unul decorativ: „Angajamentul intelectualului n-a fost vreodată abstract. Michel Winock atrage atenția asupra faptului că angajamentul intelectualului nu e totul: «...de la intelectual se așteaptă de asemenea îndeplinirea unei misiuni de ghid, de călăuzitor» pe care «marii intelectuali ai secolului XX și-au asumat-o», dar urmașii lor nu. Din nou, mi se pare că schimbarea e mai curând iluzorie. Europa n-a dus lipsă de profeți nici în secolul XX. Eu aș lega această funcție de aceea de creare a utopiilor. Intelectualii sunt dintotdeauna furnizorii de utopii sociale și politice ai omenirii, chiar înainte de a se angaja ca lideri de opinie și ca lideri politici”. Totodată, N. Manolescu pare să fie de acord cu teza propusă de Julliard, anume cu apariția unui nou tip de intelectual: „...într-un anume sens, Julliard are dreptate: acest tip nou al intelectualului care scrie studii de politologie, sociologie sau filosofie politică. El nu mai e nici critic literar, nici filosof pur și simplu. E un profesionist al socialului și politicului. Aceasta nu înseamnă însă dispariția completă a tipului precedent. Și nici acapararea de către intelectuali a clasei politice, rămasă în continuare la discreția practicienilor fără conștiința rolului lor social”. ■ În cadrul rubricii *Ecouri*, sub titlul *Cultură și dictatură*, Boris Marian discută articolele publicate de Vladimir Tismăneanu în revista „22”, respectiv „România literară”, despre condiția intelectualului într-un regim totalitar, observând că, în comunism, intelectualii au două opțiuni: să dispară fizic sau să devină „unelte ale dictaturii”: „Evident, Preoteasa, ca și Pătrășcanu, apoi Gogu Rădulescu, Miron Constantinescu, Leonte Răutu, Niculescu-Mizil, fără a mai pomeni de oamenii de cultură români care s-au atașat mai mult sau mai puțin sincer de «idealurile comunismului», au fost intelectuali. Socialismul nu putea fi instaurat numai cu baioneta ori cu semianalfabeți ca Gheorghiu-Dej (o fi fost el inteligent), Chivu Stoica, Iosif Chișinevski, Nicolae Ceaușescu, Petre Borilă ș.a. Însuși Marx a fost un intelectual foarte bine informat,

dar ce a putut să producă? Cea mai aberantă idee mi se pare o «dictatură a proletariatului», adică o dictatură a înculturii asupra culturii. Ca să nu mai vorbim de rasismul intelectualului Marx. Dar Goebbels, student strălucit, doctor în filosofie, dar Lenin, dar Troțki ș.a.m.d.? Să ne amintim de stalinismul teoretic al lui Sartre, de care pomenește adesea Monica Lovinescu. Ce ar fi pățit Sartre ori Aragon dacă în Franța se instala o nouă «Comună din Paris» ori o dictatură de tip leninist-stalinist ori dacă aceștia s-ar fi refugiat ca mulți comuniști din Vest în «patria muncitorilor și țăranilor», adică în URSS? Numele lor ar fi fost probabil înscris în cartea lui Soljenițin *Arhipelagul Gulag*, printre numeroasele victime ale represiunii. Un intelectual în comunism, ca și într-o dictatură fascistă, are două posibilități – ori dispare (fizic, social, politic) ori devine o unealtă a dictaturii”. ■ *La Cronica literară*, Alex. Ștefănescu recenzează cartea lui Gheorghe Grigurcu *Poezie română contemporană*, vol. I-II (Ed. Revistei „Convorbiri literare”, Iași, 2000). Conținând texte critice ordonate alfabetic, ceea ce o apropie de formula dicționarului, lucrarea lui Grigurcu – scrie admirativ Alex. Ștefănescu – este o adevărată „oglină venețiană” a peisajului liric contemporan: „Nu există critic care să fi citit mai atent și mai comprehensiv poezia română contemporană decât Gheorghe Grigurcu. Scrisul său este oglinda venețiană în care s-au reflectat de-a lungul ultimelor decenii toate spectacolele lirice, de la cele aristocratice și până la cele populare. Fiind el însuși un poet hipersensibil, criticul re trăiește poezia altora, o iluminează din interior și o restituie pe deplin înțeleasă cititorilor”. Prinzându-și subiecții „în fraze ceremonioase și totuși precise”, asemenea unor „frânghii de mătase” – continuă Ștefănescu – criticul se dovedește a fi și un fin teoretician: „Lucrarea ne oferă însă posibilitatea de a lua cunoștință și de un Gheorghe Grigurcu mai puțin cunoscut, de un teoretician disimulat în etern degustător epicureic al nectarului liric. S-a vorbit adeseori de absența unei construcții în scrierile criticului, de fragmentarism, de o situație în imediatul creației lirice, fără o perspectivă de ansamblu. Nimic mai departe de adevăr. Există în subtextul fiecărei analize planul unei construcții critice atotcuprinzătoare. Gheorghe Grigurcu nu este numai turistul care se bucură cu candoare de frumusețea fiecărui peisaj, ci și exploratorul aflat în posesia unei hărți clare a întregului ținut explorat. Dacă suntem atenți, în timpul lecturii, la acest al doilea nivel al lucrării, descoperim o operă teoretică extraordinară”. ■ Gheorghe Grigurcu publică noi aforisme *Din jurnalul lui Alceste*. ■ În cadrul rubricii *Lecturi la zi*, Gabriel Dimisianu aduce în atenție romanul lui Françoise Choquard *Drumul spre Lipari* (traducere de Aurelia Ulici, Ed. Cartea Românească, București, 2000). ■ La rubrica *Je est un autre*, sub titlul *Scriitori, intrigi și sfări*, Ioana Pârvulescu se oprește asupra *Jurnalului* lui Liviu Rebreanu. Scriitor lipsit de griji financiare – spune Ioana Pârvulescu –, Rebreanu este însă un om fără prieteni: „Cărțile lui, cu tiraje de 10.000 de exemplare și două-trei ediții succesive, se vând în numai câteva luni. Primește premiul cel mai important al Academiei, Năsturel-Herescu, Premiul Național și este propus chiar pentru Premiul Nobel. Pe lângă această ultimă

perspectivă, multe funcții oficiale care i se oferă și pe care le acceptă după destule rugăminți aproape că nu mai contează. Aceasta este persoana publică Liviu Rebreanu. Îndărățul fațadei se află însă un om fără prieteni. Pentru colegii de breaslă reprezintă «o funcție»: când Președintele SSR, când șeful Direcției Educației Poporului și protejatul lui Maniu, când Directorul Teatrului Național. La ușa și la telefonul lui Rebreanu se dau asalturi permanente, interesate, iar în gazete se dau atacuri periodice, «dezinteresate». Omul de succes trebuie folosit și distrus”. Alcătuit din notații care nu reprezintă, de cele mai multe ori, decât „zgura zilei” – concluzionează Ioana Pârvulescu –, *Jurnalul* lui Rebreanu dezvăluie, pe de altă parte, un scriitor disciplinat, perfect conștient că talentul său nu trebuie irosit: „Viața publică și zbuciumul mare pentru lucruri mici îl împiedică pe prozator de la scris (cum se știe, Rebreanu scria greu și aproape numai noaptea). *Jurnalul* său, adesea telegrafic și conținând numai zgura zilei, este și un orar al orelor pierdute cu zeci de obligații: discuții cu autori, editori, traducători ai romanelor sale, turneuri de conferințe în țară, emisiuni la radio, implicarea în consolidarea Radiodifuziunii, a cinematografei, a departamentului educației și al artelor (câteva primiri la Carol al II-lea sunt consemnate în detaliu). Societatea Scriitorilor – cu banchete și aniversări, cu vizite ale unor oaspeți străini, cu inaugurări și probleme omagiale (monumentul Săulescu de la Predeal), cu orgolii de scriitori și cu premii anuale – înghite puținul timp rămas. Din fericire, ideea că trebuie să scrie și că are un talent care nu trebuie irosit îi dă prozatorului tăria să se smulgă periodic din vârtejul nimicurilor și să-și pună pe hârtie romanele pe care mai întâi le purta în minte”. ■ Rubrica *Literatură* conține poezii de Dinu Flămând. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea se oprește asupra cărții lui Richard Kunisch *București și Stambul. Schițe din Ungaria, România și Turcia* (traducere din limba germană, prefată și note de Viorica Nișcov, Ed. Saeculum I.O., București, 2000). Puțin prețuită în Germania vremii, lucrarea lui Kunisch – scrie Z. Ornea – este foarte importantă pentru cultura noastră datorită basmului care a devenit izvorul de inspirație al *Luceafărului*: „...în Germania vremii, cartea lui Kunisch n-a fost prețuită la valoarea ei iar, la noi, are dreptate d-na Viorica Nișcov, importanța cărții a crescut numai datorită basmului valah care a fost izvorul de inspirație pentru *Luceafărul* lui Eminescu. Nu se știe, e bine de precizat, dacă la noi vestitul Kunisch a cules basmul (au fost două; capitolul cu pricina din carte e intitulat *Basme valahe*) direct din surse muntene. E mai curând posibil să i le fi povestit cineva din conlocutorii săi intelectuali cu care se tot întreținea în franțuzește. Dar e meritul lui de a nu fi uitat basmul și a-l fi transcris în carte”. ■ La rubrica *Inedit* sunt publicate trei poezii aparținând Florenței Albu: *Pomenire, Boala negației, Testoasă*. ■ Sub titlul *Un fals literar*, Andrei Voiculescu denunță apariția unui poem greșit atribuit lui V. Voiculescu – intitulat *Omagiu lui Eminescu* – în antologia *Amintiri despre Eminescu* (Ed. Viitorul Românesc, 2000). ■ La rubrica *Prepeleac*, Constantin Țoiu tipărește „fișe de roman” – variante de lucru ale textelor romanelor sale. ■ În articolul *Note despre roman. Ce atârnă mai greu*

în balanță (continuare a textului apărut în numărul 2/2001), S. Damian condamnă starea de stagnare a romanului românesc: „Și în actualul stadiu se observă o batere a pasului pe loc în alegerea subiectelor, în preferința acordată unor personaje. Răsfoind unele romane nu ai impresia că s-a produs o dislocare de mentalități”. Apoi adaugă: „Spre a oferi măcar o frântură de adevăr în condiții de supraveghere, literatura pedala pe un dublu mesaj, pe aluzii, pe trimiteri ambigue. Deprinderea a intrat adânc în maniera de lucru. Nimic nu mai oprește deconspirarea deplină, a dispărut spaima de pedeapsă”. ■ Manuela Gherghel traduce trei proze aparținând lui Jaroslav Hasek: *Afacere de înaltă trădare în Croația. Rețetă pentru o producție en gros de trădători* (18 martie 1909); *Povestea alegătorului defunct* (2 iulie 1914); *Bucătăria cehă* (9 mai 1910). ■ Sub titlul *Neasemănarea în asemănare*, Nora Iuga scrie despre Oskar Pastior, recent laureat al Premiului *Peter Huchel Preis* pentru traducerea în limba germană operei lui Petrarca: „Oskar Pastior trebuie să fi fost în altă viață magician. El conferă cuvântului un magnetism care creează vrajă, este un inegalabil inventator de limbaj; a frecventat enorm de multe formule poetice și a rămas vrăjit de infinitele posibilități ale cuvântului. Îi spuneam odată, când am auzit pentru prima oară baladele krimgotice recitate de el, că nu trebuie să cunoști limba germană, ca să-i primești fascinat poezia. Pentru că această poezie e o mixtură genială de cuvinte aparținând mai multor limbi, de neologisme, de expresii dialectale, de idiomuri, de arhaisme care se alipesc între ele atât de organic, încât formează un organism fonic remarcabil”.

[IANUARIE]

• [„Apostrof”, Anul XII, nr. 1 (128); format A3, 24 de pagini; apare lunar. Editori: Uniunea Scriitorilor din România, Fundația Culturală Apostrof. Redactor-șef – Marta Petreu; redactori – Ana Cornea, Dora Pavel, Irina Petraș, Claudiu Groza, Horváth Sándor, Lukács József] Sub titlul *A devenit Cioran, în anii '80, antisemit?* Marta Petreu pune sub semnul întrebării autenticitatea unui interviu pe care Ion Deaconescu i l-ar fi luat lui Emil Cioran (publicat în volumul *Emil Cioran, sau mântuirea prin negare*, Ed. Europa, 1999), interviu în care Cioran ar fi negat persecuțiile la care au fost supuși evreii în România interbelică: „Autorul român care a scris acest pasaj – observă Marta Petreu – neagă, deci, că ne-am fi purtat barbar cu evreii; cu alte cuvinte, deportările în lagărele din Transnistria, trenurile morții, pogromul de la Iași, adoptarea în 1938 a legilor rasiale sub forma legii de revizuire a cetățeniei, toată atmosfera isteric antisemită din climatul românesc interbelic”. Or, argumentează Marta Petreu, prin tot ceea ce a scris după război Emil Cioran dovedește contrariul, anume căința și remușcările sincere ale autorului *Schimbării la față a României* pentru excesele antisemite din scrisul său interbelic: „În 1956, în Franța, în eseu *Un popor de singuratici*, Cioran face elogiul evreilor, păstrând în textul său fraze din paginile despre evrei din *Schimbarea la față...*; atitudinea este din nou ambivalentă, însă predomină elogiul, nu respingerea evreilor [...]. Mai târziu, în *Caietele*

sale, Cioran se dovedește neliniștit, plin de remușcări și într-o stare de perpetuă interogare cu privire la vechea sa poziție antisemită; el se declară afin cu evreii, se visează evreu, măcar din punct de vedere metafizic”. ■ Dorli Blaga scrie despre aforismele și însemnările publicate de Lucian Blaga în volumul *Elanul insulei* (Ed. Dacia, Cluj, 1977), precum și despre „muzele” poetului din romanul *Luntrea lui Caron*: Ana Rareș, Daniello, Domnița și Octavia. □ G.G. Constandache se oprește și el, în cadrul articolului *Muzele și umorul aforismelor*, asupra textelor sapiențiale ale lui Blaga. Este vorba, precizează Constandache, de texte destinate inclusiv „muzelor” sale: „Între aforismele postume *Din duhul eresului* găsim un grup destinat cu vădită intenție acestor *muze*. Aceste destăinuiri culminează cu două, succesive, care explică geniul prin inteligența pasională. «Inteligența devine genială nu din resursele inteligenței, ci din cele ale pasiunii»”. ■ La *Cronica literară*, Irina Petraș recenzază patru volume: Ileana Mălăncioiu, *Lumina vieții* (Ed. Polirom, Iași, 1999); Ion Vlad, *În labirintul lecturii* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1999); Theodor Vasilache, *Carnaval la Gurile Dunării și alte fantasme* (Ed. Cartea Românească, București, 1977) și *Primul milion și alte fantasme* (Ed. Kriterion, București, 2000). Puterea personalității Ilenei Mălăncioiu, remarcă Irina Petraș, vine din lupta interioară permanentă cu automulțumirea: „Cărtitoare absolută, în sensul cel mai nobil al cuvântului, cel care conferă valoare și autonomie poemului, nu îngăduie instalarea automulțumirii, a conștiinței împăcate. Adevărurile apărute sunt ale momentului și, nu o dată, ale umorii; contrazicerile – semne ale unei personalități puternice tocmai prin dezinvoltura cu care își impune remanieri, imprevizibile la o primă, grăbită vedere, însă perfect motivate de acumulări interioare, invizibile ochiului comun. Nu este, poate, ostașul nici unei cauze, alta decât cea intimă, și ea complexă, haotică, supusă reconsiderărilor”. Abordând opere ale unor scriitori români și străini de anvergură, precum Ion Creangă, Tudor Vianu sau Milan Kundera, cronicile lui Ion Vlad, continuă Petraș, au ascuțimea unui bisturiu: „Sumarul promite străbaterea unor coridoare bogate – de la Borges și «cartea cărților», la Steinhardt și cumințirea/ înțelepțirea într-o încredere molcomă și melancolică în umanitate, trecând prin Al. Rosetti și zâmbetul său etern, Tudor Vianu și demnitatea intelectuală a cercetării, un Ion Breazu situat într-disciplina istoriei literare și entuziasmul criticii, Milan Kundera și înțelepciunea romanului, Eugen Ionescu și măștile provocării, măștile sfidării, Ion Creangă și spectacolul lumii, Eugen Barbu și spectacolul textului narativ, Emil Cioran și meditația asupra neliniștii, David Prodan și istoria faptelor, ca să pomenesc doar câteva dintre repere, Ion Vlad ia în serios cărțile și autorii, de fiecare dată portretul e măcar schițat monografic, chiar dacă e vorba despre cronică la o singură carte, filiații posibile sunt panoramate abil, iar teoria extrasă cu un bisturiu dedat la esențe”. În ceea ce-l privește pe Theodor Vasilache, acesta versifică inteligent, în *Carnaval la Gurile Dunării...* – informează recenzenta –, psihologia poporului român: „Obsedat de predestinări, dar și de imprevizibilul destinal, Theodor Vasilache versifică psihologia poporului român într-o tacla

inteligentă și nuanțată, marcându-și cu umor exagerările și sperând nemărturisit, dar cu o febrilitate incandescentă, lizibilă printre rânduri, să fie contrazis de auditoriu”. ■ La aceeași rubrică, Ștefan Borbély se oprește asupra volumului lui Norman Manea *Casa melcului* (Ed. Hasefer, București, 1999). Carte de interviuri acordate în anii exilului – scrie Borbély – lucrarea este esențială pentru o viitoare monografie dedicată scriitorului: „*Casa melcului* conține și inerente redundanțe [...]; dincolo de ele, însă, volumul e esențial nu numai pentru cei care caută sugestii pentru o monografie Norman Manea, ci și sub raport ideologic sau politic, fiindcă vine în prelungirea unor neașteptate «cutremure» autohtone pe care scriitorul le-a produs în anii exilului”. ■ La *Cronica ideilor*, Cătălin Ghiță scrie despre *Modernitatea lui Caragiale* pornind de la reeditarea volumului lui Al. Călinescu *Caragiale sau vârsta modernă a literaturii* (Ed. Institutul European, Iași, 2000). Demonstrațiile critice ale lui Al. Călinescu – spune Cătălin Ghiță – ținesc raporturile lui Caragiale cu retorica: „Analizând un faimos pasaj din *Câteva păreri*, în care umoristul se centrează pe o dublă clasificare: a stilurilor și a figurilor, Alexandru Călinescu identifică *incipit*-ul antiretoricii caragialiene în conceptul de «adecvare». «În organismul ființei vii, spune el (n.n. Caragiale), organele nu sunt independente, ci se intercondiționează pentru a menține echilibrul și coerența întregului *complex*; la fel, în opera de artă trebuie să fie o «potriveală» între intenție și expresie, altfel rezultatul este un monstru”. ■ Sub titlul *Ne mor seniorii*, Letiția Ilea îi aduce un omagiu criticului Laurențiu Ulici, dispărut într-un tragic accident: „Dispariția cutremurătoare a domnului Laurențiu Ulici, în plină maturitate creatoare, reprezintă pentru noi o pierdere căreia, poate, nu-i sesizăm încă dimensiunile. Literatura contemporană se va resimți, însă, cu siguranță. E suficient să ne gândim la istoria literară la care lucra, la felul în care Domnia Sa a acordat atenție debutanților în *Prima verba*, la antologia *Nobel contra Nobel*, la la *O mie și una de poezii românești*”. ■ Dumitru Țepeneag traduce miniaturi în proză de Franz Kafka din volumul *Sämtliche Erzählungen* (*Te uiți într-o doară pe fereastră, Satul din apropiere, Vulturul, Mică fabulă, Podul, Prometeu, Întoarcerea acasă*). ■ La rubrica *Balcanologie*, Mircea Muthu scrie despre lirica muntenegreană: „Iradieri din eposul sud-slav, fibra creștin ortodoxă decantând suferințe seculare și recursul permanent la *pattern*-urile coagulate mitologic, istoric sau religios articulează poezia modernă din Muntenegru, încă frustă, puțin dispusă la autoscopii alexandrine”. ■ Rubrica *Dosar* îi este dedicată criticului, comparatistului și istoricului literar Marian Papahagi. Sub titlul *Îi spuneam „Papahagul”*, Marta Petreu evocă personalitatea excepțională a scriitorului, subliniind că principala preocupare a acestuia era „profesionalismul”: „Îi plăcea lucrul bine făcut. Profesionalismul. Îl pasiona instituția universitară și era obsedat de reformarea ei după standarde occidentale. Avea, după 1990, o poftă enormă de a face instituții și proiecte cu care să umple golurile din structurile valahe: universitatea, catedra lui de italiană, dicționarul, programul Tempus, Societatea Dante, editura proprie, Biblioteca Italiană, Școala de la Roma, etc. etc., au fost, toate, proiecte în care

se implica trup și suflet, cu o energie pe care nu știu de unde și-o lua; din anii pe care nu i-a mai trăit, probabil”. □ În cadrul aceleiași rubrici sunt publicate fragmente inedite din *Jurnalul pe computer* al lui Marian Papahagi. ■ Sub titlul *Poemele exilului*, George Banu prezintă scrierile poetice ale lui Bertold Brecht, remarcând că acestea contribuie la „corectarea imaginii dramaturgului”. ■ Adam J. Sorkin, Ioana Ieronim și Irma Gianetti traduc în limba engleză poeme de Nora Iuga.

● **[„Convorbiri literare”, Anul CXXXIV, nr. 1 (61), revistă a Uniunii Scriitorilor; format A3, 48 de pagini; apare lunar. Editor: Uniunea Scriitorilor din România. Redactor-șef – Cassian Maria Spiridon; secretar general de redacție – Emil Iordache; redactori – Gheorghe Grigurcu, Miron Kiropol, Nicolae Panaite, Liviu Papuc, Lucian Vasiliu; redactori colaboratori: Adrian Alui Gheorghe, George Bădăraș, Mircea A. Diaconu, Gellu Dorian, Gheorghe I. Florescu, Ioan Holban, Cristian Livescu, Dan Mănuță, Adrian Dinu Rachieru]** În deschiderea numărului, Cassian Maria Spiridon scrie despre *Macedonski, adversarul lui Eminescu*: „Între meritele de necontestat ale poetului rondelurilor [...] am putea enumera: printre primii în poezia europeană care scrie în vers liber (poema *Hinov*, 1878), scrierea primului scenariu românesc de cinematograf, va fi preocupat de știință, a visat un spiritualism integral, a avut preocupări de parapsihologie etc. Întreg modernismul românesc a ieșit din mantaua lui Macedonski. [...] Cei doi poeți, în absolut, se întâlnesc, sunt, pentru literatura noastră, complementari. Când îi raportezi unul la celălalt, pe Macedonski și Eminescu, constăți vitalismul, energia fără limite a poetului *Noptilor*, ce dă o splendidă «replică» pesimismului eminescian”. ■ Liviu Ioan Stoiciu publică pagini de „contrajurnal”. ■ Ioan Holban îi consacră un articol lui Pavel Dan. ■ Sub titlul *Eseu de exorcizare a Leviathanului (IV)*, Ion Hadârcă relatează despre experiențele înfricoșătoare ale oamenilor trimiși în Gulag. ■ Al. Husar este prezent cu prima parte a eseului *Un stat de cultură în gândirea lui Eminescu*. ■ Cosmin Perța publică poezii. ■ Miron Kiropol încredințează tiparului partea a XVII-a a prozei *Povestea deviaționistului*. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de *Jurnal infidel*. ■ Gheorghe Grigurcu, Cristina Cârstea și Chira Chiratta tipăresc poezii, iar Dan Florin Popescu proză. ■ Sub titlul *Poezie din tabără*, Adrian Alui Gheorghe semnalează apariția antologiei *Poezia taberei* (Ed. Libra, București, 2000), ai cărei autori sunt Virgil Bănescu, Boros Kinga, Andrei Gheorghe, Tania Mândru, Cristina Pastor, Adina Pulpan, Elena Vlădăreanu și Liviu Ioan Stoiciu. ■ Gellu Dorian așază *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: *Prințesa zburătoare valahă* de Alexandru-Cristian Miloș (Ed. Macarie, 2000) și *Pași prin grădinile tale* de Bogdan I. Pascu (Ed. Amurg Sentimental, 2000). ■ Nicolae Crețu scrie despre *Ludicul Emil Brumarul și „măștile” lui*: „Iubirea, erosul nu sunt la Emil Brumarul o experiență între altele, ci focarul, nucleul activ al lirismului său. Și totodată centrul ordonator al cercului existențial ales de poet”. ■ La *Critica prozei*, Daniel Ștefan Pocovnicu recenzează volumul

Rodicăi Draghinescu Craun (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). ■ La *Critica poeziei*, Mircea A. Diaconu scrie despre volumul *Mahalaua de azi pe mâine* (Ed. Vinea, București, 1999) al lui Traian T. Coșovei și Dan Mircea Cipariu, caracterizându-i pe autori drept „magistru și discipol”: „Rareori un poet consacrat girează în felul acesta, cu credință și altruism, începuturile unui confrate cu mult mai tânăr”. ■ La *Critica criticii*, Dan Mănuță se oprește asupra volumului epistolar *Dulcea mea Doamnă/ Eminul meu iubit. Corespondeță inedită Mihai Eminescu – Veronica Micle* (Ed. Polirom, Iași, 2000), editat de Christina Zarifopol-Illias: „Majoritatea scrisorilor nu precizează anul calendaristic al trimiterii, întregit însă totdeauna de destinatară, care avea astfel în vedere păstrarea lor nu neapărat pentru eternitate, cât, mai curând, pentru revederea propriei biografii. Este tot atât de limpede, pe de altă parte, că Veronica Micle era deplin conștientă de răsunetul social al relației sale cu poetul și nu este exclus ca păstrarea misivelor să fi fost destinată posterității. Toate ipotezele sunt plauzibile”. ■ Sub titlul *Pustia de viață*, Vasile Spiridon publică un articol despre Ioan Alexandru. ■ Ada D. Cruceanu amintește că se împlinesc 15 ani de la moartea lui Sorin Titel. ■ Mircea Platon traduce din memoriile lui Matila Ghyka un fragment despre Nae Ionescu și despre atmosfera politică din România anilor 1930–1940. ■ Sub titlul *Panoramic editorial*, Ion Roșioru aduce în atenție apariția volumelor *De izvoare* de Ionuț Țene (Ed. Napoca Star, 1999), *Pânzele albe ale libertății* de Leo Bordeianu (Ed. Augusta, Timișoara, 2000) și *Perla înfloarește în adâncuri* de Viorica Petrovici (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). ■ Delia Dună traduce poemul *Primul ciclu: „Născut din Ereb”* al poetului francez Georges Thines.

• [„Cuvântul”, Anul VII (XII), nr. 1 (285), revistă de cultură; format A3, 16 pagini; apare lunar. Editor: Ministerul Culturii. Director – Radu G. Țeposu; director editorial – Tudorel Urian; consilier editorial – Dan Chiachir; colaboratori permanenți – Dan-Silviu Boerescu, Al. Cistelecan, Nicolae Manolescu, Mircea Mihăieș, Ion Simuț, Octavian Soviany, Dan Pavel, Vladimir Tismăneanu, Alexandru George, Adrian Marino, Alexandru Paleologu, H.-R. Patapievici, Marian Popescu; corespondenți externi – Radu Călin Cristea, Silvia Constantinescu, Andrei Doiceascu, Fulvio Del Fabbro, Victor Ivanovici, Călin Mihăilescu, Marius Daniel Popescu, Traian Ungureanu] Editorialul lui Tudorel Urian consemnează finalul „Anului Eminescu”. Autorul remarcă faptul că, după un an de manifestări culturale consacrate poetului, percepția asupra operei acestuia nu s-a schimbat în mod esențial: „...cu greu s-ar putea spune că percepția românilor asupra operei eminesciene s-a schimbat fundamental în acest an festiv. Chiar dacă am aflat lucruri noi și am avut ocazia să reevaluăm universul liric eminescian prin readucerea în prim-plan a unor bijuterii stilistice mai rar citate, cu siguranță mulți dintre cei întrebați astăzi în legătură cu specificitatea și valoarea operei eminesciene ar răspunde exact ca acum un an de zile. Despărțirea apelor privind opera eminesciană s-a făcut o dată cu apariția controversatului număr al revistei «Dilema» și, de atunci

încoace, nu au mai avut loc revizuirii de fond”. ■ La rubrica *Teme*, Nicolae Manolescu detaliază calitățile unei „cărți bune”: „...să fie lizibilă; ...când mă pot bucura de ea ca și când aş fi scris-o eu; ...o carte bună îl face [pe cititor] să uite că ține în mână o carte. [...] În ordine, cărțile încep prin a fi (dacă sunt valoroase) obositoare, continuă prin a fi odihnitoare și sfârșesc prin a fi plictisitoare. E drumul receptării, de la capodoperă la cartea doar bună și de acolo la aceea căzută complet în uzul exclusiv didactic”. ■ La rubrica *Ideologii*, Adrian Marino scrie despre *Ideile în istorie*. ■ Rubrica *Agora* găzduiește un dialog între Tudorel Urian și Alexandru Paleologu. Acuzat în preajma alegerilor generale din toamna anului 2000 că, în timpul comunismului, a întreprins activități de poliție politică, Paleologu răspunde: „Prima reacție la aflarea acestei «dezvăluiri» a fost să-mi pun o întrebare metafizică: cum se poate face, pe cont propriu, poliție politică? Se poate face doar în felul în care copiii care citesc romane polițiste se joacă de-a detectivistica. Eu întreb dacă o poliție politică poate exista în absența unui organism puternic al statului, dotat cu cele mai redutabile mijloace. [...] A doua întrebare este cum de nu au apărut decât așa de puțini presupuși colaboratori ai fostei Securități (vreo zece de la PNȚCD), cu nume mai degrabă anodine, obscure, și două nume mai răsărite (de la PNL). Un mister rămâne și motivul pentru care acest demers s-a făcut exact în ultima săptămână a campaniei electorale”. ■ Sub titlul *Exegeza poeziei. Echilibrul lui nici-nici*, Ioan Buduca prezintă volumul lui Al. Cistelean *Celălalt Pilalt* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000), subliniind faptul că exegeza lui Cistelean își are sursa de inspirație în teologie: „...critica de poezie pe care o practică Al. Cistelean are o singură sursă de inspirație textuală: ea se află în teologia mistică, unde e descrisă ambiguitatea însăși, ceva care pare un și-și insituționalizat, dar pare nici-nici, de asemenea”. ■ Mircea Mihăieș semnalează apariția volumului Ceciliei Caragea *Dialog cu Cornel Nistorescu* (Ed. Charisma, București, 2000). ■ Tudorel Urian recenzează romanul publicat postum al lui Mircea Nedelciu *Zodia scafandruului* (Ed. Compania, București, 2000). În viziunea lui Nedelciu, scrie Tudorel Urian, *Zodia scafandruului* ar fi trebuit să reprezinte un punct de cotitură în proza optzecistă: „*Zodia scafandruului* ar fi trebuit să fie pentru Mircea Nedelciu și, într-un fel, pentru generația «desantistă», al cărei portdrapel estetic și programatic a fost, un roman cu o miză foarte mare. El ar fi trebuit să aducă o mutație majoră în proza optzecistă, o schimbare a mizei naratologice pe de axa orizontală pe axa verticală”. ■ Al. Cistelean se oprește asupra plachetei Angelei Marinescu *Fugi postmoderne* (Ed. Vinea, București, 2000), al cărei postmodernism, spune criticul, „se stinge o dată cu titlul”, rămânând doar un „flirt”. ■ Redacția comunică numele laureaților premiilor revistei „Cuvântul” pe anul 2000: Omul Anului – Valeriu Stoica; Poezie – Ana Blandiana; Proză – Nora Iuga; Exegeză literară – Adrian Marino; Ideologie – Stelian Tănase; Teatru – Marcel Iureș; Muzică – Angela Burlacu-Gheorghiu; Arte plastice – Alexandra Nechita.

• [„Familia”, Anul 37 (137), nr. 1 (423), revistă de cultură; format A4, 64 de pagini; apare lunar. Editori: Consiliul Județean Bihor, Ministerul Culturii și Fundația Concept. Redactor-șef – Ioan Moldovan; redactor-șef adjunct – Dumitru Chirilă; redactori – Florin Ardelean, Tiberiu Ciorba, Ion Simuț, Traian Ștef] În editorialul *O discuție despre canon*, Ion Simuț deschide colocviul numărului curent al revistei cu câteva întrebări care își propun să limpezească, pe de o parte, modul în care s-a format, „neoficial”, canonul estetic în perioada comunistă și, pe de altă parte, fenomenele care stau la baza procesului contemporan de schimbare a canonului literar: „Cum s-a făcut trecerea de la canonul politizat, susținut oficial în perioada proletcultistă, la canonul estetic ce s-a conturat treptat, odată cu afirmarea generației lui Nichita Stănescu și Nicolae Breban? Care sunt consecințele celor trei valuri de revizuire: politic în anii '50, estetic în anii '70 și moral în anii '90? Trebuie discutate pe larg și argumentat relațiile dintre canonul ideologizat și canonul estetic, apoi relațiile dintre canonul estetic, pe de o parte, și canonul etic, canonul didactic și canonul identității naționale, pe de altă parte, și, pe deasupra, conflictul dintre modernism și postmodernism, care tulbură și mai mult lucrurile, fără șansa de a mai restabili Ordinea axiologică, unică și inflexibilă. Forfota actuală în jurul canonului va ajuta să se contureze o nouă imagine a literaturii române contemporane, dacă vom înregistra toate modificările petrecute sau anunțate. Acest colocviu al revistei «Familia» are rolul de seismograf”. Răspund problemelor ridicate de Ion Simuț Gabriel Dimisianu, Iulian Ciocan și Marian Victor Buciu. □ Gabriel Dimisianu: „Chestiunea schimbării canonului literar, sau, mai bine zis, a neschimbării acestuia, este pusă la noi oarecum forțat și în termeni prea apăsător dramatici. Este deplâns imobilismul, este învinuită cantonarea în trecut, este dezaprobată încăpățânarea vechilor modele de a nu ceda pasul, barând astfel căile mult așteptatelor înnoiri. [...] Schimbarea canonului literar îmi pare apoi prea strict legată, în discuțiile actuale, de momentul-prag 1989. Eu cred că reformarea canonului a început mai demult, în anii '80, când tânăra generație de atunci, denumită ulterior optzecistă, și-a pus chestiunea modelelor. [...] Procesul a continuat, amplificându-se, după 1990, prin reintegrarea scriitorilor din exil [...], precum și prin marele capitol deschis de literatura nefectivă, de jurnale și memorii, ieșită la lumină luxuriant. [...] Este de amintit în acest cadru și readucerea în circulație a unor scrieri «pierdute» din epoca imediat postbelică [...]. Toate acestea sunt elemente care mă fac să susțin că avem de-a face cu o reală schimbare de canon literar, un proces în curs”. □ Iulian Ciocan: „Este un fapt ușor de constatat acela că ierarhia de valori impusă în literatura română de generația '60 rezistă deocamdată. Timp de două decenii, iată, optzeciștii se străduiesc zadarnic să eclipseze/ demoleze canonul șaizecist reprezentat de Marin Preda, Nicolae Breban, Augustin Buzura, Nichita Stănescu etc. Nu au reușit decât doar să-l zdruncine”. □ Marian Victor Buciu: „Canonul «modernist» al criticilor N. Manolescu, E. Simion etc. nu este doar al generației lor. E. Simion, dincolo de limitele gândirii sale critice, de

compromisurile cu sistemul politico-ideologic-cultural, de fixațiile sale (Preda, Stănescu, apoi Sorescu), a vrut să fie atent cu toate momentele literare, procedând mai mult favorizant decât defavorizant. N. Manolescu a legat (împerecheat) poeți precum Geo Dumitrescu și M. Sorescu, Doinaș și Nichita Stănescu, de optzeciști, aduși cu toții în piața Independenței a postmodernismului, spre supărarea celor din urmă care se vor și se știu cei dintâi. [...] Noul canon, pentru a rezista în condiții democratice, va trebui să fie un construct transgeneraționist. Chiar dincolo de curente exprimate exclusivist, în principii rigide. Mai mult decât imaginea unei scări, canonul ar trebui să împrumute imaginea unei frânghii, pe care textele glisează în funcție de energia misterioasă care le atrage sau le respinge în interiorul ei”. ■ La rubrica *Sertarele exilului*, Norman Manea scrie despre Ion Negoïtescu, încredințând tiparului și câteva scrisori primite de la critic în perioada 1988–1991. ■ La *Studii în proză*, Daniel Vighi se oprește asupra operei lui Sorin Titel. ■ Luca Pițu publică eseu *Recursul la metoda Mutt și Jeff*, iar Traian Ștef pe cel intitulat *Kitsch, ideologie, cultură populară*. ■ La *Cronica literară*, Doina Curticăpeanu prezintă volumul Alinei Pamfil *Eseul, o formă a neliniștii* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000): „Cartea înfăptuiește două obiective majore: aduce în spațiul receptării românești, prezentându-l cu pricepere și bun gust, un corpus eseistic de prim rang, alcătuit din texte, pe cât de reprezentative pentru poetica genului, pe-atât de splendide literar, în cea mai mare parte încă netraduse la noi; oferă o panoramă a interpretării eseului în cei 90 de ani ai istoriei sale europene, punctată cu reflecții personale acute, izvorâte din meditația atentă asupra operelor și studiilor parcurse”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Liviu Câmpeanu aduce în atenție apariția volumului lui Nicolae Balotă *Eminescu, poet al inițierii în poezie* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „Ocolind patul procustian al tezismului, utilizând doar studiile clasice în eminescologie, îmbinând informația livrescă (din spațiul germanic, îndeobște) cu percepția subtilă a textului [...], apelând la un fluent stil calofil (în sens pozitiv), Nicolae Balotă impusionează, credem, exegeza eminesciană, ușor încremenită, azi”. □ Tot aici, Lucian Scurtu scrie despre volumul de poezii al lui Mircea Bârsilă *O linie aproape neagră* (Ed. AMB, București, 2000): „Linia aproape neagră a poeziei lui Mircea Bârsilă devine una fosforescentă în labirintul poeziei românești actuale”. ■ Viorel Mureșan tipărește poezii. ■ Ancheta numărului curent al revistei are drept temă *Un caz de privatizare în cultură: Editura Minerva*. Participă, printre alții, Gabriela Omăt, Nicolae Balotă, Dan Grigorescu, Gheorghe Grigurcu, Adrian Marino, Marin Mincu, Eugen Simion. □ Gabriela Omăt: „Se vede cu ochiul liber și în mod îngrijorător că actualul sistem de asistare de către stat a activității editoriale *este departe de a fi stimulator și în privința publicării edițiilor critice din scriitorii de referință*. [...] Activitate prin definiție neprofitabilă financiar, cu cicluri îndelungate de finalizare – deseori pe durata a câtorva decenii –, aflată într-o gravă carență de profesioniști, de programe coerente, de instrumente auxiliare (bibliografii, dicționare, biblioteci informatizate ș.a.m.d.), realizarea edițiilor critice a declinat vertiginos în ultimii

ani, aflându-se astăzi în pragul colapsului”. □ Nicolae Balotă: „A renunța la publicarea edițiilor critice în cadrul unei literaturi, cum e la noi Minerva (cu specialiști formați, cu oameni de mare experiență editorială) înseamnă a săvârși încă o ruptură de continuitate într-una din puținele activități cu oarecare consecvență și cu o mare eficiență din cultura noastră. Statul nostru are obligația de a proteja fondul patrimonial al literaturii române”. □ Dan Grigorescu: „Mi se pare greu de explicat de ce nimeni dintre cei care au decis scoaterea la licitație a Editurii Minerva nu s-a interesat mai întâi cum se rezolvă publicarea, în ediții ample comentate, a clasicii literaturii naționale în țările cu o autentică economie de piață. Se știe, de exemplu, că în Marea Britanie sau în Franța nu există o rețea a universităților particulare: augustele instituții de statura Sorbonei, a universităților Cambridge, Oxford sau Londra sunt *de stat*. Or, așa cum prea bine se cunoaște, cărțile clasicii, studiile de istorie și teorie literară sunt tipărite la casele editoriale ale acestor universități de mare renume”. □ Gheorghe Grigurcu: „«O cultură nu se moștenește, se cucerește», afirma, pe ton peremptoriu, Malraux. E nevoie de o luptă a intelectualității la curent cu situația dramatică ce s-a creat pentru ca Editura Minerva să supraviețuiască în formula în care a luat naștere și a funcționat”. □ Adrian Marino: „Soarta edițiilor noastre critice este, în mod evident, negativă. Chiar profund negativă. Dar ar fi greșit să atribuim această carență exclusiv «economiei de piață». Uităm mereu că o carte – ediție critică sau nu – este și un obiect «vandabil»”. □ Marin Mincu: „Editura Minerva este o instituție editorială ce nu poate fi deturnată de la principala ei misiune: *edițiile critice și edițiile de autor*. Fără acestea, literatura română își va pierde *obiectul*”. □ Eugen Simion: „Edițiile critice, studiile de istorie literară, cărțile de documente, monografiile etc. fac parte din fondul de bază al unei culturi și fără ele nu se poate imagina progresul cercetării și, în genere, progresul a ceea ce am putea numi *cultura literară*. [...] Există, de puțină vreme, Fundația Națională pentru Știință și Artă, pe lângă Academia Română. Ea își poate asuma, după opinia mea, proiectul de care vorbim. A început o serie de «Opere fundamentale» [...] și poate deschide o serie nouă de *ediții critice* sau de *ediții integrale* în cadrul unui proiect vast și coerent”. ■ Constantin Arcu și Viorel Florin Costea publică proză. ■ Ion Davideanu și Nicolae Szekely tipăresc poezii. ■ Ioan F. Pop răspunde la întrebarea *La ce mai este bun Eminescu?*: „La întrebarea din titlu se poate răspunde că, la fel ca orice mare creator, astăzi ca și întotdeauna, Eminescu este bun și folositor spiritual în măsura în care nu este bun la toate, adică în măsura în care *este bun doar de citit și recitit*. Cu Eminescu e mai bine să tăcem, nu să sporovăim inconștient cu speranța că ceva din gloria lui ni se va revărsa și nouă pe creștet. În zilele de 15 ianuarie și 15 iunie ar trebui să ne închinăm cu toții în bibliotecă”.

● [„Orizont”, Anul XIII, nr. 1 (1420), revistă a Uniunii Scriitorilor din România; format A3, 32 de pagini; apare lunar. Editori: Uniunea Scriitorilor în colaborare cu Centrul pentru Dialog Multicultural „Orizont”. Redactor-șef – Mircea Mihăieș; redactor-șef adjunct – Cornel Ungureanu; secretar

general de redacție – Adriana Babeți; colectivul de redacție – Lucian Alexiu, Paul Eugen Banciu, Dorian Branea, Marius Lazurca, Viorel Marineasa, Marcel Tolcea, Daniel Vighi] Intervievat de Robert Șerban, Horia-Roman Patapievici afirmă că „România e o țară bântuită de strigoi”: „Suntem o societate care nu și-a lichidat datoriile și care are conturile nefăcute! Suntem, altfel spus, bântuiți de strigoi! În folclor, e relativ ușor să scapi de strigoi [...], dar în societate e mult mai dificil. România este o țară bântuită de strigoii acelor episoade din trecut care n-au fost niciodată încheiate”. ■ La *Cronica edițiilor*, Alexandru Ruja recenzează, sub titlul *Decența criticii*, volumul *Lumea criticului* de Gabriel Dimisianu (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000): „Opinia criticului nu se deduce simplist din oscilația între extreme, între da și nu, ci din sinuozitatea frazării elegante și argumentației bogate, un fel de decantare mai complicată prin cântăriri și reveniri, prin probatorii și dovezi revelatoare”. ■ Rubrica *Ecografii* conține scrisori trimise de Aron Cotruș lui Gino Lupi ■ Livius Ciocârlie este prezent cu *Fragmente (5)*, având drept temă jurnalul literar. ■ Valentin Nicolau publică schița dramatică *Zi că-ți place!* ■ Sorin Radu Cucu aduce în atenție apariția cărții lui Valentin Nicolau *Dacă aș un înger* (Ed. Unitext, 2000). ■ Daniel Vighi semnează textul *Trece uica Quasimodo de la Catedrală*, iar Viorel Marineasa, pe cel intitulat *Un tuns plastic în memoria contelui de Mercy*. ■ Ion Arieșeanu semnalează apariția volumelor: *Ziua anonimilor* de Dumitru Oprișor (Ed. Eubeea, 2000); *Tăcerea orchestrei* de Ion Olteanu (Ed. Semne, București, 2000); *Mica Ontologie* de Ana Ștefănescu (Ed. Marineasa, București, 2000); *Cartea spiritului invers* de Gh. Chițimuș, (Ed. Cartea Românească, București, an neprecizat). ■ Mariana Ștefănescu traduce, sub titlul *Peisaj pictat în ceai*, proză de Milorad Pavic.

• [„Steaua”, Anul LII, nr. 1 (630), revistă literară, artistică și culturală; format A4, 48 de pagini; apare lunar. Editori: Uniunea Scriitorilor din România și Redacția Publicațiilor pentru Străinătate. Redactor-șef – Adrian Popescu; secretar general de redacție – Octavian Bour; redactori – Aurel Rău (membru fondator al revistei), Ruxandra Cesereanu, Victor Cubleşan, Teodor Tihan; consiliul consultativ – Leon Baconsky, Ștefan Aug. Doinaș, Caius Traian Dragomir, V. Fanache, Gheorghe Grigurcu, Camil Mureșanu, Petru Poantă, Nicolae Prelipceanu, Petre Stoica, Nicolae Șarambei, Ion Vlad] Ancheta revistei, intitulată *Centru versus provincie*, solicită scriitorilor și criticilor literari să răspundă la următoarele întrebări: „Care considerați că este relația centru-provincie și provincie-centru în cultura română actuală? Cum vedeți relația între acestea: ca ignorare reciprocă, colaborare sau înfruntare (orice alte nuanțe sunt binevenite)? Credeți că se poate vorbi despre o provincializare a centrului sau despre o recentrare a provinciei? Sau doar despre o supraprovincializare a provinciei?” Răspund, printre alții, Adrian Marino, Ioana Bot, Ovidiu Pecican, Ion Pop. □ Adrian Popescu, remarcă, în editorialul *Centrul și circumferința*, faptul că „ultimele decenii au cunoscut o demitizare sistematică a centrului, a prestigiului

său, o deconstrucție care viza, în esență, tocmai sămburele tare al unor construcții mentale, ideale, asigurând o ierarhie de simboluri și conținuturi. Paralel am asistat, apoi, pe lângă deconstructivismul derridian, la o avansare a «secundarului», a marginilor (nu întotdeauna fără rost), la o modificare a referințelor, a contestării exemplarității și canonului». □ Adrian Marino: „...problema de bază rămâne următoarea: cum putem fi scriitori «europeni și români» în același timp? Nu este o dilemă doar personală. Ea privește întreaga cultură română actuală, în ansamblul său. Nici «specifiști» excesivi, anchilozati, sterili, nici eterni elevi și discipoli, lipsiți de orice personalitate, ai ultimei mode occidentale. Suntem «post-moderni» înainte de a fi avut un real și durabil «modernism» românesc. Suntem – culmea! – «deconstructiviști» înainte să ne fi constituit efectiv o cultură română etc. etc. [...] Adevărata deprovincializare a culturii române va înceta când ierarhiile și criteriile valorice vor circula și vor fi realmente receptate la scară națională. Din diferite cauze istorice, există și un anumit provincialism cultural pozitiv. În sensul cultivării unor valori locale mai bine conturate, de veche tradiție și afirmate fără inhibiție. Dar, dacă privim mai îndeaproape, observăm că și acest aspect se înscrie, de fapt, în fenomenul general al policentrismului». □ Ioana Bot: „Dacă prin recentrare a provinciei înțelegeți eliberarea ei (a provinciei) și a noastră (nebucureștenii, adică) de servituțile unor asemenea jocuri de putere, răspunsul meu este afirmativ: da, cred că atmosfera ultimilor ani a fost benefică în acest sens, și înflorirea editurilor, revistelor, centrelor de cercetare, a instituțiilor de cultură etc. dinafara Bucureștiului pune definitiv în cauză pretențiile de «centru unic» ale capitalei țării noastre». □ Ovidiu Pecican: „Visul provinciei este să se genereze pe sine ca centru. Visul centrului este să uite că provincia există, să o uzurpe, luându-i privilegiile nobiliare, păgubind-o de valorile ei sub pretextul că, peizană și lipsită de șic fiind ea, el le exprimă mai bine. Dar unul fără alta nu pot trăi și, până la urmă, regăsim cu ușurință și în perechea centru–provincie eterna complementaritatea a spiritului activ și pasiv, a lui *yin* și *yang*». □ Ion Pop: „Tradiția românească, nu foarte fericită, și întărită în nefericirea ei de aproape jumătatea de secol a dominației comuniste, a fost a unei excesive centralizări. Acești ultimi cincizeci de ani ne-au obișnuit ca mai totul să fie «dictat» de centru: de centrul partidului unic, de «organele» și «forurile» centrale față de care provincia [...] se afla într-o ca și absolută subordonare. [...]. Sentimentul meu e că, fără să-i poată face o «periculoasă» concurență Capitalei, «provincia» culturală ar putea avea acum, în principiu, mai multe șanse de afirmare; desigur, dacă procesul, firesc în țările democratice, de descentralizare [...], s-ar desfășura normal. Restul depinde de spiritul de inițiativă, de energia imaginației și de talentul «gospodăresc» al oamenilor de cultură ai locului, de o bună promovare a spiritului novator, etc.”. ■ Rubrica *Portrete din exil* este consacrată lui Paul Goma, prezentat, în eseul critic *Paul Goma – grav și ludic*, de Anca Hațiegan. ■ Sub titlul *Demnitate transcendentă*, Gheorghe Grigurcu aduce un omagiu valorilor culturale ale provinciei românești. ■ Scriind despre corespondența dintre

Eminescu și Veronica Micle, așa cum a fost aceasta publicată în volumul *Dulcea mea Doamnă / Eminul meu iubit* (Ed. Polirom, Iași, 2000), D. Vatamaniuc vine cu o importantă precizare privitoare la dificultățile de editare a scrisorilor: „Meritul principal al ediției îl constituie tipărirea scrisorilor, însoțită și de reproducerea lor integrală după manuscrisele originale. Se înlătură, de la bun început, toate suspiciunile privind autenticitatea textelor. Pornind de aici putem acorda deplină încredere problemelor puse în discuție, nu însă și adnotărilor Veronicăi Micle pe scrisorile lui Eminescu, adnotări făcute la o dată ulterioară cu creion negru și cerneală violetă la Iași. Ei îi aparțin și unele anulări de cuvinte operate apăsând ca să nu mai poată fi citite”. ■ Barutu T. Arghezi încredințează tiparului un pamflet inedit al lui Tudor Arghezi. ■ Adrian Tudurachi publică pagini dintr-un *Fals jurnal de cerc* [literar, n.n.]. ■ La *Cronica literară* sunt aduse în atenție volumele: *Arena actualității* de Ion Simuț (Ed. Polirom, Iași, 2000; recenzent: Florin Mihăilescu); *Biografia ideii de literatură*, vol. VI, de Adrian Marino (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000; recenzent: Diana Adamek); *Soarele de apoi* de Ana Blandiana (Ed. Du Style, București, 2000; recenzent: Mihaela Ursa); *Cioran naiv și sentimental* de Ion Vartic (Biblioteca „Apostrof”, Cluj-Napoca, 2000; recenzent: Ruxandra Cesereanu); *Despre un alt Rebreanu* de Liviu Malița (Ed. Cartimpex, Cluj-Napoca, 2000; recenzent: Horea Poenar); *Sexagenara și tânărul* de Nora Iuga (Ed. Albatros, București, 2000; recenzent: Victor Cubleşan). ■ Mircea Borcilă publică eseu critic *Retorica poeziei religioase a lui Nichifor Crainic*. ■ Sub titlul *Ultimul paria al gândirii critice*, Doru Pop scrie despre volumul de eseuri, studii și analize polemice *În răspăr* al lui Dan Petrescu (Ed. Nemira, București, 2000), remarcând caracterul exemplar al demersului autorului: „Este un tip de gândire care nu are reverențe față de locurile comune ale culturii care o naște, nu dă credit «autorităților» de nici un fel și suspectează orice prestigiu considerat imuabil”.

● [„Tomis”, nr. 1 (366), Anul VI (XXXVI), revistă de cultură; format A3, 16 pagini; apare lunar. Editor: Consiliul Local al Municipiului Constanța cu sprijinul Ministerului Culturii și al Casei de Editură „Ex Ponto”. Redactor-șef – Constantin Novac; redactor-șef adjunct – Ovidiu Dunăreanu; redactori – Nicolae Motoc, Gabriela Inea, Dan Perșa, Sorin Roșca, Iulia Pană, Mădălin Roșioru] Editorialul lui Constantin Novac, intitulat *La aniversară*, reproduce cuvântul acestuia rostit la „Colocviile tomitane” din 15–16 decembrie 2000, cu prilejul împlinirii a 35 de ani de la înființarea revistei. Vorbitorul deplânge faptul că, în ciuda libertății de exprimare și de creație adusă de Revoluția din 1989, calitatea vieții literare și spirituale din România a involuat: „Revoluția română a avut darul să ne oglindească în apa limpede a obiectivității. Ani la rând, torturați de o cenzură profesionistă, jos pălăria, arbitrați de non-valori justificate exclusiv doctrinar [...], ne-am ipostaziat în victime. Și am dormit mai mult sau mai puțin liniștiți la gândul că pisica moartă zace în ograda vecinului. Că sărăcia de idei și lipsa de curaj sunt chestii determinate de obstrucții conjuncturale și nu de caracter.

Redându-ne libertatea de mișcare și de opinie, Revoluția, fie chiar și cu pasul ei lent și melancolic, ne-a dezvăluit adevărul crud al puținătății noastre. Ne-am amăgit atunci, punându-ne slăbiciunile numai pe seama puterii. Închipuindu-ne că, fără această nefastă autoritate tutelară, vom putea face și drege. Paradoxal, am fost mai buni atunci decât suntem acum. Probabil că percutăm spiritual numai în condiții opresive și atunci viitorul nostru se află sub semnul unui mare pericol. Ne trezim deseori săraci în idei, speriați de imobilismul agresiv al noilor actori politici”. ■ Redacția informează despre premiile revistei „Tomis” pe anul 2000, acordate de un juriu format din Marius Tupan – președinte, Dan Cristea, Gabriel Rusu, Ion Roșioru, Dan Perșa – membri: 1. Un premiu de excelență d-lui Enache Puiu, pentru opera sa de critică și istorie literară și bogata sa activitate de promovare, în paginile revistei „Tomis”, a literaturii spațiului dobrogean; 2. Un premiu de excelență d-lui Nicolae Motoc, pentru volumul antologic *Provocări imergente* și contribuția sa la edificarea revistei „Tomis”; 3. Premiul pentru proză: Alex. Ștefănescu, pentru volumul *Întâmplări* (Ed. Institutului European, Iași); 4. Premiul pentru critică literară: Gabriel Dimisianu, pentru volumul *Lumea criticului* (Ed. Fundației Culturale Române, București); 5. Premiul pentru debut în poezie: Radu Șuiu, pentru volumul *Aora* (Ed. Ex Ponto, Constanța); Premiul pentru debut în proză: Daniela Zeca, pentru volumul *Îngeri pe carosabil* (Ed. Asociației Scriitorilor din București); 6. Premiul pentru debut în critica literară: Ana Stan Tăbărași pentru volumul *Romantismul colorat* (Ed. Cartea Românească, București); 8. Premiul pentru roman de debut: Gabriel Năstase, pentru volumul *Șoseaua de centură* (Ed. Eminescu, București). ■ Cu prilejul împlinirii a 35 de ani de la apariția revistei „Tomis”, semnează texte de apreciere Alex. Ștefănescu, Gabriel Dimisianu, Marius Tupan, Dan Cristea, Enache Puiu și Ileana Marin. □ Sunt publicate, de asemenea, alocuțiunile rostite la „Colocviile tomitane” de Alex. Ștefănescu, Gabriel Dimisianu, Dan Cristea și Marius Tupan. ■ Eugen Uricaru este prezent cu eseu *Rostul tătarilor*. ■ În cadrul rubricii intitulată *Cărți la Ex Ponto* este semnalată, în prezentarea lui Nicolae Rotund și a Evelinei Cărligeanu, apariția volumului *Nume pe apă* de Arthur Porumboiu (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000). ■ La *Cărți și semnificații* este semnalată, de către Alina Ologu, Victor Sterom, Nicolae Motoc și Gheorghe Dobre, apariția volumelor: *Faldurile Mnemosynei* de Florin Faifer (Ed. Junimea, Iași, 1999), *Arlechinul* de Vladimir Deteșanu (Ed. Astra-Nova, Brașov, 2000), *Evadări incerte* de Dima Zainea (an și loc de apariție neprecizate), respectiv *Poesii sgubilitice* (Ed. „Macarie”, Târgoviște, 1998) și *Divina verba* (Ed. Euro-Vida M, 2000) de Adrian Bucurescu. ■ Horia Gârbea tipărește, sub titlul *Crime la Elsinore*, pagini de proză. ■ Ion Dragomir, Gheorghe Istrate, Mihaela Matei, Veronica Anghelescu, Lavinia Vrâncanu și Cezar Nicolescu publică poezii.

● [„Vatra”, Anul XXIX, nr. 1 (358), serie nouă, revistă lunară de cultură; format A4, 64 de pagini. Editori: Uniunea Scriitorilor și Consiliul Județean Mureș. Directori fondatori – Ioan Slavici, I.L. Caragiale, George Coșbuc.

Director de onoare – Mircea Zăciu; redactor-șef fondator – Romulus Guga; redactor-șef – Cornel Moraru; redactor-șef adjunct – Al. Cistelean; colectivul redacțional – Nicolae Băciut, Iulian Boldea, Dumitru Mureșan, Andrei Pantea, Virgil Podoabă, Alexandru Vlad] Numărul se deschide cu poemul *Arc voltaic* semnat de Dan Culcer. ■ Sub titlul *În loc de editorial*, Cornel Moraru trece în revistă *Stadiul exegezei eminesciene astăzi*, prefăcând articolele și studiile care, grupate în secțiunea *Eminescologia anului 2000*, ocupă cea mai mare parte a numărului curent. În ciuda relativ numeroaselor cărți despre Eminescu apărute în perioada recentă, apreciază Cornel Moraru, exegeza eminesciană trece printr-o perioadă de criză – situație datorată, pe de o parte, veleitarismului și, pe de altă parte, osificării didactice a unui discurs mitizant, împodobit cu sintagme goale de conținut: „O constatare de domeniul evidenței se impune fără tăgadă: exegeza eminesciană, după atâtea numeroase împliniri, a atins acum niște limite. Problema e cum pot fi depășite aceste limite și dacă pot fi ele depășite cu adevărat. Bunăoară, s-a ajuns la un fel de limbaj al superlativelor, care nu mai este deloc productiv astăzi în comentariul eminescian. Limbaj care antrenează și o amorțire, pe măsură, a spiritului critic. Deja formule de tip totalitar, precum «omul deplin al culturii românești» sau «spiritul total al culturii noastre» (formule critice emise pe linia deschisă de Iorga și, mai recent, de Constantin Noica) nu mai au relevanța de la început. Ba, chiar riscă să-l izoleze pe marele poet, singularizându-i destinul, rupându-l oricum de contextul viu al culturii românești, în toată amploarea și complexitatea acestuia”. În ceea ce privește potențialul novator al criticii eminescologice, continuă Moraru, acesta nu mai trebuie explorat decât în domeniul operei, întrucât aspectele biografice ale vieții poetului au fost pe deplin elucidate: „Privind în urmă, fiecare exegeză eminesciană importantă a adus – la timpul respectiv – ceva nou, aproape șocant, oricum ceva neconvențional în esență despre viața și opera lui Eminescu, creând sentimentul unanim acceptat al unui «alt» Eminescu. Astăzi doar reconstrucția biografică pare a se fi încheiat în datele ei esențiale [...]. În ce privește reconstrucția critică propriu-zisă (a întregii opere, de astă dată), există convingerea că zone încă neexplorate ale creativității eminesciene își așteaptă exegeții. Mai ales că editarea postumelor și a publicisticii în monumentală Ediție Perpessicius s-a încheiat, oferind pentru prima dată o imagine cvasi-completă asupra creației eminesciene [...]. ...sunt de așteptat alte sinteze, inedite, care îl pot proiecta pe Eminescu într-un orizont cultural-filosofic adus la zi, în spirit modern și postmodern”. Concluzia lui Cornel Moraru este însă una pesimistă, stipulând că, în eminescologia actuală, singurul lucru notabil care se poate face este combaterea imposturii: „Concluzia care se impune, după toate cele spuse până acum, e că eminescologii cei mai de seamă nu mai sunt printre noi. Alții sunt deja bătrâni și obosiți. Dintre tineri, chiar dintre aceia cu una sau două cărți despre Eminescu, puțini dau semne că vor persista în cercetarea exhaustivă a domeniului. Cum spunea Petru Creția, încă nu s-a ivit printre noii critici un spirit de mare anvergură, bine informat și genial dotat, care să urmească

din loc eminescologia. În speranța că acest lucru se va întâmpla cândva, nu ne rămâne decât să acționăm cu toate puterile noastre împotriva imposturii și să întreținem un climat intelectual decent în jurul memoriei nefericitului poet”. ■ În cadrul rubricii *Carmen saeculare* sunt publicate poeme inedite de Radu G. Țeposu. ■ Tudor Dumitru Savu și Ilie Constantin sunt prezenți cu proză. ■ La rubrica *Interviu*, Sorin Preda îl are ca invitat pe Petre Răileanu care vorbește, printre altele, despre concluziile cercetărilor sale doctorale privind avangarda românească: „Cea mai mare descoperire este chiar amploarea fenomenului și sincronicitatea lui europeană. Avangarda este un fenomen care se propagă nu prin imitație, ci prin ceea ce eu numesc *contagiune spontană*. La București și la Paris, la Belgrad și la Roma, la Praga și la Barcelona, la Lisabona și la Moscova, la Madrid și la Berlin suflă același spirit. Pentru prima dată în acest secol, bătrânul nostru continent nu mai funcționează pe modelul centru-periferie, ci devine o Europă a capitalelor”. ■ Secțiunea *Eminescologia anului 2000* conține articole și studii de Iosif Cheie-Pantea (*Eminescu și Cioran; Luceafărul și „lumile” lui*), Mircea Braga (*Între rumoarea emoțională și starea de normalitate*), Luminița Fassel (*Eminescu în limba germană. Între realitate și speculație*), Liviu Ioan Soiciu (*O paranteză publicistică la „Eminescu și Ardealul”*), Berj Asgian (*Despre unele relații ale lui Mihai Eminescu cu armenii*), Al. Cistelecan (*Idilă cu Tropoțel și Momoțel. O problemă de voyeurisme cultural*), Aurel Pantea (*Rigoarea explicației și comprehensiunea iubitoare*), Ruxanda Ivănescu (*Metafora ca formă de revelație*), Nicoleta Cliveț (*Eșecul unei privatizări*), Nicoleta Sălcudeanu (*Cei doi Drăgan*), Mihaela Ursa (*Monumentul unui poet lăsat să moară*), Camelia Crăciun (*După 150 de ani, Eminescu*), Iulian Boldea (*Drumul spre ființă; Eminescu – repere ale romantismului*), Cornel Moraru (*Dimensiunea metafizică*), Ileana Camelia Tudose (*Mihai Eminescu, autor dramatic*), Dumitru Mureșan (*Despre dimensiunea Eminescu*), Mihaela Zamfir (*Eminescu și timpul*), Ștefania Mihalache (*Curs resuscitat de economie eminesciană*), Lucian Gogonea (*O lectură, o lecție*), Irina Șipețean (*Despre gânduri și cântec*), Anamaria Dinu (*Blestemul în genunchi*), Ciprian Oros (*Eminescu și cuțetarea sacră*), Petru M. Ardelean (*Cum se insultă memoria lui Eminescu*). □ În articolul *Eminescu și Cioran*, Iosif Cheie-Pantea face o paralelă între viziunile celor doi mari scriitori asupra răului: „Pentru Eminescu, răul este o realitate metafizică și istorică totodată, ține de esența existenței, dar reprezintă și condiția *sine qua non* a desfășurării istoriei, ceea ce obligă la o înțelegere mai nuanțată a raporturilor lui cu *binele*. Parafrazându-l pe Blaga dintr-un aforism despre relația viață–moarte, putem spune că răul este el însuși plus contrariul lui. Autorul *Luceafărului* credea în latențele vitale ale răului: «– Ce plan adânc-șiret!/ Cum în sămânța dulce a răului s-a pus/ Puterea de viață!» (*Andrei Mureșan*, 1872), după cum nu concepea istoria decât ca produsul exclusiv al acestuia: «Rău și ură/ Dacă nu sunt, nu este istorie». (*Mureșanu*, 1876) [...] Pentru autorul *Tratatului de descompunere*, ontologia răului reprezintă una din marile sale obsesii, lucru firesc, de altminteri, la un

nihilist de asemenea talie, cu o gândire ce se exersează atât de intens și profund în explorarea valorilor negativului. În spirit schopenhauerian, dar și eminescian totodată, Emil Cioran consideră că «trecut, prezent, viitor nu mai sunt decât aparențe avariabile ale unuia și aceluiași rău». □ Sub titlul *Între rumoarea emoțională și starea de normalitate*, Mircea Braga deplânge abordarea critică exclusiv encomiastică a lui Eminescu: „O sintagmă nefericită – «Eminescu, mit cultural național» – bântuie meleagurile românești, alimentând fie actul de negare a «actualității» creației autorului *Odei (în metru antic)*, fie gestul de condamnare a oricărei încercări de a aduce în discuție, altfel decât absolut encomiastic, nivelele valorice ale operei în cauză”. Împotriva acestei viziuni, Mircea Braga pledează pentru necesitatea și normalitatea revizuirilor în domeniul istoriei literare: „În ordinea spiritului, «revizuirile» sunt naturale și necesare, justificate prin dreptul, la fel de firesc și el, al fiecărei generații de a avea propria sa scară de valori, iar dimensiunea valorică a unei opere e dată întotdeauna de sensul diagramei rezultate din succesivele treceri prin regimuri de decantare constituite în timp. Procesul e inexorabil, așa cum efortul de a-l bloca e întotdeauna inefficient și inutil, conturând doar rigiditate și intoleranță”. □ În articolul *Idilă cu Tropoțel și Momoțel. O problemă de voyeurisme cultural*, Al. Cistelean salută recenta apariție a corespondenței dintre Eminescu și Veronica Micle, care a avut darul de a revigora eminescologia: „Anul Eminescu a fost grațiat [...] de o adevărată revelație «epistolară». *Dulcea mea Doamnă/ Eminul meu iubit*, de la Polirom, a fost evenimentul care a pus în umbră toate strădaniile eminescologice și a însuflețit un ritual aniversar ce se contura tot mai stereotip”. □ În *Rigoarea explicației și comprehensiunea iubitoare*, Aurel Pantea scrie despre travaliul exegetic excepțional dedicat vieții și operei lui Eminescu al Ioanei Em. Petrescu: „Scrierile despre Eminescu ale Ioanei Em. Petrescu reprezintă niște modele exegetice, probabil încă nedeplin asimilate. Cred că, în spațiul critic de la noi, nu există multe cărți ce demonstrează, precum o fac cărțile sale, identitatea dintre poetică și ontologie. Pasiunea demonstrației din cărțile sale e, probabil, chipul iubirii ce luminează raționalitatea, sau altfel spus, raționalitatea impecabilă a cărților ei nu se stinge în stearpa exactitate, ci se iluminează de tandrețe. În ultimă instanță, iubirea e maximalizarea rigorii, în plin exercițiu al fascinației. Magistru al câtorva generații de studenți, spiritul Ioanei Em. Petrescu este încă foarte viu și încă pe mulți îi învață”. □ Nicoleta Cliveț readuce în discuție dezbaterea pe tema Eminescu din revista «Dilema» (nr. 265/ 1998), tipărită ulterior în volum de Cezar Paul-Bădescu sub titlul *Cazul Eminescu. Polemici, atitudini, reacții din presa anului 1998* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999). Dintre luările de poziție de atunci, cele mai virulente și, totodată, cele mai jignitoare la adresa memoriei marelui poet și a culturii române în general aparțin, scrie Nicoleta Cliveț, lui Răzvan Rădulescu și T.O. Bobe: „Într-un top al celor mai citate nume conduce detașat Răzvan Rădulescu și ale sale mărturisiri prostesc de sincere, probabil voit îngroșate, dar cu efectul scontat: «poezia lui Eminescu mă lasă rece. Mai rece decât poezia

*predecesorilor săi înșirați în Epigonii. Nu cred că Eminescu este poetul nostru național și universal», sau «Și proza lui Eminescu mă lasă rece. Este sub nivelul minimei lizibilități, cel puțin astăzi, și nu are nici pe departe savoarea textului lui Filimon sau al lui Kogălniceanu». [...] Confesiv la rându-i, T.O. Bobe mai pune niște paie pe foc, deconstruind [...] un scenariu religios ce-ar vicia receptarea lui Eminescu – un fel de Isus «a cărui apariție a fost anunțată de Alecsandri, un Ioan Botezătorul sui-generis care l-a recunoscut în fața junimiștilor pe adevăratul Mesia. În aceeași ordine de idei, Titu Maiorescu e un fel de Petru care a pus temelia unei biserici a cărei cupolă avea s-o desăvârșească G. Călinescu, adevărat Pavel convertit la iubirea nebună față de bădița Mihai. Veronica Micle, dintr-o duduie adulterină, disponibilă și cu fumuri literare, devine o Maria Magdalena, iar Macedonski, deși nu a făcut parte dintre ucenici, este distribuit în rolul lui Iuda»». Antologia lui Cezar Paul-Bădescu, încheie Nicoleta Cliveț, este una „rușinoasă”, o „mărturie a unui eșec”: „În fond, cartea este mărturia unui eșec: o încercare de demitizare, de personalizare a discursului despre Eminescu, s-a transformat într-un război pro și contra revizuirii [...], într-un pretext pentru a exhiba angoase legate de tranziție, de păstrarea ființei naționale sau de ...integrarea europeană. Ar fi interesant de știut cât ține de bunele intenții și cât de o dorință subtilă de răzbunare în inițiativa alcătuirii acestei antologii, destul de rușinoase”. □ În articolul *Monumentul unui poet lăsat să moară*, Mihaela Ursa definește noțiunea de „eminescologie”, insistând asupra importanței esențiale a laturii documentare a domeniului de studiu: „Pentru mulți dintre cititorii de Eminescu și de texte despre Eminescu, «eminescologie» este titulatura academică acordată unui inventar eclectic de demersuri și metode care nu au în comun decât faptul că se ocupă, într-un fel sau altul, de o aceeași personalitate. De la studiile serioase, concentrate asupra descrierii și înțelegerii sistemului poetic eminescian, la cercetările tematice [...], la lucrări mai degrabă festive, decât critice, din care Eminescu apare drept precursorul tuturor revoluțiilor importante din poezia, filosofia, religia și chiar știința secolului XX, la volume de documentaristică sau manifeste contestatate, texte complet diferite ca factură încap (mai mult sau mai puțin legitim) în generosul dosar al eminescologiei. Între ramurile mai sus amintite, documentaristica deține un avantaj incontestabil: ea nu are cum să funcționeze în gol, nu poate cădea în redundanță. Cu alte cuvinte, privită prospectiv, ea se constituie într-una din șansele nepuizabile ale eminescologiei”. ■ Rubrica *Ars amandi* conține poezii de Romulus Bucur, Luminița Urs, Traian Pop Traian, Mariana Gorczyca, Sorin Mitu, Emil Sinescu, precum și poeme în proză de Adrian Grănescu. ■ Sub titlul *Epistolarul de la Olănești*, este tipărită o scri-soare-eseu adresată redacției revistei „Vatra” de Alexandru Mușina, în care autorul ironizează ierarhiile sociale edificate de scriitorii români postmoderni: „... de 20 de ani mă războiesc cu «postmodernismul românesc» și, simultan, sunt sistematic citat printre «teoreticienii» postmodernismului ot România; «lăsați mușchiul moale, nu vă încordați (intelectual)!». Sunt și avantaje: cel mai mare: sunt*

pomenit. Drama lumii noastre, care ne transformă pe toți în «isterice», este că poți fi *ignorat* de toată lumea, ca un televizor lăsat deschis. [...] De altfel, asta și explică, de ce avanscena culturală / intelectuală a ocupată, mai nou, de femei sau de bărbați-femei (eunuci, homo, țate etc.). Plus ceva clovni, dar ăia, în fond, marginali. Așa poate fi înțelească ierarhia de la «Observator cultural»: Lefter (liborg) Carmen Mușat (tereticiană) Crăciu (scriitor): ceea ce face «Observatorul» emblematic nu-s cei doi-trei homo (cum zic gurile rele), ci acei bărbați-cuminței din redacție, devotați și discreți ca un «afgan» sau «dalmațian» (rase de câini, precizez). E, presupun, o redacție ca un harem. Dar fără sultan. Metafora perfectă a grupului, societății «corect(ă) politic»". ■ În cadrul rubricii *Al doilea război cu toată lumea (și nu numai,)* Marius Ianuș scrie, sarcastic, despre *Dan-Silviu Boerescu și aurolacii literaturii române*: „...mi se pare absolut de neînțeles (?) de ce, deși e, totuși, un filolog (măcar a absolvit o facultate în domeniu), a ajuns să susțină un grup de inginerăși și maiștri mahalagii, care n-au nici o legătură cu literatura. De fapt, o explicație există. La începutul anilor '90, când Boerescu se lansase trup și suflet (cât are) în presa pornografică, încuraja tot felul de indivizi din jurul lui, ziariști de conjunctură, să comită literatură. Și indivizii s-au apucat să scrie, folosind cele câteva romane SF citite în adolescență și convingerea că Dumnezeu, prin intermediul criticului care, totuși, făcuse o facultate umanistă, le pusese mâna în cap". ■ La rubrica *Krisis* Bogdan Honorius Micu publică eseu critic *Politica suplimentului – o retroversiune a minciunii*.

FEBRUARIE

1 februarie

• [„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 4] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a șasea parte a eseului *Nichita Stănescu*, în care prozatorul pune în lumină faptul că, prin limbajul liric profund novator, Nichita Stănescu a fost, asemenea lui Lucian Blaga, un adversar redutabil al regimului comunist: „Nichita a fost cu adevărat un adversar, un opozant radical, profund, al sistemului politic instalat în România după al doilea război; [...] ...deși, în pura și stricta aparență, [poetul] părea preluat de școală și de oficialitate – totdeauna cu jumătate de gură! – a fost cel care a «dinamitat» în profunzime întreaga «învățătură» grosolan-marxistă, cum o răspândeau mediile și școala, la noi, și, dacă am cerceta sub acest unghi de vedere opera sa, am vedea că el se arată, ca și Blaga, un adversar clar al «pozitivismului» sau «materialismului» de orice factură! În acest sens este el și un continuator al lui Eminescu, al celui ce «refuza prezentul», individual sau istoric, deoarece «acesta conține nu numai bunul-simț dizolvator

al esențelor și perspectivei înalte, dar el ascunde, de fapt, «cealaltă realitate», «celălalt versant»". ■ Sub titlul *Polemici minore*, Cătălin Țârlea denunță practica revistei „Observator cultural” de a găzdui atacuri nesemnate la adresa revistei „Contemporanul. Ideea europeană”: „De când a apărut, în urmă cu nici un an de zile, pe «piața» revistelor culturale «Observatorul» lui I.B. Lefter ne citește și ne comentează cu o rea-voință sistematică și binefăcătoare. [...] De nenumărate ori, în paginile de revistă a presei, «Contemporanul» a fost pus «la colț», pe coji de nuci, cu aroganța aceea suficientă a învățătorului cu riglă din școlile de mahala [...]. Însă meteahna de a nu-ți semna opiniile nu aduce, totuși, cu nimic altceva decât cu psihologia aceea a administratorilor de bloc care-și turnau vecinii ca vor să închidă balcolul în «note informative» anonime strecurate pe la zece dimineața pe sub ușa securistului de la etajul doi”. ■ La rubrica *Șotron*, Dumitru Țepeneag comentează implicarea literaților români în politică, observând că, după Kogălniceanu și Maiorescu, pentru a face politică, toți ceilalți au fost siliți să renunțe la literatură: „Triumful omenilor de litere în politică a fost rar: îi numeri pe degete pe cei care au reușit cu adevărat. Pe cei mai mulți îi aflăm în secolul al XIX-lea: Kogălniceanu, Maiorescu etc. [...] Toți boieri, toți școliți în Occident. Aveau și vocație literară și ambiții politice. [...] deși mult mai rar, au existat și în secolul al XX-lea [...] oameni cu preocupări literare care au reușit în politică. Dar cu preț? Prețul era simplu: renunțarea la literatură. Goga a devenit prim-ministru și s-a ratat ca poet. [...] Și Iorga? În cazul ăsta am putea chiar să vorbim de sacrificiu suprem și să ne gândim la Meșterul Manole. Atât de mult și-a dorit puterea politică acest mare intelectual, istoric (și al literaturii) și mănuitori asiduu al condeiiului încât a acceptat toate riscurile. Până la urmă și-a pierdut viața, nu opera. [...] Dar N. Manolescu? N. Manolescu și-a sacrificat vocația de critic literar fără să reușească nimic în politică”. ■ La *Cronica literară* Henri Zalis relatează despre colocviul dedicat lui Paul Celan desfășurat la Paris în toamna anului 1999. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Irina Petraș publică observații critice despre poezia lui Liviu Ioan Stoiciu, în care identifică „un soi de exasperare față în față cu lucrarea/ lucrătura implacabilă a limbii”. ■ Geo Vasile prezintă volumul Norei Iuga *Sexagenara și tânărul* (Ed. Albatros, București, 2000). Romanul, spune Geo Vasile, solicită atenția lectorului prin suprapunerea a trei planuri: „... al mărturisirii (rememorare la prezentul trecut), al invenției epice (o minimă story metabiografică), al trăirii autoreferențiale, de vreme ce romanul și cu precădere romanciera se reflectă copios în oglinda retrovizoare a propriului demers”. ■ Iulia Deleanu publică, sub titlul „*Când cel mai frumos Edelweis e o poemă*”, un eseu despre Camil Baltazar. ■ Nicolae Balotă este prezent cu un fragment de proză memorialistică, în care deplânge situația dezastruoasă în care a ajuns România după 1989: „Situație a unui marasm dezastruos, a unei lente alunecări pe o pantă a degradării ce nu este doar aceea, mai generală, a economiei, ci este mai presus de toate o descompunere morală, antrenând cu sine domeniul politic, [...] al justiției, al sănătății și, nu în ultimă instanță, [...] al culturii”. ■ Rubrica *Din*

arhivele cenzurii conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Marin Preda *Viața ca o pradă*, căruia i se acordă „bunul de tipar”: „Fiind o lucrare cu caracter autobiografic, autorul s-a referit la scriitorii, criticii, artiștii, ziariștii cu care s-a intersectat în diferite momente în viața sa, cu nume și date reale. De perioada de după Eliberare sunt legate amintiri privind viața literară din anii 1945–1955, cu stângismele [*sic!*], dar și cu elanurile ei, amintiri despre scriitori și critici care au avut un rol în îndrumarea literaturii în acei ani cum sunt Nicolae Moraru, Mihai Novicov, Paul Georgescu. Prezentarea acestora se face fie cu detașare obiectivă față de dogmatismul care caracteriza poziția lui Nicolae Moraru, fie cu simpatie în cazul lui Mihai Novicov, pe care îl prețuiește pentru umanismul de care a dat dovadă în raporturile cu tinerii scriitori, cu prietenie în cazul lui Paul Georgescu. [...] Sunt, de asemenea, amintiți scriitori sau artiști care nu se mai află în țară, cum sunt Virgil Constantin Gheorghiu, J. Popper și Mândru Katz, primul prezentat de pe o poziție net critică pentru perioada cât a fost în țară și ulterior, cel de al doilea de asemenea menționat într-un context critic, ultimul doar amintit. O prezentare mai largă i se face lui Virgil Untaru (Ierunca) întâlnit de scriitor în perioada războiului printre tinerii grupați în jurul reviste antifasciste «Albatros». Se precizează însă alunecarea lui spre o poziție reacționară, după ce a părăsit țara [...]. Volumul are avizul Centralei Editoriale. Se află la Comitetul pentru Presă și Tipărituri pentru viză. Considerăm că poate primi «bun de tipar»”.

2 februarie

● **[„Dilema”, nr. 414]** Rubrica *La zi în cultură* găzduiește o convorbire între Adina Kenereș și Petru Romoșan, având ca subiect editarea romanului neterminat al lui Mircea Nedelciu *Zodia scafandruului* (Ed. Compania, București, 2000). □ Petru Romoșan: „Cartea poate fi considerată neterminată într-un sens, și anume, Mircea Nedelciu nu se putea abține să textualizeze. El spune de data asta o poveste de tip Marin Preda, dar bineînțeles că o spune textualist, și deci nu o termină (desigur, orice lucru terminat e într-un fel mort). Asta intră în procedeele tipice Nedelciu: neterminarea este aici un procedeu textualist”. □ Adina Kenereș: „Pentru mine, interesant și relevant față de toată opera lui Mircea Nedelciu e faptul că este singura lucrare în care avem nu o schiță, ci un imens insert autobiografic. [...] Mircea a avut marea sinceritate, față de sine și față de sursă, de a descrie parcursul dificil al unui om care vine de la «fără opincă», de la piciorul gol, și care are amintiri prin pănuși de porumb, om care a mers până la facultate și dincolo de ea. Mie mi se pare, nu atât ca scriere literară, ci ca text biografic, ca semn al autenticității unui contemporan, o reușită extraordinară”. ■ La rubrica *Glose*, Z. Ornea scrie despre *Libertatea expresiei*. ■ Radu Cosașu îl omagiază pe Nicolae Labiș cu prilejul împlinirii a 65 de ani de la naștere și 45 de ani de la moarte: „După 65 de ani de la apariția lui în Mălini, după 45 de ani de la curmarea versului său, Labiș cu astra și soarta lui privește spre fiecare scriitor în parte, de e scriitor

și nu altceva, dându-i cea «gheață pe șira spinării» – numită și localizată chiar așa, prima oară, de Nichita, când, auzindu-l recitând *Moartea căprioarei*, a trăit «sentimentul deznădăjduit că era de neatinș»... și cea lacrimă primordială din care se naște totul între pământ și scris».

6 februarie

● [„Adevărul literar și artistic”, nr. 554] Rubrica *Paralele inegale* conține un interviu luat de Ioan Adam lui Sumiya Haruiya, lector de limba japoneză la Universitatea din București în perioada 1992–1997, director, din 1993, al Asociației de prietenie Japonia–România și traducător a numeroase opere din literatura română în japoneză. La solicitarea lui Ioan Adam, Sumiya Haruiya povestește cum s-a apropiat de literatura română, în anii '60–'70 ai secolului trecut: „Când m-am apucat să învăț limba română, am folosit un manual francez. Acesta includea un disc cu balada *Miorița*. El avea o parte tradițională, cântată de o babă, iar cealaltă era interpretată de Tudor Gheorghe, poetul, actorul și cântărețul, care oferea o interpretare modernizată. Am uitat să vă spun că introducerea era semnată de doamna Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Dânsa explica cele două variante și asta m-a impresionat foarte adânc. Pot să spun că atunci am aflat ceva foarte interesant despre partea estică a Europei, care m-a fermecat, și tot atunci m-am hotărât să mă preocup de această limbă și cultură care se hrănea din *Miorița*”. Cât privește receptarea în Japonia a scriitorilor români, Sumiya Haruiya spune că, pentru japonezi, cel mai cunoscut autor român este Mircea Eliade: „Dar nu ca romancier, ca autor de literatură beletristică, ci ca om de știință, ca istoric al religiilor. Lucrările lui din acest domeniu au fost traduse aproape toate în Japonia, încă din anii '90–'95. Ele au apărut într-o serie de 13 volume publicate la Editura Serika din Tokio”. ■ La *Cronici*, Iordan Datcu scrie despre volumul de interviuri cu Mircea Eliade editat de Mircea Handoca, intitulat *Aristocrația solilocvială a dialogului – interviuri și mărturisiri* (Ed. „Jurnalul Literar”, București, 2000). Publicate în presa interbelică, explică Iordan Datcu, interviurile lui Eliade limpezesc multe probleme legate de scrierile sale; în plus, o serie de răspunsuri se referă la opiniile scriitorului despre literatura vremii sale: „În 1934 spunea că din bibliografia școlară nu trebuie să lipsească *Doamna Chiajna* de A. Odobescu, *Apus de soare* de Delavrancea și... *Dan* de Al. Vlahuță”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Daniel Cristea-Enache este prezent cu o fișă de dicționar despre Sorin Mărculescu. ■ La rubrica intitulată *Civica*, Alexandru George încredințează tiparului o *Scrisoare* (deschisă) *cu mai multe adrese*, în care se ridică împotriva a ceea ce numește „divinizarea” lui G. Călinescu: „G. Călinescu a fost un critic și un istoriograf literar, un eseist și un estetician, un romancier și dramaturg, un poet și un autor de proze scurte. De ce să amestecăm lucrurile și să aruncăm asupra artișterului politic scilipirile de geniu din *Istoria* sa din 1941 ori să confundăm intuițiile sale nu o dată remarcabile cu nedreptățile și discordanțele unei cariere publice așa de serpentine? [...] Nu cred că e cea mai bună cale de a-l accepta pe Călinescu prin

divinizare, mortificându-i spiritul critic pe care el însuși l-a ilustrat și pe care mai ales el ne-a îndrumat să-l dezvoltăm”. ■ Pericle Martinescu este omagiat de Iordan Datcu cu prilejul împlinirii vârstei de 90 de ani. ■ La rubrica *Lecturi*, Mircea A. Diaconu recenzează volumul lui Constantin Călin *Dosarul Bacovia*, I, *Eseuri despre om și epocă* (Ed. Agora, Bacău, 1999). Monografie dedicată autorului *Stanșelor burgheze*, cartea lui Constantin Călin – spune Mircea A. Diaconu – are marele merit al obiectivității abordării: „...monografia lui Constantin Călin despre Bacovia [...] refuză, și chiar cu o anumită ostentație delicată, apologia. În cazul personalității umane a scriitorului, *apoteoza* lasă locul reconstituirii și înregistrării contextelor psihologice și culturale, adică *faptului de existență*”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● [„**Observator cultural**”, nr. 50] Rubrica *Informații* anunță redeschiderea Institutului Cultural Francez, după o perioadă de lucrări de restaurare și renovare. ■ Sub titlul *Pamfletul – între literatură și insultă*, revista lansează o anchetă despre pamflet, având drept scop declarat de a stabili „până unde poate merge, în condițiile unei societăți democratice, libertatea de expresie”, ca și „mai ales, granița dintre pamflet și calomnie”. La anchetă au participat atât scriitori și jurnaliști, cât și critici și teoreticieni literari. □ Cristian Teodorescu: „Articolele de opinie care apar în presa din România sunt, cel mai adesea, pamflete. Jurnalistul autohton e agresiv și acuzator, exasperat de abuzurile la care e martor și neiertător față de cei care le comit. Acesta ar fi portretul-robot al pamfletarului român. Un portret care are nevoie de mari corecții pentru a nu da apă la moara celor care susțin că toate pamfletele sunt, în esență, la fel”. Astfel, continuă Cristian Teodorescu, trebuie deosebit între „ziariștii cotați ca afurișiți, cu ton austic și stil lapidar”, dar care, dorind să fie convingători, „nu coboară sub standardele de civilitate” și autorii care, crezându-se „trimiși lui Dumnezeu” și, ca atare, „in-failibili”, practică pamfletul „construit cu mijloace insultătoare, uneori chiar injurioase”: „Autoritatea pe care și-o revendică, în 90% dintre cazuri, autorii acestor pamflete e de apărători ai bunelor vremuri dinainte de Revoluție sau a bunelor vremuri din perioada de înflorire a legionarismului sau a regimului Antonescu. [...] Pamfletarul din această ultimă categorie nu-și face însă nici el un scop din înjurătură sau din amenințare. Mesajul său are bătaie politică și țintește puterea în stat. El proclamă dezastrul țării, falimentul democrației și produce liste cu vinovați care trebuie trimiși în fața plutonului de execuție. Pentru a capata adepți, decretează că România e atacată de unguri, sabotată de evrei și de masoni și pătată de țigani. El invită la violență, instigă la antisemitism și la xenofobie în mesaje care sunt adevărate bombe cu efect întârziat expediate pe adresa democrației și a ordinii în stat”. □ În cadrul anchetei este retipărit textul despre pamflet al lui Tudor Arghezi apărut în ianuarie 1925 în revista „Lumea”: „Pamfletul reprezintă un gen literar. El e un fel de-a slobozi condeiul în răspăr. Orice personaj care poate deveni subiect de pamflet este, într-o măsură oarecare, ridicul prin diferența dintre calitatea lui socială, dintre așteptări și calitatea reală.

Tot pamfletul se inspiră din această singură diferență: condeiul se vâra aici și scobește lărgind: poteca sufletului este deschisă. [...] Ca să-și atingă scopul, pamfletul trebuie neapărat să concretizeze vizual și să corespundă egal cu subiectul; el lucrează în adâncime, cu intuiția și cu imaginea. Pamfletul se învârtă în jurul obiectului cu oarecare frumusețe de corb: între două zboruri circulare, ciupește, zgârie, înțeapă, rupe. Pamfletul se lucrează cu andreaua, cu peria de sârmă, cu răzătoarea sau cu fierastrăul bijutierului; și uneori, în clipele supreme, cu sculele măcelariei. Un pamflet își atinge scopul când izbutește să strecoare otrava îndoielii în insul însuși al celui pamfletizat. Și această victorie, eminent morală, o câștigă orice pamflet bine echilibrat și scris cu haz”. □ De asemenea, sunt retipărite considerațiile despre pamflet ale lui Perpessicius din volumul *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*: „...există vreo lege după care toate pamfletele trebuie să fie violente? Important, dacă nu mă înșel, e ca, indiferent la ce latitudine s-ar petrece și indiferent cine l-ar scrie, pamfletul să nu fie lipsit de atitudine. Iar dezavuarea și chiar condamnarea intimatului pot lua atâtea forme câte temperamente există pe lume. Între pamfletul lui Aristofan, al lui Swift, al lui Voltaire și al lui Anatole France, deosebiri de nuanță sunt așa de pronunțate, ca de la o specie la alta, însă toate aparțin aceluiași gen”. □ Dan C. Mihăilescu se distanțează de atitudinea pamfletară, care, scrie el, nu i-a adus niciodată satisfacții estetice: „Adevărul este că, în ce mă privește, nu am găsit niciodată plăcere în argheziana «poetică a urâtului», în baudelairiana «estetică a răului», în demonia, atât de laudată, a «agatelor negre» ș.a.m.d. Visceralitatea și scatofilia excesiv laudatului geniu pamfletar arghezian, pentru care handicapul fizic al țintei devenea subtextul negru hohotitor al esenței etice, profesionale, religioase și afective, ca și marea vogă interbelică a caricaturii pamfletare, a grosolăniei – vădit ori pieziș – stipendiate și direcționate politic, au hrănit, din păcate, nu estetica postbelică, nici măcar literarul mahalagesc și pitorescul argotic, ci jandarmeria de partid a «Săptămânii» lui Eugen Barbu”. □ Trecând în revistă pamfletele lui B.P. Hasdeu la adresa lui Titu Maiorescu, Sorin Alexandrescu este de părere că pamfletul, ca gen literar, este depășit: „Pamfletul este astăzi un gen istoric depășit, iar eventuala lui valoare literară, chiar în cazul menținerii în decență, este oricum prea mică în raport cu serviciul adus adevărului prin revelarea unor fapte reale (daca sunt reale). A spune acestora pe nume este suficient. Cui folosește literarizarea textului, ficționalizarea cazului? Indiferent de genul abordat, sau de stil, ziaristul este responsabil. La ce bun pamfletul? El nu poate trăda, în regim democratic, decât frustrările autorului. Pentru istoria literară imaginea lui Maiorescu a rămas cea confecționată de el, nu de Hasdeu”. □ Ion Vasile Șerban spune că „pamfletarul e un polemist ratat”: „...fie că îi lipsește spiritul critic, fie că interlocutorul nu e capabil sau nu e demn de dialog. E. Lovinescu, el însuși un polemist redutabil, a definit pamfletul disociind între spiritul polemic și spiritul pamfletar în raport cu spiritul critic. «Spiritul polemic este expresia spiritului critic sau, mai bine, una din expresii și cea mai obișnuită. Critica este expresia unui act intelectual și

formulează o judecată de valoare sprijinită pe piloții argumentării logice; pamfletul este expresia unei stări afective în nici o legătură cu logica și chiar cu adevărul.» Fiind dezavuat ca valoare critică, nefiind decât «o stare emotivă, o vibrație, o exaltare», pamfletul se salvează prin valoarea estetică, fiind «o artă, ca poezia lirică, sau ca satira». Pe de altă parte, subliniază Șerban referindu-se la Tudor Arghezi, „Arghezi nu e un pamfletar, ci Pamfletarul. Geniile sunt excepții, ies din ordinea criteriilor normale”. □ Gheorghe Crăciun vede valoarea pamfletului în expresivitate: „Pamfletul pune în mișcare o retorică umorală, pentru că naturile pamfletare sunt naturi oțărâte, țâfnoase, mereu puse pe harță, sangvinice, egolate, clevetitoare, zgomotoase, suspicioase, grandomane, vanitoase, perfide, intratabile, deci întotdeauna iritabile la cel mai mic stimul. Trebuie însă să facem – împreună cu nenea Iancu – o mică discriminare: toți putem fi iritabili, puțini însă și expresivi. De fapt nu există un discurs pamfletar al stării genuine, ca imediată expresie a nervilor și umorilor, așa cum nu există un romantism ca pură expresie a sensibilității. Pamfletul e rezultatul unui calcul de interese și el capătă ființă atunci când dialogul civilizat nu (mai) este posibil (pentru unii pamfletari acest tip de dialog nu este niciodată posibil!), iar limbajul urban reprezintă o armă prea puțin eficientă pentru scopul urmărit. El se înscrie, oricum am privi lucrurile, în spațiul fenomenelor de expresivitate lingvistică. Putem vorbi aici despre talentul (e adevărat, nu de toată mâna) valorificării aspectelor și potențelor negative ale limbajului, pe care l-au avut Arghezi și N.D. Cocea, pe care îl are azi Mircea Dinescu”.

■ La rubrica *Structuri în mișcare*, Ion Bogdan Lefter recenzează ediția îngrijită de Constantin D. Donose a primului volum de scrieri inedite ale lui Costache Olăreanu (*De la Abulius la Zotta. Portrete contemporane*, Ed. Timpul, Iași, 2000), remarcând neajunsurile provenite din graba editorială: „Sentimentul de grabă și improvizație e întărit de o serie de probleme pe care le pune îngrijirea textului și – nu în ultimul rând – de lucrul mizerabil al editurii: coperta urâtă, sărăcăcioasă, paginație incoerentă, când în continuare, când cu treceri pe pagini noi, și cu atât de multe greșeli de culegere încât îți vine să crezi că «regula casei» este să nu se facă deloc corectură. Regretabil”. Dincolo de acestea însă – spune Lefter –, lectorul va (re)descoperi talentul de portretist al lui Costache Olăreanu: „Portretele contemporane se citesc ușor și cu mari savori, ca tot ce a scris Costache Olăreanu. Mari noutăți nu sunt, vasăzică: e un fel de versiune extinsă a părții a doua din *Ucenic la clasici*, reordonată alfabetic. În scurtul *Avertisment* așezat la început, autorul dă ca punct de plecare sentimentul că cele doar două caiete ale jurnalului său de până atunci, în 1977, erau «destul de sărace în descrierea unor oameni și evenimente». În consecință, portretele exploatau «o materie rămasă pe dinafara jurnalului dar care, indiscutabil, face parte din ea». Sunt multe figuri cunoscute: Ioan Alexandru, Mihai Beniuc, Ana Blandiana, Nicolae Breban, Nina Cassian, G. Călinescu, Șerban Cioculescu, Petru Creția, Ovid S. Crohmăniceanu, Nora Iuga, Virgil Nemoianu, Marin Preda, Eugen Simion, Mihai Șora și alții. Interesul «non fiction» al lecturii e asigurat. Majoritatea portretelor sunt schițate în aceeași

manieră ca și cele ale unor anonimi: crochiuri ușoare, cu contururi fine, colorate de tușele ironice sau de umor sec. Autorul – se știe – avea o plăcută vocație de caracterolog moralist, cu o surdină benignă, combinat cu un parodist neastâmpărat, tandru cu «victimele» sale”. ■ La rubrica *Literatură*, Paul Cernat aduce în atenție volumul de debut al Ioanei Nicolaie *Poza retușată* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), remarcând talentul autoarei pus într-un „discurs acut personal”: „...o carte de mare curaj estetic și biografic, pe care o citești ca pe un bun roman de dragoste sau o urmărești ca pe un film pasionant. Un discurs acut personal, «sincer» nu până la impudoare, ci până la candoare și intensitate a emoției, dincolo de melodramă, dar nu în răspăr cu ea. [...] Ioana Nicolaie reușește să impresioneze și să emoționeze prin curajul poetic, asumat feminin, al sensibilității și simplității asumării unei mari iubiri dificile și oarecum «ilicite», extraconjugale. Este greu – poate cel mai greu lucru pentru un scriitor, și cu atât mai mult pentru o autoare «biografistă» – să scrii bine, cu dragoste, despre dragoste. Oricare ar fi ele, riscurile merită însă asumate, iar Ioana Nicolaie le face față cu succes”. ■ În eseu *Identitate etică la Eugène Ionescu*, Laura Pavel urmărește, în opera dramaturgului, „conturarea treptată a unei morale care să nu-și propună să fie una a normativității raționaliste, ci una a scepticismului, o morală instituită tocmai prin [...] atitudinea sceptică”. ■ La finalul interviului pe care i-l acordă Ralucăi Alexandrescu, artistul Ion Nicodim asemuiește actul de a picta doar pentru sine cu scrierea unui jurnal intim: „Când poți să pictezi fără comanda nimănui e ca și când ai scrie un jurnal intim: îl scrii numai pentru tine (în cazul în care e sincer și nu e scris cu gândul publicării), iar dacă cineva exterior acestui jurnal va înțelege ceva, va fi o coincidență fericită și destul de rară în artă. Artistul nu creează cu gândul la receptor. Arta nu este o știință exactă, misterul artei este chiar aleatoriul. [...] A picta pentru tine reprezintă nevoia ta de a-ți mărturisi ceva. E ca și cum dimineața ai face o rugăciune, iar după-amiaza te-ai duce la o conferință. Conferința este arta de for public. Un tablou îl faci pentru că simți că nu poți să nu-l faci: e ca o evacuare a interiorității tale, o pregătire a ei pentru altceva”. ■ Sub titlul *Arheologie feminină*, Magda Cârneci continuă publicarea răspunsurilor primite la chestionarul proiectului său feminist: Saviana Stănescu: (6. Ce ar reprezenta feminitatea pentru dumneavoastră ca valoare pozitivă? Dar negativă?) „Feminitatea este prezentă în varii proporții atât la femei cât și la bărbați, fiind o caracteristică îndeobște asociată cu sensibilitatea, simțul estetic, bunul gust, valențele artistice, senzualitatea, bunătatea, generozitatea (ca valori pozitive), slăbiciunea, nevoia de ocrotire, indecizia, frivolitatea, apetența pentru fizic în defavoarea metafizicului, pragmatism (ca valori negative)”.

● [„22”, nr. 6] Sub titlul *Jurnal de pe marginea unei gropi comune*, Gabriel Liiceanu prezintă cartea Doinei Jela *Lexiconul negru. Unelte ale represiunii comuniste* (Ed. Humanitas, București, 2001): „... ce aduce nou în istoria torturii și a crimei o carte ca aceasta? Aparent nimic. Tortură și crimă au existat de când lumea. Numai că niciodată reprobabilul, devenit regulă de funcționare a

societății, nu a fost mai bine împachetat într-un discurs despre binele omenirii. Cu alte cuvinte, niciodată istoria nu s-a instalat atât de temeinic în ipocrizie”. ■ La pagina de *Actualitate culturală*, Matei Călinescu se oprește asupra piesei de teatru a Yasminei Reza *L'homme du hazard* (1995), care îl are printre personaje, sub numele Parsky, pe Emil Cioran: „Parsky detestă – din snobism, mărturisește el – «emisiunile literare», evită premiile, dar acordă interviuri pentru tipar și, desigur, se lasă fotografiat. [...] În ceea ce privește trăsăturile cioraniene atribuite lui Parsky, iată și câteva alte sugestii: fascinația pentru muzică; spinoasa problemă a insomniei (romancierul creează personaje de bizari insomniaci, care se întreabă scandalizați: «Cum poate cineva să doarmă?») reamintind cumva de «Cum poate cineva să fie român?»); viziunea negativă asupra lumii; formulări parodice de genul «je préfère l'extase aux droits de l'homme» etc. Totul rămâne însă ambiguu. Romancierul și cititoarea se definesc și redefinesc reciproc [...] în monologurile lor interioare – astfel că Parsky/ Cioran e adesea văzut prin prisma personajelor sau măștilor sale, așa cum se constituie ele în imaginația femeii, iar portretul acesteia se alcătuiește din și prin proiecții ale scriitorului”.

7 februarie

● [„*Luceafărul*”, nr. 5] În articolul *Regruparea intelectualilor (VII)*, Marius Tupan reia disputa cu Ion Simuț referitoare la calitățile necesare unui conducător de revistă literară: „...statutul conducătorilor de reviste e mult mai complicat decât s-ar putea crede. Recrutarea colaboratorilor, nu doar cu o oarecare autoritate în domeniu, ci și intrați în orizontul de așteptare al cititorilor, întreținerea unui climat spiritual demn, tocmai într-un mediu poluat, cum a fost acela din perioada predecembristă, păcălirea și derutarea cenzorilor, stabilirea unor relații amiabile cu insurgenții de profesie, profesionalismul vădit și modestia netruncată sunt calități care merită subliniate”. ■ Radu Voinescu publică a patra parte a eseului critic *Sfâșierea metafizică*, consacrat literaturii lui Dan Stanca. Este evidențiată, de această dată, latura „mistică”, „esoterică” a scrierilor autorului: „O cultură esoterică vastă [...], o asimilare excepțională a cărților mistice și a interpretărilor acestora fac din textele lui Dan Stanca veritabile palimpseste (dar și pietre de încercare pentru cititor), unde o scriere se suprapune peste o alta și, în fervoarea cu care par să dezvăluie ceva, mai degrabă ascund celui grăbit sensuri și mesaje destinate numai celui răbdător și cuprins de aceeași frenezie hedonică a cunoașterii și implicării în lume ca și autorul”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului Norei Iuga *Sexagenara și tânărul* (Ed. Albatros, București, 2000). Roman semi-autobiografic, cartea autoarei – spune Soviany – are meritul de a exorciza, prin memorie, timpul și moartea: „Plecând de la datele clasice ale unui «studiu de femeie» balzacian, romanul Norei Iuga sfârșește prin a căpăta aerul unei «metaficțiuni», se metamorfozează într-o «anatomie» a povestirii ce posedă capacitatea magică de a exorciza timpul și moartea”. ■ Mircea Florin Șandru tipărește poezii. ■ Alexandru George

recenzează volumul memorialistic al lui Annie Bentoiu *Timpul ce ni s-a dat* (Ed. Vitruviu, București, 2000), în care autoarea evocă lumea românească din anii săi de formare intelectuală, perioadă care coincide cu comunizarea postbelică a țării: „Liceul [...] a fost absolvit la sfârșitul războiului, iar Facultatea de Drept este surprinsă în plină bătaie pentru libertate, împotriva presiunilor comuniste, galeria de profesori, unii de excepțional prestigiu intelectual, numărând aproape toți atâția excluși și asasinați în închisorile comuniste”. ■ Raluca Stoenescu publică proză. ■ La rubrica *Intermezzo*, Marin Mincu aduce în atenție apariția volumului *Carnete de editor* al lui Mircea Sântimbreanu (Ed. Amarcord, Timișoara, 2000), încheindu-și prezentarea cu o schiță de portret a autorului: „Mircea Sântimbreanu a fost un om activ în onestitatea sa bărbătească afișată cu agresivitate, astfel că mulți l-au temut și foarte puțini l-au iubit. Ființa lui împrăștiată permanent în jur o energie tonifiantă, astfel că orice întâlnire sau discuție cu el te încărca pozitiv”. ■ Cornel Ungureanu se ocupă de *Jurnalul unei ființe greu de mulțumit* al lui Jeni Acterian (Ed. Humanitas, București, 2000), în paginile cărui autoarea se vădește a aparține – spune recenzentul – unei generații a cenzurii interioare: „Dacă promoția lui Eliade se născuse sub semnul risipei, al excesivei toleranțe, al exagerărilor voioase, seria căreia îi aparține Jeni Acterian cenzurează risipele. Alice Botez, Jeni Acterian, Axente Sever Popovici, Mariane Klein (viitoarea Mariana Șora) nu mai exaltă, nu se mai entuziasmează zilnic. Sunt logicieni, matematicieni, geometri. Sunt profesioniști. Selectează și resping, au oroare de profanul vulg, detesată mizerabila cafenea. Sunt terorizați de kitsch. Relația care se constituie firesc este cu Eugen Ionescu, și el refractar pupăturilor în Piețele Endependenței. Prieten constant rămâne Cioran”. ■ Sub titlul *Criticul „nepereche” al literaturii române postbelice*, Mircea Martin îi consacră un eseu lui Nicolae Manolescu, în care este trecută în revistă întreaga activitate a criticului, de la cronicile din „Contemporanul” la *Istoria critică a literaturii române*. Calitatea supremă a scrisului lui Nicolae Manolescu, apreciază Mircea Martin, este „naturaletă”: „Naturaletă extremă, admirabilă, a acestei critici vine, probabil, din aceea că autorul știe întotdeauna în ce măsură să se lase călăuzit de obiectul său. Această adecvare esențială e indispensabilă și, în același timp, imprescriptibilă. Elaborat sau spontan, maleabil sau încăpățânat, obsedat sau disponibil, criticul simte *când* și *cât* trebuie să fie. Descoperă, de fiecare dată, măsura oportună. Este ceea ce cred că dă nu numai actualitate, dar și perenitate scrisului său. Căci prima – și ultima – calitate a textelor lui Nicolae Manolescu este aceea de a fi *vii* și de a rămâne astfel. Recitite după un timp, ele nu sunt neapărat valabile, stârnind, eventual, aceleași obiecții ca și la început – sau încă multe altele –, sunt însă *vii*, *viabile*, adică au o coerență organică și poartă spre noi o voce distinctă, inconfundabilă. În literatura română de azi, Manolescu este un critic «nepereche»”. ■ Prezentat de Liviu Grăsoiu, Theodor-Alexandru Voiosu debutează cu poezie. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Istorie literară*, Emil Manu este prezent cu eseu *Metafora protoistorică*

a Daciei în poezia lui Blaga. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Jean Grosu traduce poezii de Ana Simon, scriitoare elvețiană originară din România.

● [„România literară”, nr. 5] Nicolae Manolescu se oprește, în editorialul său, asupra anchetei întreprinse de revista „Observator cultural” referitoare la cele mai bune romane românești din secolul XX. Vorbind despre poziționarea pe primul loc a romanului *Craii de Curtea-Veche* al lui Mateiu I. Caragiale, criticul subliniază faptul că, în materie de gust și valoare estetică, nu majoritățile decid: „Părerea mea este că rezultatele trebuie privite cu prudență. Nu e, desigur, fără nici o importanță felul în care arată ierarhia romanului nostru în ochii unor scriitori contemporani care, în definitiv, fac opinie astăzi. Unica îndoială (e drept, majoră) constă în aplicabilitatea la literatură a statisticii. Clasamentul întocmit pe baza răspunsurilor este expresia unei majorități. Dar în literatură majoritatea n-are de obicei cuvânt. Poate fi și un oarecare hazard la mijloc. S-a remarcat deja faptul că romancierii unui singur roman au fost avantajați față de aceia cu două sau mai multe. O ușoară confuzie între autori și opere a jucat de asemenea un rol perturbator. Așa încât nu sunt deloc convins că Mateiu Caragiale se află în fruntea preferințelor cu un temei absolut”. De aceea, mai importate î se par celelalte poziții ale „clasamentului”, iar acestea arată – scrie Manolescu – o „stabilitate a canonului”: „Ceva mai mult spune prezența (sau absența) în primele zece (sau douăzeci de) romane a unor titluri. Aici întâmplarea se diluează în favoarea unei necesități matematice mai evidente. Și ce constatăm? O anume stabilitate a canonului. Romane dintre cele mai recente par să nu fi avut încă timp să se consacre. Tot Rebreanu, Camil și Sadoveanu rețin atenția. Li se adaugă totuși Blecher și, cum am văzut, Mateiu Caragiale, dintre cei vechi, Preda, Breban și Cărtărescu, dintre cei noi. Tabloul astfel încheiat mi se pare plauzibil. Nu conține surprize mari”. ■ În articolul *Retragere semnificativă*, Gabriel Dimisianu deplânge retragerea lui Mircea Martin de la conducerea Editurii Univers: „De ce trebuie să plece de la conducerea unei instituții cineva care a contribuit esențial la bunul ei mers? De ce să se retragă un om a cărui autoritate intelectuală și competență nu le poate pune la îndoială nimeni? Înmulțirea colecțiilor, deschiderea editurii către scriitorii români din exil, concursul pentru debuturi, stabilirea unor fructuoase contacte cu instituții străine (universități, fundații, institute culturale, ambasade), acestea sunt realizări concrete, palpabile, ca să le numim astfel, ale lui Mircea Martin și ale echipei editoriale conduse de el. Și mai sunt multe altele. De ce atunci să plece, să renunțe?”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, sub titlul *Literatura în totalitarism*, Catrinel Popa prezintă volumul lui Eugen Negrici *Literature and Propaganda in Communist Romania*, apărut în traducere engleză la editura Fundației Culturale Române (English version by Mihai Codreanu, The Romanian Cultural Foundation Publishing House, Bucharest, 2000), subliniind calitatea de „istorie a mentalităților” a demersului autorului: „Premisa de la care se pornește este că nimic nu poate fi explicat normal într-o literatură apărută sub presiunea unui regim totalitar; direct sau indirect, totul trebuie privit ca o replică, ca o reacție

de autoapărare și, în ultimă instanță, ca un mijloc de supraviețuire. Demonstrația apelează la argumente ce țin de competența istoricului literar (trecerea în revistă a celor patru decenii de agitație și propagandă, de la faza fundamentalistă a regimului comunist până la cea a naționalismului cEAUȘIST, cu tot cortegiul de fenomenele aberante, inclusiv panorama stranie pe care o oferă literatura acelor ani), dar și la argumente care ar putea constitui apanajul celor preocupați, ca Raoul Girardet, de pildă, de sondarea imaginarului politic, și, în ultimă instanță, de configurarea unei posibile istorii a mentalităților”. ■ La aceeași rubrică, Iulia Alexa prezintă volumul, la origine teză de doctorat, al lui Liviu Papadima *Literatură și comunicare. Relația autor-cititor în proza pașoptistă* (Ed. Polirom, Iași, 1999). Este vorba de o lucrare „grea”, spune recenzenta, însă fermecătoare și rafinată în același timp: „Literatura din perspectiva teoriilor celor mai recente asupra mecanismelor expresiei, din perspectiva funcțiilor și canalelor de comunicare, din perspectiva istoriei mentalităților, a sociologiei, a retoricii și a filosofiei actului expresiei, totul cu o impresionantă acribie intelectuală, aplicat pe poezia și proza pașoptistă și postpașoptistă, iață subiectul tezei de doctorat a profesorului Liviu Papadima. Dar cartea tratează degajat și spiritual chestiuni de teorie a literaturii accesibile în mod normal numai omului de litere. O carte «grea» și cu pretenții elitiste în fond, fermecătoare și rafinată ca stil, seducătoare în idei și atent frivolă, ca o causerie”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile recenzază volumul de povestiri al lui Ion Neșu *Zi de toamnă cu cal* (Ed. Scripta, Galați, , 2000). Prozele autorului, scrie Geo Vasile, propun o imagine realistă a țăranului român contemporan: „Țăranii lui Ioan Neșu nu au nimic idilic, nimic pitoresc în sensul unei elocințe sau înțelepciuni folclorice. Țăranii din *Zi de toamnă cu cal* sunt trăitori în zona gri dintre sat și oraș, subiecți ai unei drame parcă demult uitată, ai izgonirii lor din condiția de sarea pământului. Ei evoluează aproape mecanic într-un spațiu profan, fantomatic, într-un ritual mimat de foști stăpâni uzurpați”. ■ Tot aici, Ion Buzași prezintă, sub titlul *Album sentimental*, volumul memorialistic al lui Grigore Cojan *Album cu scriitori brașoveni* (Ed. Dealul melcilor, Brașov, 2000). Nu este vorba atât de amintiri, observă Buzași, cât mai curând de „fișe de istorie literară”: „Paginile lui Grigore Cojan nu sunt propriu-zis amintiri literare, ci niște fișe de istorie literară (cu date biografice, prezentare succintă a operei, cu aprecieri critice datorate unor nume cunoscute în critica și istoria literară) – și din acest punct de vedere ele sunt contribuții la un viitor dicționar al scriitorilor brașoveni, – în care inserțiile memorialistice dau culoare literară”. ■ Sub titlul *Pledoarie pentru bucurii mărunte*, Roxana Răcaru se oprește asupra volumului Mariane Șora *Filigrane. Scrisori din Paris și alte proze din cinci decenii* (Ed. Elion, București, 2000). Adunând reflecții, amintiri și eseuri – scrie Roxana Răcaru – cartea tratează teme diverse, „reflecțiile neocolind problemele estetice cum ar fi actualitatea în artă [...] sau receptarea: dacă teatrul este sau nu un amuzament, în ce măsură noutatea favorizează sau nu plăcerea lecturii, sau ce este un scriitor, dacă a fi scriitor se învață, plăcerea recitării unei

cărți ș.a.”. ■ *La Comentarii critice*, Gina Sebastian Alcalay prezintă opul memorialistic al lui Matei Gall (comunist ilegalist deportat în lagărul de la Vapniarka) intitulat *Eclipsa* (Ed. Du Style, București, 1997). Fiind, până la un punct, un „jurnal intim” – explică recenzenta – cartea „reprezintă, mai presus de orice, un document extrem de valoros, de o incontestabilă autenticitate umană și seriozitate, asupra celor două mari flageluri, Holocaustul împotriva evreilor și teroarea comunistă îndreptată împotriva tuturor, inclusiv a propriilor aderenți”. ■ Redacția semnalează evenimentul lansării la Pitești, pe 29 ianuarie, a șapte volume de poezie din seria *Poezii orașului Pitești*: *Acordeonul soarelui* de Mircea Bârsilă; *Izvoare-n cer și pe pământ* de Toma Biolan; *Deasupra tenebrelor* de Virgil Diaconu; *Umbra* de Elisaveta Novac; *Sub roțile Ursei* de Ioan Popa Argeșeanu; *Cartea făpturii* de Aurel Sibiceanu; *Poemul care își citește cititorul* de Florian Stanciu. ■ În cadrul rubricii *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu subliniază particularitatea jurnalului lui Liviu Rebreanu în comparație cu jurnalele altor scriitori contemporani cu acesta: „Jurnalul lui Liviu Rebreanu, scriitor din altă generație, nu are nimic în comun cu autoscopia, psihologia, trăirea dramatică a ideii. Pe lângă bunul mers al gospodăriei de la Valea Mare, prozatorul are diverse griji tehnice: încărcarea acumulatorului Varta, repararea radioului portativ Philips, probleme cu automobilul, procurarea benzinei (gaz) Shell etc. Cum face parte din comisia de cenzură a filmelor, vine uneori la București doar pentru a-și «pierde» ziua cu vizionări asupra cărora, din păcate, nu face nici o remarcă. Cea mai specială preocupare extraliterară a lui Rebreanu este astronomia: traduce o carte de specialitate, dorește să meargă la Observatorul Astronomic și își cumpără o lunetă”. ■ La rubrica *Literatură* sunt tipărite poeziile de Gheorghe Grigurcu. □ La *Cerșetorul de cafea* Emil Brumaru publică *Sonetul regăsit sub pat*. ■ Sub titlul *La dispariția unui savant*, Alexandru Niculescu deplânge pierderea reprezentată de moartea, pe 16 ianuarie 2000, a profesorului Emil Turdeanu. ■ În articolul *Critica – terapie și provocare*, C. Rogozanu prezintă volumele, reeditate, ale lui Nicolae Manolescu *Teme* (Ed. Universală, București, 2000) și *Contradicția lui Maiorescu* (Ed. Humanitas, 2000). Critica lui Manolescu, afirmă Rogozanu, este asemănătoare aceleia călinesciene doar în aparență, întrucât subiectivitatea modernistă este complet diferită de aceea a *Temelor*: „Ele [volumele de *Teme*, *n.n.*] au părut unora dovada clară că acest critic face «impresionism», critică lejeră, superficială. Tot de aici a explodat și asemănarea cu G. Călinescu. Bineînțeles, Manolescu însuși l-a declarat de atâtea ori «modelul» său – se pare că acest critic a dat nu de puține ori «tonul» și în ce privește propria-i receptare. De ce nu e relevantă comparația cu Călinescu? Din motive de mentalitate a scriitorului. Călinescu (și, în general, critica interbelică) nu «instigă» la glosare. Scrisul lor este fermecător, este «litar», «subiectiv» dar nu este molipsitor. El este tipul de autor care caută formulări unice, care crede în expresivitatea literaturii, în sintagma reușită, în fraza care spune totul etc. Literatura este «sintagmă»; ea va deveni, încet, dar sigur, paradigmă, în cazul *Temelor*. «Sintagma»

călinesciană este atât de bine încadrabilă într-un spirit al epocii – modernistul care crede în unicitatea propriului stil, în importanța formulării. Să ne amintim doar de schimbările de stil pe care și le autoimpunea Lovinescu (după cum aflăm din *Memorii*). Subiectivitatea modernistă este complet diferită de acea subiectivitate care va apărea în *Temele* manolesciene”. ■ În cadrul rubricii *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu realizează un portret lui Florin Mugur, laolaltă cu o trecere în revistă a activității și a operei sale, în care scriitorul este descris ca o „uzină” literară: „Afabil și visător, găsind timp să mai și contemple, la braț cu Emil Brumaru, grupurile de fete vesele care «pe trotuar alături saltă», Florin Mugur lucrează totuși trepidant ca o uzină dată de curând în funcțiune la Vaslui. Pentru el, literatura este mai mult decât o religie: este o profesie”. ■ Dan Persa publică fragmente din romanul *Istoria secretă*. □ La rubrica *Ocean*, Paul Miron publică proză. ■ Magda Cârneci semnalează, în articolul *La moartea unui valah*, decesul lui Constantin Tacou, coordonatorul editurii L’Herne. ■ La rubrica *Eseu*, Andrei Cornea este prezent cu articolul *Ce ar fi putut învăța și n-a învățat Karl Emil Franzos din estetica lui Goethe*. ■ În articolul *Christian Haller – Catalogul bizantin*, Nora Iuga realizează un portret al poetului și îi publică poezia *Catalogul bizantin*. ■ În cadrul rubricii *Correspondență*, Cornel Munteanu relatează despre festivitățile organizate cu prilejul împlinirii unei jumătăți de veac de apariție a ziarului „Foaia românească” din Gyula: „La acțiunea de la Gyula au participat intelectuali, jurnaliști și colaboratori din toate seriile de apariție ale ziarului. [...] Telegramme și faxuri de felicitare au trimis ziarului Ana Blandiana, Augustin Buzura, Oficiul pentru minorități din guvernul Ungariei, foruri culturale din Arad, Timișoara, Oradea. Semnături-autograf au intrat în Cartea de onoare a redacției, instituită cu acest prilej aniversar”.

8 februarie

● [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 5] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a șasea parte a eseului *Nichita Stănescu*. În condițiile în care „occidentalii ne privesc de sus, cu o superioritate puțin justificată”, scrie Nicolae Breban, este cel puțin „derutant” ca și noi să ne denigrăm propriile valori: „Când un prieten al meu, al literaturii mele și al lui Nichita, pentru care a luptat cu inteligență și abnegație la începutul anilor șaizeci, crezând că pe plaiurile noastre își plimbă, încă o dată, sandala, un alt mare poet, la Chicago, într-un restaurant luxos îmi explică, aproape plictisit, că «noi, cei care am rămas acolo», avem de fapt o falsă perspectivă asupra propriilor noastre valori și că Nichita, «săracul», dincolo de o anume originalitate a timbrului poetic, nu e apt să treacă granițele noastre strâmte, atunci... da-da, atunci, dincolo de un «fior de frig» care te cuprinde, ca o briză de gheață ce vine din Alpi în plină vară, o uimire adâncă ce se învecinește iute cu o formă a disperării te locuiește”. ■ Sub titlul *Accesul la cultură*, Cătălin Țârlea identifică una dintre cauzele profunde ale degradării vieții sociale românești contemporane în faptul că televiziunile acordă un spațiu

de emisie extrem de redus emisiunilor culturale: „După schimbarea de regim din 1996, politica CDR și a președintelui Emil Constantinescu a fost aceea de a «comercializa» televiziunea publică și de a o introduce în competiție cu televiziunile comerciale. Astăzi, ca o consecință a acestei politici, cele două canale ale TVR nu difuzează mai mult de 10–15 ore de cultură pe lună [...]. Blocarea accesului la cultură și la educație în primul rând a intelectualității cu rol educativ și, pe cale de consecință, a tineretului, reprezintă o explicație la fel de plauzibilă ca și altele pentru escaladarea violenței și a infraționalității”. ■ La rubrica *Șotron*, sub titlul *Canonul și ierarhia nu salvează România*, Dumitru Țepeneag opinează că lipsa de interes a Occidentului față de literatura română contemporană se datorează faptului că, în alcătuirea canonului literaturii noastre, poezia și romanul țărănesc încă ocupă locul central, în vreme ce în Apus lucrurile s-au schimbat radical: „Canoanele mai tuturor marilor literaturi europene au evoluat ori, mai bine zis, s-au schimbat. Poezia nu mai conduce balul. Nici romanul țărănesc nu mai deține un loc de frunte. Poate că aici e deosebirea cea mai mare. S-a întrebat cineva de ce romancierul nostru cel mai iubit, idolul lui Eugen Simion, vârful ierarhiei actuale, marele romancier Marin Preda, n-a fost mai deloc publicat în Occident? [...] Vreau să spun că academicienii noștri voiajori și mănuitori de fonduri și de relații, deși îl prețuiesc sincer pe romancierul Preda, n-au reușit [...] să-l publice pe ilustrul defunct. De ce? Și-atunci ce speranțe pot avea ceilalți, din aceeași categorie... Degeaba a atras Lovinescu atenția asupra romanului citadin ca fiind locul unde se poate opera sincronizarea cu literatura europeană, după război, s-a revenit cu voioșie la romanul țărănesc. Exemplul cel mai elocvent de canonizare perimată e Mihail Sadoveanu, văzut de Călinescu și de descendenții săi ca un pisc al literaturii noastre. Sadoveanu întrunește la cel mai înalt nivel cel puțin două principii ale canonului național: limba «frumoasă» și inspirația rurală alternând cu cea istorică. A fost publicat în franceză pe banii statului (ca și alt romancier rural: Zaharia Stancu) și nu l-am văzut niciodată în librăriile pariziene”. ■ La *Cronica literară*, Geo Vasile notează apariția următoarelor volume: *Lola Lolita Bonita* de Ștefan Ion Ghilimescu (Ed. Cartea Românească, 2000); *Leandrii Greciei* de Minerva Chira (Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 1999); *O linie aproape neagră* de Mircea Bârsilă (Ed. AMB, București, 2000); *Călător nicăieri* de Silviu Butnaru (Ed. Radu Bărbulescu, München, 2000). ■ În cadrul aceleiași rubrici, Irina Petraș încredințează tiparului câteva observații critice despre poezia lui Gelu Vlașin din placheta *Tratat de psihiatrie* (Ed. Vinea, București, 1999), atinsă – opinează ea – „de un sindrom verbal al personalității multiple”. ■ Sub titlul *Marea sugestie a romanului*, Henri Zalis publică un eseu despre proza lui Nicolae Breban. Scriitorul, spune Zalis, a devenit un clasic al literaturii noastre, mai cu seamă datorită continuității prezenței sale în viața literară în perioada 1965–2000: „Este, dincolo de orice dubiu, singurul prozator român care din poziția de continuă prezență pe scena literară în intervalul 1965–2000 întrunește calitatea de clasicizare a scrisului în flux continuu de-a lungul fazelor succesive

ale identității românești din domeniul romanului. [...] Lumea văzută de Nicolae Breban e luminată dintr-o viziune ce atinge contrariile rampei sau, dacă vreți, laturile diamentral opuse. Suficient să amintesc cum, în *Bunavestire*, autorul însumă prin Grobei – în realitatea sa de manifestare – o dublă linie principală. Respectiv, Grobei asumă datele unui antierou în prima parte și, pe varianta bifurcată, dar care are altă axă, își modifică esența comportamentală ca să crească până la preaplinul eroului lansat”. ■ Răzvan Voncu salută apariția cărții de poezie scrisă în franceză de Horia Bădescu *Les Syllogismes du chemin*, volum care se constituie, spune Voncu, într-o excelentă carte de vizită a poeziei române contemporane: „Volumul lui Horia Bădescu este o excelentă carte de vizită a poeziei române de azi, propunând poeziei francofone o modalitate pe care aceasta n-o (mai) cunoaște [...], aceea a stilului înalt și a poeziei-recherche”. ■ La rubrica *Din arhivele cenzurii* este tipărită o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Nicolae Breban *Bunavestire*, în care este condamnată poziția critică a prozatorului față de „realitățile vieții noi”: „Mesajul critic al cărții este evident, ca și detașarea ironică a autorului față de personajele sale, simboluri ale unei lumi meschine, plină de prejudecăți mic-burgeze, sordidă, minată de vicii și instincte primare. Concentrându-și atenția în exclusivitate asupra acestor fenomene negative din viața socială, romanul nu reflectă și alternativa pozitivă, rațională, caracteristică realităților vieții noi și spiritualității românești în general”. În continuare, sunt propuse spre eliminare „comentariile cu privire la interzicerea culturii greco-catolic în țara noastră” și „o discuție între câțiva «intelectuali» din Alba Iulia” care „ridică problema «furtului la români», privit ca o fatalitate”.

9 februarie

● [„Dilema”, nr. 415] În cadrul rubricii *La zi în cultură*, Svetlana Cârstea aduce în atenție apariția în limba română, în traducerea Cristinei și a lui Costin Popescu, a volumului lui Pascal Bruckner *Euforia perpetuă. Eseu despre datarea de a fi fericit* (Ed. Trei, București, 2000). □ Aceeași rubrică găzduiește un mini-interviu cu scriitorul francez. ■ Radu Cosașu publică, în cadrul rubricii *La centru... și la margine*, textul *Creionarul*.

13 februarie

● [„Adevărul literar și artistic”, nr. 555] Sub titlul „*Rinocerii*”, un exercițiu de exorcizare, Marta Petreu readuce în atenție sensurile ionesciene ale noțiunii de „rinocer”: „Rinocerii au «o morală de rinoceri, o filosofie de rinoceri, un univers rinoceresc», cu care nu se mai poate comunica. Filosofia lor e produsă în retortele unei societăți filosofice care poartă «numele unui profesor fascist», precizează Ionescu, referindu-se desigur la «Asociația pentru cunoașterea și promovarea operei lui Nae Ionescu», creată la 4 octombrie 1941 și având douăzeci și unu de membri fondatori (printre care Onicescu, Vulcănescu, Noica și Floru)”. Marta Petreu explică, de asemenea, cum a intrat simbolul rinocerului în scrisul lui Eugen

Ionescu: „Revenind la jurnalul românesc din anii '40 publicat de Ionescu cu adnotări în *Prezent trecut, trecut prezent*, rezultă din el că Ionescu a găsit simbolul rinocerului prin 1940. În fapt, animalul a intrat în scrisul lui Ionescu chiar mai devreme; într-o scrisoare din 3 februarie 1939, tânărul – pe atunci – doctorand îi scrie de la Paris lui Tudor Vianu despre «furia de rinocer a teutonului (rău și prost, dărmă tot ce are în față...)», periclitând astfel civilizația și valorile ei. Jurnalul ionescian din «jurul lui 1940» conținând rinoceri și semiologia bolii poate fi datat mai precis decât a făcut-o autorul, care se adresa publicului francez; el trebuie să fie, în parte, din anii '37–'38, adică din perioada legionarizării colegilor săi de generație și de dinaintea plecării lui Ionescu la Paris, cu o bursă de doctorat”. ■ La *Cronici*, Teodor Vârgolici prezintă volumul al treilea al *Bibliografiei relațiilor literaturii române cu literaturile străine* (Ed. Saeculum I.O., București, 2000), rezultat al muncii unui colectiv de cercetare de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”: „Fișele bibliografice sunt excelent redactate, cu o desăvârșită conciziune, dar pe deplin edificatoare, cu o intuiție exactă a sensurilor esențiale, specifice scrierii prezentate”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Daniel Cristea-Enache își continuă recenzia la volumul epistolar *Dulcea mea Doamnă/ Eminul meu iubit* (Ed. Polirom, Iași, 2000) (începută în nr. 551) remarcând diferența abisală în ceea ce privește autenticitatea sentimentelor celor doi protagoniști: „I-a fost dat, așadar, lui Eminescu unul din puținele noastre *caractere*, să apară în ochii iubitei lui ca un om fără cuvânt, un panglicar care scoate pe gură vorbe după vorbe, fără a se mai osteni să le acopere cu fapte. În dragostea dintre Mihai Eminescu și Veronica Micle, linia despărțitoare care separa, pentru a lămuri mai bine, cele două coloane, începe destul de curând să se îngroașe dramatic, devenind, la un moment dat, o veritabilă *barieră*”. ■ Tot aici, Antonio Patraș se oprește asupra volumului colectiv *Naratori și modelare umană în medievalitatea românească* (Ed. Junimea, Iași, 2000), semnat de Elvira Sorohan, Constantin Pricop și Valeriu P. Stancu. Este vorba de o culegere de studii exemplare, spune Patraș, purtând amprenta unei viziuni moderne: „Punctul de originalitate și noutatea lucrării constau, în perspectiva pragmatică a interpretării, în viziunea modernă asupra rolului de formatori de conștiințe pe care cronicarii modoveni – Grigore Ureche, Miron Costin și Ion Neculce – și l-au asumat când au gândit povestirea istoriei ca «text modelator de umanități»”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 51]** Rubrica *Eveniment* anunță apariția volumului postum al lui Mircea Nedelciu *Zodia scafandruului* (Ed. Compania, București, 2000). □ Recenzând, sub titlul *Meteorologie, arheologie și presiune subacvatică*, romanul lui Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun decelează elementele esențiale ale viziunii despre lume a autorului: „...prima constatare care se impune e că acest roman neterminat (rămas într-un stadiu asemănător cu *Tainele inimii* de Kogălniceanu) confirmă și cristalizează câteva dintre obsesiile autorului privitoare la viziunea sa epică despre lume, destul de puțin băgate în seamă până

acum. Prima este aceea a arheologiei, cea de-a doua e a meteorologiei, cea de-a treia privește mecanismele de presiune ale naturii și ale vieții înconjurătoare asupra individului. Fiecare dintre aceste trei elemente, în același timp supraordonatoare și subordonatoare, e apt să provoace distorsiunea realului, apariția unor fenomene stranii, schimbări bruște de viață și destin, trecerea din spațiul imediat în alte spații, cel puțin atipice, dacă nu pur și simplu fantastice”. Zodia scafandrului inventată de Nedelciu – a individului care, scrie Crăciun, „lucrează la adâncime nu doar fizic, ci și în plan psihic și social –, este proiecția artistică a presiunii existențiale resimțite de scriitor în anii întunecați ai dictaturii comuniste: „În *Zodia scafandrului*, toate secvențele cărții sunt suite de presiuni. Ale lumii anilor '80 asupra biografiei lui Mircea Nedelciu, ale mediului înconjurător asupra corpului și sentimentelor personajelor, ale instituțiilor lumii comuniste (securitatea, miliția, administrația, școala, poșta externă etc.) asupra vieții cotidiene a oamenilor. Ale fricii de necunoscut și amenințării asupra conștiinței și comportamentului colectiv. Toate aceste forme de presiune nu sunt doar sugerate. Uneori ele apar în suprafața textului sub formă de conflicte, înfruntări, evadări din mediul familial, operațiuni de hărțuire (vezi perioada colectivizării), alteori ele sunt consemnate în scurte comentarii sau remarci de autor (de reținut aici frecvențele reveniri la semnificația raportului suprafață – profunzime în plan social, existențial și politic), pentru că Mircea Nedelciu vrea să fie și un ghid prin lumea subacvatica în care se scufundă și în care încearcă să ne scufunde odată cu el.” Roman neterminat, concluzionează Gheorghe Crăciun, *Zodia scafandrului* este un „șantier de creație” și, ca atare, expresia unei „metode de lucru”: „Șantierul de creație e întotdeauna expresia unei metode de lucru. Iar metoda de lucru a lui Mircea Nedelciu era una bazată pe elaborarea de scenarii mentale (cu nume de personaje, caractere, tipuri de intrigă, acțiuni etc.) și mobilizarea maximă în fața mașinii de scris”. □ Ocupându-se, și el, de *Zodia scafandrului*, C. Rogozanu subliniază că „lumea ficțiunii ca o lume acvatică [...] este una dintre cele mai tulburătoare imagini din literatura română, de la origini până în prezent”. Iar scrisul lui Mircea Nedelciu stabilește, prin „scufundare”, „corespondențe neașteptate între nivele ontologice complet diferite, între grade de realitate diferite”. Cât privește noutatea adusă de romanul neterminat al lui Nedelciu, explică recenzentul, aceasta constă în despărțirea autorului de caracterul „jucăuș” al experimentelor textualiste anterioare: „Jocul a devenit serios – scufundările în pagina albă au loc sub ochii noștri. Si au trei «presiuni» diferite: biografice (sunt inserate pagini de jurnal din 1988), metatextuale (în care autorul își expune teoria de care am amintit) și ficționale (biografice la persoana a treia, numele personajului: Diogene Sava)”. □ Pentru Ion Bogdan Lefter, *Zodia scafandrului* e „mai mult decât o carte”, care „obligă la o lectură plurală”: „*Zodia scafandrului* e un proiect literar și socio-cultural de mare amploare, desfășurat într-un întreg orizont de viziune și de acțiune creativă și intelectuală, încercând să ajungă la adevărurile profunde ale lumii românești a secolului XX; iar în ce-l privește pe autorul însuși, care e inclus – la

propriu, ca personaj non-fictiv – în proiect, ea, *Zodia scafandrului*, e mărturia unei istorii personale, a unui destin, a unei tragedii, a omului excepțional care a fost Mircea Nedelciu”. Criticul oferă, în acest sens, un ghid de lectură a romanului: „Cum trebuie citită *Zodia scafandrului*? Mai întâi, avem cartea, atâta câtă este: aproape întreaga primă parte din cele patru despre care știm că erau în proiect. În formă tipărită, sunt aproape 150 de pagini finisate, excepționale. Construcție pe mai multe nivele: debut în planul simbolic al imersiunilor scafandrului și ale scriitorului în apele adânci ale vieții; secvențe dintr-un jurnal din 1988 al autorului însuși, presărate de-a lungul celor 150 de pagini; și istoria protagonistului din ficțiunea romanului, desfășurată la rândul ei pe mai multe etaje [...]. Îl regăsim peste tot pe Mircea Nedelciu la cotele sale de excelență: simbolistica scafandrului, deosebit de percutantă, produce un debut de roman impresionant, de mare forță sugestivă; jurnalul, foarte interesant, surprinde secvențe din lumea literară, munca lui Mircea la Librăria Cartea Românească (unde vindea cărți), jocul de-a pisica și șoarecele cu cenzura Consiliului Culturii și Educației Socialiste, dar și scene de viață cotidiană în comunismul intrat în criza sa finală; iar porțiunile ficționale, cele mai întinse (probabil că în jur de două treimi din text), sunt absolut splendide, reconstituind cu mare vivacitate, cu acribie descriptivă și cu vervă ironică, lumea satului din Bărgan de dinainte și de după instalarea comunismului, Bucureștiul anilor '60–'80, atmosfera din Polonia de după declanșarea grevelor de la Gdansk din 1980 și de după fondarea sindicatului liber Solidarnosc. Pagini de mare proză, în care Nedelciu explorează trecutul cu instrumente multiple și sofisticate, de la cele ale prozatorului (personaje, dialoguri, descrieri, situații) și până la speculația politologică și de filozofie a istoriei”. ■ Bedros Horasangian evocă, la împlinirea a 10 ani de la moartea scriitorului, figura lui Florin Mugur: „F.M. este dintre cei care vor rămâne [...] în istoria literaturii noastre. A beneficiat de toate avatarurile și sincopile dramatice ale unei generații care a avut alte «bătăi de cap» decât cea de astăzi. Istoria românească nu l-a ocolit dar a avut puterea și îngăduința să nu se urâtească și nici să se lase copleșit. [...] Până la urmă s-a dovedit un învingător, tot el, poetul, «iepurele șchiop», așa fragil și bonom cum se prezenta celor din preajmă. În fond nu era nici fragil, nici temător, șovăitor, indecis, prudent – desigur. [...] Mugur știa să construiască cu mîgală cărțile, ale lui dar mai ales ale altora, despre viață, scris, moarte și tremurat. Sunt cîteva pagini remarcabile, care sintetizează marea lui devoțiune pentru viață și literatură”. ■ La rubrica *Literatură*, Andrei Bodiu salută apariția, în ediție bilingvă, a volumului de poezie al Ioanei Ieronim *Triumful paparudei/ Fool's Triumph* (traducere în limba engleză de Georgiana Gălățeanu-Fârnoagă, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000): „Echivalentul în engleză al *Trimfului paparudei* este o izbândă nu numai datorită calității traducătorului, ci și pentru că poezia Ioanei Ieronim e una care «se potrivește» limbii engleze. Firului relaxat-epic al acestei poezii (Gheorghe Crăciun scria, justificat, în postfață, despre «discursul de respirație lungă, aproape romanesc») îi sunt proprii reliefurile englezei, limba care îi e afină autoarei și prin traducерile din

literatura americană pe care le-a întreprins. Aș spune, riscând puțin, că ediția bilingvă, română-engleză, a *Triumfului paparudei* corespunde intențiilor autoarei mai mult decât prima ediție, cea românească, a cărții”. ■ Prezentând placheta Angelei Marinescu *Fugi postmoderne* (Ed. Vinea, București, 2000), Victoria Luță constată că discursul liric al poetei, cristalizat în anii '70, nu a evoluat prea mult: „Cantonat în modernismul anilor '70, discursul liric al Angelei Marinescu nu poate cunoaște alt tip de dezvoltare decât acela dictat de o cât mai fidelă transcriere a crizei: o realitate din care, în manieră neoexpresionistă, poeta și-a făcut obiect de investigație, subiect și emblemă. Aparenta sa evoluție și radicalizare constituie, ca și în cazul multor alți nume de scriitori, fenomene în bună măsură tributare pur și simplu contextului extraliterar de după 1989 (cel care a permis, uneori ca singure achiziții «literare», infuzia de tărie argotice și directetea împinsă până la exhibiționism)”. ■ Tot la rubrica *Literatură*, Ruxandra Ivănescu se oprește asupra cărții Sandei Cordoș *Literatura între revoluție și reacțiune. Problema crizei în literatura română și rusă a secolului XX* (Biblioteca Apostrof, Cluj, 1999). Studiul autoarei, meritoriu prin rigoarea științifică și documentară – spune Ruxandra Ivănescu – „aruncă o bine venită lumină în polemica și literatura polemică a crizei de la noi, înainte de desăvârșirea «înghețului» ideologic. În lumea fericirii forțate, «pesimismul» crizei devine subversiv, un morb al decăzutei civilizații occidentale, gata să corupă optimismul sănătos al claselor progresiste creatoare de istorie. Cu atât mai semnificativă este vocea unor scriitori care, sensibili față de schimbările pe care le aducea «istoria», presimt ori prevăd, ca stranii păsări ale furtunii, iminența impactului artei cu «revoluția». Și dacă evoluția ulterioară a lui Ion Caraion și Tudor Arghezi, pe de o parte, sau a lui Virgil Ierunca, pe de alta, ne-ar putea face să uităm acel moment suspendat între «istorii» și «ere» (nu numai literare), aici pe bună dreptate numit «timp de criză», cartea de față realizează bine venite rectificări și puneri în drepturi”. ■ Codrin Liviu Cuțitaru descoperă, în volumul epistolar al lui N. Steinhardt *Dumnezeu în care spui că nu crezi. Scrisori către Virgil Ierunca (1967–1983)* (Ed. Humanitas, București, 2000), o „identitate românească”: „Nu cred că greșesc atribuind colecției de scrisori adresate de către Nicolae Steinhardt lui Virgil Ierunca, pe parcursul a șaisprezece ani (o bună parte din epoca Ceaușescu) o identitate românească. Este în aceste fermecătoare misive – chiar în absența obiectului ficțional – o voluptate a observației și digresiunii intelectuale, specifice fără îndoială registrului epic. În plus, ele frapază prin unitatea lor emoțională și stilistică, lucru rar întâlnit la corespondențele care durează peste un deceniu, fie și între intelectuali de mare rafinament”. Iar valoarea estetică a „romanului” epistolar al lui Steinhardt (al cărui principal subiect, informează recenzentul, îl constituie cultura) este dată de conotațiile tragice ale existenței autorului *Jurnalului fericirii*: „Este vorba despre drama abandonului și a însingurării (deși, paradoxal, așa cum reiese din scrisori, autorul pare, totuși, înconjurat de prieteni loiali) individului superior, marginalizat și ostracizat. Acestei lumi răuvoitoare, la fel cum se întâmplă și în *Jurnalul*

fericirii, Steinhardt îi opune o rezistență plină de candoare și bonomie, întemeiată pe sentimentul religios, dar și pe rafinamentul intelectual – venit parcă din altă epocă”. ■ Paul Cernat semnalează apariția, la Editura Humanitas, a volumului-dicționar al Doinei Jela *Lexiconul negru. Unele ale represiunii comuniste*. ■ La rubrica *Interviu*, Raluca Alexandrescu îl are invitat pe poetul Ioan Flora. Scriitorul, originar din Banatul sârbesc, vorbește despre greutățile întâmpinate în procesul de integrare în cultura română: „Începuturile studenției mele bucureștene stau sub semnul unei dramatice căutări de sine și a integrării în micul nostru univers academic al sfârșitului de deceniu șapte. Nici «căutarea de sine» și nici «integrarea» amintite nu s-au împlinit pur și simplu, fără nici cel mai mic efort. Ba, dimpotrivă. Căci (după cum știți sau bănuiesc că știți) trecerea dintr-un mediu socio-cultural într-altul presupune, dacă nu radicale, atunci măcar importante mutații în conștiința unui om tânăr, în plină formare. [...] strămutarea mea din dialectul bănățean pe care îl vorbeam în familie, în școala primară și mai apoi la liceu (până și profesorii mei, atât la Satu Nou, unde m-am născut, cât și la Vârșeț, țineau cursurile într-un fel de amestecătură dialectalo-literară), strămutarea mea în spațiul normelor fonetice și sintactice ale limbii române contemporane a fost, chiar dacă firească, realizată prin eforturi îndelungate, aceasta însemnând doar parțial integrarea, deoarece, student la Litere fiind, aveam lacune enorme atunci când era vorba de studiul sistematic al istoriei literaturii noastre, pentru a nu mai vorbi de însușirea, nicidecum schematică, a noțiunilor și semnificațiilor ținând de teoria literară și de estetică”. Cât privește apartenența sa la curente și mișcările literare, poetul declară că se simte ca fiind „optzecist”: „...chiar dacă înainte de 1980 am publicat patru volume de poezie și chiar dacă două dintre ele «devansează poetica generației ’80», mă simt pe deplin solidar cu această grupare de scriitori, câțiva dintre ei excepționali, ba mai mult, mă simt într-un anume fel chiar optzecist”. Referitor la tematica poeziei sale, aceasta are în centrul său, spune Flora, „experiența universului totalitar”: „Transpare în scrisul meu, desigur, experiența universului totalitar care, chiar dacă aparent de catifea, tot totalitar rămâne. Căci libertățile, unele reale (posibilitatea călătoriei nestânjenite în străinătate, de exemplu, sau accesul liber la cărți importante ale culturii europene și universale, dreptul de proprietate asupra pământului, limitat, desigur ș.a.), erau și ele «gri» și se situau undeva între Cortina de Fier și cortina de brocart a bunăstării și democrației occidentale, fără a înțelege aici și dreptul de a face referiri critice la adresa orânduirii socialiste în floare, a Partidului unic, a Conducătorului unic”. În final, poetul face o scurtă caracterizare a poeziei românești scrisă în Banatul sârbesc: „Poezia română scrisă în «Banatul de dincolo de Prut» este, la nivelul expresiei, mai directă, mai incisivă, mai scuturată de podoabe, mai frustă decât poezia confrăților lor din Moldova, să zicem; e mai «actuală», mai lipsită de prejudecăți și mai nonconformistă, la nivel tematic”. ■ Alexandru Matei este prezent cu un eseu despre scrierile lui Pascal Bruckner. ■ Sub titlul *Arheologie feminină*, Magda Cârneci continuă publicarea răspunsurilor primite la chestionarul

proiectului său feminist. De data aceasta, de la Simona Popescu. (2. Ați fi dispusă să numiți: a) figura feminină din cultura română pe care o apreciați în mod deosebit? De ce? În ce fel v-a influențat parcursul intelectual? b) personalitatea feminină din cultura universală pe care o admirați? De ce? c) dar din mitologie?) „Hortensia Papadat-Bengescu. Pentru inteligența ei artistică cu totul specială. Pentru «teoriile» ei încrustate în epic: despre «trupul sufletesc», despre «volubilism», despre „«croiala corpului», despre privire («ochiul hermafrodit»!) etc. Pentru stilul ei, compatibil cu felul ei complicat de a simți (chiar dacă Lovinescu vorbea despre «limba ei nefericită»). Pentru «greșeala» (tot după Lovinescu) de a împinge «modernismul peste marginile îngăduite» (dacă ar fi ținut-o tot așa!). Pentru senzorialismul scriiturii ei. Nu m-a influențat, propriu-zis. A fost o descoperire târzie – eu studiasem la școală, la facultate, o H.P.-B. «obiectivă», «epică». Descopeream târziu, în proza ei scurtă, foarte «eseistică», ceea ce făcusem, într-un fel, deja. Descopeream nu un model, ci o precursoră. În afară de proza subiectivă a scriitoarei interbelice, îmi amintesc de o carte de Sonia Larian, *Bietele corpuri*, care m-a surprins. Și-mi mai place, în general, stilul Hertei Müller. Dacă m-a influențat vreo femeie, atunci ele sunt două, extraordinare, și nu scriitoare, soții de poeți: Marina Dimov și Lygia Naum. Mă încântă și amuză felul de a observa lucruri mărunte al curtezanei Sei Sonagon – cu ochiul ei poetic și necruțător în același timp. Țin minte și acum finalul cărții: «Mie-mi place tot ce alții găsesc urât, iar ce laudă ei, eu găsesc că e prost». Când am citit prima dată proza Marinei Țvetaeva, am simțit ceea ce simți când întâlnești întâmplător un prieten nesperat. Pe Madame de Staël am studiat-o la școală. Cu toate acestea, m-a «prins» inteligența ei. Mă interesează Susan Sontag (și nu doar pentru că a scris despre Antonin Artaud). «Ce ființă, această Emily Dickinson!», mi-am spus când, în adolescență, am aflat de ea. Și-am tot recitat de-atunci ce-a scris. Mi-a rămas în inimă Emily Brönte din cartea lui Bataille, *La littérature et le mal*. Și vocea Sylviei Plath înregistrată pe o casetă. (6. Ce ar reprezenta feminitatea pentru dumneavoastră ca valoare pozitivă? Dar negativă?) „Feminitate pozitivă, negativă – așa ceva nu există în stare pură. S-ar putea ca, în anumite aliaje, ceea ce consideră alții negativ să-mi pară mie pozitiv. Și invers. Același lucru poate fi deopotrivă «pozitiv» sau «negativ», în funcție de purtător. De pilda, nu-mi plac baietoasele, dar știu câteva femei cărora le stă foarte bine așa. Nu-mi plac mătăile, dar cunosc pe cineva a cărei «mătăială» e o adevărată artă [...]. Nu-mi plac gospodinele. [...] Dacă ar fi să mă refer la literatură: nu-mi plac scriitoarele care caută să-i epateze pe bărbați, nu-mi place felul de a fi «bărbate» al unor scriitoare băștinașe, care le expune pâna la jenante expresivități involuntare. Nu-mi place nici bizarul «ventrilocism» al altora care-și prefacă vocea și și-o transpun în «mai feminin» atunci când citesc din propria operă, pozind în vulnerabile și sensibile. Așa, în general, nu-mi plac – în literatură sau în viață – muieroi, militantele, tantițele, «gagicuțele» și neguroasele”. ■ La *Recenzii*, Lucia Simona Bumbu prezintă cartea lui Felix Lupu *Învățăturile lui Nea Goe către fiul meu*,

Matei (Ed. Vinea, București, 2000). Meritul scriitorului, scrie recenzenta, constă în faptul că „jurnalele și prozele sale scenariste sau picturale sunt poetizate, dovedind înclinația autorului pentru detaliul metaforic, epitetul vizualizant și imaginația de construcție a fragmentelor de situații pseudoepopeice”. □ La aceeași rubrică, Cristina Ionică se oprește asupra romanului lui Gabriel Chifu *Cartograful puterii* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), a cărui caracteristică esențială este – observă ea – „postmodernismul înțeles ca (aproape exclusiv) citare selectivă și colaj”. □ Dan Gulea prezintă volumul lui Valeriu Anania *De dincolo de ape (pagini de jurnal și alte texte)* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). „Cluul cărții”, explică Gulea, sunt paginile sale de „jurnal american”. În partea finală, intitulată *Pagini răzlețe*, „sunt adunate texte de diferite vârste, interesante prin lumea care le populează: o evocare a lui Anton Holban, profesorul său de franceza și română, din «Vremea» lui 1937, înjurăturile tenismanului Ilie Nastase pe Flushing Meadow, o scrisoare a altui exilat și editor de revistă, Ștefan Baciș, răspunsuri la acuzațiile de colaboraționism adresate mereu «dincolo de ape» sau motivații ale scrisului (răspuns la o anchetă din anii '80 a «Revistei de istorie și teorie literară»)”. □ Paul Cernat semnalează apariția dicționarului realizat de Ovidiu Dunăreanu *Scriitori de la Tomis* (Ed. Ex Ponto și Revista „Tomis”, Constanța, 2000), „bancă de date” – scrie Cernat – cuprinzând 37 de autori cu fișe biobliografice, precum și „dosare” de receptare critică. Din păcate, observă recenzentul, „majoritatea celor prezenți în volumul de față sunt scriitori de importanță și audiență strict zonală, ale căror nume nu le spun nimic sau aproape nimic cititorilor netomitani. Asta nu înseamnă neapărat că sunt și lipsite de valoare (deși experiența ne spune că de obicei cam așa sunt)”.

● [„22”, nr. 7] La *Cronica de carte*, Rodica Palade aduce în atenție apariția volumului Ceciliei Caragea, *Dialog cu Cornel Nistorescu* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). ■ La pagina de *Actualitate culturală*, Ștefan Borbély recenzează volumul lui Ion Vartic *Cioran naiv și sentimental* (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2000). În contrast cu Marta Petreu, care susține teza aversiunii lui Cioran, după plecarea în Franța, față de tot ceea ce este românesc – scrie Ștefan Borbély –, Ion Vartic afirmă că lucrurile stau exact invers: „Spre deosebire de teza aversiunii strategice a lui Cioran față de tot ce este românesc [...], Ion Vartic merge în sens invers, apelând la termenul psihanalitic de «regresie» pentru a demonstra că în ultimii ani ai vieții Cioran ar fi înregistrat o «regresiune tot mai accentuată, ireversibilă, înspre revolutele sale stadii temporale românești», ceea ce explică «emoția cu care retrăia orice eveniment, oricât de minor ar fi fost, ținând de anii copilăriei și ai tinereții lui»”.

14 februarie

● [„Luceafărul”, nr. 6] În articolul *Regruparea intelectualilor (VIII)*, Marius Tupan glosează asupra situației revistelor literare postdecembriste, multe dintre ele aduse aproape de faliment de scriitori lipsiți de calități manageriale: „Mișcările

decembriste au dat multor întreprinzători posibilitatea să arate ce pot și ce știu dar, după cum lesne s-a observat, unii scriitori, creditați cu șanse sporite, nu numai că n-au asigurat stabilitatea și continuitatea unor reviste, ci și le-au împins în condiții jalnice, înstrăinându-le până și patrimoniul. Situația unei reviste moldave rămâne notorie în epocă, dar nu a fost singura care a trecut prin restructurări bizare, amenințată să dispară din cultura română. Tinerii furioși, crezându-se fiecare în parte un geniu, n-au putut să se coalezeze în jurul unei publicații înființate special pentru ei, astfel că, în final, au părăsit pe rând corabia, iar deriva acesteia ne scutește de orice comentarii”. ■ Radu Voinescu publică a cincea parte a eseului critic *Sfășierea metafizică*, consacrat literaturii lui Dan Stanca. ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Testamentul lui Ulici*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului postum *Mitică și Hyperion* al lui Laurențiu Ulici (Ed. Du Style, București, 2000). Cartea pune în lumină, spune recenzentul, un moralist: „Laurențiu Ulici va elabora în cele cinci secțiuni ale cărții o «psiho-patologie a vieții cotidiene» românești, nu fără a schița și unele posibile terapii. Astfel încât, *Mitică și Hyperion* se va dovedi [...] un volum mai special în contextul scrierilor lui Laurențiu Ulici fiindcă aduce în prim-plan o latură mai puțin cunoscută a personalității sale, aceea de moralist, căci observația cu caracter doar psihologic (pertinentă întotdeauna) este urmată, aproape mereu, de un demers etic, care, deși lipsit de ostentație [...], țintește totuși către lecția de morală, pe care însă autorul o administrează în doze homeopatice, cu o infinită prudență, deoarece experiența l-a lămurit în legătură cu eficiența unor asemenea lecții”. ■ Ana Blandiana este prezentă cu poemele *Hölderlin*, *Peisaj*, *Insulă*, *Fracțiunea de secundă*, *O nouă rasă* și *În miezul pământului*. ■ Sub titlul *Trecutul care vine*, Alexandru George aduce un omagiu memorialiștilor Mihail Constantineanu, Annie Bentoiu sau Nicolae Balotă, precum și celor care, asemenea lor, „au cunoscut rigorile închisorii [...], au fost excluși, marginalizați, omiși de pe listele de onoruri sau siliți să părăsească țara”. ■ Viorel Dianu publică proză. ■ La rubrica *Semne*, Lucian Alecsa scrie despre poezia lui Gellu Dorian. ■ Sub titlul *În tren, cu Laurențiu Ulici*, Mircea Martin evocă figura criticului literar dispărut în condiții tragice, subliniind meritele acestuia de descoperitor de talente: „Cum știm cu toții, și Laurențiu Ulici a călătorit enorm, dar nu atât în afara României, cât înlăuntrul ei. El a bătut drumurile țării, ale provinciilor sale, în toate anotimpurile și la toate vârstele. Nu cred să fie vreun loc anume, vreo școală, vreun cămin cultural sau vreo bibliotecă municipală în care să se fi înfiripat un cenaclu și să se ivit un poet vrednic de atenție, pe care autorul seriei *Prima Verba* să nu le fi vizitat. O făcea din curiozitate, «formă gratuită a interesului», cum o numește el însuși, dar și din interes profesional și uman. Nu cred că avea vocația aventurii, dar pe aceea a descoperirii o deținea în mod sigur. Nu-și aroga nici un merit, nu căuta spectaculosul, pornea pur și simplu la drum, imperturbabil, neabătut, mânat de o neliniște secretă, de un spirit migrator ce-i depășea atașamentele familiale reale și chiar propriul instinct de conservare”. ■ La rubrica *Interviu*, Mariana Criș îl are invitat pe Basarab Nicolescu, care vorbește,

printre altele, despre receptarea în Occident a operei lui Emil Cioran: „Este un fenomen foarte ciudat care are loc după moartea sa și care nu cred că se întâmplă cu mulți gânditori. Tinerii îl descoperă și nu numai în Franța. În Germania sunt centre care studiază filosofia lui Cioran. Este un fenomen foarte straniu, ca și cum ar fi un fel de concordanță între gândirea lui, numai aparent nihilistă – pentru că în fond nu cunosc o filosofie mai vitală și mai vitalistă decât a lui Cioran – și imaginarul epocii noastre. Era un om extrem de vesel, de viu care ținea la viață în ciuda discursurilor sale despre moarte și sinucidere. Deci, e o filosofie nu a negației, ci a distanței, a îndepărtării de toate captațiile într-un sistem. Cred că, în fond, Cioran e un mare mistic, mai degrabă un gnostic, un gnostic care ajunge la un fel de captare a realității printr-o teologie negativă. El nu neagă totul, așa cum superficial s-ar putea gândi. Tinerii de astăzi tocmai de asta au nevoie. În dezorientarea lor, într-o lume compet dezaxată, tinerii, ca să nu ajungă la droguri, la suferință, au nevoie de o operă ca aceea a lui Cioran, Lupașcu sau Eliade. În mod ciudat românii au dat o operă extrem de contemporană”. ■ Valentin Marica tipărește poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică, sub titlul *Constructorii lagărului comunist*, pagini de jurnal. ■ La rubrica *Istorie literară*, Emil Manu este prezent cu eseul *Invitație într-un cosmos intim*, consacrat poeziei lui Lucian Blaga. ■ La rubrica *Literatura lumii* Alina Lazăr traduce textul scriitorului francez Paul Gerde *Priviri spre Balcani*.

15 februarie

● [„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 6] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a opta și ultima parte a eseului *Nichita Stănescu*, în care prozatorul subliniază marele merit al lui Paul Georgescu de a-l fi „deosebit” și sprijinit pe „tânărul și absolut necunoscutul”, pe-atunci, Nichita Hristea Stănescu: „[Istoria literară] românească modernă a avut norocul mare de a-i avea pe Maiorescu și pe Lovinescu, inși candidi, curajoși și aproape martiri ce, cu o lanternă invizibilă în mână, căutau «un om», acel sunet nou, capabil de a înfrunta timpul, de a modifica gustul. Și, îndrăznim să-l adăugăm pe Paul Georgescu în această înșiruire, pentru tânărul și absolut necunoscutul Nichita Hristea Stănescu, cel care l-a «deosebit» într-o aulă de studenți, «recunoscându-l» și luptând pentru el, în ciuda «gustului» de moment, tiranic și opresiv, așa zice în ciuda nu a propriului său gust, dar în ciuda convingerilor sale politice și ideatice. Paul era un comunist convins, ilegalist și mândru de «partidul» său și de «marxism», admirator al lui Sartre și al «materialismului dialectic», se-nțelege. Ei bine, gustul lui a fost mai puternic decât «creința» sa, am putea spune că a avut un «gust genial», o «capacitate reală de admirație», era nu numai «inteligent», dar și... viu!”. ■ Sub titlul *Emoții cu Cioran pe ruta Cluj–Craiova*, Cătălin Țârlea pune la îndoială autenticitatea declarațiilor lui Emil Cioran dintr-un interviu acordat lui Ion Deaconescu în preajma anului 1988 la Paris – interviu publicat de Deaconescu în volumul *Dacă m-aș fi aruncat în Sena – convorbiri cu Emil Cioran* –, în care filosoful ar fi declarat că „evreii

ne sunt datori” nouă, românilor, de a-i fi ajutat în anii ’30–’40 să nu fie decimați: „D-sa [Ion Deaconescu] recunoaște că anumite părți ale interviului «au fost notate imediat» după plecarea d-lui Deaconescu de la întâlnirile cu Cioran, avându-l «complice» pe dl. George Astaloș [...]. Din această mărturisire se poate trage concluzia că măcar acele părți din interviu «notate imediat»... după! nu pot fi considerate drept autentice, nimeni pe lume neputând să reproducă cu exactitate vorbele unui intervievat dacă au trecut deja câteva minute de la rostirea lor. De-aici încolo, nu ne mai rămâne decât să constatăm că volumul cu pricina este o carte de amintiri ale d-lui Ion Deaconescu, aranjate sub formă de dialog, în care d-sa își amintește conversațiile avute în anii ’80 cu Emil Cioran”. ■ La rubrica *Șotron*, Dumitru Țepeneag dialoghează imaginar cu alter-ego-ul său, Ed Pasternague, despre influența decisivă a scriitorilor din exil, și în special a Monicăi Lovinescu, în cristalizarea canonului literar românesc postbelic. Dând ca exemplu recunoașterea de către Monica Lovinescu a valorii „grupului oniric”, Țepeneag opinează că, în condițiile dictaturii și ale cenzurii ideologice comuniste, accentele politice ale unor astfel de valorizări erau inevitabile – devenind, ulterior, parte a perspectivei axiologice politizate „*est-etice*” a criticului de la „Europa liberă”: „De vreme ce acel bizar «grup oniric» se manifesta împotriva regimului, fie și indirect, afirmând o literatură incompatibilă cu realismul socialist, era imediat primit cu brațele deschise de către jurnaliștii literari de la Europa Liberă. La fel și Paul Goma, a cărui literatură putea fi considerată drept un fel de realism socialist pe dos. [...] Care erau criteriile estetice ale Monicăi Lovinescu? Cărui canon se închina? Nu e ușor de răspuns. Căci ar fi prea simplu să vorbesc de formula pe care a lansat-o mai târziu, preluându-o din zbor de la disidenții cehi: *est-etica*. Tradusă în termeni de teorie literară, aceasta ar trebui să însemne un fel de literatură tezistă și adevărul este că nici măcar despre Goma nu se poate spune că se încadrează cu totul în această categorie, mai ales când e vorba de textele sale cele mai reușite – *Din Calidor* și *Ostinato*. Dar până la *est-etică*, la începutul anilor ’70 când i-am cunoscut, Virgil Ierunca făcea mare caz de tradiție (el care flirtase cu suprarealismul și cu troțkismul), iar Monica Lovinescu era de un pragmatism absolut. Tot ce era împotriva regimului comunist era binevenit. Amândoi acceptau cu ușurință convertirile ocazionale sau dublul joc. Așa se explică de ce veneau la ei – pe drumul Damascului! – o grămadă de inși care pe Goma și pe mine ne ocoleau încă de la București”. ■ Henri Zalis tipărește câteva observații despre proza lui V. Voiculescu. ■ Irina Petraș scrie despre poezia lui Octavian Goga, privită prin prisma teoriilor antropologice ale lui Gilbert Durand: „Și dacă avem în vedere maternitatea gliei, mereu invocată de fiul rătăcitor, nu patriotismul ni se va impune mai întâi atenției, ci sentimentul *matriotic* copleșitor”. ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Romanul care lipsea*, Mircea Ghițulescu scrie despre volumul lui Ion Vartic *Cioran naiv și sentimental* (Ed. Polirom, Iași, 2001). Noutatea demersului critic al lui Vartic, apreciază Ghițulescu, constă în intenția de a intra în pielea autorului prin psihanaliza scrisorilor și chiar a fotografiilor

din colecțiile particulare ale foștilor prieteni ai „personajului” Cioran: „Nu este o exegeză a cărților lui Cioran, ci o tentativă de a retrăi viața lui, de a intra în pielea personajului, de a i se substitui. [...] Este un adevărat asalt asupra subiectului cu săgeți imprezvizibile pentru că arma principală nu este opera filosofică ci «opera secundară» a lui Cioran: scrisorile către prietenul său Bucur Tincu, jurnalul (*Caietele*), pasaje subliniate în cărțile citite în adolescență și chiar semnătura lui, psihanalizată. Pentru că Ion Vartic este un cunoscător al lui Freud și Adler și vrea să descopere în semnătura adolescentului de pe cartea *Scriitori ruși* a lui Dmitri Merejkovski germenii viitorului Cioran. Sunt psihanalizate și alte «rarități»: forografii din colecțiile particulare ale foștilor prieteni ai *personajului*, puținele (dar intens valorificate) întâlniri ale autorului cărții cu Emil Cioran, etc.”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Răzvan Voncu se oprește asupra poemelor lui Mircea Zăciu, publicate în placheta *Jucătorul de rezervă* (Ed. „Biblioteca Apostrof”, Cluj-Napoca, 2001), care dezvăluie un „poet ascuns”: „Mircea Zăciu este însă un autentic *poet ascuns*, în manieră tragică și adânc spirituală. Poemele sale, deși pornesc uneori de la emoții livești [...] nu sunt, în ceea ce au esențial, livești; mai exact spus, nu sfârșesc în livești și nici nu se rezumă la glose culturale pe marginea realității”. ■ Sub titlul *Trădarea intelectualului de dreapta*, Sorin Comoroșan acuză intelectualii români de dreapta de a fi susținut, după 1989, regimuri politice corupte: „Aproape în totalitatea ei, intelectualitatea română de dreapta a susținut, îndârjit și iresponsabil, până în ultimul minut, un regim [al Convenției democratice, *n.n.*] ce se anunța din zi în zi tot mai ineficient și corupt”. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri „asupra unor intervenții efectuate în revista «Lucașfărușul» în lunile octombrie–noiembrie 1972 și decembrie”: „Sub titlul *Primăvara poemului* revista publică o pagină de poezie din creația tinerilor debutanți: Sorin Vânătorul, Paul Irug, Ioana Moroiu, Vasile Vecinul și Matei Vișniec. În totalitatea lor, poeziile erau străbătute de sentimentul morții, al singurătății, al neputinței. [...] S-au eliminat”.

16 februarie

● [„Dilema”, nr. 416] Scriitorul și filosoful G.M. Tamás publică o lungă *Scrisoare către prietenii mei români*, în care le reproșează acestora „naționalismul”: „După un deceniu de existență a statului de drept democratic în Europa de Est, aproximativ o treime a electoratului din România l-a votat pe Corneliu Vadim Tudor, respectiv a votat un partid cvasi-fascist condus de acesta. Partidul lui Vadim Tudor a raportat cel mai mare succes în secțiunile electorale din Ardealul și Banatul relativ prospere, adepții lui cei mai convinși fiind tinerii posesori ai unei diplome de studii, precum și studenții – deci, contrar așteptărilor, nu este vorba în primul rând de șomeri, de oameni săraci și înfomețați, de păgubașii zonelor industriale distruse. [...] ...proliferarea extremei drepte – fapt care în România s-a petrecut deja, existând toate condițiile și pentru Ungaria – este motivată și de frică. Frica de dezordine într-adevăr înspăimântătoare, de mizerie, de anarhie, de

năruire a civilizației (cu toate că civilizația de sorginte leninisto-stalinistă a meritat să fie distrusă), care, asemenea perioadei Republicii de la Weimar, au însoțit transformările democratice. Nu este întâmplător ca protagoniștii schimbărilor de regim sunt de cele mai multe ori nepopulari. În schimb, România este un caz aparte și particular. Despre particularitățile acestui caz trebuie să vorbesc sincer, în sfârșit, cu prietenii mei români. Unele dintre afirmațiile mele vor fi interpretate drept reproșuri. Dar precum se va constata, reproșurile nu vor viza doar intelectualitatea română democratică, ci și străinătatea, adică pe noi, inclusiv propria mea persoană. Deși provin din Ardeal, trăiesc în străinătate, astfel că în prezent știu mult mai puțin despre România decât ar trebui să știu – motiv pentru care îmi cer de la început scuzele de rigoare pentru eventualele erori privind proporțiile.

1. Impresia mea este că analiza privind regimul Ceaușescu este în mod dominant eronată. În general, epoca Ceaușescu este prezentată drept doar un accident al comunismului «totalitar» sovietic, context în care cred că tradiționalul antirusism românesc, ura față de ruși – sentimente exploatare cu succes de către Ceaușescu – joacă un rol prea mare. [...] Principalul dușman al lui Ceaușescu a fost stafia Kominternului, care considera România drept o țară alcătuită din «mai multe naționalități», care a pretins pentru maghiari dreptul la autodeterminare și care a considerat Tratatul de pace de la Trianon drept o «pace a tâlharilor imperialiști». [...]

2. Nu trebuie uitat faptul că, de la începutul anilor 1970, în România condusă de Ceaușescu a fost interzis, de fapt, marxismul. Când Ceaușescu a întors vizibil spatele Uniunii Sovietice, el a pactizat cu intelectualitatea de dreapta, evident, sub semnul unui naționalism vehement. Organul de presă oficial editat pentru emigrația română era redactat de fascistul Nichifor Crainic, iar principalul agent din Occident al lui Ceaușescu era Iosif Constantin Drăgan, de la Garda de Fier de odinioară. Pe vremea respectivă, revista cea mai prestigioasă cu orientare de dreapta din Europa era «*România literară*» condusă de Nicolae Breban; iar revistele redactate de Adrian Păunescu (care în prezent este senator al PDSR-ului și star de televiziune), precum și de Eugen Barbu și Corneliu Vadim Tudor, consemnau orientarea din perioada respectivă în cel mai dur limbaj al urii turbate față de maghiari, un limbaj antisemit și naționalisto-comunist.

Dragi prieteni, nu trebuie uitat nici faptul că în vremea respectivă simbolurile regimului Ceaușescu nu erau steaua roșie, secera și ciocanul, ci *Coloana infinită* a lui Brâncuși, ale cărei motive erau reproduse *ad nauseam* peste tot. Ideologia oficială nu era marxism-leninismul, ci teoria continuității daco-romane și «protocronismul românesc» (conform căruia românii au fost cei care au descoperit și au inventat totul înaintea tuturor). Marin Preda, un comunist cu state vechi, l-a reabilitat pe mareșalul Antonescu, iar conform istoriei oficiale a filozofiei, Universitatea «Bolyai» din Cluj era prima vinovată pentru stalinism.

3. Regimul Ceaușescu a cooptat în mod selectiv «metafizica» hipernaționalisto-etnicistă din perioada interbelică (este vorba în primul rând de operele

lui Rădulescu-Motru, Blaga și Noica), tinerii intelectuali percepând acest lucru drept o eliberare; ei n-au observat sau n-au vrut să observe manipularea. Tinerii intelectuali mergeau în pelerinaj și îngenuncheau în fața marilor lideri spirituali ai extremei drepte din perioada interbelică, cei doi mari guru fiind Constantin Noica și părintele Stăniloae. [...]

4. Până în ziua de azi, intelectualitatea revoluției românești este preocupată de exegeza spirituală a Gărzii de Fier. Nimeni nu pune la îndoială faptul că Nae Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran sau Constantin Noica sunt autori importanți; și eu am citit cu plăcere inclusiv cele mai detestabile eșecuri ale lui Carl Schmitt sau Céline, nu sunt un pudic din punct de vedere intelectual, dar acest lucru nu înseamnă că nu știu cine sunt dușmanii democrației constituțional-liberale, dușmanii libertății, egalității și fraternității. Întâlnindu-mă la un moment dat, la Frankfurt, cu domnul Gabriel Liiceanu – care este în prezent poate cel mai influent scriitor teoretician din România – l-am întrebat cum anume dorește să fundamenteze democrația liberală românească, pe operele lui Heidegger, Noica sau Cioran? A rostit ceva spiritual, dar de fapt nu mi-a răspuns la întrebare. [...]

5. Fără îndoială că politica promovată de Vadim Tudor își are rădăcinile în publicistica practică de către Cioran, Eliade și Noica în perioada interbelică și în timpul războiului, la fel cum filozofia dușmanilor jurați ai aceluiași Vadim Tudor își are sorginea în eseurile acelorași Cioran, Eliade și Noica. Care vor fi izvoarele spirituale ale opoziției? Adrian Marino (ca și mine în Ungaria) redescoperă pașoptismul. Îl pot asigura că nu va avea nici o șansă. [...]

7. [...] Paranoia ortodoxo-integristă are o oarecare bază reală. Iar la aceasta se mai adaugă parvenitismul, mitocănia și prostia central-est europene, mai exact, ale maghiarilor, care conferă cuvintelor «Balcan» și «Bizanț» un substrat de înjurături obscene. Maghiarii, cehii și slovenii disprețuiesc Balcanul pentru că au ceva mai mulți bani în buzunare. Această atitudine îmi provoacă silă. [...]

9. Consider că este catastrofal faptul că atât intelectualitatea română, cât și maghiarii din Ardeal confundă statul național democratic cu statul etnico-discriminativ. Idealul americano-englez privind statul național definește cetățenia patriotică din punctul de vedere al «neutralității statului», independent de determinările etnice, la fel cum același ideal definește laïcité-ul, independent de confesiuni. [...]

10. Exemplele frumoase și patriotice ale autocriticii naționale române le putem regăsi în activitatea lui Sorin Antohi, H.-R. Patapievici, Lucian Boia și alții – sunt atitudini mărețe și curajoase, dar (precum orice hiper critică) fără un program politic anume. Forma carnavalescă, plebeiană a autocriticii poate chiar să și decadă: excelenta revistă satirică unde până nu de mult editorialele erau semnate de către Mircea Dinescu, este vorba de «*Academia Cațavencu*», revistă care în epoca de aur era mai bună decât parizianul «*Charlie Hebdo*», astăzi este o revistă-magazin naționalistă boulevardieră, care în marea-i amărăciune aruncă cu noroi chiar și în ceea ce îi este drag. Munca voastră curajoasă este alterată de

minciuna fatală: voi credeți că antifascismul trebuie mascat în anticomunism. [...]”. (traducere din limba maghiară de Anamaria Pop)

20 februarie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 556]** La rubrica *Eseu*, Constantin Trandafir scrie despre *Barocul matein*: „Mai toți exegeții au convenit asupra unui Mateiu al barocului, poate nu în descendența directă a lui Neagoe Basarab, Miron Costin, Dimitrie Cantemir, Ion Budeai-Deleanu, dar sigur în lumina balcanismului crepuscular peste care se așterne vâlul somptuos de poezie și se răsfrâng irizările spectaculare, linie mai bine reprezentată de Anton Pann, Bolintineanu, Ion Ghica, Macedonski, Arghezi, Ion Barbu, G. Călinescu”. ■ La rubrica *Pro și contra*, sub titlul *Fantasmeme reinterpretării lui Creangă*, Mircea A. Diaconu recenzază monografia lui Constantin Parascan *Ion Creangă. Măștile inocenței. Viața și opera* (Ed. Junimea, Iași, 2000). Teza centrală a cărții lui Parascan, explică Mircea A. Diaconu, este că atitudinea definitorie a personalității lui Creangă este disimularea: „Cum precizează încă din titlu, Constantin Parascan consideră că existența și opera lui Creangă nu pot fi înțelese corect fără a aduce în discuție atitudinea definitorie a personalității lui, și anume *disimularea*. Este, dacă vreți, teza centrală a cărții. Însă despre disimulare la Creangă s-au scris, totuși, pagini întregi, ba chiar de exegeți de primă mărime. Noutatea constă, ca să zic așa, în felul în care se motivează acest comportament și în dezvoltarea ideii că, drept instrument al disimulării, sunt folosite *măștile inocenței*”. ■ La *Texte și contexte*, Constantin Coroiu se oprește asupra *Carnetelor* lui Mircea Sântimbreanu (Ed. Amarcord, Timișoara, 2000). Apărute în îngrijirea Sandei Sântimbreanu și a lui Ion Nicoale Anghel, paginile de jurnal ale lui Sântimbreanu – spune Constantin Coroiu – îi au ca personaje de prim-plan, printre alții, pe „despoții ideologici ai epocii”: „Unii sunt odioși, alții sunt doar obedienți față de «organe», nu o dată inocenți și chiar simpatici în pitorescul lor. Dintre aceștia din urmă, Suzana (Suzănica) Gâdea se detașează, creând în juru-i o adevărată mitologie negativă care, orice s-ar spune, dă culoare și individualizează o epocă”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 52]** Petre Stoica și Mihai Ursachi sunt omagiați de redacție cu prilejul împlinirii a 70, respectiv 60 de ani. ■ Rubrica *Eveniment* este consacrată redeschiderii, pe data de 2 februarie 2001, după doi ani de renovări, a Institutului Francez. □ Răspunzând întrebărilor Ralucăi Alexandrescu, Clara Wagner, director adjunct al Institutului Francez și atașat cultural al Ambasadei Franței la București, vorbește despre noile programe culturale ale Instituției: „Pe planul programelor propriu-zise, schimbările au intervenit pe parcursul întregului an care s-a scurs, în sensul punerii accentului pe promovarea diversității de fațete ale culturii și gândirii franceze și pe schimburile culturale franco-române. Ne străduim să contribuim la promovarea reciprocă a celor două culturi. Proiectele Institutului vizează îmbogățirea fondului de documentare, nu

numai modernizarea instrumentelor de acces, mai ales în ceea ce privește științele sociale și artele (în special fotografie, arhitectură etc.). Aspectul reînnoirii fondului de carte este prioritar, mai ales pentru că biblioteca este o parte importantă a Institutului, atât de importantă, încât Institutul a fost mult timp asimilat numai bibliotecii”. ■ La rubrica *Structuri în mișcare*, Ion Bogdan Lefter atrage atenția asupra „personajului misterios” George Voicu, autor al unor volume polemice având ca temă „presupusul «antisemitism» al mai multor personalități culturale românești” – *Zeii cei răi. Cultura conspirației în România postcomunistă* (Ed. Polirom, Iași, 2000), *Mitul Nae Ionescu* (Ed. Ars Docendi, București, 2000) și *Teme antisemite în discursul public* (Ed. Ars Docendi, București, 2000): „Aproape necunoscut în afara mediilor profesionale foarte specializate prin care a circulat, el a devenit peste noapte protagonistul marelui «scandal» intelectual al anului trecut [...]. Totul a pornit de la traducerea unui articol al său mai vechi, publicat inițial în toamna lui 1998, în revista «Sfera politicii», adică în țară, în românește și în tiraj mic. Reacții n-au fost atunci de nici un fel. Un an și ceva mai târziu, la finele lui 1999, textul e inclus într-un grupaj despre noile naționalisme postcomuniste din România și Ungaria apărut în «Les Temps Modernes». La scurt timp, în ianuarie 2000, reputatul cotidian «Le Monde» recenzează dezbaterea”. Parcurgând volumele în cauză, Ion Bogdan Lefter reface proiectul ideatic al autorului: „Din punctul său de observație, George Voicu urmărește evoluțiile discursului public, în special ale celui intelectual, de toate orientările, mai ales în formele sale fixate în presă. Perspectiva de ansamblu îi facilitează sesizarea recurențelor, a obsesiilor colective, a devianțelor semnificative care structurează câmpul ideilor și al mentalităților din România actuală. Se constituie astfel un fel de «repertoar» tematic negativ, un index al malformațiilor discursului public al perioadei. După care autorul reface invers traseul: prin parcurgerea cvasi-exhaustivă a surselor și prin fișare atentă, începe să acumuleze în jurul fiecărei probleme identificate un «probatoriu» riguros ordonat. Concluziile deduse la nivelul sintezei observațiilor personale și transformate în premise de cercetare sunt astfel demonstrate concret, analitic, strictamente obiectiv. Finalmente, peisajul întreg se va recompune din însumarea rezultatelor obținute prin parcurgerea acestor multiple piste de investigare”. ■ La rubrica *Literatură*, Andrei Bodiu prezintă volumul de poezie al lui Radu Andriescu *Eu și câțiva prieteni* (Ed. Brumar, Timișoara, 2000). Temele cărții, spune Bodiu, „rămân circumscrise în interiorul optzecismului”, ironia ocupând, între acestea, un loc central: „Ironia se conturează subtil. Ea nu e corosivă, ci blândă, ca un zâmbet înflorit în colțul gurii. Astfel construită, ironia, arma flexibilă, se transformă adesea în autoironie”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Ion Buzera se oprește asupra volumului lui Ion Vartic *Cioran naiv și sentimental* (Ed. Biblioteca „Apostrof”, Cluj-Napoca, 2000). Folosind „lentile de lectură postmoderniste” – explică Buzera – Ion Vartic urmărește să capteze „codurile secrete” ale scrisului cioranian printr-un demers de tip cartografic: „Ion Vartic are un mod cu totul aparte de a capta «codurile secrete»

ale unui autor, pornind de la problematici periferice, de la incursiuni în laboratoarele «alchimice» /psihanalitice, absconse ale creativității ori de la cutare amănunt, fără pretenția aparentă a razei lungi de acțiune. Țesătura discursului critic este însă atât de deasă încât creează iluzia unei debarcări de la început pe teren ferm. În fapt, Ion Vartic începe prin a tatona limanurile, golfurile, configurațiile exterioare ale insulei. Este un Robinson căruia, pentru a coloniza critic teritoriul vizat, îi sunt necesare coordonatele spatio-temporale exacte. Astfel că, o data situată, opera vă putea fi explorată, dar și interconectată. Imaginația critică devine, în acest caz, operație aproape cartografică, abilitatea demonstrațiilor deduse unele din altele și răspunzându-și de departe nemaiaivând decât la nivelul de suprafață – unul deloc neimportant – un aer de insolit”. ■ La rubrica *Interviu*, Raluca Alexandrescu îl are invitat pe Sorin Alexandrescu. Întrebat despre marii profesori pe care i-a avut în studenție, Sorin Alexandrescu mărturisește că, în ciuda a ceea ce s-ar putea crede, Tudor Vianu nu a fost pentru el un „guru”: „Întâlnirea cuiva cu o mare personalitate îi acordă primului aura privilegiului unui ucenic care a stat în preajma unui guru; o supradimensionare pozitivă simetrică celei negative, a lipsei simțite ca un eșec spiritual. Numai că Vianu nu a jucat acest rol de guru pentru mine. Probabil că și eu, prin 1957–1958, când îi audiam cursurile, la 20–21 de ani, simțeam nevoia unui guru: eram la vârsta unei prelungite crize adolescente, în căutarea unui tată simbolic – știut fiind că o comunicare profundă cu tatăl real, indiferent de calitățile sau defectele lui, este imposibilă – un «tată» pe care nu-l puteam găsi nici în persoana îndepărtată a lui Mircea Eliade, deși familia, inconștient, astfel mi-l prezenta, nici în întâlnirea extraordinară cu Sorana Țopa, persoana a cărei forță spirituală și personalitate mi-au înrăurit, cred, cel mai mult viața”. Generația lui Mircea Eliade, Cioran și Noica – consideră comparatistul – nu este deloc una omogenă, ea doar pare astfel privită dinspre prezent: „Mircea Vulcănescu definea generația într-un eseu cu același nume [...] printr-un grup de oameni de aceeași vârstă care au conștiința solidarității și care au participat la un anume eveniment istoric definitoriu pentru formarea lor, astfel că în activitatea lor predomină anumite teme comune. Junimea și Criterion corespund acestei definiții, dar în ce măsură au fost membrii lor solidari și în ce măsură au fost temele lor comune? Tot secolul XX s-a împărțit, într-un fel, între moștenirea Carp/ Maiorescu și moștenirea Xenopol/ Eminescu. Din ceea ce Vulcănescu numește «generația de la 1907» fac parte Iorga, născut în 1871 și Zeletin, născut în 1882, iar din «generația de foc», a primului război mondial, Nae Ionescu și Ralea, Crainic și Vianu. Nimic mai diferit decât membrii unor asemenea cupluri. Îi mai putem vedea noi astăzi ca definitorii pentru generația lor? Nimeni nu a analizat mai atent generația tânără de atunci ca Mircea Vulcănescu, totuși el distingea în cadrul acesteia «activismul prin disperare» (Eliade), de «istorismul prin resemnare», misticii ortodocși de raționaliști (Cioculescu), naționaliștii, de negativiști (Eugen Ionescu) și de marxști (Andrei Șerbulescu, adică Belu Silber, mai citit atunci decât astăzi). Propun toți acești

criterioniști un model unic? Nici vorbă. De fapt noi, «epigonii», lipim într-o singură paradigmă generaționistă ceea ce ei atunci vedeau ca un puzzle multicolor. Noi sublimăm în mit «generația interbelică» în același fel precum facem cu profesorii noștri, a propos de întrebarea precedentă. Noi proiectăm în trecut sensul omogen și exemplar pe care nu-l putem localiza în lumea noastră”. ■ Sub titlul „*Unic și trist stau în natură...*”, Gheorghe Crăciun publică un eseu despre caracterul mimetic-rezidual al scrisului: „Tot ce adun aici sunt dejecții, rămășițe, urme, umbre ale vieții mele. Nici nu poate fi altfel, chiar dacă ai ajunge să scrii minut de minut. Scrisul cu evidența lui compactă (mă gândesc la proză) și cu înlănțuirea lui în forță pe zeci și sute de pagini, asta și spune: că el nu exprimă un continuum al existenței, ci doar îl mimează. Compacitatea scrisului, coerența și consecvența substanței lui propoziționale arată cu precizie că el aparține imaginarului și reprezintă un spațiu în esența lui construit. El se construiește din resturi, dejecții, efulgurații, urme ale ființei tale vii...”. ■ La *Recenzii*, Dan Gulea aduce în atenție cartea-obiect semnată de Rodica Frențu și Florina Ilis *Haiku și caligrame* (Ed. Echinoux, Cluj-Napoca, 2001): „...pe pagina din stânga se afla câte o caligramă exprimantă a unei teme (primăvară, vis, floare, lumină etc.) specifice acestui gen japonez. Pagina din dreapta reprezintă traducerea în haiku a respectivului semn. Avem astfel 17 x 2 piese, dacă judecăm binar din punctul de vedere al tradiției sau dacă desfacem numărul magic 17, 5 + 7 + 5 haiku-uri, grupate câte 4 sub fiecare anotimp, iarna fiind însă exprimată printr-un haiku suplimentar (și detasabil) sub intraductibila caligramă mushin”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Valentin Protopopescu prezintă cartea lui Henri Wald *Homo loquens* (Ed. Hasefer, București, 2001), constatând că volumul nu aduce nimic nou în raport cu scrierile anterioare ale autorului: „Aduce oare ceva nou această culegere de microtexte, dacă e să o raportăm la cărțile anterioare? Privind sumarul volumului și răsfoindu-i cu atenție paginile, răspunsul sună, dezamăgitor, nu”.

● [„22”, nr. 8] La pagina de *Actualitate culturală*, Ștefan Borbély este prezent cu a doua parte a articolului *Nonșalanța regresivă*, consacrat volumului lui Ion Vartic *Cioran naiv și sentimental* (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2000), în care afirmă că lucrarea lui Ion Vartic se înscrie, și ea, în tipul de exegeză „complice” față de Cioran care domină întreaga istorie literară românească: „Până acum, Cioran a avut parte, în cultura română, de o exegeză facilitată de complicitate. Cartea lui Ion Vartic nu face, nici ea, excepție: acceptă baza de pornire a autorului investigat și o problematizează în sens literar. Cea dintâi complicitate e de ordin formal: volumul lui Vartic are, și el, un caracter subiacent fragmentar, reprezentând, de fapt, aglutinarea sub formă de carte a unor eseuri dispartate, grupate în jurul unei obsesii ordonatoare, unice. De fapt, avem aici două cărți cu subiect complementar; fiindcă primele 237 de pagini, până la capitolul *Ce mai fac domnișoarele Domnaru?*, insistă cu precădere pe mitul identitar cioranian (delimitarea vehementă de România, foarte pregnant prezentă și în *Caiete*, sau fantasmale corective pe identificare cu maghiarii sau cu evreii),

pe când restul, până la sfârșit, aduce în prim-plan motivul subliminal al regresiei în copilărie, din ce în ce mai acut – demonstrează I. Vartic – odată cu înaintarea în vârstă”.

21 februarie

● [„Luceafărul”, nr. 7] Articolul *Regruparea intelectualilor (IX)* al lui Marius Tupan critică prețiozitățile de limbaj ale unor cronicari literari contemporani: „În tot ceea ce fac par afectați, chiar rigizi, caută cuvântul prețios și gestul teatral, în speranța că vor căpăta protecție pe măsura zalelor zornăitoare, fără să bănuiască vreodată că, de fapt, își trădează vulnerabilitatea, tocmai atunci când încearcă să și-o ascundă”. ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Realismul inefabil*, Radu Voinescu recenzează volumul Monicăi Spiridon *Ștefan Bănuțescu. Monografie* (Ed. Aula, Brașov, 2000). Propunându-și o abordare eliberată de „poncifele” interpretărilor anterioare – spune Voinescu –, „cartea Monicăi Spiridon despre Ștefan Bănuțescu este, ca tot ce scrie, una incitantă, care te obligă să intri în dialog. Ea are darul de a atrage încă o dată atenția asupra unui scriitor cu o operă încă insuficient cercetată și de a deschide cu inteligență și perspicacitate drumuri noi în cunoașterea ei și a orizontului intelectual și estetic în matricea căruia s-a născut”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Octavian Soviany prezintă cartea lui Dan Grigorescu *Jocul cu oglinzile* (Ed. Universal Dalsi, București, 2000). Întemeiată pe o cunoaștere avizată a mișcării postmoderniste, lucrarea lui Dan Grigorescu – punctează Soviany – pune în lumină caracterul proteic al fenomenului: „...demersul analitic din *Jocul cu oglinzile* este mai degrabă analitic decât sintetic, în consonanță, de altfel, cu «caracterul proteic» al postmodernismului care e mult mai lesne de descris (cel puțin în stadiul actual al cercetării) decât de capturat într-o definiție. Astfel încât, înainte de a se aventura în elaborarea unui «model funcțional» al artei postmoderniste, Dan Grigorescu înaintează cu prudență prin abundența aproape monstruoasă a faptului artistic care pare să descurajeze din capul locului orice tendință de a fi subordonată unei «scheme generale de funcționare»”. ■ Irina Mavrodin tipărește poezii. ■ Lucian-Claudiu Amoran publică proză. ■ Sub titlul „*Fracturismul*” poetic – o negație neoavangardistă a optzeciștilor, Marin Mincu scrie despre mișcarea literară inițiată de Marius Ianuș și Dumitru Crudu. „Dincolo de bravada retorică”, apreciază Marin Mincu, manifestul fracturist marchează o ruptură necesară față de poncifele postmoderniste ale generației ’80, devenite expresii ale unei atitudini „burgheze”: „...«manifestul» celor doi tineri poeți constituie un act de curaj fie chiar și prin atestarea publică a unei atitudini de diferențiere netă față de poncifurile răsuflăte ale unui «postmodernism» neaglutinat, afișat ostentativ, de către promoția optzecistă, cu un «program pragmatic» coercitiv care să mascheze agresivitatea demolatoare, motivată, cu rare excepții, mai degrabă în planul imediat, acela al ascendenței revendicărilor politico-sociale decât estetice”. ■ În eseu *Scrisorile din „O scrisoare pierdută”*, Gelu Negrea pune în lumină rolul esențial al „textelor” în opera lui I.L. Caragiale: „Lumea lui

Caragiale este cotropită – sau măcar irigată subteran – de o veritabilă frenezie a textelor: din surse felurite și în forme diverse, ele acompaniază, determină, dublează, interferează, schimbă, secționează, îmbogățesc, comentează, bruiază, sintetizează ori deformează viața unor oameni seduși de magia cuvântului scris sau tipărit. Mistica textelor este atotcuprinzătoare, funcționând cu o energie debordantă, căreia personajele caragialiene nu sunt capabile să i se sustragă”. ■ Boris Marian publică poezii. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de jurnal. ■ La rubrica *Lecturi*, Corina Tiron se oprește asupra volumului *Povestea Marelui Brigand* de Petru Cimpoeșu (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). Talentul de prozator al autorului, spune Corina Tiron, se vădește în orchestrarea savantă a „vocilor” narative: „Vocile personajelor se întretaie, intră în prelungirea vocii naratorului într-un ansamblu de poziții interșanjabile. În această orchestrație fluidă nu se impune ca efect sonor decât o singură voce, vocea impersonală a istoriei”. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Florica Madritsch Marin traduce *Nouă psalmi* ai scriitorului austriac Thomas Bernhard.

● [„România literară”, nr. 7] Sub titlul *Ultima carte*, Nicolae Balotă prezintă volumul lui Laurențiu Ulici *Mitică și Hyperion* (Ed. Du Style, București, 2000), devenit, datorită morții tragice a autorului, cea din urmă carte de texte critice a acestuia. Cele două texte care dau titlul lucrării – scrie Balotă – se constituie într-o încercare de „definire istoric-caracterologică a poporului nostru” prin figura literară a oximoronului: „Aici se află nucleul doctrinar al proiectatei cărți, *Mitică și Hyperion*, din nefericire întreruptă prin curmarea vieții autorului. Cele două capitole: I. Oximoronul genetic – de la romanizarea dacilor la dacoromanizare; II. Oximoronul istoric – supraviețuirea ca viețuire, alcătuiesc doar o temelie pentru construcția ideatică de mai târziu. Înțelegem din aceste texte în ce măsură oximoronul făcea parte structurală din viziunea lui Ulici despre poporul său. Nu ne mirăm, deci, dacă din prefața amintită la marea antologie a poeziei românești, aflăm că în utopia Antologatorului, România devine în epoca postistorică, Oximoronia, țara absolutei compatibilități a contrariilor, «vestită și astăzi prin curat-murdarul tristeții ei umoriste, prin alba-neagra coborâre înălțătoare în dealul-valea unui râsu-plânsu de o inexpugnabilă transparență opacă»”. Volumul conține și un manual de bridge, care trimite, prin atenția acordată jocului de cărți, la pasiunea autorului pentru jocurile de cuvinte: „Acest mic manual de bridge, mai cuprinzător pentru subiectul pe care-l tratează decât manualul de vânătoare al lui Odobescu din *Pseudokynegetikos*, dar tot atât de ingenios alcătuit, viza undeva sus, foarte sus. El nu este doar un simplu ghid, nici o sumă a experiențelor unui expert. Omul politic Laurențiu Ulici năzuia și în bridge la o «întâlnire cu Europa», la o integrare europeană. Omul de litere găsea tot timpul corespondențe între jocul acesta și celălalt joc, cel cu cuvintele. Dacă imprevizibilul folosește în Poezie, el dăunează în bridge – cum o știa el prea bine – dar și unul și altul din aceste jocuri cu mărgelile de sticlă presupune judecăți, intuiții bine controlate, bine temperate”. ■ Gabriela Ursachi îi dedică articolul intitulat *Februarie* lui Anton

Holban, născut la 10 februarie 1902. Scriitor modern – spune Gabriela Ursachi – pentru Anton Holban autenticitatea confesivă revelează întotdeauna un „eu tragic”: „Anton Holban e conștient că noul curent literar căruia i s-a integrat este dificil. Romanul personal, de analiză, cu «nodurile» lui de luciditate, autenticitate și introspecție nu se află la îndemâna oricui. Noduri marinărești, de altfel. Sub aparența spovedaniei complete, «el (Sandu) își va permite toate confesiunile» și pare a duce la îndeplinire acea nevoie a autorului de a profita de literatură pentru a-și face portretul interior și a căuta să-și prelungească existența. În fapt, naratorul întinde o capcană bine gândită eventualului cititor. Autorul rămâne stăpân pe destinele personajului, dar se amuză ca de o bună farsă intelectuală dacă «s-a priceput uneori să-l inducă pe lector în eroare». Apele nu se aleg. Autor, narator și personaj trăiesc în hățișul ambiguităților interferente și se hrănesc precar dintr-o unică sursă: chinul, suferința «eului intimist» care este, prin definiție, un eu «tragic»”. ■ Marius Chivu semnalează apariția volumului lui Norman Mailer *Evangelhia după Fiu* (traducere de Irina Horea, Ed. Univers, București, 2000), autor premiat de două ori cu Premiul Pulitzer și cu National Book Award. ■ Gheorghe Grigurcu tipărește fragmente *Din jurnalul lui Alceste*. ■ Sub titlul *Scrisori persane*, Mircea Anghelescu evocă figura lui Otto Starck, traducător în limba română al lui Omar Khayyam. ■ În cadrul rubricii *Diagonale*, Monica Lovinescu vorbește despre personalitatea eroică a lui Tudor Greceanu, fost pilot al armatei române și deținut politic, autor al volumului de memorii și interviuri *Drumul celor pușini. Amintirile unui aviator* (Ed. Eminescu, București, 2000): „Când l-am cunoscut pe la mijlocul anilor '90 pe Tudor Greceanu la București, îi fusese amputat un picior, îi rămăsese doar pielea pe oase. Avea o minune de cap: inteligență, memorie și ținută în stare pură, incandescentă. Mi-am spus atunci că mărturia sa ar fi de neîmlocuit. Nici nu ar fi fost nevoie s-o scrie, vorbea ca și cum ar fi scris concis, semnificativ, evitând adjectivele și metafora. [...] Vlad Zografi a publicat în revista «Memoria» paginile rezultate din cele câteva întrevederi. Tudor Greceanu a murit însă înainte de a-și încheia ciclul. Le regăsim acum în cartea de care s-a îngrijit sora sa, Martha Greceanu, carte alcătuită mai ales din fragmente de interviuri, dar și din câteva texte scrise de autor. Ea ar trebui citită nu doar de specialiști, nu numai de istorici ci și de cei care pretind sau se lasă convinși că modelul autohton se reduce la un inevitabil Mitică și că bășcălia reprezintă singurul răspuns pe care un localnic balcanizat îl poate da Istoriei când îi iese în întâmpinare”. ■ Constantin Abăluță încredințează tiparului poeziile: *Aleph, Tăceri din clasele primare, Un timp inexistent, O pată, Poem răvășit*. □ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică *Videoclip cu Maia Morgenstern*. ■ La *Cronica edițiilor*, în articolul *Oameni politici în discursuri*, Z. Ornea salută inițiativa lui Ion Adam (*Panteon regăsit. O galerie ilustrată a oamenilor politici români*, Ed. Gramar, București, 2000) de a oferi o sinteză a genului oratoric din spațiul românesc, semnalând, totodată, anumite aspecte problematice: „Din păcate, nu și-a dus ideea până la capăt, amestecând, când și când, oratoria cu

publicistica. Sigur, sunt cazuri când oratoria se înfrățește cu publicistica (ca în cazul lui Delavrancea). Dar s-ar fi convenit păstra direcția anunțată, neamestecând genurile. Mai ales că se puteau găsi (ca, de pildă, în cazul lui Al. Vaida-Voevod) discursuri rostite în parlament sau în plenul conducerii partidului. Și pentru că tot am amintit insuficiențele acestei, totuși, ediții, cum, mă întreb, de lipsește, de aici, tocmai Titu Maiorescu, unul dintre marii noștri oratori, sau Ion I.C. Brătianu, incluzându-se, în schimb, Duiliu Zamfirescu, cu totul minor în acest gen și chiar Iuliu Maniu, evident lipsit de calități oratorice”. Cu excepția omisiunilor semnalate, cartea lui Ioan Adam – concluzionează Z. Ornea – este una „bine alcătuită”.

■ În cadrul rubricii *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu publică un fragment dintr-un studiu mai amplu dedicat lui Petre Stoica, menit să ofere cititorilor o imagine de ansamblu asupra creației poetului: „Poezia lui Petre Stoica este o cronică a vieții de fiecare zi. Mai exact, pretinde că este o cronică a vieții de fiecare zi. În realitate, printr-o ingenioasă tehnică a decupajului și prin scurte comentarii făcute cu bun-gust, poetul obligă existența cotidiană să își dezvăluie resursele de lirism. Fapte și împrejurări considerate banale și nedemne de a fi înregistrate de un poet devin pe neașteptate semnificative și emoționante. Capătă un fel de luminiscentă, ca și cum ar aparține unei legende”.

■ Rubrica *Inedit* conține fragmente din *Jurnalul* lui Florin Mugur. ■ La rubrica *Prepeleac*, Constantin Țoiu este prezent cu *Chinul facerii*. □ La *Ocean*, Paul Miron tipărește proză. ■ Lidia Vianu îl interviuează pe scriitorul contemporan englez Graham Swift, care vorbește, printre altele, despre viziunea sa asupra tehnicilor narative: „Nu privesc nici una din tehnicile narative pe care le folosesc ca pe un simplu procedeu și nici nu cred în inovație tehnică de dragul de a inova. Romanele nu sunt simple noutăți. Am sentimentul clar al formei, dar pentru mine forma se conduce după sentiment, după modelarea și ritmul emoției. Văd aici o legătură cu muzica, întrucât muzica are o logică irațională, afectivă, în ultimă instanță. E de asemeni binecunoscut că muzica e un limbaj fără cuvinte și, oricât ar fi de ciudat pentru un scriitor, am un mare respect pentru tot ce e fără cuvinte. Lucrurile nepuse în vorbe sunt adesea cele mai însemnate”.

■ Marius Sala scrie despre Rafael Lapesa, unul dintre reprezentanții de frunte ai școlii lingvistice spaniole. ■ La *Corespondență din Stockholm*, Gabriela Melinescu relatează despre conferința de la Stockholm din 29–30 ianuarie 2001 intitulată *Lupta împotriva intoleranței*.

■ În cadrul rubricii *La microscop*, Cristian Teodorescu deplânge penuria de editori de carte profesioniști din România contemporană: „În România sunt mult prea multe edituri și tot mai puțini editori de carte care se pricep la această meserie. Unde e, mă întreb ca scriitor, o Magdalena Popescu Bedrosian? Unde sunt lectorii de carte cu care puteai discuta pe îndelete, fără să-ți spună că trebuie să se ducă la celălalt sau celelalte servicii ale lor fiindcă altfel n-au nici cu ce-și plăti întreținerea la bloc?”.

22 februarie

● [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 7] În spațiul editorialului său, Nicolae Breban publică, sub titlul *Resentimentul – creator de istorie (variațiuni pe o temă nietzschiană)* un fragment din romanul inedit *Voința de putere*. ■ Sub titlul *Intelectualul și economia de piață*, Cătălin Țârlea opinează că demisia pe care Mircea Martin și-a depus-o „din rațiuni de incompatibilitate morală” de la direcția Editurii Univers a fost una forțată: „Unii poate sunt dispuși să accepte ideea că profesorul Martin «și-a dat demisia» de la conducerea Editurii Univers. Eu cred altceva: că a fost forța să plece. Că a fost alungat de la Univers în același mod cinic în care au fost alungați mulți oameni de valoare de la conducerea instituțiilor culturale, alungat de cei care au acolo interese pecuniare serioase”. ■ La rubrica *Șotron*, Dumitru Țepeneag scrie despre *Canonul literar și optzeciștii*, în care apreciază că, în ciuda militantismului lor, optzeciștii nu vor schima canonul decât atunci când unul dintre ei „se va încumeta” să scrie o nouă *Istorie a literaturii române*: „Generația ’80 nu va schimba canonul și nu va modifica ierarhia decât în momentul când unul dintre ei se va încumeta să scrie o *Istorie a literaturii române* ori măcar a *secolului XX*. Dar nu o construcție fantezistă, artificială și radical subiectivă precum *Postmodernismul* lui Mircea Cărtărescu, ci o adevărată lucrare de istorie literară, chit că pe alte baze teoretice decât cele ale canonului călinescian, perpetuat de criticii generațiilor ’60–’70”. Dintre criticii literari actuali, Țepeneag nu îl vede pe Ion Bogdan Lefter încercând să scrie o nouă *Istorie a literaturii române*, ci pe Ion Simuț: „Am auzit că I.B. Lefter e și el împotriva canonului călinescian. Mă bucur! Dar parcă nu-mi vine să cred că I.B. Lefter, în ciuda calităților sale evidente (și a altora poate mai puțin evidente!) se va înhăma la o sarcină atât de covârșitoare: scrierea, pe baze noi, a unei *Istории a literaturii*. Atunci cine? Remarcabil teoretician e și G. Crăciun, dar el e și romancier și încă unul foarte bun, care va apărea peste o lună la Paris. Deși mai obiectiv decât Cărtărescu (nici nu e greu!), el face o critică de susținere a generației lui. Eu, în ultimul timp, mă gândesc la Ion Simuț, care are toate calitățile necesare pentru a duce la bun sfârșit o lucrarea de asemenea proporții. Ce mă impresionează la Simuț, în afară de inteligența sa critică, darul formulei, dar și al analizei de adâncime, sunt soliditatea și obiectivitatea lui, faptul de-a fi – iertați-mi barbarismul! – transgenerațional”. ■ Sub titlul *Cavalerul creștin și visul baroc*, Geo Vasile glosează pe marginea motivului cavalerului în estetica barocă. ■ La *Cronica literară*, Marian Barbu se oprește asupra poeziei lui Vasile Tărășanu, situată în descendența aceleia a lui Vasile Alecsandri: „Linii de recognoscibilitate ale stilului (ambivalent – tradiție/ modernitate) s-ar exprima, s-ar întâlni în *peisaje* (pasteluri de un fermecător ambient à la Vasile Alecsandri, stilizat însă până la... linii melodice), în multiple nuanțe ale *artei poetice*, [...] în tonalități de *prozodie folclorică*”. ■ Rodica Aldulescu tipărește poezii. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul *Cartea milionarului* de Ștefan Bănuțescu: „Semnificațiile

acestei stranii narațiuni sunt dificil de extras. Există o sugestivă atmosferă de lume balcanică, orientală, de ținut la răscruce de drumuri, aflat și într-un moment de evident marasm economic. Încadrarea acestui ținut al Dicomesiei și Metopolisului în contextul social-politic și geografic al țării în acea perioadă este slabă, se amintește sporadic de Marmăția, de Transilvania, de București, de Carol I, de reforma agrară a lui Ferdinand, de Carol II. Dicomesia și Metopolisul sunt mai mult o parabolă prin care prozatorul a vrut să ridice la rangul de simbol tot ceea ce se petrecea în societatea vremii mai ales în ordinea semnificațiilor morale, etice. Ținând seama de caracterul alegoric al cărții, specific modalității artistice în care scrie autorul, de faptul că este primul volum, romanul a primit «Bun de tipar»”.

23 februarie

● [„Dilema”, nr. 417] Ancheta revistei este intitulată *Cum îți faci un nume în lumea artelor*. Participă cu texte și opinii Nicolae Alexi, Adrian Bratfanof, Paul Cernat, Marius Leonte, Cătălin Manole, Cosmin Manolescu, Luminița Marcu, Matei Martin, Alice Popescu, Cristi Puiu, Răzvan Rădulescu, Matei Șerban, Bogdan Suceavă, Corina Șuteu. □ Paul Cernat: „Ar fi indecent să cred că mi-am făcut deja un nume în critică și încă și mai indecent să mă apuc să împărtășesc cititorilor eventualele secrete (firește, inițiatice) ale dobândirii acestui «nume» nobil. După umila mea părere, numele ți-l faci nu doar prin foiletoane improvizate ori prin eseuașe gracile (bune și-alea), ci prin publicarea unor studii substanțiale, prin lucrări cu miză, prin proiecte cu bătaie lungă, prin curajul unor inițiative utile ș.a.m.d. Nu e cazul meu, deocamdată”. □ Luminița Marcu: „Nu există metode oculte, iar cine le caută, le va găsi în propria minte încețoșată. Dar există și lucruri despre care nu vorbești, de obicei, asta da: oamenii, locurile, revistele de care te-ai despărțit; recenzile, articolele pe care le-ai scris doar pentru tine, acasă, ca să te antrenezi; familia care te-a învățat să alegi oamenii de calitate; statul pe hol, atunci când era cazul, sau, dimpotrivă, răspunsul tăios, când nu se putea altfel; și tenacitatea, pe care o ai sau n-o ai”. ■ La rubrica *Glose*, Z. Ornea publică articolul *Un nume și un renume în sfera culturii*, în care vorbește despre începuturile activității sale de istoric literar. ■ În cadrul rubricii *La zi în cultură*, Gheorghe Crăciun sancționează inițiativa Editurii Compania de a edita romanul neterminat al lui Mircea Nedelciu *Zodia scafandrului* înainte de a se fi făcut un inventar complet al scrierilor rămase în manuscris ale autorului: „...mi se pare că ar fi nevoie de mai multă prudență în aruncarea pe piață a cărților unui scriitor dispărut și de mai mult calm filologic în tot ceea ce urmează a fi întreprins pentru restituirea integrală a operei lui. Ca prieten al lui Mircea Nedelciu și cunoscător apropiat al activității sale, cred că ar fi înainte de toate nevoie de o inventariere și clasare a tot ceea ce a rămas de la el: manuscrise (inclusiv cele din perioada liceului), agende, însemnări disparate, scrisori, articole neadunate niciodată într-o carte, interviuri, tăieturi din ziare și reviste, proiecte de altă natură (de pildă, scenarii de film de scurt metraj) etc.”. ■ La aceeași rubrică, Svetlana Cârștean

aduce în atenție apariția volumului lui Eugen Teodor *Oameni cu care aş muri* (Ed. Nemira, București, 2000), care cuprinde, în mare parte, texte publicate în revista „Dilema”.

27 februarie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 557]** La *Cronici*, Teodor Vârgolici prezintă cartea Mariei-Ana Tupan *Discursul modernist* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). „Cu o minuție de orfevriș – spune admirativ Vârgolici – Maria-Ana Tupan scoate în evidență esențele moderniste numai din anumite opere ale scriitorilor [analizați, *n.n.*], considerându-le pe deplin semnificative”. ■ Tot la *Cronici*, Ion Buzași recenzează volumul lui Virgil Nistru Țigănuș *Lumină lină. Discursul religios metaforic în poezia română* (Ed. Alma, Galați, 2001). Teza centrală a cărții lui Țigănuș, scrie Buzași, este aceea că sentimentul religios este o dimensiune esențială a poeziei românești: „Din «zorii literaturii române», sau din acea «dimineață a poezilor» despre care vorbea Eugen Simion, autorul prezintă alături de poeți cvasinecunoscuți ca Samuil Micu și poeți la care puțini antologatori de poezie religioasă s-ar fi oprit: Anton Pann, Vasile Alecsandri, pe care-l consideră un remarcabil «poet al luminii» [...], Nichita Stănescu, Marin Sorescu ș.a., pentru că autorul constată că sentimentul religios este o dimensiune permanentă a poeziei românești și face parte din ceea ce Constantin Ciopraga numea «personalitatea literaturii române»”. ■ La rubrica *Eseu*, Emil Manu analizează *Poemele poetului Ștefan Băciu*, remarcând talentul autorului de a face literatură din realitatea imediată: „*Poemele poetului tânăr*, cu care Ștefan Băciu intră în literatură, definesc o sensibilitate certă și impun o lirică de notație a imediatului, spețiu existențial pe care-l ilustrează, subliniind ideea că poezia se poate face și din realitatea comună”. ■ La *Texte și contexte*, Constantin Coroiu tipărește eseu *Lache și Mache, contemporanii noștri*, atrăgând atenția că anul 2002 va fi Anul Caragiale: „Nici o altă aniversare sau comemorare din calendarul culturii și artei românești nu va avea, în anul viitor [...], importanța celei privind împlinirea a 150 de ani de la nașterea genialului creator al *Scrisorii pierdute* și a nouă decenii de la moartea sa în Berlinul exilului autoimpus”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 53]** Cu prilejul împlinirii unui an de apariție a revistei, redacția publică un bilanț cu temele cele mai importante dezbătute, precum și lista de personalități intervievate de-a lungul anului 2000. □ În articolul consacrat evenimentului, Ion Bogdan Lefter deplânge atitudinea „ostilă” la adresa publicației din partea unor concurenți din piața culturală: „Între alte tipuri de atitudini, de la elogiul la indiferență, apariția «Observatorului cultural» a provocat și oarecare gelozii. Unii ne-au perceput drept «concurență» și ne-au tratat cu ostilitate. Nu ne-au ocolit mistificările și chiar loviturile sub centură, menite să «dovedească» ce intenții abominabile avem de vreme ce am avut tupeul de a lansa o revistă culturală! Printre «ideile» de acest fel, pe cât de lipsite de temei,

pe atât de tenace, drept pentru care tind să se fixeze în clișee, se prenumără și aceea conform căreia revista noastră s-ar afla în relații de «adversitate» față de «22» și – în genere – față de Grupul pentru Dialog Social, editorul ei». ■ La rubrica *Literatură*, C. Rogozanu glosează pe tema caracteristicilor esențiale ale speciei literare a jurnalului, cea dintâi dintre acestea fiind „autenticitatea”: „... într-un jurnal adevărat (prin «adevărat» înțeleg notația susținută timp de mai mulți ani) «esteticul» suferă transformări importante: se pierde intenționalitatea, de multe ori calitatea artistică apărând ca o deformare profesională; jurnalul este compus dintr-un număr limitat de reflexe aproape necondiționate. Se desfășoară adevărate ritualuri în fața paginii albe. Cu timpul, diaristul devine o adevărată mașinărie de consemnat; rutina este mobilul scriiturii și tot ea atrage, în mod paradoxal, cititorul, care desfășoară un act de autoflagelare citind cu nesaț gesturile cele mai mărunte, care își însușește tabieturile și reflexele autorului. [...] Deschidem un volum din *Jurnalul* lui Zăciu și observăm tragismul cu care consemna oprirea curentului electric. Poate părea o blasfemie ce spun, dar cu timpul tragismul se pierde și rămâne oprirea sacadată a curentului – este o informație pe care cititorul o reține cu mult mai multă ușurință dacă nu o «trăiește». Cine se mai poate identifica cu problemele epocii unui Pepys sau Iacob Negruzzi? Reținem mesele copioase descrise amănunțit de primul sau problemele cu jocurile de noroc în cazul celui de-al doilea. Pasajele eseistice, aforistice, cele pe care diaristul miza în mod naiv, ele sunt primele care devin pasaje de respiro; cititorul identifică redundanțele în mișcarea browniană diaristică. El depistează ciclicitatea stărilor iar dacă e «expert» identifică, surpriză!, schematismul puternic al părților de «meditație» sau al acelor reușite din punct de vedere literar. Organicitatea jurnalului nu este una a genului literar – stereotipiile îi asigură un fel de cod genetic textual». ■ În cadrul aceleiași rubrici, Cristina Ionica aduce în atenție romanul de debut al lui Marius Iosif intitulat *Petra* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000): „Romanul de debut al lui Marius Iosif conturează o provincie antedecembristă a speranțelor care se epuizează pe rând, a șanselor permanent refuzate, a declinului intelectual, a paraliziei voinței, în care «insulele» de activitate, de viață simțită că atare sunt puține și sortite unei consumări rapide». ■ Paul Cernat prezintă primul număr pe anul 2001 a revistei „Secolul 20”, devenită „Secolul 21”, număr dedicat „erei digitale”: „Opiniile care alcătuiesc acest dosar foarte consistent, extrem de interesant, sunt diverse, de la «cyberrezistenți» asumați (cea mai radicală voce: Irina Nicolau) la «cyberoptimiști» (trecând prin toate nuanțele intermediare), de la texte acut confesive și proze la eseuri și studii specializate, rezultând, practic, o cvasi-«holografiere» multidisciplinară, o adevărată «rețea» a problemelor și angoaselor pe care le ridică intrarea în era cibernetică, odata cu așa-numitul apus al Galaxiei Gutenberg, anunțat încă de acum câteva decenii de către Marshall McLuhan». ■ La rubrica *Studii culturale*, sub titlul *Cum să numim această metamorfoză? Câteva considerații pro și antiamericane*, Gheorghe Crăciun consideră postmodernismul, în contrast cu toate celelalte -isme, ca fiind

o mișcare culturală provenită din globalizare: „Această nouă mișcare de regenerare a poeziei și a valorilor pe care omul le acordă lumii și propriei sale individualități, a venit și vine de peste Ocean. Generalizând, am putea spune că manierismul e italian, barocul e spaniol, romantismul e german, realismul e rusesc, simbolismul e francez și așa mai departe. Dar postmodernismul? Postmodernismul, fie el înțeles și că una dintre fetele modernității, nu e american, așa cum nu e nici italian, francez, polonez etc. El caracterizează o întreagă lume globalizată, integrată în circuitul mondial de valori culturale”. ■ În partea a doua a interviului acordat Ralucăi Alexandrescu, Sorin Alexandrescu vorbește despre starea actuală a cercetării științifice umaniste, în care teoria a devenit esențială: „Este foarte greu să vorbim astăzi de curențe sau mode. Postmodernitatea în știință înseamnă, printre altele, dispariția criteriului aditiv: ce succede nu se mai adaugă anteriorului, în sens de creștere «organică» a acestuia. Modele vin mereu, dar ele rareori aglutinează în curențe, iar curențele rareori mai sunt acceptate unanim ca atare, devenind, măcar câțiva ani acolo, noi paradigme. Despre metodologie nu se mai vorbește decât ricanând. Rămâne teoria, adică elaborarea conceptuală în marginea unei practici, și teorie, da, se cere. Despre nimic nu mai poți scrie fără cunoașterea teoriei, adică a bibliografiei, dar și a poziției pe care o iei în cadrul acesteia”. Cât despre implicarea intelectualilor în politică, crede Sorin Alexandrescu, vremea acesteia a trecut: „Am crezut, din 1989 până astăzi, dar și mai înainte, în necesitatea absolută a acestui angajament. Nu mai cred după alegerile din 2000. A nu știu câta oară intelectualii au dovedit incompetență, nepăsare, vanitate și mai ales flagrantă lipsa a simțului realității. Nu au fost în stare nici să stea alături de politicienii pe care i-au sprijinit în 1996, precum Emil Constantinescu, nici să «fabrice» alți politicieni, «mai buni», precum Isărescu. Ce rost mai are atunci «angajarea»? În fond, atâta timp cât s-a angajat, intelectualul a făcut-o ca un substitut al politicianului, care ori nici nu exista, ori, dacă exista, nu voia sau nu știa să se angajeze. Experiența ultimilor 10–11 ani a dovedit că rolul de substitut nu este eficient și că el adesea este chiar contraproductiv. A sosit epoca politicienilor de meserie, fie de rasă, fie nu. Când politicienii preiau politica, intelectualii este bine să se retraga în rolul lor inițial, de comentariu, explicație și evaluare a politicii”. ■ La rubrica *Recenzii*, Iulia Dondorici prezintă volumul epistolar al lui Radu Petrescu intitulat *Correspondență. Sinucidere în Grădina botanică* (Ed. Biblioteca „Apostrof”, Cluj-Napoca, 2000). Cartea dezvăluie, scrie recenzenta, „un personaj întors spre sine”: „«Epistolarul» lui Radu Petrescu dezvăluie un personaj tulburător, de o mare complexitate auctorială și umană, întors spre sine, dar nu mai puțin receptiv la lumea din jur. Cele patru serii epistolare (către Petru Creția, Miron Radu Paraschivescu, Norman Manea și Mircea Muthu) diferă din punct de vedere tematic și al tonului afectiv. În spațiul lor, Radu Petrescu se mișcă mai liber decât în jurnal – mai «construit», mai «făcut» – lăsând uneori să-i scape din mână «oceanul întors» prin care privește lumea, deși spectacolul ei «pe viu» îl agresează prea ades”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Paul Cernat semnalează

apariția volumului didactic al lui Henri Zalis și Silviu Badia *Scriitori români peregrini – traiectorii literare în timp și spațiu* (Ed. Universal Dalsi, București, 2000): „Cartea de față – o sinteză de utilitate didactică dezvoltând o lucrare din 1973, *Scriitori pelerini* – este concepută ca o crestomație a literaturii de călătorie produse de scriitorii români, de la spătarul Nicolae Milescu până în zilele noastre”.

● [„22”, nr. 9] La pagina de *Actualitate culturală*, redacția informează despre dubla lansare de carte de la Uniunea Scriitorilor a volumelor lui Mihai Șora *Câteva crochiuri și evocări* (Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 2000) și *Filosofice* (Ed. Elion, București, 2000), prezentate de Stelian Tănase, Geo Șerban și Alexandru Paleologu. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Ștefan Borbély prezintă, în termen elogi-os, lucrarea Alinei Pamfil *Eedeul – o formă a neliniștii* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000): „Excelent lucrată, de pe marginea premiselor sale metodologice, cărții Alinei Pamfil i se poate prevedea un destin glorios, de durată”.

28 februarie

● [„Luceafărul”, nr. 8] La ancheta revistei, având șapte întrebări, răspund, printre alții, Nicolae Manolescu, Alexandru George, Horia Gârbea, Marin Mincu, Gabriel Dimisianu, Dan Stanca, Bujor Nedelcovici, Alex. Ștefănescu, Octavian Soviany. Lista întrebărilor: „1. Unii comentatori – e adevărat, puțini – consideră că ierarhiile literare ar fi *înghețat* în urmă cu trei decenii. Le împărtășiți părerile? 2. Se poate vorbi de un timp neprielnic creației în ultimele decenii sau e doar o diversiune a celor nemulțumiți de propriile texte? 3. Avem suficiente argumente să credem că în literatura română actuală înregistrăm totuși o perioadă propice creației autentice? 4. Credeți că simpla alcătuire de pomelnice, de liste ajustate, cel mai adesea dovedind arbitrar, snobism și întotdeauna superficialitate, poate suplini cercetarea filologică argumentată? 5. În această perioadă de contestări și ignorări, întâlnim autori supraevaluați. Încercați să le stabiliți realele dimensiuni. 6. O operație asemănătoare e benefică și pentru cei subevaluați. De ce credeți că aceștia se află pe rafturi ignorate? Sunt condamnați să rămână acolo sau n-au avut – încă – parte de studiile ce li se cuvin? 7. Ați fi dispus să nominalizați câțiva scriitori nedreptățiți? Ce virtuți, care n-au fost observate, posedă? Cum ar putea domniile lor să forțeze ierarhiile?”. □ Nicolae Manolescu: „1. Problema e mai complicată decât pare și nu poate fi rezolvată în cadrul, fatalmente restrâns, al unei anchete. [...] Sunt de părerea celor care (I. Simuț, de pildă) cred că ierarhia actuală din literatură este, în linii mari, cea stabilită prin anii '60–'70 ai secolului trecut. 2,3. Creația are legile ei. Prielnic ori dimpotrivă, timpul este de obicei pentru publicarea operelor, nu pentru scrierea lor. Există dovezi clare că puterea de creație nu scade (nu crește) în funcție de condițiile externe ale tipăririi. 4. Nu, desigur. Clasamentele țin de o viziune sportivă asupra literaturii. Reflectă o modă. Atât. 5,6,7. Întâlnim și scriitori supraevaluați, și scriitori subevaluați. Ba chiar și scriitori subevaluați ieri, supraevaluați azi și care, probabil, își vor găsi locul just

măine. De pildă, I.D. Sîrbu. În căutarea locului cuvenit se află Alexandru Vona [...], ca și Alexandru Sever, Vintilă Horia și alții. Nedreptățiți, nu. Dar nu îndeajuns prețuiți sunt destui: Nora luga e un bun exemplu”. □ Horia Gârbea: „1. Sunt optimist în această privință: ierarhiile nu îngheață niciodată. Ba chiar după '90 dezghețul e destul de semnificativ. Sigur că, în timp, unele ierarhii se fixează, firesc. Toată lumea ajunge să fie de acord asupra importanței unor autori. 4. Întrebarea subînțelege răspunsul: nu! Ierarhiile literare sunt relative și înțelegerea acestei relativități îți dă plăcerea vieții. Nu au nimic comun cu clasamentele ATP. [...] 5,6. Înclin să cred că literatura noastră are mai mulți «supra-» decât «sub-». Revistele gem de recenzii elogioase ale unor necunoscuți despre alți anonimi. 7. Sunt unii autori nu atât «subevaluați», cât uitați, pierduți în noianul de apariții. [...] Sunt autori supraevaluați prin destin (N. Labiș), alții subevaluați datorită inconfortului stârnit de persoană (Paul Goma), la alții opera (sau o parte a ei mai bună) plătește azi pentru porcăriile autorului (Sadoveanu, E. Barbu, P. Dumitriu). Nici succesul nu-i fără riscuri. Un autori sunt subevaluați exact prin... supraevaluare. E cazul lui Nichita Stănescu, îngropat în clișee, hagiografie, epigonism. [...] Unor scriitori li se subevaluează sau ignoră partea bună a operei pentru a fi potențată comercial cea mai subțirică (Marin Preda și, mai nou, Mircea Cărtărescu)”. □ Alexandru George: „1. Nu cred că susține cineva în mod serios faptul că ierarhiile literare «au înghețat» acum 25-30 de ani. [...] Împotriva acestei viziuni, eu cred că întreaga literatură din perioada 1938 până astăzi trebuie repusă în cauză, asta însemnând și o gravă dizlocare a ierarhiilor, așa cum s-au consolidat ele în răstimp, adică în mai bine de o jumătate de veac de influență nefastă a politicului, mai precis, a spiritului totalitar. 5. Fără discuție că, direct sau indirect, critica a fost împiedicată să spună adevărul, tot adevărul, fără de care nici una dintre valorile reale ale literaturii din ultimele decenii nu se poate considera omologată chiar dacă ele nu sunt contestate integral. Ca să mă refer numai la proză, este sigur că Șt. Bănulescu, Fănuș Neagu, D.R. Popescu, Augustin Buzura, Constantin Țoiu. Nicoale Breban au fost supraevaluați în diferite grade. 6-7. O nouă lectură, eliberată de preconcepții, va trebui să rectifice multe erori de apreciere. Dar întrucât ele au fost comise mai ales de noua critică, a anilor '60, să-mi fie îngăduit că, atunci când aceasta va înceta să dea tonul în publicistica actuală, cei care vor avea de câștigat vor fi tocmai cei nesocotiți de ea. Mă gândesc mai ales la cei din generația războiului, unde atât Victor Valeriu Martinescu și Constant Tonegaru, cât și Mircea Popovici vor fi descoperiți la adevărata lor valoare”. □ Gabriel Dimisianu: „1. Nu le împărtășesc. În treizeci de ani ierarhiile s-au schimbat considerabil și cine vrea să vadă acest lucru îl vede. Ce loc ocupau în ierarhiile de care vorbești scriitori, azi considerați importanți, ca Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Leonid Dimov, Alexandru George, Costache Olăreanu? Abia le apăreau primele cărți și aproape că nu contau în ierarhie. Azi, scrierile lor sunt repere ale valorii. [...] 4. Cercetarea numai *filologică* este neconcludentă, căci limitează discuția la chestiuni de limbă sau de corectitudine a editărilor.

Cercetarea *critică* ar trebui să ne intereseze, acțiunea de judecare a operelor după criterii de valoare. «Pomelnicele» au și ele semnificația lor și, în fond, cine recurge la ele și le asumă Sunt expresia unor opțiuni personale. Altceva era însă înainte de '90, într-adevăr, când exprimau, cel mai adesea, punctul de vedere oficializat. [...] 5, 6, 7. Asistăm la supraevaluări ale unor scriitori cărora li se iau în considerare și alte merite decât cele artistice, ținând de biografie, de comportamentul civic etc. Poate că acesta este și cazul lui Paul Goma, căruia, uneori, i se acordă statutul de mare scriitor. [...] Există și subaprecieri ale unor buni scriitori împinși pe nedrept pe «rafturi ignorate», cum spuneți. Teodor Mazilu ar fi, după mine, unul dintre aceștia». [...] Un important romancier ignorat este Alexandru Sever a cărui monumentală *Carte a morților*, roman de idei de mare forță, nu a interesat pe nimeni. De fapt, nu chiar pe nimeni, ci numai, după câte știu eu, pe regretatul Valeriu Cristea, care i-a dedicat la apariție un întins comentariu». □ Marin Mincu: „1. Se face mult zgomot în legătură cu ierarhiile literare, la noi, după '89. În realitate, critica postbelică a fost vigilentă să nu treacă de un anumit prag al credibilității în ceea ce privește judecățile de valoare. Dacă avem în vedere criteriile estetice adoptate, nu mi se pare că există discrepanțe prea mari de evaluare. S-ar putea constata o fluctuație endemică de receptare, dar aceasta este determinată de anumite grupări ce s-au considerat emarginate de la funcțiile imporante (în instituțiile de cultură și în diverse posturi rentabile) și pentru a accede la acestea, au recurs tactic la simularea contestării ierarhiilor. [...] ...de câțva timp, este atacat cu vehemență G. Călinescu, întrucât *canonul estetic* impus de acesta îi împiedică pe unii să demoleze scara de valori cunoscută pentru a proclama o ierarhie care să înceapă și să se termine cu ei. [...] 2. Pentru scriitor și în general pentru artist nu există un etalon sigur pentru a stabili «timpul cel mai prielnic creației» și s-a observat că arta a progresat uneori mai ales în epocile cele mai negre. Dacă se iau în considerație textele literare publicate la noi după '89, se constată în general că acestea nu se ridică nici în poezie, nici în proză și nici în critică sau eseu la valoarea celor apărute în perioada dictaturii. 3. Atât timp cât apar cărți în toate genurile literare și acestea sunt comentate de critică și apoi unele sunt și premiate înseamnă că moara literaturii macină din plin. [...] 5. Este evident că reversul contestării unor mari valori duce la supraevaluarea unor autori conjuncturali care au știut să se facă «simpatizați» de către unele grupuri, apărând curent în «pomelnicele» lor. De exemplu, între cele două războaie, Ion Minulescu era situat la o cotă atât de exorbitantă încât, cu toată împotrivirea unui critic de talia lui E. Lovinescu, romanul său *Roșu, galben și albastru* (fără nici o valoare în ordinea istorici literare) a fost situat de către cabala critică a vremii cu mult deasupra romanului *Pădurea spânzuraților*. Nu altfel stau lucrurile astăzi. Un scriitor supraevaluat este Mircea Horia Simionescu, bine plasat în vremea dictaturii ca șef de pagină culturală la cotidianul ideologic al PCR, «Scânțea». [...] Un poet căruia i se acordă o cotă prea ridicată față de ceilalți congeneri este și Mircea Cărtărescu. Valoarea sa ca poet, în contextul actual, nu este superioară acelea

acordate lui Ion Minulescu în perioada interbelică. Chiar în interiorul propriei promoții există poeți mai profunzi și mai autentici decât el, cum ar fi Liviu Ioan Stoiciu, Ion Mureșan, Matei Vișniec, Bogdan Ghiu etc. Textele cărtăresciene nu propun deocamdată un nou principiu poetic sau o nouă scriitură, cum s-a întâmplat cu Nichita Stănescu, Marin Sorescu sau Virgil Mazilescu, ci doar repetă experiența altora prin procedeul mecanic al aglutinării lexicale. [...] 6, 7. Căile subevaluării scriitorilor importanți sunt extrem de bine mascate și de parșive și, de cele mai multe ori, acestea sunt și eficiente, astfel că reparațiile cuvenite nu se mai fac sau survin prea târziu ca să mai conteze. [...] Se pare că Radu Petrescu a murit atât de timpuriu și din cauza lipsei de receptare din partea criticii; în cazul său reparațiile ce au urmat sunt salutare. Nu același lucru se petrece însă în ceea ce-l privește pe I.D. Sârbu; este încă inexplicabil pentru mine cum a fost posibil ca acest mare scriitor să fi avut domiciliu forțat până la sfârșitul vieții (1989) și să fi fost împiedicat să publice opere publicabile, fără ca «cerchiștii» (unii cu funcții importante în instituțiile Uniunii Scriitorilor precum Ștefan Aug. Doinaș sau Ioanichie Olteanu) să intervină în vreun fel pentru a i se ameliora situația”. □ Dan Stanca: „1. Nu, nu sunt de acord cu așa ceva. Dacă ar fi adevărat, atunci noi,ăștia din prezent, de ce am mai scrie? Mai mult sau mai puțin inconștient, scrisul reprezintă o competiție iar scriitorul concurează, altfel spus, și cu morții, și cu vii. [...] 2. Timp neprielnic pentru creație nu există niciodată. [...] Timp neprielnic este pentru receptare. [...] 3. Da, avem, dar repet: scriitorul, acum, trebuie să facă dovada unei forțe excepționale, adică trebuie să-și ia soarta în mâini, să fie conștient de faptul că nimeni nu dă pe el nici doi bani, este ignorat [...]”. 5. Este o întrebare foarte grea. Autorii supraevaluați sunt în general autorii norocoși. Eu cred că, așa cum au avut și au noroc în viață, au și în literatură. Din păcate, în lumea literală funcționează fără greș criteriul amicitiei prost înțelese”. □ Bujor Nedelcovici: „1. Cum să faci o ierarhie între Rebreanu, Camil Petrescu sau Hortensia Papadat-Bengescu? Până acum nu am auzit, în Franța, ca un istoric literar, critic sau jurnalist să facă o comparație valorică între Balzac, Stendhal și Proust. Sper că în curând vom renunța și noi la aceste metehne balcanice care ascund o lipsă de înțelegere critic-rațională a fenomenului artistic și literar. [...] 2. Cred că ar fi nevoie să facem o delimitare, înainte de 1990 nu putem vorbi de o perioadă de înflorire artistico-literară. Cultura era considerată o formă de propagandă politică, cenzura și-a impus arbitrar prezența (cu intensități diferite în timp), unii scriitori au fost interziși, alții arestați, iar cărțile erau uneori topite, scoase din biblioteci și mulți intelectuali au luat drumul surghiunului. După 1990 a fost o perioadă de reorientare culturală și literară dominată de publicarea «manuscriselor de sertar» (contestate de mulți nostalgici și echidistanți), a cărților interzise de cenzură, a jurnalelor, a memoriilor și a câtorva cărți originale. «Despărțirea de trecut» nu s-a efectuat printr-o delimitare limpede și clară, dar extrem de importantă. [...] 5. După 1990, în vidul socio-cultural creat, au năvălit toți cei care au fost obsedați de o carieră politică, socială sau

artistică. Ariviștii și oportuniștii au găsit un moment favorabil pentru a se afirma. Ei se străduiesc să se impună prin orice mijloace: presă, radio și, în special, televiziune. Se cațără pe scara falselor valori și sunt grăbiți, foarte grăbiți pentru că știu că timpul nu lucrează în favoarea lor. Valorile autentice se vor impune cu certitudine după ce «timpul ieșit din țâțâni» se va calma și apele vor intra în vechea lor albie. [...] 7. Nu o să mă refer la scriitorii nedreptățiți din țară pentru a evita orice posibilă interpretare de subiectivitate. Dar sunt câțiva scriitori din Occident puțin cunoscuți și unii chiar ignorați. Mă gândesc la Vintilă Horia, Leonid Arcade Mămăligă (a scris o carte remarcabilă: *Poveste cu țigani*), Horia Stamatu, iar din generația mai recentă: Basarab Nicolescu, Lucian Raicu, Oana Orlea, Rodica Iulian, Miron Kiropol, Sanda Stolojan și mulți alții”. □ Alex. Ștefănescu: „1. Nimic nu rămâne neschimbat. *Panta rhei*. A căzut comunismul, care părea etern, cum să nu cadă o ierarhie literară? [...] 2. Perioada 1945–1989 a fost în mod sigur nefavorabilă literaturii. Poate că unii scriitori, în particular, s-au simțit stimulați de existența unor interdicții, însă, în ansamblu, literatura a avut de suferit. [...] 3. Nici momentul de față nu este fast pentru evoluția literaturii. Dezordinea din România, surescitarea care a cuprins societatea românească fac ca scrisul și cititul să pară o îndeletnicire zadarnică și ridicolă. [...] 5. Un caz de supraevaluare flagrantă îl constituie acela al lui Gheorghe Crăciun, care a scris numai cărți plictisitoare și care totuși este considerat un autor demn de luat în seamă. [...] Sau cazul lui Norman Manea, un inginer cu veleități de scriitor, propus de unii pentru Premiul Nobel. [...] 7. Primii care îmi vin în minte sunt extraordinarii poeți Mihail Gălățanu și Mircea Bârsilă”. □ Octavian Soviany: „1. Nu, ierarhiile literare nu au înghețat și ar fi o naivitate să credem că ele ar putea să înghețe vreodată. Cât despre cele stabilite acum trei decenii, o reevaluare [...] este cu atât mai necesară cu cât nu putem să ignorăm faptul că ele nu s-au constituit în condiții de normalitate deplină, ci sub o presiune a politicului care a generat destule confuzii axiologice. Iar a invoca teza lovinesciană a autonomiei esteticului pentru a susține intangibilitatea acestor ierarhii mi se pare un semn de ipocrizie. Și apoi, dincolo de această imixtiune a factorului politic, în treizeci de ani orizontul de așteptare al cititorului a suferit mutații semnificative, conceptul de literatură, el însuși, este altul acum decât era, să zicem, în 1970, astfel încât astăzi citim și înțelegem altfel un text literar, iar gustul nostru s-a modificat simțitor. [...] 5. Autori supraevaluați au existat întotdeauna. Problema este dacă această supraevaluare este rezultatul unei insuficiențe a criticii [...] sau e consecința unei lipse de onestitate. Astăzi (și e firesc să se întâmple așa) sunt răsplătite cu elogii din partea criticilor acele cărți care (fără a fi neapărat niște capodopere) ilustrează o modalitate de a concepe literatura (specifică să zicem postmodernismului) impusă de ultimele promoții literare. Iar ceea ce se plasează în afara acestui canon riscă să fie ignorat sau subevaluat. 7. Aș putea să nominalizez doi asemenea nedreptățiți, poeta Gabriela Crețan [...] și poetul Viorel Mureșan”.

• [„România literară”, nr. 8] Răspunzând, în editorialul său, unui articol publicat de G.M. Tamás în revista „Elet es Irodalom” și reluat în „Dilema” din 16 februarie, Nicolae Manolescu combate ideea autorului conform căreia intelectualii români interbelici nu s-ar fi opus fascismului: „Nu e adevărat că intelectualitatea română interbelică n-a opus nimic fascismului autohton. Extrema dreaptă a fost combătută atât de gânditori de dreapta, liberali ca formație, cât și de o stângă social-democrată fără atașuri la comunism. În replica sa, Z. Ornea a alcătuit o întreagă listă. Capcana monopolistă la care m-am referit își arată aici roadele: Tamás ajunge să susțină, ca și comuniștii români de după 1944, că extrema dreaptă a fost dominantă, în interbelic, că toți intelectualii marcанți ai vremii (cu excepția comuniștilor, firește, sublimi, dar lipsind aproape cu desăvârșire) au fost naționaliști, șovini, antisemiți. Nu apelul lui Tamás de a admite «păcatele tinerețelor» lui Eliade, Cioran sau Noica e supărător – el e perfect justificat și discuția se face și la noi de la un timp – ci convingerea lui că numai Nae Ionescu și emulii săi au existat ca ideologi veritabili și seducători într-o epocă în care, de ce n-am spune-o apăsător, democrația liberală era – totuși – la putere în România (cel puțin până în 1938), spre deosebire de Ungaria, Bulgaria și de alte țări central și est-europene pe care fascismul le luase în stăpânire. La noi, stau mărturie studii, cărți, publicații, polemici în care extrema dreaptă era combătută și de dreapta liberală și de stânga democrată”. ■ La *Polemici*, Sorina Sorescu combate viziunea lui S. Damian, așa cum este aceasta expusă în articolul *Ce atârnă mai greu în balanță* („România literară” nr. 4/2001), text referitor la dinamica actuală a canonului literar: „...sunt, în principiu, de acord că unele repetiții, inerții și blocaje ale discursului critic din ultima vreme sunt de natură canonică (nu m-aș grăbi să le consider pe toate «anacronisme», pentru că un canon nu se schimbă complet la fiecare zece ani). De asemenea, admit că pierderea de viteză este, în unele cazuri, dublată de resentiment. Până aici, S. Damian are o dreptate, să-i zic așa, abstractă. De aici încolo, toate calculele domniei sale sunt greșite, bizare, absurde, inacceptabile. Îmi măsoar cuvintele de două ori și spun că a anula dintr-un condei valoarea unor scriitori ca Marin Preda sau Augustin Buzura este dovadă fie de orbire, fie de rea credință. A, că se întâmplă să clipească exact când vrem noi să-i prindem în poză? Îi mai și certăm, din când în când (de asta e interesantă viața în general și cea literară în special). Dar, dincolo de orice cherelă, scriitorilor de acest rang li se cuvine o dublă recunoaștere: cota literară propriu-zisă, care trebuie rediscutată, de data aceasta cu onestitate, și acea postură eroică pe care o capătă «opera» (scrisă) într-un regim totalitar”. ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Întâlnire cu literatura bună*, Alex. Ștefănescu prezintă volumul Adrianei Bittel *Întâlnire la Paris* (Ed. Compania, București, 2001). Personajul feminin central al povestirilor Adrianei Bittel, explică Alex. Ștefănescu, este un alter-ego al unei autoare iubitoare de literatură: „Proza scrisă de Adriana Bittel este marcată de experiența lecturii. Autoarea știe bine ce înseamnă literatura, astfel încât nu se lansează niciodată în istorisiri lipsite de semnificație. Fiecare personaj și fiecare

situație, chiar și insignifiantă, se eternizează în rama prozei ei, capătă acea luminiscentă care deosebește arta de realitate. Experiența lecturii, în afară de faptul că asigură tăietura impecabilă a narațiunii, este de multe ori însuși subiectul prozei scrise de Adriana Bittel. În centrul a numeroase povestiri se află un personaj feminin care cunoaște mai bine realitatea livrescă decât realitatea. Când iese din lumea cărților, acest personaj este stângaci și ineficient în confruntarea cu viața, iar lumina brutală a soarelui îi dezvăluie fără milă grotescul fizionomiei unor semeni. Volumul recent apărut, *Întâlnire la Paris*, excelează prin aducerea în prim-plan a vulnerabilei iubitoare de cărți, posibil alter-ego literar al scriitoarei”.

■ În articolul *Mircea Iorgulescu e cu ochii pe noi*, Alex. Ștefănescu îl ironizează pe criticul care „face naveta București–Paris” pentru aerul său de superioritate: „Mircea Iorgulescu continuă să aibă, în intervențiile lui publicistice, aerul unui clarvăzător care dă lecții. Făcând naveta București-Paris, se consideră un purtător de cuvânt al Occidentului în raport cu intelectualii din România. Drept urmare, faimoasa replică a personajului caragialian «Europa e cu ochii pe noi» și-a pierdut actualitatea. De acum înainte va trebui să spunem: «Mircea Iorgulescu e cu ochii pe noi!»”.

■ Gheorghe Grigurcu continuă să tipărească fragmente *Din jurnalul lui Alceste*.

■ În cadrul rubricii *Lecturi la zi*, Ana-Maria Popescu face o pledoarie pentru lectura cărții Irinei Nicolau și a lui Carmen Hulea *Credințe și superstiții românești după Artur Gorovei și Gh. F. Căușanu* (Ed. Humanitas, București, 2000).

■ C. Rogozanu aduce în atenție apariția traducerii, de către Mircea Ivănescu, a cărții lui Susan Sontag *Împotriva interpretării* (Ed. Univers, București, 2000). Unul dintre capitolele de interes ale lucrării, scrie Rogozanu, este cel dedicat lui Eugen Ionescu, constituit într-o „terapie pentru cititorul român tentat de apologii”: „Cititorul român se va opri cu interes asupra articolului dedicat lui Eugen Ionescu. Este cel mai decis «împotriva» din toată cartea și în el se simte un anume *parti pris*. Prima ispită ar fi să sărim în ajutorul «românului nostru» – nu este cazul atunci când e vorba despre un condei atât de fin precum cel al lui Susan Sontag. Și, ca să fiu sincer, am citit cu plăcere această demitizare a unui autor pe care critica românească este tentată de multe ori să-l «violeze» cu comentarii reverențioase, fără discernământ, fără vioiciune. Am doar două observații de făcut: într-un fel era previzibilă reacția autoarei care vede teatrul prin ochii lui Artaud («neangajarea» lui Ionescu este cea care supără) și, în al doilea rând, este evident că Susan Sontag nu-l cunoștea pe acel Ionescu «curajos» din *Nu*. În rest, repet, eseu poate fi o bună terapie pentru cititorul român tentat de apologii”.

■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu prezintă jurnalul lui Pericle Marinescu. În care autorul consemnează 40 de ani de experiență în regimul comunist: „Din cel puțin două motive jurnalul lui Pericle Martinescu este, pentru mine, un document mai teribil decât altele. În primul rând pentru că autorul nu reprezintă excepția, ci regula, nu era, în 1948, «cineva», nu a trăit ceva «deosebit», nu a fost închis, nu a încercat evadări spectaculoase, ci a îndurat mizeria zilnică, uzura și neliniștea permanentă, micile compromisuri care te înstrăinează de tine

însuși și de cei din jur, micile cedări, micul eroism enorm (scrisul zilnic) care totuși nu te salvează, mica demnitate care iese la suprafață de sub valul istoriei și se scufundă iar apoi, într-un joc fără veselie. Până și felul în care sunt făcute însemnările evită excesul, dramatizarea: eul este un martor, o voce aproape impersonală, un cronicar stăpînit, care nu se lasă dus de condei, conștient, de la un punct încolo de valoarea documentară a notelor lui. Nu face literatură și nu creează personaje, ci fotografiază pe-ascuns”. ■ *La Păcatele limbii*, Rodica Zafiu semnalează publicarea de către Academia Română a monumentalului *Dicționar al limbii române* (DLR): „Dincolo de aventurile apariției sale, de impresia unei povești fără sfârșit sau a unei opere care își devoră autorii, «dicționarul academiei» (așa cum e numit de obicei de specialiști, spre rapidă identificare) rămâne o operă esențială a culturii române și un instrument de lucru de o importanță indiscutabilă. Faptul de a indica (în funcție de stadiul actual al cercetărilor) primele atestări ale cuvintelor, mulțimea citatelor din epoca veche și organizarea istorică a sensurilor constituie principalele sale merite: materialul ilustrativ a fost și va continua să fie o bază și un mijloc de control riguros pentru numeroase investigații asupra evoluției limbii române”. ■ *La Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru tipărește poemul *Cântec naiv*. ■ În cadrul rubricii *Cronica edițiilor*, Z. Ornea prezintă, sub titlul *O zonă geografică inflamabilă*, cartea Mariei Todorova *Balcanii și balcanismul* (Ed. Humanitas, București, 2000), lucrare care redefinește – scrie Z. Ornea – conceptul de balcanism: „Dar autoarea noastră îi consideră balcanici pe albanezi, bulgari, greci, români, majoritatea foștilor iugoslavi (nu pe sloveni, dar pe croați, deși sunt catolici) și turcii cu anumite rezerve. De aici balcanizarea, apărută ca denotație politică, în 1878 și, mai apăsătoare în primul război mondial. Și, mai târziu, în 1960, un austriac socotea că termenul balcanic «era sinonim cu neseriozitate, letargie, corupție, iresponsabilitate, management deficitar, ștergerea competențelor și a granițelor în domeniul legislativ și multe altele»... Desigur, termenul era limitat la Europa de Est, dar se considera că a pătruns și dincolo. Ba chiar, mai târziu, balcanismul a fost identificat cu multiculturalismul. De fapt, crede autoarea noastră, termenul balcanic este depozitat de baza sa ontologică, adjectivul balcanic nemaicoincizând cu noțiunea sa”. ■ Sub titlul *La apa Vavilonului*, sunt tipărite fragmente din al doilea volum al memoriilor Monicăi Lovinescu, din perioada deceniilor șapte și opt, atunci când scriitoarea a devenit una dintre vocile postului de radio Europa Liberă: „Am evitat în aceste rememorări, cu foarte rare excepții și voi continua s-o fac, portretele în vitriol cu care exilul se arată atât de darnic. Uneori mi s-a atras atenția – și pe bună dreptate – că «serafizând» astfel nu mai sunt veridică și mă lipsesc în plus de deliciale estetizante ale sarcasmului. Fără a îndrăzni nici o comparație pe planul valorii, ce-ar însemna un Saint-Simon fără răutate, un La Rochefoucauld idilizant? Firește că personajele satanizate sunt mai expresive din punct de vedere artistic decât cele angelice, ținând de alfabetul dulcegăriilor. Dar eu nu cred să fi insistat asupra bunelor sentimente. Le-am evitat doar – pe cât se poate – pe cele rele, creatoare de bună

literatură. Deoarece nu ea – literatura – mi-a fost scopul dintâi, ci memoria, obsesia – de atâtea ori exprimată – ca realitatea aceasta caducă a exilului să nu se lase înghițită de uitare”. ■ Nicolae Balotă este prezent cu fragmente dintr-un proiectat volum memorialistic despre experiența sa în închisorile comuniste: „La 26 ianuarie 1960, în timp ce-mi țineam obișnuita «vorbire de seară», în fața episcopului Rusu, înconjurat de prietenii din celulă, m-a săgetat brusc gândul că în ziua aceea împlineam 35 de ani. Ajunsesem deci la acel *mezzo del camin di nostra vita*, termenul-limită pe care mi-l fixasem cu câțiva ani în urmă. Și mă aflu încă tot în închisoare, fără nici o perspectivă de eliberare înainte de ispășirea condamnării. Ba, chiar și atunci... mă întrebam... Nu există crepuscul în pușcărie, după cum nu există auroră. Deși ne sculam înaintea zorilor, nu vedeam niciodată soarele răsărind. Cât despre amurgurile lente, somptuoase, care mă copleșeau în adolescență, ele îmi erau demult interzise. Cum să asisti la scăpătarea soarelui, dintr-o celulă cu geamurile oblonite?”. ■ În *Pata de cerneală*, Constantin Țoiu abordează conceptul de terorism plecând de la un articol din „Le Monde”. □ La *Ocean*, Paul Miron publică proza *Război până la moarte*. ■ La *Cartea străină*, Andreea Deciu prezintă jurnalul lui Austin Warren, *Becoming What One Is* (The University of Michigan Press, 1995). ■ În cadrul rubricii *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie mărturisește că, pentru el, scrisul este asemenea unui drog: „Oricât de multă grijă am să precizez că nu despre Valéry, ci despre idei culese la întâmplare din eseurile lui scriu, nu e destul. Adesea, când polemizez, simt eu însumi că nu cu o frază mă războiesc. Faptul e criticabil la un asemenea mod de a proceda. Nu mi-am format o imagine de ansamblu, n-am urmărit modificările de parcurs. Evocând un trecut îndepărtat, Valéry scrie: «Lucrurile vagi mă iritau» (II, 1168). Se poate presupune că au încetat să-l irite. Cum zic, nu urmăresc modificările, deși nu mi-e greu să-mi închipui cât de mult m-ar irita ca cineva să-mi comenteze, luând-o drept actuală, o părere veche, de acum treizeci de ani. *À propos*. De când ar trebui să dateze părerea ca s-o iau, încă, asupra mea? Nici măcar de azi. Nu mă simt responsabil pentru vreo afirmație. O uit, nu mă interesează, nu mă recunosc în ea. Ce fac e un simplu exercițiu de stors cerneală din stilou. Am acest viciu: scriu. Ce anume, nu știu dinainte; după aceea, nu mai știu. Noțiunea de consecvență mi-e străină. Așa fiind, ar cam trebui, cum pe reclama pentru țigări se recunoaște că ele «dăunează grav sănătății», să-l previn pe cine mă bagă în seamă: o face pe riscul lui. Daune nu plătesc”. ■ Sub titlul *Trei surori din Canada*, Maria-Sabina Draga prezintă romanul scriitoarei canadiene Margaret Atwood, *Asasinul orb*, distins cu premiul Booker pe anul 2000: „Romanul lui Atwood captează cititorul – până la a fi imposibil de lăsat din mână –, prin nuanțarea complexă a unei sensibilități feminine de mare rafinament, care contracarează violența unui mesaj feminist adesea militant. Nivelul suplimentar al povestirii SF, care poartă, în realitate, titlul *Asasinul orb*, funcționează ca un comentariu metatextual, care suplimentează firul narativ principal. La aceasta se adaugă o fidelă imagine a societății canadiene din anii '30–'40, la care limbajul

folosit, presărat cu detalii din engleza canadiană a vremii, contribuie cu prisosință”.

[FEBRUARIE]

● **[„Apostrof”, nr. 2]** Sub titlul *Există „două Români”...*, Marta Petreu prezintă volumul Gabrielei Adameșteanu *Cele două Români* (Ed. Institutul European, Iași, 2000). Cuprinzând articolele publicate de autoare de-a lungul timpului în revistele „22” și „România liberă” între anii 1993 și 2000, cartea Gabrielei Adameșteanu – scrie Marta Petreu – poate fi citită ca o colecție de documente istorice contemporane: „Tonul cărții este calm. Referirile istorice sunt bogate, contemporaneitatea comentată stârnindu-i autoarei trimiteri istorice precise și avizate”. În același timp, continuă recenzenta, în texte se simte „mâna” autoarei *Dimineții pierdute*: „Poate fără să-și dea seama, poate cu bună știință, scriindu-și articolele politice Gabriela Adameșteanu a lăsat deschis ochiul prozatorului; ochi care a prins, în treacăt, «chipul României eterne». O țară cu «o cultură străveche a defetismului și resemnării», cu un «pesimism clișeizat», prinsă în «plasa ruginită» a regimurilor politice care o storc de vlagă, cu o clasă politică neprofesionistă, lacomă și imorală, pentru care «colcăiala de interese și lăcomii particulare» trece înaintea interesului țării”. ■ Rubrica *In memoriam* este dedicată lui Constantin Tacou. Portretul editorului este realizat de Marta Petreu, care insistă asupra relației deosebit de apropiate a acestuia cu Emil Cioran: „Era un domn înalt, uscat, fără vârstă, cu pielea măslinie, îmbrăcat oarecare, ca un american. Apropo de haine, mi-a povestit odată, cu haz, cum i-a telefonat într-o noapte, târziu, Cioran, să-i ceară, într-o stare de mare agitație, bani, să-și plătească taxele și să nu fie socotit cerșetor și cum a doua zi el i i-a dat, mirându-se însă că filosoful poartă haine din stofă englezească, în timp ce el însuși purta costumele până la tocire... [...] Îl evoca pe Cioran foarte des, întotdeauna când mergea la casa, de fapt, reședința lui din Varengeville. [...] După cum ne-a povestit adesea dl. Tacou, Cioran, proprietar al unui pod de casă din Dieppe, pleca din podul lui pe jos, cei 12 km până la Varengeville, în vizită la dl. Tacou și la soția lui, Christiane; căci în grădina acestora de la «Curtea normandă» avea loc destul pentru a-și astâmpăra nostalgiile tolstoiene: săpa, lucra pământul. Așa au ajuns să planteze, cot la cot, doi puiți de magnolie, pentru care au făcut gropi imense...”. ■ La *Cronica literară*, sub titlul *A treia femeie*, Irina Petraș prezintă patru volume: Ioana Drăgan, *Vietăți și femei* (Ed. Cartea Românească, București, 1997); Ioana Drăgan, *Poveștile Monei* (Ed. Atlas/ Du Style, București, 1999); Ion Simuț, *Arena actualității* (Ed. Polirom, Iași, 2000); Al. Protopopescu, *Romanul psihologic românesc* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Recenzenta se ocupă de asemenea, în cadrul aceleiași rubrici, de două debuturi: Nora Rebreanu Sava, *Sărbători de primăvară* (Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000) și Eugen Rațiu, *Moartea artei? O cercetare asupra retoricii eschatologice* (Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000). Deplângând stereotipiile judecăților critice care asociază, automat,

scrisul femeilor cu „sensibilitatea”, iar pe cel al autorilor de sex opus cu „cerebralitatea”, Irina Petraș aduce în discuție, în calitate de contraargument, realismul prozei Ioanei Drăgan: „Realismul atroce și expresiv al schițelor sale, detașarea un pic cinică de propriile personaje, dar și o simpatizare mai adâncă cu exact aceleași personaje, deplânse pentru omenescul lor vulnerat asiduu dinăuntru și din afară, capacitatea de a asculta și imita voci, de a infinitipica detaliul cel mai mărunț (capacitate care o alătură unor Gabriela Adameșteanu, Rodica Palade, Adina Keneres, Nicolae Velea etc.) nu sunt umbrite de faptul că prozatoarea pare să-și aleagă anume personaje feminine puse în primejdie în chiar esența lor umană de personaje masculine buimace, înguste, suficiente”. Volumul de articole și eseuri critice al lui Ion Simuț, continuă Irina Petraș, dezvăluie un critic sobru, cu o atitudine „luministă”, în marea tradiție a intelectualilor și oamenilor de cultură ardeleni: „Ultimele rânduri ale volumului (dintr-un interviu din 1999) deconspiră o atitudine i-aș zice «luministă» [...], ca să nu mai vorbim despre miza pe luciditate a unuia care nu înțelege să abdice de la cerințele verticalității în exercitarea magistraturii critice [...]. Ion Simuț înțelege critica ca avanpost voluntar și de încredere în teritoriul tot mai pestriț și mai haotic al literaturii de azi”. Cartea lui Al. Protopopescu, focalizată pe o temă extrem de incitantă – observă Irina Petraș –, păcătuiește prin conformismul judecăților critice: „Surprinzătoare, cu toate acestea, cuminența enunțurilor, metoda analitică atent răbdurie, aproape temătoare când atinge zone nevralgice, deferența, chiar dacă adesea contrazisă în apartenuri rebele, față de marile locuri comune”. Cele două debuturi menționate, încheie Petraș, au drept tematică „semnificația și rădăcinile sărăbătorilor de primăvară”, respectiv răspunsurile date de-a lungul timpului unei celebre constatări filosofice hegeliene. ■ Mihai Vakulovski recenzează selecția de autor a lui Ioan Moldovan intitulată *O uitare de texte* (Ed. Axa, Botoșani, 1999). Lirica lui Moldovan, scrie Vakulovski, ilustrează o poezie a realului: „Poezia lui Ioan Moldovan e un exemplu de victorie a poeziei realului cotidian, a lucrurilor înconjurătoare asupra metafizicului și a neoantropocentrismului asupra textualismului, care se află într-o luptă continuă în cărțile sale. Ca și Nichita Danilov, Ioan Moldovan e un poet *la limită, între*. Dacă la Danilov iese învingătoare poezia textualirică datorită calității și apariției acesteia în cele mai importante, mai tari și mai potrivite momente, la Ioan Moldovan iese pe planul din față poezia realului din cauza insistenței și a presiunii ei asupra autorului, care o lasă să se evidențieze în voie, căci, spune el, «aerul povestește mai bine ca Șeherezada»”. ■ Alexandru Vona tipărește proză, iar Alexandru Mușina, Ruxandra Cesereanu și Letiția Ilea publică poezie. ■ Janina Ianoși traduce fragmente din *Jurnalul* lui Lev Tolstoi ce conțin însemnări despre România. ■ Adam J. Sorkin și Taina Duțescu-Coliban traduc în engleză poezii de Gabriel Chifu. ■ Rubrica *Balkanologie* conține articolul lui Mircea Muthu intitulat *Aromânii și Sud-Estul*. Trecând în revistă lucrările și studiile românești semnificative dedicate culturii aromânilor de-a lungul timpului, Mircea Muthu insistă, în final, asupra necesității unei istorii a imaginarului

literar al aromânilor: „Imaginarul literar al aromânilor, antologat parțial în România, trebuie să facă obiectul unei *Istории dialectale aromâne culte* – proiect pe care Gheorghe Caragean îl anunță de altfel. Pornindu-se de la o asemenea sinteză ca și legitimare tardivă a unei culturi bine circumscrisă, cercetările de comparativă vor putea inventaria și interpreta reflexele tipologiilor, a *topoi*-lor ș.a.”. ■ La *Cronica ideilor*, sub titlul *Un portret de maestru*, Ovidiu Pecican scrie despre volumul lui Pompiliu Teodor *Sub semnul luminilor: Samuil Micu* (Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000). Reelaborare a tezei de doctorat a autorului, cartea este o monografie extrem de necesară – spune Pecican – dedicată unuia dintre corifeii Școlii Ardelene. ■ Sub titlul *Imaginarul – între istorie reală și discurs despre istorie*, Cătălin Ghiță prezintă volumul lui Lucian Boia *Pentru o istorie a imaginarului* (Ed. Humanitas, București, 2000), a cărui concluzie – informează recenzentul – este aceea că „imaginarul este un «motor al istoriei»”. ■ Suplimentul revistei este dedicat Mesei rotunde cu tema *Imaginea maghiarului în cultura română/ Imaginea românului în cultura maghiară* organizată în cadrul programului „Interferențe culturale româno-maghiare”. □ Din intervențiile participanților: Galfalvi Zsolt: „În ce-i privește pe colegii și prietenii mei români, trebuie să spun că întâlnesc, de foarte multe ori, niște reflexe care sunt aproape inconștiente, dar care au o bază istorică. Și unul dintre acestea este reflexul de a gândi, de a afirma o mentalitate a statului centralizat, omogen. Pentru că acest mod de a gândi, despre statul național unitar, centralizat, ultracentralizat care trebuie să fie omogen, este în contradicție fragrantă nu numai cu starea reală a lucrurilor, nu numai cu faptul că aici în România trăiesc și vor trăi naționalități, ci și cu faptul că oamenii sunt diverși, că există alteritate”. □ Ion Pop: „Observăm că și în lectura literaturii intervin, ca și în cea sociologică, exigențe ale unor analize legate de încadrarea ideologică, de încadrarea de program literar, de încadrarea de perspectivă istorică și sigur că se poate pune problema în ce măsură scriitorul reușește sau nu să depășească o asemenea constrângere. Și sunt, din fericire, și exemple care arată că scriitorul, ca un intelectual care-i și înzestrat cu talent și imaginație și putere de construcție a unor universuri umane, ajunge nu să fie deasupra lumii, bineînțeles, dar să sugereze o judecată, un mod de raportare la universurile de acest tip, care să nu fie subordonat. Mă gândesc, de exemplu, la Rebreanu”. □ Liviu Malița: „M-am oprit asupra lui Rebreanu [...] datorită faptului că-l consider reprezentativ și pentru o altă ipostază, și anume, pentru o anumită separație care pare a putea fi identificată în cazul său între ceea ce am putea numi *cetățeanul*, sau, hai să spunem, *intelectualul* Rebreanu și *scriitorul* Rebreanu [...]. De ce spun asta? Pentru că avem în Rebreanu un scriitor ce aparține primei generații de scriitori de după Unire – care au trăit și în fosul Imperiu și în România Mare –, un scriitor care beneficiază așadar de acea experiență primară a supraviețuirii. Comportamentul său de intelectual, care își asumă o «misie» în trezirea și susținerea conștiinței naționale este însă diferit de cel de scriitor. Este, cu alte cuvinte, un intelectual naționalist, dar nu un scriitor naționalist”.

● [„Convorbiri literare”, nr. 2] Sub titlul *Arca magistrului orfic*, Cassian Maria Spiridon publică un eseu despre poezia lui Mihai Ursachi: „Poemele sale sunt savante broderii poetice, încărcate de subtil rafinate ziceri abstracte, ce nu de puține ori dau senzația unei mașinării perfecte, a unui perpetuum mobile ce funcționează impecabil, dar fără a mișca nimic din loc, o continuă mișcare în gol, iluzionând doar aparența poeziei, astfel din goluri născând tot poezie”. ■ Liviu Ioan Stoiciu este prezent cu însemnări *Înainte de Conferința scriitorilor*, unde urmează să se decidă cine îi va urma lui Laurențiu Ulici la președinția USR: „Neapărat, la vârful USR avem nevoie de o autoritate morală, care să fie respectată de cât mai mulți și contestată de cât mai puțini”. ■ La rubrica *Interviu*, Cassian Maria Spiridon îl are invitat pe Mihai Ursachi. Student fiind, poetul a încercat să fugă din țară; a fost însă prins și condamnat la închisoare: „Urmărit de Securitate și anchetat la Cadre pentru activitate subversivă, am horărit să traversez Dunărea înot în Iugoslavia, de unde să plec în America. Din păcate, am fost reperați la Turnu Severin și arestați de șalupa grănicerească tocmai pe când credeam că am scăpat. Am fost condamnat la 4 ani de temniță grea, confiscarea averii și 7 ani de degradare civică. Am executat 3 ani la penitenciarele Jilava și Craiova și Lagărul Luciu-Georgieni, fiind eliberat după 3 ani tot din fortul 13 Jilava”. Vorbind despre formarea sa ca poet, Mihai Ursachi mărturisește că a început să scrie și a debutat târziu: „Prima lectură poetică au fost *Pastelurile* lui Vasile Alecsandri. Mai târziu am început să citesc Eminescu, Sadoveanu și [...] poeți francezi și americani. Am început să scriu târziu, după 25 de ani. Am publicat primele poezii la vârsta de 27 de ani în revistele «Cronica» și «Gazeta literară». [...] Debutul meu a fost remarcat în presă de Ștefan Aug. Doinaș, iar mai târziu de criticii Cercului Literar de la Sibiu. De asemenea, Nicolae Manolesu, Laurențiu Ulici și majoritatea criticilor s-au ocupat de scrierile mele”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, intervievat de Ion Beldeanu, Sorin Comoroșan are cuvinte grele pentru intelectualii asociați Grupului pentru Dialog Social: „...e vorba [...] de o *trădare a intelectualilor ziși de dreapta*. Pentru că intelectualii așa-ziși de dreapta au permis *ocuparea* scenei culturale de către impostură. Mă refer îndeosebi la cei grupați în jurul reviste «22» și GDS-ului. Aceștia au ocupat scena, și astfel s-a născut «*filosoful național*» *Gabriel Liiceanu*. Întreb: domnilor intelectuali de dreapta, v-ați uitat în CV-ul lui Liiceanu? Uitați-vă! Marea lui operă este *Apel către lichele*. În schimb acești adulatori ai lui Liiceanu n-au auzit de Ilie Pârvu, coleg de Academie, filosof cu lucrări de epistemologie recunoscute în străinătate și care n-a putut fi vreodată văzut pe ecranele TV pentru că ele erau ocupate de «*filosoful național*» *Gabriel Liiceanu*, și iar zic: domnilor intelectuali de dreapta, ați citit vreodată cu atenție textele lui *Patapievici*? O adevărată fugă paranoică de idei ce se bat cap în cap și care mie îmi amintesc de experimentul Sokal cu cartea sa *Impostura intelectuală*”. ■ Gheorghe Grigurcu polemizează cu Radu Cosașu pe marginea „compromisurilor” pe care primul, alături de critici precum Ov. S. Crohmălniceanu, le-ar fi făcut în perioada dictaturii comuniste. ■ Adrian

Alui Gheorghe scrie despre volumul lui Gellu Dorian *Singur în fața lui Dumnezeu* (Ed. Augusta, Timișoara, 2000): „*În singur în fața lui Dumnezeu*, Gellu Dorian caută, cu mijloacele rugăciunii inimii înfiorate, să se recunoască «om templu» în fața unei divinități care ne ajută (pe toți!) să transformăm materia în verb”. ■ Gellu Dorian aduce în atenție apariția volumelor *Lumină de seară* de Sorin Mărculescu (Ed. Vinea, București, 2000) („Poet din stirpea britanicilor, de unde vine, dar cu un alt epic, un alt liric, Mircea Ivănescu, Sorin Mărculescu deține secretul vitalității progresive a scrierii poemului fără sfârșit”) și *Contre-jour* de Ioana-Dana Nicolae (Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2000). ■ George Bădărău tipărește poezii. ■ Al. Husar este prezent cu partea a doua a eseului *Un stat de cultură în gândirea lui Eminescu*. ■ Miron Kiropol publică partea a XVIII-a a prozei *Povestea deviaționistului*. ■ Vasile Spiridon scrie despre lirica lui Petre Soica: „Poetica lui Petre Stoica poate fi pe deplin înțeleasă doar printr-o lecturare a întregii creații, de preferință într-un singur tom impresionant, îmbogățit peste ani cu cele douăzeci de volume apărute”. ■ Nicolae Panaite prezintă volumul *Înger căzut* de Adrian Alui Gheorghe (Ed. Timpul, Iași, 2001). ■ Constantin Nicoară încredințează tiparului proza *Remember*, fragment din romanul *Praguri*. ■ Ilie Constantin publică proză, iar Izsak Martha și Dorin Popa, poezii. ■ Radu I. Petrescu scrie despre corespondența lui I.L. Caragiale: „...discursul ironic al epistolelor îl continuă pe cel al operei comice, constituind, pe de o parte, o prelungire dincolo de ea, un ecou al ei oarecum manierist prin care autorul își pas-tișează propriul său stil”. ■ Nicolae Crețu publică partea a doua a eseului critic *Ludicul Emil Brumaru și măștile lui*. ■ Sub titlul *Eseu de exorcizare a Leviathanului (V)*, Ion Hadârcă relatează despre experiențele înfricoșătoare ale oamenilor trimiși în Gulag. ■ Daniel Ștefan Pocovnicu recenzează volumul lui Petru Cimpoeșu *Povestea Marelui Brigand* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). Este vorba, apreciază Pocovnicu, de o carte „capitală” pentru opera autorului: „...scriitorul «joacă o carte» capitală pentru literatura sa, încercând să experimenteze raporturi mai noi ale realului cu verosimilul, trecând prin autentic și posibil”. ■ Sub titlul *Poezie și anarhie*, Mircea A. Diaconu se oprește asupra câtorva debuturi: Nicolae Avram, *Cântece de sinucigaș*, (Ed. Mesagerul, Bistrița, 2000), Marius Ianuș, *Manifest anarhist și alte fracturi* (Ed. Vinea, București, 2000) și Aurelian Zisu, *Scrisorile către neant* (Ed. Junimea, Iași, 1999). Aparent un experimentalist, spune Mircea A. Diaconu, Marius Ianuș este departe de a fi un avangardist: „Deși își exhibă cu disperare inadecvarea la real și eșecurile din zona derizoriului, deși folosește din plin un discurs direct, transcriind uneori replici «din stradă», și nu e departe de a părea un experimentalist, exersând anumite îndrăzneii la nivelul limbajului, Marius Ianuș este departe de a fi, tipologic, un avangardist”. ■ La *Critica criticii*, Dan Mănucă glosează despre „amurgul” criticii de întâmpinare: „Ultimul deceniu a produs un fenomen considerat îngrijorător de o parte a comentatorilor de literatură: dispariția foiletoniștilor și apariția unei categorii indecise ca apartenență, care nu are nici rigoarea profesionismului, nici pasiunea amatorului. Este vorba

de o specie hirsută, agramată și agresivă, plină de infatuarea subculturii. Cei mai mulți și mai competenți critici de întâmpinare au încetat să se pronunțe. [...] Pe alte meleaguri, criticul de întâmpinare nu mai există de multă vreme. Cam de o jumătate de secol, i-a luat locul critica tehnică, practică de reprezentanții mediilor academice”. ■ Ion Bălu se ocupă de *Doi poeți*: Marian Rușcu („o voce distinctă în câmpul poetic autohton”) și Virgil Leon (ale cărui versuri „sunt organizate într-o confesiune subiectivă, o destăinuire intens-emoțională”). ■ Geo Vasile semnalează apariția romanului Irinei Egli *Sânge amestecat* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000). ■ George Popa tipărește poezii. ■ Ion Roșioru prezintă volumul lui Nicolae Motoc *Provocări imergente* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000): „Un studiu special ar merita cromatica din poezia lui Nicolae Motoc, oricând capabilă de dea seama de dorințele ochiului *gourmet* al poetului ca și de spaimele sale existențiale”. ■ Ioan Holban scrie despre însemnările diaristice ale lui Traian Demetrescu, „primul autor din literatura noastră care folosește jurnalul intim ca pe o specie literară *de contact* direct, imediat, cu publicul”. ■ La rubrica *Poezie* semnează Angela Pânzaru, Alexandru Sfârlea, Ieremia Lenghel și Ion Roșioru.

● [„Cuvântul”, nr. 2] Sub titlul *Cultura și economia de piață*, Tudorel Urian încearcă să găsească motivele cele mai plauzibile pentru plecarea lui Mircea Martin de la direcția Editurii Univers: „Nu știm care este cauza reală a rupturii dintre Mircea Martin și patronii Editurii Univers. Acest caz este, într-un fel, însă tipic pentru destinul marii culturi în economia de tranziție (pentru că de piață nu-i putem spune). Dincolo de performanța intelectuală, orice investitor venit din afara culturii solicită și o performanță financiară, care, adesea, nu poate fi obținută decât prin sacrificarea primeia”. ■ La rubrica *Teme*, Nicolae Manolescu glosează pe marginea volumului lui Valentin Ionescu *Comicul comentariului călinescian* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „M-am întrebat, nu o dată, fiind eu însumi sensibil la comicul lui Călinescu [...], dacă autorul *Istoriei literaturii* ar fi acceptat că expresivitatea comică joacă un rol atât de mare în opera sa. Am îndoile că G. Călinescu s-ar fi bucurat la lectura cărții d-lui Ionescu. Înclin să cred că i-ar fi displicut. Îi plăcea să fie considerat serios și opunea, în spirit clasic, seriozitatea tuturor formelor de comic, de burlesc”. ■ Sub titlul *Nae Ionescu: fascinația mitului*, Adrian Marino scrie despre cartea lui George Voicu *Mitul Nae Ionescu* (Ed. Ars Docendi, București, 2000). Vorbind despre complexitatea istorică, politică și culturală a epocii interbelice, Marino postulează că omul nu este o ființă „fundamental rațională”: „A explica ravagiile epocii numai prin cauze ideologico-politico-sociale nu este de ajuns. Problema de bază rămâne, în fond, una de antropologie și psihologie. S-a dovedit, însă o dată, că omul, în esență, nu este o ființă fundamental rațională. Miturile, credințele, prejudecățile, conformismele, contagiunile simpatetice îl domină. [...] Dacă ideologiile profund iraționale au «prins», este fiindcă individul este structural receptiv la astfel de mesaje”. ■ La rubrica *Literatură*, Nicoleta Sălcudeanu recenzează cartea de publicistică a lui Mircea Mihăieș *Masca de fier* (Ed. Polirom, Iași, 2000). ■ În

cadrul aceleiași rubrici, Mircea Mihăieș prezintă *Lexiconul negru. Unelte ale reprimării comuniste* de Doina Jela (Ed. Humanitas, București, 2000). ■ Octavian Soviany semnalează apariția, în traducerea lui Șerban Foarță, a poemului lui Guillaume Apollinaire *Cântecul celui neîubit* (Ed. Brumar, Timișoara, 2000). ■ Sub titlul *Căderea în discreție*, Al. Cistelecan prezintă volumul de poezie al lui Rareș Moldovan *Seara aritficierei* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000): „Rareș Moldovan își cultivă temeritățile în interiorul unei tradiții asimilate capilar și opțiunea lui e mai degrabă una recapitulativă, sintetică”.

● **[„Familia”, nr. 2]** Editorialul lui Traian Ștef, intitulat *Cultura de astăzi, mai de bine*, deplânge lipsa de implicare a guvernanților în sprijinirea culturii adevărate: „...inteligențele unei națiuni nu pot crea emulație în jurul unei idei dacă guvernanții se împotrivesc și cheamă de partea lor ceea ce este retrograd sau nostalgii de vârstă a treia. Din această dispută câștigă kitsch-ul”. ■ Gheorghe Grigurcu tipărește aforisme. ■ La rubrica *Sertarele exilului*, Norman Manea publică intervenția pe care a susținut-o la Colocviul „Autobiografie, bibliografie și memorialistică” organizat de revista americană „Partisan Review” în zilele de 6–7 octombrie (2000) la Boston University. ■ Nicolae Coande este prezent cu poezii. ■ Răspunzând provocării lansate în numărul precedent al revistei de Ion Simuț, Corin Braga scrie despre *Schimbarea de canon*, opinând că literatura optzecistă a adus cu sine, la momentul respectiv, o mutație a gustului literar, dar nu și o schimbare a canonului: „Schimbarea de sensibilitate și de tehnică pe care generația '80 o provoacă în literatura noastră postbelică este incontestabilă. Cercetată teoretic, tematic sau stilistic, literatura optzecistă aparține unui alt orizont de așteptare decât literatura anilor '60 și '70. În schimb, nu cred că apariția acestui nou val a provocat, în deceniul al nouălea, ceea ce poate fi numită o schimbare de canon. Formidabilul impuls al mișcării șaizeciste era departe de a se fi stins, optzeciștii nu dispuneau de aproape nici un suport logistic (de la reviste și edituri proprii la asociații, premii și autoritate la nivel mediatic și de manuale școlare), încât opinia publică, întotdeauna retardată în raport cu inovațiile, a fost destul de puțin afectată pe ansamblu. De aceea, aș spune că în anii optzeci a fost într-adevăr inițiată o mutație de gust, dar nu a avut loc și o schimbare de canon literar”. Pe de altă parte, continuă Braga, adevărata schimbare de canon s-a produs după 1989, stimulată fiind de schimbările istorice din decembrie: „Mutația sensibilității s-ar fi sublimat într-o înlocuire a canonului în mod treptat, odată cu îmbătrânirea biologică și schimbul natural de generații, dacă nu ar fi intervenit un alt eveniment istoric, cu un impact încă incalculabil: 1989. [...] 1989 impune o periodizare distinctă de cea tematică [...], o periodizare istorică. În opoziție cu istoria curentelor propusă de Ion Bogdan Lefter, istoria literară de orientare «istoriografică» va impune o altă partiție, de tipul: literatură pașoptistă, perioada marilor clasici, literatura începutului de secol, perioada interbelică, perioada comunistă, perioada postcomunistă (sau cum i se va spune). [...] Desigur, cele două periodizări nu sunt exclusive, ci pot fi citite complementare. Mai mult, se

poate susține că schimbarea de mentalitate implicată de optzecism a pregătit într-o oarecare măsură însăși revoluția”. ■ La *Cronica literară*, Ioan Modovan recenzează volumul Anei Blandiana *Soarele de apoi* (Ed. Du Style, București, 2000): „*Soarele de apoi* are subtitlul explicit *poeme noi* și, într-adevăr, cu excepția poeziei *Dangăt de fructe*, dacă nu greșesc, toate piesele volumului sunt inedite. Noutatea este, întâi de toate, a partiturilor de conținut, poeziile mărturisind noile experiențe sufletești ale poetei, unele colorate cu cerneala istoriei imediate, altele percepute, de regulă, sub unghiul meditat și intermediar al paradoxurilor și anamorfozelor morale, altele ținând de sensibilitatea specifică a scrisului liric al Anei Blandiana. Un al doilea palier al noutății decurge din varietatea «tipologică» a poeziilor, volumul prezentându-ni-se ca un veritabil catalog de modalități lirice care, prin însumare, dezvăluie vivacitatea, vitalitatea, prospețimea și, firește, artisticitatea rafinată a stilului poetei”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Doina Curticăpeanu scrie despre cartea lui Al. Cistelean *Celălalt Pillat* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000): „Eseul investighează «complexele» (melancolic, al copilăriei, caronian) sublimat în opera lui Pillat, materiile întemeietoare ale ontologiei imaginative, dedică frumoase pagini iradierii generoase a spiritului mediteranean, fericirii și dorinței de a trăi timpul ca «ritm cosmic»”. □ Tot aici, Viorel Chirilă aduce în atenție apariția volumului lui Nicoale Oprea *Ion D. Sîrbu și timpul romanului* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). ■ Gabriel-Codruț Berceanu tipărește poezii. ■ Sub titlul *Ironii, jocuri, șăgălnicii*, Ștefan Borbély îi face un „portret interior” Ioanei Em. Petrescu: „A fost un model uman impecabil, fără crispări și fără inflexibilități catedratice pedante, care-și trăia superioritatea ca joc cu sine și cu ceilalți, ca sublimare ludică”. ■ Viorel Mureșan scrie despre poezia lui Virgil Mazilescu. ■ Liana Cozea este prezentă cu un eseu despre proza Hortensiei Papadat-Bengescu. ■ Christian W. Schenk publică poemul *Scrisoare din Răsărit*.

● [„**Orizont**”, nr. 2] Cornel Ungureanu scrie despre Petre Stoica, remarcând faptul că poetul se situează în răspăr cu generația din care face parte: „Generația de esteți a lui Petre Stoica încearcă să se definească față de imagine. Momentul anacronic al lui Petre Stoica ține de esența poeziei sale. El s-a vrut mereu anacronic pentru a refuza comandamentul oficial, fie el instaurat de propaganda roșie, fie de criticii în vogă. El este autonom, independent, pe cont propriu. El este poetul care își trăiește stilul”. ■ Șerban Foarță tipărește poemul *Rime și asonanțe*. ■ În interviul acordat lui Robert Șerban, Petre Stoica dezvăluie „cât contează opinia unui critic pentru un scriitor de ficțiune”: „Contează enorm! Bunăoară, fără Paul Georgescu nu știu ce destin avea Nichita. L-a susținut morțiș. Și a pus și echipa să o facă. Or, asta contează enorm. Intri în conștiința publicului. În momentul în care se scrie elogios despre tine ai alt elan”. Despre statutul scriitorului în societatea românească actuală: „Noi acum intrăm în normalitate. E ca în perioada interbelică. Sigur, scriitorul cu nume avea o prestanță socială atunci. Dar ce contează, în Germania, de exemplu, când ai făcut o ilegalitate, că tu ești scriitor? Te arestează

poliția. Pe vremea comunismului erau relațiile care funcționau. Scriitorul era văzut ca un om al partidului”. ■ În cadrul rubricii *Contur*, Cristina Chevereșean se oprește asupra volumului, reeditat, cuprinzând *Teme*-le lui Nicoale Manolescu (Ed. Universală, București, 2000). „Nimic mai edificator în sprijinul impresiei [...] de aflare în prezența unui seducător de o forță pe atât de magnetică, pe cât de mult se sustrage definirii tradiționale. Maestrul știe la perfecție ce înseamnă a locui în suflete străine; poetic în ciuda rigurozității, el nu dă neapărat viață unor caractere. Este însă eminența cenușie ce modelează și nuanțează existența, integrând-o în ciclul alternanțelor etico-estetice”. ■ Livius Ciocârlie abordează, în *Fragmente (6)* problema „mitului Eminescu”: „Discuție despre *mitul* Eminescu la TVR Internațional. Numeroase intervenții românești din diverse țări. Toate, pentru păstrarea mitului. Ideea poate fi argumentată ambivalent. Nostalgia o înțeleg. Vehemența unora, mai puțin. Au plecat din țară – era dreptul lor –, iar acum trepidează de patrioți ce sunt. [...] Vorbindu-se despre mit, intervenea – dar nedeslușit – valoarea. Valoarea pusă în discuție stârnea, de fapt, indignarea acelor întrebări. Deși valoarea lui Eminescu e într-adevăr indiscutabilă, nu-i deloc rău s-o discuți. Scriitorul e ca un copac. A-i tăia crengile uscate îl întinerește, nu-l desfigurează. Uscate sunt acele părți din operă care numai istoricilor literari, nu și criticilor, le mai dau idei”. ■ Ion Arieșanu semnalează apariția volume-lor: *Napoleon, Soldatul și Femeia* de Aurel Gheorghe Ardeleanu (Ed. Hestia, Timișoara, 2000); *Socrate – poetul* de Alexandru Uiuiu (Ed. Charmides, 2000). ■ Lucian Scurtu și Liana Sabău tipăresc poezii. ■ Radu Ciobanu este prezent cu file de *Jurnal 1985*.

• [„**Steaua**”, nr. 2] Ancheta revistei, intitulată „*Bătălia*” între generații, solicită scriitorilor și criticilor literari să răspundă la următoarele întrebări: „Credeți că se poate vorbi pe drept cuvânt despre o «bătălie» între generații? Care credeți că sunt resorturile acestei înfruntări? Schimbarea de canon estetic, strategiile de politică literară, lupta pentru puterea culturală, jocul de orgolii? Dacă, într-adevăr, există o asemenea «bătălie», care sunt generațiile «beligerante» și prin ce trăsături contrastante le-ați caracteriza?”. Răspund, printre alții, Nicolae Prelipceanu, Sanda Cordoș, Aurel Rău, Ion Pop, Corin Braga. □ În preambulul anchetei, Ruxandra Cesereanu își exprimă convingerea că, în ceea ce privește epoca literară postbelică, singurele schimbări de canon veritabile sunt cele realizate de generația șaizeci, respectiv generația optzeci: „În ceea ce mă privește, consider ideea de generație valabilă doar pentru schimbarea de canon din anii șaizeci (care se opunea culturii proletcultiste, dar care recupera, de fapt, canonul cultural interbelic) și pentru schimbarea survenită în anii optzeci. Generația șaizeci a catalizat apoi promoția șaptezeci (căreia aș putea să-i spun «primul nou val»). Iar optzeciștii au catalizat (alături de răsturnările politice survenite în decembrie 1989) promoția nouăzeci (căreia aș putea să-i spun, eventual, «cel de-al doilea val»)". □ Tot în legătură cu ancheta, Adrian Popescu remarcă, în editorialul *Generație și creație*, că adevăratul conflict între generații a apărut în anii '80:

„Conflictul dintre generații a apărut, cred, în anii '80, când debutul era îngreunat de măsuri administrativ-politice aberante. Se tipărea greu, în urma unor concursuri și în volume colective, la început. Așa că promoția '80 a avut de suportat dificultăți și umilințe de care bineprimitii șaizeciști și, parțial, șaptezeciști, nu au avut parte”. □ Nicolae Prelipceanu: „De fapt, cum a spus și Nicolae Manolescu undeva, generația șaizeci și generația șaptezeci sunt, în realitate, două aripi ale uneia singure, cum '80 și '90 sunt și ele împreună. [...] ...eu înțeleg bătlia asta, lansată de optzeciști contra celor dinaintea lor și continuată de douămiiști chiar contra lansatorilor. E, în intenție, lupta pentru supraviețuire”. □ Sanda Cordoș: „Nu cred că în momentul de față există, în literatura română, o bătlie între generații. Consider, în schimb, că dinamica literară actuală este modelată și reglată de consecințele unei mari, apuse bătliei literare de tip generaționist, purtată de generația '80, generație care a ajuns la punctul în care ofensiva înseamnă construcție și influență”. □ Aurel Rău: „...legat de anii '60, o marotă critică sau mimetică situează o primă reacție la proletcultismul generalizat sau slujit cu dragă inimă, în primul rând printr-o pletoră de pretinse talente, dar și printr-o serie de abdicări de la autonomia actului creator. Se trece cu vederea, adesea intenționat, peste un moment polemic anterior, cantonat în anii 1955–1956, în strategia critică și lucrarea beletristică întreținute de revista «Steaua», cu corpul său de poeți și critici, cu o largă, selectivă asociere a tot mai diverse voci aparținând tuturor vârstelor tânjitoare după o normalitate și mutații calitative”. □ Ion Pop: „Epocile mai noi ale literaturii române – secvențele ei postbelice – au necesitat, în condițiile socio-literare cunoscute, solidarizări mai mult sau mai puțin «monolitice», de vreme ce brutala imixtiune a ideologiei de partid comuniste în spațiul literar a condus la un adevărat masacru (al cărților și, uneori, al autorilor lor), iar «obsedantul deceniu» șase risca să anuleze pentru alți ani și ani tot ce era mai viu și mai autentic în creativitatea națională. Ceea ce numim astăzi «generația '60», cu antecedente în programul «Stelei» clujene și în labișiana *Luptă cu inerția*, s-a închegat sub semnul efortului recuperator, de recăștigare a drepturilor la expresia liberă de sine și la demnitatea cuvântului. [...] Logica literaturii dar, nu în ultimul rând, și cea a istoriei, a decis și apariția tinerilor scriitori de la 1980, care – pentru a se putea opune apoi «modernismului târziu» al șaizeciștilor – au avut norocul unei copilării literare în «microclimatul» ideologic conturat între anii 1964–1971 și imposibil de înăbușit în anii imediat următori, în ciuda marelui îngheț anunțat de amenințătoarele «teze din iulie» 1971”. □ Corin Braga: „...este plauzibil a vorbi de două puncte de inflexiune în literatura noastră, anii șaizeci și anii optzeci. Ei pot fi definiți ca generația '60, respectiv '80, la fel cum în Spania, spre exemplu, se vorbește despre generațiile de la '98 și de la '27. Tipologic, diferențele pot fi nuanțate și mai mult, până la nivelul promoțiilor și al grupurilor. Problema este că toată această discuție morfologică este subordonată și instrumentată în cadrul jocurilor de putere (culturală) din literatura noastră. Diferențele de viziune dintre generațiile *de creație* '60/'80 (dintre scriitori ca autori) sunt viciate atunci când

sunt dorite ca diferențe de valoare între generațiile biologice '60/'80 (dintre scriitori ca oameni publici). Așa s-a ajuns la «războiul între generații» [...], cu excluderi și anateme reciproce, cu relegarea șaizecismului într-o modernitate vetustă, respectiv cu negarea oricărei valori literaturii optzeciste”. ■ Rubrica *Portrete din exil* este consacrată lui Norman Manea, a cărui operă este prezentată, în eseu critic *Norman Manea. De la claustrare la libertate*, de Corin Braga. □ În cadrul aceleiași rubrici, Norman Manea încredințează tiparului proza *Educație sentimentală*. ■ Rubrica *Inedit* conține textul *Sofisme și manierisme* al lui Marian Papahagi. ■ La *Cronica literară* sunt aduse în atenție volumele: *Cenzura în România. Schiță istorică introductivă* de Adrian Marino (Ed. Aius, Craiova, 2000; recenzent: Doru Pop); *Zodia scafandruului* de Mircea Nedelciu (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001; recenzent: Victor Cubleşan); *Literatură și comunicare* de Liviu Papadima (Ed. Polirom, Iași, 1999; recenzent: Ioana Bot); *Celălalt Pillat* de Al. Cistelean (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000; recenzent: Horea Poenar); *Eu și câțiva prieteni* de Radu Andriescu (Ed. Brumar, Timișoara, 2000; recenzent: Mihaela Ursa). ■ Ruxandra Cesereanu publică eseu *Portretul victimei în secolul XX (I)*, având drept temă literatura de detenție a secolului trecut. ■ Sub titlul *Blandiana – luptătoarea*, Mircea Popa îi aduce un omagiu Anei Blandiana pentru curajul de a se fi împotrivit dictaturii comuniste: „Ana Blandiana face parte din puținele femei luptătoare pe care le avem, fiind, alături de Doina Cornea, figura cea mai cunoscută a scrisului politic românesc”. ■ Sub titlul *În umbra timpului*, Constantin Cubleşan prezintă volumului lui Vasile Gogea *(Re)citindu-l pe Eminescu. În umbra Timpului* (Ed. Charmides, Bistrița, 2000). Autorul, informează Cubleşan, este „interesat mai cu seamă de publicistica lui Eminescu”, descoperind, „cu totală satisfacție, o mare conștiință politică, civică și, de ce nu, artistică”. ■ Adrian Tudurachi tipărește pagini dintr-un *Fals jurnal de cerc [literar, n.n.]*.

● **[„Tomis”, nr. 2]** Miniancheta revistei, inițiată de Dan Perșa, adresează scriitorilor și criticilor literari două întrebări, una referitoare la situația cărții în lumea românească actuală, cealaltă privitoare la debut. În termenii lui Dan Perșa, „...se amintește tot mai insistent faptul că publicul cititor se îndepărtează tot mai mult de literatura română contemporană. Există, pe de o parte, cartea, iar pe de alta «sistemul» de promovare a cărții. Unde credeți că în acest lanț [...]: carte – editor (difuzor) – critici literari, reviste de cultură, [...], se află [...] neajunsul? Iar cealaltă chestiune pe care am adus-o în discuție a fost aceea a debutului artistic, a debutului literar, a debutului în cultură”. Răspund, printre alții, Dumitru Ungureanu, Irina Petraș și Gheorghe Crăciun. □ Dumitru Ungureanu: „Ca în multe domenii, și în acesta, al cărții, au proliferat afaceriști dubioși: editori spontan răsașiți din profesori bovarici sau poetași ratați. Cum-necum, ei și-au tras o editură, eventual și-o «librărie» în cartierul lor. [...] Genul acesta de patron este atât de comun capitalismului timpuriu în care ne găsim, încât nu mai trebuie să mire pe nimeni”. □ Irina Petraș: „Problema e falsă din pornire. Nu cred că

*cititorul se îndepărtează de literatura română contemporană. Distanța, mică sau mare, dintre cei doi a rămas, relativ, aceeași. Apropierea de dinainte de revoluție era iluzorie. Se căutau și se citeau, în regim de «înlocuitor de revoltă», texte «subversive». [...] Astăzi? «Subversiv» nu mai are rost să fii, se înjură în gura mare, și fără urmări. [...] Editarea unei cărți garantează tot mai puțin calitatea de scriitor autentic. Haosul e desăvârșit. [...] Cărțile scoase pe bani, bune-rele, zac în depozitele editurilor ori în debaraua autorului. [...] Criticul literar lucrează la întâmplare, și-a pierdut perspectiva panoramică”. □ Gheorghe Crăciun: „Pentru Editura Paralela 45 cheia succesului se află, în mod cert, în relația cu tinerii. [...] În marele nostru proiect editorial există câteva constante de care ținem seama. Unul este pragmatismul. Altul este spiritul novator. Și nu în ultimul rând, miza pe tinerețea spiritului și miza pe tineri. [...] În ceea ce privește literatura propriu-zisă, colecția «Debut» numără, în momentul de față, mai bine de cincisprezece cărți publicate în nici doi ani de zile”. ■ *La Cărți și semnificații* este semnalată, de către I.R., Victor Sterom, Gheorghe Șoitu, Nicoale Motoc și Lena Lazăr, apariția volumelor: *Parodii optzeciste* de Liviu Capșa (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000), *Chemarea cerului* de Ioan Vasile (Ed. Astra-Nova, Brașov, 1999), *Îngeri pe carosabil* de Daniela Zeca (Ed. Coresi, București, 1999), *Îată-mă* de Eugenia Vâjiac (editură și an neprecizate), *Îngerul căzut* de Adrian Alui Gheorghe (editură și an neprecizate), *Vortex* de Valentin Busuioc (editură și an neprecizate) și *Dintr-o haltă părăsită* de Cassian Maria Spiridon (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). ■ Ștefan Cucu îi face un portret criticului și istoricului literar Ștefan N. Popa. ■ Leo Butnaru tipărește poezie, iar Ovidiu Dunăreanu proză. ■ Nicolae Havriliuc publică articolul *Mircea Streinul și Junimea literară din Cernăuți*. ■ Iuliana Culicea este prezentă cu mini-eseul *Liviu Rebreanu și modelul „verist”*.*

• **[„Viața Românească”, nr. 1–2, Anul XCVI; format A4, 64 de pagini. Editori: Uniunea Scriitorilor și Redacția Publicațiilor pentru Străinătate „România”. Director – Al. Paleologu; redactor-șef – Caius Traian Dragomir; redactori – Vasile Andru, George Gibescu, Petre Got, Gheorghe Grigurcu, Liviu Ioan Stoiciu; colegiul de redacție – Nicolae Balotă, Pascal Bentoiu, Nicolae Breban, Matei Călinescu, Mircea Cărtărescu, Mihai Cimpoi, Ștefan Aug. Doinaș, Dan Erceanu, Cornel Mihai Ionescu, Nora Iuga, Mircea Martin, Marin Mincu, Al. Paleologu, Laurențiu Mircea Popescu, Aurel Rău, Nicolae Șarambei, Mihai Șora, Mihai Ursachi, Alexandru Zub, Caius Traian Dragomir.]** Secțiunile dedicate poeziei conțin poeme semnate de Constanța Buzea (*Refrene*), Aurel Rău (*Ochii*, *Florii de taină*, *Înlocuirea de cristalin*, *Scrisoare*, *Dedeochi*, *În amonte*, *Suiș*, *Sibiline*, *Veni, vidi, vici*, *Baladă*, *Sonet*, *Refracții*, *Închinare*), Dumitru Matcovschi (*Limba română*), Ioan Vieru (*Distrugerea lumii*, *Lumini orbitoare așezate în cruce*, *Un an care nu se va sfârși*, *Regăsirea nopții*, *Străinătate*, *Nu marea se aude în scoică*), Gabriel Stănescu (*Pentru cine bat clopotele?*, *Matinală*, *Murim câte puțin*, *Ultimul Eminescu*, *Cu câtă devoțiune*), Ion Murgeanu (*În zori*, *Eram la Paris cu mama*, *Șapte*, *Când seara vine*, *Tabu*,

Muzeul fricii), Dorina Bugariu Petre (*La marginea timpului*), Liviu Ioan Stoiciu (*Întortocheată, Sânge negru, Istorie, Pulbere, Pe drumul către sine*), Nazaria Buga (*daruri pentru înger, ești transparentă acum, timeo Deum transeuntem, esența mea umbra archange, crucificare, călătoria, în 8 ale iernii, pentagrama*), Valentin Tașcu (*Zeelanda, Posisis, Facerea dragostei, Elogiul tinereții*), Al. Vakulovski (6 dec., 11.00 PM), Cristian Sturza (*Manhattan, Song of experience, Hotel, Peisaj, Taxiul cu caroserie de gheață*), Grigore Chiper (*Coarne sovietice, Movie, Siguranța cetății, Vizită la spital, E ca și cum, Cu altă mână*), Daniel Pișcu (*Cum am ajuns să mâncăm pepeni, Domnul Pavel, Tata cumnatului, tata, Finul Nea, Domnul Isopescu, Pijamaua, Nea Petrică, Mocanul, Tanti Dorina, Week-end-uri studențești, Fina Măriuța și finul Mircea, Pantalonii crem de tergal, Nea Andrei, Tanti Tinia, Unchiul Ștefan, Tușile, Vecinul de bloc, Nea Micudă Ștefan*). ■ Secțiunile dedicate prozei cuprind proză scurtă de Ilie Constantin (*De fericire și îndoială*), pagini de jurnal de Marin Micu și Niadi Cernica, fragmente din romanul *Păpușa rusească* de Gheorghe Crăciun, un capitol din romanul *De unde bat vânturile și unde se duc banii* de Alexei Rudeanu, pagini de proză de Mihail Grănescu (*Zorica*) și pagini eseistice de Luca Pițu (*Farse și păcălituri literare în România ceașie*). ■ Marcând încheierea „Anului Eminescu”, în prima secțiune sunt tipărite articole și eseuri critice despre poet semnate de Vasile Andru, Ion Buzași, Ion Bălu, Octavian Soviany și Gheorghiță Geană. □ *Eminescu în Noua Zeelandă* este titlul conferinței susținute la Wellington în fața unei mici adunări de români de Vasile Andru: „Deși trăim un timp al globalizării, și într-un spațiu multietnic, și deși începem să descoperim/ simțim rudenția adamică între toți semenii, – constatăm totuși că toți, aici, prețuiesc genealogiile: distincția etnică, apartenența tribală. Pare un paradox! Deși se globalizează industrial și informațional, oamenii se particularizează riguros cultural și antropologic. Își slăvesc strămoșul, tribul, ancestrele. Își lustruiesc blazonul. [...] Dar noi? Ce facem noi? Pe câte generații ne cunoaștem ascendența? – Iată de ce ținem să spunem că Eminescu este un «strămoș» cultural, un înaintaș, un stâlp al gintei”. □ Sub titlul *Noi documente despre Eminescu*, Ion Buzași scrie despre volumul realizat de George Muntean *Eminescu – 100 documente noi* (Ed. Eminescu, București, 2000): „Documentele literare publicate de George Muntean sunt de mai multe categorii. Primele și cele mai importante propun cu argumente plauzibile întregirea operei lirice eminesciene. Cercetând broșura omagială *Lăcrămiarele învățăcelor...*, publicată de gimnaziștii cernăuțeni la moartea lui Aron Pumnul, sub îndrumarea profesorului I.G. Sbiera, George Muntean crede că și prima poezie din acest florilegiu liric – intitulată, după primul vers, *O stea încântătoare a învierii tale* – trebuie atribuită «privatistului M.G. Eminovici»”. □ Ion Bălu afirmă, în eseu *Eminescu, atracția spre fantastic*, că nuvela *Cugetările sărmanului Dionis* conține elemente autobiografice certe: „În felurite segmente ale narațiunii, Eminescu a introdus amănunte existențiale cu rezonanță puternic autobiografică, sentimente ce conturează o sensibilitate de excepție și idei ce

relievează pregnant orizontul propriei gândiri filosofice”. □ Octavian Soviany subliniază semnificațiile cosmice și divine ale poeziei *Odă (în metru antic)*: „Poemul lui Eminescu va trasa așadar scenariul unei drame care nu mai este umană, ci cosmică și divină. Dramă a divinității care iese din sine, dramă a căderii în dualitate, a Logosului devenit trup, a Patimilor și a kenozei... Iar personajul liric este, negreșit, o ipostază a Zeului care, trăitor sub semnul unei paradoxale «perfectiuni imperfecte», are nevoie, pentru a-și împlini destinul divin, de experiența trecerii în propria sa alteritate, experiența morții și a suferinței cu profunde valențe soterilogice, în vreme ce suferința reprezintă, la fel ca în tragedia eschiliană, o formă a înțelegerii”. ■ Ioana Drăgan sintetizează discuțiile unui colocviu desfășurat la Centrul internațional de la Cerisy-la-Salle unde a fost redefinit, în orizont postmodern, termenul „paraliteratură”: „Meritul colocviului de la Cerisy-la-Salle constă în faptul că pentru prima oară a reușit punerea în circulație a termenului «paraliteratură» eliberat de conotația negativă, dezavatoare și de repudiare a genurilor literare până atunci excluse din sfera literaturii. Jean Tortel demonstrează de altfel și modul în care, constituindu-se într-un soi de scut care învâluie literatura, paraliteratura îi împrumută aspectul, aparența, îi preia sistemul general de expresie, scriitura, formele sub care se manifestă, de la romane până la teatru ori eseu, făcând uz de aceleași mijloace retorice, legi de compoziție și construcție. Ceea ce o diferențiază de literatură este, în opinia teoreticianului francez, lipsa totală de reflecție asupra propriei semnificări și a interogării atât de necesare în ceea ce privește limbajul folosit, cunoscut fiind faptul că paraliteratura se sprijină în general pe clișee, pe locuri comune, cu naturalețea generată de relația de consubstanțialitate cu acestea”. ■ Ștefan Aug. Doinaș reamintește că în anul curent, „de Sf. Gheorghe, poetul Gheorghe Pituț și-ar fi serbat a 61-a aniversare a numelui”: „Apreciat de toată critica românească drept poet expresionist, produs organic al unei sensibilități rurale și al unei culturi tradiționale, de filiație blagiană, Pituț ne-a oferit o dată cu *Stele fixe* surpriza unei «metamorfoze» pe care am salutat-o în termeni entuziaști la momentul respectiv. Ca și alți expresioniști, experiența vieții și, îndeosebi, cultura literară și filosofică au operat asupra «materialului» frust, asupra «expresionismului (său) etic, al răspunderii și echilibrului moral», concretizat într-o lirică directă, energică, puțințel cam bolovănoasă, o conversiune la tiparele clasice. [...] Vocația lui Gheorghe Pituț pentru clasicitate, pentru o poezie aproape gnostică, preia interesul său mai vechi pentru problematica morală. O reală prezență a umanității, o mentalitate umanistă se simțeau, în germen, îndărătul confesiunilor și comportamentelor particulare ale eului său liric, ca un temei și ca un plan al verificărilor necesare”. ■ Rubrica *Millennium* conține reflecții despre mileniul trei semnate de Caius Traian Dragomir (*Reflecții privind principiul selecției*), Radu Comănescu (*Millennium*), Mircea Cârstea (*Mai bătrâni cu un mileniu*), Liviu Ioan Stoiciu (*Cum să scap de mine însumi*), Florin L. Mihăescu (*Sfârșitul lumii sau sfârșitul unei lumi*), Cristian Galeriu („*Confesiunea unui copil al secolului său*”), Nazaria Buga (*Această încă*

o mie de ani sau despre secunda aceasta), Andrei Brezianu (*Direcții americane la început de mileniu*) și Vasile Andru (*Anul 2001. Mileniul între două valuri*). ■ Rubrica *Restituiri* tipărește, în îngrijirea lui Marin Diaconu, textul lui Henri H. Stahl *Sate din granița Năsăudului*. ■ Rubrica *Documente* publică scrisori din arhiva Anton Dumitriu. ■ La *Texte filosofice* sunt tipărite, în traducerea din sanscrită a lui Vlad Șovărel, *Upanișadele renunțării*. ■ La *Comentarii critice*, Cornel Moraru scrie despre volumul lui Ovidiu Moceanu *Visul și literatura* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999). Structurată pe două axe interpretative, una ontologică și alta estetică – spune Cornel Moraru – cartea lui Ovidiu Moceanu se inspiră din texte ale lui Novalis, Baudelaire, Breton și, din literatura română, Eminescu, Dimov și D. Țepeneag. ■ În cadrul aceleiași rubrici Cassian Maria Spiridon trece în revistă, sub titlul *Laurențiu Ulici. De la prima la ultima verba*, opera scriitorului dispărut în condiții tragice, insistând asupra meritelor criticului în ceea ce privește urmărirea și definirea fenomenul literar al debutului: „Laurențiu Ulici a fost criticul cel mai longeviv al cărții de debut, rubrica sa fiind susținută, săptămânal, mai bine de zece ani. Urmărirea cu maximă atenție de cei interesați, rubrica de critică a debutanților a știut să dea seamă, corect și aplicat, de nivelul și șansele de viitor a celui intrat proaspăt în arena plină de capcane a literaturii. [...] Cum e și normal, criticul de la *prima verba* consideră că un debut editorial nu se produce înainte ca autorul să ia cunoștință de sine ca scriitor, înainte de a se fi conturat conștiința artistică”.

MARTIE

1 martie

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 8] Nicolae Breban scrie, în editorialul său, despre *Grupul oniric*, subliniind eleganța comportamentului lui Dumitru Țepeneag, care, întors în țară după 1989, a adoptat o atitudine normală față de cei rămași în România: „D. Țepeneag «irită» și azi pe unii dintre colegii săi din țară și străinătate, el nu se dezice, se pare, de propria-i natură și, ceea ce este «mai grav», se «încăpățânează» să fie viu și creator, martor indelebil și teribil de concret și de lucid al trecutului mai mult sau mai puțin îndepărtat, încă «jignind» prin simpla-i prezență nu numai pe «foștii activiști», dar și pe numeroșii noștri colegi, unii dintre ei «reali» și talentați colegi ce, probabil, trăiesc, vrând-nevrând, unele momente de «nesiguranță» morală când își amintesc de «glorioasele vremuri de odinioară»”. ■ La rubrica *Șotron*, Dumitru Țepeneag tipărește un *Post-scriptum* la remarcile sale despre canon, explicând că, departe de a se opune aceluia vechi, îi respectă principiile. Pe de altă parte, încercările actuale de revizuire a canonului – argumentează Țepeneag – sunt normale și

benigne raportate la dezastrul cultural și spiritual produs de instalarea comunismului în România: „...cunosc sau bănuiesc care sunt argumentele susținătorilor vechiului canon. Și, într-un fel, le respect. [...] Le respect, dar tot nu pot fi de acord. Căci dacă în discuțiile despre canonul literar mi se opun argumente de tip Vulcănescu (schimbare = risc de pierdere a identității culturale, etc.), eu am o replică foarte simplă: schimbarea cea mare cu pierdere de identitate a avut loc în timpul dictaturii; așa că ori am pierdut deja această identitate (despre care știm numai noi!), ori am rezistat, iar în cazul acesta vom rezista și la o biată schimbare de canon literar care s-a mai întâmplat de fapt în trecutul nostru cultural oricât ar fi de limitat”. ■ Henri Zalis recenzează volumul Aurei Christi *Labirintul exilului*, în care exercițiul critic al autoarei – spune Zalis – are „ceva din rodnicia pomului fructifer”. ■ Irina Petraș prezintă pe scurt volumul Rodicăi Braga *Stacojiu* (Ed. Imago, Sibiu, 2000), unde descoperă o „perspectivă feminină decupată de un ochi tăios”. ■ Geo Vasile aduce în atenție apariția volumului lui Henri Zalis și Silviu Bădia *Scriitori români peregrini* (Ed. Universal Dalsi, București, 2000): „Nu știam, recunoaștem, de o călătorie a lui Tudor Vianu în India. Fragmentele relatărilor acestei aventuri, reproduse în carte, oferă un Vianu inedit, fermecător și precaut, curios, disponibil deși informat, comportamentist, epic și totodată aforistic”. ■ Eseul lui Marian Victor Buciu despre Ștefan Aug. Doinaș vorbește despre „o poetică a interogației ilimitate, construind un mod și totodată un model al profunzimilor doar approximate, cu un limbaj plener care înecă și renaște (i) realul”. ■ Ionel Necula publică mini-eseul *Paradigma neantului valah de la Eminescu la Cioran*. ■ Iulia Deleanu remarcă felul în care Geo Bogza transferă în reportaj toate dimensiunile gândirii: „Bogza topește în vocația reportericească tot ce poate fi transfigurat în artă: bătaia de aripă a poetului, darurile analitice ale romancierului, laconismul istoricului, opinia personală asupra evenimentelor a omului politic, voluptatea naturistică a geografului, deducțiile matematice ale economistului”. ■ Prezentată de Traian T. Coșovei, Rodica Buzdugan tipărește poeme. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul în limba maghiară a lui Ottó Rappaport *Mărturisiri despre om și omenie*.

2 martie

• [„Dilema”, nr. 418] La rubrica *Glose*, Z. Ornea scrie despre *Criza cărții*: „...câte nădejdi îmi puneam, prin 1990–1992, în revitalizarea edițiilor critice [...], prin republicarea celor cenzurate în trecut sau continuarea celor rămase în drum de izbeliște, fără a fi încheiate! Degeaba visările mele și ale altora ca mine. Situația e chiar mai rea ca înainte, neexistând nici editori (îngrijitori de ediție), nici mijloace financiare pentru a urni carul împotmolit”. ■ În cadrul rubricii *La zi în cultură*, Rodica Chelaru aduce în atenție apariția *Dicționarului de scrieri politice fundamentale* (Ed. Humanitas, București, 2000). ■ Radu Cosașu publică tableta intitulată *Prietenia între intelectuali*.

6 martie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 558]** Numărul curent îi dedică mai multe pagini lui Dorin Tudoran, laureat al Premiului ALIA pe anul 2000, acordat de „Adevărul literar și artistic” și [compania] Compaq. În discursul de acceptare a Premiului, tipărit sub titlul „*Securitatea nu a existat...*”, poetul și publicistul acuză lipsa de memorie a românilor în privința adevăraților disidenți ai regimului Ceaușescu: „...lipsa noastră de memorie nu ține de la Dorin Tudoran încoace, sau de la Paul Goma, ci de mult. [...] Ne văităm că n-am avut unul ca Havel [...]. Au fost mulți, ingineri, muncitori ca Vasile Paraschiv și alții”. În continuare, sunt publicate opinii ale unor personalități ale vieții literare și culturale despre Dorin Tudoran. □ Ileana Mălănciuc: „Tudoran chiar avea o operă când a plecat, chiar o plătită cu existența lui trăită la limită, ca a noastră, a tuturor, cu riscurile pe care ți le luai când scriai ceva. El a avut puterea să-și plătească scrisul și puterea să și renunțe la el ca să-și salveze viața, să se salveze ca om în clipa când a văzut că așa nu se mai putea”. □ Octavian Paler: „Am avut cinstea să mă număr printre colaboratorii revistei pe care el a condus-o acolo, «Agora» [...]. Am constatat atunci [...] că Dorin Tudoran a rămas același, ceea ce este [...] o aberație, o anomalie. În genere, după cunoștințele pe care le-am căpătat eu în timp, despre psihologia exilaților intelectuali români [...], ei se instalează ori într-un naționalism, ori într-un cosmopolitism, ambele caricaturale”. □ Nicolae Manolescu: „Există disidență și disidență. Dorin a făcut parte din acel tip de disidență pe care a putut să-l facă prin natura lui. [...] A plecat sau a fost gonit și n-a stat degeaba nici acolo. A scos «Agora» și «Meridian»”. ■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache scrie despre volumul lui Dan Stanca *Domnul clipei* (Ed. Allfa, București, 2000). Romanul lui Dan Stanca, spune Cristea-Enache, este superior multor romane nouăzeciste: „...în timp ce multe din romanele realiste nouăzeciste încep excelent și se termină cu o respirație gâfăită, finalul reprezentând un fel de liman, un roman precum *Domnul clipei* al lui Dan Stanca începe cam de jos, continuând apoi la un nivel estetic efectiv superior”. ■ La *Texte și contexte*, Constantin Coroiu răspunde, indirect, întrebărilor anchetei revistei „Vatra” despre rolul cronicii literare și despre criza valorilor din România postdecembristă: „Sentimentul de criză a receptării și cel de confuzie a valorilor sunt astăzi ca niciodată mai acute. Și cum să nu fie așa, când mass-media, îndeosebi televiziunile, s-au transformat în puternice focare ale subculturii, de o nocivitate extremă”. ■ Radu Cosașu publică, sub titlul *La Moscova! La Moscova!*, amintiri de călătorie. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 54]** Rubrica *Informații* consemnează premiile de excelență pe anul 2000 acordate de Federația Comunităților Evreiești din România: Premiul pentru literatură „Mihail Sebastian” – Radu Cosașu; Premiul pentru antropologie culturală „Jacques Pineles” – Andrei Oișteanu; Premiul pentru publicistică „F. Brunea-Fox” – Dorel Dorian; Premiul pentru teatru „Avram Goldfaden” – Leonie Waldman-Eliad; Premiul pentru muzică „Iosif Sava”

– Laurențiu Profeta; Premiul pentru pictură „Margareta Sterian“ – Toma Hirth. Juriul a fost alcătuit din Zigu Ornea (președinte), Maia Morgenstern, Amelia Pavel, Lya Benjamin și Dan Mizrahi. □ La aceeași rubrică se relatează despre constituirea, pe 28 februarie, a Asociației Presei Culturale: „Proiectul a fost demarat ca formă de asociere non profit a celor mai importante periodice de profil cu scopul apărării solidare a intereselor lor în relațiile cu Ministerul Culturii și Cultelor, cu Parlamentul și cu alte organizații”. ■ Ancheta revistei revine asupra subiectului romanului românesc al secolului al XX-lea, de data aceasta cu un chestionar adresat prozatorilor și cititorilor, cu următoarele întrebări: „1. Care sunt, din perspectiva dvs. de romancier, cele mai bune zece romane românești ale secolului XX? Puteți face un comentariu al rezultatelor anchetei pe această temă inițiată de revista «Observator cultural» [...] la care au răspuns peste o sută de critici și istorici literari? 2. Ce a câștigat romanul românesc de-a lungul unui secol de manifestare ca gen literar distinct? Ce a pierdut? Ce îi lipsește? Spre ce se îndreaptă el azi? 3. Care credeți că este locul propriei dvs. activități de romancier în spațiul mare al romanului românesc, așa cum s-a conturat acesta de la origini până azi?”. □ În răspunsurile sale, Ștefan Agopian aduce câteva obiecții metodologiei anchetei inițiale: „...cred că metodologiei de aplicare a regulamentului i se pot aduce obiecții. Astfel, mulți critici nu au fost anunțați care va fi modul de punctare și că locul 1 primește 10 puncte, locul 2, 9 etc. N-au știut nici că dacă nu-și organizează în ordine valorică opțiunile, fiecare titlu menționat primește automat 5,5 puncte. De aici o serie de confuzii, dar și posibilitatea organizatorilor de a depuncta sau a puncta în plus anumite titluri (voit sau pur și simplu din neglijență)”. Cât privește „top”-ul final, spune Agopian, acesta este și el marcat de „perturbații”: „cel puțin în cazul primelor 30 de locuri, apar «perturbații», din următoarele motive: – Introducerea lui Urmuz ca romancier. Oricât de multă admirație am pentru autorul textului *Pâlnia și Stamate*, mi-e imposibil să-l consider romancier. – *Bijuterii de familie* a fost considerat roman, când e vorba de-o nuvelă. A apărut ca atare în volumul *Nuvele*, 1951. – Volumul de povestiri *Visul* de Mircea Cărtărescu a fost considerat roman. Autorul însuși și-a subintitulat cartea (ediția I, 1989) nuvele. – Dispariția din top a trio-ului Mircea Nedelciu, Adriana Babeți, Mircea Mihăieș, autorii romanului *Femeia în roșu*, și transferarea punctelor obținute de autorii cărții la Mircea Nedelciu. – Apariția lui Augustin Buzura de două ori în top: pe locul 27 și pe locul 33”. □ Din răspunsurile lui Vasile Andru: „1. Literatura română este mai expresivă, cred, în nuvelă decât în roman. Deși avem câteva romane remarcabile, tăria de diamant stă totuși în nuvelă, în povestire, în micro-roman. 2. Ce se câștigă? Ce se pierde? Se câștigă câte un mit, câte un nume, adică o înlesnire la salvarea noastră de la dispariție. Se pierde câte o iluzie, sau un lot de iluzii. 3. Dintre romanele pe care le-am publicat, cred că va mai rămâne, poate, una dintre aceste trei carti: *Mirele* (1975), *Turnul* (1984) și *Păsările cerului* (1999)”. □ Răspunzând întrebărilor Dorei Pavel cu privire la ancheta inițială, Nicolae Breban felicită redacția revistei

pentru inițiativă: „Felicit revista «Observator cultural» pentru această anchetă foarte interesantă. Eu m-aș fi speriat să provoc, să răscolesc hârtiile unui secol, memoria culturală și valorică a unui secol. [...] Sigur, sunt unii care contestă ideea de anchetă în literatură, ceea ce cred că e fals. Trăim în zodia anchetelor de tip social, politic, economic etc., și-atunci de ce nu s-ar putea face anchete și în lumea literară și culturală? Deci, înainte de a apărea volume și lucrări de sinteză, care din când în când trebuie să fundamenteze o opinie și un prestigiu în literatură, o asemenea anchetă răspunde totuși unei stări de abulie a gustului și chiar a valorii înseși”. În ceea ce privește top-ul propriu-zis, Breban constată o „victorie a muntenilor”, insistând, totodată, asupra faptului că „baza romanului românesc este nuvela”: „Titlurile din top nu se potrivesc în întregime celor pe care eu le-aș alege, și e foarte bine așa. Am constatat o victorie a muntenilor, a gustului muntean, pe primul loc apărând această carte fermecătoare a diletantului de geniu care a fost Mateiu Caragiale, fiul lui Ion Luca, și am regretat că în această panoramă a romanului românesc nu figurează marele Caragiale, nuvelistul. Chiar dacă nuvelele lui Caragiale au fost publicate la sfârșitul secolului al XIX-lea, ele trebuiau să fie menționate aici, pentru că, așa cum crede Călinescu, și eu sunt de acord cu el, Caragiale este cel mai mare nuvelist român. Până la urmă, nuvela este totuși baza romanului românesc. Noi, românii, cred eu, suntem geniali nuveliști, nu geniali povestitori. Eu aș pune accentul pe nuvelă, pentru că nuvela este deja o construcție, un nucleu solid, puternic, în care se întrevade începutul romanului, care este marea construcție”. Solicitat să alcătuiască, la rândul lui, un top 10 al romanului românesc, Nicolae Breban face o adevărată istorie a genului în literatura autohtonă: „Sigur, Rebreanu, în primul rând, cu *Răscoala*, apoi doamna Bengescu, *Concert din muzică de Bach*. În primele zece l-aș pune și pe Slavici, cu *Mara* sau *Moara cu noroc*, Slavici, care uneori e mai modern chiar decât Rebreanu, pentru că are elemente de modernitate (și Călinescu observa asta). Ar urma Camil Petrescu, sigur, l-aș aminti pe Anton Holban, de exemplu, care e foarte interesant ca noutate, din păcate, și de asta n-a avut succes. Lui Holban i-a lipsit dimensiunea socială a prozei, și nu puteai fi mare autor de romane în România, înainte de al doilea război, dacă nu aveai și dimensiunea socialului. [...] Iar după război, i-aș pune pe Marin Preda, Petru Dumitriu și Ștefan Bănulescu, evident aceste trei nume, cele mai pregnante pentru mine. Petru Dumitriu, care și-a stricat finalul volumului III din *Cronica de familie*. [...] Pe Călinescu l-am văzut citat cu *Enigma Otiliei*, un roman puțin balzacian (femeia misterioasă, lupta pentru o casă etc. etc.), roman puțin stângaci, dar foarte interesant. Însă, pentru mine, romanul adult al lui Calinescu, occidental și foarte, foarte original, care seamănă cu un roman vechi italian, este *Bietul Ioanide*, o galerie de portrete, de fapt, scris în tentă satirică, cu unele scăderi tipologice. [...] Aș mai adăuga la romanele apărute după '90 un mare roman, nedreptățit enorm de critică și de Manolescu, în primul rând: *Luntrea lui Caron* al lui Blaga, pe care toata lumea îl tratează peste umăr, cu ușurătate”. Cât privește poziția romanelor sale în top,

Breban se declară de acord cu rezultatele anchetei inițiale: „Nu m-a surprins faptul că *Bunavestire* este mai ales propusă, și eu o consider cheia de boltă a creației mele romanești, pentru că am făcut în această carte un exercițiu tipologic revoluționar, cred, nu numai pentru România, o noutate care vine în linia tipologică dostoevskiană. După *Bunavestire*, eu țin, în primul rând, la *În absența stăpânilor*, pentru că e prima mea carte în care am atins tragicul, în accepția lui Hegel. Și-apoi, *Drumul la zid*, o carte însă dificilă, dar care, spre norocul meu, a apărut în dictatură, pentru că s-a citit”. □ În răspunsurile sale, Gheorghe Crăciun insistă asupra importanței esențiale a lui Camil Petrescu pentru istoria romanului autohton: „Speram că *Patul lui Procust* va întruni cele mai multe sufragii și din credința că acest roman – și romancierul Camil Petrescu în special – trebuie să rămână în continuare pentru noi, cei care scriem azi proză, un model de curaj estetic și de seriozitate a reflecției asupra problemelor epicului. Oricât am căuta în toată istoria prozei noastre de la 1830 încoace, nu vom găsi un scriitor mai lucid și mai responsabil față de exigențele romanului decât Camil Petrescu. A teoretizat ca nimeni altul necesitatea adaptării romanului la parametrii psihici, sociali și științifici ai lumii moderne, făcând risipă de inteligență și provocând derută în rândul criticilor – cei care i-au fost contemporani, dar și succesorii acestora. I-a înțeles pe toți marii romancieri străini ai vremii sale, pe care îi și concureaza de la egal la egal prin numai două cărți”. În ceea ce privește rezultatul anchetei inițiale, care a plasat pe primul loc opera lui Mateiu I. Caragiale *Craii de Curtea-Veche*, aceasta dovedește încă o dată faptul – spune Gheorghe Crăciun – că „românul e născut poet”: „Opțiunea pentru *Craii de Curtea-Veche* e, în mod paradoxal o opțiune pentru componenta poetică și nu pentru cea epică a prozei. Cred că în literatura noastră și în conștiința noastră critică s-a instalat încă de la începuturi – ca așteptare de performanță – un virus al excesului de sens de care nici astăzi nu ne face plăcere să ne vindecăm. Fascinația față de naturile geniale și față de scriitura ezoterică, epatantă prin încifrare, universalism și erudiție ascunsă (vezi Eminescu, Blaga, Mircea Eliade, Ioan Petru Culianu și mai de curând... H.-R. Patapievici) ne caracterizează în egală măsură. De aceea nici nu prinde la noi critica pragmatică, tranșantă, ideologică și cu atât mai puțin scriitura albă, aflată la gradul zero al stilului. Românul e născut poet. Nu prozator și nu critic. [...] *Craii de Curtea-Veche* este cu siguranță cel mai mare poem din toată proza românească, dar nu și cel mai mare roman, așa cum în proza rusă nu *Suflete moarte* de Gogol reprezintă modelul absolut al genului”. □ Adrian Oțoiu consideră că adevăratele surprize ale anchetei asupra romanului românesc ar fi apărut dacă ierarhia ar fi conținut în loc de 10, 20 sau chiar 25 de locuri: „...ar fi trebuit ca ancheta să invite la stabilirea unei ierarhii a primelor 20 sau 25 de romane ale secolului. Cred că adevăratele surprize abia atunci ar fi apărut. Abia atunci, scăpați de apăsarea strivitoare a canonului, am fi asistat la marile ranversări și falieri geologice. E prea devreme, probabil, ca să-l vedem pe Mircea Nedelciu între primii 10, însă el ar fi adunat cu siguranță multe voturi într-un clasament lărgit,

ceea ce, desigur, l-ar fi propulsat pe o poziție mai avansată. În aceasta fază a redefinirii canonului, cred, lucrurile cu adevărat interesante se petrec undeva între pozițiile 10 și 20”. □ Răspunzând întrebărilor lui Paul Cernat, Mircea Horia Simionescu insistă asupra necesității de a abandona, în cazul judecăților asupra romanului modern și postmodern, ideea clasică de „narațiune”: „...neterminarea este o trăsătură a romanului modern. Nu trebuie să-l mai împovăram pe bietul cititor cu toate amănuntele romanului sentimental englez – care a avut vremea lui, pălăria jos, dar asta e altă treaba. Putem face azi, în schimb, un roman eliptic de calabalâc, doar enunț și inventar, cum l-a vrut – e limpede! – Flaubert. Nu s-a reținut nici el – pentru că era sufocat de un secol al abundenței –, altfel făcea un roman de 7–8 fraze și gata. De aceea e atât de esențial Urmuz, pe care nu știm unde să-l punem – și iată că nici eu nu l-am trecut în tabloul meu, deși sufletește îmi e atât de aproape încât aș spune că se confundă cu însuși imprimeul sistemului meu nervos. [...] Prin urmare, tabloul pe care îl ofer e unul de subpuncte cardinale. Aici trebuie călcat în vârful picioarelor, pentru că exista deja niște amenințări foarte puternice. Una dintre ele este nebuneasca presiune a story-ului. Cine mai are timp de story în sine, de stories batrânește umflate cu pompa?! Avem nevoie de fapt doar de niște semnale, de niște semne – semnul aproape stradal – care să te trimită acolo unde tu, cititor, poți să lucrezi din plin... Cu alte cuvinte: dă-mi un roman, pentru ca el să mă pună în situația de a-l face și eu. Nu-mi oferi servicii pe tavă”. □ Refuzând să întocmească un clasament, Dumitru Țepeneag spune că noțiunea însăși de „roman” este una prea „tradiționalistă”, aducând în discuție faptul că, în anii dictaturii comuniste, s-a făcut la noi o bună „literatură experimentală”: „Vocabula roman restrânge la un mod tradiționalist scriitura secolului XX căreia îi repugnă împărțirea prea strictă pe genuri, preferând noțiunea mai largă de text. [...] Grație dictaturii comuniste, care a întârziat instaurarea cenzurii economice, mult mai aprigă și mai greu de eludat decât cenzura politică, în România s-a putut face o literatură zisă experimentală, în contradicție cu canonul călinescian încurajat de critica oficială. Din păcate, corifeii acestei literaturi nu-și cunosc destul de bine nici adversarii, nici aliații. Ei s-au lăsat antrenați, în euforia generală a eliberării social-politice, pe terenul neprielnic al politicii. Au acceptat tutela nefastă a unor critici, ca Nicolae Manolescu, care promovau vechiul canon și se serveau de ei ca de-o trambulină pentru interese meschin politice”. ■ La rubrica *Literatură*, Carmen Mușat recenzează cartea Adrianei Bittel *Întâlnire la Paris* (Ed. Compania, București, 2001). Conținând 11 povestiri selectate din cărțile anterioare ale autoarei și din presa literară, volumul de față dezvăluie – apreciază Carmen Mușat – o scriitoare pe deplin stăpână pe mijloacele sale stilistice: „Scriitoare laconică, fără apetit pentru construcția amplă, Adriana Bittel este interesată de instantanee, de expresivitatea involuntară a detaliilor surprinse parcă în treacăt. Intuiția narativă și rafinamentul stilistic sunt două dintre atuurile principale ale acestei proze permeate de tandra ironie și autoironie, din care se desprind personaje-lumi, precum Tantarăua, Frida sau Bianca Solomon, cu puterea

lor de a învălui spațiul mundan într-o aură de sonorități aproape incantatorii, din care sensurile lumii și ale oamenilor reverberează neconținut în conștiința eroinelor”. ■ La rubrica *Recenzii*, Alexandru Matei prezintă volumul lui Paul Daian *Mingea de pâr a vieții* (Ed. Coresi, București, 2000), evidențiind turnura mistică a poeziei autorului: „(Re)ajuns la vârsta mirării, într-o lume uneori prea apăsător mirifică pentru a nu da târcoale clișeului («I-am spus Zguduitorului:/ de ce nu ți-ai fost suficient/ ție însuși (greșeală de tipar, probabil, n.m.), de ai creat lumea/ și pe om?»), încrezător în întoarcerea (rostogolirea) neștiutelor căi risipitoare ale vieții – ipostaziată metaforic într-o minge – la sursele morale creștine, Paul Daian ajunge dacă nu să vorbească din amvon atunci din apropierea tăcerii la care aspiră misticul. Volumul acesta nu-și ascunde rolul psihoterapeutic. Poetul vrea reconcilierea cu lumea prin recunoașterea legii și a spiritului Zguduitorului în care se concentrează rostul și rostirea. Precum disoluția eului realizată de către mistici în plasma orbitoare a principiului divin, poezia lui Paul Daian își declină spunerea vestind contopirea cu tăcerea de Dincolo”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, C. Rogozanu se oprește asupra cărții lui Florin Mihăilescu *Critice și metacritice* (Ed. Viața Românească, București, 2000), apreciind, înainte de toate, sobrietatea – academică în sensul cel mai bun al cuvântului – a stilului eseistic al autorului: „Maniera de a «eseiza» a lui Florin Mihăilescu poate nedumeri, chiar surprinde, prin chiar lipsa ei de mobilitate, de agilitate. Pentru mulți critici contemporani eseul este sinonim cu lejeritatea demonstrației, cu scriitura imprevizibilă, șocantă. Criticul bucureștean evită cu bunăștiință această capcană. Credința sa în acuratețea informației este de neclintit. Ar fi simplist să numim discursul lui Florin Mihăilescu «academic» sau «tradiționalist»; cu acești termeni denunțăm, de obicei, inerțiile nedorite ale scriiturii fără miză, complet instituționalizate. În cazul de față, «academicul» își pierde nuanța peiorativă, căpătând înțeles programatic: scrisul pretențios, foarte «politic», structura previzibilă a eseului, toate încapsulează informație filologică adevărată, prețioasă pentru orice critic. Autorul dorește să reabiliteze o anumită fațetă (gravă, cristalină, «geometrică») a eseului filologic”.

• [„22”, nr. 10] La pagina de *Actualitate culturală*, redacția informează despre lansarea celui mai recent număr al revistei „Secolul 20”, sub genericul *Gutenberg. Computer. Internet*. ■ Tot aici, redacția revistei „Observator cultural” este felicitată cu prilejul împlinirii unui an de apariție.

7 martie

• [„Luceafărul”, nr. 9] Articolul *Regruparea intelectualilor (X)* al lui Marius Tupan denunță primirea în Uniunea Scriitorilor a unor condeieri fără merite, pe motive strict electorale: „E un fapt binecunoscut: pentru a-și asigura un electorat sigur și partizan, dar și pentru a căpăta o imagine favorabilă printre creatori, unii diriguitori culturali au deschis, larg, porțile Uniunii Scriitorilor primind în breaslă autori mai puțin dotați, cu propensiuni suspecte, oricând gata să amenințe și să

șantajeze, numai pentru a-și satisface orgoliile. Dacă au căpătat un carnet și o confirmare, oricum relativă, a harului lor, încep, fără vreo discriminare și bună cuviință, presiunile, convinși că, în poziția în care au ajuns, li se cuvin multe avantaje”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu prezintă volumul-antologie al lui Christian W. Schenk *Poeme vechi și noi* (Ed. Axa, Botoșani, 1999). Lirica lui Schenk se situează, spune Radu Voinescu, la granița dintre expresionism și „vizionarismul oniric”: „Se poate identifica la Christian W. Schenk o pronunțată dimensiune expresionistă a poeziei. În sensul luminos al unei propensiuni către cosmic, precum la Blaga [...], dar și în acela al unui vizionarism oniric, orientat spre zonele obscure ale conștiinței, ca la Trakl sau Rilke”. ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Criticul lampadofor*, Dan C. Badea aduce în atenție opera unui critic dispărut la numai 37 de ani, Paul Grigore. Concepția estetică a acestuia este reflectată fidel, scrie Dan C. Badea, în culegerea de microstudii *Vocația luminii* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999): „Esteticul ar ține [...] de un fel de mistagogie: sensul survine, criticul depune mărturie asupra epifaniei sensului, în urma interogării multiplicității formale care se sprijină pe structuri recurente (mitice, arhetipale)”. ■ George Virgil Stoenescu tipărește poezii. ■ Ileana Cudalb publică proză. ■ Sub titlul *Un destin critic întrerupt imprevizibil*, Marin Mincu îi face o schiță de portret criticului Alexandru Protopopescu, pornind de la volumul postum al acestuia *Un mileniu de copilărie* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000): „La «Tomis» s-a făcut repede foarte temut prin seriozitatea cronicii literare și prin priza polemică [...] ce-i conferea o notă personală în contextul critic obedient al epocii. Lipsit de disciplina interioară necesară, a alunecat tot mai adânc în cloaca tomitană, lăsându-se drogat iremediabil de toxinele bahice”. ■ La rubrica *Interviu*, Doru Timofte îl are invitat pe Petre Stoica. Poetul rememorează, pentru început, împrejurările debutului său: „Debutul meu literar a avut loc sub auspicii oarecum favorabile. Mai precis, într-un moment de relativ dezgheț ideologic. Ca să fiu mai explicit, mă refer la primul Congres al Uniunii Scriitorilor, petrecut în vara lui '57. Luările de cuvânt ale lui Baconsky și ale steliștilor nu numai că au înfierat proletcultismul, dar au cerut refacerea punții cu trecutul, cu superba noastră literatură interbelică și, în același timp, orientarea spre noile cuceriri ale poeziei occidentale moderne. [...] Evenimentul m-a impresionat atât de profund, încât mi-am luat inima în dinți și m-am prezentat la «Tânărul scriitor», unde redacția (șef al secției de poezie era Florin Mugur) mi-a acceptat șase poeme”. Cât privește impulsul către activitatea de traducător, poetul își amintește: „Elev de liceu încă, am avut ocazia să mă apropii de poezia străină modernă, prin câteva traduceri interesante, apărute în colecția timișoreană «Vremea». [...] Astfel am luat cunoștință cu poezia lui Ungaretti și Montale. Mai târziu, studiind germanistica, am intrat în universul liricii germane, dar nu așa cum era predată la Universitate, ci cum am descoperit-o în Biblioteca de literatură străină de pe B-dul Dacia, condusă de poetul Affred Kittner. [...] În acest loc intim, de puțini frecventat și absolut insolit în acea vreme neagră, am descoperit poezia contemporană germană, fascinându-mă în

mod special Else Lasker-Schöler, Gottfried Benn. [...] A urmat Trakl, care a devenit pentru mine o obsesie de-o viață”. Întrebat ce volum de poezii proprii îi este mai apropiat sufletește, Petre Stoica răspunde: „*Tango și alte poeme*, unde descopăr cu adevărat «sufletul obiectelor». [...] Numai că această carte, care a zăcut la cenzură, a apărut în ianuarie '90, când aproape nimeni, în efervescența revoluționară de atunci, nu mai avea timp să se concentreze asupra unui volum de versuri. Ca atare, voi menționa placheta *O casetă cu șerpi* din 1970, care s-a bucurat de o primire frumoasă atât în rândul cititorilor, cât și în cel al criticilor. Nu numai că era o realizare estetică superioară față de cele de până atunci, dar avea și un mesaj politic ascuns. Când am dus-o la Editura Eminescu, redactorul-șef de atunci mi-a spus că este o carte dușmănoasă. Am luat-o fără comentarii. Am avut însă norocul ca ea să cadă în mâna lui Dumitru Țepeneag, redactor la recent înființata editură Cartea Românească, condusă magistral de Marin Preda. [...] A văzut lumina tiparului în timp record, întâlnesc astăzi optzeciști care mărturisesc emoția pe care au avut-o citind *Caseta...*”. ■ Liliana Grădinaru și Eugen Evu tipăresc poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Lecturi*, Simion Bărbulescu semnalează apariția a trei cărți de poezie: *Contre-jour* de Ioana-Dana Nicolae (Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2000); *Bizarerii de aprilie* de Ion Dumbravă (Ed. Moldova, Iași, 1999); *Scara de nisip* de Gheorghe Jurcă (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). ■ La *Literatura lumii*, Ivan Nepohoda traduce poezia *Caucazul* a lui Taras Șevcenko.

● [„**România literară**”, nr. 9] În editorialul intitulat *Wilde și Morand*, Nicolae Manolescu îi omagiază pe Oscar Wilde și Paul Morand cu prilejul împlinirii unui veac, respectiv a unui sfert de veac, de la moartea lor. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu prezintă trei cărți nou apărute ale unui „profesionist al scrisului” – Stelian Țurlea: romanul *Martorul* (Ed. Albatros, București, 2000) și cărțile pentru copii *Călătorie fantastică în vreme de eclipsă* și *Virusul mileniului* (Ed. Fundației Pro, București, 2000). Romanul, apreciază criticul, este o dramă a „imposibilității de a comunica”: „Această dramă ajunge la paroxism în momentul în care personajul asistă la violarea unei fete, într-o magazie, și apoi la găsirea cadavrului ei, pe jumătate carbonizat, în magazia distrusă de un incendiu. El este un martor (de aici și titlul romanului) care nu poate povesti nimănui ce a văzut. Romanul reprezintă depoziția lui virtuală, inutilizabilă de către justiție”. ■ Gheorghe Grigurcu continuă să publice file din *Jurnalul lui Alceste*, cu aforisme care trimit și la profesioniștii literaturii: „Teoreticienii literari care disprețuiesc literatura ar putea fi asemănați cu acei medici despre care vorbește, în jurnalul său, Leonardo da Vinci, care asistau la operațiile ce le făceau bărbierii, fără a se înjosi vreodată a mâinii singuri instrumentele medicale”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Catrinel Popa semnalează apariția, în traducerea lui Jean Grosu, a povestirilor scriitorului ceh Bohumil Hrabal grupate sub titlul *Minunea noastră cea de toate zilele* (E. Univers, București, 2000). ■ În cadrul aceleiași rubrici, C. Rogozanu prezintă cartea lui Umberto Eco *Minunea sfântului Baudolino*, apărută în

traducerea lui Sorin Mărculescu la Editura Humanitas (2000). Este vorba, spune recenzentul, de „o culegere de articole apărute în presa italiană pe diverse teme care țin strict de cotidian, un cotidian mediatic îmbinat cu experiențe strict personale”. ■ În articolul *Un precursor al Școlii Ardelene*, Ion Buzași realizează fișa bio-bibliografică a lui Gherontie Cotore: „Se cunosc despre el puține date biografice. Nicolae Comșa în *Dascălii Blajului* (Blaj, 1943) ne spune că s-a născut în anul 1720, la Totoi, județul Alba. A studiat, ca și Inochentie Micu Klein la Tyrnavia; după terminarea studiilor, vine la mănăstirea din Blaj printre primii trei călugări. În anul 1753, episcopul Petru Pavel Aron îl numește vicar general. Se opune în 1756 alegerii ca episcop a lui Atanasie Rednic și din această cauză va fi trimis într-un fel de penitență la mănăstirea Strâmba, din nordul Ardealului. După ispășirea pedepsei este o vreme paroh la Gherla, apoi revine la Blaj, unde, repus în drepturi, este un apropiat al episcopului blăjean”. Au fost identificate până acum șase dintre lucrările lui Gherontie Cotore – scrie Buzași – dintre care cea intitulată *Despre articulușurile ceale de price* (1746), editată acum pentru prima dată (Alba Iulia, 2000), „probează o cultură teologică temeinică, susținând ideea că Unirea cu Biserica Romei este o revenire la religia străbună sau cum se spune în limbaj religios arhaic la «legea strămoșească»”. ■ La rubrica *Je este un autre*, Ioana Pârvulescu vorbește despre viața literară guvernată de frică în timpul comunismului: „Ce nu se înțelege foarte bine când se judecă scriitorii rămași în afara zidurilor de închisoare este că libertatea lor de a-și hotărî viața, destinul literar, e inexistentă. Și ei sunt, în felul lor, prizonieri. Odată pornită, mașina totalitarismului funcționează implacabil. Cedarea e numai o chestiune de timp, până când e găsit punctul vulnerabil al fiecăruia: în primul rând familia, apoi foamea și mizeria, orgoliul, banii sau simpla dorință de publicare. Primii sunt păcăliți cei cu reale înclinații de stânga sau care avuseseră de suferit în perioada interbelică. Șantajul acoperă toate formele cunoscute, iar frica – nu știu dacă a mai existat vreo perioadă așa de lungă în istoria noastră în care frica să fi atins asemenea intensități – e stimulată prin toate metodele. Mecanismul amenințare – spaimă – ispitire nu dă greș, în majoritatea cazurilor”. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică *Sonetul vechiului cotoi*. ■ La *Cronica edițiilor Z*, Ornea salută reeditarea, în îngrijirea Corneliei Pillat, a operei lui Ion Pillat – *Opere I, Poezii (1906–1918)* (Ed. Du Style, București, 2000): „E bine, e necesar să ne omagiem marii clasici, nedându-i uitării. Ion Pillat, care a fost, negreșit, unul dintre marii poeți interbelici, de la a cărei naștere (31 martie 1891) se împlinesc 110 ani, merită omagiul ce i se cuvine. Și cum poate fi omagiat un scriitor mai potrivit decât reeditându-i opera. Așa se face că după încheierea ediției să-i spun științifice a operei lui Pillat (prin volumul de corespondență de acum câțiva ani) aceeași devotată editoare, doamna Cornelia Pillat, nora poetului, o reia sub un alt titlu”. ■ Sub titlul *Literatură și exil*, Antonio Patraș recenzează volumul lui Mircea Anghelescu *Cămașa lui Nessus* (Ed. Cartea Românească, 2000). Marele merit al autorului, remarcă Patraș, este acela că reușește să identifice trăsăturile

comune ale scrisului celor „dezrădăcinați”: „Dintre toți acești «dezrădăcinați», doar câțiva, puțini, reușesc să devină celebri în patria lor de adopție, utilizând o limbă de împrumut, uneori cu o virtuositate remarcabilă, precum Nabokov, Beckett sau Cioran. Dar ceilalți, majoritatea, continuă să scrie în limba pe care nu o mai aud, dar de care nu se pot despărți. Cine încearcă să înțeleagă, să interpreteze în mod adecvat literatura scriitorilor români din diaspora trebuie să aibă în vedere, dincolo de trăsăturile specifice ale fiecărei individualități, și anumite «asemănări de familie», generate de afirmarea identității amenințate, probleme legate de imagologie, de confruntarea cu alte mentalități etc. În fapt, toți acești scriitori – afirmă cu îndreptățire autorul cărții de față – «nu pot fi citați și judecați cu aceleași măsuri cu cei rămași acasă». Cum, de ce, în ce împrejurări au scris ei i se par criticului întrebări «la fel de importante ca lectura propriu-zisă a operei»”. În plus – continuă Antonio Patraș –, Mircea Anghelescu compensează ariditatea demersului documentarist cu subtilitatea interpretărilor: „Citind cartea lui Mircea Anghelescu, plăcerea lecturii sporește cu fiecare pagină parcursă, inevitabila ariditate documentaristică a expunerii istoriografice e însoțită mereu de interpretări subtile, într-un limbaj de sobră expresivitate, în fraze ample, ale căror volute se închid adesea sub pecetea unei afirmații tăioase, lapidare, amprentă indelebilă a frecventării izvoarelor clasice. Reîntorși din exilurile prin care ne-a călăuzit, atent, autorul însuși, ne-am simțit îndemnați să încercăm, cu propriile mijloace, un exercițiu de admirație”. ■ Ioan Holban realizează, sub titlul *Poezia magistrului Mihai Ursachi*, un portret biografico-literar al poetului. Asemenea lui Nichita Stănescu – spune Holban – Mihai Ursachi a fost un adevărat model pentru tinerii scriitori: „Mihai Ursachi e un fel de «legendă», unde se adună într-un «ce» misterios, poezia și viața sa. Semnificativ mai cu seamă pentru relațiile cu puterea ale lumii literaturii în timpul «revoluției culturale» și ilustrând tipul boemului în «echipa» constituită în anii '60, destinul lui Mihai Ursachi este exemplar pentru soarta scriitorului în regimuri totalitare: debutul i-a fost amânat de anii de închisoare până la sfârșitul deceniului șapte (debut în revista «Cronica», în 1968, apoi, cu volumul *Inel cu enigmă*, în 1970) și atunci faptul a coincis cu «dezghețul» relațiilor dintre putere și câmpul cultural, pentru ca ultimei părți, cu tot mai multe umbre decât lumini, să-i fie specific raportul tensional dintre o profesiune «liberală» în esența sa și structurile totalitare ale unei societăți dirijate printr-o revoluție culturală de inspirație asiatică. Mihai Ursachi a fost, asemeni lui Nichita Stănescu, un model pentru poeții care au intrat în literatură după 1970; s-a mai afirmat aceasta, dar numai în legătură cu influența pe care a avut-o opera sa, mai ales în spațiul ieșean: de la Liviu Antonesei la Lucian Vasiliu și de la Dan Giosu la Dorin Spineanu, toți vor fi trecut prin poezia și prin «bojdeuca de căsuță» din Țicăul lui Mihai Ursachi”. ■ Constantin Țoiu și Paul Miron publică proză. ■ La *Păcatele limbii*, Rodica Zafiu discută sensurile mai multor cuvinte din *Dicționarul limbii române*. ■ Sub titlul *O autobiografie reticentă* Andreea Deciu prezintă volumul de memorii *Not Entitled* (Straus and Giroux, New York) al lui

Frank Kermode. ■ *Cronicar* anunță începerea publicării, la Editura „Jurnalul literar”, a *Caetelor de dor*, revista scoasă în exil de Virgil Ierunca și Constantin Amărieuței între 1951 și 1960.

8 martie

● [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 9] Editorialul lui Nicolae Breban, intitulat *Nietzsche (Instinct și erudiție)*, glosează pe marginea viziunii despre lume a filosofului german. ■ La rubrica *Șotron*, Dumitru Țepeneag rememorează momentele revenirii sale în țară după 1989, când era privit cu suspiciune de cei rămași în România: „– Ce știți voi acolo, la Paris... Iar noi cei de la Paris ascultam înfiorați. Era firesc ca ei, care au suferit în fel și chip, unii fiind siliți să spună ce nu credeau (e groaznic să mănânci materii fecale, nu-i așa?), ei să se bucure de toate privilegiile, ei să ocupe funcțiile și să se plimbe prin lume pe banii lui Soros. Noi aștilalți dacă eram reintegrați în marea literatură română era deja o cinste enormă care ni se făcea. Fiecare se aciua pe unde putea. Eu, de pildă, aveam căsuța mea în acest tablou al lui Mendeleev al literaturii române, se chema «grupul oniric» și nimănui nu i-a trecut prin cap să-mi conteste dreptul de ocupant cu state de servicii în regulă: teoretician, practician, șef sau membru de rând, nici măcar Paul Goma, în clipele lui de delir imprecatoriu, când mă acuza de câte-n lună și-n stele, nici măcar el n-a avut ideea să mă îmbrâncească afară. Timp de zece ani am stat cuminte în căsuța aceea uneori uitată, alteori desconsiderată, oricum acceptată. Am publicat și câteva cărți. Și am ajuns cu chiu, cu vai, până în secolul al XXI-lea”. ■ Irina Petraș publică observații despre poezia lui Lucian Blaga: „«Reforma morții» palpită în poezia lui Blaga cu toate înfiorările, ezitățile, nuanțele. Ființa din versurile sale își asumă trecerea – așadar, moartea – asigurându-și astfel deschiderea, atotcuprinderea, orizonturile vaste”. ■ La *Cronica literară*, Geo Vasile se oprește asupra volumului lui Barbu Cioculescu *Grădini în podul palmei* (Ed. Eminescu, București, 2000). Culegere de nuvele, cartea lui Barbu Cioculescu – spune Geo Vasile – este „de o inactualitate provocatoare, nu știm dacă motivată de grila esopică a timpului redactării (anii '70) sau de înclinația genuină a naratorului spre o reinventare a vechilor civilizații în scene vivante”. ■ Aura Christi comentează rezultatele anchetei revistei „Observator cultural” privitoare la ierarhia valorică a romanelor românești ale secolului al XX-lea, remarcând actualitatea romanului: „De ce romanul? De ce romancierii? Răspunsul/ răspunsurile la aceste întrebări le avem de la Dostoievski încoace: pentru că romanul deține întâietatea în cadrul genurilor literare”. ■ Traian T. Coșovei tipărește poeme.

9 martie

● [„**Dilema**”, nr. 419] Victor Neumann exprimă *Câteva puncte de vedere inspirate de mesajul lui G.M. Tamás* [din *Scrisoare prietenilor mei români* publicată în numărul 416 al revistei „Dilema”, n.n.], prin care condamnă ceea ce el consideră a fi cultivarea excesivă a naționalismului în România postdecembristă: „Un

discurs coerent despre națiune în contextul contemporan are în vedere priorități legislative, administrative, economice, instituționale. Adică, un mod practic de a vedea identitatea, opus multiplicării sensibilităților cultural-religioase. Or, ce constatăm când urmărim canalele de televiziune din România, o parte din presa scrisă și discursurile politicianilor (indiferent din ce partid ar fi aceștia)? Termenul *român* cu pluralul său *românii* este folosit în sensul său etnocultural și, deci, diferențialist. Dacă se are în vedere etnocultura majoritară în definirea națiunii, atunci, cum ținem seama de politica recunoașterii diversității lingvistice? În ce categorie terminologică se regăsește întreaga populație a țării? Unde este liantul? Identitatea scrisă în buletin, respectiv în pașaportul fiecăruia are valoare doar în raport cu lumea exterioară României, în vreme ce în interiorul statului oportunitățile egale pot fi subminate în temeiul mărimii grupului etnocultural sau al bunului plac al aceluia care se apreciază a fi îndreptățit prin origini (*jus sanguinis* nu e doar discutabil, dar și fals, discriminator și belicos) să reprezinte națiunea?”. ■ Rubrica *La zi în cultură* găduiește texte și opinii referitoare la *Literatura română pe Internet*, exprimate de Nora Vasilescu, Bogdan Suceavă, Ștefan Bălan, Delia Oprea și Mihai Ignat. □ Nora Vasilescu: „Dacă acum câțiva ani nu putea fi vorba să existe un suport material care să o susțină, lucrurile au avansat mult. Există site-uri literare (multe chiar cu diacritice românești, *evrika!*), există nu numai forumuri de discuții, dar acestea au început chiar să se specializeze”. □ Bogdan Suceavă: „*Decalogul. Principiile literaturii electronice*: 1. Literatura electronică este un nou standard (se subînțelege, nu singurul) al culturii de astăzi. A nu înțelege acest lucru înseamnă a fi orb la realitate. 2. Ea trebuie să se bucure de toate libertățile și de toate responsabilitățile presei tipărite. Ea trebuie ocrotită de aceleași legi ale copyright-ului și finanțată la fel. 3. «Cuvântul electronic» nu-i săpat în piatră. Dar nici cuvântul pe hârtie nu-i săpat în piatră. [...] Totul este săpat în electroni. 4. [...] Responsabilitatea trebuie avută în primul rând față de cuvântul însuși. 5. Pentru noi, ca scriitori, cuvântul este fapta. Adevăratul și singurul suport al cuvântului este sufletul omului. 6. Nostalgicilor după cuvântul tipărit le spun că cel sculptat în biți are trupul său, deci seducția sa. 7. Posibilitățile computerului sunt, practic, infinite. Computerul = lumea. 8. De aceea, computerul nu poate corupe mai mult decât lumea însăși. 9. Cine nu este familiarizat cu computerul dar îl critică este cineva care nu este familiarizat cu computerul dar îl critică. 10. Cel care nu are nevoie de aceste reguli știe jocul. El, pur și simplu, îl joacă”. □ Mihai Ignat: „Ciber-debutantul va dori, ca orice autor, și reacția ciber-nauților, căci altfel va rămâne în paradoxala situație de a exista și a nu exista în același timp. Dincolo de a fi, el caută, ca toți ceilalți, «tradiționali», să fie recunoscut”.

13 martie

● [„Adevărul literar și artistic”, nr. 559] În cadrul rubricii *Paralele inegale*, C. Stănescu îl interviează pe criticul și istoricul literar Mircea Anghelescu.

Întrebat despre rolul paleografiei în istoria literară, Mircea Anghelescu explică relația directă dintre concretețea manuscriselor și generalitatea teoretică a structurilor culturale: „...paleografia și manuscrisele sunt numai o introducere în materie, un culoar către elementul concret, material, viu, al istoriei literare; el trebuie pus într-o pagină în care relațiile cu structurile culturale sunt mult mai corecte și mai firești”. Referindu-se la o posibilă confuzie de interpretare a uneia dintre ideile din volumul său cel mai recent, *Cămașa lui Nessus*, istoricul literar precizează că, atunci când spune că scriitorii din exil „nu pot fi citați și judecați cu aceeași măsură” cu cei rămași acasă, își fundamentează judecata pe premise nu doar literare, ci literar-antropologice: „...eu mă refer acolo [...] la literatură ca fenomen complex de tip antropologic: literatura exilului este mai mult decât «literatura» scrisă în exil, este și o formă de protest, de afirmare a dreptului la diferență, este o căutare a identității și un proiect ideologic în cele din urmă. Literatura nu mai este astăzi doar un «obiect frumos», este un complex cultural cu finalități politice și civice implicite”. ■ La *Cronici*, Teodor Vârgolici scrie despre jurnalul lui C. Rădulescu-Motru, ale cărui pagini sumbre dau seama de lipsa de speranță a autorului în anii începutului comunizării României: „Dacă în însemnările zilnice din anii anteriori mai răzbătea câte o firavă speranță că puterea comunistă nu va dura mult timp, confesiunile din 1948 exprimă o dureroasă deznădejde și înfricoșare”. ■ În cadrul aceiași rubrici, Daniel Cristea-Enache recenzează volumul lui Dan Petrescu *În răspăr* (Ed. Nemira, București, 2000). Cartea ilustrează, spune Daniel Cristea-Enache, fenomenul „interesant” prin care meritele de disidenți politici ale unor scriitori (precum Paul Goma, de pildă) sunt transferate și asupra operelor literare ale acestora: „Și la Paul Goma, și la Dan Petrescu, asistăm la un fel de *transfer* al meritelor: din câmpul luptei/ rezistenței politice, în acela al literaturii propriu-zise. Omologarea politică nu le mai este suficientă, recunoașterea meritelor și a rectitudinii lor morale (când atâția alții nu le-au putut avea), toate acestea nu îi mai mulțumesc; ei vor acum și o omologare literară și, desigur, tot la vârful ierarhiei”. Or, argumentează criticul, factorul decisiv în aprecierea valorii unei opere literare trebuie să rămână opera însăși: „Cine, dacă nu scriitorii buni, ar merita să ocupe prim-planul vieții literare? [...] Astfel că așa aduce o disociere suplimentară, în «răspărul» autorului, și anume între succesul acoperit de valoare și succesul justificat numai în parte (ori chiar deloc) de valoare”. În această perspectivă, spune Daniel Cristea-Enache, există o diferență decisivă între Paul Goma și Dan Petrescu: „În timp ce Paul Goma [...] devine repetitiv, vehiculând, de la o carte la alta, aceleași subiecte, transformate în obsesii (cum i-a dat Liiceanu cartea la topit, cum a făcut Manolescu un interviu cu Iliescu în '90, cum s-a întâlnit Breban cu un securist și i-a dat o carte cu dedicație etc. etc.), Dan Petrescu urmărește cu un ochi «rău», extrem de critic, o realitate vie, o viață și o piață literară ce pot oferi, oricând, surprize”. ■ Sub titlul *Abisul luminat*, Nicolae Balotă publică fragmente din memoriile sale, în curs

de apariție, despre experiența detenției în închisorile comuniste. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

• **[„Observator cultural”, nr. 55]** Comentând ancheta revistei privitoare la romanul românesc al secolului XX, Paul Cornea consideră rezultatele inițiativei ca fiind edificatoare pentru schimbările survenite în canonul literar românesc contemporan: „Ancheta «Observatorului cultural» asupra romanului românesc, realizată în momentul simbolic al trecerii de la un secol la altul, e o inițiativă de răsunet, cu ecouri care, în mod sigur, vor reverbera peste ani. În sărăcia absolută de informații credibile și imparțiale privind evoluția preferințelor și schimbările survenite în «canonul» contemporan – fiindcă la noi sondajele de opinie se ocupă de o mie și una de probleme, numai de carte și literatură nu – rezultatele obținute constituie un material de referință extrem de prețios. Dacă n-ar fi decât pentru motivul că vom avea de-acum înainte puțină de a așeză aprinsele noastre discuții asupra bulversărilor canonice pe o bază mai puțin impresionistă”. Ancheta „Observatorului cultural” este cu atât prețioasă, spune istoricul literar, cu cât la noi lipsește o tradiție a „instituției” dicționarilor enciclopedice care să ilustreze inevitabilele schimbări de gust și mentalitate din fiecare epocă: „La noi, spre deosebire de țările de veche cultură, nu s-a înrădăcinat deocamdată tradiția dicționarilor enciclopedice, cu ediții mereu revizuite, uneori anual, care țin la zi lista celebrităților națiunii (inclusiv a scriitorilor reputați), ierarhizate în funcție de importanță prin spațiul acordat (variind de la câteva pagini la câteva rânduri). Clasamentul preconizat de un asemenea dicționar constituie un instrument de lucru net superior oricărui altora (individuale sau colective). Motivul e că îl elaborează redactori specializați, care țin în mod obligatoriu cont de avizul comunității academice și al criticii, și care, forțați de concurență, își revizuiesc continuu textele, de la ediție la ediție, eliminând eventualele discrepante, în funcție de conjuncturile mereu schimbătoare. În condițiile în care noi nu dispunem de «instituția» dicționarilor, ci numai de mostre cu apariții incidentale și în formule adesea slab coordonate, ancheta «Observatorului» e deosebit de prețioasă. Ea ne furnizează o primă testare plauzibilă a schimbărilor de gust și mentalitate survenite după prăbușirea comunismului, instaurarea prelungitei și găfătoarei tranziții spre capitalism și un stat democratic, accesarea a noi generații în arena culturală, intensificarea enormă a comunicărilor cu postmodernitatea occidentală”. Răspunzând direct întrebărilor formulate de redacție, Paul Cornea precizează: „1. Romanul românesc cel mai plebiscitat e [...] *Moromeții*, nu *Craii de Curtea-Veche*. Diferența e relativ mică: 76 nominalizări (74,5%) contra 71 nominalizări (cca. 70%) însă are un caracter simbolic. În majoritatea lor criticii preferă realismul problematizant estetismului rafinat și poetic. [...] 2. Atrage în mod deosebit atenția distanța (oarecum mascată în «top»-ul 1) dintre primele 3 titluri (care depășesc 60%) și următoarele 8 situate sub 40%, mai exact între cca. 38% (39 nominalizări) și cca. 30% (31 nominalizări). Existența acestei disparități flagrante e o ilustrare elocventă a viciului eferescenței canonice, care domnește la noi, în acest

moment. Spre deosebire de ceea ce se petrece într-o țară ca Franța, unde [...] am constatat că pozițiile de vârf în canon sunt deținute de un grup compact de autori, nici unul contemporan, având prestigiul unor super-vedete, la noi doar trei romane, care trec de 60% sufragii, par actualmente a nu avea probleme în menținerea locurilor lor proeminente. Toate celelalte se află într-o zonă de turbulență, caracterizată printr-o mare instabilitate. 3. Comparând primele 11 titluri în cele două «top»-uri remarcăm că *Întâmplări în irealitatea imediată* ocupa locul 8 în «1» și 11 în «2», în vreme ce *Orbitor*, *Cartea de la Metopolis* și *Bunavestire* ocupă locurile 9, 10, 11 în «1» și 7, 8, 9 în «2». În clar, asta înseamnă că cei ce au dat note au manifestat tendința de a-i depuncta pe contemporani (chiar când au optat pentru ei, i-au situat pe o treaptă inferioară a preferințelor). Ne ciocnim aici de o caracteristică foarte generală a demersului canonic. Existența unei anume reticente în validarea performanțelor contemporane, chiar atunci când le agreem. Mai ales procesul «clasicizării» (care echivalează cu admiterea unor candidați în clubul îngust al consacraților) pare a impune o judecată circumspectă». ■ Ion Bogdan Lefer îl omagiază pe Mircea Aghelescu cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani. ■ La rubrica *Interviu*, Raluca Alexandrescu îl are invitat pe Mircea Ivănescu. Vorbind despre perioada studenției, poetul menționează numele unor colegi care au devenit ulterior binecunoscute în lumea literară românească: „... am făcut parte dintr-o generație care a dat nume răsunatoare. Am fost coleg cu Irina Mavrodin, cu Maria Carpov, Modest Morariu, cu Dan Grigorescu, care pe vremea aceea era considerat un geniu... La cursuri mă așezam undeva în fundul sălii și scriam. Pe vremea aceea lucram la o piesă de teatru, scriam foarte ușor. Locurile din față erau ocupate de spiritele cele mai vehemente, Modest Morariu, Nora Iuga...”. Considerat de mulți un membru *avant-la-lettre* al generației '80, Mircea Ivănescu se declară oarecum surprins de această judecată: „Am aflat și eu lucrul acesta, mărturisesc, cu o oarecare surprindere. Pe optzeciști nu i-am urmărit în mod particular. Am fost însă întotdeauna deschis către inovație, deși de câțiva ani nici nu mai pot să citesc poezie. În plus, am practicat mereu un fel de obrăznicie literară”. Asocierea sa cu optzecismul, crede Ivănescu, se datorează „stilului anglo-saxon” al poeziei sale: „Știu că optzeciștii, în general, vorbesc despre mine în termeni buni. Poate că toate astea se explică prin orientarea celor mai tineri către poezia anglo-saxonă. Felul meu de a scrie este în mod evident inspirat de un anumit fel de a compune poezie, care ține de stilul anglo-saxon. De unde, de altfel, și acuzațiile care mi s-au adus: amuzicalitate, prozaism, repetitivitate”. ■ La rubrica *Literatură*, Victoria Luță prezintă volumul de poezie al Mariane Codruț *Blanc* (Ed. Vinea, București, 2000). Nota dominantă a noilor poeme ale autoarei, spune Victoria Luță, este sarcasmul: „Apanaj al unei conștiințe, al unei viziuni și neliniști etice chiar prevalente asupra celei poetice, aceasta nuanță domină noul volum al Mariane Codruț, unde, ca și în recente *Poeme politice* ale Magdei Cârneai, perspectiva explicit adoptată este aceea a unui zoon politikon. Lirica devine spațiul de manifestare a unei sensibilități incapabile – și

programatic nedispuse – să se sustragă imediatului istoriei, pe care îl problematizează și dramatizează poetic. Sarcasmul – o adevărată categorie estetică a poezilor noștri revoltați – cunoaște în paginile Mariane Codruț o multitudine de ipostaze, de la scenariul liric grotesc, negru-utopic sau parabolic, până la revolta surdinizată și ironia amar-blazată”. ■ Sub titlul *Întâlnire de gradul trei cu femeia postmodernă*, Simona Drăgan aduce în atenție apariția traducerii, de către Radu Sergiu Ruba și Manuela Vrabie, a cărții lui Gilles Lipovetsky *A treia femeie* (Ed. Univers, București, 2000). Scrierea – explică Simona Drăgan – este o trecere în revistă a problemelor feminismului actual: „Femeia, eternul măr al discordiei, își face azi tot mai simțită prezența ca obiect de reflecție etică în studiile de specialitate. Emanciparea urmează, desigur, o curbă evolutivă, în care revindicările zilei de azi sunt cuceririle de mâine. [...] Femeia lui Lipovetsky este eroina zilelor noastre, fata de pe stradă, carierista de firmă, casnica mulțumită, feminista activă, aspecte atât de diferite încât sunt greu de circumscris unei etichete totalizatoare”. ■ La *Recenzii*, Iulia Dondoric atrage atenția asupra apariției *Antologiei de poezie religioasă românească* realizate de Irina și Sergiu I. Nicolaescu: „Această antologie de poezie religioasă se vrea, de fapt, o istorie alternativă a poeziei românești; în acest sens, după ordonarea tematică a poemelor – antologia este organizată pe mai multe secțiuni, cuprinzând poeme de laudă, rugăciuni propriu-zise, poeme dedicate Fecioarei Maria etc. –, se face apel, în cadrul fiecărei secțiuni, la o ordonare cronologică. În acest fel se poate urmări atât dezvoltarea stilistică, în timp, a temelor abordate, cât și diferențele în felul cum poezii privesc relația lor cu Sacralul”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Dorica Boltașu recenzează cartea lui Alexandru George *Alte întâlniri* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), în care autorul vorbește despre „erupția scitică” a lui Marin Preda, despre Lucian Blaga [...], Octav Băncilă, Nae Ionescu, Petre Pandrea, Maria Banuș, Cornel Regman, Mihai Zamfir, Monica Lovinescu ș.a.”. □ Tot la *Recenzii*, Iulian Băicuș prezintă cartea lui Daniel Corbu *Generația poetică '80. Portrete critice* (Ed. Junimea, Iași, 2000). Avându-i drept posibile modele pe Radu G. Țeposu, Alexandru Mușina sau Mihaela Ursa – spune Băicuș –, autorul este departe de a se ridica la înălțimea sarcinii pe care și-a propus-o: „Panteonul liric alcătuit de Daniel Corbu pare un articol «second-hand». Categoriile cu care operează Corbu sunt: «biografismul cinic», în care îi deosebește pe «stenografiști și antilirici», apoi «sublimarea cotidianului», având cel puțin două ramificații, prin «meditativi și metafizici», «experimentul agresiv» practicat de «ironiști și parodici», apoi «vizionarismul mitic și moral», «lirismul mirobolant», care se subdivide în poezi «teatrali și parabolici», «neoexpresionismul ritualic» al «sentimentalilor camuflați» și «misticismul erotic» în care s-au adunat toți «anarhiștii și teribiliștii» (sic!)”.

● [„22”, nr. 11] La *Cronica de carte*, Dan C. Mihăilescu prezintă volumul coordonat de Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu *Dicționarul esențial al scriitorilor români* (Ed. Albatros, București, 2000). Extrăgând 332 din cele

doă mii de nume din *Dicționarul scriitorilor români*, nume considerate esențiale pentru stadiul actual al istoriei noastre literare, lucrarea – scrie Dan C. Mihăilescu – are deopotrivă calitățile și defectele DSR-ului, elaborat în ultima perioadă a dictaturii comuniste: „...încheiat pe la 1984, cu bibliografia adusă, de bine, de rău, până în 1989, *Dicționarul* și-ar fi avut utilitatea aproape maximă dacă ar fi fost tipărit prin 1991–1992, chit că, *structural*, toate analizele și verdictele sunt determinate de autocenzura specifică ultimului deceniu ceaușist. Așa, este el însuși obiect de muzeu (și de patrimoniu, mă grăbesc s-adaug), ratând, din păcate, șansa de a «concura» aproape legendarul, astăzi, *Dicționar al literaturii române de la origini până la 1900* realizat de cercetătorii ieșeni”.

14 martie

● [„*Luceafărul*”, nr. 10] Sub titlul *Canonul prezidențial (I)*, Marius Tupan scrie despre lupta din interiorul breslei pentru președinția Uniunii Scriitorilor, declanșată imediat după dispariția tragică a lui Laurențiu Ulici: „După dispariția fulgerătoare și regretată a lui Laurențiu Ulici, lupta pentru succesiune, spun gurile păcatoase, s-a declanșat chiar de la cimitirul Belu, dovedindu-se, încă o dată, că multe persoane, considerate ca făcând parte din elita intelectuală, n-au nici un Dumnezeu de vreme ce râvnesc la putere în orice condiții (chiar dacă au sau nu merite deosebite). Acum, când alegerile de la filiale și secții sunt în plină desfășurare, coalițiile și regroupările, promisiunile și intimidările, calculele și proiectele încarcă atmosfera din jurul Casei Monteoru, făcând-o, deseori, insuportabilă”. ■ Horia Gârbea publică tableta *Bulgakov azi*, în care glosează despre misiunea dificilă a regizorilor care montează astăzi piesele scriitorului rus. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, sub titlul *Printre primejdiile criticii*, Radu Voinescu îi face un portret lui Nicolae Manolescu, al cărui talent, spune Voinescu, face concurență literaturii pe care o comentează: „...ceea ce îl individualizează între ceilalți critici din generația sa, dar și între cei care îl urmează, este conștiințizarea până la detaliu a limitelor propriei metode, până acolo încât, dacă un reper pe care și-l fixase în cadrul sistemului general se dovedește inoperant la un moment dat, nu se dă în lături să facă apel la acele formule sau la acele unelte care se arată de maximă eficacitate. [...] S-a remarcat, poate, prea puțin la Nicolae Manolescu imensa cultură cu care vine în întâmpinarea spectacolului reprezentat de istoria literaturii. [...] Avem de-a face cu un critic a cărui pană schițează la concurență cu literatura pe care o comentează, dar nu construind istorii paralele, fără nici o legătură cu operele despre care se vorbește, ci structurând eșafodajul unui tip de analiză inteligentă, vie, plină de argumente și informații din care extrage neconținut concluzii interesante și surprinzătoare”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului de poezie al Victoriei Milescu *Arleziana* (Ed. Eminescu, București, 2000): „Poemele Victoriei Milescu sunt generate de sentimentul unei fragilități ce caracterizează atât subiectul uman, supus unei permanente agresiuni a realului, cât și limbajul”. ■ Alexandru Spârlea

tipărește poezii. ■ Gheorghe Schwartz publică proza *Câinele mov*. ■ La rubrica *Eseu*, Marian Popa scrie despre cartea lui Marius Tupan *Batalioane invizibile* (Ed. Fundației Luceafărul, București, 2001). Roman „bine scris”, remarcă Marian Popa, „*Batalioane invizibile* nu-i o carte parabolică și nici alegorică, ci una din extremele *Fantasy*. Pentru aproximarea ei este mai bine să se apeleze la speciile mai noi ale lui *Fiction*, disociate în *Science fiction* și *Fantasy*”. ■ Viorica Petrovici și Mihai Merticanu sunt prezenți cu poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Jean Grosu traduce poeme de Vinicio Salati (Elveția) și Jaroslav Seifert (Cehia).

● [„România literară”, nr. 10] În editorialul *Prostul gust*, Nicolae Manolescu deplânge gradul din ce în ce mai mare de prost gust din arta și societatea românească. Asemenea violenței, scrie criticul, prostul gust „acționează ca un drog sau ca un antibiotic, creând dependență și deopotrivă imunitate. Doar crescând doza, rezultatul mai e simțit”. ■ La *Actualitatea*, Dan Lungu glosează asupra situării scriitorului în practicile regimurilor totalitare pornind de la ideea lui Peter L. Berger și Thomas Luckman de „alternare” a lumilor, conform căreia formarea „omului nou” necesită, drept condiție socială esențială, existența unei „structuri de verosimilitate” care să înlăture toate celelalte lumi concurente: „Structura de verosimilitate, apropiată cu ajutorul «celorlalți semnificativi» (cu care indivizii trebuie să se identifice puternic afectiv, repetând experiențele copilăriei de dependență emoțională) are darul de a intermedia relația dintre subiect și noua lume. Scriitorul este hărăzit a face parte din acești «alți semnificativi», mai ales că literatura este vehicolul privilegiat al transmiterii emoțiilor, servind astfel în mod «natural» proceselor de identificare. În plus, operele literare pot propune personaje model, eroi ai noii lumi (corespunzând mult mai bine din punct de vedere ideologic decât oamenii vii), care pot, la rândul lor, îngroșa rândurile «celorlalți semnificativi»”. Astfel pot fi explicate, scrie autorul, multe dintre directivele ideologice transpuse în acțiuni social-culturale ale regimului comunist românesc din anii cincizeci: „...putem spune că scriitorii și personajele lor au menirea de a deveni eroi socializatori ai unei noi lumi. Există numeroase mărturii ale primilor ani de comunism care vorbesc despre lipsa scriitorilor corespunzători și a producției literare «pe linie», ca și despre necesitatea de «a promova cadre tinere în munca literară». Ca în toate domeniile, și aici este o criză acută de personal socializator, fidel, zelos și, mai ales, bine pregătit ideologic. Acesta este, printre altele, motivul înființării cenaclurilor literare în întreprinderi și a Școlii de Literatură «Mihai Eminescu»”. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu prezintă cartea lui Dumitru Radu Popa *La Revoluția Română* (Ed. Univers, București, 2000). Dintre cele trei povestiri ale volumului, cea care îi dă titlul – spune criticul – este o „succintă și spumoasă comedie”, trimițând direct la opera lui I.L. Caragiale, a replicii newyorkeze a Revoluției române din 1989: „Trei sute dintre membrii comunității românești de acolo, ațâțați de ceea ce au aflat de la televizor, se adună în fața consulatului României și îi imită pe demonstranții adunați, la

București, în fața CC al PCR. Imitația este caricaturală din cauză că lipsește riscul, care conferă dramatism revoltei din România, dar și din cauza pregătirii intelectuale precare a participanților. Viziunea lor asupra unei revoluții este la fel de naivă ca aceea a conului Leonida din *Conul Leonida față cu reacțiunea*. Caragialismul (deliberat) al situațiilor devine culminant în momentul în care protestatarii, întruniți de data aceasta în fața sediului ONU, se postează din greșeală în spațiul rezervat demonstrațiilor de solidaritate cu revoluția din Haiti!”.

■ Sub titlul *Între canon și istorie*, Gheorghe Grigurcu readuce în discuție problema „erodării” contemporane a esteticului: „Străbatem o perioadă pragmatică. Încrederea în estetic scade, de unde pornirea de a-l «explica» prin mijlocirea unor factori adesea direct ori indirect legați de sistemul economic, de funcțiile utilitare. [...] Esteticul apare împresurat de o rețea de instanțe eterogene care tind a-l monitoriza, dacă nu de a-l subordona, de a-l elimina din cursă în imanența sa. [...] Producția artistică e privită cu o superficialitate «obiectivă», transpersonală, ce se reazimă pe colectivismul «științific» căruia marxismul îi acordă un reper de nădejde. Postideologizarea se află în corelație cu ideologia în sens larg, pe care o încurajează, în exclusivismul său, fie și pe căi subterane”. Punând lucrurile în perspectiva istoriei literare românești, autorul crede a identifica una dintre cauzele expansiunii nefaste ale acestui fenomen în România contemporană în politizarea mai mult sau mai puțin premeditată a canonului literar, de care se fac vinovate cele două mari generații de scriitori postbelici, șaizeciștii și optzeciștii. În cazul șaizeciștilor, anormalitatea – argumentează Grigurcu – vine din supralicitarea valorii unor scriitori, concomitent cu marginalizarea altora: „...factorul politic, fie prin aplicarea, fie prin respingerea lui, a tulburat senina evaluare axiologică. Cum spuneam, s-au comis supralicitări. Și aceasta în dauna unor autori cam de aceeași vârstă cu vedetele, ieșiți la lumină în aceiași ani, care, din pricina unei ușoare «întârzieri» a debutului sau dintr-o mai accentuată rezervă față de regimul totalitar, s-au văzut marginalizați, atât din partea autorităților, cât și – straniu – din partea criticii șaizeciste. Desigur că la treapta prezumatei genialități a lui Nichita Stănescu nu ajungea nimeni, iar Marin Preda se răsfața într-o singularitate artificioasă [...]. Dar e de închipuit, fie și la ora actuală, ca unor Marin Sorescu sau Ioan Alexandru sau Ion Gheorghe sau chiar Adrian Păunescu să li se alăture, în percepția publică, un Leonid Dimov, un Mircea Ivănescu, un Emil Brumaru, un Mircea Ciobanu, un Daniel Turcea, un Constantin Abăluță? Sau ca Morometele [*sic!*] să fie însoțit de, pentru a ne exprima astfel, colegi într-o valoare precum Radu Petrescu, Ștefan Bănuțescu, Ion D. Sîrbu? Iată la ce rezultat a dus vicierea canonului estetic!”. În cazul optzeciștilor, aceeași „viciere a canonului” se datorează resentimentelor generate de dificultățile pe care aceștia le-au avut în procesul de afirmare literară în contextul înăsprii condițiilor social-politice din deceniul al nouălea, dificultăți care, radicalizându-le conștiința de grup, au condus la „un boicot al istoriei, tradus în lipsa de atenție acordată, cu minime excepții, precursorilor”. Drept urmare, „canonul optzecist e [...] ambiguu,

reflectând două mișcări contrare: un antiistorism orgolios, dispus a întoarce spatele înaintașilor ca și contemporanilor ne-optzeciști, asociat cu o râvnă fără precedent de asimilare a trecutului la literă (un trecut textual, al intertextualismului!), inclusiv în unele din tiparele sale mai îndepărtate și măcar aparent inadecvate lirismului”. ■ În cadrul rubricii *Lecturi la zi*, Marius Chivu recenzează volumul de poezii al lui Șerban Foarță *Erau ziare, evenimente* (Ed. Brumar, Timișoara, 2000). Având drept titlu un vers din poemul *Ecou târziu* al lui Bacovia, placheta – scrie Chivu – „transformă în poezie de bună calitate” „caracterul senzațional al știrilor ce umplu primele pagini ale ziarelor”. Astfel, continuă criticul, „punerea în versuri a articolelor de ziar și a anunșurilor de tot felul implică încă de la început un risc pe care temerarul poet și-l asumă, ca pe un pariu cu propria capacitate de a face poezie din orice”. ■ Geo Vasile face cronica antologiei de autor a lui Nicolae Motoc *Provocări imergente* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000). ■ Cătălin Constantin aduce în atenție apariția, ca volum separat, în traducerea lui Bodgan Ghiu, a „manifestului revoluționar” al marchizului de Sade *Francezi, încă un efort dacă voiți să fiți republicani* (Ed. Cartea Românească, București, 2000) – fragment ce face parte din volumul acestuia *Filosofia în budoar* (1795). ■ Ioana Pârvolescu glosează, în articolul *În numele fiului*, asupra personalității lui Mateiu I. Caragiale, cel care a creat din propria persoană un personaj: „Omul pe care l-a construit cu atâta migală Mateiu Caragiale în viața reală este poate cea mai impresionantă creație a sa și cel mai de temut rival al personajelor sale”. ■ Alexandru Lungu și Emil Brumaru publică poezii. ■ Recenzând, la *Cronica edițiilor*, cartea lui Iordan Datcu *Sub semnul Minervei* (Ed. Universal Dalsi, București, 2000) – volum ce cuprinde amintirile autorului din vremea când era redactor la Editura Minerva –, Z. Ornea vorbește despre daunele, adesea ireparabile, aduse literaturii române de cenzura comunistă: „Aceasta, din păcate, a funcționat și era teribilă în rezultate. De pildă, e necesar să amintesc volumul din ediția Gib Mihăescu conținând *Rusoaica*, rămas în suferință totală, fiind interzis chiar după ce a fost tipărit, fiind, imediat, topit. Edițiile critice de până spre 1955–1965 erau impecabile filologic, dar aparatul critic plătea un grav tribut sociologismului vulgar, încât sunt azi utilizabile numai sub raportul textului. Și acesta, uneori, amputat prin acele blestamate croșete drepte (în argoul editorial de atunci astfel de pagini erau numite «text croșetat»). Și la despărțământul istoriografie literară m-am izbit de stupidele rigori ale cenzurii, câteodată prin anii șaptezeci, la câte un volum de corespondență căpătam viza de imprimare pe nota unei scrisori dar nu și pe scrisoare, care era interzisă”. ■ Ion Manolescu este prezent cu un incitant eseu despre *Sexualitatea în poezia comunistă autohtonă*: „Condamnată de stalinism, marginalizată de «epoca de aur», sexualitatea s-a strecurat în poezia noastră contemporană în forme din cele mai travestite, filtrate de o reținere auctorială adeseori (și involuntar) comică. În literatura perioadei staliniste, de pildă, iubitele ajută exclusiv la strângerea recoltei, la munca de partid și la «lupta de pace» – trei forme entuziaste de socializare a libidoului lor proaspăt politizat. Textele

proletcultiste, artificiale și în majoritate scrise la comandă, au impus un tip de personaj feminin incolor, sudoripar și asexuat, dispus de dimineață până seara, trei sute șazeci și cinci de zile pe an, să-și transfere bruma de erotism în muncă, pentru a da Partidului, Uniunii Sovietice și Tovarășului Stalin cojocul, purceluși și cât mai mult porumb”. Prin contrast, „dacă poezia perioadei staliniste se caracteriza prin inversul a ceea ce dicționarele de psihanaliză și psiho-patologie numesc «erotizarea raporturilor sociale» (cu alte cuvinte, prin socializarea raporturilor erotice), poezia ceaușistă prezintă o combinație de tendințe între erotizarea raporturilor politice și politizarea raporturilor erotice. Diferența față de epoca anterioară constă în focalizarea libidoului feminin (și masculin) asupra unui icon inspirator unic, cel al lui N. Ceaușescu”. ■ *La Păcatele limbii*, Rodica Zafiu scrie despre sufixul „-ache”. ■ Mihai Cantuniar publică file de jurnal sub titlul *Îmbătrânind tăcut – Jurnalul fiului risipitor*. □ La rubrica *Prepeleac*, Constantin Țoiu tipărește reflecții sub titlul *Somnul paradoxal*. ■ În cadrul rubricii *Cartea străină*, Andreea Deciu scrie despre *Tragedia lui Havel*, explicând condiția intelectualilor-politicieni din țările est-europene: „Tragedia intelectualilor-politicieni din Europa răsăriteană este însăși dubla lor condiție, și felul în care sunt obligați să țină cont de ea: în ochii occidentalilor, ei reprezintă interesele unor țări falimentate de guverne totalitariste, precum și frenetici opozanți ai doctrinelor stângiste”. ■ Sub titlul *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie își manifestă preferința pentru un cititor „sceptic”: „Adevărata glorie o ignorăm, spune Valéry. «Este aceea de a fi invocat în secret, de a fi imaginat și așezat de un necunoscut în gândurile lui cele mai stranii pentru a-i servi drept martor, judecător, maestru, tată și constrângere sacră». E bine că ignorăm o asemenea glorie. Mă îmbolnăvește gândul că poate exista un asemenea cititor. Fac fel de fel de giumbușlucuri, ca să-l descurajez. Îmi doresc un cititor sceptic. Nu vreau să fiu constrângerea sacră, nici tatăl nimănui”.

15 martie

● [**„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 10**] În editorialul intitulat *Nietzsche (Dincolo de bine și de rău)*, Nicolae Breban continuă să gloseze pe marginea viziunii despre lume a gânditorului german. ■ Cătălin Țârlea comentează acid obstinația Monicăi Lovinescu de a impune noțiunea de „est-etică”, subliniind că aplicarea consecventă a acesteia ar duce la aneantizarea întregii lupte pentru supraviețuire dusă de literatura română sub comunism: „Monica Lovinescu propunea spre dezbatere conceptul de «est-etică», un joc de cuvinte ce dorea să sugereze faptul că valorile culturale produse în spațiul comunist în întreaga perioadă de dominație a imperiului roșu nu pot fi omologate estetic, ci numai din perspectivă etică. Altfel spus, în noile condiții post-comuniste nu mai pot fi validate decât acele opere literare care s-au opus în mod explicit regimului comunist. Teoria, care ar fi fost poate interesantă prin alte părți, nu numai că punea într-o situație extrem de delicată o serie întreagă de opere, autori și critici

afirmați pe parcursul ultimelor trei-patru decenii, dar aneantiza însăși lupta de supraviețuire a literaturii române sub regimul comunist, luptă purtată ce-i drept mai mult cu mijloace estetice...”. ■ La rubrica *Șotron*, sub titlul *Ei și noi*, Dumitru Țepeneag scrie despre viziunea îngust-maniheistă care, în timpul comunismului, i-a izolat atât pe scriitorii români din exil de cei din țară, cât și pe aceia exilați între ei: „În exil, mai ales printre intelectuali, erau parcă mai multe feluri de *ei* și de *noi* decât în țară. Erau în primul rând *ei* cei care veniseră înainte de război sau imediat după: oameni care evitaseră ciuma comunistă și nu puteau fi bănuți de legături suspecte și activități inavuabile. *Noi*,ăștilalții, ne molipsiserăm, așa că nu puteam fi siguri. [...] Cei rămași în țară căpătau încetul cu încetul în ochii exilaților o coeziune care nu avea cum să existe aieva. Distanța omogeniza totul. Diferențele, dacă vroiam, le stabileam tot noi, în frunte cu un fel de canonizatori care făceau liste cu păcătoși precum și cu păcatele lor. Curați și murdari. Cei care mâncaseră căcat și cei care încă nu-l mâncaseră ori care îl convingeau pe cel cu lista că în vecii vecilor n-o să-l mai mănânce. Se venea la Canossa. Se cumpărau indulgențe. Asta se numea lupta împotriva comunismului. Ridicolul ne ținea pe toți în viață. La unii era răsplătit în dolari. *Ei*, cei de la Europa liberă, nomenclaturiștii noștri, nu aveau numai dolari în plus, aveau și dreptul de-a vinde indulgențele și de-a pronunța anatemele. *Noi*,ăștilalții, ne consolam cum puteam publicând cărți despre care uneori se vorbea la radio. Cu toții așteptam marea schimbare. Când a venit parcă nici nu mai credeam c-o să vină”. ■ Henri Zalis scrie despre critica estetică a lui Al. Philippide, care „nu degenerază” – observă Zalis – „în decadentism, precum cea a prerafaeliților englezi”. ■ Irina Petraș publică note despre opera lui A.E. Baconski: „Cu *Cadavre în vid* și *Corabia lui Sebastian*, A.E. Baconski se autoexilează în universal”. ■ La *Cronica literară*, Geo Vasile se oprește asupra volumului lui Sebastian Sârcă *Martorii lui Seninu* (Ed. Hiparion, Cluj-Napoca, 2000). Protagonistul romanului, explică Geo Vasile, este un „camilpetrescian”: „Climatul cărții are atitudine intelectuală și o răspicată grilă morală ce discernе și sedimentează personaje, figuranți, destine, dar mai ales parabola protagonistului Seninu, un camilpetrescian, discipol și explorator al tehnicilor de eliberare spirituală pe fundalul «obsedantului» deceniu nou”. ■ Marian Barbu tipărește un eseu despre *Onomastica în textul narativ*. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Paul Everac *Încotro merge teatrul românesc*: „În volum sunt amintiți, printre alții, Mariana Pârvulescu, Ana Maria Narti și regizorul Andrei Șerban – persoane stabilite în străinătate. [...] Volumul a fost retras pentru rezolvare”.

16 martie

● [„Dilema”, nr. 420] Sub titlul *Șocuri*, Mircea Iorgulescu comentează reacția, considerată a fi exagerată, a lui Nicolae Manolescu de a se declara „șocat” de faptul că oamenii obișnuiți, intervievați pe stradă pentru o emisiune de televiziune,

nu știu ce semnificație are ziua de 15 ianuarie sau cine este Eminescu: „Anchetele de stradă, *micro-trottoir*, reprezintă o specie jurnalistică producătoare în general de efecte burlești. Sunt practicate, iarăși în general, de radiouri și televiziuni pentru că se fac ușor, costă puțin, depanează programe în suferință (inclusiv de idei jurnalistice) și au aproape întotdeauna un efect garantat. [...] Nicolae Manolescu este un om nu numai citit, dar și umblat: își va fi închipuind el că la Paris, pe stradă, toată lumea știe în ce an (nu la ce anume dată!) s-a născut Victor Hugo?”. ■ În cadrul rubricii *La porțile Occidentului*, Claude Karnoouh răspunde *Scrisorii* adresate de G.M. Tamás *prietenilor mei români* în numărul 416 al revistei „Dilema”: „În pofida erorilor de detaliu care fac vulnerabilă critica sa, există o intuiție justă în diagnosticul lui Tamás: e ceea ce eu aș numi mimetismul românesc, dus până la caricatură. [...] Acest mimetism nu este nou, aș spune chiar că este consubstanțial experienței modernității în România [...]. Or, acest mimetism nu este altceva decât preluarea gândirii de-a gata, parodie a ideilor sociale și politice dintre cele mai banale, dar la modă în Occident”. ■ La rubrica *Glose*, Z. Ornea publică articolul *O imposibilitate sufletească*. ■ În cadrul rubricii *La zi în cultură*, Andrei Gorzo aduce în atenție apariția, în traducerea lui Radu Paraschivescu, a romanului lui Salman Rushdie *Copiii din miez de noapte* (Ed. Univers, București, 2000). ■ La aceeași rubrică, Ioana Bot recenzează volumul lui Nicolae Balotă *Eminescu, poet al inițierii în poezie* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „Prea puțin observat de cronicarii revistelor noastre literare, el are meritul de a așeza dezbaterea (demersul, ideea, lectura) la locul cuvenit, fără emfaze (fără fraze, măguliri sau...) dar cu o responsabilitate a exegetului și cu dragoste față de poezia analizată care pe mine, cititor ostenit de... «garde naționale de florile mărlui», mă emoționează”. ■ Radu Cosașu publică tableta *După Ziua Femeii*.

20 martie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 560] La *Cronici*, Teodor Vârgolici prezintă un studiu inedit al lui Șerban Cioculescu despre Tudor Arghezi, elaborat imediat după apariția volumului său *Introducere în opera lui Tudor Arghezi* (1946) și rămas în manuscris. Este vorba, spune Vârgolici, despre un studiu de referință, care nu a putut fi publicat în 1947 din cauza presiunilor politice ale regimului comunist: „...începând din 1947, timp de aproape nouă ani, asupra lui Șerban Cioculescu s-a năpustit coercițiunea regimului comunist, interzicându-i activitatea publicistică și apoi excluzându-l din învățământ”. Tipărit recent în ediție anastatică în Colecția „Manuscriptum” a Muzeului Literaturii Române, studiul lui Cioculescu – remarcă Vârgolici – este mult mai clar în ceea ce privește definirea liricii religioase argheziene: „Dacă în studiul anterior, apărut în 1946 și reeditat în 1971, Șerban Cioculescu formula sintagma devenită celebră că sentimentul religios al liricii argheziene oscilează «între credință și tăgadă», în studiul imediat următor, publicat acum, renunță la echivoc, afirmând categoric

că Tudor Arghezi „este un mare poet religios, a cărui întreagă operă lirică îl mărturisește pe Dumnezeu”. ■ La rubrica *Eseu*, sub titlul *Scușița roșie cu imunitate parlamentară – natură nu tocmai moartă*, Dorin Tudoran scrie despre infiltrarea postdecembristă în politică a foștilor membri ai Securității comuniste. ■ Angela Marinescu tipărește pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 56]** Rubrica *Informații* consemnează premiile literare ale Asociației Scriitorilor din Cluj pe anul 2000. Juriul, alcătuit din Petru Poantă, Adrian Popescu, Mihai Dragolea, Sigmund István și Egyed Emese a decis acordarea următoarelor distincții: I. POEZIE: Virgil Bulat – *Sinopsis și Pasiunile tânărului Ioan din Arcadii*; Dumitru Cerna – *Triste. Poeme bonsai*; Octavian Zegreanu – *Pe scara unui gând*; Olimpiu Nușfelean – *Focul irevocabil*; Ion Vădan – *Week-end în infern*; II. PROZĂ: Viorel Cacoveanu – *Înmormântarea via FMI*; III. ESEU, CRITICĂ LITERARĂ: Ion Vartic – *Cioran naiv și sentimental*; Mircea Oprea – *Discursul utopic*; IV. PUBLICISTICĂ: Aurel Rău – *Școli – un infinit*; Ioan Marinescu – *Legile lui Murphy și Guvernul României*. V. DEBUT: Nora Rebreanu – *Sărbătorile de primăvară*; VI. LITERATURĂ PENTRU COPII: Virgil Rațiu – *Cartea de rugăciunițe*. VII. TRADUCERI: Vasile Sav pentru traducerea volumului *De musica* de Sf. Augustin și Ion Cristofor pentru traducerea volumului *Fragmente de cer* de Philipp Johns. Premiul „Mongolu” i-a fost atribuit lui Dafin Mureșanu pentru volumul de proză *Un singur ucigaș*. La secțiunea de literatură în limba maghiară au fost atribuite premii lui Fodor Sándor și Kiraly László (poezie), Mozes Attila (proză), Madaras Peter și Vallasek Iulia (debut). □ Romul Munteanu este omagiat cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani. ■ Rodica Mihăilă anunță apariția, la Editura Vinea, a celui de-al doilea volum, cuprinzând numerele 2–4, din seria „Caietele Tristan Tzara”: „Având drept temă *Dada și dadaștii în contextul avangardelor contemporane*, aceste trei numere ale «Caietelor» reunes contribuțiile a peste 40 de teoreticieni, critici și istorici de artă și literari, cercetători și scriitori din România, Franța, Germania, Elveția, Olanda, Ungaria, Israel și Statele Unite”. ■ La rubrica *Structuri în mișcare*, Ion Bogdan Lefter se oprește asupra cărții lui Matei Vișniec *Poeme ulterioare (1987–1999)* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), analizând discursul poetic al autorului prin prisma tehnicilor utilizate în scrierile sale dramatice: „Una peste alta, noua sa carte e o mică surpriză. Cum arată versurile de exil ale lui Matei Vișniec, de după cele trei volume care l-au impus, versuri – între timp – ale unui dramaturg? Că producția sa poetică n-a mai fost abundentă nu e de mirare, căci piesele i-au preluat formula și i-au exploatat resursele de inventivitate și de expresivitate. În cărțile din prima parte a anilor '80, Vișniec a «patentat» o rețetă personală, transferând în spațiul discursului poetic mecanismele teatrului absurdului: narativitate austeră, decor simplificat, redus la câteva linii, personaje parcă pierdute în spațiu, conceptualizări sentențioase, atmosferă – în genere – parabolică. Se puteau recunoaște în text detaliile realității cotidiene, dar absorbite în mici istorii «post-suprarealiste», absurde sau aproape absurde, dar «cu miez».

Înseriabilă în teatru după Ionescu, Beckett și ceilalți, formula își păstrează prospețimea și originalitatea în poezie, făcând din Vișniec unul dintre vârfulurile generației anilor '80-'90. [...] Cu alte cuvinte, poetul Vișniec se întoarce știind că – de fapt – poezia l-a însoțit tot timpul pe celălalt, dramaturgul...”. ■ În cadrul rubricii *Interviu*, Raluca Alexandrescu îl are invitat pe Cornel Moraru, redactorul-șef al revistei „Vatra”. Vorbind despre conceptul de generație, Cornel Moraru remarcă faptul că, spre deosebire de scriitori, pentru critici sentimentul de generație este mai puțin semnificativ, întrucât criticii nu se pot raporta numai la propria lor generație: „...fac parte din generația '70 a criticilor, dar la noi sentimentul de generație nu e așa de puternic ca la optzeciști. Laurențiu Ulici, fiindcă l-ați pomenit, preferă termenul mai flexibil de «promoție». [...] Există un mit al generațiilor în literatura română, conștientizat prima dată de generația lui Mircea Eliade. La o jumătate de secol distanță, optzeciștii reactualizează, în felul lor, același mit, într-un context cu totul special, de constrângere ideologică (dincolo de confruntarea firească dintre generații). Situațiile diferă, dar în esență au ceva comun: opțiunea de generație exhibată cu mult aplomb. În acest caz, ideea de generație stă la baza inițierii unei noi direcții literare, opusă celei existente. [...] Cu totul altceva este conceptul de generație cu care operăm *post factum* dintr-o perspectivă istorică asupra literaturii. Criticul, indiferent din care generație face parte, nu se poate situa pe o poziție exclusivistă. Participă eventual la aventura propriei generații, mai ales în cazul unor generații ofensive cum au fost acelea menționate mai înainte, dar nu poate fi doar criticul propriei generații. Asemenea opțiuni sunt cât se poate de neproductive”. Deși a făcut parte din colective de autori de manuale școlare, Cornel Moraru nu crede în existența unei critici literare „didactice”: „Nu cred în critica literară de tip didactic – dacă, într-adevăr, există așa ceva. Și nici nu știu la ce ar putea servi. Profesorul, la clasă, nu scrie, ci predă, expune. Contează, mai presus de orice, ideile, gustul, judecățile de valoare exprimate, dincolo de litera textului. [...] Didacticismul critic nu e folositor nici pentru critic și nici pentru profesor, cu atât mai puțin pentru elevi și studenți. Încurajează mediocritatea. Or, menirea unor asemenea lucrări e să depășească manualul, să elimine clișeele și locurile comune, chiar cu riscul de a nu fi pe deplin accesibile. Dar mai ales să nu ofere formule de-a gata, ușor reproductibile, în loc să stimuleze propria imaginație interpretativă. Trebuie să-i tratăm pe elevi și studenți cu seriozitate. Ei înțeleg mult mai mult decât presupunem noi. Nivelul nu trebuie coborât prea jos. De fapt, nu trebuie coborât deloc. Eu cred că se poate preda cu aceeași măsură și la liceu și la universitate (schimbând doar registrele discursului critic)”. ■ Luminița Marcu aduce în atenție traducerea de către Corina Popescu și Dan Petrescu a volumului lui Ioan Petru Culianu *Studii românești. Fantasmе nihi-lismului. Secretul doctorului Eliade* (Ed. Nemira, București, 2000). Este vorba, explică recenzenta, de aplicarea „mitanalizei” – „critica literară care discută literatura din perspectiva istoriei comparate a religiilor” – la texte aparținând lui V. Voiculescu, Mihai Eminescu și Mircea Eliade. ■ Valentina Podoleanu prezintă

cartea de eseuri a lui Mircea Braga *Cultura – o utopie asumată?* (Ed. Imago, Sibiu, 2000). Plecând de la faptul că „trăim într-o epocă în care cultura a murit (Steiner)” – scrie Podoleanu –, autorul „resimte cu tragism poziția pe care și-o asumă în peisajul actual al culturii, revendicându-se de la elitele culturii înalte și trăind sub amenințarea victoriei culturii superficiale a maselor”. Din păcate însă, observă recenzenta, demersul lui Mircea Braga este minat de faptul că autorul se conformează unor poziții antirelativiste ultracunoscut: „Faptul că Braga ignoră, în discursul său, aceste poziții fundamentale pentru epistemologia actuală conduce la o anumită opacitate a studiului. Autorul nu pare a fi conștient de locul pe care îl ocupă alegerea sa într-un spațiu cultural mai vast și cartografiat teoretic în amănunțime. Eseul lui Mircea Braga are inocența textelor scrise în primele decenii ale secolului XX, înainte de debutul dezbatelor teoretice relativiste, perioada din care provin, de altfel, și majoritatea autorilor pe care îi invocă. Toate acestea, împreună, poate, și cu o anume neclaritate a limbajului eseistic abordat, fragmentar și lipsit de un cadru teoretic ferm, sunt motive pentru care studiul lui Mircea Braga rămâne undeva în urma orizontului de așteptare al cititorului avizat de astăzi, care a depășit inocența afirmărilor și contestărilor romantice”. ■ La *Recenzii*, Ovidiu Drăghia semnalează apariția volumului *Mediterranea* (Ed. Compania, București, 2001), care cuprinde, în traducere, două dintre scrierile lui Panait Istrati: *Răsărit de soare* (traducere de Mircea Iorgulescu) și *Apus de soare* (în traducerea autorului). □ La aceeași rubrică, Roxana Răcaru anunță apariția volumului didactic al lui Ion Buzera *Virgil Mazilescu. Monografie, antologie comentată, receptare critică* (Ed. Aula, Brașov, 2000). □ Ștefania Ciurea prezintă cartea „de vacanță” a Marianei Șora *Filigrane* (Ed. Elion, București, 2000), în care „glosarea pornind de la subiecte mărunte face pandant cu o debordanță verbală ce scoate la lumină plăcerea comunicării cu cititorul”. ■ Sub titlul *Edituri virtuale*, Ovidiu Drăghia face o trecere în revistă a pieței de carte electronică din România: „Piața cărții din România ține pasul cu noile tehnologii. Timid, timid, editurile s-au instalat pe web cu pagini proprii. Unele au deja pagini alese, altele sunt în construcție (www.polirom.ro, editură care ne spune să mai așteptăm până la lansarea site-ului), altele nu există (Gramar, Eminescu). Frunțașii sunt, indiscutabil, cei de la Nemira (www.nemira.ro), care au un portal interactiv și atractiv. Avem de toate, de la horoscop la știri de ultimă oră; nu lipsesc nici camerele de discuții. O secțiune interesantă și nouă în peisajul web românesc este aceea a cărților gratuite, citibile off-line (prin copiere pentru acasă) sau on-line, dacă stăm conectați la site. [...] O mare dezamăgire este www.humanitas.ro. Site-ul are un layout atractiv, dar ce folos! Nu există nici bibliotecă on-line, nici librărie virtuală, există doar cataloage care oferă detalii despre cărți, autori, (in)existența unei cărți în stocul editurii. La fel și la www.niculescu.ro, minus aspectul care lasă mult de dorit. Practic pe paginile web sunt stocate niște cataloage, nimic mai mult. [...] Editura Academiei (www.ea.ro) merită frecventată doar pentru cataloage și pentru link-uri spre revistele proprii”.

• [„22”, nr. 12] La rubrica *Eseu*, Matei Călinescu face, sub titlul *Culianu: Eliade: Culianu*, o adevărată micro-monografie a vieții lui Ioan Petru Culianu, pe care l-a cunoscut personal atât în țară, cât și în străinătate. Culianu era, înainte de toate – spune Matei Călinescu – un cunoscător al operei și vieții magistrului său spiritual, Mircea Eliade: „Culianu, ca discipol fidel și de aceea riguros [...], avansase mult față de mine și ajunsese să cunoască destul de bine trecutul lui Eliade și-al generației sale, chiar și fără să consulte bibliotecile românești. În Italia mai întâi, apoi în Franța și în alte țări, Culianu venise în contact și cu exilați români foști legionari, de la care aflase multe detalii – inclusiv anedote, bârfe, rumori trecute etc. – despre Mișcare și cei care graviteseră în jurul ei”. ■ Sub titlul *Dicționarul cu fantome*, Dan C. Mihăilescu aduce în atenție apariția volumului Doinei Jela *Lexiconul negru. Unelte ale represiei comuniste* (Ed. Humanitas, București, 2001).

21 martie

• [„Luceafărul”, nr. 11] Sub titlul *Canonul prezidențial (II)*, Marius Tupan scrie despre risipirea, în condiții obscure, a patrimoniului Uniunii Scriitorilor: „După ce au fost depozitați de un patrimoniu păstrat în decenii și apărat cu multe sacrificii, căci întotdeauna artiștii au fost invidiați și umiliți (ca și cum n-ar reprezenta spiritualitatea unui popor și n-ar oferi singura marfă vandabilă pe piața externă), acum, destui hrăpăreți râvnesc la ceea ce ne-a mai rămas, încercând tot felul de atacuri sub centură, amenințându-ne cu procese și dezmoșteniri. Concertate sau nu, toate aceste manevre sunt dirijate pentru a destabiliza o breaslă, totuși solidară cândva, îndeosebi în perioada comunistă, pentru a recruta noi cozi de topor – căci unde nu se află acestea, supărate că le-a secătuit inspirația și le dezavuează colegii pentru îndeletnicirile lor nedemne”. ■ Horia Gârbea publică tableta *Cartierul livresc*, în care evocă rezonanțele literare ale unor străzi bucureștene precum Mahalaua Plantelor sau Strada Mântuleasa. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu publică partea a doua a eseului *Printre primejdiile criticii*, consacrat activității literare a lui Nicolae Manolescu. De data aceasta, Voinescu îl laudă pe Nicolae Manolescu pentru curajul de a spune lucrurile direct, chiar și atunci când este vorba de un mare scriitor: „Un moment în care Nicolae Manolescu a renunțat la practica aceasta a abordării cu precauție a chestiunii adevărului a fost cel în care a interpretat *Epica magna*, volumul din 1978 al lui Nichita Stănescu, drept un semn că autorul s-a epuizat, că se află în plină autopastișare. Iar aceasta a condus, pe termen scurt, la o mare suferință a poetului – cel puțin așa se vorbește –, iar pe termen lung la un anumit embargou asupra subiectului Nichita Stănescu în paginile revistei pe care o conduce”. ■ La *Cronica literară*, Constantin Cubleşan recenzează volumul lui Emil Manu *Eminescu în timp și spațiu. Eseuri și comentarii* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000), punctând contribuția autorului la bibliografia critică despre poet: „...eseurile lui Emil Manu impun nu numai un împătimit în cercetarea eminescologică dar

și un spirit de largă cuprindere a fenomenului literaturii române, în ansamblul căreia *prestația* lui Mihai Eminescu o vede, categoric, ca una de mare înnoitor, spre modernitate, al viziunii romantice, la noi, și nu numai”. ■ Paulina Popa tipărește poemul *Rochia de carne*. ■ Ion Roșioru publică proză. ■ Sub titlul *Avem roman, dar nu avem romancieri!*, Marin Mincu aduce noi argumente în sprijinul explicației lui G. Călinescu privitoare la motivele pentru care romanul ocupă, în ansamblul literaturii române, o poziție secundă în raport cu poezia: „Strictamente, «lirismul» congener ar rămâne principala motivare a faptului că *nu avem romancieri*. [...] G. Călinescu nu greșea și cred că trebuie să *trângresăm lirismul prin inserția tragică*. Lirismul e o modalitate prea abstracă de asumare a istoriei; trebuie să fim mai pragmatici și să *ne angajăm sincron în istorie*, pe care s-o dirijăm voluntar, fără să ne lăsăm sufocați de reziduuri lirice. [...] În fond, pentru a se postula o *afirmare a romanescului* în spațiul literaturii noastre este nevoie de prezența unor romancieri *puri* care să nu fie contaminați de alte registre ale scriiturii sau, mai exact, care să subordoneze celelalte preocupări literare *programului structural de romancier*”. ■ La rubrica *Interviu*, Radu Voinescu îl are invitat pe Romul Munteanu. Solicitat să creioneze o imagine generală a literaturii române postbelice, criticul subliniază rolul determinant al poeziei, în care strălucesc Nichita Stănescu și Marin Sorescu: „Poezia rămâne zona forte. L-aș compara doar pe Nichita Stănescu – din punctul de vedere al valorii – cu mari poeți din perioada interbelică. Un poet deloc de neglijat, care vine cu un alt univers în lirica românească, este Marin Sorescu. Ironic întotdeauna, plin de umor, cu un spirit disponibil către înfățișarea lucrurilor dintr-o perspectivă ludică”. Cât privește proza, Romul Munteanu îi remarcă în primul rând pe Marin Preda și Petru Dumitriu, urmați de Nicolae Breban, prețuit drept „un mare creator de tipuri”: „Marin Preda a fost puternic de la început. Încă din nuvelele de debut, de la *Întâlnirea din pământuri*, se simte la el o forță epică și o capacitatea de observație uluitoare. [...] Marin Preda nu este un mare artist al cuvântului, are însă o dinamică a dialogului cu o forță mistică, impregnată nu numai în limbaj, ci și în comportamentul personajelor, în atmosfera generală a cărților sale”. În sfârșit, în ceea ce privește critica, primele nume sunt, pentru Romul Munteanu, Eugen Simion și Nicolae Manolescu: „...după ieșirea din perioada de dogmatism feroce, critica românească s-a îndreptat către criteriile estetice de justificare a fenomenului literar de la noi. Acest act a fost realizat însă numai de către o parte a criticii. [...] După 1965 s-au detașat, în câteva centre universitare, critici care au pus pe primul plan criteriul estetic, creând și un curent de receptare favorabil operelor scriitorilor români contemporani. Pot cita nume dintre aceștia, ajunși astăzi la o anumită vârstă, și îi am în vedere pe Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Cornel Ungureanu, Cornel Regman, Nicolae Balotă, Gheorghe Grigurcu”. ■ Bujor Nedelcovici publică, sub titlul *Eclipsa marilor viziuni*, pagini de jurnal.

● **[„România literară”, nr. 11]** În editorialul *Iașii în francofonie*, Nicolae Manolescu aduce în atenție evenimentele culturale pe tema francofoniei

desfășurate la Iași în prima decadă a lunii martie: o masă rotundă moderată de Mircea Vasilescu, precum și o dezbatere cu public la Biblioteca Centrală Universitară, la care au participat, alături de criticii menționați, Al. Zub, Adrian Cioroianu, Al. Călinescu și Paul-Elie Lévy, directorul Centrului Cultural Francez din Iași. Într-o vreme în care, datorită Internetului, limba engleză a devenit cea mai importantă limbă de comunicare internațională, Manolescu aduce un omagiu limbii și culturii franceze, subliniind rolul esențial al acestora în evoluția literaturii, culturii și civilizației românești: „De la ele ne-au venit [...] toate valorile de seamă ale civilizației moderne: democrația, libertatea, spiritul de dreptate și de egalitate, respectul persoanei umane, drepturile omului, reformele moderne în administrație și legislație, constituțiile din 1866, 1923 și 1991, limba literară, poezia romantică (și alexandrinul) din secolul XIX, poezia simbolistă (și versul liber) și cea modernă din secolul XX, avangardismul, romanul psihologic, critica literară modernă din interbelic și de după 1965 și câte și mai câte. Descoperirea Occidentului, cum o numește G. Călinescu într-un capitol al *Istoriei* sale referitor la începutul secolului XIX, a însemnat, aproape mereu pentru noi, redescoperirea Franței”. ■ În cadrul rubricii *Scrisori portugheze*, Mihai Zamfir evocă un accident nefericit – prăbușirea unui pod în Portugalia, soldat cu 70 de morți, care a declanșat un episod de „lamentare națională” – pentru a glosa asupra spiritului deosebit de calm al lusitanilor: „Blândețea istorică în care Portugalia a avut șansa (dar și înțelepciunea) să supraviețuiască timp de două secole a aruncat asupra întregului popor mantia calmului. Portughezii trăiesc în ritm lent, în pace cu ei înșiși, suspicioși față de orice violență și acomodându-se perfect cu trecerea insesizabilă a timpului. Portugalia e țara în care nimeni nu se grăbește niciodată – de ce s-ar grăbi? Aici istoria pășește în ritmul nisipului care se scurge din clepsidră, în ciclul perfect reglat al anotimpurilor unite, toate, într-un soi de văratecă primăvară eternă, fără analogie europeană”. ■ La rubrica *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu recenzază două volume: *Cele două Români* de Gabriela Adameșteanu (Ed. Institutul European, 2000) și *Dialog[ul] cu Cornel Nistorescu* al Ceciliei Caragea (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). Deplângând faptul că, după 1989, Gabriela Adameșteanu a abandonat o carieră literară excepțional de promițătoare pentru publicistica politică, Alex. Ștefănescu constată că alegerea scriitoarei a fost una greșită, în condițiile în care revistei „22”, căreia i s-a dedicat după Revoluție, „îi lipsesc umorul și spiritul ludic [...]. Această atitudine exigentă ni se înfățișează ca o calitate prețioasă dacă o raportăm la frivolitatea din aproape întreaga presă românească. Luată însă în sine devine obositoare. În plus, se constată că entuziasmul elitei intelectuale de a discuta la scenă deschisă problemele societății românești tinde să se transforme într-un narcisism de castă”. *Cele două Români* cuprinde articolele publicate de Gabriela Adameșteanu de-a lungul timpului în revistele „22” și „România liberă”, creionând, după cum scrie criticul, un „portret la maturitate” al autoarei care dezvăluie – surprinzător pentru cititorul neprevenit – un om lipsit de empatie și căldură sufletească: „Meticuloasă și

apatică, [Gabriela Adameșteanu] procedează nu ca un om, ci ca o instituție, surdă la reacțiile sufletești pe care le provoacă. Pentru a-și asigura autoritatea, invocă mecanic normele de comportament consacrate de democrațiile occidentale, astfel încât cititorul simte că, dacă ar contrazice-o, ar contrazice acele norme. Practicând corectitudinea politică, publicista intimidează, în loc să seducă”. ■ La rubrica *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu se oprește asupra volumului lui N. Steinhardt *Drumul către isihie* apărut în 1999 la editura Dacia din Cluj. Practicând o „critică afectivă” și manifestându-se ca un „adversar decis al structuraliștilor”, scrie Grigurcu, N. Steinhardt „țintește o «reumanizare» a criticii. În perspectiva sa, înțelegerea poeziei implică «o stare de bunăvoință din partea receptorului, de ospitalitate, de mărinimie și de încredere: din partea sa în aceeași măsură ca din partea poetului». [...] Poezia nu poate fi concepută [de Steinhardt, *n.n.*] decât ca o manieră de comunicare morală, ca o «spovedanie», ca o «destăinuire»”. ■ În cadrul rubricii *Lecturi la zi* Ioana Băețica prezintă o nouă ediție românească din opera lui Georg Trakl (*Metamorfoza râului*, Ed. Univers, București, 2000), volum care reunește, în traducerea lui Petre Stoica, creațiile poetice antume și postume ale scriitorului austriac, un fragment de dramă și corespondență. Afin cu Edgar Allan Poe, Rimbaud, Baudelaire și Emily Dickinson – scrie recenzenta – Trakl „face parte dintre acei scriitori în cazul cărora e recomandabil să le citești biografia înainte de a te apuca de lectura operei”. ■ Apariția volumului *Lexiconul negru (Unelte ale represiunii comuniste)*, semnat de Doina Jela (Ed. Humanitas, București, 2001) – un adevărat „dicționar al ororii” ce cuprinde peste 1700 de portrete de anchetatori, gardieni, temnicheri și torționari din vremea represiunii comuniste – îi prilejuiește Monicăi Lovinescu constatarea că, pentru a putea analiza răul din sistemele politice totalitare și a transcrie ororile pe care acestea le-au generat, e nevoie de ceea ce André Glucksmann numește o „privire clinică”. Transpusă de Doina Jela într-o „scriitură albă”, abordarea lipsită de emoție a trecutului totalitar reprezintă, spune Monica Lovinescu, cea mai bună modalitate de a-l fixa în memoria colectivă. Pe de altă parte, observă ea, este de-a dreptul deprimant faptul că expunerea faptelor abominabile ale comunismului românesc și-a găsit până acum locul doar în colecții de carte, cursuri universitare ori emisiuni televizate în locul sălilor de judecată. ■ La *Păcatele limbii*, Rodica Zafiu vorbește despre evoluția semantică a adjectivului „deocheat”. ■ Rubrica *Literatură publică* poezii de Mariana Codruț. □ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru este prezent cu „epigrama duioasă” *Lolo sau nesfârșitele posibilități ale iubirii*. ■ Z. Ornea recenzează, la *Cronica edițiilor*, volumul lui Liviu Malița *Alt Rebreanu* (Ed. Cartimpex, București, 2000), în care autorul lui *Ion* este analizat din perspectivă psihanalitică: „Un segment din creația scriitorului e numit «romanele tatălui», care ar fi expresia recuceririi figurii paterne. Acestea ar fi *Ciuleandra*, *Pădurea spânzuraților*, *Ion*. «Cele trei romane... alcătuiesc și tripticul ales pentru a ilustra principalele ipostaze ale temei relației tată-fiu în opera rebreniană. Traseul parcurs de Apostol Bologa până la identificarea tragică cu tatăl [...] poate

fi considerat un etalon al evoluției relației tată–fiu: este singurul caz în care, după un travaliu dureros, fiul reușește să-și asume figura tatălui, devenind el însuși (chiar dacă nu în sens biologic) tatăl, bărbatul. Celelalte două ipostaze sînt complementare. Puiu Faranga exemplifică identitatea eșuată, iar Ion al Glanetașului refuzul violent, agresiv, al identificării. Toate aceste romane sunt meditații despre moduri ale constituirii identității de sine. Ele sunt, prin urmare, în egală măsură, niște romane ale Fiului». ■ Florica Dimitrescu evocă, la sărbătorirea a 150 de ani de la înființarea Școlii Centrale de Fete din București, figurile luminoase ale unor profesoare dăruite cu totul meseriei lor. ■ Prezentat de Alex. Ștefănescu drept „un stilist care nu scrie, ci montează cuvintele în frază, cu migala unui bijutier”, Ovidiu Dunăreanu publică un fragment de proză. ■ Constantin Țoiu relatează câteva întâmplări cotidiene la rubrica *Prepeleac*. ■ În cadrul rubricii *Cartea străină*, Andreea Deciu face, sub titlul *Tragedia diferenței*, cronica traducerii în limba engleză de către Patrick Camiller a *Jurnalului* lui Mihail Sebastian (Ed. Ivan R. Dee, Chicago, 2000). Eveniment editorial de excepție, traducerea, „bună, chiar dacă pe ici-pe colo apar expresii prea americane și prea actuale” – scrie Andreea Deciu – are nevoie, pentru a fi receptată adecvat, de o „fuziune de orizonturi” culturale – idee avansată de Tzvetan Todorov ca soluție pentru evitarea reducățiilor și dihotomiilor apărute de fiecare dată când o lume „străină” este abordată prin prisma ideii de alteritate. Cititorului care i-ar reuși această operație i s-ar revela faptul că, dincolo de clișeele cu care se operează în general în Occident pentru a descrie pozițiile politice din epoca interbelică ale unor Mircea Eliade, Nae Ionescu sau Emil Cioran – continuă Deciu – „tragedia lui Mihail Sebastian nu a fost [...] doar cea a unei seminții, ci și una personală. Tragedia omului înșelat și părăsit de prieteni, redus la marginalitate, forțat să rămână afară, expulzat din comunitatea profesională și intelectuală căreia îi aparținea. O tragedie a diferenței”. ■ Livius Ciocârlie glosează pe marginea creației lui Paul Valéry, subliniind îndreptățirea lui Emil Cioran de a se detașa de abordarea raționalist-uscată a poetului francez: „În fond, Cioran are dreptate să se delimiteze de Valéry, deși acesta e pe puțin la fel de inteligent. În schimb, îi lipsesc obsesiile. Nu modulează câteva motive. Nu are bas fundamental”. ■ La rubrica *Interviu*, Rodica Binder discută cu Thomas Prinz, autor german și diplomat, autor al unui roman polițist intitulat *Ankunft im Bukarest (Sosirea la București)* – carte care se remarcă, scrie Rodica Binder, prin „stilul sarcastic, ironia, o bine dozată distanță a naratorului față de evenimentele și personajele cărții, intriga complicată dar condusă cu mână sigură”. Solicitat să comenteze motivele pentru care România este atât de superficial cunoscută în Occident încât orice anchetă jurnalistică despre țara noastră începe și se termină în clișee, Prinz explică: „Există firește motive dintre cele mai diferite. Pe de-o parte, nu se știu prea multe despre România. În timpul războiului rece, România s-a autoizolat nu numai față de Occident, ci și față de Răsărit. În jurnalism se manifestă tendința de a stabili anumite centre de greutate ale interesului, majoritatea acestora legate de catastrofe sau, mă rog, de domeniul

senzaționalului despre care cititorul de rând este dornic să fie informat. Analizele detaliate ale unei situații nu au căutare pe piață. Iată încă un motiv pentru care România nu este prea bine cunoscută”. ■ Constanța Ciocârlie îl prezintă, prin câteva date biografice urmate de traducerea unui fragment de proză, pe scriitorul luxemburghez Guy Rewenig, „copilul teribil al literaturii de expresie luxemburgheză”. ■ La *Revista revistelor* sunt prezentate două *Caiete Tristan Tzara* editate de Nicolae Țone. Cuprinzând texte în mai multe limbi și beneficiind de condiții grafice de excepție, *Caietele* au neajunsul – scrie cronicarul – de a nu fi nici dateate, nici însoțite de sursa din care provin. ■ În cadrul rubricii *La microscop*, Cristian Teodorescu deplânge calitatea slabă a manualului alternativ de *Limba și literatura română* al lui Marin Iancu: „Această carte apărută la Editura Corint a devenit unul dintre coșmarurile mele. Trebuie să recunosc: dl Iancu m-a învins. Numai cu mare greutate pot traduce exprimările domniei-sale pentru băiatul meu, care are ghinionul să învețe după acest manual. [...] Autorul mi se pare prizonierul jargonului pe care îl folosesc grămaticii, iar în tratarea multor chestiuni dl Iancu intră în detalii care n-au ce căuta într-un asemenea manual. Nu vreau să se înțeleagă de aici că manualul său mi se pare prost. E mai rău de atât. Nu e adaptat la nivelul de înțelegere al unui elev mediu de clasa a VIII-a”.

22 martie

• [**„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 11**] Editorialul lui Nicolae Breban, intitulat *Nietzsche (Dincolo de bine și de rău)*, continuă să gloseze pe marginea viziunii despre lume a filosofului german. ■ Sub titlul *Dl. Patapievici și intelectualii*, Cătălin Țârlea comentează acid „râvnă” lui H.-R. Patapievici de a urmări dosarele alcătuite de Securitate intelectualilor români și publicate de CNSAS: „...dintre intelectualii prezenți în CNSAS, dl. Patapievici este acela care dovedește cea mai mare râvnă în activitatea de cercetare a sufletelor vândute, d-sa manifestând acribie și implicare, calități oricum superioare placidității d-lui Pleșu sau efuziunii d-lui Dinescu”. ■ La rubrica *Dialog*, Dumitru Țepeneag răspunde câtorva întrebări formulate de Ion Simuț. Despre traducătorul francez Alain Paruit: „Eu l-am cunoscut pe Alain la Paris. Am avut noroc că el auzise de mine, ba chiar mă citise când trăia la București și era prieten cu Vintilă Ivăncescu cu care fusese și coleg de liceu la «I.L. Caragiale». Grupul oniric avea celebritatea lui pe vremea aceea, mai mare decât vă puteți închipui acum. L-am cunoscut deci în 1970: se repatriase cu mai puțin de doi ani în urmă și lucra într-o librărie. Eu am fost primul său autor. Primele nuvele mi le-a tradus fără să fie plătit și fără perspectiva vreunui contract”. Despre Paul Goma: „Paul Goma a avut curajul să scrie și să trimită spre publicare în străinătate cărți interzise de Cenzură. A fost publicat mai întâi în Germania unde, cu prima carte (*Ostinato*) a avut și succes. E drept că a contribuit la asta și imbecilitatea autorităților române care au protestat și n-au găsit altceva mai bun de făcut decât să se retragă de la Târgul Cărții de la Frankfurt”. ■ Sub titlul *O dialectică a sentimentelor*, Henri Zalis scrie despre

proza lui Laurențiu Fulga. ■ Vorbind despre simbolismul elementelor în opera lui Macedonski, Irina Petraș notează: „S-ar părea că focul este elementul preferat de Macedonski. Dar nu *căldura* soarelui, din care reține ofilirea și nu creșterea, nici *arderea* totală, violentă [...]. *Lumina* sa este moartă, rece, veșnică, *radiată* calm, distins, inutil de cristale, pietre prețioase, porțelanuri, aur, poleială, argint”. ■ La *Cronica literară*, Marian Barbu aduce în atenție apariția în Danemarca, în traducere, a unei ediții din lirica lui Lucian Blaga. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile se oprește asupra volumului Simonei Tache *Împărțit la doi* (Ed. Crater, București, 1998): „...incisivă, provocatoare, fascinantă, poezia Simonei Tache detronează seducția manualului de evadare în manierism în numele vieții autentice”. ■ Aura Christi scrie despre poezia lui Virgil Mazilescu: „Pentru Virgil Mazilescu poezia constituie o «veche limbă» familiară d-sale, pe care poetul din el o folosea ca pe un instrument pentru a pulveriza clișee”. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Mircea Iorgulescu *Rondul de noapte*: „Direcția literatură din cadrul CCES a discutat observațiile cu autorul, care a făcut o serie de modificări. A eliminat caracterizările negative generalizatoare la adresa epocii și a făcut unele precizări în analiza creației scriitorilor pentru a angaja mai mult răspunderile și condiționalitățile de natură personală. Modificările nu schimbă aprecierile inițiale privind contribuția și situația autorilor analizați și, prin aceasta, profilul literar al epocii respective”.

23 martie

• [„Dilema”, nr. 421] La rubrica *Glose*, Z. Ornea tipărește articolul *Un deceniu salvator*, unde vorbește despre liberalizarea din anii șaiszeci a secolului XX: „...liberalizarea din anii șaiszeci a fost, pentru cei 45 de ani de socialism real, un moment de eliberare fastuoasă de poncife, începând și consolidând, apoi, temeliile spiritualității românești. Cei, destul de importanți, care au continuat să țină la destinul culturii românești, au realizat cu adevărat o reală rezistență prin cultură, consolidând-o și dezvoltând-o. Trebuie să li se omagieze efortul creator și demnitatea cu care au apărut (s-au apărut și pe sine) rezistența prin cultură, pornită, fericit, în anii șaiszeci”. ■ În cadrul rubricii *La zi în cultură*, Svetlana Cârsteian aduce în atenția apariția volumului Adrianei Bittel *Întâlnire la Paris. Unsprezece povestiri* (Ed. Compania, București, 2000). ■ Radu Cosașu publică tableta *Alte două autodenunțuri*.

27 martie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 561] La *Cronici*, Teodor Vârgolici îl comemorează pe Perpessicius cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la moarte: „Preocuparea dominantă a lui Perpessicius a fost aceea de a releva *frumosul autentic* din orice operă literară, indiferent de proporția lui. Aceasta l-a interesat în primul rând, și nu drămuirea mai mult sau mai puțin farmaceutică a meritelor

sau scăderilor. Oriunde a întrevăzut talentul, l-a salutat cu entuziasm, oriunde a putut cunoaște și trăi o emoție estetică, a subliniat-o cu încântare”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Oana Soare scrie, sub titlul *O mătușă malefică*, despre personajul Guica din romanul *Moromeții* al lui Marin Preda: „Personajul Guica (*Moromeții*) confirmă prejudecata literară care înfățișează mătușa ca ființă odioasă și frustrată, doritoare de a se amesteca în viețile celorlalți. Guica este agentul destabilizator din roman, la polul opus plasându-se figura solară a lui Ilie Moromete”. ■ La rubrica *Eseu*, Dorin Tudoran publică textul ancorat în viața politică românească intitulat *Cărdășii (in)voluntare*. ■ La *Aniversări*, Evelin Fonea îl omagiază pe E. Lovinescu cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la naștere, evidențiind sprijinul pe care criticul l-a acordat scriitorilor evrei: „Din vatra «Sburătorului» și-au luat un prim zbor mulți scriitori evrei, care au devenit între timp personalități de seamă ale culturii românești, marele cărturar respectând individualitatea fiecăruia. Aici și-au dat mâna colaboratori cu orientări și apartenențe diferite, fapt care a imprimat revistei culoare și prospețime”. ■ Angela Marinescu tipărește pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 57]** Ancheta revistei este dedicată *Stării dramaturgiei românești actuale*. Participă, cu prezentări, recenzii și articole, Alina Nelega, Paul Cernat, Mihaela Michailov, Camelia Crăciun și Ion Bogdan Lefter. □ Sub titlul *Piese noi și proiecte „de resuscitare”* Alina Nelega publică un fragment dintr-un studiu mai amplu care dă seama de punerile în scenă cele mai semnificative din România deceniului 1990–2000, dar și de condiționările de ordin comercial la care este supus teatrul în lumea contemporană: „Fără îndoială că «teatrul, comparativ cu alte forme culturale, este mai refractar la inovațiile formale radicale, dată fiind dependența sa strânsă de condițiile comerciale și structurile profesionale» (Steven Connor, *Cultura postmodernă*, Ed. Meridiane, București, 1999, p. 12). De-aici scuza că, atâta vreme cât teatrele particulare nu există, opțiunea de *entertainment* a publicului trebuie respectată. Sau că această opțiune trebuie susținută de o clasă de mijloc, capabilă să-și plătească biletul la teatru”. □ Tot sub semnătura Alinei Nelega sunt tipărite câteva fișe bio-bibliografice ale unora dintre cei mai cunoscuți dramaturgi români contemporani: Matei Vișniec, Saviana Stănescu, Radu Macrinici, Vlad Zografi, Alina Mungiu-Pippidi, Răzvan Petrescu, Valentin Nicolau și Horia Gârbea. □ În cadrul aceleiași rubrici, Paul Cernat face scurte prezentări ale volumelor *After Censorship. New Romanian Plays of the 90s* (selecție de Marian Popescu, Ed. Unitext, București, 2000), *Modelul teatral românesc* de Miruna Runcan (Ed. Unitext, București, 2000) și *Istoria dramaturgiei române contemporane* de Mircea Ghițulescu (Ed. Albatros, București, 2000). Ultimul dintre volume – apreciază Paul Cernat – „este, fără îndoială, o apariție notabilă prin cuprindere și proiectul ambițios, în condițiile în care exegeza noastră e cel puțin deficitară la capitolul sinteze asupra dramaturgiei contemporane”. □ Sub titlul *Dramaturgia, critica și concursurile (de împrejurări)*, Ion Bogdan Lefter argumentează că absența interesului cronicarilor literari pentru dramaturgia românească actuală este datorat carențelor de ordin estetic ale

producțiilor existente: „Iată problema cea spinoasă și care stârnește mereu discuții și dispute: calitatea produselor autohtone ale genului. Că n-avem o mare dramaturgie clasică (doar cu Caragiale nu se face primăvară) și nici o mare dramaturgie contemporană e un adevăr unanim acceptat. Regizorii cu cote ridicate îl invocă adeseori, pe post de scuză că nu obișnuiesc să monteze texte românești noi. Pe de altă parte, autorii și comentatorii teatrali susțin cu pribe certe că, dacă n-avem o dramaturgie, se scriu – totuși – și la noi piese valoroase sau măcar interesante, pe care criticii literari și regizorii le-ar ocoli din ignoranță. Dreptatea fiind – vasăzică – împărțită, verdictul definitiv și incontestabil se tot amână”. ■ Mircea Ivănescu este felicitat de redacție cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani. ■ La rubrica *Literatură*, Gheorghe Crăciun este prezent cu un substanțial eseu critic intitulat *Valoare și canon sau despre sinuciderea din grădina estetică a literaturii române*. Născută, în Occident, din nevoia de reconfigurare contemporană a fenomenelor literare – spune Gheorghe Crăciun – ideea de canon este, astăzi, o modalitate suplă de a înțelege criteriile valorii și ale autorității: „Câștigul este semnificativ, putem chiar spune că prin acest nou cuvânt avem la dispoziție un precipitat conceptual cu ajutorul căruia toată cohorta de relativisme a lumii contemporane își poate găsi o formulă, o cheie și – ceea ce e acum mai stringent decât orice – posibilitatea de a constitui o nouă epistemologie culturală care să configureze și să explice fenomene recente”. Din păcate, constată Crăciun, mulți dintre criticii români contemporani reduc noțiunea de canon la o simplă ierarhizare, în cadrul căreia literatura postbelică este supusă unor „deformări emoționale”: „Oricât ai încerca astăzi la noi să discuți imaginea mare a acestei literaturi dintr-o perspectivă axiologică, inevitabil se ajunge la un clasament axiologic, și încă unul pus în pagină, de multe ori, cu nervii întinși la maximum, pe criterii... cvasiparohiale. Problema reinterpretării literaturii noastre postbelice e însoțită, în subsidiar – observația a mai fost făcută – de existența obiectivă a cel puțin trei nivele de percepție a formelor considerate canonice: unul oficial, altul neoficial (*underground*) și unul educațional (școlar). Că în situațiile de ruptură politică și culturală formele neoficiale au tendința de a lua locul celor oficiale e un lucru știut, și faptul acesta a fost acceptat, de voie-de nevoie, și în literatura noastră de după 1990”. Canonul consacrat de liderii de opinie de dinainte de 1990 – explică Gheorghe Crăciun – este în linii mari cel șaizecist, având drept fundament ideea autonomiei esteticului: „Prin grupările, direcțiile literare și cărțile pe care le-au sprijinit, acești autori au contribuit la întreținerea unui canon literar deja constituit (așa-numitul, în ultima vreme, canon șaizecist) și la promovarea unui nou canon (cel optzecist, să spunem, pentru a păstra simetria). Simplificând foarte mult, trebuie să admitem că acești autori au luptat, fiecare după puterile și convingerile lui, pentru păstrarea jocului literar între limitele stabilite în primii ani de după venirea lui Ceaușescu la putere. A fost vorba de o luptă pur și simplu pentru păstrarea specificului estetic al literaturii”. Cât privește discuțiile aprinse privitoare la revizuirea canonului literar de după 1990, scrie Crăciun, acestea au în

centru lupta pentru supremație dintre generația optzeci și generația șaizeci; iar fenomenul trebuie analizat, subliniază criticul, mai degrabă din perspectivă sociologică și politică decât estetică: „Poate că ei [scriitorii optzeciști, *n.n.*] nu sunt mai buni decât cei de dinaintea lor, dar pot părea în orice caz mai interesați (criteriu sociologic). Poate că literatura lor nu este la fel de profundă ca literatura anilor '60, dar e cu siguranță în momentul de față tematic și problematic mai atractivă (criteriu ontologic). E posibil ca textele lor să nu fie atât valoroase, cât emblematice (estetic) pentru un anume moment cultural, e de asemenea posibil ca succesul lor să își aibă o justificare și în statutul de scriitor *underground* pe care au fost obligați să-l accepte multă vreme, până în 1990 (criteriu politic)”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Andrei Bodiș recenzează volumul *Poeme politice* al Magdei Cârneli (Ed. Axa, Botoșani, 2000). Placheta Magdei Cârneli, scrie Bodiș, este o „operă romantică prin excelență”: „La sfârșit de secol XX, cu alte mijloace, dar cu o înflăcărare demnă de marii romantici, Magda Cârneli își propune o misiune vaticinară. [...] În *Poeme politice* Magda Cârneli a renunțat la orice precauție: patetismul interferează cu vehemența critică, suferința cu sarcasmul, luciditatea cu disperarea. Fiorul patriotic, minat la optzeciști de un imens scepticism, se dezlanțuie în aceste poeme”. ■ La rubrica *Interviu*, Raluca Alexandrescu îl are invitat pe Adrian Oțoiu, care insistă asupra valorii prozei scurte: „Am avut dintotdeauna un fel de admirație neputincioasă pentru proza scurtă. Și am deplâns prejudecata critică potrivit căreia romanul ar fi un fel de gen-rege și, implicit, o țintă obligatorie spre care ar trebui să râvnească orice autor. Există mari autori care nu au scris niciodată roman, iar asta nu-i face cu nimic mai puțin mari. Proza scurtă, pentru mine, nu e un gen inform, simplă colecție de «tăieturi de montaj», așchii din trunchiul romanului ori roman avortat. Dimpotrivă, în multe privințe s-ar putea ca proza scurtă să fie chiar un gen superior romanului. E mai greu să știi să te oprești la timp decât să dezvolți pe spații enorme o idee”. ■ La *Recenzii*, Dorina Boltașu prezintă volumul lui N. Steinhardt *Ispita lecturii. Inedite* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000), în vreme ce Lucia Simona Bumbu se oprește asupra volumului lui Constantin Noica *21 de conferințe radiofonice. 1936–1943* (Ed. Humanitas, București, 2000), iar Mariana Ilie asupra cărții lui Adrian Popescu *Tânărul Francisc* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Eseurile lui N. Steinhardt, spune Dorina Boltașu, au calitatea de a pune în valoare chiar și texte literare mai puțin reușite: „Fiecare eseu al lui Steinhardt este o demonstrație de vivificare a textelor, de înnobilitare a cărților uneori modeste ale altora. Poate de aceea nu-i place structuralismul – sau un anume tip de structuralism”. □ Lucia Simona Bumbu face o clasificare a temelor conferințelor radiofonice susținute de Noica: „Unele subiecte sunt profetice, altele au un vădit model paidetic, altele sunt doar ocazionale. Oricum, toate temele propuse sunt iluminatoare și vor schimba o anumită stare de lucruri. Spre exemplu, omul contemporan trebuie să descopere singurătatea – filosofia personalismului înseamnă lupta cu spiritul comun al vremii, dar și pericolul naționalismului. Noica definește naționalismul în termeni

blagieni: o întoarcere la mister, în care elementul-cheie îl constituie mărturisirea prin regăsirea înțelepciunii populare”. □ Romanul *Tânărul Francisc* al lui Adrian Popescu, scrie Mariana Ilie, e o hagiografie modernă: „...romanul nu-și pierde valoarea sacră pe care o aveau – citite și recitite – acele *vieți ale sfinților* din care descinde. E o re-trăire subiectivă a vieții Sfântului Francisc, o *lectură* a acesteia care nu ignoră celelalte lecturi, dar care împrumută de la literatură puțința de a umple golurile documentului”.

28 martie

● [„*Luceafărul*”, nr. 12] Sub titlul *Canonul prezidențial (III)*, Marius Tupan ridiculizează pretențiile unor candidați la fotoliul de președinte al Uniunii Scriitorilor. ■ Horia Gârbea publică tableta *Tehnica narativă*, în care semnalează apariția romanului lui Stelian Țurlea *Martorul* (Ed. Albatros, București, 2000), „volum scurt, concentrat, subtil în tehnica narativă, dar interesant prin acțiune, cu virtuți de *policier* dar și cu o acută observație socială, cu personaje puternice”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu salută apariția CD-ROM-ului *Eminescu*, detaliind și cuprinsul acestuia: „Voi începe prin a spune că acest CD-ROM este o reușită, atât în planul software, al ceea ce se cheamă în cazul de față multimedia, cât și în plan cultural. Ca prim pas către o veritabilă cunoaștere a vieții și a operei marelui poet nu numai de către publicul din România dar și de oriunde. Secvențele lui sunt redată în română și în șase limbi de circulație: engleză, franceză, germană, rusă, italiană, spaniolă. Ele cuprind următoarele secțiuni: un studiu comparatist semnat de profesorul Romul Munteanu [...]; *Biografie*; *Bibliografie*; *Opera antumă și postumă*; *Viziunea științifică eminesciană* (studiu de Magdalena Vatamaniuc); *Sinteză din studiile critice despre Eminescu* (Măiorescu, Gherea, Iorga, D. Caracostea, M. Dragomirescu, Ibrăileanu, E. Lovinescu, Perpessicius ș.a.); *Harta călătoriilor lui Eminescu*; *Eminescu recitat* (Sadoveanu, George Vrăca, Ludovic Antal, Gheorghe Cozorici, Leopoldina Bălănuță, pentru versiunea română, Lucia Mureșan, Ion Caramitru, Ildiko Zamfirescu, Vladimir Jurăscu ș.a. pentru celelalte versiuni); *Eminescu în corespondență* (între altele, scrisori de la Veronica Micle și Ion Creangă precum și către Alexandru Chibici Revneanu, Vlahuță, Gheorghe Chițu, Gheorghe și Raluca Eminovici, Titu Măiorescu, Veronica Micle); *Mărturii despre Eminescu* (Titu Măiorescu, Iacob Negruzzi, Slavici, I.L. Caragiale) și, în sfârșit, *Interferențe culturale: Eminescu în arta plastică, Eminescu în muzică, Eminescu în teatru*”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului Magdei Cărneci *Poeme politice* (Ed. Axa, Botoșani, 2000). Pentru Magda Cărneci, spune Soviany, poemul politic reprezintă o „«Judecată de Apoi» a lumii actuale prin care evenimentialul brut este integrat în scenariul «liturgic» al Apocalipsei, făcându-se vizibilă astfel încărcătura de irațional a unei istorii din ce în ce mai demonizate”. ■ Florentin Palaghia tipărește poezii. ■ Mihai Antonescu și Cristian Robu-Corcan publică proză. ■ La rubrica *Interviu*, Mariana Criș îl are invitat pe Horia Bădescu. Întrebat

dacă instalarea regimurilor totalitare în Europa de Est a creat un hiatus în limbajul poetic, Horia Bădescu răspunde negativ: „Nu cred, chiar dacă s-a dorit acest lucru și chiar dacă s-a reușit în unele perioade. Sau, mai degrabă, s-a reușit contrariul. Suferința și interdicția îndreaptă și rodesc spre și în orizontul Ființei. Parabola rafinează expresia poetică și o leagă de paradigmele ontologice. Și după perioada de represiune sălbatică a începutului, cei care au dorit cu adevărat să afle ce se petrece în literatura de «dincolo» au putut să o facă. Și să experimenteze. Cu riscul de-a nu fi fost publicați. Parțial sau în întregime. [...] Pe de altă parte, când, după căderea comunismului, poeții au început a fi mai intens traduși, n-am constatat a fi percepuți ca niște întârziați în timpul poeziei. Paradoxul aparent al acestei stări de lucruri este tocmai acea paradigmă transcendentă cu care poezia estică venea la întâlnirea cu sora ei occidentală”. Cât despre „moartea” romanului occidental, Horia Bădescu este de părere că avem de-a face doar cu dispariția unui anumit tip de roman: „Cu romanul e puțin mai complicat. Mai întâi, nu cred că se poate spune că în Franța romanul a murit. Poate că nu mai sunt romancieri de talia celor care au făcut gloria lui în secolul al XIX-lea sau la jumătatea veacului trecut. Poate că romanul condiției umane a devenit doar cel al aparenței umane, al fățărniciei care ne guvernează existența. O existență consumată la nivelul jocurilor de și din societate. Condiția umană este cea care pune în cumpănă ființa umană, cea care o aduce în discuție adică, din perspectiva romanescului, în spunere, în povestire. Nu există roman demn de acest nume, fără știința spunerii, a povestirii”. ■ Tatiana Rădulescu tipărește poezie. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal.

• **[„România literară”, nr. 12]** În editorialul *Ura la români*, Nicolae Manolescu reacționează la atacurile la adresa sa din interviul acordat de Sorin Comoroșan revistei „Convorbiri literare”, reafirmându-și convingerea că „orice se poate discuta *sine ira et studio*, pe un ton civilizat, că polemica nu exclude (vorba d-lui Octavian Paler) cordialitatea și că singurul extremism îngăduit în lumea ideilor este (vorba, de data aceasta, a d-lui Radu Cosașu) unul de centru”. Cu toate acestea, constată criticul cu amărăciune, „ura la români pare să fi devenit o instituție națională”. ■ În cadrul rubricii *Polemici*, Bujor Nedelcovici sintetizează preocupările criticilor și istoricilor literari români de după 1990 ca fiind guvernate de trei obiective: „1. Analiza perioadei de până în 1940. 2. Reevaluarea și reconsiderarea perioadei 1944–1990. 3. Studiarea fenomenelor literare ale prezentului în tranziție”. Dintre acestea – continuă Nedelcovici –, numai epoca 1930–1940 a fost studiată în profunzime, accentul fiind pus în mod insistent pe rolul politic și social jucat atunci de personalități precum Mircea Eliade, Constantin Noica și Emil Cioran: „...începând cu Norman Manea și continuând cu Z. Ornea, S. Damian, Sorin Alexandrescu, Handoca și până la Marta Petreu... toți au încercat să plaseze acești scriitori în perioada respectivă și să înțeleagă în ce măsură gândirea, acțiunea și opera lor au fost influențate/ determinate de cultura naționalistă și xenofobă din acea epocă”. Prin contrast – acuză el –, perioada de după 1944 a fost invariabil abordată prin prisma unei „politici a memoriei”: „S-au

publicat multe documente [...] și arhivele au fost deschise, dar ezitățile au continuat, poate din teama de a nu exagera, din dorința de a păstra nuanțele și analizele diferențiate chiar în derularea activității unui scriitor”. Iar rezultatele acestei atitudini, concluzionează Nedelcovici, sunt nefaste pentru istoria literară: „A. Lucrările de sinteză critică și reevaluare a perioadei 1944–1989 în literatură încă nu au apărut. [...] B. Fermitatea, claritatea și rapiditatea cu care a fost studiată perioada 1930–1940, cu predilecție pentru Cioran, Eliade și Noica, nu le putem constata și pentru perioada 1944–1989”. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu recenzează cel de-al doilea volum al memoriilor Monicăi Lovinescu apărute sub titlul *La apa Vavilonului* (Ed. Humanitas, București, 2001). Reconstituind, prin portretele făcute scriitorilor români care au vizitat-o la Paris, perioada 1960–1980, cartea impresionează – scrie Alex. Ștefănescu – atât prin „elocvență”, cât și prin talentul literar al autoarei, așa cum se întâmplă în cazul evocării figurii lui Nicolae Manolescu: „El își trăiește cultura ca pe o libertate. De aceea poate nici nu își ia vreun aer eroic când se opune dogmelor. I se pare normal să încurajeze doar literatura bună și nu lozincile zilei. Avea de tânăr acel aer de a fluiera doar pentru el o melodie ce-l ferea de cacofoniile locale, o degajare, un fel de ușurință de a trece lăsând impresia că-i este imposibil să se oprească, impunând respectul”. Însă, dincolo de numeroasele personaje ale cărții (precum Ovidiu Cotruș, Cella Delavrancea, N. Steinhardt, Gabriel Liiceanu, Alexandru George, Ion Caraion, Adrian Păunescu, Mircea Dinescu, Paul Goma, Nicolae Breban, Dumitru Țepeneag, Andrei Șerban, Marin Preda sau Marin Sorescu) – spune criticul –, „personajul principal al acestui roman rămâne totuși Monica Lovinescu, care vine rareori în prim-plan, dar este o prezență permanentă în fiecare frază”. ■ Sub titlul *În spatele celebrității*, Gheorghe Grigurcu identifică trăsătura esențială a personalității poetice a Anei Blandiana ca fiind „inadaptarea funciară”: „Denuțând mitul celebrității concepute ca o pseudomântuire, Ana Blandiana se revelă, în chip «democratic», sub înfățișarea poetului de totdeauna, pe care Sandburg l-a fixat într-o preacunoscută comparație, cea a unui animal marin care trăiește pe pământ și care ar vrea să zboare. Inadaptarea funciară e trăsătura sa de căpetenie, sfidând relativele succese, utopicele privilegii. Laitmotiv al întregii sale producții, acest simțământ al incongruenței cu mediul (privind lucrurile mai adânc: cu propria sa condiție) alcătuiește un fel de respirație lirică: poeta poate supraviețui mulțumită lui”. ■ În cadrul rubricii *Lecturi la zi*, Marius Chivu recenzează volumul de debut al Anei-Stanca Tabarasi intitulat *Romantismul colorat* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). „Excelentă carte despre romantism”, lucrarea conține o analiză a posibilei influențe a tabloului lui Karl Spitzweg *Poetul singular* asupra prozei lui Eminescu *Cugetările sărmanului Dionis*: „Pornind de la influențele unor poeți romantici germani [...] mai mult sau mai puțin simțite în opera poetică a lui Eminescu, tânăra eseistă găsește pe filiera destul de fragedă a referirilor poetului la pictura germană o interesantă și credibilă sursă de inspirație pentru *Cugetările sărmanului Dionis*. Este vorba despre tabloul *Poetul*

singuratic (1839) al lui Karl Spitzweg (1808–1885), unul dintre cei mai cunoscuți exponenți ai Biedermeierului german, ale cărui picturi, în special cea în cauză, cunosc în epocă o mare răspândire prin numeroase reproduceri. [...] Odaia din pod, haina jerpelită și ruptă în coate, soba fără foc, garafa goală cu un capăt de lumânare, contemplarea filozofică a purecului și atitudinea «tolerant-nepăsătoare», totul se găsește aidoma în tabloul pictorului german”. ■ La aceeași rubrică, C. Rogozanu face cronică volumului lui Eugen Istodor *Oameni cu care aş muri de gât* (Editura Nemira, București, 2000). Adunând articole publicate de autor în revista „Dilema”, cartea conține interviuri cu oameni obișnuiți („ingineri ieșiți la pensie, portari, gospodine, crescători de crocodili, revoluționari, vânzatori de castraveți etc.”), interviuri care, gândite inițial ca divertisment – scrie Rogozanu – capătă, odată incluse într-un volum, statutul unor „felii de viață” grave și uneori chiar tragice. ■ Sub titlul *Cum se scrie un text* (Ed. Polirom, Iași, 2000), Andra Șerbănescu oferă cititorilor – ne informează recenzenta Roxana Racaru – „un instrument indispensabil oricui e nevoit să scrie, de la elevii de liceu puși în fața comentariilor la română și a proiectelor de tot felul, la persoane de orice profesie care au nevoie de cereri, scrisori de intenție, dări de seamă, rapoarte verbale, etc. și până la profesioniștii scrisului: ziariști, critici, scriitori. Cartea reușește să fie un manual practic fără să reducă volumul de informații la obișnuitele generalități”. ■ Ioana Pârvulescu scrie despre paginile de jurnal adolescentin rămase de la Pavel Dan și publicate selectiv de fiul său, Sergiu Pavel Dan (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1974), în care, observă recenzenta, „se simte un posibil mare romancier rural”: „O dovadă ar fi că și glasuri din Preda se simt astăzi în scrisul lui, deși autorul *Moromeților* nu era nici ardelean și nici înaintaș sau măcar contemporan cu Pavel Dan. Sunt, în fond, aceleași lumi: dragostea adolescenților la țară seamănă, problema pământului și a sărăciei e aceeași, sensibilitatea celui care trăiește «aventura conștiinței» e analogă”. ■ Rubrica *Literatură* conține poezii de Ioana Nicolaie. □ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică tableta poetică *Reapariția Empampei*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea recenzează volumul lui N. Georgescu *Eminescu și editorii săi* (Ed. Floare Albastră, 2000). Cartea, „negreșit învățată și serioasă” – apreciază Z. Ornea – conține însă și multe ipoteze hazardate, precum aceea că sumarul ediției princeps a poeziilor lui Eminescu ar fi fost alcătuit de poetul însuși, sau că Maiorescu s-ar face vinovat de a fi „încredințat tiparului o coală în minus decât sumarul întocmit de... poet”. ■ Sub titlul *O viziune a existenței*, Dan Cristea scrie, omagiind-o la aniversare, despre Constanța Buzea: „Poezia se naște, la Constanța Buzea, din «stări sterile», de așteptare, de pasivitate, de reverie goală. Lucrurile, pentru a produce asupra spiritului senzații de «iluminare», de percepere miraculoasă, sunt lăsate să se miște în voie, să producă adevărate șocuri sensibile prin acumulările lor imperceptibile. Ființa poetei adoptă față de ele o atitudine de repaus, de tăcere, de reculegere solemnă, pioasă și gravă, postându-se dinaintea lor într-un soi de «deschidere nemișcată»”. □ Tot despre Constanța Buzea are cuvinte de apreciere

și Constantin Abăluță: „Omăgiind-o pe Constanța Buzea la vârsta imaginarului plural de la rouă (*Roua plural* e titlul antologiei de la Editura Vinea), mi-ar plăcea să pot surprinde modul ei specific de a tăcea. Căci tăcerile poezilor importanți ai unei literaturi sunt poate cele mai expresive urme ale artei lor. Modul cum nu se spune, modul cum se elimină, idiosincraziile, renegările, pe de-o parte, și evanescențele, plutirile, liniștile care pregătesc Dumnezeirea, pe de altă parte”. □ Același eveniment aniversar este marcat de Alex. Ștefănescu prin creionarea unui portret al poetei: „Deși duce o existență austeră, Constanța Buzea face daruri domnești. Un dar este însăși prezența ei. O poetă considerată de multă lume un clasic în viață, o autoare care figurează în manualele școlare stă în fiecare joi, la ședința de sumar, în stânga mea! Atât de aproape și totuși atât de departe... Uneori, teancul ei de versuri n-are loc de teancul meu de articole de critică literară, dar litigiul se stinge imediat prin retragerea mea din zona de conflict. Sau prin amestecarea până la indistinție a celor două genuri. Constanța Buzea știe să se joace mai bine decât cei care fac paradă de spirit ludic. Dar se joacă rar și numai atunci când vrea ea”. ■ La *Păcatele Limbii*, Rodica Zafiu se oprește asupra cuvintelor „tip” și „gen”. ■ Sub titlul *Octavian Goga – inedit*, sunt publicate trei scrisori ale poetului, redactate, cel mai probabil, în 1901. ■ La *Prepeleac*, Constantin Țoiu este prezent cu proza *Vizuina cu hoți*. ■ Cu prilejul împlinirii a 95 de ani de la moartea lui G. Ibrăileanu, Gabriela Ursachi evocă personalitatea marelui critic, subliniind rolul său esențial în mișcarea literară din jurul revistei „Viața românească”: „În jurul «Vieții românești» au gravitat talente și s-au cristalizat conștiințe ale unor tineri ori mai vârstnici condeieri ai vremii: M. Sadoveanu, Al. Vlahuță, Spiridon Popescu, Oct. Goga, G. Coșbuc, G. Topîrceanu, I. Al. Brătescu-Voinești, I.L. Caragiale și chiar T. Arghezi – pentru a-i aminti, aleatoriu, doar pe cei mai cunoscuți. Meritul îi revine, în totalitate, lui G. Ibrăileanu. Gingășia lui sufletească, fina inteligență și subtilitatea unor raționamente aforistice făceau din întâlnirile «de cenaclu» care se desfășurau la el acasă și se prelungeau, uneori, până după primul cântat al cocoșilor, adevărate nopți de Halima”. ■ *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie demitizează una dintre cele mai celebre aserțiuni ale poetului francez, anume „Versurile mele au sensul care li se atribuie”: „Enunț revoluționar, profund eronat. Numai cine n-a fost profesor de literatură – e cazul lui Valéry – poate afirma așa ceva. Altfel ar fi știut ce aiuritoare năzbâtii se pot atribui unui poem”. ■ Mihai Mitu aduce în atenție evenimentul editorial excepțional al tipăririi în limba polonă a scrierilor istorice complete ale lui Miron Costin: „Marea calitate a acestei ediții [...] este dată [și] de voluminosul și documentatul studiu introductiv al editoarei, *Miron Costin – viața și activitatea*, cuprinzând următoarele paragrafe: «Schimbările din cultura intelectuală a Moldovei în secolul al XVII-lea», «Miron Costin în literatura istorică», «Viața și activitatea poetică», «Cronologia și situația păstrării operelor», «Formele de transmitere a informației istorice», «Izvoarele operei istorice a lui Miron Costin», «Ideologia operei istorice», «Valoarea operei lui Miron Costin».

Din paginile acestui studiu ne întâmpină atât perfecta cunoaștere a realităților istorice românești ale epocii, în strânsă legătură cu istoria Poloniei, precum și a bogatei bibliografii românești referitoare la viața și opera lui Miron Costin, precum și numeroase elemente originale în comentarea și interpretarea materialului analizat, nu lipsite de unele accente polemice – toate acestea înfățișate într-un stil sobru, elegant și totodată cu multă căldură”. Prin calitățile sale deosebite, concluzionează Mihai Mitu, „această ediție poloneză a operelor lui Miron Costin – unică în lume! – poate fi socotită și ca model de editare a unui clasic al literaturii române în străinătate. Atât autoarei ediției, cât și editurii Universității din Poznań, cele mai calde felicitări și toată recunoștința noastră”. ■ La *Cronica traducerilor*, Dorin-Liviu Băftoi prezintă transpunerea în română, de către Antoaneta Ralian, a romanului lui Raymond Federman *Celor pe care i-ar putea interesa* (Ed. Univers, București, 2000). □ Olga Zaïcik traduce fragmente din opera lui Czesław Miłosz, scriitor american de origine poloneză, laureat al Premiului Nobel (1980) și considerat unul dintre cei mai importanți poeți ai secolului XX.

29 martie

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 12] În editorialul său, Nicolae Breban comentează „reproșurile” pe care scriitorul de limbă maghiară G.M. Tamás le face colegilor săi români într-o scrisoare publicată în numărul din 416/16–22 februarie al revistei „Dilema”: „Sunt de acord cu D-sa că noi, intelectualii români, nu am făcut aproape niciodată o analiză, o «asimilare critică» a bolilor ideologice și politice ce ne-au bântuit, indiferent că erau «alunecări de stânga sau de dreapta»! La începutul deceniului șapte când mi-am început cariera literară – spre norocul meu și al prietenilor mei într-o perioadă de debut al unui relativ dezgheț politic – am încercat în câteva rânduri să anim, în cercurile literare, o dezbatere despre trecutul (și apropiatul în timp!) dogmatism stalinist. Nu am reușit, au reușit alții – Marin Preda, de exemplu, să afirme o teză, cea a «obsedantului deceniu», care îngusta și falsifica problema, cred eu, o reducea la influența, limitată în timp, a presiunii staliniste, dând impresia că bolile acestei influențe trecuseră! Or, eu aș fi vrut o critică a sistemului ca atare, nu numai a unei perioade, chiar și dacă ea era cea mai sălbatecă, mai inumană!”. ■ La rubrica *Dialog*, Dumitru Țepeneag continuă să răspundă întrebărilor formulate de Ion Simuț. Despre Eugen Ionescu, Emil Cioran și Mircea Eliade, Țepeneag afirmă că ei formează, de fapt, trei categorii distincte. Astfel, Eugen Ionescu este, înainte de toate – spune D. Țepeneag –, scriitor francez: „*Ionescu e scriitor francez*. Faptul de-a fi scris mai multe articole în românește și «șotroanele» din *Nu* nu atârna suficient în balanță”. În cazul lui Emil Cioran, continuă prozatorul, „lucrurile sunt mai complicate”: „Nu numai că a scris trei sau patru cărți în românește, dar miezul gândirii sale nihiliste în românește s-a exprimat mai întâi. [...] Despre Cioran se poate spune că e un *scriitor francofon*. Franceza lui e o franceză învățată pe brânci, o limbă artificială, care nu există decât, eventual,

la moraliștii secolului al XVIII-lea”. În ceea ce-l privește pe Mircea Eliade, el este – subliniază Țepeneag – scriitor român: „El este *scriitor român*. Toată literatura lui e scrisă în românește. Lucrările de istoria religiei le scria, cum dădea Dumnezeu, când în franceză, când, mai rar, în engleză. E scriitor român și, fapt remarcabil, lui nu-i era rușine cum îi era rușine lui Emil Cioran să fie socotit scriitor român”. Atunci când l-a cunoscut pe Cioran în carne și oase, adaugă Țepeneag, a fost „dezamăgit”: „Pe Cioran îl adoram când mă aflam în România, în anii ’50, când am citit *Schimbarea la față a României*. [...] În schimb eu, ajuns la Paris, am dat peste idolul meu din adolescență, peste Cioran... Nu știu la ce mă așteptam, cum trebuia să fie ca să-mi placă. Ce mai tura-vura: am fost dezamăgit. Mi s-a părut poseur, lunecos în discuție, aproape oportunist”. ■ Henri Zalis scrie despre proza lui Laurențiu Fulga. ■ La *Cronica literară*, Geo Vasile se oprește asupra volumului-antologie al lui Cassian Maria Spiridon *Pornind de la zero* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „...o selecție riguroasă din șapte volume, plus câteva inedite, aptă să circumscrie o operă, dar mai ales o febrilă religie poetică”. ■ Caracterizându-l drept *Un moralist*, Adrian Dinu Rachieru îl compară pe Mircea Pora cu Sorin Titel: „Doar aparent strivitoare, o comparație cu Sorin Titel, ilustrul ambasador al provinciei, s-ar cuveni întreprinsă. [...] Tăifăsuind, ei află tihna sadoveniană și gustă plăcerea povestitului, contemplând apusul unei lumi; vor să fie «foarte exacti» și, prin ceea ce știu, stăpânesc lumea. Dar povestind evenimentele ei purced, de fapt, la o *recitare*, implicit la prefaceri și rectificări; fiecare dintre povestitori este coautor la acest scenariu, amânând cumva deznodământul, balansând între închipuire și reconstituire”. ■ Gheorghe Glodeanu recenzează culegerea de interviuri acordate de-a lungul timpului de Mircea Eliade, intitulată *Aristocrația solilocvială a dialogului* (Ed. Jurnalul literar, București, 2000). Volumul, explică Glodeanu, reunește documente extrem de prețioase atât pentru studiul operei lui Mircea Eliade, cât și pentru cunoașterea climatului spiritual românesc interbelic: „Confesiunile scriitorilor interbelici dezvăluie prestigiul deosebit de care se bucura autorul *Șarpelui* în epocă, ne oferă o serie de portrete ale acestuia și numeroase informații despre mediile în care el și-a desfășurat activitatea. Interviurile furnizează numeroase informații privind geneza operelor lui Mircea Eliade, despre lecturile acestuia, scriitorii săi preferați, despre opiniile sale în diferite probleme sociale și culturale”.

30 martie

• [„Dilema”, nr. 422] La rubrica *Glose*, Z. Ornea este prezent cu articolul *Categorii defavorizate*. ■ În cadrul rubricii *La zi în cultură*, Mihai Iacob aduce în atenția apariția, în traducere românească, a romanului *Don Juan* al scriitorului galician Gonzalo Torrente Ballester (Ed. Univers, București, 2000). ■ Radu Cosașu publică tableta *Un exagerat*.

[MARTIE]

• [„Apostrof”, nr. 3] Sub titlul *Un mit nociv*, Marta Petreu recenzează volumul lui George Voicu *Mitul Nae Ionescu* (Ed. Ars Docendi, Cluj-Napoca, 2000). Cartea lui Voicu, scrie Marta Petreu, demitizează figura lui Nae Ionescu, dezvăluind că statuia care i-a fost ridicată de adulatori are o miză pur politică: „Autorul circumscrie cultul lui Nae Ionescu – atât în varianta lui vie, din anii '30, cât și în varianta postumă, reînviată și agresivă, de după 1989 – și, pe baza analizei, pune un diagnostic sever culturii noastre care îl adăpostește, îl practică și îl amplifică mereu, cu o fervoare demnă de o cauză mai înaltă. Și anume, George Voicu susține că în spatele acestui cult la adresa «Profesorului» se ascunde o miză malignă: miza politică. Adică, Nae Ionescu este obiect de cult nu pur și simplu pentru «învățătura» sa metafizică [...], ci pentru învățătura sa politică. Or, învățătura politică a lui Nae Ionescu – singura parte scrisă de mâna lui, cum observă nu fără îndreptățită ironie dl. Voicu – este una reacționară”. Veștejind „cultul postcomunist al lui Nae Ionescu”, recenzența încheie cu sugestia inventarierii, în acest sens, și a „producției editoriale neolegionare”: „...remarc faptul că autorul inventariază semnele cultului actual al lui Nae Ionescu din zona «bună», de elită, a culturii noastre, fără să-și lărgască cercetarea și asupra presei și producției editoriale neolegionare; e o zonă tulbure, care ar merita luată în considerație”. ■ La rubrica *Puncte de reper* este publicat un fragment dintr-un interviu luat de Paul Mirodan lui Emil Cioran în ultimele sale luni de viață, în care autorul *Lacrimilor și sfinților* se dovedește vindecător de orice urmă de antisemitism: „Rostesc, încurcat, câteva fraze conveționale; îi urez însănătoșire grabnică. Bolnavul îmi face semn, cu o mână, să mă apropii. [...] – Eu ... [...] Pe urmă face o pauză. [...] – nu [...] Pe urmă face o pauză. – sunt... [...] Pe urmă face o pauză. [...] – anti... [...] Pe urmă face o pauză. – se... [...] Pe urmă face o pauză. – mit...”. ■ Dumitru Velea și Iustinian Gr. Zegreanu publică poezie, iar Liviu Bleoca, proză. ■ La rubrica *Balkanologie* Mircea Muthu tipărește, sub titlul *Dor Și Mall*, un articol în care investighează paralelismele semantice dintre termenul românesc „dor” și cuvântul albanez „mall”: „Atestat, în albaneză, încă din 1555 și provenit dintr-un etimon grecesc sau latin, *mall* designează, împreună cu derivatele sale și în consens cu echivalentul românesc, dorința de a prezentifica un moment din trecutul proiectat pe un ecran paradisiac, acompaniată de conștiința că acest lucru e de fapt imposibil, de unde haloul de intensă nostalgie”. ■ Janina Ianoși continuă să publice fragmente din *Jurnalul* lui Lev Tolstoi. ■ Adam J. Sorkin și Liliana Ursu traduc în limba engleză poeme de Ion Mircea. ■ La *Cronica literară* Irina Petraș se oprește, sub titlul *Ultime...*, asupra a trei volume: Cornel Regman, *Ultime explorări critice* (Ed. Atlas, 2000); Magda Cârneci, *Poeme politice* (Ed. Axa, Botoșani, 2000); Rodica Marian, „Luminile” *Luceafărului – o reinterpretare a poemului eminescian* (Ed. Remus, Cluj-Napoca, 1999). Cornel Regman, scrie Irina Petraș, este departe de a fi un veritabil critic de întâmpinare: „Cornel Regman riscă arareori ieșirea la rampă în premieră absolută. Preferă să aștepte, cântitor și vibrând de

nerăbdare, în culise, să-i lase pe ceilalți să-și dea în petic, dar și să sape primele galerii spre filonul autentic al operei, pentru a irumpe apoi gata să le inventarieze cinic prestațiile scenice, dar și să le ducă măcar cu un pas mai departe intuițiile. De aceea, opiniile sale despre opera cutărui sau cutărui autor nu sunt niciodată de descoperit rapid în «vitrina» luminată a cronicii”. Cartea Magdei Cârneci este un volum de poezie ocazională, continuă Petraș, continuând o tradiție bine reprezentată înainte de 1989 prin focalizarea asupra evenimentelor politice și sociale ale Revoluției anticomuniste: „Poezia ocazională ivită în legătură directă cu *evenimentul* din decembrie 1989 are șanse să devină emblematică, să se deschidă spre Omenescul cu majusculă tocmai fiindcă tranziția prelungă, amenințând să fie nesfârșită, nu mai e o simplă ocazie, punctuală și efemeră, cu violența unei cotituri și valoarea concentrată a unui reper, a unui prag de trecut, ci marca încă nedefinită, tensionată și tulbure a unei perioade întregi, cu efecte asupra mai multor generații”. ■ Sub titlul *Diavoleasca fantezie...*, Claudiu Groza prezintă volumul lui Gabriel Chifu *Cartograful puterii* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Romanul lui Chifu, scrie Claudiu Groza, se înscrie în categoria „realismului imaginar”. ■ Alexandru Vakulovski atrage atenția asupra apariției antologiei poetice alcătuite de Ruxandra Cesereanu *Deliruri și delire. O antologie a poeziei onirice românești* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Cartea, remarcă Vakulovski, are la bază o idee interesantă – temele visului și delirului –, însă subiectivitatea poetei-editoare a lăsat multe nume deoparte: „Ruxandra Cesereanu recunoaște că *Deliruri și delire* e o antologie subiectivă (ceea ce ne face mai puțin pretențioși), dar care vrea să fie «o panoramă a celor mai deliranți poeți români». Firește că mulți poeți ar merita să fie incluși în această antologie, măcar Cristian Popescu, măcar Daniel Pișcu... În rest, *Deliruri și delire* e una dintre puținele simpatice antologii de poezie apărute după '90”. ■ În cadrul rubricii *Cronica ideilor*, Ovidiu Pecican scrie despre volumul lui Adrian Marino *Cenzura în România. Schiță istorică introductivă* (Ed. Aius, Craiova, 2000). Cartea lui Marino, spune Ovidiu Pecican, inaugurează o nouă linie de cercetare în bătălia purtată de autor pentru schimbarea din temelii a direcției de dezvoltare a culturii românești actuale: „Prin analiza acută a necesității de a contura un asemenea cadru de dezvoltare [bazat pe principiile libertății, egalității, fraternității și al statului de drept, *n.n.*], ca și în Occident, în lucrarea *Pentru Europa*, iar acum prin trecerea lucidă în revistă a succesivelor cenzurări ale libertății cuvântului în România, Adrian Marino aduce un mare serviciu culturii noastre generale și civismului din România. Schița lui istorică introductivă este o trecere în revistă a cenzurii românești «sintetică, deși sumară, dar completă în momentele esențiale». Ea poate servi unei mai bune aprecieri a respectului de care s-a bucurat insul uman în Moldova, Transilvania și Țara Românească de-a lungul timpului. La capătul demonstrației devine clar că, după cenzura impusă de biserică, de ocupanții străini sau, pur și simplu, de ideologiile mai mult sau mai puțin autohtone, rămân în continuare sechele durabile, greu – și cu lentoare – de înlăturat”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Cătălin

Ghiță se oprește asupra ultimului volum din ciclul *Postume* al lui Tudor Vianu, *Tezele unei filosofii a operei* (Ed. Univers, București, 1999). Vianu respinge, observă Cătălin Ghiță, teoriile artei ca joc sau ca expresie a personalității autorului, afirmând că durabilitatea unei opere trebuie apreciată prin abstragerea ei din relația artă–timp: „Încercând să determine cu exactitate modalitatea în care ia ființă opera, Vianu respinge teoriile artei ca joc sau ca expresie a creatorului, găsind-o pe cea dintâi subordonată unui principiu («al dezinteresării») eronat și insuficient justificat, iar pe cea de-a doua prea generală. Principiul susținut de estetician este unul teleologic: artistul creează cu un scop bine determinat. [...] Trebuie avut în vedere faptul că valoarea însăși este relativă, ea depinzând de poziția în care se plasează spiritul. Esteticianul român sesizează că, de vreme ce nici scopul, nici valoarea nu pot fi absolutizate, esența operei trebuie să fie abstrasă din raportul artă–timp (iar garanția că o operă va rezista în timp este oferită de ecurile pe care aceasta le are în alte medii culturale decât acela care a produs-o)”.

■ Rubrica *Dosar* conține ample fragmente din memoriile carcerale ale lui Nicolae Balotă, aflate în curs de apariție sub titlul *Abisul luminat*.

● **[„Convorbiri literare”, nr. 3]** Sub titlul *Metamorfozele criticii*, Cassian Maria Spiridon publică un eseu despre „critica criticii”, pornind de la volumul lui Romul Munteanu *Metamorfozele criticii europene moderne* (1988), reeditat în 1998 (Ed. Pro Humanitate, București): „Un paradox, care devine tot mai evident în postmodernitate, este năzuința actului critic de a dăinui fără raportare la opera literară, fiind «gata să se convertească în literatură». Asistăm, mai ales în critica universitară, cel puțin în unele țări occidentale, la încercarea criticii de a-și descoperi o voce autonomă, de a-și depăși rolul de fenomen parazitar. Dintr-un orgoliu nemăsurat, criticul care-și trădează vocația tinde la anularea operei literare, transformând-o într-un simplu pretext pentru discursul său critic. Criticul, atenționează Romul Munteanu, este un *mediator*, nu un *creator* de universuri autonome; în caz contrar, își anulează această calitate și se transformă în scriitor”. ■ La rubrica *Interviu*, Cassian Maria Spiridon îl are invitat pe Romul Munteanu. Teoreticianul literar subliniază faptul că demersul critic trebuie să se plieze întotdeauna pe fenomenul analizat: „Discursul critic are un caracter cumulativ de informații din mai multe domenii. Dar el nu poate dura ca un demers în sine fără să fie greșit pe un alt domeniu primordial. Indiferent de faptul că este suprapus peste discursul istoric, filosofic, literar sau științific, spiritul critic nu poate funcționa decât incitat de existența unui alt teren primordial. Când demersul critic se îndepărtează prea mult de primul obiect pe care se suprapune, el își pierde semnificația”. În continuare, Romul Munteanu pledează pentru „critica totală”, care trebuie să aibă însă drept fundament valoarea estetică: „Critica totală se bazează pe o alianță de sisteme de lectură, aplicate aceluiași operă. Grilele ei sunt de natură diferită și sunt menite să dea relevanță sensurilor semantice, sociologice, istorice și psihologice ale operelor literare. Să nu uităm că valorile estetice nu există în sine. Ele sunt grefate întotdeauna pe alte tipuri de informații.

Așadar, filtrarea operei prin mai multe grile de lectură și subordonarea acestora factorului estetic facilitează drumul spre critica totală. Țin să precizez că, în poetica curentă, critica totală se aplică foarte rar. Cei mai mulți critici sunt adepți unor sisteme parțiale de lectură”. În final, Romul Munteanu pune în lumină rolul major pe care Editura Univers, pe care a condus-o în perioada 1971–1991, l-a jucat în sincronizarea literaturii române cu cea occidentală: „Prin Editura Univers începuse sincronizarea cu marile fenomene culturale ale lumii. De la noii romancieri din Franța, am trecut la noua critică, la psihanaliză și unele cărți de antropologie culturală. [...] Nu pot să spun că fenomenul traducerilor a fost întotdeauna coerent și lipsit de convulsii. Din când în când apăreau indicații de renunțare la numeroase opere contemporane și de cantonare în domeniile clasice. Întotdeauna am găsit însă subterfugii de diverse feluri pentru ca ceea ce era anulat la un moment dat de forurile politice să fie rectificat pe căi laterale”. ■ La rubrica *Semnele și înfățișarea*, Nicolae Panaite recenzează volumul lui Matei Vișniec *Poeme ulterioare* (Ed. Cartea Românească, 2000). Autorul, spune Panaite, este un optzecist singuratic: „Într-un dialog cu verbele, ce parcă mereu le găsim la prezent, poemele din cartea trecută la semnele și înfățișările de față sunt parte integrantă dintr-o distinctă paradigmă a generației ’80, numită Matei Vișniec. Pentru acest poet, scrisul este singurul însoțitor al singurătății”. ■ În cadrul rubricii *Critică*, Dan Bogdan Hanu aduce în atenție cartea de debut a lui Gelu Vlașin *Tratat de psihiatrie* (Ed. Vinea, București, 1999): „Valorificând ceea ce ar putea fi numită o tendință minimalistă de abordare a instanțelor mundanului și nelăsându-se excesiv sedus, turmentat/ blocat și centrifugat, în cele din urmă, de o luciditate obstinată și, prin aceasta, gratuită, Gelu Vlașin imprimă poemelor sale fizionomia aceluia provizorat care se uită cu greu, ceva în genul unui carusel poetic, sistem care angrenează în construcția interioară, aluzivă și hipnogogică, elemente ale toposului la care prezența poetului este întâmplător concetată”. ■ La aceeași rubrică, Gheorghe Grigurcu glosează pe marginea anchetei revistei «Observator cultural», în care *Craii de Curtea-Veche* a fost desemnat cel mai important roman românesc al secolului XX: „Fascinația *Crailor* provine și dintr-o indeterminare de situare în cadre istorice, într-o levitație temporală, care înaripează reveria, acordând ficțiunii o genealogie fantastă”. ■ Ion Bălu semnalează apariția volumului lui Liviu Ioan Stoiciu *Poemul animal* (Ed. Călăuza, București 2000): „Noul volum al lui Liviu Ioan Stoiciu este așezat sub motivația ideatică a filosofiei lui Cioran și pe reacția psihotică a stării crepusculare”. ■ Bujor Nedelcovici este prezent cu pagini de *Jurnal infidel*. ■ Miron Kiropol publică partea a XIX-a a prozei *Povestea deviaționistului*. ■ Carolina Ilica tipărește poeme, iar Stelian Baboi proză. ■ Adina Dumitru publică mini-piesa de teatru *Și din ce cauză v-ați îmbolnăvit?*, iar Klara Losonczy un fragment din piesa *Despre Victor...* ■ Horia Ion Groza și Bianca Marcovici tipăresc poezii. ■ Bogdan Ulmu semnalează apariția volumului lui Constantin Cubleşan *Caragiale în conștiința critică* (Ed. Cogito, Oradea, 2000). ■ Petre Got este prezent cu poezii. ■ Crina Bud prezintă volumul lui Al.

Cistelecan *Celălalt Pillat* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000): „Întreg textul se construiește pe structuri dihotomice, recrutate din trei zone: afirmațiile poetului, lecturile critice precedente și descoperirile noii lecturi”. ■ Mircea Petean scrie despre volumul lui Horia Munteanu *Liber* (Ed. Cartimpex, București, 1999). ■ La *Critica prozei*, Daniel Ștefan Pocovnicu prezintă volumului lui Sergiu Adam *Moartea avea ochi verzi* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), reeditare a unui roman polițist care, în 1976, a fost tipărit, din cauza cenzurii, cu titlul *Iarna, departe*. ■ Mircea A. Diaconu se oprește asupra volumului Magdei Cârnecki *Poeme politice* (Ed. Axa, Botoșani, 2000): „Ceea ce diferențiază aceste poeme politice de «poemele politice» mai vechi ale autoarei este, printre altele, o anumită feroare a spunerii, asemănătoare unui violent rechizitoriu, care deconspiră direct tarele unei societăți bolnave”. ■ La *Critica criticii*, Dan Mănuță scrie despre teoreticianul literar Crișu Dascălu: „Ceea ce remarc în mod deosebit la Crișu Dascălu este caracterul pragmatic al instrumentarului teoretic. Exegețul se arată refractar teoretizărilor vane, care îi obsedează pe cei mai mulți universitari”. ■ Sub titlul *Ochiul licantronic*, Vasile Spiridon analizează poezia lui George Vulturescu: „George Vulturescu refuză versurile scrise sub impresia lucidității oțelite, precum și pe acelea lăncede, șoptite în pragul ațipirii; vizualizarea trece adesea prin filtrul visării, însă, cu toate acestea, el vrea să se sustragă senzorialului ce pare a-i împiedica apropierea de esență”. ■ Sub titlul *Eseu de exorcizare a Leviathanului (VI)*, Ion Hadârcă descrie caracterul sinistru, dezumanizant, al Gulagului. ■ Roxana Vasile tipărește poezii. ■ Ștefan Oprea recenzează volumul lui Mircea Ghițulescu *Istoria dramaturgiei române contemporane* (Ed. Albatros, București, 2000), considerat „o imagine integrală a dramaturgiei române contemporane”: „Cartea este concepută în două părți acoperind cele două mari perioade ale dramaturgiei românești din secolul al XX-lea: 1900–1943 și 1945–2000, fiecare fiind prefătată de un studiu sintetic ce trasează dimensiunile definitorii ale acestor două perioade”. ■ Gellu Dorian pune *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: Rodica Draghinescu, *EU-genia* (Ed. Vinea, București, 2000) și Aurel Scarlat, *Mărturisiri discrete* (Ed. Pax aura mundi, Galați, 1997). ■ Al. Husar este prezent cu partea a treia a eseului *Un stat de cultură în gândirea lui Eminescu*. ■ Ion Roșioru aduce în atenție apariția unei „antologii de excepție”, volumul de poezie al lui Marin Mincu *Despre fragilitatea vieții* (Ed. Eminescu, București, 1997): „Un fior cosmic străbate întreaga creație poetică a lui Marin Mincu și el închipuie o geneză al cărei film mental se derulează invers – de la noi înspre increat”. ■ Liviu Ioan Stoiciu publică pagini de „contrajurnal”. ■ Ioan Holban tipărește partea a doua a articolului despre însemnările diaristice ale lui Traian Demetrescu: „Jurnalul lui Traian Demetrescu are ceea ce aş numi un *caracter experimental*. [...] Tratatul ironic al unor teme majore ale literaturii anterioare, dintre care «bunul păstor» e doar cea mai evidentă, caracterul experimental, conceperea jurnalului intim ca pe o specie literară și ceea ce aş numi *ficțiunea literaturii*

constituie elementele prin care *Intim* al lui Tradem anunță vârsta modernă a jurnalului”.

• [„Cuvântul”, nr. 3] La rubrica *Teme*, Nicolae Manolescu împărtășește impresii critice urmând lecturii în paralel a *Adelei* lui G. Ibrăileanu și a nuvelei lui Arthur Schnitzler *Dr. Gräsler, medic balneolog*. ■ Un text inedit al lui N. Steinhardt poartă titlul *Turgheniev*. ■ Alex. Ștefănescu prezintă volumul de publicistică al lui N. Caradino *Rezistența – prima condiție a victoriei* (Ed. Fundației Pro, București, 2000), carte excepțională – scrie el – pentru înțelegerea complicatei perioade 1944–1947: „Toate textele din această perioadă au o frumusețe stilistică sobră, care le face să nu pară deloc demodate. Iar spiritul lor ofensiv se asociază – într-un mod neverosimil pentru un cititor de azi – cu cavalerismul”. ■ La rubrica *Literatură*, Mircea Mihăieș recenzează volumul al doilea al memoriilor Monicăi Lovinescu *La apa Vavilonului* (Ed. Humanitas, București, 2000). Scrisul Monicăi Lovinescu, apreciază Mihăieș, este al unui om „excesiv de modest” în raport cu rolul său de primă importanță în viața exilului românesc: „...de o modestie excesivă, Monica Lovinescu face toate eforturile pentru a relativiza rolul jucat în câteva dintre momentele importante pentru mobilizarea exilului românesc în favoarea celor primejduiți, în țară, de nebunia lui Ceaușescu și de activitatea constant odioasă a Securității”. ■ Octavian Soviany semnalează apariția traducerii, de către Antoaneta Ralian, a cărții lui Henry Miller *Sexus* (Ed. EST – Samuel Tastet, București, 2000). ■ Tudorel Urian se oprește asupra volumului *Balul fantomelor* de Radu Paraschivescu (Ed. RAO, București, 2000), roman – scrie Urian – „parcă ieșit din mantaua lui David Lodge”. ■ Sub titlul *Poetul clandestin*, Al. Cistelean prezintă volumul de poezie al lui Mircea Zăciu *Jucătorul de rezervă* (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2000). Lirica lui Zăciu, apreciază Cistelean, este aceea a unui cărturar: „Călimara lui Zăciu e plină de esențe melancolice distilate de cărturar. Suita de poeme, tăiată în șase secvențe, e un jurnal transpus în *cartoline*, cauza ocazională a celor mai multe fiind reprezentată chiar de dubla incitare turistică: priveliști actuale în care se depun melancolii străvechi, călătorii prezente ce deschid itinerariile trecutului”.

• [„Familia”, nr. 3] Editorialul lui Traian Ștef, intitulat *Unde ești, Mecena?*, semnalează mai multe probleme legate de noua formă a legii sponsorizării: „Noua formă a legii sponsorizării mărește plafonul procentului din impozitul pe profit pe care o firmă îl poate oferi. Dar semnele de întrebare rămân aceleași ca și până acum. Cine vrea? Cine are această disponibilitate culturală? Cine are de unde? Cum se face selecția? Cui, adică? Instituțiilor, în primul rând, sau persoanelor? Academicianului sau veleitarului?”. ■ La rubrica *Asterisc*, Gheorghe Grigurcu glosează despre *Blaga și Cioran*: „Nu o dată m-am gândit la raportul ce s-a stabilit în ultimii ani între două spirite majore ale creației românești din veacul XX, Blaga și Cioran, în favoarea ultimului. Autorul *Silogismelor amărăciunii* se află mult mai în atenția momentului decât autorul *Spațiului mioritic* [...]. Să analizăm acum, pe scurt, cauzele reculului ce l-a izbit pe autorul *Poemelor lumini*, în

beneficiul gânditorului franco-român. Să recunoaștem, preliminar, că intervine și un factor de snobism, în virtutea căruia faima apuseană a lui Cioran funcționează ca un punct de atracție. Apoi apare o denivelare mediatică. Respins și cvasiinterzis, cât timp a trăit, sub regimul totalitar, Blaga a revenit, totuși, în bună parte la suprafață după 1965, a fost republicat, i s-au consacrat comentarii substanțiale [...]. În acest răstimp Cioran era fie blamat în continuare, fie acceptat «cu picătura», într-un mod meschin ce prelungea într-un fel interdicția. [...] Și încă un fapt ce va fi lucrat, fie și în penumbra conștiințelor noastre, în defavoarea lui Blaga și în favoarea lui Cioran. În climatul comunist, în care ideologizarea constituie o repulsivă obligație, lumea s-a saturat de o doctrină închisă, de sistem în principiu. [...] Aspirația presantă către libertate «rima» mai curând cu fragmentarul, divagantul, spontanul Cioran decât cu ordonatul, asamblatul, integratul în propria-i doctrină Blaga”. ■ La rubrica *Sertarele exilului*, Norman Manea tipărește intervenția pe care a susținut-o la Conferința internațională dedicată scriitorului nigerian Chinua Achebe, desfășurată în 3–4 noiembrie 2000 la Bard College din statul New York. ■ Luca Pițu publică eseu *Povestea oportunismelor minoritare*. ■ Daniel Vighi și Radu Țuculescu tipăresc pagini de proză. ■ Tiberiu Ciorba – redactor al revistei „Familia” – este omagiat, după stingerea sa din viață, de Dumitru Chirilă, Ioan Moldovan, Traian Ștef, Florin Ardelean, Lucian Scurtu. Sunt publicate, de asemenea, aforisme ale scriitorului. ■ La *Cronica literară*, Ioan Moldovan recenzează volumul lui Mircea Zăciu *Jucătorul de rezervă* (Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2000): „Emoționant gestul Martei Petreu și al lui Ion Vartic de a gândi și alcătui un volum, *Jucătorul de rezervă*, care adună 49 de poezii ale regretatului nostru profesor Mircea Zăciu. Pentru foarte mulți, probabil, faptul de a afla că Mircea Zăciu scria poezie va fi o strașnică surpriză. Pentru alții, însă, adică pentru cei care au avut șansa de a-l cunoaște mai de aproape, poetul nu este un «hombre secreto» al Profesorului”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Doina Curticăpeanu scrie despre monografia lui Mircea A. Diaconu *Cezar Baltag* (Ed. Aula, Brașov, 2000): „*Biografia poetică*, plasată în centrul studiului, trece în revistă cronologic volumele autorului; argumentează eliminarea din selecția antologică finală a primelor două plachete, *Comuna de aur* și *Vis planetar* [...], urmărind, cu începere de la *Răsfrângeri*, considerat adevăratul debut, semnele «maturizării» lirismului”. □ Tot aici, Orlando Balaș aduce în atenție apariția volumului lui Alexandru Popescu *Viena românească* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000). ■ Secțiunea cea mai consistentă a numărului este dedicată lui Ștefan Aug. Doinaș, portretizat de Nicolae Balotă, Ioan Moldovan, Marian Victor Buciu și Al. Pintescu. □ Nicolae Balotă: „Ștefan Aug. Doinaș a ajuns la acea vârstă – a poeziei mai curând decât a omului – din care, privită retrospectiv, curba creației se revelează ca un destin asumat în avatarurile sale. Destinul unui poet pentru care – cum însuși o declară într-unul din eseurile sale: «poezia nu poate fi altceva decât suprema expresie a condiției umane: grandoare în mizerie – deci conștiință lucidă a șanselor și a limitelor noastre». Transpusă

pe planul creației literare, aceasta înseamnă o conștiință a limitelor și a avatarurilor posibile ale cuvântului; luciditate în privirea retrospectivă dar și în ceea prospectivă, asupra ipostazelor prin care a trecut propria creație ca și asupra chipurilor pe care le poate lua. Dublată de o clară și exigentă conștiință critică, creația lui Doinaș este aceea a unui vizionar ce-și cenzurează cu grijă viziunile”. □ Ioan Moldovan: „Aflat într-un continuu pariu spiritual cu sine însuși și – fiindcă ridică programatic sinele individual la puterea unui acord esențial cu Marile Modele, atemporale și etern actuale, față de care propria creație e înțeleasă ca o formă de imitație, de «epigonism major» – cu Clasicitatea, Ștefan Aug. Doinaș este poetul român, probabil singurul, care se poate considera și care poate fi considerat, cu îndreptățire, frate și confrate lui Ion Barbu”. □ Marian Victor Buciu: „Citindu-l pe Doinaș, trăiești tentația cuceritoare a marii poezii de lungă durată”. □ Al. Pintescu: „Între credință și tăgadă, între sacru și profan, Doinaș a găsit acel echilibru clasic în care formă-fond se află într-o perfectă unitate și armonie, sufletul «gol» al artistului se vrea a fi locuit de un Dumnezeu-gospodar”. □ În cadrul aceleiași secțiuni, Ștefan Aug. Doinaș îi acordă un interviu lui Ion Simuț, în care își expune crezul poetic și sursele inspirației: „Viziunea cosmosului elin – concretizată în scene și figuri mitologice – mi s-a impus înainte ca lecturile și traducerile mele din Hölderlin să-și lase amprenta pe scrisul meu [...]. De unde această înclinare? Cred că ea se potrivește întregii mele formații culturale, dar și concepției despre poezie – nu atât teoretizate, cât puse în practică: vers regulat, deplină încredere în cuvinte, timbrul solemn, lexic «nobil», nevoia de formă și ordine, ritmuri și eufonii, subiecte «eroice», situații poetice impregnate de dramatism, ecouri de lecturi filosofice, semnificații multiple ale aceluiași text (dar nu limbaj echivoc!), un oarecare exces metaforizant (clasicismul meu a «erupt» adesea la modul... baroc), un anume delir verbal controlat, construcție «în auz» a poemului etc. Această practică a poeziei a acționat asupra mea ca un canon destul de rigid, multă vreme, făcându-mă să evit, în lirică, orice cacofonie, să fug de orice «estetică» a urâtului (în pofida faptului că eram un mare admirator al lui Arghezi și al «științei» versului pe care am deprins-o de la el)”. □ Tot aici, Ștefan Aug. Doinaș încredințează tiparului câteva poezii. ■ Cu prilejul împlinirii a 160 de ani de la nașterea lui Iosif Vulcan, Ioan Opriș publică o evocare a publicistului realizată în 1941 de Alexandru Hodoș, într-o emisiune de la Societatea Română de Radiodifuziune. ■ Alex. Ștefănescu este prezent cu observații acide despre „canonul estetic al literaturii române contemporane”: „Literatura seamănă în momentul de față cu o față bătrână care stă toată ziua în fața oglinzii și își evaluează șansele de a-i cuceri pe bărbați fără să-i consulte în această privință și pe bărbați. Ea construiește tot felul de strategii de seducere a cititorilor deși nu mai are de mult cititori. [...] În aceste condiții, mi se pare inutilă o discuție despre schimbarea *canonului literar*. Sintagma preluată cu fervoare de criticii români de la Harold Bloom se referă, printre altele, și la un *sistem de așteptări* care i-ar fi propriu publicului dintr-o anumită epocă, în raport cu literatura. Dar publicul

din epoca noastră nu mai așteaptă nimic de la literatură. Lui îi este totuna dacă o carte de versuri ilustrează o concepție modernă sau una postmodernă despre poezie. Pentru el cartea respectivă pur și simplu nu există, chiar dacă a fost tipărită cu o mare cheltuială de energie și se află în vitrinele tuturor librăriilor”.

● **[„Orizont”, nr. 3]** Șerban Foarță vorbește, în interviul acordat lui Ioan Dandu, despre textele pe care le-a scris pentru formația Phoenix. ■ În cadrul rubricii *Contur*, Cristina Cheverașan recenzează volumul lui Șerban Foarță *Opera Somnia* (Ed. Polirom, Iași, 2000): „Spre deosebire de exhibiționismul orgolios și uneori rizibil al sensibilităților decadente, Șerban Foarță nu metamorfozează semnificanți verbali în încercarea de a epata o societate ipocrită prin intermediul unei bogat-ornamentate povești de dragoste cu sine însuși; el se apleacă asupra tradiției și o revoluționează treptat, transformând concretul istoric și literar în calambur supratextual”. ■ Gabriela Glăvan se oprește, și ea, asupra unei cărți a lui Foarță: *Erau ziare, evenimente* (Ed. Brumar, Timișoara, 2000): „...poezia lui Șerban Foarță este, și de data aceasta, evenimentul unei repunerii în drepturi a limbajului poetic. Iscată, dacă nu din «bube, mucigaiuri și noroi», cel puțin din rebuturi morale publice și tragedii personale sau colective, poezia pe care acest volum o propune este recuperarea fondului potențial artistic, prezent în toate formele limbajului.” ■ Daniel Vighi, Mircea Pora, Viorel Marineasa, Ciprian Vălcan, Gabriel Marian, Constantin Jinga și Ilinca Ilian tipăresc proză. ■ La *Cronica edițiilor*, Alexandru Ruja aduce în atenție apariția primului volum, *Poezii*, din *Operele* lui Ion Pillat, în îngrijirea lui Al. Cistelean. ■ Livius Ciocârlie este prezent cu *Fragmente (7)*, în care scrie despre lumea politică și despre influența intelectualilor asupra acesteia. ■ Ion Arieșanu semnalează apariția volumelor: *Imperiul de praf* de Mircea Pora (Ed. Sedona, 2000); *Do ut des. Breviar despre cerșit* de Dan Negrescu (Ed. Marineasa, București, 2000); *Nemântuire* de Sebastian Duică (Ed. Marineasa, București, 2000). ■ Rubrica *Harfa de larbă* conține poeme de Sorin Gherguț și Anavi Adam – ultimele, în traducerea lui Ildikó Gabos și Șerban Foarță.

● **[„Paradigma”, Anul IX, nr. 1, revistă multilingvă de cultură și literatură; format A3, 16 pagini. Director – Marin Mincu; redactor-șef – George Popescu; colegiul consultant: Vicente Gozales Martin (Spania), Catherine Durandin (Franța), Alfredo Giuliani (Italia), Milijurko Vukadinovici (Iugoslavia), Manuel Simoes (Portugalia); colegiul de redacție: Mihai Cimpoi, Ilie Pârvu, Ștefania Plopeanu, Cornel Moraru, Octavian Soviany]** Sub titlul *Un alt Caragiale*, Marin Micu argumentează în favoarea lecturii prozei lui I.L. Caragiale prin prisma textualismului: „Caragiale observă condiția tragică a limbajului înaintea lui Eugen Ionescu, studiind incongruențele semiozice pe care se întemeiază discursul absurd. Ca un veritabil semiolog, el este atent la *materialitatea limbajului*, transcriindu-l nud, fără să intervină în polarizarea/direcționarea semantică a acestuia. Când literatura română își disputa încă direcțiile (romantice sau realiste) de fixare diacronică atestată, Caragiale arde etapele

istorice și o convoacă prematur la traversarea fazei de slăbire postmodernistă. De aici provine dificultatea receptării ca și atitudinea de respingere a unui asemenea demers radical; când majoritatea contemporanilor săi încă se luptă cu formele de conținut, autorul *Momentelor* manipulează voluntar mecanismele stereotipe ale semnificantului, «apucându-l groaza» de ceea ce descoperă de unul singur». □ George Popescu glosează pe marginea operei lui Caragiale pornind de la volumul Marinei Cap-Bun *Oglinda din oglidă. Studiu despre opera lui Caragiale* (Ed. Pontica, Constanța, 1999): „Specularitatea sumată de Caragiale a revendicat, chair la nivelul artei poetice, măsura unei mișcări duale, oglindire și transgresiune”. □ Aceeași lucrare reprezintă și punctul de plecare al eseului *Caragiale în oglindă* al Ștefaniei Mincu: „Scrie inteligent și cu știința exprimării sintetice [...] eseul dovedește adesea finețea descoperirilor unor noi relaționări între situații și personaje”. □ Theodor Codreanu scrie despre *Eminescu și Caragiale*. □ Marina Cap-Bun este prezentă cu articolul *Despre suceala lui Cănuț și nu numai a lui...* □ Sergiu Miclescu caută să descopere *Dăre caragialiene în Nu* [volumul lui Eugen Ionescu, n.n.]. □ Lăcrămioara Berechet publică articolul *Lección de citire: Jupân Dumitrache și Nae Ipingsescu, lectori fabulatorii*. □ Carmen Popescu tipărește eseul critic „*O făclie de Paște*” și mitul „*nervozității evreiești*”. □ Mircea Țuglea (*Încă o enigmă*) și Dorinel Popescu se ocupă, și ei, de volumul Marinei Cap-Bun *Oglinda din oglidă. Studiu despre opera lui Caragiale*. ■ Giovanni Rotiroți este prezent cu eseul *Distant un tată: mimesis și imagini de adevăr în orizontul dionysiac al artei*. ■ Ștefania Mincu traduce un fragment din romanul lui Umberto Eco *Baudolino*, aflat în curs de apariție la Editura Pontica.

● **[„Steaua”, nr. 3]** În editorialul *Polimorfismul culturii*, Adrian Popescu abordează fenomenul „migrației spre literatură”, după 1990, a unor oameni de formație științifică, precum Cristian Tudor Popescu și Horia-Roman Patapievici: „Migrația spre literatură a multor oameni de formație științifică, politehniști, are explicații ținând, după părerea mea, de redescoperirea vocației ocultate, sau imposibil de fructificat cândva”. ■ Rubrica *Portrete din exil* este consacrată lui Virgil Nemoianu, a cărui operă este prezentată, sub titlul *Virgil Nemoianu și privirea piezișă a comparatismului*, de Ovidiu Mircean. □ În cadrul aceleiași rubrici, Norman Manea tipărește eseul *Iubirea și ura față de formalismul estetic: câteva argumente*. ■ Paul Goma publică pagini de jurnal. ■ Radu Mareș face un „studiu de caz” privitor la una dintre scriitoarele care, foarte prezentă în viața literară a anilor șaptezeci, pare să fi fost între timp uitată – Dana Dumitriu: „Ceea ce are în comun Dana Dumitriu cu mare parte din prozatorii români afirmați în anii '70 sau puțin înainte e că și despre ea nu s-a mai scris un rând de ani de zile”. Recitindu-i romanul *Duminica mironosițelor*, Radu Mareș definește tipul de proză a autoarei: „Ea scrie proză «feminină», observă suprafețe mici (familia), își construiește personajele din serii de definiții foarte percutante, ca un doctor care scrie un diagnostic pe fișa de observație etc., totul cu delicatețe, precauții și, sigur, grație, care e un atribut al aceleiași inteligențe. Important, peste toate, este

că ea își scrie romanul pentru a ilustra o teză, cea a «versatilității». Meditase la ea, de fapt era o soluție de existență, de care fusese sedusă pentru că în climatul anilor '70, în grupul de la «România literară», unde îl avea coleg de redacție pe Paul Goma, era și imposibil s-o ignori». ■ Ruxandra Cesereanu publică partea a doua a eseului *Portretul victimei în secolul XX*, având drept temă literatura de detenție a secolului trecut. ■ Sub titlul *Modernismul recapitulat*, Florin Mihăilescu recenzează volumul lui Ion Bogdan Lefter *Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Una dintre ideile remarcabile, dar și amendabile în același timp, ale autorului, remarcă Florin Mihăilescu, este că, pentru a înțelege modernismul românesc în adevărata sa extensiune, trebuie să se renunțe la a socoti „epoca interbelică” drept o perioadă literară distinctă: „Cu totul remarcabilă este ideea lui I.B. Lefter că modernismul a constituit un curent de anvergură și că el trebuie interpretat în reala lui extensiune, dar a trage de aici concluzia că epoca interbelică își pierde îndreptățirea e mai mult decât o exagerare, pentru elementarul și evidentul motiv că marile curente estetice nu se limitează la câte o singură epocă, ci pot acoperi mai multe”. ■ La *Cronica literară* sunt aduse în atenție volumele: *Cămașa lui Nessus* de Mircea Anghelescu (Ed. Cartea Românească, București, 2001; recenzent: Ioana Bot); *Jurnalul suedez* de Gabriela Melinescu (Ed. Univers, București, 2001; recenzent: Victor Cubleşan); *Telejurnalul de Cluj* de Augustin Pop (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000; recenzent: Mihaela Ursa); *Lexiconul negru. Unelte ale represiei comuniste* de Doina Jela (Ed. Humanitas, București, 2001; recenzent: Doru Pop). ■ Sub titlul *Țara polemicilor deviate*, Vitalie Ciobanu deplânge faptul că, după 1990, în Basarabia ca și în România, polemicile din viața literară nu s-au ridicat la un nivel de dezbateri intelectuală suficient de ridicat, alunecând de cele mai multe ori în „execuții publice”: „Polemicile din Basarabia au aceeași imagine cariată. Predomină mai ales vituperările și execuțiile publice. Mă refer la unii intelectuali, bine cunoscuți și în România, formați și de-formați de vechiul regim sovietic, pentru care combaterea oponentului înseamnă *desființarea morală* a acestuia, țintuirea la stâlpul infamiei, stigmatizarea rituală”. ■ Aurel Rău este prezent cu proza-eseu *Rusencele*. ■ Saviana Stănescu tipărește un fragment din piesa *Evadare din mulțimea vidă sau Infanta. Ghid de întrebuintare*. ■ Adrian Tudurachi continuă să publice pagini dintr-un *Fals jurnal de cerc* [literar, n.n.].

• [„Tomis”, nr. 3] Editorialul lui Constantin Novac, intitulat *Calcule pe o pagină de gardă*, este consacrat alegerilor viitorului președinte al Uniunii Scriitorilor din România. ■ La rubrica *Interviu*, Ion Roșioru îl are ca invitat pe Marius Tupan, care vorbește despre rolul hotărâtor pe care l-a avut în cariera sa Laurențiu Ulici. ■ La *Cronica literară*, Nicolae Rotund prezintă ediția critică realizată de Ileana Mihăilă a *Operei lui Mihai Eminescu* de G. Călinescu (Ed. Academiei Române, 1999): „Ediția a III-a, sub îngrijirea Ilenei Mihăilă, o reproduce pe aceea a lui Andrei Rusu, fără articolul «Contradicțiile erei burgheze oglindite în ideologia lui Eminescu». Este o «ediția jubiliară» ocazionată de împlinirea a o sută cincizeci de

ani de la nașterea lui Eminescu și a unui secol de la nașterea lui Călinescu. [...] Cu acribia proprie cercetătorului, sunt urmărite modificările survenite și noile «amplasamente» pentru a pune în lumină justetea opiniilor critice formulate inițial, pe de o parte, și efortul rescrierii cărții, pe de alta”. ■ La *Cărți și semnificații* este semnalată, de către Victor Corcheș, Enache Puiu, Mădălin Roșioru, Const. Miu, Victor Sterom, Lăcrămioara Berechet, Nicoale Motoc și Ștefan Cucu, apariția volumelor: *Istoria literaturii române de la creația literară la postmodernism* de Dumitru Micu (Ed. Saeculum I.O., București, 2000), *Caina sau Surorile Cretov* de Maria Pop (an și loc de apariție neprecizate), *Horatul singurătății* de Vasile Măzdrea (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000), *Acum e vremea* de D.I. Nistor (Ed. Menora, 2000), *Timpul vertical* de Geo Olteanu (Ed. Astra-Nova, Brașov, 2000), *Cum se scrie un text* de Andrei Șerbănescu (an și loc de apariție neprecizate), *La răscruce de drumuri* de Flaviu Cristian (an și loc de apariție neprecizate) și *Înțelepciunea ascetului* de Arthur Porumboiu (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000). ■ Dan Perșa, Gheorghe Schwartz și Mădălin Roșioru publică proză, iar Lucia Ștefanovici și Sanda Ghinea, poezie. ■ Gabriela Inea traduce proza scurtă a lui Philip Roth *Cabotinii*.

● [„*Vatra*”, nr. 2–3] Numărul se deschide cu un *Poem* semnat de Ion Mureșan. ■ Dinu Flămând și Ioana Diaconescu tipăresc poezii în cadrul rubricii *Carmen saeculare*. ■ Sub titlul „*Postmodernismul românesc*” ca instituție a exprimării – și un studiu de caz: *Romanul „Generației ’80”*, Petru Cimpoeșu face o incursiune în istoria și viața literară românească de după 1989. Analiza lui Cimpoeșu – pornită, după propriile sale afirmații, de la definiția libertății formulată de Nikolai Berdiaev conform căreia libertatea este un concept limită care nu poate fi dedus din nimic și redus la nimic – are drept fundal comparația între libertatea de expresie în perioadele comunistă, respectiv postcomunistă ale istoriei României: „În situația de acum, când aparent libertatea socială este neîngrădită, repartiția «gradientului de exprimare» este cel puțin la fel de inechitabilă ca înainte de 1989. De această dată, cenzura nu mai funcționează la vedere, ca în regimul comunist, ea este mult mai perfidă și ne condiționează prin instrumente mai subtile, mai bine argumentate și mai eficiente. Scriitorul nu mai constituie pentru societate o instanță morală, așa cum se întâmpla până în 1989, dar nici pentru puterea politică nu mai reprezintă vreun pericol imediat, deci nu mai constituie un partener interesant”. Punând în balanță valoarea scrierilor generației optzeci cu aceea ale generației șaizeci, Petru Cimpoeșu constată că balanța se înclină categoric în favoarea celei din urmă: „Cartea de căpătâi a «Generației ’80» pare să fi rămas cea care a lansat-o în literatură – *Desant*. Desantul este un fel de cădere mai lină. Dacă citim lista autorilor cuprinși acolo, aproape că ne ia cu groază. Ce mai reprezintă azi, din perspectiva operei literare, majoritatea «vedetelor» acelei cărți, de al căror talent debordant se cruceau, în urmă cu vreo cincisprezece ani, criticii?... Prin comparație, prozatorii anilor ’60 sau mai vechi au dat *Iarna bărbaților*, *Bunavestire*, *Lumea în două zile*, *Dimineață pierdută*,

ca să nu le numesc decât pe cele mai reușite artistic, cărți rezistente și care ne legitimează ca literatură europeană”. ■ Ancheta revistei, având titlul *Clubul cronicarilor literari*, este consacrată „crizei” prin care trece specia cronicii literare. La cele două întrebări ale anchetei – 1. *Mai credeți în rostul cronicii literare?* și 2. *Cum vă explicați sentimentul de criză a receptării și cel de confuzie a valorilor?* – au răspuns Ion Pop (*Lectorul de profesie*), Daniel Cristea-Enache (*Stomacul cronicarului literar*), Nicolae Oprea („*criza receptării – criza societății*”), Alexandru George („*grava problemă a criticii literare românești*”), Gabriel Coșoveanu („*instanță și redută*”), Gabriel Dimisianu („*schimbarea uneltelor*”), Camelia Crăciun (*Un feed-back necesar*), Cornelia Ștefănescu (*Rescrierea literaturii*), Gheorghe Grigurcu (*Iarăși despre cronica literară*), Vasile Spiridon (*Criza de autoritate*), Irina Petraș („*non-valorile nu au termen de garanție*”), Vlad Sorianu („*materia primă a oricărui act de istorie literară*”), Nicoleta Sălcudeanu („*șuții de notorietate literară*”), Ion Zubașcu (*Ești talentat? Vrei să te afirmi? Scrie-ne! Rezolvăm noi restul*), Doina Curticăpeanu („*Una din rarele forme de sociabilitate inclusivă civilizată*”), Dorin Ștefănescu (*Cronică și ana-cronică*), Traian T. Coșovei (*Confuzia valorilor nu este egală cu certitudinea ratărilor*), Petru Scutelnicu (*Inteligența morală a cronicii literare*), Olimpia Iacob (*Stabilitate și continuitate*), Doru Timofte (*Cronica literară nu trebuie „să moară”*), Ruxandra Cesereanu (*Limba șerpească, despicată în două, a cronicii literare*), Vasile Baghiu („*rostul aerului în supraviețuire*”), Dan-Silviu Boerescu („*tot mai puțini cronicari și tot mai mulți recenzenți*”), Ion Bogdan Lefter (*Despre perenitatea cronicii de carte, dar... altfel!*), Elisabeta Bogățan („*Salahorie*” literară), Bucur Demetrian (*Vocea cronicarului literar*), Dan Stanca (*Cronica literară trebuie să facă ordine*), Ionel Bota („*Privilegiul conștiinței*”), Nae Antonescu (*Destinul cronicii literare*), Ion Bălu („*sentimentul de confuzie al... cititorului profesionist*”), Ramona Ivăncescu („*...autorul și criticul se pot întâlni...*”), Camil Moisa (*O criză de imagine*), Constantin M. Popa („*zona ingrată a criticii literare*”), Dumitru Chioaru („*puzderie de recenzii și topuri de cărți*”), Sanda Cordoș („*specia populară a criticii*”), Nicolae Motoc („*rațiunea de a exista a literaturii*”), T. Tihan („*foiletonul e singurul*”), Ioan Moldovan (*Sunt un impostor*), Maria Ștefănescu (*Suprapopularea breslei*), Iulian Boldea (*Adevăr și valoare*), Dan Bogdan Hanu (*Recontextualizarea creației*), George Vulturescu (*Decepția cea mare*), Nicolae Țone (*Inflația de combatanți*), Constantin Stancu (*...se fuge de valoare...*), Petru M. Ardelean (*O moarte aparentă*), Nicolae Panaite („*puhoiul de neîndreptățiți*”), Luminița Marcu („*cronica nu e pe moarte, dar suferă de o boală cronică*”), Corina Apostoleanu („*riscul de a ne citi noi între noi*”), Adrian Țion (*Intellectualii de consum și de creație*), Ioan Evu (*Ecuație idilică*), Marian Barbu (*Cronica literară nu este operație de chirurgie estetică*), Gheorghe Glodeanu (*Fascinația actualității imediate*), Dumitru Hurubă (*Îndrumarul critic*), Gellu Dorian („*Clubul cronicarilor literari*”), Viorel Gheorghiiță (*Despre criza receptării operei literare*), Victor Sterom („*viața de după creație*”), Eugen Evu

(*Ar trebui să avem și o glandă... crizoidă?*), Lazăr Faur (*Critica și criza de supraproducție*), Alexandru Pintescu (*Cronica literară nu este necesară dată fiind explozia informațională*), Ion Roșioru (*„logica algoritmului festiner”*), Ioan Radu Văcărescu (*Cererea și oferta*), Eva Rădulescu (*„nu mai cred în nimic”*), Eugen Curta (*„autorul își face cruce cu limba”*), Cassian Maria Spiridon (*„direcționare, orientare, educare”*), Gheorghe Mocuța (*„descentralizarea aduce după sine și ponoase”*), Adrian Alui Gheorghe (*„poți să iei o venerică”*), Doru Pop (*„pălăvrăgeală cu șotii”*), Tudorel Urian (*Călăuze și false călăuze în literatură*), Romulus Bucur (*Criză teribilă, monșer...*), Victoria Luță (*Judecăți contextuale*), Alina Radu (*„a patra funcție a criticii”*), Ovidiu Pecican (*„această bagatelă capricioasă”*), Daniel Ștefan Pocovnicu (*„un oficiu de protecție a cititorului”*), Lucian Cuciureanu (*Acum, mai mult ca niciodată...*), Cornel Moraru (*Criteriul selectiv*). □ În preambulul anchetei, Al. Cistelean descrie criza în care se găsește societatea românească actuală, criză extinsă și asupra literaturii și a instituțiilor sale: „Cam toate sunt în criză în societatea românească postcomunistă. Nici literatura, ca sistem și instituție, nu putea fi scutită. Scriitorii au văzut cu ochii lor cum de la o zi la alta o artă protagonistă devine marginală. Au trăit – unii mai trăiesc – angoasa faptului că literatura nu mai interesează pe nimeni. A fi vedetă literară, azi, e mai puțin decât nimic în comparație cu statutul de vedetă mediatică. Evenimentele literare, dacă nu sunt mondenități, nu sunt băgate în seamă de nimeni. Ele, de fapt, nici nu mai există. Literatura și-a pierdut, odată cu interesul, și evenimentialitatea. Ea s-a retras în ghettoul ei (natural?), mai ambiționând doar să-l facă unul de prestigiu. Impactul public s-a diafanizat drastic și, instituțional, literatura de azi a deveni umbra umilă a celei de ieri”. Cât privește critica literară, continuă Cistelean, „primii care au declarat moartea criticii ca instanță a actualității au fost chiar criticii. Cronica literară a fost mai întâi declarată leșinată și apoi moartă de-a binelea”. □ În răspunsul la prima întrebare, Ion Pop evidențiază tradiția cronicii literare în cultura noastră, precum și rolul esențial de îndrumare al acesteia în condițiile în care istoriile literare apar rar: „Formula cronicii literare are, cum se știe, o tradiție respectabilă în critica românească și a o dezavua acum ar contrazice destul de nepotrivit un mod de a întâmpina cartea proaspăt ieșită de sub tipar, ilustrat de suficient de multe nume ilustre. Ca să fie receptată cât de cât corect, opera scriitorului are nevoie, orice s-ar spune, de medierea cititorului specializat care este cronicarul literar și de opinia rudelor sale poate ceva mai modeste, recenzenții sau autorii de simple semnalări succint comentate – «rude» ce sunt nu o dată doar ipostaze ale aceluiași lector de profesie. [...] S-ar putea obiecta să vine oricum vremea istoriei literare ca să se exprime despre cărți și opere întregi fără ca treapta cronicii și variantele sale să fie neapărat necesară. Istoriile literare se scriu însă rar, studiile parțiale nu sunt nici ele foarte frecvente, așa încât lipsa de ecou imediat se simte și dăunează, cu timpul, și dreptei judecăți de mai apoi, despre care se spune că o va aduce Timpul. Eu unul – am mai afirmat – cred că timpul suntem chiar noi, cei de acum, și încă timpul cu adevărat viu,

cu care cartea are ocazia să se confrunte imediat, cu posibilități de corecție a unghiurilor de receptare, cu nuanțe pe care trecerea târzie la marea Judecată istorico-literară, fără interogatoriul precedent și acele probatorii de la dosar, nu le mai poate reține”. Cât privește confuzia care domnește în climatul literar actual, spune Ion Pop, acesta este o consecință a schimbărilor istorice radicale prin care trece societatea românească: „Trăim, la noi, o epocă de mari schimbări, de răsturnări ale «canonului» literar, secvențe răsturnărilor politice și ideologice recente, transformărilor de mentalitate, invaziei «imaginii» etc. Haosului încă necosmicizat din aria difuzării cărții, care ajunge adesea pe căi nesigure și ocolite – când ajunge – la cititor, i se adaugă balansul și tulburarea criteriilor de valoare, șocul limbajelor apărute îndrăzneț în diversele tipuri de discurs. Circulația browniană a cărții, publicarea multor lucruri fără valoare etc. contribuie la confuzie. Dar nu în ultimul rând «criza receptării» e și una a... vânzării cărții, dictată de cealaltă criză, financiară, foarte gravă și ea, într-un moment când chiar abundența titlurilor tipărite, foarte multe de mare valoare, îl sfidează într-un fel «receptor»”. □ Daniel Cristea-Enache vede în cronică literară un „instrument de ecarisaj”: „Rostul cronicii literare îmi pare a fi (ieri, ca și azi; azi, ca și mâine) acela de a cerne producția editorială curentă printr-o sită cât mai fină, astfel încât valorile și non-valorile, vârfurile și mediocritățile să fie separate: în conștiința publicului, pe de o parte, în tabelul mendeleevian al literaturii, pe de alta. Ea este așadar un instrument de ecarisaj și totodată o oglindă în care un autor valoros, o operă importantă, ar trebui să se reflecte pe măsura dimensiunii lor”. Cât privește sentimentul general de criză al literaturii – continuă Cristea-Enache –, acesta este pe deplin justificat după o revoluție politică și socială precum cea din 1989: „În opinia mea, și sentimentul de criză a receptării, și cel de confuzie a valorilor sunt pe deplin explicabile. Ne aflăm după Revoluție, într-o epocă de profunde mutații și reasezări. În timpul comunismului, literatura bună devenise o oază de libertate pentru public și, totodată, o formă de evaziune din cenușiul cotidian. Se citea literatură nu doar de dragul literaturii, ci și pentru că nu exista o presă liberă; nu erau decât foarte puține forme de *entertainment*; și nu exista, pentru mulți, nici grija zilei de mâine. Se crease o rutină groaznică din care literatura ne mai scotea. O dată cu comunismul s-a dus însă și această rutină, această lentă scurgere a zilelor după un același tipic; acum, dimpotrivă, omul *nu mai are timp* (împărțit cum e între atâtea griji și atâtea posibile distracții – cea mai frumoasă fiind cum să-ți păcălești întreținerea iarna!), ia *timpul nu mai are răbdare*. Scriitorii, cei mai mulți dintre ei, și-au pierdut statutul de vedete pe care îl aveau (și nu neapărat din «colaboraționism») în vechiul regim, iar literatura a devenit acum numai una din distracțiile posibile”. □ Alexandru George face o paralelă între situația criticii de întâmpinare actuale cu aceea din anii '60, când valul liberalizării politice a deschis calea (re)apariției unei literaturi de calitate, și, prin urmare, și a unei critici de calitate: „Dacă ar fi să comparăm situația actuală a criticii de întâmpinare cu aceea de la mijlocul anilor '60, așadar cu momentul renașterii criticii estetice,

trebuie semnalat un fenomen foarte grav, ivit în paralel cu abandonarea criticii cu buletin de partid, text quasi-oficial, angajând organele și forurile superioare, nu doar conștiința celui care iscălea. Anume, adoptarea coplesitoare a modelului călinescian, cu pretențiile lui «creatoare», adoptarea treptată a arbitrarului, subiectivismului, literaturizarea unui gen care nu mai putea fi al seriozității, servituții, supunerii la obiect, ci al fantezismului exprimat în stilul cel mai impresionistic, pentru a se evita platitudinea și obiectivarea. Mai toți criticii de vocație au evadat din cronică de dragul «creației», urmând himerele călinesciene cele la nocive. În plus, generații întregi de tineri «serioși» care voiau să evite gazetăria literară s-au îndreptat spre «noile metode», pretins științifice, care au câștigat rapid mediile universitare, înlocuind sociologismul marxist din ce în ce mai discreditat”. □ În răspunsurile sale, Gheorghe Grigurcu neagă existența unei crize a cronicii literare, considerând că însăși ideea de criză a domeniului este una artificială, menită să acopere încercările de a minimaliza componeta politic-reformistă a criticii literare de după 1989: „Cronica literară e o specie vie și proliferantă azi, din simplul motiv să reprezintă cea mai însemnată cale de legătură între critică și actualitatea producției literare. E banda rulantă a interpretării ce însoțește banda rulantă a creației propriu-zise. A privi strâmb sau a încerca să negi acest adevăr nu înseamnă altceva decât a-i căuta noduri în papură criticii ori a disprețui literatura în principiu. [...] Așa-numita criză a cronicii, clamată de unii, ar fi o componentă – relevantă – a a crizei ce ar fi cuprins critica românească în genere. Impresie stranie dar și... tendenționistă, pornind de la împrejurarea că o seamă de critici au abordat temele politice, majoritatea lor de pe poziții prodemocratice, împrejurare ce irită mentalitatea conservatoare, indiferent de nuanță. Iată unul din motivele de minimalizare a prezenței cronicii, în pofida faptului că ea înflorește în toate perioadele literare și că formează substanța unor îndeajuns de numeroase apariții editoriale”. □ În opinia Ruxandrei Cesereanu, cronica literară nu a murit, ci s-a modificat după 1989, transformându-se „fie în cozerie, fie în joc histrionic, fie în stil”. □ Ion Bogdan Lefter explică sentimentul actual de confuzie a valorilor prin schimbarea radicală a realităților sociale – care, determinând o scădere a audienței literaturii în general, a generat, totodată, un dezechilibru marcat între rolul cronicii literare de triere valorică a noilor apariții, pe de o parte, și realitatea concretă a faptului că recenzistica este practică în mod dezordonat, fiind acaparată de multe ori de veleitari: „...ceea ce s-a petrecut în ultimul deceniu în materie de comentare a cărților a fost un fenomen de proliferare frenetică a genului, în toate formele sale, de la notița de semnalare a apariției și până la cronica amplă, însă în raport invers proporțional cu scăderea dramatică a audienței, limitate la publicul presei județene sau la cititorii celor circa 1000 de exemplare pe care își mai permit să le tipărească periodicele culturale – numeroase! – din întreaga țară. S-a creat astfel un dezechilibru dramatic între – pe de o parte – rolul de triere coerentă a cărților, pe criterii tipologice și valorice ferme, și – pe de alta – exercițiul concret al recenzisticii, practicate

dezordonat, oriunde și de către oricine”. □ Pentru Dan Stanca, sentimentul de criză cu care se confruntă critica de întâmpinare este datorat dispariției vechiului sistem, dur dar drept, al cronicii literare: „Sentimentul de criză pleacă tocmai din absența unui sistem dur de cronici literare care să ierarhizeze, să facă ordine, care să exprime obiectivitatea judecății de valoare și în nici un caz să facă concesii prietenilor, amicițiilor, relațiilor. Știu că e foarte greu să spui unui om la care ții și cu care de altminteri te înțelegi foarte bine: dragul meu, ai scris o carte proastă sau măcar să-i spui: cartea ta nu e atât de bună cum m-aș fi așteptat. Poate aici nu e vina cronicarului, cât a autorului care rămâne cât va fi lumea aceasta victimă a orgoliului, a ambițiilor, a vanităților, fiind în stare de aceea să iubească niște nulități care-l laudă și să-i deteste pe cei care-i spun adevărul în față”. □ Nae Antonescu vede evoluția în rău a cronicii literare actuale în goana atât a scriitorilor, cât și a recenzenților, după o originalitate „cabotină”, lipsită de substanță: „Cronicarii literari analizează specificul poeziei interpretat la rece, susținând manifestările insolite, se discută despre problemele viitoare ale poeziei, se caută o prea mare originalitate care nu este susținută de o idee reală, există și mult cabotinism, îndrăzneli peste măsura obișnuită a lucrului, rămășițele avangardismului nu au fost depășite, sunt încă puternice în poezia noastră contemporană”. □ Pentru George Vulturescu, critica literară este „decepția cea mare” a vieții literare de după 1989 – sentiment datorat, scrie el, abandonării, de către majoritatea criticilor, a criteriului estetic în evaluarea operelor literare în favoarea celui politic: „...ea, critica, este decepția cea mare de după 1989. Dacă din trupul literaturii s-a încercat exorcizarea unor scriitori (cazul E. Barbu și ceilalți *eiusdem farinae*), despre «complicitatea» criticii la proliferarea non-valorilor comuniste, la așezarea schelăriilor oculte a premiilor și a sistemului de publicare (edituri, reviste) nu s-a prea suflat o vorbă. Atrofierea judecăților de valoare s-a dezvotat din această *tăcere complice*. Însă profilul «moral» al criticului român s-a completat cu o vinovată *fugă din câmpul literar*, mai ales în primii ani după 1990, cu consecințe care abia acum încep să fie perceptibile. Abandonarea *cronicii literare*, ca pe un grajd al lui Augias, pentru incursiuni (profitabile) în gazetărie și politică (loc ideal de «spălare» și recondiționare) a dus la un vid de autoritate critică responsabil de apariția unor «mutanți» rezultați din omologări în care criterii ale esteticului au fost înlocuite de cele ale politicului”. □ În viziunea lui Tudorel Urian, decăderea cronicii literare este datorată, în bună măsură, tendinței recenzenților de a construi edificii teoretice paralele cu opera literară analizată: „În mod normal, rolul criticii literare, astăzi, nu poate fi decât acela de a orienta cititorii către cărțile cu adevărat valoroase. Fenomenele de criză a receptării și de confuzie a valorilor fac mai necesară ca oricând cronica de întâmpinare. Dar, pentru a fi cu adevărat eficientă, cronica literară trebuie să răspundă cu modestie la o întrebare simplă: în ce măsură cartea despre care scrie cronicarul merită citită. Dacă demonstrația făcută de cronicar este clară și convingătoare, se poate spune că el și-a făcut cu succes treaba. [...] Din păcate, însă, tot mai mulți critici de azi sunt tentați, în spirit

postmodern, să construiască edificii paralele cu opera despre care scriu. Ei par, de aceea, a fi mai preocupați de etalarea propriei erudiții în ochii colegilor de breaslă decât de dorința sinceră de a transmite un mesaj limpede către potențialii cititori ai cărții”. ■ Rubrica intitulată *Cică niște cronicari...* conține articole dedicate personalității și operelor unor critici literari contemporani reprezentativi. □ Sub titlul *O zi cu soare, o zi cu ploaie* S. Damian scrie despre Ov. S. Crohmălniceanu. Cele două mari calități pe care le-a avut criticul român, într-o perioadă extrem de dificilă pentru literatura noastră, spune S. Damian, au fost „intuiția valorilor” și „înțelegerea cosmopolită a rostului creației”. Respectat de majoritatea contemporanii săi ca instanță ultimă în formularea verdictelor critice, continuă S. Damian, autoritatea lui Ov. S. Crohmălniceanu se datora, în primul rând, în aplicarea consecventă a unor principii ferme: „Care era modelul de aplicare a normelor întruchipat de Croh? Mă refer la un cumul de componente: un depozit enorm de cunoștințe, o instruire pe multiple versante, un corp de principii ferme, o comprehensiune a organicului în evoluția structurilor ficțiunii, o deschidere față de experiment și inovație, un dar de a exprima limpede și net o sentință ce dădea dreptul la supraviețuire în literatură”. Cât privește meritul de bază al Ov. S. Crohmălniceanu, continuă Damian, acesta constă în simțul valorii: „Mă întorc la meritul de bază reliefat: intuiția valorilor. Cum i s-a consolidat reputația? Ce-i învăța pe elevii săi? Înainte de toate, să cunoască la perfecție materia în discuție, ca să poată distinge răsăritul real al unei vocații de cel artificial, simulat. Apoi, după luarea în posesie a obiectului cu uneltele meseriei, țâșneau și cuvintele adecvate clipei, retorica fascinatorie. I se potrivea ca o mânășă deviza: *rem teme, verba sequuntur* – Stăpânește tema, termenii vin de la sine”. □ Cornel Moraru se oprește, sub titlul *Așezarea în context*, asupra publicisticii literare a lui Gabriel Dimisianu adunate în paginile volumului *Lumea criticului* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000). Figură de prim-plan a criticii literare românești contemporane, afirmă Cornel Moraru, Gabriel Dimisianu impresionează prin soliditatea și echilibrul demersului critic: „Aceași impresie de soliditate și echilibru o conferă, la lectură, demersul critic propriu-zis, de fiecare dată bine cumpănit, formulat cu claritate și concizie, apelând nu la paradox, ci la informația cât mai exactă și îndelung verificată. Deși nu e de formație universitară, criticul surprinde prin dezinvoltura și familiaritatea cu care se mișcă pe întreg registrul cultural românesc. Întotdeauna bine informat, criticul e un erudit fără a face însă paradă de erudiție. Referirile sale la alte epoci literare, la clasici, sunt pe cât de firești, pe atât de pertinente, fără greș, semn că lecturile sale nu se limitează doar la contactul cu actualitatea literară. E o plăcere să urmărești punerile la punct, corecțiile la ignoranța și superficialitatea întâlnite, uneori, în textele comentate”. □ Același Cornel Moraru vorbește despre activitatea de critic literar a lui Gheorghe Grigurcu, punând în lumină talentul acestuia de a se apropia de textul literar: „Accentul, de fiecare dată, cade pe *lectura* propriu-zisă, pe contactul nemijlocit cu textul, constituindu-se într-o experiență unică și, tocmai

de aceea, irepetabilă și nesubstituibilă. În loc să se piardă în generalități, criticul evidențiază formula proprie, tonalitatea personală, diferențiată, a fiecărui poet în parte”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Al. Cistelean scrie, sub titlul *Triptic cu cronicari*, despre Mircea Martin, Cornel Moraru și Ion Pop. Critica lui Mircea Martin, spune Cistelean, este una de teoretic-programatică: „Critică de adecvare programatică, de supunere la obiect, critica lui Mircea Martin își folosește eleganța pentru exactitate și rigoarea pentru farmecul preciziei. Problema de azi a acestor cronici are două aspecte: unul așa-zicând istoric și unul, poate mai important, deși inclus în celălalt sau măcar dedus din el, transistoric. Pe scurt, problema e în ce măsură exactitatea de atunci are și un indice profetic, în ce măsură ea se întinde și peste opera ulterioară, făcând valabile, prin forța anticipației ascunsă în rigoare, judecăți și descrieri limitate la debut sau în preajma lui. [...] Adecvarea și rigoarea devin, în astfel de situații, acte divinatorii *sui-generis*. Intuiția și descripția prezentului operei sunt angajate, în egală măsură, și în viitorul acesteia”. Cât despre Ion Pop, continuă Al. Cistelean, acesta este, alături de Gheorghe Grigurcu, expertul de frunte al poeziei române moderne și contemporane: „În așteptarea istoriei poeziei românești, competența lui (în continuă expansiune) se întinde, uniform, peste perioada inter- și postbelică, cu un vârf (totuși) de empatie – compensatorie, probabil – în avangardism și cu altul în poetica generației '60. Amândouă aceste accese empatice sunt însă ținute sub controlul unui temperament critic echilibrat, care nu-și transformă «slăbiciunile» în opțiuni, dar nici nu fac paradă de opțiuni”. □ Recenzând volumul lui Cornel Regman *Ultime explorări critice* (Ed. Atlas, București, 2000), Mihaela Ursa descoperă dimensiunea poetică a criticii autorului: „Ce anume poate determina o personalitate de talia lui Cornel Regman să facă din cronică literară o profesiune de o viață? Pe de o parte, poate faptul că tocmai cronică literară a făcut din domnia sa o personalitate a criticii românești. Dincolo de asta, unul dintre răspunsurile care pot fi citite printre rândurile unui interviu publicat aici este acela că specia cu pricina reprezintă o formă de libertate interioară, pentru că transformă o disponibilitate înăscută (cultivarea capriciului personal, deschiderea spre joc și joacă) în prilej de creație”. □ Sub titlul *Doi cronicari de poezie*, Sanda Cordoș scrie despre Romulus Bucur și Mircea A. Diaconu. □ Analizând opera de critic literar a lui Ilie Constantin, Iulian Boldea pune în lumină capacitatea poetului de a-și privi în dimensiune teoretică propriul discurs: „Ilie Constantin face parte din stirpea acelor poeți de neîndoieală distincție care, rostind adevărurile zilnice ori enunțând propozițiile esențiale ale situației sale în lume prin mijlocirea verbului și a metaforei, n-a încetat să interogheze și propria condiție, să se situeze în oglinda propriului discurs și să-și dimensioneze poziția în fața cuvântului, în fața literaturii, resimțind beatitudinea și supliciile profesiunii de scriitor”. ■ Rubrica *Genius loci* conține poeme de Dieter Schlessak în traducerea lui Andrei Zanca. ■ În cadrul rubricii *Biblioteca Babel* sunt publicate, în traducerea Rodică Draghinescu, poeziile ale scriitorului francez Gérard Blua. ■ La rubrica *Epistolarul de la Olănești*, Alexandru Mușina

își continuă incursiunea polemică în literatura română postmodernă. ■ Rubrica *Krisis* tipărește eseuri semnate de Cătălin Petrar (*In-eficiența limbajului filosofic românesc*), Alex. Al. Cistelean (*Surprise, surprise: simulatio Cristi*), Victor Dietrich (*Fenomenalitatea argumentului anselmian*) și Bogdan Honorius Micu (*A timpaniza – Universitatea*). ■ Rubrica *Proclamații* este consacrată *Manifestului fracturist* al lui Dumitru Crudu și Marius Ianuș. „Inaugurat”, conform mărturiei inițiatorilor săi, „în noaptea de 10 spre 11 septembrie '98 (când am fost bătuți pe stradă)” – de unde dimensiunea referențială concretă a numelui noului curent – și descris, în linii generale, în ziarul «Monitorul de Brașov» (noiembrie 1998), fracturismul, în cea de-a doua sa variantă, „definitivă”, are în centru ideile (avangardiste) de anarhie și revoltă: „Fracturismul are mai multe niveluri: socio-cultural, psihologic, estetic și, în consecință, curentul nostru este reflectarea literară a unei realități noi. În plan politic este reprezentat prin anarhism. Anarhia noastră este revolta unor mai mult sau mai puțin falși marxiști care văd cum niște fasciști nenorociți ca Fukuyama pledează pentru o lume care distruge valorile spirituale ale umanității. Mai bine să distrugem noi lumea”. Asemenea proclamațiilor literare avangardiste – și folosind o retorică și un limbaj asemănătoare –, noul manifest fracturist se ridică împotriva poezilor „făcuți”, care își folosesc puținele reușite pentru ascensiune socială, și al căror ideal este unul „mic-burghez”: „Fracturismul desfide șoarecii de bibliotecă și poezii «premiante», cât și o poezie scrisă pe diplomele de absolvire a facultății. Fracturismul urăște poezii «făcuți», roboțelii liricii române. Poezii contemporani (indiferent de curențele sau mișcările în care se înscriu), prezentați cu larghețe în revistutele scoase de admiratorii lor, sunt niște mafioți care încearcă să folosească puținele lor reușite poetice în scopuri sociale (mulți dintre ei au cinci slujbe și nu mai scriu nimic valabil), impuși fiind după modelul sicilian al familiei (care-i include acum și pe președinții asociațiilor de scriitori). Ei s-au strâns în jurul unor teoreticieni (foști scriitori) care le-au băgat în cap unor premianți că pot să ajungă poeți. Sunt jalnici. Acești scriitori, după ce au bătut câmpii pustii vreo zece ani, mai nou și-au descoperit adevărata vocație: negustori de idei depășite, dar fixe, de literatură ieșită din uz sau compendii didactice. Poezii tineri calcă pe urmele măștrilor (primind burse în străinătate de care numai ei au auzit), însă nu în poezie, care a rămas la fel de «exoftalmică» (adică lectorul rămâne cu «ea» în mână năuc, cu ochii bulbucați, așa cum fac și lamentabilii acoliți ai lui Dan-Silviu Boerescu sau ai altor măștri județeni). În total, acești poeți au trădat poezia pentru un ideal mic-burghez”. Furia demolatoare a manifestului fracturist se îndreaptă cu predilecție asupra literaturii și scriitorilor optzeciști, acuzați de a fi cu totul ruși de sursele de inspirație ale poeziei adevărate: „Foarte mulți consideră că (sau se comportă ca și cum) literatura s-ar fi terminat la sfârșitul anilor optzeci, iar poezia tânără ar fi o palidă copie a poeziei cotidianului, a luniștilor sau a tot felul de textualiști/ ioviști sau a postmodernismului (îmbrăcat în straie românești). Nu este adevărat. Fracturismul desfide cotidianul și jocurile textuale ale lui Gheorghe Iova. [...]

Braşovul şi Bucureştiul [din care provine cea mai mare parte a optzeciştilor, *n.n.*] sunt nişte oraşe moarte. Poezia a crăpat în ele. Cei care au scris cândva poezie sunt cuprinşi astăzi de un putred spirit comercial, sunt înghiţiţi de mlaştina banilor. Prin modul în care trăiesc aceşti «foşti» nu mai au nici o legătură cu poezia”. Prin contrast, afirmă Dumitru Crudu şi Marius Ianuş, „fracturismul” urmăreşte să refacă legătura dintre poezie şi real prin cultivarea unei „subiectivităţi necontrafăcute”: „Fracturismul, după ce a descoperit fisurile realităţii şi existenţei, vrea să instituie o legătură extrem de strânsă, o coeziune între felul cum trăieşti şi poezia pe care o scrii. [...] Fracturismul reclamă o subiectivitate necontrafăcută, nouă, care să poată institui puncte de vedere necunoscute asupra realităţii. Poetii fracturişti pornesc de la ce le este caracteristic doar lor. Fracturismul este primul curent care nu mai are nici o legătură cu poezia realului, cu noul antropocentrism sau cu textualismul. În sfârşit, fracturismul este primul model al unei rupturi radicale faţă de postmodernism”. Dintre scriitorii contemporani, Dumitru Crudu şi Marius Ianuş îi consideră „fracturişti” (alături de ei, fireşte) pe Ştefan Baştovoi, Mihai Vakulovski, Ruxandra Novac, Domnica Drumea, Sandu Vakulovski, Zvera Ion şi Răzvan Țopa. □ Sub titlul *Fracturismul în proză*, Ionuț Chiva preia ideile de bază ale proclamației literare a lui Dumitru Crudu şi Marius Ianuş – care se referă exclusiv la poezie – şi încearcă să la adapteze la o viitoare proză „fracturistă”: „Primul şi cel mai abstract loc comun în care mă întâlnesc cu Ianuş este credința în sinceritatea scrierii. N-are rost, de altfel, să mai spun ceva aici, ideea că aceasta este o condiție «sine qua non» pentru a face literatură bună a ajuns aproape un truism şi, în principiu, unde nu-s bani, glorie sau femei la mijloc, nu-şi prea găseşte loc nici dulcea inducere în eroare. Mai cred în scrisul exorcist: să nu scrii pentru că vrei sau pentru că îți place, ci pentru că trebuie, dă afară. Cred în scriitorul care nu poate scrie despre orice, scriitorul care scrie despre obsesiile sale şi prin urmare evită întâlnirea cu foaia de hârtie pentru că procesul creației îl poate duce la demență”. Pentru Ionuț Chiva, „fracturismul” literar este antidotul necesar la vechea proză şaizecistă şi optzecistă, considerate „neinteresante” pentru că sunt „false” – cu o singură excepție, constituită de literatura autentică a lui Marin Preda: „Proza postbelică românească e neinteresantă nu pentru că nu e scrisă frumos, ci pentru că e scrisă fals. [...] Când strungarii lui Buzura discută în pauza de masă despre nelinişti existențiale eu încetez să-i mai cred. Marin Preda rămâne între cei buni, dar mă doare faptul că ar fi putut fi foarte bun, prin ceea ce are autobiografic în *Moromeții* sau *Marele singuratic*”. ■ Rubrica *Triptic* publică poezii semnate de Doina Pologea, George Luca şi Răzvan Ionescu. ■ Rubrica *Eliadiana* conține o poezie *in memoriam* Mircea Eliade a lui Nicu Caranica (*Priveghi*), o scrisoare adresată acestuia din urmă de istoricul român al religiilor, precum şi două eseuri despre Mircea Eliade: *Mircea Eliade şi detractorii lui* de Francis Dworschak, respectiv *Mircea Eliade şi motivul ezoteric al Centrului Lumii* de Marcel Tolcea. □ În *Mircea Eliade şi detractorii lui*, Francis Dworschak trece în revistă campania de defăimare şi calomnie la adresa memoriei lui Mircea

Eliade declanșată în Occident după publicarea *Jurnalului* lui Mihail Sebastian, campanie alimentată, printre alții, de Norman Manea, Leon Volovici, Daniel Dubuisson, Russel McCutcheon și chiar de fostul prieten al lui Eliade, romancierul american Saul Bellow: „Campania murdară de calomnii și defăimare a marelui român Mircea Eliade continuă fără rușine pe ambele maluri ale Atlanticului. Spectacolul acesta sordid și-a atins apogeul în ultimul roman al lui Saul Bellow intitulat *Ravelstein*. Nu am intenția să-l acuz pe Bellow ca fiind adevăratul autor al enormităților ce le spune în acest roman *à clé*, unde Mircea Eliade apare sub numele de «Grielescu»; el a fost foarte simplu influențat de toate acuzațiile trâmbițate de Norman Manea în SUA, de Zigu Ornea în România (și acum cartea lui, *Anii treizeci*, este tradusă și propagată și în SUA), de Leon Volovici (cred) în Israel și alții, reluate și aplicate fără rușine la evaluarea operei științifice a lui Eliade de unii ca Daniel Dubuisson, Russel McCutcheon G.L. Ebersole ș.a.”. Dacă este adevărat că Mircea Eliade a publicat, în anii treizeci, articole prolegionare – scrie Francis Dworschak –, acestea, ca și autorul lor, nu pot fi judecate în afara contextului istoric și spiritual al epocii în care au fost scrise: „Este imposibil să judecăm pe cineva fără a cunoaște climatul spiritual și politic al epocii în care trăiește și evenimentele determinate ale acestei epoci. Și aici ne referim la epoca lui de tinerețe. El era considerat ca șeful generației sale de tineri care visau să ridice nivelul intelectual în România la nivelul Europei Occidentale. A atras în jurul său tineri (printre ei și evrei și comuniști) precum Comarnescu, Belu, Polihroniade, Ionel Jianu, Eugen Ionescu, Mihail Sebastian, Emil Cioran etc. și a format grupul Criterion, care discuta în public, pe un plan superior, problemele intelectuale ale epocii”. În plus, în ciuda poziției sale politice de extremă dreapta, Mircea Eliade – argumentează Dworschak – nu s-a arătat niciodată a fi antisemit sau fascist: „Mircea Eliade, ca un discipol loial al lui Nae Ionescu, susține poziția acestuia din urmă față de extrema dreaptă, Garda de fier și, în ianuarie 1937 începe să publice articole prolegionare. Dar important este de reținut faptul că el nu se arată nicăieri antisemit, prohitlerist sau fascist sau ateu (cum pretinde Dubuisson). El discută aspectele teoretice, spirituale, bazate pe ortodoxie, pe care le vede sau le imaginează în mișcarea legionară. [...] El respinge categoric politica rasială și anticreștină a lui Hitler sau a lui Mussolini, la fel ca statul corporativ al lui Mussolini. [...] Cât despre antisemitism, singurele aluzii pe care le face este când critică influxul, pe o mare scară, a evreilor din Galiția în Bucovina, Moldova și Basarabia. *Și asta era pe timpul când evreii nu erau admiși în SUA!*”. În sfârșit, subliniază Francis Dworschak, Mircea Eliade a părăsit România la 10 aprilie 1940, dată până la care „nici un singur evreu nu fusese ucis în România”. Cât privește *Jurnalul* lui Mihail Sebastian, scrie Francis Dworschak, acesta conține opiniile subiective ale autorului său, și, deși reprezintă o mărturie importantă cu privire la evenimentele epocii anilor treizeci, este o mare greșală să fie considerat un document 100% istoric, și încă unul infailibil. Analiza lui Francis Dworschak se încheie cu o întrebare retorică: care ar fi fost

destinele detractorilor lui Mircea Eliade dacă Mircea Eliade nu ar fi existat: „M-am întrebat recent care ar fi fost destinul acestor personaje: Mihail Sebastian, Norman Manea și Zigu Ornea, dacă Mircea Eliade nu ar fi existat. *Jurnalul* lui Sebastian ar fi fost publicat, acceptat cu respectul cuvenit, dar nu ar fi devenit «celebru». Manea, foarte probabil s-ar fi exilat cum a și făcut-o, și-ar fi continuat cariera literară, pentru care incontestabil are talent, dar nu ar fi cunoscut celebritatea și aureola acordate unui «*giant killer*» care a demască un fioros criminal; nu cred că vreo carte de-a lui ar fi fost tradusă afară de limbile engleză și română și foarte probabil ar avea mai puțini bani în bancă. Cât despre Z. Ornea, nu cred că și-ar fi tradus *Anii treizeci* în limba engleză (cine ar citi-o) și ar fi poate mai smerit și modest când îi atacă pe alții”.

APRILIE

3 aprilie

• [„**Adevărul literar și artistic**”, nr. 562] La *Cronici*, Emil Manu scrie despre apariția în limba română, în traducerea lui Gheorghe Bulgăr și Gabriel Pârvan, a volumul lui Alain Guillerrou (la origine teză de doctorat susținută în 1962 la Sorbona) *Geneza interioară a poeziilor lui Eminescu* (Ed. Junimea, Iași, 2000): „Autorul s-a folosit în analizele sale de laborioasa ediție a benedictinului Perpessicius. Putem spune că este prima cercetare de amploare care se folosește de imensa bogăție de material a ediției academice [...], urmărind drumul ascendent al fiecărei poeme de la schița primordială până la opera rotunjită, considerată de poet publicabilă. Lucrarea profesorului Guillerrou devine astfel o suită de monografii sau mai exact de biografii ale poemelor eminesciene, figurând în final o istorie morfologică sau o istorie genetică a poeziei lui Eminescu”. ■ Sub titlul „*Două mâini stângi*”, Oana Soare continuă să analizeze modul în care Marin Preda abordează personajele feminine și relațiile maritale, oprindu-se de data aceasta asupra romanului *Risipitorii*: „Supratema romanului este întemeierea familiei. Apar la nivelul personajelor și acțiunii dublete care, înrudite problematic, gravitează în jurul aceleiași teme. [...] Obsesia matrimonialului nu-l va părăsi de acum înainte pe romancier. Viziunea sa asupra căsătoriei nu este una idilică sau convențională. Mariajul este un câmp de luptă în care se confruntă dramatic două individualități, caracterizate, încă din titlul metatext, ca «risipitoare»”. ■ Tot la *Cronici*, sub titlul *Receptarea operei lui Mircea Eliade*, Teodor Vârgolici recenzază volumul al patrulea al antologiei realizate de Mircea Handoca „*Dosarul*” *Eliade* (Ed. Curtea Veche, București, 2001). Radiografiind receptarea operei lui Mircea Eliade din perioada 1929–1936, articolele volumului – spune Vârgolici

– include cometarii critice despre primele zece cărți ale lui Eliade (*Isabel și apele diavolului, Solilocvii, Maitreyi, Întoarcerea din Rai, Lumina ce se stinge, India, Oceanografie, Alchimia asiatică, Șantier și Huliganii*) semnate de Constantin Noica, Mihail Polihroniade, Ionel Jianu, Lascăr Sebastian, Mircea Vulcănescu, Felix Aderca, Emil Gulian, Camil Baltazar, Cezar Petrescu, G.M. Zamfirescu, Dan Petrașincu, Octav Șuluțiu, Ion Chinezu, Ovidiu Papadima, Al. Philippide și alții. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 58]** Ancheta revistei este dedicată opiniilor exprimate de scriitori cu privire la activitatea și „destinul” Uniunii Scriitorilor din România. Dezbaterea a fost inițiată de redacție cu prilejul apropiatei Conferințe naționale a URSS și al alegerilor pentru funcția de președinte al Uniunii, rămasă vacantă după dispariția lui Laurențiu Ulici. La întrebările redacției: „1. Cum apreciați activitatea din ultimii ani a Uniunii Scriitorilor din România? 2. Cine credeți că ar trebui să conducă de aici înainte destinele Uniunii? 3. Cum vedeți evoluția Uniunii Scriitorilor în anii următori?” au răspuns Romulus Bucur, Ruxandra Cesereanu, Petru Cimpoeșu, Gabriel Coșoveanu, Ion Istrate, Gheorghe Izbășescu, Radu Mareș, Marin Micu, Iosif Naghiu, Ilie Rad, Florin Șlapac, Constantin M. Popa, Liviu Ioan Stoiciu și Stelian Tănase. □ Romulus Bucur: „1. Dacă ar fi să fiu malițios, aș răspunde cu o întrebare: «Care activitate?». Eventual: «Din ultimii câți ani?» [...] Boala (una din ele) de care pare a suferi Uniunea e inerția. Adică nu văd nici o schimbare fundamentală după '89 în afara, eventual, a dificultăților materiale care îi diminuează «acțiunile» (folosirea termenului nu e inocentă)”. □ Petru Cimpoeșu: „1. În cartea *Spovedanie pentru învinși* Panait Istrati spune un lucru pe care îl uităm prea des. Citez din memorie: orice organizație este constituită și funcționează în folosul organizatorilor. [...] 2. Oricine, în afară de Nicolae Manolescu [...]. 3. În România, incoruptibili sunt numai cei cărora nu li s-a ivit ocazia de a fi corupți”. □ Gheorghe Izbășescu: „1. N-aș zice că văd o prea mare diferență între activitatea URSS de dinainte și de după '89. [...] Viața vie a scriitorilor din țară, pentru că a fost una, s-a desfășurat nu la inițiativa conducerii Uniunii, ci la inițiativele particulare ale unor scriitori entuziaști, dornici de a înviora cultural propria zonă geografică”. □ Marin Mincu: „1. Dezastruoasă. Instituția a devenit o sinecură pentru câteva persoane. [...] 2. Un triumvirat format dintr-un critic, un poet și un prozator”. □ Ilie Rad: „2. Uniunea Scriitorilor a fost, în anii «deceniului satanic» (1980–1989), un bastion al democrației și al libertății de exprimare [...]. Colegiul Director trebuie să îndeplinească obligatoriu trei condiții: a) să fie scriitori de mare prestigiu [...]; b) să fie oameni de mare caracter [...]; c) să fie buni manageri”. □ Florin Șlapac: „1. Din păcate, rândurile UR s-au îngroșat în mod spectaculos în ultimii ani, primirile făcându-se *en gros*, așa că astăzi există câteva mii de «scriitori» cu legitimație, majoritatea fiind de fapt versificatori dubioși”. □ Stelian Tănase: „Dacă UR vrea să supraviețuiască trebuie să își schimbe statutul, să preia alt rol decât cel jucat până în '89. Până atunci a fost un instrument al Puterii, iar prin anii '80, în plus de asta, UR a fost

și un fel de refugiu al câtorva scriitori care se impuseseră prin anii '50-'60 și-și vedeau amenințate pozițiile". ■ La rubrica *Structuri în mișcare*, Ion Bogdan Lefter informează despre manifestarea organizată de Institutul Goethe din București pe 26 martie, la care au recitat din operele lor poetice lor Gellu Naum, Oskar Pastior și Ernest Wichner. ■ La rubrica *Literatură*, C. Rogozanu recenzează volumul lui Radu Petrescu *Locul revelației* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Culegere de texte despre artă și artiști publicate de-a lungul vremii în reviste culturale, cartea lui Radu Petrescu – scrie Rogozanu – pune în lumină două caracteristici esențiale ale scrisului autorului: „În primul rând observăm constanța incredibilă a stillului, indiferent de circumstanță [...]. În al doilea rând, consemnarea realității cunoaște aici teoretizări suplimentare consistente, care amână simplificările de tipul «scriitor livresc», «evazionist» etc.”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Georgeta Horodincă publică un fragment din volumul său aflat în curs de apariție *Ștefan Bănulescu sau ipotezele scrisului*. Bănulescu, apreciază Georgeta Horodincă, este, la o privire atentă, un fin ironist: „...scriitorul, sub masca Milionarului, se detașează de anumite convenții literare în numele realității și al respectului pentru adevăr. Pe un plan pur artistic, n-ar fi nimic surprinzător în asta [...]. Dar Ștefan Bănulescu nu se mulțumește cu atât: sub cuvânt că se răzvrătește împotriva unor formule literare care și-au pierdut eficacitatea, ironizează de fapt clișee contemporane de mare circulație și ingerințele extraestetice”. ■ La *Recenzii*, Iulian Băicuș se oprește asupra volumului lui Grigore Chiper *Violoncelul și alte voci* (Ed. Augusta, Timișoara, 2000), iar Marius Chivu asupra interviului tipărit *Ștefan Aug. Doinaș în dialog cu Emil Șimăndan* (Ed. Fundația Culturală „Ioan Slavici”, Arad, 1998). Dintre observațiile și remarcile făcute de Ștefan Aug. Doinaș de-a lungul dialogului, observă Marius Chivu, se remarcă una necruțătoare la adresa criticii literare românești: „Marele reproș pe care poetul îl face criticii este că aceasta n-a reușit să-i urmărească corect evoluția literară, nedepășind pragul de cercetare al creației baladești de tinerețe”.

● [„22”, nr. 14] La *Cronica de carte*, Dan C. Mihăilescu aduce în atenție apariția volumului lui Cicerone Ionițoiu *Victimele terorii comuniste. Arestați, torturați, întemnițați, uciși. Dicționar A-B* (Ed. Mașina de scris, București, 2000).

4 aprilie

● [„Luceafărul”, nr. 13] Marius Tupan este prezent cu partea a patra a *Canonului prezidențial*, serie de articole dedicate alegerilor pentru funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor. ■ Horia Gârbea publică tableta *Scrie lumea, scrie*, în care semnalează apariția mai multor volume: Mihai Athanasie Petrescu, *Un urs în oraș*; N.P. Stan, *Șotron cu Isus*; Florin Troscot, *12 proze scurte*; Viorel Lică, *Împacă-te cu Dumnezeu într-o singură carte*; Romulus Sălăgean, *Absurdistan sau Țara lui Urmuz*; Zamfira Zamfirescu, *Da*. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu se oprește asupra integralei lirice a lui Teodor Păcă *Scurtă despărțire* (Ed. Tritonic, București, 2000). Parte a tripletei de poeți care

au făcut din traiul boem un mod de existență (alături de George Astaloș și Tudor George), Teodor Păcă – spune Radu Voinescu – reprezintă însăși „vitalitatea literaturii române” în vremurile neprielnice ale comunismului: „Prin deceniul al șaselea a existat o tripletă de poeți care făcuseră din traiul boem un mod de a fi. Teodor Păcă, Tudor George și George Astaloș – ultimul era la vremea aceea (ciudate sunt căile Domnului) ofițer în armată, izbutind cu o abilitate aproape prestidigitatorică să îmbine viața diurnă riguroasă, de cazarmă, cu cea nocturnă, de client la «Gogoșarul» și la «Katanga» sau la «Turn» – se întâlneau să guste un pahar («Mai multe, poate. Unul, niciodată»), se zice că ar fi rostit pe patul de moarte Păstorel Teodoreanu) și să discute literatură. Se întreceau în sonete, cel mai bun fiind, evident, Ahoe (porecla lui Tudor George), ei trei instituind o atmosferă de competiție în materie de vers clasic, o competiție ce avea să se dovedească fertilă pentru opera de mai târziu. [...] Teodor Păcă a fost nu numai un poet ci și o conștiință a vremii în care a trăit, iar gestul lui George Astaloș de a-i aduna într-un volum opera [...] înseamnă mai mult decât o dovadă de loialitate, mai mult decât omagierea unui prieten dispărut. Este o restituire pentru istoria literaturii române alcătuită și din acești poeți care nu sunt Arghezi sau Blaga, dar care reprezintă însăși vitalitatea acestei literaturi”. ■ *La Cronica literară*, Octavian Soviany recenzează volumul Anei Blandiana *Soarele de apoi* (Ed. Du Syle, București, 2000). Poemele mai noi ale Anei Blandiana, remarcă Soviany, aprofundează vechile sale teme lirice printr-un plus de reflexivitate: „În cărțile ei mai noi, Ana Blandiana își aprofundează propriul univers iar atunci când atinge câte un registru până atunci neexplorat o face cu o totală lipsă de ostentație. Astăzi poemele sale par să fi dobândit un plus de reflexivitate, elanurile vitaliste au dispărut, accentele patetice sunt repudiate, trăirea e interiorizată, filtrată de o mult mai acută conștiință introspectivă”. ■ Ion Cosmei tipărește poezii. ■ Sub titlul *Un universitar*, George Gibescu trece în revistă activitatea critic-literară a profesorului Ștefan Cazimir. ■ Olimpiu Nușfelean publică proză. ■ Marin Mincu îl omagiază pe Gheorghe Grigurcu cu prilejul împlinirii vârstei de 65 de ani: „Gheorghe Grigurcu este mai mult decât un «cronicar literar» și de aceea el iese din perimetrul limitativ al «cronicii» care (se) referă la ceva – la un text al altui autor – pentru a se afirma ca gen secund, pe când el scrie un text critic autonom, ce se revendică creativ ca scriitură grigurcuiană. Vreau să spun că, în cazul său, critica se ridică la autarhia scriiturii, fiind simultan referențială și autoreferențială; în discursul lui Grigurcu se integrează atât pregnanța unei metode decis estetice, cât și disciplina creației critice”. ■ Sub titlul *Clipocitul clipelor de viață*, Constantin Abăluță scrie despre poezia lui Andrei Bodi. Scriitorul a asimilat cu succes, observă Abăluță, experiența poezilor nord-americani: „Asimilată și transformată în materie proprie, experiența unor mari poeți de peste ocean – ceea ce, în literatura noastră, nu constituie un fapt atât de curent cum s-ar putea crede – dă anvergură scurtelor poeme ale autorului, poeme care, altfel, ar fi putut rămâne doar simple bagatele. Minimalul, infinitezimalul, clipocitul

clipelor de viață, fuga browniană spre niciunde, nimicul care înseamnă Tot: iată lecțiile pe viață și pe moarte ale lui Andrei Bodiș, profesor inspirat (mai exact în filigranul imaginii decât Frank O'Hara), pedagog cu măsură (mai puțin sistematic în discurs decât Wallace Stevens)". ■ Adrian Dinu Rachieru pune în lumină complexitatea personalității lui Ștefan Aug. Doinaș, deopotrivă poet, exeget și teoretician al poeziei: „El este, deopotrivă, poet (și încă un *poeta doctus*, cum bine s-a spus) și exeget. De unde și permeabilitatea sa culturală. Bănuiala, câteodată mărturisită de unii comentatori, că poetul, străin de aura boemei, de tonul belicos și insurgența ultimului val, s-ar închide în carapacea tradiționalismului, cinstind doar virtuozitatea tehnică, mărturisește, de fapt, fidelitatea față de o formulă; dar stăpânind (invidiabil) legile versificației, urnind – așadar – mașinăria poetică, nu rezultă deloc că acest efort râvnește impersonalizarea. E drept, meditația răbdurie asupra conceptului modern de poezie ori popasurile analitice (discutând producția confrăților) impun prin ordine, îndemnul la rigoare. Devorat de luciditate, criticul Doinaș își așază gospodărește ideile și ia distanță, prin glacialitatea conceptelor, față de «clipa cea repede», lepădându-se, s-ar părea, de seducția efemeridelor. Ceea ce nu înseamnă că poetul Doinaș, cerebralizând și solemnizând fluxul imagistic, urcând la cotele gravitației orifice, ignoră zarva concretului, foșgăiala informului (jinduit cu discreție)". ■ Candidat la funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor, Mihai Sin trage un semnal de alarmă cu privire la pericolul degradării limbii române: „Situația limbii române este dramatică, după cum afirmă atâtea voci autorizate. Ne paște pericolul de a ne transforma într-o limbă «creolă», un fel de «mongleză» (după modelul «fran-englezei», pe care francezii au reușit până la urmă să o evite). Cred că Uniunii Scriitorilor trebuie să se implice într-un program de urgență națională, alături de Academia Română, Ministerul Educației Naționale, Ministerul Culturii, Consiliul Național al Audiovizualului și de alți factori interesați, pentru a evita alterarea și degradarea continuă a limbii române, a tradițiilor românești, cu repercusiuni incalculabile asupra identității noastre naționale". ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ Constantin Cubleşan anunță traducerea în limba esperanto, de către Jozefo E. Nagy, a *Luceafărului* eminescian: „Sarcina ce și-o asumă Jozefo E. Nagy prin traducerea *Luceafărului* în esperanto este dificilă tocmai prin impresia de facil ce ți-o lasă structura gramaticală și lexicul acesteia. Dar ea prezintă, ca orice altă limbă, dificultăți de subtilitate și în stăpânirea lor stă, la urma urmelor, cheia succesului, căci *Luceafărul* nu este numai o poveste, ci mai ales o poemă filosofică, sensurile gândirii eminesciene trebuind a fi identificate și echivalate lingvistic. Lucru pe care traducătorul îl știe foarte bine, iar strădaniile sale cu adevărat meritorii". ■ Maria Luiza Cristescu tipărește partea a doua a eseului memorialistic *Calea ficțiunii*. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Bianca Marcovici (Israel) și Alex Amalia Călin (SUA) publică poezii.

● [„România literară”, nr. 13] Editorialul lui Nicolae Manolescu aduce în discuție problema periodizărilor istoriei literare românești pornind de la observația

lui Tudor Vianu conform căreia distanța temporală față de anumite fenomene creează un „efect de masificare și stilizare”, fapt evident atât în cazul romantismului, cât și în cel al modernismului. Astfel, odată cu apariția cărții lui Virgil Nemoianu *Îmblânzirea romantismului*, curentul poate fi privit ca un întreg, „dincolo de tensiunile, precum aceea dintre clasic și romantic, sau de considerentele de epocă, precum existența unui preromantism sau a unui romantism întârziat (Eminescu), care au sabotat până deunăzi omogenitatea curentului”. De asemenea, cartea lui Ion Bogdan Lefter *Recapitularea modernității* – continuă Manolescu – „a demonstrat că pulverizarea conceptului și fenomenului modernist a fost opera generației de critici interbelici și ea a fost preluată nediscriminatoriu de criticii contemporani”. În lumina acestor noi elaborări, încheie criticul, trei sunt momentele de ruptură din istoria literaturii române: momentul junimist, momentul sburătorist și, probabil, momentul optzecist: „Dacă ne aruncăm ochii pe istoria literară proaspăt reperiodizată, observăm imediat cel puțin două momente în care bătălia canonică a despărțit apele: în momentul junimist de la 1865–1875, cu faimoasa polemică maioreșciană împotriva romantismului, și în momentul sburătorist de după primul război, cu tot atât de faimoasele revizuri lovinesciene. Actuala generație optzecistă pretinde același lucru pentru ea. Timpul îi va da ori nu dreptate. În ce mă privește, înclin să cred că paradigma postmodernă o înlocuiește pe aceea modernă exact în momentul în care Cărtărescu și compania își fac apariția pe scena literară. Prima bătălie canonică a însemnat maturizarea deplină a literaturii române, la apusul romantismului, a creat critica, teatrul și proza nouă, legitimând un fel de victorianism al ideilor și formelor literare, a doua a separat modernismul de *l'ancien régime* literar și victorian, iar a treia a dat naștere postmodernismului, rupând punțile care-l legau de un modernism devenit aproape centenar”. ■ Sub titlul *Vechi dispute, noi argumente* Liviu Papadima face o radiografie a receptării contemporane a operei și personalității lui Mihai Eminescu. Astfel, în ceea ce privește ideologia – scrie Papadima – gândirea politică a poetului este, în mod evident, una depășită: „În momentul de față ideologia eminesciană, gândirea politică a gazetarului, este complet inactuală. Nu numai prin xenofobia incontestabilă, oricâte eforturi de mascare generoasă a acesteia am face, xenofobie devenită, de la al doilea război încoace, inacceptabilă ca atitudine, dară-mi-te ca piesă componentă a legitimării unei doctrine politice. Categoric inactuală este ideologia eminesciană și prin articulațiile ei principale, cum ar fi teoria «păturii superpuse», element-cheie al coerenței gândirii politice a jurnalistului. Însuși «evoluționismul» la care Eminescu aderă în chip radical – Lovinescu are desigur dreptate catalogându-i poziția drept «critică extremă» – este inactual într-o vreme în care, fie că vrea fie că nu, România trece printr-o etapă de dezvoltare «revoluționară», printr-o ruptură brutală de un trecut abominabil”. Cât privește imaginea de „poet național” a lui Eminescu, aici problemele sunt mai complicate – spune Liviu Papadima –, datorită îndeosebi implicațiilor și atitudinilor pe care le generează: „Cred, după cât am reușit să urmăresc și să

înțeleg mersul culturii românești, că desemnarea unui scriitor drept «chintesență» a creativității românești și încoronarea acestuia cu titulatura amintită a fost indispensabilă la un moment dat. Cred iarăși că a fost o șansă fericită de a avea un Eminescu pentru a-i încredința un asemenea dar și, nu în ultimul rând, o asemenea misiune. Am însă serioase dubii în ce privește perpetuarea în eternitate a etichetei fondatoare, cu tot ce implică ea”. Astfel, mitizarea figurii lui Eminescu – apreciază criticul – nu poate să ducă decât la împărțirea criticilor și istoricilor literari în două tabere, „denigratorii” și „adulatorii”: „Acceptăm să ne lăsăm reprezentați, la infinit, de un creator care, oricât de genial, a fost, îndubitabil, un om al secolului al XIX-lea? Acceptăm că reperul nostru «întru eternitate» se modifică o dată cu noi, cu felul în care ne raportăm la el, inclusiv semnatarii articolelor din «Dilema»? Alternativele sunt, precum se vede, minate de paradox. Pentru a-l evita, tindem să alegem soluția cea mai la îndemână, cea a despărțirii taberelor: «denigratorii», damnați să se perpelească veșnic în flăcările iadului, «apărătorii», ce vor locui, iarăși veșnic, în grădinile Edenului”. ■ La *Cronica* literară, Alex. Ștefănescu prezintă volumul lui Ștefan Aug. Doinaș *T de la Trezor, proze* (Ed. Fundația Culturală „Secolul 21”, București, 2000). Salutând cu mare bucurie apariția primei cărți de proză a scriitorului, scrisă la aproape 80 de ani, criticul încadrează povestirile cuprinse în ea în genul fantastic: „Volumul lui Ștefan Aug. Doinaș, intitulat misterios *T de la Trezor*, cuprinde povestiri inegale ca lungime (de la 2 la 60 de pagini), dar egale ca valoare. Toate sunt încântătoare, prin fantezia bine controlată, prin finețe, prin umorul de idei, prezent ca o irizație discretă chiar și în secvențele lugubre. Și, mai ales, prin atmosfera fantastică. Atmosfera fantastică este creată (și recreată, ori de câte ori se volatilizează) prin cele mai diferite mijloace. Autorul a organizat pentru noi o paradă de ipostaze ale fantasticului, de la fantasticul sumbru, nordic și până la cel carnavalesc, specific temperamentului latin. Și de la fantasticul direct, epic și funambulesc, cum îl cunoaștem din proza lui Hoffmann, până la cel livresc, pe care nu-l mai putem disocia de geniul lui Borges. Nu lipsesc nici răsfrângerile unor idei din literatura SF”. ■ La aceeași rubrică, Gheorghe Grigurcu recenzează volumul de poezie al lui Alexandru Mușina *Tea* (Ed. Axa, Botoșani, 1999). Discursul poetic al lui Mușina, observă criticul, este, în tradiția optzeciștilor, unul fascinat de lumea concretului: „... discursul poetic al lui Alexandru Mușina e, în obișnuința optzecistă, înțesat de datele concretului, sfidând convenția elevată, printr-o «democrație» a imagisticii ce înclină spre «urât». E la mijloc o productivitate plebeiană, procedeu energetic de revitalizare a limbajului asociativ, terapie de șoc a acestuia, dar și o sumisiune la un concret dur, imperativ, ce poate semnala fie o biografie dificilă, fie o epocă inicvă. O dictatură, am putea spune, a unui concret drastic, cu note de periferie mizeră, noroioasă, dar și, în mod sarcastic-complementar, cazone, pe care a înregistrat-o, inițial, Ion Caraion”. ■ La *Lecturi la zi*, Catrinel Popa se oprește asupra apariției, în traducerea lui Sorin Mărculescu, a cărții lui José Ortega y Gasset *Dezumanizarea artei și alte eseuri de estetică* de (Ed. Humanitas,

București, 2000), în care vocația pentru dramatic a eseistului – scrie Catrinel Popa – are darul de a deschide orizontul lectorului: „Această vocație a dramati-cului, grefată pe intuiția autorului că orice temă (fie ea din sfera filozofiei, a științei, a istoriei sau a esteticii) este în fond o interogație, exemplele memorabile, de multe ori de domeniul anecdoticului, transformă eseurile lui Ortega y Gasset în demonstrații pasionante la capătul cărora lucrurile se înfățișează într-o lumină inedită, o nouă perspectivă se deschide, ca într-un exercițiu de prestidigitatie”.

■ Prezentând volumul memorialistic al reginei Ana a României *Un război, un exil, o viață* (Ed. Humanitas, București, 2000), Marius Chivu remarcă faptul că personajul principal al cărții este regele Mihai: „Conștientă că nu seamănă cu nici una din predecesoare, Regina Ana și-a asumat și a împărtășit cu devotament destinul vitreg al Regelui, adevăratul personaj al acestor memorii, al acestei cărți care «este, poate, un fel de a le arăta românilor că, deși departe de ei, suntem cu ei»”.

■ Cătălin Constantin se oprește asupra volumului de poezie al Irinei Mavrodin *Punere în abis* (Ed. Eminescu, București, 2000), subliniind sobrietatea discursului autoarei: „Senzualitate, moarte, viață, lumină, iubire, căutări, obsesii, dorințe, alcătuiesc un sentiment difuz, care pare a fi același în toate poeziile și pe care doar timpul îl modelează, dându-i mereu altă formă. Viața și cuvintele devin un joc sobru”.

■ Tot la rubrica *Lecturi la zi*, Bogdan Iancu recenzează volumul-antologie al Dorei Pavel *muncile lui don quijote* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000), care conține „o selecție cronologică a poemelor cuprinse în volumele *Narațiuni întâmplătoare* (1989), *Poemul deshumat* (1994) și *Creier intermediar* (1997)”.

■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea prezintă volumul al treilea din *Bucureștii de altădată* (1885–1888) de Constantin Bacalbașa (Ed. Albatros, București, 2000). Cartea, spune Z. Ornea, este una plină de savoare: „Bacalbașa reconstituie atmosfera Bucureștiului din acea vreme, povestind despre crâșmele timpului (una, la Abator, la care mergea și Caragiale, pentru a mânca ficat de bivol) și dând sugestive liste de prețuri la principalele produse alimentare și chiar liste cu salarii în diverse slujbe. Cartea se citește cu savoare”.

■ Sub titlul *Ironie și franchețe*, Georgeta Drăghici scrie despre volumul postum al lui Cornel Regman *Ultime explorări critice* (Ed. Atlas, București, 2000). Scriitor malițios, apreciază Georgeta Drăghici, Regman este, în ciuda aparențelor, un critic constructiv: „Interesul netrucat pentru producțiile literaturii române se află în chiar neconstructivismul criticii practicate de Cornel Regman. Trucată este doar ideea unora că acest tip de critică rămâne neconstructiv. Nu are cum să fie așa de vreme ce, favorizând distanța obligatorie față de texte și autori, «construiește» obiectivitatea mult visată de toți comentatorii. Regman admiră cu măsură, detectează talentul, dar nu se extaziază în fața lui, poate vorbește despre limite în aceeași măsură în care o face referindu-se la merite. Așa cum mărturisește într-un interviu publicat, în volum, nu se recunoaște drept un «dur», se delimitează însă de critica numită de Paul Zarifopol «blajină»”.

■ La rubrica *Prepeleac* este inserat un fragment de proză de Constantin Țoiu. □ Rubrica *Ocean* publică proză de Paul Miron. ■ La *Cartea*

străină, Andreea Deciu aduce în atenție volumul *Balkan Ghosts. A Journey Through History* de Robert D. Kaplan (Vintage Books, 1996): „Balkan Ghosts, o carte de reportaje și impresii de călătorie de Robert D. Kaplan, oferă o imagine frisonantă a României.”

5 aprilie

● **[„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 13]** Comentând reacțiile lui Andrei Pleșu și Mircea Iorgulescu la „reproșurile” pe care scriitorul de limbă maghiară G.M. Tamás le face colegilor săi români într-o scrisoare publicată în numărul 416/16–22 februarie al revistei „Dilema” – reacții care pun în discuție poziția sa față de regimul comunist din România –, Nicolae Breban le reamintește celor doi despre protestul său public față de „tezele din Iulie” ale lui Nicolae Ceaușescu: „Și-apoi... demisia mea de la Paris, protestul meu public față de «tezele din Iulie», de care foarte puțini dintre vechii mei prieteni par a-și mai aduce aminte, de parcă dizidența mea veche și radicală le-ar pune în pericol modesta, timida, ezitanta lor dizidență din ultimele ore ale dictaturii – acest protest sinucigaș... întărit de întoarcerea mea «fizică» în patria «socialistă și polițistă» [...], protestul meu susținut apoi de două decenii de marginalitate literară și politică, punctată de numeroase și violente atacuri la cele câteva romane pe care reușeam să le public – oare acest protest, această dizidență lungă și radicală, nu avea un semn politic și ideatic?!”. ■ La rubrica *Dialog*, Dumitru Țepeneag continuă să răspundă întrebărilor formulate de Ion Simuț. Despre relația cu Eugen Ionescu: „În relația mea cu Ionescu am pășit cu stângul. I-am dat telefon, în primele zile după ce-am ajuns la Paris [...] și a răspuns Rodica, soția lui, care m-a întrebat de ce vreau să-i vorbesc. Într-adevăr, de ce vroiam să-i vorbesc? M-am fâstăcit și am răspuns obraznic că nu eu sunt de vină dacă a ajuns celebru. [...] Cu timpul, relația mea cu Ionescu s-a ameliorat, iar spre sfârșit, când eu deja rupsesem cu ceilalți exilați (poate tocmai pentru că îmi păstrasem curajul de-a gândi liber), ne înțelegeam foarte bine”. Cât privește rezervele unor editori datorate trecutului pro-legionar al lui Mircea Eliade, D. Țepeneag spune că acestea s-au manifestat doar după moartea scriitorului: „Denunțarea de care vorbiți a venit după moartea lui Eliade. Edgar Reichmann care scria regulat despre literatura românească a lui Eliade în «Le Monde» afirmă că mult timp habar n-a avut de trecutul legionar al scriitorului. [...] Al treilea volum de amintiri, în care Eliade se hotărăște să vorbească despre anii legionari, a apărut postum. Eliade era un om amabil, atent la celălalt, inspira simpatie și încredere. Cât a trăit nu știu pe nimeni care să-i poarte pică ori să vrea să-l atace”. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis scrie despre proza Mariei Luiza Cristescu. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Irina Petraș publică însemnări despre limbajul poetic așa cum apare acesta în lumina studiilor lui Ferdinand de Saussure și Jean Starobinski. ■ Tot aici, Geo Vasile recenzează volumul lui Adrian Alui Gheorghe *Fratele meu, străinul* (Ed. Timpul, Iași, 2000). „Îngerul căzut”, spune Geo Vasile, este, pentru Adrian Alui Gheorghe, „întruparea însăși a poetului”:

„Sinonim al îngerului rebel față de Creația divină, luciferic deci [...], *îngerul căzut* este, pentru Adrian Alui Gheorghe, întruparea însăși a poetului, a acestei ființe speciale sfâșiate între cer și pământ”. ■ Marian Barbu aduce în atenție apariția *Antologiei de poezie onirică* realizată de Ruxandra Cesereanu și publicată la Editura Paralela 45 (Pitești, 2000): „...o «antologie a poeziei onirice românești» se cuvine salutăată nu numai pentru ineditul ei, ci și pentru știința de a statua câteva norme de redefinire a conceptului [...]. Astfel termenul *delir* este deschis nu doar înspre vis, „ci și înspre himeric, nebunie, febrilitate, funambulesc, psihedelic, ori chiar fantastic pur””. ■ Sub titlul *Este posibilă o stângă intelectuală în România de azi?*, Ioan Buduca comentează și el reacțiile la „reproșurile” pe care scriitorul de limbă maghiară G.M. Tamás le face colegilor săi români: „I se răspunde, pe mai multe voci, în «Dilema». Mulți cred că E. Lovinescu și Zeletin ar putea fi surse ale unei renașteri intelectuale a stângii românești. Doi liberali. Dar a fost de stânga liberalismul românesc? [...] G.M. Tamás reproșează intelectualilor români că n-au știut să se apropie de sindicalismul de azi, că n-au consiliat mișcări greviste. Este, însă, sindicalismul românesc de azi de stânga? Ori, mai degrabă, este unul conservator?”. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Eugen Barbu *Săptămâna nebunilor*: „Romanul, scris într-un stil baroc, luxuriant descriptiv [...], se constituie ca o meditație asupra răspunderilor politice asumate și a pedepsei binemeritate pentru trădarea lor”. ■ La rubrica *Text și pretext*, Aura Christi scrie despre poezia lui Cassian Maria Spiridon.

6 aprilie

• [„**Dilema**”, nr. 423] La *Glose*, Z. Ornea publică articolul *Copilăria a trei oameni de seamă* – anume, Titu Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea și C. Stere. ■ Mircea Vasilescu informează despre organizarea, de către Fundația Culturală Română, în zilele de 27–28 martie, a *Zilelor culturii din Bucovina și Basarabia*, cu următorul program: o masă rotundă cu tema *Orientări, perspective ale revistei „Glasul Bucovinei” și Editurii Alexandru cel Bun din Cernăuți*; acordarea Premiului Fundației Culturale Române pentru debut în literatură poetului Andrei Ungureanu din Chișinău; dezbateră *Limba română – încotro?* moderată de prof. Gheorghe Chivu, prof. Dan Mănucă și Alexandru Bantoș; lansarea *Dicționarului uzual al limbii române* (Ed. Litera, Chișinău, 2001). ■ În cadrul rubricii *La zi în cultură*, Svetlana Cârtean recenzează volumul Ioanei Nicolaie *Poză retușată* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „Ioana Nicolaie pare să scrie o poezie *soft*, fără ca asta să însemne facilitate sau lipsă de profunzime”. ■ Radu Cosașu tipărește tableta *Dacă tot vorbim de anii '60...*

10 aprilie

• [„**Adevărul literar și artistic**”, nr. 563] La *Cronici*, sub titlul *Posteritatea lui G. Călinescu*, Daniel Cristea-Enache scrie despre volumul lui I. Oprișan *G.*

Călinescu – spectacolul personalității (Ed. Vestala, București, 1999). Într-un substanțial preambul la recenzia propriu-zisă, criticul abordează frontal problema complexă a posterității lui G. Călinescu, „imprevizibilă” și „capricioasă”, după cum o descrie: împărțiți în două mari tabere, „călinescieni” și „anticălinescieni”, criticii de după autorul monumentalei *Istorie a literaturii române de la origini până în prezent* – spune Daniel Cristea-Enache – au devenit protagoniștii uneia dintre cele importante polemici literare și culturale din literatura română postbelică, una în cadrul căreia tabăra contestatarilor nu reprezintă însă – precizează el –, decât o „pată de culoare” întunecată, care dă și mai multă strălucire personalității excepționale a lui G. Călinescu: „Sigur e că admiratorii (printre care mă număr) îi copleșesc, numeric, pe contestatari, acestora din urmă rămânându-le șansa ca... o altă posteritate să le dea, eventual, dreptate. Cea de până acum e atât de *plină*, de bogată (de la reeditările cărților lui Călinescu și până la cele ale cărților despre el), încât până și accentele ascuțite de negație vehementă («colaboraționismul» lui G. Călinescu, «critic literar ratat» a cărui *Istorie* e o «pacoste» pentru elevi și studenți) reprezintă un fel de pete de culoare (neagră) care, parcă, îi caracterizează mai exact pe cei care le-au exprimat. În bătoșenia lor enunțativă, ele au o expresivitate involuntară ce cred că i-ar fi plăcut mult lui G. Călinescu, spirit ludic și histrionic”. Pe de altă parte, opinează Daniel Cristea-Enache, compromisurile politice ale lui G. Călinescu l-au transformat pe marele critic mai degrabă în „victimă” decât într-un răsfățat al vieții literare: „Amară va fi, până la urmă, și experiența de maturitate târzie a lui G. Călinescu, devenit – în pofida adeziunii sale – o *victimă* a regimului pe care îl salutase. Îndepărtat de la Universitate, înconjurat de activiști care-i întorceau orice gest pe toate fețele, cenzurat cu brutalitate și, așa spune, cu nesimțire, obstrucționat în publicare, el a fost *așezat* în noua epocă pe care o aclamase ca într-un pat al lui Procust [...]. La ce bun că G. Călinescu era deputat în Marea Adunare Națională și academician, dacă fusese îndepărtat de la Universitate, de lângă studenți? La ce bun că avea, acum, un trai îndestulat, dacă era sistematic cenzurat și obligat la penibile genuflexiuni ideologice? [...] «Câștigul» a însemnat, de fapt, o mare *pierdere* pentru Călinescu. Un colaboraționist trage, nu-i așa?, foloase de pe urma colaboraționismului său [...]. Prezentul îi devine foarte agreabil, și abia viitorul îi poate aduce surprize neplăcute. La G. Călinescu, situația se prezintă exact invers: abia viitorul îi va aduce onorurile pe care le merita din plin, abia posteritatea îl va plasa la locul cuvenit, în timp ce, în anii '50, cu toată Academia și Marea Adunare Națională, el nu mai era lăsat, de fapt, să se exprime”. Cât privește cartea lui I. Oprișan, volum care reface, prin dialoguri cu cei care l-au cunoscut, „spectacolul” personalității călinesciene – explică Daniel Cristea-Enache –, aceasta are, printre altele, meritul de a pune în lumină diferența intelectuală enormă dintre G. Călinescu și politrucii care îl secondau și supravegheau, așa cum se vede imediat din descrierea unui examen de doctorat din acea vreme: „Temperamentul coleric al lui G. Călinescu e bine cunoscut. [...] Dar acestui temperament, îngrădit în general de uzanțele

relațiilor sociale, mondene, i se punea, în anii '50, și un capac ideologic greu ca plumbul – pe care, cu toate compromisurile făcute, criticul îl percepea ca atare. Se vede la chiar această ședință de doctorat că examinatorii strânși în jurul mesei fac parte din lumi diferite: Vianu, Perpessicius și Călinescu, de o parte, Beniuc, Novicov și Vicu Mândra, de alta. Chiar și în «brava lume nouă», primii trei continuă să o reprezinte pe cea veche, cu principiile și consistența sa culturală, în timp ce ultimii trei se simt perfect în patul procustian al epocii lor. [...] E limpede că, alungat de la Facultate, G. Călinescu și-a creat, la Institutul ce avea să-i poarte numele, un fel de spațiu *privat* de manifestare literară, un spațiu în care el, Călinescu (chiar secondat de unul sau altul dintre politrucii) putea monologa ore în șir, putea regiza scenete în care își punea cercetătorii să joace, putea face cu ei excursii de documentare prin țară, putea așadar *să se exprime*». ■ În cadrul aceleiași rubrici, Teodor Vârgolici prezintă volumul lui Carmen Brăgaru *Dinu Pillat – un destin neîmplinit* (Ed. Du Style, București, 2001), carte interesantă și deosebit de utilă pentru istoria literară – scrie Vârgolici – mai cu seamă pentru dimensiunea sa documentară: „...monografia excelează printr-o documentare exhaustivă, aprofundată și variată, aducând deopotrivă date și elemente inedite, de amplă reverberație, mai ales despre drama existențială a lui Dinu Pillat din perioada crâncenă a opresiunii comuniste și a nedreptei sale condamnări la închisoare”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 59]** Ancheta intitulată *În obiectiv: Uniunea Scriitorilor* continuă prezentarea opiniilor exprimate de scriitori cu privire la activitatea și „destinul” Uniunii Scriitorilor din România. La întrebările redacției: „1. Cum apreciați activitatea din ultimii ani a Uniunii Scriitorilor din România? 2. Cine credeți că ar trebui să conducă de aici înainte destinele Uniunii? 3. Cum vedeți evoluția Uniunii Scriitorilor în anii următori?” răspund Nicolae Breban, Ioan Buduca, Ion Buzera, Aura Christi, Ionel Ciupureanu, Mihai Dragolea, Ioan Flora, Gheorghe Iova, Nicolae Manolescu, Irina Petraș, Marta Petreu, Sorin Preda, Constantin Stan, Geo Șerban, Traian Ștef, Călin Vlasie și, indirect (într-un articol separat intitulat „*Lumea literară...*”), Ion Bogdan Lefter. □ Nicolae Breban: „1. Bine și rău în același timp. Meritul lui Laurențiu Ulici a fost acela de-a fi scos din împas Uniunea Scriitorilor, de-a fi inițiat întâlnirile scriitorilor români de pretutindeni, de la țărmul Mării Negre, de-a fi subvenționat unele reviste literare din București și provincie, de a face din premiile Uniunii Scriitorilor, probabil, cele mai prestigioase (și substanțiale!) premii literare”. □ Ioan Buduca: „1. Din punct de vedere simbolic, satisfăcător. Din punct de vedere administrativ-managerial, nota 4”. □ Ion Buzera: „1. Ceea ce este cu adevărat incredibil în legătură cu US este că lucrează într-un mediu de opacitate mai mare chiar decât restul «politichiei», în condițiile în care se știe că a fost mult timp (înainte de 1989) o oază de manifestare a spiritului cât de cât liber”. □ Ioan Flora: „1. Principala caracteristică a activității Uniunii Scriitorilor din ultimii ani este lipsa de transparență și apărarea din rășputeri a unor interese de grup”. □ Gheorghe

Iova: „2. Întrebarea e suficient de prost formulată”. □ Nicolae Manolescu: „1. Printre lucrurile bun care se pot spune despre Uniunea Scriitorilor din ultimii 10–12 ani este faptul că a supraviețuit în împrejurările de după revoluție. [...] 2. Văd US condusă de o echipă, având în frunte un președinte, care trebuie să fie o personalitate a vieții literare, aflată și moral deasupra oricăror bănuieli, un vicepreședinte și un secretar lucrând *full-time*, buni administratori, capabili de relații în mediile de afaceri, ambii numiți de președinte (ales) și solidari cu el la succes, ca și la eșec”. □ Sorin Preda: „1–2–3. Personal nu văd decât o singură soluție – transformarea Uniunii într-o Societate de autori, așa cum stau lucrurile în Franța”. □ Geo Șerban: „1. Deocamdată, Uniunea pare grevată de mecanisme inerțiale, anacronice”. Călin Vlasie: „1. Restauratoare, secretă, echivocă, netransparentă financiar, neprofesioană, feudală etc.”. □ Ion Bogdan Lefter: „Înregimentarea în deceniile trecute a cvasi-totalității literaților noștri în USR s-a făcut – se știe – după modelul sovietic aplicat în toate statele «satelite». [...] Mai târziu, după mijlocul anilor '60 și de-a lungul anilor '70, mica «liberalizare» a comunismului românesc a oferit «lumii literare» o marjă de manevră destul de largă, de care scriitorii au profitat. Uniunea a devenit poate cea mai democratică instituție din interiorul regimului, atâta cât el, regimul, a fost dispus să accepte. [...] A existat – însă – și un efect pervers al acestei organizări «de breaslă» pe care scriitorii au reușit s-o convertească din formă de supraveghere în structură de protecție. Ea a creat în timp un mediu «de enclavă» relativ dezvoltat, ramificat în provincie în filialele Uniunii și în rețeaua de reviste, edituri, cenacluri literare”.

■ La rubrica *Literatură*, sub titlul *Cum citesc americanii literatura română*, Adrian Marino prezintă volumul lui Thomas Amherst Perry *Passage to Romania. American Literature in Romania* (Oxford, Portland, Iași, 2001). Scrisă de un „vechi prieten al culturii române”, „primul profesor american de literatură care a predat la București, în 1963” – spune Adrian Marino –, cartea lui Perry alternează segmentele istorico-literare cu lungi excursuri în istoria României, organizarea sa tematică fiind una istorico-bibliografică: „Evident, scheletul de bază este istorico-bibliografic, al traducerilor și «tălmăcirilor» din literatura americană, situate în context istoric”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Paul Cernat recenzează volumul lui Iordan Chimet *Exil* (Ed. Universal Dalsi, București, 2000). Secțiunea cea mai importantă a cărții, apreciază Paul Cernat, este constituită de poemele din ciclul *Exil*, „poveste simbolică” despre înstrăinare și înfrățire: „Pe lângă aspectul lor grațios, delicat, «simplu», poemele conțin în filigran mituri, simboluri și tradiții spirituale străvechi, evocând bestiarul miraculos al copilăriei omenirii. Sunt lamentații ceremonioase și incantatorii asemeni baladelor trubadurești, blues-urilor și cântecelor negro-spirituale, cu coruri și invocații adresate unui univers mărunț, populat de vietăți și obiecte însuflețite suferind de o durere tăcută, fără nume”. ■ La *Recenzii*, Camelia Crăciun prezintă volumul de poezie al lui Ioan-Salah Mahdi *Legitimația lui Salah* (Ed. Solștițiu, Satu Mare, 2000), Ștefania Ciurea volumul *Podul* al lui Ioan Es. Pop (Ed. Cartea Românească,

București, 2000), iar C. Rogozanu cartea lui Ștefan Aug. Doinaș *T de la Trezor* (Ed. Fundația Culturală Secolul 21, București, 2000). □ Antologie cuprinzând trei volume (*Ieudul fără ieșire*, 1994; *Porcec*, 1996 și *Pantelimon 113 bis*, 1999), completate de o secțiune cu poeme noi, cartea lui Ioan Es. Pop, spune Ștefania Ciurea, ilustrează o stare de criză, care „lasă amprente și la nivelul formal al poemelor, întinse, cu secvențe epice intermitente, elaborate în flash-uri puse cap la cap, fără a se mai supune vreunui canon topic sau de punctuație”. □ Cartea lui Ștefan Aug. Doinaș, informează C. Rogozanu, este una de proză; deși împărțite în două secțiuni, textele narative ale autorului se înscriu sub aceeași umbrelă tematică: „...crearea unor lumi utopico-ironice, inventarea de situații stranii. Principalul conflict al întregului volum este, ca și la Borges, imixtiunea livrescului în real, jocul cu diversele grade de existență pe care le poate lua un text”.

● **[„22”, nr. 15]** La pagina de *Actualitate culturală*, Ramona Avramescu scrie despre una dintre mizele alegerilor de președinte al Uniunii Scriitorilor, aceea financiară: „Existând riscul de a se pierde principala sursă de finanțare, viitorul președinte trebuie să găsească fonduri pentru a menține Uniunea pe linia de plutire. Soluția propusă de unul dintre candidați, de a cere bani de la buget, i-a nemulțumit profund pe unii dintre scriitori. Dependența de banii statului reprezintă, în opinia acestora, o dependență politică și un atentat al actualei puteri la autonomia Uniunii”.

11 aprilie

● **[„Luceafărul”, nr. 14]** Nicolae Breban comentează pe marginea speculațiilor că ar urma să candideze la funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor: „Observ că se pun deja în mișcare zvonuri calomnioase înainte de a-mi anunța candidatura! Nu, e vorba de cu totul altceva: de dorința mea de a repara o gafă gravă pe care a făcut-o, în 1990, conducerea Uniunii Scriitorilor (ca și cinematografia, printre altele!...) de a se rupe de la bugetul național! Unii imbecili cred că dacă ești «prins» într-o poziție la bugetul național – cum e Academia Română sau Fundația culturală! – îți pierzi independența! Or, dacă scriitorul român nu va obliga statul și parlamentul să-i asigure, an de an, o anume bază financiară, el nu numai că nu va fi «independent» dar... nu va fi deloc!”. □ Candidat la funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor, Eugen Uricaru își expune programul: „Programul meu se bazează pe respectarea câtorva principii stipulate în Statut și anume: – Uniunea este organizația profesională a membrilor săi; – Uniunea este o organizație profesională apolitică; – Uniunea se autofinanțează și realizează programe cu entități guvernamentale; – Uniunea are programe culturale și sociale. Iată un program normal pe care îl doresc îndeplinit de orice viitor Comitet Director și Președinte”. ■ Marius Tupan este prezent cu partea a cincea a *Canonului prezidențial*, serie de articole dedicate alegerilor pentru funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor, în care se referă la „ciocnirile verbale de la secția de proză din Capitală”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu tipărește prima parte

a unui articol despre romanul lui Alice Botez *Iarna Fimbul*. Cartea, explică Radu Voinescu, este „o cronică de familie pe care istoriile și dicționarele de până acum au ignorat-o [...]. Este vorba, simultan, de un plonjeu într-o istorie revolută, de urmărirea unei linii de destin – ca să mă pronunț astfel – a literaturii române, ca și de nevoia de a recupera ficțional o lume apusă”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Marin Mincu *Paradigma eminesciană* (Ed. Pontica, Constanța, 2000). Exemplară, în ordinea „doctrinei paradigmaticului” a lui Mincu – remarcă Soviany –, este analiza textualistă a poemului *Luceafărul*: „Cea mai ilustrativă aplicare a unei asemenea metodologii se găsește în studiul *Luceafărul* – poem al visului romantic care constituie cu siguranță cea mai importantă contribuție a lui Marin Mincu la exegeza creației eminesciene. Criticul își va începe demersul aici prin căutarea «rădăcinilor», a «surselor» a căror «rescriere» marchează construcția poetică din capodopera lui Eminescu. Ea se constituie într-un fel de «genetică exterioară» a operei și, din perspectiva elaborărilor teoretice mai noi ale lui Marin Mincu întemeiate pe teoria textului, abordează textul eminescian în dimensiunea lui de «intertextualitate», adică (în lumina unei celebre definiții a Juliei Kristeva) ca o «permutare de texte», de «enunțuri luate din alte texte» care se încrucișează și se neutralizează în interiorul spațiului scriptural”. ■ Constantin Abăluță tipărește poemul *Soare strivit pe zid*. ■ Constantin Arcu publică proză, iar Bujor Nedelcovici, pagini de jurnal. ■ Marta Bărbulescu și Svetlana Teleucă sunt prezenți cu poeme. ■ Adrian Dinu Rachieru scrie despre Marcel Tolcea: „Spirit liber și scriitor supraviețuitor (în sensul unui demers controlat), Marcel Tolcea nu e un prolific. Și nici nu-și expune febril ciornele în vitrină. Grijuliu cu textele sale, mereu în prefacere, propulsat dincolo de cercul amicilor el e atent la ovațiile suporterilor. Dar e stăpânit de o sănătoasă îndoială de sine. «Nemulțumitul» M. Tolcea, jucăuș, inventiv, afectuos cu bicicletele sale [...], dezvoltă, esențial, un ludism galant și are nevoie, bineînțeles, de un cititor exersat”. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Alina Lazăr traduce din proza scriitoarei canadiene Gabrielle Roy.

● **[„România literară”, nr. 14]** În editorialul *Obsesia identității*, Nicolae Manolescu glosează, pornind de la un interviu al lui Tony Judt despre problema multiculturalismului în Europa Centrală și de Est, asupra modului în care românii își definesc propria identitate – anume, prin intermediul unui „complex de superioritate”: „Trebuie să spun că, în comportamentul românesc, prevalează mai cu seamă siguranța decât nesiguranța de sine. Obsesia noastră nu-și are la propriu vorbind cauza în dileme identitare, ci, tocmai invers, în prea apăsate convingeri cu privire la însușirile și originile noastre. Naționalismul românesc e mai puțin tulburat de îndoieli decât animat de certitudini, este arogant, nu umil. Și dacă dorim să căutăm aici un complex, căci poate exista și așa ceva, el este de superioritate, nu de inferioritate. Obsesia noastră de a ne autodefini nu izvorăște din spaima că n-avem identitate, ci din iritarea că identitatea nu ne este recunoscută la valoarea ei. Cu excepția tânărului Cioran, nici unul din gânditorii noștri

naționaliști nu are comportare schizofrenică, defensivă, autocritică și pesimist-prăpăstioasă. Paranoia se observă clar la cei mai mulți, ultimul exemplu (dar cât de caracteristic!) fiind Noica, ofensiv, critic îndeosebi la adresa altora și optimist mai dincolo de marginile adevărului”. ■ La *Cronica literară* Alex. Ștefănescu prezintă volumul de poezii al lui Matei Vișniec *Poeme ulterioare (1987–1999)* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Aflat la apogeul carierei sale de dramaturg, remarcă Ștefănescu, Matei Vișniec scrie poezie cu detașare: „Poemele din acest volum sunt impecabil scrise, dar se simte că ele nu mai reprezintă marea aventură pentru Matei Vișniec. Poetul nu-și mai leagă toate speranțele de poezie, nu se mai uită la ea cu încrederea ultimă cu care se uită un naufragiat la sticla purtătoare de mesaj pe care o aruncă în largul mării. El compune poeme cu dezinvoltura blazată a cuiva care a realizat între timp ceva mai important. Această detașare conferă farmec versurilor. Ele se nasc fără să șiroiască de sânge. Se alcătuiesc în aer, ușor, iscate parcă de o baghetă magică”. ■ Sub titlul *Un dicționar fabulos*, Gabriel Dimisianu se oprește asupra unei cărți de excepție a lui Valeriu Cristea, *Dicționarul personajelor lui Creangă* (Ed. Viitorul Românesc, București, 1995). Demers critic atotcuprinzător – apreciază Dimisianu – dicționarul cuprinde „personajele mari și micile personaje, personajele-pivot și personajele-satelit, personajele-oameni și personajele-animale, personajele care susțin acțiunea și personajele care compun fundalul, până la acele fulgurante apariții neindividuale, indicate prin denumiri generice («Un moșneag», «O babă») sau la personajele colective, acoperite de anonim («Unii-alții», «Unii dintre noi», «Oamenii», «Câțiva oameni» etc.)”, căroră „li se întocmește fișă” în manieră „minuțios-analitică și îndrăzneț speculativă, alternând frazarea amplă cu formulările lapidare și incisive, asociind spiritului de investigație literară harul narativ cuceritor”. Viziunea analitică a lui Valeriu Cristea – continuă Dimisianu – îmbogățește considerabil imaginea lui Creangă, polemizând cu viziunea călinesciană conform căreia subiectul Creangă ar fi unul „epuizat”: „Fără a nega luminozitatea și umorul operei lui Creangă («nu dorim, desigur, să facem din Ion Creangă un autor posac care scrie o operă sumbră»), Valeriu Cristea deslușește și alte trăsături și «linii tematice» a căror punere în evidență îmbogățește considerabil imaginea acreditată despre marele prozator clasic. Și în unele privințe o revoluționează. De fapt, *Dicționarul* reia polemica cu G. Călinescu din studiul publicat în 1989 (*Despre Creangă*, Editura Litera), o ripostă la teza călinesciană potrivit căreia subiectul Creangă ar fi pentru critică unul epuizat («...despre Creangă, ca artist, sunt puține de spus, și studiile se pierd în divagații»). Studiul amintit al lui Valeriu Cristea, și acum *Dicționarul*, dovedesc altceva, și anume că discuția din jurul lui Creangă nu poate fi socotită încheiată și că G. Călinescu a emis cu aer definitiv, în legătură cu Creangă, judecăți amendabile”. Iar una dintre judecățile „clasice” răsturnate de Valeriu Cristea privește ideea „universalității” personajelor lui Creangă: „Toată acțiunea lui Valeriu Cristea este îndreptată spre descoperirea individualului, a particularului, dincolo de ceea ce poate să treacă, în *Amintiri*

din copilărie, drept «general» («universal»). Multe sunt semnele confesiunii depistate de critic în *Amintiri*, ale confesiunii voluntare sau involuntare, directe sau indirect (deghizate), edificând asupra felului unic de a fi al lui Nic'a lui Ștefan a Petrei, în pofida a ceea ce susținuse despre el G. Călinescu, care-l vedea înzestrat numai cu atributele «copilului universal». Valeriu Cristea demonstrează că nu e astfel, că în *Amintiri* este vorba nu doar de «copilăria copilului universal», așa cum formulase memorabil G. Călinescu, dar și de copilăria unui copil anume, adică a «celui care va deveni Ion Creangă»". ■ La *Lecturi la zi*, Iulia Alexa prezintă volumul de poezii al lui Bogdan Ghiu *Pantaloni și cămașă* (Ed. Pontica, Constanța, 2000), ale cărui teme – spune ea – sunt „existența ca limbaj, exasperantă, dramele metafizice trăite numai prin posibilitățile cuvintelor, înguste, strâmbe, bizare, expresia ca un turbion de senzații, și toată viața ca o disperată și patetică încercare de a fi prin cuvinte, de a institui realitatea lor evanescentă". □ În cadrul aceleiași rubrici, Marius Chivu se oprește asupra cărții lui Ștefan Cazimir *Honeste scribere* (Ed. Național, București, 2000), carte „greu încadrabilă într-un gen anume”: „Găsim în ea de toate: articole de critică și de istorie literară, eseuri pe teme libere, amintiri, farse, anecdote, ba chiar câteva mici texte ce pot fi încadrate ca proză”. ■ La rubrica *Diagonale*, Monica Lovinescu prezintă cartea de memorii a lui Radu Mărculescu *Pătimiri și iluminări din captivitatea sovietică* (Ed. Humanitas, București, 2000). Primul document de amploare asupra prizonierilor de război români din Uniunea Sovietică – explică Monica Lovinescu – volumul dovedește că și românii au calitatea solidarității: „În ciuda renumelui pe care noi românii îl avem printre străini și uneori ni-l facem și singuri – de a fi dezbinați, incapabili de o acțiune comună – iată că în momente de cumpănă a existat și această unire a forțelor. Paginile consacrate de autor grevei de la Oranki, unde sclavii au obținut principiul repatrierii, ar trebui să poată consola pe toți cei care au suferit o criză identitară în timpul ultimelor alegeri. – Cum poți să fii român? – se tot întrebau. N-au decăt să deschidă această carte ca să aibe cu ce se mândri. Nici un alt grup de prizonieri nu inventase pentru a lupta contra foamei un mijloc aparent atât de inadecvat ca greva foamei. În nici o altă colectivitate din lagăr nu se pusese la punct o tactică cu rezultate atât de imediate: când un grevist era dus ca pedeapsă la celular se vedea imediat înlocuit de un voluntar din grup care-i lua locul. Pentru a descrie această solidaritate mergând până la gesturile sacrificiale, autorul scrie că învățaseră să se iubească unii pe alții”. ■ Rubrica *Literatură publică* prezintă poezii de Alexandru Mușina. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea prezintă volumul al patrulea al *Agendelor literare* ale lui E. Lovinescu, ediție de Monica Lovinescu și Gabriela Omăt (Ed. Minerva, București, 2000). Considerate adevăratul jurnal al criticului – remarcă Z. Ornea –, *Agendele* lovinesciene, „așa lapidare și eliptice cum se prezintă, constituie un extraordinar instrument de informare pentru fizionomia celui mai important cenaclu literar interbelic”. Perioada acoperită de volumul de față este cea a dificililor ani 1933–1936: „...în cel de al patrulea volum al agendelor, e surprinsă perioada

anilor 1933–1936, ani grei pentru E. Lovinescu, pentru felul critic negativ cu care a fost primit ciclul său romanesc eminescian și căderea lui, în 1936, de la Academie, – sprijinit de I. Petrovici și G. Murnu, dar sabotat, cu furie, de N. Iorga, când, deși trecuse de secție, a determinat căderea lui Lovinescu în plen. Au fost ani teribil de grei pentru E. Lovinescu, pe care i-a parcurs cu dificultoase consecințe pentru nervii și sănătatea sa. Era, probabil, încercat de sentimentul aproape al inutilității efortului său creator și îndrumător de aproape o jumătate de veac, de vreme ce continua să rămână profesor secundar de limba latină, iar adversarii săi literari (nu numai!) de o viață, cu deosebire N. Iorga, izbutesc să-i bareze calea spre un fotoliu academic, unde, de fapt, îi era, mai de mult, locul”. Impresionantă este, spune Z. Ornea, răbdarea de „benedictin” a criticului: „Iată o însemnare din 11 martie 1934 privind participanții la obișnuitele după-amieze duminicale de cenaclu: «Costin Georgescu, Ghibaldan, Mia Frollo, Bebs Delavrancea, gen. Văitoianu, N. Crevedia, Werner, d-na și dl Mircea Damian, d-na și dl Ludovic Dăuș, Pica Dona, d-na Roman, Maura Prigor, Paula Petrea, Gallia Tudor, Petrașincu, Monda, Șerbu, Bărnă, Doru Strajă, Carianopol». Și lecturile erau, în consecință, cele ale participanților, fără prea mare valoare. Doar marele critic era obișnuit cu apostolatul și asculta răbdător lecturile. De altfel, le asculta, cu aceeași răbdare de benedictin, și în timpul celorlalte zile ale săptămânii, mai ales diminețile când n-avea ore la liceu, dar și după-amiezile primind tot soiul de veleitari cu compoziții născute moarte. Rar când dădea peste o bucată mai de soi, invitând autorul să o citească și în cenaclu”. ■ În cadrul rubricii *Comentarii critice*, C. Rogozanu se oprește asupra volumului Simonei Popescu *Salvarea speciei. Despre realism și Gellu Naum* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000). Carte de critică neconvențională – scrie Rogozanu – eseul Simonei Popescu este unul dinamic, departe de „critica prăfuită”; căci, în ciuda faptului că nu are „bibliografie la sfârșit”, demersul teoretic al autoarei este unul impresionant: „În prima jumătate a volumului vom găsi o istorie a suprarealismului foarte bine pusă la punct. Aici, lejeritatea discursului se întâlnește cu informații multe și complexe. [...] Altă reușită importantă a acestui studiu este plasarea suprarealismului românesc acolo unde îi e locul – adică undeva în marginea avangardei (dacă se poate mai în margine de atât), la fel de neînțeles atât de către criticii contemporani cât și de chiar exponenții mișcării. Manifestele sunt mai mult jucăușe decât substanțiale – lipsește componenta cu adevărat subversivă care a făcut succesul în Franța. Analizând revistele vremii, scrierile suprarealiștilor noștri, autoarea ajunge la o concluzie clară: singurul suprarealist autentic român este Gellu Naum”. ■ La rubrica *Interviu* Alex. Ștefănescu îl are ca invitat pe Gheorghe Grigurcu. Întrebat dacă este vreodată încercat de sentimente de neîmplinire, Grigurcu vorbește despre „modelul Lovinescu”: „Marele meu model a fost E. Lovinescu, ale cărui «neîmpliniri de carieră» n-au constituit decât o marcă a independenței de conștiință și comportament. Neîmplinirile derivă în resentiment la cei roboți contingentului, dornici de-a figura pe o scară a

succesului social, și, dimpotrivă, se transformă într-un antidot al acestuia la cei ce optează pentru ordinea ideală a lucrurilor, nepăsători la eventuala în Justiție, ignorare, marginalizare. Îmi place să-mi reamintesc că patronul Sburătorului îi contrazicea (la persoana a treia, a lui Anonymus Notarius) pe acei comentatori care «au văzut în aceste «neîmpliniri» izvorul unei amărăciuni personale, prin care s-ar explica incisivitatea portretistice a lui, uitând că insuficiența voinței se unește cu o conștiință de sine ce-l face să privească pe oricine într-un sentiment de egalitate și de nepăsare istorică». Neavând șansa de a studia în Occident, criticul nu simte literatura română ca fiind una provincială, ci dimpotrivă: „I. Negoieșcu îmi spunea că s-a dedicat literaturii române dintr-o pornire patriotică, deși ar fi putut lesnicios să se ocupe de scriitorii străini și să obțină în felul acesta o mult mai largă recunoaștere. În ce mă privește, din pricina anilor ingrați ai începutului de activitate publicistică, urmați de alți ani, numeroși, de «provinci-alizare» forțată, *id est* de proiectare într-un mediu izolat, lipsit de biblioteci bune, n-am fost pus în fața unei asemenea opțiuni. Dar n-am câtuși de puțin senzația de-a mă afla într-o fundătură. Deoarece literatura română posedă o valoare intrinsecă, de nivel european, de care se cuvine a ține seama neapărat, chiar dacă ea nu se bucură peste hotare decât de o circulație încă restrânsă și aleatorie. Nu trebuie să ne inhibe această circumstanță, oricum neesențială, căci, așa cum specifica G. Călinescu, valorile artei au o semnificație în sine». Cât privește pozițiile sale politice intransigente cu privire la unii scriitori, Grigurcu spune că la mijloc este o mare neînțelegere: „În această privință s-a instalat o gravă neînțelegere, provenită din neacceptarea unei discuții raționale și, în unele situații, chiar a unei replici civilizate. «În vecii vecilor, susține dl Eugen Simion, dl Gh. Grigurcu n-o să-i elimine din literatură, cum dorește cu atâta ardoare, pe Nichita Stănescu, G. Călinescu, Arghezi, Sadoveanu, Preda, Sorescu». Dar cine a pretins «eliminarea din literatură», «demolarea» acestor autori (chiar dacă lista e cam amestecată)? Dl Simion creează o ficțiune cu care voiește a se război, atribuindu-mi-o, lucru care nu-l onorează în chip deosebit. [...] Pentru a reveni la întrebarea dumneavoastră, nu pot decât a-mi reitiera admirația pe care o port unor M. Sadoveanu și G. Călinescu, coloane de susținere ale literaturii noastre naționale, o dată cu încredințarea că nimeni și nimic nu-i va putea «dărâma»». ■ Barbu Cioculescu creionează un portret al lui Mateiu I. Caragiale în postura acestuia de șef de cabinet la Ministerul Domeniilor, post obținut în urma morții lui I.L. Caragiale: „Tocmai de trista împrejurare a dispariției părintelui său, care cauzase mare emoție, amestecată cu un sentiment de culpabilitate în societatea românească, s-a folosit spre a obține, în ceasul al doisprezecelea, postul de șef de cabinet la ministerul domeniilor, condus de mâna dreaptă a lui Take Ionescu, Al. Al. Bădărău, bărbat politic reputat mai cu seamă ca elector, întru care mai era numit și «Vulturul Moldovei». [...] Lui Alexandru Bădărău i-a mărturisit Mateiu, într-o străluminare de inspirație, că ultima dorință a părintelui său ar fi fost de a-l vedea atașat pe lângă liderul takist. Minciuna pioasă își făcu efectul, candidatul la postul

de șef de cabinet, post în afara oricărei puteri de decizie, însă bine situat în privința obținerii de decorații, își văzu visul împlinit. Fericita răsturnare de situație, perioada de 14 luni cât a funcționat ca șef de cabinet a constituit momentul de vârf a unei tinereți, jubilația, revanșa, premiza că și celelalte planuri de viitor aparțin domeniului realității, într-un lanț care începuse să-și sune verigile. În fapt, considerând momentul social, tânărul Caragiale s-ar fi găsit, într-adevăr, mai mult ca oricând în apropierea «filonului», dacă ar fi «pistonat» cu sporită energie, așa cum de altfel își și propusese. Numai că unicul său efort, acela de a se propune lui Al. Al. Bădărău, îi sleise fantezia. În lunile următoare, se va irosi, încercând, printr-un zel pe care nu i-l pretindea nimeni și care, probabil, îl indispucea pe șeful său direct, să acopere lapsusurile vulturului obosit, în ceea ce avea să fie ultimul său ministeriat. (T. Arghezi ni-l înfățișează pe șeful de cabinet ca pe un cerber ce nu lăsa pe nimeni să pătrundă la ministru, nici chiar personalități marcante – dacă printre cei trimiși la plimbare nu va fi fost însuși povestitorul!)”.

■ La rubrica *Ocean* Paul Miron publică proză. ■ Ion Pop traduce poeme de Paul Morand, prefațându-le cu o notă istoric-literară.

12 aprilie

● [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 14] În editorialul său, Nicolae Breban continuă să comenteze „reproșurile” pe care scriitorul de limbă maghiară G.M. Tamás le face colegilor săi români în scrisoarea publicată în numărul 416/16–22 februarie al revistei „Dilema” – vorbind, de această dată, despre rolul determinant al elitei spirituale românești în păstrarea culturii naționale sub comunism: „Elita culturală românească ce a fundat clasicismul românesc, dar și identitatea românească – de la Kogălniceanu și frații Hurmuzachi, la un Maiorescu, Eminescu, Coșbuc, Caragiale, Iorga. Elita culturală ce a încercat să «reînvie» sub comuniști, nu atât ca «pătură» sau «castă», ci să re-învie, să readucă criteriile adevărate ale artei «logicii creației» și cred că a reușit mai mult decât atât: în ciuda cenzurii brutale și a unui stat discreționar și așa-zis «ideologic», printr-o creație majoră, să redeștepte Speranța; speranța nu numai în puritatea și vigoarea culturii, dar și în destinele națiunii ce ne-a iscat”. ■ La rubrica *Dialog*, Dumitru Țepeneag continuă să răspundă întrebărilor formulate de Ion Simuț. De data aceasta, prozatorul relatează despre ședințele cenaclului de la Paris al lui Leonid Mămăligă, la care au participat, de-a lungul timpului, Mircea Eliade, Th. Cazaban, dar și Marin Preda și Nicolae Breban: „După câte știu, Eliade petrecea la Paris cam o lună pe an: în septembrie-octombrie, înainte de a-și relua cursurile la Universitatea din Chicago. În luna aceea, Mămăligă se străduia să organizeze cât mai multe ședințe de cenaclu. Veneau și scriitori din țară, e adevărat... Adică «în trecere prin Paris» cum îi numea Monica Lovinescu. O dată sau de două ori l-am văzut la cenaclu și pe Preda. Mămăligă a ținut morțiș să citească el însuși [...] o nuvelă din *Întâlnirea din pământuri*, *Calul*. Ideea care trebuie să se impună după această lectură era că, înainte de '48, înainte de constrângerile

impuse de comunism, Preda anunța să fie un mare prozator. [...] A mai trecut prin cenacul și Breban. Au trecut și alții. [...] Bineînțeles, când venea Eliade, el era în centrul atenției. Ionescu nu venea aproape niciodată. Și nu-mi aduc aminte să-l fi văzut nici pe Cioran. Deși nu sunt sigur...”. ■ Cea mai consistentă secțiune a numărului este dedicată considerațiilor colaboratorilor statornici ai revistei despre Uniunea Scriitorilor din România cu ocazia apropiatelor alegeri pentru conducerea breslei. □ Henri Zalis: „Pe puntea spre normalitate alegerile ce se apropie ar trebui, urgentisim, să redea președintelui Uniunii respectul față de confrăți. Ca să reconstituim acest purificator respect, să evităm stări de criză cauzate de conducerea discreționară”. □ Irina Petraș: „...confuzia cel puțin suspectă dintre Uniune și Asociația bucureșteană ar trebui să înceteze. Să aibă «parte dreaptă, egală, fiecare» asociație”. □ Marian Barbu: „Vreau să pledez aici pentru unitate (desigur în diversitate) într-ale mentalului, în primul rând. Doctrina noastră nu mai este pașoptistă, dar junimistă, da”. □ Marta Petreu: „Suntem importanți. Creăm ceva important: partea scrisă a culturii române vii. Fără noi ar fi neantul. Oricât de prețuiți am fi, niciodată nu vom fi prețuiți la adevărata noastră valoare”. □ Geo Vasile: „Atât timp cât viitorul președinte nu va realiza importanța națională, patrimonială a breslei scriitorilor și nu se va bate pentru omologarea acesteia de către statul și guvernul României, ca *ordin* artistic și spiritual, de aceeași valoare și cu aceleași drepturi în planul vieții și al profesiei cu ordinul preoților, militarilor, profesorilor, medicilor etc., numele său de artist va să rimeze la fel de banal cu calificativul egoist”. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Nicolae Breban *Don Juan*: „*Don Juan* rămâne în această formă mai mult un roman de dragoste, cu unele excese pe linia erotismului. Menționăm că Nicolae Breban nu a mai fost prezent cu nici o carte în ultimii cinci ani de zile. Acest motiv, precum și receptivitatea autorului față de observațiile care s-au făcut la manuscris, au determinat conducerea editurii să urgenteze apariția acestei cărți”.

13 aprilie

● [„Dilema”, nr. 424] În cadrul rubricii *La zi în cultură*, Matei Martin o interviează pe Saviana Stănescu. Scriitoarea explică ce înțelege prin „poezia performativă”: „Numesc poezie performativă ceea ce în engleză se cheamă *poetry performance* – un gen deja cunoscut în Vest – în Anglia, în Austria, în America. Poezia performativă este ceva între literatură și teatru. [...] ...diferența dintre poezia interpretativă și alte forme ale spectacolului de poezie e că cel care performează e chiar autorul acelor texte. Nu e un actor care recită poezia unui poet sau rostește replicile unui scenarist. Poetul performează *live* un spectacol, el devine simultan creatorul și protagonistul unui *one (wo)man show*. Ceea ce *se întâmplă* este un poem plurivalent”. ■ Radu Cosașu tipărește tableta *Despre prezența lui Pongo în existența mea*.

17 aprilie

● [„**Observator cultural**”, nr. 60] Rubrica *Inedit* conține trei scrisori ale lui Mircea Eliade adresate suedezului Stig Wikander (1908–1983) în perioada 1948–1977, puse la dispoziția revistei de Hakan Hallberg, *assistant librarian* la biblioteca Universității din Uppsala. Este vorba de epistole care acoperă atât perioada în care Mircea Eliade a locuit la Paris, cât și o parte din timpul petrecut de istoricul religiilor la Chicago, și care se referă la relația de prietenie dintre cei doi. ■ Sub titlul „*Zalmoxis*”, *Mircea Eliade și „dosarul Mătrăguna”*, Paul Cernat salută publicarea la editura Polirom (2000), în îngrijirea lui Eugen Ciurtin, a celor trei volume apărute la Paris în perioada 1938–1942 a revistei de studii religioase „*Zalmoxis*”, sub direcția lui Mircea Eliade. Densa secțiune editorială a volumului – spune Paul Cernat – este dedicată unei binevenite recontextualizări biografice și istorice, în condițiile în care anii menționați reprezintă perioada cea mai controversată a activității lui Eliade: „În fond, «dosarul» «*Zalmoxis*» se suprapune peste «dosarul Eliade», adică peste perioada cea mai controversată a biografiei acestuia, umbră, din păcate, de spectrul cochetării sale cu spiritul extremei drepte politice. În această perioadă are loc înțemnițarea lui Eliade în lagărul de la Mircurea Ciuc [...], apoi plecarea la Londra, trimiterea ca atașat cultural la Lisabona, «trezirea» etc.”. Pe de altă parte, punctează Cernat, este timpul unor explorări intelectuale deosebit de pătrunzătoare: „Perioada «*Zalmoxis*» este o perioadă a explorării zonelor simbolice obscure ale culturii române, iar reeditarea revistei echivalează cu o revizitare a unui trecut el însuși plin de spectre neexorcizate ale arhaicului autohton”. □ Tot Paul Cernat prezintă, sub titlul *Adolescentul miop și documentele orbirii politice*, culegerea de articole ale lui Mircea Eliade intitulată de editorul Mircea Handoca *Texte „legionare” și despre „românism”* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Volumul este organizat în trei părți – explică Paul Cernat –, „prima reproducând articolele propriu-zis legionare (fără ghilimele), a doua – răspunsuri la anchetele «Bunei-Vestiri» și alte articole din 1938, iar a treia – «alte texte»”. Chiar dacă Mircea Eliade nu a fost un antisemit propriu-zis – constată criticul – nu se poate ignora faptul că scriitorul a fost, într-o anumită perioadă, un suporter al legionarismului: „...chiar dacă acceptăm, la rigoare, faptul că Eliade nu a fost, propriu-zis, un antisemit, chiar dacă, de la un punct încolo, s-a desolidarizat de crimele legionare despărțindu-se chiar, după 1940, de Mișcare, nu putem în nici un caz ignora că a fost, o vreme, un suporter al legionarismului, adică al unei mișcări care nu a fost doar una «spiritualistă», «mistică» și «creștină», animată de un etos «eroic» (deci războinic), «acetic», «viril», *bref*, «aristocratic», ci și una structural fundamentalistă și antisemită, care nu a ezitat să recurgă la asasinatul politic și la pogromuri etnice”. ■ La rubrica *Structuri în mișcare*, Ion Bogdan Lefter glosează despre relația dintre artiștii români și piața culturală, observând că, după 1989, artiștii români ignoră, în general, dimensiunea de piață a culturii: „...marea problemă a spațiului intelectual și creativ românesc e tocmai ignorarea dimensiunii de piață a culturii. Se

prelungeste – în schimb – elitismul răsfățat din vremurile «bune» ale comunismului, când de finanțări se îngrijea statul, iar artistul «elevat», disprețuitor față de public, față de toate contextele sociale, «neînțeles», abulic, avea ca grijă principală «poza» genialoidă și boemă, eventual alcoolizantă». ■ Sub titlul *USR și scriitorii*, Magda Cârneci comentează răspunsurile la ancheta revistei referitoare la activitatea Uniunii Scriitorilor din România (cele trei întrebări erau: „1. Cum apreciați activitatea din ultimii ani a Uniunii Scriitorilor din România? 2. Cine credeți că ar trebui să conducă de aici înainte destinele Uniunii? 3. Cum vedeți evoluția Uniunii Scriitorilor în anii următori?”). Sintetizând răspunsurile, Magda Cârneci remarcă: „1. În primul rând, chestiunea transparenței. Este evident că cea mai mare parte dintre scriitori are percepția unei opacități a conducerii Uniunii față de membrii de rând [...]. 2. În al doilea rând, chestiunea identității organizaționale. A rezultat din luările de poziție o stare de inconfort sau de indecizie legată de definiția USR fie ca asociație profesională (de tip special), fie ca sindicat, fie ca un fel de fundație. [...] 3. În chestiunea președintelui USR. Majoritatea răspunsurilor au căzut de acord cu portretul-robot [...] al unui președinte care nu trebuie să fie nepărat un VIP, dar care să aibă suficientă autoritate ca scriitor, să nu fie implicat (prea tare sau deloc) în politică, dar să aibă calități manageriale și abilități în relațiile sociale”. ■ La rubrica *Literatură*, Ion Buzera recenzează volumul lui Mihai Șora *Câteva crochiuri și evocări* (Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 2000). Este vorba, explică Buzera, despre o carte în care filosoful limbajului lasă deoparte preocupările „specializate” în favoarea unei abordări relaxate: „«Plaisir»-ul vizibil al rememorărilor, al acestor «schite» care au și granulațiile lor de febrilitate nu poate să nu se transfere și lecturii, programată parcă să devină, la rândul ei, operație de-a dreptul hedonistă, asumată ca integritate”. ■ Gheorghe Grigurcu este felicitat de redacție cu prilejul împlinirii vârstei de 65 de ani. ■ Sub titlul *Marin Preda și Ilia Murometș*, Ovidiu Pecican polemizează cu Mircea Iorgulescu pe tema atitudinii anticomuniste a lui Marin Preda. În ciuda luărilor de poziție critice ale scriitorului față de intruziunea ideologiei comuniste în literatură și față de comunism în general, Ovidiu Pecican afirmă că Marin Preda nu a avut o aversiune reală față de comunism: „...înainte de toate, nu rezultă de nicăieri aversiunea lui Marin Preda față de comunism. Trilogia cu care și-a încheiat – din nefericire – cariera literară [...], în buna tradiție a «romanului obsedantului deceniu», este aspră cu aberațiile stalinismului și proletcultismului, nu cu comunismul în sine. Pe de altă parte, paginile dedicate de scriitor tânărului revoluționar Nicolae Ceaușescu, într-una din edițiile *Delirului* [...], tind să sugereze mai curând atașamentul lui Preda față de ctitorul «României multilateral dezvoltate»”. ■ La rubrica *Istorie literară*, Paul Cernat salută apariția, în ediție bibliofilă, a volumului de poezie al lui George Bacovia *Stanțe burgheze*, retipărit de Inspectoratul pentru Cultură al Județului Bacău. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârstean îl are invitat pe Dan C. Mihăilescu. După 1990, observă Dan C. Mihăilescu, „monopolul opiniei critice s-a spulberat”: „...așa cum a murit

partidul unic, și monopolul opiniei critice s-a spulberat, slavă Domnului. Puterea s-a împărțit, *lobby*-urile s-au înmulțit amețitor, actul decizional – inclusiv în literatură – este controlat din cel puțin patru puncte cardinale. A dispărut planul în spațiu, alcătuit din cele trei puncte vitale: cronica lui Nicolae Manolescu, comentariile cuplului Monica Lovinescu–Virgil Ierunca și înjurătura de rigoare din «Săptămâna» lui Eugen Barbu». În ceea ce privește modelele sale intelectuale, Dan C. Mihăilescu îi menționează, printre alții, pe I. Negoitescu, Pompiliu Constantinescu, Z. Ornea, Mircea Martin și Nicolae Manolescu: „...la 18–20 de ani m-a fermecat *Eminescu* lui Negoitescu. La 40 și ceva de ani, m-am îndrăgostit de stilul lui Pompiliu Constantinescu. Și de tăișul lui Zarifopol. Adică exact calitățile pe care nu le am eu. Respect tenacitatea și cultul construcției la Zigu Ornea, respect anvergura ideilor și spiritul frondin al lui Alexandru George. L-am invidiat întotdeauna pe Mircea Martin pentru modul în care știe să dezghioace un text. Pe Nicolae Manolescu pentru tăietura impecabilă a frazei și pentru precizia verdictului. Pe Ion Vartic pentru plonjările în abisalitatea psiho-estetică a operei. Și tot așa”. ■ Rubrica *Recenzii* aduce în atenție aparițiile volumelor: *Lumea repovestită* de Roxana Sorescu (Ed. Eminescu, București, 2000); *Cezar Baltag* de Mircea A. Diaconu (Ed. Aula, Brașov, 2000); *Rusia între „dezgheț” și „transparență”* de Alexandru Pintescu (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001); *Țara mea* de Tamara Carauș (Ed. Arc, Chișinău, 2000).

• [„22”, nr. 16] La *Comentarii*, Ștefan Aug. Doinaș este prezent cu o diatribă împotriva culturii de masă: „Cultura «de masă» de pe timpul inegalabilului demolator de biserici [...] este o realitate istorică, de care se leagă numele micilor dictatori. Invadând țara cu semidoctism, acest surogat de cămin cultural al delectării spirituale are toate șansele să fie egalat – ca atmosferă de creație – de «cultura» noastră actuală, pe care aș numi-o *cultură de circ*, adică vulgar capitalistă, apreciată după cuantumul profitului pecuniar. Patrimoniul național ajunge astfel să fie exploatat ca orice suprafață agricolă însămânțată cu orz, sfeclă sau cartofi. Asemenea acestor culturi, emisia de «valori» actuale se cântărește cu kilogramul și se vinde pe tarabă, ca orice produs de consum, de preferință furajer”. ■ La *Cronica de carte*, Andrei Pippidi și Cristian Preda prezintă volumul de dialoguri al lui Adrian Marino cu Sorin Antohi *Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România* (Ed. Polirom, Iași, 2001). Concluzia lucrării, scrie Andrei Pippidi, este că singura ieșire a societății românești din starea de „stagnare și frustrare” actuală este o mișcare „neopașoptistă”: „Când se va ajunge la un echilibru între componenta europeană și cea românească a personalității intelectuale reprezentative, atunci vom fi mântuiți. Adică modelul care ni se propune nu va fi nici negare autohtonistă a Occidentului, nici asumare a referințelor occidentale fără originalitate și discernământ. Să nu fie oare o generoasă iluzie?”. ■ Tot aici, Alina Mungiu-Pippidi aduce în atenție apariția volumului lui Zoltán Rostás *Monografia ca utopie. Interviuuri cu Henri H. Stahl* (Ed. Paideia, București, 2000).

18 aprilie

● [„**Luceafărul**”, nr. 15] Candidat la funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor, Nicolae Manolescu deplânge lipsa de transparență în cheltuirea banilor Uniunii: „Ce înseamnă actuala conducere? Doar Consiliul și Comitetul Director sunt legale, alese. Președintele interimar a fost numit de regretatul Laurențiu Ulici în funcția de vicepreședinte și a primit de la Comitet sarcina de a organiza alegerile. Sarcină pe care, mi se pare, și-a depășit-o cu mult, făcându-și propagandă în filiale – e candidat la președinție – pe banii Uniunii și altele. N-am informații despre administrarea banilor. Mi-ar plăcea profund să nu fie una corectă. O anumită transparență se impunea, ce e drept. Cât privește Fondul Literar, el s-a rupt de Uniune, conform Legii instituțiilor de acest tip, dar fără ca majoritatea scriitorilor să fie informată și fără a se ști prea bine de ce fonduri proprii dispune Uniunea acum, în ce raporturi e cu Fondul Literar, ce mai au comun și ce nu (vorbesc și de oameni, sedii etc.)”. □ Aspirant, și el, la funcția de președinte al USR, Marin Mincu este de părere că Uniunea nu a mai avut o conducere „adevărată” din 1989: „După părerea mea, Uniunea Scriitorilor n-a mai avut «conducere» de la 1989 încოace. Din păcate, la fel ca în toate sectoarele publice de la noi, s-au perindat aleatoriu pe acolo niște persoane extrem de abile care nu și-au urmărit decât interesele proprii, consumând fondurile (deja existente sau procurate mai mult sau mai puțin fraudulos) și prestigiul (capitalul politic) instituției, în disprețul afișat față de obște”. ■ Marius Tupan este prezent cu partea a șasea a *Canonului prezidențial*, serie de articole consacrate alegerilor pentru funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor. ■ Horia Gârbea publică tableta *Marchizul și doctoratul în mitologie*, aducând în atenție apariția volumului de poezie al lui Adrian Alui Gheorghe *Îngerul căzut* (Ed. Timpul, Iași, 2000), în care „mitologul nostru incomparabil începe să creeze texte foarte complexe, greu de clasificat ca gen, un fel de prozo-poeme dramatico-eseistice în care intră în joc procedee diverse, dătătoare de contraste stilistice savante și violente”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu tipărește a doua parte a articolului despre romanul lui Alice Botez *Iarna Fimbul*, în care remarcă talentul autoarei de a creiona personaje: „Remarcabilă este individualizarea personajelor. Fiecare se exprimă cu personalitatea sa distinctă, fiecare imprimă întâmplărilor relatate viziunea sa și acestea poartă mereu haloul de ceață al unuia sau altuia dintre cei care le trăiesc, cititorului rămânându-i să separe nucleul faptic de culoarea și amprenta transfigurației”. ■ Mariana Criș și Rita Chirata publică poeme, iar Don Lanivski, proză. ■ La rubrica *Semne*, Cornel Munteanu scrie despre monografia *Cezar Baltag* a lui Mircea A. Diaconu (Ed. Aula, Brașov, 2000). Lucrarea mizează, spune Munteanu, pe „critica de idei”: „În primul rând e o critică de idei, care impune, din capul locului, o mișcare pe verticala viziunilor constructoare de lumi credibile poetic, cu o puternică ancorare în stratul de adâncime al textului”. ■ Maria Luiza Cristescu tipărește partea a treia a eseului memorialistic *Calea ficțiunii*, iar Bujor Nedelcovici, pagini de jurnal. ■ La rubrica *Literatura lumii*,

Mihai Cantuniari traduce un fragment din romanul *Rugurile regelui* al scriitorului catalan Pedro Casals.

● **[„România literară”, nr. 15]** În editorialul său, Nicolae Manolescu vorbește despre alegerile pentru funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor programate pentru 20 aprilie 2001, exprimându-și scepticismului cu privire la intențiile declarate ale candidaților: „În deceniul din urmă Uniunea n-a mai părut să intereseze pe mulți, nici măcar pe membrii săi. Poate doar în 1990, când euforia libertății proaspăt dobândite nu se stinsese și la Sala Palatului, cu ocazia adunării, era aproape o sărbătoare a breslei. În fruntea ei a venit atunci Mircea Dinescu, aurolat de curajul lui de fost disident. Lipsa cronică de fonduri, apoi, cu toată inteligența financiară a ultimului președinte, L. Ulici, statutul profesional și social incert, descentralizarea vieții culturale au împins Uniunea într-un con de umbră. Pentru președinte nu doar n-a mai fost nici o dispută, dar candidații trebuiau rugați să accepte. [...] Animația [actuală] nu mi se pare a izvorî din dorința reală a scriitorilor de reformă a instituției lor profesionale. Dacă ar fi fost așa, s-ar fi înțeles din capul locului că președinția e o corvoadă și că președintele viitor va avea mare bătaie de cap; s-ar fi înțeles că el nu va conduce singur și că a alege un Consiliu și un Comitet Director ca lumea este chiar mai important; s-ar fi înțeles că el va depinde de echipa pe care și-o va alcătui, manageriatul fiind colectiv, și nu s-ar fi pus în circulație (cu insistență suspectă) ideea că președintele trebuie să fie el însuși un manager, un administrator, un birocrat, în loc să i se pretindă a fi o personalitate respectată în breaslă și în afara ei, un om onest, dezinteresat material. Faptul că aceste lucruri nu s-au înțeles (când de pildă mi-am anunțat intenția de a nu primi bani ca președinte, am fost sfătuit să nu insist asupra ideii, fiindcă, vezi Doamne, asta ar dovedi că nu vreau să mă implic cu adevărat!), mă face să cred că este altceva la mijloc”. ■ La *Cronică literară*, sub titlul *Un roman care modifică ierarhiile literare*, Alex. Ștefănescu prezintă elogios cartea Alinei Mungiu-Pippidi *Ultima cruciadă* (Ed. Humanitas, București, 2001). Romanul, scrie el, este comparabil ca valoare cu *Orbitor* al lui Mircea Cărtărescu și *Recviem pentru nebuni și bestii* al lui Augustin Buzura: „Alina Mungiu-Pippidi ne face o surpriză de zile mari, publicând un roman, *Ultima cruciadă*, comparabil ca valoare cu *Orbitor* al lui Mircea Cărtărescu și *Recviem pentru nebuni și bestii* al lui Augustin Buzura – pentru a lua exemple din perioada postcomunistă”. În ciuda tinereții autoarei – continuă criticul – scrisul ei impresionează prin anvergura viziunii artistice: „Construit cu îndrăzneală artistică pe două planuri temporale între care se află o prăpastie de peste patru secole – anii 1526 și 1935 –, dar care interferează, totuși, datorită similitudinii unor aspirații politice, romanul impresionează prin anvergura viziunii, prin suflul său istorico-metafizic. Dar cel mai impresionant este faptul că autoarea l-a scris la douăzeci și ceva de ani! (Născută în 1964, a lucrat la el în perioada 1987–1989, iar în 1999 l-a revăzut.) Începem să o privim altfel pe Alina Mungiu-Pippidi. Întotdeauna i-am admirat inteligența, mobilitatea intelectuală, spiritul ofensiv, dar am tratat – cel puțin unii dintre noi

– cu o anumită ironie ambiția ei de a-și lua răspunderi mari sau chiar de a se erija în erou civilizator al societății românești. Pentru ca acum, citind romanul *Ultima cruciadă*, să constatăm că o asemenea încredere în sine era îndreptățită, având acoperire într-o înțelegere cuprinzătoare și inspirată a istoriei românilor”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Gheorghe Grigurcu se ocupă de volumul lui Al. Cistelean *Celălalt Pillat* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000). Principalul merit al autorului, apreciază Grigurcu, este noutatea radicală a perspectivei critice: „Așa cum un regizor actual intervine, uneori extrem de voluntar, în textul piesei de teatru pe care o pune în scenă, Al. Cistelean are ambiția de-a modifica radical scenariul critic închinat până acum poetului de care se ocupă, operând inclusiv asupra mărturiilor pe care acesta le-a lăsat în legătură cu propria sa creație. Aici intervine vocația sa modernă, adică dorința de-a da o față nouă obiectului știut, cu cât mai nouă (imprevizibilă), cu atât mai relevantă”. ■ La *Lecturi la zi*, Ioana Băețica aduce în atenție cartea lui Barbu Cioculescu *Grădini în podul palmei* (Ed. Eminescu, București, 2000), volum cuprinzând ficțiuni în maniera lui Márquez și Borges: „Cartea de față – Grădini în podul palmei – conține 11 ficțiuni și un «scurt excurs autobiografic», cu o bizară tentă atemporală, combinată cu ludicul unei ironii constructive. E ceva din spațiile larg deschise și fără loc pe harta istoriei din prozele scurte ale lui Márquez și în același timp sunt fragmente de narațiune care amintesc prin natura profund filozofică a simbolurilor de *Grădina potecilor ce se bifurcă* sau de *Aleph* ale lui Borges”. □ Sub titlul *Un alt Agopian*, Iulia Popovici prezintă piesele de teatru ale lui Ștefan Agopian adunate în volumul *Revoluția pe eșafod* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), dintre care cea mai interesantă – spune recenzenta – este dramatizarea propriei proze *Manualul întâmplărilor*: „Dintre piesele de teatru apărute la Cartea Românească, cea mai interesantă rămâne totuși dramatizarea *Manualului întâmplărilor*; «dramatizare» e termenul folosit de autor în prefața cărții și structura de rezistență rămâne cea din povestiri, însă nu e vorba despre un simplu transfer dintr-un gen literar în altul. E mai curând un fel de «cheie de lectură» dată în anul 2000 unei cărți din 1984 sau un «după douăzeci de ani» al *Manualului întâmplărilor*, în care, deși totul a rămas la fel, totul s-a schimbat”. □ Tot în cadrul rubricii *Lecturi la zi*, Bogdan Iancu scrie despre cartea lui Daniel Vighi *Apocalipsa 9 (retroproze)* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Preocupat de „investigarea cotidianului”, observă Iancu, autorul îmbogățește discursul aparent jurnalistic cu „amprenta fină a ironiei”: „Retroprozele lui Daniel Vighi, cu titlurile lor lungi și (nu de puține ori) bizare: *Indienii sioux de pe strada Cozia*, *Sunt prost*. *Ieri mi-a trecut prin cap treaba asta*, poartă amprenta fină a ironiei și autoironiei (autorul este și personaj), ele par simple înregistrări jurnalistice, dar sunt mai mult decât atât, autorul îmbogățește evenimentele relatate cu impresii, comentarii, reveniri – de aici senzația de discurs liber, neconvențional – uneori sunt izbitoare salatele lexicale cu care D.V. își asortează discursul, în care arhaisme și neologisme din limba engleză produc contraste comice”. ■ La rubrica *Je est un autre* Ioana Pârvulescu scrie

despre jurnalele Valeriei Căliman – persoana din spatele pseudonimului Maria Walewska, cunoscută de cei care ascultau posrul de radio Europa Liberă în comunism. Publicate sub titlul *Exercițiu de suferință* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), scrierile autoarei – spune Ioana Pârvulescu – alternează amintirile senine cu memoriile dureroase: „Minunat scrisă, cartea Valeriei Căliman emoționează prin lacrima ascunsă și prin puterea de îndurare. Dar *Exercițiu de suferință* n-ar fi o scriere atât de vie dacă din ea ar lipsi paginile senine, ale vieții tihnite. Amintiri din verile copilăriei, la vie, mici întâmplări delicioase (fetița ascunde sub pernă un baton de ciocolată Suchard și dimineața constată mai mult uimită decât întristată că șoarecii i l-au ronțait cu staniol cu tot), prezența ocrotitoare a tatălui, iubit îndeosebi, mai târziu vacanțele la Balcic, unde, într-o vegetație luxuriantă, licuricii nu stau ascunși în iarbă, ci zboară ca stelele, valurile mării și bucuria înotului. Dragostea Mariei pentru mare nu a durat decât până în 1952, când s-a frânt brusc, ca o coardă prea întinsă. Poarta Albă, Capul Midia, Năvodari, au devenit nume înspăimântătoare, iar pământul nisipos de pe malul Mării Negre a devenit pentru ea un cimitir plin de prieteni”. ■ Rubrica *Literatură* publică poezii de Traian Furnea. □ La *Cerșetorul de cafea* Emil Brumaru tipărește poemul *Cântec*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea anunță cu bucurie apariția volumului *Eminescu, o sută de documente noi* al lui George Muntean (Editura Eminescu, București, 2000): „Uimitor, după peste un secol de la moartea lui Eminescu, mai apar documente inedite despre viața și creația sa. După publicarea extraordinarului stoc de corespondență dintre poet și Veronica Micle datorat d-nei Ilinca Zarifopol în vara anului trecut, vine stimatul meu coleg de breaslă dl George Muntean cu un volum conținând nu mai puțin de peste o sută de documente inedite”. ■ La rubrica *Polemici*, Mircea Iorgulescu răspunde acuzelor lui Alex. Ștefănescu cu privire la câteva comentarii ale sale despre revista „România literară”: „Punerea la punct instituțională are ca obiect apărarea actualei «Românii literare» de o acuzație ce ar fi fost formulată de mine în articolul menționat din «Dilema». Alex. Ștefănescu scrie astfel că Mircea Iorgulescu... deplânge transformarea revistei «România literară» «într-o publicație deschis de dreapta începând din 1991–1992» și îl evocă nostalgic pe George Ivașcu care «era un vechi om de stânga și nu avea îndoieli în privința derivei legionaroide a regimului ceaușist». Regret, dar Alex. Ștefănescu are aceeași relație debilă cu evidența ca și în cazul pe de-a-ntregul inventatei mele navete Paris-București. Sau, poate, nu (mai) reușește să distingă între o judecată de existență și una de valoare. Realitatea, tot simplă, tot evidentă, tot lesne verificabilă, este că în articolul meu din «Dilema» corectam o afirmație făcută de G.M. Tamas într-o «Scrisoare» unde el susținuse că «pe vremea respectivă (la începutul anilor '70, nota mea, M.I.), revista cea mai prestigioasă cu orientare de dreapta din Europa era «România literară» condusă de Nicolae Breban». ■ La *Comentarii critice*, Gabriel Onțeluș discută volumul lui Ion Vartic *Cioran naiv și sentimental* (Ed. Biblioteca „Apostrof”, Cluj-Napoca, 2000). Încununare a unui deceniu de muncă – serie recenzentul

– cartea lui Vartic este meritorie pentru revelarea identității cioraniene: „Oferta interpretativă constă într-o suită de 20 de eseuri, ordonate cu tâlc, propunând inspirate aproximări ale identității cioraniene, paradigmatică pentru modernitatea crepusculară. Autorul dovedește specială subtilitate analogică, grație căreia compune un portret nuanțat, în care cel vizat credem că s-ar fi recunoscut. Apelul paratextual la celebra dihotomie schilleriană este convingător, întrucât surprinde întocmai caracterul esențial contradictoriu al biografiei și creației celui care a alcătuit Silogismele amărăciunii. Flashurile hermeneutice, întemeiate pe o discreție livrescă, dezvăluie atractive ipoteze de cuprindere scripturală a unei personalități care fascinează și contrariază deopotrivă. Actualitatea românească și universală a lui Cioran nu este una facilă, întâmplătoare, ci profundă și revelatoare pentru nihilismul faustic al umanității contemporane”. ■ La rubrica *Interviu* Ilie Rad o are ca invitată pe Nina Cassian. Poeta își amintește de momentul „inadecvat” al debutului ei, când „intimismul” liric era înfierat ca o formă de decadență: „«Momentul» era cum nu se poate mai inadecvat. Cortina de fier cădea cu un zgomot asurzitor nu numai pe plan politic, ci și în cultură. Semnalul l-au dat articolele lui Sorin Toma împotriva lui Arghezi. Atacul următor, tot din «Scânteia», a avut o țintă mult mai neînsemnată: eu și volumul meu de debut. Anii dintre 1948 și 1956–57 se vor dovedi crânceni nu numai pentru poezie, ci pentru toate activitățile artistice și culturale. Torturile morale care se exercitau asupra noastră erau un amestec de perversitate și cruzime greu de imaginat. Cenzorii se numeau «îndrumători», erau fie incompetenți, fie de rea-credință, fie sadici sau toate laolaltă. Se organizau ședințe de demascare pentru «delicte» ca «intimism, cosmopolitism, decadentism», consecințele fiind ostracizări de diferite grade”. Dintre autorii postbelici, sunt evocați, în culori opuse, Eugen Barbu și Ștefan Aug. Doinaș: „Când l-am cunoscut, Eugen Barbu era un tânăr modest, provenit din clasa muncitoare [...] și autor al unui mansucris excepțional, *Groapa*. L-am sprijinit din răputeri (împreună cu Petru Dumitriu și Ov. S. Crohmălniceanu), ne-am împrietenit, l-am văzut publicat, au urmat pentru el ani de succes, continuam să ne frecventăm până când (el fiind redactor-șef la «Luceafărul»), m-am trezit cu un întreit atac la adresa mea, a soțului meu și a tatălui meu. Ca răspuns la stupoarea mea, soția lui, Marga, mi-a spus: «E nebun!». Totuși, lucrurile s-au limpezit și precizat pe parcurs. Eugen Barbu s-a dovedit a fi, mai ales în revista lui «Săptămâna», un violent naționalist șovin, antisemit (secondat de, cum îl numea el, «locotenentul» lui, Corneliu Vadim Tudor), în slujba Securității, delator și detractor al propriei lui bresle etc. La capătul opus, la polul opus, se află marele poet (formulă atât de des folosită încât a devenit derizorie, nu și pentru mine în acest caz), Ștefan Augustin Doinaș. După decenii de prietenie, după dramatice evenimente și confruntări cu istoria, el și-a respectat statutul etic și estetic, drept care deține admirația și dragostea mea deopotrivă pentru el și pentru emblematicul cuplu pe care-l formează cu aureolata lui soție, Irinel Liciu”. În final, poeta vorbește despre volumul de memorii la care lucrează: „Lucrez la ele de ani de

zile, ca la proiectul major al vârstei și vieții mele. E obligația mea și datoria mea de conștiință. Sper să fie parțial un documentar și parțial un comentariu al unor ani turbuți și hrănitori deopotrivă, ani furați și ani dăruți, din 1948 și până azi. Nădăjduiesc să «expun» o oglindă non-narcisistă, dar forțat reflectând evenimente personale, chiar dacă într-un context general, într-o istorie pe care mi-o asum și de care mă delimitez periodic. Sunt un martor, încă foarte viu și cu memoria intactă». ■ La rubrica *Prepeleac*, Constanin Țoiu publică *O ipoteză trăznită*, imaginându-și ce s-ar fi întâmplat dacă Troțki ar fi realizat o alianță activă cu social-democrația germană. ■ Rubrica *Teatru* conține patru recenzii ale piesei *Cadavrul viu* a lui Tolstoi, realizate de Nicolae Manolescu, Alex. Ștefănescu, Gabriel Dimisianu și Adriana Bittel. □ În notele sale, Manolescu salută inițiativa regizorului Gelu Colceag și a Teatrului Național: „Lăudabil în tot cazul efortul regizorului și al Naționalului de a pune în scenă o piesă enormă (din toate punctele de vedere) ca aceasta, pretențioasă, de mult nejuțată la noi (de la Ion Manolescu și Maria Tănase, în timpul războiului, cred), realist-psihologică, «greoaie» (pentru că moral-filosofică) și complicată ca o mașinărie solidă și veche pentru care, astăzi, nu se mai găsesc meșteri decât cu mare, mare greutate». ■ La rubrica *Ocean*, Paul Miron tipărește textul *În căutarea rădăcinilor*. ■ La *Cartea străină*, Andreea Deciu este prezentă cu o cronică a cărții Svetlanei Boym *The Future of Nostalgia* (Basic Books, 2001). ■ *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie scrie despre *Spirit și viață* – „Spiritul, spune Valéry, se comportă ca și cum nu l-ar atinge viața, moartea, pasiunile, nevoile, neliniștile și nici măcar persoana celui ce gândește. Pare șocant. Merită să porți pe umeri un asemenea domnișor, unul căruia nu-i pasă de existența ta? Din fericire, ideea se atenuează printr-o bruscă escaladă, până la a se anula». ■ Sub genericul *Corespondență din Stockholm*, Gabriela Melinescu publică textul *Serile Academiei*, în care descrie o întâlnire a Academiei din Suedia.

19 aprilie

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 15] În editorialul său, Nicolae Breban continuă să comenteze „reproșurile” pe care scriitorul de limbă maghiară G.M. Tamas le face colegilor săi români – aducând în atenție, de această dată, viziunea politic-discriminatorie, lipsită de legătură cu orice criteriu estetic, pe care Monica Lovinescu și cei apropiați ei caută să o impună în literatura română după 1990. „Est-etica” Monicăi Lovinescu, perspectivă esențial ideologică, în care valoarea estetică devine superflua – acuză Nicolae Breban –, este o „cenzură comunistă pe dos”: „În cultură, la îndemnul doamnei Monica Lovinescu și al altora, câțiva, din străinătate, s-a voit un «tribunal moral» sau, oricum, instituirea unor aspre «liste negre» așa cum o făcuse ani și decenii la rând statul polițist-comunist, în aceste liste trebuind să figureze autori despărțiți de opera lor, vii sau morți, ce avuseseră mai mult sau mai puțin «succes» cu cărțile lor sub trecutul regim, criteriul estetic era total abolit, instaurându-se acel ciudat și hibrid

criteriu «est-etic», ale cărui norme le dețineau doar câțiva. Un fel de cenzură comunistă pe dos; dacă la comuniști erai rău văzut și obstrucționat când aveai «origine proastă» sau rude în străinătate, acum, după '89, erai taxat de neo- sau criptocomunist, agent de influență sau de-a dreptul «dușman», dacă publicaseși cărți «înainte», de succes, cu mare audiență – valoarea lor nu conta! – sau dacă frecventaseși sau nu grupul Monica Lovinescu – Marie France Ionesco de la Paris, depunând la picioarele lor cu umilitate omagii extenuante și totale. (Cum a făcut-o la sfârșitul carierei și bietul Ion Negoitescu, compromițându-și, cred, eu, marele său vis, o *Istorie a literaturii* care să o întrecă sau măcar să stea alături de cea mare a lui Călinescu)”. În acest context, un grup precum Grupul pentru Dialog Social, care, în acord cu noua ideologie, operează cu criterii „sectare” și „discreționare” – încheie Breban – nu poate fi considerat o elită a culturii naționale: „Oare GDS a reprezentat cu adevărat o «elită» a culturii și științei românești și este oare în spiritul unei elite să răspundă astfel, prin procedee sectare și atipice, unui moment de libertate, e adevărat, dar și de derută a vechilor structuri și reflexe? Oare elita, mai ales când se «organizează», se poate ea oare înfeuda unor criterii înguste și discreționare, de partid, aneantizând «cealaltă» parte a eșichierului politic, cu incredibilă patimă luptătoare? [...] Nu, nu în felul acesta vedem noi elita unei țări și trebuie, cu regret, să ne mărturisim «eșecul» deoarece, chiar dacă noi, cei câțiva, care n-am fost întrebați, nu am participat la «iureșul vechii opoziții», eșecul, înfrângerea, este și a noastră, ea este a tuturor, este comună și astfel o vede cetățeanul acestei comunități de limbă și istorie, ce se numește România”. ■ La *Cronica literară*, Nicolae Bârna scrie despre volumul lui Dumitru Țepeneag *Maramureș*. Romanul, pe care a avut ocazia să-l citească în formă electronică – spune Nicolae Bârna – este o „excelentă încheiere” a trilogiei prozatorului, începută cu *Hotel Europa* și continuată cu *Pont des Arts*: „... fără argumentații și circumstanțieri analitice [...] risc câteva afirmații, după prima lectură [...]: e un roman foarte bun, o carte comparabilă, dacă vrei un termen de comparație, cu *Nunțile necesare* și, mai ales, e o excelentă comparație «încheiere» (sub toate raporturile) a trilogiei. O încheiere menită să «redimensioneze» sensibil și volumele deja apărute, să le moduleze suplimentar și «complexifice» receptarea”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Henri Zalis scrie despre cartea lui Sorin Alexandrescu *Identitate în ruptură* (Ed. Univers, București, 2000). Unul dintre meritele lucrării lui Alexandrescu, spune Zalis, este acela de a face o „corectă așezare” a scriitorilor noștri de valoare în istorie: „Grație modului în care Sorin Alexandrescu stabilește criterii pentru corecta așezare a scriitorilor noștri în istorie (Nichita Stănescu, Ștefan Bănulescu, Marin Sorescu, Leonid Dimov, Nicolae Breban, D. Țepeneag, Mircea Dinescu ș.a.) *Identitate în ruptură* capătă rezonanță. Mai mult, îi datorăm comentarii mult productive în calificarea unora la polul opus dizarmoniilor cu care s-au văzut tratați. Mă opresc la modul în care este privit Tudor Vianu din postura de exeget al stilisticii. Sporul adus în latura descifrării profilului stilistic al operelor luate în colimator are ca

efect încadrarea lui Vianu printre cei care obțin o mare victorie personală acolo unde Leo Spitzer, Saussure ori Roland Barthes reconstituie doar acte de limbaj. Vianu deplasează cititorul spre subtext, îl ajută să citească printre rânduri”. ■ Tot aici, Geo Vasile se oprește asupra volumului Victoriei Milescu *Arteziana* (Ed. Eminescu, București, 2000). Poemele autoarei – spune Geo Vasile – dezvăluie „o noblete de fond, o încredere terapeutică în scris, dovadă fiind și poemul omonim titlului”. ■ Irina Petraș publică observații despre viziunea asupra limbajului a lui Paul Zumthor. ■ Gheorghe Glodeanu semnalează apariția volumului Elenei Liliana Popescu *Imn existenței* (Ed. Herald, București, 2000), carte ce „atrage atenția prin faptul că refuză moda de ultimă oră și reușește să se impună prin redescoperirea valorilor clasice ale poeziei”. ■ Sub titlul *Celălalt Cistelean*, Nicoleta Sălcudeanu recenzează volumul lui Al. Cistelean *Celălalt Pillat* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000). Demersul critic al autorului, apreciază Nicoleta Sălcudeanu, se desfășoară în răsăpărul „modei” postmoderniste, pornind de la poeticele imaginarului ale lui Gaston Bachelard: „În răsăpărul modei atot-postmodernizatoare din zilele noastre [...], autorul își permite o călătorie de plăcere [...] pe cursul poeticii pillatiene, de la izvoare până la vărsare [...]. Și o face în cheie franceză – ca să zic așa – G. Bachelard împrumutându-și cu generozitate trusa cu instrumente conceptuale”. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Constantin Țoiu *Însoțitorul*: „Fragmentele enunțate [precum «discuțiile dintre Pavelescu și prietenii săi», în care apare «o abordare dogmatică a revoluției», *n.n*] reduc eficacitatea mesajului acestui roman, producând impresia de facil și lipsă de gravitate în discutarea unor probleme a căror importanță reclamă o maximă fermitate și luciditate ideologică. [...] Deficiențele arătate țin mai mult de construcția eseistică a romanului, care favorizează unele digresiuni și anecdote lipsite de rol funcțional, dar care nu afectează realismul epic și pledoaria pentru valorile fundamentale ale societății noastre”.

20 aprilie

• [„Dilema”, nr. 425] Sub titlul *polițiști și umaniști*, Mircea Iorgulescu scrie despre Jean-Paul Sartre. ■ Radu Cosașu publică tableta intitulată *Dacă tot vin alegerile „la scriitori”...* ■ În cadrul rubricii *La zi în cultură* este tradus un interviu luat de Bruno Latour lui Michel Serres.

24 aprilie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 564] La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache este prezent cu partea a doua a recenziei la volumul lui I. Oprișan *G. Călinescu – spectacolul personalității* (Ed. Vestala, București, 1999), lectura cărții dându-i prilejul să construiască un portret al lui G. Călinescu la senectute, în care explică faptul că „excesele” temperamentale ale lui G. Călinescu erau, în bună măsură, jucate: „Glasul, celebrul glas înalt al lui Călinescu, gesturile largi (de adevărat

patriarh al literaturii), lungile monologuri ținute la Institut, reprezentațiile teatrale în care îi pune pe subordonați să joace, amuzându-se copios, cursurile magistrale ținute la Facultate după dureroasa absență forțată, și la care studenții se calcă efectiv în picioare, spre marea încântare a profesorului – toate acestea sunt niște supape prin care călănescianismul răsuflă din cămașa de forță ideologică a epocii, în timp ce, pe de altă parte, aflat sub observație clinică, «pacientul» e obligat să ia amarele medicamente prescrise, să suporte bisturiul cenzurii, să scrie cât mai pe linie. Să fie, vai!, cât mai optimist. Iată de ce cred că, dacă în tinerețe «violența» lui Călinescu era naturală și ținea de temperament, ea devine, acum, pe jumătate artificială, și ține mai mult de conștiință. În aceeași ani, conștiința lui Tudor Vianu se exprima printr-o demnitate aulică, jignită de mizeriile morale și intelectuale ale epocii. La G. Călinescu, «nebulia» e o mască, o pavază și o armă de apărare”.

■ În cadrul aceleiași rubrici, Teodor Vârgolici se oprește asupra volumului de interviuri cu Mircea Eliade *Aristocrația solilocvială a dialogului* (Ed. „Jurnalul literar”, București, 2000), apărut în îngrijirea lui Mircea Handoca. Este vorba, remarcă Vârgolici, despre o carte de mare bogăție intelectuală: „Confesiunile lui Mircea Eliade sunt de o mare varietate ideatică, relevă aspecte ale experienței sale existențiale, ale creației literare și științifice, ne edifică asupra genezei unora dintre scrierile sale, ca și asupra concepțiilor artistice și filosofice, a raportului dintre realitate și ficțiune etc.”. ■ Tot aici, Mihai Iovănel recenzează volumul de debut al lui Valentin Ionescu intitulat *Comicul comentariului călănescian* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Din păcate, observă Mihai Iovănel, analiza autorului este una deosebit de firavă: „În loc să «desfacă» structurile care ilustrează comicul, făcând vizibil *cum*-ul său, autorul procedează, în majoritatea cazurilor, prin indexarea, prin indicarea unor pasaje din opera nonbeletristică a lui Călinescu. În dreptul acestora sunt trase câteva tușe, care ar constitui analiza; rareori este depășit nivelul rezumativ ori cel al explicațiilor banale, neesențiale”.

■ Sub titlul *Un „altceva” feminin*, Oana Soare continuă să prezinte personajele feminine ale lui Marin Preda, întotdeauna – spune ea – „vii” și „convingătoare”: „Cu mici excepții, personajele feminine se creează ca individualități prin prisma erosului, iar obsesia autorului, regăsibilă și în actanții romanești, adică în eroi, este cea a circumscrierii femeii printr-o descriere nu minimalizatoare, ci care se străduiește să înțeleagă. Realitatea sufletească feminină devine mult mai complexă și mai spectaculoasă privită printr-un ochi atent la deviațiile comportamentale și analizată de o conștiință lucidă, sensibilă la nuanțe”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 61]** Rubrica *Eveniment* aduce în atenție, sub titlul *Criză la Uniunea Scriitorilor*, „starea de confuzie” produsă în breaslă în urma Conferinței naționale a Uniunii din 20 aprilie, când nici unul dintre candidații înscrși în cursă pentru președinția Uniunii nu a reușit să obțină 50% + 1 din voturi. Sunt consemnate, în acest sens, câteva reacții. Ion Buzera: „... nu e deloc paradoxal că abia luările de cuvânt tensionate, partizane, febricitate, incitante din

finalul Conferinței mi s-au părut cu adevărat apte să definească o posibilă relansare a Uniunii”. Magda Cârneci: „Că nu avem obișnuința dezbaterilor frecvente pe teme politice, juridice, legale, legate direct sau indirect de condiția de scriitor, e o tristă tradiție pe care ultimii zece ani nu au spulberat-o, spre deosebire de alți confrăți din Europa Centrală și vestică”. Florin Iaru: „Ceea ce m-a deranjat cel mai mult la aceste alegeri a fost faptul că am avut în față un statut preluat și prelucrat numai după nevoi și interese conjuncturale și niciodată în spiritul și litera lui”. ■ Secțiunea *Colocviu*, având titlul *Teoretician al literaturii, comparatist, ideolog al culturii: Adrian Marino*, este consacrată dezbaterii organizate de Cluj de Asociația de Literatură Comparată din România, în cadrul căreia o masă rotundă specială l-a omagiat pe Adrian Marino în preajma împlinirii vârstei de 80 de ani. □ Adrian Marino sintetizează situația domeniului literaturii comparate din România de dinainte de 1990, când existau numai două reviste specializate, „Cahiers roumains d’études littéraires” și „Synthesis”: „Suntem [înainte de 1989] într-o fază de blocadă totală în Occident și prin acest subterfugiu, prin aceste două mici subterfugii, România, de bine, de rău, avea niște mici relații internaționale”. □ Mircea Martin scrie despre *Discursul național și european al lui Adrian Marino*: „Prin întreaga sa activitate constructivă Adrian Marino desfide frica de monumental a culturii românești și mai ales obișnuința neterminării, a neisprăvirii”. □ Sub titlul *Adrian Marino și literatura*, Mircea Anghelescu subliniază că discursul critic al lui Marino respinge literatura estetizantă: „Adrian Marino respinge deci ideea unei asemenea literaturi, puse între ghilimele, artificială, gratuită, autosuficientă, după cum neagă și cea mai vagă intenție de a scrie așa ceva”. □ Paul Cornea omagiază „Proiectul major” al lui Adrian Marino, anume cele opt volume dedicate ideii de literatură, apărute între 1974 și 2000: „Marino a inițiat o veritabilă enciclopedie a conceptului de literatură și a reușit s-o ducă la capăt de unul singur. Aspectul neopașoptist al acestei întreprinderi savante, ieșite din comun, invocat chiar de autor în mai multe rânduri, e fără îndoială izbitor. Cu două deosebiri, totuși, deloc neglijabile. În zorii unei tranziții hotărâtoare pentru poporul român (a doua fiind cea de azi), pașoptiștii au dat semnalul cutezanței și elanului creator în lupra cu inerția. Dar în contrast cu acești predecesori, în care tenacitatea în muncă și metoda nu erau pe măsura curajului și a generozității, Adrian Marino a sfârșit blestemul «manolic» al începuturilor entuziaste, eșuate în ruină și dezamăgire. Pe de altă parte, el n-a pornit la drum ca să reducă un handicap, ca să-i ajungă din urmă pe occidentali, întrucât avea din capul locului statutul unui partener de dialog, nu al unui învățăcel de provincie; toți specialiștii îl recunoșteau și-l recunosc drept unul dintre reprezentanții de frunte ai științei literare a vremii noastre”. □ Carmen Mușat prezintă volumul *Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România. Adrian Marino în dialog cu Sorin Antohi* (Ed. Polirom, Iași, 2001). Adept al libertății spiritului critic – scrie Carmen Mușat –, Adrian Marino are în Sorin Antohi un partener de dialog ideal: „Personalitate nonconformistă și – tocmai de aceea – incomodă, promotor consecvent al unei

culturi alternative, pluraliste, de factură liberală, respingând din start orice formă de idolatrie, Adrian Marino pledează convingător pentru libertatea spiritului critic, atât de necesar pentru a depăși complexele de inferioritate [...]. Verva polemică și observațiile pătrunzătoare ale redutabilului teoretician al culturii întâlnesc în Sorin Antohi un partener de dialog ideal, echilibrat și lucid, erudit fără ostentație”. ■ Rubrica *Recenzii* aduce în atenție aparițiile volumelor: *Spațiul dintre corole* de Gheorghe Grigurcu (Ed. Coresi, București, 2000); *Un mileniu de copilărie* de Al. Protopopescu (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000); *Universitățile lui Hitler* (traducere de Radu Pavel Gheo, Ed. Polirom, Iași, 2000); *Românii în opera Notarului Anonim* de Alexandru Madgearu (Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2001); *Introducere în științele comunicării* de Daniel Bougnoux (traducere de Violeta Vintilescu, Ed. Polirom, Iași, 2000).

● [„22”, nr. 17] Suplimentul literar al revistei, nr. 21/ martie–aprilie, conține eseul critic al lui Matei Călinescu *Calendarul ascuns: citind și recitind ficțiuni de Mircea Eliade* – „fragment dintr-un eseu memorialistic mai amplu despre I.P. Culianu și Mircea Eliade”. Scurtul roman fantastic *Nouăsprezece trandafiri*, pe care Mircea Eliade i l-a trimis dactilografiat, conține – spune Matei Călinescu – un „mesaj abil camuflat” legat de personajul central, numit în narațiune A.D.P.: „Astăzi, după ce am descoperit «mesajul atât de abil camuflat» în povestire, nu pot să nu subliniez importanța pivotală a datei istorice, 23 August 1944, care nu figurează explicit în text, dar pe care cititorul avizat o poate calcula cu precizie pornind de la alte date și cifre [...]. A.D.P., asemeni unui Sadoveanu, acceptase și el noul regim, și fusese la rândul său acceptat de acesta, dar în 1966, la distanță de 22 de ani de la 23 August 1944, el se angajează într-un proces de renaștere spirituală prin anamneză. În această perspectivă, dispariția lui Pandelescu poate fi citită și ca un (auto)exil, ceea ce l-ar deosebi de tipul Sadoveanu și l-ar apropia de situația extrateritorială a autorului, cu drumul întoarcerii în țară blocat”. ■ La *Cronica literară*, Ștefan Borbély recenzează volumul lui Dan Petrescu *În răspăr* (Ed. Nemira, București, 2000). Conținând articolele de atitudine pe care autorul le-a publicat de-a lungul timpului în ziarul „Național”, cartea lui Dan Petrescu – opinează Ștefan Borbély – este minată de un maniheism pe dos: „Al doilea aspect pe care-l am în vedere e articularea unei atitudini inchizitoriale în peisajul nostru cultural postrevoluționar, derivat, epigonic, din nesfârșitele campanii de lustrare duse de către Paul Goma. Nu contest nici legitimitatea ca atare a procedesului – benefic în multe cazuri –, nici decizia lui Dan Petrescu de a-și agăța bărcuța de acest spărgător de gheață nimicitor, fiindcă, moralmente, el este îndreptățit s-o facă [...]. Ceea ce contest [...] e înlocuirea unei vulgate maniheiste cu o alta, prin exacerbarăa unor stereotipii incriminante, care nu mai lasă spațiu discuțiilor, fiindcă, sub indiferent ce formă s-ar manifesta el, acest inchizitorialism pătimăș are două constante: conștiința infailibilității celor care îl cultivă și, prin reflex, declasarea morală de principiu, intolerantă, a celor care se întâmplă să fie «victime»”.

25 aprilie

• [„Luceafărul”, nr. 16] Sub titlul *N-avem președinte*, Marius Tupan consideră că atmosfera haotică de la Conferința Uniunii Scriitorilor a fost atent regizată: „Cine invocă amatorismul și diletantismul în organizarea și conducerea acesteia pleacă de la o premisă falsă. Nu credem că autorii – plasați! – să conducă lucrările nu cunoșteau Statutul U.S.R. Dimpotrivă, fiindcă știau ce se poate întâmpla, regizați din culise de către profesioniști, au aruncat perdele de fum în fața votanților, au creat diversiuni și au insistat asupra punctelor minore, tocmai pentru a escamota problemele reale (care nu-s deloc puține) ale breslei noastre. Graba cu care s-a trecut la vot, fără a fi analizate și evaluate prestațiile candidaților la președinție, cum era firesc și democratic, a trădat un scenariu conceput în cele mai mici amănunte, însușit și interpretat de actori care și-au trădat de îndată intențiile. Confuzia și haosul au fost programate, ca autorii prezenți la Conferință să sară dintr-o perplexitate în alta, fără a avea timp să reacționeze”. □ Horia Gârbea publică tableta *Conferința?*, în care descrie sarcastic atmosfera de la Conferința Uniunii Scriitorilor: „Lanț de trădări și crime! Orgolii! Nebunie. Și mai ales: o jalnică, sărmană bătrânețe și o grea neputință. Atâta sărăcie, boală, mai ales mintală, și bătrânețe tristă, încât bieții oameni pot fi cumpărați cu un kil de salam. Părea că sunt mai mulți tuberculoși decât pe Muntele Vrajit”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu aduce în atenție două debuturi: *Romantismul colorat* de Ana-Stanca Tabarasi (Ed. Cartea Românească, București, 2000) și *Ceva proză* de Mircea Damaschin (Ed. Universitas XXI, București, 2000). Partea cea mai consistentă a volumului Anei-Stanca Tabarasi, observă Radu Voinescu, este cea despre simbol: „Partea cea mai consistentă se ocupă de evoluția conceptului de simbol și de relațiile dintre acesta și alegorie. Ana-Stanca Tabarasi s-a familiarizat cu estetica germană și investigația pe care o desfășoară pe linia determinării articulațiilor celor două concepte are siguranță și acea bună așezare proprie unui discurs științific”. Pe de altă parte, proza lui Mircea Damaschin „denotă mâna sigură a unui scriitor care jonglează cu realitatea prin intermediul cuvintelor. Textele lui sunt marcate de detabuizarea limbajului, tipică pentru congenerii nouăzeciști, și pendulează continuu între registrul ludic și cel grav, așa încât nu e de ajuns o singură cheie pentru a interpreta aceste istorii năstrușnice, croite parcă aidoma lumii în care trăim, aparent incoerentă, frizând adesea absurdul”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Iosif Naghiu *Grup de orbi într-o sală de cinema* (Ed. Coresi, București, 2000). Alcătuită din piese de teatru, scenete, skeciuri și monologuri – detaliază Soviany – cartea lui Naghiu mizează pe crearea, prin intermediul redundanței textuale, a sentimentului „vacuității”: „Textele lui Naghiu lasă tot mai mult impresia unor parabole voit indescifrabile a căror finalitate ar fi doar aceea de a ilustra funcționarea absurdului cotidian. Spre deosebire de piesele mai vechi ale dramaturguului, care lăsau uneori sentimentul unui tâlc mai adânc ascuns în spatele bufonadelor tragi-comice, de data aceasta ai, dimpotrivă, impresia, că în aceste texte nu există, și nici n-ar

putea să existe mai mult decât spun ele însele, iar, *semnificat și semnificant*, sfârșesc prin a se identifica în virtutea unui sentiment al vacuităților semantice propriu îndeosebi textualismului”. ■ Mariana Filimon tipărește poezii. ■ Onoriu Colăcel publică proză. ■ La rubrica *Interviu*, Cornelia Marian îl are invitat pe Zigu Ornea. Întrebat despre împrejurările debutului său literar, editorul și istoricul literar răspunde: „Eu am debutat în presa literară tot cu o cronică a edițiilor, în «Gazeta literară», în 1956, și în volum, cum am spus, cu *Junimismul*, de care n-am fost mulțumit și, în consecință, în 1973, am scris o alta pe care am publicat-o în '75, și care se numește *Junimea și junimismul*, păstrând din prima variantă a cărții vreo cincisprezece pagini, și acelea modificate, deci o carte nouă. În viața noastră de scriitori, și mai ales de istorici literari, nu toate, în vremurile acelea, ieșeau cum voiai. Când am început eu să scriu despre Junimea, mi-era frică, la Biblioteca Academiei, de cărțile pe care le aveam. Pentru că inclusiv Maiorescu era atunci interzis”. În continuare, Zigu Ornea relatează, din postura de martor direct, despre cenzura de dinainte de 1989: „Am trăit toți anii ăștia sub cenzură ca editor. Am avut contact, ca să spun așa, direct cu cenzura, dar n-aș vrea să exagerez și țin să spun lucrurilor pe numele lor adevărat. Am mai avut o dată, o convorbire, tot aici la dumneavoastră la radio, cu colegul nostru comun Liviu Grăsoiu, care mă întreba cum am lucrat eu cu cenzura, știindu-mă foarte abil și că am izbutit să public cărți la Editura Minerva, unde eram șeful redacției de istorie literară, cărți importante, care n-au fost jugulate de cenzură. Sigur, era nevoie de multă abilitate și, mai ales, în contactul direct cu oamenii de la cenzură – erau și ei oameni ca și noi, salariați acolo – obișnuiam să îi pun în situația – jenantă – de ignari. «Dacă încerci să tai din cărțile mele, sau din cărțile de care răspund ca șef de redacție sau ca redactor...» Ridicau mâna, numai că nu spuneau că le e frică, că le e frică să nu-i dea afară și că își pierdeau pâinea”. Aflat la capătul unei cariere impresionante, Zigu Ornea explică dificultățile cu care se confruntă un cronicar de ediții: „Mărturisesc sub raportul greutății specifice pentru munca mea, grea e cronică de la «România literară», aceea e o cronică a edițiilor pe care eu o țin la această revistă din 1982, și nici colegii de la «România literară» nu mă lasă, și nici eu n-aș vrea s-o abandonez. Mai țin steagul pentru acest despărțământ din spațiul cultural românesc pe care îl consider foarte important și care tinde spre dispariție din cauza unor măsuri imbecile luate de diriguitorii culturii de astăzi. E o rubrică dificilă care presupune lectura unei cărți de 300-500 de pagini pe săptămână, și după aceea să mai și scrii despre ea. Mai fac și colaționări, să-i verific pe editori. E o muncă grea, epuizantă, dar nu mă lasă inima s-o abandonez, mărturisesc, pentru că dacă o abandonez și eu, nu știu dacă în urma mea vin alții care să mă înlocuiască. Din păcate, spre istoria literară și spre munca aceasta de cronicar al edițiilor, nu prea se îngheșuie tinerii, pentru că e o trudă puțin considerată, vorbesc de editorii propriu-zis, de cei care fac ediții, și, în plus, foarte rău plătită”. ■ Alexandru Cazacu tipărește poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică, sub titlul *Conștiința de sine*, pagini de jurnal. ■ Maria Luiza Cristescu

revine cu partea a patra a eseului *Calea ficțiunii*. ■ Vasile Spiridon salută apariția numerelor 1/ 1998 și 2–4/2000 a *Caietelor Tristan Tzara* (Ed. Vinea, București). ■ La rubrica *Literatura lumii*, Mihai Cantuniari încredințează tiparului partea a doua a traducerii sale din romanul *Rugurile regelui* al scriitorului catalan Pedro Casals.

● **[„România literară”, nr. 16]** În editorialul *Observații naive despre cărți*, Nicolae Manolescu pune problema actului lecturii și oferă o viziune deloc sofisticată a acestuia: „Pentru mine literatura este exclusiv ficțiune. Nu caut în ea adevărul (despre viață și moarte, despre mine și despre lume etc.). Pentru adevăr există alte surse de informare. În literatură, caut povestea. Exact: povestea”. În același timp, criticul dezvăluie unul dintre resorturile interioare ale propriilor cronici: „Problema mea e alta: de a-i convinge pe cei care nu citesc că merită s-o facă. Să le sugerez mai degrabă ce pierd dacă nu citesc decât ce câștigă citind. De câștigat nu câștigă mare lucru. Și în orice caz nu ceva cuantificabil, care să poată fi măsurat, cu alte cuvinte, în termeni preciși. Și, apoi, n-am nici o șansă dacă ei vor raporta (și, cu siguranță, așa vor proceda) câștigurile din citit la cele din activitățile lucrative. Cu pierderile, lucrurile stau puțin altfel: este, în orice pierdere, o doză de ambiguitate, de (da, acesta e cuvântul!) mister, pe care n-o găsim în câștig, nici căutând-o cu lumânarea. Ceea ce pierdem ne stimulează imaginația într-o măsură incomparabilă față de ceea ce câștigăm. Pedagogia bazată pe sugerarea unei eventuale pierderi are resurse mai adânci și mai subtile decât pedagogia câștigului, care e de o banalitate înspăimântătoare”. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu prezintă un nou prozator, Jean Celeste Dimitrescu, autor al romanului *Tango în cârje* (traducere din limba franceză de Christiane D. Schütz și Jean Celeste Dumitrescu, Ed. Mașina de scris, București, 2001). Narațiune a peripețiilor din viața autorului, cartea – spune Alex. Ștefănescu – nu dezvăluie însă un „Papillon român”: „Îl putem considera, în cazul acesta, un Papillon român? Nici atât. Jean Celeste Dimitrescu nu este un scriitor naiv (chiar dacă îi lipsește o pregătire sistematică de literat). Sarcasmul său caustic, originalitatea stilistică agresivă, plăcerea sadică de a șoca prin referiri directe la viața sexuală și prin evocarea unor scene macabre îl înscriu în descendența unor profesioniști ai hărțuirii cititorilor, ca Louis Ferdinand Céline și Henry Miller”. □ În cadrul aceleiași rubrici Gheorghe Grigurcu face o cronică a volumului de poezie al lui Mircea Bârsilă *O linie aproape neagră* (Ed. AMB, 2000), volum care dezvăluie – apreciază el – o „țărănie autentică”: „Dar țărănia lui Mircea Bârsilă e profundă și simpla ei notificare se încarcă de-o fulguranță autentică. Chiar prelevând oarecum întâmplător probe ale textului în cauză, obținem sugestia unei unități morale care stă la temelia acestei producții, neîngăduindu-i risipa stilistică: «Mi-e tot mai greu să mă simt existând: un înger închis,/ din greșeală, într-un pătul» (*Mi-e tot mai greu*). Sau: «Aici, unde numai aburii cailor și întâia ninsoare a iernii/ mai izbutesc să-l scoată din întristare/ pe bărbatul din mine» (*Voi muri, știu bine*)”. ■ La *Lecturi la zi*, Iulian Boldea prezintă, sub titlul *Doamna cu licorna*, jurnalul Norei Iuga *Fasanenstrasse 23. O vară la Berlin* (Ed. Vinea,

București, 2000). Pentru scriitoare – observă Boldea – Berlinul este un oraș cultural prin excelență, în care se simte, încă, chiar și „zâmbetul lui Caragiale”: „Și de undeva, din spate, de după ziduri simți zâmbetul lui Caragiale, cel mai mare scriitor berlinezo-român, care n-a ales deloc întâmplător acest oraș ca loc al exilului său, asumat cu bună-știință. Jurnalul berlinez al Norei Iuga se adaugă celorlalte cărți ale domniei-sale desenând portretul unei doamne cu cățel (dacă luăm în calcul câinele din final) sau al unei grațioase doamne cu licornă. Finalul exprimă tragedia despărțirii de orașul din inimă: «Mâine plec. Ultima seară la Berlin. Tot organismul meu pare un aparat dereglat. Groaza pe care o simt e groaza tribului african care a văzut într-o zi un avion pe cer și de atunci nu mai trăiește decât așteptând să-l mai vadă o dată. Aștept telefonul lui. E ultima noastră întâlnire. Ochii îmi strălucesc de bucurie și în mine e un câine care trage să moară»”. □ La aceeași rubrică, Ioana Băețica recenzează volumul de poezie al lui Liviu Georgescu *Călăuza* (Ed. Axa, Botoșani, 2000): „O poezie ce echivalează în întregime cu gestul smulgerii măștilor, traversată de crisparea neputinței și a eșecului, marcată parcă de limitele constrictive ale realității obiectuale, și care «se aude(ca) un sunet/ același/ prin coaja uscată a copacilor/ fără ecou/ și mintea e prinsă/ într-o pată»”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu repovestește câteva reuniuni ale cenaclului Sburătorul, informațiile fiind preluate din primul volum al *Agendelor literare* ale lui E. Lovinescu: „Ședințele cenaclului lovinescian au cu totul alt aer decât cele ale cenaclurilor de mai târziu. Se citește atât inedite, cât și texte deja publicate, bucăți moderniste sau avangardiste și proze tradiționaliste. Se întâmplă ca audiența să asculte și câte un articol foarte critic refuzat de o gazetă sau alta, la adresa unui confrate. Adeseori cel care citește nu este autorul textului, iar acesta din urmă poate fi declarat de la început sau rămâne incognito. Fiecare ședință este foarte bogată în oferte: proză, eseu, poezie, critică, traduceri (!) și mult teatru. Publicul avea mai multă răbdare, probabil, în anii 20 ai secolului 20, nu numai pentru că lectura dura mult, dar și pentru că eseu, critica și teatrul sunt mai greu de ascultat decât poezia sau proza”. ■ La rubrica *Literatură*, Ștefan Aug. Doinaș publică *Șapte sonete fără rimă*. □ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru tipărește textul *Rabla ideală*. ■ *Cronica edițiilor* a lui Z. Ornea prezintă memoriile ambasadorului american în Turcia Henry Morgenthau din timpul genocidului armean (*Ambasador la Constantinopol. Memorii*, traducere și note de Mihnea Gafița, Ed. Ararat, București, 2000). ■ La *Cartea străină*, Andreea Deciu scrie despre fenomenul deconstructivismului, recenzând, totodată, cartea lui Hillis Miller *Theory Now and Then* (Duke University Press, Durham, 199). ■ Rubrica *Inedit* conține note memorialistice ale lui Mircea Scarlat din vremea când scriitorul era bursier Herder la Viena: „Sub raport cultural, Viena îmi pare un oraș neîmplinit. E drept că aici s-au manifestat mari personalități, dar s-au manifestat exclusiv ca individualități, adesea ostile instituționalului vienez al epocii în care au trăit (Musil, Kafka etc.). Atracția turistică a Vienei – prea flagrant comercializată – nu e de natură să mă dea gata; muzeele, în schimb, sunt

fascinante, ca și biblioteca. Acest oraș care și-a construit vechimea (estompând vechimea reală printr-una truată...) este opera unei lumi bogate, dar nu îndeajuns de rafinată care, la sfârșitul veacului trecut, și-a arătat, ostentativ, bogăția”. ■ Alexandru Ecovoiu tipărește un fragment din romanul său aflat în lucru *Sigma*. ■ La rubrica *Interviu*, Cristina Poenaru îl are ca invitat pe scriitorul român stabilit în America Andrei Codrescu. Vorbind despre cărțile sale, Andrei Codrescu mărturisește că temele acestora se conturează abia la sfârșitul travaliului creator: „Temele le observ abia după ce cărțile au fost scrise, dar alții-s mai buni la acest fel de joc. Fără să mai trudes c la clasificare, pot să spun, da, cărțile cresc una din alta și merg pe niște idei precum: construirea de sine, ciudațenia amuzantă și periculoasă a culturii de mase, metafora (și realitatea) exilului, limitele (corpului și ale geografiei), granițele (metaforice și reale), transgresiunea”.

26 aprilie

● [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 16] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a patra parte a eseului intitulat *Nietzsche*, în care prozatorul discută despre *Nașterea tragediei*. ■ La rubrica *Dialog*, Dumitru Țepeneag continuă să răspundă întrebărilor formulate de Ion Simuț. De data aceasta, prozatorul relatează despre experiența sa ca „român la Paris, în 2001”: „Cum locuiesc în buricul Parisului [...] mă aflu la o bătaie de pușcă de multe din obiectivele turistice importante ale acestui oraș pe care eu însumi, după 30 de ani de sălășluire, nu mă mai satur să le admir: Luvru, Notre Dame, Sena cu podurile sale, iar pe celălalt mal Cartierul latin, Sorbona și atâtea altele. [...] Când nu plouă, toamna, la Paris e splendid! Ca și la București de altfel: «Niciodată toamna nu fu mai frumoasă...». Băteam străzile Parisului cu versul arghezian în minte”. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis scrie despre *Jurnalul de atelier* al lui Aurel Baranga (Ed. Eminescu, București, 1978). ■ În cadrul aceleiași rubrici, Irina Petraș se oprește asupra volumului postum de poezie al lui Mircea Zăciu *Jucătorul de rezervă* (Ed. Biblioteca „Apostrof”, Cluj-Napoca, 2000): „Versurile profesorului sunt, asemenea textelor din singularul volum *Teritorii* al aceluiași, de o rarefiată, dar caldă senzualitate, stăruitoare și creatoare de halou”. ■ Geo Vasile recenzează romanul din 1996 al lui Dumitru Radu Popescu *Francesca și al treisprezecelea apostol* (Ed. Adevărul S.A., București): „...un tur de forță epic și poetic totodată, o construcție plurisecvențială ce reconstituie pe baza celor mai eterogene surse fictive, apocrife, livrești sau metabiografice, viața, caracterul și deznodământul unei comunități transilvane, totul pivotând în jurul protagonistului-narator Mircea Z(ero) Kopros”. ■ Mircea M. Pop prezintă cartea lui Christian W. Schenk *Elegii caliconeze* (Ed. Cronica, Iași, 2000), „...un foarte elegant, interesant și complex (prin diversitate) volum de versuri [...] care s-ar cuveni să fie prezent în biblioteca oricărui iubitor de poezie”. ■ Ionel Necula publică mini-eseul intitulat *Măștile neantului valah. Scepticismul*, în care face o paralelă între Eminescu și Cioran „...similitudinea dintre Eminescu și Cioran în problema scepticismului românesc resoarbe numai

premisele, nu și concluzia raționamentului. În timp ce poetul invoca îndoiala ca pe un factor de echilibru și de reticență la orice direcție aventuroasă, Cioran o privea prin prisma consecințelor ei improductive”. ■ Sub titlul „*Lexiconul negru*” – o carte incorectă Bogdan Suceavă semnalează greșelile de documentare făcute de Doina Jela în privința participării tatălui său la represiunea comunistă: „Includerea unei singure persoane nevinovate (Ion Suceavă, la pagina 266 a „*Lexiconului*”) pe lista torționarilor invalidează întreaga carte și ridică serioase semne de întrebare asupra competențelor autoarei”. ■ Aura Christi publică poezii.

27 aprilie

● [„*Dilema*”, nr. 426] Adela Rogojinaru publică articolul *Literatura pentru copii – sau fals tratat despre pudoarea în literatură*. ■ Radu Cosașu este prezent cu tableta *Presupuneri de care, probabil, nimeni nu are nevoie*.

[APRILIE]

● [„*Apostrof*”, nr. 4] Numărul este dedicat în întregime anchetei inițiate de Marta Petreu pe tema importanței și semnificației figurii tatălui în viața scriitorilor români. Într-un scurt preambul, Marta Petreu își motivează demersul: „Ideea unei anchete despre «Lumea taților» (formula îi aparține lui Stefan Zweig) nu mi-a venit nici din literatură, nici din psihanaliză, ci doar din nostalgie, din dorul de tatăl meu. Am presupus că și pentru alți scriitori figura tatălui a fost și este importantă”. La întrebarea „*Ce a însemnat pentru biografia dvs. (evenimentială și spirituală) ratăl dvs.?*” au răspuns 24 de scriitori (din 75 solicitați), printre care Nicolae Breban, Livius Ciocârlie, Ruxandra Cesereanu, Florin Faifer, Nicolae Manolescu, George Bălăiță, Gabriela Melinescu, Ioan Vieru, Irina Petraș, Mircea Muthu, George Vulturescu, Bianca Balotă, Dorli Blaga. □ Nicolae Breban: „... afinitățile între «tată» și «fiu» există cu necesitate, chiar dacă au o «altă» formă sau culoare sau «sunet» – ca și diferențele, opozițiile ce s-au instalat odată cu intrarea mea în pubertate și când «lui» i s-a părut, probabil, că întâiul său născut se depărtează de «felul și rasa» Brebanilor și când au apărut printre noi primele semne ale unei divergențe acute, subtile, profunde și tenace, ce urmau să dureze și mult după stingerea sa din viață, violent, în 1962, în visele ce mă urmăresc de atunci, de aproape patru decenii și în care cearta noastră aprinsă și misterioasă continuă aproape noapte de noapte. [...] Ce «rețin» eu însă din acest «lung cortegiu de vise» este «prezența» sa «încăpățânată» sub diferite măști, el ce visase să devină actor și care a regretat toată viața că a trebuit să se supună voinței «bătrânului», el ce fugea cu regularitate în Capitală, inventând tot felul de urgențe și năpădea în teatrele vremii, sorbindu-i pe actorii-vedete de atunci, de la Tănase la Vraca, Birlic, Ion Talianu sau Aura Buzescu”. □ Livius Ciocârlie: «Istoria l-a frânt repede pe tata. Dintr-o «autoritate» în treburile orașului, a făcut din el un mărunț funcționar. S-a devotat atunci familiei. Între altele, serviciile succesive pe care, năzuos, le-am schimbat, toate prin el și datorită respectului ce i se purta

în continuare, le-am obținut. Marea lui bucurie era să-i ceri ceva. Rezolva prompt, cu aerul că n-a fost decât un fleac. Pe măsură ce noi, băieții lui, ne făceam un rost, nu-și mai găsea el unul. Nu se aștepta la vreo schimbare și nici n-a apucat-o. Se întrista văzând cu ochii. Spunea: «Ce bună ar fi o moarte acum!» Îl mai ținea treaz, la datorie – datoria de a trăi – iubirea pentru mama. Avea convingerea că nici o alta femeie nu-i ajungea nici până la genunchi, convingere pe care n-o împărtășeam. [...] Capabil, ca și tata, de a-mi susține părerea dincolo de orice argument rațional, periodic ne certam. Nu i-am adus nici o satisfacție. Visase să mă trimită pentru studii la Paris. La unsprezece ani, mă îndemnase să fac comentarii scrise despre cărți. Articolele mele de semiotică i se vor părea farfastăcuri – ceea ce și erau. Pe toate planurile l-am dezamăgit. Am început să public literatură abia după dispariția lui. E, poate, ultimul sacrificiu pe care l-a făcut pentru mine. Impulsul absurd, exasperat, al scrierilor mele este acela de a-i da mulțumirea de care l-am lipsit”. □ Ruxandra Cesereanu: „Îi datorez tatălui meu formația de cititor pasionat de poezie și multe alte fapte spirituale. Faptul că i-am dedicat o carte de poezie (sumbre, ce-i drept) spune îndeajuns de multe. I-am dedicat-o făcând aluzie și la împăratul roman al cărui nume îl împărtășește tatăl meu și despre care am discutat adesea cu el, dat fiind că era un împărat nebun și excentric (deși bunicul meu care era preot l-a botezat astfel în virtutea numelui Sfântului Domițian, patron al zilei de naștere a tatălui meu). În dedicația mea, însă, «împărăția» tatălui meu era un gest de tandrețe”. □ George Bălăiță: „Subiectul Tatălui este primordial. Ați avut o idee bună, Marta Petreu. Există un proces Tată-Fiu. În ce mă privește (de fapt, în ce *ne* privește!) toate argumentele pledează în favoarea lui. Dar nu sunt încă pregătit să vorbesc despre asta”. □ Florin Faifer: „Multă lume din Iași, poate și prin alte locuri, și-l amintește ca pe un profesor de elită, un captatoriu rostitor de la catedră (din păcate, nu am asistat niciodată la prelecțiunile lui), impunând prin dicțiunea aleasă a ideii, ca și prin prezența prin care vibra, carismatic, unda eredității italo-austriece. Și mai era, «bătrânul viking», până la trăirea patetică (uneori, de un pitoresc epic, de viziuni rocamboliste: cu cincisprezece mii de cai albi ar fi purces oricând spre Prut, să ia înapoi ținuturile furate), mai iubitor de țară decât mă simt în stare să fiu. Vremurile pe care le-am parcurs nu m-au încurajat să cultiv asemenea emoții”. □ Gabriela Melinescu: „Tatăl meu are privilegiul de a fi ingrât fiind strălucitor în obscuritatea sa tiranică. Pe mine m-a interesat mult tatăl meu – mai ales după ce aflasem de la mama că ea nu a vrut ca eu să vin pe lume, ea făcuse totul să mă avorteze, în îngrozitoarea iarnă a anului 1941, fiind împiedicată de un viscol nemaipomenit urmat de o ninsoare care nu s-a oprit toată noaptea, paralizând circulația timp de o săptămână. Tatăl meu voia ca eu să vin pe lume și se bucurase de viscol și zăpadă. El spera să aibă un băiat, un aliat, cineva care să-l urmeze în arta lui de ebenist, într-un fel un complice atenuând dezechilibrul produs de faptul că mama născuse o fată, pe sora mea Tatiana, și domneau în casă două femei. [...] Mai târziu, în «războiul atomic al părinților», eu am fost mereu de partea tatălui meu. Totuși, tatăl meu

rămâne un necunoscut, cel care găsea soluții bizare pentru bolile mele: colicile corpului meu nervos erau calmate când tata pune capul meu pe inima lui. Bătăile inimii lui calmau spasmele din burta pruncului nervos”. □ Ioan Vieru: „Tatăl meu nu se autocaracterizează victimă (ceea ce este de fapt, cu asupra de măsură!), ci un erou supraviețuitor, ca aproape toată generația sa de ființe normale, considerând că toți românii trecuți de 60, 70 de ani ar trebui să fie felicitați. Îl văd destul de rar pe tatăl meu și atunci pe fugă. Îi povestesc cum arată Europa, cum sunt în alte părți oamenii, ce-i pe acolo cu intelectualul, cum merg lucrurile. Deși nu a fost plecat niciodată în străinătate, îmi spune cu amărăciune că nicăieri lucrurile nu merg mai prost ca aici, considerând totuși că, în general, locul românilor este în România”. □ Nicolae Manolescu: „Aveam probabil șapte sau opt ani, când am descoperit că tatăl meu, un bărbat elegant și prezentabil, de aproape cincizeci de ani, se bucura de un imens respect printre alți bărbați care mi se păreau la fel de «bătrâni» ca și el, deși îi fuseseră elevi. Domnul profesor Petru Apolzan era o celebritate în lumea școlii din Sibiu, unde își mutase catedra în timpul războiului al doilea. Suplinise catedra lui Emil Cioran, plecat cu o bursă în Franța, până când acesta, nemaiîntorcându-se, tata obținuse titularizarea. [...] Acel respect cultivat și solemn pe care i-l arătau domnii foști elevi s-a întipărit în mintea mea de copil iar diferența de vârstă între tata și mine m-a făcut să mă tem de el și să nu mă apropii sufletește. Teamă nu era fizică. Tata nu ne-a bătut niciodată, pe fratele meu și pe mine. Nici în alt fel nu ne-a pedepsit. Era destul să ne privească sever și tăcut, ca să înțelegem că trebuie să-l ascultăm. Era și un ardelean decent, care nu-și exprima sentimentele. Nu cred să-mi fi spus vreodată că ține la mine. Acest lucru putea rezulta din grija pe care o arăta față de toți cei dragi, din sacrificiile cotidiene pe care le făcea el, ca să ne cruțe pe noi, copiii”. □ Mircea Muthu: „Tatăl meu, avocat de vocație, cum îl caracteriza prietenul său, profesorul Nicolae Mărgineanu, a fost, zic eu, reprezentativ pentru o anumită parte din inteligenția transilvană românească, distrusă sistematic în epoca dictaturii proletare. Era născut într-un sat de pe valea Mureșului superior și făcea parte dintr-o numeroasă familie de preoți cu ascendențe, probate documentar, până în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea. În cartea pe care mă pregătesc s-o scriu despre dispariția tragică a familiei noastre tatăl meu ocupă un loc central. Două momente extrag din memorie. Primul: ridicarea lui în crucea unei nopți de noiembrie din 1950, nu înainte însă de percheziția de rigoare și cu noi (mama și cei doi frați mai mari) înșirați lângă perete, înghițind înjurături și încasând câteva palme, fără să știm vreodată pentru ce! După doi ani abia am știut unde se află și l-am vizitat la «vorbitor» la Bicaz, apoi la Canal și la Capul Midiei. [...] N-a făcut politică, a fost închis fără motivație și fără judecată, fiind eliberat după cinci ani – culmea! – cu scuze și cu «Domiciliu Obligatoriu» pe Buletin. S-a stins în urma unui atac de cord în 1972, înainte de a vedea debutul meu editorial”. □ Irina Petraș: „Tata era, *avant la lettre*, «prosumatorul» și mă crescuse și pe mine în ideea că tot ceea ce era făcut de mână și minte de om aş putea face și eu, la o adică. Mai avea o

dorință uriașă de a ști, de a alunga cât mai multe umbre și cețuri. Tot ce afla îmi explica pe îndelete și mie. Într-o seară, îmi aduc aminte, cred că aveam vreo 8 ani, m-a întrebat dacă am observat că roțile de la locomotivă au o porțiune compactă. Observasem. «Mocănița» trece prin centrul târgului meu (Agnita) și era un personal familiar. De ce erau așa, m-a întrebat. Cum în camera alăturată mă aștepta o carte proaspăt cumpărată pe leul de bomboane (*Inimă rece*), am răspuns: «Nu știu și nici nu mă interesează». S-a albit la față. A urmat o muștru-luială metodică și calmă (n-am primit niciodată nici o palmă; o privire ori o vorbă nemulțumită erau pedeapsă mai dureroasă decât orice bătaie) despre ce înseamnă să fii om, despre mintea omenească, lucrul cel mai de preț pe care-l ai, despre cum trebuie hrănită mereu – ca un ogor, aveam să citesc peste decenii în caietele eminesciene –, despre cum se cuvine să treci prin viață cu toate simțurile în alertă, înregistrând și încercînd să înțelegi tot tot ce poți înțelege, că doar așa viața are rost și lumea are un înțeles”. □ George Vulturescu: „Dacă m-a influențat «tatăl»? Da, puternic. Acelei «respingeri» de suprafață, de comportament, îi corespundea, subteran, o comuniune cu simbolurile lumii sale arhaice. Scrisul meu a devenit oglinda în care mă puteam citi, *întors*, în ea. Dar «lecțiile» sale dure care m-au maturizat? Iată, prima mea «bătaie» în sat, la horă. A fost să fie o fată la mijloc. Unul dintre «feciorii» satului a tras cuțitul spre mine. Nu știu când l-am tras și eu, dar îi văd fulgerarea șișului prin ani, mai ales *când scriu îl simt în mână*. Celălalt a înlemnit: nu credea că port cuțit. Cuvintele i-au înghețat în gât. N-a mai fost nevoie, din fericire, de lovituri. L-am învins *prin gest*. Dar în familie am avut un moment greu; pentru mama a fost dureros, cred că a fost prima noastră ruptură, nu își mai recunoștea «copilul». Devenisem bărbat? Tata a tăcut zile întregi după care mi-a spus, cu o vehemență greu de îndurat, pe care o simt și azi: «Să nu fugi din fața altuia, că te omor eu. Dar dacă trăgeai tu primul cuțitul te omoram eu, tot eu, în bătaie!»”. □ Dorli Blaga: „Prima amintire a imaginii tatălui meu este foarte timpurie. Ea a fost confirmată de părinții mei, atunci când le-am povestit-o. Ei o situau în timp, când aveam doi ani și mai locuiam la Berna. Se făcea că eram în pat, culcată, într-o cameră mai mult prelungă, în semi-întuneric. Patul era de copil, având niște gratii. Ușa era întredeschisă. A intrat Tata, i-am văzut chipul, deasupra patului. Era serios, tăcut. Nu zâmbea, mă privea. Și a făcut un gest de dojană, cu degetul arătător, spunând: «Dorli! Dorli!» Atât. Am aflat mai târziu că refuzasem să dorm. [...] Următoarea amintire este după aproximativ un an, de la Viena (împlinisem deja trei ani). Este amintirea unei senzații, a unui sentiment, nu a unui fapt. Un sentiment de «bine», de liniște, de pace, care, poate, atât de intens, plăcut, nu l-am mai simțit niciodată. Locuiam în clădirea Legației României, de pe Prinz Eugen-str., la unchiul meu, ministru. Părinții mei încă nu închiriaseră o locuință și ocupau două camere la legație. Patul în care dormeam era plasat între două ferestre înalte. Era relativ întuneric (ferestrele nu aveau obloane). Eu stăteam în pat, liniștită, cine știe cu ce gânduri de copil (nu mi se citea seara, dar eu îmi inventam povești înainte de-a adormi). În același timp

urmăream pe tavan luminile farurilor unor mașini ce treceau silențios și rar pe stradă, descriind un semicerc pe tavan. Și adormeam. Sentimentul acela de *pace* nu l-am mai trăit”.

● [„Convorbiri literare”, nr. 4] Cassian Maria Spiridon publică un eseu despre *Gheorghe Grigurcu și autonomia cronicii literare*: „Întreaga sa operă critică, clădită și structurată din cronici literare, este un caleidoscop, un cristal cu nenumărate fațete prelucrate de mâna unui desăvârșit bijutier”. ■ În interviul acordat lui Cassian Maria Spiridon, Petru Ursache remarcă faptul că, supusă unor campanii de denigrare, personalitatea lui Eminescu iese întărită: „...campania împotriva lui Eminescu se întoarce exact împotriva acelor care o patronează. După fiecare repriză, indiferent de intensitatea atacului, personalitatea poetului crește”. ■ Sub titlul *O pledoarie pentru stagnare*, Gheorghe Grigurcu se declară împotriva tezei susținute de Ion Simuț (într-un articol intitulat *Rezistența vechii ierarhii de valori* publicat în revista „Familia”, nr. 2/2000), conform căreia „ierarhia valorilor literare impusă în anii '70 pare să reziste nemodificată”: „Tactica d-lui Simuț e precisă, am putea spune geometrică. Pentru a proba că ierarhia literară dinainte de 1989 «rămâne nemodificată», e nevoie nu doar de apărarea constituenților săi de bază (practic, scoaterea lor din discuție, o operație tangentă la tabuizarea creatorilor oficializați în sistemul comunist), ci și de dezavuarea scriitorilor nedreptățiți sau înlăturați în majoritatea cazurilor din motive politice. Asupra acestora se îndreaptă un veritabil tir de suspiciuni, minimalizări, deformări, cu scopul mai mult decât evident al «eliminării concurenței». [...] Încrederii excesive în numele sacrosanctei ierarhii șaizeciste îi succede o neîncredere dizolvantă în toți cei care ar putea-o cât de cât amenința”. ■ Liviu Ioan Stoiciu ridiculizează, sub titlul „*Fauna pișcotarilor*” (*iubitori de literatură*), lansările de carte postdecembriste: „Pentru mine, lansările de carte nu mai au nici o semnificație: sunt doar prilej de vorbe encomiastice fără măsură la adresa autorului, care nu mă mai interesează [...] până în 1989, cel puțin în provincie, lansările de carte erau o ocazie de reunire scriitoricească, la care se putea scăpa câte o șopârlă la adresa dictaturii, însă după 1989 ele n-au devenit decât un fals tratat de cuvinte lingușitoare, de bârfă și de egolatrie”. ■ Miron Kiropol publică partea a XX-a a prozei *Povestea deviaționistului*. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de *Jurnal infidel*. ■ Adrian Dinu Rachieru prezintă cele două volume ale lucrării *Poezia română contemporană* (Ed. Revistei „Convorbiri literare”, Iași, 2000) aparținând lui Gheorghe Grigurcu. Rachieru apreciază, pe de o parte, „informația bogată” și „formulările memorabile” ale criticului, însă dezaprobă, de cealaltă parte, practica autorului de a pune criteriul etic înaintea celui estetic: „Sunt vizibile, în scrisul grigurcuian, nu doar «slăbiciunea» pentru poezii făcuți, conștientizând actul textual, refuzând a fi purtați de stihiiile talentului, ci și interesul pentru dimensiunea morală, impunând un model etic. Credincios acestor premise, autorul nostru, ocupând un loc de frunte în loja criticilor, se războiește cu «notorietățile artificioase», flagelând marile oportuniste. Vrea să-i recupereze

pe cei împinși «pe raftul doi», mai puțin preocupat fiind de producția «vârfurilor» [...], stăruind însă asupra «civilizației» lirismului, palpând nivelul mediu al poeziei, cel care dă seamă de vitalitatea fenomenului. Totuși, dl. Grigurcu – elegant spus – exagerează. Nu-i putem ignora ori minimaliza pe cei care au dat tonul, chiar dacă e vorba de o gesticulație largă, emfatică și de un șir de abdicări morale. Nu putem scrie istoria literară a unei epoci operând cu criterii etice. Mai mult, odată cu scurgerea anilor, biograful se estompează și faptele incriminate scad în importanță, cei în discuție legitimându-se prin operă (dacă există!)”. ■ Secțiunea *Proză* găzduiește patru proze scurte: *O noapte prea scurtă* de Vasile Iancu, *Aventura* de Constantin Simirad, *Moștenitorul* de Ion Țăranu și *Viteză normală* de Radu Tataruca. ■ Vasile Andru este prezent cu însemnări de voiaj. ■ Vasile Spiridon scrie, sub titlul *Apărarea și ilustrarea poeziei*, despre Ioanid Romanescu: „Critica a observat că una dintre trăsăturile importante ale ființei poetizate de Ioanid Romanescu o constituie egotismul aprofundat în sens ludic și activ, având nevoie adeseori de spectacol și chiar de exhibiționism. Mai mult decât o nouă resurrecție a limbajului poetic, pe autorul *Uraniei* îl interesează statutul ontogenetic al acestuia și detectarea unor semne pierdute”. ■ Mircea Petean publică însemnări critice despre Adrian Suciu. ■ Ioan Holban se ocupă de jurnalul lui Tudor Mușatescu: „Rămas aproape singur dintre cei «vechi», Mușatescu consemnează în pagini nostalgice dispariția, pe rând, a reperelor lumii de altădată ce îmbracă acum, atâta cât a mai supraviețuit, hainele pitorescului; altele sunt lucrurile firești și, odată cu metamorfozarea structurilor sociale, se schimbă definitiv peisajul cultural, iar *boema* care a născut, în fond, «mușatismele» se pierde și ea în iluzia derizorie a prelungirii unui «Montmartre autohton defunct, dincolo de decesul lui»”. ■ Monica Răpeanu tipărește poezii. ■ La *Critica prozei*, Daniel Ștefan Pocovnicu aduce în atenție apariția a două volume: *Pretențiile barcagiului Caron* de Val Gheorghiu (Ed. Polirom, Iași, 2000) și *Păsările cerului* de Vasile Andru (Ed. Allfa, București, 1999). ■ Mircea A. Diaconu se oprește asupra volumului lui Șerban Foarță *Opera somnia* (Ed. Polirom, Iași, 2000), antologie care cuprinde două plachete anterioare ale autorului – *Erau ziare, evenimente* și *Un castel în Spania pentru Annia*: „Chiar dacă lui Șerban Foarță i s-a reproșat deseori, într-o formă sau alta, tocmai excesul manierist și formalist, ceea ce admir la această poezie este, totuși, spiritul matein dus la extrem, acea finețe de bijutier anonim, care abolește timpul prin identificarea cu materia pe care o supune cizelării îndelungi”. ■ La *Critica criticii*, Dan Mănuță abordează problema *Sacrul[ui] în literatura basarabeană*, pornind de la volumul Anei Bantoș *Dinamica sacrului în poezia basarabeană contemporană* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000): „În general, teoreticienii și istoricii literari moldo-sovietici se opreau asupra lui Cantemir, Creangă și Eminescu, între care strecurau minori născuți între Prut și Nistru, precum Constantin Stamate. Eminescu era însă câmpul de referință cel mai agreat – desigur, în varianta lui cenzurată drastic și în stil bolșevic. [...] Ana Bantoș află

acum și alte înrâuriri, scoțând în prim-plan poezia lui Lucian Blaga, convinsă fiind că „în spațiul basarabean, Blaga stă alături de Eminescu”.

■ Gellu Dorian pune *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: *Zidul de lacrimă* de Dumitru Țiganiuc (Ed. Axa, Botoșani, 2001), respectiv *Mai înalt decât cerul* de Emanoil Toma (Ed. Astra Nova, 2000).

■ Ion Bălu continuă să scrie despre poezia lui Liviu Ioan Stoiciu: „Poezia d-lui Liviu Ioan Stoiciu rămâne documentul existențial al unui timp demential, al unei umanități aflate la discreția totalitarismului”.

■ Gheorghe Lupu recenzează prima monografie despre Cezar Baltag, semnată de Mircea A. Diaconu (*Cezar Baltag*, Ed. Aula, Brașov, 2000): „În esență, Mircea A. Diaconu, propunându-l generației de azi, aduce în prim-plan imaginea vie a unui poet-cărturar, care poate constitui un model demn de urmat”.

■ Olimpia Iacob prezintă antologia de poezie românească tradusă în limba engleză a lui Adam J. Sorkin (secondat de mai mulți traducători români) intitulată *Day After Night. Twenty Romanian Poets for the Twenty-First Century* (Criterion Publishing, SUA, 1998). Printre autorii traduși figurează Mircea Dinescu, Traian T. Coșovei, Lucian Vasiliu, Dumitru Chiaru, Minerva Chira, Ion Mureșan, Patrel Berceanu, Virgil Mihaiu. Volumul este prefăcut de G. Stănescu: „În partea introductivă, G. Stănescu încearcă în cele opt pagini să ofere cititorului străin o imagine de ansamblu a poeziei românești susținută pe aspectul cauzalității istorice, într-o manieră diacronică. Acest demers permite editorului, poetului și traducătorului Stănescu «schița portret» a identității poeziei românești prin surprinderea câtorva «monumente» ale vibrației lirice (*Miorița*, *Meșterul Manole*, creația poetilor M. Eminescu, L. Blaga, I. Barbu, G. Bacovia, T. Arghezi etc.)”.

■ Mariana Daniela Tane publică poezii.

■ Isabela Vasiliu-Scraha este prezentă cu articolul *Anul 1983, Anul „Mircea Vulcănescu”*, în care amintește de marea reușită a culturii române constituită de publicarea, în 1983, în plină dictatură comunistă, a lucrării lui Mircea Vulcănescu *Dimensiunea românească a existenței*.

■ Ion Roșioru semnalează apariția volumelor *Albe cetățile negre* de Ion Hadârcă (Ed. Garuda-Art, Chișinău, 1999), *Corabia sinelui* de Mircea Rotaru (Ed. Vasiliana, 1998) și *Bătălia pentru Basarabia* de Adrian Dinu Rachieru (Ed. Augusta, Timișoara, 2000).

■ Simion Bărbulescu atrage atenția asupra a patru debuturi românești: *Impozit pe dragoste* de Melania Cuc (Ed. Macarie, Târgoviște, 1999), *Sergent în legiunea stricnină* de Adrian Alui Gheorghe (Ed. Cartea Românească, București, 1999), *Eu și Păcăliciul* de Daniel Grosu (Ed. Vis, Vaslui, 1999) și *Anotimpuri de trecere* de Cătălin Țârlea (Ed. Albatros, București, 1999).

■ La *Critica debuturilor*, Dan Bogdan Hanu scrie despre o plachetă a lui Ionel Gheorghiu (fără a preciza însă nici titlul și nici locul de apariție).

● [„Cuvântul”, nr. 4] La rubrica *Teme*, Nicolae Manolescu distinge, în poezie, între simbol, a cărui descifrare reclamă un act interpretativ, hermeneutic, și imagine, care este valoare doar prin frumusețea sau insolitul ei: „Există obiceiul încetățenit, printre profesorii de literatură, de a căuta în poezie simbolistica. În ochii lor, orice analiză literară este un act hermeneutic: «Ce vrea să spună poetul?»»,

aceasta e întrebarea-cheie. Ideea că unii poeți nu vor să spună decât ce spun pare o absurditate. Hugo Friedrich a vorbit despre «transcendența goală» a poeziei moderne, dar nu s-a gândit că ar putea fi vorba și în plan lingvistic de o astfel de transcendență goală, când, adică, poemul nu se compune din metafore ori din simboluri, ci doar din imagini. Spre deosebire de simbol, imaginea poate fi citită în sine, pentru frumusețea sau pentru insolitul ei. Simbolul implică un *dincolo* de care imaginea se dispensează”. ■ Sub titlul *Neopașoptismul*, Mircea Mihăieș prezintă volumul *Adrian Marino în dialog cu Sorin Antohi. Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România* (Ed. Polirom, Iași, 2001), descris drept „un dialog scânteietor despre cultură, politică și despre destinul României într-o Europă ce nu mai are nici răbdare, nici chef de balurile etnocentriste păguboase în care prea mulți dintre intelectualii români se complac”. ■ La rubrica *Literatură*, Nicoleta Sălcudeanu se ocupă de volumul lui Tudorel Urian *Proza românească anilor '90* (Ed. Albatros, București, 2000). Realizând „un portret de grup” al scriitorilor români din ultimul deceniu al secolului al XX-lea, spune Nicoleta Sălcudeanu, Tudorel Urian se arată optimist în ceea ce privește romanul românesc actual: „Pornind de la prezumtiva «criză» a romanului românesc, vânturată cu tot mai multă îngrijorare prin opinia publică literatoare, Urian, mult mai optimist, decide că nu-s motive de îngrijorare. Refuzând să jalească la catafalcul răposatei proze, el, mai pragmatic, își suflecă mânecile, scrie recenzii cu formă fixă, le adună într-o grămadă, apoi le împarte pe căprării, după chipul și asemănarea autorilor”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Nicoleta Cliveș scrie despre cartea lui Liviu Malița *Alt Rebreanu* (Ed. Cartimpex, Cluj-Napoca, 2000). Meritul analistului, apreciază recenzenta, este de a sfida locurile comune ale receptării lui Rebreanu și de a-l situa ferm pe autorul lui *Ion* în zona tradiționalismului și chiar a romantismului târziu: „Deconstruind «pudorile criticii» sau, mai degrabă, asediind locurile ei comune, L. Malița vede în Rebreanu un scriitor tradițional, respinge teza naturalismului său și o amendează pe cea a expresionismului, de care prozatorul ardelean se apropie în măsura în care «romantismul său funciar» îl obligă s-o facă”. ■ Octavian Soviany semnalează apariția, în traducerea Norei Iuga, a volumului lui Oskar Pastior *33 de poeme cu Petrarca* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000). ■ Sub titlul *Ultimele poeme închipuite ale lui Matei Vișniec*, Al. Cistelean se oprește asupra volumului *Poeme ulterioare* al dramaturgului (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Autorul, explică Cistelean, ascunde, sub aparente banalități cotidiene, spaime existențiale profunde: „...Matei Vișniec, vorbind ca despre fleacuri cotidiene, vorbește, de fapt, de o maladie transparentă a existenței, de o iminență letală. El vede lumea pe un ecran al spaimelor, chiar dacă traduce aceste spaime în colocvialități”. ■ Sub titlul *Adolescența lui Emil Cioran*, Dr. Mircea Gelu Buta îl psihanalizează pe tânărul Cioran: „Cercetându-și limitele, adolescentul Cioran va întreprinde o acțiune prin care va încerca să-și «dezidealizeze părinții», deoarece creșterea reprezintă un act agresiv și în orice adolescență există de obicei «o moarte simbolică», cea a părinților”.

• [„Familia”, nr. 4] În editorialul său, Ion Simuț afirmă că *Discuția despre canon continuă*: „Am început să discutăm sistematic despre canon în revista «Familia» în numărul 9 din septembrie anul trecut. Am preluat o temă de reflecție care plutea în aer, fiind implicată în dezbaterile aprinse despre ierarhia de valori, despre revizuiți sau despre imaginea literaturii române contemporane. Nu ne-am propus o dispută teoretică în jurul termenului de canon, deși e inevitabilă opțiunea pentru o anumită definiție sau accepție a noțiunii, ce a circulat la noi mai intens doar în ultimii patru-cinci ani. Solicitățile noastre de colaborare au fost adresate, în principiu, tuturor acelor care au ceva important de spus în legătură cu acest subiect”. În continuare, criticul orădean preia sugestia lui Dumitru Țepeneag privitoare la relația dintre canon și ierarhie, aplicând-o pentru a diferenția canonul estetic de cel politic: „Dumitru Țepeneag mi-a atras pe bună dreptate atenția că, în articolul preliminar, m-aș face vinovat de o confuzie între *canon* și *ierarhie*, propunând și o definiție pentru primul termen: «Canonul este suma principiilor mai mult sau mai puțin teoretice care, odată aplicate, duc la stabilirea unei ierarhii». Preluând această accepție, ar trebui să discutăm cum se schimbă canonul estetic cu un altul și de ce natură ar fi acesta. Dacă e relativ clar că în anii proletcultismului s-a consolidat un canon ideologic, politizat, trecând în plan secund argumentul valorii estetice, e la fel de clar că schimbarea de paradigmă a vizat în deceniul șapte înlocuirea criteriilor politice cu cele strict estetice, atât cât au putut fi apărute în mod subversiv față de oficialitate; lucrurile sunt prea bine cunoscute, ca fenomen general, ca să nu mai fie nevoie să intrăm în detalii. Și totuși, disputele încap și în acest spațiu. De pildă, Marin Preda și Nichita Stănescu (evident, din generații diferite) s-au impus pe criterii pur estetice, sau are un amestec detestabil și criteriul politic? Părerile sunt împărțite. Lupta dintre canonul estetic și canonul ideologic nu a încetat de prin 1960 și până în 1989. După 1990, când criteriul estetic pare a fi învins definitiv în conștiința celor mai mulți, au apărut noi conflicte. Canonul estetic ar putea fi dislocat fie de un canon etic, fie de un canon comercial, ultimul rezultat din aliajul dintre violență, sex și umor. E de meditat apoi și la un alt tip de conflict: între unicitatea canonului estetic, specifică modernismului, și pluralitatea canoanelor postmoderniste. Nu asistăm cumva chiar la dispariția canonului și, odată cu el, chiar a criteriilor? – e o neliniște pe care ne-o semnalează Sorin Alexandrescu într-un eseu din volumul *Privind înapoi, modernitatea*”. □ La dezbaterile despre canon inițiate de Ion Simuț participă, în numărul curent, Mircea A. Diaconu, cu textul *Suferințele... canonului literar*: „Premisa de la care se pornește îndeobște în definirea metabolismului unei literaturi este aceea a progresului, modernitatea impunând ideea că orice nouă paradigmă înseamnă depășirea celei, cronologic vorbind, vechi, ineficiente, uzate. Dacă perspectiva pe care ne-o asumăm nu este modernă, ci postmodernă, atunci mă întreb de ce, în cazul literaturii noastre, revalorificarea trecutului nu a depășit nici tentația luptelor între generații și nici convingerea acestei superiorități? Trecând peste faptul că «bătălia» are, totuși, cauze extraestetice, iar convingerea

superiorității e tratată autoironic sau se raportează la «generația» imediat anterioară și oficializată, răspunsul ar putea porni de la precizarea pe care o face Gheorghe Crăciun într-un număr din «Observator cultural», că paradigma și canonul nu sunt concepte sinonimice. [...] Cele două nu sunt concepte sinonimice pentru simplul motiv că paradigma nu vizează cu adevărat istoricitatea fenomenului literar, ci doar succesiunea anumitor etape diferite, văzute în individualitatea lor. Canonul, dimpotrivă, este definit tocmai prin perspectiva diacronică pe care o presupune și care se reflectă în modul de (re)citare a întregii literaturi. Ca să zic așa, superioritatea funcțională a acestui din urmă concept este legitimată de capacitatea lui de a impune ca lege niște mutații asupra întregului și a determina anumite opțiuni supraindividuale, atât în ceea ce privește viitorul, cât și în ceea ce privește trecutul unei literaturi. Ca într-un fantast joc de puzzle, odată cu întuirea amprentelor viitorului în palma extrem de accidentată a prezentului, trecutul este recitat și reinventat în funcție de sensibilitatea și noile *forme* acceptate drept normă. [...] Canonul nu mai este un model abstract și nu mai are o forță represivă, ci una proiectivă, descătușând posibilitățile de reinterpretare, pe când paradigma se afirmă ca posibilitate exclusivistă prin care trecutul se elimină ca depășit”. ■ Gheorghe Grigurcu tipărește aforisme. ■ La rubrica *Sertarele exilului*, Norman Manea publică intervenția *Utopie și anti-Utopie*, pe care a susținut-o la Forumul de la Biblioteca Publică din New York pe 25 octombrie 2000. ■ Luca Pițu încredințează tiparului eseu *Ion Omescu, iară nu Ian Kot*, iar Daniel Vighi proza memorialistică *Spre miezul nopții povestim ca la Hanu-Ancuței*. ■ Radu Țuculescu este prezent cu pagini de proză. ■ La *Cronica literară*, Ioan Moldovan aduce în atenție apariția volumelor *God's Ear* de Iulian Frunțașu (Ed. Slow Dancer Press, London, 1988) și *Dittes* de Romulus Bucur (Ed. Slow Dancer Press, London, 1988). □ În cadrul aceleiași rubrici, Doina Curticăpeanu scrie despre monografia lui Viorel Ștefan și Traian Ștef *Dimov* (Ed. Aula, Brașov, 2000): „...păstrându-și identitatea poetică, autorii întreprind o incursiune critică într-o lume fascinantă unde orientarea ne este facilitată prin câteva puncte de observație privilegiate. Luminarea coordonatelor simbolice ale imaginarului unui poet cu a cărui operă criticii au inefabile afinități e înfăptuită în temeiul familiarizării intense și îndelungi cu universul instituit de scriitor”. ■ Alexandru Pintescu, Ion Dumbravă și Cosmin Perța publică poezii, iar Stelorian Moroșanu, proză. ■ Secțiunea dedicată lui Mircea Horia Simionescu conține opinii critice semnate de Nicolae Bârna și Marian Victor Buciu. □ Nicolae Bârna: „Importanța lui Mircea Horia Simionescu în peisajul literar postbelic e superioară aceleia a operei proprii. Fără să fie inițiatorul unui curent literar și fără să fi devenit șef de școală (el aparține unui grup literar colegial, de «egali», fără lider autoritar), scriitorul s-a aflat, chiar de la primele cărți, în postura de întemeietor și, prin exemplul oferit, a avut rolul de catalizator al conturării și consolidării uneia dintre cele mai originale căi de înnoire a prozei contemporane. Proza lui este rafinată, ludic-livrescă, ironică și burlescă, nu fără a dezvălui și o componentă nostalgică

și sentimentală, ținută sub control de preeminența intelectului și a viziunii estetice”. □ Marian Victor Buciu: „...scrisul lui Mircea Horia Simionescu este un text organic original, proteic, caleidoscopic, impunând o formulă generală care a uimit puternic la primul volum al tetralogiei *Ingeniosul bine temperat*”. □ În interviul acordat lui Ion Simuț, Mircea Horia Simionescu vorbește, între altele, despre originile „Școlii de la Târgoviște”: „Sintagma îi aparține lui Dan Culcer. Când a folosit-o, în «Vatra», prin anii '80, încheiasem în două substanțiale întâlniri, memorări, povestea aventurilor târgoviștene, dar și adausurile prietenilor de aiurea, întâlniți la București. Țin minte că, fiind amândoi (Culcer și cu mine) descendenți de militari, am avansat gluma că Școala s-a format din «armata» nesfârșitelor bătălii ale copilăriei, dar că sosise vremea (sugerată și de o sculptură rusească) să schimbăm săbiile în condeie...”. □ În cadrul aceleiași secțiuni, Mircea Horia Simionescu publică proza *Morcov cu susan și liliac*.

● [„Orizont”, nr. 4] Intervievată de Ioana Copil Popovici, Adriana Bittel vorbește despre rolul determinant pe care l-a avut în existența sa Nicolae Manolescu: „...la toate cotiturile hotărâtoare ale existenței mele adulte, Nicolae Manolescu a fost acolo. În 1970, la un cenacul pe care-l conducea, el mi-a făcut cunoștință cu un fost elev din Sibiu al mamei sale – Toma Roman. Sunt 30 de ani de când sunt căsătorită cu Toma Roman. Sau: Nicolae Manolescu m-a adus, în 1972, la «România literară», unde sunt și azi. El m-a îndrumat de la poezie spre proză [...]. Mai sunt și altele pentru care îi datorez recunoștință: atmosfera amicală, destinsă din redacția noastră, faptul că mă duc cu mare plăcere la «slujbă», unde mă simt tare bine [...]. Ne e prieten, nu șef, ca Ivașcu”. ■ Ilinca Ilian recenzează volumul Adrianei Bittel *Întâlnire la Paris* (Ed. Compania, București, 2000): „...autoarea ne propune un concentrat de «Bittel», format din proze noi și vechi, capabile să pună în lumină în modul cel mai deslușit liniile de forță ale prozei sale”. ■ Cristina Chevereșan este prezentă cu eseu *Discursuri feminine: identitate și diferență*. ■ În eseu *Feminismele în România*, Voichița Năchescu explică de ce sunt utile la noi teoriile feministe: „...ele oferă modelul unui demers intelectual care permite pluralitatea opiniilor (exprimate adesea cu multă îndârjire), în contextul unor *revendicări comune*. Cât despre feminismele culturale, ele mai prezintă un avantaj: faptul că demersul cultural nu pierde din vedere implicațiile sale politice. Într-o țară care a avut mult de pierdut datorită insuficienței reflecției asupra consecințelor politice ale scriiturii, criticile feministe oferă modele alternative viabile”. ■ În cadrul secțiunii *Paradigma feminină*, Adriana Babeți tipărește eseu *Orlando, Albertine*. ■ Livius Ciocârlie este prezent cu *Fragmente*. ■ Daniel Vighi și Viorel Marineasa publică proză. ■ Rubrica *Harfa de iarbă* conține poezii de Mihai Octavian Ioana. ■ Ion Arieșanu semnalează apariția volumelor: *Noblețea din aer* de Eugen Bunaru (Ed. Marineasa, București, 1999); *Rugăciuni în infern* de Theodor Damian (Ed. Axa, Botoșani, 2000). ■ La *Cronica edițiilor*, Alexandru Ruja recenzează volumul lui Laurențiu Ulici *Mitică și Hyperion* (Ed. Du Style, București, 2000): „Laurențiu Ulici era un căutător, un spirit neliniștit. Forând

mai adânc în cultură și coborând în istorie, preocupat să afle specificul sufletului românesc, el crede a-l fi găsit în acest nedefinit, ca proporție, amestec de Mitică și Hyperion. Viziunea este, până la urmă, tot literară, fiindcă cele două personaje aparțin felului în care au văzut lumea două genii. Este modul propriu de a-i citi pe Eminescu și Caragiale. Un mod unic prin conotațiile pe care le aduce și simbolurile pe care le descoperă, ce-i aparțin lui Laurențiu Ulici și unicității sale de a citi și interpreta literatura”.

● **[„Steaua”, nr. 4]** În editorialul său, Adrian Popescu se ocupă de alegerile noului Consiliu al Uniunii Scriitorilor și al președintelui USR, subliniind faptul că una dintre cele mai importante calități ale reprezentanților scriitorilor trebuie să fie „simțul social și comunitar”. ■ Sub titlul *Haosmosul provincențial*, Luca Pițu răspunde cu întârziere la ancheta revistei din luna ianuarie 2001 cu tema *Centru versus Provincie*: „Normalerweise (și nu în situații acute), Centrul bănuiește provincia că suferă de complexe de inferioritate gălăgioasă, iar ea îl acuză de fudulia complexului superiorității exhibate... și doar în momente critice, exasperante, de provincialism; doar la vremuri grele își proiectează în el propriile neajunsuri, cu toate c-ar fi mai economic să-și introjecteze calitățile aceluia. [...] Provincia e, prin urmare, slabă, dar activă. De câte ori dorește să-și exploateze cu abilitate complexe de inferioritate, ajunge departe, până în centrul Centrului, unde nu are decât să i se substituie, să-i preia prerogativele și hibe, asemenea Revoluționarului de Profesie după ce-l demolează pe Autocrat și apucă timona corăbiei statale. Iar Centrul, de s-ar culca pe lauri, purtat de sentimentul românesc al fălniciei sale, încântat să e buricul țării, s-ar găsi în postura iepurelui ahileic ajuns din urmă, ba și întrecut”. ■ Radu Mareș își continuă „studiul de caz” despre Dana Dumitriu, vorbind de această dată despre romanul politic *Întoarcerea lui Pascal* (1979): „Azi, toată povestea a devenit artificială. Un articol de gazetă, scris pe deasupra și de un începător, într-o chestiune atât de specioasă cum e eficiența economică a unei investiții (prezumată) n-are cum duce la un proces care să se lase și cu o condamnare [...]. Că totuși a fost așa odată, iată un motiv pentru a demonta mecanismele absurde ale unui sistem politic. Însă romanul psihologic [...] în concepția Danei Dumitriu se leapădă programatic de așa ceva. [...] Dezinteresate total de valorile morale absolute, personajele alcătuiesc cupluri în interiorul cărora se observă și se judecă folosind răutatea ca instrument. Romanul psihologic trăiește așadar din complicație și subtilitate”. ■ Rubrica *Portrete din exil* este consacrată lui Virgil Ierunca, prezentat, în eseu *Exorcistul*, de Doru Pop. □ În continuare, Virgil Ierunca răspunde mai multor întrebări ale celui din urmă. „Mai este necesară «exorcizarea» României de demonii trecutului, astăzi când tot mai mulți «intelectuali» vorbesc despre inactualitatea opoziției comunism/anticomunism?” – Virgil Ierunca: „Demonii sunt ai prezentului, nu ai trecutului. Azi și nu ieri s-au ivit intelectuali care să filosofeze asupra inactualității opoziției comunism/anticomunism. Ieri, sub totalitarism, opoziția aceasta părea trăită cotidian, în ciuda riscurilor și a compromisului. Înțeleg perfect (deși nu aprob)

de ce un intelectual parizian, fost tovarăș de drum spre Moscova, susține așa ceva: își oblojește conștiința încărcată. Dar cineva din Est care a trăit sinistru experiență totalitară în direct n-are aceeași motivație”; „Arivismul, parvenitismul sau slugărnicia sunt numai câteva dintre «calitățile» unei specii de scriitori români care mărșăluiesc într-un ritual al rușinii prin cultura noastră. Care sunt categoriile decăderii în literatura noastră de acum?” – Virgil Ierunca: „Oportunismul unor scriitori de azi [...] nu mai are nici o scuză. Totul merge suficient de prost în România ca să insistăm și asupra a ceea ce a fost dobândit: libertatea pentru un intelectual de a se manifesta pe toate planurile, de la mass media până la politică și de la carte până la universitate. Această libertate reprezintă unul din marile bunuri aproape consolidate. Totuși arivismul, slugărnicia, parvenitismul mai fac victime”. ■ Sub titlul *Început de anchetă la Mailmaison*, Nicoale Balotă tipărește un fragment din *Abisul luminat*, lucrare memorialistică despre închisorile comuniste. ■ Horia Căpușan aduce în atenție apariția volumului de scrisori către Virgil Ierunca ale lui N. Steinhartd intitulat *Dumnezeu, în care spui că nu crezi...* (Ed. Humanitas, București, 2000), corespondență în care, spune Căpușan, „fratele Nicolae de la Rohia se arată a fi iubitor al spusei concentrate, lapidare și pline de ascunsă tensiune”. ■ La rubrica *Inedit*, Ioan Pinteza comunică un text al lui N. Steinhartd despre B. Fundoianu: „Aproape cu desăvârșire dat uitării, cel mort în 1944, poetul Benjamin Fondane (nouă cunoscut sub numele de Fundoianu) atrage iarăși atenția și interesul publicului și cercurilor culturale din Franța. Este iarăși citit, comentat și bănuieț a fi un precursor”. ■ Sub titlul *O rudă săracă: Nicolae Labiș*, Gheorghe Grigurcu glosează despre soarta postumă a operei poetului, prea puțin prețuită la justa sa valoare: „Refuzat de I. Negoieșcu [...], însă rămas obiect de cult pentru un cerc tot mai restrâns de devoți, în genere colegi de generație, Nicolae Labiș face, în literatura română de azi, figura unei rude sărace. Gloriei sale din anii '50-'60 îi succede o semiaceptare stânjenită. E prezent mai mult în conștiința publică grație mediatizării de care s-a bucurat timp de decenii prin intermediul manualelor școlare, decât de atenția oamenilor de litere. [...] ...însă, în ciuda tuturor acccidentelor de recepție și chiar a derogărilor de la propria-i rigoare tematică și morală, poezia lui Labiș rămâne în viață, rămâne în picioare. Ea vădește coerența unei viziuni originale, transparența unei profunde confesiuni, magia unei experiențe sufletești în unicat”. ■ Florin Mihăilescu recenzează volumul lui Constantin Pricop *Seducția ideologiilor și luciditatea criticii* (Ed. Integral, 1999), reproșându-i autorului omisiunea de a-i cita contribuțiile asupra subiectului din volumele proprii *Conceptul de critică* și *E. Lovinescu și antinomiile criticii*. ■ Anca Noje tipărește eseul critic *Jurnalul de scriitor – un bestseller în devenire*, dedicat literaturii memorialistice românești de la Mihail Sebastian la Mircea Zăciu. ■ Mihaela Ursa îi aduce, sub titlul *Cronicarul cel viteaz*, un omagiu lui Gheorghe Grigurcu cu prilejul împlinirii vârstei de 65 de ani. ■ D. Vatamaniuc publică articolul „*Gorunul*” lui *Blaga în contextul literaturii române și universale*.

• [„Tomis”, nr. 4] Sub titlul *Uniunea Scriitorilor din România – în slujba literaturii și culturii naționale*, Eugen Uricaru încredințează tiparului textul conferinței pe care a susținut-o la Adunarea generală a Filialei Dobrogea a USR: „USR de află în preajma unor alegeri care vor avea rolul de a consfinți reguli democratice pentru toți membrii săi. Conferința Națională a USR va mandata un nou Consiliu și o nouă conducere operativă, care să lupte pentru interesele scriitorilor în următorii patru ani”. ■ Victor Corcheș publică partea a doua a recenziei volumului lui Dumitru Micu *Istoria literaturii române de la creația literară la postmodernism* (Ed. Saeculum I.O., București, 2000). ■ La *Cronica literară*, Nicolae Rotund prezintă *Dicționarul esențial al scriitorilor români* coordonat de Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu (Ed. Albatros, București, 2000): „Aproximativ 160 din cei 322 de scriitori trecuți în *Dicționarul esențial* (deci cam jumătate) aparțin literaturii române de după război. Cu toții sunt foarte importanți, «esențiali». În aceste condiții mă văd obligat să constat că acel al treilea clasicism românesc pe care eu îl aștept de atâta timp, iată, a sosit”. ■ La *Cărți și semnificații* este semnalată, de către Nicolae Motoc, apariția volumului *Pornind de la zero* de Cassian Maria Spiridon (Ed. Cartea Românească, București, 2000). ■ Sub titlul *O carte în discuție*, Dan Perșa și Evelina Cârligeanu scriu despre volumul lui Florin Șlapac *Fără pereche* (Ed. Univers, București, 2000). Dan Perșa: „*Fără pereche* e o proză neptunică, într-un sens oarecum apropiat de cel pe care Negoitescu i-l dădea cuvântului”. ■ Nicoleta Voinescu publică proză, iar Iulian Talianu, Ion Roțioru și Aurelia Zmeu, poezii. ■ Sub titlul *Tineri poeți basarabeni*, Liviu Capșa alcătuiește microfișe critice despre Gheorghe Chiperi, Ghenadie Nicu și Teo Chiriac.

• [„Viața Românească”, nr. 3–4] Numărul se deschide cu patru eseuri despre Constantin Brâncuși scrise cu prilejul împlinirii a 125 de ani de la nașterea sculptorului. Autori: Ion Iliescu (*Brâncuși ne reprezintă fundamental*), Dan Grigorescu (*Brâncuși și arta arhaică*), Bucur Crăciun (*Brâncuși, esențializator al formei*) și Grid Modorcea (*Apa*). ■ Secțiunile dedicate poeziei conțin poeme semnate de Ștefan Aug. Doinaș (*Uite care e treaba, Anunț important, Mai așteaptă*), A.I. Zăinescu (*Eu nu știu cum să-ți spun că ești frumoasă, Satul de sus, Gutuile, Trandafir sub lună, Despre o floarea-soarelui grea, rotitoare-mi spun zilele, Îmbrățișați de gând, Această grație, Pe degete, Abatoarele de greieri, Cioplitorul*), Adam Puslojic (*Ultima ziuă de naștere. Lui Nichita, la 66 de ne-ani, Tăcere, la aniversare, Chipul de aer*), Pan Izverna (*Rondelul Morii lui Dumnezeu, Rondelul prințului Sabie-Ruptă, Rondelul florilor de landă, Rondelul soarelui sângeri, Rondelul zăpezilor divine, Rondelul turnului de ivoriu, Rondelul vânelor frumoase, Rondelul lămpilor stinse, Rondelul Armaghedonului, Rondelul lunei de toamnă*), Vasile Tărășeanu (*Domnul vameș dialogând cu poetul, Diogene dialogând cu un câine*), Vlad Neagoe (*Mama cadâna, Răsul roșu, Căutând celălalt mal*), Gelu Vlașin (*Atac de panică*), Alexandru Bănulescu (*Răstimpul dezghețului, Vânăre de urs – catren fabulistic, Povestea de la sâmbra oilor,*

Prohodul în luncă, Sprânceana de gând regăsit), Theodor-Alexandru Voiosu (*Lumina cea dintâi, Încotro?, Sărut, Păcăliciul, Pastel de război, Ezitare, Ghicitoare pe o piatră de suflet, Numai o stea..., Peisaj, Întrebare, Geneza, Deșarte priviri, Fuga din Olimp, Drumul din moarte, Odată cu toamna, Fata din oglindă, Pastel după un tablou*), Ion Andreiță (*Între două bătaii de aripă, Au vrut să alunge porumbeii din țară, Cină de taină, Veghe de doi, Psalmul din Valea Păpușilor, Licitație, Ora tristeților, Psalm, Aproape o clipă*), Mihai Ignat (*Klein spuse*). ■ Secțiunile dedicate prozei cuprind pagini de jurnal de Marin Mincu, proza scurtă *Șoseaua* de Alexandru Ecovoiu, fragmente de jurnal de Traian Chelariu, proză scurtă de Eugenia Tudor-Anton (*În anticameră*) și un fragment din romanul *Traveler* de Sorin Comoroșan. ■ Sub titlul *Orizontul filozofic al poeticii lui Ion Pillat*, Cornel Mihai Ionescu descrie viziunea lui Ion Pillat despre clasicismul clasic grecesc ca având drept temeiuri modelele teoretice ale lui Winkelman și Nietzsche, cu preferință pentru primul: „Modelul hermeneutic al lui Winkelman în lectura lui Ion Pillat devine evident în momentul în care acesta extinde asupra tuturor manifestărilor spiritului elin rezultatul îngemănării din care Nietzsche făcuse să se nască doar «tragedia atică»”. ■ Gheorghe Bulgăr scrie despre *Mihai Sadoveanu și problemele limbii noastre literare*. ■ Sub titlul *Moromeții, crochiu genetic* Ion Bălu vorbește despre geneza romanului lui Marin Preda: „Mai bine de un sfert de veac, Marin Preda a refuzat cu obstinație să vorbească despre geneza primului volum din *Moromeții*, deși despre celelalte romane: *Risipitorii, Intrusul, Moromeții II, Delirul* a relatat fără reținere întâmplările și evenimentele ce le-au inspirat. În anul 1977, în *Viața ca o pradă*, prozatorul a ridicat parțial vălul de umbră de pe întâiul său roman, dar abia după ce scrisorile lui Marin Preda către Aurora Cornu au fost publicate în 1998 de Eugen Simion, elaborarea cărții și atitudinea scriitorului față de propriul roman pot fi explicate”. ■ *Ancheta „Vieții Românești”* este dedicată *Revizuirilor literare*. □ Sub titlul *Reformă, revoluție, revizuire*, Caius Traian Dragomir glosează despre normalitatea revizuirilor în cadrul oricărei istorii literare: „Cultura are o funcție patrimonială, așa cum este, de asemenea, una ierarhizantă – cele două funcții sunt, evident, corelate. Patrimoniile se constituie, în principal, în funcție de ierarhii; uneori ierarhiile sunt obligate să țină cont de patrimoniile constituite spontan. Vin apoi reformele, revoluțiile, revizuirile – omul istoric se gândește pe sine și tinde să dea civilizației și culturii sale o nouă înfățișare, care nu este alta decât noua sa imagine”. □ Cu o formulă concisă, Gheorghe Grigurcu spune că „revizuirile literare sunt ele însele un act critic”. □ Vorbind despre „furia” revizuirilor literare de după 1989, Constatin Ciopraga atrage atenția asupra faptului că, în fața eternității, creatorii se înfățișează nu atât cu păcatele lor, ci mai ales cu „ceea ce au construit durabil”. □ În opinia lui Marin Mincu, revizuirea trebuie să fie un act critic lucid: „Este firesc ca orice revizuire să fie efectul unui *act critic* lucid, argumentat prin instrumentele analitice și de evaluare ale disciplinei pluridisciplinare ce poartă numele de *critică literară*. [...] Revizuirile literare

sunt normale în orice etapă a receptării, indiferent de motivațiile socio-politice sau estetice, tocmai pentru buna funcționare a mecanismelor de selectare periodică a valorilor și de restabilire organică a ierarhiilor”. □ Pentru Florin Mihăilescu, revizuirile sunt un lucru absolut necesar: „Revizuirile sunt aerul care reîmprospătează circulația sangvină a creației culturale și de aici necesitatea lor”. ■ George Gibescu scrie despre *Paul Zarifopol*, descriind viziunea scriitorului despre critică: „Ideile lui Zarifopol asupra conceptului de critică, exprimate cu o solidă conștiință teoretică, pot fi decupate din studii precum *Mahalagism și critică de artă*, *Despre critica rentabilă*, *Înțelegerea literară*, *Capricii dogmatice*, *Obligații literare*, *Arta judecării cărților*, *Clasicii* etc., înscriindu-se, în genere, în curentul de idei literare și estetice ale timpului, ilustrând critica estetică, teoria relativizării valorilor și perisabilitatea artei, recunoașterea structurilor literare, cu disociații fine, fondate pe raționalismul său funciar”. ■ Rubrica *Documente* publică scrisori din arhiva Anton Dumitriu. ■ La *Comentarii critice*, Gheorghe Grigurcu aduce în atenție apariția volumului lui Al. Paleologu *Politețea ca artă* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). ■ În cadrul aceleiași rubrici, Nicolae Bârna scrie despre romanul neterminat al lui Mircea Nedelciu *Zodia scafandrului* (Ed. Compania, București, 2000). Calitatea fragmentelor de roman rămase de la Nedelciu, spune Nicolae Bârna, constă în îmbinarea dintre „artificiul” textual cu „substanța” romanească: „Dincolo de valoarea ei intrinsecă, cea mai frapantă «contribuție» pe care această nouă carte a lui Nedelciu o aduce la limpezirea peisajului literar rezidă, probabil, în faptul că ea învederează implicit potrivirea neconflictuală a așa-zisei «substanțe» (omenești, existențiale, ideatice etc.) cu artificii (experimentul, «ingineria» textuală etc.), compatibilitatea armoniasă a continuității cu «ruptura»”. ■ Sub titlul *Nichita Danilov prin labirintul finței*, Mircea A. Diaconu se oprește asupra volumului poetului *Suflete la second-hand* (Ed. Vinea, București, 2000). Vizionarismul poetic al lui Danilov, explică Mircea A. Diaconu, este pus în evidență de modul în care acesta structurează detaliul: „Vizionarismul, așa cum se construiește în această poezie, nu este numai rodul prezenței unor personaje și spații care transgresează din real în simbolic și fantast, nici numai al desfășurării unor scenarii construite pe atenuarea mișcărilor, ca și cum timpul, oniric, ar fi supus unei descompunerii lente. [...] Toate acestea își au sursa într-un mod propriu de a selecta *detaliile* care devin obiecte în sine”. ■ Doina Ruști scrie despre *Două romane milenariste – Orbitor de Mircea Cărtărescu și Mesia lui Andrei Codrescu*: „Spre deosebire de Cărtărescu, Andrei Codrescu își folosește înclinațiile analitice pentru a persifla cu finețe automatismele simbolice și narrative aflate în modă și sintetizează, după modelul marilor scrieri, ceea ce i se pare important și autentic, pornind de la evenimentul trăit la cel știut din cărți. [...] Dacă în *Orbitor* interesează mai cu seamă nașterea imaginii, în *Mesia* se situează pe primul loc trecerea în spațiul virtual, respectiv în eternitatea supravegheată de spirite avangardiste”. ■ Rubrica *Cronica ideilor* conține eseurile *Există o viață după moarte? Filozoful Immanuel Kant și vizionarul Emanuel Swedenborg* de Dieter Schlesack, *Pe calea*

către școala filosofică a lui Nae Ionescu de Marin Diaconu și Om și misiune sau ontologia corelativității de Viorel Dorel Cherciu.

MAI

1 mai

● **[„Observator cultural”, nr. 62]** Rubrica *Informații* relatează despre desfășurarea, în perioada 25–28 aprilie, la Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș, a celei de-a cincea ediții a Seminarului de literatură româno-britanic. Manifestarea, cu tema *Ce înseamnă să fii scriitor – Procesul de creație literară*, s-a bucurat de prezența scriitorilor britanici și români John Burnside, Russel Celyn Jones, Menna Elfyn, Janice Galloway, Michael Simmon Roberts, Caius Dobrescu, Ion Manolescu, Marian Popescu, Ruxandra Cesereanu și Santha Attila. ■ Secțiunea *Eveniment* este consacrată frământărilor interne din Uniunea Scriitorilor după decizia Consiliului Uniunii de reconvocare a Conferinței și pentru desfășurarea unui alt doilea tur de scrutin în vederea alegerii unui nou președinte. □ Ion Bogdan Lefter face un rezumat al evenimentelor care au declanșat neînțelegerile: „Conferința a decis tot prin vot ca alegerea să se facă prin scrutinul adunării și nu de către Consiliul Uniunii, cum stipula Statutul modificat în 1997 (în condiții – atunci – de totală ilegalitate). Participanții au adoptat amendamentul, de la microfonul prezidiului anunțându-se că alegerea președintelui se va face cu «majoritate simplă». Apoi s-a votat. [...] Apoi s-au anunțat rezultatele. Cunoscute deja: Uricaru – 256, Manolescu – 251, Breban – 38, Sin – 13, Frora – 9, Gibescu – 5, Nicolescu – 2. Totalul voturilor exprimate: 583. Valide: 574 (anulate: 9). Prin urmare, nici un candidat nu a obținut majoritatea necesară de 292 de voturi (50% plus 1 din 583). Și a început cearta... Partizanii lui Uricaru au pretins că rezultatul trebuie să rămână așa. [...] De partea cealaltă, susținătorii lui Manolescu au cerut turul al doilea de scrutin. Blocajul a durat circa 2 ore. Oricum, scrutinul secund nu mai putea avea loc atunci întrucât, după votul prim, circa trei sferturi din adunare plecase! Cum partizanii lui Uricaru nu cedau în fața raționalității și a legalității, s-a ajuns să se invoce chiar și scindarea Uniunii. Considerind că se merge prea departe, Manolescu a parasit Aula anunțând că nu poate continua cursa în atari condiții și că se va retrage și din Consiliu”. ■ Redacția informează despre Colocviul organizat la Cluj de Asociația de Literatură Comparată din România, publicând și câteva texte ale comunicărilor susținute. ■ La împlinirea unui an de la moartea lui Ovid S. Crohmălniceanu, Roxana Sorescu publică *Fișa de dicționar* consacrată criticului din *Dicționarul general al literaturii române*, iar Herbert-Werner Muhlorth deapănă câteva amintiri despre

acesta sub titlul *Crohmălniceanu la Berlin*: „Am învățat foarte multe de la Croh, ascultându-l, oferindu-i prilejul să-și pună în evidență formidabilul său spirit critic și erudiția fenomenală. Mărturisesc [...] că am învățat de la Crohmălniceanu în trei ani mai mult decât în cinci ani de facultate. Dar asta se datorează, înainte de toate, acestui om cu totul excepțional, extrem de cultivat și comunicativ”. □ În același context este publicată și o scrisoare inedită a lui Elias Canetti către Ovid S. Crohmălniceanu: „Dragă Domnule Crohmălniceanu, Îmi amintesc foarte bine întâlnirea noastră de la Viena, din toamna lui 1965. M-a frapat prenumele dumneavoastră «Ovid» și ați avut gentilețea de a-mi explica folosirea prenumelor latine literare în româna modernă. Discuția care a urmat după întrebarea mea și răspunsul dumneavoastră au avut o calitate literară admirabilă. Vă mulțumesc pentru felicitările dumneavoastră cu ocazia Premiului Nobel. A fost singura scrisoare care mi-a parvenit din România și am fost mișcat văzând că a fost a dumneavoastră. Regret mult că nu citesc românește. Altfel aș fi avut plăcerea de a putea citi una dintre cărțile dumneavoastră. Mă aflu deja în plină vârstă a patriarhilor, cu o stare de sănătate acceptabilă: ea îmi permite să scriu încă – singurul lucru care contează. Încă o dată: mulțumesc mult. Cu prietenie, Elias Canetti”.

■ Sub titlul *Canonul și tarotul*, Carmen Mușat scrie un articol polemic la adresa considerațiilor despre canon ale lui Eugen Simion apărute în ziarul „Curentul”: „Reducând semnificațiile termenului la una singură, cea de «regulă care stă în spatele creației», distingând, imprecis și arbitrar, între canon (cu accepția de regulă) și model – nedefinit, dar considerat «mai repede schimbător» decât canonul, Eugen Simion trage o serie de concluzii grăbite, dovezi ale unei gândiri aproximative, articulate în absența oricărei informații bibliografice necesare abordării unei probleme atât de controversate, cum este cea de față. [...] După această (pseudo)definiție extrem de restrictivă a canonului, dl Eugen Simion argumentează de ce nu crede în posibilitatea revizuirii canonului (utilizat, de data aceasta, fără nici o tresărire și fără nici o precizare terminologică suplimentară, în accepția de «ierarhie», de «listă») și, cu atât mai puțin, în șansa impunerii unui nou canon. Aici, «perspectiva critică» invocată de dl academician, când nu se reduce la parti-pris-uri generaționiste și idiosincrazii personale, se dovedește sublimă, dar cu desăvârșire absentă”.

■ La *Recenzii*, Ștefania Ciurea prezintă volumul lui Gheorghe Grigurcu *În răspăr* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). „Culegere de interviuri, articole, polemici, completate, în unele cazuri, de microeseuri explicative”, explică Ciurea, cartea este pătrunsă de spiritul polemic al autorului: „Gh. Grigurcu este scepticul pe care nu îl satisfac ierarhiile deja stabilite; «ros de incertitudini, apăsător de gândul posibilei erori», cum se autocaracterizează într-un interviu recent acordat lui Alex. Ștefănescu, Grigurcu își construiește singur propriul sistem axiologic, în care prioritățile sunt acordate de multe ori nu autorilor celebri în conștiința publică. Poziția sa cvasisingulară și spiritul contestatar apar în majoritatea articolelor sale”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Lucia Simona Bumbu aduce în atenție apariția volumului didactic al lui Iulian

Boldea Ana Blandiana. *Monografie, antologie comentată, receptare critică* (Ed. Aula, Braşov, 2000).

2 mai

● **[„Adevărul literar şi artistic”, nr. 565]** La rubrica *Paralele inegale*, Daniel Cristea-Enache îl interviează pe Virgil Nemoianu. Întrebat, în calitate de fost student al lui Edgar Papu, despre poziţia sa asupra protocronismului, Virgil Nemoianu răspunde că este vorba doar despre una dintre multele idei ale profesorului şi cărturarului Papu, idee care a fost mult „umflată” de către unii din jurul său: „Edgar Papu era un profesor absolut colosal. L-am iubit imens şi am învăţat mult de la el. Printre altele avea însuşirea extrem de frumoasă şi interesantă de a fi într-o continuă efervescenţă, de a lansa fără întrerupere idei noi, de a se situa pe poziţii paradoxale, de a-şi «epata» auditoriul chiar. [...] Ei bine, una din aceste multiple idei emise întruna de Papu a fost desigur şi cea cu «protocronismul». Sunt convins că el nu i-a dat mare importanţă. Dar au sărit pe ea unii şi alţii ca nişte fiare şi au transformat-o într-un soi de idol”. Cât priveşte relaţia dintre postmodernism şi canon, explică Nemoianu, ele sunt două „realităţi” culturale şi literare opuse, una efemeră, cealaltă durabilă: „Postmodernismul [...] e un fenomen trecător. «Canonul» – de fapt, valorile estetice, iar esenţialmente umanismul literar însuşi – e un fenomen mult mai durabil. [...] În fond tot ce e valoros se menţine mai bine decât am crede, reverberează de-a lungul veacurilor”. Pe de altă parte, urmează Nemoianu, în România comunistă s-au instaurat şi valori false sau „inverse”, astfel încât o revizuire a canonului literar postbelic este absolut necesară: „Sub comunism (ca şi sub orice dicatură) se pot instaura scări de valori false şi chiar inverse. Aşa s-a întâmplat şi în România. Tot ce s-a scris în ultimii 50 de ani trebuie recitit cu maximă atenţie şi «canonul» se cere reorganizat”. ■ La *Cronici*, Teodor Vârgolici recenzează volumul al patrulea al *Agendelor literare* ale lui E. Lovinescu, îngrijite de Monica Lovinescu şi Gabriela Omăt (Ed. Minerva, Bucureşti, 2000). Excelent editate, *Agendele* lui Lovinescu – scrie Vârgolici – oferă imaginea cenaclului Sburătorul ca un adevărat laborator de creaţie: „Axul central al jurnalului îl constituie şedinţele săptămânale, duminicale, ale cenaclului Sburătorul, în celelalte zile făcând însemnări ce decurgeau nemijlocit din ambianţa şi raporturile stabilite în cadrul cenaclului. În mod frecvent, însemnările sunt laconice, sincopate, aşternute pe hârtie aproape zilnic. Corelând însemnările zilnice într-o viziune de ansamblu, avem imaginea cenaclului Sburătorul ca un adevărat laborator de creaţie, în care au fost aruncate la coş şi multe reziduuri, dar din efervescenţa căruia s-au plăsmuit multe viitoare opere reprezentative ale literaturii române”. ■ Mariana Şora şi Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Luceafărul”, nr. 17]** Sub titlul *Manipulări primejdioase*, Marius Tupan se declară împotriva posibilei prezenţe a lui Eugen Uricaru în fruntea Uniunii Scriitorilor: „Impus de Laurenţiu Ulici, ci nu ales de filiala clujeană, în postura de

vicepreședinte, Eugen Uricaru nu a dovedit că e dispus să se sacrifice în folosul obștei noastre. Dimpotrivă, fiind mai mult în aer, căci incursiunile lui în străinătate nu pot fi ignorate, ca și plecările săptămânale la Cluj, când se afla în țară, l-au ținut mai mult pe drumuri și în afara treburilor din Calea Victoriei 115, încât se poate spune că absența sa a devenit proverbială”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu publică prima parte a eseului *Șerban Foarță, un manierist al literaturii române*, în care se arată circumspect față de valoarea estetică a liricii autorului: „Ceea ce face Șerban Foarță nu e revoluționar în literatură, cum li s-ar părea unor entuziaști. Ci e de două ori manieră. O dată avem de-a face cu o pastişare a unor artificii poeticești, cum ziceam, mai vechi, a doua oară cu o copiere a propriului stil. [...] Superficiale, sunând nu numai din coadă dar și din toți solzii, pentru că așa cere regula prozodică, alcătuirile acestea au din poezie doar... muzica. [...] Ca să nu fim nedrepti, vom recunoaște că în această manieră se ascunde ideea originară a lui *poiein*, a face. O neînfrănată patimă de a rima îl atrage pe Șerban Foarță către crearea unei poezii artificiale, către o aglomerare de imagini baroce (ceea ce ar însemna, glumind, un baroc la pătrat) care nu arată a avea alt sens decât a se potrivi cât mai exact între ele”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany scrie despre secțiunea *Introducere în poezia lui Lucian Blaga*, parte a volumului lui Ștefan Aug. Doinaș *Scriitori români* (Ed. Eminescu, București, 2000). Meritul demersului critic al lui Doinaș, apreciază Soviany, este de a surprinde în lirica lui Blaga deplasarea, odată cu volumul *În marea trecere*, de la „scenariul cosmic” la „scenariul apocaliptic”: „«Scenariul cosmic», construit după rețeta poeziei expresioniste, este substituit acum printr-un «scenariu apocaliptic» care «proiectează spre substanță efortul cognitiv și de integrare în univers al unui eu suprasensibilizat de mereu repetata ascundere a Ființei». [...] Căci «natura nu mai e un alfabet utilizat pentru a da tensiunea gesticulației individuale, ea devine o Natură băntuită metafizic, spiritualizată, plină de efluvii mitice și magice – este un alfabet al unei realități de dincolo de ea»”. Astfel încât această cunoaștere apocaliptică dezvăluie în cele din urmă aspectele «mirabile» ale Ființei, inepuizabila ei substanță «criptică» din spatele peliculei «fanice»”. ■ Marian Popa tipărește poezie. ■ Isidor Chicet și Antoaneta Pop Giuvara publică proză. ■ La rubrica *Interviu*, Marina Spalas îl intervieuează pe Ion Zamfirescu, care evocă pe larg războiul de întregire a țării din 1914–1918: „A venit Primul Război Mondial. A durat din 1914 până în 1918. Cu multe episoade, cu multe evenimente. Noi, românii, am mers cu alianța apuseană pentru că ni se promitea retrocedarea Transilvaniei, dar..., dar..., dar trecând prin foarte mari greutăți, pe care a trebuit să le învingem. La un moment dat se părea că suntem învinși. La un moment dat se părea chiar că trebuie să renunțăm la ideea că mai există Stat Român Național. Ocupația germană ne-a impus o pace care însemna o ciopârțire a țării. Pierdeam Dobrogea, pierdeam toată regiunea petroliferă, pierdeam linia Carpaților și ne obligam să ne desființăm armata și să interzicem orice propagandă de istorie și de revendicare românească. Și, totuși, aceasta nu ne-a deprimat. Putea

să ne desființeze moralmente. Am rezistat. Am găsit puterea fizică și morală de a rezista. Educația suferinței – o voință. Este un lucru foarte important pentru noi, românii”. ■ Claudia Ilie Voiculescu și George Peagu publică poezii. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de jurnal. ■ La rubrica *Lecturi*, Gheorghe Lupu îi face un portret poetului Ion Cozmei. ■ Constantin Cubleşan recenzează volumul lui Pericle Martinescu *Odiseea editării „Poeziilor” lui Eminescu în prima sută de ani. 1884–1984* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000): „Este un demers pasionant, cu atât mai mult cu cât excursul nu este o simplă inventariere, venită din partea unui colecționar de cărți rare, ci o exegeză în toată regula, asupra concepției de alcătuire a edițiilor, confruntându-le și comparându-le critic între ele, pentru a puncta gradul de noutate, de originalitate al fiecăruia dintre editori, în parte, ori dimpotrivă, banalitatea și chiar nepriceperea multora, atent la comentariile studiilor ce însoțesc, de regulă, aceste ediții, cu ferma convingere că «a urmări diagrama acestor comentarii efectuate în decursul deceniilor este a contura însăși evoția spiritului modern, a modernității în cultura noastră din ultimul secol»”.

● **[„România literară”, nr. 17]** În editorialul având ca temă Conferința scriitorilor, Nicolae Manolescu condamnă acțiunile lui Eugen Uricaru, care s-a autoproclamat președintele Uniunii Scriitorilor: „Prin gestul său, dl Uricaru nu doar ne expune pe toți ridicolului, dar se descalifică moral. E în firea lucrurilor să ne întrebăm ce fel de președinte va fi, dacă va fi ales, un om care nu respectă principiile și litera statutului, care încalcă hotărârile organismelor de conducere (cum ar fi Consiliul), care minte fără rușine etc. etc. Situația creată de dl Uricaru este penibilă. Scriitorii trebuie să se gândească bine la ce e de făcut”. ■ Sub titlul *Memorie tragică*, Eugenia Tudor-Anton scrie despre volumul memorialistic al lui Toader Buculei *Clio încarcerată* (Ed. Libertatea, București, 2000): „Este o carte de interviuri și de confesiuni care depune mărturie despre suferința și martiriul unor istorici de seamă ai neamului nostru precum: Gheorghe Brătianu, Alexandru Boldur, George Fotino, Const. C. Giurescu, Ioan Hudiță, Alexandru Lapedatu, Ioan Lupaș, Ion Nistor, Vasile Netea, Victor Papacostea, Silviu Dragomir și încă mulți alții plecați dintre cei vii; dar cuprinde și mărturiile unor supraviețuitori ai infernului pușcăriilor comuniste despre care încă va trebui să se mai scrie pentru a se ști adevărul. Pentru a se respecta istoria”. ■ La *Scrisori portugheze*, Mihai Zamfir descrie *Paștele românesc la Lisabona*: „De trei ani încoace, într-o capelă mică de la marginea Lisabonei, românii ortodocși sărbătoreau, discret, Paștele și Crăciunul. Biserița pusă la dispoziție de credincioșii catolici putea fi folosită doar pentru câteva ore în cele două puncte înalte ale anului, la Nașterea și la Învierea Domnului. De trei ani, cei câțiva ortodocși din Capitala Portugaliei, modești și resemnați, se strâneau în micuța capelă lisaboneză, unde un bătrân Arhimandrit grec, ajutat de un preot portughez și de unul român, secondăți de un dascăl rus, oficiau liturghia după tot tipicul. În cele trei-patru limbi ale asistenței, urmând canonul melodic bizantin”. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu critică în termeni duri, sub titlul *Un Sisif al literaturii*

române, istoria literară a lui Dumitru Micu *Literatura română în secolul al XX-lea* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000), considerând-o plină de lacune: „Prezentările scriitorilor sunt sumare, incomplete, lipsite până și de unele informații care figurează în mod curent în dicționare (cum ar fi, de exemplu, data și locul nașterii). În același timp, însă, ele nu sunt nici suficient de concise pentru ca, prin însumarea lor, să se ajungă la o imagine de ansamblu a literaturii române din secolul douăzeci. Textul se lăbărțează adeseori din cauza plăcerii autorului de a spune încă o dată, cu propriile lui cuvinte, ceea ce au spus scriitorii în operele lor. Așa stând lucrurile, lucrarea nu prezintă interes nici pentru cine vrea să afle cum au trăit și ce au scris G. Călinescu, Mihail Sadoveanu, E. Lovinescu, Nichita Stănescu ș.a.m.d. (se poate consulta în acest scop un dicționar) și nici pentru cine e dornic să înțeleagă ce s-a întâmplat esențial în literatura română în secolul douăzeci (există destule eseuri mai clarificatoare pe această temă)”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Gheorghe Grigurcu prezintă, sub titlul *Cele trei exiluri*, volumul memorialistic al lui Bujor Nedelcovici *Aici și acum* (Ed. All, București, 1998). „Clocotind de patos justițiar” – scrie Grigurcu – textele lui Nedelcovici deplâng dezbinarea scriitorilor români în fața abuzurilor regimurilor politice succesive, atât înainte, cât și după 1989: „o parte însemnată a paginilor lui Bujor Nedelcovici e consacrată situației scriitorilor înainte și după 1989. În vreme ce unii susțin că scriitorul nu se cuvine a-și uita menirea, care e cea de-a rămâne în exclusivitate subordonat operei sale, alții opinează că el e moralmente obligat a adopta o atitudine politică, «a ieși în stradă», cum se rostea Camus. Este mai vechea dilemă între «autorul cetățean» sau «angajat» și «autorul pur» sau «nonangajat». Dilemă pe care Bujor Nedelcovici o tranșează în sens camusian: «când vezi de la fereastră că cineva – cu o cască de miner pe cap – ucide cu o băta un trecător, mai poți oare să rămâi liniștit în camera de lucru și să nu ieși în stradă? Mai poți să te numești «artist independent și echidistant» când au fost Timișoara, patru mine-riade, Tg. Mureș, Berevoiești, iar în trecut a existat Canalul Dunăre-Marea Neagră, Sighet și Jilava?»”. ■ La *Lecturi la zi*, Luminița Marcu discută cinci apariții editoriale. Prima este reprezentată de cel de-al patrulea volum al *Fragmentelor critice* semnate de Eugen Simion (*Fragmente critice IV – Cioran, Noica, Eliade, Mircea Vulcănescu*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2000). Analizele lui Eugen Simion consacrate literaturii memorialistice – apreciază Luminița Marcu – sunt entuziasmante: „Analizele lui Eugen Simion sunt cu adevărat extraordinare atunci când se aplică literaturii memorialistice, o mai veche pasiune a criticului: memoriile din închisoare ale Lenei Constante, jurnalul alchimic al lui Vasile Lovinescu, memoriile Aniței Nandriș, romanul autobiografic al lui Lucian Blaga. E vorba despre Luntrea lui Caron, eseul pe care i-l dedică Eugen Simion fiind, cred, cel mai frumos, mai nuanțat și mai convingător text din acest al patrulea volum al *Fragmentelor critice*”. □ A doua este cartea lui Ion Bogdan Lefter *Post-modernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000), care „reușește să reconstituie o serie întreagă de

aspecte. În primul rând atmosfera de dezbateri teoretice pe marginea postmodernismului care a început la noi o dată cu faimosul număr al «Caietelor critice». Apoi reconstituie o voce care s-a pronunțat prompt în favoarea postmodernismului încă de la început. Aceasta e probabil cea mai importantă miză a volumului, pentru că neavând la îndemână aceste texte împrăștiate prin reviste, riscăm să folosim concepte, idei, poziții într-un mod oarecum folcloric, fără ghilimelele de rigoare”. □ Urmează antologia de poezie onirică realizată de Ruxandra Cesereanu *Deliruri și delire. O antologie a poeziei onirice românești* (Editura Paralela 45, 2000): „Ruxandra Cesereanu devine critic atunci când realizează micro-portretele poezilor antologați, dar rămâne poetă în formulările surprinzătoare pe care le găsește, formulări capricioase și metaforice la care cu greu ne-am fi putut gândi, dar care ne arată dintr-o dată o față nebănuită a poezilor aleși. Astfel, Eminescu este un «abisal delirant», Emil Botta «halucinează teatral», Leonid Dimov este «un Merlin oniric», Tudor George, «un truver deliroid», Nichita Stănescu, «un trimbulind prin tunelul oranj», Judith Meszáros, «o îngereasă cu febră», Ioan Es. Pop, «un răbduriu în delirul narativ”. □ În continuare, este prezentat al șaselea volum al lucrării Anei Selejan *Literatura în totalitarism 1956–1960* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „Cu acest al șaselea volum despre literatura română în totalitarism intrăm într-o zonă dramatic diferită de tărâmul fericit al cărții prezentate înainte. Deși dacă ne gândim bine tot într-un fel de vis intrăm, dar un vis urât, un coșmar al istoriei. Un coșmar populat, din păcate, și dacă ar fi să facem un inventar, multe din personajele vieții literare de azi au avut atunci partitura lor. Un astfel de inventar ar fi însă prea trist, sunt lucruri pe care trebuie să le știm, dar despre care nu e plăcut să vorbești”. În fine, recenzenta încheie cu câteva rânduri despre cartea lui Valentin Ionescu *Comicul comentariului călinescian* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), în care – scrie ea – „din păcate umorul nu se păstrează și în textul propriu-zis al studiului, exprimarea lui Valentin Ionescu e de multe ori nefericită”. ■ Rubrica *Literatură* publică poezii de Liviu Georgescu. □ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru tipărește poemul în proză *Proza din poem*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea aduce în atenție apariția unei noi ediții din *Criticile* lui Maiorescu, de această dată prefăcută de Dan Mănuță și îngrijită de Domnica Filimon (Ed. Elion, Iași, 2000). Opera lui Maiorescu – remarcă Z. Ornea – își păstrează neștirbită actualitatea: „E timpul, cred, să ne întrebăm (și să răspundem) despre rostul operei marelui critic azi. Ce spune ea, altfel zicând, generațiilor de azi, cucerite de postmodernism și de alte isme? În primul rând, desigur, opera lui Titu Maiorescu este un moment esențial în evoluția modernă a literelor românești moderne și, îndeplinind un rol istoric, merită și trebuie studiat dacă voim să înțelegem procesul devenirii noastre. Dacă recitim – cum am făcut eu cu, mărturisesc, delectare profesională – opera critică a lui Maiorescu avem a constata, instantaneu, cât de actuală e ea, de fapt”. ■ La rubrica *Inedit* este tipărit un fragment de proză dintr-un volum în pregătire al lui Traian Chelariu. ■ La *Cartea străină*, Andreea Deciu prezintă cartea lui Frank Kermode,

Shakespeare's Language (Farrar, Straus and Giroux, New York, 2000): „Subiectul în sine pare a fi un fel de probă de supra-consacrare a marelui critic: despre Shakespeare nu-și pot permite să scrie, astăzi, decât deja consacrații, un Harold Bloom sau Stephen Greenblatt, un John Berryman sau, iată, Frank Kermode”. ■ *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie glosează pe tema multiplicității eului: „În mod obișnuit, suntem fiecare mai mulți, atât de diferiți între ei încât nici apropiații noștri n-ar fi în stare să-i recunoască pe unii din noi. De aici și sentimentul, greșit, de a ni se fi revelat, într-o anumită situație, adevăratul eu al cuiva. Tot ce ar trebui să spunem este că omul acela a trimis pe altul din el la întâlnire, un eu al lui care nu ne era cunoscut. Această dispersie e determinată de natura socială și dialogică a omului. Relații și poziții în lume diverse ne fac să diferim de noi de la un moment la altul. Eul în raport cu sine însuși e, ce-i drept, mai frecvent și mai constant, dar tot numai unul din noi”.

● [„22”, nr. 18] La rubrica *Dezbateri* sunt consemnate intervențiile participanților la masa rotundă cu tema *Exilul – atunci și acum*, organizată de Grupul pentru Dialog Social pe 18 aprilie 2001. Au participat, printre alții, Mircea Marin, Matei Călinescu, Leon Volovici, Stelian Tănase. □ În intervenția sa, Mircea Martin subliniază că exilul scriitorilor români în perioada postbelică este, înainte de toate, o consecință a regimului totalitar comunist: „În raport cu ceea ce s-a întâmplat mai înainte, regimul dictatorial [...] a produs un paradox de proporții și anume acela că a schimbat natura însăși a exilului. Plecarea din țară a devenit, de fapt, o scăpare, o eliberare. A încetat să mai fie o catastrofă, fiind, dimpotrivă, o ieșire din catastrofă. Un privilegiu și foarte puțin o pedeapsă. Exilul ca refugiu este, deci, o dimensiune a regimului totalitar, un rezultat al lui. Occidentul – Pământ al Făgăduinței. [...] Datorită unei politici concertate a regimului de la București, exilul, exilații au fost considerați de la început dușmani potențiali sau chiar reali. Împotriva lor s-a acționat pe toate căile. Au fost infiltrați, urmăriți, intoxicați, controlați în permanență”. □ Matei Călinescu, la rândul său, detaliază „condiția exilatului” pornind de la propria experiență: „Evident că te simți străin, dar nu complet străin. Identitatea veche coexistă cu o incipientă identitate nouă și lucrurile se complică la infinit. Un exilat sau autoexilat este, deci, în măsura în care își interiorizează privirea celui alt sau își imaginează privirea celui alt, un emigrant sau un imigrant, un refugiat, un minoritar, un etnic binevenit sau dimpotrivă – în America, prin tradiție, foarte tolerantă, imigranții intelectuali, în special, sunt aproape întotdeauna bineveniți”. □ Plecat din România și stabilit în Israel, Leon Volovici punctează faptul că, în cultură, memoria este mai importantă decât ideologia, creând, în sufletul celor exilați, un sentiment de înstrăinare: „Ideologia nu este mai puternică decât viața, decât memoria oamenilor, și ea nu poate împiedica sentimentul de înstrăinare, chiar de «exil cultural», prezent fie și temporar, în cazul acelor, foarte mulți, care vin în Israel după ce au trăit o parte din viața lor într-o altă cultură”. □ În intervenția sa, Stelian Tănase afirmă că istoria literaturii române postbelice nu se poate scrie fără personalitățile scriitoricești

ale exilului: „Exilul a fost o mare dramă. A reprezentat o alternativă culturală neînlocuit astăzi pentru ceea ce înseamnă spiritualitatea românească. Nu se poate scrie o istorie a literaturii, a ideilor în România în ultimii 50 de ani fără numele marcante din exil”.

3 mai

• [„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 17] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a cincea parte a eseului intitulat *Nietzsche*, în care prozatorul discută noțiunea de „fatalism”. ■ La rubrica *Viața literară în scrisori*, Dumitru Țepeneag tipărește mai multe epistole primite de la directorul postului de radio Europa liberă Noël Bernard. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis scrie despre volumul postum al lui Laurențiu Ulici *Mitică și Hyperion* (Ed. Du Style, București, 2000): „În felul lui specific, autorul, deopotrivă critic și priceput observator al fenomenului local de societate, este un cartezian”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile se oprește asupra volumului Adrianei Bittel *Întâlnire la Paris* (Ed. Compania, București, 2001), în care „surpriza cea mare vine din contrastul între omul de carte desăvârșit, poliglot și eseist reputat care este Adriana Bittel, și registrul alert, dezinhibat și de o naturalețe coplesitoare cu care se aștern povestirile”. ■ Mircea Ghițulescu recenzează cartea lui George Banu *Livada cu vișini, teatrul nostru*, tradusă în românește de Anca Măniuțiu (Ed. Allfa, București, 2000). Metoda critică a autorului, spune Mircea Ghițulescu, este una „ideală”: „În tot ce scrie în acest mare text al literaturii secolului XX regăsim nu numai experiența spectatorului celor douăzeci de versiuni scenice, de la spectacolul fondator al lui Stanislavski din 1904, la cel mai recent care ar putea fi al lui Vlad Mugur din anul 2000, dar și o parte din cărțile citite și, mai ales, practica vieții”. ■ Iulia Deleanu încredințează tiparului un eseu critic despre Ion Călugăru. ■ Sub titlul *Pământul sub picioare*, S. Damian publică impresii subiective despre romanul lui Mircea Cărtărescu *Orbitor*.

4 mai

• [„Dilema”, nr. 427] Sub titlul „*La Scriitori*”..., Mircea Iorgulescu scrie despre alegerile de la Uniunea Scriitorilor, pledând pentru dizolvarea instituției și constituirea, pe alte baze, a unor noi asociații de breaslă: „...actualele convulsii de la Uniunea Scriitorilor sunt doar un episod mai epic dintr-un proces început, poate pe nesimțite, îndată după răsturnarea de la 22 decembrie 1989. Uniunea Scriitorilor și-a schimbat atunci, «revoluționar», conducerea, dar fără a se fi revoluționat ea însăși. Modelul evident, deși nemărturisit, al lui Mircea Dinescu, primul președinte de după Revoluție, a fost Zaharia Stancu, deși acest model devenise nu doar irepetabil după dispariția contextului politic în care funcționase, ci și perfect anacronic. Uniunea a intrat atunci într-o dublă criză, nerecunoscută nici până astăzi: dispariția sau măcar schimbarea totală a «domeniului de activitate» și refuzul de a accepta o definiție nerestrictivă a calității de *scriitor*. Mircea Dinescu a

plătit această inadecvare prin, practic, alungarea lui de la Uniune, după ce fusese, inițial, plebiscitat și reușise să obțină, de la noile autorități, nici ele prea dumirite că se intrase într-un alt sistem, oarece înzestrare materială pentru «organizația de breaslă». Succesorul lui, Laurențiu Ulici, a salvat Uniunea de la o dispariție totuși implacabilă, dar prefăcând-o deopotrivă într-o cochilie vidă și într-un fel de SRL cu subordonare politică, fiindcă președintele acestei organizații în principiu profesionale era concomitent și președintele unui partid politic. De fapt, actuala Uniune nu mai este decât pensionara ofilită a prestigiului dobândit până în 1989, iar soluția viabilă nu pare a fi alta decât disoluția, o disoluție urmată, poate, de constituirea, pe alte baze, a unei multitudini de asociații”. ■ La rubrica *Glose*, Z. Ornea tipărește articolul *Eroizarea*, în care se declară împotriva mitizării marilor personalități ale literaturii și culturii române: „...deși i-am iubit pe Maiorescu, Stere, Gherea, Lovinescu, niciodată nu m-am lăsat robit de tentația mitizării lor ca personalități exemplare ale spiritului public. [...] Nimic mai periculos și mai fals decât această tendință spre eroizare și mitizare a unor personalități istorice. [...] Distanța rezervată e mereu cheia [...], abandonarea acestei căi ducând inevitabil în mlaștina naționalismului”. ■ Radu Cosașu publică tableta *Război și pace la parfum de Chanel*.

8 mai

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 566] În eseu intitulat *În apărarea memoriei*, Nicole Balotă pledează pentru „configurarea unei conștiințe a generațiilor ce vor popula secolul viitor” prin conjugarea eforturilor de a descifra și prezerva trecutul ale celor care, asemenea sieși, au trăit direct evenimentele tragice ale secolului al XX-lea: „Nu este de ajuns să-ți întreții memoria, să cunoști trecutul, pentru ca să poți zidi pe el prezentul, dar cunoașterea e necesară pentru a înțelege, a acționa în cunoștință de cauză. Multe din relele de care suferim în zilele noastre își au cauza în relele de care s-a suferit în trecutul apropiat. [...] Să uităm crimele secolului al XX-lea înseamnă a lăsa drum liber crimelor secolului al XXI-lea”. ■ În interviul acordat lui Mircea A. Diaconu, Constantin Ciopraga subliniază necesitatea imperioasă a lucidității în acțiunile de revizuire care au loc, în mod firesc, în orice istorie literară: „După evenimente șocante precum cel din finalul anului 1989, era în firea lucrurilor să intervină mutații multiforme, un alt orizont de așteptare. Istoria literaturii operează cu «revizuriri» periodice, însă a «revizui» nu e totuna cu a nega *in toto*. Eminescu a fost «obiectul» unei campanii demolatoare; prin «revizuiți» (adică repudiați) sunt și alții, nu niște minori. Promoțiile noi, favorabile postmodernismului, pledează pentru alte modele decât înainte de revoluție; să observăm imediat că ideologia postmodernismului e destul de confuză, nu numai în perimetru românesc. Un filosof contemporan cu Miron Costin enunța, într-o propoziție aparent paradoxală, ideea că orice creație e o negație a ceva anterior: *Omnis creatio est negatio...* M-am referit la Spinoza. Există, totuși, negații și negații. Judecata lucidă reclamă

neapărat nuanțări”. ■ La *Cronici*, sub titlul *Opinii contradictorii despre Mircea Eliade*, Teodor Vârgolici scrie despre „*Dosarul*” *Eliade* alcătuit și editat de Mircea Handoca. Ordinea adoptată de Handoca în acest al patrulea volum de receptare a scrierilor lui Eliade este, observă Vârgolici, una cronologică: „... Mircea Handoca a continuat să radiografeze receptarea operei lui Mircea Eliade, circumscrisă în perioada 1929–1936, dar a adoptat o altă metodă de investigație și expunere, prezentând comentariile critice întreprinse asupra primelor zece cărți ale lui Mircea Eliade, de beletristică și eseistică, în ordinea cronologică a apariției lor”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Daniel Cristea-Enache recenzează volumul lui Aurel Dumitrașcu *Fiara melancolică* (Ed. Axxa, Botoșani, 1999). Cuprinzând poeme inedite – spune Daniel Cristea-Enache – cartea postumă a lui Aurel Dumitrașcu are o „tonalitate sumbră și deznădăjduită”: „Poezia descentrată a lui Aurel Dumitrașcu se încheagă, de fapt, pe o anumită *tonalitate*, sumbră și deznădăjduită, mult mai rar luminoasă și senină. Imagini șocante, violent plastice, scurtcircuitează sensibilitatea lectorului, forțând-o să se deschidă cu toți porii către un univers liric al *bolii* și *putreziciunii*, în agonie și descompunere”. ■ Mariana Șora publică fragmente jurnalist-eseistice sub titlul *Bietul Cioran...*

● [„**Observator cultural**”, nr. 63] Rubrica *Eveniment* este consacrată apariției în limba franceză, în traducerea lui Odile Serre, a romanului lui Gheorghe Crăciun *Compunere cu paralele inegale – Composition aux parallèles ingales* (Ed. Maurice Nadeau, 2001). Volumul este prefăcut de Serge Fauchereau, cel care face, pentru publicul francez, o scurtă trecere în revistă a literaturii scriitorilor români exilați în Franța: „Răul provocat de controlul conștiințelor și de reprimarea a tot ceea ce nu era aliniat a marcat în România o întreagă generație. A fost cauza exilului lui Paul Goma, al lui Dumitru Țepeneag și al multor alora. Operele lor ne-au uimit pe noi, trăitori în țări care nu cunoscuseră acest tip de piedici în calea libertății de expresie. [...] *Camera de alături* (1971) de Paul Goma ne deschidea brutal ochii asupra unei realități înfățișate fără menajamente și ne făcea să ne înghițim laudele pregătite pentru singura țară din Pactul de la Varșovia care refuzase să se alăture tancurilor rusești care striveau Primăvara de la Praga în timpul verii lui 1968. Prima carte a lui Țepeneag cunoscută nouă aparținea unei alte categorii și avea altă ținută. Se numea, semnificativ, *Exercices d'attente* (1972). Așteptând dezghețul, așteptând publicarea cărților lor la edituri în mod necesar oficiale, într-o țară care le considera neconforme cu linia oficială, așteptând, Țepeneag și prietenii săi, exilați sau nu, explorau o lume onirică unde personajele se pierdeau în peripeții absurde și coșmarești. Refuzul transcrierii realiste a vieții este o veche și profundă tradiție românească, de la Caragiale și Urmuz, la începutul secolului, până la suprarealismul lui M. Blecher și Gellu Naum, trecând mai ales prin Tzara și Ionesco”. În acest context, continuă Fauchereau, apare o nouă generație de scriitori români, născuți sub „dictatura proletariatului”, generație „a anilor ’80”, din care face parte și Gheorghe Crăciun. Originalitatea romanului său, explică istoricul literar, vine mai ales din structura formală:

„Originalitatea incontestabilă a *Compunerii cu paralele inegale* vine în primul rând din structura formală. Alternând capitolele ca și cum ar amesteca un pachet de cărți de joc, Crăciun dezvoltă simultan, s-a spus, două tipuri de narațiune. Pe de o parte, reia în mod aproape identic romanul antic al lui Longos, adăugându-i numai elemente de atmosferă și de decor și, pe de altă parte, ne povestește fără înflorituri întâmplări obișnuite din cotidian, situații banale între personaje destul de puțin pitorești”. □ Gheorghe Crăciun rememorează contextul în care a fost a inițiată traducerea cărții sale: „Când am ajuns în 1990 la Paris, aveam cu mine destul de multe exemplare din *Compunere cu paralele inegale*, romanul apărut în 1987 la Cartea Românească. [...] Promisiunea lui Maurice Nadeau că îmi va publica în Franța romanul m-a lăsat aproape indiferent. Să mi se fi reactualizat atunci instantaneu în memorie « lecția » lui Dan Culcer cu amprente de pe coptă?... Nu știu. Cert este că până la urmă Maurice Nadeau s-a ținut de cuvânt. Mi-e imposibil acum să-mi fac și cea mai vagă idee despre drumul acestei cărți în țara lui Flaubert. Mi-e imposibil să știu cât de persuasivă pentru cititorul francez se va dovedi prefața lui Serge Fauchereau. Tot ce știu e că am avut norocul unei traduceri de excepție”. □ Pentru Odile Serre, experiența traducerii romanului a reprezentat o adevărată răscruce intelectuală: „*Compunere cu paralele inegale* a însemnat o cotitură în experiența mea de traducătoare: era un adevărat pariu, a cărui dimensiune n-am măsurat-o decât progresiv. Iată o carte luxuriantă, de o complexitate ce pune mereu la încercare cunoștințele și tenacitatea bietului traducător, care se opintește din greu pentru a fi la înălțimea originalului și a reuși să-l transpună. Dar ce plăcere, totodată, să te măsoari fără încetare cu textul, să te războiești cu el, să-l descoși (și să te descoși) pentru a-l îmbrăca, cât mai fidel, cu o alta limbă! Aceasta este adevărata plăcere a traducerii”. ■ Rubrica *Informații* relatează despre organizarea turului al doilea al alegerilor pentru funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor, în care urmau să se înfrunte Eugen Uricaru și Nicolae Manolescu. ■ La rubrica *Memorialistică*, Monica Spiridon prezintă cartea Monicăi Lovinescu *La apa Vavilonului, 2, 1960–1980* (Ed. Humanitas, București, 2001). Este vorba, explică recenzenta, de „cronica unui exil exemplar” al unei personalități care a marcat întreaga cultură română postbelică: „*La apa Vavilonului* – cronică a unui exil exemplar – este mai ales o carte despre chipurile și vârstele interioare ale unui personaj care, în momente strategice, a catalizat energiile culturii române. Pentru foarte mulți dintre noi, Monica Lovinescu reprezintă un nume generic, acoperind mai multe roluri distincte. Mai întâi, Prietenul pe care, după ce l-ai cunoscut, îl simți cu discreție și cu fermitate alături, prompt, generos și dezinteresat – o combinație rarissimă de daruri. Dintr-un unghi esențial de vedere, memoriile sunt o Carte cu prieteni, dintre care tot mai mulți vor dezerta, într-un viitor deocamdată imprevizibil. Între acum și atunci, memorialista face o acrobație dificilă. Există în fiecare document intimist – memorii, confesiuni sau jurnal – o fisură între cel care depune mărturie și cel care a trăit. Povestitorul poate camufla sau etala această distanță. În ceea ce o privește, oricât și-o impune,

Monica Lovinescu nu reușește decât rar să simuleze inocența. Gustul amar al decepțiilor marchează rememorările, lăsându-și amprenta asupra trecutului”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, C. Rogozanu se oprește asupra volumului lui Nicolae Breban *Stricte amintiri literare* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Cartea, apreciază Rogozanu, este un eșec din perspectiva speciei literare a memorialisticii: „Avem de-a face cu un caz reprezentativ pentru așa-numita generație ’60: o generație antisertar, antijurnal, «antimemorii» (nici o legătură cu Malraux). Cam toți resping ideea de memorialistică și cei care o acceptă se arată incapabili de a o face cum trebuie”. Segmentele volumului, detaliază recenzentul, sunt dedicate, primul, „distincției polemice dintre generație și grup”, iar al doilea, portretelor unor colegi de generație, umbrite – remarcă el – de autoportretul omniprezent al autorului: „Fiecare «portret» este o mică parte din autoportret. Reacția cititorului nu va fi împotriva manierei de descriere a unei realități, cât împotriva locului comun pe care autorul îl manevrează în fel și chip. Da, știm că el a fost primul dizident «adevărat», că e certat cu Goma, că suspectează buna credință a «Ieruncilor», că relația cu generalul Pleșiță a fost altceva decât spune lumea că a fost, că Manolescu a stat tot timpul în umbră pentru a-și arăta aviditatea de putere abia după revoluție – și lista continuă. Am vrea să auzim și altceva. Breban rescrie, pentru a câta oară, o versiune personală pe care o știm cu toții. Deși își afișează ostentativ sinceritatea, aflăm mereu același ton monoton, mai mult dogmatic, decât polemic”.

■ Revista continuă publicarea comunicărilor susținute la Colocviul organizat la Cluj de Asociația de Literatură Comparată din România. Sunt tipărite, astfel, articole semnate de Romanița Constantinescu (*Grănicer peste graniță*) și Ion Bogdan Lefter (*Poate fi considerat postcomunismul un postcolonialism?*). Iată un fragment din comunicarea lui Ion Bogdan Lefter, în care autorul enumeră „trăsăturile coloniale” ale comunismului: „Politic, deși n-au fost incluse formal în Marea Uniune de la Răsărit, România și suratele ei central-europene n-au fost de facto independente. Centrul sistemului a rămas Moscova, de unde s-a impus – mai sever în anii ’50, mai «blând» în anii ’70–’80 – «linia». La începuturile comunismului prin părțile noastre se spunea (formulez aproximativ) că dacă cineva tușește acolo sus, la Kremlin, altcineva răcește la București! Chiar și relaxarea sistemului, împinsă în 1956 la Budapesta sau în 1968 la Praga până la limita subversiunii oficializate, a fost consecința nemediată a «dezghețului» decis la Moscova. De asemenea, destructurarea «lagărului» către sfârșitul anilor ’80 a fost urmarea politicii de perestroika și glasnost promovată de ultimul șef al Uniunii Sovietice, Mihail Gorbaciov. Relativa libertate, acceptarea analizei critice din interiorul regimului, transparența discursurilor publice au creat condițiile emancipării care a dus la prăbușirea sistemului. Mai mult decât atât, dependența de tip colonial (sau – să admitem – semi-colonial) s-a tradus până și în ocupația militară de care țările noastre au avut parte imediat după războiul mondial”. ■ Sub titlul *Ce-i de făcut?*, Nelly Graur abordează subiectul literaturii de consum scrise de femei: „Prin ce se explică registrul grav adoptat de critici și recenzanți

față de scriitura feminină exersată pe romanul polițist? Acești critici afirmă că lucrărilor scrise de autoare nici măcar termenul de scriitură nu le poate fi atribuit. Singura reprezentantă demnă de atenție ar rămâne, în cadrul genului, redutabila Agatha Christie. [...] Se știe că bărbații au avut, dintotdeauna, predispoziția de a crea chipuri feminine, de a le încadra în tipologii, ambalându-se în meandrele psihologiei sexului slab. Scriitorii ruși nu fac, în această privință, o excepție. Și li s-a reproșat vreodată acest lucru? Dimpotrivă, li s-au rezervat locuri onorabile în programele școlare de literatură, ridicându-li-se monumente pentru posteritate. [...] Însă cum se explică atunci diminuarea simțului critic în cazul unor bărbați autori de romane polițiste ce se încadrează în rigorile genului?”. ■ Caius Dobrescu relatează, sub titlul *Pentru mai marea glorie a scrierii creatoare*, despre întâlnirea anuală a scriitorilor organizată de British Council: „Unul dintre cele mai importante puncte de pe agenda seminarului a fost reprezentat de cele patru ateliere în care doi scriitori britanici și doi scriitori români au exersat cu studenții lor, într-un regim intensiv, tehnici de stimulare a creativității literare. Din partea britanică, seminarele au fost susținute de doi scriitori galezi: poeta Menna Elfyn (considerată una dintre cele mai originale voci lirice ale relativ recent resuscitatei limbi gaelic – limbă care, de altfel, s-a dovedit, cu ocazia lecturilor susținute de d-na Elfyn, de o fascinantă muzicalitate) și romancierul Russell Celyn-Jones (un Welsh cosmopolit, de data aceasta, care a ales să trăiască la Londra, unde și-a construit o solidă reputație de autor în același timp sofisticat și atractiv). Atelierele «românești» au fost girate de poeta Ruxandra Cesereanu și criticul de teatru Marian Popescu. Nefiind direct implicat în ateliere, am putut să oscilez liber între ele, ajungând, în cele din urmă, să conchid că alegerea «conducătorilor» a fost cât se poate de fericită. [...] Pe lângă ateliere, chestiunea creativității a fost atinsă și în prelegerile pe care le-au susținut: poetul, romancierul și militantul ecologist John Burnside (o frumoasă și ușor contradictorie pledoarie pentru metaforă ca amintire a unității primordiale a lumii și, totodată, ca o celebrare a frumuseții perisabile, tranzitorii); poetul Attila Santha, unul dintre cei mai talentați și incitanți tineri poeți maghiari din Transilvania (o inteligentă prezentare a literaturii ca relație «dialectică» între anormalitate și normalitate); romancierul Ion Manolescu, unul dintre cei mai curajoși experimentalisti din literatura română a ultimului deceniu (o interogație asupra sensului literaturii în condițiile în care «revoluția permanentă» a tehnologiilor informatice repune în discuție definiția umanului până și din punct de vedere biologic); subsemnatul (o comparație, provocatoare în intenție, între ceea ce a însemnat, ca să spun așa, «cultura contraculturii» în Occident și în Europa de Est)”. ■ La *Recenzii*, George Gorcea prezintă volumul lui Petru Cimpoeșu *Povestea marelui brigand* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). Este vorba, spune recenzentul, de cartea unui „autor matur”: „Nu există nici o ezitare în alcătuirea unei narațiuni foarte complicate, cu ruperi de ritm și schimbări de perspectivă care uneori sunt de-a dreptul amețitoare. O poveste bizară și miraculoasă este camuflată în banalitatea unui târg de provincie și în aventura descifrării unei

crime înfiorătoare. Petru Cimpoeșu e un extraordinar mânuitor al unor tehnici narrative dintre cele mai rafinate”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Marius Chivu aduce în atenție traducerea unui important text al lui Jacques Lacan: *Funcția și câmpul vorbirii și limbajului în psihanaliză* (Ed. Univers, București, 2000): „Funcția și câmpul vorbirii... este «discursul» lui Lacan ținut în locul unui raport științific la Congresul de la Roma din 26 septembrie 1953 datorită unei sciziuni intervenite în grupul psihanalizatorilor francezi. Marcând această ruptură, eseul va deveni în scurt timp manifestul primei școli lacaniene și începutul unui conflict ce va culmina în 1963 cu «excomunicarea» totală a lui Lacan, interzicerea exercitării învățământului și a practicii analizelor didactice. Eseul de față are în centrul întregii problematice cura analitică și fundamentele sale în condițiile avansării teoriilor psihanalitice”.

● [„22”, nr. 19] La rubrica *Dezbatere* este consemnată partea a doua a discuțiilor de la masa rotundă cu tema *Exilul – atunci și acum*, organizată de Grupul pentru Dialog Social pe 18 aprilie 2001. De această dată, intervențiile mai substanțiale sunt cele ale Dinu Zamfirescu și Alexandru Niculescu. □ Dinu Zamfirescu este de părere că exilații români care au militat cu adevărat pentru cauza culturii naționale sunt, de fapt, foarte puțini: „Nu sunt mai mult de trei sute de exilați pe tot mapamondul care să fi militat din punct de vedere românesc, cultural, politic. Cei mai mulți erau preocupați de soarta lor proprie, de propășirea familiei. Ar trebui să avem o imagine mai realistă și mai fidelă a acestui exil, pe care nu cred că-l mai putem denumi exil decât în sens foarte limitat, mai ales pur cultural”. □ Alexandru Niculescu evidențiază „greșeala” exilaților care au crezut, în 1989, că mentalitatea celor rămași în țară rămăsese aceeași ca înainte de perioada comunistă: „Greșeala cea mai mare a exilului a fost în 1989. Au crezut, încremeniți în proiect cum erau, că se duc într-o Românie în care totul este așa cum a fost. Nicoleta Frank a scris o carte în care vorbea de 20 de milioane de deținuți politici care, odată eliberați, vor fi liberi și occidentali. Rezultatul l-ați văzut în 1990”.

9 mai

● [„Luceafărul”, nr. 18] Sub titlul *Blana ursului*, Marius Tupan continuă să critice posibila prezență a lui Eugen Uricaru în funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor. □ Horia Gârbea publică tableta *Lovitura pe (pro)stat*, în care descrie modul haotic de desfășurare a Conferinței Uniunii Scriitorilor. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu publică partea adouă a eseului critic *Șerban Foarță, un manierist al literaturii române*. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului-antologie al Denisei Comănescu *Urma de foc* (Ed. Axa, Botoșani, 2000). Incluzând plachetele anterioare *Izgonirea din Paradis* (1979), *Cuțitul de argint* (1983) și *Barcă pe valuri* (1987) – spune recenzentul – antologia „restituie vârstele acestei poezii după metoda ocheanului întors și readuce în actualitate numele unei poete despre care, în ultima vreme s-a vorbit ciudat de

puțin”. ■ Victoria Milescu, Sanda Panait și Ieremia Lenghel publică poeme. ■ Radu Cange și Cătălin Gomboș tipăresc proză, iar Bujor Nedelcovici, pagini de jurnal. ■ Constantin Cubleşan este prezent cu partea a doua a articolului despre volumul lui Pericle Martinescu *Odiseea editării „Poeziilor” lui Eminescu în prima sută de ani. 1884–1984* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000). ■ La rubrica *Literatura lumii*, Mariana Sipoș traduce din proza scriitorului spaniol J.J. Armas Marcelo.

● **[„România literară”, nr. 18]** În editorialul intitulat *Pornografie și cultură*, Nicolae Manolescu atrage atenția asupra faptului că există și o pornografie a gândirii și exprimării: „Partea proastă este că autoritățile culturale înseși dovedesc adesea o anumită aplecare spre pornografie. Să ne înțelegem: pornografia nu se limitează la fotografiile cu femei care se masturbează folosind tehnologii moderne din Hustler. Există pornografie în gândire și în exprimare, în comportamentul privat sau public, în gesturi. Faptul că un adjunct al ministrului Culturii s-a dus la lansarea revistei lui Flynt constituie deja un prim indiciu. Dl Ion Antonescu n-a simțit, bunăoară, impulsul să fie prezent la Conferința Uniunii Scriitorilor și nici ministrul său nu l-a împins de la spate. S-a înfățișat în schimb la nu știu ce discotecă din Capitală unde a fost lansată Hustler și a apărut în fotografii compromițătoare”. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu prezintă două volume. Primul este cartea lui Mircea Mihăieș *Masca de fiere* (Ed. Polirom, Iași, 2000), care conține – scrie criticul – articole „admirabile literar”: „Jupiter Tonans seamănă în unele privințe cu omologul său din concesiua religie ortodoxă, Sfântul Ilie. El lovește cu biciul de foc în mulți păcătoși, dar... nu chiar în toți. Această inconsecvență nu prejudiciază însă valoarea literară a cărții. Discutabile din punct de vedere moral, articolele lui Mircea Mihăieș sunt admirabile din punct de vedere literar”. □ A doua este tot o antologie de articole, avându-l ca autor pe Adrian Cioroianu (*Scrum de secol. O sută una de povești suprapuse*, Ed. Curtea Veche, București, 2001). Volumul ilustrează, observă Alex. Ștefănescu, un alt mod de a face istorie: „Adrian Cioroianu ilustrează un nou mod, occidental, de a fi istoric. El face din istorie un instrument de orientare pentru societate. Publicistica sa reprezintă o formă elegantă de a acorda consultații de specialitate contemporanilor, care vor să afle (chiar și când nu știu că vor aceasta) cum sunt văzute faptele lor din perspectivă istorică”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Gheorghe Grigurcu recenzează cartea lui Nicolae Oprea *Alexandru Macedonski între romantism și simbolism* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1999). Autorul, remarcă Grigurcu, dovedește o bună intuiție critică: „Cu o bună intuiție, Nicolae Oprea stabilește drept bază a cercetării d-sale biografia romantică a poetului. Datele ei divulgă un romantism funciar, cheie a tot ceea ce urma a face autorul *Noptii de decembrie*. Originea aristocratică și climatul familial elevat (o mamă francofonă) înrăuresc educația acestui viitor aristocrat scăpătat, ros adesea de indigență. Dar nu o educație prin studii ordonate, încununate de o diplomă universitară, ci una de autodidact, *id est* de răzvrătit subțire, din capul locului”. ■ La *Lecturi la zi*, C. Rogozanu se

oprește asupra a cinci cărți. Prima este monografia „clientelară” a lui Ion Roșioru *Marius Tupan între utopie și parabolă* (Ed. Semne 94, 2001): „Clientelismul cultural, cărțile sau articolele unui prieten scriitor despre un alt prieten scriitor, constituie de mult un fenomen de amploare în literatura română. Principiul e simplu: tu mă lauzi, eu te laud; eu sunt puțin mai cunoscut decât tine și, deci, cândva, te voi putea ajuta; am nevoie de ceva referințe critice așa că scrie în revista (sau la editura) ta ceva despre mine și aștept cu nerăbdare noul tău volum etc.”. □ A doua este romanul reeditat al lui Florin Șlapac *Jucăria* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000), în privința căreia recenzentul pune accent pe „miza sa subversivă”: „Cu greu își poate găsi Florin Șlapac locul într-un grupaj de lecturi din perspectivă extraestetică. Totuși, romanul *Jucăria* (prima ediție a apărut în '89) nu poate fi citit fără o minimă contextualizare. Mai toți «întâmpinătorii» cărții au remarcat jocurile intertextuale și de limbaj, poeticitatea romanului, fără a sublinia miza evident subversivă a cărții. Din această ultimă perspectivă, lucrurile se schimbă radical”. □ Volumul de proză scurtă al lui Gheorghe Ene *Aromanul trandafiriu (proză scurtă)*, (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000) este, spune Rogozanu, unul experimental: „Ca și în cazul lui Gheorghe Iova, este foarte greu de înțeles constanța stilului indiferent de context. Acest gen de experimentalisti (cu o soartă crudă înainte de '90) sunt urmăriți de un blestem: deși condiția experimentului este prin excelență mobilitatea, capacitatea de a modifica discursul în fel și chip, autorii în cauză au rămas fideli unui anumit tip de experiment lingvistic”. □ Extraesteticul se dovedește extrem de productiv – continuă Rogozanu – pentru volumul *Erau ziare, evenimente* al lui Șerban Foarță (Ed. Brumar, Timișoara, 2000): „Superlivrescul, extraordinarul Șerban Foarță utilizează extraesteticul într-un mod cu totul neașteptat: preia articole și reclame din ziare și le aglutinează în diverse formule poetice. Ideea plutește în mai toate întruchipările postmoderne ale artei: Șerban Foarță dedică un întreg volum recuperării unor dimensiuni importante ale culturii populare”. □ În fine, ultima apariție discutată este cea a cărții Rodicăi Ojog-Brașoveanu *Grasă și proastă* (Ed. Nemira, București, 2000), criticul deplângând lipsa de atenție în privința fenomenului culturii de masă: „Critica de la noi continuă să ignore cu nonșalanță fenomenul culturii populare, al culturii de masă, al literaturii de consum. Situația tinde să devină intolerabilă pentru că revistele culturale sfidează un important număr de cititori care vor să fie informați în legătură cu calitatea unor cărți polițiste, a unor S.F.-uri etc. Și aici există serioase ierarhii, există cărți bune sau cărți proaste despre care lectorii amatori nu au de unde afla judecăți credibile. Cărți extraordinare de acest gen a scris și scrie Rodica Ojog-Brașoveanu”. ■ La *Cerșetorul de cafea* Emil Brumaru este prezent cu partea a doua a poemului *Proza din poem*. ■ Nicolae Popa tipărește poezii. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea prezintă, sub titlul *Un vagabond cu mare har*, reeditarea a două dintre scrierile lui Panait Istrati: *Răsărit de soare* (traducere de Mircea Iorgulescu) și *Apus de soare* (traducere de Panait Istrati), lucrări apărute într-un singur volum la Ed. Compania în 2001. Istoricul literar îi face, cu această

ocazie, un nou portret lui Panait Istrati: „Panait Istrati a fost un vagabond cu mare har, practicând cele mai neașteptate meserii. Și, mai târziu, când și-a descoperit vocația de scriitor, cu ajutorul decisiv al lui Romain Rolland, a început să-și povestească, în scrieri anume, neobișnuita sa viață. Pentru că, se știe, toată opera sa e profund autobiografică. E greu de spus dacă aceasta se datorează curenților de invenție sau a intuit adevărul că viața sa e atât de extraordinară în fapte ieșite din comun încât e suficient să o recreeze prin narațiuni. Iar acele narațiuni, au cucerit instantaneu o recunoaștere internațională unanimă (l-a ajutat întru aceasta și faptul că le-a scris și publicat în franțuzește), fiind, apoi, tradus în multe limbi, printre care și în limba sa natală, unele chiar de el tălmăcite”. ■ La *Comentarii*, Cornelia Ștefănescu se oprește asupra volumului *Poeemele dinaintea tăcerii* al lui Octavian Doclin (Ed. Timpul, Reșița): „Cu *Poeemele dinaintea tăcerii* Octavian Doclin se face singur judecător al timpului său îngăduit în poezie și, dacă ar fi să-l credem, își dă sentința renunțării la acest timp, numai pentru că 50 de ani se constituie pentru el într-un prag de «melancolie» și «luciditate»”. ■ Geta Dumitriu îi dedică un articol anglistei Ana Cartianu: „...numele său se leagă în special de scriitori englezi din secolul al XIX-lea, poate și pentru că volumele *Victorian Literature* și *Eseuri de literatură engleză și americană* se ocupă mai ales de ei. A știut să lărgască neconținut aria studiilor de anglistică, arătând o receptivitate deosebită față de poezia și romanul modernist, infirmând părerea că profesorii din generația și de formația sa le pot gusta mai puțin. O cititoare captivată de literatura americană, a izbutit să găsească modalități pentru a-i familiariza pe studenți cu romanele lui Nathaniel Hawthorne și William Faulkner, trezind în mulți dorința de a urma aceeași cale. Prof. dr. docent Ana Cartianu rămâne, în amintirea celor ce i-au ascultat prelegerile, o personalitate fascinantă, care prin limba engleză de o rară distincție, prin darul de a umaniza cunoștințele în cea mai bună tradiție britanică, a făcut din seminar și curs un prilej de a-l introduce pe student într-un univers viu. Din astfel de întâlniri s-a învățat mult. Numele Anei Cartianu se va păstra, însă, în cultura noastră nu numai pentru aportul său enorm la întemeierea și dezvoltarea unei discipline umaniste. Cititorii din țările de limbă engleză, un spațiu deloc neglijabil al planetei noastre, au posibilitatea să cunoască proză românească grație traducerilor ce poartă această semnătură. Lectura inteligentă a textelor românești, cunoașterea desăvârșită a limbii engleze, talentul creator (pentru că traducerea izbutită este un act de creație și nu de echivalare mecanică de cuvinte) se îmbină armonios în versiunea engleză a *Amintirilor din copilărie* și *Povestirilor* lui Ion Creangă, a scrierilor ficționale în proză ale lui Eminescu, a *Povestirilor* lui Slavici, a *Povestirilor magice și fantastice* ale lui V. Voiculescu, a *Povestirilor mistice* ale lui Mircea Eliade, a unor volume, precum *Povestiri* de Petre Ispirescu, *Povestiri folclorice românești*, *Povestiri fantastice românești*, *Povestiri și legende istorice românești*. A primit, de altfel, premiul Uniunii Scriitorilor din România”.

10 mai

• [„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 18] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a șasea parte a eseului *Nietzsche*, în care prozatorul glosează pe marginea noțiunii de ideal. ■ La rubrica *Viața literară în scrisori*, Dumitru Țepeneag încredințează tiparului mai multe epistole primite de la Sorin Alexandrescu. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis scrie despre volumul lui Emil Lungeanu *Profesorul de frig* (Ed. Evenimentul, București, 2000). Meritul cărții, spune Zalis, „rezidă în lapidaritate nonminimizatoare. Efectul literar obținut prin derâdere cum și încorporarea ironiei permanente răzbună absurditatea întregului, acționează comedigrafic”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile recenzează romanul lui Augustin Buzura *Recviem pentru nebuni și bestii* (Ed. Univers, București, 1999). Cronică a vieții și mentalității românilor din ultimul deceniu al dictaturii comuniste și din primii ani de după 1989, spune Geo Vasile, cartea lui Buzura descrie „fauna” de politicieni și afaceriști postdecembriști care se trag din „mantaua lui Ceaușescu”, „turnătorii și securiștii mascați, lașii și mincinoșii, nulitățile, epavele și ciurucurile” care, laolaltă cu „intelectualii fără proiecte”, dau seama de decăderea cultural-spirituală a vieții publice românești de după Revoluție. ■ Sub titlul *Oglinda retrovizoare a exilului*, Marian Barbu se oprește asupra volumului Corneliiei Comorovski *Oameni sub vremi* (Ed. Univers, București, 2000). Lucrare memorialistică, volumul autoarei – explică Marian Barbu – „ne apare ca o radiografie a unei vieți, implicată pe toate traseele existenței (ne)firești, mereu intersectate de reflecții despre cultură și mai ales despre scriitori și operele lor”. ■ Adam Puslojić este prezent cu poeme. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* publică o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Ion Lăncrăjan *Toamnă fierbinte*.

11 mai

• [„Dilema”, nr. 428] În cadrul rubricii *La zi în cultură*, Simona Sora o intervieuează pe Alina Mungiu-Pippidi, care vorbește despre cum a scris piesa *Evangelheliștii*. ■ Radu Cosașu tipărește tableta *Un bucureștean înapoiat*.

15 mai

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 567] La *Cronici*, sub titlul *Lucruri fragile*, Daniel Cristea-Enache scrie despre volumul lui Lucian Raicu *Scene, fragmente, reflecții* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000). Antologie de texte preluate din patru volume ale criticului (*Fragmente de timp*, 1984, *Reflecții asupra spiritului creator*, 1979, *Scene din romanul literaturii*, 1985 și *Scene, reflecții, fragmente*, 1994) – explică Daniel Cristea-Enache –, cartea lui Lucian Raicu pune în lumină ideea călăuzitoare a tuturor cronicilor sale literare, valoarea estetică: „În scrisul său (exceptând perioada începutului, viciată și falsificată de proletcultism) Lucian Raicu a apărut mereu, ca să zic așa, valoarea literaturii valoroase, a subliniat-o, arătând-o, o dată și încă o dată, cu o nobilă încăpățănare”.

Aflat în fața adevăratelor valori, Lucian Raicu – mai remarcă recenzentul – adoptă întotdeauna o poziție gravă: „...de fiecare dată, criticul este *de partea* literaturii adevărate, *împotriva* celor care o falsifică – prin propria lor neînțelegere. În scrisul său [...] accentul axiologic este mereu prezent: totdeauna *grav*, când e vorba de un mare scriitor, aproape întotdeauna *ascuțit*, când e vorba de cineva care nu înțelege [...] un mare scriitor”. ■ La rubrica *Mapamond*, Mircea Handoca semnalează apropiata apariție în Italia a volumului *Exploratori ai gândirii umane. Georges Dumézil și Mircea Eliade*, în care colaboratorilor italieni, belgieni, francezi și americani li se adaugă și doi români, Teodor Baconsky și Mircea Handoca. Handoca reproduce și un fragment din contribuția sa: „De-abia după revoluția din 22 decembrie 1989, care a consfințit dispariția comunismului, au fost suprimate toate opreliștile și la... capitolul Mircea Eliade. În ultimul deceniu s-a tipărit în România totalitatea operei beletristice și eseistice”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 64]** Rubrica *Informații* relatează despre inaugurarea la Palatul Cotroceni, pe 7 mai, a seriei de evenimente consacrate Anului European al Limbilor. În cadrul acestor manifestări, Institutul Francez din București a organizat pe data de 9 mai Seminarul regional al traducătorilor franco-foni, la care au participat 40 de traducători din limba franceză din 6 țări europene. □ Aceeași rubrică informează despre lansarea volumelor *Blaga supravegheat de securitate* (Biblioteca „Apostrof”, Cluj-Napoca, 2000) și a celui de corespondență a poetului cu soția și fiica sa, *Corespondență de familie* (Ed. Universal Dalsi, București, 2000). □ Tot aici sunt omagiați Constantin Ciopraga, cu prilejul împlinirii vârstei de 85 de ani, și Dan Grigorescu, cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani. ■ Rubrica *Eveniment* anunță apropiatul vot final pentru funcția de Președinte al Uniunii Scriitorilor, care îi va opune pe Eugen Uricaru și Nicolae Manolescu. □ Tot aici este publicată noua componență a Consiliului Uniunii Scriitorilor: SECȚIA DE PROZĂ: Ștefan Agopian, George Bălăiță, Nicolae Breban, George Cușnarencu, Ioan Groșan, Romulus Rusan, Marius Tupan; SECȚIA DE POEZIE: Constantin Abăluță, Daniel Bănuțescu, Ana Blandiana, Constanța Buzea, Ioan Flora, Florin Iaru, Nora Iuga, Valeriu M. Popa, Nicolae Prelipceanu; SECȚIA DE CRITICĂ: Gabriel Dimisianu, Nicolae Manolescu, Eugen Negrici, Alex. Ștefănescu; SECȚIA DE TRADUCERI: Annie Bentoiiu, Aurel Buiciuc, Micaela Ghițescu, Dumitru Hâncu, Andrei Ionescu; SECȚIA DRAMATURGIE: Iosif Naghiu, Dan Tărchilă; SECȚIA COPII ȘI TINERET: Ion Hobana, Iuliu Rațiu. ■ Rubrica *Opinii* conține o scrisoare deschisă a lui Dan Hăulică, în care scriitorul răspunde campaniei denigratoare prin care se încearcă înlocuirea sa de la conducerea UNESCO România: „Încercarea de a mă înlocui, dintr-o muncă unde m-am silit să ilustrez la maximum capacitatea spirituală a țării noastre, se însoțește, jignitor și primitiv, dincolo de orice corectitudine deontologică, de orice elementară cuviință, cu eforturi de minimalizare aberantă a activității mele de o viață. Un soi de linșaj moral, pus la cale de cel care voiește a mă înlocui, își dă

loviturile prin fițiici inomabile: într-un interviu, Eugen Mihăescu, veleitarul în cauză, pretinde, nerușinat, că am fost ambasador la Paris pe vremea lui Ceaușescu: în anii când – Cartea Albă a Securității servește documente pe multe pagini – delațiunile și incriminările mă vizau tenace, urmărit pentru disidență! Dintr-o asemenea inspirație, o foaie vesel-veninoasă sugera, în ultimele săptămâni, că ar trebui să știu ceva și despre furtul unor gravuri de Rembrandt. Ce trist humor pot degaja asemenea moravuri, într-o țară care, prin subsemnatul, s-a învrednicit să aiba un Român ales Președinte al Asociației Internaționale a Criticilor de Artă și Președinte de onoare al Asociației «Imagine și știință», al organizației CAMERA (Consiliul Mondial pentru Editarea și Cercetarea Artei) ori membru fondator al Academiei Latinității și, deopotrivă, al Biroului ei de conducere! Nu-mi place să mă lamentez și nici să prelungesc fastidios enumerarea recunoașterilor internaționale care mi-au distins activitatea. Dar cum să faci abstracție de atare izbânzi, când e în joc, în primul rând la UNESCO, însăși reputația noastră ca Români, aspru câștigată în manifestări omologate drept reușite categorice?”.

■ La rubrica *Literatură*, Cristina Ionică recenzează volumul editat de Nicolae Oprea și Călin Vlasie *Literatura română postbelică între impostură și adevăr* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Cartea reunește răspunsurile unor critici literari, poeți prozatori la o anchetă derulată de revista „Calende” în perioada 1991–1993. Ancheta, scrie recenzenta, „reflectă atmosfera de ușoară dezorientare/ dezamăgire/ exaltare a primilor ani de libertate de expresie; în același timp, pune în discuție câteva probleme de reală importanță în încercarea de a așeza literatura unei jumătăți de secol într-o structură coerentă și adecvată. Diferențele de generație, temperament și preferințe literare existente între participanții la anchetă îi dau un caracter incitant, viu, de dezbateri live (adunarea textelor în volum se dovedește o idee bună și din acest punct de vedere), de mic «scandal» literar. Luciditatea lui Sorin Alexandrescu, radicalismul lui Gheorghe Crăciun, obsesia pentru nuanță și detaliu a lui Paul Goma (seducator chiar și *malgré soi* și neputându-se abține să-l atace pe Breban, despre care spune că nu e interesat de opera, ci de cariera unui scriitor...), reverențiozitatea lui Gheorghe Izbășescu, calmul analitic al lui Alexandru George etc. transformă micul volum-anchetă într-o carte cu personaje surprinse în conversație liberă, într-un dialog autentic, și care oferă o mostră de atmosferă literară din primii ani postrevoluționari”. ■ La *Recenzii*, Lucia Simona Bumbu se ocupă de cartea Floarei Țuțuianu *Leul Marcu* (Ed. Aritmos, București, 2001), volum de „poezie feminină și feministă, sensibilă și activistă, diafană și trivială în același timp, în care eul se mărturisește până la lepădarea de sine și până la reculegerea triumfală”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Camelia Crăciun se oprește asupra volumului-antologie al lui Daniel Bănulescu *Statul de Nord și Statul de Sud* (Ed. Vinea, București, 2000), care reunește volumele sale anterioare *Te voi iubi pân' la sfârșitul patului* (1993), *Balada lui Daniel Bănulescu* (1997) și placheta *Ziua în care am fost publicat* (1987). Ceea ce se remarcă imediat, spune recenzenta, este consecvența tematică a poemelor: „Atmosfera boemă,

lenea aristocratică, egocentrismul schizoid și restul nevrozelor sunt consecvente în asemenea măsură încât cei zece ani ce despart cele trei apariții nu fac decât să transforme într-o variantă ceva mai vizibilă evolutiv acutizarea și precizia poetică în ale autodiagnosticării”. □ Dan Gulea recenzează monografia lui Cornel Moraru *Constantin Noica* (Ed. Aula, Brașov, 2000): „În numai 50 de pagini Cornel Moraru face o elegantă trecere în revistă a conceptelor nicasiene, folosind un limbaj aulic în expunerea instructivă a sistemului lui Noica. De la mathesis universalis, singhismul care acoperă opera din tinerețe a filozofului, până la *Devenirea întru ființă* și *Tratatul de ontologie*, autorul acestei monografii explicitează termeni minori sau majori ai gândirii filozofului de la Păltiniș. «Ființa», «devenirea», «maladia ontologică», «holomerul», triada «individual – determinatii – general» ș.a. sunt atent configurate, atât pentru cititorul familiarizat cu jargonul postheideggerian, cât și pentru cel dornic de inițiere”. □ Ștefani Ciurea aduce în atenție apariția traducerii, de către Andrei Zanca, a volumului de poezie al autorului optzecist german Werner Dürksen *cui să-i mai fie verde* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001).

16 mai

• [„**Luceafărul**”, nr. 19] În tableta intitulată *Nemuritorul de ziua lui*, Horia Gârbea omagiază personalitatea lui Laurențiu Ulici (care și-ar fi aniversat, pe 6 mai, ziua de naștere), în contextul luptelor pentru putere din interiorul Uniunii Scriitorilor: „Câtă nevoie am avea ca Laurențiu Ulici să fie acum, și la încă mulți ani, aici, să pună capăt, prin prezența lui, tuturor disputelor care nu fac decât să ne ducă de fapt spre neant. În luptele purtate pentru o putere cu totul iluzorie, numele lui Ulici a fost invocat uneori cu patimă și cu aluzii la scăderi morale pe care ar trebui să le numească numai cine se știe el însuși fără păcat. Adică nimeni! Știm cum am fost cu el. Ei bine, să ne uităm mai cu luare aminte și rușinându-ne unde am ajuns fără Ulici”. □ Sub titlul *Statutul unei transparențe*, Marius Tupan deplânge proasta administrare a fondurilor Uniunii Scriitorilor: „Dacă am fi avut un statut clar, concis, fără posibile interpretări și suficiente ambiguități, circul și haosul din 20 aprilie a.c., din Aula Facultății de Drept, unde s-a desfășurat primul tur al Conferinței Naționale a Scriitorilor, n-ar mai fi fost posibile. Dacă cei responsabili să organizeze alegerile ar fi vegheat să fie respectate toate prevederile Constituției noastre scriitoricești, nu s-ar fi aruncat atâția bani pe apa Sâmbetei. Dar, nu-i greu de observat: puțină cât a fost, vistieria U.S. s-a subțiat continuu, deseori în scopuri oculte, fiindcă n-a existat un control periodic și profesional asupra celor care au administrat-o”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu publică prima parte a eseului *Literatura feminină de azi. Trei ipostaze ale generației '90*. Anunțându-și tema, Voinescu critică atitudinea ideologică agresivă a feminismului occidental, construită pe ideea de „corectitudine politică”: „...tot ceea ce urmează se dorește a fi o luare în considerare, în linii foarte generale, a literaturii contemporane scrise de femei în România, având în fundal premisa unei greșite așezări a unei părți a acestora în umbra ideologiei agresive feministe, care

tinde să instaureze un tip de discriminare în societatea actuală și mai ales în cea viitoare. Tratarea temei într-o manieră care să țină de *politically correctness* [...] a scrisului practicat de femei consider că este o metodă păgubitoare pentru studiul literaturii. Mă gândesc la teoriile care tind să instaleze o dihotomie [...] între literatura femeilor și aceea a bărbaților. Aceste teorii sunt susținute de militante feministe fervente și, adesea, dincolo de militantismul lor, în care se deslușește un iz fascistoid, trebuie decelate pulsuni narcisice disimulate sau inconștiente [...] și se cuvine detectată în special orientarea către relații cu persoane de același sex, predicată și susținută cu argumente și cu inițiative și acțiuni propagandistice, dar și cu literatură beletristică, aceasta din urmă un bun vector de propagandă prin ea însăși”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Gheorghe Izbășescu *Cântece de mântuire* (Ed. Axa, Botoșani, 1998). Având, la prima vedere, aspectul unor rememorări nostagice-autobiografice, spune Soviany, poemele lui Gheorghe Izbășescu folosesc din plin tehnicile postmodernist-textualiste: „Una dintre temele predilecte ale lui Gheorghe Izbășescu va fi, prin urmare, cea a tensiunii dintre realitate și textualitate, iar panoramele restrospective ale poetului, evocând paradisurile domestice ale copilăriei, vor căpăta niște conotații cu totul aparte, căci memoria «derealizează» experiența, nu este decât o uriașă mașină de textualizat, care fabrică doar niște «cruste», pe cât de policrome pe atât de evanescente, ale «realiilor»”. ■ Ștefan Aug. Doinaș tipărește poemele *Când vine cineva, N-am fost nicicând, Atâtea vieți, Sonetul XI, Sonetul XVI, Sonetul XVII*. ■ La rubrica *Opinii*, sub titlul *Mici rectificări*, Alexandru George corectează, pe baza propriei experiențe, relatarea lui Ion Caraion conform căreia sărbătorirea lui George Bacovia la Uniunea Scriitorilor ar fi fost o „mascaradă organizată de serviciul de propagandă meschină și odioasă” a regimului comunist, unde poetul ar fi fost „târât cu forța”. Dimpotrivă, spune Alexandru George, în ciuda slăbiciunii evidente a poetului, bolnav, evenimentul a reprezentat o reabilitare a poeziei bacoviene, constituindu-se într-un „triumf al Poeziei românești”: „Întâmplarea face ca eu să fi trecut prin fața Casei Scriitorilor în acea împrejurare și, uluit de strălucirea întregului ansamblu (căci se aprinseseră prin excepție și lampioanele care străjuiau intrarea), am întrebat un cunoscut ce se întâmplă acolo? Mi s-a răspuns că este sărbătorit poetul Bacovia. Atmosfera era cu adevărat de petrecere și, ceva mai târziu, un amic literar care fusese înăuntru mi-a dat unele detalii. Pentru mine mirarea a constat nu atât în lampioanele aprinse și în veselia ce se ghicea înăuntru, ci de faptul că era vorba de recuperare/ reabilitarea marelui poet, care avea astfel să fie repus în circulație. Că el fusese dus acolo cu forța și ținut ca să nu fugă e probabil adevărat, numai că bietul de el, complet mabul, nu mai știa ce face și pe ce lume se găsește. Dar ceea ce ar fi trebuit el să afle era cu totul altceva decât spune Caraion cu viziunea lui neagră, și anume: un triumf, un mare triumf, personal, care a fost înțeles de toți cei ce l-au trăit ca unul al Poeziei românești”. ■ Viorel Dianu tipărește proză. ■ Sub titlul *Orgoliul singurătății*, Petre Ciobanu aduce în atenție apariția volumului eseistic despre I.D. Sârbu *Un aisberg deasupra*

mării (Ed. Ramuri, Craiova, 1999), semnat de criticul craiovean Ioan Lascu: „După cum se poate deduce din titlu, cunoscutul critic și poet propune o posibilă definire de ansamblu a operei lui Ion D. Sîrbu printr-o metaforă, care pune în lumină meritele, dar și limitele personalității luate în discuție, căci «iluminarea personalității creatoare a lui Ion D. Sîrbu s-a făcut la rece»”. ■ Camelia Ioniță și Boris Marian publică poezii. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de jurnal. ■ Redacția listează laureații premiilor revistei „Convorbiri literare” pe anul 2000: 1. Sterian Vicol – pentru revista „Porto-Franco”; 2. Paulina Popa – pentru revista „Semne”; 3. Nicolae Manolescu – pentru revista „România literară” 4. Ion Hadârcă – pentru comemorarea destinului neamului; 5. Sergiu Ailenei – pentru critică; 6. Iustin Panța – pentru eseu; 7. Stelian Baboi – pentru proză; 8. Theodor Damian – pentru relațiile între țările Poezie-Teologie și România-America; 9. Radu Florescu – pentru poezie; 10. Christian Schenk – pentru lirica sa și „viza Schenk” acordată poeziei românești în Germania; 11. Bujor Nedelcovici – pentru o mare proză fidelă și un jurnal infidel; 12. Constantin Ciopraga – Premiul de Excelență; 13. Petru Ursache – Premiul Opera Omnia. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Irina Melecciu traduce proza *Promisiunea Nordului* a scriitoarei canadiene Anne Benn Ichou.

● **[„România literară”, nr. 19]** Editorialul *Criticul fără însușiri* al lui Nicolae Manolescu este consacrat lui Pompiliu Constantinescu. Intrat astăzi, pe nedrept, într-o „relativă uitare” – scrie Manolescu – criticul din cea de-a treia „generație maioreșciană” se remarcă printr-o acuratețe a judecății de valoare unică printre contemporanii săi: „Citindu-i cronicile la rând [...], după ce înainte le citisem pe sărite, cu totul la întâmplare, din volumele publicate de el însuși, mi-am dat seama numaidecât pe ce se baza prestigiul cronicarului anilor ’30: pe o acuratețe a judecății de valoare pe care n-o găsim la nici unul dintre contemporanii săi. Călinescu avea prea mult talent, Vianu, o minte prea ordonată teoretic, Cioculescu iubea prea mult detaliul istoric și psihologic, Streinu avea antene doar pentru poezie și așa mai departe, pentru ca unul ori altul să-l concureze pe autorul *Mișcării literare* pe terenul arid al cronicii”. Exactitatea recenziilor criticului intebelic, explică Nicolae Manolescu, l-a convins de faptul că un cronicar literar trebuie să fie, asemenea personajului lui Musil, un „om fără însușiri”: „Căpătam tot mai limpede convingerea că un cronicar trebuie să fie ca omul fără însușiri din romanul lui Musil. Posedând din toate (talent, luciditate, informație, expresie, echilibru moral etc.) câte puțin, cronicarul este primejduit îndeosebi de excesul propriilor calități. Imaginația debordantă l-a împiedicat bunăoară pe Călinescu să fie un recenzent creditabil. Finețea analitică a lui Streinu este de nesuportat în articolele pe care le consacră unor autori mediocri. La fel ca gravitatea teoretică a lui Vianu ori erudiția detaliilor a lui Cioculescu. Pompiliu Constantinescu nu se compara cu nici unul dintre ei când era vorba de *la qualité maîtresse* a fiecăruia, dar îi întrecea pe toți când era vorba să facă dintr-o sumă de curenți o magistratură critică”. □ La rubrica *Centenar* Gheorghe Gricurgu îi dedică și el un articol lui

Pompiliu Constantinescu. Criticul interbelic, spune Grigurcu, este un model și prin aceea că singura sa politică este politica valorii literare: „Pompiliu Constantinescu a fost unul dintre cei mai onești exegeți ai noștri. Una dintre formulele sale lapidare ar putea fi taxată drept un blazon al său, pururi onorat: «Politica literară e decesul criticii; cu ideile ei ineficace să trișezi». Deslușim aci încă un temei al actualității criticului. Circulă teza falsă a unei demobilizări, a unui «cinism» al «esteților» văzuți ca niște hedoniști egoiști, ca niște egolatri incurabili. Ei bine, tocmai din rândul lor și al «ideologilor», al «metodologilor» frigizi s-au recrutat spiritele intransigente, curajoase, militante în mod exemplar, de la E. Lovinescu la I. Negoitescu și Virgil Ierunca (să nu-l uităm nici pe foarte demnul A.E. Baconsky al ultimei sale perioade). Pompiliu Constantinescu face parte și el din falanga criticilor noștri militanți. Sub aparențe calme, e un neconcesiv. Sobrietatea sa nu e adesea decât o figură contrasă a combativității pe frontul estetic”. □ Alăturându-se criticilor care îl omagiază pe Pompiliu Constantinescu, Barbu Cioculescu schițează, sub titlul *Criticul și familia sa de spirite*, un portret al celei de-a „treia generații postmaioresciene”: „În perspectivă, istoria literară a perioadei interbelice numește această formațiune care, cum se vede, se și nominalizase, drept cea de-a treia generație postmaioresciană. Ea se înfățișa mai cuprinzătoare decât gruparea din 1937 – nucleul Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Pompiliu Constantinescu –, întrucât tot pe atunci și G. Călinescu și Perpessicius au practicat aceeași critică nedogmatică, supusă criteriului estetic și larg cuprinzătoare a fenomenului modern în artă, numai că elemente personalizatoare l-au îndepărtat, de pildă, pe G. Călinescu de Titu Maiorescu și nu mai puțin de intercesorul E. Lovinescu, pe când Perpessicius, în parte și pentru a nu atrage fulgerele lui N. Iorga, dar mai ales prin temperament, și-a parcurs în cea mai deplină solitudine cariera de literator. În fapt, punctul de plecare al acestei a treia generații postmaioresciene, nutrită în chip firesc la alte izvoare decât ale maestrului, s-a aflat în tinda lui E. Lovinescu, deși, sub raportul anilor de formație universitară și Pompiliu Constantinescu și Vladimir Streinu și Șerban Cioculescu ilustraseră seminariile lui Mihail Dragomirescu, cel dintâi fiindu-i o vreme asistent. Dacă în vocabularul estetic al lui Pompiliu Constantinescu se pot decela rezidii dragomiresciene, ceilalți doi comparși s-au format, tot acolo, prin reacție și contradicție. Însă cu toții și-au sistematizat instrumentarul la marea școală a criticii franceze, într-un moment de indiscutabilă supremație a acesteia – și aici se impune din nou despărțirea de G. Călinescu, format la școala italiană”. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu scrie despre două cărți publicate de George Pruteanu, *Partidul și partida* (Ed. Universal Dalsi, București, 2000) și *Cronica unei mari dezamăgiri* (Ed. Institutul European, Iași, 2000). Volume de cronici politice, explică Ștefănescu, cărțile lui Pruteanu sunt atrăgătoare prin ritmul lor alert, însă hilare prin patos: „...împreună, ele constituie un recital publicistic, atrăgător prin ritmul alert, prin imprevizibilitate (o imprevizibilitate calculată) și prin umor. Și încă prin ceva: printr-o extravaganță de bun-gust. Patosul afișat de

protagonistul recitalului este însă mai puțin convingător. Se simte că George Pruteanu face adeseori furtună într-un pahar de apă, numai pentru a atrage atenția asupra lui”. ■ La *Lecturi la zi*, Cătălin Constantin atrage atenția asupra a patru apariții editoriale: Albert Einstein, *Cum văd eu lumea și Teoria relativității pe înțelesul tuturor* (Ed. Humanitas, București, 2000), Stephen W. Hawking, *Scurtă istorie a timpului, de la Big Bang la găurile negre* (Ed. Humanitas, București, 2000), Mircea Eliade, *Sacral și profanul* (Ed. Humanitas, București, 2000) și Ernest Bernea, *Spațiu, timp și cauzalitatea la poporul român* (Ed. Humanitas, București, 1997). Spre deosebire de demersul universalist al lui Mircea Eliade, scrie Cătălin Constantin, cel al lui Horia Bernea privește strict civilizația românească: „Dacă analiza spațiului și timpului sacru urmărea, la Eliade, descifrarea unor mecanisme de gândire, specifice omului religios, la Bernea acest obiectiv cade în plan secund, căci trilogia sa încearcă în primul rând să descrie o perspectivă etnic definitorie, specific românească, de a gândi lumea, în datele ei fundamentale. Demers romantic, vizibil încă din titlul ce identifică civilizația românească rurală cu întreg poporul român”. ■ La rubrica *Diagonale*, Monica Lovinescu scrie despre volumul de memorii semnat de Annie Bentoiu *Timpul ce ni s-a dat* (Ed. Vitruviu, București, 2000): „Oricare ar fi titlul sau subtitlul, vreau să întâmpin cu recunoștință această carte, fără lacrimi, fără puncte de exclamație, fără pretenții exhaustive sau teoretizante, fără nici un ego invadator, dar de neînlocuit. De ce cu recunoștință? Fiindcă pasiunea cu care unii – și din Occident dar și de la noi – se străduiesc să scoată cu față curată comunismul capabil de erori, nicicând de crime, lăsând doar fascismului răspunderea Răului din secolul XX, pune semne de întrebare asupra receptării în viitor a adevărului istoric”. ■ Rubrica *Literatură* tipărește poemul lui Horia Zilieru *Duminica norilor*. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică textul *Cui îi place să interpreteze?*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea scrie despre reeditarea romanului lui E. Lovinescu, *Mite* (ediție îngrijită, note și tabel cronologic de Ion Nuță, Ed. Minerva, București, 2000). Recitit astăzi, remarcă istoricul literar, romanul lui Lovinescu se dovedește a fi nu doar o popularizare de documente, ci o încercare reușită de a pătrunde în laboratorul de creație al marelui poet: „...romanul *Mite* nu e, cum afirmase Călinescu, doar popularizarea unor documente rare, nici, cum credea Lovinescu, acel recreat Eminescu la care râvnise timp de treizeci de ani. Sigur, autorul a pornit – cum s-a văzut – de la *Amintiri fugare...* a lui Mite Kremnitz. Însă din acest episod amoros, recreat romanesc, nu s-a născut o imagine semnificativă și consistentă despre personalitatea marelui poet. Dar că din acest episod amoros se desprinde bine erotica lui Eminescu, aici Lovinescu avea dreptate în răspunsul său către Călinescu”. ■ În cadrul rubricii *Adnotări*, S. Damian analizează romanul *Orbitor* lui al lui Mircea Cărtărescu printr-o grilă de lectură ce presupune identificarea a două nivele textuale: „M-am oprit la *Orbitor*, folosind o anumită grilă de lectură a prozei contemporane. Am remarcat în structura câtorva scrieri românești, o pendulare între două nivele, cu efecte fecunde în substanța

narațiunilor și în formula compozițională: un nivel mai de suprafață, sclipitor și palpitant, celălalt mai în adâncuri, cu unghere misterioase, pline de ambiguitate. Am descifrat și în *Ziua și noaptea* de Nicolae Breban sau în *Trandafirul tăcerii* deplene de George Cușnarencu un soi de supraetajare a subiectului. Simptomatic, ele mai scot în relief și un alt element de înrudire. Nucleul lor epic îl constituie o conjurație, acumulările care o preced și declanșarea ei confiscă atenția cititorului. Dincolo de aceste puncte de interferență persistă și neasemănări pronunțate, care se reflectă în arhitectura construcției, în maniera propoziției, în definirea demersului estetic”. ■ La rubrica *Ocean*, Paul Miron este prezent cu un fragment de proză. ■ În îngrijirea Cristinei Cioabă sunt publicate fragmente inedite din *Jurnalul* lui Mircea Ciobanu: „26 decembrie. Poți să afirmi despre un text că are un oarecare sens, așa cum asceții din pustiul Tebaidei afirmau că demonii au o oarecare materialitate. Prin forța lucrurilor, un poem trecut cu bine pe sub exigențele axiologice, poate fi citit în mai multe chei și, prin urmare, conține mai multe sensuri. Textele vorbirii în neștire, ale dicteului automatic, sunt plurisemantice, cum se spune. Ochiul caută printre cuvinte, printre rânduri, un sens – și dă de unul, acesta este, însă, întotdeauna, insuficient”.

17 mai

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 19] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a șaptea parte a eseului *Nietzsche*, în care prozatorul discută despre conceptul „amoralității” din volumul filosofului *Dincolo de bine și de rău*. ■ La rubrica *Șotron*, D. Țepeneag declară *Eu aș vota cu Eugen Uricaru...* [pentru funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor, *n.n.*], criticând, în același timp, o eventuală prezență a lui Nicolae Manolescu la vârful Uniunii: „În timpul ceaușismului, N. Manolescu a învățat multe de la stăpânul său Ivașcu. A fost slugă atentă și destoinică. Iar acum ar vrea să devină și el stăpân”. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis recenzează despre volumul Norei Iuga *Fasanenstrasse 23. O vară la Berlin* (Ed. Vineia, București, 2001). Conținând pagini de jurnal, cartea Norei Iuga – spune Zalis – recompune „portretul nervos, în linii scurte”, al autoarei. ■ Irina Petraș propune o nouă rubrică, intitulată *Declinarea poeziei*: „Declinația își are înțelesurile ei în gândirea filosofică. Declinarea – mereu infinitivul lung, atât de propriu limbii noastre – conține în regulile sale toată istoria relației dintre om și cuvinte. Reconstituită, redescrisă, vorbește, iată, și despre Poezie”. ■ Cu ocazia împlinirii a 40 de ani de la moartea lui Lucian Blaga, Geo Săvulescu publică o cronică la volumul lui G.G. Constandache *Dilema lui Blaga* (Ed. Universal Dalsi, București, 2001) iar Jeana Morărescu eseul *Pentru o evaluare a poeziei blagiene prin estetica blagiană*. „*Dilema lui Blaga* – scrie Geo Săvulescu – ne oferă posibilitatea de a ne reaminti gândirea acestui magistru în ale filosofiei”. Jeana Morărescu propune o nouă grilă interpretativă a operei poetului, care vizează „descoperirea elementelor profund individuale de matrice stilistică – elemente inconfundabile – ale lirismului blagian”. ■ Traian T. Coșovei și Bogdan O. Popescu

publică poeme. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține două *Note* ale Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumele lui Eugen Jebeleanu *Arma secretă*, respectiv *În exercițiul funcțiunii* de Adrian Păunescu. Cartea lui Jebeleanu, deja publicată, include „elemente materiale nesatisfăcătoare sau inegalitatea dintre conducători și popor”, în vreme ce, în cazul celui de-al doilea volum, „s-a eliminat un număr de 60 de poeme și s-au efectuat numeroase modificări în alte poezii”.

18 mai

● [„Dilema”, nr. 429] La rubrica *Glose*, Z. Ornea publică articolul *Scriitorii și marfa lor*: „Scriitorii își creează operele în singurătatea camerei de lucru. Dar, pentru a le valorifica, depind într-un tot de editori care le publică scrierile sub formă de carte. [...] Între acești termeni ai relației s-au stabilit, chiar de la începutul erei Gutenberg, raporturi de contrarietate și chiar antinomie”. ■ Radu Cosașu este prezent cu tableta (*Pacientul*) dar și dentistul englez.

22 mai

● [„Adevărul literar și artistic”, nr. 568] La rubrica *Istorie*, Teodor Vârgolici scrie despre *Întemeierea Societății Scriitorilor Români*: „Constituirea Societății Scriitorilor Români nu s-a întâmplat dintr-o dată, ci a trebuit să parcurgă câteva etape pregătitoare, necesare pentru clarificarea unor puncte de vedere diferite și pentru colagularea celor interesați în jurul unui grup reprezentativ, cu prestigiu și putere de decizie. Din inițiativa lui Emil Gârleanu, Șt. O. Iosif și Dimitrie Anghel, scriitorii tineri din București s-au întrunit într-o primă consfătuire de lucru în ziua de 13 martie 1908, alcătuind o comisie provizorie pentru elaborarea statutelor preconizatei Societății a Scriitorilor Români. Ca model pentru aceste statute, Cincinat Pavelescu adusese de la Paris *Statuts de la Société des Gens de Lettres*, societate înființată de scriitorii francezi la 28 aprilie 1838. Urmând exemplul acestora, scriitorii noștri au ales tot data de 28 aprilie, din 1908, pentru a pune bazele Societății Scriitorilor Români”. ■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache recenzează, sub titlul *Marea neînțelegere*, volumul lui Virgil Ierunca *Trecut-au anii...* (Ed. Humanitas, București, 2000). Cuprinzând fragmente de jurnal, memorii și corespondență, cartea lui Ierunca pune în lumină, în secțiunea sa de jurnal – scrie Daniel Cristea-Enache – două „personaje” Virgil Ierunca, unul revoluționar, adept al troțkismului, celălalt conservator, îmbrățișând valorile politice ale dreptei: „Există, în paginile (rămase) de jurnal, două «personaje» Virgil Ierunca: unul de treizeci de ani (în 1950), altul de patruzeci (în 1960). Firește că ele comunică și au multe puncte de sudură [...]; și totuși ceva, ceva important se pierde «pe parcurs», făcând ca diferența să fie, de fapt, semnificativă. Se pierde tensiunea lăuntrică, o sfâșiere sufletească resimțită aproape fizic, ce face din «primul» V. Ierunca un personaj de care te simți foarte apropiat. [...] ...în Franța, după instalarea comunismului în România, el «alunecă» iremediabil spre dreapta, ca spre un izbăvitor element antitetic. Se observă ușor că tânărul Virgil Ierunca are

o evoluție exact inversă decât cea a mai vâstnicului Emil Cioran. Acesta visase în tinerețe «schimbarea la față» a României, cu pusee și chiar silogisme extremiste [...], după care a ajuns în Franța complet vindecat (și rușinat) de rătăcirile sale politice [...]. V. Ierunca, în schimb, evoluează de la un estetism cu inserții troțkiste (!) către o poarticipare intensă, în Franța, la destinul și tragedia României”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, sub titlul *O carte recuperatoare*, Al. Săndulescu aduce în atenție apariția volumului lui Nicolae Florescu *Noi, cei din pădure. Reevaluări critice ale literaturii exilului* (Ed. „Jurnalul literar”, București, 2000). Este vorba de o carte cu o valoare documentară și analitică de excepție, spune Al. Săndulescu, în care preocuparea centrală a autorului este recuperarea scriitorilor și publicațiilor românești din exil: „Nicolae Florescu aduce o contribuție substanțială în cercetarea și chiar deshumarea publicațiilor românești din exil (a reeditat «Caete de dor»), punând în circulație romanul *Agonie sans mort* al lui N.I. Herescu, *Junalul* lui Leontin Jean Constantinescu, în care aflăm o adevărată galerie de portrete ale unor mari personalități ce luptau în Occident pentru cauza românească: Nicolae Rădescu, Grigore Gafencu, Constantin Vișoianu, Mircea Eliade, Emil Cioran, Mihail Fărcașanu; de asemeni, face mult pentru cunoașterea operei lui Alexandru Ciorănescu și Vintilă Horia, comentează pertinent publicistica lui Virgil Ierunca și poezia lui Nicu Caranica. El e de părere – și are dreptate – că harta literaturii române abia acum se întregeste, prin recuperarea scriitorilor din exil, pentru a căror descoperire și valorizare nu precupește nici un efort”. ■ Angela Marinescu tipărește pagini de jurnal.

● [„**Observator cultural**”, nr. 65] Rubrica *Informații* relatează despre organizarea, în zilele de 18–19 mai, sub egida Academiei Române, a Colocviului internațional „Brâncuși la apogeu. Noi perspective”. De asemenea, se aduce în atenție evenimentul reprezentat de sesiunea omagială „Arborele cunoașterii”, organizată pe 21 mai de Societatea Română de Radiodifuziune, consacrată lui Ioan Petru Culianu la 10 ani de la asasinarea sa. □ Este salutat, de asemenea, proiectul republicării, în ediții facsimilate, a revistelor și volumelor avangardei literare și artistice din prima jumătate a secolului XX. Coordonate de Vladimir Pană și Nicoale Țone și tipărite de Institutul pentru Cercetarea Avangardei Românești și Europene în colaborare cu Editura Vinea, primele tomuri reproduc cărțile din cadrul „Colecțiunii Integral” conduse de Ilarie Voronca. □ În cadrul aceleiași rubrici sunt comentate alegerile finale pentru Președinția Uniunea Scriitorilor (câștigate de Eugen Uricaru), criticate ca deficitare din punct de vedere organizatoric: „Din păcate, deși s-au formulat critici severe la adresa modului în care fusese organizată prima parte a conclavului scriitoricesc, cea din 20 aprilie, nimic nu s-a schimbat: componența adunării n-a fost verificată, «prezidiul» n-a stăpânit ședinta, atmosfera a fost haotică. S-au folosit și străni inovații procedurale: de pildă, acordarea unui soi de «bilete de favoare» unor scriitori mai «cu nume» care nu putuseră participa pe 20 aprilie dar au vrut să voteze pe 18 mai! Se vor fi făcut și unele «mobilizări» speciale, autocarele venite de ici, de colo,

de prin țară sau de la Chișinău, fiind mai pline ca data trecută. Drept pentru care, în ciuda postulatelor sociologice care spun că întotdeauna la scrutinurile secunde se prezintă mai puțini alegători decât la cele prime, numărul voturilor exprimate a fost mai mare în partea a doua decât în cea dintâi. Deh, Conferință originală! Ca la artiști!...”. ■ La rubrica *Eveniment*, Paul Cernat relatează despre simpozioul internațional „Suprarealismul european (contribuția țărilor vest, central și est europene)”, organizat de Institutul pentru Cercetarea Avangardei Românești și Europene. Manifestarea, scrie Paul Cernat „s-a bucurat de prezența directă sau mediată audio-video a numeroși oaspeți de peste hotare – mai precis, din Franța, Spania, Germania, Suedia, Grecia, Statele Unite ale Americii. De la Paris au venit Sarane Alexandrian, Petre Raileanu, Michel Carassou, poetul Sebastian Reichmann și, prin intermediul unui interviu înregistrat pe bandă video, a participat profesorul Henri Béhar de la Sorbonne III, care și-a confirmat deja prezența în România la finele anului universitar. De la Madrid a venit Juan Manuel Bonet (care a susținut sâmbătă o conferință despre suprarealismul spaniol), din Grecia – Victor Ivanovici, de la New York – poetul și performancer-ul «dada-suprarealist» Valery Oîșteanu, din Suedia – Tom Sandquist și Arina Stoenescu iar din Germania – poetul Alexandru Lungu și Olaf Bilius [...]. Între invitații din țară, multe nume de rezonanță, de «specialități» diferite, unii dintre ei teoreticieni și/sau practicanți ai avangardelor și suprarealismului: Alexandra Titu, Simona Popescu, Nora Iuga, Irina Cios, Magda Cârnelci, Ileana Berloghea, Ioana Zlotescu, Serban Foarță, Al. Călinescu, Vladimir Pană, Constantin Abăluță, Ion Pop, Mircea Martin, Nicolae Balotă, Augustin Ioan, Marin Mincu, Andrei Oîșteanu, Gheorghe Crăciun, Sebastian Vlad-Popa, Constantin Pricop și alții”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, numeroase pagini sunt dedicate manifestărilor culturale și lansărilor de carte de la Târgul Internațional Bookarest 2001. Sunt consemnate, printre altele, lansările volumelor lui Andrei Oîșteanu *Imaginea evreului în cultura română* (Ed. Humanitas, București, 2001) și al *Jurnalului* lui Mircea Cărtărescu (Ed. Humanitas, București, 2001). Alte lansări: Bujor Nedelcovici, *Somnul vameșului* (Ed. ALL); Adrian Cioroianu, *Scrum de secol* (Ed. Curtea Veche); Alina Nelega, *Ultima vrăjitoare* (Ed. Paralela 45); Cristian Tudor Popescu, *Un cadavru umplut cu ziare* (Ed. Polirom). □ Comentând evenimentul, Ion Bogdan Lefter remarcă creșterea numărului de titluri, însă scăderea tirajelor: „Scade producția în valoare absolută, dar crește mereu numărul de titluri publicate (în tiraje mai mici, se-nțelege). Politicile editorilor și ale difuzorilor trebuie să țină cont de dificultățile economice știute, traduse în puterea de cumpărare foarte limitată a oamenilor, însă important este ca piața românească de carte continuă să fie dinamică”. □ George Gorcea, la rândul său, face o mică istorie a târgului de carte: „Târgul internațional de carte București și-a început aventura în vara lui 1992, când la Galeria Etaj 3/4 a Teatrului Național 500 de expozanți din 21 de țări s-au strâns la un loc pentru a testa piața de carte dintr-o Românie abia ieșită din comunism și care făcea primii pași înspre economia de piață. Atunci au avut loc doar 40 de

lansări de carte, au venit la târg 30.000 de vizitatori și evenimentul a fost receptat ca unul cultural și mai puțin comercial. Astăzi BOOKAREST-ul a ajuns la a noua ediție și de-a lungul timpului s-a transformat într-un adevărat festival al cărții, loc de întâlnire pentru editori, scriitori și public. Amploarea lui se datorează prestigiului pe care l-a căpătat manifestarea și eforturilor pe care organizatorii le-au depus, an după an fiind din ce în ce mai greu să realizezi un astfel de proiect în condițiile în care economia se redresează foarte încet. Singurul an în care Târgul nu s-a ținut a fost 1993”. □ Pentru Luminița Marcu, Târgul de carte are un rol social-cultural esențial: „Pe lângă dimensiunea economică pe care cu siguranță o are un târg de carte de o asemenea amploare și despre care sunt mai în măsură să vorbesca editorii și distribuitorii, Târgul BOOKAREST suplinește o lipsă dureroasă de care suferă cultura română postdecembristă, și anume mondenitatea intelectuală. În general ducem lipsă de întâlniri, colocvii, simpozioane, intelectualii din România se întâlnesc greu și rar și asta se vede. Lipsesc polemice serioase, dialogurile coerente, comunicarea suferă. Timp de câteva zile însă, cultura își arată fața ei plăcută, antrenantă, optimistă și asta grație acestui târg de carte și acestor minunați organizatori care se încapățânează să nu renunțe și să ne dea prilejul la fiecare început de vară să ne cunoaștem între noi”. ■ Prezentând, sub titlul *Ultima prozatoare intrată în arenă*, cartea Alinei Nelega *ultim@vrajitoare* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001), Gheorghe Crăciun este entuziasmat de talentul autoarei de a impune „o viziune asupra vieții” într-un roman „compozit și histrionic, rezultatul unor acumulări de experiențe diverse, aflate în strânsă legătură cu preocupările și obligațiile profesionale ale autoarei: vizionări de spectacole, cronici, participări la dezbateri, călătorii, interviuri, familiarizarea cu mediile literare și teatrale românești și străine, corespondență electronică, lecturi și note de lectură etc. Dincolo de toate acestea, cartea impune fără drept de apel o viziune mare asupra vieții – cu toate formele și malformațiile ei, reale și imaginare, mundane și supramundane (pentru că unul dintre personajele cărții, Angel, e chiar un înger) – sigură, detașată, ironică, angajată, caricaturală atât cât trebuie și, nu o data, de un comic amar, extrem de dens, amintindu-ne proza lui Bulgakov, sau de o neagră veselie debordantă, pe urmele romanelor lui Boris Vian”. ■ La *Recenzii*, Dan Gulea se ocupă de traducerea în engleză, de către Cristina Tătaru, a *Ultimelor sonete închipuite ale lui Shakespeare în traducere imaginară* ale lui V. Voiculescu (*Shakespeare's Last Fancied Sonnets in Imaginary Translation*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2000), iar Ștefania Ciurea de traducerea de către Bogdan Ghiu a unui fragment esențial din opera marchizului de Sade sub titlul *Francezi, încă un efort dacă voiți să fiți republicani* (Ed. Micromegas, București, 2000). ■ La rubrica *Ultima pagină*, Constatin Zaharia relatează despre Colocviul internațional „Emil Cioran” desfășurat la Sibiu și Rășinari în perioada 10–13 mai. Tema dezbătută în cadrul Colocviului, scrie Zaharia, a fost „Cioran și originile”, „subiect generos, care se pretează abordărilor de tot felul, de la studiul biografic și documentar până la comentariul de tip exegetic în jurul unor teme care presupun

problema originilor: exilul, nostalgia, raportul dintre margine și centru, barbarul și civilizatul etc.”. Dintre comunicările prezentate, Constatin Zaharia se oprește asupra aceleia a lui Sorin Alexandrescu, care a propus „trei identități cioraniene”: „1. locală (Rășinari, Sibiu și împrejurimile), din primii săi zece ani, trăită ca atare atunci și la care revine obsesiv în scrisorile către familie; 2. identitatea națională, de mai târziu, care s-ar putea nuanța între cea «regățeană», sau «valahă», privită sarcastic, și cea ardeleană, privită mai tolerant, dar adesea tot ironic, și 3. identitatea pariziană, considerată mai totdeauna ca o nonidentitate. S-ar mai putea vorbi și de identități imagine, precum cea elvețiană sau austro-ungară sau chiar mongolă, la care se referă adesea prin fraze tipic cioraniene, amestec de reverie și autoironie. Interesant este că, dintre cele trei identități «reale», numai prima este conotată pozitiv, celelalte două fiind recuzate sau golate de sens în perioada franceză”.

• **[„22”, nr. 21]** La *Cronica literară*, Matei Călinescu prezintă volumul Gabrielei Melinescu *Jurnal suedez I (1976–1983)* (Ed. Univers, București, 2000). Cartea Gabrielei Melinescu, scrie recenzentul, „crește” și se citește ca un roman: „Acest jurnal se alcătuiește atât de firesc și de frumos, crește aproape ca un roman, încât «pactul autobiografic» despre care vorbește criticul Philippe Lejeune [...] devine irelevant: adevărul e spus aici fără pact, cu o forță delicată, cu o spontaneitate de fond stăpânită lucid, cu o naturalețe artistică”. ■ La împlinirea a 10 ani de la asasinarea lui Ioan Petru Culianu, redacția republică interviul pe care scriitorul acordat l-a Gabrielei Adameșteanu în 1991, apărut în nr. 13/ 5 aprilie 1991 al revistei „22”. ■ În suplimentul literar al revistei, nr. 22/ mai–iunie, Cassian Maria Spiridon tipărește poemele *Decât atunci*, *Ce față tristă* și *S-a stins*, iar Norman Manea proza *Gheara*.

23 mai

• **[„Luceafărul”, nr. 20]** În tableta intitulată *În două cuvinte*, Horia Gârbea salută apariția unui nou dramaturg în persoana lui Bogdan Mihai Dascălu, autor al volumului *Lovitura de teatru* (Ed. Mirton, Timișoara, 2000). ■ Sub titlul *Stalin, Orwell și cetățeanul turmentat*, Mihai Tupan califică luptele pentru președinția Uniunii Scriitorilor drept „o desfășurare scurtă, pompieristică”. ■ În partea a doua a eseului *Literatura feminină de azi. Trei ipostaze ale generației '90*, Radu Voinescu cântărește diferențele dintre scrisul femeilor și acela al bărbaților: „... sunt de considerat autoarele altfel decât autorii? Neabsolutizând deosebiri și neașezându-le cu orice preț la baza unei distincții radicale masculin-feminin în literatură și în arte în general, e de observat că femeile scriu, în anumite cazuri, altfel decât bărbații, că se opresc asupra unor alte detalii decât cele asupra cărora insistă bărbații”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Dumitru Hâncu *Noi și Germanii noștri: 1800–1914* (Ed. Univers, București, 1998). Studiu imagologic despre reprezentările colective asupra germanului în mediile românești, spune Soviany, lucrarea lui Dumitru

Hâncu are ca punct de plecare „începutul secolului al XIX-lea, când legăturile dintre români și germani se intensifică și cunosc o mare diversitate, iar sursele investigate sunt cele mai felurite: de la mențiunile despre spațiul germanic din manualele școlare la însemnările de călătorie și la paginile de corespondență, fără a se neglija literatura anonimă, în special, snoavele și proverbele. Imaginea care se desprinde din aceste surse, precumpănitor pozitivă, se va schimba, însă, în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea sub influența creșterii puterii militare a Prusiei și apoi a creării primului Reich german”. ■ Octavian Soviany tipărește proză. ■ Sub titlul *Ieșirea din timp*, Romul Munteanu își rememorează activitatea de la Catedra de literatură comparată a Universității din București, prilej pentru o mini-istorie a instituției: „În 1961, după întoarcerea mea din Germania [...], veneam la catedră prin transfer de la «română» ca un debutant. Îmi aduc aminte că în etapa aceea profesorul Tudor Vianu adunase cadre de valoare ca Edgar Papu, Vera Călin, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, ca și pe unii colegi mai tineri printre care amintesc pe Vera Antonescu, Matei Călinescu, Valentina Fettinger, Victor Ciobanu și alții. În anul 1968, a venit la catedră Dan Grigorescu, apoi Sorin Alexandrescu. [...] Tudor Vianu rămăsese mentorul respectat de toți, unii dintre colaboratori fiind chiar discipolii lui. [...] În 1964, profesorul Tudor Vianu a murit. Între timp, profesorul Edgar Papu fusese arestat, iar la eliberare n-a mai fost îngăduită întoarcerea lui la catedră, oferindu-i-se un post la Institutul de Arte Plastice. A urmat o pauză la conducerea catedrei, dirijată, o anumită vreme, de cei trei conferențieri, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Vera Călin și Romul Munteanu. După unele tergiversări, postul ocupat de Tudor Vianu a fost obținut, prin concurs, de profesorul Alexandru Dima, venit prin transfer de la Iași. Profesorul ieșean n-avea însă anvergura antecesorului său. Cei mai mulți de la catedră l-au primit cu anumită reticență, deși dascălul ieșean era un om erudit și corect. În acel timp a început cu discreție exodul de la catedră. Unii lectori plecați în străinătate nu se mai întorceau în țară. Așa au plecat, rând pe rând, Sorin Alexandrescu, Matei Călinescu, Nicolae Cizek, Popa Marian, Tudor Olteanu. Vera Călin a plecat, după pensionare, în Statele Unite, iar Cornelia Comorovschi a cerut autorităților permisiunea de a se muta în Franța. Gelu Ionescu a plecat la «Europa Liberă». Seismul era prea mare pentru ca prestigiul catedrei să nu scadă și mulți dintre noi să intrăm sub o zodie a suspiciunii, fiindcă au părăsit țara și discipolii noștri. Colegii plecați nu au mai putut fi înlocuiți fiindcă nu s-au mai acceptat noi numiri la catedră vreme de peste zece ani. După moartea profesorului Alexandru Dima în anul 1979, catedra a fost girată până nu demult de conferențiarul Dan Grigorescu, devenit mai târziu profesor titular”. ■ Corneliu Barborică tipărește proză. ■ Sub titlul *Un martor lucid*, Mariana Criș prezintă volumul lui Stelian Țurlea *Martorul* (Ed. Albatros, București, 2000), „microroman” – scrie recenzenta – care relevă „calitățile unui foarte bun observator al vieții cotidiene”. ■ La rubrica *Interviu*, Mariana Spalas publică o conversație cu Elisabeta Bogza. Intervievata relatează că Geo Bogza i-ar fi recomandat să „nu se amestece în viața literară”: „Geo mi-a

spus: «Bunty, tu nu trebuie să te amesteci în viața literară. Viața literară este rea și tu nu te pricepi». Uneori, veneau grupuri de doamne să mă ia și pe mine la diferite manifestări și Geo le-a gonit și le-a zis să mă lase în pace. Și înainte să moară mi-a spus să nu mă bag în viața literară». În același timp, Elisabeta Bogza se plânge că nu a primit nici un ban drept drepturi de autor pentru editările operei literare a lui Geo Bogza: „Acum vreo patru ani a venit la mine Nicolae Țone spunând că este recomandat de Ministerul Culturii și Uniunea Scriitorilor. A luat toate manuscrisele lui Geo, toate fotografiile, un tablou de Nicolae Tonitza, coarnele de cerb de la tatăl lui Labiș și pendula lui Geo, pe care o cunoștea toată lumea care venea pe la noi. Din presă am aflat că actul de cesiune pe care l-am făcut cuprinde și drepturile de editare ale lui Geo Bogza. Mie nici nu mi-a spus ce conține actul pe care l-am făcut în fața notarului. M-a întrebat doar ce obiecte de valoare am în casă și pe urmă, într-o zi, a venit și a luat pendula și coarnele de cerb. Acum a luat și lada în care își ținea Geo manuscrisele. Pentru toate astea nu am primit nici un ban de la Nicolae Țone”. ■ Anghel Gâdea tipărește poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică, sub titlul *Arestat și condamnat*, pagini de jurnal. ■ Emil Manu publică un eseu despre lirica de dragoste a lui Lucian Blaga: „...capodopera poeziei sale de dragoste este poema *Încântare*, publicată în revista «Claviaturi» din Brașov, în 1942, și cuprinsă un an mai târziu în volumul *Nebănuitele trepte*. Această încântare era o sinteză a poeziei blagiene de până aici. Postumele vor marca și pentru poezia erotică un pas spre înseninarea aproape deplină, echilibrată, cu evoluții până la poeme indirect erotice ca *Mirabila sămânță*”. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Magda Ispas traduce prozele *Cuțitul* și *Africa* ale scriitorului francez Philippe Soupault.

● [„**România literară**”, nr. 20] Sub titlul *Aniversare G. Ibrăileanu: Emil Codrescu față cu socialismul*, Mihai Zamfir îi dedică un articol criticului ieșean cu prilejul împlinirii a 65 de ani de la moarte. Ibrăileanu trebuie înțeles, scrie Mihai Zamfir, prin prisma atașamentului său spiritual față de Moldova: „Ibrăileanu nu poate fi înțeles în afara unui complex spiritual moldovenesc, recuperat astăzi sub semn mai degrabă estetic. Iașul patriarhal al începutului de secol și somptuos – decipit în epoca interbelică; cercul «Vieții românești» impus prin generații succesive, grupat în jurul aceluiași patron spiritual și refăcând paradigma Junimii și a «Convorbirilor literare»; strălucirea deja crepusculară a unui mod de viață patriarhal, în care valorile spiritului se aflau încă la mare preț; ritmul domol al unei existențe situate, conform cronologiei verificabile, în secolul XX, dar care nu se depărtase de ritmul secolului romantic. În toate aceste structuri izoforme, spiritul lui Ibrăileanu se integrează drept componentă obligatorie, umbra discretă a criticului trece, insesizabilă, pretutindeni, cantonată definitiv într-o epocă ce se definește sub semnul nostalgiei. Din «moldovenism», ca stil de existență, va face de altfel Ibrăileanu una dintre dominantele sale culturale și va construi *Spiritul critic...* pe metafora «Moldova – stare de spirit», cu toate consecințele fanteziste decurgând dintr-un asemenea demers”. Spre deosebire de Lovinescu, continuă

Zamfir, Ibrăileanu nu este atât de cultivat, ceea ce dovedește însă faptul că se poate face critică cu „talent pur”: „În raport cu veșnicul rival, cu E. Lovinescu (plecat și el tot dintr-un târg de tip sadovenian și înzestrat cu același *l'esprit de finesse*), criticul de la «Viața românească» ne apare grevat de câteva handicapuri: posedă o cultură limitată și fragmentară, cunoștea doar parțial literatura franceză și câteva traduceri franceze din rusește; nu studiasse în străinătate și nu trăise în mijlocul unei mari culturi; îi lipseau deschiderea lingvistică lovinesciană și baza clasicistă solidă a acestuia. Îi lipsea, mai ales, remarcabila unitate dintre doctrină și practica actului critic, ce a animat permanent acțiunea mentorului de la Sburătorul. Într-adevăr, cum se poate ca, în cazul unui critic, analiza textului să contrazică viziunea de ansamblu? Iată că s-a putut! Ibrăileanu reprezintă un elocvent exemplu. Tocmai în această nepuizabilă contradicție rezidă și originalitatea ultimă a criticului de la moartea căruia se împlinesc 65 de ani: Ibrăileanu ne-a arătat că și în critică, precum în poezie, există talentul pur, un talent care să se manifeste doar în intimitatea fertilă a lecturii, indiferent la opțiunile estetice și la ideologie. Că se poate face critică doar cu sensibilitate și inteligență, uneori chiar fără stil. Aproape toate aprecierile, judecățile și glosele stilistice ale criticului nu numai că n-au nici un raport cu sociologismul, dar îl și contrazic în mod spectaculos: un exercițiu nu foarte coerent din punct de vedere logic, însă atât de uman!”. ■ La *Restituiri*, Gina Sebastian Alcalay publică textul *Fundoianu, eseist, filozof și profet*: „Cine citește prozele lui B. Fundoianu apărute la Editura Hasefer sub îngrijirea lui Leon Volovici – semnatar, de asemenea, al unei comprehensive prefețe – precum și textele sale politice reproduse din alte publicații ale timpului în caietele Benjamin Fondane scoase de Societatea de studii care îi poartă numele, nu poate să nu fie profund impresionat de pătrunzătoarea multilateralitate și vizionarismul acestui artist, autor al unor poezii cu rezonanțe tragice, chiar apocaliptice, inspirate nu o dată din textele biblice, și în același timp eseist, comentator și filozof de o extremă erudiție, libertate de spirit, luciditate și incisivitate în analizarea evenimentelor și ideilor epocii, ca și în anticiparea timpurie, cu o extraordinară acuratețe, a unui viitor fără speranță”. ■ La *Cronica literară*, Gheorghe Gricurgu scrie despre volumul *Bacovia după Bacovia* de Daniel Dimitriu (Ed. Junimea, Iași, 1998). Meritul cărții criticului ieșean, apreciază Grigurcu, este de a fi supus poezia lui Bacovia unei noi lecturi, care pune în evidență originalitatea și autenticitatea acesteia în contextul simbolismului românesc: „Daniel Dimitriu supune poezia lui Bacovia unei noi, substanțiale, lecturi, al cărei rod e volumul intitulat *Bacovia după Bacovia*. E încă o dovadă a marii vitalități estetice, a actualității frapante de care se bucură această creație al cărui astru, spre mirarea, de pildă, a lui Mircea Eliade, a urcat în ultimele decenii alături de cele ale lui Arghezi, Blaga, Ion Barbu. Care să fie explicația fenomenului? Credem, spre deosebire de G. Călinescu, care pune accentul pe poza poetului, că e vorba tocmai de depășirea unor atitudini mecanice, ale unor stereotipii proprii simbolismului, de o evoluție în direcția unei mari autenticități

personale. O autenticitate tragică, a cărei înțelegere a tranzitat, după cum sesizează Daniel Dimitriu, de la un pol al receptării mai mult sau mai puțin convenționale la altul, opus”. ■ În cadrul rubricii *Lecturi la zi* Catrinel Popa trece în revistă patru apariții editoriale. *Iubirea și Occidentul* a lui Denis de Rougemont (Ed. Univers, București, 2000) este – scrie ea – „o carte de referință a culturii occidentale. Cunoscută. deopotrivă, specialiștilor în romanistică și studenților din câmpul umanioarelor care au avut de susținut vreodată examene la literatură franceză sau comparată, *Iubirea și Occidentul* este nelipsită din bibliografiile de specialitate, a fost reeditată periodic, tradusă în numeroase limbi, contestată sau doar criticată pentru ambiguitatea influențelor, și mai ales mereu revizuită de autorul ei, conștient de gravitatea temei și de naivitatea pretențiilor de a o putea epuiza într-o singură viață”. Volumul lui Roger Caillois *Mitul și omul* (Ed. Nemira, București, 2000) demonstrează „importanța interdisciplinarității în studierea procesului de mitificare”. Volumul lui Richard Rorty *Pragmatism și filozofie post-nietzscheană* (Ed. Univers, București, 2000) prilejuiește publicului românesc – continuă Catrinel Popa – „să se inițieze în dezbaterile contemporane din domeniul filozofiei analitice, mai exact în disputele privitoare la realism și antirealism (una dintre temele recurente ale primului volum), dezbateri ce antrenează, practic, toate domeniile culturii, critica literară, ca și biologia sau fizica, morala ca și politica”. În sfârșit, *Literatura și răul* a lui Georges Bataille (Ed. Univers, 2000) „îți creează impresia că teza principală a cărții, una dintre cele mai provocatoare, de altfel, îți este surprinzător de familiară, că ai intuit, cumva, în actul literar o transgresare a legii morale și în literatură un spațiu al libertății depline, încă mai înainte de a-l fi citit pe Bataille”. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică *Sonetul vechiului cotoi*. ■ În cadrul rubricii *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu numește marile calități ale scrisului lui Ștefan Bănuțescu – „linearitatea”, „simplitatea” și „eleganța”: „Ceea ce frapează la o nouă lectură a operei lui Ștefan Bănuțescu este literaritatea sa. Nu există texte generate de altă dorință decât aceea de a face literatură. Scriitorul trece prin viață ca un colecționar de subiecte rare (stranii, pitorești, terifiante etc.). După ce le obține, începe să lucreze cu o disciplină de profesionist – disciplină în cele din urmă sterilizantă – la transformarea lor în texte. Stilul preferat este o simplitate elegantă, ușor desuetă, a frazei. În ceea ce privește însă construcția propriu-zisă, preferința merge către complicație și către o simbolistică esoterică. Unui asemenea scriitor, dacă îi ajungi prin preajmă, nu are rost să i te plângi că ai îmbătrânit sau că ai rămas singur. Ai reuși, cel mult, să-l faci să-și noteze ceva într-un carnet, dar aceasta numai dacă întâmplarea trăită de tine ar avea doza necesară de bizarerie sau dacă s-ar putea constitui într-un simbol”. ■ La rubrica *Je este un autre*, Ioana Pârvulescu deplânge lipsa de ecou a *Agendelor* lui E. Lovinescu, datorată, pe de o parte – scrie ea – intervalelor mari a apariției volumelor și, pe de altă parte, conciziei maxime a notațiilor criticului: „De ce, totuși, publicarea *Agendelor* (titlul e ales de Monica Lovinescu) n-a avut un ecou pe măsura evenimentului? Există, cred, două cauze

clare ale acestui «deficit de receptare». Cea dintâi e faptul că, din motive lesne de înțeles (transcriere, cercetare în vederea notelor, editare) documentul nu a apărut integral nici până astăzi. Din 1993 încoace s-au publicat, la intervale mari, patru volume și însemnările au ajuns abia la anul 1936. Publicul și criticii nu au așadar o privire de ansamblu asupra documentului, iar comentariile sunt, prin forța lucrurilor, lacunare. A doua cauză, mai importantă, ține de însăși substanța notațiilor. Fiind de o concizie maximă, cu abrevieri și formulări aproape codificate, însemnările lui Lovinescu nu oferă o lectură reconfortantă de tipul *Jurnalului* lui Sebastian sau al scrisorilor eminesciene. Tocmai de aici s-a ivit și întrebarea, dezbătută deja (Alexandru George, Monica Lovinescu, Z. Ornea etc.) dacă avem de-a face cu un jurnal propriu-zis sau cu simple agende, pentru uz propriu, pe care criticul nici nu s-ar fi gândit să le publice ca atare”. ■ Sub titlul *Un impeccabil anonim* sunt publicate fragmente din jurnalul lui Ilie Constantin. ■ *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie definește poezia ca fiind esența literaturii: „Poezia nu e decât literatura redusă la esența principiului ei activ» (II, 548). Chiar dacă nu ești în stare – e cazul meu – să argumentezi ideea, intuiești justetea ei. Într-adevăr, poezia e sufletul literaturii. E ca esența – cantitativ neglijabilă – a parfumului față de un întreg flacon. Sigur, proza e mult mai bogată decât poezia, dar față de aceea esență (există ea?), bogăția prozei reprezintă un adaos impur. Cel mult, te poți consola, ca nepoet, cu o constatare. În aceeași măsură în care de la Aloysius Bertrand și Baudelaire încoace am asistat la expansiunea poeticității – deci la efectul produs de mirajul ei – în poemul în proză, în versul liber și, trecând de-a binelea pragul, în roman, în aceeași măsură, tot de la Baudelaire (cu chitanțele lui, cu piesele de mobilier și cu Parisul însuși) încoace, poeții s-au lăsat tot mai mult atrași de prozaic, până la a rupe odgonul care-i ținea legați de poezia pură și a trece de partea obiectelor neînsuflețite, cum spune un titlu al lui Francis Ponge (*Le parti pris des choses*). Poți face constatarea, e adevărat. Simți, însă, că ea nu anulează justetea părerii lui Valéry. Poezia rămâne regina literaturii. Ca de orice regină, a te apropia e dificil. Trebuie să fii măcar «aristocrat», adică – în situația noastră – să ai din naștere disponibilitate pentru înțelegerea poeziei”. ■ La *Cartea străină*, Andreea Deciu prezintă volumul lui Alfred Kazin *A Lifetime Burning in Every Moment* (Harper Collins Publishers, 1998).

24 mai

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 20] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a opta parte a eseului *Nietzsche*, în care scriitorul vorbește despre „dincolo-ul de bine și de rău” al politicii secolului al XX-lea. ■ La rubrica *Viața literară în scrisori*, Dumitru Țepeneag încredințează tiparului o epistolă primită de la Sorin Alexandrescu, în care expeditorul expune câteva idei despre semiotică. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis semnalează apariția volumului lui Cornel Ungureanu *Proza românească de azi* (Ed. Cartea Românească, București, 1975). ■ La rubrica *Declinarea poeziei*, Irina Petraș își continuă observațiile

privitoare la subiect: „...declinarea înseamnă decăderea *numelor* din *nomina-tivul* siguranței de sine, al aparenței și al reputației ce își ajunge doar fiindcă *este*”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile continuă prezentarea volumului lui Augustin Buzura *Recviem pentru nebuni și bestii* (Ed. Univers, București, 1999), concluzionând: „Compendiu vizionar asupra stării națiunii, reabilitare a romanului românesc dar și a statutului scriitorului și a intelectualului român în general, cartea lui Augustin Buzura consacră definitiv în istoria literaturii noastre realismul psihologic în cheie morală, în linia unor Dostoievski, Musil, Th. Mann, Camil Petrescu sau Mircea Eliade”. ■ Ionel Necula abordează eseistic problema „neantului valah”: „Unul dintre viciile noastre etnice, am văzut, este scepticismul, cumpănirea prudentă, nehotărâtă și inactivă între alternative. Dar această excesivă chibzuire, rămasă în infinitivul lung și în nelucrare, spune ceva mai mult despre poporul român, relevă un exces de raționalitate care a dislocuit rezervele de utopie, de risc, de angajare aventuroasă și absurdă”. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul Mariei Luiza Cristescu *Vacanță*.

29 mai

• [„**Adevărul literar și artistic**”, nr. 569] Teodor Vârgolici își continuă incursiunea în istoria Societății Scriitorilor Români. ■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache scrie despre volumul Norei Iuga *Sexagenarul și tânărul* (Ed. Albatros, București, 2000). Roman „surprinzător” prin „sinceritatea nudă” – spune Cristea-Enache – cartea Norei Iuga are drept personaj central un alter-ego al autoarei: „Nora Iuga are curajul de a construi, în personajul feminin din roman, un perfect alter-ego al său, o «soră» geamănă ca biografie și bibliografie, ca experiențe și psihologie”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Mihai Iovănel prezintă volumul lui Costache Olăreanu *Sancho Panza al II-lea* (Ed. Persona, București, 2000). Calitățile romanului, remarcă Iovănel, sunt „mâna sigură”, „forța” care se simte „la nivelul scenelor, al secvențelor de câteva pagini, excelând în țesătura detaliului, din acestea [autorul, *n.n.*] scoate imagini care se țin minte”. ■ Angela Marinescu tipărește pagini de jurnal.

• [„**Observator cultural**”, nr. 66] Revista continuă să acorde spații largi Târgului de Carte BOOKAREST 2001. Descriind atmosfera generală a manifestării, Ion Bogdan Lefter menționează galele de premii: „...cozile de la intrare au crescut până în bulevard, aglomerația dintre standuri a devenit sufocantă, lansările de cărți și restul evenimentelor au curs practic non stop. Dintr-o selecție interesată (recunosc!) a celor mai atragătoare dintre ele nu pot lipsi Gala Premiilor ASPRO, spectaculoasă și veselă ca de obicei, calchiere ironică a formulei de la Oscar-uri, sau întâlnirea-lectură din expoziția cu trofeele ASPRO-Max, în cadrul căreia au citit versuri sau proză Gheorghe Iova, Liviu Ioan Stoiciu și Paul Viniciu și unde a avut loc lansarea celui de-al doilea roman al Evei Pervolovici, încă-liceeană! A mai fost și Gala Premiilor AER (Asociația Editorilor lansând și o „moțiune a

cărții“), au fost și Patrick Rambaud, și Rosa Regás, și puzderie de autori români faimoși, unii cu cărți noi, alții doar vizitatori sau invitați să vorbească la lansările colegilor de breaslă”. □ Pentru C. Rogozanu, Târgul a fost o mare sărbătoare: „BOOKAREST-ul a fost o sărbătoare, ca de obicei. Deja lumea s-a obișnuit să se simtă bine printre standurile de la Teatrul Național. Este superfluu să întreb cum a fost la Târg, ți-a plăcut? Răspunsul va veni imediat: este ca și în anii trecuți. Ceea ce nu e un lucru rău: să transformi o sărbătoare într-o obișnuință, iată un merit esențial al organizatorilor”. □ Mihai Oroveanu, directorului ARTEXPO, este de părere că, la edițiile viitoare, este nevoie de o selecție mai riguroasă a participanților: „Îmi dau, desigur, seama că, la cea de-a 10-a ediție, care va urma, o să trebuiască să gândim puțin altfel, mai ales programul manifestărilor, care nu face decât să amplifice un haos, e-adevarat, amuzant. Cred că trebuie să ne aliniem servituților acestui spațiu și că vom proceda la o selecție, ducând tratative cu fiecare editor în parte, găsind astfel soluțiile și punând condiții gen «cărți apărute doar în ultimul an». Târgul de Carte nu este unul de anticariat; am tolerat anul acesta câteva anticariate, editurile prezintă cărți de acum trei-patru-cinci ani, mai ieftine, într-adevar, dar totul se face în dauna unora care nu au nici bani, nici loc, dar propun lucruri noi”. □ Cu prilejul Târgului de Carte, Asociația Editorilor Români a adresat o moțiune privind statutul cărții și promovarea culturii scrise, în care sunt solicitate următoarele: 1. eliminarea TVA pentru carte; 2. plata impozitului pe profit doar pe factura încasată; 3. stabilirea unui impozit pe profit de 10% pentru editorii de carte; 4. scutirea de plata TVA pentru drepturile de autor achiziționate din străinătate; 5. taxe poștale reduse pentru expedierea cărților; 6. ridicarea pragului de deductibilitate din baza impozabilă pentru sponsorizarea de carte; 7. exceptarea donațiilor de carte de la impozitul pe profit; 8. stabilirea unui drept de perisabilitate de 8%. □ În cadrul Târgului de Carte au fost acordate premiile ASPRO pentru anul editorial 2000: Marele Premiu ASPRO: Adrian Marino, *Biografia ideii de literatură*, vol. 6 (Ed. Dacia, Cluj-Napoca); Premiul pentru cea mai bună carte a anului 2000: Poezie: Andrei Bodiș, *Studii pe viață și pe moarte* (Ed. Paralela 45, Pitești); Proză scurtă: Constantin Stan, *Provizoriu* (Ed. Paralela 45, Pitești); Roman, memorii, jurnal: Mircea Nedelciu, *Zodia scafandruului* (Ed. Compania, București); Critică, eseu: Al. Cistelean, *Celălalt Pillat* (Ed. Fundației Culturale Române, București); Debut: Tudorel Urian, *Proza românească a anilor '90* (Ed. Albatros, București); Premiul pentru experiment: Aurelia Mocanu, *Ibrișim*, (Ed. Brumar, Timișoara). □ Premiile acordate de Asociația Editorilor Români (AER): I. Premiul pentru beletristică românească: Editura ALLFA pentru volumul *Dicționar onomastic* de Mircea Horia Simionescu; II. Premiul pentru cea mai bună traducere în limba română: Editura EST pentru volumul *Frumoasa domnului* de Albert Cohen, în traducerea Irinei Mavrodin; III. Premiul pentru carte de copii și tineret: Editura HUMANITAS pentru volumul *Cum s-a născut poporul român?* De Neagu Djuvara; IV. Premiul pentru cea mai interesantă colecție: Edituri NEMIRA pentru colecția «Totem» V. Premiul pentru

cartea de artă: Editura HUMANITAS pentru volumul *Scurtă istorie a umbrei* de Victor I. Stoichiță; VI. Premiul pentru cartea de știință: ex aequo Editurii HORA pentru volumul *Medizin im alten Siebenbürgen* de Arnold Huttman și Editurii SIMETRIA pentru volumul *Cetățile orașelor* de Teodor Octavian Gheorghiu; VII. Premiul pentru cea mai frumoasă copertă: Ioanei Dragomirescu Mardare (Editura Humanitas) pentru concepție grafică; VIII. Premiul pentru Electronic Publishing: Editura NOI-MEDIA PRINT pentru *Romanian Ethnographic Landscapes* IX. Premiul pentru excelență redacțională: Gabriela Omăt (Editura Minerva); X. Premiul pentru ediție bibliofilă Editura HUMANITAS pentru *Crezul – Tatăl nostru*; XI. Premiul pentru cea mai bună carte românească apărută în afara granițelor României: Editura ARC pentru volumul *Icoane vechi din colecții basarabene* de Constantin Ion Ciobanu și Tudor Stavila. ■ La rubrica *Literatură*, Simona Drăgan recenzază traducerea, de către Antoaneta Ralian, a romanului *Sexus* al lui Henry Miller (Editura Est, București, 2000). Interzisă timp de 10 ani în America pentru scenele orgiastice și limbajul sexual explicit, cartea, scrie Simona Drăgan, ar putea constitui un imbold pentru crearea și în limba română a unui „dialect erotic autentic”: „O astfel de carte, ar fi putut spune un Lovinescu, rezolvă o problemă și curmă o controversă, de data aceasta pe cea privitoare la handicapul limbii române literare de a-și croi sau de a-și asuma un dialect erotic autentic și adecvat necesităților literare, adică un limbaj care să nu amâne inutil sensurile prin cuvinte periferice până la neinteligibilitate sau prin circumscrieri înflorite și dulcele cu iz oriental, menite tabuizării estetice pline de nesfârșite pudori. O astfel de problemă, semnalată chiar de Mircea Cărtărescu în anii trecuți, la cursurile sale de Creative Writing, este, fără discuție, tot o chestiune de «sincronizare», recte maturitate lingvistică”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Iulian Băicuș semnalează apariția volumului al VI-lea al *Operele complete* ale lui Franz Kafka (Ed. Univers, București, 2000). Tradus de Mircea Ivănescu, volumul cuprinde *Scrisorile către Milena*. ■ Prezentat de Paul Cernat, Angelo Mitchievici tipărește un fragment din eseu *Cifra, litera și Cavalerul Muncii*, consacrat „eroului mitologic al literaturii proletare” Lazăr de la Rusca: „Lazăr – deși corespunde unui personaj real, «deconspirat» între timp ca legionar convertit la comunism – nu este un nume întâmplător ales, desemnându-l pe cel trezit din morți de către Iisus, care-și anunță astfel propria Înviere. Faptul ne indică și «virtuțile» teologale ale acestui text. Lazăr Cernescu – ne spune cu tâlc poetul, inspirat din realitatea crudă a luptei de clasă – e un țăran sărac, asasinat în timp ce citea Cartea Partidului. Faptul poate fi citit la rândul lui ca un fel de apoteoză, victima, mielul devenit mucenic al noii religii a muncii, cartea făcând chiar obiectul martiriului său, proiectându-l într-o glorie eternă transsubstanțializată în slova hieratică: «Iar în cartea care-acum/ își plinește asprul drum,/ cartea noastră, carte vie,/ ce poporul nost’ o scrie,/ ai să fii și tu un rând/ cu lumina sângărând,/ și-ntr-o slovă dintre toate/ inima mereu ți-a bate!» (Dan Deșliu, *Lazăr de la Rusca*)”. ■ Recenzând cartea lui François Furet și Ernst Nolte *Fascism și*

comunism (traducere de Matei Martin, Ed. Univers, București, 2000), Caius Dobrescu descrie „revizionismul intelectual” din viața literară românească postdecembristă ca fiind un „simptom al integrării europene”: „Un lucru care nu s-a spus despre scandalul «revizionismului intelectual» de la noi [...] este că acesta reprezintă un simptom al integrării europene: obișnuiți cu standardele, valorile și conceptele izolatei lumi românești, proeminenții establishment-ului cultural se trezesc brusc proiectați într-o problemă morală și într-un univers de discurs caracteristic unei Europe occidentale cu care nu au întreținut până acum decât o relație exterioară, livrescă”. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârsteian îl are invitat pe Radu Cossașu. Vorbind despre viața literară, autorul *Supraviețuirilor* atrage atenția asupra faptului că, pentru a progresa, un scriitor are nevoie vitală de relații pozitive cu alți membri ai breslei sale: „...un scriitor are nevoie întotdeauna de alți scriitori. E ceva ce astăzi nu se înțelege. Acum, ceea ce îi leagă pe scriitori e mai mult disprețul, nu admirația. Constat că atitudinea dominantă astăzi este ignorarea celorlalți. Eu, însă, am trăit cea mai bună perioadă a scrisului meu convins că admirația pentru scriitorii contemporani cu mine sau chiar venerația, după cum spune Flaubert, este absolut esențială”. În ceea ce-l privește, adaugă Cossașu, încurajările cele mai importante i-au venit de la Lucian Raicu și Marin Preda: „Pentru mine, în anii '60, era vital ca săptămânal sau măcar din când în când Lucian Raicu să-mi spună: «Mi-a plăcut foarte mult ce-ai scris. Foarte bună chestia aia, i-am citit-o cu glas tare Soniei». Sau, în aceeași serie, vine Marin Preda și-ți spune: «Nu mai ai voie de la volumul ăsta – primul din *Supraviețuiri* – să scrii prostii». Asemenea mesaje sunt esențiale. Fără ele, nu se poate face literatură. Iar, în anii aceia am terminat cu o literatură în mod evident mincinoasă și am trecut la una care poate nu spunea întotdeauna adevărul pe de-ntregul, dar care oricum nu mai spunea minciuni”. Vorbind, în continuare, despre atitudinea generală a scriitorului, Radu Cossașu denunță pesimismul, devenit odată cu modernitatea un „automatism al sensibilității”, opunându-i „rezistența ironică” nietzscheană și hazul: „...nu pot să ajung să depășesc un anumit moment dificil dacă nu apare hazul. E valabil și pentru proza mea. În literatura lumii, după Dostoievski, Kierkegaard și ceilalți, pesimismul a devenit un automatism al sensibilității, o prejudecată. E adevărat tot ceea ce spun ei, viața este fără îndoială îngrozitoare, însă, după ce îți asumi aceste idei, trebuie să descoperi resursele hazului. Să înveți să trăiești împreună cu ceea ce este îngrozitor în existența ta, descoperind plăcerea vieții. Și să duci până la capăt acest concubinaj. Este cel mai greu lucru. Plăcerea vieții nu mai există din cauza acestei concepții strâmte conform căreia scriitorul trebuie să fie cât mai tragic, copleșitor, etc. Există un termen al lui Nietzsche care ar putea acoperi tot ceea ce am spus aici despre acest concubinaj: rezistența ironică”. ■ La *Recenzii*, Marius Chivu se oprește asupra volumului de poezii al lui Petre Stoica *Insomniile bătrânului* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). După ce, vreme de trei decenii, Petre Stoica a făcut poezie din lucrurile mărunte – spune Chivu – odată cu prezentul volum

atitudinea „apolitică” a scriitorului se schimbă radical: „Bătrânețea pare să nu mai aibă atributul răbdării. Timpul e prea înaintat, iar viața e tot mai articulată de tristețe. [...] *Insomniile bătrânului* poet sunt străbătute de o tristețe adesea cruntă și de o lehamite totală, deși nu puține poeme răbufnesc într-o dezamagire vecină cu disperarea incriminându-i violent, pamfletar pe cei care conduc defec-tuos cetatea: «mă sperie talk-show-urile/ dirijate de maimuțe chioare/ exmatri-culate din grădina zoologică» (*Mărturisire*) sau «unul este expert în domeniul oceanografiei politice/ altul violoncelist pe estrada economicului/ și altul ginecolog cu polonicul răsucit/ în uterul istoriei» (*Talk-show*)”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Roxana Răcaru prezintă monografia Monicăi Spiridon *Ștefan Bănulescu* (Ed. Aula, Brașov, 2000), în care universul ficțional al lui Bănulescu este descris și interpretat ca permanentă expansiune a „șantierului literar” reprezentat de *Cartea Milionarului*: „Monica Spiridon interpretează universul ficțional al lui Ștefan Bănulescu pornind de la scrierea care, tocmai pentru că nu se potrivea tiparului mitologic și folcloric, părea cea mai atipică, stranie: *Cartea de la Metopolis*. Din această perspectivă «prozele lui Ștefan Bănulescu nu sunt nici fantastice, nici mitologice, nici miraculoase. Lumea lor este mai curând inefabilă», inefabilul fiind definit de autor într-una dintre prozele-cheie ca «partea nevazută a lucruri-lor». Nu numai că scrierile lui Ștefan Bănulescu se articulează în jurul unei poetici proprii, fără sincope sau schimbări majore de perspectivă, demonstrează Monica Spiridon, dar chiar Bănulescu este «creator al unei singure Lumi, și, în același timp, autor al unei singure Cărți – romanul în șantier perpetuu *Cartea Milionarului*”; «în jurul său gravitează un sistem de scrieri satelite: eseuri, proze scurte, nuvele, scrisori imagine și reale, bucăți inclasabile etc.»”.

● [„22”, nr. 22] La *Cronica literară*, Carmen Mușat recenzează volumul Simonei Popescu *Salvarea speciei. Despre suprarealism și Gellu Naum* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000). Cartea Simonei Popescu nu este o monografie critică în sens clasic – explică recenzenta –, ci o „regândire pe cont propriu” a experienței suprarealiste edificată ca un colaj, un amestec de comentariu personal și citate: „Cartea de față nu este o monografie doctă a suprarealismului, nici o exegeză critică a operei lui Gellu Naum, nu propune o teorie a avangardei și nici o erudită incursiune în istoria acestei mișcări. După ce a citit nenumărate «cărți serioase», Simona Popescu simte nevoia să regândească totul pe cont propriu, să descopere esența experienței poetice suprarealiste nu în impresionante tomuri de critică sau teorie literară, ci în textele și viețile suprarealiștilor înșiși”.

30 mai

● [„Luceafărul”, nr. 21] Sub titlul *Fără politică!*, un articol semnat „Redacția” reafirmă atașamentul revistei față de „valoare și morală” și lipsa de partizanat politic a acesteia: „Anii ne-au confirmat și ne-au avantajat, astfel că cei mai importanți scriitori ai României, din orice grupare și partid, ne-au onorat cu colaborările lor, știind că revista noastră promovează doar valoarea și morală,

nicidecum spiritul partizan sau comentariile apologetice, aflate sub criterii extra-literare. Cine urmărește cu atenție prezența semnatarilor descoperă, cu ușurință, creatori ce nu au simpatii comune, însă se află în zona axiologiei, singura pe care o slujim. Importante rămân pentru noi textele, indiferent de la cine ar veni, mai ales atunci când acestea sunt obținute de la scriitori cu notorietate”. ■ În tableta intitulată *Valeriu Stancu vine de la Paris*, Horia Gârbea semnalează apariția volumului acestuia *Cu siliconul în bandulieră* (Ed. Axa, Botoșani, 2000). ■ Sub titlul *Diplomația creatorilor*, Marius Tupan critică prestația atașatorilor culturali de la ambasadele României. ■ În partea a treia a eseului *Literatura feminină de azi. Trei ipostaze ale generației '90*, Radu Voinescu dezavuează abordarea feministă „plină de stereotipuri” a cărții coordonate de Laura Grünberg și Mihaela Miroiu *Gen și societate* (Editura Alternative, 1997): „O bună colecție de stereotipuri ale ideologiei feministe o constituie și lucrarea coordonată de Laura Grünberg și Mihaela Miroiu, *Gen și societate*, ca și cele mai multe dintre materialele publicate în numărul 4/2(X) 1 al revistei timișorene «Orizont», al cărui dosar tematic se intitulează «Feminismele în România». Inițiativa aceasta este cu atât mai bizară cu cât ea e un altoi pe psihologia și pe tradiția noastră, statutul femeii în România de ieri și de azi fiind mereu unul diferit de cel al femeii occidentale”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului Iolandei Malamen *Felipe și Margherita* (Ed. Crater, București, 2000). Eșafodajul epic al romanului, explică Soviany, „nu constituie decât pretextul regresiei într-o lume de vis, amestec bizar de sordid și strălucitor, de mizerie și splendoare, unde pestilențialitatea descompunerilor organice și luminescența materiilor prețioase se conjugă după un fel de principiu al contrapunctului, iar precaritatea fibrei organice își găsește compensația estetică într-un mirobolant spectacol de măști, pe parcursul căruia se aude răsunând muzica gravă a crepuscularului”. ■ Spiridon Popescu tipărește poezii. ■ Sub titlul *Pe seama lui Mateiu*, Alexandru George critică în termeni duri încercările „fanteziste” ale Roxanei Sorescu de a stabili, în volumul *Lumea repovestită* (Ed. Eminescu, București, 2000), etimologiile numelor personajelor romanului *Craii de Curtea-Veche*: „R.S. egalizează dintr-un condei diferențele și face din Pantazi și Pașadia, adică din două nume total deosebite, chiar divergente, niște apropiați, iar pe Piru îl caută în dicționarul limbii române unde găsește o «buruiiană», apoi în grecește unde ar însemna «foc», *pyros*, sau în cel sanscrit unde înseamnă «om model». În realitate, Pantazi posedă un nume mai rar, dar nu foarte rar; el înseamnă «hărăzit unei vieți lungi», după tabelul lui Al. Graur, iar Pașadia posedă un nume pur turcesc (Pașa-Dii?). [...] Dar culmea fantezismului în interpretarea forțată îl atinge R.S. în cazul nefericitei Pena Corcodușa, căreia îi descompune numele în *Poena* (lat. suferință), *cor* (lat. inimă), *cum* (contras în *co*, lat. plus) și *dușa* (slav, suflet). Deși Andrei Scrima îi atrăsese atenția asupra inanității unui asemenea demers care caută o etimologie în atâtea limbi, autoarea stăruie s-o propună. În realitate, Pena Corcodușa este, pentru poreclă, echivalentul numelui Mirabela (după arătările lui Barbu Cioculescu), iar numele, Pena, trebuie

căutat în spațiul favorit al lui Mateiu, adică sudul Dunării: este un foarte frecvent nume bulgăresc, productiv și în românește (Penka, Penu, Pencovici, Penescu etc.) și nu înseamnă nimic, necum vreo suferință”. ■ Mircea Daneliuc tipărește proză. ■ La rubrica *Literatura belarusă contemporană* sunt transpuși în românește, de către Passionaria Stoicescu, Andrei Ivanov, Andreea Bercea, Larisa Manea, Elena Drăgușin și Liliana Burda, scriitorii Searghei Zakonnikau, Ghenrâh Dalidovici, Galina Bagdanova, Zinaida Dudziuk, Ghenadzi Buraukin, Nil Ghilevici, Leanid Kalodzejni, Vasili Ghighevici, Navum Galipearovici, Searghei Grahouski, Nikola Meatlițchi, Viktor Snip, Vladzimir Maruk, Alesi Pusmeankou, Anatoli Vearținski, Galina Bulâka, Volga Ipatava.

● **[„România literară”, nr. 21]** În editorialul său, Nicolae Manolescu dezvăluie cum a învățat să citească literatură: „Avea Demostene un talent înăscut pentru oratorie sau succesul lui e rodul unui efort considerabil de a-și corecta dicția și de a-și îmbunătăți respirația? Era Cicero un fanfaron sau poseda un dezvoltat spirit autoironic? Din textul biografiei paralele pe care le-o consacră Plutarh nu se poate afla un răspuns la aceste întrebări. Și, firește, nici la altele, multe, și asta din cauza imposibilității de a verifica izvoarele. Chiar această slăbiciune a metodei biografice a celor vechi a stat la baza enormei mele satisfacții de lectură. Și cred că nu exagerez dacă spun că ea m-a învățat să citesc literatura. N-aveam nici vocația, nici, cu atât mai puțin, la vârsta cu pricina, formația unui istoric. Altceva mijea, se vede treaba, în mine, fără s-o știu, și anume vocația de critic literar. Biografiile lui Nepos și Plutarh mi-au oferit esențialul pentru orice lectură critică: faptul de a înțelege că ficțiunea nu conține criterii ferme de adevăr, că poate fi plină de contradicții, dând unuia o impresie opusă decât a dat celuilalt, și că ea lasă spații mari pentru interpretări diferite. Acest pluralism hermeneutic a fost revelația lecturilor mele din biografii antichității. Ei mi-au sugerat infinitatea înțelesurilor cuprinse într-o ficțiune literară. Și mi-au încurajat totodată subiectivitatea lecturii: am știut spontan că pot avea dreptate, în ipoteza mea nouă împotriva ipotezei general admise, și că nu există nici o cale ca ea să-mi fie infirmată. Un critic *in nuce* are absolută trebuință de o astfel de încurajare, altfel abandonează, copleșit de cohorta celor care s-au pronunțat înaintea lui”. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu se ocupă de două cărți. Prima este o colecție de interviuri ale Anei Blandiana, *Cine sunt eu? (Un sfert de secol de întrebări)* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001), în care poeta se arată, înainte de toate – spune criticul –, demnă: „Ea refuză instinctiv o prea mare familiaritate cu partenerul de discuție. Nu este arogantă, nici măcar distantă, ci are pur și simplu o atitudine demnă. Îi repugnă acea apropiere sufletească pe care un eseist contemporan o numea «o căldură de grajd» (și care este practică pe scară largă în presa noastră de după 1989)”. □ A doua este tot o carte de interviuri, de această dată avându-l ca protagonist pe Dumitru Țepeneag, *Războiul literaturii încă nu s-a încheiat* (Ed. Allfa, București, 2000). Țepeneag, apreciază Alex. Ștefănescu „are un mod simpatic de a fi antipatic”: „După 1989, scriitorul a venit frecvent în România,

angajându-se într-o lungă campanie de recucerire a locului său – pe care îl considera, nu se știe din ce cauză, pierdut – din istoria literaturii române. Drept urmare, în prezent nu mai are numai admiratori, ci și adversari. Genul acesta de afacere îi este caracteristic lui Dumitru Țepeneag, care poate pierde într-o clipă ce a adunat într-o viață. Declarațiile sale sunt aproape întodeauna lipsite de diplomatie. Scriitorul renunță pe neașteptate la prieteni vechi, dar nu pentru că i-ar trăda, ci pentru că în cine știe ce împrejurare simte imperios nevoia să le trântască în față ceva neplăcut. El are un mod simpatic de a fi antipatic. Nu urmărește atingerea unui scop perfid, ci voiește, ca Zoe, scandalul cu orice preț. Scandalul literar”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Gheorghe Grigurcu se oprește asupra volumului lui Alexandru George *Pro libertate* (Ed. Albatros, București, 1999), carte de articole politice și sociale: „...putem citi sub condeiel d-sale alert numeroase considerații care tind a dizolva locurile comune din zona cea mai sensibilă, în prezent, pentru noi toți, care e viața politică și economică. Pe urmele tânărului Ralea, dar și pe cele ale unor Ștefan Zeletin sau E. Lovinescu, «liberalul» Alexandru George aduce în discuție subiecte «arzătoare la ordinea zilei», într-un fel ce i-ar putea instrui, în speță, pe politicienii noștri”. ■ La *Lecturi la zi*, Iulia Popovici prezintă patru cărți. Prima este *Politica duplicității. Controlul reproducerii în România lui Ceaușescu* a lui Gail Klingman (Ed. Humanitas, București, 2000); a doua este *Lexiconul negru. Unelte ale represiunii comuniste* îngrijit de Doina Jela (Ed. Humanitas, 2001), dicționar al tortionarilor comuniști, în care autoarea privilegiază „mărturiile orale, folclorul de închisoare, «formule» sub care ajunge să se păstreze amintirea câte unui gardian, medic sau anchetator”. □ Următoarea carte o are ca autoare pe Magda Cârneci (*Artele plastice în România 1945–1989*, Ed. Meridiane, 2000), al cărei demers este unul interdisciplinar: – „Așa cum de altfel era de prevăzut și cum se petrece în abordarea oricărui aspect al vieții sociale ori culturale de dinainte de 1989, demersul doamnei Cârneci e unul interdisciplinar, contextul politic și evoluția altor medii artistice (îndeosebi cel literar) fiind urmărite în paralel cu transformările din pictură, sculptură, grafică, și făcându-se apel la științe specifice, ca sovietologia, politologia, economia politică”. □ În fine, în volumul *Amintiri* de Constantin C. Giurescu (Ed. ALL Educațional, București, 2000) – observă Iulia Popovici – „partea cea mai interesantă rămâne relatarea anilor petrecuți în închisoarea de la Sighet, însă nici în fața unei asemenea experiențe liminare memorialistul nu-și reprimează spiritul critic, nu renunță la răceală, la hiperanaliză, la un fel de teamă de ridicol care-l face să strecoare cu timiditate câte-o afirmație despre familie, soție, copii, printre rândurile dedicate lucrărilor pe care are de gând să le scrie. Patima care-l anima pe tânărul Goma l-a ocolit pe marele istoric; om de știință până-n profunzimile ființei, C-tin C. Giurescu vrea să lase mărturie fapte, nu stări de spirit, nu atitudini, nu sentimente. Autorul acestor *Amintiri* nu face literatură, șansa lui e de a face istorie așa după cum scrie despre istorie”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu se oprește asupra *Jurnalului* lui Mircea Cărtărescu, în care „viața din

vis este incomparabil mai puternică decât viața din viață”: „Glanda visului este, la eul din jurnal, hipertrofiată. Forța ei uriașă constă în asimilarea tuturor genelor visului literar și nonliterar: visul romantic și visul suprarrealist, visul din somn și cel cu ochii deschiși, psihedelicul și hiperluciditatea, visul «cale regală» de cunoaștere a sufletului și cel prin care îți pierzi sufletul, visul freudian și visul jungian, visul inhibitoriu și visul fertil, visul anamneză și visul prevestitor, visul demonic și cel angelic, visul la toate intensitățile și temperaturile imaginabile. O primă cale de explorare a acestei «zone interzise» este reproiectarea viselor de noapte pe ecranul jurnalului. Aici Mircea Cărtărescu este cel mai ușor de recunoscut: imagini mirifice din *Nostalgia*, din *Travesti* și din *Orbitor*, ale căror rădăcini onirice sînt acum vizibile, inundă paginile jurnalului. Spații escheriene, blocuri și catacombe, oameni translucizi, fluturi și râme, lacăte de carne, un București subconștient care-l dublează pe cel conștient, vâscozitatea umorilor adolescenței, simboluri sexuale, androgini, fetuși, spaime și extaze sunt scoase toate din depozitele somnului, chiar mai surprinzătoare decât ceea ce a migrat în ficțiune”. ■ Sub titlul *Între vis și realitate*, Cornelia Ștefănescu prezintă romanele care „te obligă să gândești” ale Mayei Belciu: „Ne-am deprins a atribui roman-ciarei doar Banatul ca motiv de entuziasm, de vervă, de istorie, de mentalitate. O lectură integrală distinge și ordonează suprafețe teritoriale, cu granițe mult mai generos deschise spre alte orizonturi, dar și debordant înnoitoare în felul de a se apropia de oameni și de faptele lor. Pentru că nimic nu este la fel. Nici șfichiul vorbei de duh, nici oscilația de la gesturi mărețe la ticăloșie, de la josnicie la generozitate, nici lumea văzută prin discursul artei, nici aceea pusă în balanța destinului, cu ocolișurile și revenirile sale. Nici singurătatea aplecată spre înlăuntru, nici tristețea destrămării, nici luciditatea strictă, nici transfigurarea. Doar pragul de lumină al sufletului scriitoarei și mintea ei care taie cu siguranța diamantului pe sticlă te lasă să crezi că mai există și speranță. Peisaje, întâmplări, chipuri, tot ceea ce compune literatura Mayei Belciu se mișcă în romane ca frunzele într-o pădure, foarte deosebite în asemănarea lor. Iar dacă e să le lege ceva, acel ceva în stare să lege bogăția și diversitatea de exprimare a atâtor pagini, este că fiecare îți dă libertatea să gândești. Te obligă să gândești”. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică un *Sonet domestic*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea discută cartea lui Alexandru Claudian *Antisemitismul și cauzele lui sociale. Schiță sociologică* (ediție și note de Constantin Schifirneț, Ed. Albatros, București, 2000), în care autorul – explică Z. Ornea – tratează fenomenul prin prisma gândirii lui Marx: „Deși după Auschwitz fenomenul antisemitismului a căpătat noi relevanțe datorită asasinării a șase milioane de evrei numai pentru vina de a fi fost evrei, Claudian, deși își publică studiul în 1945, deci după Holocaust, preferă o tratare a conceptului, cum o și afirmă, din perspectiva materialismului istoric. Nimic, în cartea sa, despre ravagiile Holocaustului. El se păstrează pe liniamentele observațiilor lui Marx (care a fost, și el, deși evreu, antisemit la vremea sa calmă și așezată) și Kautsky. Cum a precizat la începutul cărții, «punctul de vedere al

materialismului istoric (adică al sincerității istorice) în problema antisemitismului, sprijinit pe cât mai multe fapte semnificative, obligă pe cercetător să fie el însuși un istoric obiectiv»". ■ Rubrica *Inedit* tipărește proză memorialistică de Vlaicu Bârna (*Cafeneaua itinerantă*). ■ La *Prepeleac*, Constantin Țoiu este prezent cu un fragment de proză. ■ Theodor Vasilache și Marin Tarangul publică poezii. ■ La *Cartea străină*, Andreea Deciu scrie despre tratatul lui Charles King *The Moldovans. Romania, Russia, and the Politics of Culture* (Hoover Institution Press, 2001): „Poate simplificând pe alocuri, King descrie «problema» moldovenească în termenii unei opoziții insurmontabile dintre două națiuni, două culturi, cea română și rusă. Cum se explică impasul în care se află de un deceniu încoace Moldova? Răspunsul lui King e ambiguu, și de fapt nu face decât să propună o nouă direcție de investigație: naționalismul în ziua de azi, dincolo de Prut, care e diferit de cel din anii '20, '30, sau de după război. Dar un răspuns mai curând simplu (nu știu dacă și simplist) ține tocmai de formularea problemei. Reperele între care oscilează Moldova, România și Rusia, sunt ele însele lumi în impas și în criză”.

31 mai

● [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 21] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a noua parte a eseului *Nietzsche*, în care scriitorul vorbește despre „stupefianta” descoperire a personajului dostoevskian Raskolnikov, anume „crima justificată în numele unei idei”. ■ La rubrica *Viața literară în scrisori*, Dumitru Țepeneag încredințează tiparului epistole primite de la Sorin Alexandrescu. ■ Henri Zalis scrie despre Sergiu Dan. ■ La rubrica *Declinarea poeziei*, Irina Petraș publică însemnări despre poezia lui Bacovia: „Am numit nominativ «absolut» ceea ce se întâmplă în poemele bacoviene fiindcă, în cazul său, numele nu sunt denominările dintâi care tocmai își contemplă satisfăcute luarea în stăpânire a lumii, ci etichete suspendate, plutind în indeterminare ori în determinări monotone, repetate leitmotive”. ■ La *Cronica literară*, Geo Vasile se oprește asupra volumului Victoriei Cornea *Capcana* (Ed. Vremea, București, 2001): „Ponderea scenariului epic, susținerea celor câteva fire narative într-un contrapunct alert de-a lungul a 24 de capitole-decupaje, atestă o calificată stăpânire a mijloacelor specifice romanului”. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* publică o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Pusztai János *În capcană*. ■ Aura Christi traduce din limba rusă poeme de Anna Ahmatova și Ossip Mandelstam.

[MAI]

● [„**Apostrof**”, nr. 5] În articolul intitulat *Dorli*, Marta Petreu scrie despre eforturile lui Dorli Blaga de a păstra vie memoria marelui poet și filosof Lucian Blaga, precum și despre meritele fiicei în a-i edita operele rămase în manuscris – toate acestea pornind de la două volume recent apărute: *Dorli Blaga*, Ion Bălu,

Blaga supraviețuit de Securitate (Ed. Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 1999) și *Corespondență de familie* (Ed. Universal Dalsi, București, 2000). Ceea ce reușește Dorli Blaga, remarcă Marta Petreu, este de a creiona un portret al scriitorului pe deplin „umanizat”: „Care e valoarea evocărilor dnei Dorli Blaga și valoarea operațiunii editoriale de publicare a scrisorilor particulare ale lui Blaga? De la bun început precizez că, chiar și pentru un bun cunoscător al operei și biografiei lui Blaga, cele două volume și evocarea din «Apostrof» creează un portret cu tușe noi al filosofului. Un portret umanizat, din care Blaga iese în câștig. Avem, în scrisorile lui Blaga către Cornelia, un Blaga viu: uneori îndrăgostit; alterori plin de umor, făcând reclame pentru cabinetul stomatologic al «arhanghelului dentist» Cornelia Brediceanu; alterori, scrisorile conservă geneza unor opere, cum e cazul cu *Cenzura transcendentă*; apoi, un Blaga... gospodar, profitând de hărnicia muzelor sale, care-i pun conserve pentru iarnă”. ■ La *Puncte de reper*, Ion Vartic se oprește asupra trilogiei românești a lui Dumitru Țepeneag *Hotel Europa*, *Pont des Arts* și *Maramureș*. În centrul prozelor lui Țepeneag, spune Ion Vartic, se află „scriitorul narator” – un tip de creator, precizează criticul, postmodern și „post-valérian”: „Această trilogie conține, evident, *summa* fantasmelor tematice și textuale ale unui scriitor postmodern, strălucitor prin ingeniozitate tehnică, inteligență și cultură și care, de obicei, semnează «D. Țepeneag» iar alteori, nu întâmplător, cu anagrama numelui său civil: «Ed Pastenague». Deoarece dublii săi reflectă conștiința scindată a «făcătorului de literatură, acum la spartul târgului», în relație cu «acest appendice apocaliptic care e omenirea». Tipul de creator care circulă, la propriu, foarte agitat, înăuntrul trilogiei lui D. Țepeneag (ca în *Înscenarea* lui de tinerețe ca în *Porumbelul zboară!*..., romanul lui Pastenague) este unul post-valérian, așadar unul interesat mult mai mult de «acțiunea care se face» decât de «lucrul făcut» (ce, din această cauză e supus distrugerii, refacerii și modificării permanente). Ed Pastenague – dublul prin care D. Țepeneag se privește, succesiv, din afara textului înăuntrul textului și, invers, din miezul operei în afara ei – observă, pe urmele lui Valéry, că «importanța acordată gestului (creator) amenință să pună între paranteze obiectul (creat). De aceea, atât în *Pont des Arts*, cât și în *Hotel Europa* și *Maramureș*, în centrul atenției se află scriitorul-narator, cu gesticulația lui histrionică și cabotină, declanșată de «prea multă nervozitate creatoare»”. ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Dosarul postmodernismului românesc sau despre tinerețea cu prelungiri*, Irina Petraș analizează recente contribuții ale lui Ion Bogdan Lefter la istoria și definirea postmodernismului autohton pornind de la trei volume ale autorului apărute în cursul anului 2000: *Scriitori români din anii '80-'90*; *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale* și *A Guide to Romanian Literature*. Dicționarul lui Lefter, scrie Irina Petraș, are meritul de a pune în lumină schimbarea de paradigmă literară adusă de optzecism: „Ce rezultă din dicționar, dar și din dosarul postmodernismului românesc, e că se consumă multă cerneală degeaba în lupta pentru și despre generații. [...] Desigur, ofensiva «în haită» (nu are nimic peiorativ

sau injurios expresia) a dat roade. Chiar dacă măcinată de orgolii individuale (absolut legitime) și de disidențe, intrarea grupată în arena literară a obligat publicul să recunoască, vrând-nevrând, modificarea de paradigmă și oferta de «ideologie» literară pe care optzeciștii le aduceau cu ei. Propunându-se ca viitură, au adus cu ei valori indicutabile și durabile – care, de altfel, s-au detașat net de grosul puhoiului –, dar și aluviuni cu respirație scurtă, degrabă reîntoarse în mîlul original. Stilul bătaios, dar mai ales concentrarea vocilor au făcut ca optzeciștii să pară periculoși și subminatori”. În același timp, Irina Petraș se declară perfect de acord cu reinterpretarea noțiunii de generație literară propusă de autor: „Citind acum dintr-o răsuflare filele din dosarul lui Ion Bogdan Lefter, aflu că generația decenală le repugnă și lor, că se revedică de la accepțiunea Vianu a *generației de creație*. Că emblema «generației ’80, necesară la un moment dat pentru marcarea intensă a apariției unui nou val scriitoricesc, nu mai e operantă, că fenomenul noului val e în fază de maturizare și acoperă și așa-zisa generație ’90. Schimbarea de sistem din ’89 n-a adus schimbarea bruscă și simultană a creativității artistice. Asta fiindcă literatura (arta, în general) nu respectă calendarul evenimentelor politice, nu se pliază automat, nu se supune fiind prin definiție rebelă și personalizată”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Mihai Vakulovski prezintă volumul lui Grigore Chiper *Violoncelul și alte voci* (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). Scrisă de un poet, proza lui Chiper, scrie Vakulovski, este una confesivă, care „ține loc de jurnal”: „Uneori ai impresia că citești pasaje extrase direct din jurnalul poetului, culese la întâmplare, alteori că, pur și simplu, ceea ce citești e o umplutură: paginile trebuiau umplute cu ceva, și dacă n-a fost poezie... a ieșit proză, cum pare *Strada Sapienței*, de exemplu. Însă, o dată pornit, scriitorul, inevitabil, îi amintește poetului de poezie”. ■ Tot aici, Alexandru Vakulovski aduce în atenție debutul în proză al lui Dan Lungu, *Cheta la flegmă* (Ed. Outopos, Iași, 1999): „Volumul este compus din 16 proze scurte care formează între ele un întreg ce conține un fel de cronică a cotidianului opac”. ■ La *Cronica ideilor*, Cătălin Ghiță prezintă ultima carte scrisă de Marian Papahagi, intitulată *Rațiunea de a fi* (Ed. Atlas, București, 1999). Volum de interviuri, scrie Cătălin Ghiță, lucrarea dezvăluie un om de cultură complet: „Grupate într-un triptic, textele reușesc să restituie imaginea unui om de cultură complet: Papahagi a fost critic literar, director al Accademiei di Romania din Roma și profesor universitar. Modulațiile tomului definesc o personalitate puternică și independentă, cu o viziune de ansamblu perfect articulată”. ■ Sorin Grecu tipărește poezie. ■ Adrian Diaconu traduce în engleză poezii de Ioan Șt. Diaconu. ■ La rubrica *Balcanologie*, Mircea Muthu se oprește asupra volumului Marinei Marinescu *Drumuri și călătorii în Balcani* (Ed. Fundația Culturală Română, București, 2000), „contribuție de prim rang la cunoașterea obiceiurilor și a identităților culturale ale popoarelor din Balcani”. ■ Rubrica *Dosar* este dedicată lui Mihail Sebastian. Sunt tipărite, în îngrijirea lui Leon Volovici, conferința *Specificul național* susținută de Mihail Sebastian în martie 1935 la Institutul Francez din București, precum și două articole

publicate în aceeași lună de autor în revista „Rampa”, articole intitulate *O seară la „Institutul francez”*, respectiv *Despre o anumită mentalitate huliganică*. Tema conferinței lui Sebastian, spune Volovici, era, atunci, de o stringentă actualitate, iar opiniile sale cu atât mai interesante cu cât veneau la puțin timp după apariția romanului *De două mii de ani*, prefăcut de Nae Ionescu: „Tema propusă – «specificul național» – e, la acea oră, de neașteptată actualitate și, datorită implicațiilor politice, cu deosebire inflamantă. Fără s-o dorească, Sebastian contribuise la exacerbarea antagonismelor în jurul acestei chestiuni, odată cu apariția romanului *De două mii de ani*, cu prefăcuta atât de controversată a lui Nae Ionescu. Cu numai două luni înainte de data conferinței apăruse eseul *Cum am devenit huligan*, care, din punctul lui de vedere, făcea bilanțul (catastrofal) al scandalului provocat și încheia «definitiv», în intenția lui, furtunoasa discuție. Sebastian revine totuși, chiar în această expunere, asupra romanului și asupra semnificației aprinsei polemici, pentru că ambianța calmă a Institutului și publicul străin, neimplicat emoțional în dezbateri, îi oferă prilejul de a relua discuția într-un registru nepasionat, de a o așeza într-o perspectivă istorică și în contextul mai larg al confruntării intelectuale despre specificul național și «românism», despre tradiționalism și modernitate, cu ample implicații culturale și literare”. ■ *Arhiva „A”* conține, în îngrijirea Martei Petreu, un schimb de telegrame de la Ministerului Afacerilor Străine privitoare la numirea lui Emil Cioran în funcția de consilier cultural la Paris începând cu 1 februarie 1941. Textele dovedesc, scrie Marta Petreu, că Cioran nu a rezistat în funcție decât două luni și jumătate: „Din documentele pe care le publicăm rezultă că Cioran – spre deosebire de alți colegi de generație (Eugen Ionescu, Bucur Țincu, Horia Stanca etc.) care au ocupat, în timpul celui de-al doilea război mondial, funcții similare în diverse legații ale României – n-a rezistat în postul său decât vreo două luni și jumătate. La 2 mai 1941, șeful său, Dinu Hiott, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar la Vichy, cere, prin raportul 1197/2 mai, destituirea și înlocuirea lui Cioran cu un anume Dragu. Din actele următoare rezultă că destituirea a fost semnată de însuși generalul Antonescu”.

● **[„Convorbiri literare”, nr. 5]** În deschiderea numărului, Cassian Maria Spiridon definește critica de întâmpinare ca fiind „interfața operă-cititor”, idee care se regăsește, scrie el, în programul noii serii a revistei pe care o conduce: „Orice cronică literară exprimă atitudinea criticului întemeiată estetic față de opera literară proaspăt tipărită, marcată de o primă impresie, rezultată în urma lecturii, ce-și propune, pe cât posibil, și o poziționare axiologică, contextualizată în corpusul istoriei literaturii și al tradiției. Nu alta este situația revistei noastre, care, prin articolul program, din ianuarie 1996, al noii serii, și-a propus și promovat cu consecvență critica de întâmpinare, ca interfață operă-cititor”. ■ La rubrica *Interviu*, Cassian Maria Spiridon îl are invitat pe Constantin Ciopraga. Invitat să rememoreze figurile scriitorilor consacrați pe care i-a cunoscut în tinerețe, istoricul literar răspunde: „Prea tânăr pentru a mă număra printre intimii

unor scriitori consacrați, priveam cu respect spre Mihai Codreanu, sonetistul aproape orb, spre frații Ionel și Al. I. Teodoreanu, spre profesorul I.I. Mironescu (mucalitul narator, evocator al unui *Radu Tulie Teacă*), spre Otilia Cazimir (autoarea *Fluturilor de noapte*). Mai apropiați îmi erau talentata Magda Isanos (colegă de Litere, mutată apoi la Drept) și N. Țătomir (coleg de generație), Laurențiu Fulga (nume real: Ionescu, fusese lansat de timpuriu cu volumul de proze *Straniul paradis*). Îmi rețineau atenția și alții. Îi vedeam pe stradă, uneori în uniformă militară (mobilizați), pe Eusebiu Camilar (căsătorit apoi cu Magda Isanos) și pe comunicativul George Lesnea”. În ceea ce privește actul critic, Ciopraga spune că sunt mult mai dificil de evaluat meritele unei opere literare decât defectele acesteia: „Este mult mai dificil să evaluezi nuanțat, convingător și veridic, meritele unei opere decât să exhibezi defectele. Unii care nu au citit mai mult de o sută de pagini din Sadoveanu îl bagă, de un timp, de-a dreptul în infern. Dar autorul atâtor capodopere de valoare universală nu poate fi anulat de cele două-trei cărți neavenite, din ultima-i perioadă. Constată cu aplicabilitate largă – lui G. Călinescu, lui Arghezi și altora”. ■ Sub inițialele L.V. sunt consemnate acțiunile desfășurate cu ocazia Zilelor „Convorbirilor literare”, în cadrul cărora au fost acordate premiile revistei: Sterian Vicol – Premiul pentru revista „Porto Franco”; Paulina Popa – pentru revista „Semne”; Nicolae Manolescu – pentru revista „România literară”; Ion Hadârcă – pentru rememorarea destinului neamului; Sergiu Ailenei – pentru Critică; Iustin Panța – pentru Eseu; Stelian Baboi – pentru Proză; Theodor Damian – pentru relațiile între târâmurile Poezie-Teologie și România-America; Radu Florescu – pentru Poezie; Christian Schenk – pentru Lirica sa și „viza Schenk” acordată poeziei românești în Germania; Bujor Nedelcovici – pentru o mare Proză fidelă și un Jurnal infidel; Constantin Ciopraga – Premiul de excelență; Petru Ursache – Opera omnia. ■ Sunt menționați, de asemenea, câștigătorii premiilor Festivalului internațional de poezie „Lucian Blaga”: Marele Premiu pentru Poezie – Carolina Ilica; Premiul special pentru mai buna cunoaștere a operei blagiene – Mihai Cimpoi; Premiul pentru exegeză blagiană – Mircea Muthu, Doina Modola; Premiul „Liviu Petrescu” pentru exegeză blagiană – Corin Braga; Premiul pentru traducerea poeziei blagiene în limba italiană – Bruno Bombi, Ștefan Damian; Premiul pentru cunoașterea și promovarea operei blagiene peste hotare – Rudolf Windisch, Solo Har, Ion Miloș; Premiul special pentru poezie – Iulian Filip; Premiul pentru poezie și promovarea relațiilor culturale româno-germane – Markus Manfred Jung. ■ Sub titlul *Două feluri de curaj*, Gheorghe Grigurcu publică aforisme. ■ Liviu Ioan Stoiciu tipărește pagini de „contrajurnal”. ■ Miron Kiropol este prezent cu partea a XXI-a a prozei *Povestea deviaționistului*. ■ Ofelia Ichim recenzează, sub titlul *În chip poetic locuiește omul*, volumul Luciei Cifor *Poezie și gnoză* (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). ■ La rubrica *Semnele și înfățișarea*, Nicolae Panaite scrie despre volumul lui I Saizu-Nora *Patima sublimă* (Ed. Noél, 2001). ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de *Jurnal infidel*. ■ Ion Chichere și Radu Sergiu Ruba sunt prezenți cu

poezii. ■ George Popa încredințează tiparului un fragment din piesa *Imposibila aventură*. ■ Mădălin Roșioru publică proză scurtă. ■ Liviu Leonte atrage atenția asupra volumului lui Stelian Baboi *Priveghiul profeților* (Ed. Junimea, Iași, 2001). „Roman baroc”, spune Liviu Leonte, cartea lui Stelian Baboi nu este una care se citește cu ușurință: „Universul romanului e cuprins într-o viziune în care detaliul realist se convertește în fabulos și fantastic, grotescul se învecinează cu tragicul, granițele dintre viață și lumea de dincolo au dispărut. Morții vorbesc ca și cum ar avea o prezență materială, un cap își caută trupul, animalele vorbesc și ele condamnând crimele fanaticilor. Tabloul general e unul de apocalipsă sinistă, cotind când spre macabru, când spre bufon, al unei lumi dispuse să pâlăvrăgească la nesfârșit, coborând simultan în zonele cele mai joase ale fiziologicului”. □ De același roman se ocupă și Vasile Iancu, împărtaşind impresii de lectură asemănătoare: „Romanul *Priveghiul profeților*, această vastă parabolă, de vreo 450 de pagini, se citește cu multă dificultate. N-are subiect, n-are personaje, n-are intrigă, tensiunea e în fiecare pagină, nu crește pe măsură ce dai filă cu filă. Nu seamănă cu nimic din ceea ce știe cititorul despre romane, clasice ori de – ca să zicem așa – ultimă oră. Nu se poate povesti”. □ Și tot despre *Priveghiul profeților* scrie și Daniel Corbu: „Modern, joycian, *Priveghiul profeților* beneficiază de o scriitură alertă, chiar dacă fraza e lungă și barocă (Stelian Baboi reușește recordul unei fraze de 120 de pagini!), arborescența ei fiind comparabilă cu aceea a lui Manuel Scorza din *Călărețul fără somn* [...]. Autorul reușește să realizeze efecte spectaculoase mizând pe o acută ironie textuală, pe oxiromonie, pe alăturarea termenilor arhaici cu neologisme și termeni de ultimă oră din filosofie, sociologie, psihologie, a filosofiei înalte cu gândirea gogomană, minoră a «novatorilor» sociali proletcultiști”. ■ Sub titlul *Gala Galaction și traiectoria eului*, Ioan Holban se ocupă de jurnalul scriitorului. ■ Gellu Dorian pune *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: *De jenă* de Xenia Karo (Ed. Eminescu, București, 2000) și *Poemele renunțării* de Bogdan I. Pascu (Ed. Fiat lux, 1999). ■ Ionel Brandabur publică aforisme sub titlul *Demența de a scrie*. ■ La rubrica de critică de poezie, Mircea Petean aduce în atenție volumul de debut al Letiției Ilea *Eufemisme* (Ed. Ideea, 1997): „Trecută prin școala Echinoxului, ea face parte din stirpea celor care se leapădă de adolescență ca de o becisnică și prelungită zăbavă în anticamera unei visate maturități”. ■ Marian Chelaru semnalează apariția primului volum al *Operele complete* ale lui I.P. Culianu (*Studii românești. Vol. I Fantasmăle nihilismului. Secretul doctorului Eliade*, Ed. Nemira, București, 2000). ■ La *Critica prozei*, Daniel Ștefan Pocovnicu recenzază două volume: *Agonia umanului* de Ion Fercu (Ed. Plumb, Bacău, 2000) și *Recurs la joc secund* de Lucian Alecsa (Ed. Axa, Botoșani, 1999). ■ La *Critica poeziei*, Mircea A. Diaconu scrie despre Alexandru Lungu: „Mă întreb [...] dacă nu cumva tipul de scriitură cultivat de Alexandru Lungu după momentul proletcultist, în cea de-a doua etapă a existenței sale poetice, nu l-a făcut din nou, așa cum s-a întâmplat cu toți colegii de generație, un... marginal? Nesincronizat cu șaizeciștii,

cu poetica și cu... biografia lor, poetului acestuia nu-i mai rămânea decât să-și ducă în singurătate, fără receptări spectaculoase și publicitate, crearea poeziei”.

■ La *Critica criticii*, Dan Mănuță se ocupă de monografia lui Constantin Parascan *Ion Creangă – Măștile inocenței* (Ed. Junimea, Iași, 2000): „O caracteristică importantă a exegezei este refuzul constant al autorului de a se hazarda în ipoteze gratuite. Constantin Parascan a cercetat documente nenumărate, a parcurs ziare din epocă, a confruntat opiniile memorialiștilor. Pasiunea exegetului este una lucidă”.

■ Vasile Spiridon analizează, sub titlul *Cântul călătorului neprihănit*, poezia lui Dan Laurențiu: „Sensibilitatea tipic romantică nu părăsește tărâmul crepuscular unde idealitatea este mereu în cumpănă nesigură cu fragilitatea și cu metamorfozele precipitate ce par a veni din incertitudini, căutări și speranță. Dan Laurențiu descrie cu grație lucidă jocurile firave ale întristării și ale damnării fără cauză deslușită”.

■ Ion Bălu semnalează editarea în volum, la Editura Polirom, a revistei lui Mircea Eliade din 1938–1942 „Zalmoxis”.

■ Liviu Grăsoiu aduce în atenție trei debuturi: *Poeme în pierdere* de Ioana Greceanu (Ed. Eminescu, București, 1999), *Doine și hore* de Sânziana Batiște (Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2001) și *Inorogi și vremuri* de Diana-Maria Șincai (Ed. Fundației Culturale „Gh. Marin Speteanu”, 2001).

■ Sub titlul *Eseu de exorcizare a Leviathanului (VIII)*, Ion Hadârcă publică, în continuare, însemnări despre Gulag.

■ La *Panoramic editorial*, Ion Roșioru semnalează apariția volumelor: *Cămașa morții* de Ilie Sălceanu (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1999), *Oaspete străin* de Ion Codrescu (Ed. Ex Ponto, Constanța, 1999) și *Carnaval la Gurile Dunării și alte fantasme* (Ed. Cartea Românească, București, 1997).

■ La *Critica debuturilor*, Dan Bodan Hanu se ocupă de volumul *Aóra* de Radu Șuiu (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000): „Fără a formula o direcție novatoare a expresiei poetice, Radu Șuiu se plasează printre relativ – totuși! – puținii poeți care acced pe o cale epifanică la propria «stare de agregare»”.

● [„Cuvântul”, nr. 5] Sub titlul *Bătălia pentru U.S.*, Tudorel Urian scrie despre alegerile de președinte al Uniunii Scriitorilor, aducând argumente împotriva celor care susțin că Nicolae Manolescu nu ar fi un bun președinte al organizației.

■ La rubrica *Teme*, Nicolae Manolescu se ocupă de volumul lui Sir Martin Rees *Doar șase numere. Forțele fundamentale care modelează universul*, apărut la Editura Humanitas în anul 2000 în traducerea Irinei Caprini.

■ La rubrica *Literatură*, Nicoleta Sălcudeanu recenzează volumul lui Al. Cistelean *Top-Ten* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). Este vorba, precizează ea, de recenzii care, la o lectură atentă, dezvăluie un critic „războinic”: „Cochetăria textelor e una lucidă și vicleană. Așa se face că, în dosul grațioaselor reverențe stilistice sau pur și simplu de civilitate critică, se află totdeauna nu un zeu, ci un leu; nu o leoaică tânără, ci un subtil și elastic războinic”.

■ În cadrul aceleiași rubrici, Tudorel Urian prezintă volumul lui Florin Șlapac *Fără pereche* (Ed. Univers, București, 2000). Calitatea supremă a romanului lui Șlapac, spune Tudorel Urian, este „expresivitatea stilistică”: „Multe din paginile acestei cărți pot fi citite ca

poeme în proză de sine stătătoare, superba curgere a frazei reușind, nu de puține ori, să treacă în planul secund conținutul propriu-zis al romanului”. ■ Sub titlul *Mimosa impudica*, Al Cistelecan semnalează apariția volumului de poezie al Floarei Țuțuianu *Leul Marcu* (Ed. Aritmos, București, 2000). Lirica Floarei Țuțuianu, apreciază Cistelecan, este una a senzualității spiritualizate: „Această procesare în spiritual a senzualității a luat un viraj decisiv în volumul de față. Nu prin inflația limbajului devoțional, cât prin ridicarea febrei devoționale”. ■ Rubrica *Inedit* conține textul politic al lui N. Steinhardt *Dacă social-democrații nu luau puterea*, încredințat redacției de Ioan Pinte.

● [„Familia”, nr. 5] Editorialul lui Traian Ștef, consacrat alegerilor de la Uniunea Scriitorilor, deplânge „atmosfera haotică” în care s-au desfășurat lucrările: „Recent au avut loc alegeri în breaslă. Toată desfășurarea lor a semănat cu alegerile din partidele politice [...]. Toți aceia care au fost acolo și au comentat desfășurarea conferințelor au remarcat atmosfera haotică, «inovații procedurale», nerespectarea condițiilor de participare la vot, lipsa de preocupare pentru legalitate, echipe de huiduitori și de aplaudaci la mișto”. ■ Gheorghe Grigurcu tipărește aforisme. ■ La rubrica *Sertarele exilului*, Norman Manea publică introducerea la volumul *Sertarul '82*, aflat în curs de apariție la Editura Univers, unde analizează condiția literaturii „de sertar”: „Libertatea sertarului este, mai ales în condițiile societății «închise», departe de a fi perfect ocrotită sau ocrotitoare. Scriitorul nu se eliberase cu totul, cum spera, de iradiațiile mediului de care se distanțase, nici de propriile carențe de percepție. [...] Condiție primordială a integrității, moralitatea își reafirmă, firește, impactul, în situația extremă a dictaturii. Ea apare, însă, probabil, nu o dată, excesiv convocată, moralizatoare, chiar condescendentă, când nu și retorică. Îi era, firește, greu asediatului să se detașeze cu totul de propria condiție, să țină seama mai decis de faptul că în confruntarea (dar și în negocierea) cu un sistem imoral, principiul etic și-ar putea îngădui compromisul pe care, de altfel, dintotdeauna, societatea democratică îl încurajează. Tonul justițiar, acuzator, casant era greu de evitat, însă, sub totalitarism. Viziunea «democrației» din perspectiva refugiuului de sertar, era, inevitabil, simplificatoare [...]”. ■ Daniel Vighi și Radu Țuculescu publică proză. ■ La *Cronica literară*, Doina Curticăpeanu scrie despre volumul lui Gheorghe Grigurcu *Poezie română contemporană* (Ed. Revistei „Convorbiri literare”, Iași, 2000): „Piatră de încercare într-o operă de anvergură, *periodizarea* e concepută aici în chip aparte, într-o versiune distanțată de clasificările rigid generaționiste, pe curente, orientări etc. unde «promoțiile» se succed în pusee invariabil decenale. De la Constantin Abăluță la Ion Zubașcu, înșiruirea alfabetică a poeziilor din *grammata-grigurcu* are, pe lângă alte avantaje, următoarele două efecte benefice: consolidează factura de panoramă a *poeziei*, unde timbrul liric personal, marcat cu discretă fermitate, contează în sensul armomizării nuanțate a imaginii de ansamblu; asigură lecturii un regim de cursivitate destinsă, liberă de orice constrângere taxonomică prestabilită”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Ioan Moldovan

prezintă cartea lui Viorel Mureșan *Lumina absentă* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000): „Viorel Mureșan este un caligraf al stărilor/ lucrurilor/ vederilor subtile. Privirea sa lirică e însetată de subțirimi, de irealități fantasmatic pe care utilizarea rafinată a cuvântului și a tăcerii le convertește într-o imediatețe poetică vizual-muzicală uimitoare”. □ Tot aici, Rareș Moldovan aduce în atenție apariția volumelor lui Adrian Oțoiu *Chei fierbinți pentru ferestre moi* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1998) și *Stângăcii și enormități* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999). ■ Letiția Ilea tipărește poezii. ■ Secțiunea cea mai consistentă a numărului este dedicată lui Gheorghe Grigurcu, portretizat de Nicolae Manolescu, Al Cistelean, Iulian Boldea, Liana Cozea, Ioan Moldovan. □ Nicolae Manolescu: „Grigurcu a scris dintotdeauna despre poezie și despre critică. Niciodată despre romane, povestiri ori schițe. Un caz asemănător în istoria noastră literară este greu de găsit. Poate Vladimir Streinu, care, totuși, a publicat o carte despre Creangă. Poate, dintre contemporani, Al. Cistelean, evident «specializat» în cronica de poezie, cu toate că pasiunea lui pentru livresc l-a purtat și prin proză. O primă explicație, dacă mă refer la Grigurcu, ar putea fi faptul că, poet el însuși, autorul *Teritoriilor lirice* are un dar remarcabil când e vorba de a citi pe dedesubt, cum zicea Arghezi că vrea să învețe a scrie, poezia. El este neîndoielnic cel mai bun cititor de poezie pe care îl avem”. □ Al. Cistelean: „Un expert al perifrazelor lapidare, Gheorghe Grigurcu strecoară într-o scriitură euforică, de jubilație a sensului, doze letale de melancolie. Fără să fie una iluminată, melancolia lui rămâne, totuși, una solară. Ea e un produs al grației, nu al depresiei. Sau, cel mult, al depresiei transpuse în grație. Perna imaginației stă întotdeauna între poet și propriile stări, între poet și real. Chiar și elanul imprecativ la adresa acestuia are o eleganță imaginativă care-l face salvator în plină difamație. Pentru că fundamental rămâne entuziasmul sugestivității, poemul conceput ca înflorescență imaginativă”. □ Ioan Moldovan: „Gheorghe Grigurcu este criticul prin excelență, critica fiind în cazul său *un mod de existență*. Nimic din ceea ce cade sub raza ochiului său intelectual și cultural nu-i rămâne indiferent, căci nimic din ceea ce spiritul său abordează nu-și prezervă culoarea sa «naturală» ci se încarcă, metamorfozându-se, uneori anamorfozându-se, îmbogățindu-se, în orice caz, de reflexele unei medieri pasionale, convertindu-se într-un artefact în care țesătura inițială devine un text în a cărui memorie inocența aurorală e revalorizată de energiile unei personalități performante”. □ În interviul acordat lui Traian Ștef, Grigurcu se declară un „avocat” al poezilor care, deși foarte talentați, au fost nedreptățiți de atenția excesivă acordată de critică marilor nume ale generației șaizeci: „Neintegrându-mă subiectiv în nici o generație, respingând orice formă de «colectivism» a creației artistice, am devenit suspect din două direcții. Confrații din generația '60, căreia i-aș aparține din punct de vedere biologic, mai cu seamă reprezentării «primului val», privilegiat de o rapidă consacrare, m-au privit ca pe un soi de dezertor ranchiunos, ca pe un trădător care afirmă că «strugurii sunt acri». Ca și cum aș fi avut obligația unei integrări mecanice, constând într-un obol admirativ, într-o ascultătoare aliniere.

Așezându-mă deliberat, din capul locului, «în afara zidurilor» templului ridicat în pripă întru celebrarea câtorva nou veniți, aș putea relua cuvintele unui cunoscut scriitor român din veacul al XIX-lea, care, nefiind admis în Academie, a spus «De afară se vede mai bine și mai departe». Mi-am dat seama că poeții cu pricina au fost frecvent supralicitați, atât din partea unei critici de întâmpinare partizane, doldora de entuziasm, cât și din partea autorităților, doritoare de-a legitima «cultura socialistă» prin anexarea unor tineri de succes. Și asta în dauna vădită a altor poeți, conturând «valul doi» al șaizecismului, care, cu toate că adesea de o valoare cel puțin egală cu a vedetelor, nu s-au bucurat nici pe departe de atenția acordată acestora. M-am socotit un pledant natural al celor nedreptățiți, ale căror merite le susțin de câteva decenii”. □ În cadrul aceleiași secțiuni, Gheorghe Grigurcu tipărește poezii. ■ La dezbaterea despre canon inițiată de Ion Simuț participă, în numărul curent, Ion Buzera, cu textul *Avatarii noului canon*: „Prima observație, una de ordinul evidenței, este aceea că 1989 a fost un an-turnantă, care a modificat nu atât canonul, cât *înțelegerea*, dacă nu chiar *statuarea* lui. Bulversarea a fost totală și acești ultimi unsprezece ani pot fi considerați drept unii ai «terapii de șoc» aplicate (nu vă speriați!) mai puțin economiei, însă din belșug tabieturilor scriitorului român. Revizuirile, discuțiile mai mult sau mai puțin pasionale privitoare la hărțile valorice deja produse sau în curs de producere sunt parte a unui proces mult mai amplu, de «redistribuire» a circumstanțelor de lucru, a amplasamentelor sociale ale literaților și mai ales a tipurilor de inserție într-o lume tot mai plural-dinamică. În respectiva perioadă s-au manifestat două fenomene (legate de canonicitate) structural diferite: unul privitor la ceea ce s-a produs în perioada comunistă, celălalt la «reinventarea» unor noi forme de existență literară. Ele au interferat fatalmente, iar criteriile aprecierii au glisat, uneori ilicit. Al doilea punct «bifat» postdecembrist a fost *policentrismul*, înțeles în mai multe feluri: „genologic», instituțional, geografic. Nu au mai existat specii «la putere» (precum «romanul politic»), încet-încet au apărut alternative la formele de organizare «oficială», iar multe orașe de provincie au devenit (mai ales prin reviste, dar și prin edituri) veritabile forțe culturale. [...] Al treilea punct decisiv pentru această reconfigurare este cel al *pulverizării instanțelor critice*. S-ar putea, din această perspectivă, să nu ne aflăm, totuși, decât într-un stadiu *precanonic* [...]”.

■ Ion Stratan este prezent cu proza *Avionul de Florența*.

● [„**Orizont**”, nr. 5] La *Cronica edițiilor*, Alexandru Ruja se oprește asupra volumului lui Lucian Raicu *Scene, fragmente, reflecții* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000): „Criticul are o constantă urbanitate, nu doar în atitudine, dar și în acuratețea scrisului. Negația lui nu bruschează, afirmația lui nu șochează. Găsește mereu un alt unghi de a observa și discuta o problemă”. ■ Livius Ciocârlie descrie, în *Fragmente* (9), atmosfera social-politică irespirabilă din România postdecembristă: „E o țară, ai zice, în curs de desființare, unde «calci pe moale» mai peste tot. Situația e mai gravă decât în 1990. Atunci, după ce Ceaușescu ne amestecase, chiar dacă nu egal de compromiși, ne regăseam din

nou, ca după război, de o parte *ei*, de o parte *noi*. Acum, când atâția se bălăcesc în necinste și prostie, mânjiți la față cum îi vezi, nu mai poți să-i deosebești. [...] De unsprezece ani încoace îndurăm revelația unei amoralități și a unui lichelism cu mult peste așteptări. În ultimele luni darurile astea s-au aglomerat până într-atât încât, cum nu poți să spui fără ciocoism *de țara asta nu mai vreau să aud*, nu ți-ar rămâne, decent, decât să nu mai spui nimic”. ■ Mariana Șora tipărește esul *De senectute*. ■ Intervievat de Eugen Bunaru, George Vulturescu vorbește despre situația debuturilor în poezie: „Debuturile tinerilor poeți de azi au loc într-un anonim total. Avalanșa de apariții editoriale este o spumă gălăgioasă care ascunde creasta valului. Aparițiile susținute în mediile universitare, unde profesează poeți (București, Brașov) sunt partizane și adesea dispar ca niște baloane de săpun. Nici «manifestele» gălăgioase și programele unei poezii erotizante nu impun. A dispărut mirajul cenaclurilor de altădată și al mentorilor care să se dăruiască acestei ingrate munci de răbdătoare selecție. Toată lumea care începe să scrie azi debutează direct în volum, fără jenă”. ■ Daniel Vighi și Viorel Marineasa publică proză. ■ Rubrica *Harfa de iarbă* conține poezii de Tudor Crețu, Adrina Tudor Gâtan, Sorin Horotan și Andra Mateucă. ■ Ion Arieșanu semnalează apariția volumelor: *Piper pe limbă* de Robert Șerban (Ed. Brumar, Timioșara, 1999); *Amurgul Traversant* de Lazăr Popescu (Ed. Fundației „Constantin Brâncuși”, Tg. Jiu, an de apariție neprecizat). ■ În cadrul rubricii *Contur*, Liviu Antonesei prezintă volumul lui Ion Vieru *Crinul regal* (Ed. Eminescu, București, 2000), în care decelează „o viziune pe care aş apropia-o de gnosticism, deci de linia ascunsă, secretă a culturii europene”. ■ La aceeași rubrică, Cristina Chevereșan recenzează volumul lui Adrian Marino și Sorin Antohi *Al treilea discurs* (Ed. Polirom, Iași, 2001): „Susținut de eseurile celor doi specialiști, *duplexul* se desfășoară fluent, cu naturalețea firească unei conversații amicale, ale cărei pretenții nu se îndreaptă către epatarea elitelor «academice», ci spre crearea unui fond de conștientizare a crizelor identitare de tip provincial întâmpinate de România la ora actuală”.

● [„Tomis”, nr. 5] În editorialul consacrat alegerilor de la UR, Constantin Novac deplânge atmosfera confuză de la Conferința Națională a Uniunii, în care vocile raționale nu s-au putut face auzite: „...mă declar derobat de orice prejudecată, canon, slogan, atașament de gașcă etc. în măsură să mă păstreze captiv al unei structuri dovedită în timp aptă să se autoeviscereze prin partipriuri dubios angajate. De ce aş rămâne eu trezorierul unei bănci devalizate? Nu puține dintre ședințele care au precedat Conferinței au fost guvernate autoritar de inși cu gura mare sau de inși socotiți îndreptățiți, prin valoarea lor aproximativ consensuală, să-și impună punctul de vedere cu consecințe în soarta Uniunii”. ■ Sub titlul *Scriitorii minorităților naționale din Europa* sunt tipărite intervențiile de la Colocviul „La mine acasă”, ediția a II-a, desfășurat în perioada 26–29 aprilie la Neptun, ale lui Eugen Uricaru, Vitazolav Hronec (Iugoslavia), Yunus Kandyomov (Ucraina), Sevghin Omer, Corneliu Reguș, Ion Baba și Elena Diatcu. ■ Geo Săvulescu este prezent cu esul *Lucian Blaga – filozofia prin metafore*. ■

La *Cronica literară*, Nicolae Rotund prezintă volumul lui Ștefan Cazimir *Honeste scribere* (Ed. Național, București, 2000), antologie de texte politice ale scriitorilor români: „Concepută pe două registre, al istoricului literar și al omului politic, *Honeste scribere* poate ori nu să întrunească adeziunea celor interesați de politică. Chestie de doctrină, de evoluție ideologică a deputatului Ștefan Cazimir etc.”. ■ La *Cărți și semnificații* este semnalată, de către Victor Sterom, Marian Dopcea, Ion Buzași, Corina Apostoleanu și Ion Roșioru, apariția volumelor: *Pași prin grădinile mele* de Bogdan I. Pascu (Ed. Amurg Sentimental, București, 2000), *Călătoriei spre ieri* de Valeriu Imbir (an și loc de apariție neprecizate), *Șoseaua de centură* de Gabriel Năstase (Ed. Eminescu, București, 2000), *Detenția și sfârșitul lui V. Voiculescu* de Florentin Popescu (Ed. Vestala, București, 2000). ■ Paul Sârbu publică proză, iar Arthur Porumboiu, poezie.

● [„*Vatra*”, nr. 4–5] Numărul se deschide cu poemul *Poezia pe băț* de Floarea Țuțuianu. ■ Ștefan Aug. Doinaș publică poeziile: *Uite care e treaba*, *Harul pierdut*, *Cassandra*, *Verbul*, *Elegie cu sirenă*. ■ La rubrica *Eveniment editorial*, Al. Th. Ionescu se oprește asupra romanului postum al lui Mircea Nedelciu *Zodia scafandruului* (Ed. Compania, București, 2000). În ciuda faptului că este vorba despre un proiect neterminat, din care au rămas doar 150 de pagini – explică Al. Th. Ionescu –, fragmentele pun în lumină faptul că prozatorul ajunsese într-o nouă etapă de creație, în care textualismul și, în general, tehnicismul pentru care acesta era recunoscut lasă locul unei scriituri mai relaxate: „Cât de «întreagă» și de «finisată» este cartea nu e greu să ne întrebăm, dar aceasta este la urma urmelor o pistă nu atât falsă, cât inutilă, deoarece ne poate conduce, în cel mai bun caz, la speculații și aproximări de tot felul. Așa cum ne apare, cartea are o gravitate a ei, în ciuda «lejerității» scriiturii (luați termenul numai în sensul bun al lui) și dovedește că Nedelciu se îndrepta către o nouă etapă a creației sale în care recitalul de procedee, textualismul, intertextualitatea, pe care le folosea cu o virtuozitate nemaîntâlnită, se retrag sub linia de plutire a construcției românești, acolo unde doar «scafandrii» le mai pot vizita. Ceea ce este deasupra, la vedere, se bizuie pe toată această rețea, dar o și ascunde, decent și echilibrat. Tema scafandruului, legată în mod firesc de ideea presiunii (sociale, administrative, profesionale, politice, politice, existențiale), pe care omul o suportă, își asumă și ideea identității scafandru-creator, ca un semn că doar acesta pote (trebuie?) să aibă acces – cum zic oamenii legați profesional de mare – și la «opera vie» a textului”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Radu Mareș prezintă volumul lui Petru Cimpoeșu *Povestea Marelui Brigand* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Roman cu tramă epică detectivistică, spune Radu Mareș, cartea este de fapt o scriere alegorică în linia prozei românești de la începutul anilor șaptezeci: „În linia romanului zis fantastic, de fapt alegoric, în mare vogă la noi începând din primii ani '70, Cimpoeșu construiește o lume cu legi proprii și o situează într-un timp imprecis, ca să brodeze pe această canava o poveste care trebuie, iarăși programatic, să sfideze realitatea și reflexele noastre de percepere a acesteia. Se pune astfel în funcțiune o mașinărie

textuală extrem de laborios construită, cu infinite scrupule pentru detaliu”. ■ Sub titlul *O carte OK*, Mihai Vakulovski scrie despre volumul lui Mircea Cărtărescu *Postmodernismul românesc* (Ed. Humanitas, București, 1999). Carte de teorie literară cu calități de roman, observă Vakulovski, lucrarea lui Mircea Cărtărescu are calitatea de a schimba accentele în ceea ce privește raportul dintre literatura română de până la opzeciști și cea de după intrarea în scenă a generației: „Cea mai spectaculoasă și mai importantă realizare în teza lui Cărtărescu e schimbarea accentelor. Cărtărescu privește cu alți ochi literatura de până al optzeciști, schimbând accentele de pe literatura din manuale, ultracunoscută, pe literatura cu adevărat interesantă, mai ales pentru tineri, până acum marginală. Dar aceasta de fapt este o mișcare tipic modernistă, decanonizarea fiind o recanonizare. Și, mai mult, ea se bazează din nou pe social, pe politic: *în realitate au existat în epocă două literaturi: una oficială, susținută de critică și de putere, onorată de public, cealaltă subterană, prost cunoscută și necităită până în preajma anilor '80*. Astfel criticul Mircea Cărtărescu justifică apariția în centrul tezei sale a acestor scriitori cu adevărat importanți: nu fiindcă sunt chiar *interesați*, ci pentru că până acum ei au fost marginalizați”. ■ Rubrica *Față-n față* îl sărbătorește pe Gheorghe Grigurcu cu prilejul împlinirii vârstei de 65 de ani. Urându-i „La Mulți Ani!”, redacția a invitat o seamă de poeți să răspundă la întrebarea „cum se simt în oglinda interpretativă a criticului”. Iată câteva dintre răspunsurile primite: Constantin Abăluță: „Puiu Grigurcu s-a împrietenit mai întâi cu poezia mea și de-abia apoi cu mine. El a constituit pentru opera mea o *oglinză activă*”. Traian T. Coșovei: „Într-o mediocritate încrămenită în statuia din zgură de oțelar a politicului de azi pe mâine, Gheorghe Grigurcu se distinge numai de cât prin acuitatea percepției fenomenului literar contemporan”. Nora Iuga: „Îi sunt recunoscătoare – nu-mi place cuvântul ăsta – îl iubesc pe Gheorghe Grigurcu, nu pentru că m-a așezat în clasorul lui între timbrele rare, ci mai mult pentru că mi-a dibuit cu finețe acele trăsături care mă disting”. Angela Marinescu: „...iritarea Dvs. critică este mărturia cea mai exactă a reușitei mele textuale”. ■ În cadrul rubricii *Epistolarul de la Olănești*, Alexandru Mușina își continuă, în stilu-i ironic-acid, analiza fenomenului literar românesc contemporan – scriind, de data aceasta, despre veleitari: „Nu știu care-i etimologia cuvântului *veleitar*, dar – zic eu – trebuie să aibă legătură cu *voleo, volere* = a vrea. Veleitarul vrea. Să publice, în primul rând. Nu e preocupat de celălalt, de «mesaj», de «obiectul artistic», de ceea ce simte și gândește *el însuși* cu adevărat (dar oare simte și gândește?). Îi place să se audă vorbind, mai exact, să se citească în reviste, în volume. Nimic rău în asta. Atâta doar că, toată energia mergând la claxon, vorba bancului, riscă să îngroape, cu agresivitatea-i, poezia adevărată. [...] Dintre acești *analfabeți lirici* se desprind «geniile locale», «magistrii județeni», gen Victor Sterom, Eugen Evu, Iulian Filip, Cassian Maria Spiridon etc. Șocul întâlnirii cu un veleitar obișnuit e să descoperi că are, de fapt, un «guru», «Știți, dar domnul Filip (sau Sterom, Evu) mi-a apreciat poeziile, au spus că am talent...». [...] Nu dorința de a scrie e rea, dimpotrivă, ci

această *trufie* a necunoscătorului, această lipsă de modestie în fața *artei*. Egalitarismul fudul comunist a pătruns și aici”. ■ Cea mai mare parte a numărului curent este dedicat debutanților. Sub titlurile *Ultimii debutanți ai mileniului II*, respectiv *Primii debutanți ai mileniului III* sunt trecute în revistă volumele promițătoare de poezie, proză și critică literară apărute la trecerea dintre milenii; de asemenea, este publicată literatură scrisă de debutanți, însoțită de scurte prezentări ale autorilor. □ În preambulul celor două secțiuni, Al. Cistelean explică faptul că, în avalanșa de debuturi din ultima vreme, este nevoie de o privire critică exigentă: „Soarta (literară) e azi generoasă cu debutanții, fie ei tineri sau trecuți de tinerețe. Uneori doar de prima, alteori, destul de frecvent, și de a doua. Revistele și editurile nu doar că și-au deschis porțile cât au putut ele de larg, dându-le de pereți, dat i-au luat pe sus, de-a valma, publicându-i chiar înainte de a scrie. O astfel de generozitate nu s-a mai purtat în literatura română de pe vremurile eroice ale lui Heliade sau de pe cele la fel de grafomane ale proletcultismului, vremuri când s-a sunat mobilizarea generală. [...] E drept, însă, că această generozitate e lipsită de orice discernământ, ceea ce înseamnă că în spatele ei nu stă un real interes. [...] E nevoie – poate chiar mare nevoie – de un nou om de sacrificiu, așa cum a fost, pentru o grămadă de ani, Laurențiu Ulici. E nevoie de o privire exigentă asupra fenomenului, de o privire unitară, de un același metru. Altminteri, nume considerate genii într-o publicație vor continua să figureze, în alta/ altele, la capitolul mediocrități”. □ Sub titlul *Trei debuturi critice*, Cornel Moraru scrie despre volumele: *Literatura între revoluție și reacțiune* de Sanda Cordoș (Ed. Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 1999); *Graffiti* de Nicoleta Sălcudeanu (Ed. Cartea Românească, București, 1999); *Romantismul colorat* de Ana-Stanca Tabarasi (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Interpretarea de către Sanda Cordoș a literaturii anilor 50 – apreciază Moraru – este „exactă, minuțioasă și comprehensivă”: „Remarcabil este acest efort de curățire de balast pentru a extrage epura fenomenului, dar nu cu mijloacele analistului politic (marcate de un maniheism incurabil), ci ale criticului cu acces la zona de profunzime a mecanismelor terorii ideologice din acei ani”. Scrisul Nicoletei Sălcudeanu, continuă recenzentul, „are culoare, nerv, eleganță și incisivitate analitică”. □ Mihaela Ursa se oprește, la rândul ei, asupra debutului liric al lui Anton Horvath (*Întreire*, Ed. Paralela 45, Pitești, 1999) și asupra romanului de debut al lui Jehan Calvus (Peter Ivan Chelu) *Bumgardes al II-lea* (Ed. Universal Dalsi, București, 1999). În vreme ce poemul lui Anton Horvath amintește de Kahlil Gibral, „promițând nebănuite delicii” – scrie Mihaela Ursa –, romanul lui Jehan Calvus „rămâne una dintre cărțile accidentale ale literaturii”. □ Sub titlul *Debut cu gemeni*, Sanda Cordoș prezintă două volume ale lui Dan-Eugen Rațiu – *Moartea artei?* (Ed. Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000) și *Disputa modernism – postmodernism. O introducere în teoriile contemporane asupra artei* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Calitatea de frunte a celor două volume, remarcă Sanda Cordoș, este „acuratețea analitică”: „Această calitate analitică, împreună cu o

accentuată voință de rigoare determină opțiunea pentru acele cadre conceptuale în măsură să ordoneze un material ideatic de mare întindere”. □ Aurel Pantea se ocupă de cartea de debut a lui Marius Iosif *Tragedie și haiku* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000), subintitulată „eseu despre devenirea sensibilității moderne”. □ Nicoleta Borșan prezintă romanul *Petra* al lui Marius Iosif (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000), carte care, spune recenzenta, „dezvăluie problemele de conștiință ale artistului din perioada postdecembristă”. □ Nicoleta Sălcudeanu trece în revistă, sub titlul *Colivia cu sticleți mânăși*, patru volume de debut: Mihai Dragolea, *Călătorii spre muchie de cuțit* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999); Ștefania și Traiante Coșovei, *Anii nebuni ai socialismului* (Ed. Eminescu, București, 2000); debutul colectiv *Ferestre '98* (Ed. Aristarc, Onești, 1998); Florin Lăzărescu, *Cuiburi de vâsc* (Ed. Outopos, Iași, 2000). În prozele lui Mihai Dragolea, apreciază recenzenta, „nu e nimic mai spectaculos decât spectaculozitatea nimicului”; în cartea Ștefaniei și a lui Traiante Coșovei, continuă ea, „trecutul este cosmetizat din perspectiva unui prezent ironic”; în *Ferestre '98*, „avem în fața ochilor un tablou de proaspăt absolvire de *creative writing*”; în fine, în cartea lui Florin Lăzărescu – încheie Nicoleta Sălcudeanu – „deși ai impresia că de pe masa de scris a tânărului autor aduni numai bruioane prozastice, piese eteroclite pe care nu știi cum să le potrivești într-un volum, ele au toate atributele naturii moarte: dezordine studiată, așezare și lumină regizată, volume scoase discret din clarobscur”. □ Mihai Dragolea recenzează volumele *Din copilăria unui „hofer”* de Dan Trif (Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2000) și *O viziune asupra prozei contemporane* de Ruxandra Ivăncescu (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999). □ Sub titlul *Promisiunile postmodernismului*, Iulian Boldea prezintă volumul Mihaelei Ursa *Optzecismul și promisiunile postmodernismului* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999). Carte pe deplin adecvată subiectului, scrie Boldea, lucrarea autoarei „vădește un spirit aplicat mai degrabă decât speculativ”. În plus, „demn de semnalat e faptul că amplitudinea teoretică a frazei critice se întâlnește aici cu circumscrierea detaliului, cu o privire analitică atentă și pertinentă”. Iulian Boldea aduce în atenție, de asemenea, volumele de debut *Seara artificierului* de Rareș Moldovan (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000); *Aora* de Radu Șuiiu (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000); *Felia amară* de Alexandru Uiuiu (Ed. Euphorion, Sibiu, 1993). □ Nicoale Savin se oprește asupra volumelor lui Dan Bogdan Hanu *Vindecarea de simetrie* (Ed. Cronica, Iași, 1999) și *Povestirile cu înjurături* de Sorin Stoica (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). □ Lucia Negoită scrie despre volumul Simonei Tache *Împărțit la doi* (Ed. Crater, București, 2000). □ Daniel Cristea-Enache prezintă *Trei poeți tineri*: Marius Ianuș, Alexandru Matei și Gelu Vlașin. Nota caracteristică a poemelor lui Marius Ianuș, observă criticul, este „modalitatea lor de «emisie»”: „Versurile nu par să fi fost așternute pe hârtie [...], ci proiectate de acesta în urma unei explozii. [...] Marius Ianuș este extrem de logic și de consecvent în dez-axarea sa, adică în deplasarea (voită) de la poziția morală curentă. Scandalul e implicit; el face parte din proiectul poetului”. Prin contrast, continuă Cristea-Enache, „pe

cât este Ianuș de autentic și de expresiv în «nebunia» sa anarhică, pe atât este Alexandru Matei de inconsistent și lipsit de expresivitate în «confesiunile» sale sexualiza(n)te, în gestica însoțitoare». În fine, „Gelu Vlașin e un poet deja matur”, „plin de de toate viritalitățile”, însă aflat „cu două-trei bănci în urma lui Marius Ianuș”. □ Ruxandra Ivănescu aduce în atenție volumul lui Radu Voinescu *Hierofantul* (Ed. Vinea, București, 1999): „Celebrarea poeziei ca «sărbătoare», «hieratică evaziune» apare ca o evidentă opțiune programatică în poezia lui Radu Voinescu, un autor care știe să «cânte» cu vocea «hierofantului», dar cunoaște și tipul de discurs poetic legat de «banal» și «cotidian»». □ Camelia Crăciun scrie despre volumele *Poezia carcerală* de Ioana Cistelean (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999) și *Poezii* de Antonio Patraș (Ed. Geneze, Galați, 2000). □ Milena Șipețean semnalează apariția volumelor: *Exerciții de toleranță* de Adrian Țion și Gabriela Leoveanu (Ed. Hanyana News, Cluj-Napoca, 2000); *Un apel disperat* de Adrian Țion (Ed. Nona, Centrul Creației Populare Neamț, 1998). □ Sub titlul *Carré de echinoxii cu absență*, Al. Cistelean recenzează volumele: *Elegii întâmplătoare* de Ștefan Melancu (Ed. Biblioteca „Apostrof”, Cluj-Napoca, 1995); *Singurătatea tatălui meu* de Luminița Urs (Ed. Marineasa, Timișoara, 1997); *Unu* de Virgil Leon (Ed. Biblioteca „Apostrof”, Cluj-Napoca, 1999); *Steaua de veghe* de Flore Pop (Ed. Echinox, Cluj-Napoca, 2000). Ștefan Melancu, apreciază Cistelean, este „un poet al extazelor traduse în eleganță elegiacă”; Luminița Urs „se mișcă în siajul lui Ion Mureșan”; Virgil Leon este „un intelectual al lirei”, iar „afinitățile” lui Flore Pop „îl duc spre linia naturistă și spre lirismul de peisaje distilate în stări”. □ Ștefania Mihalache prezintă volumele: *Metonimii de word-trotter* de Angela Furtună (Ed. Fundației Constantin Brâncuși, Tg. Jiu, 1999); *Mașina de tocat imagini* de Alina Gănar (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). □ Lucia Gogoncea scrie despre volumele: *Poezia citează poezii pe ordin de zi* de Constantin Dușcă (Ed. Revistei V, Focșani, 2000) și *Braconier cu dinamită* de Gavrilă Neamț (Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2000). □ Anca Săsărman se oprește asupra volumului de debut al Luciei Ciuciureanu *Palimpsest* (Ed. Mirador, Arad, 2000). □ Dan Țăranu semnalează apariția volumului Monicăi Ilaș *Zăpezi abstracte* (Ed. Marineasa, Timișoara, 2000). □ Irina Șipețean aduce în atenție apariția volumelor: *Frescele* de Mircea Miculi (Casa de editură Mureș, 1997) și *Cloaca maxima* de Gheorghe Hibovski (Ed. Nona, 2000). □ Irina Tudose prezintă volumele de debut: *Podul fără întoarcere* de Simona Nestor Popescu (Ed. Cartea Românească, București, 1997), *Alter-ego* de Mădălina Kadar (Ed. Sigma Plus, Deva, 1998). □ Anda Laura Ungureanu semnalează apariția volumului *Cântece de sinucigaș* de Nicolae Avram (Ed. Mesagerul, Bistrița, 2000). □ Anamaria Dinu scrie despre volumele: *Ancore de sânge* de George Vidgor (Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2000) și *Celălalt pas* de Manuela Horopciuc (Ed. Timpul, Iași, 1999). □ Ciprian Oros prezintă volumele: *Dumnezeu răstoarnă clepsidrele* de Ana Rapcea (Ed. Cartier, Chișinău, 2000) și *Ochiul de la capătul zilei* de Mioara Hapa (editură și an neprecizate). □ Mihaela Zamfir semnalează apariția volumelor: *Tratatul de tremurat*

de Marcel A. Petrișor (editură și an neprecizate), *Antologia Jazz. Metafore și resentimente* de Alexandru Ranta (editură și an neprecizate). □ Stanca Bucur scrie despre volumul lui Dorin David *Anarhic* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). □ Sub titlul *Eșantion de viziuni poetice*, Dumitru Mureșan trece în revistă volumele de debut: *Cei care îți iau totul* de Viorica Ungureanu Berteș (Ed. Macarie, Târgoviște, 1994); *Maraton prin subterane* de Ionel Gherghina (Ed. Axa, Botoșani, 2000); *Căutători printre cuvinte* de Amalia Stănescu (Ed. Muntenia, 1993); *Imperiul mълului* de Ancelin Roseti (Ed. Scriptor, Galați, 1999); *Carte de vise* de Iulian Boldea (Casa de editură Mureș, 1994); *Tăceri fără nume* de Martha Izsac (Ed. Clusium, 2000). □ Nicoleta Cliveș scrie despre volumele de debut: *Duduca de marțipan* de Doina Ioanid (Ed. Univers, București, 2000), *Da* de Zamfira Zamfirescu (Ed. Vinea, București, 2000) și *Poză retușată* de Ioana Nicolaie (Ed. Cartea Românească, București, 2000). ■ În cadrul rubricii *Primii debutanți ai mileniului III* sunt publicate poeme, proză, literatură epistolară și eseuri critice de Cornel Vâlcu (*Scrisori către Horia Poenar*), Adrian Lăcătuș (*Romancieri nietzscheeni*), Bogdan Honorius Micu (*Exigența prieteniei la Blanchot*), Alex. Al. Cistelean (*Revoluție și reformă*), Oana Tănase (*Filo, meserie!*), Alexandru Funieru (*Ea e cu puțin mai înaltă decât el, Despre femeile cele mai importante*), Cristina Podoreanu (*Poem*), Dan Țăranu (*Penultima expresivitate involuntară*), Cătălina Ene (*Clepsidră, Postludiu, La leagăne, Himera, Scenă domestică*), Mihai Ion (*caniculă, la b.r., Angela, Canalul, 8.30 p.m., Flămând am fost și mi-ai dat să manânc, Povestea lui Andi*), Emilia Cioloca (*Oala de noapte*), Dora Deniforescu (*La stradă*), Tudor Crețu (poeme fără titlu), Alexandru Potcoavă (*iarna în burg, de-a (rosto)golul, obosit, luate de vânt, life is life, cfr, one&only, dragostea e un sentiment second-hand, eco friendly, când stai în pat culcată, dirty dancing, antreu, casa scărilor – geamina, balcoane&verande, lângă casa lui alex potcoavă, solventul*), Andra Mateucă (poeme fără titlu), Bianca Stan (*Amin și punct, Nimic, A fi, Gramatică, Amalgam, Suav ca un elefant la concerte, Dimineța, Deznoptare, Februarie – cap de câine, Chitară albă, Profesorul de antipunct*), Ioana Bogorodea (*Retrospectivă*), Adriana Tudor Gătan (poeme fără titlu), Raluca Baci (play-back, țigară vama veche), Domnica Drumea (poem fără titlu), Ruxandra Novac (*Poem în două*), Răzvan Țupa (*sau dacă sughit, totem 6*), Gabriela Gergely (*Descălcirea luminii, Ritual, Gândurile-mi dorespesc, Creația, Pecetea lui Solomon, Liniște*), Oana Ienea (poem fără titlu), Alexandri Diniși (poem fără titlu), Ovidiu Gligu (*vietatea, noapte de iubire, mă gândesc, dimineța vânzătoare, pletosul*), Gelu Vlașin (*leunca, tugas, bandung I, ogoh, ogoh ogoh, bandung II, ujang*), Alexandru Vaculovski (*Maria*), Nicolae Kőmives (*pentru că*), Adrian Petrescu (*Fragmente de închipuire*), Sorin Stoica (*Hartă onomastică*), Angela Furtună (*fântânile pierdute, țată și malpraxis*), Zamfira Zamfirescu (*Phantasie cu dublă personalitate, S.T.O.P. (Sunt Tristă Obosită Plictisită), Much Away Munch Away, Munakuyqui*), Dan Trif (*Agitatorii vor fi fericiți*), Andrei Patraș (*Pietate, Gând, Rugă, Vis, Crăciun, Rugăciune, Deșertăciune*), Mihai Vaculovski (*Cea mai*

sinceră declarație. *Declarația mea, scumpete*), Ana-Domnica Ilea (poeme fără titlu), Cornel Mihai Ungureanu (*Jocuri*), Mihai Vieru (*Se dedică Andei*), Marin Malaicu Hondrari (*Străina*), Vasile George Dâncu (*Groapa cu poeme, Satanism poetic, O mărturisire de-a lui Borges, Bocet, O rugăciune a lui Hegel, Starea de poezie*), Laura Husti (*Dragostea*), Lucian Pop (*Povestea lui Vlad Țepeș*), Mugur Grosu (*Sfîles, încă vedeam o mireasă, sughiță ergo sum*), David Dorian (*Întâlnirea*), Valentin Radu (*Dezbateri confuză despre tărâmul poveștilor, Alhemisul sau rapsodia jocului de-a totul, Prins afară sau nemaiauzitele și de mirare întreprinderi ale unui prizonier*), Mira Feticu (*Dragoste, Închisoare de femei, Papagalul lui Flaubert*), Claudia Muther (*Deosebire, Despre lume, Prietenie, Chaos, Tablou de iarnă, Anotimpul credinței, Jocul de-a cuvintele, Războaiele lumii, Dumnezeu înfirm, Dimineți, Vise, Transformare*), Dumitru Mircea Buda (*metapoveste, Flash 1, Flash 4, Flash 8, Flash 9, Flash 10, Flash 13, Flash 107, Flash 108, Flash 109*), Dan Coman (*Însemnări*), Leonard Hristov (*Unde dispar câinii, A vorbit, Cine a văzut călărețul II, Cine a văzut călărețul III, Crima lui „Apollon”, (În) Locul lunii, Pisica interesantă, Bărcile, Dinții, Adânc, Hotelul morții, Măgarii, Jertfă*), Bogdan Năstăsescu (*Proba înfometării, Eu, Începutul zilei, Propoziții simple despre frunze, Icar*), Mihai-Paul Mașca (*Isterie, Manuscrise I, Manuscrise II, Acte I, Acte II, O posibilă estetică regizorală, Cântec la mormântul lui François Villon, Fenomen în Do major, Noapte de Crăciun*), Cristian Sturza (*noua regină a frumuseții, surăsul amnezic, perna de flăcări, rochia de seară, la telefon*), Ștefan Doru Dăncuș (*Specia așteptărilor*), Valer Ghidiu (*Gânduri*), Ovidiu Stanomir (*Cărăbușul de sticlă*), Mircea Răchită (*Zarul pentaedru, Eclipse, Șlefuii viitoare, Ciob, Rătăcirea din ceaun, Fractura saltimbancului*), Stelian Stan (*Cel molipsit de inger, Acești copaci de cuvinte, Între ziduri de apă, Anotimpuri ciudate, Sosirea curcubeului, Amurguri de piatră*), Mircea Ioan Casimcea (*Flautul fermecat care nu a fost al lui Mozart*) și Ioan Radu Văcărescu (*„La capra spânzurată”*).

IUNIE

5 iunie

• **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 570]** Teodor Vârgolici își continuă incursiunea în istoria Societății Scriitorilor Români. ■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache scrie despre antologia de autor a Constanței Buzea *Roua plural* (Ed. Vinea, București, 1999). Poezia autoarei șaizeciste, spune Daniel Cristea-Enache, are o structură de profunzime pe care numai o lectură atentă o poate descifra: „Există o structură de adâncime în această poezie, e structură pe care numai o lectură

încreată, răbdătoare și meditativă o poate «extrage». Creația Constanței Buzea, deși coagulată în nouăsprezece volume, mizează mai mult pe profunzime (și pe imagini ale profunzimii) decât pe întindere, ceea ce înseamnă că o decojire a ei, o desfoliere lentă și atentă, este posibilă”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● [„**Observator cultural**”, nr. 67] Rubrica *Informații* anunță că noul vice-președinte al Uniunii Scriitorilor este Nicolae Breban. □ Este semnalată, de asemenea, redeschiderea, la Galați, a bibliotecii franceze «Eugène Ionesco», având-o ca președintă de onoare pe Marie-France Ionesco. Biblioteca a fost inițiată în 1990 de către doi profesori de franceză gălățeni și deține un fond de 7000 de volume. ■ Rubrica *În dezbatere* este consacrată studiilor feministe în România. Sunt salutate apariția de fundații și asociații de profil autohtone, crearea de baze de date și proiecte feministe, precum și lansarea, la Editura Polirom, a unei colecții de studii feministe coordonată de Mihaela Miroiu. Este deplânsă, pe de altă parte, absența cursurilor feministe din universitățile românești. □ Redacția informează, în contextul amintit, despre apariția a două volume: *Who's Who in Contemporary Women's Writing* (Routledge, London and New York, 2001) și, în traducere românească, a cărții lui Lucian Regenbogen *31 Grandes dames de la peinture moderne/ 31 Mari doamne ale picturii moderne* (Ed. Universal, București, 2001). Ultimul, lansat pe 4 iunie la Teatrul Național din București, „este o ediție bilingvă franceză-română, care cuprinde 31 de micro-monografii consacrate unora dintre cele mai cunoscute pictorițe, reprezentând direcții artistice diferite din secolele XIX și XX”. □ Este semnalată, de asemenea, publicarea de către „Academia Cațavencu” a volumului *Aceste soții care ne guvernează*, „cu și despre soțiile unor importanți bărbați de stat din România”. ■ Prezentând volumul colectiv *Reconstrucția teoriei politice. Eseuri feministe* coordonat de Mary Lyndon Shanley și Uma Narayan și apărut în traducere la Editura Polirom, Cosana Nicolae face o radiografie de etapă a mișcării feministe globale: „Faza intens militantă pare că și-a atins principalele scopuri: accesul la educație, la profesiile dominate de bărbați, crescând totodată numărul femeilor care reușesc să combine viața publică și cea de familie. În același timp, este vie insatisfacția multor persoane față de efectul progreselor feministe, având în vedere dificultatea împletirii vieții de familie cu slujba, așa-numita «epidemie de infertilitate» printre femeile de carieră, senzația de vină a mamelor care muncesc și grijile lor zilnice «toxice», ca și presupusa criză familială a celor care și-au favorizat profesia. Implicația acestei ultime idei este aceea că, în ciuda progresului în sfera publică, succesul în sfera privată încă reprezintă o prioritate în viața femeilor. Totodată, s-a creat impresia că emanciparea femeilor reprezintă sursa și nu soluția problemelor din existența femeilor. Cert este că validarea progresului feminin descrie diversele poziții de putere atinse, dar explorează în același timp costurile acestui progres”. ■ Codrin Liviu Cuțitaru recenzează, în același context, două cărți: Moira Gatens, *Feminism și filosofie. Perspective asupra diferenței și*

egalității (traducere de Olivia Rusu-Todorean, Ed. Polirom, Iași, 2001) și Mary Lyndon Shanley și Uma Narayan, *Reconstrucția teoriei politice. Eseuri feministe* (traducere de Otilia Dragomir, Ed. Polirom, Iași, 2001). Ambele volume, apreciază Cuțitaru, sunt extrem de utile în România, unde feminismul este încă „într-o fază de pionierat”: „Cu toată tradiția sa de un secol și ceva (dacă mergem până la surorile Brontë și mai ales la acea splendidă prefață teoretică pentru ediția a doua a romanului *Jane Eyre*), feminismul (mai mult decât alte doctrine revoluționare, datorită specificității sale) îi găsește pe români într-o fază de pionierat. Alfabetul mișcării le e absolut indispensabil înainte să se poată aventura în hățișul investigațiilor filozofice de adâncime. Din aceasta perspectivă, cele două cărți publicate de Polirom sunt mai curând anevoioase. Este adevărat că Moira Gatens reprezintă un nume în lumea ideilor feministe euro-americane, dar cartea ei *Feminism and Philosophy* (apărută la Blackwell în 1991) aparține ultimului val teoretic, bazându-se pe o sofisticată bibliografie anterioară, complet straină lectorului de la noi. Totodată, nume ca Martha Ackelsberg, Anita L. Allen, Nancy Fraser sau Linda Gordon nu îi spun mare lucru studentului filolog/istoric/filozof din România, care abia descoperă introducerea (în regim de «opțional») a cursului de feminism în programa universitară. [...] Din fericire însă, *Prefața* dnei Mihaela Miroiu la cartea Moirei Gatens explică, detaliat și pe înțelesul tuturor, câteva noțiuni fundamentale din poetica feministă, devenind un instrument de lucru util cititorului interesat”. ■ Aceeași rubrică include un interviu luat de Diana Soare Mihaelei Miroiu, care salută inițiativa Editurii Polirom. În același timp, interviuata se oprește asupra dificultăților întâmpinate de studiile feministe pe piața din România, într-un spațiu cultural unde viziunea patriarhală este încă dominantă: „Dacă există o piață a autonomiei femeiești, dincolo de studenții care fac cursuri universitare sau postuniversitare în diverse zone ale studiilor de gen? Îmi este greu să răspund la această întrebare. Pentru ca astfel de cărți să nu mai fie un lux exotic, ar trebui să se întâmple câte ceva și v-aș da aici numai câteva exemple: ar trebui să devină vizibil ceea ce noi știm din cercetări – în România locul egalitarismului comunist este luat de patriarhatul modern combinat cu patriarhatul și misoginismul tradiționale (o constantă «gravitațională» a societății românești); să existe în genere o presiune spre autonomie, exercitarea drepturilor (la noi și bărbații sunt înclinați spre paternalism); să fim în stare (cei ce producem în zonă) să scriem și best-seller-uri, nu doar studii hard; să convingem realizatoarele emisiunilor TV pentru femei să ia în seamă cultura feministă și nu doar văicarea sau modelul Barbie; să facem vizibile problemele de gen”. ■ În cadrul rubricii *Eveniment*, revista revine cu ecouri ale Târgului de Carte BOOKAREST 2001. Astfel, sunt date publicității numele câștigătorilor Concursului Asociației Editorilor din România cu tema „Pledoarie pentru citit”: Premiul I: Old Karr; Premiul II: Adriana Vulpe; Premiul III: Ana Voiculescu; Mențiuni: Dorica Boltașu, Florentina-Nicoleta Hajbota, Ana Sânziana Dumitrache, Ana-Maria Stanca; Premiul special al juriului pentru cea mai tânără concurentă: Cristiana Ghiță. □

Este publicată, tot aici, scrisoarea lui Adrian Marino de acceptare a Marelui Premiu al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România (ASPRO): „În conștiința mea, nu se consacră, de fapt, o persoană, indiferent de numele său, ci doar o poziție culturală, o metodă de lucru intelectual, un proiect de studiu teoretico-literar, urmărit cu consecvență și tenacitate. Într-o cultură și într-o literatură unde, după 1944, nici o lucrare concepută în mai multe volume n-a fost încheiată și nici nu sunt semne că se va realiza în viitorul apropiat (o nouă istorie a literaturii române, dicționarul scriitorilor români, o nouă istorie a României etc.), *Biografia ideii de literatură* a fost concepută și realizată integral, în șapte volume, incluzând și începutul seriei: *Hermeneutica ideii de literatură*. Este prima și singura lucrare de acest gen. □ Ion Bogdan Lefter condamnă prezența la Târg a unor publicații ideologice de extremă dreaptă: „Practic ignorat de către publicul care a luat cu asalt BOOKAREST-ul, puțin comentat în presă, scandalul «în surdină» al publicațiilor ideologice de extremă dreapta are toate șansele să nu se stingă repede. Prezența unor cărți de asemenea factură pe standurile unor edituri precum Antet sau... Stand 2001 (!) a fost semnalată de către reprezentanții presei internaționale. Intervenția hotărâtă a organizatorilor de la Artexpo și declarațiile de delimitare ale Asociației Editorilor nu i-au intimidat pe respectivii expozanți, care și-au vândut în continuare cărțile”. ■ La rubrica *Literatură*, Victoria Luță aduce în atenție două cărți de proză: Iolanda Malamen, *Felipe și Margherita* (Ed. Crater, București, 2000) și Alina Bodnaru, *Romancierul din Luz* (Ed. Marineasa, Timișoara, 2000): „«Răsfățuri ale minții» și pentru autoare și pentru cititor (sau, mai degrabă, pentru cititoare?), racordurile dintre ele, rafinatele lor relații și asemănări constau în tentația de a transpune indicibilul unor conținuturi interioare în pagini într-atât de aerate, că se pot dispensa cu grație de orice dimensiune etică. Morala somnolează fericit în aceste două cărți hranite din vag și inefabil, complăcându-se într-o gratuitate senină și generând un păienjenis aproape oniric de chipuri, situații și percepții din care transpare, discret, adorația pentru carte și poveste”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Paul Cernat recenzează cartea lui Adrian Oțoiu *Trafic de frontieră. Proza generației '80. Strategii transgresive* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Ceea ce își propune și reușește lucrarea, scrie Paul Cernat, este surprinderea unui „mit supraindividual”: „La origine o teză de doctorat, *Trafic de frontieră*... nu este nici o monografie, nici o succesiune de profiluri, nici istoria de două decenii a «optzecismului» prozastic, nici receptarea, nici sociologia acestui grup literar generațional. Ceea ce își propune este circumscrierea «strategiei globale» a acestei «generații de trecere» (cu «riturile» ei cu tot) și, în ultimă instanță, surprinderea «mitului ei supraindividual». Obiectiv îndrăzneț, atins (și chiar... «transgresat») cu brio”. Dovedindu-se a fi „nu numai un prozator ci (și) un teoretician de clasă, dovedind aceeași inteligență seducătoare, hedonistă, aceeași precizie relaxată și erudiție eficientă ca și în proză”, Adrian Oțoiu – continuă Cernat – „își organizează volumul în funcție de un proiect (un *pattern*) teoretic personal – e vorba de spațiul liminal, «spațiu-prag, nici înăuntru, nici

afară, sau simultan înăuntru și afară”): „Adrian Oțoiu practică o critică de frontieră și de fuziune, mișcându-se dezinvolt în spațiul dintre antropologie, naratologie, epistemologie, psihanaliză, mitocritică, fenomenologie și deschizându-se, în final, către frontiera nonficțiunii și a paraliteraturii”. Comparând studiul lui Mircea Cărtărescu dedicat postmodernismului românesc cu cel al lui Adrian Oțoiu, Paul Cernat apreciază că cel de-al doilea este superior: „...ceea ce la Cărtărescu e «privire de sus», generalizare *en passant* (bunăoară, atunci când ni se vorbește de multiculturalism sau paraliteratură), la Oțoiu este explicitare și sinteză teoretică «la firul ierbii», bine «acoperită» bibliografic. La Cărtărescu, *pattern*-ul cărții e genealogic și teleologic, pornind dintr-un *ilmo tempore* înspre fuziunea contemporană dintre postmodernismul artistic și lumea postindustrială, globalizată. În replică, Oțoiu se limitează la a examina strict tranziția optzecismului prozastic de la un model centrat pe teoria textului, pe conceptul de autenticitate, pe fragmentarismul antiepic al narațiunii, pe «ironia aspră» și pe fobia față de «autoritarismul» românului, înspre un model caracterizat prin redescoperirea epicului (și a romanului), prin «playgiat», ironie nostalgică și integrare complice a genurilor paraliterare”. ■ Constatând faptul că, în studiile și articolele despre postmodernism publicate în ultima vreme, numele lui Ioan Flora este foarte puțin prezent, Gheorghe Crăciun îi consacră poetului un eseu critic. Scriitorul a debutat de două ori – informează Gheorghe Crăciun –, o dată în Serbia, în 1970, și o dată în România, în revista „Luceafărul”, fiind prezentat elogios de Geo Bogza și devenind apoi unul dintre animatorii grupului „Noii”, alături de Mircea Nedelciu, Gheorghe Ene, Ioan Lăcustă, Constantin Stan, Emil Paraschivoiu, Sorin Preda și Gheorghe Crăciun. Poezia sa este una de factură avangardistă, continuă Crăciun, însă avangardismul său este unul disciplinat, temperat de „grija construcției durabile”: „Avangardist ca natură, Ioan Flora e un spirit calculat și tenace, un explorator prudent, răbdator și echilibrat, al oricăror oportunități poetice față de care el se simte în măsură să aibă o reacție. Dușmanul său cel mai perfid nu este supralicitarea dispoziției lirice, ci euforia reperelor analogice și contextuale. El este un «sălbatic» al discursului poetic pe care respectul față de cuvânt și propoziție îl face cumpătat și grav. Informalitatea stimulilor în funcție de care se polarizează temele și subiectele sale este puțin vizibilă. Și asta pentru că poetul își caută în permanență disciplina, cea mai bună linie de miră și satisfacția expresiei bine găsite”. După absolvirea Facultății de Filologie la București și mai ales după lecturile susține din acea perioadă, scrie criticul, Ioan Flora a devenit „un poet în toată puterea cuvântului”, poemele sale „relaxându-se” și „tematizându-se”: „E punctul din care poezia lui Ioan Flora începe un lung proces de tematizare. Sunt stabilite dialoguri ferme cu tradiția poeziei și cu mitologia populară, cuvintele cărnii și ale minții rămân mai departe funcționale dar ele încep să fie căutate și în dicționare, nu doar în memoria sinestezică a copilăriei. Cotidianul e decupat cu ajutorul unei matematici nervoase, tăioase, de factură mai degrabă epică. Vechiul imaginar metafizic e pus la index, pentru

a lăsa să vorbească realul imediat, cu pitorescul, grotescul, exasperările lui”. În prezent, încheie Gheorghe Crăciun, Ioan Flora este unul dintre cei mai buni poeți contemporani: „Poezia lui Ioan Flora se mișcă cu nonșalanță prin toate spațiile europene cunoscute, cel balcanic și cel central-european, cel românesc și cel francez sau suedez, într-un elan de cuprindere și atingere a repetitivului universal care nu are nimic de-a face cu desangvinizarea asiatică a discursului [...]. Fascinat de Evul Mediu și de istoria recentă a lumii comuniste, aparținând fără drept de apel unui spațiu etno-cultural (cel bănățesc) de o mare vigoare, purtând puternice însemne ale specificului, obsedat de expresii savante, alchimice sau dialectale, prins în cleștele unor lecturi menite să producă noi cuvinte și noi sensuri [...], atent la propriul corp și seismele lui, surd la spectaculosul sentimentalizant al rap-ului liric, așezat din ce în ce mai metodic în spațiile semnificației, dar și desenându-se din ce în ce mai amar în concluziile incursiunilor sale în subreal și istorie, Ioan Flora e unul dintre cei mai importanți poeți români de azi”. ■ Dora Pavel aduce în atenție evenimentul cultural excepțional al tipăririi ediției jubiliare a *Bibliei de la Blaj*: „Ediția este alcătuită sinoptic, prin reproducerea anastatică a textului chirilic și redarea în paralel a transcrierii interpretative a acestuia. Aparatul critic al ediției este prevăzut cu studii și comentarii consacrate aspectelor de ordin istoric, cultural, ecleziastic, filologic și lingvistic pe care le incumbă acest text de referință, cu un amplu glosar și un indice de concordanțe ale numelor proprii. Repusă acum în circuitul științific și confesional, această versiune a «Cărții Cărților» va îmbogăți în mod semnificativ patrimoniul nostru spiritual”. ■ Monica Spiridon recenzează cartea de dialoguri dintre Adrian Marino și Sorin Antohi *Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România. Adrian Marino în dialog cu Sorin Antohi* (Ed. Polirom, Iași, 2001), remarcând faptul că „ambii autori sunt lipsiți de inhibițiile curente, sfidând tabuuri, poncife, inerții, cutume fanariote, reflexe de la gurile Dunării. Pe aceeași lungime de undă, discursul lor desparte apele, răspicat și fără menajamente, pivotând în jurul câtorva teme comune”. Iar una dintre temele fundamentale, spune Monica Spiridon, este aceea a „reîntemeierii culturii române”: „Ceea ce se poate numi neopașoptismul lui Adrian Marino (o etichetă frontal asumată, de altminteri) recuperează nu doar o anume latură quasioperetistică, spectaculoasă a sa, de coloratură romantică: pașoptismul căuzașilor, al conspiratorilor, al exilaților etc. Militantismul – vocabula recurentă în discursul proiectat asupra lui Etienne sau asupra hermeneuticii lui Mircea Eliade – mizează pe simțul pragmatic, constructiv, sistematic, al unei generații de intelectuali responsabili, conduși de un program pus în slujba nației”. ■ La rubrica *Lingvistică*, Andra Șerbănescu semnalează apariția a două cărți ale Mioarei Avram, *Gramatica pentru toți* (ed. a III-a, Ed. Humanitas, București, 1997) și *Cuvintele limbii române între corect și incorect* (Ed. Cartier, Chișinău, 2001). ■ Rubrica *Interviu* conține partea a doua a dialogului Svetlanei Cârsean cu Radu Cosașu. Numai marii scriitori, spune Cosașu, au capacitatea de a combina tragicul și comicul: „A face să trăiască în concubinaj tragicul și comicul – asta

nu există decât la doi-trei mari scriitori români. La Caragiale, de exemplu, care e considerat reprezentativ doar pentru bășcălia românească. Lumea nu este atentă însă la acele cvartete mozartiene, care sunt scrierile lui finale. (E la fel de valabil și pentru Beethoven – în general, îi sunt cunoscute doar simfoniile.) Kir Ianulea, Cănuță, om sucit, sunt personaje la fel de tari precum Cetățeanul turmentat, de exemplu. Pe Cănuță, om sucit nu-l mai invocă nimeni, deși e mai important decât Mitică”. Cât privește peisajul literar de după 1990, Cosașu este optimist, manifestând un „entuziasm pudic”: „Citesc foarte multă poezie, cum spuneam. Îmi plac Bodiu, Ignat cu volumul său *Klein*. Dar nu așa, un pic, ci foarte mult, o spun cu toată convingerea. Nu cred că poți trăi o viață literară fără să-i admiri nu numai pe clasici, ci și pe cei din jurul tău, pe cei contemporani cu tine, care îți plac cu adevărat. Să traiești în admirație și nu în sictir!”. În final, Radu Cosașu se oprește asupra problemei dificultăților de traducere a literaturii române, dificultăți datorate marii sale expresivități: „Limba română și literatura română sunt blestemate de o expresivitate extraordinară pe care un Ibsen nu o are. Nora se traduce lesne, zi-ce-se. Dar *Scrisoarea pierdută* nu poate fi tradusă. E un lucru pe cât de blestemat, pe atât de fertil. Ca atare, nu sunt disperat”. ■ La *Recenzii*, Bianca Burța se oprește asupra volumului lui Eugen Curta *Trenul fără sfârșit* (Ed. Generis, 2001), unde, scrie recenzenta, „fantasticul și realitatea se alungă reciproc, se hăituiesc. Inspirați de mișcarea eternă a corpurilor cerești care nasc zile și nopți, anotimpuri pentru «călătorii» unei vieți fulgurante pe teritoriile lor, administratorii *Trenului fără sfârșit* asigură transporturi dintr-o zonă în alta a unei frontiere fragile, liberă de timp, de frecarea cu morala și alte conventii sau (d)eficiențe ale unei societăți de ocazie”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Marius Chivu recenzează volumul lui Alexandru Ecovoiu *Cei trei copii – Mozart* (Ed. Cognitum, București, 2001). Povestirile lui Ecovoiu – spune Chivu – trimit, prin oscilația între fantastic și real, la spațiul literar sud-american, „uimind printr-un nemaiîntâlnit până acum în literatura noastră amestec de simplitate, neobișnuit și profunzime. Ceva îl împinge pe cititor de fiecare dată să încerce a privi dincolo de ceea ce se spune, dar, în același timp, cu toată tentația decriptării unor sensuri ascunse, de a accepta cu sadism farmecul bizar al necunoscutului. Forța narativă a lui Al. Ecovoiu constă tocmai în mirajul cu care povestirile îl prind pe cititor într-un joc (nevinovat?) cu reguli vagi, pierdute undeva între real și un fantastic benign”. ■ Catrinel Popa aduce în atenția apariția monografiei *Leonid Dimov* (Ed. Aula, Brașov, 2000), scrisă de Virgil Mureșan și Traian Ștef – lucrare meritoriu, apreciază recenzenta, în ciuda lipsei de mari noutăți în abordarea critică: „Chiar dacă marea majoritate a observațiilor prezente în volumul de față nu sunt cu totul noi, chiar dacă tentația analogiilor în lanț poate compromite pe ici, pe colo demersul critic (comparația cu Coșbuc mi se pare cu totul inadecvată), totuși efortul de sistematizare a materialului – volumul cuprinde o secțiune de date bio-bibliografice, o antologie de texte teoretice și una de poezie, un dosar al receptării și, bineînțeles, o bibliografie critică – este demn de toată lauda, cu atât mai mult cu

cât lucrarea devine astfel un instrument util, la îndemâna elevilor și studenților (ca, de altfel, toate monografiile publicate în această colecție)”. ■ Ștefania Ciurea se oprește asupra cărții lui Mircea Bârsilă *Dimensiunea ludică a poeziei lui Nichita Stănescu* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001). Privit de autor ca o constantă a poeziei stănesciene – scrie Ciurea – ludicul este analizat din trei perspective: „*Surse și modele folclorice, Aspecte manieriste și baroce, Jocul de-a postmodernismul*”. Din păcate însă, constată ea, „artificialitatea demonstrației, dublată de un lexic neologistic până la bombastic fac din lectura cărții un exercițiu de voință”.

• [„22”, nr. 23] În cadrul rubricii *Cultură*, Ramona Avramescu discută cu Corina Șuteu despre managementul cultural: „Managementul cultural – spune Corina Șuteu – este o disciplină recentă, care a câștigat foarte mult teren în Europa în ultimii 15 ani. Începând din anii '80, proiectul cultural de tip «eveniment» și interdisciplinaritatea s-au dezvoltat foarte mult. Este, de asemenea, momentul în care a apărut noțiunea de cooperare culturală la nivel internațional”.

6 iunie

• [„Luceafărul”, nr. 22] În tableta intitulată *Radu cel Frumos se căiește*, Horia Gârbea aduce în atenție apariția volumului de poezie al lui Radu Florescu *Negru transparent* (Ed. Timpul, Iași, 2001). Autor hipersensibil, spune Gârbea, Radu Florescu „își convertește timiditățile și angoasele [...] într-o poezie delicată”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu publică a patra parte a eseului *Literatura feminină de azi. Trei ipostaze ale generației '90*. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului Mariane Filimon *Scara îngerilor* (Ed. Emia, București, 2000). Situate sub semnul lirismului autentic, apreciază Soviany, poemele Mariane Filimon sunt „total nesofisticate, pline de naturalețe și spontaneitate, ele evocă materiile elementare: pământul, piatra, marea, azurul, dar și substanțele transparente care trimit cu gândul spre mecanismele actului de semnificare, iar discursul autoarei se încheagă sub forma cântecului angelic, dar pătruns de un frison melancolic”. ■ Cristina Cîrstea tipărește „poemul-schiță” *Style Gallery*. ■ Alexandru George este prezent cu partea a doua a eseului *Pe seama lui Mateiu*. ■ Anatolie Panis publică proză. ■ Sub titlul *Avangarda merge mai departe*, Radu Voinescu relatează despre Simpozionul dedicat suprarealismului european de la București (17–21 mai 2021): „Lucrările simpozionului au fost moderate cu inteligență, farmec, echilibru, chiar cu umor, dar mai ales cu o solidă cunoaștere a fenomenului, pe rând, de către profesorul Ion Pop și de către Petre Răileanu. A luat parte, sosit de la Paris, Sarane Alexandrian, autor al unor importante lucrări dedicate lui Victor Brauner ca și suprarealismului în general, membru al grupului suprealist al lui André Breton, și care a ținut o conferință incitantă subliniind, simultan cu caracteristicile ideologiei suprealismului și cu realizările acestuia, contribuția extraordinară a românilor care au aderat la mișca sau au continuat să facă artă și după despărțirea de aceasta, în

condițiile cunoscute. Din păcate, a lipsit poetul Gellu Naum, supraviețuitorul, în România, al suprealismului”. ■ În cadrul rubricii *Stop cadru*, Mariana Criș recenzează volumul lui Fănuș Neagu *Amantul Marii Doamne Dracula* (Ed. Semne, București, 2001). Romanul, scrie recenzenta, este construit pe trei niveluri narative – fabulosul, grotescul și intertextualitatea: „Fănuș Neagu își construiește pânza narativă pe trei niveluri. Primul este, evident, fabulosul, autorul părăsind registrul realist după ce și-a publicat, în 1968, primul său roman *Îngerul a strigat*. Însă, aici, spre deosebire de *Frumoșii nebuni ai marilor orașe* sau, chiar, volumul de povestiri, *O corabie spre Bethleem*, este vorba de un fabulos bine temperat, Fănuș Neagu știind să se «rețină» acolo unde tensiunea narativă i-o cerea. [...] Al doilea nivel este grotescul și ironia. Un grotesc cu tușe îngroșate, un grotesc care îți dă fiori reci. De la descriere și până la dialog, Fănuș Neagu dezvoltă acest grotesc, punând în evidență tocmai absurdul unei dictaturi. [...] Al treilea nivel al pânzei narative este intertextualitatea. Fănuș Neagu știe foarte bine cum să-și dozeze tensiunea narativă. Pentru a detensiona pulsunile descriptive sau, dimpotrivă, pentru a le potența sau pentru a îngroșa grotescul de situații sau de limbaj, el introduce «câmpuri» textuale care se traduc fie prin fragmente poetice, fie prin texte agramate (vezi biletele trimise de MDD lui Bob Orlando), fie prin inserții de dictoane latinești, franțuzești foarte prețioase în materia narativă a romanului”. ■ La rubrica *Eseu*, Virgil Nemoianu publică, în traducerea Corinei Tiron, textele *Din Franța către America*, având ca temă conceptul de *political correctness*, și *Literatura comparată – pasăre phoenix*, consacrat situației actuale a literaturii comparate: „Putem afirma cu încredere că există un fundament uman larg răspândit pentru literaturile lumii și că suntem capabili să îl examinăm și să îl descriem, dacă vom fi pregătiți să căutăm suficient de adânc și să facem ca eforturile noastre analitice să convergească înspre acest fundament, mai degrabă decât înspre suprafața sclipitoare a diferențelor eterogene”. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de jurnal. ■ Niculina Oprea și Mariana Țăranu-Rațiu sunt prezente cu poezii. ■ La rubrica *Dreptul la replică*, Nicolae Țone neagă acuzațiile care i-au fost aduse de Elisabeta Bogza în interviul acordat Mariane Spalas în nr. 20/ 20 mai al revistei, conform căroră el ar fi indus-o în eroare și ar fi preluat astfel fără nici o plată manuscrisele lui Geo Bogza: „Nu avea cum să spună că am preluat, de pildă, «toate manuscrisele lui Geo», fie și din simplul motiv că a făcut, în acest sens, o donație masivă la Biblioteca Academiei. Numai transcrierea listelor de inventar din această donație ar necesita pagini numeroase de revistă. O simplă vizită la Sala de manuscrise ar fi pur și simplu pilduitoare. [...] Răutatea sau, hai să spunem, ignoranța reporterului întrece orice închipuire, punând pe buzele doamnei Bogza propoziții care sfidează logica elementară. Căci dacă vorbești de «act de cesiune», nu mai ai cum spune că «nu s-a primit nici un ban». [...] Mai este încă un lucru care-i scapă neatentului reporter: că cesiunea unor manuscrise, a unor obiecte și a drepturilor de editare s-a făcut nu lui... Nicolae Țone, ci unei instituții, care se numește Editura Vinea, care în acest an împlinește 10 ani de

activitate. Și că această cesiune s-a făcut în prezența unui reputat notar, cu martori care sunt în viață și pot depune oricând mărturie, după ce în prealabil ne-am deplasat la Buștenari, unde am cerut și acceptul familiei (sorei doamnei Bogza și fiului său)". ■ La rubrica *Literatura lumii*, Tudora Șandru Mehedinți traduce proza *Drumul inimii* a scriitorului spaniol Fernando Sánchez Drago.

● **[„România literară”, nr. 22]** În editorialul *Simbol sau „formă goală”?*, Nicolae Manolescu compară cele două forme publicate ale *Cursului de poezie* al lui G. Călinescu din 1939, respectiv 1948, ajungând la concluzia că ceea ce le desparte este o premisă de ordin hermeneutic: „Studiul din 1948 are o altă premisă. Avându-și universul propriu, așa cum continentele au fauna și flora lor, poezia nu cuprinde toate lucrurile din natură, «ci numai (pe) acelea care pot constitui niște hieroglife, niște embrioane de poem, datorate imaginației omenirii». Dacă e așa, poezia e simbolică în cel mai înalt grad, are adică o esență hieroglifică, pretinzând a fi interpretată prin lectură. În prima abordare, Călinescu nu solicită criticii de poezie efort hermeneutic. Făcând doar gestul comunicării, fără a comunica nimic, poezii trebuiau citiți pentru frumusețea solemnă a liturghiei pe care o oficiau. «Forma goală» a poeziei însemna că ea ne cucerește nu prin conținut, ci prin organizare; ideea poetică nu e rațional, ci muzical inteligibilă; criticii ar proceda prin simplă intuiție. În cea de-a doua abordare, poemele sunt pline de conținut: nu ideatic, în sens strict, dar simbolic. Simbolul ia locul «formei goale». Intuiția nu-i mai este de ajuns cititorului. Ca hermeneut, el are nevoie de un cadru conceptual și de anumite mijloace de cunoaștere. Contradicția cu pricina e bogată în consecințe care s-ar cuveni stabilite. Modificarea în timp a poeticii lui Călinescu nu poate să nu aibă legătură cu analizele lui de poezie”. ■ La *Cronica literară*, Alex. Ștefănescu creionează, pornind de la propria experiență, un portret al criticului literar: „Sunt critici care scriu pentru scriitorii despre care scriu. Sunt alții care se adresează lor înșiși, îmbătați de narcisism. Mai există, în sfârșit, și criticii care vor să se remarce în concurența cu alți critici, făcând exces de subtilitate și, eventual, paradă de terminologie «științifică». Toți aceștia pot comenta solemn orice text, oricât de inexpressiv, îi pot atribui sensuri inexistente, îl pot transforma în pretextul unei filosofări pompoase. Minciuna face parte din regula jocului, întrucât este vorba de ficțiuni critice, de construcții critice în sine, fără legătură cu realitatea textului literar. Un critic care scrie însă pentru public, care vrea să se facă util nu poate să țină seama de vanitățile scriitorilor și nici măcar de propria lui vanitate. Urmarea? M-am trezit cu nenumărați dușmani. Eu, o fire prietenoasă, gata oricând să-mi estompez prezența în societate numai pentru a nu strica momentul de strălucire al altcuiva, eu, care prefer să râd de mine însumi în public, decât să rănesc vreun semen cu tăioasa ironie, am constatat cu stupefacție că sunt privit cu ură de aproape toți autorii care mi-au inspirat cronici nefavorabile sau nu întrutotul favorabile! Cu ură!”. ■ În cadrul aceleiași rubrici Gheorghe Grigurcu continuă prezentarea volumului lui Alexandru George *Pro libertate* (Ed. Albatros, București, 1999), oprindu-se, de data aceasta, asupra atitudinii intransigente a

autorului față de scriitorii disidenți: „S-ar zice că intervine aici o oarecare gelozie intestinală, întrucât ar fi fost de așteptat ca eseistul cu debut întârziat și neacceptând conformismele să se arate mai receptiv față de cei care, deși nescuțiți de slăbiciuni și inconsecvențe, s-au grupat în frontul antitotalitar, așa cum de bine de rău s-a putut articula în țara noastră. Nu e absolut necesar să le reproșăm «înrudirile» (întâmplătoare) cu «oamenii puterii» și «privilegiile», atât de relative, de care s-au bucurat: «Aflați înlăuntrul sistemului, în legătură strânsă cu oamenii puterii, uneori înrudiți cu aceștia și bucurându-se de condiții favorabile măcar în privința mediatizării acțiunii lor (mai ales grație exagerărilor și erorii de tactică ale «Europei libere»), ei au înregistrat unele ecouri ale acțiunii lor și unele rezultate în afara granițelor țării, unde efortul lor protestatar a făcut, indiscutabil, «bine»». Alexandru George are fair-play-ul de a-și nominaliza antipatiile și să admitem că de mai multe ori ele sunt îndreptățite”. ■ *La Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru semnează poezia *Scrisoare pentru Ruxandra Cesereanu*. ■ Sub titlul *Memorii răscolitoare*, Z. Ornea prezintă cel de-al doilea volum de memorii ale Monicăi Lovinescu (*La apa Vavilonului*, vol. 2, 1960–1980, Ed. Humanitas, 2001), începând prin a-și exprima recunoștința pentru serviciile aduse de autoare culturii române: „Pentru noi, literații, și un public intelectual mai larg, emisiunile culturale ale doamnei Monica Lovinescu și ale d-lui Virgil Ierunca ne întrețineau speranțele, ne ajutau efectiv în bătăliile scriitoricești în care eram angajați. Și când în viața literară din țară se petrecea câte una mai groasă era suficient să se trimită acolo un mesaj pentru ca să fie transmis de îndată, ajutându-ne imens. Seară de seară, dar mai ales vinerea când erau programate emisiunile culturale, stăteam cu urechile ațintite și ne delectam. Cum aș putea vreodată să uit aceste imense servicii făcute cu statornicie și dăruire. De aceea le port doamnei Monica Lovinescu și d-lui Virgil Ierunca o recunoștință extraordinară, pe care o mărturisesc public, sincer și bucuos că am prilejul să o fac”. Impresionante sunt, continuă istoricul literar, întâlnirile cu și ajutorul acordat de Monica Lovinescu scriitorilor români ajunși la Paris: „...primele capitole evocă întâlnirile cu scriitorii și oamenii de cultură din țară veniți în călătorie la Paris. Emoționantă este descrisă prima vizită a lui Marin Sorescu în septembrie 1965, plimbat, seara, cu mașina unui prieten, să ia contact cu «misterele Parisului». I-au recomandat poezia editurilor pariziene și, mai târziu, piesele de teatru *Iona* și *Există nervi*. Le-a tradus chiar d-sa (asemenea, pe vremuri, împreună cu Eugen Ionescu înainte de a se impune ca mare dramaturg, pe Caragiale) și le citea unor directori de teatru și actrițe. N-a ieșit, atunci, nimic, cum și dramaturgia lui Caragiale nu trezise ecou. Sorescu a fost jucat târziu la Paris, pe scena unui mic teatru, în regia neinspirată a lui Penciulescu, fără a înregistra un succes real. Și Sorescu a avut decența de a nu se plânge și a nu reaminti de acest episod. Semnificativă e și vizita lui Ștefan Bănulescu, de la o vreme mereu venit însoțit de Sorescu”. De asemenea, emoționant prezentată este – spune Z. Ornea – întâlnirea memorialistei cu Harry Brauner: „Emoționant e evocată vizita la Veneția, apoi la Paris, a lui Harry Brauner, venit la Bienala de

la Veneția în 1966, la doi ani după eliberarea sa din închisoare (12 ani) în calitate de coparticipant (împreună cu soția sa Lena Constante) în lotul procesului Pătrășcanu. Locuiau, tustrei, în aceeași pensiune. Harry Brauner «ne îmbrățișa, lăcrima, râdea, ne mulțumea. Se difuzase la «Europa liberă» o cronică a mea despre Victor Brauner și făcuse asupra «autorităților» de la București o atare impresie încât – zicea el – îi dăduseră viză fratelui său să vină la Veneția». Ciudat lucru, Brauner ținea mereu să le fredoneze melodiile sale, compuse în închisoare, pe versuri de chiar... Nichifor Crainic”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Cristina Ionică aduce în atenție traducerea, de către Fănuș Neagu și Florica Dulceanu, a romanului lui Georges Rodenbach *Bruges, a doua moarte* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „Prin *Bruges la morte*, carte de 100 de pagini publicată în 1892 de belgianul Georges Rodenbach, romanul simbolist cunoaște primul și singurul său triumf. Tradusă rapid în 7 limbi, cartea atrăgea atenția lui Mallarmé prin originalitate, devenind, curând, celebră”. ■ La rubrica *Inedit* Mircea Handoca scrie despre *Jurnalul portughez* al lui Mircea Eliade, aflat în curs de publicare: „Facsimilul *Jurnalului portughez* al lui Mircea Eliade – în integralitatea lui – se află de puțin timp pe masa mea de lucru. Fragmente din însemnările acestor patru ani și jumătate (21 aprilie 1941 – 5 septembrie 1945) îmi erau cunoscute de peste două decenii. Unele din ele mi-au fost dăruite de Eliade însuși, altele au apărut în diferite reviste din țară sau străinătate. Eu însumi am transcris circa 80 de pagini dactilografiate, incluzându-le în volumul I al *Jurnalului*, tipărit în 1993 la Editura Humanitas [...] Cele peste 450 de pagini ale *Jurnalului portughez* ne oferă amănunte concrete din viața zilnică a scriitorului, savantului, diplomatului și omului Mircea Eliade. Sunt elucidate câteva neclarități și suntem introduși în laboratorul de creație al autorului, aflând noi date privitoare la geneza operelor create în această perioadă”. Astfel, continuă Handoca, Eliade comentează reacțiile mediului literar la romanele *Maitreyi* și *Huliganii*, dar și la eseurile sale publicate în Portugalia despre Eminescu, Hasdeu, Rebreanu, Iorga, Camoens, *Miorița* și *Meșterul Manole*. De asemenea, întâlnirile cu oameni de cultură eminenți: „Sunt prezentate pe larg mai multe întrevederi cu cunoscuții esești spanioli Eugenio d’Ors și Ortega y Gasset. Rețin din însemnarea făcută la 2 februarie 1944 că Mariaux îi relatează lui Eliade o întâlnire cu Ortega Y Gasset; acesta i-a mărturisit că numai un român ar putea fi filozof mistic și om de știință în același timp, pentru că aceștia sunt aproape de Orfeu, dar că puteau fi și cu privirile spre Occident”. *Jurnalul portughez* este extrem de important, apreciază Handoca, și pentru autocaracterizările autorului: „*Jurnalul portughez* conține numeroase autocaracterizări lucide ale autorului. Generalizările sunt declanșate de întâmplări minore. De pildă, un articol agresiv împotriva lui, semnat de Miron Radu Paraschivescu în «Ecoul» îl face să se gândească la loviturile primite de la viață: pierderea catedrei, interdicția de a publica, șubrezirea sănătății, privarea de libertate”. ■ La rubrica *Prepeleac* Constantin Țoiu publică fragmente dintr-un caiet de însemnări din 1954. Printre acestea, unul despre tehnica romanului modern: „Interesant la

M. Butor, prozator de mână a doua, preocupat de tehnica lui Proust, este «sentimentul duratei». Etajarea, superpozarea seriilor temporale, orchestrarea lor armonică. Totuși, subordonarea epicului, artificiilor formale, în ciuda plasticității detaliilor asociative (ca la Proust) lasă impresia unei neputințe de a surprinde în mod real existența. Timpul devine angoasa modernă. Curios, la un scriitor atât de modern, ca Faulkner, timpul totuși dispare, ca și mișcarea fizică». ■ La *Comentarii critice*, Barbu Cioculescu prezintă romanul lui Marius Tupan *Batalioane invizibile* (Ed. Fundația „Luceafărul”, 2001). Este vorba – explică Barbu Cioculescu – de o proză cu chei multiple: „Ludic, amar, cu largi răsfături discreționare digresive, tot atâtea capcane ale unei acțiuni rămuroase, condusă, pe alocuri, în clară manieră urmuziană, romanul nu-și divulgă cu ușurință cheile. Aluzivă la stări contemporane, dacă nu din imediata actualitate, narațiunea se refugiază cu voluptate în vulturile irealității, ale magicului, satisfacând verva cu grad înalt de gratuitate a unui autor în plină voluptate a spunerii». ■ În cadrul rubricii *Scrisori portugheze* Mihai Zamfir scrie despre alegerea datei morții lui Camões ca zi națională a Portugaliei: „10 Iunie – iată cea mai ambiguă dintre toate zilele naționale. Unica certitudine pe care marele poet portughez a lăsat-o posterității rămâne data morții sale și circumstanțele acesteia: în mizerie și în semianonimat. Restul e cu adevărat tăcere». ■ Rodica Binder informează despre receptarea scriitorilor de origine română Herta Müller, Eginald Schlattner și Gregor von Rezzori în publicațiile germane: „În intervalul ultimelor săptămâni, în presa germană au apărut mai multe articole despre scriitorii români sau originari din România. «Neue Zürcher Zeitung» și foarte recent «Die Welt» consacrau Hertei Müller un amplu spațiu editorial. La fel, lui Eginald Schlattner, preotul luteran din comuna Roșia, autorul a două romane de referință (plasate, de altfel, fiecare, în lista succeselor de librărie): *Cocoșul cu capul tăiat* apărut la Editura Zsolnay din Viena în 1998 și – lansat în februarie curent în librării – cel de-al doilea, intitulat *Rote Handschuhe (Fripta)*, recenzat în mai toate ziarele supra-regionale germane și în elvețianul «NZZ», deja citat. Dar mesajele ambalate literar sosite în Apus dintr-un spațiu european din care și România a făcut și continuă să facă parte, nu se opresc aici. Scriitorul Gregor von Rezzori, născut la Cernăuți în Bucovina, decedat în urmă cu trei ani, reappare pe piața germană de carte în această primăvară cu o mare surpriză: un roman inedit, neterminat, intitulat *Cain*».

7 iunie

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 22] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a zecea parte a eseului *Nietzsche*. Pornind de la definiția nietzscheană talentului ca „podoabă” și, totodată, „ascunzătoare”, Breban critică echivalarea necondiționată, în cultura noastră, a talentului cu „valoarea”: „Am ales acest citat și ca un argument împotriva «religiei» scriitorului român față de ceea ce e numit, îndeobște, talent. Două tare, două «pietre» grele, fatale, atârnă de gleznele literaturii noastre naționale, de azi, de ieri și alaltăieri: precocitatea

și talentul. Bucuria disproporționată a publicului cititor și a criticii literare în fața primelor producții iscusite ale vreunui tânăr, decretându-l *stante pede* «mare scriitor», deoarece «are talent». Pentru noi, românii, de un secol și mai bine, «talent» echivalează cu «valoare», chiar și în mințile criticilor celor mai acerbii! Or, talentul, după modesta noastră opinie, nu e decât o formă a abilității intelectuale, de tip mimetic”. Dimpotrivă, opinează prozatorul, ceea ce trebuie prețuit mai cu seamă la un scriitor sunt „cultura asimilată, spiritul și capacitatea de construcție și viziune, spiritul auto-critic”. ■ La rubrica *Dialog*, Dumitru Țepeneag continuă să răspundă întrebărilor formulate de Ion Simuț. Despre psihologia românilor stabiliți la Paris: „Probabil că Marin Preda avea dreptate când îmi spunea că, pentru țăranul român, nu există morală dincolo de vatra satului. Doar în sat are el de dat socoteală, pentru că acolo îi sunt rădăcinile, acolo e cunoscut, e «cineva», există... Ajuns la oraș, mai ales într-un oraș străin, într-o megapolă cum e Parisul, el devine anonim și fără de rușine, puțin îi pasă ce se crede despre el. În timpul comunismului, descăleca la București și devenea, uneori, securist, sau numai milițian, acum, se aventurează până la Paris și face pe cerșetorul sau se prostituează. N-are nici o importanță. Toul e să iasă bănuțul cu care să se întoarcă la el în sat. Foarte puțini rămân, se căpătuiesc aici ori în altă parte prin Occident. Cei mai mulți, după ce încropesc ceva parale, se întorc de unde au venit, acolo unde, pentru ei, e adevărata viață și adevărații oameni în fața cărora au de dat socoteală. Acolo își au un statut social și moral, există cu adevărat”. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis scrie despre proza lui Platon Pardău. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile prezintă volumul lui V. Strătescu *Îngerul venețian* (Casa Editorială Odeon, București, 2000): „Autorul reabilitează la răscruce de milenii romanul foileton interbelic, romanul multisecvențial ce se măsoară cu meandrele, climatele și personalitățile istoriei noastre”. ■ Într-o scrisoare deschisă adresată Norei Iuga, Marian Victor Buciu îi neagă acesteia calitatea de a fi fost parte a grupului scriitorilor onirici: „Faptul că l-ați cunoscut pe MRP [Miron Radu Paraschivescu, *n.n.*] și pe câțiva poeți pe care i-a susținut, ca și pe dvs., nu vă include în grupul oniric, creat de Dimov și Țepeneag în afara relației cu MRP”. ■ La rubrica *Declinarea poeziei*, Irina Petraș publică însemnări despre poezia lui George Coșbuc. ■ Gheorghe Glodeanu scrie despre volumul din 1993 al lui Mircea Cărtărescu *Nostalgia*: „Îmbinând cu talent poetica povestirii cu frecvențele incursiuni în fantastic și cu comentariile de factură metatextuală, Mircea Cărtărescu realizează unul din cele mai ingenioase experimente narative întâlnite în proza românească de azi”. ■ Carolina Ilica tipărește poezii. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri referitoare la volumul lui Alecu Ivan Ghilia *Piramida*: „Viziunea spiritualist-apocaliptică pe care o propune romanul [...] nu este acceptabilă din perspectiva concepției materialist-dialectice și istorice”. ■ La rubrica *Text și pretext*, Aura Christi scrie despre poezia lui Ioan Es. Pop.

8 iunie

• [„Dilema”, nr. 432] La rubrica *Glose*, Z. Ornea recenzează, sub titlul *Un mit nefast*, volumul lui George Voicu *Mitul Nae Ionescu* (Ed. Ars Docendi, București, 2000): „Mitul Nae Ionescu e, are dreptate dl George Voicu, creația discipolilor săi vrăjjiți. Târziu, după trei decenii și mai bine, Cioran, unul dintre acești discipoli fanatizați, s-a disociat de mitul profesorului, judecându-l critic și total detașat. A fost singurul dintre elevii săi efectiv fascinați de maieutica socratică a cursurilor profesorului, în care credeau că era și original, ce s-a disociat critic. Iar originalitatea sa nu era, cum s-a demonstrat, deloc o realitate. Dar era, incontestabil, un mare profesor care își fascina auditoriul, convins că ideile expuse de la catedră atunci se nașteau”. ■ Radu Cosașu publică tableta *Gangsterul și patetismul*.

12 iunie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 571] Teodor Vârgolici își continuă incursiunea în istoria Societății Scriitorilor Români. ■ La rubrica *Eseu*, Constantin Schifirneț publică textul *G. Călinescu despre națiune și naționalism*. Opera critică, publicistică și beletristică a lui G. Călinescu, scrie Constantin Schifirneț, conține, risipite, pagini memorabile despre psihologia poporului român: „G. Călinescu se înscrie într-o tendință durabilă în cultura noastră: studiul psihologiei poporului român. Opera sa istorică sau critică, precum și publicistica includ numeroase pagini de descriere a profilului psihologic al românului. Nu a lăsat un studiu sistematic despre comportamentul și caracterul național. În schimb, de câte ori se referă la o temă cotidiană sau de cultură, face aplicații pe modelul de psihologie etnică. În cunoscutele sale *Fiziologii*, Călinescu, moralist și normativist, încearcă să disece această psihologie, să-i corijeze defectele. Este adevărat, Călinescu nu iartă nimic din scăderile psihismului național. Nu tratează tragic și doct pe români, cum o făcea Eminescu. Stilul său în scrierile despre români se încadrează mai mult în linia lui Caragiale, fără a fi caragialesc”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

13 iunie

• [„Luceafărul”, nr. 23] Sub titlul *Biografie și comedie*, Marius Tupan își exprimă acordul cu opinia lui Ernesto Sábato conform căreia romanele cele mai profunde sunt cele cu caracter autobiografic: „Romanele cele mai profunde sunt acelea cu caracter autobiografic, ne avertiza cândva Ernesto Sábato, bazându-se, probabil, pe trăirile intense ale scriitorului, plasate, apoi, multor personaje [...], pe relațiile ce se stabilesc între autor și lumea înconjurătoare și, nu în ultimul rând, pe experiențele imprevizibile și imaginative care-i modifică multe trasee spirituale în momentele de creație. Cine-i interesat de scrisorile și însemnările zilnice sau sporadice ale unor creatori descoperă lesne obsesiile permanente ale unora, ce vor trece, mai devreme sau mai târziu, în cărți, dar și complexele altora, iscate din frustrări sau biografii incomode, care nu vor întârzia să transpară în

manifestările unor personaje, alter-ego-uri ale celor care le oferă o identitate în vecinătatea stării civile”. ■ În partea a cincea a eseului *Literatura feminină de azi. Trei ipostaze ale generației '90*, Radu Voinescu se întreabă „De ce scriu femeile?”: „Scriu ele din alte mobiluri interioare și exterioare decât bărbații? Am încercat să spun mai sus că nu. Dar nimic nu trebuie absolutizat. Olympe de Gouges, autoare a celebrei *Declarații a drepturilor femeii*, din septembrie 1791, formulează, în articolul zece, această șocantă profesiune de credință: «Femeia are dreptul să urce pe eșafod dar are în aceeași măsură dreptul de a urca pe scena oratoriei» [...]. Are aceasta legătură cu literatura? Da, în măsura în care considerăm retorica atât în dimensiunea ei politică și socială cât și în cea artistică”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra antologiei realizate de Constatin Abăluță *Poezia română după proletcultism* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000). Spre deosebire de alte tentative similare, care procedează prin conceptualizări – spune Soviany – selecția lui Constatin Abăluță este una subiectivă, guvernată de „inefabilul textului poetic”: „Constantin Abăluță apelează la criterii ce țin mai degrabă de mișcările interioare ale unei subiectivități extrem de sensibile la inefabilul textului poetic și capabile într-o mare măsură să prizeze lirismul din care face principala marcă a poeticității. Așa că autorul va antologa mai degrabă modalități lirice decât formule poetice, mai curând texte decât autori, adică procedează ca un poet care trăiește din interior fenomenul liric și acordă înfinit mai mult credit trăirii decât construcțiilor teoretice, fie acestea cât de ingenioase”. Încercând să construiască un „portret de grup” al poezilor generației șaizeci, continuă recenzentul, Constantin Abăluță îi grupează în două „valuri” – unul constituit în jurul personalității poetice a lui Nichita Stănescu, celălalt în jurul cenacului condus de Miron Radu Paraschivescu: „Fiecare dintre aceste două «valuri» are propria sa fizionomie: poezii din jurul lui Nichita Stănescu (numiți de critica neeliberată de clișeele proletcultiste ale epocii «evazionisti») își manifestă astfel detașarea de ideologic printr-un «patetism al insolitului» și un «artistic exacerbat». [...] Dacă poetizărilor seriei «evazioniste» se caracterizează printr-un anume abstracționism, exponenții celui de-al doilea «val», raportându-se polemic la lirica grupului Nichita Stănescu vor renunța la epatarea prin jonglerii (de cuvinte, idei, descompuneri și recompuneri anamorfotice), articulându-și discursul într-o «lecție despre condiția umană» (după mai vechea expresie a lui George Alboiu). [...] Ceea ce îi unește pe toți acești poeți, dincolo de varietatea formulelor lirice pe care le-au cultivat este o anumită oroare de abstracțiuni și, o dată cu aceasta (și înfinit mai important) refuzul evazionismului care îi va conduce către un «lirism intrinsec» unde își găsește expresia «experiența nemijlocit omenească, cotidiană (în care intră și experimentele limbajului) ancorându-i pe cei mai mulți într-un spațiu plauzibil, neevazionist»”. ■ Mircea Florin Șandru tipărește poezii. ■ Florin Oncescu publică proză. ■ La rubrica *Stop cadru*, Dorina Grăsoiu scrie despre volumul lui Carmen Brăgaru *Dinu Pillat. Un destin împlinit* (Ed. Du Style, București, 200), prezentându-l ca fiind „o lucrare bine gândită”. În plus, remarcă

recenzenta, „cartea oferă două aspecte inedite și anume: pe lângă extrase, copii după foile matricole, sunt reproduse și fotografii ale scriitorului la diverse vârste, permițând astfel, prin comentarea lor, un reușit portret al «eroului» în devenire. Aceasta pe de o parte; pe de alta – foarte inspirată mi se pare plasarea, în *Anexele* ce însoțesc aproape fiecare capitol, a textelor de început sau mai puțin cunoscute, semnate de Dinu Pillat”. ■ Emil Manu glosează despre *Moralitatea criticului*, ale cărui calități trebuie să fie, afirmă el, „sinceritatea” și „consecvența”: „Tot ce s-a spus despre critic (autor de studii mai ales, sau cronici literare), despre moralitatea lui ca o condiție a existenței sale de creator (contestat uneori) de poeți, izgonit din cetatea literelor este adevărat. Că trebuie să fie onest și consecvent și să critice opera nu autorul, au spus-o atâția literatori clasici, printre care, la noi, Alecu Russo. Că trebuie să fie judecător imparțial, a spus-o foarte răspicat Maiorescu. Că trebuie să fie, în plus, cult, o spunea, la fiecare pas, G. Călinescu. Că trebuie să fie sincer, să nu-și schimbe lentilele ochelarilor după persoane, a spus-o, printre alții, Șerban Cioculescu; că trebuie să aibă intuiții, o spunem în cor toți. Important e faptul că esența morală a activității criticului nu înseamnă moralizare, ci integritate de opinii”. ■ La rubrica *Interviu*, Mariana Criș îl are invitat pe Victor Ivanovici. Întrebat despre dificultățile pe care le au literaturile est-europene de a pătrunde în Occident, Ivanovici se declară optimist, afirmând că orice canon se reformează prin creații venite din afara sa: „Pe de o parte, sigur că există bariera lingvistică. Sunt limbi de circulație redusă. Însă, spațiul geografic nu este o barieră de netrecut. Dar, pe de altă parte, există și motive, să zicem, serioase, adânci, pentru care îmi permit să fiu optimist. Mă gândesc la faptul că însuși canonul occidental trece printr-o perioadă de reasezare, datorită contestării ideii de canon de către teoreticienii postmodernismului. Însuși canonul occidental are nevoie să fie apărut (vezi demersul lui Harold Bloom). El nu poate fi apărut decât dacă este reformat, în sensul unei lărgiri, a unei elasticizări a lui, care să facă loc, în coordonatele canonice, unor spații de cultură care erau marginale vis-à-vis de nucleul tare”. Pentru Victor Ivanovici, traducerea este, înainte de toate, un act hermeneutic: „Eu aș spune că, înainte de a fi un act de creație, un act de înțelegere și de interpretare, traducerea este un act hermeneutic, sigur tacit, *in pecto*. Traducerea este, pentru mine, ceea ce anglo-saxonii ar numi *practically bring shimmer*. Adică, trebuie să ai o viziune asupra operei originale pentru ca din polisemia ei să selectezi o structură plauzibilă care să fie apropiată de un orizont de așteptare, de recepție. Sigur, este o utopie să crezi că această polisemie există în întregime”. ■ Ecaterina Negară publică poezii, iar Bujor Nedelcovici, pagini de jurnal. ■ Nicolae Balotă tipărește o *Scrisoare deschisă adresată conducerii Uniunii Scriitorilor și comunității scriitoricești*, în care își explică gestul de a demisiona dinUSR: „Ceea ce mă obligă să părăsesc obștea este un fapt, la ora actuală, cunoscut între scriitori. La ultima reuniune a noastră, cu ocazia Conferinței Scriitorilor, un coleg al dumneavoastră și, din păcate, și al meu, mi s-a adresat în limbajul său neeuropean, lansându-mi o insultă nemeritată,

nejustificată, pe care fie și un elementar simț al onoarei m-ar obliga să nu o accept. După nouă ani și jumătate de închisoare comunistă în care am trăit cu lanțuri la picioare – la propriu, nu la figurat – nu mai am urechile gingașe, iar în materie de grosolanie și batjocură nedemnă am auzit tot ceea ce se putea auzi, mult peste ce se putea suporta. Dacă atunci nu-mi puteam permite să le spun torționarilor, anchetatorilor, gardienilor, cohortelor de subumani care ne insultau de dimineața și până seara, «Domnilor, nu mă onorează societatea dumneavoastră, dați-mi voie să mă retrag», astăzi nu numai că pot, dar consider chiar că este obligația mea să o fac. Pentru că demnitatea este una din valorile la care țin și consider că omul nu trebuie să se lase insultat de nimeni fără să opună rezistență, fie și printr-un gest care poate părea derizoriu, acela de refuza să facă parte din aceeași comunitate cu individul care l-a agresat”. ■ Sub titlul *Rezonanțe latine*, Magdalena Popescu-Marin prezintă un „schimb de idei” sub forma unui dialog cu trei scriitori engandinezi: Jacques Guidon, Gion Tschärner și Jon Nuotclà.

● **[„România literară”, nr. 23]** În editorialul său, Nicolae Manolescu își exprimă convingerea că, deși am intrat în era computerului, cartea nu va dispărea: „Ideea că televiziunea agresează cartea și, la limită, o scoate din viața noastră este mai veche și ține de o anumită predispoziție apocaliptică a spiritului intelectualilor. Astfel de agresii și de primejdii au mai fost evocate și în trecut, dar nici una din noile tehnologii de comunicare n-a condus la lichidarea cărții. Mai mult, s-a întâmplat cu fiecare mijloc nou cam același lucru: el s-a specializat pe un domeniu sau pe un segment cultural, lăsând în pace mijloacele deja impuse. Mai de curând, computerul pare să amenințe și el cartea, lectura. Se va întâmpla cu el exact ce s-a întâmplat cu celelalte. Nu am nici o îndoială în această privință. Sfârșitul erei cărții nu e de prevăzut, nici mâine, nici poimâine. Chiar dacă era Gutenberg se va încheia, cartea va rămâne, indiferent de suportul ei fizic”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, sub titlul *Viena, sau sentința de muncă interdisciplinară*, Liviu-Dorin Bățoi prezintă patru cărți: William M. Johnston, *Spiritul Vienei. O istorie intelectuală și socială 1848–1938* (traducere de Magda Teodorescu, Ed. Polirom, Iași, 2000); Tibor Méray, *Budapesta 1956. Atunci și după 44 de ani* (traducere de Marilena Alexandrescu, Vlad Ranetescu și Tibori Szabó Zoltán, Ed. Compania, București, 2000); Mihai Retegan, *1968. Din primăvară până în toamnă* (Ed. RAO, București, 1998); Leszek Balcerowicz, *Libertate și dezvoltare. Economia pieței libere* (traducere de Dana Cojocaru, Ed. Compania, București, 2001). ■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu recenzează volumul lui Cristian Tudor Popescu *Un cadavru umplut cu ziare* (Ed. Polirom, Iași, 2001). Editorialele din ziarul „Adevărul” adunate de autor au – scrie Luminița Marcu – calitatea de a fi „spumoase”: „*Un cadavru umplut cu ziare* e volumul unui ziarist-scriitor spumos (câteodată cu spume la gură), indecent, exagerat, nebun și fioros, adică exact așa cum e o bună bucată din România de azi”. ■ La *Comentarii critice*, Gheorghe Grigurcu se oprește asupra volumului *Ovidiu Cotruș – Dialoguri* (Ed. Cartea Românească, București, 1999), începând prin a face portretul criticului:

„Pe Ovidiu Cotruș l-am cunoscut în vara 1965, la Oradea, în zilele de neuitat, de-o fericită înfrigurare, în care se pregătea reapariția revistei «Familia», în redacția căreia deveniserăm colegi. M-a surprins tinerețea nonșalantă a acestui bărbat brunet, înalt și trupeș, care, având 39 de ani, părea, în unele clipe luminate de surâsul său cordial, să aibă cu măcar un deceniu mai puțin. Din capul locului ne-a cucerit prin locvacitatea sa ieșită din comun, neprotocolară, în câmpul căreia se mixau amintiri, portrete, reminiscențele unor foarte bogate lecturi, idei împrăstiate în cele mai felurite direcții, anecdote, observații caustice asupra prezentului. O prodigioasă memorie îl slujea cu fidelitate. [...] Omul cunoscuse prigoana cea mai cruntă a regimului comunist, în temnițele căruia, umilit, înfometat, bătut, își pierduse sănătatea în mod iremediabil. Scăpase ca prin minune dintr-o comă hepatică ce avea de regulă consecințe fatale, conștient că zilele îi erau numărate. Era o icoană vie a martiriului pe care inteligenția românească de-o anume vârstă a fost silită a-l îndura sub cârmuirea totalitară. În pofida acestei dramatice împrăjurări, revenise la viață nu ca un spectru livid și acuzator, ci ca un ins bonom, de-o vitalitate ce se prelungea pînă la apetența sa pentru bucatele bune, consumate cu poftă în porții repetate, pentru băuturile fine, îngurgitate în localurile în care cozeria sa infatigabilă se prelungea în ore nesfârșite”. Ovidiu Cotruș este atât de tranșant în opiniile sale critico-literare – spune Grigurcu –, încât nu își cruță nici prietenii apropiați: „Să menționăm că obiecțiile autorului *Meditațiilor critice* nu-i lasă deoparte nici pe emulii săi, membrii Cercului literar de la Sibiu. Fără a intra în detalii, ne oferă o mostră a disocierii, în acest cadru socotit atât de omogen, chiar în ultimul său interviu, acordat de pe un pat de spital, lui Nicolae Prelipceanu: «Au fost conflicte destul de acute, îndeosebi între mine și Negoîtescu, de așa manieră că, la un moment dat, Doinaș spunea că s-a produs un fenomen de contestație în Cercul literar, că, oarecum, dominația exclusivă a bunului meu prieten Negoîtescu (încă o dată: acest lucru n-a afectat cătuși de puțin relațiile noastre personale), această mică tiranie a lui Negoîtescu a început să fie contestată»”. ■ În cadrul rubricii *Je este un autre*, Ioana Pârvulescu realizează un portret al lui Anton Holban, insistând asupra rolului central al emoției în viața scriitorului: „Emoții date cu bună știință la maximum, indiferent dacă sunt pozitive sau negative, aceasta e una dintre caracteristicile lui Anton Holban și ale tinerilor interbelici (în viață și în literatură). Cele mai puternice emoții artistice sunt amestecate cu cele mai puternice emoții «biografice». Întîlnindu-l, în 19 aprilie 1936, la un concert, *Simfonia spaniolă* de Lalo cu tînăra solistă Lola Bobescu, Sebastian îl vede pe Holban aplaudând cu frenezie, «cu un fel de entuziasm lubric», iar acesta se scuza-acuză: «– M-ai prins în flagrant delict de emoție»”. ■ Mariana Filimon tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Cîntec vesel de iubire*. ■ În cadrul rubricii *Cronica edițiilor*, Z. Ornea recenzează cartea de interviuri a lui Zoltán Rostás *Monografia ca utopie. Interviuri cu Henri H. Stahl (1985-1987)* (Ed. Paideea, București, 2000). Elev al lui Dimitrie Gusti – scrie Z. Ornea – Henri H. Stahl „era frate vitreg (numai prin mamă) al lui Șerban

Voinea, doctrinarul de mai târziu și lider al social-democrației românești, și cu Henriette Yvone Stahl, cunoscuta prozatoare. Fusesse un adept al lui Gherea și, din spațiul doctrinar al social-democrației europene, partizan al austro-marxismului (Otto Bauer în special)”. Mărturiile sunt Stahl sunt esențiale – continuă Z. Ornea – pentru istoria literară românească, îndeosebi în ceea ce privește gruparea Criterion: „În acest interviu lung cu dl Zoltán Rostás vorbește pe larg despre generația grupării Criterion din care și el a făcut parte. A fost unul dintre redactorii revistei cu același nume, apărută când gruparea, coordonată de Petru Comarnescu, și-a încetat existența datorită faptului că ale lor conferințe publice organizate, tematic, în sala Bibliotecii Fundației Principele Carol I, au fost interzise de poliție, iar unii membri (Comarnescu, Vulcănescu), acuzați de revista «Credința» de homosexualitate, au intrat într-un trist proces. Actul acesta final s-a petrecut în 1934. Dar, până atunci, timp de doi ani, gruparea Criterion s-a bucurat de mare stimă și apreciere. H.H. Stahl afirmă aici că marea majoritate a criterioniștilor (inclusiv Comarnescu) au devenit legionari și vorbește de o istorie a sa, redactată în franțuzește, despre fizionomia grupării tinerilor criterioniști (mi-a vorbit și mie, în 1986, despre acest să-i spun studiu, mărturisindu-mi că nu-l ține acasă; s-a pierdut, probabil, pentru totdeauna). Stahl consideră că *Rinocerii* lui Eugen Ionescu surprinde procesul rinocerizării membrilor grupării Criterion și, cu siguranță, știe ce spune. Dar despre legionarismul lui Comarnescu (Stahl povestește că l-a văzut îmbrăcat în cămașă verde) știu că a fost un episod de scurtă durată”.

■ La rubrica *Însemnări* Elvira Sorohan scrie despre *Lucian Blaga pamfletar*, poziție care contrastează cu imaginea de gânditor a poetului: „[Textul] *Săpunul filosofic* [...] vedește încă și mai convingător talentul caricatural al lui Blaga. Textul are toate însușirile unei veritabile creații literare în linia Heliade, compusă sarcastic și fabricată de același mecanism psihologic compensator. Profund nemulțumit, autorul își domină categoric subiectul, «personajul» cum spune el, un impostor profesor de filosofie. Îți solicită imaginația portretul caricat, cu amestecul ironiei, puternic vizualizat ca trăsături fizice și gestualitate. Totul e deformat à la Urmuz, în linii și sonorități de un grotesc șocant”.

■ Rubrica *Texte inedite* conține fragmente de proză din manuscrisele compozitorului Anatol Vieru. ■ La rubrica *Prepeleac*, Constantin Țoiu publică variante ale prozelor sale sub titlul *Praznicul*.

■ La *Cartea străină*, Andreea Deciu prezintă lui Wayne Booth *For the Love of It. Amateuring and Its Rivals* (The University of Chicago Press, Chicago, 1999).

■ *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie publică câteva fragmente cu tema *Dragoste, iubire....*: „Voluptatea e o mască a înfrângerii în actul sexual. Acesta promite, parcă, ceva indefinit, o limită depășită. «Dar care să fie scopul ființei sale? Ce extremă? Ce suicid?». Răspunsul nu presupune decât permutarea unor termeni. Voluptatea nu e o mască. Este efectul momentului când extremele, viață și moarte, coincid. E scurtcircuitul pe care, mici burghezi ai ființei, îl mimăm. Se realizează efectiv, în tot tragismul lui susținut de supremă degradare, la Georges Bataille”. ■ Sub titlul *Brenda Walker – o englezoaică româniată*, Antoaneta

Ralian semnalează apariția în limba engleză a *Operele lirice complete ale lui Blaga* (*Complete Poetical Works of Lucian Blaga*): „Brenda Walker, alături de Stelian Apostolescu, – cel care, așa cum afirmă ea în notele introductive, i-a explicat «ideile lui Blaga, asociațiile, vechile tradiții românești care-mi erau necunoscute» – a lucrat timp de trei ani la traducerea celor treisprezece cărți de poezii”.

14 iunie

● [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 23] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a unsprezecea parte a eseului intitulat *Nietzsche*, în care prozatorul discută, din nou, despre lucrarea *Nașterea tragediei*. ■ La rubrica *Dialog*, Dumitru Țepeneag continuă să răspundă întrebărilor formulate de Ion Simuț. Despre Matei Vișniec: „Succesor al lui Ionescu? De ce nu! Deși eu nu-l văd mergând pe aceeași linie a teatrului absurd. [...] După părerea mea, teatrul absurd, după Beckett, Ionesco și Arrabal, e cam epuizat. Vișniec a găsit un filon al său. Nu e un epigon al lui Ionescu”. Despre Petru Dumitriu: „Ca și Gheorghiu sau Vintilă Horia, el are un statut literar incert sau mai bine zis polimorf. Pare să-și fi scris romanele publicate la Paris direct în franceză. [...] În preajma lui 1990, am purtat cu Negoîtescu un dialog în jurul acestei chestiuni. Pentru Nego, limba în care se scrie e criteriul decisiv pentru determinarea apartenenței. Mai târziu am constatat că și Gabriel Dimisianu sau N. Manolescu gândesc cam la fel”. ■ La *Cronica literară*, Hanri Zalis prezintă volumul lui G.G. Constandache *Dilema lui Blaga. Creație sau iubire* (Ed. Universal Dalsi, București, 2001): „Suntem pe terenul eseului element, compozit, o câtime glosator, ambițios, dacă judecăm după țintele vizate”. ■ Mircea Ghițulescu se oprește asupra începuturilor, situate sub semnul dramaturgiei, ale lui Petru Dumitriu: „Nu avem decât de regretat că romancierul Petru Dumitriu a renunțat să mai scrie teatru după o adolescență intens teatrală [...]. Tânărul dramaturg se antrena pe mari teme antice, îndrăzneală remarcabilă și dovadă a unui orgoliu imens care avea să îl caracterizeze și pe prozatorul de mai târziu”. ■ La rubrica *Declinarea poeziei*, Irina Petraș publică însemnări despre poezia Rodicăi Marian.

15 iunie

● [„**Dilema**”, nr. 433] La ancheta revistei, intitulată *Americanizarea*, participă cu texte și comentarii Mihaela Anghelescu-Irimia, Andrei Codrescu, Caius Dobrescu, Claude Karnoouh, Mircea Martin, Bogdan Ștefănescu. □ Mircea Martin: „Până la urmă, de ceea ce se va alege din «americanizare» noi suntem responsabili. Dacă vom continua, de pildă, să traducem și să citim cu frenezie romanele ușurele și ușuratece al Sandrei Brown sau ale Barbarei Cartland în loc să-i citim pe Faulkner și să-l descifrăm pe Thomas Pynchon – e alegerea noastră”. □ Caius Dobrescu: „Mi se pare paradoxal că, în timp ce la școală copiii învață, obligatoriu, că *romanizarea* este ceva esențialmente bun, dat fiind că reprezintă

un episod din narațiunea sacră a Etnogenezei, principală grijă a multor formatori de opinie din sistemul nostru de educație este să convingă că, pe de altă parte, *americanizarea* este ceva esențialmente rău”.

19 iunie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 572]** La *Cronici*, Ion Buzași se oprește asupra volumului lui Constantin Parfene *Mihai Eminescu – Note privind stilul publicisticii* (Vaslui, 2000). Meritul cărții lui Parfene, spune Ion Ianoși, este acela de a identifica și analiza, prin prisma ideii generale a organicității operei poetului, elementele literare ale publicisticii sale: „Organicitatea operei eminesciene este urmărită prin analogii și filiații dintre publicistică, poezie, proză, teatru și corespondență. Fragmente din ziaristica sa se găsesc, ușor modificate, în poezii precum *Scrisoarea III*, *Ai noștri tineri...*, *La steaua...* ș.a. În poezie sau în proză este prezentă *arta portretului* într-o gamă variată: portretul generalizant, portretul-comentariu, portretul indirect, portretul în basorelief, portretul grotesc și portretul individual”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Daniel Dimitriu aduce în atenție apariția volumului lui Petre Got *Vocale celeste* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). Cartea lui Petre Got, observă Daniel Dimitriu, este o *ars poetica* extinsă: „Orgoliul creatorului vorbește blând, confesiunea mizează pe o semantică nuanțată, care deci evită patetismul. Reflecțiile și mărturisirile nu sunt agitate, ci construite. Volumul *Vocale celeste* este o *ars poetica* extinsă, care construiește și o grilă de lectură a tuturor poeziilor maramureșeanului Petre Got”. ■ Teodor Vârgolici continuă prezentarea istoriei Societății Scriitorilor Români. ■ Angela Marinescu tipărește pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 69]** La rubrica *Structuri în mișcare*, sub titlul *Literatura supravegheată*, Ion Bogdan Lefter revine cu partea a doua a articolului despre noile documente din arhiva fostei Securități comuniste date publicității. Criticul propune o clasificare cvadripartită a intruziunilor Securității în viața literară și culturală românească: „prezența difuză”, „prezența familiară”, „prezența amenințătoare” și „prezența represivă”: „Prezența difuză. Pentru marea majoritate a profesioniștilor domeniului/domeniilor cultural/e, ca și pentru grosul populației, poliția politică a fost în toată această perioadă o «prezență difuză», invizibilă: toată lumea știa că Securitatea e pretutindeni, însă, dacă te «fereai», dacă nu ofereai prilejuri pentru a intra în vizorul și în anchetele ei, viața mergea înainte fără probleme, fără contacte directe cu oculta instituție, într-o relativă libertate. [...] Prezența familiară. Câteodată, nu rar, instituția ocultă mai și prindea corp: la Uniunea Scriitorilor se știa cine e «securistul Uniunii», la reviste și în edituri se știa cine sunt «securiștii redacțiilor», cine făcea «turătorii» etc. etc. [...] Astfel personalizată, și anume ca aparat de supraveghere pasivă, prin intermediari care veneau la slujbă cot la cot cu supravegheații, poliția politică a avut și un coté «familiar»: reprezentanții săi erau oameni și ei, colegi de serviciu, aveau problemele lor, aveau familii,

viață personală. [...] Prezența amenințătoare. În situații speciale, blajinătatea aparentă a «aparaturii» lăsa loc unei fețe mai puțin prietenoase. Se trecea atunci la avertismente, anchetări, amenințări. Motivul putea fi faptul ca te-ai întâlnit cu un cetățean occidental, fie el scriitor, ziarist sau diplomat, că ai trimis ori ai primit o scrisoare în străinătate, că ai participat la o întâlnire la care s-au spus lucruri «dușmănoase» față de regim și altele asemenea. [...] Prezența represivă. Și mai erau – în sfârșit – problemele majore create fie de anumite evenimente neconvenabile pentru regim, fie de dizidența deschisă a autorilor care și-au asumat critica explicită a comunismului ca sistem totalitar. Atunci «aparatură» Securității se pune energic în mișcare, dezvăluindu-și chipul cel mai hidos: se făceau descinderi, rețineri de persoane, lungi anchete în care se parcurgea tot registrul, de la întrebările amabil-zâmbitoare la răsteli fără perdea, amenințări brutale, agresiuni fizice”. Având în vedere toate acestea, Ion Bogdan Lefter este tranșant cu privire la prezența activă permanentă a Securității în viața intelectuală românească de dinainte de 1989: „...chiar dacă nu i-a afectat direct decât pe unii, Securitatea a fost până la căderea regimului comunist o prezență permanentă în întreaga viață literară românească. Invizibilă sau personalizată, difuză sau concentrată asupra «rezolvării» unor cazuri speciale, poliția politică a însoțit cu «fidelitate» istoria comunității scriitoricești de la noi”. ■ La rubrica *Literatură*, C. Rogozanu se oprește asupra cărții lui Al. Cistelean *Celălalt Pillat* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000). Dintre obiecțiile aduse abordării autorului, cea mai importantă privește fundamentul teoretic: „Bachelard a murit. În zilele noastre nu poți să citești Bachelard și să mai ai și feeling-uri teoretice – critica psihanalitică a evoluat enorm. Deși ar fi frumos, nu mai putem face toată literatura o apă și un pământ, un foc și un aer. Sau nu ne mai putem opri aici. Cistelean face exact contrariul. Bachelard e o instanță absolută. Criticul ardelean își legitimează ideile apelând la autorul francez”. □ La aceeași rubrică, Marius Chivu recenzează tot o carte a lui Al. Cistelean, *Top-Ten (recenzii rapide)* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). În articole „dense”, spune Chivu, „găsim în *Top-Ten*-ul lui Al. Cistelean cronici la volume de poezie semnate de Bogdan Ghiu, Liviu Ioan Stoiciu, Lucian Vasilescu, Daniel Bănulescu, Sorescu, Traian T. Coșovei, Dorin Tudoran, Dinescu, Stratan, Doinaș, Nichita Danilov, Mircea Ivănescu și Iustin Panța, Nora Iuga, Angela Marinescu, Ioan Flora, Dinu Flamand etc.”. ■ La *Recenzii*, Lucia Simona Bumbu semnalează apariția volumul-antologie al lui Gheorghe Mocuța *Mic tratat asupra naufragiului* (Ed. Axa, Botoșani, 2001), în care autorul „se identifică cu un Meșter Manole al poeziei”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Bianca Burța recenzează volumul Feliciei Marinca *Jurnal absurd* (Ed. Punct, 2001). Romanul autoarei, remarcă Bianca Burța, este reconfortant prin umorul său stenic: „Pledoarie în favoarea lecturii și a sensibilității (uneori puțin cam fastidioasă, ce-i drept, și frizând tezismul), romanul Feliciei Marinca – o homeopatie *sui generis* axată pe râsul stenic, debordant – este, în felul său, o replică la inconfortul, neliniștile,

spaiamele, spiritul maladiv și obsesiile existențialiste și absurdiste. O replică nu atât livrescă și estetizantă, cât, în primul rând, umană, spontană, moderată în patetismul său”.

● [„22”, nr. 25] Suplimentul revistei, intitulat „Plus”, este dedicat *Politicilor culturale*. Răspund întrebărilor Corinei Șuteu personalități ale vieții literare și culturale românești și europene, printre care Răzvan Theodorescu, Ion Caramitru, Raymond Weber (director al Direcției de Cultură și Patrimoniu al Consiliului Europei). □ Răzvan Theodorescu subliniază faptul că, în cultură, nu există partide politice, iar statul trebuie să-și asume un rol esențial în susținerea acestora: „Rolul statului este, după părerea mea, fundamental în cultură. Este de neconceput o cultură națională fără sprijinul statului respectiv, pentru că pretutindeni cultura este forma superioară a spiritului identitar. Identitatea unei națiuni este reprezentată, înainte de toate, prin limbă, prin patrimoniul cultural și, ca atare, comunitatea națională, reprezentată de stat, este obligată să susțină prin toate mijloacele păstrarea acestei identități”. □ La rândul său, Ion Caramitru se pronunță pentru susținerea culturii de către stat: „Nicăieri în lume înstituițiile culturale sau chiar gesturile artistice individuale nu pot acoperi toate costurile. Pe de altă parte, statul are obligația de a susține un domeniu care e conceput atât pentru educația unui popor, cât și pentru transmiterea moștenirii culturale”.

20 iunie

● [„Luceafărul”, nr. 24] În tableta intitulată *Cassian cel Mare și Sfânt*, Horia Gârbea scrie, ironic, despre personalitatea „temperamentală” a lui Cassian Maria Spiridon: „Cassian e un poet grav și ultimativ, care se simte răspunzător de soarta lumii pe care «o deplânte» cel puțin cât marele lui înaintaș. El suferă pentru toți și ia asupra-i păcatele lumii. «Poartă crucea» și flacăra olimpică deopotrivă. Stă «gol» și se chinuie. Tăietura versului nu-i mai ajunge și atunci folosește cu succes semnul «slash» ca să spintece încă o dată strofa”. ■ În partea a șasea a eseului *Literatura feminină de azi. Trei ipostaze ale generației '90*, Radu Voinescu valorizează, înainte de toate, dimensiunea „cerebrală”, „intelectuală” a literaturii scrise de femei: astfel, Marta Petreu „subscrie în același timp și registrului unei poezii intelectuale și aceluia al unui senzualism special, intens cerebralizat”, Nina Vasile „scrie o poezie inteligentă”, volumele Simonei Grația Dima „sunt tot atâtea trepte ale parcurgerii unui traseu inițiativ spre o poezie gnostică, alimentată de treceri de la un nivel de realitate la altul, în căutarea sensului adânc al lucrurilor”, iar Rodica Draghinescu „se înscrie [...] într-o zonă care cuprinde atât preocuparea pentru experiențele intelectuale cât și pentru cele fizice”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Mircea Țuglea intitulat chiar *Mircea Țuglea* (Ed. Pontica, Constanța, 2000). Poezie ironică, spune Octavian Soviany, lirica lui Mircea Țuglea capătă, în noua sa producție literară, un suflu mai grav, mai „autentic”: „Dacă până acum, ca toți ironiștii «puri», Mircea Țuglea compunea versuri oarecum «aseptice», în care căldura viului pătrundea doar

cu totul indirect, rezultând cu amuzamentul ușor ingenuu cu care scriptorul lua act de propria sa inteligență artistică, de data aceasta textele au un suflu mai convingător de autenticitate, caricaturile își pierd contorsiunea fantastă, care le conferea farmecul dar din care rezultă și aerul lor de artificiozitate, căpătând în schimb puterea de convingere a unei pelicule în alb-negru ce surprinde ceva din inefabilul anecdotei cotidiene”. ■ Gheorghe Grigurcu tipărește poezii. ■ Scriind, sub titlul *După treizeci de ani*, despre viziunea critică fenomenologică a lui Camil Petrescu, în care „se văd eliminate deopotrivă impresia, psihologismul, dar mai ales orice pretenție «creatoare», consecință a stilului «frumos», prin care judecata critică s-ar omologa, poate, chiar câștigând împotriva adevărului prin mistificația artistică”, Alexandru George ajunge la concluzia că acest tip de critică este, poate, mai adecvat lumii actuale decât aceea „tradițională”: „Făcând din critică un absolut, Camil Petrescu poate se dovedea un naiv; dar, iată că am revenit la un stadiu «auroral» al literaturii și parcă îndemnurile sale nu ni se mai par chiar atât de în afara realității”. ■ Victoria Comnea și Alexandru Văduva tipăresc proză. ■ La rubrica *Eseu*, Marian Popa scrie despre *Umorul evreiesc*. ■ Minerva Chira și Anca-Maria Chimoiu publică poeme. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de jurnal. ■ Radu Voinescu aduce în atenție apariția volumului lui George Vulturescu *Cultură și literatură în ținuturile Sătmărilor*. *Dicționar 1700–2000* (Ed. Muzeului Sătmărean, Baia Mare, 2000): „Dicționarul scriitorilor sătmăreni este un element de-acum esențial pentru cine dorește să cunoască mai bine tabloul literaturii române și va fi, fără îndoială, un instrument util pentru echipele care e de sperat că vor realiza o dată și o dată un dicționar general al scriitorilor din România”. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Magdalena Popescu-Marin îl intervieuează pe scriitorul elvețian Arnold Spescha, iar Adrian Popescu traduce poeziile lui Giorgio Caproni *Rugăciune, Plimbarea matinală, Brodeza, Orbire și Camera*.

● **[„România literară”, nr. 24]** La rubrica *Lecturi la zi*, Marius Chivu recenzează, sub titlul *Sexul din inima cuvântului*, patru volume recent apărute. Astfel, *Leul Marcu* de Floarea Țuțuianu (Ed. Aritmos, București, 2000) propune – scrie el – „o «zbatere» care poate intriga și cuceri în egală măsură. Poeta încearcă să-și (re)găsească sexualitatea, identitatea feminină, pierdută sau doar alterată, construind prin cuvântul-generator și atribut al oricărui început o realitate scripturală”. În *Ibrișim* de Aurelia Mocanu (Ed. Brumar, Timișoara, 2000) poeta „își găsește liniștea cultivând în textul-grădină o floră de percepții, senzații sau simple priviri de o uimitoare vitalitate. Lumea mică, cu surplusul ei de grație, este o oglindă perfectă a celei mari”. În romanul *Felipe și Margherita* de Iolanda Malamen (Ed. Crater, București, 2001) – continuă recenzentul – „epicul și personajele sunt imprevizibile, naratorul se schimbă pe nesimțite, secvențe de diferite întinderi se succed fără o legătură aparentă între ele, romanul fiind în întregul lui un tablou de o abundență barocă care se compune și, în același timp, se topește în pasta unui lirism de basm de tip Agopian”. În fine, volumul *Dintr-o haltă părăsită* de Cassian Maria Spiridon (Ed. Augusta, Timișoara, 2000) nu face decât să

prelungescă „vechi obsesii și stări, într-un efort poetic zadarnic, care riscă pericolul redundanței”. ■ La *Cronica literară*, C. Rogozanu retrasează drumul postmodernismului românesc urmând pașii lui Adrian Oțoiu din volumul *Trafic de frontieră. Proza generației '80* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Greșeala de abordare a autorului – consideră C. Rogozanu – este de a fi insistat prea mult pe conflictul, deja depășit, dintre modernism și optzecism: „Abundă demonstrațiile care, după mine, își aveau rostul acum vreo zece ani: nu e clar că metalepsele din Diderot nu sunt identice cu cele din textele optzeciste? Nu se știe că autenticismul interbelic e diferit de cel al unui Nedelciu, spre exemplu? Mai e nevoie să demonstrăm că *Insula* lui Groșan este postmodernă când ea este făcută manifest să fie așa – extrapolând, un text precum *Insula* este în aceeași măsură postmodern pe cât era *Ion* al lui Rebreanu realist... Sunt deja distincții-axiome cu care operăm de ceva timp asupra acestei perioade clasice a postmodernismului românesc. În fond acesta este păcatul fundamental al *Traficului de frontieră* – perpetuează existența unui conflict literar care este deja istoric: cel între modernism și optzecism”. ■ La *Polemici*, Gheorghe Grigurcu expune contradicțiile din articolul lui Daniel Cristea-Enache despre Virgil Ierunca publicat în „Adevărul literar și artistic” nr. 568/2001: „Dar ce urmează unor asemenea vorbe onctuoase (nu în sine, ci în cadrul lor textual)? Mai întâi o contrazicere flagrantă. Sunt muștrați acei critici care l-au elogiat pe Virgil Ierunca, ce, deși ilustrează «o viață de om, dedicată și sacrificată (să nu ne ferim, acum, de vorbe mari) unei idei nobile și curate», meritând, pentru aceasta, «respectul și recunoștința tuturor», s-ar cuveni întâmpinat cu... «rezerve». Nu altminteri decât cu «rezerve» și «nuanțe critice». Se miră cu o inocență a ilogismului dl Daniel Cristea-Enache: «în toate cronicile pe care le-am citit până acum, scrise de critici, altfel, «răi», aprigi, nu am văzut nici cea mai mică rezervă ori nuanță critică». [...] Acum, una din două: ori Virgil Ierunca e într-adevăr o paradigmă de «curaaj, moralitate, intransigență» (textul e tot al preopinentului nostru) și atunci e mai mult decât normal să fie elogiat și chiar să stârnească entuziasmul, în calitate de exponent strălucit al celor ce au trăit «tragediile estului» (Daniel Cristea-Enache dixit!), ori e... altceva, și atunci, bineînțeles, lucrurile se schimbă. Însă acest altceva e blocat chiar de preambulul comentariului, care-i confirmă lui Virgil Ierunca nu doar merite așa-zicând absolute, ci ne și îndeamnă, după cum am văzut, «să nu ne ferim de vorbe mari» întru lauda d-sale! Să fie la mijloc o trapă? Ori doar un exercițiu al non-sensului, un soi de suprarealism critic?”. ■ În cadrul rubricii *Diagonale*, Monica Lovinescu revine asupra problemei implicării intelectualului în politică după prăbușirea comunismului: „Anul trecut s-a încheiat la Paris cu o nouă dispută în jurul rolului pe care-l mai are de jucat intelectualul francez în secolul XXI. Polemica renaște periodic din cenușa ei. S-a presupus o clipă că ea se va stinge de la sine după ce speranța utopică s-a dizolvat o dată cu ideologia ce-i dăduse naștere: comunismul. François Furet avea însă dreptate în ultima pagină a lucrării sale *Le Passé d'une illusion* când profetiza că, văduvit de acest trecut, intelectualul francez va continua

a trăi în nostalgia sa, democrația, simplă gospodărire a cetății, nefiind în stare să-i satisfacă dorința de absolut. Lista erorilor intelectualului de stânga în contribuția adusă potemkiniadelor organizate de Kremlin a fost atât de des evocată încât azi nu voi mai insista asupra ei. Dacă intelectualul francez s-a compromis susținând în general comunismul (cele câteva excepții ale lucidității critice, de la Raymond Aron la Koestler sau de la Camus la Alain Besançon nefăcând decât să confirme regula) nu ne este îngăduit să uităm că tot lui îi datorăm demarxizarea galopantă din anii '70, sprijinul masiv adus disidenței din Răsărit, transformarea într-o armă ideologică decisivă a Chartei drepturilor omului, deci în bună parte chiar implozia comunismului". ■ *La Păcatele limbii*, Rodica Zafiu scrie despre cuvântul „regățean”. ■ Radu Cange tipărește poezii. ■ *La Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Amănunțimi*. ■ *La Cronica edițiilor*, sub titlul *Un mare cărturar*, Z. Ornea îi face un portret lui Adrian Marino cu prilejul apariției volumului *Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România. Adrian Marino în dialog cu Sorin Antohi* (Ed. Polirom, Iași, 2001): „După eliberarea sa din închisoare, în 1963, unde a petrecut în suferință timp de opt ani, dl. Adrian Marino a fost la început fără drept de semnătură. Semna în diferite publicații sub pseudonimul străveziu M. Adrian și îmi aduc aminte că am comentat, în «Viața Românească», una dintre aceste contribuții ale învățatului. Fusese, până a fi intrat în pușcărie, în apropierea lui Călinescu, chiar asistentul lui universitar. Eliberat, nu s-a bucurat de sprijinul profesorului, nefiind angajat la Institutul de Literatură. [...] Muncind mult, cu abnegație și folos netăgăduit, în 1973, publică primul volum din, azi celebrul său, *Dicționar de idei literare* repede întregit. E o operă de prim ordin care dezvăluia, deopotrivă, marea erudiție a savantului și stăpânirea unui domeniu cărturăresc care definește, istoric și critic, evoluția unor concepte și termeni literari”. Ideea centrală a lui Adrian Marino din interviurile acordate lui Sorin Antohi este – scrie Z. Ornea – aceea a necesității apariției unui nou „pașoptism” în România actuală: „Abordând, într-un întreg capitol, chestiunea noului tip de înțelegere a relației României cu Occidentul european, dl. Marino socoate că țara noastră e mereu deschisă sincronizării. Acum n-ar fi suficientă numai sincronizarea mecanică, ci trebuie propusă și o diferențiere a noastră. Când am intrat în contact cu Apusul, am ales modelul francez din altele posibile, aceasta arătând că n-a fost, atunci, un act mimetic, ci unul de opțiune. Acum, în faza neopașoptistă, trebuie creată o nouă Românie. De fapt, crede dl. Adrian Marino, reluând o idee a d-nei Catherine Durandin, revoluția de la 1848 nu s-a terminat nici astăzi în România. Și, de aceea în spiritul neopașoptist al d-sale, dorește, ca Bălcescu în 1848, să ne construim o țară. Aceasta pe o a treia cale sau cu un termen pe care îl acceptă amândoi interlocutorii, pe calea unui al treilea tip de discurs”. ■ Sub titlul *Un lexicograf român de frunte*, Alexandru Niculescu îi aduce un omagiu lui Mircea Seche. ■ Mircea Martin discută demersul teoretic al lui Harold Bloom din *Canonul Occidental* (Ed. Univers, București, 1998). În accepția lui Harold Bloom, explică Mircea Martin, originalitatea este potențată

de „anxietatea influenței”: „În accepția pe care i-o dă Bloom, originalitatea e departe de a fi una absolută chiar dacă nu putem face abstracție de prezența unui concept înrudit, mai radical, – e vorba de straniețate. Așa cum o apreciază el, «marea literatură ține întotdeauna de rescriere sau revizionism și se bazează pe o lectură care face loc sinelui sau acționează astfel încât să redeschidă vechi opere în fața noilor noastre suferințe». «Originalul nu e original, adaugă teoreticianul, invocându-l pe Emerson, (dar) inovatorul știe cum să împrumute». Avem, cum se vede prea bine, de a face cu un concept moderat, deloc romantic, de originalitate, o originalitate «ce trebuie să se îmbine cu moștenirea și cu anxietatea influenței». Recunoscând finețea judecăților critice ale profesorului american, Mircea Martin îi reproșează, pe de altă parte, neincluderea în „canonul” său a scriitorilor din Europa de Est: „Nu voi obiecta [...] la nimic din ceea ce reprezintă gustul firesc al profesorului american, nu voi remarca absența unui nume sau a altuia; ceea ce mi se pare important, indispensabil de semnalat este însă o lacună simptomatică nu numai pentru o alegere personală, dar pentru o mentalitate mai largă. Despre ce este vorba? Despre absența totală a Europei de Est (cu excepția Rusiei) din clasamentul întocmit de Harold Bloom pentru epoca «democratică», adică pentru literatura secolului al XIX-lea: nume ca Miczkiewicz, Petöfi, Sevcenko, Eminescu nu sunt considerate demne să figureze, romantismele Est-Europene parcă nici n-ar fi existat. Reactualizarea tardivă a listei canonice suprimă pur și simplu contribuția literară a Europei de Est, o face chiar mai invizibilă decât a fost în realitatea istorică. Mai aproape, în secolul nostru, marea pată albă care separa Occidentul european de literatura rusă (singura legitimată de Bloom) începe să se spargă prin apariția unor nume de țări a căror activitate literară este, în sfârșit, recunoscută. Acestea sunt: Cehia (cu cinci nume de scriitori), Polonia, Ungaria (cu trei) și Serbia împreună cu Croația cărora le sunt atribuiți în devălmășie: Ivo Andrić, scriitor sârb din Bosnia, Vasko Popa, scriitor sârb de origine română, Danilo Kis, scriitor sârb de origine maghiaro-evreiască. Și atât România, Bulgaria, Ucraina, țările baltice etc. nu există – literar vorbind – nici în secolul al XX-lea. Cel puțin din locul din care privește Harold Bloom”. ■ Mihai Cantuniarî încredințează tiparului, sub titlul *Măndrele anilor '60*, fragmente de memorii. ■ Gabriela Dantiș îi face un portret scriitoarei Christa Wolf, „una dintre cele mai autorizate voci ale literaturii germane contemporane”. ■ La *Cronica traducerilor*, Irina Mavrodin aduce în atenție apariția volumului lui Mirol Kiropol *Poeți francezi din secolul al XVI-lea. Prezentare și traducere* (Ed. Albatros, București, 2000). Este vorba, apreciază Irina Mavrodin, de un act de cultură excepțional: „Din preajma aceluia loc încărcat de medievale Mistere – catedrala din Chartres – unde își duce viața și unde trudește pe pagini de veche și nouă poezie, Miron Kiropol ne dă în dar o carte rară, care strălucește ca un lucru-faptă cu deosebire prețios printre celelalte lucruri-faptă ale oamenilor: cartea *Poeți francezi din secolul al XVI-lea. Prezentare și traducere*, apărută la Editura Albatros în 2000. Încercarea de a transpune în limba română această poezie de mare dificultate,

încercare de nespūsă îndrăzneală, este și o deplină reușită. Citind cartea – traduceri și prezentările –, am simțit cum mi se taie răsuflarea: eram în fața unei excepționale traduceri de poezie veche, cu teribile exigențe legate de un lexic și o sintaxă arhaizante, de forme prozodice fixe, și care devenise totodată – așa cum se întâmplă cu orice traducere excepțională – un monument de limbă și de poezie română. Originalul era acolo, îi simțeau bătăile inimii, dar nu mai puțin vie era și prezența noii rostiri poetice românești, legată de cea franceză și totodată autarhică, existând ca operă în sine”.

21 iunie

• [„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 24] Editorialul lui Nicolae Breban conține cea de-a douăsprezecea parte a eseului *Nietzsche*, în care prozatorul comentează maxima filosofului „Cu siguranță vei pedepsit pentru calitățile tale”: „O frază care, ne este teamă, se adevărește dacă nu totdeauna, dar uneori – cu siguranță! Când anume...?! Păi... să zicem că atunci când facem o alegere greșită: în viața sentimentală sau în cea socială, publică”. ■ Cătălin Țârlea amintește faptul că, la 1 iulie 2001, se împlinesc 120 de ani de la apariția revistei „Contemporanul”, condusă, inițial, de Ioan Nădejde. ■ La rubrica *Dialog*, Dumitru Țepeneag continuă să răspundă întrebărilor formulate de Ion Simuț. Despre copilăria trăită în România anilor '50: „Eu m-am simțit foarte bine în România. Mai ales sub Stalin și Gheorghiu-Dej. Se trăia prost? Nu sunt convins. Oricum se mânca mai bine decât mai târziu, în anii '70–'80. Încă se mai găseau alimente care cu timpul au devenit tot mai rare. Nu erau bani? Nu erau, dar noi, copiii, nu aveam rafinamente gastronomice”. ■ La *Cronica literară*, Hanri Zalis semnalează apariția volumelor epistolare *P. Zărifopol în corespondență* și *Tudor Vianu. Corespondență*. ■ Marian Barbu prezintă volumul lui Teodor Tihan *Umanități și valori* (Ed. Motiv, 2000), în care autorul „reconfirmă pe un ton colocvial o serie de valori ale scrisului românesc” – Eminescu, Creangă, Rebreanu, V. Voiculescu, Perspectiviciu, Tudor Vianu. ■ La rubrica *Declinarea poeziei*, Irina Petraș tipărește însemnări despre poezia Ioan Es. Pop. ■ La *Evocări*, Emil Manu este prezent cu pagini de jurnal. ■ Sub titlul *Scuarul*, Aura Christi publică un fragment din poemul epic *Vulturi de noapte*.

26 iunie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 573] La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache este prezent cu partea a doua a articolului despre antologia de autor a Constanței Buzea *Roua plural* (Ed. Vineu, București, 1999). De data aceasta, creația Constanței Buzea este abordată și analizată în dimensiunile sale esențiale. Astfel, scrie Daniel Cristea-Enache, lirica poetei este una dominată de dramatism: „...poezia Constanței Buzea este cu adevărat dramatică, dar nu ca modalitate de construcție, ci printr-o tensiune conținută a versurilor. Această tensiune rezultă, la nivel psihologic, dintr-un anume conflict între stări sufletești opuse: liniștea

lăuntrică și suferințele care încă o mai tulbură, împăcarea senină și regretele ce o ajung din urmă”. Citită cu atenție, continuă criticul, poezia autoarei își vedește semnificațiile ascunse, încifrate prin metode de creație titpic moderniste: „...de la un punct, anumite imagini se repetă în mod semnificativ, cu variații fine. *Imagini*, nu teme sau motive pe care autoarea să le trateze discursiv, cu o strânsă coerență demonstrativă. Poezia sa nu are nucleul unui «conținut» stabil pe care «forma» să-l învelească; [...] ea are o formă care – ciudat – își pre-determină conținutul, *conținuturile* posibile, continuând să lucreze asupra lor, să le distileze cu fiecare vers”. ■ Sub titlul *Ghinionul de a te fi născut* (preluat din jurnalul lui Eugen Ionescu), Marta Petreu publică un eseu despre Emil Cioran și Eugen Ionescu, în care explorează similitudinile și diferențele dintre cei doi mari scriitori în ceea ce privește sentimentul religios: „Amândoi au cunoscut Paradisul – Rășinariii lui Cioran, La Chapelle-Anthenaise a lui Ionescu – și amândoi au căzut din el pentru că au căzut în timp; concret, amândoi au avut, foarte devreme, la patru-cinci ani, revelația timpului și a morții”. Însă, urmează Marta Petreu, în vreme ce Cioran este, structural, un ateu, Eugen Ionescu este un om religios: „Spre deosebire de Cioran, care n-a putut să creadă, Ionescu a fost o structură religioasă, el pendulând, dar nu între îndoială și credință, ci între îndoială și speranță. De aceea, reproșul de a se fi născut are, adesea, un adresant precis: transcendentul, Dumnezeu. Și tot de aceea pentru el lumea este ambivalentă: frumoasă și cumplită, înălțătoare și terifiantă”. ■ Elvira Sorohan face o analiză a *Receptării lui Nae Ionescu la „Saeculum”*. Este vorba, firește, de o receptare postumă – scrie Elvira Sorohan –, de vreme ce revista lui Lucian Blaga a apărut după moartea profesorului. Întrebându-se asupra sursei admirației și respectului de care Nae Ionescu s-a bucurat în rândurile generației tinere a vremii sale, Elvira Sorohan o identifică în atitudinea profesorului de încurajare a gândirii libere: „Admirația epidemică era a unei generații abia ieșită din adolescența tulburată de război, dezorientată, în căutarea unui punct de sprijin, a unei surse de speranțe în ordinea satisfacțiilor spirituale. Încât, maestrul a fost, să admitem, un construct al lor, o autoritate necesară. Meritul lui poate fi redus la simplul fapt că deschidea drum liber gândirii, că le-a oferit o motivație de moment, pentru ca ei să devină, să se afirme ca intelectuali, ceea ce s-a și întâmplat”. Cât privește receptarea lui Nae Ionescu în revista „Saeculum”, aceasta a avut ca punct de plecare acceptul lui Blaga de a le permite colaboratorilor săi să îi recenzeze prelegerile – remarcă Elvira Sorohan –, lucru care a permis semnalarea și comentarea în paginile publicației a cursului de *Metafizică* al profesorului, „întâi stenografiat, apoi litografiat cu acceptul autorului și, în cele din urmă, tipărit postum. Totul era receptat echilibrat, iar spiritul critic se pronunța la diapazon intelectual, fără isterii laudative ori, dimpotrivă, demolatoare”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● [„*Observator cultural*”, nr. 70] Rubrica *Eveniment* este consacrată reeditării *Bibliei de la Blaj*, „monument de cultură și limbă literară”. Pregătită de un

colectiv de istorici și lingviști de la Institutul de Istorie și Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” ale Academiei Române din Cluj-Napoca, noua ediție a *Bibliei de la Blaj* a fost imprimată la Tipografia Vaticană, cu sprijinul Scaunului Apostolic și al Papei Ioan Paul al II-lea personal. □ În articolul dedicat evenimentului, Ioan Chindriș subliniază importanța excepțională a *Bibliei de la Blaj* pentru dezvoltarea limbii române și a conștiinței noastre naționale: „Posteritatea *Bibliei de la Blaj* în cultura noastră a fost prodigioasă. Ea a detronat instantaneu regenta *Bibliei de la București* în biserica românească. După anul 1800, ideile Școlii Ardelene și-au făcut resimțită influența peste Carpați. În mod deosebit, a fost apreciată opera filologică a ardelenilor, cel mai mare credit moral avându-l tocmai Samuil Micu, traducătorul *Bibliei* blajene. Accentuarea conștiinței naționale și noua prețuire a limbii române, ca însemn al unei descendențe istorice glorioase, i-a sensibilizat devreme pe moldoveni”. □ La rândul său, Eugen Pavel descrie geneza traducerii, secțiunile operei și modelele urmate de Samuil Micu: „Elaborarea unei noi versiuni a *Bibliei* reprezintă o cheie de boltă pentru opera teologică, filozofică, istorică și lingvistică a lui Samuil Micu, prin care este egalată și, deseori, chiar depășită traducerea pe care spătarul Nicolae Milescu, secundat de «dascălii locului», o realizase cu un secol mai devreme. Ideea de a se angrena la o asemenea lucrare de amploare i-a fost sugerată ieromonahului polihistor de către protectorul său, Ignatie Darabant, pe atunci vicar general la Blaj. Micu se decide să traduca *Biblia* începând din anul 1783, pe vremea când era prefect de studii la Colegiul Sf. Barbara din Viena. [...] Spre deosebire de *Biblia de la București*, noua ediție este înzestrată cu mai multe texte complementare cu un bogat conținut isagogic, între care se înscriu un scurt cuvânt *Cătră cetitoriu*, semnat de către Micu, urmat de un amplu excurs teologic privind semnificația *Sfintei Scripturi*, la care se adaugă introducerile la grupuri de cărți și la fiecare carte în parte, precum și rezumatele de la toate capitolele. Neuzitată în editările clasice ale *Septuagintei*, metoda prolegomenelor și a scolilor detaliate fusese introdusă pe scară largă în edițiile critice din *Biblia Sacra* realizate de filologi umaniști precum François Vatable, Théodore de Beze, Immanuel Tremellius și Franciscus Junius, începând din ultimele decenii ale secolului al XVI-lea. Modelul este asimilat și în cultura română, *Noul Testament* din 1648 și Psaltirea din 1651, ambele apărute la Bălgrad, fiind cele dintâi texte editate după aceste principii filologice, perpetuate și în *Biblia* din 1795”. ■ La rubrica *Informații* sunt consemnate ecourile favorabile din presa culturală franceză (în revista „Lire”) pe marginea traducerii romanului *Compunere cu paralele inegale* al lui Gheorghe Crăciun. ■ În cadrul rubricii *Polemici*, sub titlul *Vară fierbinte*, sunt tipărite câteva articole care reflectă tumultul din viața literară românească. □ Nicolae Balotă își anunță, într-o scrisoare deschisă, demisia din Uniunea Scriitorilor din România: „Ceea ce mă obligă să părăsesc obștea este un fapt, la ora actuală, cunoscut între scriitori. La ultima reuniune a noastră, cu ocazia Conferinței Scriitorilor, un coleg al dumneavoastră și, din păcate, și al meu, mi

s-a adresat în limbajul său neeuropean, lansându-mi o insultă nemeritată, nejustificată, pe care fie și un elementar simț al onoarei m-ar obliga să nu o accept. După nouă ani și jumătate de închisoare comunistă în care am trăit cu lanțuri la picioare – la propriu, nu la figurat – nu mai am urechile gingașe, iar în materie de grosolănie și batjocură nedemnă am auzit tot ceea ce se putea auzi, mult peste ce se putea suporta. Dacă atunci nu-mi puteam permite să le spun torționarilor, anchetatorilor, gardienilor, cohortelor de subumani care ne insultau de dimineața și până seara, «Domnilor, nu mă onorează societatea dumneavoastră, dați-mi voie să mă retrag», astăzi nu numai că pot, dar consider chiar că este obligația mea să o fac. Pentru că demnitatea este una din valorile la care țin și consider că omul nu trebuie să se lase insultat de nimeni fără să opună rezistență, fie și printr-un gest care poate părea derizoriu, acela de a refuza să facă parte din aceeași comunitate cu individul care l-a agresat”. □ În legătură cu alegerile recente de la UR, Doina Tudorovici replică răstălmăcirilor la care au fost supuse opiniile sale exprimate în „Observatorul cultural”. □ Dat în judecată de către Lucian Vasiliu (în contextul frământărilor din cadrul Filialei din Iași a UR), Nichita Danilov răspunde: „Ciudată reacție din partea unui fecior «de preot ortodox interbelic» și «nepot de pădurar interbelic» care «actualmente – după cum reiese din scurta notă autobiografică pusă între copertile cărții sale de turism și de masaj oriental, *Cambei în China* – coordonează Muzeul Literaturii Române din Iași», ocupându-se cu recuperarea, conservarea și păstrarea patrimoniului cultural rămas de pe urma clasicilor, Maiorescu, Creangă, Eminescu, Vasile Alecsandri, Sadoveanu etc., în memoria cărora organizează seri memoriale, expoziții, chiar și parastase...”. □ În fine, Laszlo Alexandru contestă principialitatea unei analize a lui Mircea Iorgulescu privind ierarhiile culturale: „Autorul își reneagă în prezent munca și principiile de o viață, ce l-au adus pe creasta valului! Cine a răsfoit «România literară» din anii '70 și '80 n-a putut trece cu indiferență pe lângă comentariile, cronicile și recenziile semnate de Mircea Iorgulescu. Toate ilustrau spiritul critic îndrăzneț, percutanța ideii, exprimarea tranșantă, adeseori polemică, și încarnau unul din bastioanele de rezistență în edificarea valorilor literare confruntate cu impostura ceaușistă. Astăzi, însuși pionul principal angajat în această bătălie ne spune că am avut halucinații, că în literatura română contemporană nu există ierarhii și clasamente, că totul este un amestec devălmaș”. ■ În partea a treia a articolului despre documentele din arhiva fostei Securități comuniste date publicității – intitulat *Literatura supravegheată* –, Ion Bogdan Lefter trece în revistă consecințele evenimentelor din decembrie 1989 pentru viața literară românească, punând problema implicării în activitățile de poliție politică a scriitorilor cu diverse funcții de conducere: „Dintre scriitori, s-au retras din prim-plan ocupanții funcțiilor de conducere, pentru care fusese nevoie de aprobări speciale din partea Secției de presă și propagandă a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și probabil și a Securității. Nu se știe – bunăoară – ce relații a avut ultimul președinte comunist al Uniunii Scriitorilor, reputatul prozator

Dumitru Radu Popescu, cu poliția politică, dar e de neimaginat că, în datele epocii, să nu fi existat atari relații. [...] În 22 decembrie 1989 au fost de asemenea «debarcați» majoritatea conducătorilor de periodice literar-artistice, ale Uniunii, ale Consiliului Culturii și Educației Socialiste (ministerul comunist al culturii) sau aflate sub tutela administrațiilor județene, precum, în Capitala, același D.R. Popescu de la «România literară», Nicolae Dan Fruntelată și Mihai Ungheanu de la «Luceafărul», Alexandru Balaci de la «Viața Românească», Ecaterina Oproiu de la «Cinema», apoi, în provincie, Ion Arieșanu și Anghel Dumbrăveanu de la «Orizontul» timișorean, Ion Țăranu de la «Cronica» din Iași, Alexandru Andrițoiu de la «Familia» oradeană și alții. Au plecat de la direcția editurilor George Bălăiță de la Cartea Românească, Romul Munteanu de la Univers, Valeriu Râpeanu de la Eminescu, Mircea Sântimbreanu de la Albatros etc. și – am putea adăuga – chiar și nescriitorii Ion Iliescu de la Editura Tehnică sau Vasile Văcaru de la Editura Științifică și Enciclopedică. [...] Cum a colaborat fiecare dintre membrii acestei «nomenclaturi culturale» cu Securitatea? Întrebare în fața căreia ar fi iarași utile date și mărturii deocamdată necollectate”. În același timp, criticul aduce în discuție posibila perpetuare a poliției politice în viața literară de după 1989: „Despre posibila perpetuare a Securității după 1989 s-a vorbit mult și zgomotos în societatea românească a primului deceniu postcomunist. În lumea literară, tema a fost – în schimb – foarte rar atinsă. Poate pentru că marea majoritate a autorilor noștri de bună și foarte bună valoare au și o anumită reputație morală. Sau poate pentru că unii ori alții se vor fi temut să nu deschidă o «cutie a Pandorei»?!”. ■ La rubrica *Literatură*, Iulian Băicuș semnalează apariția, în traducerea Irinei Mavrodin, a volumului *În căutarea timpului pierdut. Timpul regăsit* (Ed. Univers, București, 2000), carte care încheie ciclul proustian *În căutarea timpului pierdut*. □ În cadrul aceleiași rubrici, Luminița Marcu prezintă patru volume ale lui Pavel Șușară: *Urmuz (E vremea rozelor ce mor)* (Ed. Crater, București, 1998), *Veto* (Ed. Crater, București, 1998), *Tetraktys* (Ed. Brumar, Timișoara, 2000) și *Opt povești adevărate cu ființe minunate colorate viu și tandru de Icodin Alexandru* (Ed. Aritmos, București, 2000). Toate cărțile, explică recenzenza, sunt construite pe ideea de joc: „Toate cele patru volume despre care va fi vorba în continuare au un dichis, un fel de joc de la care pornesc și pe care nu-l abandonează pe tot parcursul”. ■ Rubrica *Informații* consemnează împlinirea a 30 de ani de apariție a prestigioasei reviste „Manuscriptum”: „Editorialul lui Alexandru Condeescu, actualul director al revistei (și al Muzeului), marchează momentul aniversar și jubiliar printr-un editorial-bilanț intitulat «*Manuscriptum*» la cumpăna anilor. Sunt rememorate începuturile «romantice» ale revistei și programul ei editorial de publicare numai a textelor inedite aflate în arhivele scriitorilor dispăruți. Cu acest prilej e schițată și o istorie a locului manuscrisului de autor în evoluția culturii române, din premodernitate până azi”. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârstean îl are invitat pe Andrei Bodiu, care, mărturisește, încă mai crede în „inspirație”: „Poate o să-ți par învechit, dar eu mai cred în inspirație.

Nu poți scrie poezie așezându-te la masă și spunând «trebuie să scriu un poem». Cei care se chinuiesc să scrie poezie pot păcăli un an-doi, dar până la urmă trucerile ies la suprafață. Nu poți păcăli poezia. Mă distrează când văd ca sunt autori care au ajuns să publice două volume în același an, la un an distanță de la ultima carte. Din păcate, și poeți valoroși au senzația că, dacă au scris odată bine, e obligatoriu ca publicul, așa restrâns cum e, să le suporte toate făcăturile. Când poetul încetează să fie exigent cu el însuși, e terminat”. În ceea ce privește poziționarea sa și a generației sale în istoria literară românească, Andrei Bodiș se consideră un continuator al optzeciștilor: „Cred că noi am dus până la capăt dezideratele teoretice ale optzeciștilor: realism, biografie, oralitate, directețe”. În același timp, Bodiș consideră că termenul „nouăzecism” nu corespunde unei realități literare, pentru că generațiile poetice nu se pot schimba atât de repede: „Nu cred că există «nouăzecism». Suntem, de la sfârșitul anilor '70, în același model poetic. E aberant să crezi că un model poetic se schimbă la zece ani”. ■ La *Recenzii*, Bianca Burța prezintă cartea lui Barbu Cioculescu *Grădini în podul palmei* (Ed. Eminescu, București, 2000). Volumul conține, informează recenzenta, 11 nuvele care „se asamblează într-o construcție unitară”, dând „impresia de încăperi supraetajate comunicând între ele prin trape secrete, în așa fel încât să-i creeze cititorului senzația de rătăcire labirintică (obsesia centrală a cărții) în căutarea sensului”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Marius Chivu aduce în atenție cartea lui Ștefan Iureș *Nesomn, stare de grație* (Caietele Culturale Realitatea Evreiască, București, 2001), volum de poezii precedat de un interviu în care autorul vorbește „despre începuturile [sale] literare, «dulcele târg al Ieșilor» unde s-a născut și a copilărit, perioada de gazetărie din redacția revistei «Amfiteatru» unde a scris alături de Ion Băieșu, Constanța Buzea, Ana Blandiana, Fănuș Neagu ș.a., povestea năbădăosului Premiu de Stat pe 1953, textele radiofonice despre scriitori ai literaturii universale, prietenia cu Nicolae Labiș și Florin Mugur sau despre cele două romane ale sale *Plexul solar* și *Orbita Planetei EPS*”.

● [„22”, nr. 26] Ana Blandiana și Romulus Rusan îi acordă un interviu lui Răzvan Brăileanu pe tema *Memorialului Sighet*, în care explică temeiul demersului lor: „Chiar dacă *Memorial* vine de la *memorie* și memoria este o sumă de amintiri despre trecut, ideea creării *Memorialului Sighet* (un memorial al victimelor comunismului și al rezistenței la comunism) s-a născut dintr-o necesitate legată mai mult de prezent și de viitor decât de trecut: necesitatea limpezirii confuziei și a descoperirii adevărurilor despre propria noastră devenire în vederea unei Europe unificate în profunzime”.

27 iunie

● [„Luceafărul”, nr. 25] În tableta intitulată *Literatura română pe WEB*, Horia Gârbea cântărește avantajele și dezavantajele literaturii electronice: „...o temă dezbătută chiar acum este viitorul literaturii electronice. Care unora li se arată luminos. Cred că aici intră două aspecte foarte diferite. Literatura, indiferent

de suport, rămâne literatură. Nu scriu altfel pe un PC față de cum scriam pe mașina «Consul» din adolescență. A doua problemă este difuzarea/ comercializarea. Ca răspândire, la noi cel puțin, revistele virtuale nu au ajuns la tirajul celor de hârtie. Însă, în curând, le vor ajunge și întrece. La asta se adaugă fenomenul transcrierii revistelor de hârtie pe Internet. Un lucru este extrem de util pentru că permite accesul cititorului la întreaga colecție». ■ Sub titlul *Confortul grafomanilor*, Marius Tupan condamnă practicile editoriale generatoare de confuzie ale scriitorilor lipsiți de talent: „Tonele de maculatură nu dezvăluie o strategie editorială (unii sunt tentați să spună că n-ar avea ce căuta într-o democrație deplină!), ci o confuzie alarmantă, care înăbușă existența valorilor reale”. ■ În partea a șaptea a eseului *Literatura feminină de azi. Trei ipostaze ale generației '90*, Radu Voinescu scrie despre hedonismul contemporan: „Între principiul plăcerii și principiul realității, uneori se alege soluția augmentării stimulilor în vederea satisfacerii primului. De aici, propensiunea către violență – imagistică, de limbaj etc. –, către senzații și experiențe noi”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Ioan Es. Pop *Podul* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Poemele scriitorului, afirmă Soviany, îl recomandă drept „cel mai mare poet al prafului și al pulberii din lirica românească actuală”: „Comparat cândva de Gheorghe Grigurcu cu Esenin, autorul lui *Porcec* împărtășește, într-adevăr, cu poetul rus nu doar voluptatea amoroasă a decavării, ci și gustul pentru peisajele eschatologice, astfel că Ieudul său e nu doar o Moscova a tavernelor, ci și o Inonia-Cetate scăldată în lumina severă a judecății. Cu Ioan Es. Pop declasarea din lirica mai veche a lui Stelaru sau Ben Corlaci se transformă în revoltă metafizică și în apocalipsă. Iar ultimele sale poeme ni-l recomandă [...] drept cel mai mare poet al prafului și al pulberii din lirica românească actuală”. ■ Monica Săvulescu-Voudouris tipărește poemul *Fiica rătăcitoare*. ■ La rubrica *Opinii*, Alexandru George rememorează prima sa întâlnire cu Nichita Stănescu: „L-am văzut pentru prima dată pe Nichita la venirea lui în București, cred că era student în anul I și abia ieșise din adolescență, așa că pot confirma tabloul schițat de martori mai apropiați și devenit de mirare pentru cei ce l-au cunoscut mult mai târziu, al unui tinerel fermecător, cu o înfățișare angelică și cu maniere supravegheate, de o extremă modestie. Nu cred că mi-a fost recomandat drept «poet»; pe atunci, calitatea aceasta nici nu m-ar fi interesat, deoarece desemna pe cineva care se dăduse cu regimul comunist și încerca să-l slujească; a fost o întâlnire fugitivă, adevărata consistență a imaginii datând de mai târziu, când el începuse să se afirme și să culegă laude care, după câte am putut verifica, nu se dovedeau nemeritate”. ■ Mircea Pricăjan și Paul Tumanian tipăresc proză. ■ Marin Mincu îl omagiază pe Constantin Ciopraga cu prilejul împlinirii vârstei de 85 de ani: „Personalitatea inconfundabilă a profesorului Constantin Ciopraga emană acel aer optimizant, apt să sporească tonusul creativ al literaților profesioniști. Această simplă constatare ne dă iluzia că, la Iași, literatura trebuie să prospere ca într-o fericită oază, apărută ferm de complexe satanice manifestate în alte

locuri, prin veghea critică a unui spiritus rector, de sorginte maioreșciană. Acestui spirit viu, adversar al oricăror rigidități, generozității intelectuale modelizante ridicate la rangul maximei civilizații literare, îi aducem omagiul nostru sincer, cu ocazia sărbătoririi vârstei inițiatice”. ■ La rubrica *Stop cadru*, Liviu Grăsoiu scrie despre volumul lui Horia Zilieru *Mirii paradisului pierdut* (Ed. Junimea, Iași, 2000). Operând savant cu marile simboluri, lirica lui Horia Zilieru – spune Liviu Grăsoiu – este aceea a unui „bard hieratic”: „Poet a cărui maturitate se prelungește și acum, în pragul senectuții, Domnia Sa apelează la simbolurile eterne Adam, Eva, Paradisul pierdut, regăsite în chipurile părinților, bărbatului supus trecerii timpului, femeii învăluite în reverberații erotice, a adâncurilor tulburi și tainice de unde se naște starea poetică dătătoare de «înmiresmate altare». Tonul ales este acela ai bardului hieratic, depozitar de secrete precum un alchimist *sui-generis*”.

■ Eduard Filip Palaghia tipărește poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Lecturi*, Simion Bărbulescu recenzază volumul lui Emil Manu *Generația literară a războiului* (Ed. Curtea Veche, București, 2000): „Studiul include capitole despre scriitorii ce s-au născut «imediat după primul război mondial și au îndurat visceral privațiunile celui de-al doilea» și care au debutat «în timpul sau puțin înaintea războiului», continuând să scrie până în 1948, după care «au tăcut, unii mai mult, alții mai puțin» – după cum se face precizarea în *Cuvântul înainte*. Utilitatea unei asemenea lucrări este indiscutabilă, întrucât ea reface «niște circuite spirituale», explicând și redescoperind existențe istorico-literare uitate...”. ■ La rubrica *Istorie literară*, Emil Manu evocă figura lui Mircea Damian, amfitrion al cenaclului Fapta: „Pe Mircea Damian, prozator înzestrat cu un «umor proletar», cum îl definea G. Călinescu, l-am cunoscut mai întâi în postura de amfitrion de cenaclu literar. Pentru a-și face ziarul pe care-l conducea, cât mai citit, ziarul «Fapta», prin 1946, la îndemnul unor tineri, ziaristul a înființat un cenaclu. Ședințele se țineau în fiecare duminică în biroul său. Într-un fel le prezida pentru că intervenea cu vocea guturală ori de câte ori se încrucișau, cu prea mult zgomot, spadele. Veneau mai ales tineri, elevi și studenți, și câțiva scriitori afirmați în timpul războiului sau cu puțin mai înainte. La începutul activității acestui cenaclu, participaseră – eu nu i-am apucat – Geo Dumitrescu, Ion Caraion și Constant Tonegaru. Pentru fiecare cenaclist, Mircea Damian avea câte o ironie. Din ironiile pe care mi le-a adresat citez una singură: «Tu când ai să mori, ai să mori de politețe!» Și cred că avea dreptate!”. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Radu Slobodeanu traduce proză aforistică de Simone Weil.

● **[„România literară”, nr. 25]** Gheorghe Grigurcu semnează un portret aniversar al lui Octavian Paler, care, la 75 de ani – spune criticul –, se înfățișează ca un „director de conștiință”: „Inadaptabil la mecanismele oneroase ale amneziei și «reconcilierii» factice, care urmărește mușamalizarea vinovățiilor, fervent al unei memorii purificatoare și constructive, Octavian Paler ar putea subscrie la următoarele rânduri ale autorului *Ciumei*: «Regimurile totalitare n-au mai buni aliați decât oboseala și uitarea. Cuvintele noastre de ordine sunt deci limpezi:

amintirea și încăpățânarea». Patetismul viril, cu inflexiuni melancolice, al autorului nostru este unul corectiv și reconstitativ. Inadaptarea d-sale devine o funcție de afirmare prin opoziție și de orientare socială, cu atât mai eficace cu cât are alura unei dificultăți învinse. În iluminarea-i civilă, «încăpățânată», de care avem atâta nevoie, Octavian Paler ni se prezintă acum, la a 75-a aniversare, în postura de superioară împlinire a oricărei personalități, cea de director de conștiință”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Cătălin Constantin publică patru recenzii ale unor volume având ca subiect antropologia culturală: Andrei Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română* de (Ed. Humanitas, București, 2001); A.R. Radcliffe Brown *Structură și funcție în societatea primitivă. Eseuri și discursuri* de (traducere de Roxana Călinescu și Liliana Ciobanu Harhas, Ed. Polirom, Iași, 2000); Nicolae Constantinescu, *Etnologia și folclorul relațiilor de rudenie* de (Ed. Univers, București, 2000); Arnold van Gennep, *Totemismul. Starea actuală a problemei totemice* de (traducere de Crina Ioana Berdan, Ed. Polirom, Iași, 2000). În lucrarea *Imaginea evreului în cultura română*, spune Cătălin Constantin, „teme grave, pe care unii le evită cu diplomatie, tabuizate, cum e toleranța la români, sunt studiate de Andrei Oișteanu cu o îndemânare care stârnește uimire, cu atât mai mult cu cât, dacă nu luăm în calcul cele câteva încercări de la sfârșitul secolului al XIX-lea, studiul său este un unicat”, în vreme ce în *Etnologia și folclorul relațiilor de rudenie*, Nicolae Constantinescu „analizează, pornind de la textul literar popular, relațiile ce se stabilesc în interiorul familiei tradiționale românești”. ■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu prezintă cartea lui Petru Cimpoeșu *Simion liftnicul. Roman cu îngeri și moldoveni* (Ed. Compania, București, 2001). Folosind tehnici narrative optzeciste eliberate de pedanterie, apreciază Luminița Marcu, romanul este o reușită: „Acest nou roman al lui Petru Cimpoeșu e cu siguranță o reușită. E mai puțin important în ce măsură va însemna ceva în istoria literaturii contemporane, decât ce poate să însemne el pentru cititorul de azi. Și pentru acesta din urmă cu siguranță va constitui o lectură plăcută. Tehnicile prozei optzeciste se estompează și se umanizează în această carte până la a deveni invizibile, ceea ce rămâne la vedere fiind un roman recomandabil oricui”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu îl portretizează pe Geo Bogza pornind de la paginile sale de jurnal din tinerețe: „Este greu de spus câtă copilărie și câtă maturitate există în gesturile nonconformiste ale lui Bogza, dar jurnalul îi permite un permanent control asupra rostului lor și este cât se poate de limpede că formarea scriitorului este asigurată de fiecare din ele. Pentru Buștenarii deceniului al treilea trebuie să fi fost un excentric agreeat, căci pasiunea cu care-și purta măștile anula ostentația. Înalt, cu gâtul lung și un măr al lui Adam proeminent, cum se autodescrie, cu o față bună și prietenoasă, cum îl arată pozele, tânărul trăiește mai multe vieți deodată, adeseori dorința și realitatea aflându-se într-un enorm conflict”. ■ Irina Mavrodin tipărește poeme. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică un poem dedicat lui Șerban Foarță. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea se oprește asupra volumului memorialistic al lui Dimitrie Papazoglu *Istoria fondării orașului București* (Ed.

Minerva, București, 2000). Cartea este neprețuită, explică istoricul literar, pentru evocarea unor locuri demult dispărute, printre care „barierele” vechi ale orașului: „Sunt menționate și străjile sau barierele orașului devenit Capitală. Cea dintâi ar fi fost bariera Piscului (drumul Olteniței) «căci prin bălțișurile Dâmboviței se forma o limbă de pământ care se numea pisc și pe unde treceau Văcăreștii la moșia lor din dealul viilor, care păstrează până în ziua de astăzi denumirea Văcăreasca». A doua strajă sau barieră ar fi fost la biserica cu Sibiele sau biserica cu sfinți (pentru picturile cu filosofi de pe zidurile ei). A treia era în Calea Moșilor, la Puțul cu Zale, lângă care Cantacuzinii și-au clădit locuințele lor și un Colfescu. Pe locul acestuia din urmă s-a zidit, mult mai târziu, Palatul Regal de pe Calea Victoriei. Cea de a patra strajă era spre sfârșitul Podului Caliții, undeva pe la Izvor. Iar a cincea strajă era situată pe lângă podul Dâmboviței din Calea Giurgiu sau Podul Șerban Vodă”. ■ Sub titlul *O ediție de mare preț*, Florica Dimitrescu salută travaliul filologic exemplar al Stelei Toma, cea care a dăruit culturii române o nouă ediție științifică, în două volume, a *Hronicului vechimei a româno-moldo-vlahilor* al lui Dimitrie Cantemir: „După cum se poate observa, Stela Toma a avut o înclinație specială asupra acestui «Lorenzo de Medicis al nostru» cum îl numea George Călinescu pe Dimitrie Cantemir [...]. Luându-și, cu curaj și binecunoscuta sa seriozitate, sarcina editării *Hronicului*, Stela Toma a lucrat ani de-a rândul, la Biblioteca Academiei, pe microfilmul manuscrisului, originalul aflându-se la Arhivele Centrale de Stat din Rusia”. ■ La rubrica *Prepeleac*, Constantin Țoiu publică fragmente de jurnal. ■ *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie glosează despre esența literaturii: „E proză scrierea al cărei scop se poate exprima prin altă scriere». Fraza cuprinde un cuvânt inadecvat, dar pe care Valéry nu-l folosește din nepricepere, ci subtil. Ce scop are literatura?, te întrebi. Răspunsul e simplu în concepția unui reflexiv: scopul poeziei e ea însăși. Așa, rămâne ca numai proza să aibă scop în afara ei. Și, efectiv, se pot da exemple distinse. Scopul lui Cervantes a fost să-și bată joc de romanele cavalierești. Dar scopul lui *Don Quijote*? E cu puțință să-i reduci «scopul» la atât? Iar ceea ce prisosește cum poate fi exprimat în altă scriere? A spus-o Borges: copiind romanul de la început până la sfârșit. Prin urmare, dacă acceptăm ideea lui Valéry, ea se referă la orice altă proză decât cea literară. Adevărata proză, ca și poezia, e literatură și atâta tot. Ea poate avea cât de mult sens, dar nu un scop”. ■ Gabriela Melinescu informează despre expoziția organizată cu prilejul centenarului Premiului Nobel: „Încă de la intrare, în faimoasa sală, se simte că expoziția se vrea un fel de «Tivoli intelectual» și, într-o perspectivă mai mare, are ca scop pregătirea unui muzeu permanent Nobel, la Stockholm. [...] ...punctul de atracție numărul unu este chiar persoana lui Alfred Nobel. Sunt expuse generos și obiectele sale personale: valiza de voiaj, haine și mai ales filele prețiosului testament care stau la baza întregului sistem de premiere”.

28 iunie

● **[„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 24]** În editorialul *Nietzsche* (13) Nicolae Breban își continuă reflecțiile asupra gândirii filosofului, oprindu-se asupra capacității sale de a reconstitui psihologia epocii clasice grecești: „Iată puterea absolută a unei minți geniale de a «re-găsi», de a «re-inventa» o psihologie pierdută a unei epoci – Antichitatea, ceea ce noi numim astfel. Erosul, o zeitate «minoră» însă atotputernică, mai puternică decât zeii, o bucurie și o forță a omului, un dar al zeilor care, ca orice «dar» al lor, putea fi și o capcană, un blestem sau un semn al destinului de neocolit”. ■ Sub titlul *Contemporanul* 120 (2), Cătălin Țârlea face o incursiune în istoria de 120 de ani a revistei, de la „Contemporanul” lui Ioan Nădejde și C. Dobrogeanu-Gherea, trecând prin seria cea mai lungă a publicației, din 1946–1989, până la seria actuală, condusă de Nicolae Breban: „Mai bine de patru decenii de discontinuitate valorică, impusă de diferitele condiții politice, care pot fi însă considerate în esență un efort permanent de salvare [...] a valorilor spirituale românești. [...] În 1955, G. Călinescu, care va fi și director al revistei între 1962 și 1964, va începe aici «Cronica optimistului», pe care o va susține vreme de zece ani, până la moarte. Anii '60 reprezintă epoca de aur a «Contemporanului». Acum apar articole și poeme inedite ale lui Lucian Blaga, Arghezi publică constant tablete și poeme, iar alături de generația matură de critici (Alexandru Piru, George Munteanu, Dumitru Micu sau Adrian Marino), fenomenul literar începe să fie analizat de tineri precum Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Laurențiu Ulici, George Gană și alții. Rubrici săptămânale semnate de A.E. Baconski, Geo Bogza, Gr. Moisil sau Mircea Malița sunt așteptate cu interes de public. Este așa-numita «epocă Ivașcu», logevivul șef al revistei, pe care a condus-o vreme de 14 ani, între 1957 și 1971”. Seria mai nouă a revistei, inaugurată în 1990, îl are ca director pe Nicoale Breban, căruia i se datorează și completarea titlului („Contemporanul. Ideea europeană”): sunt „ani de libertate deplină a expresiei”, încheie Cătălin Țârlea, însă și ani cu mari dificultăți financiare, care au determinat fluctuații în apariția publicației. ■ Eseul lui Dumitru Țepeneag *Anarhism și moralitate* își propune să spulbere sensul peiorativ și viziunea superficială asupra termenului „anarhism”: „Sensul peiorativ s-a întărit și răspândit în timpul Revoluției franceze. Anarhie, anarhism = confuzie, dezordine. Și totuși tot în perioada aceea începe să se înfiripe și sensul de doctrină politică bazată pe abolirea statului, iar în 1840 Proudhon făcea deja o analiză foarte precisă a diferitelor sensuri ale cuvântului. Mai târziu, la Bakunin, *anarhism* se leagă de ideea de *socialism* căreia în același timp i se opune. Pe bună dreptate, sensul inițial, deși poate și cel mai răspândit, e respins cu indignare”. Cea mai importantă contribuție a anarhismului la filosofia morală, explică Țepeneag, este legată de ideea de libertate în domeniul politic, „care nu poate fi decât individuală. Pentru a nu fi pur formală, aceasta trebuie să se sprijine pe autonomie și pe autenticitate”. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis aduce în atenție apariția volumului de *Memorii* ale lui E. Lovinescu, îngrijit la

Editura Minerva de Gabriela Omăt. Excepțional editate, scrie Zalis, *Memoriile* lui Lovinescu reprezintă o adevărată arhivă de istorie literară: „Revine Editurii Minerva și îngrijitoarei ediției, doamna Gabriela Omăt, meritul de a ne fi dat în larma vieții de astăzi, cu puține satisfacții autentic intelectuale, echivalentul unei vaste arhive. Pe latura trăirii personale sunt apreciable incursiunile în prima jumătate de secol, pe teme artistice, morale, comportamentale, de acel interes excepțional cum numai fosforescența de condei a lui E. Lovinescu, discernământul critic și acțiunea lui disponibilă la chestiuni de educație, talent, sensibilitate personală știau să pună în circulație”. ■ La aceeași rubrică, Irina Petraș prezintă volumul de studii despre Eminescu, însoțit de traduceri în limba engleză din poeziile poetului, editat de Mariana Neț și Andrei Bantaș și intitulat *Up to the Star. The Life and Work of the Romanian Poet M. Eminescu* (Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2000). Versiunile în engleză ale poemelor eminesciene sunt foarte bune, remarcă Irina Petraș, cartea constituindu-se într-un valoros omagiu adus poetului la 150 de ani de la naștere. ■ Tot aici, Geo Vasile recenzează volumul eseistic al lui Dumitru Constantin-Dulcan *Somnul rațiunii* (Ed. Sinopsis, București, 2001), „critică de radiografiere a societății noastre postmoderne”. ■ Sub titlul *De la Maiorescu la Marin Preda*, Marian Barbu prezintă volumul lui Mihai Cimpoi *Critice* (I, *Fierăria lui Iocan*, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 2001). Având trei secțiuni, detaliază Marian Barbu, cartea lui Mihai Cimpoi „reunește trei coridoare literare”, primul cu referințe despre Titu Maiorescu, Iosif Vulcan, G. Călinescu, E. Lovinescu, A. Marino, C. Ciopraga, E. Simion, Marin Sorescu, Dan Mănuacă, T. Vianu, iar al treilea dedicat exclusiv lui Eminescu; între cele două, Cimpoi scrie despre critica literară contemporană, văzută ca „o risipire nejustificată, neloială obiectului în sine”. Prin contrast, continuă Barbu, Mihai Cimpoi indică modul în care trebuie îndreptată „balanța criticii”, anume orientarea permanentă după valoarea estetică: „Partea a doua a cărții se dorește o analiză, dar și o implicare *pro domo* adresată balanței criticii, menită să rămână o busolă, pentru care indicarea întotdeauna a nordului este chezașia existenței sale. Asta echivalează cu indicarea valorii estetice, indiferent câte aluviuni politice ori sociale amenință literatura”. ■ Rubrica *Polemici* conține un drept la replică al Doinei Jela la articolul lui Bogdan Suceavă *Lexiconul negru – o carte incorectă*, în care autoarea își apără demersul documentaristic: „Lucrarea mea, cu toate imperfecțiunile ei, pe care nu le contest, se bazează, pe lângă mărturiile orale, înregistrate, sau scrise, pe izvoare scrise, deci pe informații cu caracter public. [...] Cât despre suspiciunea că «ticăloșia» m-ar fi împins să ascult și să citesc atâtea orori, cât despre falsele întrebări cu privire la intenția mea de a mânji biografii curate, aceste întrebări și suspiciuni sunt posibile doar în climatul de inextricabilă confuzie care domnește azi în România”. La rândul său, Bogdan Suceavă replică și el, explicând că tatăl său, Ion Suceavă, nu putea participa la acțiunea de arestare a unui oponent al regimului comunist (Victor Berevoianu): „De ce va fi menționat tocmai pe Ion Suceavă în registrul calomniei? Nu a fost

greu să-și amintească numele: în primăvara lui 1992 era vorba despre o persoană publică și multe dintre acțiunile Ministerului de Interne au fost coordonate de el. Articolul din «Cuvântul» din 1992 ne-a fost cunoscut la vremea respectivă. Era inconsistent cronologic și cel direct vizat, Ion Suceavă, nu l-a luat niciodată în serios”. ■ La rubrica *Eseu*, Ioan Necula este prezent cu textul *Cioran și ideea neantului valah*. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține un referat al Comitetului pentru presă și tipărituri care semnalează „abaterile ideologice” din cea de-a doua ediție a romanului *Cordovanii* de Ion Lăncrăjan: „Actuala ediție este revizuită de autor sub aspectul problematicii politice și nu pe linia unor deficiențe artistice semnalate și de critica literară. S-au introdus capitole, scene, paragrafe eliminate de autor din prima variantă a romanului și s-au adăugat altele noi, care accentuează unele probleme politice semnalate și la prima ediție. Din această cauză greșelile și ilegalitățile comise în procesul de cooperativizare a satului ardelean Dunga de Sus, înfățișate în roman, capătă o mai mare amploare și putere de generalizare”. ■ Violeta Popa tipărește *Sonete*.

[IUNIE]

• [„**Apostrof**”, nr. 6] La rubrica *Puncte de reper*, Georgeta Horodincă face o incursiune în opera lui Ștefan Bănulescu, urmărind personajul-cheie Milionarul de la prima sa apariție în nuvela *Vară și viscol* la autoportretul acestuia din *Cartea de la Metopolis*: „Figura Milionarului din *Vară și viscol* ne apare, dacă o privim din perspectiva romanului, gândită cu mult timp înainte în vederea importanței pe care urma să o capete; poate printr-un efect retrospectiv, dar fapt este că scriitorul care urmărea să realizeze o unitate a scrierilor sale pe deasupra genurilor abordate, îl înrădăcinează solid pe viitorul «autor» al romanului în satul câmpiei dunărene (denumită mai târziu *Dicomesia*), ceea ce cântărește greu, etnicul având la Ștefan Bănulescu valoare stilistică”. ■ Ștefan Aug. Doinaș publică sonete: *Sonetul X*, *Sonetul XIV*, *Sonetul XV*, *Sonetul XIX*, *Sonetul XX*, *Sonetul XXI*, *Sonetul XXII*, *Sonetul XXIII*. ■ La *Cronica literară*, Irina Petraș scrie despre volumul lui Nicolae Balotă *Eminescu, poet al inițierii în poezie* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Studiul lui Balotă, subliniază Irina Petraș, este unul substanțial: „De o densitate aproape dureroasă, cu o stranie construcție simfonică în care revenirile sunt iluzorii căci nivelurile interpretării sunt tot atât de înalte, într-o spirală conducând spre zone rarefiate, ale revelațiilor uimite de propria lor viziune, studiul își depășește miza numită în titlu, nici ea, de altminteri, la îndemâna oricui, pentru a defini, în cele din urmă, *limbajul poetic*”. Impresionantă, de asemenea, remarcă recenzenta, este bibliografia cărții, mânăuită și asumată critic de autor: „Lectura eseului lui Nicolae Balotă este, inevitabil, labirintică, fiindcă textul criticului înaintază desfășurat, străjuit de polifonia unei vaste bibliografii asumate polemic, subminat admirabil de aparentele contradicții ivite din chiar... stufoasa, așa spune, ambiguitate a cuvintelor poetice”. ■ Vasile Igna și Ion Șt. Diaconu tipăresc poezii. ■ Eta Boeriu publică proză. ■ La *Cronica ideilor*, Cătălin

Ghiță recenzează volumul de dialoguri dintre Adrian Marino și Sorin Antohi *Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politic în România* (Ed. Polirom, Iași, 2001). În condițiile crizei culturii române actuale, scrie Cătălin Ghiță, esența cărții constă într-o pledoarie pentru un nou discurs pașoptist: „Cartea este o apologie a unui tip de discurs neopașoptist, patentat de Sorin Antohi și acreditat de Adrian Marino, care vizează direct adaptarea retoricii la noile realități politico-ideologice. Subsecvent «autohtonismului» și «europenismului», acest «al treilea discurs» ar trasa o «cale de mijloc» între direcția naționalistă și cea cosmopolită, topindu-le pe acestea într-o sinteză care nu face concesii nici întregului, nici părții. Este vorba, așadar, de o paradigmă retorică extrem de bine elaborată, în care se vor înscrie, cu siguranță, multe dintre discursurile ideologiilor autohtoni”. ■ Sub titlul *A povesti, povestire...*, Claudiu Groza aduce în atenție apariția a două volume de proză semnate de Liviu Bleoca: *Biblioteca de buzunar* (Ed. Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2000) și *Collectio de scandalis* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001). Naratorul lui Bleoca, observă Claudiu Groza, este o histriion care evoluează într-un univers „de un dezarmant realism”. ■ *Arhiva „A”* conține o scrisoare a lui Radu Petrescu adresată lui Mircea Iorgulescu, precum și două scrisori ale lui Florin Mugur către Mihai Dragolea. ■ În cadrul rubricii *Balcanologie* Mircea Muthu scrie despre volumul lui Daniel Vighi *Tentația Orientului* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1998). Urmărind să inventarieze „constantele culturale” ale Orientului, spune Mircea Muthu, cartea lui Vighi își atinge obiectivul doar parțial: „Anunțând «inventarierea unor constante culturale» precum cromatismul lexical de tip baroc, poetica dublului și a dedublării, simbolismul de sorginte folclorică sau ludicul oriental, orizontul de așteptare al cititorului este doar parțial satisfăcut și asta din pricina, am impresia, a unui deficit de consolidare teoretică. [...] Astfel, modelul *imperial* bizantin nu se regăsește decât, ideal vorbind, în Megali Idea grecească, în nici un caz în Principatele dunărene, așa cum exagera Iorga în *Bizanț după Bizanț*; de asemenea, Bizanțul nu s-a suprapus peste ortodoxism și invers, după cum fanariotismul și bizantinismul nu ilustrează raportul *pars pro toto*, chiar și în gramatica vulgarizatoare a Occidentului moralizator și care poartă, totuși, culpa celor petrecute la 1553”. ■ Rubrica *Dosar* reia o temă de dezbatere – *Pâine și literatură* – prezentă de-a lungul timpului în cel puțin două momente ale vieții literare românești, așa cum reamintește Liviu Malița: în 1929, când revista „Vremea” a inițiat ancheta cu titlul *Credeți că scriitorul trebuie să mănânce de două ori pe zi?*, și în 1997, când revista „Apostrof” a invitat o seamă de scriitori să răspundă la întrebarea *Credeți că scriitorul trebuie să mănânce de trei ori pe zi? Sau, dimpotrivă, el trebuie să rămână „un artist al foamei”...?* Comparând răspunsurile primite în cadrul celor două anchete menționate, Liviu Malița observă similitudinea surprinzătoare a acestora: „Țin să precizez de la bun început că răspunsurile la cele două anchete sunt, având în vedere cei aproape 70 de ani care le despart, surprinzător de asemănătoare. Cu alte cuvinte, schimbarea ce s-a produs în statutul scriitorului român în mai bine de jumătate de secol este imperceptibilă”.

• [„Caiete critice”, nr. 1–6 (159–164), revistă publicată de Grupul interdisciplinar de reflecție sub egida Academiei Române; format A4, 64 de pagini. Director – Eugen Simion. Colectivul de redacție: secretar general de redacție – Călin Căliman; redactori – Răzvan Voncu, Daniel Cristea-Enache, Nicolae Bârna, Bogdan Popescu] La rubrica *Fragmente critice*, Eugen Simion publică, sub titlul *Canonul și Șotronul (răspuns lui D. Țepeneag)*, câteva reflecții privitoare la mentalitatea criticii literare, precum și la relația dintre morală, politică și literatură. În răspunsul adresat lui D. Țepeneag – care, în considerațiile sale din revista „Contemporanul” (nr. 4–8/ 2001), opina că, în relația dintre artă și politică, unii scriitori au reușit (Kogălniceanu, Maiorescu), iar alții nu (Iorga, Goga) –, criticul apreciază că implicarea oamenilor de litere în politică nu duce obligatoriu la ratăre: „Nu m-aș grăbi să spun că orice amestec al omului de litere în politică duce la ratăre, deși în ultimii 11 ani am apărut ideea ca omul de litere să facă politica pe care o știe: politica prin literatură. Exemplul pe care îl dă D. Țepeneag (N. Manolescu) poate fi singular. În fond, și Havel este om de litere. Trebuie să căutăm, atunci, explicația succesului sau insuccesului în altă parte. Asta dacă acceptăm că omul de litere poate să intre în politică pentru a avea putere și, căpătând putere, să sprijine legile democrației. Din nefericire, se întâmplă altfel. Îndată ce ajunge la putere (prin politică sau prin alte mijloace) intelectualul român devine, numaidecât, intolerant”. Pentru a face cu adevărat politică, adaugă Eugen Simion, scriitorii trebuie să procedeze asemenea pașoptiștilor, punând politica „în slujba culturii naționale, nu în serviciul intereselor personale”. La observația lui D. Țepeneag conform căreia canonul literar stabilit de Eugen Simion și Nicolae Manolescu ar fi „învechit”, E. Simion răspunde că ierarhiile stabilite de critica generației șaizeci sunt fundamentate pe principii solide, dovada fiind că ele încă rezistă: „Și, apoi, dacă ierarhiile întocmite de critica generației ’60 rezistă, înseamnă că ele sunt corecte. Un argument: de 11 ani Gh. Grigurcu, Alexandru George și alți «revizionisti» încearcă să le distrugă și, iată, nu reușesc. Tinerii citesc în continuare pe Marin Preda, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, G. Călinescu, Arghezi (câțiva dintre scriitorii «demolați») și nu pe Pistil Pistilovici pe care îl umflă până la exasperare «reformiștii» actuali... Cine-i de vină? «Canonizatorii»?...”. În ceea ce privește temele tradiționale ale romanului românesc, care ar fi devenit caduce în epoca Internetului, criticul argumentează că o capodoperă literară, indiferent de subiectul său, va depăși orice fel bariere: „Nu «trece» romanul țărănesc în epoca Internetului? Poate fi adevărat, dar nu este exclus să apară mâine o capodoperă în care eroul să fie un țăran care trece printr-o poveste existențială convingătoare, emoționantă, esențială pentru condiția omului moder, și atunci? Atunci ce facem? Respingem capodopera pentru că nu intră în canon?...”. În fine, Eugen Simion îi atrage atenția lui D. Țepeneag că, în ciuda faptului că îi elogiază pe optzeciști, el aparține totuși, ca scriitor „onirist”, generației șaizeci: „E nedrept, totuși, cu generația ’60, din care, vrând-nevrând, face parte. «Onirismul», pe care l-a inventat dimpreună cu Dimov, este o componentă

a esteticii generației '60, unitară prin oroarea ei profundă față de dogmatism și față de realismul socialist". ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Enorm de multă poezie (I)*, Răzvan Voncu prezintă volumul lui Adrian Păunescu *Deromânizarea României* (Ed. Fundației „Totuși, iubirea”, București, 1998). Trecând în revistă dificultățile întâmpinate de critica literară de a-l încadra pe autorul *Ultrasentimentelor* într-o anumită categorie („S-a spus, de pildă, că poetul este un neoromantic, nu numai prin atitudinile sale lirice, ci și prin retorică. Dar ce facem atunci cu poemele ermetice din primele volume? Ce facem cu marile sale poeme negre, din volumele ultimilor ani? S-a spus, de asemenea, că ar fi un poet expresionist, prin existența unor constante de mare adâncime, prin violența denudării eului liric și prin apelul la «culori» pure. Dar ce facem cu poemele sale civice?”), Răzvan Voncu îl consideră pe Adrian Păunescu un „poet barochist”: „Adrian Păunescu [este] *un mare poet barochist*. Nu un poet inegal, nu un poet contradictoriu, ci o *sinteză* a contradicțiilor, o sinteză a inegalităților”. ■ La aceeași rubrică, Daniel Cristea-Enache recenzează volumul lui Fănuș Neagu *Amantul Marii Doamne Dracula* (Ed. Semne, București, 2001). Având drept model real figura malefică a soției lui Nicolae Ceaușescu, romanul lui Fănuș Neagu – scrie Daniel Cristea-Enache – este o reușită în măsura în care scriitorul își folosește bine cunoscuta inventivitate verbală pentru a contura, realist, lumea trivială din care provenea Elena Ceaușescu: „Aproape toate scenele în care apar M.D.D. și Die Goia sunt memorabile, adică se țin bine minte, prin vena realistă care pulsează pe fruntea personajelor. Ieșite dintr-o lume țigănească, dedate la deliciile înjurăturii și ale semnelor triviale, ele nu au acea aură de poezie și acel colorit intens al vorbelor și al comportamentului care fac, în general, din eroii lui Fănuș Neagu «creaturi» neverosimile în plan stict realist. Toate celelalte personaje din roman, fără excepție, de la generali de Securitate la găinari ordinari vorbesc, indistinct, ca Fănuș Neagu, cu mierea lui lexicală ce devine uneori, prin marea ei cantitate, greu de înghițit”. Marea Doamnă Dracula este, în romanul lui Fănuș Neagu – conchide criticul – ceea ce este Gore Pirgu în *Craii de Curtea-Veche* al lui Mateiu Caragiale, „glasul realității triviale, mai plin, mai puternic și mai convingător decât cel, înecat în figuri de stil, al celorlalți eroi. Și, mai mult decât atât, prin teroarea pe care o răspândește cu fiecare gest, prin groaza pe care o trezește în ceilalți, M.D.D. «disciplinează» și structurează romanul – materia lui anarhică organizându-se în funcție de acest centru (suprem) de putere”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Bogdan Popescu se oprește asupra volumului Valeriei Căliman *Exercițiu de suferință* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Roman memorialistic, scrie Bogdan Popescu, cartea Valeriei Căliman oferă un model moral feminin din familia Antigonei: „...scriitoarea se folosește de două voci narrative; vom adăuga: și de trei personaje diferite (Maria, personajul-autor și Magda, eroina unui roman neterminat al Mariei), tustrele întruchipând o singură entitate: puternica personalitate a Valeriei Căliman. Protagonista este o Femeie, nicidecum una oarecare, ce re trăiește interior, cu intensitate, evenimentele (în

majoritate covârșitoare dramatice) care i-au marcat existența. Desfășurarea lor nu e înfățișată cronologic, ci după logica subtilă și sinuoasă a memoriei afective [...]. De aceea, amintirile din copilărie se împletesc cu acelea de la maturitate, epocile istorice se amestecă între ele. Ceea ce le adună și le ține împreună este un sentiment aparte, înalt, alcătuit din iubire, suferință, demnitate, dârzenie. Femeia din romanul Valeriei Căliman este o Antigonă cu sufletul încălzit de o aleasă omenie”. ■ Sub titlul *Marea performanță*, Nicolae Bârna scrie despre volumul lui Petru Cimpoeșu *Povestea Marelui Brigand* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). Roman postmodern „excelent” – spune criticul – cartea lui Petru Cimpoeșu este comparabilă valoric cu *Lumea în două zile* a lui George Bălăiță: „*Povestea Marelui Brigand* e un roman antirealist, construit cu instrumentar, recuzită și tehnică de aparență «realistă», puse în operă cu o seducătoare virtuozitate. Sub raportul «veracității» și al adecvării – mimetice – la real [...], cartea e, bineînțeles, o autoparodie, autorul vizând nu «imitarea» (ficțională) a vreunei realități preexistente, ci [...] «imitarea unei imități». [...] Universul romanului lui Petru Cimpoeșu nu este unul reificat, de genul celui propriu «școlii privirii», extrem-moderne, ci, dimpotrivă, unul plin de «carnăție» și de psihologie, de genul celui realist”. ■ Mihai Cimpoi transcrie impresii de lectură după parcurgerea noii ediții, îngrijite de Z. Ornea, a *Istoriei civilizației române moderne* a lui E. Lovinescu (București, 1997): „*Istoria civilizației române moderne* pune pe tapet în spirit doctrinar principiul *sincronismului* sau al *interdependenței* (noțiunile lovinesciene fiind perfect identice), care presupune nu doar o dezvoltare organică a tradiției, ci și o modelare după concepțiile curente ale vremii și după formele vieții sociale și culturale general-europene care au, evident, o «identitate nivelatoare»”. ■ Sub titlul *Nevoia de critici*, Ioan Lăcustă pledează pentru nevoia imperioasă de critici literari în orice literatură: „...parcă ei, criticii, dau alte dimensiuni cărților. Și, odată cu aceasta, literaturii. Nefericit este cititorul acela care se mulțumește doar să citeascăm oricât de mult. Dacă în lecturile sale nu intră și critica a citit cam în zadar”. ■ Oana Soare scrie, sub titlul *Cronica ascunsă*, despre marea nedreptate pe care o parte din critica literară contemporană i-o face lui Petru Dumitriu: „Este mai mult decât evident faptul că o parte a criticii literare contemporane dorește a-l îngropa pe Petru Dumitriu sub o tăcere încăpățânată. Când această muțenie este ruptă – foarte rar – gurile se deschid, monstruoase, pentru a-l acuza pe scriitor de partizanat comunist. Se uită că a fost un mare scriitor”. Romanul *Cronică de familie*, de pildă – continuă Oana Soare –, este exemplar pentru modernitatea sa, vizibilă cu deosebire în construcția personajelor: „Timpul și spațiul devin catalizatori pentru personaje și pentru că biografiile fictive ale acestora nu sunt prezentate continuu, ci fragmentate și roase în timp. Nici maniera de construcție a personajelor nu mai este în totalitate cea din romanul realist tradițional. [...] Există la Petru Dumitriu o voluptate a nenumitului, a conștiinței că există un timp, un spațiu paralel cu cel real, care irumpe și modifică biografia, și că niciodată o «poză» a vreunui personaj nu este nici ultima și nici cea mai reprezentativă”.

■ Sub titlul „*Liliecii*” lui Marin Sorescu și postmodernismul domnului Cărtărescu Mihai Fulger acuză gravele erori de judecată critică din volumul lui Mircea Cărtărescu *Postmodernismul românesc*: „Analizate la rece, toate argumentele aduse de d. Cărtărescu în sprijinul atitudinii sale de excludere a *Lilieciilor* din postmodernism – repetăm, din postmodernismul său – se dovedesc nefondate și chiar aberante. Rămânem la opinia că *La Lilieci* reprezintă un autentic manifest liric postmodernist. De altfel, chiar și d. Cărtărescu îi recunoaște ciclului sorescian câteva caracteristici tipic postmoderniste, nu numai... pe ici, pe colo (anume, am adăuga noi, în punctele esențiale): «Apartenența (și, pe alocuri, chiar realitatea) este, într-adevăr, de poezie concretă, orală, narativă, antilirică, de portret grotesc al satului olean în toate dimensiunile lui...»”. ■ În eseu *Romane „apocaliptice” în anii 90*, Nicolae Bârna pune în lumină tipul de „adevăr” ficțional al romanelor postmoderne românești, cărora amestecul dintre real și imaginar le conferă o notă individualizatoare specifică: „Narcisismul și solipsismul prozatorilor postmoderni merg, în general, mână în mână cu propunerea/ instituirea unor lumi paralele, în mod vădit neconforme lumii reale [...] și totuși comportând subtile izomorfisme cu ea [...]. Cușnarencu oferă o «lume ficțională» (în terminologia lui Toma Pavel) coerentă, cu omologii și coincidențe multiple cu cea considerată îndeobște a fi «reală» și cu distorsiuni sau amendamente flagrante care vizează să dea seama mai pregnant și mai adevărat... chiar de lumea reală, față de care s-ar părea că marchează o despărțire. Acesta nu e fantasticul «tradițional», nici fabulosul «clasic», nici alegoricul propriu-zis [...] și nici realismul sau expresionismul canonice [...]. E o formulă în care ambiguitatea și veracitatea, incredibilul și autenticul, simbolicul și documentarul, visarea și concretețea frustă dialoghează neîntrerupt, cu rezultate seducătoare”. ■ Secțiunea *Dosar* este dedicată culturii braziliene, precum și relațiilor culturale și instituționale dintre România și Brazilia. În deschiderea secțiunii, Eugen Simion amintește, sub titlul *Cuvânt înainte la o țară imaginară*, câteva puncte de reper în acest sens: „Brazilia? În imaginarul românesc, Brazilia este țara fotbalului, a faimosului Carnaval care, în mod sigur, continuă ceremoniile lui Dionysos, țara celor mai mari fluvii din lume și a spațiilor fără sfârșit... Cinematograful și, în ultima jumătate de secol, televiziunea ne-au adus imagini noi despre acest continent situat la celălalt capăt al lumii. Aflu cu surprindere că românii au ajuns, totuși, aici și, unii dintre ei, au lăsat urme în cultură. Ambasadorul Jeronimo Moscardo, un excelent filosof al culturii, ne atrage de câțiva ani atenția că economia modernă a Braziliei este construită după ideile unui român (Mihail Manoilescu) și că alt român, Tristan Tzara, a avut un rol de detonator în poezia modernă braziliană. Remarci care ne fac plăcere, mai ales că, în ultimele decenii, românii sunt citați cu precădere pentru căderile, eșecurile, întârzierile lor în victorie...”. □ În articolul intitulat *Miza identității culturale*, Jeronimo Moscardo, ambasadorul Braziliei în România, subliniază faptul că, în secolul al XX-lea, România a fost o „mare putere culturală”: „România are responsabilități extraordinare privind cultura. În secolul

trecut România a jucat rolul de mare putere culturală. Trebuie să fiți conștienți de moștenirea culturală românească, de participarea românească la construcția europeană intelectuală. Dacă privim secolele trecute, veți vedea prezența românească de la început până la sfârșit. Noi înșine, brazilienii, datorăm multe României. Ați avut o mișcare culturală, dadaismul lui Tristan Tzara. El ne-a dat toată muniția intelectuală pentru independența culturală a Braziliei”. ■ La rubrica *Lecturi*, sub titlul *Un nou roman despre „obsedantul deceniu”*, Mihai Fuler scrie despre romanul lui C. Turturică *Nu ești obligat să mori tâmpit (mărturia informatorului)* (Ed. Eminescu, București, 2000). Structurată sub forma unei lungi confesiuni al unui informator al Securității comuniste, spune recenzentul, narațiunea se citește „cu plăcere”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Andrei Milca prezintă cea de-a șapte carte din seria *Jurnalului de cărți* al lui Romul Munteanu: „Ca și Petru Dumitriu, Romul Munteanu e un om modern imposibil să fie mulțumit de el însuși într-o lume imperfectă și încearcă într-un rit perfecționist să se depășească permanent ca valoare”. ■ Sub titlul *Poeți, poezii și alte nebunii* Vasile Bardan scrie despre Marius Ianuș, a cărui poezie, spune el, are drept sursă de inspirație strada: „Poezia lui Marius Ianuș exprimă pregnant cultura străzii, spiritul străzii, violența străzii. Este [...] o poezie pamflet, izvorâtă din realitățile conflictelor și blocajelor sociale ce au dus la blocarea străzilor, poezia tășnită din coșmare și scene cotidiene, din evenimente și întâmplări ale străzii”. ■ Același Vasile Bardan subliniază, în articolul *Poezia lui Ioan Es Pop (intrări și ieșiri)* calitățile expresive ale liricii autorului *Ieudului fără ieșire*: „Densitatea expresivă extraordinară și dimensiunile nebănuite și derutante ale semnificațiilor acestui text plurivoc joacă feste unor cititori grăbiți sau neavizați. Spiritul omului Pop [...] își are locașul într-o casă (*casa trupului*), pe care-o poartă cu el pretutindeni, la fel ca melcul cochilia sa. Asta este casa viețuirii și a înlumirii sale, întruparea sa, „IEUDUL” său fără ieșire”. ■ Sub titlul *Povestiri ale sfârșiturilor posibile* Mihai Iovănel scrie despre volumul lui Toma Pavel *Povestiri filosofice* (Ed. Univers, București, 1998). Modelul narațiunilor lui Toma Pavel, explică Mihai Iovănel, este luat din literatura lui J.L. Borges: „...«citarea» modelului mizează pe câteva strategii scripturale ușor de decupat: opacizarea ficțiunii prin trimiterea la surse fragmentare [...], rezumarea pe câteva pagini a unor texte atribuite unor autori fictivi; motive și teme cum ar fi oglinzile, multiplicarea ființelor sau diverse chestiuni teologice ș.a.”. ■ Rubrica *Memorialistică* conține textul lui Dumitru Micu *Întâlniri cu Camil Petrescu*: „Vrednică îndeosebi de reținut pentru istoria literară am găsit și găsesc o dezvăluire a scriitorului privind creația sa prozastică. *Ultima noapte...*, *Patul lui Procust* și nuvelele au fost concepute ca părți ale unui ciclu intitulat *Pllicul negru*: sintagma tutelară era, în viziunea autorului, un simbol al moralei politice din lumea burgheză românească, și își avea suportul într-o situație imagină tipică. Acuzat cu probe zdrobitoare de a fi delapidat sume consistente, secretarul unui demnitar urmează să înfunde pușcăria și cariera lui e definitiv compromisă. Cuprins de spaimă, el imploră îngenuncheat îndurarea stăpânului.

Acesta i-o acordă, însă fără a distruge documentul prin care îl are la mână. Vără acel document într-un plic negru, pe care îl închide într-o casă de fier. Ești sub protecția mea, îi spune tânărului, atâta timp cât execuți prompt, fără șovăire și integral orice ți-aș cere. La primul refuz, scot plicul negru și te zdrobesc. Aceasta era temelia vechii societăți!”.

● **[„Convorbiri literare”, nr. 6]** În deschiderea numărului, Cassian Maria Spiridon publică articolul *Eminescu și transdisciplinaritatea*. ■ Prezentând volumul lui T. Tihan *Umanități și valori* (Cluj-Napoca, 2000), Grigore Scarlat pledează, alături de autor, pentru „întoarcerea la clasici”. ■ Sub titlul *Criticul și poezia*, Adrian Dinu Rachieru scrie despre Gheorghe Grigurcu. ■ Gheorghe Grigurcu încredințează tiparului *Amintiri despre Leonid Dimov*: „Masca lui Dimov putea fi o imitație discretă (fără a-și compromite originalitatea) a figurii lui Ion Barbu [...]. Mustața groasă, răsucită ca un corn de taur, flaubertiană, îi dădea un aer viril, un pic desuet. Ea îi scotea în relief bărbia puternică, pozitivă, convenabil rotunjită, și îi corija nasul prelung”. ■ Sub titlul *Fascinația sonetului*, Constantin Ciopraga scrie despre Carolina Ilica. ■ Gellu Dorian pune *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: *Alegorii sub papirus* de Liviu Apetroaie (Ed. Junimea, Iași, 2000) și *Ziduri absente* de Andreea Ceplinski (editură și an neprecizate). ■ Sub titlul *Armonia silvoșferelor*, Vasile Spiridon analizează poezia lui Gheorghe Pituț: „Gheorghe Pituț cultivă forțele obscure ale vitalității în formele ei genuine, desfășurările sacadate de energie, metamorfozele cu efectele cosmice ale materiei în strădania de a fi mereu altceva”. ■ Miron Kiropol publică partea a XXII-a a prozei *Povestea deviaționistului*. ■ Ioan Holban este prezent cu partea a doua a articolului despre jurnalul lui Gala Galaction. ■ Adrian Alui Gheorghe tipărește însemnări despre *Doi poeți*: Mircea Bârsilă, autor al volumului *O linie aproape neagră* (Casa de Editură AMB, 2000) și Floarea Țuțuianu, autoare a plachetei *Leul Marcu* (Ed. Aritmos, 2000). ■ Nicolae Crețu se ocupă de „Jocurile” lui Urmuz. ■ Maria Boghian și Mădălina Irinel Frâncu publică poezii. ■ Sub titlul *Raport la întâlnirea cu îngerul*, Marina Cap-Bun recenzează volumul lui Florin Șlapac *Fără pereche* (Ed. Univers, București, 2000): „Întregul roman e de o densitate simbolică uimitoare. Privirea frustră care deconspiră fața cea tristă, dar mult mai adevărată, a lumii, e acompaniată de vocea profetică, ce răcnește din mijlocul pustiului, unde păcătoșii n-o pot ajunge”. ■ La rubrica *Județ al poezilor*, Mircea Petean scrie despre Adrian Dinu Bumb. ■ Onoriu Colăcel prezintă volumul lui Ion Simuț *Arena actualității* (Ed. Polirom, Iași, 2000), care, spune el, „antologhează parte din bogata contribuție publicistică adusă de autor la viața noastră literară a ultimilor ani”. ■ La *Critica prozei*, Daniel Ștefan Pocovnicu atrage atenția asupra reeditării volumului de debut al lui Bujor Nedelcovici *Ultimii* (Ed. Universală, București, 2000). ■ La *Critica poeziei*, Mircea A. Diaconu se oprește asupra volumului Angelei Marinescu *Fugi postmoderne* (Ed. Vinea, București, 2000): „...presentimentul morții, boala, incompletitudinea, sentimentul genetic al eșecului, toate aceste

stări aduc cu sine poziția damnatului, care-și găsește puterea și neputința în scris, într-un fel de rostogolire vicioasă care lasă impresia că salvează prin exorcizare. Scrisul este, de aceea, singura experiență fundamentală, și un imaginar în descendență suprarealistă, oniric și teribil, constituie suportul grotesc și alienant al căutării de sine”. ■ La *Critica criticii*, Dan Mănuță se ocupă de monografia lui Carmen Băgaru *Dinu Pillat: un destin împlinit* (Ed. Du Style, București, 2000): „...exegeza semnată de Carmen Băgaru are meritul utilității incontestabile și probează, totodată, că criticii literari ai generației tinere nu ocolesc subiectele dificile”. ■ La *Panoramic editorial*, Ion Roșioru semnalează apariția volumelor: *O viață trăită, o viață mărturisită* de Romul Munteanu (Ed. Libra, București, 2001), *Temnița fotografiilor de familie* de Liliana Grădinaru (Ed. Eminescu, București, 2000), *Singurătatea nu-mi aparține* de Mircea Lungu (Ed. Dada, Constanța, 1999). ■ Dan Bodan Hanu prezintă volumul de debut poet al lui Liviu Apetroaie *Alegorii sub papirus* (Ed. Junimea, Iași, 2000): „Materia poetică a volumului, relativ concentrată și cristalizată speculativ, vădește înclinația poetului spre conceptualizarea [...] fenomenelor ontologice [...] sau a celor noematice”. ■ Liviu Ioan Stoiciu tipărește amintiri despre poetul Corneliu Antoniu.

● [„Cuvântul”, nr. 6] Editorialul lui Tudorel Urian vine cu impresii de la Târgul Internațional de Carte de la Teatrul Național din București, autorul arătându-se mai degrabă pesimist cu privire la viitorul cărții românești de literatură: „În condițiile în care cărțile de poezie și proză ale scriitorilor români nu se vând nici măcar la prețurile devenite de dumping de acum doi-trei ani (neactualizate), viitorul literaturii se anunță mai degrabă sumbru”. ■ La rubrica *Teme*, Nicolae Manolescu răspunde, indirect, unei anchete recente a revistei „Vatra” privitoare la locul cronicii literare și al cronicarului literar în viața culturală actuală. Spre deosebire de regimul trecut, spune Manolescu, autoritatea cronicii literare contemporane ține în bună măsură de tirajul publicației în care apare. Pe de altă parte, observă el, multe reviste din provincie sunt încărcate de cronici de complezență: „Multe reviste, îndeosebi din provincie, abundă în laude reciproce, în «lansări» de cărți fără nici un merit ale unor autori locali. Răbdarea implică renunțarea la multe satisfacții extraprofesionale. Cronicarul este ca un sportiv de performanță ce s-ar afla într-un cantonament perpetuu”. ■ La rubrica *Literatură*, Nicoleta Cliveș se oprește asupra volumului lui Adrian Oțoiu *Trafic de frontieră. Proza generației '80. Strategii transgresive* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Gândit ca o „secțiune verticală” prin proza optzecistă, scrie Nicoleta Cliveș, demersul critic al lui Oțoiu este, în esență, unul „manolescian”. ■ Sub titlul *Savoarea fructului interzis*, Tudorel Urian recenzează cartea lui Dan Ciachir *Gânduri despre Nae Ionescu* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Exegeza lui Ciachir, explică Urian, este una mai degrabă istorică, trecând în revistă mărturiile celor care l-au cunoscut pe Nae Ionescu: „Cartea lui Dan Ciachir, *Gânduri despre Nae Ionescu*, nu oferă prea multe răspunsuri în legătură cu gândirea mentorului «generației 1927». Este mai degrabă o încercare a exegetului de a reface liniile portretului acestui personaj

controversat din mărturiile celor care l-au cunoscut. Dan Ciachir citește jurnalele celor care au trăit în preajma lui Nae Ionescu și încearcă să deducă din frânturi de informație care a fost adevărata față a profesorului”. ■ Tot la rubrica *Literatură*, Al. Cistelean prezintă volumul lui Pavel Șușară *Tetrakys* (Ed. Brumar, Timișoara, 2000). Poet pe jumătate artizan, scrie Cistelean, Șușară își construiește poemele ca un inginer textual: „...*Tetrakys* reprezintă, în egală măsură, triumful și eșecul inginerului de text și al arhitectului de viziuni. [...] Șușară pornește cu avânt într-un scenariu pe care ambiționează să altoiască ramurile unui poem totalizant. El proiectează un epitalam pe care-l umflă la proporțiile unei viziuni, îl declamă pe toate vocile și-l deconstruiește în toate chipurile. [...] Rezultă [...] un text polifonic, cu dicțiuni mimate și autentice, dedublate și candid, majestuoase și umile ori, și mai metodic, grave și caricaturale”. ■ Sub titlul *Peregrinări cu gândul în lumea celor din jur*, Dan Ciachir publică pagini memorialistice despre întâlnirile sale cu Petre Țuțea. ■ Ion Simuț salută cu entuziasm încheierea ediției critice Liviu Rebreanu realizată de Niculae Gheran: „Cu o competență academică și un efort intelectual istovitor, cu o mână sigură și cu un larg orizont cultural și politic, Niculae Gheran a realizat, în cele 20 de volume ale ediției critice Liviu Rebreanu, un veritabil și durabil monument al culturii române, o construcție având la temelie sacrificiu de sine, onestitate, spirit academic, profesionalism consecvent și eficient”.

• [**„Euphorion”, Anul XII, nr. 1–2 (118–123), revistă de literatură și artă fondată de Uniunea Scriitorilor din România; format A3, 40 de pagini. Editori: Consiliul Județean Sibiu și Teatrul „Gong” Sibiu. Director de onoare – Ștefan Aug. Doinaș; redactor-șef – Iustin Panța; secretar general de redacție – Mircea Stănescu; redactor coordonator al editurii – Dumitru Chioaru; redactori – Ioan Radu Văcărescu, Marian Florea**] Sub titlul *Recuperări în proza ultimului deceniu*, Cornel Moraru face o analiză a prozei românești din perioada 1990–2000: „Aruncând o scurtă privire asupra prozei românești din ultimul deceniu, vom identifica același «mozaic de tendințe postmoderne», cum l-am numit cu câțiva ani în urmă. [...] Deși nelipsită de ambiguitate, formula respectivă (ca formulă globală) încearcă să ia pulsul unei epoci, încă insuficient cristalizate din punct de vedere estetic. Oricum, e greu de a găsi un concept unitar și definitiv pentru ceea ce se întâmplă în proza românească din anul 1990 încoace. Deși suntem tentați să definim în termeni de ruptură mutația produsă atunci – nu numai în proză, ci și în celelalte genuri –, la o analiză concretă întâmpinăm numeroase dificultăți, unele insurmontabile din perspectiva actuală. N-avem încă suficientă altitudine, încât să privim dintr-un unghi mai cuprinzător lucrurile, pentru a trasa cu exactitate harta valorilor deja constituite. În astfel de situații, practica scrisului este aceea care decide, nu recursul la delimitări teoretice, oricât de generoase, sub aspect sistematic, ar fi acestea”. Pe de altă parte, observă criticul, se pot constata o consolidare și o difuziune sistematică ale modelului de scriitură optzecist: „Chiar dacă optzecismul postmodernist, formulă aproape

redundantă, rămâne un teritoriu deschis al teoretizărilor critice, liniile de forță ale fenomenului, sub aspect sistematic și teoretic, par a fi în mod decisiv trasate. Se conturează un fenomen cultural destul de interesant. Primit cu suspiciune sau cu precaută condescendență la apariție, optzecismul își pune pecetea pe o întreagă epocă literară”. ■ La rândul său, Daniel Vighi face, în cheie ironică, *Considerații alegorice, parabolice sau neaoșe despre cum stăm cu proza*: „La întrebarea cum stăm cu proza pot să răspund în felul următor: cu proza stăm atât de bine încât mă apucă fericirea numai la gândul că va trebui să răspund cât de bine stăm. Toată lumea literară publică, lansează și pe urmă mănâncă pișcoturi, bem apă minerală Dorna, vodcă rusească și discutăm anumite lucruri importante despre viitorul prozei”. ■ Gheorghe Crăciun, Dan Perșa, Alexandru Vlad, Ștefan Caraman, Corin Braga, Vladimir Munteanu, Ioan Radu Văcărescu, Mircea Matei Popa, Teodor Fleșeru tipăresc proză. ■ Andrei Zanca, Andrei Ileni, Magdalena Constantinescu publică poezii. ■ Ion Dur reafirmă *Nevoia de Maiorescu*: „Nu puține sunt situațiile când – gândindu-ne la mediocritate, la simulacru, la girueta unei morale care dansează sub bagheta magică a vreunui curent ideologic, la tot ceea ce pustiește spiritul și-i gelatinizează figura – ne amintim de Maiorescu. Reînvie imaginea acestui personaj complex și contradictoriu, cu degetul lui de lumină arătând nordul valorii, o instanță care, pentru autenticul om de cultură (cel conectat și la cultura cablată), e intim legată de adevăr”. ■ Dumitru Chioaru îi face un portret lui Liviu Antonesei. ■ Ilie Guțan scrie despre *Religiozitatea lui Argezi*. ■ Mihaela Ocnic este prezentă cu un articol despre *Fantasticul în nuvelistica lui Mateiu I. Caragiale*. ■ Valentin Radu debutează cu articolul *Povestea lui Harap-Alb, azi*. ■ Redacția informează despre Premiile Filialei Sibiu a Uniunii Scriitorilor pe anul 1999. Un juriu format din Dumitru Chioaru (președinte), Iustin Panța și Ioan Radu Văcărescu (membri) a acordat următoarele distincții: Premiul pentru poezie – Doru Moțoc, pentru volumul *Zece poeme de dragoste* (Ed. Silviu Popescu, 1999); Premiul pentru proză – Mircea Matei Popa, pentru volumul *La limită* (Ed. Cartea Românească, 1999); Premiul pentru critică și istorie literară – Ilie Guțan, pentru volumul *Critica și actul lecturii* (Ed. Imago, 1999); Premiul pentru eseu – Ion Dur, pentru volumul *Noica – portretul gazetarului la tinerețe* (Ed. Saeculum I.O., 1999). ■ În continuare, sunt tipărite lucrări prezentate la Colocviul național studentesc „Lucian Blaga” (Sibiu, 2000). Semnează Radu Vancu (*Eul modern în lirica lui Blaga*), Bogdan Crețu (*Lucian Blaga între tradiție și modernitate*), Paul-Cristian Ulanovschi (traduceri în engleză din lirica lui Blaga). ■ Anca-Luminița Iancu transpune în engleză proză de Iustin Panța. ■ Rodica Grigore traduce proza *Avionul frumoasei adormite* de Gabriel Garcia Marquez.

● **[„Familia”, nr. 6]** La rubrica *Asterisc*, Gheorghe Grigurcu publică *O amintire cu Labiș*. ■ *La Sertarele exilului*, Norman Manea tipărește un fragment eseistic dintr-un „volum în pregătire”. ■ *La Studii în proză*, Daniel Vighi scrie despre deportarea în Bărăgan, în anii ’50, a locuitorilor din Banat. ■ Traian Ștef prezintă

volumul de dialoguri dintre Adrian Marino și Sorin Antohi *Al treilea discurs* (Ed. Polirom, Iași, 2001): „«Neopașoptismul» și «al treilea discurs», termeni introduși în discuția despre perspectivele culturii noastre de Adrian Marino respectiv Sorin Antohi, corespund, trebuie să recunoaștem, momentului istoric global, dar și situației din România. Din păcate, în ultimii ani nu s-a configurat nici un proiect de reformă a instituțiilor culturale. Misiunea acestora ar fi aceea de a recupera valorile românești ca temelie a autenticității și de a facilita, în dublu sens, sincronizarea și cunoașterea valorilor noastre în lume”. ■ Radu Țuculescu este prezent cu proză. ■ La *Cronica literară*, Ioan Moldovan aduce în atenție apariția volumelor *Avatarii faraonului Gregor Samsa* de Lucian Scurtu (Ed. Biblioteca Revistei „Familia”, Oradea, 2001) și *Catabasis* de Nicolae Brânda (Ed. Adsumus, Oradea, 2001). □ În cadrul aceleiași rubrici, Ion Simuț recenzează cartea lui Cornel Ungureanu *La Vest de Eden*, vol. II (Ed. Amarcord, Timișoara, 2000). Lucrarea, spune Simuț, pornește de la „dorința de «cucerire» a literaturii române a exilului și de integrare a ei în istoria generală a culturii noastre contemporane”: „«Entuziasmul față de întregirea culturii române – reflectează exegetul – nu trebuie să anuleze dreapta scară de valori, înțelegerea critică a autorilor așezați în cultura exilului. Am înțeles, din păcate, destul de târziu că a fi autor «intezis în anii comunismului» nu înseamnă, neapărat, a fi un mare scriitor». Cornel Ungureanu ne detaliază astfel de cazuri spectaculoase de supraevaluare, cum ar fi Constantin-Virgil Gheorghiu și Petru Popescu [...], primul fiind un mare farseur, un poseur și un trișor, al doilea fiind un autor de «cărți prea mici pentru o lume atât de largă». Volumul II din studiile despre scriitorii din exil se completează cu documentarea despre cazuri extrem de controversate, cum e acela al lui Ion Caraion, la care, după cum constată criticul, «binele și răul sunt în proporții egale», și tocmai această situație morală tensionată întreține disputele și acuzele”. □ Tot aici, Doina Curticăpeanu prezintă monografia *Constantin Noica* de Cornel Moraru (Ed. Aula, Brașov, 2000): „Ce realizează ca fapt exegetic esențial monografia de față e orientarea în funcție de *vocea lui Noica*. Proximitatea acestei surse instituie un centru – miezul unui puternic sentiment al prezenței filosofului”. □ Liana Cozea semnalează apariția volumului Adrianei Babeți *Bătălii pierdute. Dimitrie Cantemir. Strategii de lectură* (Ed. Amarcord, Timișoara, 1998). ■ Ion Horea, Gavril Ciuban și Maria Casian tipăresc poezii. ■ Al. Pintescu scrie despre critica lui Ion Pop: „Față de critica universitară care a adus în *campus*-ul interpretativ un plus de metodă, un surplus de rigoare, dar și o deschidere spre teoriile criticii moderne [...], la Ion Pop se degajă, în plin periplu teoretic, pasiunea zicerii artistice, teoreticianul fiind dublat de un creator care, în focul demonstrației, nu pierde din vedere formula sintetică, sigla retorică, fandarea impresionistă, formularea memorabilă, armonia și echilibrul frazei. Cu alte cuvinte, critica «artistă» nu se lasă obnubilată de excesul teoretizant, iar rigoarea demonstrației nu se lasă jugulată de pedantismul teoreticianist”.

● [„**Orizont**”, nr. 6] Cea mai mare parte a numărului este dedicată lui Gellu Naum, omagiat după moarte. □ Astfel, redacția publică, în transcriere, o cuvântare

ținută de Gellu Naum, la Timișoara, în toamna anului 1997: „S-a lansat despre mine că sunt un dur, că nu primesc pe nimeni, nu văd pe nimeni. E adevărat, stau izolat fiindcă mă plictisesc ălalți! Nu mă interează – de ce să mă intereseze – vârsta mea. Am avut tinerețea mea, bătrânețea mea – mă așteaptă Premiul Nobel! Prostia prostiilor! Ce e cu succesul? O să citiți poezii de-ale mele și n-o să le înțelegeți în afară de faptul că sunt întâmplările mele intime. Întâmplările stării de poezie, în care dumneavoastră nu ajungeți niciodată, sau ajungeți, dar la întâmplările proprii dumneavoastră”. □ Sub genericul *Naumiana*, Gabriela Glăvan publică eseu *Trupul surpat în vis*, iar Sorin Radu Cucu pe cel intitulat *Scorbura suprarealistă*. □ Dana Crăciun aduce în atenție apariția volumului Simonei Popescu *Salvarea speciei. Despre suprarealism și Gellu Naum*: „Cartea în ansamblul ei este foarte atent construită, fiind structurată în două mari secțiuni, *Despre suprarealism* și *Despre suprarealismul lui Gellu Naum*, liantul constituindu-l personalitatea autoarei”. ■ La *Cronica edițiilor*, Alexandru Ruja recenzază volumul lui Al. Cistelean *Celălalt Pillat* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000): „Al. Cistelean deschide un nou demers hermeneutic centrat pe simbolistica apei. Mereu onest, criticul nu ocolește alte păreri, dimpotrivă, le citează, intră în polemică, aduce noi puncte de vedere, pornește interpretarea de la alte paliere”. ■ Daniel Vighi și Viorel Marineasa tipăresc proză. ■ Rubrica *Harfa de iarbă* conține poezii de Dan Emilian Roșca, Paul Doru Chinezu și Ion Chichere. ■ Ion Arieșanu semnalează apariția volumelor: *Tratat de oboesală* de Ioan Moldovan (Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 1999); *Homo Carpathicus* de Isidor Chicet (Centrul județean al creației populare Mehedinți, 2000); *Cerșetori în loden* de Culiță Ion Ușurelu (Ed. Salonul Literar, Focșani, 1999). ■ Intervievat de Robert Șerban, Al. Cistelean vorbește despre „autoritatea critică”: „E, în cele din urmă, o problemă de charismă. Nu știu dacă, în procesele de analiză, de interpretare, de hermeneutică sau chiar în cele de generalizare, Nicolae Manolescu e mai bun decât, să zicem, Mircea Martin. Dar, temperamental, Mircea Martin este mai discret, îi lipsește ceva «autoritar» din scris, poate chiar din personalitate, care să îl facă un critic de edicte, admitând că, la limită, poate scrie oricând mai bine decât Manolescu. Dar nu are condiția transcendentă a autorității pe care a avut-o Manolescu. Fenomenele de autoritate critică în cultura română au fost foarte puține. O autoritate de tip transcendent a fost doar Maiorescu; poate și Lovinescu – dar numai într-o anumită porțiune a literaturii, pentru că toată lumea, de la discipoli la dușmani și de la prieteni de idee la dușmani de idee, îl contesta. Pentru Călinescu, în contemporaneitate, nici nu s-a pus problema, întrucât temperamentul lui, caracterul lui capricios n-a impus nimănui o autoritate. Poate doar o abilitate genială. O autoritate mai discretă, dar care n-a ajuns la raza de acțiune a lui Maiorescu, a fost Pompiliu Constantinescu”. Despre literatura română postbelică, Al. Cistelean afirmă că este structurată pe generații, nu pe mișcări și curente: „Literatura română postbelică e ordonată pe generații. Sigur că acesta nu e un criteriu de apreciere, ci unul de consolare: nu avem altul și

atunci înșirăm scriitorimea pe generații. Dar el e, totuși, un criteriu funcțional în literatura postbelică, întrucât au lipsit școlile literare, au lipsit curente...”.

• **[„Paradigma”, nr. 2]** În articolul *Canon și axiologie*, Marin Mincu se implică în dezbaterile despre canon din viața literară postdecembristă, sancționând lipsa de pregătire teoretică și chiar de „discenământ” a multora dintre participanți: „Noțiunea de *canon* a devenit, după publicarea traducerii cărții lui Harold Bloom, un fel de cheie franceză în limbajul urechist al criticii și teoriei noastre literare, cu care se montează și se demontează fără discernământ totul. Trebuie să spunem că brusca inflație a termenului-passepartout, cu o portanță epistemologică mult mai vastă decât ar părea la prima vedere, se explică numai printr-o abilitate manipulare. Ar trebui să se facă o investigație sociologică de anvergură pentru a cerceta câți dintre manipulatorii improvizați ai tuturor formelor derivate din etimon-ul original sunt capabili cu adevărat să perceapă sensurile și semnificațiile complexe ce le comportă folosirea nediferențiată a acestui *operator* prin excelență *axiologic*”. În continuare, criticul polemizează cu Gheorghe Crăciun pe marginea articolului acestuia din urmă intitulat *Canon și valoare* publicat în revista „Observator cultural” nr. 57/ 27 martie 2001: „Contrar celor mai elementare determinări euristice [...], dl. Crăciun se încapătănează să abandoneze toate uzanțele logice și formale pentru a postula *sciziunea definitivă dintre canon și axiologie*. [...] ...în loc să vorbească firesc despre o «promovare» critică a optzeciștilor, în conformitate cu o perspectivă considerată postmodernă [...], Gh. Crăciun decelează speculativ numai pentru aceștia o «perspectivă de tip canonic» care ar fi «prin definiție pluri-perspectivă» [...]. El opune «perspectiva de tip canonic», considerată exclusiv optzecistă, celor care «reduc» noțiunea de canon «la o simplă valorizare cronologică». Această întoarcere pe dos a problematicii [...] are rostul de a inventa opoziții fantastice în favoarea așa-zisei perspective diferențiatorie a optzeciștilor. În realitate, «perspectiva canonică» este intrinsecă oricărui proces de canonizare artistică/ literară, extinzându-se de la sine asupra oricărei perioade culturale în care s-a manifestat prezența «conceptului de canon»”. ■ Ancheta revistei, intitulată *Canon și canonizare*, adresează criticilor și scriitorilor următoarele întrebări: „1. Ce se înțelege prin noțiunea de «canon literar», astăzi, la noi?; 2. Cum funcționează «canonizarea» literară în perioada postbelică?; 3. Există un canon «textualist» și dacă se poate vorbi de o «mișcare» textualistă, cum se explică apariția acesteia?”. Participă, printre alții, Ion Pop, Ștefania Mincu, Ioan Buduca, Cornel Moraru, Octavian Soviany, Nicolae Balotă. □ Ion Pop: „1. Schimbările istorice de după 1989 încurajează, cum se vede deja în bibliografia critică a acestor ani, «revizuirile», angajate pe cel puțin două fronturi: unul, mai incitant pentru că mai apropiat de noi, al literaturii din epoca totalitar-comunistă în care «canonizarea» a fost puternic marcată (deformată) ideologic – de unde nevoia de corectări, eliminări de nume, a reluării «dialogului» critic dezinhibat cu operele de tradițională referință, clasice în toate sensurile, situabile sub emblema a ceea ce s-a numit «recapitularea modernității» românești. Traversăm însă

un moment încă «pasional» al întoarcerii spre trecutul apropiat sau mai îndepărtat, căruia exercițiului critic mai senin îi va spori, se poate crede, posibilitățile de pătrundere spre adevărurile paradigmatică. Analiza într-o eventuală serie istorică a mecanismelor de canonizare în diverse epoci ale literaturii române ar putea fi un teren, dacă nu tocmai de defrișat, de «lucrat» în orice caz cu mai multă sârguință și atenție la stratificări; 3. Ar fi de înțeles, probabil, prin «canon textualist» un model de interpretare ce asociază (asimilează) imaginarul trăirii cu însăși practica semnificată, în consecința unei tot mai acute conștientizări a construcției discursului. [...] Sub acest unghi, poetul exemplar e desigur, pentru spațiul românesc, Ion Barbu». □ Ștefania Mincu: „2. Noțiunea de «canon» [...] are în ea ceva apocaliptic, în sensul cel mai general posibil. Ceva de sfârșit de eră, de sfârșit de mileniu, de bilanț general și de nou început». □ Ioan Buduca: „Noțiunea de canon literar, astăzi, aici, la noi, este un produs de import care n-a fost pus încă în jocul unei reale dezbateri critice». □ Cornel Moraru: „1. De curând împrumutată, noțiunea de *canon*, în accepția specială pusă aici în discuție, nu s-a fixat îndeust în conștiința literară românească. Critica însăși oscilează între acceptare și ezitare, iar termenul propriu-zis de *canon literar* e folosit în contexte vagi, adeseori într-un mod mimetic, după ureche, ori din cel mai pur snobism. [...] 3. Cu puțin efort, deturnând pentru o clipă interesul de la exigențele lecturii și relecturii [...] la *practica scrisului*, cred că se poate vorbi de un «canon textualist» în literatura română a anilor '80». □ Octavian Soviany: „1. Cuvinte cum ar fi «canon» sau «canonizare» mă sperie puțin, pentru că îmi sugerează un fel de «muzeu» al literaturii, cu exponate prăfuite și la fel de lipsite de viață ca și animalele împăiate dintr-un muzeu de istorie naturală. În timp ce faptul de-a scrie mi se pare, dimpotrivă, atunci când este practicat cu toată responsabilitatea, un act vital, o veritabilă «funcție organică», în care viața este prezentă cu toată spontaneitatea și cu tot imprevizibilul ei. Fără acest patos vital, literatura nu este decât «literatură», adică o colecție de mortăciuni literare [...]. 2. În ceea ce privește epoca de după război, aici lucrurile sunt serios complicate de intruziunea factorului extraliterar în dinamica operației de «canonizare». Ca și de o inerție a gustului care se manifestă nu doar la cititorul obișnuit, ci și la o parte a criticii». ■ În cadrul unei convorbiri cu Marin Mincu, Nicolae Balotă răspunde criticilor care văd în Cercul literar de la Sibiu o grupare „elitistă”, „dezangajată” civic: „Da, cred că Cercul literar de la Sibiu a fost o grupare elitistă. O viziune oarecum aristocratică a lumii literelor și artelor ne stăpânea. «Apterii» ca și «pășuniștii» erau două categorii disprețuite de noi, în acele timpuri, cu superbie. Ne consideram nu numai chemați, ci și aleși, alegere asemenea aceleia a «câinilor zburători» din parabola lui Kafka. [...] Nu cred, însă, că opțiunea euphorionistă ar fi fost dezangajată. Cele două mai tiranii totalitariste – nazismul și comunismul – n-au avut adepți autentici printre cerchiști. [...] În nici un caz grupare aceasta n-a urmat calea teribilei căderi în tentația violențelor tiraniei, cale urmată de generația din 27, a predecesorilor noștri: Eliade, Cioran, Noica etc.”. În continuare, Nicolae

Balotă explică rațiunile presupusului său „atac” la metoda critico-istorică a lui G. Călinescu: „Ceea ce a fost, în jumătatea a doua a demult revolutilor „*sixties*”, acea *querelle* dintre «călinescieni» și «anticălinescieni» a fost iscat, într-adevăr, de o abordare filosofică a criticii pe care o preconizam alta decât aceea a criticii lui Călinescu și mai ales a emulilor sau mai curând a epigonilor lui Călinescu. În realitate, însă, pe planul criticii literare propriu-zise nu credeam că ar trebui să ne întoarcem de la practicile lui Călinescu la cele *remote* [...] ale lui Maioreșcu. [...] ...să-l «aruncăm pe Călinescu la groapa lui vechituri»? Ce oroare!. Firește că nu”. În final, Balotă comentează febra contemporană a „revizuirilor”: „Numai spiritele nihiliste pot pretinde să demoleze canoanele. Acestea se erodează [...], se perimează și mai ales se transformă, trec prin procese metamorfice, anamorifice. [...] Până și operele canonizate – cum sunt cele ale «clasicilor» – sunt periclitare prin însuși procesul de canonizare la care au fost supuse în timp. Precum fructele confiate, ele rămân delectabile, dar nu mai au savoarea primă a fructelor”. ■ Sub titlul *Patria poetului este auto-exilul*, Marin Mincu scrie despre Paul Celan și Dieter Schlesak. ■ Într-un interviu acordat Marinei Cap-Bun, Adam Sorkin vorbește despre traducerea poeziei: „Poezia nu se poate traduce pur și simplu în engleză, ca orice alt text; procesul seamănă, mai degrabă, cu creația unui rol actoricesc. Există întotdeauna un înțeles ascuns, o conotație mai subtilă pe care dorești s-o reproduci”.

● [„**Steaua**”, nr. 5–6] Ancheta revistei, intitulată *Masculin versus feminin în literatura română*, solicită scriitorilor să răspundă la următoarele întrebări: „Faceți diferențierea scriitor–scriitoare? Credeți că se poate vorbi de discriminare (fie ea și pozitivă) pe criteriu de sex în cultura noastră? Vi s-a întâmplat să vorbiți despre dumneavoastră folosind genul opus (poet pentru poetă, de pildă)? Are limba română sau chiar cultura română un caracter feminin?”. Răspund, printre altele, Marta Petreu, Simona Popescu, Aura Christi, Irina Petraș, Saviana Stănescu, Ana Blandiana. □ Marta Petreu: „Când citesc un text, mă interesează valoarea lui. Bineînțeles că știu că unele texte sunt scrise de bărbați iar altele de femei. În apreciere primează textul, nu genul autorului”. □ Simona Popescu: „Mi se pare că există la noi, paradoxal, discriminare de ambele feluri – și pozitivă, și negativă. Cu prima e mai complicat și, cumva involuntar, comică situația. Mi s-a întâmplat să dau peste cronici «pozitive» (chiar exaltate) la cărți cvasipenibile doar pentru că autoarele (mai ales debutante) aveau curajul de a-și exprima identitatea sexuală. [...] În ceea ce privește discriminarea propriu-zisă, negativă, ea e una de profunzime și inconștientă. Mulți comentatori români au din start o percepție textuală orientată, ei caută într-o carte ceea ce știu de la bun început că trebuie să găsească, atunci când ea e scrisă de o femeie (gingășii, patetisme, mai nou visceralități mesmerizante, cruzimi estetico-erotice etc.”. □ Aura Christi: „Nu fac diferențierea scriitor/ scriitoare; pentru mine există *scriitorii* – făpturi ieșite din comun ce alcătuiesc, iarăși în ordine metaforică vorbind, *un trib de semizee*; și când afirm aceasta, desigur, mă refer la scriitorii adevărați, la scriitorii–oameni

de litere pentru care *a scrie* înseamnă *a respira*, a trata viața, cu toate bucuriile și, mai ales suferințele ei, ca pe un pretext de a scrie, ca pe un text ezoteric, ce se vrea descifrat, cântărit; existența este o aventură scriptică, nimic mai mult”. □ Irina Petraș: „Femeia ca «teritoriu colonizat» care se eliberează (Linda Hutcheon) nu e o simplă poveste de adormit bărbatului. Totuși, nu spun de la început să o adevărată schimbare se va petrece în viitorul foarte apropiat. Aș vrea să fiu feministă, adică aș vrea să pot pretinde răspicat, știind că vorbesc în numele unei mulțimi, tratament egal la concurență egală”. □ Saviana Stănescu: „Îmi pare că literatura/cultura română [...] are o componentă macho de care nu vom scăpa foarte ușor. Cu câteva excepții din anumite medii academice mai «openminded», omul de cultură român e, nu-i așa, bărbat, iar femeia e în genera muza inspiratoare sau gospodina care are grijă de meschinele nevoi fizice ale masculului-artist, adâncit cum îl știm în cele metafizice”. □ Ana Blandiana: „Eu sunt femeie, am scris 29 de volume de poeme, nuvele, eseuri, romane, însă niciodată nu m-am gândit la cărțile mele ca fiind scrise de o femeie. Deoarece scriitorul-autor al acestor cărți este, da, femeie, însă în același timp are multe alte caracteristici tot atât de determinante în ce privește profilul său literar. Întotdeauna am simțit ca o jignire faptul de a fi redusă la o singură fațetă a personalității mele. De altfel, niciodată nu mi-am socotit condiția de femeie drept un privilegiu sau un motiv de persecuție”. ■ Emil Brumaru tipărește poemul *Baladă-n pas de plimbare*. ■ Rubrica *Portrete din exil* este consacrată lui Matei Călinescu, a cărui operă este prezentată, în textul *Despre Matei Călinescu prin ochii lui Zacharias Licher*, de Ovidiu Mircean. □ În continuare, Matei Călinescu încredințează tiparului eseu *Modernitatea, lectura – idei trăite*. ■ Aurel Rău tipărește articolul *Lucian Blaga – focul lusitan*, având ca temă opera scrisă de poet în timpul cât a reprezentat România ca diplomat în Portugalia. ■ Corin Braga, Ovidiu Pecican și Mircea Petean poartă un dialog neconvențional pe tema *Romanul românesc al secolului XX*. Dintre opiniile exprimate, cea despre raportul dintre etic și estetic merită semnalată cu deosebire: Corin Braga: „Sigur că în perioada comunistă esteticul a funcționat ca un fel de turn de fildeș, în care scriitorii au fost închiși de către regim, cu interdicția de a ieși în afara lui și de a intra în viața cetății. Deci eticul era suspendat, era lăsat în afară, renunțarea la etic era o condiție pentru a putea publica, încât însuși esteticul era fals. Acum, după revoluție, se impune, probabil într-un mod compensatoriu, ideea că eticul, la rândul lui, trebuie măcar să-și recapete locul”. Mircea Petean: „Există și sintagma cunoscută care a făcut carieră «est-etice», ca o soluție, sau pseudo...”. Ovidiu Pecican: „Mie îmi sună foarte peiorativ acest est-etice. E ca și cum am avea noi, esticii, o etică specială”. ■ Luca Pițu este prezent cu eseu *Monologând, monologând... cu privire la toate celea*. ■ Dan Stanca tipărește proza *Revoltații*. ■ Ilie Constantin publică, sub titlul *Însemnări disparate, 1997*, pagini de jurnal. ■ La *Cronica literară* sunt aduse în atenția următoarelor volume: *Studii românești. I. Fantamele nihilismului. Secretul doctorului Eliade* de Ioan Petru Culianu (Ed. Nemira, București, 2000; recenzent: Ioana Bot); *Muncile lui*

Don Quijote de Dora Pavel (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000; recenzent: Ruxandra Cesereanu); *Podul* de Ioan Es. Pop (Ed. Cartea Românească, București, 2000; recenzent: Ruxandra Cesereanu); *Noaptea iugoslavă* de Ion Drăgănoiu (Ed. Eminescu, București, 2001; recenzent: Ruxandra Cesereanu); *Ziua cenușii* de Horia Bădescu (Ed. Eminescu, București, 2000; recenzent: Ruxandra Cesereanu); *Pornind de la zero* de Cassian Maria Spiridon (Ed. Cartea Românească, București, 2000; recenzent: Ruxandra Cesereanu); *Acum biografia de-atunci* de Denisa Comănescu (Ed. Eminescu, București, 2000; recenzent: Ruxandra Cesereanu); *Arta înfocării* de Mariana Bojan (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2001; recenzent: Ruxandra Cesereanu); *La apa Vavilonului* de Monica Lovinescu (Ed. Humanitas, București, 2001; recenzent: Doru Pop); *Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România* de Adrian Marino (Ed. Polirom, Iași, 2001; recenzent: Doru Pop); *Fără pereche* de Florin Șlapac (Ed. Univers, București, 2000; recenzent: Victor Cubleșan).

• [„Tomis”, nr. 6] Nicolae Havriliuc publică un minieseu intitulat *Mihai Eminescu și Nichita Stănescu*. ■ Geo Săvulescu este prezent cu partea a treia a articolului *Lucian Blaga – filozofia prin metafore*. ■ Rubrica intitulată *Colocvii* conține o minianchetă cu tema *Piața cărții și critica de întâmpinare*, la care participă Dan Mănucă, Bujor Nedelcovici, Mihai Cimpoi, Nicolae Turtureanu, Dan Cristea, George Muntean și Gheorghe Mocuța. □ Dan Mănucă: „Critica de întâmpinare are în România o tradiție glorioasă, datorită preferinței noastre pentru câmpul cultural și literar francez, cultivat prin apariția unor talente de excepție. Călinescu, Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, Lovinescu etc. au creat o tradiție absolut remarcabilă, continuată după al doilea război mondial de Nicolae Manolescu și Eugen Simion, pentru a numi doar două personalități dintr-o generație strălucită de critici literari. Din păcate, după 1990 aceștia nu au mai intrat în «cărțile» literaturii de întâmpinare. Câmpul a rămas gol. Cineva afirmă că a rămas deocamdată pustiu, pentru că foarte greu se vor găsi alți Don Quijoti care să aibă timpul necesar, răbdarea și banii pentru a-și cumpăra cărți”. □ Bujor Nedelcovici: „În perioada 1945–1990 a existat o întreagă generație foarte valoroasă de critici literari, de foiletoniști, de critici jurnaliери, care a reușit cu brio să creeze un echilibru între producția de maculatură care se cerea atunci și adevărata artă literară. Alături de Nicolae Manolescu și de Eugen Simion, pot fi menționați: Lucian Raicu [...], Dana Dumitriu [...], Mircea Iorgulescu, Valeriu Cristea, Dan Cristea și mulți alții. Toți aceștia au avut rolul de a opri invazia non-valorilor, de a se opune «făcătorilor» de literatură. Ei au promovat valoarea în literatura română a perioadei istorice sus amintite. [...] În România, ce ne facem acum, când tinerii se îndreaptă din ce în ce mai rar spre această meserie, care este de fapt o asceză? [...] Trebuie să ai răbdare, tenacitate, dar și dorința de autoritate, pentru că un critic literar adevărat are o mare autoritate în materie”. □ Mihai Cimpoi: „Criticul de întâmpinare, astăzi, trebuie să-și facă meseria pe cont propriu. Dacă este cu adevărat un profesionist, înseamnă că avem de-a face cu un

eveniment deosebit! Dacă el se cufundă într-o zonă în care nu se aude nimeni cu nimeni, critica lui de întâmpinare este un eșec”. □ Nicolae Turtureanu: „Cred că în critica actuală de întâmpinare nu există un limbaj adecvat, care să-l atragă pe cititor. Cei mai mulți dintre criticii tineri nu au deocamdată acces la canoanele unei asemenea forme de critică, la forma ei foiletonistică. Într-o publicație, atunci când analizăm o carte de debut, nu cred că ar trebui să folosim toate tehnicile și toate rafinamentele de comentariu pe care le presupune un studiu publicat într-o revistă de specialitate”. □ Dan Cristea: „La ora actuală, în România există puțini oameni capabili să facă o veritabilă critică de întâmpinare, și probabil încă și mai puțini dispuși să se înhame la o asemenea muncă, în condițiile existente. Dacă literatura de bună calitate, cartea de valoare nu ajunge la cititor, acest fapt se datorează în bună măsură completei ignorări de către televiziune a producției editoriale, a scriitorilor”. ■ *La Cronica literară*, Nicolae Rotund prezintă volumul lui Marian Papahagi *Rațiuni de a fi* (Ed. Atlas, 1999). Carte de interviuri, lucrarea pune în lumină, scrie N. Rotund, consecvența opiniilor și judecăților critice ale profesorului clujean: „Opiniile criticului nu sunt de conjunctură, și în afirmațiile făcute înainte de '89, și în acelea de după acest moment, nu există diferențe fundamentale, ci doar nuanțe. Este acea judecată echilibrată care l-a ferit de excese. [...] Afirmațiile din interviuri se regăsesc în opera sa critică, dovadă a unei structuri puternice, consolidate, neechivoce”. ■ *La Cărți și semnificații* este semnalată, de către Gheorghe Dobre, Victor Sterom, Marina Cap-Bun și Mădălin Roșioru, apariția volumelor: *Marea tăcere* de Șerban Codrin (Ed. Star Tipp, Slobozia, 2001), *Obiecte de frig* de Vintilă Fintîș (Ed. Regală, București, 2000), *Paradigma eminesciană* de Marin Mincu (Ed. Pontica, Constanța, 2000), *Cartograful puterii* de Gabriel Chifu (Ed. Cartea Românească, București, 2000). ■ Maria-Luiza Cristescu publică proză scurtă. ■ Ioan Țepelea, Mariana Filimon și Ion Faier tipăresc poezii. ■ Victor Corcheș îl omagiază pe Grigore Sălceanu cu prilejul împlinirii a o sută de ani de la naștere.

● **[„Viața Românească”, nr. 5–6]** Secțiunile dedicate poeziei conțin poeme semnate de Ștefan Aug. Doinaș (*Poetul vagabond*), Nicolae Dabija (*Sclavia, Dans, Fiara, O fată la 18 ani, Invers, Ierusalim, Sunt singur, Toamnă devreme, Inscripție, Tăceri asurzitoare, Nu credeam..., Tratat despre îmblânzirea lupilor, Urmele lui Dumnezeu*), Petre Got (*Asemeni unei ciocârlii, Cântecul, Pentru moment, Arhetip, Lamento, Semnal, Eo ipso, Alt orizont, Hotărâște, te rog, îngere, Ochiul privighetorii*), Horia Bădescu (*Abatoarele tăcerii*), Magda Cârneci (*Imago mundi, Experiența bujorilor, Într-o zi se va produce un salt*), Marcel Lucaciu (*Poem, Scrisori către Isolda, Talcioac*), Constantin Virgil Bănescu (*kartari (voi alunga moartea), svapna (floarea cu o singură petală), svapna (prefacerea), kartari (când nu e ea), kartari (noi săraci, săraci de noi)*). ■ Secțiunile dedicate prozei cuprind un fragment din romanul *Falca lui Cain* de D.R. Popescu, pagini memorialistice de Marin Mincu, un fragment din romanul *Ochiul dragonului* de Ion Moise, pagini de jurnal de Traian Chelariu. ■ Revista îi dedică o rubrică

specială lui Lucian Blaga, cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la moarte. Sunt prezenți cu comentarii critice și eseuri Nicolae Balotă, George Gană, Nicolae Breban, Constantin Ciopraga, Ana Blandiana, Mihai Cimpoi, Cornel Munteanu.

□ În eseu intitulat *Tao*, Nicolae Balotă rememorează atmosfera sacerdotală și emoțiile elevate pe care le induceau prezența lui Lucian Blaga, poetul apărându-le discipolilor săi nu ca un mistic, ci ca un mag: „Blaga nu era un *văzător*. Egal depărtat de Dionysos și de Christos, el era cu totul incapabil de orice extază mistică. Magie, da. Filosoful misterului exercita asupra mea o magie care ne vrăjea pe toți cei din Cercul literar sibian, prin simpla, tăcuta sa prezență, bună conducătoare de tainice efluvii. În seminarul său abia rostea, printre buzele strânse, cele câteva cuvinte de o banalitate oraculară, și noi discipolii excitați de prezența magului ne avântam în speculații. Prezența sa iradia putere. Era Magus. Cred azi că magia lui Blaga cenzura într-însul orice propensiune mistică. Acel *daimonion*, pe care-l cultiva în sinea lui, îl mima sigur pe Dumnezeu. Natura sa comunica însă cu puterile *de jos*, respingea cu oroare transcendențele. [...] Absența înclinației mistice era la el totală, monstruoasă prin lipsă stranie, pentru cineva care în tinerețe l-a vizitat fie și numai în trecere pe Nietzsche, teama sa, fuga de orice *mania*, apolinia înă ori dioniziacă. Nimic mai străin de el decât Sibila din formula heraclitiană, cu gura ei delirantă care proferează, prin divinitate, cuvinte... Egal depărtat de rădăcina elină ca și de cea iudeo-creștină, proiectându-se într-o lume ca un sat magic, Lucian Blaga visa împresurat de larmă în furiile istoriei, un refugiu într-o preistorie paradiziacă, animistă, dinainte de zei și de Dumnezeu”.

□ George Gană subliniază însemnătatea fundamentală a operei lui Blaga pentru literatura și cultura românească: „La patru decenii de la dispariția scriitorului, spiritul lui, atât de preocupat de destinul operei sale, în care a crezut tot timpul și de care a fost atât de neliniștit în ultimul deceniu și jumătate de viață, poate fi, cred, mulțumit. Cărțile scriitorului [...], toate cărțile lui au redevenit accesibile și au mulți cititori, judecând după edițiile tipărite în acest interval. Centenarul nașterii lui a fost serbat la nivel național. Memoria scriitorului și interesul pentru opera lui sunt întreținute de numeroase cărți, studii, articole, care compun o bibliografie bogată, sporită mereu. [...] Scriitorul a reintrat definitiv în conștiința culturală românească. Opera lui este una dintre valorile fundamentale ale acesteia”.

□ Scriind despre *Luntrea lui Charon*, Nicolae Breban afirmă că este o capodoperă: „Repet – și-mi cântăresc cu toată gravitatea cuvintele! – în cazul acestei cărți, a acestui roman, ne aflăm în fața unei capodopere. Este o construcție pe trei nivele, un fel de colaj de stiluri, cum o face și Kundera – atât de admirat la noi! – dar și postmodernității, care, se pare, se citesc numai pe ei: e vorba de un jurnal al unui intelectual fugit din Clujul și apoi din Sibiu aflat în vâltorile războiului și ale trunchierii României, un alt jurnal, cel al actualității imediate, politice, sociale și războinice și – un al treilea nivel, cel mai dens – e vorba de un roman «de dragoste», un roman al senzualității dus până la extrema sa finalitate, adică în fantastic și demonic, un roman scris în cea mai corectă și inspirată clasicitate germană, în

care caligrafia netă tipologică se îmbină cu amoralitatea și «visarea păgână», rare, extrem de rare în exercițiile epice și naturaliste românești”. □ Constatin Ciopraga se oprește asupra capodoperei dramaturgice a lui Lucian Blaga, *Meșterul Manole*: „Văzut în contextul creației polifonice a lui Blaga, *Meșterul Manole*, teatru poetic în nota unor Claudel și Giraudoux, și în egală măsură teatru de idei, se constituie discret într-o mitologie personală sintetizatoare, mai plastic spus într-un *credo* artistic. Mai vechilor interpretări despre această cea mai importantă piesă – capodopera sa – li se suprapune la Blaga o viziune subliniat particulară, lăsând în urmă locurile comune. În două cuvinte, Manole devine un posedat, un halucinat, o emblemă complexuală a demoniului”. □ Ana Blandiana vorbește despre „locul prim” ocupat de Lucian Blaga în formarea spirituală a generației sale: „Locul prim pe care Blaga l-a ocupat în admirația noastră are, dincolo de poezie, explicații morale și ținând de o anumită nevoie de solidarizare și de rezistență travestită literar. Interzis în perioada postbelică, Lucian Blaga – atât de puțin cunoscut ca om, prin urmare misterios – și-a păstrat în ochii noștri oboșiți de imagini fără acoperire și de franze transcrise la infinit, demnitatea cuvântului și a tăcerii. Neauzit, Blaga a fost pentru noi profesor al vorbirii și, citit în secret, maestru al literaturii”. □ În viziunea lui Mihai Cimpoi, creația lui Blaga are o „natură orizontică”: „Lucian Blaga va prefera constant *cerului platonician* rigid, cenușiu, perfect, *orizontul* în care Ideea nu încremenește în determinat, ci se înmlădie pe o undă a închiderii/ deschiderii. În cadrul orizontului se manifestă o spațio-temporalitate foarte elastică, prin care eul depășește tărâmul concretului și accede la mister și – prin urmare – la creație. [...] Conștientul și inconștientul se întâlnesc și se interfluentează organic, constituind cosmosul stilistic. Creația, cultura sunt, în viziunea lui Blaga, de natură orizontică”. ■ La rubrica *Anul Brâncuși* participă cu eseuri Emil Manu (*Brâncuși reformatorul*), Caius Traian Dragomir (*Dacă jaguarul meu avea o pană*) și Radu Ionescu (*Brâncuși și țara lui*). ■ Ion Bălu analizează creația lui Ioan Alexandru, subliniind modernitatea tehnicii poetice a scriitorului: „Modernitatea tehnicii poetice este reliefată de prezența unui vocabular asemănător, în asprime, cu materia înfățișată. Formele și aspectele infinite ale existenței nu pot fi relevate prin prozodia clasică și limbajul tradițional. Poetul utilizează asociații inedite, o sintaxă personalizată, își construiește cu atenție câmpurile lexicale, cântărește semnificația substantivelor și a grupurilor verbale, drămuiește adjectivele. Meditația asupra limbajului rămâne obligația preliminară a unei personalități poetice pentru că lirica nu trăiește decât prin continua înnoire a expresiei lingvistice”. ■ Sub titlul *Arca magistrului orfic*, Cassian Maria Spiridon scrie despre poezia lui Mihai Ursachi: „Poemele sale sunt savante broderii poetice, încărcate de subtil rafinate ziceri abstracte, ce nu de puține ori dau senzația unei mașinării perfecte, a unui perpetuum mobile ce funcționează impecabil, dar fără a mișca nimic din loc, o continuă mișcare în gol, iluzionând doar aparența poeziei, astfel din goluri născând tot poezie”. ■ Mircea Anghelescu aduce în atenție apariția dicționarului literar al lui George Vulturescu intitulat

Cultură și literatură în ținuturile Sătmăruului. Dicționar 1700–2000 (Ed. Muzeul Sătmărean, Satu Mare, 2000): „Dicționarul poetului George Vulturescu este făcut cu o dragoste pentru subiect și cu o cunoaștere a lui care sunt evidente; informația sa provine din surse directe și este, cum e și normal, mai bogată decât aceea care ne stă la îndemână în lucrări de sinteză. Dicționarul înregistrează autori, în general scriitori, dar și oameni de cultură din domeniul umanist (autori didactici, ziariști, preoți ș.a.), și nu doar de limbă română, ci de diverse expresii lingvistice, cum se întâmplă într-o zonă amestecată; maghiari, ucrainenii și chiar... un irakian, stabilit la Satu Mare, autor de traduceri din poezia românească și, în cele din urmă, poet de limbă română el însuși”. ■ *La Restituiri*, Marin Diaconu se oprește asupra lui Paul Sterian, în calitatea acestuia de sociolog: „Paul Sterian a fost adus către sociologie de bunul său prieten de-o viață Mircea Vulcănescu. Fără a face din sociologie o profesie, Paul Sterian a participat la campania monografică din 1929, a realizat primul film sociologic românesc, a susținut un doctorat în filosofie (cu Dimitrie Gusti), a colaborat la *Enciclopedia României* și la revista «Sociologia românească»; în anii treizeci a publicat o suită de articole de sociologie economică, iar la sfârșitul deceniului al șaptelea a participat la câteva campanii sociologice”. ■ Rubrica *Documente* conține scrisori din arhiva Anton Dumitriu. ■ *La Comentarii critice*, Gheorghe Grigurcu scrie despre volumul-selecție din *Temele Lui Nicolae Manolescu* (Ed. Universală, București, 2000). Personalitatea critică a lui Nicolae Manolescu, apreciază Grigurcu, este una fundamental raționalistă: „Structura lui Nicolae Manolescu este una raționalistă, *id est* de receptor și producător de idei. E și în această privință un maioreșcian sadea. Un G. Călinescu sau un I. Negoieșcu au avut o natură (predominantă) sensibilă și fantastă, născătoare de roman și poezie inclusiv în sfera criticii. E. Lovinescu a fost și el romancier și memorialist. Cu toate că fin exeget al lirismului, cu fraza impregnată de culorile, muzica, miresmele imanente ale acestuia, și nu o dată evocator suculent al unor amintiri din copilărie și junețe, autorul *Temelor* vedește o personalitate axată pe rațiune, aceasta devenind instrumentul său principal de valorizare estetică”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Octavian Soviany recenzează volumul de eseuri critice al lui Ștefan Aug. Doinaș *Scriitori români* (Ed. Eminescu, București, 2000). Eseul despre Lucian Blaga, spune Soviany, impresionează prin noutatea metodologiei: „Noutatea excelentului eseu al lui Ștefan Aug. Doinaș va fi, prin urmare, înainte de toate, de ordin metodologic. Autorul aplică asupra operei blagiene o schemă a «creșterilor organice», incluzând «nașterea», «creșterea» (căutarea) și «rodirea» (realizarea), a cărei cheie de boltă o constituie «fenomenul originar». Aici se găsește – din perspectiva comentatorului – metoda de creație a lui Blaga, care a înțeles – încă din tinerețe – aplicabilitatea acestei idei goetheene în domeniul activităților culturale, legate de «fizica calităților»”. ■ Ion Pop scrie, sub titlul *În spațiul poeziei*, despre cele două volume ale lui Gheorghe Grigurcu *Poezie română contemporană* (Ed. Revistei „Convorbiri literare”, Iași, 2000). Asemenea lui E. Lovinescu, explică Ion Pop, Gheorghe Grigurcu este convins

că fenomenul poetic nu poate fi înțeles decât prin urmărirea neobosită a manifestărilor contemporane ale acestuia: „Ca și odinioară E. Lovinescu, criticul pare convins că viața adevărată a literaturii nu poate fi surprinsă decât în mișcarea desfășurată sub ochiul unui contemporan, participant la construcția ei, asumându-i interogațiile, căutările, evaluându-i performanțele sau eșecurile. Critică, așadar, prin excelență de întâmpinare [...], angajată în dinamica actualității, curioasă de metamorfoze și evoluții, căutând cu pasiune posibilele surprize, ineditul și prospețimea unor voci încă mascate de «corul» în care se exersează, și încercând să descifreze prin ele schimbări semnificative de peisaj, semnale de reconfigurare a ansamblului creației”.

IULIE

3 iulie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 574]** La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache scrie despre volumul lui Simion Ajarescu *Eminescu versus Eminescu. Antipoeme* (Ed. pentru Literatură și Artă „Geneze”, Galați, 2001), carte „neobișnuită” – spune el – prin faptul că transformă exagerările de toate felurile (semantice, formale, etc.) în normalitate. ■ Teodor Vârgolici își continuă incursiunea în istoria Societății Scriitorilor Români. ■ Angela Marinescu publică pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 71]** Rubrica *Informații* anunță lansarea unei noi colecții de carte la Editura Dacia din Cluj-Napoca: intitulată „Mundus imaginis” și coordonată de Corin Braga, „colecția își propune să reconstituie profilul sistematic al unor viziuni artistice și religioase despre lume în câteva serii de studii academice despre teoria și practica imaginii: «Antropologia imaginarului», «Arhetipologie generală», «Teoria imaginii», «Viziuni șamanice», «Religia greacă și cultele de mistere», «Gnoză și hermetism», «Disciplinele oculte ale Renașterii»”. □ La aceeași rubrică, Octavian Paler este omagiat cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani. ■ Sub titlul *Cultura română pe Internet*, rubrica *În dezbatere* conține opinii și analize cu privire la impactului Internetului asupra fenomenului cultural autohton. □ Ovidiu Drăghia face o panoramă a site-urilor culturale din România, începând cu cele de cultură generală, unde remarcă romanianliterature.com, care conține un index cu scriitori români (Ion Creangă, Mihai Eminescu, Nichita Stănescu etc.) și care permite navigarea prin secțiunile „Opera”, „Părerii critice”, „Fragmente” și „Bibliografie”. Din păcate, spune Drăghia, informația literară aferentă este relativ săracă. Ceva mai complex este site-ul biblioteca.euroweb.ro, structurat în „Volume virtuale”, „Autori”, „Dicționar on-line” (al scriitorilor români contemporani). Ultima secțiune oferă o biografie a scriitorilor indexați

și, în unele cazuri, selecții de texte. Dintre site-urile editurilor, sunt evidențiate polirom.ro, nemira.ro, all.ro (care publică și fragmente din cărțile electronice disponibile) și humanitas.ro. Bibliotecile clasice (BCU, BAR, Biblioteca Națională) au pagini web care permit consultarea fondului de carte. Cel mai bun site din această categorie, scrie Drăghia, este cel al Bibliotecii Academiei Române, remarcat pentru secțiunea „Colecții” („Manuscrise”, „Grafică”, „Numismatică”, „Hărți”). Cât privește revistele literare, „Internet-ul este locul unde apar cele mai multe reviste de cultură (cred că mai numeroase decât cele pe hârtie, dintr-un motiv ușor explicabil: publicațiile tipărite apar, cu unele excepții, și în format electronic, iar lor li se adaugă revistele care apar exclusiv pe net). «România literară» are un site complex (romlit.ro), dar greu de utilizat, în absența unui motor de căutare inclus, care să faciliteze găsirea unui articol sau a unui autor”. În concluzie, spune autorul, în România „piața culturală web” este încă la început, nereușind încă să o concureze pe cea materială. □ Remus Cernea argumentează ideea superiorității Internetului ca mediu cultural: „Internet-ul este un mediu mai bun decât celelalte medii existente până acum. [...] Spun asta deoarece Internet-ul înglobează avantajele tuturor celorlalte mijloace de transmitere a informației care l-au precedat”. Astfel, scrie Cernea, în privința editării de carte „schimbările la care asistăm astăzi, dar care vor deveni mai clare în următorii ani, vor aduce cu ele o creștere semnificativă a ponderii cărții electronice față de cartea tradițională. [...] Un prim argument este acela că pur și simplu editarea unei cărți în format electronic costă mult mai puțin (de zeci sau chiar sute de ori) decât editarea unei cărți în format tradițional, pe hârtie”. În plus, avantajele cărților electronice sunt atât de ordin social, cât și de ordin științific propriu-zis: „...publicul potențial este mult mai mare și de pe toate continentele, cărțile gratuite de pe Internet sunt accesibile unui număr mai mare de persoane, timpul care trece de la terminarea unui manuscris până la publicarea lui se poate reduce foarte mult, eventualele greșeli de «tipar» în cazul e-cărții pot fi imediat și ușor remediate”. ■ La rubrica *Structuri în mișcare*, Ion Bogdan Lefter publică ultima parte, concluzivă, a articolului *Literatura supravegheată*. Prezența Securității comuniste în viața literară românească de dinainte de 1989, afirmă criticul, este o certitudine: „Știm cu certitudine că Securitatea a acordat o atenție specială lumii literare și celei culturale în genere, într-un cuvânt: «intelighenției». Și pe bună «dreptate»: fiindcă la mijlocul anilor '60, după «dezghețul» post-stalinist, adierea de libertate care s-a simțit în societatea românească, la fel ca în întreg «lagărul» socialist, a stimulat independența de gândire și de creație, permițând constituirea unei contraculturi care a reînnotat legăturile cu epoca pre-comunistă. A apărut astfel o elită greu controlabilă, mobilă, adeseori imprevizibilă, uneori boemă, orgolioasă, năbădăioasă, cu instincte individualiste duse până la egolatrie, însetată de notorietate, amatoare de gesturi spectaculare, reactivă peste măsură în unele situații, în rest bârfitoare și colportoare, de asemenea cosmopolită, conectată la evoluțiile Occidentului și înclinată să le «importe». Prin urmare, regimul a elaborat diverse

forme de „monitorizare” a scriitorilor, „de la cele în aparență benigne, de genul omniprezenței difuze, până la operațiunile violente declanșate [...] în cazurile extreme, când protestatarilor prea «vocali» a trebuit să li se pună pumnul în gură. Însă regula generală a comportamentului agresiv de după 1947 ieșise din actualitate. Etapa istorică era alta”. Cât despre prelungirile Securității după 1989, spune Lefter, acestea sunt încă neclare: „Nu încapе îndoială că reflexele vechi s-au păstrat o vreme. Le mai putem sesiza uneori și astăzi, la peste 11 ani de la prăbușirea regimului care le-a instituit. Dar rolul real, efectiv al oculte instituții în lumea literară/ culturală/ intelectuală românească s-a încheiat pe 22 decembrie 1989”. În final, autorul relatează câteva experiențe personale legate de subiect, dintre care sunt de reținut cele de la Cenaclul de Luni al lui Nicolae Manolescu și cea de la Cenaclul Junimea condus de Ovid S. Crohmălniceanu: „La scurtă vreme după ce începusem să frecventez Cenaclul de Luni, în 1979, pe când mă împrietenisem cu unii-alții de pe-acolo (majoritatea studenți sau absolvenți de Română, alții de la Filozofie sau Drept, mai nimeni de la Limbi străine), am fost uimit când Romulus Brâncoveanu (poet și eseist, astăzi profesor la Filozofie) mi-a spus că a fost interogată de un securist despre Cenaclu și că respectivul a întrebat și despre mine. Abia atunci mi-am dat seama că eram supravegheați. Participa prea multă lume pentru ca să ne putem da seama cine «turna», dar e sigur că atmosfera nonșalantă de tinerețe nonconformistă deranja. [...] După 1983, am frecventat sistematic Cenaclul Junimea condus de Ovid S. Crohmălniceanu. Venea mult mai puțină lume. Pășit încă din epoca proletcultistă, Croh avea grijă și intervenea în comentariile de cenaclu atunci când observațiile sau ironiile luau o turnură «periculoasă». Știa că e imposibil ca Securitatea să nu-și fi infiltrat «turnătorii»”. ■ Rubrica *Literatură* salută, sub semnătura Victoriei Luță, reeditările, revizuite și adăugite, a trei importante cărți ale lui Ion Ianoși: *Tolstoi. Romanul unei drame* (Ed. Teora, București, 1998), *Dostoievski. Tragedia subteranei și Dostoievski și Tolstoi. Poveste cu doi necunoscuți* (Ed. Teora, București, 2000): „Fenomen singular și, pare-se, specific românesc, conul de umbră în care a intrat la noi literatura rusă după 1989 tinde să se înscrie deja pe lista eternelor noastre defazări, întârzieri și desincronizări. [...] În penuria din domeniu mai apar, în cel mai fericit caz, volume de restrâns uz universitar, când nu hiperspecializate, atunci academic-indigeste sau de-a dreptul rizibile ca metodă și lipsite de anvergură [...]. În acest peisaj trist, marcat de sărăcie, dezinteres și abandonuri, se întâmplă să se reediteze câteva dintre volumele Profesorului Ion Ianoși: titluri de referință în domeniu, iar, pentru unii, adevărate cărți de căpătâi, a căror vedere și recitare reprezintă daruri pe cât de nesperate, pe atât de fericite”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Adrian Marino recenzează volumul lui Mircea Anghelescu *Cămașa lui Nessus* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Remarcând faptul că „o istorie a exilului cultural românesc încă lipsește”, Marino subliniază meritul autorului de fi pus în lumină cele „trei idei esențiale” care trebuie să stea la baza unei astfel de istorii: „Mai întâi este adevărat că descoperirea «Europei» constituie

un puternic reper cultural și un mare model de civilizație. Doar că ideea a circulat la noi și înainte de Dinicu Golescu, încă din secolul 18, în toate Țările Românești. «Europa» a fost invocată, ca o instanță supremă, în toate domeniile de activitate și, fapt și mai important, ca justificare a existenței noastre politice și de progres general, în cadrul unui spațiu geopolitic în care ne simțeam pe deplin, organic și spontan integrați». A doua idee este „depășirea idealizării”: „În al doilea rând, după 1848, începe să intervină și un anume corectiv. Apar și primele distanțări de «Europa», respectiv de Franța și de Paris. O evaluare tot mai lucidă a omului și politicii franceze, prin depășirea idealizării, fie naiv-sincere, fie politic-calculate. Mai totdeauna exprimate bombastic”. Iar cea de-a treia, enunțată de Mircea Eliade în 1948 și readusă în actualitate de autorul *Cămășii lui Nessus*, este „viziunea ecumenică a lumii și istoriei”: „...poate ideea cea mai fecundă a exilului cultural a fost anunțată, încă din 1948, de Mircea Eliade, în publicația «Luceafărul», azi uitată. Din suferința și lucrarea diasporei va trebui să se deslușească o viziune «ecumenică a lumii și istoriei». Concepție pe care Mircea Anghelescu o aprobă. În mod fericit, ea «va unifica totodată și cele două curente tradiționale ale culturii românești, cel universalist și cel autohtonist»”. ■ Sub titlul *Înșerași virusați ... și un „eșec” excepțional*, Paul Cernat prezintă volumul Alinei Nelega *Ultim@ vrajitoare* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001). Roman „alternativ” al apocalipsei cibernetice postmoderne – apreciază Cernat – cartea Alinei Nelega este unică în peisajul literar contemporan prin aceea că ilustrează revoluția tehnologic-informațională printr-o scriitură „cyber-feminină”. Pe de altă parte însă, efortul autoarei de a închea un roman în adevăratul sens al cuvântului se dovedește un „eșec excepțional”: „În ciuda faptului că posedă numeroase atuuri de invidiat, *ultim@ vrajitoare* e un eșec. Un eșec din acelea care te pun pe gânduri, mai ceva decât reușitele. Luat la bani mărunți, volumul are atuuri care ar trebui să-i facă să plesnească de invidie pe mulți prozatori hârșiți: verva și virtuozitatea scriiturii sunt de-a dreptul debordante, profesionalismul scriiturii e în afară de orice discuție. Includerea ca motto-uri a unor versuri de Laurie Anderson, o excelentă muziciană experimentală, artistă contemporană «situaționistă» și, în anii '90, cybergirl, este și ea elocventă în privința intențiilor și mizelor autoarei. Am putea spune că Alina Nelega are prea multe calități, e prea inteligentă, dovedește prea mult curaj și prea mult talent – din păcate toate aceste însușiri sunt nefericit administrate, prea «generos», grăbit și logoreic risipite. Găsim de toate aici: toate tipurile de text, șarjate și improvizate, trăznăi imaginative, satiră socială și complexități uluitoare, eseu, meditații (anti)metafizice, corespondență de tot felul. Dar, vorba cuiva, romanul nu iese nici mort. Asta e”. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârsteian îl are invitat pe Florin Iaru. Remarcat la început, după spusele sale, de Nicolae Manolescu și Laurențiu Ulici, Florin Iaru precizează că a debutat de două ori: „În 1977 am debutat în «România literară». Mai avusesem, înainte, un debut în proză, în 1970. Era vorba de o proză micuță, de vreo douăzeci de rânduri. O povestioară care se numea *Broasca*”. Întrebat cu privire la rolul său

în Cenaclul de Luni, scriitorul își afirmă preocuparea constantă pentru „tehnica discursului”: „Împreună cu prietenii mei, aveam foarte multe discuții, în afara cenaclului, la Capșa sau la barul Arhitecturii, unde stăteam cu orele și disecam tot. Și, vorbind foarte mult, am ajuns să fim stăpâni pe termeni, pe discursurile noastre. Discutam despre tehnici ale poemului și așa ajungeam și la tehnici ale discursului. Cum începe un poem, care este lovitura cea mai puternică pe care trebuie să o dai în text, unde este zona de neclaritate pe care trebuie să o creezi și cât trebuie să dureze și unde vei ajunge în final. Final deschis, final închis, în doi peri, în coadă de pește.” Spre deosebire de perioada de dinainte de 1989, spune Iaru, astăzi nu mai avem discurs critic, iar grupurile literare sunt lipsite de anvergură: „Acum nu mai există discurs critic. El este, de cele mai multe ori, un discurs de întâmpinare mediu, liniștit, fără mari accente sistematice. Iar prestigiul cultural nu mai există nici el. Grupurile nu mai au amploare și nici greutate. Ideea e doar să fiu cel mai tare în cartierul meu și nimic mai mult”. În consecință, literatura de după Revoluție, asemenea întregii lumi românești – susține scriitorul – a evoluat în rău: „Nu te poți, de exemplu, aștepta la o mare proză. Deși, în general, în perioadele de criză istorică apar mari prozatori. E valabil pentru Germania de după primul război mondial, pentru America. La noi nu s-a întâmplat asta. Sunt oameni care numai asta fac, se ocupă cu scrisul. Dar degeaba”. Scriitorii contemporani, precizează Iaru, fac greșeala de a urma modelul optzecist, care s-a epuizat în 1989: „Părerea mea e că fac greșeala că merg pe un model care s-a terminat o dată cu 1989, modelul optzecist. Toată lumea consideră că ăla a fost un stil bun și acum trebuie perfecționat. Dar acest model nu era de-sine-stătător, era determinat de un context. El exista în funcție de presiunile la care eram supuși. Nu eram oameni liberi și reacționez în bună măsură la ceva exterior. Nu cred că un model ca al nostru ar fi putut să apară într-o lume liberă. Părerea mea e că un stil nu poate fi perfecționat: el este genuin și moare. Generația optzeci a ajuns să apară în foarte multe reviste ca îndreptar «ortoepic» pentru generațiile următoare. [...] Mai rău de atât nu se poate. În 1989 s-a terminat cu optzecismul. Iar autorii, trăind mai departe, sunt datori să inventeze ceva nou”. ■ William Totok anunță că Dieter Schlesak a fost distins cu Premiul literar „Schiller”, acordat de Fundația Schiller de la Weimar, pentru întreaga operă literară. ■ La *Recenzii*, Lucia Simona Bumbu aduce în atenția apariția volumului Aurei Christi *Labirintul exilului* (Ed. Crater, București, 2000), „carte de eseuri [...] pe marginea operei unor poeți români și ruși”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Dan Gulea prezintă cartea lui Z. Ornea *Polifonii (cronică literară)* (Ed. Polirom, Iași, 2001). Adunând articolele publicate de autor în „România literară”, cartea lui Z. Ornea – apreciază Gulea – are merite istoriografice incontestabile: „Un loc aparte îl ocupă secțiunea de «Memorialistică», unde cronicarul analizează o întreagă literatură a dezvăluirilor, predilecția sa fiind reconstituirea unei epoci, așa cum a făcut-o și în principalele sale cărți [...] De altminteri, încadrarea personajului său (pentru că Zigu Ornea este irezistibil astras de portretistică) e o secțiune preeminentă în ansamblul unei cronici. [...] Fie că

este vorba de Iorga, Arghezi, Henri Berthelot, Enescu ori mai puțin cunoscuții de publicul larg Ioan Hudiță (secretarul PNT la 1945), Henriette Yvonne Stahl sau naționalistul xenofob de la 1910 A.C. Popovici, Zigu Ornea prezintă de fiecare dată repere din viața caracterului său”. □ Marius Chivu scrie despre volumul lui Pavel Țugui *Tinerețea lui Petru Dumitriu* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Cartea este un eșec, consideră recenzentul, autorul nefăcând altceva decât să polemizeze cu afirmații ale lui Petru Dumitriu făcute în cartea-interviu cu Eugen Simion: „Pavel Țugui nu reușește cu nici un chip să găsească tonul potrivit unei asemenea scrieri, cititorul având reale șanse să se simtă, pe alocuri, deranjat, chiar stânjenit, de impertinența unor comentarii, autorul fiind preocupat aproape exclusiv să polemizeze cu unele declarații ale scriitorului din interviul acordat în 1994 lui Eugen Simion”. □ Nici volumul de corespondență dintre Lucian Blaga și Domnița Gherghinescu-Vania, intitulat *Domnița nebănuitelor trepte* (Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 1995) – spune Bianca Burța în recenzia sa – nu se ridică la calitatea de document literar autentic: „...e greu de spus în ce măsură epistolarul Blaga-Domnița Gherghinescu-Vania constituie un document literar. Avem de-a face, mai degrabă, cu un «document» sufletesc, cu o comunicare – în mod esențial simpatetică, despre care, în fond, nu se pot spune multe lucruri”.

● [„22”, nr. 27] Pagina de *Actualitate culturală* publică intervențiile lui Sorin Lavric și Alex. Ștefănescu, precum și pe aceea a autoarei, de la lansarea volumului Alinei Mungiu-Pippdi *Ultima cruciadă* (Ed. Humanitas, București, 2001). □ Alex. Ștefănescu: „Cartea are un patos care nu devine patetism retoric și se transformă într-o putere de a-l captiva pe cititor. Simți că nu sunt vorbe goale, ci autoarea spune ceva dramatic, de o mare gravitate și din cauza aceasta lectura devine într-adevăr captivantă”.

4 iulie

● [„Luceafărul”, nr. 26] În partea a opta a eseului *Literatura feminină de azi. Trei ipostaze ale generației '90*, Radu Voinescu descrie latura „exhibiționistă” a literaturii scriitoarelor, de la „valorizarea estetică” a pornografiei în proza Rodicăi Draghinescu, la tendința de „a șoca” din poezia Gabrielei Panaite sau a Alinei Durbacă, până la „contestarea condiției de normalitate” la Saviana Stănescu. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Viorel Mureșan *Lumina absentă* (Ed. Caiete Silvane, Sălaj, 2000). Poet „puțin mediatizat”, apreciază Soviany, calitatea cea mai mare a lui Viorel Mureșan este „inventivitatea imagistică”: „Împletind gustul pentru imaginarul suprarealist cu mitologiile textualiste, dar și cu gustul spiritului baroc pentru spectacular, cartea lui Viorel Mureșan îi aparține, neîndoiește unui spirit lipsit cu totul de prejudecăți, dar și unui poet ale cărui principale virtuți sunt inventivitatea imagistică și capacitatea de a crea conexiuni de imagini de o rară pregnanță, dar și de un remarcabil rafinament. Avem convingerea că despre poezia sa ar trebui să se scrie și să se vorbească mai mult”. ■ Ion Chichere tipărește poezii. ■ Loredana

Drăgolici și Livia Dinulescu publică proză. ■ Marin Micu scrie despre volumul lui Marin Sorescu *Încoronare* (Fundăția „Marin Sorescu”, Craiova, 2000). „Poet mare”, al cărui stil parodic s-a transformat într-un adevărat curent liric – afirmă Marin Micu – Marin Sorescu va ocupa întotdeauna unul dintre primele locuri în literatura română postbelică: „Marin Sorescu este un mare poet. El a fost omologat aproape simultan cu începerea carierei lui poetice drept inauguratorul discursului parodic, model antiliric ce s-a canonizat repede, devenind un traiect important al perioadei postbelice și creând o școală întreagă de sensibilitate și scriitură. Sorescianismul – cum am mai spus – s-a transformat într-un curent poetic viu, cu emuli și mimetici, deși optzeciștii nu vor să recunoască un precursor în canonul impus de către marele bulzeștean. Cu toate că poetul își prevede singur o «glorie târzie și postumă» [...], asistăm surprinși la un proces invers de receptare. De foarte timpuriu, abia debutat, Marin Sorescu s-a bucurat de un mare succes, atât în țară cât și în străinătate, poeziile și piesele sale fiind traduse în cele mai multe limbi, iar poetul fiind invitat la cele mai cunoscute întâlniri internaționale, pe toate continentele, unde a fost receptat ca o personalitate puternică a celei de-a doua jumătăți a secolului al XX-lea. Efectiv, nici un alt poet român în viață nu s-a mai bucurat de o asemenea recunoaștere pe mapamond, după toate semnalele absolut meritate. Se pare că această faimă universală a poetului, considerat și de către străini un posibil laureat al premiului Nobel, cât și capacitatea sa de a penetra toate spațiile, i-au adus, prin reful, o reacție surdă de respingere din partea contemporanilor, manifestată mai pronunțat după moartea acestuia. Dacă în postumitate «gloria» poetului scade în loc să crească, nu se poate trage deloc concluzia că valoarea operei sale ar fi fost exagerată și nici că autenticitatea discursului sorescian ar putea fi pusă la îndoială în baza unor motive aleatorii. În fond, cred că e vorba de o «revizuire» negativă, dictată mai ales de o conjunctură tranzitivă; imediat ce va trece valul contestatar și se va reveni la o atitudine neresentimentară, sunt convins că textele de rezistență vor fi apreciate din nou la justa lor valoare. Oricum, paradigma Sorescu își va întări în timp recunoașterea și-și va explicita importanța axiologică”. ■ Costel Stancu tipărește poeme. ■ Bujor Nedelcovici este prezent cu pagini de jurnal. ■ La rubrica *Lecturi*, Simion Bărbulescu aduce în atenție apariția volumului lui Vasile Ioan Ciutacu *Descântece pentru viață și moarte* (Ed. Premier, Ploiești, 2000). ■ Maria Luiza Cristescu publică proză eseistică.

● **[„România literară”, nr. 26]** Editorialul lui Nicolae Manolescu este dedicat lui Sebastian Reichmann, cel care, după ce a debutat în România, a devenit poet de limbă franceză. Situația îi prilejuiește criticului observația că scriitorii români care scriu în altă limbă aparțin, și ei, literaturii noastre: „De obicei, criticii și istoricii literari români nu bagă în seamă poezia, proza, teatrul ori eseul scrise în alte limbi, cu precădere în franceză, de către scriitori români. Aceștia sunt numiți eufemistic scriitori francezi etc. de origine română. G. Călinescu nu acordă atenție lui Panait Istrati, tocmai fiindcă cea mai mare parte a operei lui a fost scrisă în

franceză. Părerea aproape unanimă este că teatrul lui Ionesco sau eseurile lui Cioran nu își găsesc locul în literatura română”. Mai mult, subliniază Manolescu, scriitorii avangardei literare europene sunt, în bună măsură, români, iar în secolul al XIX-lea unii dintre cei mai importanți autori români sunt bilingvi „în chip natural”: „Avangardismul european din anii ’20, apoi acela din anii ’40 ai secolului XX, ca să nu vorbim de cel exportat prin Ștefan Baciuc în America de Sud după jumătatea aceluiași secol, sunt în bună măsură operă românească. Tzara și Brâncuși au fost români. Ca și Ionesco. Fundoianu n-a avut nici o dificultate de a deveni Fondane, nici Voronca de a scrie în franceză. Dacă ne ducem cu un secol mai în trecut, remarcăm același lucru: pașoptiștii și postpașoptiștii au început prin a scrie în franceză, unii dintre ei folosind această limbă în corespondență și în jurnale intime până la bătrânețe. Pentru Ghica, Alecsandri, Heliade, Russo, Odobescu, Hasdeu nu a fost niciodată o problemă franceza. Erau bilingvi în chip natural. Maiorescu a scris și el în germană o parte a însemnărilor zilnice. Bilingvismul a funcționat atât la scriitori care se considerau pioneri ai literaturii naționale (Kogălniceanu, care recomanda în *Introducția* la «Dacia literară», să se scrie pe teme naționale, era el însuși bilingv), cât și la alții aparținând conștient maturității literaturii noastre”. ■ Alex. Ștefănescu salută apariția *Jurnalului* lui Mircea Cărtărescu, opinând că motivul pentru care autorul *Levantului* a început să fie „admonestat” de unii critici și scriitori autohtoni nu este altul decât invidia: „*Orbitor* este chiar orbitor, făcându-le pe numeroasele cârțițe ale literaturii să clipească dușmănos. Pentru ca acum Mircea Cărtărescu să adreseze, involuntar, mediocrilor o nouă provocare, publicând un *Jurnal* care este așa, de-a dreptul, fără strădania disperată de a părea astfel, fără rictusul desfigurator al neputinței ambițioase, jurnalul unui mare scriitor. Autorul jurnalului nu-și pierde timpul cu consemnarea unor mondenități, nu povestește ce s-a discutat în diverse comitete și comiții (printre altele, și pentru că nu face parte din așa ceva!), nu se răzbună pe adversari portretizându-i în apă tare, nu se împotmolește în proza vieții de fiecare zi. El trece direct la subiect și rămâne mereu la subiect - iar subiectul este aventura interioară a celui care vrea să ajungă în literatură la *nec plus ultra*. Mircea Cărtărescu consideră că el a existat cu adevărat doar în momentele de iluminare, când a scris cele mai inspirate pagini ale lui, și încearcă să re trăiască asemenea momente. Îl obsedează – și chiar îl înspăimântă, ca o imagine a neantului – gândul că nu mai poate redeveni ce-a fost, că a uitat formula magică prin care avea acces la fericirea parcă nepământească a creației”. ■ Rubrica *Lecturi la zi* cuprinde, sub titlul articolului *Europa de lângă noi*, cinci scurte recenzii ale Iuliei Popovici la volumele: *Vreți să vedeți Praga de aur?* de Bohumil Hrabal (traducere de Corneliu Barborică, Ed. Ivan Krasko, Nădlac, 2000); *Valea Issei* de Czesław Miłosz (traducere de Olga Zaicik și Stan Velea, Ed. Univers, București, 2000); *Grădina, cenușa* lui Danilo Ki (traducere de Ioan Radian Peianov, Ed. Univers, București, 2000); *Peisaj pictat în ceai*, Milorad Pavić (traducere de Mariana Ștefănescu, Ed. Univers, București, 2000); *Moartea lui Matusalem și alte povestiri*

ciudate de Isaac Bashevis-Singer (traducere de Anton Celaru, Ed. Hasefer, București, 2001). ■ La *Cronica literară*, C. Rogozanu se oprește asupra volumului lui Sorin Alexandrescu *Identitate în ruptură* (Ed. Univers, București, 2000). Autorul, întors în țară după 1989 – scrie Rogozanu – privește civilizația românească cu ochiul proaspăt al „romstrăinului”: „Întors în țară după '89 (autorul s-a autoexilat în Olanda la sfârșitul anilor '60), pentru Sorin Alexandrescu definirea «românului» a coincis cu redefinirea propriei identități: «La București fac adesea gafe «de străin» dar, după 24 de ani la Amsterdam, nimănui nu-i trece prin minte să mă considere olandez.» Astfel, apare justificat un demers imagologic: românii văzuți prin ochii unui «romstrăin», cum plastic se exprimă autorul. *Identitate în ruptură* este o culegere de articole, interviuri, conferințe întinse de-a lungul ultimilor douăzeci de ani”. Scrise cu „sânge rece” – continuă recenzentul – analizele lui Sorin Alexandrescu sunt necruțătoare, unele dintre ele comparând societatea românească actuală cu cea medievală, în cadrul căreia, în perspectiva vieții literare, „esteții” joacă rolul clerului: „«Esteții» sunt echivalați cu feudalul «cler mănăstiresc», aflați deci sub oblăduirea unui sistem instituțional bine pus la punct. Fundamentalismul estetic este pus la zid nediferențiat, discuția ar fi meritat ea însăși o carte ținând cont că în cartea amintită mai sus, autorul dă doar două exemple din canonul etic: Eliade, Cioran. În același canon intră Vianu sau Adrian Marino, discutați în câteva eseuri în volumul de față”. Antidotul pentru fenomenul imitării necondiționate a Occidentului din România actuală este, consideră Alexandrescu, „un nou junimism”: „Una dintre caracteristicile românilor ar fi dorința de imitare necondiționată a Occidentului. Orice modă, orice teorie venită din vest este acceptată fără rezerve; spiritul critic ne părăsește imediat, nu putem concepe teoretic, filosofic pe cont propriu. Sorin Alexandrescu deplânge această situație. În schimb caută cu încăpățănare modele în trecutul autohton. Autorul încearcă să descopere antidotul în chiar organismul bolnavului (istoria românilor). El compară criza postdecembristă cu aceea din a doua jumătate a secolului XIX. Rezolvarea ar fi un grup precum Junimea. Reciclarea unei astfel de grupări s-ar fi produs în perioada interbelică prin Criterion. Ce efecte a avut această resuscitare? Cel puțin în plan politic și social, nu a dat nici un rezultat; cultural, doar dacă privim retrospectiv. În zilele noastre, grupuri precum GDS ar trebui să preia tradiția junimistă”. ■ La rubrica *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu salută apariția „antologiei recuperatoare” a lui Constantin Abăluță *Poezia română după proletcultism* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000). Autorul procedează – explică Grigurcu – ca un adevărat poet: „Antologatorul se situează în spațiul propriu poeziei, ocrotit de însăși autarhia acesteia: «Poezia este plăcere, surpriză, simțire. Ea trebuie descoperită și reinventată într-un proces liber de orice imixtiune din afară». El oficiază ca un poet, asimilându-și neegoist creația celui alt, nefăcând distincție între produsul său și al celui alt, subînțelegând Poezia ca un arhetip, ca un har care »sufală unde vrea», slujindu-se, aleatoriu, de-o mână auctorială ori de alta”. ■ În cadrul rubricii *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu își continuă incursiunea

critică în diaristica lui Geo Bogza. Autorului *Poemului invectivă*, apreciază Ioana Pârvulescu, este, în mod paradoxal, și un explorator al târâmurilor misticii: „Una dintre ideile lui Geo Bogza este să facă greva foamei împotriva vieții. Firește că obligațiile, convențiile, serviciul, căsătoria și toate celelalte «capcane pentru a ne desființa» nu fac decât să-i agraveze conflictul cu existența. Deși este, ca toți avangardiștii, împotriva burghezilor și a burghezismelor, are grijă să noteze în jurnal: «îmi pare bine că nu sunt înscris în nici un partid, s-ar fi spus că sunt comunist». *Poemul invectivă*, a cărui apariție duce la arestarea autorului (era mai de mult, împreună cu grupul de la «unu», în vizorul Justiției) este scris în această stare de spirit. Cu toate astea, exact în nopțile când pune în cauză lumea, îl descoperă și pe Dumnezeu. Dar este Dumnezeul mysticilor, «altfel decât și-l închipuie oamenii», un Dumnezeu personal, apropiat, subversiv, un Dumnezeu al vieții nefalsificate”. În același timp, „omul singuratic” are o imperioasă nevoie de apropiere de semenii: „Deși scrisul său este al unui singuratic, care se îndoiește de toți și de toate, enorma dorință de comunicare izbucnește aproape în fiecare pagină. Omul Bogza seamănă cu scrisul său: o sfioasă nevoie de prietenie și de dăruire, o bucurie a găsirii de suflete-pereche, de prieteni adevărați, îl conduc spre grupurile avangardiste ale Bucureștilor anilor '30”. ■ Ioan Vieru tipărește poezii. ■ În cadrul rubricii *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Cinci distihuri echivoce*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea scrie despre reeditarea, de către Iordan Datcu, a trilogiei lui Tudor Pamfile *Mitologie românească* (Ed. Grai și Suflor—Cultura Națională, București, 2000): „...pentru perioada 1900–1920 (Pamfile, născut în 1883, a murit în 1921) culegerile (broșurelele) sale erau utile: propuneau material inedit, reținând din el ceea ce era demn de folosit. S-a arătat cucerit de culegerea unor obiceiuri și credințe legate de mitologia populară. Le adună, treptat, în trei volume, publicate de Academia Română (cunoscând și ediții în limba germană) între 1916 și 1924 (al treilea volum apare postum), purtând chiar titlul îndrăzneț *Mitologie românească*. Nu era chiar o premieră în etnologia românească dar, oricum, ținea această interpretare pedestră bine de începuturile eroice ale disciplinei. Nu e, cum s-ar crede, o operă de interpretare a unui material adunat. Nu e, acest material, nici măcar prelucrat în vederea unui proiect teoretic ci, pur și simplu, o ordonare tematică prin citare abundentă și exclusivă. De fapt, culegerile sale (trei la număr) purtând acest titlu îndrăzneț nu sunt decât o amplă antologie tematică, însoțite de scurte comentarii îndeplinind adesea funcții ligamentale”. ■ Sub titlul *Poetica faptei*, Octavian Soviany face o incursiune critică în eseistica Angelei Marinescu, scriitoare care – spune el – „se dovedește, iată, nu doar o poetă excepțională ci și o adevărată conștiință a poeziei”. Pentru Angela Marinescu – continuă Soviany – poezia are, înainte de toate, o „funcție esoterică”: „Privită ca o funcție vitală, căci e solitară cu palpitul materiei vii, poezia «este o ființă, un unicat existențial, imposibil de repetat și de multiplicat», care «își cere forma și o creează pe măsura funcțiilor ei esoterice», ce se manifestă cu o rigiditate absolută și prin care viața este ridicată la exponenți din ce în ce mai înalți.

Deoarece «o poezie cu funcția ei esoterică nu poate exista oricum. Ea își cere forma într-un mod fizic, adică material, și forma sub care cuvintele se alcătuiesc este în mod fizic de existență a unui suflu esoteric». O asemenea poezie reprezintă, așadar, pe de o parte, rezultatul unei alchimii interioare, al unei devoțiuni și al unei asceze prin care, eliberându-se de balastul materialității grosiere, viața se convertește în spirit, iar, pe de altă parte, al unei fixări în material a «suflului metafizic», definindu-se ca «teandrie» ca «împreună-lucrare» (cum spun teologii) a umanului și a supraumanului, ce apropie experiența poetică de experiența mistică. De aceea, ea înseamnă «ardere» a tuturor impurităților care i-ar putea altera esența, de unde respingerea «artificiilor» de felul rimei, care eludează gândirea, posibilitatea și logica unor cuvinte, dar mai ales eludează timpul, sentimentul golului și al eșecului, fiind o «comoditate» care duce (paradoxal!) la o existență nestructurată a poeziei”. ■ La *Prepeleac*, Constantin Țoiu continuă să tipărească, sub titlul *Întâmplări*, fragmente de jurnal.

10 iulie

• [„**Adevărul literar și artistic**”, nr. 575] La rubrica *Paralele inegale*, Daniel Cristea-Enache îl interviuează pe Z. Ornea. Întrebat, pornind de la o anchetă a revistei „Vatra”, despre rolul cronicii de întâmpinare în viața literară contemporană, Z. Ornea afirmă necesitatea absolută a acesteia în trierea valorilor: „Nu pot crede în moartea cronicii de întâmpinare. Ea va deceda odată cu dispariția literaturii și a scrisului în general. [...] Pentru a distinge valorile din acest nisip mișcător care e piața cărții trebuie să existe condeie care să facă această treabă. Și aceste condeie care sunt mânuite de critici literari sunt de indiscutabilă necesitate. Condiția este să-și facă meseria cu seriozitate, cultură acumulată și gust literar”. Cât privește problematica spinoasă a compromisurilor politice făcute de unii dintre scriitorii români importanți în diverse perioade, istoricul literar susține că judecățile critice trebuie să fie întotdeauna proiectate pe fundalul istoric respectiv; în același timp, adaugă el, ceea ce contează, în final, este valoarea estetică a operei: „Dincolo de compromisuri, contează valorile. Acestea, dacă sunt, trec, știu bine, deasupra compromisurilor fatale. Care mare valoare, din spațiul nostru cultural-literar din trecut nu a făcut compromisuri, de un fel sau altul? [...] Aici, în lumea valorilor, culpele (compromisurile) cred că au nevoie de egalitate de tratament. Am, desigur, opiniile mele despre acea «felix culpa» a lui Mircea Eliade [...]. Dar în cazul lui Tudor Vianu, care mi-a fost profesor și, apoi, m-a îngăduit să-i fiu relativ aproape câțiva ani buni, fără a neglija compromisurile sale cu puterea din anii 1947–1964, aici sunt, cum se spune, parte. Ce s-ar fi făcut generația mea de intelectuali, rămași fără îndrumători, fără de existența unor Tudor Vianu, G. Călinescu, Mihai Ralea? Am fi fost altfel sau n-am fi fost deloc. Cu micile lor compromisuri (unele erau mai măricele), au asigurat, la catedră, procesul de continuitate al culturii române, salvând, atunci, ceea ce se mai putea salva, dând generației mele ozonul nașterii, formării și devenirii”. ■ La *Cronici*, Teodor Vârgolici scrie despre volumul lui

Emil Manu *Generația literară a războiului* (Ed. Curtea Veche, București, 2000). Reeditare a cărții din 1978 a autorului intitulată *Eseu despre generația războiului*, cartea are meritul fundamental – opinează Vârgolici – de a descrie analitic fiecare operă semnificativă: „Meritul fundamental al lui Emil Manu constă în faptul că pătrunde în consubstanțialitatea fiecărei opere, în versuri sau în proză, cu o intuiție sigură, cu o putere de percepție estetică rafinată”. ■ Octavian Paler este omagiat de redacție cu ocazia împlinirii vârstei de 75 de ani; este tipărit, de asemenea, discursul susținut, cu același prilej, de autor la Uniunea Scriitorilor: „Nicolae Breban vorbea despre ardeleni și mă așeza în tagma ardelenilor, alături de el [...]. Eu nu am de la ardeleni, din păcate, decât defectele. [...] Ardelenii sunt realiști: eu sunt un sentimental păcătos. Ardelenii sunt pragmatici: eu sunt un individ care mai degrabă și-a visat viața decât a trăit-o. Fac parte din acea categorie nenorocită pe care Unamuno o numea a «animalelor afective». Am fost dominat mai degrabă de sentimente decât de judecăți, ceea ce a fost, fără îndoială, în detrimentul meu. Ar fi fost poate în avantajul meu dacă mi-aș fi lăsat sensibilitatea să se exprime până la capăt. Din nefericire, lângă «animalul afectiv» din mine a existat, ca gardian, un «animal rațional» care a cenzurat mereu «animalul afectiv», încât n-am fost nimic întreg”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 72]** La rubrica *Informații* este publicată *Declarația* câtorva zeci de scriitori din Iași și din alte orașe din Moldova care, adresându-se președintelui Uniunii Scriitorilor, își exprimă profunda nemulțumire cu privire la faptul că un grup de scriitori considerați „nereprezentativi” a acaparat principalele reviste culturale locale, precum și conducerea Asociației Scriitorilor din Iași. Scrisoarea deschisă este semnată, printre alții, de Al. Andriescu, Liviu Antonesei, Emil Brumaru, Al. Călinescu, Petru Cimpoeșu, Codrin Liviu Cuțitaru, Nichita Danilov, Val Gheorghiu, Ion Tudor Iovian, Dan Lungu, Ovidiu Nimigean și Mihai Ursachi și solicită președintelui Uniunii Scriitorilor permisiunea de a înființa la Iași o a doua filială a Uniunii, alternativă la cea existentă: „De ani de zile climatul literar ieșean se degradează continuu. Considerăm că revista «Convorbiri literare», precum și alte reviste din Iași («Cronica» și «Dacia literară»), care apar mai mult în virtutea inerției, sunt lipsite de reprezentativitate și de relevanță pe plan național. Sistemul de valori impus de aceste publicații ni se pare fals, întrucât este bazat pe o practică a clientelismului și a grupurilor de interese. Nu ne regăsim nici în activitatea Asociației Scriitorilor din Iași, unde deciziile sunt luate, în genere, de aceleași persoane care controlează revistele. În consecință, simțindu-ne responsabili de cultura ieșeană și națională, dorind, totodată, detensionarea situației și însănătoșirea climatului din cadrul Uniunii Scriitorilor, vă rugăm să aprobați: 1. înființarea unei noi filiale a Uniunii Scriitorilor la Iași; 2. împărțirea proporțională a veniturilor Uniunii Scriitorilor; 3. sprijinirea apariției unei reviste literare bilunare la Iași”. □ Aceeași rubrică informează despre Tabăra tinerilor traducători din limba franceză de la Bucșoaia, județul Suceava. Inițiat de Irina Mavrodin, evenimentul s-a desfășurat în perioada 9–13 iulie. □

Tot aici este adusă în atenție lansarea caietului multicultural „Viața Românească” consacrat contribuției scriitorilor evrei la literatura română. Colaboratori: Ion Ianoși, Andrei Oișteanu, Mircea Anghelescu, Virgil Nemoianu, Dumitru Micu, C. Bălăceanu-Stolnici, Henri Zalis, Peter Shrager, Radu F. Alexandru, Alexandru Safran, George Voicu, Andrei Codrescu, Neagu Djuvara, Ileana Vulpescu, Barbu Cioculescu, Ștefan Aug. Doinaș, A. Helman, Florin Constantiniu, Andrei Corbea, Gabriel Dimisianu, Antoaneta Ralian, Iancu Fischer, Dan Grigorescu, Dumitru Hâncu, Aurel Storin, Ștefan Cazimir, Constantin Abăluță, Paul Cernat, Magda Cârneci, Ștefan Iureș, Grigore Constantinescu, Marin Mincu, E. Fonea, Dumitru Solomon, Alexandru Balaci, Alexandru Boboc, M. Coloșenco ș.a. ■ Istoricul și criticul literar Ion Pop este omagiat de redacție la împlinirea vârstei de 60 de ani. ■ La rubrica *Eveniment* este salută apariția, la Editura germano-austriacă Europa Verlag, a unui volum conținând o selecție din poeziile lui Gellu Naum în traducerea lui Oskar Pastior. ■ La rubrica *Istorie*, Ioan Stanomir aduce în atenție tipărirea, în îngrijirea lui Marcel Duță, a *Discursurilor parlamentare* ale lui P.P. Carp (Ed. Grai și suflet – Cultura Națională, București, 2000), texte oratorice definitorii pentru junimismul politic: „...discursurile antologate recuperează un mit, cel al oratorului, care l-a însoțit pe Carp încă din timpul vieții. Fără a fi obligat să treacă prin furcile caudine ale confruntărilor electorale modelate de votul universal, conservându-și intact acel tip de sensibilitate paternalistă tory ce definește junimismul politic, Carp și-a rezervat energia polemicilor al căror spațiu de manifestare îl constituia parlamentul scrutinului cenzitar. De aici, suprapunerea de causticitate și laconism care i-a făcut pe contemporani să recunoască în șeful politic al grupării pe unul dintre acei extrem de puțini senatori capabili de a produce, fără eforturi vizibile, vorbele de spirit care supraviețuiesc în memoria publicului”. ■ La aceeași rubrică, Paul Cernat prezintă lucrarea *Familiiile boierești române* de Octav-George Lecca (Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2000), carte importantă în orizontul istoriei literare prin prisma faptului că este adnotată și ilustrată cu schițe și desene de Mateiu I. Caragiale: „...însemnările/comentariile literale și grafice ale tânărului Mateiu sunt făcute cu cerneală de două tipuri (violetă și neagră), în franceză și română. Ele atestă minimum două lecturi în interval de câțiva ani, cel mai probabil între 1907 și 1911. Este perioada care a stat la baza *Pajerelor*, a narațiunilor din *Remember* și *Craii*..., dar și o perioadă «existențială» grea. Junele snob și bastard, aflat în căutare de plasamente, «ponturi» și «aranjamente» matrimoniale cu aristocrate, locuia pe atunci la margine de București, în mahalaua Grant-Crângași. Obsedat de găsirea unei ascendențe nobiliare, elevul lui Anghel Demetriescu era deja un bun cunoscător al genealogiilor nobiliare, al însemnelor heraldice...”. ■ În cadrul rubricii *Studii culturale*, Florin Irimia recenzează cartea despre feminism a lui Judith Butler *Genul – un măr al discordiei. Feminismul și subversiunea identității* (traducere de Bogdan Ciubuc, postfață de Andreea Deciu, Ed. Univers, 2000): „Care sunt cauzele pentru care [...], în România, chiar majoritatea femeilor intelectuale se

delimitează stânenite de concept, refuzând identificarea? Explicațiile ar fi multiple. Ele țin de anumite mitologii adânc înrădăcinate la nivelul mentalității colective, cât și de o serie de erori de percepție cu caracter individual. [...] Trăim într-o cultură dominată eminamente de ceea ce Lacan numea inspirat «Legea Tatălui». Ce înseamnă acest lucru? Faptul că anumite structuri, convenții, artefacte de esență fallogocentrică au fost atât de uniform internalizate, încât, printr-un joc al substituțiilor, culturalul a devenit natural, particularul, universal. De generații întregi femeile din România au fost îndoctrinate metodic să-și însușească și să se ghideze după aceste convenții încât pentru multe dintre ele construirea unei identități acceptate social nu mai poate fi concepută decât în interiorul culturii patriarhale. Asemenea condamnatului care după ani lungi de detenție nu-și mai poate construi o identitate în afara sistemului penitenciar, este foarte dificil pentru femeile din România să dezvolte o viziune care să le faciliteze crearea unui sistem alternativ, subversiv, din interiorul căruia să poată contesta, parodic sau nu, dogma patriarhală». ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârsteian îl are invitat pe Alex. Leo Șerban. Întrebat dacă ține un jurnal, scriitorul răspunde negativ, explicând apoi de ce scrie numai proză scurtă și nu roman: „Nu am, de fapt, forța de a face o muncă de rutină, de durată. Ma plictisește. De aceea, probabil că nu voi scrie niciodată un roman. [...] Când ai de scris un roman, ori ești în categoria celor care știu de la început ce va urma [...], ori ești în categoria celor care vor să fie surprinși, care, după cum spun ei, se lasă călăuziți de propriile personaje – foarte frumos dacă poți să creezi așa ceva... Până la urmă, un roman poate fi spus în câteva fraze. Pot să înțeleg această fascinație de a construi, de a amâna povestea, de a vedea cum se descurcă în spațiul românesc niște personaje inventate de tine. [...] O formă scurtă de povestire, o parabolă chiar, îmi convine mult mai mult, pentru că nu mă consumă și nu trebuie să fac să evolueze personajele...”. ■ La *Recenzii*, Dorica Boltașu semnalează apariția volumului lui Mihail Gălățanu *Memorialul plăcerii* (Ed. Coresi, București, 2000). În opinia recenzentei, „în spatele „poetului lipsit de finețuri” se află și „un bărbat lipsit de finețuri”: „Senzualitatea excesivă și comic-ludicul unor imagini nu reușesc să contracareze o erotică și o poetică lipsite de profunzime și de rafinament”. ■ La aceeași rubrică, Dragoș Ivana prezintă cartea lui Nicolae Rambu *Romantismul filosofic german* (Ed. Polirom, Iași, 2001). Noutatea studiului, explică Dragoș Ivana, constă în tematica abordată, în care sunt incluse operele lui Frantz Hemsterhuis și Fr. Scheiermacher: „Pe de o parte, capitolul dedicat precursorului romantismului german, Frantz Hemsterhuis, despre care știm atât de puțin astăzi, chiar și în mediul academic preponderent filologic, cel care introduce noțiunea de simț moral ca simț al ființei sau al divinației și pentru care misticismul înseamna transpunerea în lumea idealului grec al kalocagathiei, iar pe de alta, studiul dedicat filozofului și teologului cu cel mai unitar sistem, Schleiermacher, de altfel capitolul cel mai substanțial al întregii lucrări, care analizează filozofia religiei, hermeneutica și etica promovate de acesta”.

• [„22”, nr. 28] Suplimentul revistei, intitulat „Plus”, este dedicat Colocviului internațional NEC din 6–7 aprilie, cu tema *Națiune și ideologie națională*. Sunt tipărite, printre altele, intervențiile lui Sorin Alexandrescu, Andrei Pleșu, Ioana Both, Lucian Boia și Adrian Cioroianu. □ Andrei Pleșu vorbește, în intervenția sa, despre asocierea, în spațiul românesc, a ideii creștine cu ideea națională: „În limitele spațiului românesc, ceea ce mi se pare semnificativ și demn de o dezbatere amplă este modul în care ortodoxia – și ideea creștină în genere – se asociază ideii de națiune”. □ Sorin Alexandrescu detaliază componentele „naționalismului cultural” interbelic: „Frapantă este, înainte de toate, extinderea acestuia: de la psihologia socială a lui Rădulescu-Motru la profetismul lui Iorga, de la morfologia culturii lui Blaga la ortodoxia lui Crainic și, în alt fel, a lui Nae Ionescu, de la căutările lui Mircea Vulcănescu sau Mircea Eliade, la profetismul negativ al lui Cioran. Toate aceste naționalisme culturale, extrem de diverse – printre care nu număr extremismul politic al lui A.C. Cuza, Goga sau Codreanu – au în comun oroarea de liberalism, de raționalismul cartezian [...] și de un anume Occident, de tip franco-britanic, care încarnează temele de mai sus, spre deosebire de cel de tip germanic care, în ochii lor, pornește mai curând de la valorile de tip *Gemeinschaft*, spiritualism etc.”.

11 iulie

• [„Luceafărul”, nr. 27] La ancheta revistei, având tema *Romanul în perioada tranziției*, participă, printre alții, Horia Gârbea, Marius Tupan, Radu Voinescu, Fănuș Neagu, D.R. Popescu, Daniel Ștefan Pocovnicu, Adrian Dinu Rachieru, Marin Mincu, Dan Stanca, Marian Popa, Mariana Criș, Alexandru Pintescu, Vasile Andru, Tudorel Urian. □ Horia Gârbea face o utilă descriere subiectivă a peisajului prozei românești contemporane: „Nu cred că e condamnabil să încep cu generația căreia îi aparțin. Romanele acesteia au interesat în primul rând și constat cu plăcere că, deși capodopera încă lipsește, multe cărți le-am citit cu plăcere. Pe unele chiar le-am putut relua ceea ce, la lipsa de timp din ziua de azi, e un premiu pentru ele. Foarte bine lucrate sunt romanele lui Radu Aldulescu, interesante și prin straturile sociale pe care le prezintă. El este și cel mai prolific romancier al promoției. Preferințele mele merg însă mai curând spre *Anotimpuri de trecere* de Cătălin Țârlea și spre *Viața și faptele lui Ilie Cazane* de Răzvan Rădulescu. Alt caz de reușită: Dan Perșa cu *Vestitorul*. Sunt romane serioase cu subiect fascinant și personaje memorabile. Un roman bun, ușor căzut spre final, puțin discutat, a publicat Mihail Gălățanu: *Meșterii de clopote*. O lucrare remarcabilă în anumite părți, fin lucrată dar inegală și proiectată, cred eu, cu erori, a dat Daniel Bănulescu: *Cei șapte regi ai orașului București*. [Romane] mai greu lizibile și cu o construcție mai puțin atractivă pentru mine, dar meritând cel puțin o mențiune onorabilă au publicat și Simona Popescu, Adrian Kuciuk, Caius Dobrescu. Aștept romane interesante de la Radu Sergiu Ruba și Răzvan Petrescu pe care i-am citit în fragmentele din reviste. Original și amuzant e primul roman al Rodicăi

Draghinescu. Ca și *Disparația orașului Iași* de C. Mihuleac. N-am găsit un lăudat roman al lui Ovidiu Verdeș; poate se-ndură și mi-l dă. Destui autori de proză scurtă foarte reușită pot da, cred, pagini remarcabile în roman: Ioana Drăgan și Bogdan Suceavă, ca și mai tinerii Costi Gurgu și Jean Lorin Sterian. Desigur, ultimul pe listă cu voia dumneavoastră, subsemnatul a scris și el un roman despre confrății săi. [...] Am apreciat ultimele romane publicate de A. Buzura și D.R. Popescu dar îmi mărturisesc o dificultate de a mă entuziasma la acest tip de scriitură. N-am citit încă ultimul roman al lui Fănuș Neagu. Cu *Batalioane invizibile*, Marius Tupan și-a depășit trilogia atât de premiată. În schimb, dintre romanele lui Mircea Horia Simionescu le prefer pe cele mai vechi. Între autorii mai tineri, lovitura a dat-o, indiscutabil, Mircea Cărtărescu cu *Orbitor*. [...] Alt autor de best-seller este Alex Mihai Stoenescu: romane foarte atractive tematic și scrise palpitant. Campioni ai hărniciei românești și mult apreciați de critică sunt simpaticii George Cușnarencu și Dan Stanca. [...] Mie îmi plac mai mult realiștii tip Mladin (în *Pedeapsa*), decât fanștii (anti)utopici deși, recunosc, Ecovoiu e interesant în *Stațiunea*. Cam pe aceeași linie a prins un tren frumos Mircea Ghițulescu: *Wiener Walzer*. Trebuie menționat romanul reușit al lui Nichita Danilov. Romane de (re)citit au mai publicat Ioan Lăcustă, N. Stan, I. Neșu și, mai multe chiar, simpaticul meu personaj Dumitru Ungureanu”. □ Marius Tupan pune accentul pe valoarea „literaturii de sertar”: „Majoritatea scriitorilor, aceia care au crezut că regimul dictatorial nu va dispărea niciodată, sunt mai creditați decât minoritatea care s-a învrednicit să lase mărturii scrise pentru o epocă grotescă și dramatică pe care au traversat-o, asumându-și riscuri și privațiuni, convinsă că, într-o literatură, mai presus de toate e conștiința artistică. Și, dacă oferim câteva nume de autori care au luptat cu cenzura, sau pur și simplu, au refuzat să facă jocurile regimului, ne vom susține fără prea multe comentarii argumentele. Lucian Blaga, A.E Baconsky, I.D. Sîrbu, N. Steinhardt, Ana Blandiana, Florența Albu, Paul Goma, Bujor Nedelcovici, Alexandru George și, cu voia dumneavoastră, ultimul pe listă, subsemnatul, dovedesc rezistență prin operele lor, care, orice s-ar spune azi, nu puteau să apară în acele vremuri. Probabil, altădată, vor fi comentate cazurile cum se cuvine, chiar dacă acestea n-au constituit un fenomen pregnant, așa cum s-a exprimat, în câteva rânduri, Laurențiu Ulici, rivalul meu în controverse pe această temă”. □ Radu Voinescu consideră romanul un gen „perimat”, înlocuit fiind de presa tabloidă și de televiziune. Celelalte cauze ale declinului romanului sunt, continuă Voinescu, pe de o parte, de ordin economic, și, pe de altă parte, de ordin psihologic-conjunctural, cronicarii literari preferând, de cele mai multe ori, să scrie despre cărțile de poezie: „Declinul romanului are însă și alte cauze. El stă în mod vădit sub o condiție economică. Costurile editării lui sunt enorm de mari și dacă un autor de poezie își poate suporta tipărirea propriei cărți [...] nu prea văd cum ar putea cineva să-și publice un roman altfel decât vânzându-și vreo moștenire. [...] Să nu fiu nedrept! S-au publicat destule romane în ultimii zece ani. Cine le mai citește

însă? Se vinde mai multă carte decât înainte de '89, dar literatura se vinde mai puțin. Numărul cititorilor, de fapt, a scăzut. Nu-i putem socoti cititori pe aceia care doar se instruiesc cu ajutorul cărților, lectura implică altă paradigmă interioară. Cei mai mulți dintre cei care ieri se băteau să cumpere *Parcul Ioanid* sau *Corpuri de iluminat* acum sunt prea ocupați cu afacerile [...] sau cu dificultățile unor slujbe care nu mai lasă timp creierului să se odihnească. [...] Critica literară a pus și ea umărul la degradarea condiției romanului. E vreo revistă literară care a acordat spațiu unei rubrici dedicate special romanului? Cu numai vreo doi-trei ani în urmă publicații cu renume amestecau pe aceeași pagină cronici la romane cu altele, la cărți de comunicare, de istoria mentalităților ș.a.m.d. Iar când s-a scris despre roman, cum criticii cu experiență migraseră spre politică sau spre alte zone mai interesante [...], s-au produs mai degrabă înfoieli juvenile ale unor inși care abia trecuseră cu bine de examenele de la facultate. [...] Apoi, cronica la cărțile de poezie s-a dovedit mult mai ușoară". □ Fănuș Neagu afirmă, optimist, că romanul românesc e departe de a fi „în regresie”. Pe de altă parte, însă, remarcă el, numărul romancierilor buni este mai mic acum decât înainte de 1989: „Romanul românesc nu e în regresie. Și cititorii nu s-au ticăloșit. S-a prăvălit puterea de cumpărare. E drept, imediat după '89, piața a fost invadată de cartea politică și din sfera subculturii. Vreo doi ani lumea pare să fi așteptat așa-numita literatură de sertar. Ea nu avea de unde să apară, pentru că adevărații scriitori, făcând concesii minime, și-au publicat operele în anii premergători Revoluției. Au tăcut doar cei ce nu aveau nimic de spus, nimic de scris. Ăștia sunt disidenții care-și sparg pieptul cu pumnii sleiți de neputință. Cărți bune apar la intervale determinate de Destin. Sau poate de hazard. Dar apar. Nefericirea e că nu se îngroașă mai deloc numărul romancierilor buni de dinainte de '89. Iar când apar, critica și revistele care să le propulseze intră în ploaia neagră a tăcerii. E parcă un blestem. Și atunci se exprimă cu o mie de guri mediocritatea. [...] Mediocritatea a împrumutat întineric de piatră de la Grupul de Dialog Social și nucleul conducător al Alianței Civice – seminulități care se imaginează chemate să domine lumea românească. Există printre aceștia măcar două nume care să legitimizeze actul de creație exemplar!? Nu. Sunt cu toții niște bieți funcționari de grefă, dispuși la nesfârșit să trieze și să confişte tot ceea ce ei nu știu să plăsmuiască. Sunt niște călăi răsuflați. Adevărații romancieri din această țară nu s-au clintit din matca lor. [...] Talentul lor îi ține la zece mii de bătați de vâslă distanță de micile golfuri cu ape mocirloase. Și se numesc în continuare Breban, Bălăiță, Buzura, D.R. Popescu, Țoiu. Vorbesc doar de generația mea! Cea de după noi urcă versanții muntelui povârniță de nenorocul de-a fi pierdut două culmi: Dumitru Tudor Savu și Mircea Nedelciu. Odăile ei de lucru sunt pline de amurg enigmatic". □ D.R. Popescu comentează, sarcastic, diferența abisală de valoare dintre literatura adevărată și „cercul” mediatic contemporan: „Viața are gust, halește-o pre ea! Țopăie prin toate televizoarele o haită de țopi și țoape, făcând, de fapt, reclamă unui lichid mondializat în autobuze, troleibuze, trenuri, tramvaie, pe stradă, în

cer și pe pământ, aerul e înghesuit de aceste sunete îngâmfate de optimismul topiștilor voioși, cuprinși, zi și noapte, de câteva săptămâni, de o infecție progresivă de fericire, clamată din adâncul bojocilor filosofici... «Viața are gust!» în încăierarea realului cu virtualul, ai tot mai mult convingerea că fericirii zbănțuitori sunt, totuși, niște ființe umane. Paralel, concomitent, în același timp, sincron, simultan, cică niște gureși în neoșalvari dau din buzele lor palide, buzărind veseli și prohodind sacerdotal: «Romanul a murit, în Si-be-ria...» Siberia, se știe, a fost translată de niște perechi de boi din spațiul ei tradițional dintre Urali și Pacific și înghesuită între Dunăre, Prut și orașele fără fotbal – Satu-Mare, Oradea, Arad... Românul mort-copt (ca de altfel toată producția culturală din Siberia înghețată pe băț, de mai sus), lasă pe limba uscată de cretă, a doctorilor ce i-au constatat decesul, un gust dulce-acrișor, cu miros de cimbrisor... Romanul, un cadavru, cald și rece, pe la poarta mândrii trece – oh, ce deliciu pentru cantautorii post-chitariști: «Romanul n-are gust!...» E o plăcere formidabilă – și reconfortantă, de ce nu? – să constați cum pe ogorul, câmpul, imașul, izlazul siberiano-pontic tot ce mișcă nu mai e prieten cu nimeni, nici cu defunctul roman... Iar tot ce se naște și tot ce moare în cântec se îmbracă, din zori în zori, cu mult zor!... Viața are gust, romanul nu are gust, arta n-are gust, ce sintagme pline de osânza ideilor nepieritoare! Ei, la un moment dat, boieri dumneavoastră, s-a chiar cerut, cu lăutarii la masă, ca romanul de până ieri să fie purificat prin foc... Și a fost, Lazăre, a fost! Cine a mai avut niscaiva putere să se salveze din vâlvătai, ne întrebăm, a avut apoi tăria și scrânteala să mai scrie un alt roman, la flăcările căruia, mâine, să fie prăjit? Nebuni sunt peste tot, ca ciupercile bolunzele. Da, cei care nu se înfricoșează de Virginia Lupu au transcris din nou istoria în mers a execuțiilor făloase, a clismelor spirituale și a cataclismelor geologice, ireversibile, călcând din nou în străchini și încercând să arate cum progresul crimei este mai rafinat și mai poleit cu legi de carton gudronat și cum trâmbițata ta statură morală este neproductivă și imposibilă în dialectica săltăreață și veseloasă a vieții care are must!... Pardon, gust! Viața are gust, desfată-te cu eaaa!...”. □ Daniel Ștefan Pocovnicu subliniază dimensiunea memorialistică a romanului contemporan: „... există o tendință pronunțată a romanului acestei perioade de a reconstrui realul trecut și realismul rezultat de aici. Fiindcă a perceput un deficit al reprezentării dintr-o epocă de sugrumare a spiritului, fiindcă e la modă literatura mărturisirilor, chiar glazurate deja cu ficțiune. Mihai Zamfir, Marius Tupan, Nicolae Motoc sunt doar câteva nume de autori care lucrează în această direcție. Cât despre Ana Blandiana, Mirela Roznoveanu, Augustin Buzura, Bujor Nedelcovici, Ioan Groșan, a fost evident faptul că ei lucrau în această direcție de mult. Pentru unii, exilul fizic a reflectat conștiința unei limite insuportabile și din acest punct de vedere. În cazul lui Nicolae Breban, evoluția romanului nu pare deturnată excesiv de răsucirea istoriei, mai degrabă obsedat să-și afle calea înainte de orice. Pe o dimensiune similară îmi apare ciclul romanesc la care lucrează în continuare Gheorghe Schwartz, preocupat parcă să redea o multiplă imagologie a spiritului

epocilor succesive ale istoriei”. □ Adrian Dinu Rachieru se pronunță, și el, împotriva „Casandrelor de profesie” care anunță „moartea romanului”: „Cum o duce romanul nostru? Cassandrele de profesie ne asigură că stăm pe buza prăpastiei. Dar diluviul editorial ne-ar lăsa să înțelegem altceva și dacă vorbim de o criză, ea – negreșit – e una «de recepție». Romancierii contemporani cei mai valoroși sunt, în opinia lui Racheiru, Dumitru Țepeneag, Nicolae Breban, Marius Tupan și Sorin Comoroșan: „Să nu uităm, apoi, de cazul Țepeneag. Teoreticianul onirismului estetic al anilor ’60 livra (dar constatarea s-a impus retrospectiv) o alternativă. Romanul politic era atunci în ofensivă, epidemia romanescă a «obsedantului deceniu» inunda piața literară. Rețeta epică a acelui grup, sfidând vectorul ideologic, amesteca realul cu oniricul, căuta fantasticitatea și straniețatea în spațiul normalității. Jocul epic – observăm lesne – propune o colecție de variante, fără a accede la soluția izbăvitoare. Narațiunea este elastică, repetițiile abundă, nuanțele se modifică imprevizibil, halucinatoriu. Acest experimentalism, reluând un scenariu și modificându-l, reîntorcându-se la «start», se fixează, totuși, undeva: în acea eternă «deschidere» (Eugen Simion), recompunând infinit narațiunea. Pe cine ne biziim, de fapt? Tot pe puternicul Nicolae Breban, prezent cu opuri masive, tot pe Marius Tupan (cu o ritmicitate de invidiat în ultimul deceniu; și sunt semne că «tupaniada» continuă), invitându-ne în «ringul teluric». Dar iată și un nume nou: Sorin Comoroșan. Nouăzecist întârziat (cum se răsfătă), Como e o prezență insolită și incomodă. Prin *Hearst II* (Editura Eminescu, 2001), S. Comoroșan numește și fortifică o (altă) direcție, plimbându-ne cu «romanul de gânduri» în zone exotice, eliberând «memorialistica fantastică» (Barbu Cioculescu)”. □ Marin Mincu își reafirmă opinia, de extracție călinesciană, că romanul românesc nu se ridică la valoarea poeziei autohtone din pricina „nervului fundamental liric” al scriitorului român: „Se pare că nervul fundamental liric ce stă la originea creativității românești ne împiedică să avem roman. Cum am mai repetat, cu alte ocazii, noi avem buni romancieri dar nu avem ceea ce se înțelege în alte spații literare prin roman ca specie aparte. Romanul implică deliberarea constructivă și o conștiință metatextuală, adică o anumită doxă în receptarea lumii și capacitatea de a accede la scriitură. Este destul de dificil să decidem când putem vorbi de romancieri autentici – mai ales după ’89 – din cauza mimetismului ridicat la pătrat ca modalitate de reprezentare aristotelică sau ca simplă imitație a modelelor”. □ Dan Stanca apreciază că eforturile unor scriitori precum Mircea Cărtărescu de a racorda proza românească la postmodernismul american este lipsit de șanse de succes: „Mircea Cărtărescu face elogiul lui Pynchon, lui Doctorow, lui Barth; vrea, altfel spus, să ne racordeze la proza postmodernă, dar nu știu în ce măsură acest tip de literatură ar putea să prindă la noi. Dacă faci un sondaj prin sate sau chiar prin orașe și întrebi care sunt autorii români cunoscuți ai să vezi că două nume vor fi cel mai des citate: Marin Preda și Eugen Barbu. Omul de o instrucție medie a rămas totuși la acest nivel. Nu-l poate depăși. Probabil n-a auzit nici de Nicolae Breban”. □ Pentru Marian Popa, cărțile

definitorii ale prozei postdecembriste sunt cele memorialistice și paramemorialistice: „Ce cărți au putut determina chiar și cantitativ proza epocii? În primul rând cele memorialistice și paramemorialistice. Memorialiștii se referă la ce nu s-a putut comunica în timpul totalizării de tip comunist. Justificarea textelor lor este în parte documentară, în parte etică: din păcate, s-a încercat supralicitarea exponențială a documentarului și eticului până la a le face reprezentative pentru problematic și estetic”. □ Mariana Criș subliniază schimbarea radicală de orientare tematică stilistică produsă după 1990, când textualismul și ironia au lăsat locul memorialisticii, jurnalisticii și diaristicii: „În zorii anilor '90, când, în primul rând, sistemul ideologic s-a schimbat, prozatorii români, mai ales optzeciștii, s-au îndreptat cu pasiune spre presă. Și-au părăsit masa de scris, au lăsat în urmă textualismul, ironia și problemele legate de rolul pe care îl are în text naratorul și au pornit-o în aflarea «adevărului». Era, la începutul anilor '90, o sete de a fi în mijlocul evenimentelor [...], încât problemele legate de scriitură și de soarta propriilor manuscrise au trecut pe planul doi sau trei. Critica literară, atunci, la începutul anilor '90, era și ea într-o stare de bulversare. Pe fondul acesta și-a făcut loc o altfel de literatură, mult căutată de public. Era vorba de așa-numita literatură diaristică. Jurnale, foarte multe jurnale, mărturii, unele dintre ele cutremurătoare, și-au făcut loc pe piața cărții. Romanul se vedea eclipsat. Căci toate mărturisirile oamenilor care au trecut prin calvarul stalinismului și al totalitarismului deveniseră, dintr-o dată, mult mai interesante, mult mai căutate de cititori. Aceste mărturisiri și fapte de viață trecute într-un jurnal cum ar fi cel al lui Steinhardt (*Jurnalul fericirii*) depășeau orice ficțiune, indiferent de cât de bine ar fi fost ea scrisă Paralel cu aceste jurnale a existat și o foame de recuperare. Recupere a memoriei, recuperare a unor maniere narative necunoscute până atunci sau foarte puțin cunoscute. A fost vremea când opera narativă a lui Eliade, opera lui Cioran, cea a lui Ionescu a fost recuperată. Apoi a venit grupul de la Paris. Au apărut romanele lui Țepeneag, Paul Goma, excepționalul roman al lui Alexandru Vona, *Ferestre deschise*. A revenit în literatura noastră Petru Popescu și Petru Dumitriu, nu prea mult schimbați în ceea ce privește tehnicile narative. O revelație a fost Vintilă Horia cu romanul *Dumnezeu s-a născut în exil*. În tot acest peisaj destul de tulbure, inconsistent în câmpul narativ, prozatorul român, cel care a stat în țară și a suferit rigorile cenzurii, s-a văzut puțin frustrat în fața avalanșei de «recuperări». [...] Ce se întâmplă însă cu autenticii textualiști, cu analiștii (Brebă, Buzura), cu ironiștii, cu utopiștii și cu cei care au apelat la parabolă? Câțiva ani au tăcut. Numai Groșan s-a încumetat să publice, în '92, *O sută de ani la Porțile Orientului*, o proză care nu-i dezmințea în nici un fel stilul, de o ironie usturătoare, pe care îl practicase și în *Caravana cinematografică*, carte de proză scurtă care îi apăruse înainte de '90”. □ Alexandru Pintescu insistă, și el, asupra filonului memorialistic al prozei postdecembriste, enumerând câteva dintre „surprizele de proporții” ale „literaturii de sertar”: „Ele se numesc I.D. Sârbu (cu cel puțin două romane senzaționale: *Adio, Europa* și *Lupul și Catedrala*),

dar și mentorul său spiritual, Lucian Blaga, cu *Luntrea lui Caron* și, de ce nu, Mircea Eliade cu *Noaptea de Sânziene*, romane receptate cu o oarecare timiditate. Tot în acest ultim deceniu al mileniului a fost receptată o carte mai veche, sărbătorită în Apus: *Dumnezeu s-a născut în exil* a lui Vintilă Horia, ca și opurile mai noi ale altor mandarini literari descinși în aceeași zonă geografică: Eugen Ionescu (memoriile, interviurile, chiar și publicistica sa au o atare tentă metafizică și o viziune eschatologică de așa manieră încât poartă inflexiuni romanești certe!), Norman Manea, Dumitru Țepeneag (cu un senzational *Maramureș*), Nicolae Breban (cu *Amfitrion*), precum și încă discutatul și controversatul Goma al cărui talent este, se pare, obnubilat de șarjele sale satirice. [...] Memoriile, se poate zice, au ținut loc de literatură de sertar: serii impresionante au semnat Mircea Zăciu și Ion Negoițescu, regretați critici și istorici literari, dar și Mihail Sebastian și B. Zilber, cu ușoare tente politice. Capodopera «geniului» (recte: genului!) mi se pare a fi *Jurnalul fericirii*, autorul care a cunoscut și cunoaște o sumedenie de tălmăciri în străinătate fiind asemuit cu Soljenițin. Nu mai puțin interesante sunt și jurnalele de creație gen LD. Sîrbu, Gheorghe Grigurcu (cu polemici deloc cordiale), Victor Felea, Dumitru Țepeneag, ori cele mascate cu ingeniozitate (gen «temele» manolesciene). [...] Dacă tradiția romanului bine ancorat în social ori cel oniric au fost continuate și/sau perfecționate, noi tehnici romanești au fost revigorate prin citirea notițelor luate la «Școala de la Târgoviște» ori pe la alte școli apusene. Romanul istoric nu s-a lăsat nici el mai prejos, el fiind depozitarul nu numai al unei tradiții valoroase, ci și al unui incontestabil spirit novator. Altfel va fi citită istoria de către un Eugen Uricaru, Gheorghe Schwartz sau N. Ciobanu decât, spre pildă, de un Vintilă Corbu sau un Mihail Drumeș. După cum o altă viziune (parabolică) vor avea cărțile dispărutului Tudor Dumitru Savu față de acelea, stimabile totuși, ale unui Eugen Barbu. Când fac aceste aproximări nu vizez, în genere, decât efectul constatativ și nu și pe cel valoric”. □ Pentru Vasile Andru, pragul dintre epocile literare de dinainte și de după 1990 înseamnă, în proză, trecerea de la „romanul puterii” la „romanul destinului”: „După liberalizarea din 1990, pentru scriitorul român s-a petrecut o modificare a frontului de atac. Dar asta ar fi valabil pentru scriitorul din tranșee. Căci, pentru anii noștri, există cel puțin două categorii de scriitori: scriitorul din tranșee și scriitorul din Turn. Ambii au o oarecare senzație a libertății, a luptei, a importanței. Așadar, pentru scriitor s-a modificat frontul de atac. Inamicul scriitorului era Puterea, era siluitorul, și așa, în confruntarea cu ea s-au afirmat câțiva romancieri «realiști». După 1990, scriitorul român s-a văzut frustrat de inamicul tradițional, și atunci, fie că au renunțat la scris și s-au apucat de politică și de negoț, fie că au continuat să scrie, descoperind alți adversari, adevărații adversari: cei existențiali – exteriori sau lăuntrici. De la romanul puterii (ca politică sau ca iluzie) se trece la romanul destinului. Și se vedește viguros scriitorul care, structural, întotdeauna a fost atras de romanul destinului, de «adversarii» existențiali, mai ales adversarii lăuntrici”. □ Gheorghe Schwartz se arată a fi cel mai optimist cu privire la soarta romanului

românesc: „În ceea ce mă privește, cred că romanul de astăzi este cel puțin la fel de valoros ca cel din perioadele socotite «de vârf». Posibilitățile de informație mult mai variate ale scriitorului contemporan îl feresc de a reinventa la nesfârșit roata”. □ Tudorel Urian identifică motivele crizei romanului românesc contemporan în pierderea unora dintre funcțiile pe care literatura le-a avut în perioada dictaturii, precum și în climatul socio-economic nesigur: „Care mai sunt, în momentul de față, funcțiile romanului românesc? Iată o întrebare care poate lămuri în bună măsură ceea ce se întâmplă cu proza românească de azi. Funcția de sursă de informații despre realitate a fost preluată de mass-media. Funcția de divertisment a devenit și ea foarte greu de identificat în condițiile dure ale unui peisaj mediatic și de show-biz extrem de pestriț, precum cel de la noi, care oferă distracții pentru toate gusturile și toate portofelele. În fine, funcția estetică a devenit și ea concurată de traduceri din literatura universală. Dacă la toate acestea mai adăugăm procesul de pauperizare la care a fost supusă populația după 1989 [...] și nesiguranța resimțită de segmentele tot mai largi ale populației pentru ziua de mâine, obținem prea puține motive care să îndemne la lectură și o explicație destul de coerentă pentru criza romanului românesc actual. Este vorba, după cum lesne se poate deduce, despre o criză care ține mai mult de contextul social și de receptare decât de autori, care fac efortul apreciabile pentru a fi, stilistic și tematic, în ton cu vremea. Judecând valoarea artistică a produselor românești neaoșe din ultimii ani, se pot observa câteva reușite certe (să amintesc, la repezeală, doar *Orbitor* de Mircea Cărtărescu, *Hotel Europa* și *Pont des Arts* de Dumitru Țepeneag, *Amfitrion* și *Ziua și noaptea* de Nicolae Breban, *Oameni și umbre* de Alexandru George sau câteva debuturi admirabile: Adrian Oțoiu, Dan Stanca, Dan Perșa, Florin Șlapac etc.), nicidecum nu poate fi vorba de o coborâre a ștachetei”.

● [„România literară”, nr. 27] Editorialul lui Nicolae Manolescu este dedicat lui Vasile Alecsandri, omagiat cu ocazia împlinirii a 180 de ani de la naștere. Personalitate literară și culturală excepțională, scrie Manolescu, Alecsandri nu mai este însă „contemporanul nostru”, din cel puțin două motive. Primul este acela că opera sa literară nu poate fi despărțită de aceea general-culturală: „Se știe că i s-a reproșat lui Maiorescu faptul de a-l apăra pe Alecsandri, scoborât de noile generații în favoarea lui Eminescu, nu cu argumente estetice, dar general culturale. Unii l-au apărut, la rândul lor pe critic, relevându-i intenția de a vedea în bătrânul poet personalitatea culturală, nu meritul exclusiv literar. După părerea mea, Maiorescu n-avea cum să separe acțiunea culturală de valorile literare ale poeziei, prozei și teatrului lui Alecsandri. În secolul al XIX-lea, în romantism și în postromantism, cele două nu puteau fi privite decât laolaltă, pentru că întreaga concepție a vremii era contextuală, încredințând literaturii misiuni istorice, sociale și morale. Maiorescu avea, apoi, perfectă dreptate: opera lui Alecsandri, și îndeosebi poezia, este strâns legată de evenimentele majore ale istoriei noastre naționale. Dacă observația este valabilă și pentru contemporanii săi pașoptiști, la nici

unul nu descoperim toate aceste momente de răscruce, ilustrate în versuri memorabile și la care manualele școlare și antologiile n-au renunțat până astăzi”. Al doilea motiv privește schimbarea de paradigmă literară, care a dus la declinul poeziei sociale în favoarea liricii intimiste: „Alecsandri [...] este un poet ocazional prin excelență. Cel mai mare poet ocazional din istoria literaturii noastre. G. Călinescu pune drept subtitlu la capitolul din *Istoria* sa «poetul oficial». E același lucru, doar cu o nuanță peiorativă mai accentuată. Astăzi, poezia ocazională, ca și cea oficială, nu se mai bucură de prețuire. Din contra: i se asociază o conotație negativă. Acest fapt nu se datorează slăbirii sentimentelor patriotice ale poezilor, cum par să gândească unii, regretând în gura mare lipsa de atenție acordată de contemporani evenimentelor și datelor istoriei naționale. Faptul se datorează schimbării conceptului de poezie. De mai bine de o sută de ani prin poezie nu se mai înțelege versificația și cu atât mai puțin aceea pe teme patriotice, dar lirismul, subiectiv, personal și intim, în care problemele eului sunt singurele esențiale și, încă, nu în ceea ce ele ar putea avea în comun (temele obștești au totul în comun!), ci în ceea ce au ele unic, ireductibil și chiar necomunicabil. Dacă e să-i aflăm lui Alecsandri un antonim acela e Bacovia. între *Hora Unirii*, *Sergentul* sau *Dumbrava Roșie* și *Plumb*, *Lacustră* sau *Decembre* se consumă toată metamorfoza poeziei”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Catrinel Popa semnalează apariția volumelor: *Opera zilelor* de Pierre Pachet (traducere de Magda Jeanrenaud, Ed. Paralela 45, Pitești, 2001); *Istoria oglinzii* de Sabine Melchior-Bonnet (traducere de Luminița Brăileanu, Ed. Univers, București, 2000); *Experiența externă*, coordonator Ștefan Borbély (Ed. Institutul European, Iași, 2001); *Discursul utopic* de Mircea Opriță (Ed. Cartea Românească, București, 2000). ■ Sub titlul *Evreul real și evreul imaginar*, Luminița Marcu prezintă două volume cu tematică înrudită: Andrei Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română* (Ed. Humanitas, București, 2001) și Ovid. S. Crohmălniceanu, *Evreii în mișcare de avangardă românească* (Ed. Hasefer, București, 2001). Demersul lui Andrei Oișteanu, apreciază Luminița Marcu, impresionează prin obiectivitate: „Tonul acestei cărți, în ansamblul ei, ține de o mentalitate mult evoluată: niciodată, pe parcursul celor peste trei sute de pagini, nu se simt miasmele vreunei teze, autorul nu lasă să se întrevadă nici măcar contururile vreunui raport personal cu subiectul în cauză. Cititorul va fi deci îndemnat de această bună cuviință a autorului să se raporteze fără nici un fel de parti-pris-uri la un «evreu» care ar fi putut fi la fel de bine un «armean» sau un «bulgar»”. Cât privește volumul lui Crohmălniceanu, continuă recenzenta, acesta se constituie într-o importantă contribuție la istoria literară autohtonă: lucrarea conține „concise studii monografice despre cei mai importanți scriitori ai avangardei. Sunt trecuți în revistă [Ilarie Voronca, Tristan Tzara, Jacques Costin], B. Fundoianu, Sașa Pană, D. Trost, Paul Păun, F. Brunea Fox, Dan Faur, H. Bonciu, Sesto Pals. Nu se fac dezvăluiri senzaționale și nici reinterpretări spectaculoase, tonul este cel moderat din volumele sale de istorie literară, dar fără derapajele ideologice din *Literatura română între cele două războaie*

mondiale. Având în vedere ponderea scriitorilor evrei în avangarda literară, se poate spune că suntem în fața unui titlu important în bibliografia fenomenului, adăugat la celelalte, nu foarte numeroase, apărute până acum”. ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu revine cu partea a doua a articolului despre antologia de poezie a lui Constantin Abăluță: „Ajunși aici, să precizăm că, în spiritul unui fair-play nedezmintit, C. Abăluță consacră un spațiu amplu și comentării, în genere comprehensive, a poeziilor aparținând *primului val* șaizecist, celor girați de critica de întâmpinare ultrabenevolentă a momentului, ca și de forurile ideologice care s-au silit, cu reușite variabile, a-i anexa”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu se oprește asupra *Jurnalului* Iuliei Hasdeu, insistând asupra relației de „frumusețe romanescă” dintre tată și fiică: „Relațiile fiică-tată în familia Hasdeu, așa cum se încheagă din jurnalul Iuliei, au o frumusețe romanescă. Din nou, umorul fetei (moștenit pesemne de la redutabilul amator de farse care era B.P. Hasdeu, dar cultivat și de sarcastica mamă) reprezintă garanția calității. Dacă dragostea pentru marele absent este vizibilă și firească, nu înseamnă nicidecum că se transformă în idolatrie sau că este în defavoarea mamei. În familia Hasdeu se produce aproape o inversare a raporturilor de vârstă între fată și părinții ei, situație mai puțin rară decât s-ar crede, pe care literatura, de la Saint-Exupéry la Salinger a pus-o în următorii termeni: copiii trebuie să fie înțelegători cu gesturile infantile ale părinților lor și să aibă răbdare cu ei. Iulia își prezintă cu admirație mama, foarte aprigă, se pare, o descrie în termenii tragediei grecești, Antigona (de fapt era o Vidră), dar nu e de acord cu ea de nenumărate ori și nici nu încearcă să-i semene. Îi ascunde (față de jurnal și de tată) slăbiciunile și i le scuză fără măcar să-și dea seama că o face. Relația cu tatăl este și mai complexă (acesta își vizita familia o dată sau de două ori pe an). Ceea ce în copilărie era mimetism devine, în adolescență, opțiune, iar fata încearcă să fie «ediția a doua» a lui B.P. Hasdeu. Nu fără a-și delimita totuși propriile contururi și nu fără a amenda, cu zâmbet, «defectele» paterne”. ■ Leo Butnaru tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru semnează poemul *Să nu uit că sunt poet*. ■ Z. Ornea comentează ediția îngrijită de Elena Beram a *Operelelor* lui Anton Holban (Ed. Minerva, București, 2000), încadrându-l pe autor în curentul „autenticist”: „Anton Holban a fost un prozator considerat din speța celor care au practicat literatura de tipul autenticității sau, cu un termen propus în epocă de Petru Comarnescu, a experiențialismului din familia cărora făceau, cum se știe, parte Camil Petrescu, Mircea Eliade, Sebastian, C. Fântâneru, M. Blecher, Petru Manoliu, H. Bonciu etc. Romanele lui Holban specifice acestui gen prozaistic (*Jocurile Daniei*, *O moarte care nu dovedește nimic*, *Ioana*) au fost programate în primul volum al acestei ediții [...]. Acum, la sfârșitul anului 2000, a apărut cel de al doilea volum. Aici au fost integrate scrieri din anii de început, ca *Romanul lui Mirel*, debutul scriitorului (1929) nuvelele (printre care, de amintit, foarte bunele proze *O moartă* și *Bunica se pregătește să moară*), *Parada dascălilor* din 1932, ale sale însemnări de călătorie (cronicile, eseurile și recenziile sale, cu care, de fapt, prozatorul a

început a se face cunoscut, sunt evitate în această ediție, consacrată, cum se vede, mai ales, creației sale prozaistice)”. ■ La *Cartea străină*, Andreea Deciu recenzează lucrarea *Assignment: Bucharest. An American Diplomat's View of the Communist Takeover of Romania* (The Center for Romanian Studies, Iași, 2000), teză de doctorat a lui Donald Dunham: „E parțial o analiză, în măsura în care Dunham, știindu-se străin, privește tot ce se întâmplă cu teama că îi scapă o înțelegere de outsider, pe care e dornic să o capete și astfel o caută în relațiile cu cei care îi sunt apropiați, uneori cu mai multă tenacitate decât orice altceva, simpla afecțiune, tandrețe, fidelitate. Ca analiză, e mai curând mediocră”. ■ *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie scrie despre libertatea spiritului: „«A-ți păstra libertatea de spirit în anumite împrejurări este considerat o crimă». Libertatea de spirit e suspectată oricând, nu numai în anumite împrejurări. Ea presupune dispreț pentru normele acceptate; înseamnă nihilism. Extragere din turmă. Omul cu spirit liber e singur; poate e cinic, poate trist. Sau, nu: principial, este senin. Senin în fața suferinței; a lui însuși, dar și a unui copil. Cine, măcar din ipocrizie, n-ar «considera» faptul monstruos? Deci, să nu ne grăbim. Spiritul liber îl duce spre damnațiune pe Faust”.

17 iulie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 576] La rubrica *Paralele inegale*, Daniel Cristea-Enache o interviează pe Angela Marinescu. Rugată să facă un „bilanț” al poeziei sale, Angela Marinescu pune în paralel „etapele” vieții și „treptele operei”. În această perspectivă, spune ea, „nebunia” poetică, manifestată îndeobște la tinerețe, este, dimpotrivă, o caracteristică a operei sale de maturitate: „Etapale vieții tale se răsfrâng în operă. De la început, cu acea inocență și naivitate, am trecut la luciditate și la asumarea tuturor lucrurilor pe care le-am trăit. [...] dacă la început poezia mea era lipsită de o tensiune vizibilă, fiindcă pe atunci încă îmi făceam mâna, acum, la bătrânețe, am ajuns să am tensiunea cea mai mare și nebunia cea mai mare. Cel mai matur lucru pe care l-am scris vreodată cred că este poemul *Parcul* și poezia cea mai tensionată pe care am scris-o se află între copertile volumului *Fugi postmoderne*”. Întrebată despre lirica „feminină”, Angela Marinescu este de părere că, deși există o specificitate incontestabilă a poeziei feminine, scriitoarele femeii trebuie să muncească de două ori mai mult pentru a se afirma în literatură: „Sigur că valoarea, dacă e foarte mare la o femeie, se aseamănă cu valoarea la un bărbat, dar specificitatea valorii feminine este alta. M-am gândit chiar ce specific are lirica feminină – ea are forță mai mare, greutate mai mare, tematica poate fi și ea, la un moment dat, specifică, dar nu neapărat... Dar aş pune pe primul loc forța. [...] Eu ca să fiu bună, trebuie să am forță dublă, comparativ cu un bărbat. Și, fără să fi vrut eu sau nu, această forță o am. De-asta am și spus că poezia mea are coaie”. ■ La *Cronici*, sub titlul *Scriitorii evocați de scriitori*, Teodor Vârgolici se oprește asupra volumului realizat de I. Oprișan *Istoria literaturii române în evocări* (Ed. Saeculum I.O, București, 2000). Lucrare

„fără precedent”, apreciază Vârgolici, cartea antologhează texte în care scriitorii din secolele XIX și XX i-au portretizat pe contemporanii sau înaintașii lor: „I. Oprișan a pornit de la premisa că există o diferență specifică între diferitele forme ale literaturii subiective, cum a denumit-o Tudor Vianu, memoriile și amintirile, pe de o parte, și evocările, pe de altă parte. Autorul afirmă că evocările au o individualitate distinctă, pledând pentru a înțelege evocarea literară nu subsumată memorialisticii, ci ca «specie literară» [...]. În cadrul evocărilor, autorii nu urmăresc rememorarea propriei lor existențe sau reconstituirea atmosferei în care au trăit nemijlocit, ci sunt preocupați în primul rând sau exclusiv de conturarea fizionomiei umane și artistice a unor înaintași sau contemporani prestigioși [...]. În mod judicios, I. Oprișan observă că memoriile prezintă personalitățile cu lumina și umbrele lor [...], pe când evocările sunt predominant afective, elogioase, de omagiere și venerație”. ■ La rubrica *Eseu*, Daniel Cristea-Enache scrie despre Cercul Literar de la Sibiu. Textele programatice ale mișcării, publicate în „Revista Cercului Literar” – spune Daniel Cristea-Enache – au ca idei centrale „denunțarea prejudecății regionaliste”, pe de o parte, și distincția trasată între „autonomia esteticului” și „estetism”, pe de altă parte: „Autonomia esteticului nu înseamnă, însă, *estetism*: aici, într-o notă publicată în ultimul număr, la secțiunea *Revista revistelor*, este făcută această distincție: «Cea mai mare parte din acuzațiile ce s-au adus, prin presă și prin periodice, revistei noastre – recapitulează Radu Stanca – au vizat fie direct, fie prin derivă, mai întotdeauna, un pretins «estetism» [...]. Ni s-au considerat astfel încrederea acordării gustului, moderația în entuziasmele prețuirii critice, umanismul estetic orientat spre constructiv și complex, drept fantomele fără advertență și actualitate, ale «viciului» de care suferea cultura europeană acum câteva decenii». Pentru Cercul Literar, opera clasică «plurivalent axiologică» e un model de urmat – reamintește Radu Stanca. Schiller, «devorat» la Sibiu de Ion Negoitescu, e și el un model, prin accentul moral al esteticii sale, prin teoria sublimului potrivit căreia frumosul devine, la un punct, insuficient pentru a ne ridica până la «cunoștința adevărului și practica datoriei». Despre această transformare a esteticii într-o «anexă a eticii» vorbește și un articol al lui Radu Enescu din ultimul număr al revistei, articol intitulat chiar *Actualitatea lui Schiller*”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● [**„Observator cultural”, nr. 73**] La rubrica *Polemici*, Codrin Liviu Cuțitaru ia atitudine în disputele interne din Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor. Nodul problemei, crede Cuțitaru, constă în faptul că un mare număr de veleitari au acaparat poziții-cheie în cadrul principalelor reviste literare și în filiala locală a Uniunii Scriitorilor: „Sâmburele nemulțumirii se află într-un spațiu pe care suntem nevoiți să-l restrângem terminologic la noțiunea de «viață literară», cu tot ceea ce ea implică – presă, instituții, organizații etc. Într-un oraș care nu a mai dat de multă vreme un scriitor cu adevărat important, legitimația de «scriitor» a ajuns alarmant de frecventă. Un număr imens de veleitari (ieșiți subit din magma Revoluției) au reușit, într-un timp record, să acapareze principalele reviste literare

(altădată apreciate) și (fapt îngrijorător) filiala locală a Uniunii Scriitorilor (în care îmi reiterez și cu această ocazie opțiunea fermă de a nu intra), promovând un spirit gregar primitiv și o subcultură demnă de provinciile cenușii ale câmpiei moldovenești. Aici aş distinge două anomalii de context socio-literar, care au putut genera criza actuală. Mai întâi se observă o stranie dominație a poezilor (mediocri) în interiorul mecanismului cultural și, mai ales, la pârgghiile sistemului propriu-zis. În numeroase locuri din țară (unele cunoscute și de mine), pozițiile de administrație și direcție a vieții literare sunt ocupate fie de funcționari specializați (cum ar fi, de altfel, normal), fie de intelectuali riguroși, responsabili, de obicei familiarizați cu munca de coordonare a strategiilor culturale. «Omologii» lor ieșeni sunt, în chip necesar, autori (exclusiv) de plachete lirice dubioase, fără nici o audiență sau valoare”. ■ La aceeași rubrică este reproducă scrisoarea de protest a Asociației Italiene de Romanistică, prezidată de Marco Cugno, la adresa deciziei Ministerului Învățământului de a suspenda continuarea burselor „Vasile Pârvan” și „Nicolae Iorga”, menite să asigure perfecționarea pregătirii de specialitate a douăzeci de tineri români pe lângă Accademia di Romania din Roma și Institutul Român de Cultură din Veneția: „Formarea și consolidarea elitelor culturale este o problemă prioritară pentru orice societate interesată să-și direcționeze proiectele de viitor, să-și constituie o cât mai amplă și deschisă conștiință publică, aptă să intre în dialog cu cerințele majore ale comunității internaționale. Credem că România de azi, abia ieșită dintr-o perioadă de stagnare economică și de izolare culturală care a produs efecte nefaste pe mai multe planuri, trebuie să investească și în domeniul pregătirii științifice și al schimburilor culturale pentru tinerele generații care vor reprezenta România de mâine. Profesorii și cercetătorii care se ocupă de limba și literatura română în Italia, membri ai AIR, convinși că prezența continuă și activă a unei echipe de bursieri români în centrele de cultură română de la Roma și Veneția poate fi utilă nu numai culturii romane, dar și dezvoltării relațiilor și schimburilor intelectuale între cele două comunități științifice, adresează această scrisoare deschisă colegilor români, ca apel către forurile competente pentru a soluționa o problemă care nu poate să nu ne îngrijoreze pe noi toți”. ■ În cadrul rubricii *Studii culturale*, Ioan Stanomir prezintă cartea lui Laurențiu Vlad *Imagini ale identității naționale. România și expozițiile universale de la Paris, 1867–1937* (Ed. Meridiane, București, 2001): „Prezența României la expozițiile universale pariziene devine pretextul unei investigații identitare, purtate asupra specificului național, a propagandei statului român și a felului în care a fost el receptat de francezi. Eterna și fascinanta Românie își descoperă precursorii. Imaginea națională se articulează printr-o plasare între oglinzi paralele. Expozițiile universale devin spațiile privilegiate în care sunt puse în circulație stereotipuri imagologice, clișee culturale, dar și arene de legitimare externă a operei politice interne. Demersul autorului caută să evidențieze imaginea care se naște în zona de intersectare a propagandei și a receptării ei. Cele două categorii de documente (documente de prezentare confecționate pentru

a acompania exponatele, dar și rapoartele tehnice ale juriilor franceze, intervențiile jurnaliștilor francezi comentând prestația românească) sunt dispuse în paralel, într-un efort de a releva procesul de producere al imaginii identitare și ingredientele la care se face apel”. ■ La rubrica *Societate*, Paul Cernat recenzează cartea lui Adrian Cioroianu *Scum de secol: peste o sută una de povestiri suprapuse* (Ed. Curtea Veche, București, 2001). Pornind de la aparentele mărunțișuri ale „miciei istorii” și ajungând, treptat, la problemele naționale majore, narațiunile lui Adrian Cioroianu dezvăluie – scrie Cernat – nu numai un istoric dezinhibat, opus celui de cabinet, ci și un talentat scriitor: „Agorafilul A.C. e tot ce poate fi mai opus modelului istoricului de cabinet [...], al teoreticianului sedus de scheme, de utopii sociale/culturale și de jocul abstracțiunilor, al «directorului de conștiință» grav și/sau apocaliptic... El nu face aici decât indirect și implicit «analiză», lăsându-se adeseori furat de plăcerea poveștii, de tâlcul unui detaliu amuzant... Adrian Cioroianu are umor și are, indiscutabil, talent. Scrie ușor și cu plăcere, cu o simplitate și o eficiență dezarmantă, până acolo unde unii ar vedea doar frivolitate «vulgarizatoare», superficială. Nu dă lecții, nu ține predici, nu oficiază aseptice, nu-și privește «de sus» cititorul, ci stă de vorbă cu el, de la egal la egal, simplu, disponibil și curios – adică viu. [...] Stilul lui A.C. e prin excelență oximoronic, imaginativ, dar cu priză la social, practicând o «navigație liberă», printre evenimente, fapte diverse, teorii, întâmplări. Jucăuș și grav, simplu și direct”. ■ Sub titlul *Istoria – un câmp de luptă în Republica Moldova*, Vitalie Ciobanu rememorează anii întunecați ai propagandei antinaționale sovietice în Basarabia: „În anii mei de școală generală am fost obligat să scriu compuneri și expuneri literare pe tema «prieteniei popoarelor rus-ucraïnean și moldovenesc», a «ostașului sovietic eliberator» și a „luminii ce vine de la Răsărit”. Acesta era «adevărul» pe care îl respiram atunci. Puțini dintre noi își dădeau seama că participam, involuntar, prin «știința» ce ni se impunea, la o conspirație monstruoasă împotriva propriei noastre ființe; și cum ar fi putut niște elevi de 12–16 ani să înțeleagă manipularea la care erau supuși? Doar cu ajutorul părinților, cine a avut norocul. Gesturile de frondă, de insubordanare spontană a tinerilor convertiți la o identitate prohibită, cea care atrăgea inexorabil acuzația de «naționalism» din partea organelor abilitate, interveneau abia în perioada studiilor la Universitate”. ■ La rubrica *Arte*, Marian Popescu prezintă volumul de teatru al lui Valentin Nicolau *Ultimul împărat* (Ed. Polirom, Iași, 2001) ca relevând un autor matur, pe deplin stăpân pe tehnicile dramaturgice: „Nicolau se dovedește aici un spirit analitic extrem de interesant, nelipsit de ironie și de grotesc. Marca acestui volum e dată de un limbaj teatral personalizat. Dramaturgia sa are acum contur, autorul devenind stăpân pe tehnici de construcție a conflictului, dar mai ales pe acea intuiție a umanului metamorfozat de mutațiile fundamentale petrecute în societatea românească a ultimului deceniu. Aceasta îl distinge net între noii dramaturgi”. ■ La *Recenzii*, Ștefania Ciurea aduce în atenție apariția traducerii de către Daniela Ștefănescu a romanului *Porumbelul* al lui Patrick Süskind (Ed. Humanitas, 2001),

iar Roxana Răcaru tipărirea volumului *Despre tăcere* al lui David Le Breton (traducere de Constantin Zaharia, Ed. ALL Educațional, București, 2001). □ În cadrul aceleiași rubrici, Catrinel Popa prezintă volumul Ruxandrei Ivăncescu *Ștefan Agopian (monografie)* (Ed. Aula, Brșov, 2000), a cărui „premisă esențială” este „vocația antirealistă” a prozatorului: „Monografia pe care Ruxandra Ivăncescu i-o consacră pornește de la premiza că esențială pentru prozator este vocația antirealistă, îl compară cu Ștefan Bănulescu și Mateiu Caragiale, insistă asupra faptului că în literatura română, mai cu seamă din anii '50 încoace, antirealismul a constituit o replică atât față de proza realist-socialistă, cât și față de realismul propriu-zis, în fine, că o asemenea orientare apără în primul rând statutul literaturii ca literatură într-o perioadă în care aceasta era amenințată; demonstrația ei ține, așadar, seama de contextul social-politic, imposibil de ignorat într-o literatură apărută sub presiunea unui regim totalitar, dar nu neglijează nici contextul cultural mai larg în care se plasează prozatorul”.

18 iulie

● [„**Lucefărul**”, nr. 28] În tableta *Jurnalul antum și statuia lui Hagi Horia Gârbea* scrie, ironic, despre Mircea Cărtărescu, pe care îl socotește un autor supraevalat: „Mircea Cărtărescu e un autor demn de stimă. Deși m-a plictisit cu *Orbitor* și m-a cam enervat cu *Postmodernismul...*, îmi face plăcere să vi-l recomand în continuare. Faptul că n-a deținut funcții sau că și-a făcut datoria civică în Piața Universității nu au nici o relevanță în discuție. Domnul [Alex.] Ștefănescu, altfel vestit pentru raționamentele sale impecabile, o știe desigur. Și domnul [Dan C.] Mihăilescu va admite că nu poți refuza să citești un autor numai pentru că s-a privit în oglinda jurnalului și s-a văzut frumos și deștept”. ■ Sub titlul *Un poet al Internetului*, Marin Mincu recenzează volumul de debut al lui Dan Mircea Cipariu *Hai să ne-ntălnim pe site sâmbătă seară* (Ed. Libra, București, 1999). Lirica lui Cipariu, spune Marin Mincu, are ceva din spiritul ludic al primului Tristan Tzara și al lui Eugen Ionescu: „Aici se simte acel ludism oral ce a stat la originea primului Tzara și a lui Eugen Ionescu din *Elegii pentru ființe mici*. Poetul se comportă ca un păpușar care manevrează sforile discursului aleatoriu, mizând pe surpriza ce se naște din combinațiile dadaiste”. ■ Marius Tupan vituperează, sub titlul *Identități măsluite*, împotriva „mercenarilor intelectuali”: „Nu doar în istoria noastră literară, ci și în altele, de pe alte meridiane, fiindcă lumea nu se deosebește fundamental în aventurile spirituale, există comentatori care au sau nu au contingență cu domeniul în care se exprimă, sunt sau nu informați într-o zonă sau alta par oricând pregătiți să-și ofere părerile, ba chiar nu ezită să dea verdicte și să stabilească soluții, uneori, să fixeze trasee și să adâncească tranșee”. ■ În partea a noua – și ultima – a eseului *Literatura feminină de azi. Trei ipostaze ale generației '90*, Radu Voinescu are cuvinte de apreciere despre Ruxandra Cesereanu, „o poetă interesantă”, „cu o lirică de un baroc rafinat”: „ea face figură aparte, afirmându-și condiția de femeie, dar nedorind cu nici un chip să

și-o nege”; de asemenea, despre Simona Popescu, al cărei roman intitulat *Exuvii*, „vrând parcă anume să dea o replică dinspre partea feminității prozei lui Mircea Cărtărescu” – scrie el – „cucerește prin exactitate și prin rafinamentul detaliului”. În încheierea studiului, criticul afirmă că diferența dintre „stilul masculin” și cel „feminin” nu este relevantă decât în „literatura de gradul al doilea”: „Se poate vorbi de o literatură feminină? Ceea ce poate fi acoperit prin această sintagmă este însă o literatură de gradul al doilea, de consum sau militantă. În privința literaturii «mari» nu e posibil decât în anumite condiții să se deceleze diferențe – care nu fac un curent – între stilul masculin și cel feminin. După cum și despre literatura masculină s-ar putea discuta numai în cazul unor scriitori minori. Marii artiști au prea puțin sau chiar deloc de-a face cu aceste disocieri de tratament”.

■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului Adelei Greceanu *Domnișoara Cvasi* (Ed. Vinea, București, 2001). Calitatea majoră a poemelor în proză ale autoarei, apreciază Soviany, este „autenticitatea”: „...dacă este adevărat că, de obicei, scrisul feminin eșuează atunci când își propune să penetreze în zona abstracțiunilor metafizice (apanajul «scrierii tari») rămânând solidar cu realismul senzorial, autenticitatea în scriitură a Adelei Greceanu e una esențialmente feminină. [...] Începând prin a fi notații sau confesiuni, relatări ale unor aventuri în real sau oniric aceste poeme sfârșesc prin a deveni adevărate «iluminări», din care răzbate pulsația fervorilor mistice, dar și substanța neagră a unei disperări care e totodată existențială și textuală. Și pentru că textele sale se nasc din refuzul categoric al «literaturii» și al minciunilor acesteia, supremul omagiu pe care i-l putem aduce Adelei Greceanu (inspirați de titlul ultimului său volum: *Domnișoara Cvasi*) este să-i spunem că scrie... cvasiliteratură. Adică o literatură «depotențată», care, respingând «etica forței», ia act de propriile-i limite și imperfecțiuni, câștigând în autenticitate”.

■ Nicolae Neagu tipărește poezii. ■ Constantin Novac și Ion Beldeanu publică proză. ■ Mihai Cimpoi scrie despre *Limbaajul poetic în viziunea lui Eugen Coșeriu*: „Printr-un anume aspect al formulărilor sale Eugen Coșeriu se apropie de teoria misterului, a dublului metaforic referențial pe care o găsim la Heidegger și Blaga. Misterul heideggerian, sinonimizat cu exterioritatea mută a pământului, celebrată de miturile agrare, e o «năvalnică pornire» după o retragere tacită în propriul conținut, în sufletul autonom al interiorității. În rostirea esențială, care survine în orice limbă – deci și în limbaajul poetic – pământul se păstrează ca cel care e închis. Menirea ei este să aducă în deschis, să actualizeze nerostibilul ca atare. Pornirea năvalnică spre mister este o șansă de a deschide și de a lumina cel puțin parțial misterul. Opera este asemenea pământului: se închide în propriul ei semn de întrebare, neoferind niciodată un răspuns definitiv. Ea este deschidere posibilă. Ceea ce afirmă tranșant și Eugen Coșeriu este o lume posibilă scoasă în ființă printr-o delimitare de elemente ale ființei”.

■ În eseu *A.E. Baconsky, prozatorul*, Emil Manu deosebește două mari etape în evoluția scrisului acestuia, indiferent de genul abordat: „Ca și poezia, proza lui A.E. Baconsky se dezvoltă în două etape: o primă fază de

formare a scriitorului, de parcurgere a unor drumuri comune prozei contemporane, de relatare neaprofundată a realității. Acestei perioade îi corespund volumele *Itinerar bulgar* (1954) și *Călătorii în Europa și Asia* (1960). Cea de-a doua fază se caracterizează printr-o rafinare a modalităților de expresie și printr-o adâncire a comentariului, realitatea devenind un simplu pretext pentru descoperirea stărilor de spirit interioare (*Remember*, 2 volume, 1968). Această rafinare ajunge, sub influența prozei fantastice a romancierilor germani, să atingă valori emblematice, de literatură mascată, în *Echinoxul nebunilor* (1967), modalitate orientată apoi spre romanul-parabolă, gândit într-un spațiu straniu, în postuma *Biserica Neagră*. ■ Eryka Lang tipărește poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Andrei Ionescu traduce poezii de J.L. Borges, iar Mihai Banciu proza *Sfârșitul lumii* de Dino Buzzati.

● **[„România literară”, nr. 28]** În cadrul rubricii *Lecturi la zi*, Cristina Ionică recenzează patru volume: *Ștefan Bănulescu (monografie)* de Monica Spiridon (Ed. Aula, Brașov, 2000); *Confesiuni* de Maria Frunzetti (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001); *Poză retușată* de Ioana Nicolae (Ed. Cartea Românească, București, 2000) și *Copilul-cafea* de Ion Zvera (Ed. Vinea, București, 2000). Cartea Monicăi Spiridon, scrie Cristina Ionică, oferă o nouă perspectivă asupra prozei lui Bănulescu: „...referindu-se la frecvența asociere Bănulescu–Sadoveanu (celălalt mare povestitor român al acestui secol), Monica Spiridon neagă orice asemănare în afara aceleia de a fi reușit să substituie, în percepția publică, spații geografice reale cu altele, cu originea în imaginar”. *Confesiunile* Mariei Frunzetti, continuă recenzenta, nu sunt un „exercițiu literar”: „...accentul cade strict pe conținut. Stilul nepretențios, evocarea aproape strict narativă ne plimbă prin Bucureștiul și prin România din ultimii ani dinaintea instaurării regimului comunist, cu acele prejudecăți legate de viața socială și de strict reglementatul rol al femeii care cu siguranță ne vor părea străni – pentru ca apoi să vină la rând deceniile de comunism cu seria lor de decepții”. Prin contrast, spune Ionică, „*Poză retușată* este produsul unui tip de sensibilitate la real cu totul diferit; localizarea trăirii în fragmentar, singurul mod de a fi creditat cu vreo urmă de autenticitate, asumarea caracterului de construct al tuturor lucrurilor care umplu o viață, sinceritatea retușată de o percepție subiectivă extrem de bine conturată”. În sfârșit, volumul de debut al Zverei Ion are meritul de a fi lipsit de „stângăcii stilistice”. ■ La *Cronica literară*, C. Rogozanu se oprește asupra volumului lui Octavian Paler *Deșertul pentru totdeauna* (Ed. Albatros, București, 2001). Apropiindu-se cu precauție de „monstrul sacru” care este Octavian Paler – conform propriei caracterizări – Rogozanu subliniază faptul că autorul „a reușit printr-un discurs cultural aparte să ajungă la inima unui număr important de cititori și, mai ales, să conserve tipul de cititor specific perioadei de dinainte de ’89”. Confesiunile cuprinse în volum îi prilejuiesc criticului o comparație între Octavian Paler și Emil Cioran cu privire la modul de abordare a marilor subiecte: „Problematica este identică (moarte, singurătate, sinucidere) modul de abordare este complet diferit.

Bibliografiile sunt cu totul altele. În timp ce Paler apelează la mai marii culturii, Cioran caută autori marginali, necunoscuți și își autentifică în acest fel discursul. El chiar spune în *Exerciții de admirație* că i-ar fi plăcut Borges dacă n-ar fi devenit un autor atât de la modă. În timp ce Emil Cioran își individualizează experiența, o face un rezultat al biografiei, Paler generalizează, caută să își întemeieze un destin. Apoi, Paler repetă subtil regresia pe care o încearcă de câteva ori Cioran când scrie despre Coasta Boacii. În acest caz, este vorba despre un sat aflat lângă Făgăraș, Lisa. Comportamentul paradoxal țăranesc, complexe de inferioritate ale țăranului venit la oraș, sunt esențiale în destinul scriitorului. Lisa nu este un paradis pierdut, ci o cauză a ceea ce a devenit mai târziu autorul”. ■ La *Polemici*, Gheorghe Grigurcu dezvăluie că Alexandru George l-a rugat să nu mai scrie despre el și replică: „Interlocutorul nostru invocă o «incompatibilitate» ce, existând între noi, ar trebui să mă împiedice a-i analiza opera. O «incompatibilitate»! Și ce e cu asta? Scriem exclusiv despre autori «compatibili» cu noi?”. ■ La rubrica *Diagonale*, Monica Lovinescu deplânge lipsa de apetență a intelectualilor români pentru dezbaterile privitoare la trecutul comunist: „Pentru intelectualitatea de oarecare ținută doritoare ca România să intre (cum se spune) și în Europa și în zodia unei democrații cât de cât demnă de acest nume, orizontul pare închis, alternativa opozițională nu mai are chip, nume sau partid. Nu i-ar mai rămâne de făcut acestui intelectual de bună credință decât analiza stringentă a blocajului. Poate că studiind trecutul și cauzele ar sfârși prin a se desena și căile încă absconse ale unei soluții. Or, tocmai trecutul este mai ocultat ca oricând. Dezbaterile, așa cum reies din transcrierile în presă, privesc orice fel de trecut, numai cel comunist, nu”. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea comentează ediția de la Editura Humanitas a scrierii lui Emil Cioran *Lacrimi și sfinți* (București, 2001). Ultima carte publicată de Emil Cioran înainte de a pleca din țară, explică Z. Ornea, *Lacrimi și sfinți* îl singularizează pe autor printre colegii săi de generație, apropiindu-l, în schimb de E. Lovinescu și Ștefan Zeletin: „Să notez că prin această carte eseistică se singulariza, încă o dată, printre colegii de generație trecuți la legionarism. Cu un an înainte, în *Schimbarea la față a României*, prin antitraditionalismul și antisămănătorismul manifest («Nu vreau să fim veșnicii țărani ei Europei», «Nenorocirea noastră ține de condiția de viață a popoarelor agrare», «Vai de țara împânzită numai de sate», «Satul n-a fost istorie decât în formele primitive de viață, cari exclud istoria propriu-zisă» etc. etc.) se deosebea clar și polemic de ceilalți criterioniști. Prin această convingere, atât de răscolitor exprimată, Cioran se apropia, oricât ar părea de ciudat, mai curând de Lovinescu și Zeletin, promotorii ideii necesității evoluției structurilor românești spre o civilizație modernă de tip industrial, detașându-se net de generaționiștii săi (ca și de un Nae Ionescu sau un Nichifor Crainic) care pledau vehement pentru tradiționalism și autohtonism închistate”. ■ Sub titlul *Momentul literar 1945–1948*, Gabriel Dimisianu readuce în atenție câteva scrieri apărute în anii imediat următori celui de-Al Doilea Război Mondial, atunci când „libertatea scrisului nu fusese

încă lichidată” și „mai existau publicații independente, editori particulari, mai funcționa încă instituția Fundațiilor Regale, cu editura și revista, cu premiile acordate scriitorilor tineri (pentru poezie, în acei ani, unor C. Tonegaru, Mihail Crama, Geo Dumitrescu), într-un climat de viață intelectuală convulsională, ce e drept, căci răsfrângea situația din epocă, totuși suportabil”. Dintre acestea, criticul se oprește asupra romanului *Blocada* de Pavel Chihaia, în care lectorul este invitat să intre în lumea lui Panait Istrati, Jean Bart și Radu Todoran: „Cititorul are într-adevăr, înaintând în lectura *Blocadei*, sentimentul contactului cu o insolită umanitate, sau, în orice caz, al contactului cu o umanitate reprezentată mai puțin decât altele în proza românească. Sub alte întruchipări, am întâlnit-o totuși, ce e drept, în narațiunile lui Panait Istrati, evocatoare și ele de lumi portuare, în *Europolis* a lui Jean Bart, acel «simpatice roman de medii maritime» (G. Călinescu), am întâlnit-o într-un bun roman uitat al lui Radu Tudoran, *Un port la răsărit*, «acea odisee a litoralului basarabean al Mării Negre» (Vi. Streinu). Ne situăm cu aceste scrieri în extremitatea sud-estică a geografiei românești literare, aici plasându-și și Pavel Chihaia acțiunea din *Blocada*, roman al Constanței și al stepei dobrogene limitrofe”. Proza lui Chihaia este – apreciază Dimisianu – un „roman de atmosferă”, dar și de „tensiuni epice” remarcabile: „Roman de atmosferă [...], *Blocada* e totodată roman de tensiuni epice și de intrigă stufoasă, cu întorsături neașteptate și chiar cu excedent de evenimente tari, neocolind, în unele puncte, senzaționalul. Încăierări, sechestrări, omoruri, naufragii provocate în scopul jefuirii, contrabandă, comerț cu narcotice sau comerț cu femei, acestea sunt fapte de care cartea nu duce lipsă, ba putem spune că le conține din plin și câteodată cu asupra de măsură”. ■ La rubrica *Restituiri*, Elena Zaharia-Filipaș încredințează tiparului un pamflet inedit al lui Ion Vinea împotriva lui Petru Dumitriu, scris în contextul în care poetul a fost, alături de Henriette Yvonne Stahl, subiectul unei anchete a Securității comuniste ca urmare a fugii autorului *Cronicii de familie* în Occident: „Pamfletul de față (descoperit în arhiva Muzeului Literaturii Române, dosar nr. 18970) este un text dactilografiat, cu corecturi autografe, care a fost scris, într-un impuls de indignare și amărăciune, după lectura romanului *Incognito*, adică în 1962–1963. Este – credem – ultima răbufnire pamfletară a unui mare artist al genului, un gest de spontană mânie, rămas, iată, – prin publicarea atât de târzie – gratuit și nesincron, ca atâtea gesturi ale lui Ion Vinea”. ■ Matei Vișniec este prezent cu primele două scene ale piesei *Mașinăria Cehov*, text însoțit de o notă explicativă în care dramaturgul îl numește pe Cehov „adevăratul precursor al teatrului absurdului”: „Această piesă nu seamănă cu nimic din ce am scris până acum, pentru că este o piesă «cehoviană». De ce am scris-o? Am scris-o ca un omagiu adus unui maestru. Pentru mine Cehov este adevăratul precursor al teatrului absurdului. Înainte de «așteptarea» beckettiană pe mine m-a marcat «așteptarea» celor trei surori care nu pleacă niciodată la Moscova. Personajele lui Cehov care sunt niște spectre, modul în care deseori își vorbesc fără să se asculte, atmosfera care devine personaj principal, toate

acestea și multe altele au fost pentru mine esențiale în anii când îmi făceam ucenicia de scriitor. Ca să nu mai vorbesc de fascinația pe care mi-au produs-o unele personaje secundare din opera lui Cehov, cum ar fi Trecătorul din *Livada de vișini*, Trecător în care se ascund în același timp Estragon și Vladimir. Din aceste motive și din altele, pe care nu le pot exprima, am scris această piesă despre Cehov și despre moartea imposibilă a artistului”. ■ La *Cartea străină*, Andreea Deciu prezintă volumul documentar despre postul de radio Europa Liberă scris de Arch Puddington (*Broadcasting Freedom. The Cold War Triumph of Radio Free Europe and Radio Liberty*, University Press of Kentucky, 2001). ■ În cadrul rubricii *Interviu*, Letiția Guran îl are ca invitat pe profesorul Douwe Fokkema de la Universitatea din Utrecht, care vorbește, printre altele, despre sfârșitul previzibil al postmodernismului: „Putem să privim acest fenomen din mai multe puncte de vedere: primul, al scriitorilor implicați în fenomen în Italia, România sau în alte țări europene. Cred că în toate aceste cazuri dorința scriitorilor respectivi e de a încerca ceva nou, de a inventa noi mijloace de expresie, și de aceea nu are mare importanță de unde vine inspirația și de unde noile mijloace de expresie. Pot veni de oriunde. Întâmplarea a făcut că o mare parte au venit dinspre postmodernism. Cred că la un anume moment acești scriitori europeni vor simți că rezervorul de inovație oferit de postmodernism a secat și vor căuta altceva. Principalul e că suntem conștienți că există o permanentă nevoie de inovație, în special în producția literară și în cultură în sens larg: după un timp oamenii sunt dezamăgiți de «mijloacele de producție». Știu că observația mea sună «marxist», dar adevărul e că formele producției culturale nu pot niciodată materializa sau împlini speranțele scriitorilor în sens absolut. Așa încât scriitorii se uită constant «în jur» pentru noi mijloace de expresie și aceasta explică de ce la un moment dat o anume mișcare este abandonată”. ■ La *Scrisori portugheze*, Mihai Zamfir informează că Premiul Camões, „Nobel-ul lumii portugheze”, va fi acordat pe anul 2001 lui Eugénio de Andrade, „poate cel mai mare poet portughez în viață”.

24 iulie

● [„Adevărul literar și artistic”, nr. 577] La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache recenzază volumul-antologie al lui Ioan Groșan *Povestiri alese* (Ed. Allfa, București, 1999). Comparând textele mai lungi ale volumului cu cele mai scurte, precum binecunoscuta povestire *Trenul de noapte* – spune Daniel Cristea-Enache –, se observă că prozatorul are, de fapt vocație de romancier: „Punctul cel mai înalt al textelor mai reduse ca întindere, cel atins în *Trenul de noapte*, pare foarte ușor depășit în prozele mai lungi, ceea ce înseamnă că autorul are de fapt vocația romanului. Acumularea lentă de fapte, orchestrarea lor epică după o compoziție riguroasă, evoluția unui personaj sau a unui cuplu «cer» însă, ca la Nicolae Breban ori Augustin Buzura, *sute* de pagini, dintre care unele, obligatoriu, oarecum incolore. Personajul însuși trebuie (făcut) să «reziste» acestei lente infiltrări epice,

să aibă, din start, premisele unei complexități ce se va adevăra pe parcurs, trebuie să aibă ambiția totalizantă de a asimila, nesățios, lumea, pentru a o «vărsa» apoi pe hârtie». ■ Sub titlul *De la comunism la democrație*, Alexandru George condamnă compromisurile cu regimul politic comunist pe care le-a făcut Camil Petrescu după 1948: „În cazul lui Camil Petrescu (dar și al lui G. Călinescu) ceea ce s-a întâmplat după anul fatidic 1948 înseamnă o gravă distorsiune, nu o continuare, o răsucire a destinului lor de intelectuali, o negație (din fericire, nu și o anulare) a întregului lor trecut nu doar scriitoricesc». ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● [„**Observator cultural**”, nr. 74] Rubrica *În dezbatere* prezintă două proiecte dedicate poeziei românești a anilor '90, inițiate, independent unul de celălalt, de Marian Drăghici, secretar al Secției de poezie a Asociației Scriitorilor din București, și UN Cristian. Proiectul lui Marian Drăghici, intitulat *Minima poetica*, propune lansarea unui proces de selecție a zece cărți de poezie apărute între 1990 și 1999, câte una pentru fiecare an, urmat de alegerea „Cărții de poezie a deceniului zece”. În motivația propunerii sale, Drăghici își argumentează inițiativa prin necesitatea de a distinge, în „noianul” aparițiilor editoriale de după 1989, producțiile estetice cu adevărat valoroase: „În intervalul 1990–1999, ca urmare a desființării cenzurii ideologice, și producția de carte de poezie a explodat. Din noianul aparițiilor majoritar veleitare, de un nivel (grafic și de conținut) fatal amatoristic, se disting totuși, destul de limpede pentru lectorul avizat, câteva voci poeticești nu numai noi, ci și înnoitoare, lângă titluri de un real profesionalism, ce, e de presupus, vor marca semnificativ istoria literară a perioadei «de tranziție». [...] «Fructul» estetic, firește, primează, dar ca efect al unei poetici personale, înnoitoare a discursului specific, în raport cu propria evoluție a autorului, și, concomitent, cu desfășurarea liricii contemporane (postdecembriste)”. Cât privește propunerea lui UN Cristian, intitulată „Biblioteca de Poezie”, aceasta vizează în primul rând popularizarea genului: „Experimentală sau nu, «Biblioteca de Poezie» propune câteva elemente care, fără a fi din cale-afară de originale, conturează o structură original-profitabilă (inclusiv din punct de vedere material), ceva între specializatul centru de documentare (cu acces selectiv) și biblioteca tradițională (depășită de evenimente). [...] „Avantajul unui asemenea proiect e că propune, neriscând decât cel mult să pară un act teribilist, o nouă imagine a bibliotecii românești, atrăgând atenția asupra lipsei de comunicare dintre sistemul... copleșit de racilele proprii și nepăsarea financiară statală și un public ușor de captat dacă i s-ar oferi un cadru de manifestare”. ■ Rubrica *Informații* aduce în atenție un proiect cultural realizat de poetul George Vulturescu, directorul revistei „Poesis”, și publicat sub formă de dicționar – *Dicționar 1700–2000. Cultura și literatura în ținuturile Sătmăruului* (Ed. Muzeului Sătmărean, Baia Mare, 2001): „Într-un dens *Cuvânt înainte*, autorul comprimă o întreagă istorie, adeseori dureroasă, oricum complicată a culturii (cărți, publicații, obiecte de artă) produse în ultimii 300 de ani în zona Satu-Mare. Unul dintre meritele acestui

dicționar e acela de a fi inventariat și inclus (chiar dacă subiectiv și incomplet) și pe scriitorii/artiștii/traducătorii maghiari, evidențiind astfel diversitatea locală și interferențele culturale. Dintre scriitori, au fost incluși cei născuți în județul Satu-Mare (inclusiv pe teritoriul vechii împărțiri teritorial-administrative a «Țării de Sus»), apoi scriitorii care s-au stabilit/naturalizat pe parcursul anilor în județul Satu-Mare, în fine, scriitorii «în trecere» prin Satu-Mare (cum ar fi, de exemplu, G.M. Zamfirescu). «Fișele» de autori/reviste sunt ordonate alfabetic. Fiecare fișă de autor cuprinde, obligatoriu, un chapeau cu informații bio-bibliografice, referințe critice și opinii despre operă, iar comentariile critice semnate, de-a lungul anilor, de George Vulturescu despre cărțile scriitorilor sătmăreni au fost adăugate, acolo unde a fost cazul, între asteriscuri. Pentru echilibru, au fost adăugate la finele fișelor câteva opinii extrase din critica de specialitate, pentru a atrage astfel atenția asupra unor cărți sătmărene care merită a fi cercetate”. ■ Rubrica *Polemici* conține reacții dezaprobatoare după demiterea regizorului Lucian Pintilie de la conducerea Studioului de Creație Cinematografică al Ministerului Culturii. □ La aceeași rubrică, Liviu Antonesei relatează despre fricțiunile dintre membrii filialei locale a Uniunii Scriitorilor de la Iași. ■ La *Recenzii*, Paul Cernat se oprește asupra cărții lui Laurențiu Ulici *Mitică și Hyperion* (Ed. DU Style, București, 2000). Adunând texte eseistice și de critică literară publicate de autor de-a lungul anilor în „Cotidianul”, „Curentul”, „Privirea”, „Cronica română”, volumul, spune Paul Cernat, este unul eterogen, conținând atât luări de atitudine de ordin social și politic, cât și judecăți și observații privind mentalitatea și cultura românească: „Mitică și Hyperion ar fi trebuit să fie titlul unei cărți în care Eminescu și Caragiale nu mai erau priviți în opoziție polară, dar și al unei cărți despre tiparul mental și psiho-comportamental românesc”. Spre lauda sa, în cronicile literare – apreciază Paul Cernat – „Laurențiu Ulici nu coboară niciodată nivelul intelectual de dragul efectelor publicistice «comerciale», nici nu abdică, de dragul umorilor, de la moralitatea actului critic, preferând să rateze un articol decât să facă o nedreptate. Criticul, care a sprijinit cu atenție și generozitate debutul a nenumărați autori tineri, unii dintre ei «co-regionali» maramureșeni (vezi și volumele de *Prima verba*), nu se dezmințe, pâna la sfârșit”. □ La aceeași rubrică, Lucia Simona Bumbu prezintă cartea de debut a lui Mihai Goțiu *Povestea unui poemk discursiv* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). „Poemele prozaice ale lui Mihai Goțiu își poartă, autoreferențial, amprenta discursivității atât ca stigmat de definire, cât și ca eliberare a poeziei prin recursul la poza unei proze a cotidianului. Poetul leagă o serie de amănunte ale existenței zilnice și silnice în semnificația contextuală a detaliului derizoriu. Amănuntul capătă rangul de simbol în sine și, prin alăturarea micilor scenarii concrete, se conturează o lume doar în aparență derizorie, întrucât autorul induce în chiar discursivitatea poemelor sale cerința de a exprima procesul producerii poemului”. □ Catrinel Popa se ocupă de cartea Rodicăi Draghinescu *Tangouri pe trambulină (yeseuri)* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Parcurgând volumul, explică recenzenta, cititorul „va găsi aici pagini de critică, portrete,

interviuri, fotografii [...], va avea prilejul să deguste calambururi și să mediteze asupra relației dintre autorul de hârtie și autorul în carne și oase, să urmărească mișcările (replicile) care se succed rapid, ca într-un joc sau ca într-un dans de societate [...], de fiecare dată miza principală rămânând cunoașterea celuilalt, stabilirea comunicării la nivelul cel mai profund și în sensul cel mai autentic cu putință. Cei intervievați/comentați sunt autorii unor volume de proză, poezie sau critică (în total peste douăzeci de scriitori contemporani, printre care Liviu Ioan Stoiciu, Daniel Vighi, Nora Iuga, Viorel Marineasa, Romulus Bucur, Angela Marinescu, Alexandru Mușina ș.a.m.d.), de la care «amfitrioana» obține informații serioase cu privire la relația dintre autor și ontologia textului, dintre teoria și practica poetică, dar și amănunte picante legate de gusturile, idiosincraziile, amicitiiile și inamicitiiile, simpatiile și antipatiile lor». ■ La rubrica *Studii culturale*, Monica Spiridon aduce în atenție cartea lui Virgil Nemoianu *Tradiție și libertate* (Ed. Curtea Veche, București, 2001). Volumul, de „dimensiuni masive”, remarcă Monica Spiridon, are drept teme principale „bătălia canonică”, „funcția «societală» a literaturii și relația sa cu ideologia”, „spiritualitatea religioasă și acomodarea sa perfectă cu pragmatismul lumii moderne”. Deosebit de importante însă, în contextul vieții literare și culturale românești, sunt considerațiile lui Nemoianu despre raporturile dintre cultura din interiorul țării și cultura românească din diaspora, expuse din perspectiva unei „percepții culturale contrastive”. Astfel, opinează Virgil Nemoianu, națiunea română în ansamblu ar urma să repete în timp „experiențele devenirii” micului grup din diaspora americană, constituit într-o adevărată avangardă spirituală: „...națiunea în ansamblu ar urma să repete în timp experiențele devenirii unui mic grup al său – diaspora – care, trecând Oceanul, a făcut un salt în timp și nu unul în spațiu. Toate chestiunile legate de adaptare, relația cu celălalt, tensiunile individ/ grup etc. și-ar fi putut deci găsi mai repede răspunsuri și ar fi produs experiențe mai puțin devastatoare și sterilizante, dacă s-ar fi fructificat integral aceste experiențe premergătoare. Pentru autorul cărții, diaspora este în mic un model de avangardă, care experimentează destinul viitor al nației, soluțiile ei de acomodare la lumea de azi și de mâine, relațiile cu celălalt și mai ales soluțiile de echilibru în domenii esențiale. Sau, dacă vrem, o avanpremieră a ceea ce se va petrece cu societatea și cultura românească ceva mai târziu – încă nu putem prevedea cât de târziu...”. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârsteian o are invitată pe Ioana Pârvulescu. Scriitoarea se consideră, înainte de toate, critic literar – nu în cele din urmă, din „orgoliu”: „De ce prefer această denumire și nu alta? Tocmai pentru că, la ora actuală, categoria criticilor literari e cea mai hulită și mai acoperită de prejudecățile celorlalte categorii de scriitori. Și pentru că o consider o categorie mai echilibrată. Dacă nu ar exista critică, literatura și-ar pierde «jumătatea». Și-ar pierde umbra. Criticul are o muncă ingrată: el trebuie să-și controleze gusturile și impulsurile foarte subiective și să încerce să privească cu o anumită detașare toate categoriile de scriitori. Poetul își poate permite să fie foarte personal, să vadă monstruos și să

simtă enorm, criticul nu are voie să facă lucrul ăsta. Prozatorii sunt undeva la mijloc. În plus, mai toate femeile sunt poete sau prozatoare, printre critici sunt mai puține, așa că am acest orgoliu de a mă situa într-un loc unde se intră mai greu. Admir critica literară, este un exercițiu altruist. Poate o să protestezi, dar îți spun că, făcut cum trebuie, este, într-un fel, mai greu decât celelalte. Și știi de ce? N-ai voie să vorbești la persoana I decât rarissim. Și oamenilor le place să spună tot timpul eu. Trebuie în schimb să ai o imensă înțelegere a lui tu”. Pentru interviu, criticul este în primul rând un scriitor: „Criticul este un scriitor ca oricare altul. Firește că există o mulțime de pseudocritici, criticaștri, așa cum există la poeți o mulțime de versificatori, poetaștri. Ei nu intră în discuție. Cred că nu e suficient să iubești cărțile și să fii deștept și echilibrat ca să fii un critic bun. Cred că trebuie să iubești și oamenii, să ai curiozitate în fața lor, să fii gourmet de oameni. Marele test acesta e”.

● [„22”, nr. 30] Matei Călinescu rememorează experiența întâlnirii, în 1980, cu J.L. Borges, atunci când scriitorul argentinian l-a întrebat „Ce semnificație are, în limba română, cuvântul «cobzar»?”: „I-am explicat banal că un cobzar e un cântăreț popular, un lăutar, de obicei țigan, care-și acompaniază câtecele la un instrument cu coarde numit cobză, un fel de lăută orientală, probabil turcească. [...] «Mi-am amintit», continuă Borges, «de niște poeme populare românești traduse de o poetă româno-franceză: *Les chants du cobzar*. Poeta era o doamnă din lumea mare și se bucura de o oarecare vogă pe vremea aceea». Traducătoarea era, dezvăluie Matei Călinescu, Carmen Sylva, regina Elisabeta a României.

25 iulie

● [„Luceafărul”, nr. 29] Sub titlul *Odiseea unei istorii*, Marius Tupan afirmă că *Istoria literaturii române contemporane de azi pe mâine* a lui Marian Popa (Fundatia Luceafărul, București, 2001) este o „carte mare”: „...epopeea *Istoriei*... [...] nu-i deloc una lipsită de evenimente contradictorii și imprevizibile. E soarta marilor cărți, menite să deranjeze și să refacă, sub noi precepte, ierarhiile, debil alcătuite. Căci, cine se va încumeta să procure *Istoria*... [...] și, mai ales, să o citească, va descoperi că autorul faimosului *Dicționar de literatură contemporană* e un comentator exigent, dar nu nedrept, cu lecturi intacte nu fragmentare, dispus să scoată în evidență fie și un singur vers, dacă există în cartea unui poet, să admire un gest al unui contemporan de al său, dacă acesta a hotărât un traseu sau a legitimat o conștiință exemplară”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu prezintă volumul lui Șerban Codrin *Marea tăcere* (Ed. StarTipp, Slobozia, 2001). Încercându-se în formele poeziei japoneze – scrie Radu Voinescu – Șerban Codrin dovedește „îndemânare”, dar are și „stângăcii”: „Șerban Codrin se încearcă în haiku nu fără îndemânare dar nu fără a ceda unui impuls specific european de a folosi metafora ” fapt cu desăvârșire interzis de normele care guvernează creația de acest tip”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului memorialistic al lui Romul Munteanu *O viață trăită, o viață visată*

(Ed. Libra, București, 2001), în care sentimentul dominant, observă recenzentul, este acela al „eșecului existențial”: „Însemnările memorialistice și paginile de jurnal ale profesorului Romul Munteanu [...] nu-și propun câtuși de puțin să fie «literatură», ele născându-se dintr-o imperioasă nevoie interioară: aceea de a descoperi sensul unei existențe «trăite în singurătate sau ca un spectacol public, adeseori scandalos, absurd și dramatic». Aceste însemnări redau fizionomia unui «om sfârșit», bântuit, pe măsură ce înaintează în vârstă, de stări anxioase tot mai accentuate, de sentimentul eșecului existențial, de o percepție extrem de acută a vidului ontologic, care fac din el un personaj aproape beckettian, plasat sub semnul «sfârșitului de partidă»”. ■ Ion Drăgănoiu tipărește poezii. ■ Sub titlul *Din altă lume (I)*, Alexandru George scrie despre *Jurnalul* Marthei Bibescu (Ed. Compania, București, 2001), ale cărui pagini dezvăluie – remarcă el – „o mentalitate, un stil, un mod de a judeca, al unor oameni care se simțeau aleși de pronia divină să gândească, să decidă pentru cei mai mulți, să-i reprezinte, să-i înlocuiască în caz de nevoie”. ■ Cătălin Mihuleac publică proză. ■ Maria Luiza Cristescu vorbește despre „lumea” romanelor lui Marin Preda: „Supratema tuturor romanelor lui Preda este lumea, mai precis, lumea lui. Lumea lui Preda a fost mai întâi lumea universului sătesc, o construcție sprijinită pe dimensiunea timpului. Solidă, fiindcă este urmașa unei nesfârșite tradiții a modului de a trăi într-o colectivitate, cea sătescă. A doua lume a lui Marin Preda este cea a orașului, a relațiilor sociale, a implicării și răspunderii individului. În oraș, care este și din punct de vedere istoric o formă de colectivitate mai nouă, cu o tradiție mai scurtă, domină relațiile sociale, iar nu o mentalitate omogenă”. ■ La rubrica *Intermezzo*, sub titlul *Jurnalul unui scriitor auto-vedetist*, Marin Mincu recenzează *Jurnalul* lui Mircea Cărtărescu (Ed. Humanitas, București, 2001). Paginile confesive ale lui Cărtărescu, apreciază Marin Mincu, dezvăluie un „narcisism bolnăvicios”: „Etalarea acestui narcisism bolnăvicios nu ar pune probleme de nici un fel dacă acesta nu ar reprezenta unica bornă a referențialității creative pe tot traiectul celor șapte ani de funcționare a mecanismelor diaristice, expuse în această carte. Orice eveniment, orice lectură, minoră, orice experiență de viață, orice bruion oniric, sunt convocate în țesătura semiotică a jurnalului numai pentru a nutri și activa permanent această «admirație de sine» ce se transformă într-o motivație vidă, exterioară, a întregului travaliu scriptoricesc”. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ Emil Manu îl omagiază pe Ion Caraion cu prilejul împlinirii a 15 ani de la moarte. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Magdalena Popescu-Marin traduce din scrierile autoarei engandineze Giovannina Brunold-Clagluna.

• **[„România literară”, nr. 29]** Editorialul lui Nicolae Manolescu descrie succesiunea generațiilor literare românești după modelul „generații «lirice» – generații «critice»”. Astfel, generația pașoptistă este una „lirică”: „Cea dintâi generație din istoria noastră modernă a fost generația pașoptistă. Școliți în Franța Marii Revoluții, oamenii de la 1848 au fost naivi și emfatici, adică lirici. Au iubit atât de mult ideile și instituțiile revoluționare, încât le-au importat fără ezitare,

atrăgându-și ironia lui Maiorescu”. Urmează generația junimistă, care este una „critică” și care a dat naștere spiritului critic la noi: „Generația următoare este aceea junimistă. Una prin excelență critică. Nimic din predispoziția lirică a pașoptismului. La 24 de ani când e Rectorul Universității din Iași, Maiorescu este deja un adult pătruns de gravitatea răspunderilor sale. Politicianul de 30 de ani nu-și mai pierde vremea, precum la vremea lor Kogălniceanu, Bălcescu ori Alecsandri, cu manifeste. Și junimiștii au sentimentul începutului: dar la ei acest sentiment nu vine pe un teren pe care-l simt gol, ci pe unul care trebuie curățat. Ei debutează prin a critica tot ce s-a făcut înainte, reproșând pașoptiștilor can-doarea, emfaza și, în general, caracterul diminutival, adică hipocoristic, al concepției și al vocabularului lor. Junimiștii dau naștere spiritului critic românesc”. Urmând același tip de succesiune, generația de la 1890–1900 este „cu siguranță, lipsită de spirit critic”, după care vine modernismul critic lovinescian: „Lirici, promotorii naționalismului sămănătorist ori poporanist sunt totuși în măsura în care laborioasele și prea elocventele lor mărturii sunt mai degrabă emoționale decât lucide, mai degrabă pătimește decât analitice. Trebuie să așteptăm sfârșitul războiului dintâi mondial pentru a vedea, din sânul aceleiași generații, ivindu-se primele spirite critice. E. Lovinescu, bunăoară, din mantaua căruia a ieșit școala critică modernă, atât în literatură, cât și în sociologie. Lovinescu este acela care a reînnoat firul ce părea rupt al maiorescianismului, vorbind, de exemplu, de generații maioresciene de critici literari”. În fine, generația lui Eliade, Cioran și Noica este iarăși una „lirică”: „De la *Itinerariul spiritual* din 1927, an și al *Manifestului «Crinului Alb»*, la profesiunile de credință spiritualiste, vitaliste, existențialiste și autenticiste ale tinerilor de la Criterion, din școala «Cuvântului» lui Nae Ionescu și de la celelalte publicații ale noii generații, lirismul răzbate prin toți porii declarațiilor și acțiunilor lor politice și culturale. Spre deosebire de pașoptiști însă, tinerii interbelici pleacă de la premisa că marile probleme practice naționale au fost rezolvate și că le rămâne să exploateze spațiul spiritual”. ■ La rubrica *Aniversare*, Ion Pop scrie despre programul și activitatea revistei „Echinox” cu prilejul împlinirii a 33 de ani de apariție a publicației. Astfel, momentul actual este unul al schimbării – scrie Pop –, când generația lui Ștefan Borbély și Corin Braga a decis „să predea ștafeta grupului de studenți și foarte tineri dascăli pe care l-au îndrumat cu o știință și cu un devotament deopotrivă admirabile. Sub conducerea lor, revista Universității clujene se transformase într-un spațiu de foarte serioasă cercetare, «academică» în bunul înțeles al cuvântului, întreprinsă de o elită a studențimii, îndemnată să regăsească Biblioteca și să accepte rigorile documentării sistematice și exigențele unei hermeneutici desfășurate la mai multe etaje ale Babelului cultural contemporan. Tradițiile spiritului constructiv transilvan s-au văzut astfel continuate exemplar, cu o sensibilitate înnoită, flexibilă și mobilă, lăsând loc și imaginației eseistice a ideilor și unui anumit exercițiu publicistic aplicat vitrinei cu cărți de ultimă oră”. Programul noii generații de la „Echinox”, continuă criticul, este trasat de Horia

Poenar, care subliniază preocuparea revistei de a evita pericolul „grupărilor literare”: „Încotro vrea să se îndrepte acum revista aflăm din articolul de fond semnat de directorul său, Horea Poenar, pornit – vorba poetului – în «căutarea tonului». Titlul lui sugerează deja voința unei infuzii de vitalitate și imperativul prezenței în realitatea imediată a mișcării culturii: Un «a fi» al «Echinoxului». E o prezență ce se dorește de mai multe ori interogativă, situată dinamic sub semnul dialogului tolerant față de opinia celuilalt, o «realitate comunitară dialogică», ferită, cum se spune într-un loc, de «pericolul grupării», fiindcă «revista nu reprezintă... interese care să o depășească», acele «interese de generație, de politică în sensul obișnuit, de invidie sau, dimpotrivă, de fanatism», pe care multe dintre publicațiile românești de astăzi le cultivă, făcându-se astfel expresia unei «violente autolegitimatoare», promițătoare de noi exclusivisme». ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Roxana Răcaru recenzază, sub titlul *Cartografii și (re)orientări critice*, cinci volume. Demersul teoretic al lui Marcel Corniș-Pop din *Tentația hermeneutică și rescrierea critică. Interpretarea narativă în zodia poststructuralismului* (traducere de Corina Tiron, Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000) vizează „interpretarea ca rescriere critică în poststructuralism, și noțiunile adiacente (relectura, revizuirea). O critică tranzacțională, în care lectura este de la început activă și creatoare, «un interspațiu producător de discurs», pentru că citind configurăm, conceptualizăm, rescriem. Dar, tocmai pentru că e activ, acest fel de a reacționa la stimulii textului nu lasă opera intactă, o deconstruiește benign, o reface apoi în discursul critic”. *Dicționarul de mișcări literare și artistice contemporane* alcătuit de Alain și Odette Virmaux (traducere de Felix Oprescu, Ed. Nemira, București, 2001) este – continuă Roxana Răcaru – „o expediție printre grupări, mișcări artistice de tot felul, asociații, instituții, proiecte, comunități, manifeste, reviste, curente, expresii, doctrine, cabarete, categorii literare ș.a.m.d.”. Tot un dicționar este și lucrarea lui Ion Bogdan Lefter *Scriitori români din anii '80–'90* (vol. II, Ed. Paralela 45, Pitești, 2001), care conține, „alături de scurte analize”, „prezentări succinte ale vieții personajelor, de multe ori mici istorii *in nuce*”. Volumul *Întâlnire la Paris. Unsprezece povestiri* de Adriana Bittel (Ed. Compania, București, 2001) este, apreciază Răcaru, „o carte fermecătoare”. În sfârșit, în romanul *Fără pereche* de Florin Șlapac (Ed. Univers, București, 2000) „realitatea se încarcă primejdios cu nașcocirile noastre, labirint în care timpul, capriciile meteorologice sau ochii noștri schimbă pînă la înstrăinare locurile prin care am trecut”. ■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu prezintă volumul memorialistic al lui Constantin Țoiu *Răvașe din Kamceatka* (Ed. Allfa, București, 2000), al cărui conținut – explică ea – „s-a născut săptămânal în paginile «României literare»”. Cartea oferă „amănunte picante de la înmormântarea lui Argezi, umorul unui activist bătrân, Ion Barbu în micul bar de la Athénée Palace, o replică a lui Gabriel Dimisianu cu care se afla în Rusia”. Pe de altă parte, „oricât de savuroase ar fi aceste notații și oricât s-ar fi spus că aceasta e adevărata vocație a lui Constantin Țoiu, un ceva nedefinit vine să relativizeze

ficțional toate aceste crâmpene trăite. Oamenii și locurile evocate au întotdeauna ceva din instabilitatea figurilor lui Chagall, un fel de impuls antigravitațional”. ■ În cadrul rubricii *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu se oprește asupra volumului lui Paul Aretzu *Diapazonul de sânge* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Scriitorul, apreciază Grigurcu, este un suprarealist târziu: „Un avangardist târziu este poetul Paul Aretzu. Eminent absolvent al Școlii suprarealiste, d-sa începe prin a-și prezenta semnele de respectuoasă fidelitate față de aceasta, inserțiile în doctrina ce-o specifică. Nu e în cauză etalarea formală a unei diplome, ci un exercițiu încă suficient de viu, indicând împrejurarea că «mistica» suprarealistă e un bun câștigat de întreaga conștiință literară actuală, care-i poartă, mai mult ori mai puțin vizibil, urmele”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu scrie despre jurnalul lui Jeni Acterian. Tânăra care „citește Proust încă înainte de 20 de ani” – spune Ioana Pârvulescu – „se consideră o tânără fată în floare, e amatoare de film și de teatru (după 30 de ani chiar se dedică teatrului și lucrează cu un *băiat vioi*, de 23 de ani, Liviu Ciulei), ascultă cu plăcere jazz, studiază la biblioteca Fundațiilor, e nelipsită de la concertele simfonice, prinde transmisii de concerte străine la radio, merge la Balcic, se bronzază și face nudism, înoată, face gimnastică, merge la croitoreasă, are flirturi, se narcotizează cu romane polițiste (metoda ei de a învăța limbi străine și de a-și alunga urâtul), fumează și râde și e melancolică”. Pe de altă parte însă, continuă Pârvulescu, aparențele înșeală: „Dincolo de toate astea se află o ființă singulară, chinuită și singuratică. Învăță cumplit de greu să se bucure de viață și multă vreme scrisul ei este, ca și autoarea, incapabil de bună dispoziție. Replica lui Mircea Eliade, consemnată la un moment dat: «Vai de mine, Jeni, dar viața nu e chiar atât de urâtă» traduce și perplexitatea cititorului”. Însemnările lui Jeni Acterian, remarcă în final Ioana Pârvulescu, alcătuiesc un jurnal în sensul cel mai strict al cuvântului, care „dă cu adevărat senzația că era destinat doar sieși sau focului. Argumente sunt nenumărate, de la o evidentă selecție fără grija coerenței poveștii până la indiscreția de un tip cu totul aparte, indiscreții «neliterare», pe care nu le poți comite decât în fața ta. Sunt în el lucruri care nu au ce căuta sub ochi străini. Nu am nici o îndoială că autoarea nu l-ar fi publicat, cel puțin nu în totalitate. Și totuși, în posteritate, tocmai jurnalul acesta o salvează”. ■ Vasile Gârneț tipărește poeme. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru semnează poezia *Crini răi*. ■ *Cronica edițiilor* a lui Z. Ornea face o scurtă incursiune în istoria filozofiei românești pornind de la studiul lui Costică Brădățan *O introducere la istoria filozofiei românești în secolul XX* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000): „Aici se acordă însemnătate personalității și operei filosofice a lui C. Noica, o vreme extaziat de Marx, ale cărui scrieri le-a studiat în anii de închisoare. Capitolul *Păltiniș vs. București* e de tot interesul”. ■ Eugenia Tudor-Anton aduce în atenție apariția volumului lui Ion Horea *Cartea sonetelor* (Ed. Ardealul, 2001). Este vorba, apreciază ea, despre „o carte polemică și tristă, marcând o nouă ipostază a poeziei lui Ion Horea. Balans între o autoironie, ascunzând orgoliul rănit”. ■

Sub titlul *Occidentul e la Est*, Cristian Bădiliță prezintă volumul cu același titlu, scris în franceză, al lui Al. Paleologu, al cărui stil – observă el – are toate caracteristicile operelor unor înaintași iluștri, „acel parfum tandru și îmbătător de care sunt impregnate până la ultima literă *Scrisorile* lui Ion Ghica, de pildă, *Păcatele tinereții* ale lui Negruzzi, prozele lui Duiliu Zamfirescu sau *Amintirile* lui Radu Rosetti”. Autorul face parte – continuă Bădiliță – din ultima generație interbelică de intelectuali români școliți în Occident, pentru care nu există falie culturală și civilizațională între Europa de Est și cea de Vest: „Al. Paleologu se numără printre ultimii reprezentanți, alături de Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Th. Cazaban, Mihail Șora etc., ai celei mai europene generații din istoria României. E capital! Atitudinea pe care acești interbelici (normali, cât se poate de normali) o manifestă față de Occident, față de cultura și civilizația occidentală nu are aproape nimic comun cu atitudinea generațiilor ulterioare. Interbelicii au crescut, acasă, în Occident. Pregătirea, gradul lor de civilizație nu diferă prin nimic, insist, prin nimic, față de pregătirea și gradul de civilizație al unui interbelic francez, italian, neamț ori spaniol. Pentru această generație problema Occidentului se pune strict în termenii recuperării unei identități legitime, de care la un moment dat s-au văzut deposezați. Paleologu, Lovinescu, Ierunca, Șora, Cazaban scriu la fel de firesc și elegant în limba lui Voltaire ca și Marguerite Yourcenar sau Jean-François Revel. Dar până la urmă nu asta contează. Nu limba, nu forma exterioară, ci fondul interior, psihologic specific acestei generații. Pentru ea nu există falie între Est și Vest, nu există graniță de vreun anumit fel între cele două semicontinente artificiale. Pentru ea Europa nu poate fi decât unică, identificabilă la fel de bine în cultura și civilizația poloneză, cehă, rusă, română, ca și în cea franceză, germană, italiană. De aici lipsa de complexe, seninătatea și anvergura luărilor ei de poziție”. ■ La rubrica *Prepeleac*, Constantin Țoiu publică fragmente de proză. ■ *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie tipărește pagini de jurnal.

27 iulie

● [„Dilema”, nr. 439] Sub titlul *Un deceniu asfixiant*, Z. Ornea rememorează vremurile cenușii ale anilor optzeci: „Vremurile se aspriseră teribil și totul era, acum, subversiv și intezis. Nu se mai convoca nici o ședință mai populară pentru a se evita cuvântări neconvenabile. Și frigul iernii, care dura numai șase luni pe an, era teribil, în case și în instituții. Mi-aduc aminte că la Biblioteca Academiei era un frig cumplit. [...] Cenzura, înăsprită, era draconică. Toți plecații în străinătate și rămași acolo, în exil, erau necitibili. Și cenzura îi vâna neobosită, cu dioptriile mărite”. ■ Radu Cosașu este prezent cu tableta *Într-o zi de vineri, 13...*

31 iulie

● [„Adevărul literar și artistic”, nr. 578] Rubrica *Inedit* tipărește, în prezentarea lui Ion Buzași, două articole ocazionale ale lui Aron Cotruș despre Tudor Arghezi și Lucian Blaga. În primul dintre ele, Cotruș îi ia apărarea lui

Arghezi imediat după apariția, în „Scânteia” comunistă, a articolului lui Sorin Toma *despre poezia putrefacției sau putrefacția poeziei*: „Azi, Arghezi plătește oalele sparte pentru curajul său de a fi ținut la zid impostura și nontalentul. Sorin Toma nu poate uita că [Arghezi] l-a luat peste picior pe tatăl său, A. Toma, «cel mai mare poet român contemporan», cum glăsuiește fratele întru necredință în Dumnezeu Mihai Beniuc, care e păcat că s-a murdărit în mocirla comunistă”. Textul despre Blaga este un necrolog scris la moartea autorului *Poemelor luminii*: „A murit, undeva în România, Lucian Blaga. Cu el s-a stins nu o personalitate, ci un univers. Lucian Blaga, așa cum am susținut-o întodeauna, a fost un titan”. ■ La *Cronici*, Teodor Vârgolici prezintă în termeni elogioși ediția realizată de Ileana Mihăilă a *Operei lui Mihai Eminescu* de G. Călinescu (Ed. Academiei Române, București, 2000): „În cazul lui G. Călinescu, ca și a altor multor prestigioși creatori, textul inițial și variantele succesive ale scrierilor lor nu pot fi ignorate în alcătuirea unei ediții critice. Acest lucru l-a înțeles foarte bine și Ileana Mihăilă. Propunându-și să ofere noilor generații exegeza călinesciană, Ileana Mihăilă a luat ca text de bază, în mod judicios, pe cel îngrijit de Andrei Rusu, șpalturile cu corecturile autografe ale lui G. Călinescu pierzându-se [...]. Dar nu l-a preluat mecanic, ci a pus în practică criteriile care guvernează metodologia aparatului critic”. ■ La rubrica *Eseu*, Ion Ianoși este prezent cu textul „*Ultimul*” Vianu. Între Tudor Vianu, cel din perioada interbelică, și cel din perioada postbelică, scrie Ion Ianoși, există destule diferențe, cele mai multe imputabile perioadei istorice extrem de dificile pe care esteticianul și istoricul literar a traversat-o după 1947; compromisurile politice făcute de Vianu însă, subliniază Ianoși, sunt însă minore, ceea ce îi descalifică moral pe cei care se erijează, în prezent, în judecători ai săi: „Personal refuz judecățile globale asupra cărturarilor deosebiți sub atâtea privințe, ca și a perioadelor diferite în care le-a fost dat să trăiască și să lucreze. Cu atât mai subrede și mai neconvingătoare îmi par asemenea gesticulații «globalizatoare» atunci când emană de la critici erijați în judecători, gata să propună verdicte pe cât de rapide, tot pe atât de categorice”. Hărțuirile la care a fost permanent supus din partea regimului comunist („Nedreapta eliminare din domeniile sale științifice până atunci prioritare l-a rănit pe Vianu în mod profund, Practic, ea l-a blocat pe esteticianul și filosoful culturii”) au avut, spune Ianoși, un impact negativ asupra scrisului său: „*Filozofia culturii* nu se ridică la originalitatea *Esteticii* sau a *Introducerii în teoria valorilor*, nici nu oferă sinteza deplină a studiilor acumulate în domeniu”. ■ Angela Marinescu tipărește pagini de jurnal.

● [**„Observator cultural”, nr. 75**] Rubrica *Informații* anunță nominalizările la premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 2000, premii care urmează a fi acordate în luna septembrie. Juriul, prezidat de Ion Pop, îi are în componență pe Adriana Bittel, Lucian Alexiu, Adrian Alui Gheorghe, Mihai Cimpoi, Florin Iaru, Alex. Ștefănescu, Dan Tărchilă și George Vulturescu. POEZIE: Ana Blandiana, *Soarele pe apoi*; Angela Marinescu, *Fugi postmoderne*; Cassian Maria Spiridon, *Dintr-o haltă părăsită*; Petre Stoica, *Insomniile bătrânului*; Liviu Ioan Stoiciu, *Poemul*

animal. PROZĂ: Petru Cimpoeșu, *Povestea marelui brigand*; Ștefan Aug. Doinaș, *T de la trezor*; Nora Iuga, *Sexagenara și tânărul*; Gheorghe Schwartz, *Mâna albă*; Dan Stanca, *Domnul clipei*. DRAMATURGIE-TEATROLOGIE: Mircea Ghițulescu, *Istoria dramaturgiei române contemporane*; Paul Ioachim, *Comedii... și ceva drame*; Iosif Naghiu, *Grup de orbi într-o sală de cinema*; Miruna Runcan, *Modelul teatral românesc – eseuri de critică și antropologie teatrală*; Eugen Șerbănescu, *De ce a ucis-o Shakespeare pe Ofelia*. ISTORIE ȘI CRITICĂ LITERARĂ: Al. Cistelean, *Celălalt Pillat*; Gheorghe Grigurcu, *Poezie română contemporană*; Gabriel Dimisianu, *Lumea criticului*; Marin Mincu, *Poeticitate românească postbelică*; Ion Simuț, *Arena actualității*. ESEU-PUBLICISTICĂ: Mircea Mihaieș, *Masca de fier*; Iustin Panța, *Manual de gânduri care liniștesc/Manual de gânduri care neliniștesc*; Lucian Raicu, *Scene, fragmente, reflecții*; Ion Vartic, *Cioran naiv și sentimental*; Lucian Vasiliu, *Cambei în China*. MEMORIALISTICĂ: Annie Bentoiiu, *Timpul ce ni s-a dat*; Virgil Ierunca, *Trecut-au anii...*; Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez I*; LITERATURĂ PENTRU COPII ȘI TINERET: Silvia Kerim, *Zănele nu bat la ușă*; Pavel Șușară, *Opt povești adevărate cu ființe minunate*; Stelian Țurlea, *Călătorie fantastică în vreme de eclipsă*. EDIȚII CRITICE ȘI ANTOLOGII: Constantin Abăluță, *Poezia română după proletcultism*; Dan-Silviu Boerescu, *Cele mai frumoase povestiri – 1999*; George Muntean, *Eminescu, o sută de documente noi* (Eminescu). TRADUCERI ÎN LIMBA ROMÂNĂ: Dinu Flămând, pentru volumul Fernando Pessoa, *Cartea neliniștirii*; Antoaneta Ralian pentru Henry Miller, *Sexus*; Irina Mavrodin pentru Marcel Proust, *În căutarea timpului pierdut/ Timpul regăsit*; Vasile Sav, pentru Sf. Aurelius Augustinus, *De musica*; Mariana Ștefănescu, pentru Milorad Pavic, *Peisaj pictat în ceai*. TRADUCERI DIN LIMBA ROMÂNĂ: Annie Bentoiiu, *M. Eminescu, Cinquante poèmes* și Ondrej Stefanko, A.E. Baconsky, *Mrtvolý vo uzduchopravne a Sebastiano Korale* (*Cadavre în vid și Corabia lui Sebastian*). DEBUT: Marius Ianuș, *Manifest anarhist*; Emil Lungeanu, *Profesorul de frig*; Simona Tache, *Împărțit la doi*; Ana Stanca-Tăbărași, *Romantismul colorat*; Tudorel Urian, *Proza românească a anilor '90*; Ovidiu Verdeș, *Muzici și faze*. ■ La rubrica *Polemici* este reprodusă o scrisoare de protest semnată de zeci de scriitori și critici literari la adresa deciziei Ministerului Învățământului de a suspenda continuarea burselor „Vasile Pârvan” și „Nicolae Iorga”, menite să asigure perfecționarea pregătirii de specialitate a douăzeci de tineri români pe lângă Accademia di Romania din Roma și Institutul Român de Cultură din Veneția. □ La aceeași rubrică se relatează despre conflictul intern de la Uniunea Scriitorilor din Iași: „Conflictul continuă. Se trage din toate pozițiile... Continuă la Iași conflictul iscat după ce a fost dată publicității scrisoarea deschisă adresată președintelui Uniunii Scriitorilor din Romania (USR) de către un numeros grup de autori format din majoritatea celor mai reprezentativi scriitori din urbe și a celor mai valoroși tineri ieșeni afirmați în ultimii ani. Săptămâna trecută, presa de pe Bahlui a fost plină de comunicate și declarații încrucișate. Reamintim că petiționarii au acuzat veleitarismul

și comportamentul de tip gregar al grupului de autori care controlează Asociația și revistele tradiționale ale Iașiului și au cerut aprobarea conducerii Uniunii pentru înființarea unei noi filiale în oraș, paralelă cu cea existentă”. ■ Rubrica *Interviu* conține partea a doua a dialogului Svetlanei Cârsteian cu Ioana Pârvulescu. Întrebată despre ce a însemnat pentru ea activitatea de cronicar literar, Ioana Pârvulescu răspunde: „Cronica înseamnă critica de întâmpinare, iar acest tip de critică nu pot spune că mă atrage în mod deosebit. În primul rând, deoarece complică foarte mult relațiile cu oamenii. Cât timp nu i-am cunoscut pe autorii despre care scriam, am putut să-mi spun sincer părerea. [...] Or, în momentul în care privesc în ochi un om foarte cumsecade, dar care a scris un volum lamentabil, mă simt stânjenită să spun ce cred cu adevărat. Pe de altă parte, pentru ca nu știu să mint (vreau să spun că mint prost, se vede imediat), mi-ar fi foarte greu și să-l laud. În plus, atunci când trebuie să faci cronica de întâmpinare, trebuie să citești o mare cantitate de cărți, cum să spun, nefericite, și citirea lor te face și pe tine nefericit. Și trebuie să ai gustul puterii, care mie îmi lipsește cu desăvârșire. Experiența de critic literar de întâmpinare nu a fost, prin urmare, grozavă”. Rubrica de la „România literară” pe care o ține în prezent, *Je est un autre* – spune Ioana Pârvulescu – s-a născut din ideea unei paralele între ficțiune și jurnal: „În momentul în care te ocupi de literatură, nu-l poți ignora cu totul pe cel care face această literatură. Știu că sunt oameni care preferă să nu-i cunoască personal pe autori și chiar sunt dezamăgiți în momentul în care se întâmplă să-i întâlnească. Aceasta e o atitudine foarte comodă. Și naivă. Jurnalele de care mă ocup eu sunt ale unor scriitori români, mulți prezenți în manualele școlare. Iar în școală ni se dau imagini standard ale acestor scriitori. [...] În biografii se spun doar câteva lucruri seci și golite complet de viață. [...] În momentul în care am început să scriu despre jurnale, am căutat, nu neapărat conștient, exact omul viu și «amintirile nimicuri». Am vrut să-i redescopăr pe toți acești scriitori. Am observat și că în toate biografiile e o mare singurătate. Scriitorul pare să cunoască numai doi-trei oameni (celebri, cum altfel) toată viața. Sunt date câteva repere de bază, data nașterii, părinți, studii, opera, iar în rest lumea lui pare un deșert. Am vrut să umplu din nou această lume de forfotă, să o văd vie, în mișcare, și să completez aceste goluri legate de diverși scriitori”. ■ Ștefania Ciurea aduce în atenție tipărirea volumului *8 autori* (Ed. Eminescu, București, 2000), în care sunt publicate texte dramaturgice aparținând lui Constantin Abăluță, Gh. Schwartz, Th. Denis Dinulescu, Lucia Verona, Paul Ioachim, Octavian Soviany, George Genoiu și Radu Măcrinici: „Formulele abordate sunt dintre cele mai variate: parabole stau alături de parodii, mituri și motive arhicunoscute sunt recontextualizate, «eurocomedia» stă alături de «melodrama homerică» într-un carusel baroc al speciilor, fantome și personaje beckettienne navighează pe Internet sau participă la congrese internaționale. Scena este populată de reprezentări umanizate, cu potențial limitat, ale eroilor consacrați, de tipul Ulise, Nausicaa, Don Juan, Casanova, Nicolae Ceaușescu sau Fiul risipitor, de jumătăți inseparabile ce se definesc și se completează reciproc (Aa și Ai, Bidibus Minimus și Bidibus

Maximus, Cob și Urc), de apariții univoc definibile (astrolog amator, navigator pe Internet, agent de tranzacționare a organelor interne, artist bionic și avatar) sau chiar de plante carnivore. Libertatea de creație a autorilor face pandant cu libertatea acordată regizorului, care, neîncorsetat de prea multe indicații scenice, distribuie după bunul plac anumite replici și tablouri și îți concepe cu multă imaginație decorurile și efectele speciale”. ■ La *Recenzii*, Marius Chivu prezintă volumul *Câinele, femeia și ocheada* (Ed. Timpul, Iași, 2000), placheta de debut a lui Constantin Virgil Bănescu: „C.V. Bănescu scrie o poezie de inspirație cumva mistică. În ansamblul lui, volumul nu este unul unitar, legat. Poemul *Geanta* poate fi considerat o ars poetica: «Mi-am luat o geantă/ În geanta mea de piele sunt:/ o agrafă, un chibrit nemțesc, un stilou, un ochi de păpușă s...t o sticla cu vin, o chipă, o cutie cu mirări s...t sexul lui Abraxas, un plic cu cafea, sânii lui Venus...»”. □ La aceeași rubrică, Dorica Boltașu recenzează cartea Danielei Zeca *Îngeri pe carosabil* (Ed. Coresi, București, 2000): „...amestec de amintiri, flash-uri, fragmente de jurnal, replici ale personajelor, obsesii și inevitabile povești de dragoste ale unei tinere femei. Spaima că în curând va împlini treizeci de ani, impresia puternică de viață într-un acvariu pe care i-o dădea timpul petrecut în propria ei locuință și eșecurile amoroase ar putea alcătui premise pentru un fundal dramatic. Numai ca sunt filtrate de o voce feminină dezorientată și supărător de clișeizată, asemenea unei blazate adolescente întârziate”. □ Lucia Simona Bumbu semnalează apariția volumului lui Radu Pavel Gheo *Despre science fiction* (Ed. Omnibooks, Satu Mare, 2001), apreciat drept un eveniment editorial important, în condițiile în care, în România, studiile despre literatura SF apar rar. Autorul, spune recenzenta, „își prefățează volumul cu un *Argument partizan*, un argument al unui prozator SF care, în calitate de eseist, nu face o apologie a genului profesat, ci, venind din interior, legitimează un demers critic asupra unei literaturi care își reclamă drepturile. Argumentul este unul comparativ, încercând să dovedească faptul că deopotrivă literatura «înaltă» și literatura «de consum» SF se caracterizează prin componenta valorică a literarității și că fiecare dintre acestea are propriile ei legi de producere și de receptare”.

● [„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 26, 27, 28, 29] Dumitru Țepeneag încredințează tiparului un fragment din romanul *Maramureș*, aflat în curs de apariție. ■ Valeriu Matei, Simona-Grazia Dima și Alexandru D. Ropăla publică poeme. ■ Sorin Comoroșan este prezent cu eseul *Un scriitor citește literatura*. ■ Maria Luiza Cristescu tipărește pagini de jurnal. ■ Prezentată de Aura Christi, Diana Chioreanu semnează pagini jurnalist-eseistice. ■ Marin Radu Mocanu și Olimpiu Nușfelean publică proză scurtă. ■ Alin Cristian tipărește eseul *Terra incognita și orizontul călătoriei neizbutite*. ■ În traducerea și prezentarea lui Leo Butnaru, sunt publicate poeme de Velimir Hlebnikov (1852–1922), protagonistul introducerii verslibrismului în poezia rusă. ■ Marin B. Marian este prezent cu eseul *Timp și spiritualitate – reflexe ale anotimpurilor*. ■ Aura Christi publică un fragment din poemul epic *Vulturi de noapte*.

[IULIE]

• [„Convorbiri literare”, nr. 7] Sub titlul *Ce-i mână pe ei în luptă...*, Cassian Maria Spiridon răspunde *Declarației* celor 32 de scriitori ieșeni (printre care Mihai Ursachi, Al. Dobrescu, Liviu Antonesei, Nichita Danilov, Codrin Liviu Cuțitaru) adresată conducerii Uniunii Scriitorilor din România, în care sunt contestate „caracterul reprezentativ” și „relevanța” revistei „Convorbiri literare” pe plan național: „În relativ scurtă istorie a noii serii, publicația n-a dus lipsă de laude, dar a fost supusă și unor periodice atacuri, de multe ori furibunde, mai totdeauna neîntemeiate și, mai grav, fără minime argumente de susținere a gravelor acuzații, multe din ele calomnioase. De circa o lună s-a declanșat, probabil la ordinul unor cancelarii obscure, o nouă campanie, care vizează în principal «Convorbiri literare», dar și alte publicații ieșene, inclusiv actualul Comitet al Uniunii Scriitorilor, filiala Iași. S-a publicat o *declarație* către Președintele Uniunii Scriitorilor, urmată de o listă de 32 de semnături, pe care mulți din cei întrebați, după cum susțin unii dintre ei, nu au dat-o niciodată olograf. Majoritatea semnatarilor nu sunt membri ai obștei scriitoricescți, nu pentru că ar fi neapărat lipsiți de talent, dar statutul Uniunii Scriitorilor prevede obligația publicării a minimum două cărți de același gen pentru acceptarea intrării în discuție a dosarului”. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de *Jurnal infidel*. ■ La rubrica *Starea poeziei*, Adrian Alui Gheorghe semnalează debuturile: *Versus*, de A.G. Secară (Ad. Axa, Botoșani, 2001); *Nebuna*, de Tiberiu Neacșu (Ed. Revistei „Convorbiri literare”, Iași, 2000); *De jenă*, de Xenia Caro (Ed. Eminescu, București, 2000); *Alfabetul unei șoapte*, de Nuța Crăciun (Ed. Călăuza, Deva, 2001); *Oglinda sângelui*, de Doina Bulat (Ed. DesiComPlus, Chișinău, 2001); *În crengile unui om*, de Cristian Negri (Ed. Geneze, Galați, 2001); *Iubire de frunză*, de Constantin Ilie (Ed. Timpul, Iași, 2000). ■ Gheorghe Grigurcu îl acuză pe Augustin Buzura că este, astăzi, „un privilegiat”: „Orice s-ar spune, dl. Augustin Buzura e azi un privilegiat. Face parte, cu un punct de plecare într-o legislatură iliesciană, dintr-o nouă nomenclatură culturală, înălțată pe temelii încă solide ale celei vechi și, nu o dată, având aceeași exponenți”. ■ Liviu Ioan Stoiciu publică pagini de „contrajurnal”. ■ Nicolae Crețu tipărește eseu critic „*Efectul*” *Bacovia*. ■ Lidia Cotorcea scrie despre volumul lui Constantin Ciopraga *Nisipul* (Ed. Cartea Românească, București, 1989). ■ Sub titlul *Eseu de exorcizare a Leviathanului (IX)*, Ion Hadârcă relatează, în continuare, despre Gulag. ■ Miron Kiropol publică partea a XXIII-a a prozei *Povestea deviaționistului*. ■ Ioan Holban este prezent cu partea a treia a studiului despre jurnalul lui Gala Galaction. ■ George Popa tipărește poezie, iar Ovidiu Dunăreanu și Carmen Firan, proză. ■ Gellu Dorian pune *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: *Pisica neagră/ Pisica moartă* de Bogdan O. Popescu și Traian T. Coșovei (Ed. Crater, București, 2001) și *Ai vrut, Doamne* de Elena Olaru (editură și an neprecizate). ■ Segiu Ailenei aduce în atenție apariția volumului lui Iulian Boldea *Timp și temporalitate în opera lui Eminescu* (Ed. Ardealul, 2000). ■ La

rubrica *Județ al poezilor*, Mircea Petean se oprește asupra volumului lui Emil Pintera *Rarexplorare* (Ed. Echinox, Cluj-Napoca, 2000): „Pictor, metafizician și poeta artifex, Emil Pintera reface tradiția ilustră a manierismului care în secolul nostru [*sic!*] a generat ermetisme de toate nuanțele”. ■ Gheorghe Lupu semnalează apariția volumului *Ochi de năvod* de Petra Vlah (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). ■ Anton Adămuț scrie despre *Camil Petrescu și Hegel*. ■ La *Critica prozei*, Daniel Ștefan Pocovnicu recenzează cartea *Pelerinul de cenușă* de Valeriu Stancu (Ed. Cronica, Iași, Ed. Știința, Chișinău, 2000), roman care, spune el, „trebuia să apară în 1982”: „Analizând protagoniștii celor nouă capitole-nuvele, constăți că nu e vorba decât de o falsă impresie de realism, deloc de realism socialist. [...] Teza subtilă a acestui roman lipsit de resentimente parcă, dar tocmai de aceea mult mai subversiv, este ascunsă în mecanismul povestirii, acolo unde lucrurile par să caute o reechilibrare interioară, în pofida atavismului ideologic sub care au fost în bună parte strivite”. ■ La *Critica poeziei*, Mircea A. Diaconu se ocupă de volumele lui Mircea Bârsilă *O linie aproape neagră* (Ed. AMB, 2000) („Cu o intuiție sigură a echilibrului dintre monotonie și tensiune, cu o știință naturală [...] a proiectării misterului, niciodată devenit straniu, în derizoriul rustic, poetul acesta întrevide printre detaliile concrete ale vieții și identitatea mistică a lumii, perspectiva trecerii”) și *Cartea de la Jucu Nobil II* de Mircea Petean (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000) („*Balade și idilă* este subtitlul celei de-a doua cărți de la Jucu Nobil, fapt care demonstrează explicit că Mircea Petean își construiește trilogia sa transilvană atent nu doar la identitatea unei lumi, fie ea oricât de subiectivă [...], ci și la... instituția diacronică a limbajului poetic”). ■ La *Critica criticii*, Dan Mănuță analizează activitatea culturală a lui Mihai Cimpoi: „Mihai Cimpoi s-a așezat de la bun început în această ultimă categorie, a analiștilor perseverenți care, cunoscând riscurile, și le asumă. Unul dintre volume și l-a intitulat *Cicatricea lui Ulise* (1982), un altul – *Duminica valorilor* (1989). Este limpede că criticul oscilează conștient între cele două ape, limpezindu-și preferințele la confluența lor. Aceste două volume confirmă în Mihai Cimpoi un critic reflexiv cu măsură, un analitic deschis noutăților și un entuziast rezervat”. ■ Dragoș Cojocaru publică însemnări de călătorie. ■ Ion Beldeanu relatează despre desfășurarea, la Cernăuți, a unui festival Eminescu sub genericul *Pururi tânăr înfășurat în manta-mi* (23–24 iunie). ■ Mircea Popa prezintă volumul lui *Insula viscolului* de Al. Florin Țene (Ed. Napoca-Star, Cluj-Napoca, 2000), roman care – spune el – formează, împreună cu cel intitulat *Chipul din oglindă*, „o complexă frescă de mari proporții a Ardealului”. ■ Florin Țene aduce în atenție apariția volumului lui Ion Cristofor *Scriitorii din Țara Sfântă* (editură și an neprecizate): „Cartea lui Ion Cristofor, *Scriitorii din Țara Sfântă*, prima de acest gen din literatura română, aduce în prim-plan scriitori israelieni de expresie română, 47 la număr, ce «perpetuează graiul lui Eminescu și Arghezi pe acel petec de pământ pe care a pășit cândva și Isus Cristos, fiul lui Dumnezeu”. ■ Simion Bărbulescu semnalează apariția volumelor: *Calme frenezii* de Valeriu

Valegvi (Ed. Scriptor, Galați, 2000); *Insomnii* de Ioan Vasile (Ed. Sinteze literare, Ploiești, 2000); *Ultima pasăre* de Cristian Petre (Ed. Eminescu, București, 2000); *Zece ani de singurătate* de Ilie Chelaru (Ed. Eubea, Timișoara, 2000); *De dorul dorului* de Adrian Trifan (Ed. Sinteze literare, Ploiești, 2000); *Pe clapele unui pian nevăzut* de Basile Gliga (Ed. Scrisul prahovean-Cerașu, Ploiești, 2000). ■ La rubrica *Panoramic editorial*, Ion Roșioru prezintă, la rândul-i, volumele: *Gioconda din versuri* de Marin Moscu (Ed. Revistei V, Focșani, 2000); *Dialog cu hârtia* de Victor Țarină (Ed. Napoca-Star, Cluj-Napoca, 2000); *Umbra și îngerul* de Emilian Marcu (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). ■ La *Critica debuturilor*, Dan Bogdan Hanu se oprește asupra volumului lui Bogdan Baghiu *Evanghelia după Om* (Ed. Outoposi, Iași, 1999): „Caracteristice pentru Bogdan Baghiu par a fi pendulările aproape complete (ideale), neamortizate de atitudini duale, între luciditate și derizoriu”.

● [„Cuvântul”, nr. 7] Editorialul lui Tudorel Urian, intitulat *Vârsta înțelepciunii*, îl omagiază pe Octavian Paler cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani: „Sceptic și singur, oricând dispus să le ofere un duș rece celor tentați să se îmbete cu apă chioară, domnul Octavian Paler este mintea limpede a vremii noastre. Ne plac sau nu ne plac, le împărtășim sau le respingem, ne seduc sau ne enervează [...], ideile domnului Octavian Paler se impun ascultate cu toată atenția și trebuie să devină prilej de meditație”. ■ La rubrica *Teme*, Nicolae Manolescu deosebește, în viața cultural-politică a României postdecembriste, între „intelectuali” și „moralisti”. „Moralistii” – precum Octavian Paler, Gabriel Liiceanu sau Dorin Tudoran –, spune Manolescu, s-au dovedit a fi, în politică, mai degrabă „amatori”; prin contrast, Vladimir Tismăneanu, Andrei Cornea sau Emil Hurezeanu – „intelectualii” – au confirmat, în timp, că sunt adevărații profesioniști ai vieții publice: „Părerea mea este că am asistat în deceniul ultim la o interesantă ștafetă: moralistii, care au deschis bătălia pentru o societate civilă în România și pentru un liberalism al ideilor și comportamentelor, au abandonat, mai devreme sau mai târziu, nu toți, dar majoritatea, posturile lor de observație; cei care le-au urmat pot fi considerați mai degrabă intelectuali, în sensul distincției lui Tony Judt. Aș adăuga acestei distincții câteva elemente care mi se par inseparabile de contextul și de personalitățile din România. Sunt de acord că gradul de implicare al moralistului scade la intelectualul propriu-zis, așadar el nu mai este, personal, o voce neliniștită, ci doar una neliniștitoare. Nu cred, pe de altă parte, că sinceritatea neliniștii contează cu adevărat. Moralistul e implicat și disconfortabil în retorica sa, nu numai deocărmă în ființa sa profundă. El vrea să ne angoaseze folosindu-se de angoasa proprie sau, pur și simplu, convingându-ne că trăiește el însuși neliniștea către care ne îndeamnă. Și mai este un lucru: subiectivitatea radicală pusă de moralist în discursul său e mai puțin «științifică» decât relaxarea senină a intelectualului lui Judt. Oricât n-ar pretinde politologia că este o știință, ea comportă un grad oarecare de obiectivitate, tot mai mare o dată cu acumularea bibliografiei, cu experiența sau cu «precedentele» unor

situații. Moralistul n-are numai decât bibliografie. El rămâne ce a fost: un amator. Analistul politic modern vrea să fie un profesionist”. ■ La rubrica *Literatură*, Nicoleta Sălcudeanu recenzează volumul lui Iustin Panța *Manual de gânduri care liniștesc/ Manual de gânduri care neliniștesc. O încercare de filosofie poetică* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Carte care amestecă eseul, cugetarea și jurnalul, lucrarea lui Iustin Panța – explică Nicoleta Sălcudeanu – este cu atât mai interesantă, din punct de vedere estetic, cu cât este mai lipsită de un plan și o organizare riguroasă: „Fără îndoială, manualul de gânduri neliniștitoare – că toate-s neliniștitoare, în ciuda cezurii artificiale – este despre cum să nu faci, decât despre cum să faci, autorul punându-se în joc drept material didactic. Mai prețioasă e căutarea convulsionată decât certitudinea ipocrită. Indisciplina existențială e mult și nevralgic revelatoare față de cuminenția hieratică. Ispita e mereu mai plină, mai dramatică decât zeci de regrete și smerenii politicește corecte”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Todorel Urian prezintă volumul lui Dumitru Radu Popa *La Revoluția română* (Ed. Univers, București, 2000). Povestirile lui Dumitru Radu Popa, scrie Tudorel Urian, stau sub semnul lui I.L. Caragiale: „Proza din cel mai recent volum al lui Dumitru Radu Popa se află sub semnul lui Caragiale. Chiar dacă nu stă, ca pe vremuri, nenea Iancu, chitit în vreo berărie să asculte glasul boborului, profesorul newyorkez privește cu aceeași sclipire șugubeată spre romgleza și tâmpenia inocentă ale luzărilor româno-americani”. ■ Tot aici, Al. Cistelean se oprește asupra volumului lui Alexandru Mușina *Personae* (Ed. Aula, Brașov, 2001). Carte de epigrame, cea mai recentă producție editorială a lui Mușina – apreciază Al. Cistelean – se ridică dinspre „caricaturizare” către caracterologie: „Persoanele reale sunt hieratizate prin procedee caricaturale astfel încât ele își transcend condiția civilă. Epigramele lui Mușina pot fi citite în două feluri: fie cu fața spre referință, fie cu fața spre referențialitate. De fapt, arta referinței nu face decât să sprijine arta transreferențială. Scriitori reali – ori măcar identificabili – devin pretextul unei simptomatologii”. ■ Octavian Soviany semnalează apariția, în traducerea Ștefaniei Mincu, a romanului lui Umberto Eco *Baudolino* (Ed. Pontica, Constanța, 2001).

● [„**Orizont**”, nr. 7] Recenzând volumul *Trafic de frontieră. Proza generației '80* al lui Adrian Oțoiu, Cornel Ungureanu afirmă că autorul este „un adevărat cărtărescu al prozatorilor”: „Ceea ce impresionează este faptul că teoreticianul, criticul, istoricul literar nu și-a abandonat profesiunea de scriitor. Secțiunile sunt numite de un artist care manevrează cu farmec formularea plastică, umbrela metaforei, desenele emblematice”. ■ În interviul acordat lui Ion-Traian Ștefan, Alina Mungiu-Pippidi îl contrazice pe Alex. Ștefănescu în afirmația acestuia cum că romanul ei *Ultima cruciadă* ar fi unul preponderent politic: „...eu nu cred că am scris mai ales un roman politic. Politica e o aventură socială, iar romanul e istoria psihologică individuală a unor personaje”. ■ La *Cronica edițiilor*, Alexandru Ruja recenzează volumul lui Mircea Anghelescu *Cămașa lui Nessus* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „*Cămașa lui Nessus* este o carte despre exil,

despre scriitorii din exil și istoria exilului, scrisă cu conștiința că literatura scriitorilor din exil face parte integrantă din literatura română”. ■ Livius Ciocârlie publică *Fragmente dintr-un Un Burgtheater provincial*. ■ Daniel Vighi și Viorel Marineasa tipăresc proză. ■ Ion Arieșanu semnalează apariția volumelor: *Da de Zamfira Zamfirescu* (Ed. Vinea, București, 2000); *Toposul în creația lui Ioan Slavici* de Anton Ilica și Lavinia Nan (Ed. Fundația „Ioan Slavici”, Arad, 1999).

● [„Tomis”, nr. 7] Ștefan Cucu îl omagiază pe Dan Grigorescu la împlinirea vârstei de 70 de ani. ■ La rubrica *O carte în discuție*, Ileana Marin și Lăcămioara Bereche se opresc asupra volumului lui Sorin Alexandrescu *Identitate în ruptură* (Ed. Univers, București, 2000). ■ La *Cronica literară*, Nicolae Rotund recenzează volumul lui Al. Cistelean *Celălalt Pillat* (Ed. Fundației Culturale Române, 2000): „Al. Cistelean prezintă spectacolul receptării operei pillatiene, a etapelor de creație, a unor concluzii ce, în mare, își păstrează și astăzi valabilitatea. Sunt locuri comune, laudabile rămân însă spiritul investigator, capacitatea de a extrage esența gândirii critice a comentatorilor anteriori, încercările taxinomice, evoluția poetului etc. și, în final, efortul de sintetizare”. ■ În eseu „Criza receptării critice”, Dan Perșa opinează că diferența fundamentală dintre critica literară de dinainte și cea de după 1989 este aceea dintre profesionalism și amatorism: „... deși în critica literară românească nu a existat înainte de 1989 o reală democrație, totuși, criticii activi erau critici profesioniști. Îndată după 1989, acest «model» critic s-a spulberat. [...] Sute de amatori au făcut cronică de carte, atrăgând statutul diletantismului asupra întregii critici literare”. ■ La *Cărți și semnificații*, Nicolae Motoc scrie despre volumul lui Al. Protopopescu *Un mileniu de copilărie* (Ed. Paralela 45, 2000), apărut în îngrijirea lui Vasile Andru. ■ Dumitru Ungureanu tipărește proză scurtă. ■ Simona-Grazia Dima, Sorin Roșca și Laur Cliante publică poezii.

● [„Vatra”, nr. 6–7] Numărul se deschide cu poezia lui Nicolae Coandă *acel necunoscut a cărui voce o asum*. ■ Marius Ianuș publică poezii. ■ Rubrica *Epica magna* conține pagini de jurnal de Paul Goma, proză de Carmen Firan și o proză-„divertisment cu moldoveni, ruși, americani și alții” semnată de Dan Grădinaru. ■ În cadrul rubricii *Ars legendi*, Virgil Podoabă tipărește un eseu critic despre opera lui Alexandru Vlad. Spre deosebire de ceilalți optzeciști, atrași de experimente textualiste – apreciază Virgil Podoabă –, Alexandru Vlad este o figură literară solitară: „Atras – prin firea sa – mai curând de poteca excepției decât de bulevardul regulii, Alexandru Vlad a făcut dintru-nceput, printre cei împreună cu care a pornit deodată, optzeciștii, mai curând o figură solitară decât una de climat. Atașat chiar de atunci mai degrabă de filiera anglo-americană a prozei moderne (Conrad, Durrell, Updike) decât de cea franco-română, el nu s-a lăsat dus, nici la a doua carte de proză scurtă (*19*), de șuvoiul iute și copleșitor al generației cotidian-textualiste ’80. Prozatorul n-o va lua nici în *Drumul spre Polul Sud* în sensul curentului general, ci va merge în continuare în contracurent, preferând calea diferențierii celei a sincronismului și afilierii, iar mersului în cârd

mersul de unul singur. [...] Iar unei tendințe a alinierii la o poetică narativă standardizată, standardizantă și supraindividuală [...] el îi va contrapune [...] o poetică a nealinierii”. ■ La aceeași rubrică, sub titlul *Nevasta lui Nichita Danilov sau Șamanul și matrioșca*, Mihai Vaculovski scrie despre poezia lui Nichita Danilov. Poet optzecist solitar, explică Vaculovski, Nichita Danilov a încercat diverse formule poetice, fără ca vreuna dintre ele să devină dominantă. Prima dintre ele este cea textualistă: „Cum s-a prins Danilov în mrejele textual(ist)e? I-a plăcut să se lase sedus, fiind dinainte obsedat de procedee ce l-au împins spre această direcție: *dublul*, *oglanda* și mai ales *tehnica păpușii rusești*, după care și-a construit un număr foarte mare de texte, cel mai celebru fiind și cel mai reușit poem al său, *Nouă variațiuni pentru orgă*”. O alta, mai recentă – continuă Vaculovski –, ține de „poezia existențialistă, de poezia realului fabulos”. Însă, privindu-i opera retrospectiv, concluzionează el, poezia lui Nichita Danilov apare ca fiind una „șlefuită”, „frumoasă” în sensul clasic al termenului: „În general, poeziile lui Nichita Danilov sunt bine scrise, șlefuite, cizelate, deși uneori scriitorul exagerează cu rimele și cu întoarcerea la poezia populară. Poezia lui Danilov e frumoasă în sensul tradițional al cuvântului, încât sunt sigur că i-ar plăcea și lui Alecsandri, nu numai tatălui meu sau lui Ștefan Baștovoi. Danilov de obicei utilizează scheme poetice simple, vechi și repetate încontinuu, cu laitmotive și inele compoziționale străvechi și cu toate acestea Danilov are un farmec aparte, oximoronic”. ■ Rubrica *Țintă fixă* este consacrată lui Dinu Flămând: deschizându-se cu poeme ale autorului (*Ploaia în amintirea norului*, *Bătrânul Plinius*, *Țărm în cer*, *Mângâind amenințător*), secțiunea continuă cu un interviu acordat de acesta lui Andrei Zanca și se încheie cu opinii critice despre opera sa semnate de Adrian Popescu, Ion Pop, Luminița Urs, Mircea A. Diaconu, Nicolae Savin, Alexandru Funieru, Iulian Boldea, Rodica Draghinescu și Al. Cistelean. □ În interviul consemnat de Andrei Zanca, Dinu Flămând face o scurtă și utilă istorie a echinoxismului: „«Echinoxul» a însemnat pentru câteva sute de scriitori din literatura română de azi o incredibilă aventură intelectuală, liberatoare și formatoare, în contextul sinistrelor decenii de anomie românească. Mulți dintre foștii echinoxști continuă să propage implicita «echinoxitate», ce se vrea un coloid de exigență, onestitate și deschidere culturală spre lume. [...] În 1968 noi bravam demonstrând că îl citim și comentăm pe Heidegger, nu pe Marx. Și între timp ne scriam primele poezii, proze, eseuri, cronici literare, cinematografice, teatrale sau făceam primele traduceri, încercând să ne construim pe noi înșine pe o platformă culturală cât mai largă. Mai târziu i se va spune «rezistență prin cultură», formulă eufemistică pentru un soi de pasivitate care, cel puțin nouă, pe atunci nu ne era proprie. Eram, dimpotrivă, entuziaști, pozitivi, naivi de încrezători în ideea că merită să faci studii serioase, să crezi în valoare, în prietenie și chiar în oribilul «viitor». [...] Îl bombardam, cei rămași la Cluj, pe Marian Papahagi, bursier la Roma, cu scrisori în care îi ceream să ne trimită traduceri și interviuri, în exclusivitate din și cu mari autori internaționali. Herberto Helder, marele poet portughez

a fost astfel tradus pentru prima dată în Europa răsăriteană în paginile «Echinoxului». Marian lua atunci contact, tot pentru «Echinox», cu brazilianul Murillo Mendes, sau cu atâți italieni și francezi, pe care i-a tradus și comentat. Peter Motzan ne propunea traduceri din Paul Celan, înainte de sinuciderea cernăuțeanului și cu mult înainte să se știe că Celan era unul din cei mai mari poeți ai veacului. Îndrăzneam și eu să traduc, împreună cu același Motzan, din Hölderlin. Ne aruncam spre structuralism înainte să fi digerat suprarrealismul, îngurgitând masiv și doze de expresionism, într-o situație involuntar suprarrealistă, pe fundalul balivernelor socialiste, la câteva luni doar după ce fuseseră reintroduse în circulație poeziile lui Blaga și Ion Barbu. [...] Sigur că după 1971 situația s-a schimbat. Dar pe cei care am prins acești aproximativ 5 ani de «normalitate», sistemul nu ne-a mai putut «deturna». Ulterior am asistat, nu o dată, la banalizarea fenomenului echinoxist, ca și cum setea de cultură le-ar fi interzis echinoxistilor să fie originali și autentici. [...] Au trebui să treacă ani buni până să se scrie corect, la București, despre Adrian Popescu, Eugen Uricaru, Marian Papahagi sau Ion Mircea”. Cât despre sursele de inspirație ale poeziei sale, continuă Dinu Flămând, una dintre cele mai importante este „starea de beatitudine” a copilăriei: „Nu mi-e rușine să constat că uneori în poemele mele caut să recompun o anumită stare de beatitudine și avansată deposedere de sine atinsă în copilărie, când am avut parte și de experiențe mistice levitaționale a căror amintire rămâne cadrul senzitiv cel mai de preț pe care mi l-a rezervat misterul. Mă strecor spre universul de atunci cu infinite precauțiuni; orice mișcare greșită produce un dezastru, prăvălește peste tine realitatea plată”. □ Vorbind despre începuturile lirice ale lui Dinu Flămând, Ion Pop pune în lumină influența lui Blaga asupra poetului: „Tânărul care trecea pragul dintre deceniile șapte-opt ale veacului trecut pătrundea în spațiul poetic cu o prospețime telurică a sensibilității alimentată cultural, afirmată cu un anume orgoliu de argheziană «ramură obscură» îndreptățită să iasă, în sfârșit, în lumina pleneră, însă acea lumină era una de aură spirituală, de duh aburind deasupra cârnii și lutului irigate de puternice seve. Tipare mai înalte și mai eterate le reconfigurau sub tutela blagiană, atât de catalitică în anii începuturilor sale lirice. Mi-a plăcut la el tocmai această asociere, foarte caracteristică pentru poezia anilor '70, dintre concretul palpabil, vital, frust în culorile și reliefurile sale, și emoția specială, asimilabilă unui soi de timiditate în fața aceluiași real concret, pe care o conferea discursului conștiința fundalului cultural pe care se înscrie orice experiență nouă”. □ Pentru Mircea A. Diaconu, poezia lui Dinu Flămând filtrează prin inteligența poetică imagini „crezute pierdute”, dezgropate din subconștient: „Solară, sceptică, arzând la incandescența cărților, structura temperamentală a lui Dinu Flămând folosește lapidaritatea ca pe o temă de a sonda în subconștient, aducând la lumină imagini rătăcite, senzații crezute definitiv pierdute, emoții rafinate trecute prin filtrul subțire al inteligenței poetice”. □ Al. Cistelean, la rândul său, dă seama de evoluția lirică a poetului, de la abordarea metaforizantă de la începuturi la cea notațională de mai târziu: „Primul Dinu Flămând, cel din

Apeiron și *Altoiuri*, miza pe mirajul imaginației, susținut, pe o grilă expresionistă, prin promovarea conflictului dintre «trăirea elementară» și «privirea lucidă». «Privirea lucidă» devine, o dată cu *Stare de asediu*, un reportaj agonice al condiției strivite. Scriitura incisivă de aici, transformând poezia în depoziție de conștiință, își transmite spiritul autoflagelant și în *Viața de probă*, unde notația, luând tot mai brutal locul metaforei, consemna o progresie de malignitate în substanța lumii. Imaginarul poetului făcea exerciții de coșmar cotidian, însemnând cu negativitate până și elementele solare sau prilejurile de reverie. Chiar și agenții cei mai prestigioși ai fericirii, lumina, dimineața etc., erau folosiți în acutizarea unui coșmar tot mai strict și tot mai centripet. Fără nici o retorică autocompasională și fără nimic de lamentație în ele, poemele lui Dinu Flămând construiau o nouă bolgie existențială, ridicată cu detașarea unui reportaj”. ■ În cadrul rubricii *Cu cărțile pe masă*, Corina Tiron pledează pentru un „model alternativ” al culturii și vieții spirituale românești, care să evite extremele și polaritățile: „Personal nu cred că România și românii traversează o criză [...], că problemele necesită astăzi mai mult decât oricând revendicarea de la modele ilustre (oscilația între a ne raporta la țările cu o îndelungată tradiție democratică – tentația puternic raționalistă și kantiană a unei democrații «în sine» – și perspectiva, mult mai modestă și la prima vedere mult mai «realistă» de a ne alătura, cu invidie, celor din fostul bloc comunist) și, ca efect, subscrierea la teoriile corespunzătoare. Îmi place să cred că inițiativa aparține în primul rând individului, că decizia de a se înscrie pentru moment într-o comunitate sau alta este precedată de un proiect personal și că tocmai o asemenea atitudine are mari șanse de a urmări o linie umanistă”. ■ La aceeași rubrică, Andra Bruciu scrie despre reeditarea volumului lui Constantin Noica *Despărțirea de Goethe* (Ed. Humanitas, București, 2001), făcând istoria manuscrisului confiscat de Securitate în 1958: „Elaborat în anii ’50, în timpul domiciliului forțat la Câmpulung-Muscel, studiul s-a născut, probabil, din nevoia autorului de a se afla în vecinătatea unui spirit înalt și funciarmente liber... Împrejurările politice și ideologice ale momentului au făcut imposibilă publicarea manuscrisului, confiscat de altfel de Securitate în 1958, odată cu arestarea lui Noica. Abia în 1976 filosoful tipărea prima variantă a studiului său, din care lipseau însă două capitole: *Concepția despre știință, devenire, infinitate, cerc* și o *Addenda*, inserate însă prin grija editorilor în actuala ediție”. ■ Sub titlul *Misterele suprarealismului și ale lui Gellu Naum*, Crina Bud se oprește asupra volumului Simonei Popescu *Salvarea speciei. Despre suprarealism și Gellu Naum* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000). Inițiind un „traiect de inițiere culturală” în suprarealism, observă Crina Bud, Simona Popescu construiește un discurs marcat de proteismul suprarealist: „În numele libertății sunt refuzate sistematizările teoretice, deși tentația lor există. Enumeră în debut formele de protest specifice (pamflete, scrisori publice, anchete, ședințe de somn hipnotic, jocuri spectacole), iar mai târziu identifică posibilele modele poetice (principiul asociațiilor libere, notația «irealității imediate», jocurile de cuvinte, poemele

tranzitive etc.), dar se dezice imediat, căci astfel de demersuri «nu fac bine și nu sunt în spirit suprarrealist»". ■ Dan Bogdan Hanu prezintă *Jurnalul unui poet leneș* al lui Victor Felea (Ed. Albatros, București, 2000). Însemnările lui Victor Felea, apreciază Dan Bogdan Hanu, au o funcție terapeutică: „Structura jurnalului lui Victor Felea este una a eseului disimulat prin modestia instanței morale dar are și o funcție terapeutică, a detensionării contextului prin demontarea și deconstrucția sa, lipsită de rațiuni sau de pasiuni oculte”. ■ Nicoleta Cliveț recenzează câteva volume de debut, printre care cel al Alinei Nelega *ultim@ vrăjitoare* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001). Text proteic, spune Nicoleta Cliveț, scrierea Alinei Nelega amalgamează cu talent genuri și specii literare dintre cele mai diverse, fără a reuși însă, în cele din urmă, să le închege într-un roman: „*ultim@ vrăjitoare* este alcătuit din mai multe secvențe (nu doar epice, ci și dramatice, eseistice, publicistice, epistolare, diaristice), nu toate dezvoltate până la capăt sau necesare, dar păstrate în text, asemenea unor imagini care, odată filmate, rămân pe peliculă până ce vor fi triate și asamblate la montaj. Numai că Alina Nelega nu mai ajunge la montajul care să-i dea un ansamblu, un roman propriu-zis (după cum observa și Paul Cernat)”. ■ Rubrica *Triptic* conține poezii de Alex. Dolhi, Costel Stancu și Ion Chichere. ■ În cadrul rubricii *Epistolarul de la Olănești*, Alexandru Mușina scrie *Despre intelectuali*, schițând o tipologie care împarte intelectualii/ scriitorii în „vânători” și „agricultori”: „Acestea sunt cele două clase mari, cu subdiviziunile *culegător și păstor (pescarul e, normal, un vânător)*. Modul de a acționa, de a învăța, strategiile și felul în care ajung la «succes» diferă fundamental de la *Vânător la Agricultor. Vânătorul* așteaptă, pândește, își pregătește armele, capcanele, se pregătește psihologic și se mobilizează... „Acțiunea” propriu-zisă e *scurtă și intensă*, cu o implicare totală, uneori foarte intensă. [...] *Agricultorul* e metodic; tot timpul «face ceva», acumulările-s din aproape-n aproape, infime, dar *vizibile*, se însumează; există « *timpul semănatului*» și « *timpul recoltei*», dar mai e îngrășarea pământului, aratul, săpatul, plivitul... mereu, însă, pe un același, ogor, delimitat, cunoscut, stăpânit, cu care ajunge să se «identifice»”. ■ În *Al doilea război cu toată lumea*, Marius Ianuș îl ia în vizor pe Alexandru Mușina, acuzat de „spirit mic-burghez”: „Principala greșeală a lui Mușina în raport cu personajul Ianuș e că îi prezintă acestuia faptele (într-o lumină studiată/ contrafăcută) fără a insista asupra resorturilor acestora. Le intuiește («Ianuș urăște oamenii, crede că într-o lume ticăloasă își este permis orice»), dar nu le înțelege motivația (nici nu cred că are cum)”. Ceea ce urmăresc textele sale publicate în „Vatra”, explică Ianuș, este că creeze o stare de efervescență în generația sa: „... textele mele nu se vor reprezentative pentru generația mea [...], cele la care se referă Mușina [...] urmăresc doar să plătească niște polițe *principiale*, să pronunțe niște nume pe care lumea literară – din rea-voință – continuă să le desconsidere. Dacă am urmărit ceva cu textele mele din «Vatra», a fost – în primul rând, zic eu – să îmi pun motorașul din cap în slujba tinerilor apatici ai generației mele, să creez o stare de efervescență, în care să putem să ne definim. După primul articol

[...] am sperat să întocmesc o anchetă cu toți autorii tineri cât mai reprezentativi. Acestui demers i-a răspuns – în cele din urmă – doar Ionuț Chiva”. ■ Rubrica *Gesta hungarorum* tipărește poeme de Tompa László în traducerea lui Kocsis Francisko. ■ La rubrica *Vase comunicante* Andrei Zanca relatează întâlnirea sa cu poetul Hans Magnus Enzensberger; la finalul secțiunii sunt publicate, în traducere, câteva poeme ale scriitorului german. ■ La rubrica *Oameni cari au fost*, Ion Buzași îl omagiază pe unul dintre „oamenii Blajului”, părintele-profesor Ioan Miclea, profesor de limba și literatura română la Grupul Școlar Forestier. ■ Florența Albu încredințează tiparului pagini dintr-un „jurnal de spital”. ■ Rubrica *Biblioteca Babel* conține, în traducerea și prezentarea Eugeniei Enache, poeme de Georges Rodenbach (*Clopotnița, Felinarele, Clopotele, Sipetul, Apa vechilor canale, Încă un an nou, Lampa, Beghinaj flamand, Călătorie în priviri*). ■ La rubrica *Scrisori de peste drum*, Victor Știr îl intervieuează pe Gheorghe Grigurcu. Criticul vituperează împotriva scriitorilor români autointitulați, după 1989, „apolitici”: „...«apoliticii» au venit în întâmpinarea politicii conservatoare a lui Ion Iliescu, prin acceptarea propunerii sale pe abia o așteptau și anume cea de «dezarmare». Au procedat la o lașă «dezechipare» critică, în nădejdea că vor influența și restul intelectualității, întreaga societate civilă. E o postură caracteristică de demisie morală. În loc de-a impune, ei, clasei politice aflate *in statu nascendi*, propriile lor principii, criterii, idealuri, așa-zișii apolitici s-au pus cu slugărnicie în serviciul acesteia. Nu întâmplător s-au ales cu înalte cariere și privilegii materiale”. ■ Rubrica *Chintă servită* include poezii de Ioana Dinulescu, Dellia Dună, Valetin Iacob, Friedrich Michael și poeme în proză de Ara A. Șișmanian.

AUGUST

1 august

• [„**Luceafărul**”, nr. 30] Sub titlul *Odissea unei istorii (II)*, Marius Tupan publică partea a doua a articolului despre *Istoria literaturii române contemporane de azi pe mâine* a lui Marian Popa (Fundatia Luceafărul, București, 2001). ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu prezintă volumul lui Alexandru Ecovoiu *Cei trei copii – Mozart* (Ed. Cognitum, București, 2001). Literatura lui Ecovoiu, afirmă Voinescu, este una „de factură parabolică”: „Personajele sale poartă cel mai adesea denumiri emblematice, sunt tipuri simbolice și mai puțin împrumută trăsături ale unor persoane recognoscibile ca atare. Se numesc Ceasornicarul, Profesorul, Filosoful, Regizorul. El nu face concurență stării civile ci dicționarului de simboluri. E o tentativă mare aceea de a repovesti toate aceste proze ale lui:

«Vânătorul de lupi albi», «Labirintul de sticlă», «Ceasornicarul», «Cei trei copii-Mozart», «Șoseaua». Pentru că la, rândul lui, cititorul cade în transa fiecărei istorii (nu mai puțin a modului de a istorisi al prozatorului). Dincolo de înscrierea lor într-un univers simbolic, al parabolei, adesea chiar absurd (absurdul lui Kafka din «Colonia penitenciară», de exemplu) ele au toate o impecabilă desfășurare și coerență». ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului Floarei Țuțuianu *Leul Marcu* (Ed. Aritmos, București, 2000). Lirismul autoarei, spune Soviany, convertește frământările senzuale în spiritualitate: „Ea împărtășește, este adevărat, cu poetele din școala Angelei Marinescu, gustul pentru o lirică a frisonărilor viscereale, care se vor însă convertite în cuvânt și în text, decantându-se și spiritualizându-se astfel încât lirica Floarei Țuțuianu este [...] o fizică ce aspiră să se convertească într-o metafizică. Iar accentul e pus tocmai pe această tensiune a fibrei organice și a vieții în accepția ei pur biologică de a se autotranscende, așa că textele poetei sfârșesc prin a deveni (în spiritul textualismului) autoreferențiale, reflectând mișcările scriiturii percepute în dimensiunile ei de exercițiu mistic, prin care carbonul celulelor tinde să se transforme în spirit”. ■ Leo Butnaru tipărește poezii. ■ Sub titlul *Din altă lume (II)*, Alexandru George continuă să scrie despre *Jurnalul Marthei Bibescu* (Ed. Compania, București, 2001), remarcând capacitatea autoarei de a se adapta oricărei circumstanțe comunicative: „Să ne gândim că Martha Bibescu a fost contemporană cu Octavian Goga, M. Sorbul și Liviu Rebreanu în literatura românească... Și, constatând diferența, ajungi să te întrebi dacă ea ne-a aparținut de fapt, dacă nu cumva, aceea «altă lume», a ei, nu înseamnă și altă definiție etnică? Și, în genere, dacă aristocrația ne mai aparține, deși cu certitudine am avut-o. Martha Bibescu a fost și o reprezentantă a societății românești din vremea ei, care nu era deloc egalitaristă, dar tocmai de aceea versicoloră. Ea știe să vorbească nu doar cu capetele încoronate, cu oamenii politici sau căpeteniile militare, ci și cu slujnicele, cu țișgăncile și ghicitoarele. Servitoarei sale, Anica, ardeleancă având un frate prizonier în Rusia și un altul pe care-l ținea ascuns fără știrea stăpânei și care dezertase din armata chezaro-crăiască, îi face un loc dintre cele mai semnificative, o citează, o ascultă, o face obiect de reflecție – și așa va proceda și cu populația nefericitului sat Mogoșoaia, de foști robi pe moșia Bibeștilor...”. ■ Corneliu Barborică publică proză. ■ La rubrica *Intermezzo*, Marin Mincu face o paralelă între destinele lui Paul Celan și Dieter Schlesak: „După debutul în România, în 1947, respins de grupul suprarrealist român și speriat de spectrul proletcultismului, Celan migrează către Occident, în 1948, oprindu-se pentru șase luni la Viena, ca apoi să aleagă Parisul, adică un alt spațiu lingvistic decât cel german. La fel, Dieter Schlesak se formează complet în spațiul cultural bucureștean, debutează la București, se refugiază la început în Germania, pentru a locui apoi în peisajul toscan, adică tot într-un cadru lingvistic non-german. Cred că există o puternică motivare psiha-nalizantă în ceea ce privește opțiunile celor doi poeți germani, născuți și formați în România”. ■ Rubrica *Eveniment* cuprinde opinii despre *Istoria literaturii*

române contemporane de azi pe mâine a lui Marian Popa (Fundatia Luceafărul, București, 2001). □ Radu Voinescu: „O istorie se face extrem de greu; e altceva decât să pui la un loc poezii de diverși. Nu sunt de exclus nici hărnicia periculoasă, energia extraordinară în muncă a veleitarilor, dar tot nu e un temei prea mare de teamă. O istorie a literaturii române, indiferent că o scrie Aurel Sasu sau Marian Popa e o problemă de interes pentru cultura națională”. □ Alexandru George: „Nu-l consider pe Marian Popa un diletant în materie [...]. Criticul este o indiscutabilă personalitate, afirmată, ce-i drept, în răspăr față de mulți dintre clasicii în viață”. □ Alex. Ștefănescu: „Nu este exclus ca Marian Popa să fie considerat un autor compromis din cauză că a colaborat, pe vremuri, la odioasa revistă «Săptămâna». [...] Oricare ar fi semnificația apropierei temporare a lui Marian Popa de o publicație imundă, cert este faptul că el rămâne un autor înzestrat cu o remarcabilă perspicacitate critică”. □ Gabriel Dimisianu: „Sunt antecedente care trezesc suspiciuni în legătură cu seriozitatea travaliului de istoric literar al domnului Popa. Domnia sa este, nu negăm, un om de carte și are condei sprinten, dar nu e de ajuns. Și mai este și titlul pe care l-a dat opului său: *Literatura română de azi pe mâine*”. □ Cristian Livescu: „Marian Popa, se pare, a venit târziu cu oferta sa, când moda exilaților întorși acasă s-a sleit”. □ Octavian Soviany: „Oricum, autorul este un istoric literar «cu nume», cu puncte de vedere adeseori incitante și nonconformiste”. □ Dumitru Micu: „Având în vedere că datorăm lui Marian Popa un *Dicționar al literaturii române contemporane* de care nimeni nu se poate dispensa, e de presupus că o istorie a literaturii, scrisă de același Marian Popa, nu poate fi decât cel puțin la fel de utilă, nemaivorbind de neîndoielnicele calități de natură literară și științifică superioare pe care le va fi având”. ■ Bujor Nedelcovici publică, sub titlul *Conflictul interior*, pagini de jurnal. ■ La rubrica *Stop cadru*, Mariana Criș prezintă volumul lui Adrian Crânganu *Viața și moartea lui Mihai Spătaru* (Fundatia Luceafărul, București, 2001). Roman „situat la granița postmodernismului”, remarcă Mariana Criș, cartea lui Adrian Crânganu este una bine construită: „Al doilea roman al tânărului prozator reșițean Adrian Crânganu este o demonstrație de ceea ce, astăzi, s-ar numi granița postmodernismului. Însușindu-și foarte bine tehnica textualiștilor, Adrian Crânganu pare să o uite în timp ce-și derulează materia epică. De ce? Pentru că *Viața și moartea lui Mihai Spătaru* [...] este un roman viu, ce mustește de viață, fără aere de intelectualism de paradă. Construit secvențial, personajele sunt bine conduse pe firul epic de autor, care, parcă, este un maratonist al destinelor umane”. ■ La rubrica *Istorie literară*, Cornel Munteanu se ocupă de volumul lui Dan Mănuță *Principiile criticii literare junimiste* (Ed. Junimea, Iași, 2000), reeditare îmbunătățită și reorganizată a cărții sale din 1975 *Critica literară junimistă*: „...structura studiului, mult mai operabilă în această ediție îmbunătățită la nivelul angajării discursului metacritic, are o arie de acoperire cuprinzătoare pentru întreg spectrul scrisului junimist. De la premisele și diferențele specifice ale perioadei premergătoare (*Critica literară prejunimistă*), la definirea junimismului ca «sistem

formal și grup de presiune», la structurile interne ale dinamicii sistemului (capitolele *Fascinația prezentului*, *Critica adevărată*, *Modelul realismului*, *Modelul clasicismului*) până la racordarea la un tip de discurs european, de sorginte filosofică (*Modelul european, între kantianism și pozitivism*) și constituirea unei conștiințe critice în cultura română (*Spre o deontologie a criticii literare*), funcționează complementar judecăți de situație și cele de valoare”. ■ Ioan Nistor tipărește poezii.

● **[„România literară”, nr. 30]** În editorialul său, Nicolae Manolescu semnalează folosirea greșită a termenului „proletcultism”, trimitând la argumentația Sandei Cordoș dintr-un studiu tipărit în revista „Apostrof”: „În numărul 7–8 din 2001 al revistei clujene «Apostrof» am citit un interesant articol al d-nei Sanda Cordoș intitulat *Proletcultismul n-a existat*. Titlul poate să inducă în eroare. E vorba de fapt în articol despre necesitatea de a se renunța la termenul proletcultism, când ne referim la literatura publicată între 1948 și 1949, fiind el greșit folosit, dacă îi avem în vedere sensul istoric, și chiar nepotrivit în contextul românesc de după război. Sunt de acord cu d-na Cordoș, care nu este cea dintâi preocupată de confuziile pe care termenul cu pricina le creează, dar care are meritul de a pune în mod foarte tranșant problema abandonării lui în studiile de istorie literară”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Dorin-Liviu Bâtfoi prezintă cinci volume: Gottfried Fischer și Peter Riedesser, *Tratat de psihotraumatologie* (traducere de Roxana Melnicu, Editura Trei, București, 2001); Sigmund Freud, *Opere 4: Studii despre societate și religie* (traducere de Roxana Melnicu, George Purdea, Vasile Dem. Zamfirescu, Ed. Trei, București, 2000); Ilany Kogan *Strigătul copiilor muți. Psihanaliză și holocaust: O perspectivă asupra celei de a doua generații a Holocaustului* (traducere de Daniela Popa, Ed. Trei, București, 2001); Carmen Maria Mecu, *Nichita Stănescu prin lentile de psiholog* (Ed. Național, București, 2001) și Anca Oroveanu, *Teoria europeană a artei și psihanaliza* (Ed. Meridiane, București, 2000). Dintre acestea, studiul lui Carmen Maria Mecu, deși bine documentat – apreciază recenzentul – are defectul de a se referi mai mult la bibliografie decât la tema studiată: „Deși consecvent aplicată la creația și biografia stănesciană, beneficiind de lecturi diverse de psihologie, psihanaliză, simbolistică, teorii ale imaginarului, teoria lecturii, poetică, critică literară etc., propunând totodată spectaculoase experimente grafice (hărți subiective), Carmen Maria Mecu pare uneori mai absorbită de bibliografie decât de poezia analizată; erudiția devine un handicap”. ■ La *Cronica literară*, C. Rogozanu se oprește asupra volumului lui Dumitru Ungureanu *Lia Mora* (Ed. Nemira, București, 2000). Roman cu tentă pornografică – observă Rogozanu –, cartea lui Dumitru Ungureanu vine pe fundalul unei lipse de tradiție în acest sens în istoria literaturii noastre: „Nu prea avem «curajoși» în acest domeniu. E adevărat, există o *Povestea poveștilor*, dar fără urmări. Sunt pagini pornografice memorabile în *Cimitirul Buna-Vestire* sau în *Poarta neagră* ale lui Arghezi, însă nici ele nu înstituie o direcție, oricât de ștearsă. În al doilea caz, limbajul cu totul aparte și viziunea

singulară asupra pactului ficțional fac problematic însuși conceptul de literatură pornografică. Așadar, este destul de riscant să încerci ceva în cadrul unui astfel de discurs, fără rădăcini la noi, și după o perioadă în care el a dispărut cu desăvârșire. Lipsa de tradiție a generat o sărăcire drastică a lexicului pornografic, a posibilităților lingvistice – scriitorul care se apropie de acest teritoriu trebuie să aibă o strategie perfectă pentru a acoperi lacunele pe care le-am enumerat. Dumitru Ungureanu nu intră nepregătit în acest tărâm periculos: este extrem de bine «înarmat» naratologic și tematic. De multe ori eșecul vine din faptul că însuși autorul își condamnă tema la frivolitate, la vulgar – el este în primul rând marele burghez pe care trebuie să-l învingă”. ■ La *Scrisori portugheze*, Mihai Zamfir face cunoscut publicului român destinul tragic al scriitorului José Régio: „...acest poet de o mare puritate a avut neșansa de a fi poet religios; acest romanțier extraordinar, inițiator al prozei portugheze cu adevărat moderne, a avut neșansa de a fi disprețuit, public, așa-numita «literatură socială»; acest dramaturg de frapantă originalitate și-a ales subiectele pieselor din Biblie și din istoria Portugaliei – altă erezie scump plătită. În fine, ca unul dintre marii critici literari ai secolului XX (poate cel mai mare), s-a manifestat drept partizan ireductibil al estetismului și al primatului valorii asupra ideologiei”. ■ În cadrul rubricii *Semn de carte*, Gheorge Grigurcu glosează despre ideile lui Constantin Noica despre cultura și civilizația românească pornind de la reeditarea volumului din 1944 al filosofului *Pagini despre sufletul românesc* (Ed. Humanitas, București, 1991). Astfel, în acord cu E. Lovinescu și Ștefan Zeletin, – scrie Grigurcu – Noica se ridică împotriva ruralității și patriarhalității: „Pornind de la complexul «culturii minore» («Noi știm că suntem ceea ce se numește «o cultură minoră»»), acesta schițează un gest de revoltă față de ruralitatea, patriarhalitatea, anistorismul patriei noastre, refuză «România eternă» a specificului ei stagnant, în favoarea unei Românie a actualității: «tocmai aceasta ne nemulțumește azi: că am fost și suntem – prin ce avem mai bun în noi – săteni. Noi nu mai vrem să fim eternii săteni ai istoriei. Tensiunea aceasta – agravată nu numai prin faptul că suntem conștienți de ea, dar și prin convingerea că «a fi conștient» poate reprezenta un semn de sterilitate – alcătuiește drama generației de azi»”. Pe de altă parte însă, observă Grigurcu, viziunea antitraditionalistă a lui Noica nu este una consecventă: „Dar antitraditionalismul lui C. Noica nu e consecvent. Prea febricitant, prea patetic pentru a nu se vedea legătura lui clară cu «trăirismul» generației sale, filosoful nu apare suficient de «rațional», având chiar, stilistic vorbind, un aer neașezat, frământat, divulgat printr-o dicție deloc calmă, mai curând găfâitoare, de om care urcă în fugă o pantă”. ■ Tot despre Constantin Noica – pornind de această dată de la jurnalul său – scrie și Ioana Pârvulescu la rubrica *Je est un autre*. Primul lucru care se remarcă la lectura jurnalului, spune Ioana Pârvulescu, este marea diferență dintre personalitatea lui Noica și cele ale congenerilor săi: „Una dintre cele mai enigmatice figuri interbelice este Constantin Noica. Nu pentru că ar ascunde vreo taină, ca un personaj romantic, ci pentru că, pur și simplu, nu seamănă cu

congenerii săi. «Aerul de familie» e, în cazul lui, înșelător și, de câte ori ai senzația că-l descoperi, îți scapă, alunecă, iar poza în care e prins iese mișcată. [...] Nu e de mirare: temperamentul tânărului, «adevărurile» lui, slăbiciunile sau spaimile lui – atât de ușor de descoperit în cazul unui Cioran, Ionescu sau Eliade, de pildă – rămân la Noica sub un control strict: nimeni nu pare să aibă acces la ele. [...] Obsesia vieții autentice, lucide, din paginile autobiografice ale colegilor de generație este înlocuită, la el, cu obsesia vieții autentice a ideii”. Pentru Noica – explică Ioana Pârvulescu –, viața interioară se confundă cu viața „ideii”: „Banalul cotidian și persoana I dintr-un jurnal obișnuit sunt înlocuite, în însemnările lui Noica, cu două «mituri proprii» a căror viață crește și se cristalizează în paralel cu viața celui care le gândește. Este limpede că gânditorul renunță de bunăvoie la propria imagine în favoarea vizualizării obsesiilor sale spirituale, poate în virtutea adagiului «ești ceea ce gândești»”. ■ Liliana Ursu tipărește poezii. ■ La *Comentarii critice*, Catrinel Popa scrie despre volumul Ilenei Mălăncioiu *Vina tragică: tragedii grecești Shakespeare, Dostoievski, Kafka* (Ed. Cartea Românească, București, 1978). Ceea ce urmărește în primul rând autoarea, observă Catrinel Popa, este ideea continuității tragicului: „...unul din punctele de vedere foarte originale, susținute cu fermitate de exegetă, este postularea unei continuități a fenomenului tragic, de la eroii teatrului antic la Vechiul Testament și mai departe, trecând prin umanismul renascentist, până la personajele lui Dostoievski și eroii kafkieni; faptul că nu admite existența unei fisuri propriu-zise între concepția antică și cea creștină asupra «vinei tragice» și nici între acestea și viziunea modernă, îi permite să se miște nestingherită într-un câmp cultural extrem de vast, stabilind neconținut paralele și analogii și mai cu seamă îi îngăduie să identifice în fenomenul tragic o constantă a spiritului uman”. ■ La rubrica *Semnal clasic*, Ioan Holban face câteva aprecieri asupra cărții Elenei Loghinovski *Eminescu universal. Spațiul culturii ruse* (Ed. Vinea, București, 2000): „...dincolo de o conjunctură care favorizează improvizațiile, kitsch-ul și grafomania, epoca repune în circuit idei vechi de un secol și jumătate, colorându-le cu tot felul de pigmenti serviți în ambalaje noi; astfel, Elena Loghinovski pune în legătură, cu dreptate, postulatul intraductibilității cu exclusivismul național”. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea se oprește asupra memoriilor Marthei Bibescu având titlul *Jurnal 1915* (traducere de Vasile Zencenco, Ed. Compania, București, 2001). Conținând informații de primă mână despre situația politică din România și despre mersul Primului Război Mondial, cartea Marthei Bibescu – spune istoricul literar – se citește cu sufletul la gură: „...jurnalul Marthei Bibescu pe 1915 e aglomerat de vizite contradictorii prin definiție și știri rezultate din surse de mână întâi despre mersul războiului. Și asta în jurnalul unei femei foarte frumoase de 27 de ani, râvnită de mulți bărbați și întreținând relații cu înalte personaje din capitala României. Jurnalul se citește cu sufletul la gură”. ■ La rubrica *Interviu*, Dora Pavel îl are ca invitat pe Gellu Naum. Întrebat despre felul în care scrie, poetul răspunde: „Încep, și-odată scriu: «sângele care ia trenul», cum spuneai dumneata,

în poemul dimitale. Care înseamnă altceva. Adică nu: uite, dom'le, mă duceam la gară și era un tren, luam un bilet și mă urcam și călătorea sângele. Nu se judecă așa. Există un sânge care însemna ceva, care erai dumneata, și care urla sau plângea, sau cânta sau tăcea. Și mergea cu trenul. Adică e o întreagă chestie. Doamne, Dumnezeule, să nu te-apuci să te estetizezi surrealist! Dar este singura poetică în care cred și care mă satisface". Pentru Gellu Naum, poezia înseamnă în primul rând suferință: „Poezia străină începuse să-mi placă tare de tot, pentru că nu înțelegeam, nu, puteam să îmi închipui orice, pe când, în asta românească, înțelegeam tot. Și înțelegeam că-i un prost ăla care a scris-o, că nu știe pe unde e, că e de o banalitate nemaipomenită, care nu te cutremură, pe care n-o transmiți nimănui, și degeaba o faci, că nu de-aia te-ai născut pe lume, și că noi, poeții, ne-am născut să suferim, unul suferind ca Eminescu și altul ca Bacovia. Ei așa făceau poezia. Eu nu știu dacă am reușit vreodată. Așa că despre ei vorbesc. Ei atinseseră punctul lor maxim și rostul lor pe pământ. Era ca și cum ar fi un Dumnezeu și ar spune: Mihai, tu te duci acolo și faci poezie și, pe urmă, gata cu tine, și te întorci înapoi". Dintre personalitățile cunoscute în tinerețe, poetul îl evocă pe Victor Brauner: „Dar să vezi cum mi-a ieșit Victor în cale. Intrasem pe strada aia, unde era ziarul «Universul», și era un afiș afară. Expusese Victor Brauner pictură. Nu știam ce este și am zis: Hai, să văd și eu. De obicei, nu intram, nu puteam să sufăr pictura românească deloc, și nici cea din multe alte țări, nu numai de-aici. Îmi plăcea modernismul, atâta cât puteam să-l cunosc dintr-o revistă, dintr-un ziar, în orice caz, de-aici, ce-a fost avangardă nu mi-a plăcut niciodată. Și atunci, acolo, am intrat și nu era nimeni. Era pustiu. Un singur om, într-un colț. Ca un suedez, așa, blond, foarte drăguț băiat. Nu-l cunoșteam. Și a venit tânărul ăsta la mine, era cu opt ani mai mare, și m-a întrebat: Ți place? Extraordinar, am spus eu. Aveam 18 ani". ■ În cadrul rubricii *Prepeleac*, Constantin Țoiu se ridică în apărarea romancierului Petru Dumitriu, contestat, scrie el, „din motive subiective”: „...toți cei ce-l contestă pe romancierul Petru Dumitriu o fac din motive subiective, tendențioase”. Astfel, pamfletul lui Ion Vinea împotriva lui Petru Dumitriu publicat de Elena Zaharia-Filipaș în numărul 28/ 2001 al „României literare” este rezultatul, pe de o parte, al presiunilor la care poetul a fost supus din partea Securității comuniste și, pe de altă parte, al unor frustrări de natură personală: „Ar fi fost de ajuns, așadar, s-o las în pace pe doamna Elena Zaharia-Filipaș ce prefătează în «România literară» nr. 28 din iulie a.c. pamfletul inedit al lui Ion Vinea, atacul violent îndreptat împotriva lui Petru Dumitriu. Sunt însă lucruri care, în nici o literatură din lume, nu se fac, și care, nepuse la punct, e ca și cum s-ar arunca o găleată de lături chiar în centrul de informatică al unei instituții importante. Există un sanctuar al valorilor, ce trebuie păzit... De pe margine, cum priveam viața literară, în anii cei mai dogmatici, câte ceva reținusem... Mă fascina, de exemplu, și eram atent la ascensiunea prozatorului tânăr cu părul tăiat à la Titus. Se vorbea că el o iubea pe Henriette Yvonne Stahl, femeia fatală a epocii, cu aerul ei de marchiză pictată de Goya pe care apoi

o și luase de soție. Pe doamna Stahl o iubise mai demult și Ion Vinea, englez după tată. Cei doi, Vinea și tânărul P. Dumitriu, două talente ieșite din comun, împărțiră între ei această scriitoare mai mult inteligentă, a cărei distincție și ambiție literară îi depășeau în mod cert talentul. Nici vorbă de vreo asemănare cu Hortensia Papadat-Bengescu.... După fuga lui Petru Dumitriu, cei doi, având în vedere frustrările lor personale, explicabile, ce-i drept, căzură ușor în mâinile organelor speciale de securitate. «Glasul patriei» era plin de semnături literare de prim rang, înlocuind umplutura de serviciu. În numele patriotismului, statul încerca să racoleze scriitorii șovăitori încă. Apariția în străinătate a celor două cărți ale lui Petru Dumitriu, *Rendez-vous au jugement dernier* și *Incognito*, dezlănțuiră în presă atacuri dirijate de același organ, omnipotent. Poetul Ion Vinea, supărat că fusese lașat de Petru Dumitriu, nu ezită să se pună în slujba Securității, scriind pamfletul reprodus în «România literară». Labilitate, oscilație morală tipică”. ■ Constantin Abăluță tipărește proza *Domnul Vartan*. ■ *Pornind de la Valéry*, Livius Ciocârlie glosează despre morală în general și despre morala intelectualilor în special: „«Morală este un fel de artă a nerealizării dorințelor, a posibilității de a slăbi gândirea, de a face ce nu ne place și de a nu face ceea ce ne place». E o frază al cărei scepticism nu e lipsit, vai!, de realism. Ea derivă din observarea vieții, dar și din *Dincolo de bine și de rău*. Are în vedere, totuși, numai o față a noțiunii pe care o definește. A face ce ne place, cum ar fi dorit Nietzsche, e tot o morală: una de stăpân. O ipocrizie oarecum de înțeles făcuse să nu se găsească nici un reprezentant autentic al stăpânilor care să-și proclame morala cu cinism. A proclamat-o un om inofensiv și mare suferind. Un mic burghez, nu mai puțin. Paradoxal, morala nietzscheeană a voinței de putere și-a găsit alți destinatari decât stăpânii care-i serviseră de model. Ea a permis unor mici burghezi să-și controleze frustrările definitorii pentru grupul lor social și să le înțească până la explozie pe ale celor mulți. Acești mic-burghezi stăpâni pe propriile lor impulsuri sunt intelectuali. Controlul lucid al frustrărilor lor face din ei profesioniști ai revoluției, sau... artiști moderni. În ambele cazuri, potențialul conștientizat de agresivitate al moralei de stăpân a devenit activ”.

7 august

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 579] La rubrica *Polemici*, Daniel Cristea-Enache îi răspunde lui Gheoghe Grigurcu, autor al unui articol publicat în „România literară” în care îl acuză pe primul de „incongruență” în ideile exprimate în cronica la volumul lui Virgil Ierunca *Trecut-au anii...*: „Distinsul critic este mirat foarte că, la începutul cronicii mele, l-am elogiat, într-o caracterizare generală, pe Virgil Ierunca [...], iar apoi am adus anumite critici și mi-am exprimat anumite rezerve față de același intelectual. [...] Am făcut-o obligat de text: jurnalul lui Virgil Ierunca are două vârste și o mare cezură între ele: mai întâi anii 1949, 1950, 1951, apoi un mare gol, iar apoi anul 1960 și câteva «fărâme» mai târziu”. ■ La rubrica *Eseu*, Ion Ianoși revine cu partea a doua a textului despre

„Ultimul” Vianu, sintetizând traseul biografic postbelic al esteticianului: „Tudor Vianu a avut noroc și nenoroc. Norocul lui (și al nostru) a fost dreptul redobândit, după câțiva ani de tăcere, de a preda cursuri și de a publica studii. Nenorocul a fost nu doar situarea finală într-o epocă de frustrări, ci chiar limitarea în timp la aceasta. Anii cincizeci au fost cei mai răi, cu deosebire în plan spiritual, o perioadă de cădere intelectuală comparabilă numai, însă sub raport economic, cu anii optzeci. Anii șaizeci au marcat începutul unei înseninări, dar soarta nedreaptă a făcut ca profesorul să dispară tocmai când turnura promitea și o descătușare culturală”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Al. Săndulescu scrie despre volumele al 19-lea și al 20-lea ale *Operele* lui Liviu Rebreanu, apărute sub îngrijirea lui Niculae Gheran (Ed. Minerva, București, 2000). Tomurile, care conțin interviurile și cuvântările lui Rebreanu din perioadele 1921–1939, 1940–1943, respectiv 1925–1943, sunt esențiale atât pentru precizarea și fixarea informațiilor biografice despre scriitor – remarcă Al. Săndulescu –, cât și pentru cunoașterea genezei romanelor sale: „Ideea romanului *Ion* i-a venit în 1907, văzând un țăran, îmbrăcat în straie de sărbătoare, pe câmp, sărutând pământul. Titlul inițial a fost *Zestrea*. O primă redactare a realizat-o în 1915, ultima, în 1919. «În 1916 – își amintește – lucram neînterupt, zi și noapte, în timp ce Bucureștiul era atacat de zepelinuri și apoi ocupat de dușman. Scriam până-n ziuă, iar după aceea mă duceam să fac coadă la brutărie.» [...] Ideea romanului *Pădurea spânzuraților* i-a fost sugerată lui Rebreanu, cum iarăși se știe prea bine, de spânzurarea la Ghimeș de către unguri a fratelui său Emil, ofițer în armata austro-ungară, ca dezertor, și de o fotografie cu cehi spânzurați, sub aceeași învinuire, de «trădători de patrie»”. ■ Mariana Șora tipărește fragmente jurnalist-eseistice.

● [„**Observator cultural**”, nr. 76] Rubrica *În dezbatere* cuprinde recenzii și analize ale *Jurnal*-ului lui Mircea Cărtărescu (Ed. Humanitas, București, 2001). □ Sub titlul *Jurnalul cu un singur locuitor*, Iulian Băicuș definește preocuparea de sine, „autistă”, a scriitorului drept „explore a continentului Mircea Cărtărescu”: „Singurul explorat e continentul Mircea Cărtărescu, căci «ochiul închis afară înlăuntru se întoarce» și scriitorul se izolează în autismul său creator, trăind în lumea rarefiată și pură a propriilor sale idei și opere literare. Absența oricărui referent exterior mă împinge să cred că varianta publicată conține doar partea prelucrată a jurnalului zilnic, care va fi editat și el cândva”. În acest sens, jurnalul lui Cărtărescu, scrie Băicuș, este, în același timp, un șantier al creației, dar și o cronică a despărțirii scriitorului de grupul optzeciștilor: „Jurnalul lui Cărtărescu e nu numai un șantier al creației, un jurnal de scriitor cu ascendent în zona jurnalelor gidiene interbelice, ci și jurnalul despărțirii sale de optzecism și optzeciști, gest de curaj, care trebuie în egală măsură prețuit și admirat”. Cât privește „filoanele” jurnalului, spune recenzentul, modelul definitoriu este jurnalul lui Kafka: „În primul rând ar trebui spus că adoptarea perspectivei paranoice îi permite autorului să obțină un sound foarte special, diferit de al tuturor celorlalte jurnale care existau deja pe piață. De altfel, ar trebui aici să fie menționat faptul,

foarte important, că, spre deosebire de Mircea Eliade, autorul refuză să citească jurnalele altora. Cu o singură excepție, cea a jurnalului lui Franz Kafka. Acesta acționează ca un veritabil model, iar permanentele lamentări ale diaristului care constată o degradare continuă a stării de sănătate, o lipsă de vlagă par mai curând o influență literară decât o stare fizică reală. De la Kafka preia Cărtărescu și încrederea oarbă în scris și în puterea acestuia de a învinge orice granițe”. □ Pentru C. Rogozanu, aplecarea exclusivă asupra propriului sine a lui Mircea Cărtărescu contrastează puternic cu implicarea politică a intelectualilor români din anii de după 1989: „Cărtărescu vine cu un discurs aparte despre acei ani. Unul neimplicat politic, neexponențial – autorul nu vorbește decât în numele său și despre sine. Această decizie poate părea de un bun-simț enervant pentru că pune, deodată, într-o lumină ridicolă toată zbaterea de tranziție a elitelor românești”. Iar motivația acestei atitudini, constată Rogozanu, este „fanatismul” care îl leagă pe Cărtărescu de literatură: „Cu adevărat șocantă nu este atitudinea autorului în fața lumii, ci fanatismul care îl leagă de scris, de literatură. Este incredibil că un om al sfârșitului de mileniu este în așa măsură preocupat de meseria de scriitor. Literatura pare a fi singurul lucru în care crede cu adevărat”. Se explică astfel, continuă recenzentul, faptul că temele scrisului lui Cărtărescu sunt, înainte de toate, obsesii: „Multe dintre «temele» literaturii lui Cărtărescu, descoperim aici, au fost și sunt obsesii. Sintagma «literatura este viața» are sens denotativ în acest caz. Fanatismul său este molipsitor, este principalul motor al lecturii acestui jurnal. El își inventariază obsesiile (la propriu) și le folosește în funcție de necesități”. □ Purtând titlul *Cu Mircea și Mircea Cărtărescu*, analiza lui Ion Bogdan Lefter pune în lumină contrastul dintre fragmentele de jurnal publicate de autor în anii '90 și *Jurnalul* publicat în 2001, contrast definit ca opoziție între obiectivitatea „notației cotidiene” și preocuparea insistentă de sine: „Nu mai știu exact nici despre ce erau fragmentele pe care le alesesem atunci, însă imaginea generală o păstrez. Bineînțeles că în unele privințe notațiile mai noi seamănă cu cele mai vechi: prietenul meu era egocentric (care scriitor nu e?!), își nota lecturile, visele... Dar apărea și ceva mai multă – deși nu foarte multă! – notație «cotidienistă», de jurnal standard, cu micile evenimente de fiecare zi, cu locurile prin care trecea, cu prieteni și colegi, de ajuns pentru a crea un efect de mai consistentă «autenticitate», de «carnație» a vieții transcrise în text. [...] În *Jurnalul* publicat apare – deci – același Mircea Cărtărescu și totodată altul. Senzația mea la lectură e că citesc vechile pagini dar «epurate» de bună parte a notațiilor «cotidieniste», în locul cărora apare masiv tema gestionării editoriale a propriilor scrieri”. „Acest contrast”, continuă Ion Bogdan Lefter, pune în valoare „structura duală” a scriitorului Mircea Cărtărescu: „Atunci când vorbește despre faptul că atât jurnalul, cât și «cel care l-a secretat de atâția ani» sunt un «amestec de sofisticat și naiv, de romantic și modern, de disperat și complezent», nu face altceva decât să descrie o «ființă duală». Întregul jurnal despre asta este. Complexitatea general-umană, datorită căreia fiecare dintre noi e un ghem de contradicții, e

descrișă în paginile lui Mircea Cărtărescu la un nivel de intensitate extraordinar: opozițiile sunt exacerbate, dualitatea e împinsă în vecinătatea patologicului, câteodată spre deznădejdea lui, dar alteori cu conștiința simultan dureroasă și extatică a faptului că doar acolo există șansa atingerii «absolutului». Impresia generală pe care o lasă *Jurnalul*, încheie Ion Bogdan Lefter, este identificarea totală a autorului cu propria creație: „E un jurnal în care găsești un om doar în măsura în care el trece în text. Într-un fel, am putea spune că în pagină n-au intrat corpul și gândirea lui, ci ale ei, ale operei. Care și-a «încorporat» astfel autorul”.

■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârstea îl are invitat pe regizorul Stere Gulea, care vorbește, printre altele, despre transpunerea cinematografică a romanului *Moromeții*: „...nu pot spune acum că faptul de a fi făcut *Moromeții* nu-mi face plăcere. E un film realizat într-o conjunctură fericită. În sensul că filmele au și ele un destin și, la un moment dat, se adună energii pozitive sau negative în jurul lor. Meritul meu este că am avut înconștiența de a face acest film. Pentru că, în primul rând, am pornit de la o carte care era o capodoperă indiscutabilă. Mi s-a părut însă atunci că, fiind și eu de la țară, identificam în scrisul lui Preda multe aspecte care mă exprimau și pe mine. Astfel a venit impulsul. Iar ceilalți oameni cu care am lucrat (Victor Rebengiuc, Luminița Gheorghiu, Vivi Drăgan Vasile) au avut o contribuție decisivă la realizarea acestui film”. ■ La *Recenzii*, Bianca Burța prezintă cartea Mihaelei Czobor-Lupp *Oglinda si umbra. E.T.A. Hoffmann: fenomenologia eului romantic* (Ed. Univers, București, 1999): „Fenomenologia eului romantic hoffmannian este, în fond, o abilitate punere în scenă a unui discurs care vizează raporturile dintre eu și lume în context postmodern. Universul lui Hoffmann este, deci, o oglindă – magică, profetică – în care se reflectă direcțiile unei ontologii postmoderne: mutarea accentului de pe obiectele imediatului pe ficțiune, de pe istorie pe teatru, înlocuirea obsesiei sensului unic printr-o obsesie a sensurilor multiple și a finalului mereu deschis, atenția acordată trupului și măștii, renunțarea la distincția dintre aparență și esență, viziunea unei identități structurate polimorf”. □ Marius Chivu aduce în atenție apariția traducerii în limba română, de către Ion Negoitescu, a *Aforismelor* scriitorului preromantic german Georg Christoph Lichtenberg (Ed. Paralela 45, București, 2001). □ La aceeași rubrică, Irina Iliescu semnalează publicarea, în ediție bilingvă (cu două traduceri în românește, ale lui Ion Pillat și Aurel Covaci), a poemului *The Waste Land* al lui T.S. Eliot (Ed. Cartea Românească, București, 2000).

● [„22”, nr. 32] Gelu Ionescu tipărește un studiu substanțial despre Virgil Ierunca și Monica Lovinescu, intitulat *Trecut-au anii... la apa Vavilonului*. Pornind de la volumul lui Ierunca *Trecut-au ani...*, Ionescu urmărește procesul coagulării identității interioare a autorului, proces desfășurat mai cu seamă după plecarea acestuia în Franța: „Se întâmplă însă apoi în Virgil Ierunca un proces sufletesc și intelectual care stupefiază, o conversiune definitivă și paradoxală și care este, la urma urmei, «cheia» jurnalului său, făcând din el ceva mai mult decât o mărturie sau un document al epocii: un fel de «epos» al găsirii identității. La Paris, în

capitala culturii iubite, în loc să încerce «saltul» de a deveni francez și parizian, el își descoperă identitatea românească cu un fel de încrâncenare devoratoare, care te face să respecti chiar și aspectele ei ridicole – de altfel, puține. România este «fereastra» care i se deschide spre a putea respira și evira sucombarea într-o rată dorită parcă cu voluptate. Oricâte satisfacții intelectuale și artistice îi oferă Parisul [...], nimic nu se compară cu România”. În ceea ce o privește pe Monica Lovinescu, scrisul acesteia din volumul *La apa Vavilonului...* – continuă Gelu Ionescu –, este, în contrast cu cel „laconic” și „aforistic” al lui Ierunca, „cursiv” și „explicit”: „Aceste memorii cuprind viața autoarei între anii 1947, când reușește să părăsească România și 1980 [...]; dar prin nenumărate «flash-uri» ni se oferă scene din copilăria chiar cea mai îndepărtată, din adolescență și brilianta tinerețe bucureșteană [...]. O materie vastă, stăpânită cu un remarcabil talent evocator, cu un mare echilibru între registre și tonuri, cu o plăcere a scrisului care e identică cu aceea a comentariilor de la radio [Europa Liberă, *n.n.*]”.

8 august

• [**„România literară”, nr. 31**] În editorialul *Scriitorul român față cu reacțiunea comunistă*, Nicolae Manolescu îi răspunde realizatoarei TVR Mariana Șipoș – care, într-una din emisiunile sale, a acuzat întreaga breaslă a scriitorilor români de oportunism în raport cu regimul politic comunist – printr-o substanțială trecere în revistă a gesturilor de împotrivire a personalităților lumii literare față de ingerințele ideologice ale partidului unic în actul creației. Astfel, spune N. Manolescu, departe de a adopta „politica struțului”, scriitorii români au avut un rol crucial în deraierea planurilor lui Nicolae Ceaușescu, expuse în *Tezele* din iulie 1971, de a întoarce literatura română la „realismul socialist”. Iar personalitatea cea mai importantă și mai influentă în acest sens a fost Marin Preda: „Marin Preda, care tocmai își tipărise o parte a publicisticii sale îndrăznețe și originale sub semnificativul titlu *Imposibila întoarcere*, a amenințat că se va sinucide dacă se va reveni la dogmatism”. În plus, alți scriitori de marcă precum Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu sau A.E. Baconsky s-au exprimat deschis împotriva acestor planuri – realitate pe care, acuză Nicolae Manolescu, Mariana Șipoș nu o cunoaște: „D-na Șipoș nu pare să aibă nici cea mai mică idee despre adevărata atitudine a scriitorului român față cu reacțiunea comunistă. Această atitudine s-a manifestat în formele caracteristice vremii. Dacă d-na Șipoș n-a găsit-o în paginile revistelor (și cum era s-o găsească?), nu înseamnă că n-a existat. A fost, între altele, o întâlnire, solicitată de scriitori, cu Nicolae Ceaușescu, la care, aproape fără excepție, cei peste șaiszeci de participanți (m-am numărat printre ei) au cerut șefului partidului și al statului să revină asupra opiniilor din Teze. O astfel de solicitare era cu totul neobișnuită. Nimeni, cu atât mai puțin un grup masiv de scriitori, nu cutezase vreodată înainte să ceară socoteală lui Ceaușescu. În epoca Dej, un astfel de gest era încă și mai greu de conceput. Printre cei care i-au spus ce gândeau lui Ceaușescu s-au aflat liderii Uniunii Scriitorilor, în cap cu Zaharia Stancu, E.

Jebeleanu, A.E. Baconsky și alții”. Iar atitudinea curajoasă a scriitorilor români nu a rămas – concluzionează Manolescu – fără urmări: „Adevărul istoric este că întoarcerea s-a dovedit imposibilă, după cum spusese Preda, și că *Tezele* au pierdut războiul cu literatura, chiar dacă au câștigat câteva bătălii. Cea mai bună dovadă este că au apărut, în anii '70 și '80, destule cărți extraordinare, al căror spirit era contrar aceluia rudimentar și agresiv ideologic al *Tezelor*”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Marius Chivu recenzează patru volume – trei de poezie și un „fals jurnal”: placheta de debut a lui Cristian Sturza *Insomnia* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), care – scrie Chivu – se situează „sub semnul unei exuberanțe specifice adolescenței”; cartea lui Radu Florescu *Negru transparent* (Ed. Timpul, Iași, 2001), unde „predilecția pentru «negru» și «moarte»” a autorului este „supralicitată” până la „epuizarea capacității de sugestie”; *Poemele politice* ale Magdei Cârnecki (Ed. Axxa, Botoșani, 2000), în care tematica „patrie-patriotism, revoluție, libertate, social, responsabilitate, morală etc.” trimite, „riscant”, la „încărcătura poeziei agitatorice din epoca trecută” și, în sfârșit, cartea lui Iustin Panța *Manual de gânduri care liniștesc/ Manual de gânduri care neliniștesc – o încercare de filosofie poetică* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), aceasta din urmă – apreciază Marius Chivu – cu adevărat demnă de atenție: „Deși nu reușește să imprime o tensiune constantă «*da capo al fine*», scrisul lui Iustin Panța este captivant, are umor, ironie, melancolie sau, dimpotrivă, gravitate și foarte multă poezie care potențează expresivitatea textului”. ■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu se oprește asupra volumului lui Radu Cosașu *Autodenunțuri și precizări* (Ed. Hasefer, București, 2001). Lucrarea lui Cosașu, remarcă ea, place de la bun început pentru „sinceritatea profund umană pe care o conține, pentru că te poți identifica de atâtea ori și atât de firesc cu un autor care nu-și ascunde fricile, lașitățile, pentru toate momentele muzicale pe care un autor obsedat de adevăr și non-ficțional le-a desprins din viața amorfă”. Însă, pentru cei familiarizați cu opera autorului, demersul acestuia este unul prin excelență moral: anume, reluarea, cu intervenții, completări și precizări, a unor texte publicate înainte de 1989 în ciclul de proze *Supraviețuiri*: „Sensul moral al acestei cărți – continuă Luminița Marcu – e, după cum se vede, o răfuială a autorului cu propriile texte, dar o răfuială fără urmă de mânie, îngăduitoare, explicativă, precisă. Un întreg trecut literar e readus în lumină, reasezat, redimensionat. Din această bătălie etică, rezultă automat o consecință estetică, pentru că toate textele reluate se schimbă la față, se eliberează de o carcasă literaturizantă care pare să fi fost înainte de '89 o culme a spusului pe față. Stilul din *Supraviețuiri* își păstrează liniile mari (nonficțional, reportericesc, epic și sentențios în interiorul unei singure pagini, umoristic și auto-ironic), dar devine în același timp mai prietenos, mai simplu, mai direct”. ■ În cadrul *Cronicii edițiilor*, Z. Ornea semnalează ediția I.L. Caragiale realizată de Dan C. Mihăilescu: *Opere, I, Teatru* (Ed. Minerva, București, 2000). Istoricul literar respinge, la început, abordarea critică simplistă potrivit căreia Caragiale și Eminescu ilustrează dimensiunea comică, respectiv

tragică, a spiritualității românești: „...în ultimii ani s-au produs neconcordantele aprecieri negative despre Caragiale și lumea lui. Ele ar dezvălui, se tot spune, numai latura meridională, șugubeată și nesperioasă a lumii românești, dimensiunea tragică trebuind exclusiv căutată la Eminescu. De aceea, se adaugă, între cei doi a fost un abis, neînțelegându-se deloc. E, în aceste judecăți prea sumare, un prea mare neadevăr. De fapt, pentru a înțelege lumea românească trebuie apelat deopotrivă la Caragiale și la Eminescu. Ba chiar nu o singură dată având a constata că românul și românescul sunt mai bine dezvăluiți de nemuritoarea operă a lui Caragiale”. Urmează o trecere în revistă a receptării critice a lui Caragiale, începând cu Titu Maiorescu și încheind cu Șt. Cazimir, Valeriu Cristea și Mircea Iorgulescu. Dintre criticii interbelici, Z. Ornea se oprește asupra lui Pompiliu Constantinescu, descoperitorul tipologiei feminine din piesele lui Caragiale: „... în 1935, Pompiliu Constantinescu, reflectând și punând în valoare tipologia personajelor lui Caragiale în comedii, despre tipologia feminină observa deosebiri în simetria lor prea evidentă: «Asemănarea și filiația dintre Zița, Veta și Zoe, trei fete ale «eternului feminin» vulgar, romanțios, cu un limbaj, cu gusturi, cu voințe precizate, exprimă trei mentalități surprinse în nuanța lor specială. Zița, generația de mahalagioaică mai evoluată, aspiră la «intellectualul» Venturiano și îi plac escapadele sentimentale, grădinile de vară. Veta, dezamăgită în căsnicia ei prozaică, nu evadează prin latura romanțioasă; ea se consolează mai practic, cu vigoarea și tinerețea lui Chiriac; mulțumită cu mediul ei, cu situația ei, își caută numai satisfacție amoroasă în brațele tejețetarului. Zoe, mai emancipată, mai voluntară, unește ambiția socială și grija de reputație cu amorul clandestin cu Tipătescu. Într-o genealogie posibilă, Veta ar fi mama, Zița fiica ei, iar Zoe fiica Ziței. Trei generații de femei cu psihologii diferite»”. ■ *La Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu revine cu partea a doua a articolului despre Constantin Noica, insistând asupra contradicțiilor din eseurile filosofului despre „sufletul românesc”: „Însă C. Noica se contrazice și mai adânc, ajungând a susține la un moment dat specificul nostru, derivat al unei «Românii eterne», «sătești», nu doar opus Occidentului, ci și superior acestuia. Un soi de protocronism avant la lettre? Mai curând, spre a nu exagera, o joncțiune cu poziția tradiționalistă a unor Blaga, Crainic, Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu”. □ Ioana Pârvolescu continuă, și ea, să scrie despre jurnalele lui Noica, remarcând faptul că *Jurnalul* postbelic al acestuia dovedește, dacă mai era nevoie, identificarea interioară a filosofului cu ideea: „M-am întrebat adesea, cu strângere de inimă, cum ar fi arătat destinul unor scriitori (inclusiv cei din «lotul Noica-Pillat») fără ruptura de destin pe care le-a rezervat-o istoria. Ceea ce mi se pare uimitor și rar în cazul lui Noica este că evoluția sa ar fi fost, în orice lume, aproape aceeași. A ținut atât de mult la ideea școlii sale încât ar fi născocit câte un Păltiniș oriunde și în orice epocă. «Căci fiecare om e o formă de încăpățănare, adică o idee»”. ■ Continuându-și incursiunea istorico-literară în perioada 1945–1948, Gabriel Dimisianu se oprește asupra romanului lui Mihail Villara *Frunzele nu mai sunt aceleași*, reeditat de

Editura Fundației Culturale Române în 1997. Eroul cărții lui Villara, spune Dimisianu, amintește atât de eroii mateini, cât și de „huliganii” lui Mircea Eliade: „Am spus deja unele lucruri, indirect, despre eroul cărții lui Villara, când am vorbit despre afinitățile cu lumea eroilor mateini și cu Mateiu Caragiale însuși, astfel cum ne apare el ca personaj din corespondența de tinerețe cu N.A. Boicescu. Un juisor, un tânăr dedicat cu frenezie experiențelor amoroase, voluptăților cărnii, schimbând zeci și zeci de partenere, de fapt neschimbându-le totdeauna pentru că le frecventează și concomitent, practicând un libertinaj care îi refuză femeii «grimasa tragică» și aspirația la «un stagiou de constanță». A găsit și un verb pentru a denumi felul în care procedează: a casanoviza. [...] În spirit gidian, eroul, ca și companionii săi de boemă, londoneză și berlineză, pun preț pe experiențele dezinhibitoare, pe decompunerea instinctelor și pe trăirea mereu la limita «crizei». Punerea lor în paralel cu «huliganii» lui Mircea Eliade nu este lipsită de relevanță. Aceia cultivau «experiența huliganică», un mod al afirmării viguroase, virile, «creatoare» pentru faptul că înlătura ideile primite, prejudecățile inerțiale despre respectarea normelor instaurate în numele bunului simț. Sunt anarhici și absolutizanți, eroii eliadești, pentru că nu vor să lase nimic în picioare, nici o construcție, socială, morală sau estetică. Eroii lui Villara sunt oarecum altfel. Se lasă și ei purtați de instincte, sunt și ei agitați de revolte, dar prețuiesc valorile artei, ei înșiși artiști, literați”. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Distrugerea fluturilor*. ■ Rodica Zafiu vorbește despre *Imagini și desemnări ale copilului*, referindu-se atât la sinonime ale termenului „copil” înregistrate de DEX, DLR, cât și la opera lui I.L. Caragiale. ■ Alex. Ștefănescu conturează portretul omului și scriitorului Ion Negoitescu – un „poet damnat”, apreciază el, care s-a străduit, în mod „inexplicabil”, să devină critic literar: „Personalitatea lui Ion Negoitescu este de fapt aceea a unui poet damnat. Și rămâne în veci inexplicabilă strădania acestui poet, care își injecta literatura în vene ca pe un drog, de a fi critic și istoric literar. Stângaci când intră în rolul de instanță critică, el face, în compensație, exces de solemnitate. Stilul său scriptic-prețios trădează timiditatea celui aflat într-o situație inadecvată. Ion Negoitescu a avut nesăbuința să promită că va scrie o istorie a literaturii și apoi, până la sfârșitul vieții, s-a simțit hărțuit de așteptarea interogativă a celor din jur, ca de prezența unei guri flămânde de lup. A căutat justificări pentru tergiversarea lucrării, a mai temperat din când în când nerăbdarea publicului oferindu-i fragmente în avanpremieră, iar în cele din urmă a confecționat, din texte disperate (unele de o valoare eseistică excepțională), ceva care doar seamănă cu o istorie a literaturii, mai exact cu un volum dintr-o istorie a literaturii”. Autobiografia sa *Straja dragonilor* este, în ciuda detaliilor obscene – consideră criticul de la „România literară” – un „text admirabil”: „Afirmam că, divulgându-și cele mai intime dorințe și plăceri, Ion Negoitescu are ne-rușinarea unui cadavru de pe masa de disecție. Trebuie să revenim acum, precizând că el are mai curând nepăsarea unei statui. A unei statui pe care o putem examina de jur-împrejur, fără jenă, întrucât nuditatea ei

beneficiază de imunitate artistică. Totul este frumos în autobiografia lui Ion Negoitescu, chiar și ceea ce este urât. Autorul a ridicat relatarea la alt nivel decât cel cu care ne-au obișnuit atâția autori de memorii și jurnale. Având o mare miză estetică, scrierea sa ne obligă să o citim într-un registru al trăirilor înalte. Cititorul animat exclusiv de o curiozitate prozaică se simte dezamăgit și o abandonează (așa cum abandonează obsedatul sexual o carte de Freud)". ■ În articolul *Șase poeți uitați*, Geo Vasile aduce în atenție volumului editat de Ovidiu Dunăreanu și Victor Corcheș *Corabia de fildeș – poeți ai sudului* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000): „...detalii bibliografice, judecăți de valoare și referințe critice prefătează fiecare florilegiu în parte, astfel încât cititorul are la dispoziție șase plachete ale unor poeți reuniți în postumitate". ■ Sub titlul *Petrarca*, Miron Kiropol tipărește traduceri personale din lirica marelui poet italian.

14 august

● [„Adevărul literar și artistic”, nr. 580] La rubrica *Document* este publicat un *Memoriu* adresat de Ion Barbu (Dan Barbilian) Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român în anul 1950 – memoriu redactat, în calitate de profesor la Facultatea de Matematică și Fizică a Universității din București, ca răspuns la acuzațiile de „formalism” și „abstracționism” aduse conținutului cursurilor sale într-un articol nesemnat din „Scânteia tineretului” din 5 septembrie 1950 și intitulat *Cu privire la unele aspecte ale învățământului în Facultatea de Matematică și Fizică din București*. Documentul, având o importanță excepțională pentru istoria literară și culturală românească, a fost conservat de soția scriitorului, Gerda Barbilian, și încredințat ulterior redacției „Adevărului literar și artistic” de Sorin Popescu, care îl prezintă astfel: „Gerda Barbilian păstrase, peste ani, ziarul în care apăruseră învinuirile, semn, și acesta, al gravității momentului pe care îl trăise alături de soțul său. Într-adevăr, profesorul Barbilian, luând foarte în serios lucrurile, elaborează un lung memoriu, adresat Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, în care respingea, punct cu punct, acuzațiile ce-i fuseseră aduse, cu argumentele omului de știință, deprins cu demonstrațiile strânse și cu raționamentul logic. Având însă în vedere «adresantul», precum și vremurile tulburi, petiționarul plătește din plin tributul față de «tabuurile» timpului, neuitând să invoce în sprijin «învățătura Marelui Stalin» [...]. Este însă de observat că profesorul Dan Barbilian dă, chiar și aici, măsura conștiinciozității dascălului model și a seriozității adevăratului om de știință, prin eforturile evidente pe care le face de a explica și a convinge mai marii zilei de obiectivele învățământului matematic, de conținutul și conexiunile dintre discipline ori de aplicațiile practice ale acestora”. Subliniind faptul că unul dintre obiectivele majore ale sale a fost tocmai „ocolirea formalismului, obiectivismului și păstrarea legăturii cu celelalte științe”, astfel încât acuzațiile care i se aduc în articolul din „Scânteia tineretului” sunt lipsite de temei, profesorul Dan Barbilian rezumă esența cursului său ca echivalentul, în matematică, a unui curs de filologie pentru literatură: „Cursul poartă

numele de *Teoria Grupurilor și a Structurilor*. Reprezintă, pentru matematică, echivalentul unui curs de filologie pentru literatură: o întreprindere de reducere a noțiunilor matematice la formele lor primare (structură, grup, inel, sistem de numere hipercomplexe etc.) și o adâncire a modurilor lor de conjugare. Cu un cuvânt o morfologie și o sintaxă a operațiilor interioare ale matematicii și fizicii teoretice, în vederea sporirii capacității lor de exprimare”. Cât privește metoda de abordare, continuă semnatarul *Memoriului*, aceasta este una „materialistă”: „Metoda de cercetare și de expunere folosește raționamentul, și nu calculul. Prin aceasta, oricât de ciudat ar părea la prima vedere, este mai materialistă decât unele discipline bazate pe calcul”. Finalul *Memoriului* conține, din păcate, și o dezicere a matematicianului-poet de activitatea sa literară interbelică: „Este adevărat că sunt una și aceeași persoană cu scriitorul Ion Barbu. Criticile ce s-au adus formalismului versurilor mele mi le-am însușit în întregime. Într-adevăr, am făcut artă formală și negativă prin anii 1926–1932, când mulți poeți progresiști de astăzi, din ne-aderență la ordinea burgheză, făceau la fel. Unii dintre ei, Louis Aragon, Tristan Tzara, au găsit adevăratul drum, alăturându-se cauzei clasei muncitoare. Mai puțin luminat ca ei, dar dezgustat de o formulă de artă sterilă, ne-generoasă, m-am alăturat liniei progresiste a științei. Din 1932 până astăzi n-am mai produs versuri, în afară de foarte rare ocazii și totdeauna pe teme date. Dedicându-mi, din 1932, timpul cu exclusivitate Științei, am reacționat în felul acesta împotriva primejdiei unei arte formaliste și decadente, căutând să abat, de la această cale, prin exemplul meu, pe cei ce perseverau. Încât n-am conștiința că fostul meu formalism literar, extirpat prin propria-mi voie, ar amenința să se transforme într-un formalism matematic”. ■ La rubrica *Eseu*, Al. Săndulescu este prezent cu partea a doua a cronicii la volumele al 19-lea și al 20-lea ale *Operele* lui Liviu Rebreanu, apărute sub îngrijirea lui Niculae Gheran (Ed. Minerva, București, 2000). De data aceasta, criticul se oprește asupra activității lui Rebreanu ca președinte al Societății Scriitorilor Români, calitate în care romancierul deplânge statutul social inferior al omului de litere: „Președinte al Societății Scriitorilor Români (1926–1932), fără îndoială, cel mai de seamă din perioada interbelică, Liviu Rebreanu a deplâns aproape în permanență starea de mizerie și statutul inferior al condeierului, de a cărui soartă nu se interesează nimeni «cu toate că de opera lui, cartea, profită toată lumea și, în primul rând, statul român»”. Vorbind despre scriitorii români contemporani – continuă Al. Săndulescu –, Rebreanu dovedește o deschidere remarcabilă către modernitate: „Dintre romancierii români, îi prețuiește pe M. Sadoveanu (*Baltagul*), Cezar Petrescu (*Întunecare*), F. Aderca, pe «excepționalul» Mircea Eliade (*Maitreyi*) și, în mod cu totul special, pe Camil Petrescu și Ionel Teodoreanu”. ■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache recenzează volumul lui Marius Ianuș *Manifest anarhist și alte fracturi* (Ed. Vinea, București, 2000). Poezia lui Ianuș, spune Daniel Cristea-Enache, este una „egocentrică”: „*Manifest anarhist și alte fracturi* propune (impune) un tip de poezie egocentrică, în care nu mai există nici o distanță

între autorul poemelor și eroul liric din ele. Marius Ianuș este protagonistul preferat al lui Marius Ianuș, și aproape fiecare vers devine o oglinjoară ce-i reflectă imaginea. Firește că atâta narcisism ar fi greu de suportat dacă poetul ar fi lipsit de talent, de forța care să-l impună – cu personajul său cu tot – și să-l sustragă ridicolului. Însă versurile tânărului autor au o *temperatură* înaltă, o «febră» care, paradoxal, le salvează”. Gesturile „anarhiste” ale poetului, continuă criticul, nu reprezintă însă niște scopuri în sine, ci mijloace literare: „...«anarhismul» poetului, atitudinile sale șocante, gesturile extrem-avangardiste (cel mai nevinovat dintre toate fiind tot de ordin gramatical: să nu scrie nici «sunt», nici «sînt», ci «sânt»...) nu reprezintă niște *scopuri*, ci niște *mijloace*. Prin ele cititorul este adus cu forța, prin porțile larg deschise ale indignării inițiale, către această interioritate pe care poetul-personaj nu și-o poate stăpâni, «conține»”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

• [„22”, nr. 33] Mircea Martin publică studiul *Rezistența prin cultură*, stabilind, pentru început, accepțiile și contextualizările ideii: „«Rezistența prin cultură» e un termen mai degrabă contestat sau bagatelizat astăzi decât acceptat ca denumind o realitate verificabilă din punct de vedere istoric. E consternant (sau amuzant, la o adică) să descoperi că printre cei care-l refuză ori ironizează se numără atât radicalii exilului, cât și foștii activiști ai regimului totalitar: o greață subită îi unește surprinzător la auzul acestei sintagme și mă tem că nu doar cuvântul «rezistență» o provoacă, dar și – fără s-o recunoască – acela de «cultură». Pentru oamenii cu idei «înguste și adânci» (ca brazda lui Zaharia Stancu din *Descult*), cultura, literatura, artele au reprezentat întotdeauna un fenomen dubios. Lor li se adaugă mai nou contestația firească, deși nu inocentă, a unor tineri grăbiți să ocupe prim-planul vieții literare prin îndepărtarea celor care de vreme ce s-au *afirmat* în plin totalitarism, nu aveau cum să-i și *reziste*. [...] Singurii care acceptă și cultivă ideea de rezistență prin cultură sunt chiar cei ce consideră că au profesat-o: scriitorii, artiștii, criticii – sau, cel puțin, o parte dintre acesșia. Eu au și inventat respectiva expresie nu în 1980 – când ea a început să circule public –, ci mai devreme, vehiculând-o în cercuri, bineînțeles, restrânse și «sub pecetea tainei». La originea ideii se află, precizează Mircea Martin, o „conștiință vinovată”, însă, în cazul spiritelor superioare, o conștiință care își asumă vinovăția: „La origine se află [...] o *vinovăție* și o *conștiință vinovată*. Chiar dacă această conștiință nu e dispusă întotdeauna să asume *întreaga* povară a vinii, recunoașterea – fie și implicită – a faptului că există o vină este importantă; căci există nu puțini vinovați [...] care nu au în nici un fel această conștiință, cărora li se pare că – indiferent dacă au fost pe post de «victimă» sau de «călău», de acuzat sau de acuzator – s-au comportat bine, dacă nu chiar ireproșabil. [...] ...mă simt dator să atrag atenția că aici e vorba, totuși, de o *asumare*. Precizarea e necesară pentru că există și conștiințe culpabile care, nefiind în stare să asume nimic, reacționează deviant, răbufnesc, se răzbună în planuri și în direcții neașteptate [...]. A vorbi în cunoștință de cauză, adică din

experiență personală, despre rezistența prin cultură înseamnă o asumare și, în același timp, o atenuare a sentimentului de culpabilitate”. Rezistență „oblică”, „indirectă”, „prin intermediul operelor”, rezistența prin cultură – continuă Mircea Martin – a început să se manifeste în România imediat după instalarea dictaturii comuniste, o dată cu semnalul de alarmă tras de scriitori precum Ion Caraion sau Vladimir Streinu în 1946–1947 pe tema „crizei culturii”. Mai târziu, scriitorii au răspuns presiunilor ideologice ale realismului socialist – explică profesorul – prin crearea de personaje „ciudate”, „sucite”: „La sfârșitul anilor ’50 și începutul anilor ’60, când tineri autori ca Nicolae Velea, Fănuș Neagu, Teodor Mazilu propuneau drept personaje în povestirile și nuvelele lor oameni «suciți», ciudați, cu gesturi și replici imprevizibile și, într-o logică imediată, inexplicabile, ei reacționau, poate instinctiv, inconștient, dar eficient din punct de vedere artistic, la una din exigențele majore ale realismului socialist și anume *tipicul*, apărând dreptul la diferență, la individualitate, la *idiosincrazie*”. Probabil cel mai însemnat reprezentant al „rezistenței prin cultură”, afirmă Mircea Martin, este Marin Preda: „Așa cum ni se înfățișează astăzi romanul *Moromeții*, nefiltrat de propaganda comunistă, deși conceput și apărut în perioada cea mai dură a dictaturii [...], nu poate fi un exemplu de *rezistență prin cultură*? Nu trecem cu vederea concesiile (literare) pe care Marin Preda le-a făcut regimului în acei ani și mai târziu, dar e cazul să ne amintim și de replica lui fermă, consecventă, disperată aproape, la tentativa lui Ceaușescu din 1971 de a reintroduce realismul socialist în literatura română”. Ce ar fi însemnat, se întreabă retoric Mircea Martin, prezența în fruntea Editurii Cartea Românească, în locul lui Marin Preda, a lui Ion Lăncrănjan, Dinu Săraru sau Paul Anghel? Cât privește critica literară, spune Martin, rolul acesteia a fost unul esențial, emancipator: „Critica literară, al cărei prestigiu crescuse în anii ’70 ca urmare a consolidării judecății estetice, a început să exercite în anii ’80 o funcție emancipatoare: mai mult, a jucat, din motive lesne de înțeles, principalul rol emancipator în ansamblul culturii românești contemporane. Cronicile și eseurile foloseau uneori problematica literară drept pretext pentru o dezbatere cu implicații mai largi, filosofice, morale, iar inovația artistică drept argument al schimbării sociale. În comentariile lor, critici importanți ai perioadei au încercat să ducă mai departe – chiar dacă nu până la capăt – dezbaterile sociale schițate în romane ori sugerată în poeme, să-i dea chiar o expresie intelectuală, e adevărat, generală, nu concretă, punctuală; extrapolarea a fost totuși, în condițiile date, o strategie eficientă întrucât conferea exemplaritate cazurilor luate în discuție și le califica în ordine morală: lipsea doar ultima legătură, aceea cu realitatea imediată, dar cercul lăsat neînchis se închidea, fără dificultate, în mintea cititorilor. [...] Critica literară a devenit astfel treptat o *instituție alternativă*, un centru de iradiere și influență care propunea *alte* modele decât cele oficial acreditate, care încuraja *alți* scriitori și *alte* tipuri de discurs”. În final, profesorul Mircea Martin explică generațiilor tinere că, în condițiile terorii comuniste, rezistența prin cultură a fost, de cele mai multe, ori, singura formă viabilă de opoziție spirituală: „...generațiile

tinere de astăzi, îndreptățite să judece lipsa de reacție civică a celor mai vârstnici de-a lungul vechiului regim și cu deosebire în ultimii săi ani, e bine să știe, în propriul lor beneficiu, că experiența prin care o parte dintre aceștia au trecut a fost teribilă. Pedepsele excesive, disproporționate în raport cu faptele, arbitrariul or mulțimea victimelor inocente, atmosfera de *panică* întreținută prin diverse campanii contra intelectualilor au produs nu numai *frică*, dar chiar o *ereditate a fricii*. Consecințele ei se văd astăzi încă și e de presupus că vor mai putea fi constatate în viitorul imediat”.

15 august

● [„*România literară*”, nr. 32] Numărul se deschide cu editorialul lui Nicolae Manolescu consacrat lui Ion Ghica, cu ocazia împlinirii a 185 de ani de la nașterea scriitorului. Sub titlul *Secolul lui Ion Ghica*, Manolescu compară forța expresivă a *Scrisorilor către V. Alecsandri* cu aceea a unui mare romancier: „Ghica înfățișează secolul lui, nu neapărat pe acela care fusese în realitate. Și pune atâta forță în tablou, încât cititorii din secolul XX sau de astăzi numai cu greu își pot închipui alt secol XIX decât acela al lui Ghica. Nu cu muzeul Carnavalet ar trebui să-l comparăm pe autorul *Scrisorilor*, ci cu un pictor de locuri, oameni și moravuri care a creat, în bună regulă, un secol al XIX-lea românesc după chipul și asemănarea fantasmelor sale artistice. Aproape nu mai are rost să ne întrebăm despre adevărul reprezentărilor. Ele sunt plauzibile într-un asemenea grad, încât nu pot fi infirmate. Așa se întâmplă de obicei cu lumea din opera romancierilor, nu din aceea a istoricilor. Ghica nu ne-a lăsat romane, dar ne-a lăsat un secol XIX care-i poartă pecetea inefasabilă. Secolul XIX românesc este secolul lui Ion Ghica”. ■ Gabriel Dimisianu trece în revistă activitatea literară a lui Ov. S. Crohmălniceanu cu ocazia împlinirii a 80 de ani de la nașterea criticului, pornind de la febra contemporană a revizuirilor literare: „Criticii preocupați de revizuire insistă asupra epocii în care Crohmălniceanu a militat cu mult zel pentru realismul socialist, ca executant al directivelor ideologice lansate din sfere înalte de partid. I se reproșează apoi versatilitatea, faptul că s-a pliat după vremuri, că a trecut fără dificultăți vizibile de la o extremă la alta, de la închistările dogmatice la cel mai dezinhibat liberalism”. Deși nu trebuie făcut abstracție de perioada dogmatică a criticului, când „scrisul său s-a aflat la remorca ideologiei de partid”, – scrie Dimisianu – Ov. S. Crohmălniceanu nu poate fi comparat cu M. Novicov, N. Moraru, Tr. Șelmaru, S. Fărcășan ș.a.: „În câmpul criticii ideologice, astfel cum a fost practică în anii '50, Ov. S. Crohmălniceanu a evoluat pe un traseu cu «accidentări», cu «defecțiuni» care l-au expus, din timp în timp, unor măsuri punitive. Nedreptatea cea mai mare care i se face, și lui și lui Paul Georgescu, este punerea în același rând cu dogmaticii intratabili din categoria lor. Era și o diferență mare de nivel intelectual între el și aceștia, oameni rudimentari și cu instrucție sumară, incapabili de evoluție, cum s-au dovedit”. În plus, continuă el, Crohmălniceanu a avut un rol esențial în procesul de desprindere a literaturii române de perioada întunecată

a anilor '50: „A contribuit decisiv la readucerea în prim-planul atenției publice a lui Arghezi și Blaga, până atunci marginalizați. Monografiile despre ei sunt și azi consultabile. A înălțat edificiul unei monumentale construcții critice: *Literatura română dintre cele două războaie mondiale* (3 volume), lucrare căreia nu știu de ce a ezitat să-i atribuie calitatea de *Istorie*, ceea ce totuși este, prin concepția generală, prin raportările personalităților creatoare la climatul epocii și la evenimentele care au marcat-o. *Literatura română și expresionismul*, altă sinteză, proiecta fenomenul literar autohton în perspectivă europeană, urmărind sincronizarea noastră cu un important curent creator al veacului XX”. În fine, Ov. S. Crohmălniceanu a avut un rol esențial în susținerea tinerilor optzeciști: „Scriitorii tineri de acum douăzeci de ani, care-i mai fuseseră și studenți lui Crohmălniceanu, găseau la el nu doar înțelegere și încurajare, nu doar inteligență și farmec omenesc, dar și scrisul lui critic le impunea, prin rigoare și subtilitate, prin suplețe, prin ușurință asociativă întemeiată pe erudiție și gust. Acei tineri scriitori îl prinseseră pe Crohmălniceanu în faza lui cea mai bună, literar vorbind, când, după monografiile despre Blaga și Arghezi, după cele trei tomuri dedicate literaturii interbelice, publica *Pâinea noastră cea de toate zilele* (1981), *Cinci prozatori în cinci feluri de lectură* (1984), *Al doilea suflu* (1989), cuprinzând eseuri și studii de mare rafinament, cuceritoare”. □ Despre Ov. S. Crohmălniceanu vorbește și Z. Ornea la *Cronica edițiilor*, în recenzie pe care o face volumului postum al criticului *Evreii în mișcarea de avangardă românească* (Ed. Hasefer, București, 2001). Conținând capitole substanțiale despre Tristan Tzara, B. Fundoianu, Ilarie Voronca sau Sașa Pană, analizați în perspectiva unei tematici de mare interes – scrie Z. Ornea – cartea lui Crohmălniceanu „e nu numai una foarte bună de istorie literară, ci și un document cu totul revelator”. ■ La *Cronica literară*, C. Rogozanu definește proza lui Alexandru Ecovoiu pornind de la culegerea de povestiri a acestuia *Cei trei copii-Mozart* (Ed. Cogitum, București, 2001), ca „literatură fără nici un angajament”. Este vorba însă – adaugă Rogozanu – de o literatură provocatoare: „Cred că o literatură precum cea scrisă de Alexandru Ecovoiu își provoacă într-un fel aparte lectorul. De fapt, îl îndeamnă să nu interpreteze, să nu fie activ, așa cum școala contemporană de literatură îl educă să fie. Înclin să cred că, din păcate, nu aceasta este și intenția autorului, pentru că în unele proze, mai puțin reușite, intervine un ton destul de demonstrativist. El nu reușește să-și exploateze la maxim gustul pentru ficțiunea pură, pentru literatura care te confiscă – întotdeauna lasă loc pentru interpretări. Și atunci ficțiunea se transformă în fabulă, limbajul parabolic devine limbaj esopic”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Cătălin Constantin recenziază patru volume. Jurnalul de călătorie al lui Hans Christian Andersen intitulat *Bazarul unui poet. Memorii de călătorie în Grecia, Orient și țările dunărene* (traducere de Grete Tartler, Ed. Univers, București, 2000) prezintă interes, printre altele, scrie Cătălin Constantin, pentru impresiile succinte ale autorului despre Țările Române: „...subiectul acestuia e periplul oriental, Grecia, Turcia și drumul de întoarcere către țară, când danezul străbate stepa dobrogeană și

navighează în sus pe Dunăre, cu scurte popasuri la țărmul valah. Faptul că Andersen vede – e drept, cam în grabă – «ierboasa Valahie», după ce trecuse prin Grecia și Turcia, e un interesant subiect de analiză imagologică”. *București și Stambul. Schițe din Ungaria, România și Turcia* (traducere de Viorica Nișcov, Ed. Saeculum I.O., București, 2000), al lui Richard Kunish, este – scrie recenzentul – „plin de stereotipuri”: „...scrise cu mai mult talent decât însemnările altor călători, schițele germanului K. nu se depărtează însă deloc de clișeele și stereotipurile întâlnite la tot pasul în literatura de acest gen, practică cu sârg de călători ce au avut bunăvoința să stea mai mult pe la noi, dar neșansa de a rămâne anonimi”. Nici însemnările lui Jan Neruda din *De la Praga la Paris și Ierusalim* (traducere de Helliana Ianculescu, Ed. Minerva, București, 2000) nu primesc o notă bună de la Cătălin Constantin: „Jan Neruda se limitează la o simplă descriere a orașului, cu câteva fraze generalizatoare despre cum trebuie văzut un oraș oriental și despre modul de viață al locuitorilor. Observațiile sale sunt, adesea, naive, iar informațiile, cam sumare”. Abia volumul *Scriitori români peregrini* (antologie alcătuită de Henri Zalis și Silviu Bădia, Ed. Universal Dalsi, București, 2000) este, spune Constantin, încheiată literar: „...poate mai relevantă decât împărțirea memorialisticii românești de călătorie în trei vârste e redefinirea exoticii în notele de drumeție”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvolescu se oprește asupra lui Mircea Vulcănescu, a cărui personalitate se conturează, în jurnalele scriitorilor interbelici, ca „jovial, bonom, credincios”: „...în jurnalele scriitorilor interbelici, Mircea Vulcănescu apare rar tocmai pentru că nu face parte din viața literară și este un scriitor «de ocazie»: refuză cu o modestie rară în epocă să-și adune numele pe o carte și scrie în gazete numai ca să lămurească vreo polemică. Cu toate acestea portretul lui se conturează limpede și lipsit de contradicții: jovial, bonom, credincios, cu o gândire sistematică și perfect articulată, fidel prietenilor, încrezător în soarta românilor. Înclinațiile de dreapta îi vin de la Nae Ionescu, pe care îl adoră și el, ca atâția alți tineri care i-au frecventat cursurile, dar nu devine legionar”. ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu explică felul în care este expus răul în volumul lui Dan Damaschin *Cartea expierilor* (Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1996): „Prin experiența sa [...] putem constata cum Răul înaintează spre noi zone, deschide noi priveliști, în consonanță cu o epocă în care a serbat triumfuri insolite. Apare nu doar proliferant, ci și monstruos diversificat. «Paradisului în destrămare», schemă oarecum prea generală, îi succede meditația existențialistă asupra condiției umane, ecloziunea absurdului, perspectiva nihilului care absoarbe orice efort omenesc, nelăsându-ne, aparent, nici o șansă. Altfel mobilat conceptual decât lirica interbelică, discursul lui Dan Damaschin e mai apropiat de cel al «ruralilor» noștri șaizeciști. Străbatem un timp al crizei tuturor valorilor, înregistrăm o absolutizare a rătăcirii care ar fi destinul astrului pe care călcăm”. ■ Ion Chichere tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Rugăciune laică*. ■ Sub titlul *Vasko Popa sau despre miracolul supraviețuirii*, Cornel Ungureanu pune în lumină credința

scriitorului în capacitatea cuvântului de a crea noi universuri: „Poetul restituie ființei lumea armonios-paradisiacă din jurul ei. Sfera și cercul reintegrează ființa domestică în armoniile «treptat depline». Mai departe, poetul mizează pe valoarea cuvântului de a-și crea propria sa lume. Cuvântul recuperează, readuce în cosmos, repune pe orbită obiectele uitate, abandonate, considerate moarte. Iluminează. În *Găina* trebuie să numim propriile ei amintiri (sunt ale oricărei ființe care recuperează poezia), ramurile de zăpadă (care cristalizează apa, care numesc frumusețea și armonia, puritatea și strălucirea, oglinzile inefabile), flămânțele lacuri (universul care, sub suprafețele sale sublime, rămâne devorator) și, în propriul ei cap însângerat. Capul desprins de trup care devine autonom, care se rotește pe orbita sa proprie e una dintre cele mai complexe metafore ale literaturii lui Vasko Popa”. Poetul român cel mai apropiat de Vasko Popa, încheie Ungureanu, este Nichita Stănescu: „Ce învață Nichita Stănescu, poet tânăr bine așezat în literatura deceniului al șaptelea, de la Vasko Popa? Am putea numi un transfer de simboluri, de sintagme (pietre, oase ș.a.m.d.). Subtila dezagregare a simbolului, zice Nichita, poate poetul român cel mai apropiat de Vasko Popa”. ■ La rubrica *Interviu*, Dora Pavel îl are ca invitat pe Ion Pop. Apropierea de literatură, spune criticul și istoricul literar, s-a produs pentru el sub semnul *Istoriei...* lui G. Călinescu: „Cât despre apropierea de literatură, cred că ea s-a petrecut mai degrabă în liceu, pentru că, la fostul Seminar pedagogic, actualul Liceu «Emil Racoviță», am avut parte de câțiva profesori, și în primul rând îl numesc pe profesorul Vasile Scurtu, din vechea generație, un profesor cu o prezență în revistele ardelene, un om foarte pasionat, care mi-a pus în mână și *Istoria* lui Călinescu. A fost una dintre cărțile revelatoare, o carte care m-a apropiat foarte mult de ceea ce înseamnă literatura, nu numai în expresia ei seacă, rece, pentru că știm în ce măsură această istorie literară este și un roman al literaturii române”. Cât despre preocuparea sa pentru condiția criticii în raport cu literatura, Ion Pop mizează pe „critica de identificare”: „Eu cred că toată această preocupare are niște resorturi mai intime, mai adânci. Vă spuneam mai înainte că eu însumi am simțit ca un fel de povară o anumită rigiditate academică, o anumită lipsă de curaj de a ieși din aceste tipare și o nevoie de comunicare. Pe de altă parte, scriindu-se, de pildă, despre Tudor Vianu, s-a vorbit chiar de parazitismul criticii, tocmai prin aceste detașări academice ale unei critici care rămâne cumva exterioară operei, luându-și opera ca un pretext pe corpul căreia speculează. Or, eu am întâlnit, în Paris, în Elveția și în alte locuri, niște oameni pe care i-am simțit mult mai apropiați de operă, oameni care, în frunte cu cei de la școala geneveză, mizau mai degrabă pe o critică de identificare. Exemplul lui Georges Poulet este poate cel mai caracteristic, dar este și Jean Rousset, sînt și Jean-Pierre Richard, Jean Starobinski sau Marcel Raymond printre corifeii acestei critici. Pe toți i-am simțit foarte apropiați, pentru că aveam și eu nevoie de această intimitate cu textul. Pentru mine, critica trebuie să fie, într-adevăr, o participare la text”. ■ Sub titlul *Aromânii în mileniul III*, Matilda Caragiu Marioțeanu scrie despre identitatea și limba aromânilor în contextul globalizării:

„Aromânii sunt un exemplu tipic de etnie a căror identitate se demonstrează de la sine și se susține prin limba lor maternă, aromâna, pe care o vorbesc de 2000 de ani. Din punctul de vedere al contextului lingvistico-geografic, aromâna se aseamănă cu limba bască, amândouă aflându-se în contact direct/ fiind înconjurate de limbi din alte familii, chiar dacă, la origine, cele mai multe dintre acestea sunt indoeuropene. [...] Este clar că, indiferent cum am numi noi acest mijloc de comunicare pe care îl folosesc între ei (limbă sau dialect al străromânei, în nici un caz al dacoromânei), aromânii se încăpățânează să-l păstreze până astăzi, pentru că este al lor, este actul lor de identitate în lume”. ■ La rubrica *Scrisori portugheze*, Mihai Zamfir vorbește despre locul ocupat de José Régio în istoria literaturii lusitane. ■ Antoaneta Ralian prezintă cel de-al doilea volum, *Plexus*, din trilogia *Răstignire trandafir* a lui Henry Miller: „*Plexus*, departe de violentul *Sexus*, e muiat în aura nostalgică, hazoasă și tandră a evocărilor din copilărie, chemate să tonifice noua identitate de creator.”

21 august

• [„**Adevărul literar și artistic**”, nr. 581] La rubrica *Paralele inegale*, Daniel Cristea-Enache o intervieveză pe Ileana Mălăncioiu. Întrebată cu privire la felul în care percepe diferența dintre literatura citadină și cea rurală, Ileana Mălăncioiu afirmă primatul absolut al valorii estetice: „Exaltarea orașului nu mi se pare prin nimic superioară exaltării satului. Marea artă și marea cultură nu au nimic comun cu exaltarea de un fel sau altul. [...] N-am auzit pe nimeni că Tolstoi este un scriitor venit de la țară, ori că Faulkner ar scrie despre fermieri. Nici că le-ar lipsi rafinamentul și cultura citadinilor. Nu știu dacă veșnicia s-a născut la sat, așa cum spunea Blaga, dar am mari îndoieli că a avea acces la ea înseamnă ceva și a avea rafinament și complexitate psihologică ar însemna cu totul altceva”. Dintre scriitorii români contemporani, poeta îi pune pe primul plan pe Marin Preda și pe Virgil Mazilescu: „Marin Preda a fost un reper pentru majoritatea scriitorilor valoroși din generația mea. Cu presigiul lui s-a putut întemeia și menține Cartea Românească, la care se publicau mai multe cărți de valoare ale contemporanilor săi decât la toate celelalte edituri la un loc”. Cât privește dezbaterea cu privire la schimbările canonului, Ileana Mălăncioiu spune că Nichita Stănescu ori Marin Sorescu vor fi întotdeauna apreciați ca mari scriitori, indiferent de fluctuațiile de moment ale canonului: „Canonul se schimbă, fie că vrem, fie că nu vrem noi. Istoria literară nu poate să rețină tot ce s-a produs într-o etapă sau alta. Nici tot ce a fost laudat. Întâi pentru că unghiul de vedere se schimbă de la o generație la alta. Apoi pentru că trebuie să mai fie făcut loc și pentru altceva. Am însă o adevărată spaimă de încercarea de a schimba canonul în mod programatic, după dosar. E greu de spus dacă Nichita Stănescu și Marin Sorescu au fost supralicitați. Ambii s-au bucurat de o adeziune ieșită din comun, dar au avut și câte o perioadă de intrare în conul de umbră. *Epica Magna* a lui Nichita a fost vehement contestată, iar Marin Sorescu era negat în vreme ce unii dintre imitatorii modești ai lui

erau lăudați cu asupra de măsură. Poate că, după o vreme, poezia lui Nichita nu va mai fi la fel de apreciată, dar nu cred că se va putea face abstracție de ea. Fiindcă a schimbat limbajul poetic. După Nichita nu se mai scrie ca înainte de el”. ■ La *Cronici*, Teodor Vârgolici prezintă volumul lui Cornel Regman *Ultime explorări critice* (Ed. Atlas, București, 1999). Analizând deopotrivă opere lirice, epice și dramatice, scrie Vârgolici, Cornel Regman dă dovadă de aceleași calități care l-au caracterizat întotdeauna – probitatea profesională, onestitatea, talentul de a releva specificitatea operei: „Întâlnim și în aceste cronici însușirile sale caracteristice, probitatea profesională, onestitatea, capacitatea de a releva și defini exact particularitățile specifice fiecărui autor, dar și savurosul său stil polemic, de sagace ironie și subtilitate umoristică”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Mihai Iovănel recenzează acid romanul lui Marius Tupan *Rătăcirea Domnului* (Fundatia Luceafărul, București, 1999): „În această primă pagină, Marius Tupan înșiră «perle» cât pentru o întreagă carte – numai imaginea «haosului primordial» *populat* este suficientă pentru a frânge gestul cititorului care a deschis, încrezător, cartea. [...] Cuvintele sunt alăturate în cele mai stridente feluri, rezultatul fiind similar celui al cretei care zgârie tabla și urechea”. ■ Angela Marinescu publică pagini de jurnal.

● [„**Observator cultural**”, nr. 78] În cadrul rubricii *Colocvii* sunt tipărite judecăți critice și opinii despre manifestarea *Postmodernismul – o nouă (veche) mișcare literară la sfârșitul secolului XX. Incursiuni teoretice și în plan istoric pe marginea fenomenului postmodernist în lume și în spațiul culturii române*, desfășurată între 7 și 10 august la Chișinău. Organizatori: revista „Contrafort”, Vasile Gârneț și Vitalie Ciobanu. □ Andrei Bodiu rezumă ideile centrale ale dezbaterii: „Nu voi rezuma cronologic cele discutate, ci mă voi opri doar la câteva idei pe care le-au exprimat colegii noștri. Vitalie Ciobanu a subliniat că între grupările literare și, într-un sens mai larg, culturale din Moldova nu există comunicare, diferențele de viziune fiind radicale. Participanții la dezbateră organizată de «Contrafort» sunt, cu nuanțele de rigoare și cu doza de relativitate necesară, adepții modernității și ai modernizării. Lor li se opun, în Republică, tradiționaliștii, scriitorii care reflectă, din cele citite și cunoscute, o mentalitate culturală de sfârșit de secol XIX și început de secol XX. În ce privește raportul dintre optzecismul românesc și cel basarabean, am aflat, de la sursă, că în Moldova n-a existat o mișcare literară solidară pe modelul Cenaclului de Luni. Scriitorii s-au format mai ales singuri, influențați, în principal, de ceea ce apărea în literatura română în anii optzeci. Astfel, în biblioteca Universității din Chișinău s-au putut găsi, spunea Emilian Galaicu-Păun, încă de la apariție, antologiile *Aer cu diamante* și *Cinci*, dar și *Poeme de amor* al lui Mircea Cărtărescu sau *Cartea de iarnă* a lui Ion Mureșan. Pentru Vasile Gârneț, adevăratul moment de coagulare a unei atitudini coerente în plan literar și cultural îl reprezintă apariția revistei «Contrafort». □ Ion Bogdan Lefter îi numește pe „colegii postmoderniști” basarabeni: „Pe Vasile Gârneț și pe Vitalie Ciobanu, redactorii «Contrafortului» și

gazdele noastre la colocviu, îi știam demult ca pe niște buni colegi de generație, scriitori perfect «sincronizați» cu literatura pe care o facem la București, la Cluj, la Iași, la Timișoara, peste tot în România actuală. Pe Grigore Chiper, Gheorghe Ierizanu, Iulian Ciocan, Dumitru Crudu și pe alții câțiva îi citisem și-i știam la fel, «sincronizați». Mai tânără ca ei toți, Dorina Bohantov, care mi-a fost studentă (ca «auditoare liberă»), s-a format în atmosfera «postmodernizată» a Bucureștiului, unde și Tamara Cărauș a urmat master-ul de teorie a literaturii, drept care se mișcă dezinvolt printre «clasicii» curentului, de la – să spunem – Paul de Man la Linda Hutcheon, venind spre Edward Said și alți autori la modă în ultimii ani”. Fenomenul literar pus în lumină de integrarea dintre optzecismul românesc și cel basarabean, continuă Lefter, este un „sincronism româno-român”: „Noua literatură a tinerilor basarabeni vine firesc spre postmodernitate pentru că e emancipată, «sincronizată» cu cea românească din România, europeană, internaționalistă (vocabula lovinesciană, folosită deseori la Chișinău, având acolo actualitatea aparte a paradoxalei «alinieri» grație căreia o aripă a culturii noastre prinde din urma restul: «sincronism» româno-român!”. □ Vorbind despre imaginea românească a postmodernismului literar basarabean, Dorina Bohantov îi reproșează lui Mircea Cărtărescu viziunea „deficitară” asupra fenomenului: „Atunci când, în *Postmodernismul românesc*, se referă la scriitorii postmoderni basarabeni, Mircea Cărtărescu amintește câteva nume reprezentative, menționând că respectivii scriitori sunt adunați în jurul revistei «Contrafort». Afirmatie corectă, dar, în același timp, deficitară. Această receptare parțială a fenomenului postmodern din Basarabia a rămas în continuare dominantă. Dar dacă am urmări această mișcare pe orizontală, și nu pe verticală, în regim rizomatic, și nu ierarhic, atunci am putea descoperi, alături de «Contrafort», și alte nuclee de postmodernism, precum ar fi revistele «Sud-Est», «Basarabia», «Art-hoc», «Semn»”. □ Sunt reproduse, în continuare, câteva fragmente din luările de cuvânt ale participanților: Vasile Gârnet: „Sper ca dezbaterile din cadrul Atelierului – pe care le vom publica într-un număr viitor al «Contrafortului» – să-i facă pe cât mai mulți să înțeleagă corect fenomenul postmodernist, mai ales că am discutat nu doar despre o paradigmă literară, ci despre o complexitate a epocii pe care o trăim”. Vitalie Ciobanu: „Postmodernitatea nu este doar o etapă (fie și una mai specială!) în evoluția umanității, definibilă teoretic, recognoscibilă în elementele vieții publice și culturale ale acestui început de mileniu. Ea se constituie și ca stare de spirit a unei comunități intelectuale confruntate cu un mediu retardat, conservator, intolerant față de cei ce își permit luxul gândirii independente, cum se întâmplă în Basarabia”. Gheorghe Chiper: „Lucrările Atelierului mi-au dezvăluit că împărțirea scriitorilor în postmoderni și non-postmoderni este contraproductivă. Postmodernismul a devenit deja un parfum ce plutește în aer și îi contaminează pe toți. Postmodernismul este dominantă epocii noastre, așa cum modernismul era expresia culturală a extremismelor politice”. Constantin Cheianu: „Un atelier dedicat postmodernismului în Basarabia este în sine literatură. Aici, unde se

produc evenimente politice și culturale unice (gen: victoria comuniștilor în alegeri sau Festivalul Invizibil), avem senzația unei adevărate alienări a realului. Noi nu cunoaștem decât două alternative: aceea de a ne iese din minți ori de a fi postmoderniști. Uneori le cumulăm pe ambele”. ■ În cadrul aceluiași grupaj, sub titlul *O imagine a presei culturale basarabene*, sunt prezentate revistele culturale cele mai reprezentative din Basarabia: „«Contrafort», revista «alternativă» a tinerilor scriitori basarabeni, condusă de Vitalie Ciobanu și Vasile Gârneț [...] s-a impus ca – de departe – cea mai bună, mai coerentă și mai ambițioasă revistă culturală din Basarabia, fiind, totodată, una dintre cele mai apreciate publicații de profil din întreg spațiul românesc”; [...] «Sud-Est. Artă. Cultură. Civilizație, condusă de Valentina Tăzlăuanu; [...] mai eterogenă valoric este «Basarabia. Literatură, Artă, Cultură (redactor-șef: Nicolae Popa); [...] «Capitala magazin», revista publică municipală din Chișinău. Redactor-șef: Angela Brașoveanu. Redactor-șef adjunct: Vitalie Dogaru. Din echipa redacțională face parte și Emilian Galaicu-Păun. Este, așa cum o indică și titlul, o publicație tip magazin, color, cu o anume tentă «consumistă»; «Literatură și artă», publicație de limbă română din Chișinău și săptămânal al Uniunii Scriitorilor din Moldova, a fost și rămâne un trist port-drapel al naționalismului și tradiționalismului pășunist basarabean”. ■ Rubrica *Polemici* consemnează opinii divergente despre conflictul intern din Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor. Sunt reproduse luări de poziție ale lui Nichita Danilov, Ovidiu Nimigean, Gheorghe Grigurcu și Liviu Ioan Stoiciu. ■ La rubrica *Informații* sunt aduse în atenție apariția unor fragmente dintr-un jurnal inedit al lui Dan Deșliu (apărute în „Ziarul de duminică”, suplimentul „Ziarului financiar”) și al unui text al lui Gelu Ionescu despre jurnalul lui Virgil Ierunca și despre memoriile Monicăi Lovinescu (apărut în revista „22”). ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârștean dialoghează cu Adriana Babeți. Viața literară din Timișoara anilor '70, spune Adriana Babeți, era dominată de ideile structuraliste: „...structuralismul a așezat multe lucruri bune în mine. Să nu uităm totuși ce tip de critică se practica la noi în anii aceia când abia descopeream structuralismul. Sau, mai apoi, semiotica. Noi am avut la Timișoara un noroc extraordinar, pentru că la începutul anilor '70 exista acel mic cerc de semiotică, primul din țară. Ne adunam în casa familiei Gyurcsik (Livius Ciocârlie, Șerban Foarță, Marcel Pop Corniș, Crișu Dascălu, Vasile Crețu). Eram imediat după facultate, proaspăt venită la «Orizont». S-au născut mari suspiciuni la adresa acestui cerc; nu se știa ce-o fi și cu semiotica asta. Au intervenit discret chiar serviciile secrete. Peste cinci ani, când semiotica a devenit obiect de studiu la facultate, toata lumea a râs și cu urechile de marile noastre conspirații științifice”. Pentru cei aflați, asemenea ei, la o „vârstă critică” în anul 1989 – recunoaște Adriana Babeți – epoca actuală este una dificilă: „Atunci, la începutul anilor '90, pentru noi era o vârstă exact pe muchie, o vârstă critică, pentru că nu eram nici suficient de bătrâni și de expirați ca să ne pensionăm instantaneu, decât dacă am fi fost piloți pe supersonice, dar nici atât de tineri încât să spunem «a noastră e lumea, putem începe totul». Și

atunci, unii dintre noi, care am avut ceva energie suplimentară, am intrat în această lume hiperactivă, mai pragmatică. Sper să nu ne fi rătăcit în ea. Și mai ales să nu ne fi înfundat de tot în ea. Să știi că am penetrat sistemul foarte greu. O mare performanță a fost când m-am dezlipit de mașina de scris, la care mă uit astăzi cu tandrețe și cu spaima că ar trebui să mă întorc la ea. Dar mi-e un drag teribil de cei care nu scriu la calculator... De exemplu Zigu Ornea sau Radu Cosașu. Cred că și Livius Ciocârlie”. Cât despre experiența scrierii în trei, alături de Mircea Nedelciu și Mircea Mihăieș, a romanului *Femeia în roșu*, Babeți își amintește: „Eram – cei trei – personalități foarte deosebite, fiecare cu temperamentul și orgoliile lui, care însă s-au topit. Această scriere la șase mâini a fost o experiență și de comunicare și de scris și de viață cred că unică până în momentul de față”. ■ Rubrica *Recenzii* conține opinii despre volumul lui Vladimir Tismăneanu *Spectrele Europei Centrale* (Ed. Polirom, Iași, 2001). Pentru Andrei Corbea, cartea este binevenită întrucât, prin expunerea ideologiilor naționaliste „de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și până astăzi”, contribuie la destrămarea unor „tabuuri, clișee și prejudecăți”: „O abordare lucidă a acestei delicate problematice nu doar în spațiul nostru public, ci, de la un punct încolo, și în comunitatea specialiștilor – istorici, politologi, culturologi – a întârziat și întârzie încă din pricina reziduurilor emoționale, la rândul lor stârnite de interese politice nu tocmai inocente, care nu încetează să o paraziteze și să o submineze, cu concursul întregii colecții de tabuuri, clișee și prejudecăți produse și re-produse de înseși respectivele filiere ideologice”. Pentru Caius Dobrescu, principalul merit al studiului este limpezimea expunerii: „Principală miză a efortului teoretic din carte este propunerea unei clasificări care să facă inteligibilă agitația browniană de motive și simboluri din viața politică postcomunistă. Căutând recurențele și coerențele din «segmentul infrarațional al comportamentului politic», analistul trece de la definiția mitului la conturarea mitologiilor care, în opinia sa, subîntind discursurile formatorilor de opinie est-europeni”. ■ Tot la *Recenzii*, Mariana Ilie prezintă cartea de dramaturgie a lui Dumitru Solomon *Miriam și nisipurile mișcătoare* (Ed. Hasefer, București, 2001): „Dacă ar fi să-l definim, personajul principal (A, să-i spunem) al pieselor lui Dumitru Solomon e cel ce nu se poate schimba, care nu poate trece de cealaltă parte a liniei, care nu poate vedea din unghiul celuilalt, care nu-i poate înțelege viziunea, de aceea se simte amenințat de el, mai bine zis de acea viziune.” ■ La aceeași rubrică, Marius Chivu se oprește asupra volumului de poezie al lui Liviu Capșa *Noi parodii optzeciste* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001), în care autorul îi apare ca un „deconstructor” de stiluri: „S-a spus deja că Liviu Capșa urmărește atent scena poeziei românești. S-a mers până acolo încât s-a vorbit despre parodiile sale ca despre «un exercițiu de ontică literară» și despre nelimitarea la un singur stil, ci la o suită de stiluri bine însușite și stăpânite pe care le divulgă, le deconstruiește și cărora, în același timp, le acordă nota unui lirism personal”.

• [„22”, nr. 34] Sorin Antohi publică eseul *Saul Bellow, Ravelstein: ficțiune, memorie, istorie (I)*. ■ Irina Mavrodin este prezentă cu articolul *Literatură și globalizare. Posibile abordări ale unui raport problematic*: „...globalizarea obligă la o *prise de conscience* pe care nici scriitorii, nici editorii, nici traducătorii, nici cititorii n-au cunoscut-o încă până astăzi sub o formă atât de dramatică. Globalizarea ne obligă să reflectăm asupra conceptului de valoare. Care este mecanismul omologării valorii și cine îl controlează?”.

22 august

• [„România literară”, nr. 33] În editorialul *Estetismul, inamicul public numărul unu*, Nicolae Manolescu subscrie concluziilor unui studiu al lui Virgil Nemoianu publicat în revista „Steaua”, în care comparatistul expune rădăcinile fenomenului urii față de formalismul estetic. „De curând – informează Manolescu –, am citit în «Steaua» nr. 3 un excepțional eseu al d-lui Virgil Nemoianu (tradus de d-na Carmen Bujdei), intitulat *Iubirea și ura față de formalismul estetic*, în care problema cu pricina este discutată într-un cadru mult mai larg și cu un accent în plus pe cauzele și pe rădăcinile fenomenului. În esență, este vorba de refuzul sistematic al esteticului, prin care eu, ca și alții, înțeleg «forma frumoasă», de către teoreticienii adepți ai «fondului serios» al artei și care susțin, fie că o știi, fie că nu, e ura aproape viscerală arătată de regimurile totalitare «formaliștilor», «esteților» ori «ludicilor» de toate soiurile”. Neputând fi „instrumentalizat în folosul unei ideologii”, esteticul, explică Manolescu urmându-l pe Nemoianu, devine „suspect” atât în societățile totalitare, cât și în acelea democratice: „...regimurile rigid ideologice și monologice, urmărind să facă din artă propagandă, «suferă» din cauza complexității ei contradictorii și o repudiază, dar suferă deopotrivă și societățile deschise, democratice, în care arta de consum înfloarește iar criteriul precumpănitor nu este al valorii, ci al succesului”. ■ *La Lecturi la zi*, Iulia Popovici abordează tema realității cultural-politice a Europei Centrale, recenzând patru cărți apărute în urma seminarelor organizate la Timișoara de *Centrul de studii comparate central- și sud-est-europene*. În volumul *Un Babel fericit* (coord. Daciana Branea și Ioana Copil-Popovici, Ed. Polirom, Iași, 1999), Michael Heim – spune Iulia Popovici – expune realitatea contradictorie a celei de-a „Treia Europă”: „A treia Europă nu e *Un Babel fericit* (de altfel titlul le aparține editorilor, nu profesorului de la UCLA), ci o lume contradictorie, răvășită de șovinism, dar dând emoționante dovezi de unitate în fața amenințării: în Praga anului 1968, povestește M. Heim, prins acolo de evenimentele din august, cehii au scos indicatoarele stradale pentru ca rușii, care nu cunoșteau nici orașul, nici limba [...] să nu-i poată găsi și aresta pe suspecți”. În *Europa iluziilor* (coord. Daciana Branea și Ioana Copil-Popovici, Ed. Polirom, Iași, 2000) istoricul Tony Judt – continuă recenzenta – se arată sceptic cu privire la șansele largirii Uniunii Europene. În ceea ce-l privește pe binecunoscutul Jacques Le Rider, acesta analizează, în *Europa Centrală sau paradoxul fragilității* (coord. Dana Chetrinescu

și Ciprian Vălcan, Polirom, Iași, 2001) relația memorie–uitare pornind de la gândirea filosofică a lui Nietzsche. În sfârșit, *Spectrele Europei Centrale* (coord. de Daciana Branea, Ed. Polirom, Iași, 2001) al lui Vladimir Tismăneanu – informează Iulia Popovici – cuprinde „un articol-recenzie despre *Schimbarea la față a României* și generația anilor '30, un text despre *Patologiile politice* și altul despre *Enigmele Balcanilor* și, în primul rând, o analiză a rolului intelectualilor în Europa post-comunistă”. ■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu îl elogiază pe Andrei Codrescu pentru faptul de a nu-și uitat niciodată originile culturale: „Andrei Codrescu nu și-a uitat niciodată originile culturale, ci chiar le-a exploatat, dar într-un fel oarecum diferit de al altor români din exil. În *The Disappearance of the Outside: a Manifesto for Escape*, o carte din 1990, tradusă în românește în 1995, e vorba despre nimic altceva decât despre obsesia specificului nostru național, balada *Miorița*. Pentru a recenza această carte, un critic american a săpat adânc în istoria noastră culturală, a încercat să explice teoriile lui Blaga și Eliade, interpretările care s-au dat de-a lungul timpului acestui mit fundamental, pentru a se întreba, în final: cum a putut acest autor să transforme viziunea fatalistă din *Miorița* într-un mesaj vitalist, să pledeze pentru un activism deopotrivă politic și poetic în afara granițelor țării sale. E nu atât o întrebare, cât un exemplu despre cum a reușit un român plecat din țară la nouăsprezece ani să rămână aproape de rădăcinile sale culturale fără ca asta să ducă la o lamentație nesfârșită”. ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu continuă analiza poeziei lui Dan Damaschin, prezentându-l pe autor ca pe un „discipol al absurdului, sufocat de disperare”: „Stilul său e direct catastrofal. Dubiul e înlăturat în beneficiul unei certitudini a dezastrului obiectiv și deopotrivă subiectiv: «Vorbește prisosul unei inimi oricând pe punctul de a se sfârâma:/ iată ziua mea a trecut, răstimpul meu s-a scurs pe nevăgăte de seamă;/ privesc lucrurile ca și cum aș face-o pentru ultima oară;/ de la mine însumi de-acum înainte nu mă mai pot aștepta la nimic». Se simte contemporaneitatea bardului cu Cioran. Ca și gânditorul franco-român, Dan Damaschin își asumă dizgrația ființei, lipsită de har, lipsită de rost, incapabilă a ajunge, în periplusul ei chinuitor, la vreun liman”. ■ În cadrul rubricii *Diagonale*, Monica Lovinescu aduce în atenție memoriile carcerale ale lui Cicerone Ionițoiu: „Pe martorul prin excelență, Cicerone Ionițoiu, am ținut să-l omagiem astăzi deoarece reprezintă un caz deloc curent: s-a gândit, se gândește mereu la alții înainte de a se gândi la sine. Deși ar avea la ce. Membru al conducerii tineretului țărănist în anii '40, Cicerone Ionițoiu a făcut vreo 10 ani de închisoare din cei 26 la care era condamnat. Dârț, fără nici o concesie. De pus pe rânile – numeroase – ale conștiinței noastre nevindecate”. ■ Valeriu Stancu tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Scrisoare*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea se oprește asupra cărții lui Andrei Oișteanu *Imaginea evreului în cultura română. Studiu de imagologie în context est-central european* (Ed. Humanitas, București, 2001). Este un studiu remarcabil, apreciază Z. Ornea, pentru complexitatea ideatică și rigoarea metodologică: „...ce alta face autorul

nostru decât să studieze, atent și cu metodă, într-o carte corpolentă și incitantă, felul cum se reflectă imaginea unui popor (în cazul de față cel evreu) în mentalul imaginar al altuia (aici, în cultura română). Și, de fapt, autorul își depășește cu mult tema anunțată în titlu pentru că surprinde, în aria lui de cercetare, adesea, întreg sud-estul și centrul european. Cartea, repet, sagace și impunătoare, e una de antropologie vecină bună cu imagologia, disciplină științifică atât de nouă și înnoitoare”. ■ La rubrica *Istorie literară*, Elvira Sorohan scrie despre scrisoarea-manifest a lui Lucian Blaga către E. Lovinescu și despre influența autorului *Poemelor luminii* asupra scriitorilor „Cercului literar” de la Sibiu: „Se știe, dacă nu deloc, oricum foarte puțin, că în intervalul de după moartea lui Lovinescu (iulie 1943) și până la apariția «Revistei Cercului», cei mai notabili dintre membri, mânați poate și de irepresibila dorință a afirmării urgente a generației, au publicat la revista «Saeculum» scoasă de Blaga în anii 1943–1944. [...] ...cum vom vedea, eseurile lor nu dau nici un semn de abdicare de la linia programatică, adânc motivată, dedusă din scrisoarea către Lovinescu. Erau generos acceptați, chiar subînțeleș aprobator, după ce se făcuseră cunoscuți printr-o declarație de principii, luminat argumentată, fără teribilismul superficial, negator cu orice preț, întâlnit în unele manifeste de avangardă. Dimpotrivă, era o declarație de continuitate a primatului esteticului, eliberată însă de tirania contextului intuit a fi primejdios, întrucât se închidea într-un sămănătorism desuet și abuziv cultivat. Maturitatea lor nu putea decât să-i placă lui Blaga. [...] Pe de o parte, cerchiștii au încercat să se înscrie, oarecum, în orientarea preponderent filosofică a revistei, iar pe de altă parte, Blaga face concesiile de a le publica și comentarii, recenzii, note pe probleme de literatură. Neîntreruptă legătură cu Blaga și chiar susținerea tacită, după cum îi era natura, se confirmă în colaborarea gânditorului la «Revista Cercului» (Nr. 2, 1945) cu aforisme și însemnări, un fragment din *Discobolul*, anunțat atunci ca o apropiată apariție”. ■ Sub titlul *Noi și Dimitrie Cantemir*, Manuela Tănăsescu propune înființarea unor instituții speciale pentru editarea operelor complete ale lui Dimitrie Cantemir: „Editarea întregii opere este încă un vis greu de îndeplinit. Și dacă o parte a apărut în bune condiții, «calibrarea», ce să mai vorbim de «asimilarea» ei lasă foarte mult de dorit. În mod evident cultura română nu a fost capabilă, și acum nici vorbă să fie, să facă față acestei opere uriașe, diverse, dificile, semănând cu un continent puțin explorat și încă misterios, un fel de Australie, cu relieful exotice și populat cu făpturi stranie, nici păsări, nici mamifere, nici reptile, ci din toate câte ceva. În plus, timpul trecând, chiar ceea ce s-a dobândit până acum rămâne dispersat, fără viziune sintetizatoare, fiecare descifrând câte o parte care apoi nu mai este încadrată și legată de celelalte într-un mod coerent și firesc, asta și datorită faptului că fiecare încercare poartă pecetea epocii în care a fost făcută. Dar cum putem rezolva problema? Este pur și simplu absurd ca acest foarte mare «intelectual», care, digerat de pântecul nostru cultural, ar putea să ne redea o întreagă epocă a cărei lipsă o simțim acut, să continue să rămână mai mult sau mai puțin străin

mentalului românesc. Există, desigur, o posibilă rezolvare administrativă: având în vedere că ne aflăm în fața unui imperativ național, el să fie înscris în bugetul Ministerului Culturii, care să înființeze un Institut Cantemir, la fel să facă și Ministerul Educației, care să înființeze o catedră Cantemir”. ■ Sub titlul *Îmbătrânind tăcut pe canapele roase*, Mihai Cantuniari tipărește fragmente de jurnal. ■ Ilie Constantin analizează corespondența André Gide – Roger Martin du Gard, subliniind contrastul dintre personalitățile celor doi: „Cei doi au personalități izbitor de diferite: André Gide nu stă locului, dorindu-se mereu în altă parte; mai tânărul Roger Martin du Gard e un statornic, cu tendința de a prinde rădăcină. Înstăriți și unul și celălalt, înlesnirea lor materială joacă în favoarea îndelungii lor prietenii: prin ani, Gide și du Gard își scriu din diferite rezidențe ale fiecăruia, își sunt oaspeți în familie etc. [...] Acești doi intelectuali creatori n-au risipit zadarnic bunurile lor spirituale și economice; aş zice chiar că protecția materială i-a ajutat să dea o mărturie mai senină asupra unor timpuri teribil de învâlmășite, pe o planetă a cărei viteză de rotire părea că sporește...”. ■ Cristian Teodorescu abordează problematica jurnalului pornind de la diaristica lui Stendhal: „Pentru scriitorul care și-a limpezit conștiința de sine jurnalul nu e o îndeletnicire inocentă, ci un gen literar ca oricare altul. Și așa cum există cititori de romane și jurnalele își au cititorii și gloria lor. În afară de asta sunt lucruri care nu pot fi comunicate convingător decât prin intermediul jurnalului, într-o operă care se susține și prin alte genuri. Jurnalierul sau memorialistul nu mă interesează ca producător de document, ci precumpănitor prin subiectivitatea lui. N-am de unde să știu dacă ceea ce îmi oferă autorul de jurnal sau memorialistul drept relatare adevărată nu e decât o interpretare distorsionată, relatată credibil. Convenția sincerității, care stă la temelia relației clasice între jurnalierul inocent și cititor, a devenit treptat un pretext în înflorirea genului”.

28 august

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 582] La rubrica *Paralele inegale*, Daniel Cristea-Enache îl interviewează pe Ștefan Aug. Doinaș. Întrebat dacă socotește perioada comunistă o „Siberie a spiritului”, Ștefan Aug. Doinaș răspunde nuanțat: „Între 1955 și 1989 noi am trăit într-o «Siberie a spiritului» – cine ar putea să nege acest fapt? Numai că istoria, nescrisă, ca realitate concretă, este întotdeauna ambiguă contradictorie, chiar antinomică. [...] Dacă ideologicul a înfeudat total artisticul, nu înseamnă că unele realizări de artă autentică n-au ieșit totuși la suprafață, tocmai în pofida regimului care urmărea să le distrugă, ca niște flori firave biruind înghețul epocal. Arta, ca și viața morală, se afirmă *împotriva* unui climat care urmărește, programatic, anihilarea lor. [...] «Siberia spiritului» – ca metaforă?... Aș vrea să observ că istoria nu prea face exerciții de stil. O asemenea metaforă a fost scrisă cu sânge și lacrimi în sufletele multor artiști, împingându-i până la marginea prăpastiei, care la unii a însemnat ratarea”. Orice mișcare literară autentică – explică poetul – se afirmă ca o ripostă, iar nu ca o reflexie a epocii

în care a apărut: „Un scriitor, o mișcare literară etc. au importanță în istorie în măsura în care constituie o *ripostă*, o *replică* la spiritul dominant, oficial, al timpului respectiv. Poate că literatura mediocră reflectă societatea, pentru că o atare literatură e fiica unui inevitabil conformism. Dar literatura de calitate își contrazice epoca, fie recitind – creator – trecutul, fie jalonând – cu îndrăzneală – viitorul. Cine a trăit în acei ani când s-a format Cercul Literar în Sibiu își va aminti că atât războiul din Răsărit, cât și mutilarea vestică a țării erau date care nu «colorau» climatul intelectual, spiritual, în care ne mișcam noi. Nu era indiferență față de prezent, era refuz față de caracterul *imediat* al istoriei, față de concretul limitativ al acelui prezent. Noi am riscat tentativa de a reciti trecutul, pentru a prospecta viitorul. Nu noi, cerchiștii, eram retrograzi, noi ne mișcam în prezentul și viitorul istoric al culturii. Retrograzi erau adversarii noștri, *pășuniștii* – vorba lui Radu Stanca”. Apreciat de Daniel Cristea-Enache drept unul dintre spiritele cele mai erudite ale literaturii noastre, Ștefan Aug. Doinaș subliniază faptul că, departe a „timora” talentul, marea cultură îl provoacă și îl stimulează: „Pe unii, cultura îi «sperie», deoarece concep literatura ca proces-verbal al secrețiilor lor endocrine, îndeosebi afective. După mine, a trăi cu adevărat în literatură nu înseamnă deloc a transpira literatură. Cultura, pentru literatul însetat de valori, nu se mămâncă cu polonicul; ea nu provoacă greață, ea nu-i «ciumurlește» (cunoașteți acest cuvânt ardelenesc?...) decât pe cei care nu au organ pentru cultură”. ■ Teodor Vârgolici își continuă incursiunea în istoria Societății Scriitorilor Români. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● [„**Observator cultural**”, nr. 79] La rubrica *Eveniment* sunt transcrise selecții din emisiunea *L'autre Cioran (Celălalt Cioran)*, difuzată la postul de radio France Culture. Moderată de George Banu și realizată cu sprijinul lui Marie-France Thivot, emisiunea a grupat mărturii și amintiri despre omul Cioran. □ George Banu: „În urmă cu douăzeci și șapte de ani deschideam această ușă, pe strada Odéon, la numărul 21, unde locuia Emil Cioran. Mă pregăteam să-l întâlnesc, iar surpriza mi-a fost mare pentru că, întâlnindu-l la etajul șase (pe vremea aceea nu exista ascensor) pe Emil Cioran, mi-am dat seama că nu corespundea deloc cu ideea pe care mi-o făcusem despre el. [...] Putem spune că era omenesc, prea omenesc. Între personajul care se afla în fața mea, omul cu brațele larg deschise, cu privirea ironică, cu un debit verbal precipitat, și scriitorul pe care îl cunoscusem în România, ale cărui texte le știam chiar pe dinafară, era o distanță uriașă. Și poate că ideea acestei emisiuni provine din această scenă fondatoare: să vorbim nu doar despre scriitorul, despre marele moralist al secolului douăzeci care a fost Cioran, ci și despre celălalt Cioran, despre cel care a încarnat o viziune despre lume cu totul diferită fata de ceea ce a scris. [...] Camera lui era un fel de chilie cu covoare românești, cu străchini. Există o distanță, o sfâșiere în omul care nu voia să pronunțe un singur cuvânt românesc, care întreținea cu România o legătură tensionată, critică, și, de cealaltă parte, spațiul interior, un spațiu marcat de amintirea României”. □ Jacques Lasalle: Există în el, cu certitudine, ceva din

Pascal, din La Rochefoucauld și din Joubert, însă există și una dintre cele mai frumoase formule, prezentă într-un fragment: «Când scrii ai întotdeauna tendința de a-ți completa gândul. Iar acesta este cel mai sigur mijloc de a o rata. Marea artă este de a ști să te oprești, nu să aprofundezi. Este mai ușor să epuizezi o problemă decât să-i sugerezi dificultățile». Când îl descoperi pe Cioran la început, te întrebi cum a putut supraviețui unei dorințe atât de puternice de a nu mai fi, unei asemenea nefericiri de a se fi născut. Cred că, în scrisul lui, totul exprimă o irepresibilă dorință și plăcere de a trăi, în mod paradoxal. [...] Nu vreau să spun că Cioran ar fi un profesor de optimism, ci un «profesor de supraviețuire temperată». □ Roland Jaccard: „Cioran era undeva dincolo de credință, nu mai credea. Crezuse poate în filozofie, în politică, și asta în România unor vremuri dificile. Când l-am cunoscut, în anii șaizeci, devenise maestru – de aceea poate vedeam în el un fel de vienez de sfârșit de secol – în arta de a face pe idiotul și de a transforma totul în farsă cu un spirit extraordinar. Faptul că a știut să dobândească arta supremă a futilității era seducător pentru mine. Cred că e vorba aici de o formă de înțelepciune excepțională”. □ Dan Hăulică: „Cioran se afla dincolo de imediatul realizabil, cenzura își exercita din plin constrângerile asupra abordărilor noastre, deci, tocmai din cauza obstacolelor, aviditatea noastră era cu atât mai intensă. Îl citeam, îl așezam foarte sus în panopia admirațiilor noastre, pentru că el făcea parte din gloria unei generații care a însemnat enorm pentru prestigiul cultural al României. Era o țară care, imediat după primul război mondial, s-a aflat într-o situație avantajoasă și care a avut sentimentul unui mari răspunderi istorice. Era vorba, în acea Românie care își dobândise în sfârșit limitele naturale ale demografiei sale, de a da măsura patrimoniului și a creativității sale”. □ Sanda Stolojan: „Cioran citea presa zilnic, făcea comentarii. Îi plăcea «The New Yorker»; avea obiceiul să spună: «Nu mai citesc decât ziarele americane». Da’ de unde! Citea ziare franceze, germane. Spre exemplu, îi reproșa lui Mircea Eliade că nu citea presa. [...] Mi se întâmpla, plecând de la el, să am sentimentul că ceva m-a stânjenit, m-a tulburat. Impresia că dincolo de Cioran cel care îmi vorbea, care era fermecător și în compania căruia mă simțeam în largul meu, se afla altcineva, un alt Cioran care se ascundea în spatele lui Cioran și care mă privea și mă judeca”. □ François Bot: „...ceea ce scrie el este un fel de homeopatie, în măsura în care, afirmând că existența te aduce în pragul disperării, o faci cu stil, într-o franceză impecabilă. Este un lucru tonic, care te reconciliază cu existența. Citindu-l înainte de a-l cunoaște, ma așteptam să întâlnesc o persoană severă, rigoristă. Îmi imaginam adunări generale de pesimiști de-a lungul epocilor, în care Cioran s-ar fi aflat între Schopenhauer și Kierkegaard, spre exemplu, și poate chiar Blaise Pascal. Ei bine, nu”. □ Constantin Zaharia: „În 1990–1991, la începutul studiilor mele în Franța, câțiva prieteni m-au încurajat să-l caut pe Cioran la telefon și să-i cer o întâlnire. Pe atunci tocmai începusem o teză de doctorat care îi era în mare măsură consacrată. După ce m-am prezentat și i-am spus că voi scrie despre el, primul, dar absolut primul lucru pe care mi l-a spus a fost că

nu trebuie să scrii despre alții. Că trebuie să scrii despre tine însuși. Că el, toată viața lui, nu a făcut altceva. [...] Întâlnirea a avut loc la câteva săptămâni după această convorbire telefonică, la el acasă, în rue de l'Odéon. Timp de trei ore am vorbit despre perioada de început din Franța, despre prietenia lui cu Arșavir Aterian, cu Noica, despre evenimentele din decembrie '89. Abia la câteva zile după aceasta întâlnire s-au decantat impresiile. Amabilitatea pe care mi-a arătat-o, gesturile pe care le făcea, plăcerea de a vorbi [...], toate acestea m-au impresionat profund. La fel ca și dezinteresul total față de cărțile pe care le scrisese. De aici, puțin câte puțin, s-a ivit bănuiala că Cioran este un scriitor aparte (fiecare scriitor este aparte, dar Cioran în mai mare măsură decât alții), în sensul că, în cazul lui, avem de-a face cu o alianță de netăgăduit între scris și biografie. [...] Cioran este mereu prezent în tot ceea ce scrie, sub forma asumării necondiționate a fiecăruia dintre fragmentele sale, chiar dacă el intră în contradicție cu restul". ■ La rubrica *Literatură*, Ion Bogdan Lefter prezintă volumul Norei Iuga *Fasanenstraße 23. O vară la Berlin* (Ed. Vinea, București, 2001). Cuprinzând pagini de jurnal, cartea – spune Ion Bogdan Lefter – se situează în coordonatele tematice și stilistice ale „manierei personale”, „suprarealist-fanteziste”, cu care Nora Iuga s-a afirmat în anii '70: „În paginile ei le regăsim nedisimulate pe poeta și pe prozatoarea Nora Iuga. De la *Inima ca un pumn de boxeur* (1983) înapoi, mai ales o dată cu «jurnalul de bucătărie» din *Piața cerului* (1986), poeta puținel suprarealistă, puținel onirică din a doua parte a anilor '60 și din anii '70 și-a descoperit maniera personală: notația directă, economicoasă, prozaizantă, dar decupată oarecum fantezist, cu mici imagini suspendate în vers, când «cochete», grațioase, când crude, neorealiste, șocante". ■ În cadrul aceiași rubrici, Carmen Mușat se ocupă de cartea lui Livius Ciocârlie *De la Sancho Panza la Cavalerul Tristei Figuri. Jurnal* (Ed. Polirom, Iași, 2001): „Jurnal de idei în primul rând dar și de stări de spirit și de vise, *De la Sancho Panza la Cavalerul Tristei Figuri* se adaugă romanelor autobiografice și jurnalelor propriu-zise publicate de Livius Ciocârlie de-a lungul anilor [...], întregind imaginea unei subiectivități plurale, a cărei coerență se constituie în pofida discontinuității inerente a formulei textuale alese de autor". Frapant prin „naturaletăea tonului”, continuă recenzenta, jurnalul lui Livius Ciocârlie este unul de factură modernistă, în care „eul” auctorial este unul substanțial și coerent. Pe de altă parte, este vorba de un eu predispus să se traspună în cele mai diverse roluri: „Predispus frecvent să se proiecteze în personaje diferite, jucând, deseori, rolul «savantului distrat», pentru care orice incursiune în cotidian este o veritabilă aventură, Livius Ciocârlie trece cu desăvârșită naturaletă de la Bibulie, personaj abulic, permanent cu capul în nori, la postura analistului politic echilibrat și lucid, de la ipostaza bunicului afectuos și uneori stângaci la cea a universitarului sobru și competent, de la Sancho Panza la Cavalerul Tristei Figuri, experimentând astfel, cu egală voluptate, o varietate de registre ale umanului". ■ Magda Răduță prezintă cartea lui Andrei Pippidi *Despre statui și morminte. Pentru o teorie a istoriei simbolice* Ed. Polirom, Iași, 2000):

„...de la Cantemir la C.Z. Codreanu și de la *homo balcanicus* la colonelul Lăcusteanu, istoricul vede, mereu, în primul rând, actul și figura simbolică, acelea care își găsesc loc în memoria colectivă, modelând-o. Practici rituale contemporane, precum funeraliile naționale [...] sau botezul unei străzi cu nume de eroi [...] capătă sens și explicații subordonându-se unei cercetări mai largi: aceea care urmărește «istoria imaginii societăților despre ele însele». ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârștean îl are invitat pe Ioan Es. Pop. Pentru început, poetul vorbește despre rolul jucat de elementul autobiografic în scrisul său: „Autobiograficul este latura cea mai trăită și trăibilă, chiar și în poezie. Evident că nu e vorba aici de autobiograficul frust, ci de cel care trece prin niște filtre și se sublimază. Astfel încât partea ficțiunii ajunge să fie egală cu cea a realității sau poate chiar o depășește. În sensul că, până la urmă, nu accidentul autobiografic contează, ci felul în care ai reușit să extragi de acolo o anume esențialitate, importantă pentru tine sau pentru mai mulți. În poezia mea nu există foarte multă autobiografie. Asta și pentru că n-am memorie. Lucrez însă cu o memorie afectivă care, fatalmente, nu este aducere-aminte, ci retrăire imprecisă, în cadrul căreia inventezi. E o memorie inventivă”. Scrisul, spune Ioan Es. Pop, este o modalitate de „a te vindeca de rău”: „Totul era, înainte să scriu, o energie neagră, întunecată, care nu avea formă – o magmă. Aceste chipuri ale spaimei, ale angoasei și deprimării s-au cristalizat încet, încet în niște personaje care sunt în egală măsură ele și eu. În clipa în care începi să «vezi» spaima, totul devine pipăibil și mai ușor de stăpânit. [...] Mi-am obiectivat nefericirile, eșecurile și neputințele și le-am fixat în câteva figuri. Ele sunt mai solide decât neantul ilimitat și incontrollabil de dinainte. A vedea e mai bine decât a nu vedea, a nu auzi, a nu înțelege. Nu mai ai de-a face cu ceva, cum spuneam, nesfârșit și necunoscut, ci cu lucruri ca tine, limitate, identificabile, mai ușor de a fi abordate și eventual învinse”. Cât despre scriitorii cu care se simte înrudit, poetul îi numește în primul rând pe Eminescu, Blaga și T.S. Eliot: „Cind l-am citit pe Eminescu, în primii ani ai scrisului meu, am scris imitându-l pe Eminescu. Pe urmă, când l-am descoperit pe Blaga, am crezut că nimeni nu-l poate depăși. L-am imitat pe Blaga cu asiduitate. La fel când am citit T.S. Eliot. Norocul meu a fost că i-am citit la răstimpuri mari și i-am putut percepe, cu adevărat, pe fiecare în parte. Dacă îi citești pe toți în același timp, nu mai auzi vocea nimănui. Iar eu am imitat până când mi-am auzit glasul. Și glasul acela nu știu din ce se formează. Nu știu câți sunt tații aceluia glas. Probabil și T.S. Eliot și Faulkner și Joyce. Francezii m-au influențat mai puțin. Nemții foarte mult – Hölderlin și expresioniștii. Dar în același timp Kafka. Vezi, deja aici, granițele dintre poezie și proză se rup”. ■ La *Recenzii*, Marius Chivu consemnează apariția unei noi ediții, îngrijite de Mihaela Constantinescu-Podocea Virginia Sorescu, din opera lui Marin Sorescu: *Încoronare* (Fundatia „Marin Sorescu“, București, 2000): „Ca și precedentele, ediția de față [...] adună poezii scrise în perioada studiilor universitare (1955–1960), publicate parțial doar în revista «Iașiul literar». Cronologic, aceste poezii sunt scrise înainte de parodiile din *Singur printre poeți*

și stau sub semnul unui lirism de sonet, rondel și chiar pastel. [...] Cea mai mare parte a volumului o constituie însă seria de *Cronici fanteziste*, care anuță deja înclinația poetului de a se juca cu cuvintele, umorul, ironia și predilecția sa pentru lucrurile mărunte”. □ La aceeași rubrică, Paul Cernat aduce în atenție volumul-manual *Istoria literaturii române din perspectivă didactică*. Clasa a X-a. *Proza*. Vol. I (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000), avându-i ca autori pe Nicolae Oprea, Gabriela Dinu și Caius Dobrescu. „Abordare complexă și completă a istoriei prozei literare românești, de la începuturile ei și până azi”, lucrarea – spune Paul Cernat – are ambiția de a deveni „o lucrare de referință”, atât în școală cât și în societatea românească în general, „prin diversitatea tipologică și tematică a textelor selectate, prin omogenitatea și pertinenta demersurilor interpretative și, nu în ultimul rând, prin introducerea, cu valoare recuperatorie, a unor texte fundamentale ale literaturii noastre, ignorate sau marginalizate în istoriile literare mai vechi sau mai recente”. Apreciind deplasarea accentului valoric al selecției către proza inovativă, Paul Cernat se arată totuși contrariat de faptul că Mateiu Caragiale apare, în perspectiva autorilor, ca un autor de raftul III–IV: „...ca simplu cititor de istorii literare românești (iar nu ca matein declarat) mă simt cel puțin contrariat de plasarea lui Mateiu Caragiale în categoria «prozatorilor de rangul III și IV» [...]. Ca și Urmuz (prezent însă în categoria a doua), Mateiu Caragiale este prezent „în orice istorie a literaturii române”, fiindu-i dedicate, în plus, mult mai multe monografii. Ma întreb, apoi, (retoric, evident!) dacă, prin comparație, Bacovia și Blaga chiar au fost «consacrați de istoria literară» (coordonatorii dixit!) în categoria prozatorilor «de categoria întâi». E de prisos să adaug că, pentru cei mai mulți critici și istorici literari importanți ai ultimelor decenii (fapt confirmat inclusiv de ancheta «Observatorului cultural»), locul lui Mateiu Caragiale e în plutonul frunțaș”.

• [„22”, nr. 35] Sorin Antohi tipărește partea a doua a eseului *Saul Bellow*, Ravelstein: *ficțiune, memorie, istorie*. ■ Ștefan Aug. Doinaș este prezent cu articolul *Protocronismul recurent*, în care critică reapariția contemporană a ideilor legate de vechiul concept, reflectată în organizarea la București a unui *Congres de tracologie*.

29 august

• [„România literară”, nr. 34] În editorialul *Când ne despart ideile*, Nicolae Manolescu abordează subiectul spinos al extremei polarizări a lumii intelectuale românești de după 1989: „Oameni care păruseră a gândi la fel, pe vremea comunismului, sau care nu văzuseră neapărat în nepotrivirea ideilor lor, o sursă personală de conflict, se pomeneau acum în tabere diferite și se considerau moralmente obligați să se respingă cu orgoliu și cu mânie”. Lucrul se datorează, explică Manolescu, faptului că, după tulburările sociale ale Revoluției, culminând cu violențele minerilor din iunie 1990, conflictul și neînțelegerile dintre oamenii de cultură au fost „transferate din lumea ideilor în aceea a acțiunii concrete”: „Între

intelectualii care au colaborat fățiș și profitabil cu trecutul regim și cei care au rezistat ispitelor a existat mereu o tensiune. Mai ales când oamenii puterii se foloseau de poziția lor ca să-i excludă pe ceilalți. În fond, campaniile din revista «Săptămâna» n-ar fi deranjat pe nimeni, dacă intenția lor nu totdeauna mărturisită, dar totdeauna evidentă, n-ar fi fost aceea de lichidare publică a adversarilor. Nu gândești (sau nu te exprimi) ca mine? Dispari. Aici este un punct nodal al problemei. După 1989 tocmai acest transfer al conflictului din domeniul ideilor în acela al acțiunii concrete a fost de vină pentru polarizarea intelectualilor. Sindromul mineresc a plutit mereu în aerul primei jumătăți a deceniului zece”. Situația este asemănătoare, continuă criticul, cu ceea ce s-a întâmplat în preajma celui de-al Doilea Război Mondial, când crimele legionarilor au distrus prietenii și amiciții de o viață, precum aceea dintre Mihail Sebastian și Mircea Eliade: „Crimele legionare produsese în interbelic un efect asemănător. Rinocerizarea descrisă de Ionesco, proces treptat de asumare lașă a convingerilor celor mulți, are la capătul de sus violența și crima. Nici cea mai tare țesătură amicală nu le face față. Ideologiile îi despart pe oameni doar teoretic. Violența îi aruncă în tabere diferite”. ■ La *Lecturi la zi*, Dorin-Liviu Bătoi prezintă cinci volume: *Minunea Sfântului Baudolino* de Umberto Eco (traducere de Sorin Mărculescu, Ed. Humanitas, București, 2000) cuprinde – scrie Bătoi – pastişe ironice ale unor situații de viață comune, „un soi de vehicule (de lux!) între Academie și cafenea”. Cartea lui Pascal Bruckner *Euforia perpetuă. Eseu despre datoria de a fi fericit* (traducere de Cristina și Costin Popescu, Ed. Trei, București, 2000) este interesantă – continuă recenzentul – prin paradoxurile formulate pe marginea unei teme eterne. Volumul lui Pascal Quignard *Sexul și spaima* (traducere de Nicolae Iliescu, Ed. Univers, București, 2000) este apreciată pentru „cunoașterea phihiologiilor abisului”. Lucrările lui Michel Onfray *Pânțele filozofilor. Critica rațiunii dietetice* (traducere de Lidia Simion, Ed. Nemira, București, 2000) și *Rațiunea gurmândă. Filozofia gustului* (traducere de Claudia Dumitriu și Lidia Simion, Ed. Nemira, București, 2001) sunt remarcabile, apreciază Bătoi, pentru paralelisme dintre gândirea filosofică și imaginația gastronomică. ■ La *Cronica literară*, C. Rogozanu recenzează volumul lui Ion Bogdan Lefter *Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Reprezentând „una dintre cele mai imprevizibile «mișcări» critice din ultimii ani”, demersul lui Ion Bogdan Lefter, scrie C. Rogozanu, are drept premisă ideea că, datorită consecințelor culturale nefaste ale instalării regimului comunist în România, perioada literară modernistă a fost „clasicizată” în mod forțat: „Tocmai împotriva clasicizării pripite a perioadei moderniste luptă criticul optzecist. Opera cui este această clasicizare? Nu numai a marilor critici interbelici (Lovinescu, Streinu, Vianu, Pompiliu Constantinescu sau G. Călinescu), ci și a generației următoare, generație (despre '60 este vorba) apărută cu întârziere, din cauza accidentului proletcultist. Bătălia canonică purtată de această generație a avut drept erou principal literatura interbelică – abia atunci își căpăta o aură

clasică acea perioadă. Mulți spun că adevărata miză a acestei generații a fost promovarea unei noi literaturi, când, în fond, noua literatură nu era decât un efect al muncii de legitimare, de găsim rădăcinilor interbelice. Procesul a fost însoțit de distorsiuni ale conceptului de modernitate, distorsiuni care le-au însoțit pe cele ale «începutului de drum», aparținând criticii interbelice». În această perspectivă, autorul inventariază, continuă Rogozanu, principalele confuzii care însoțesc actualmente termenul „modernism”: „S-a observat deja că acest concept nu ocupă o poziție centrală în opera lui Lovinescu – ambiguitățile sunt nenumărate, ele apărând chiar în interiorul aceleiași scrieri. Alte surse ale confuziei sunt opoziția modernism/ tradiționalism (preponderent tematică, după cum spune criticul), înțelegerea diferită a prozei și a poeziei (Lovinescu susținea sincronizarea poeziei și... recuperarea laturii obiective a romanului), neacceptarea istoricității modernismului, văzut ca un act aflat încă în desfășurare (exemplul dat este volumul *Modern, modernism, modernitate* al lui Adrian Marino)”. Iar exemplul cel mai potrivit pentru redefinirea modernismului prin prisma unei gândiri critice „adequate” – după cum argumentează I.B. Lefter citat de C. Rogozanu – este cazul Bacovia: „Dacă opera lui Arghezi este privită ca un loc al tuturor contradicțiilor, cu Bacovia lucrurile se întâmplă exact invers. Textele sale au fost interpretate simplist și simplificator. Principala sursă a erorii este, după I.B. Lefter, faptul că simbolismul era privit ca un curent de aceeași anvergură, cu același grad de generalitate precum romantismul sau clasicismul. Din această cauză apare, la Lovinescu, în capitolul *Alți poeți simboliști*. Or, Bacovia este departe de «structura liricii moderne» și este mult mai aproape de limbajul poetic postmodern”. Astfel, încheie Rogozanu, Ion Bogdan Lefter propune „o reconstrucție critică a conceptului de modernism din perspectiva noastră postmodernă, o rearticulare a datelor lui definitorii în urma clarificării și eliminării oscilațiilor, ambiguităților, confuziilor care l-au distorsionat nu numai în anii interbelici, dar și în cea mai mare parte a timpului scurs de la al doilea război mondial încoace”. ■ La *Polemici*, Gheorghe Grigurcu îi răspunde lui Daniel Cristea-Enache pe tema unui articol publicat de ultimul în revista „Adevărul literar și artistic”, articol ce are drept subiect poziția intransigentă adoptată de Virgil Ierunca la adresa „compromisurilor” făcute de scriitorii din România în timpul regimului comunist: „Deși criticul de la «Adevărul literar și artistic» ține a ne încredința că are, la rândul-i, «suficiente și grele argumente personale să urască comunismul și ceaușismul», nu șovăie a-l mostra pe criticul parizian pentru «inflexibilități», pentru «vehemențe», pentru «argumente din sfera eticului». Ca și cum împotriva comunismului s-ar putea lupta cu surâsuri și amabilități, ferindu-ne ca de foc de «argumentele din sfera eticului» (să recunoaștem că suficient de dezagreabile pentru sumedenie de personaje). În locul unei clarificări, un nou jet de acuzații, țâșnind din textul replicii, șiroiește pe chipul octogenarului critic: «a început și a continuat apoi să nu mai facă distincție între călăi și victime, vorbind în termeni inacceptabili despre mari scriitori care, rămași dincoace de Cortina de Fier, au fost obligați la

compromisuri». Însă aici nu ne întâlnim cu altceva decât cu teza mult vehiculată de penele restauraționiste, conform căreia toți am fost victime, toți am suferit în mod identic, drept care nu mai există vinovați. Victimele devin un soi de garanți de lux ai călăilor. Vinovăția indistinctă nu înseamnă oare un cinic transfer în istorie a culpelor individuale, o încercare frauduloasă de-a le topi într-o generalitate amorală? Până una alta, Virgil Ierunca este cel probozit pentru că a spus adevărul despre scriitorii «obligăți» la compromisuri!”. ■ În cadrul rubricii *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu trece în revistă câteva dintre ideile fundamentale ale criticii lui Adrian Marino pornind de la volumul de însemnări de călătorie al acestuia *Prezențe românești și realități europene* (1978). Jurnalul lui Marino, scrie Alex. Ștefănescu, este nu atât un document referitor la locurile vizitate, cât mai ales unul despre viziunea critică a autorului însuși. În acest sens, spune Alex. Ștefănescu, lupta istoricului ideilor se concentrează pe impunerea metodei hermeneutice, considerată „științifică” și „obiectivă” în dauna criticii „impresioniste”: „Adrian Marino deplânge, ca și altădată, superficialitatea care, după părerea lui, stăpânește domeniul [criticii literare] și incriminează, înainte de toate, preocuparea exegeților de a explica ce anume le spune lor opera literară fără a mai lua în considerațiile intențiile autorului. Adeptul hermeneuticii confundă obiectivul unui critic literar cu acela al unui antropolog. Primul urmărește să măsoare efectul pe care expresivitatea unui text îl are asupra sensibilității estetice a cititorilor și, în acest scop, se studiază pe sine în timp ce citește, măsurând emoția trăită, explicând-o etc. Al doilea urmărește cu totul altceva: să afle ce anume spun scrierile examinate despre ființa umană, astfel încât este firesc să se intereseze și de intențiile autorului, eventual pentru a estima ruptura dintre proiect și realizare. Critica literară și-ar schimba în mod amatoristic obiectul dacă ar căuta sensul „originar” al unei opere. Cu aceeași aversiune nejustificată tratează Adrian Marino impresionismul unei mari părți a criticii literare, considerându-l naiv și demodat într-o epocă a evaluărilor științifice, verificabile”. ■ La rubrica *Je est un autre*, sub titlul *Satiră. Eului meu*, Ioana Pârvulescu se ocupă de jurnalele lui Livius Ciocârlie. „Greu de pus sub aceeași etichetă”, apreciază Ioana Pârvulescu, cărțile confesive ale autorului pot fi totuși abordate unitar prin prisma unor personaje generice complementare: „Sancho Panza și Cavalerul Tristei Figuri, așadar pedestrul (terestru) și ecvestrul (celestu), servitorul și stăpânul, măsura și lipsa de măsură, realul și idealul etc.”. În același timp, patosul care le traversează pe toate, remarcă Ioana Pârvulescu, este sinceritatea invitației la dialog: „Din jurnal s-ar putea culege o întreagă listă de provocări la dialog: părerile lui Livius Ciocârlie în legătură cu o serie de subiecte la zi, nu de puține ori tabu, sunt spuse curat, adesea în pagini întregi, bine argumentate și atent articulate: subiectul Eminescu (mitul și poetul, două chestiuni separate), rezultatul alegerilor, americanii, francezii, românii, antisemitismul, clișeele lumii noi, păcatele lumii vechi, tineretul, intelectualii, bănățenii față de bucureșteni etc. în unele cazuri, ca orice intelectual autentic, Livius Ciocârlie revine asupra unora din păreri, nuanțează, recunoaște

că a greșit. Ceea ce e însă important de reținut din asemenea pagini eseistice este că presiunile lumii contemporane (părerea majorității sau dimpotrivă, opinia unei elite de prieteni, «aerul timpului», Occidentul, corectitudinea politică, teama de a nu fi altfel sau dimpotrivă, ispita de a fi altfel întotdeauna) nu au efect asupra raționamentelor din jurnal. Cu alte cuvinte, Livius Ciocârlie nu pare a fi candidat la vreo formă de rinocerizare, fanaticii nu sunt genul lui”. ■ Mihai Vakulovski tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Deodată*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea prezintă volumul lui N. Carandino *Rezistența – prima condiție a victoriei. Articole politice apărute în „Dreptatea” 1944–1947* (Ed. Fundației Pro, București, 2000). Editată de Valeriu Râpeanu, cartea este edificatoare – spune Z. Ornea – pentru istoria României într-o perioadă critică: „Viața politică era febrilă, agitată și controversată, iar «Dreptatea» lui N. Carandino, mereu la post, prevenea lumea democratică de pericolele care o primejduesc”. ■ La *Restituiri*, Florica Dumitrescu se ocupă de volumul de corespondență *Alexandru Rosetti & Alf Lombard. Corespondență (I, 1934–1964)* (Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2000): „...întâiul volum cuprinde 276 de scrisori – scrise în limba franceză – schimbate între cei doi iluștri protagoniști în primii 30 de ani după ce s-au cunoscut, între 1934–1964 când relația dintre ei se transformase de mult într-o prietenie pe viață”. ■ La *Comentarii*, Henri Zalis pune în lumină trăsăturile romantice ale operei lui F. Aderca: „Scriitor de ficțiune, F. Aderca este într-o direcție a literaturii sale – cea consacrată variațiilor erotice – un frenetic al plăcerilor trupești. Dar pentru a nu fi confundat cu un frenetic plin de rafinamente, la care gestul mărunț al eroilor prinși în angrenajul senzațiilor osândite devine izvor pentru energii spirituale, prozatorul știe ca nimeni altul să arunce peste genunea instinctului puntea unei înțelepciuni care împacă zbuciumul cu tihna, indulgența cu ironia spumoasă. ■ Rodica Zafiu îi aduce un omagiu postum lingvistului Emanuel Vasiliu. ■ La rubrica *Prepeleac*, Constantin Țoiu evocă Praga din vremurile întunecate de după înăbușirea revoluției democratice din 1968.

31 august

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 30, 31, 32, 33] Radu Cârnecki publică poemul *Ziditorul de himere*. ■ Maria Luiza Cristescu este prezentă cu proză scurtă. ■ Marian Victor Buciu prezintă volumul *Războiul literaturii încă nu s-a încheiat*, în care Dumitru Țepeneag și-a adunat interviurile apărute în primul deceniu postcomunist în presa din țară (Ed. Allfa, București, 2000). În deschiderea recenziei, Buciu numește obstacolele care s-au situat în calea cunoașterii, în ultimele decenii ale regimului comunist, a literaturii lui Țepeneag: „Douăzeci de ani a fost excomunicat din literatura română. Necunoașterea, nu tocmai motivată, dar parțial explicabilă, neînțelegerea, blocarea în imitația nediferențiată, ca să nu mai vobesc de vanitatea claustrofilă, au fost obstacolele autohtone așezate în calea cunoașterii literaturii lui D. Țepeneag”. Cât privește subiectele abordate

de Țepeneag în interviurile sale, scrie Marian Victor Buciu, unul dintre cele mai importante privește rolului scriitorului în societatea modernă, care nu mai este unul de prim-plan: „Țepeneag admite că rolul scriitorului în lume nu este nicăieri în lume central. Scriitorul nu poate face parte dintr-un sindicat puternic, deși, ar fi poate bine de adăugat, unele alianțe profitabile ar trebui să-i dea de gândit. E drept că nici în democrație scriitorul «nu poate șantaja societatea». Dar scriitorii au responsabilitatea limbii și, solidari, ar putea obține încrederea socială în ei, tocmai ca putere deplină, legislativă, executivă și juridică – reală, nu doar simbolică – asupra limbii, considerată tezaur al poporului, națiunii, statului, societății înseși”. ■ În traducerea lui Aurel Covaci, sunt tipărite poeziile lui Evgheni Evtușenko *Cenușăreasa, Nu știu oameni comuni pe Pământ...*, *Descântec*. ■ Eugen Evu, Boris Marian și Ana Maria Sireteanu sunt prezenți cu poezii. ■ Aura Christi publică un fragment din poemul epic *Vulturi de noapte*. ■ În traducerea lui Ivan Nepohoda, sunt tipărite poemele *Dedic confrăților de temniță* și *În cazemată, 1847* ale poetului ucrainean Taras Șevcenko. ■ Florin Costea, Marcel Marcian, Renato Zamfir, Mihail Grănescu și Corneliu Omescu publică proză. ■ Ștefania Coșovei încredințează tiparului câteva poeme sub titlul generic *Balade mexicane*. ■ În traducerea lui Răzvan Voncu, apar poezii ale scriitorului sârb Predrag Bogdanovici Ci. ■ În tălmăcirea lui Miron Kiropol, sunt tipărite poeziile lui Pierre de Ronsard *Câtec, Absența, nici uitarea, Trezește-te, Ascunde-ți cornul...*, *Visam, Stanțe, Cum pe ram...*, *Timpul trecând*. ■ Ed. Pastnague (Dumitru Țepeneag), transpune în românește fragmente din lucrarea lui Alexandre Kojève *Comentarii la Fenomenologia lui Hegel*.

[AUGUST]

● [„Apostrof”, nr. 7–8] La *Cronica literară*, Irina Petraș se oprește asupra volumelor: *Lumea criticului* de Gabriel Dimisianu (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000), *Zborul găștei sălbatice* de Horia Bădescu (1989, tradus în 2000 la editura franceză Gallimard), *Trăgătorul la ȋintă* de Anamaria Pop (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999) și *Zodia Țărului* de Ștefan Goanță (1998). Adevărat eveniment editorial – observă Irina Petraș – cartea lui Gabriel Dimisianu nu este o simplă culegere de cronici și articole, ci o panoramă a literaturii române contemporane, ale cărei secțiuni – „reacții și luări de poziție față de aspecte ale mișcării literare postdecembriste, comentarii aplicate la cărți și autori și, în fine, evocări, portrete, mărturisiri – compun statura unui narator avizat și atent, probează eforturile de a se menține în contact viu și adecvat cu reliefurile tot mai surprinzător al teritoriului scriptural, dar și de a nu-și trăda coordonatele subiective, absolut necesare unui demers nuanțat obiectiv”. Remarcabilă este, de asemenea, adăugă recenzenta, luciditatea cu care criticul apără valorile literare autentice din timpul comunismului: „Gabriel Dimisianu descrie exact și lucid cum s-au constituit valorile în deceniile comuniste, i se pare inexplicabil că I.P. Culianu a putut fi scos din fire până la a nega total capacitatea creatoare românească”.

Zborul găștei sălbatice, romanul lui Horia Bădescu, impresiona la apariție – amintește Irina Petraș – prin subtilitatea tehnicilor utilizate, „prin știința remarcabilă de a apela la subterfugiile prozei românești de dinainte de 1989, la instrumentarul obligatoriu al vremii – disimulare, subtext, parabolă”. În ceea ce privește poemele Anamariei Pop, continuă recenzenta, acestea au calitatea de „a se ține pe propriile picioare”. În fine, *Zodia Țărului* îl arată pe Ștefan Goanță „prozator în toată puterea cuvântului”. ■ La *Cronica ideilor*, Cătălin Ghiță se oprește asupra volumului lui Ion Buzera *Reinventarea lecturii* (Ed. Aius, Craiova, 2000), în care autorul – spune Cătălin Ghiță – „prezintă o soluție viabilă la criza lecturii cu care se confruntă lumea literară contemporană, constrânsă, pentru a supraviețui, să se reformeze”, iar Monica Gheț asupra cărții lui Ștefan Borbely *Experiența externă* (Ed. Institutul European, Iași, 2001): „fiu spiritual” al lui Adrian Marino – scrie Monica Gheț – Ștefan Borbely aderă la ideea teoreticianului literar conform căreia tinerii intelectuali români plecați după 1989 la studii în Occident sunt niște „neopașoptiști” conștienți de nobila lor misiune. ■ Sub titlul *Lecția de poezie*, Claudiu Groza prezintă volumul Aurei Christi *Labirintul exilului* (Ed. Crater, București, 2000): „Niște eseuri empatice, aș zice, căci autoarea nu face exegeză în sensul consacrat al termenului, ci dă impresia, mai degrabă, că ne descrie câțiva prieteni ai săi. N-am mai întâlnit o asemenea asumare intimă a literaturii decât la Florin Mugur, cu diferența că acesta [...] vorbea chiar despre oameni de lângă el, pe când «prieteni» Aurei Christi se numesc Anna Ahmatova și Marina Țvetaeva, Pușkin și Pasternak, Esenin și Maiakovski”. ■ Irina Nechit și Elena Ștefoi tipăresc poezie. ■ Sub titlul *Proletcultismul n-a existat*, Sanda Cordoș publică un studiu exemplar despre faptul că termenul este asociat în mod greșit cu literatura română din anii 1950: „Proletcultismul n-a existat, întâi de toate, dintr-o elementară rațiune istorică: în momentul în care literatura română a devenit o suburbie a marii literaturi sovietice, proletcultismul suferise o condamnare capitală și nu se afla nicidecum în pachetele ideologice exportate de URSS în țările de curând satelizate. Organizație culturală apărută în 1917, condusă de A.A. Bogdanov, un mai vechi adversar al lui Lenin [...], Proletcultul a manifestat periculoase tendințe de independență în raport cu partidul comunist bolșevic”. Repudiat și la noi de ideologi oficiali precum Nicolae Moraru și Leonte Răutu, proletcultismul – explică Sanda Cordoș – este un cuvânt cu totul imprecis: „Termen foarte imprecis și tocmai de aceea foarte încăpător [...], proletcultismul a echivalat, în anii '50, indiferent de conținutul care i-a fost atribuit, cu o «denaturare a liniei partidului» (în termenii lui Mihai Beniuc), ca o formă de *deviaționism*. [...] La Marin Preda, unul dintre scriitorii care nu s-au sfiit să se întoarcă spre anii '50, având convingerea că ei trebuie salvați pentru memoria colectivă, termenul nu desemnează nicidecum întreaga perioadă dramatică a *obsedantului deceniu* (sintagma favorită a lui Marin Preda și, de fapt, impusă de acesta), ci – dimpotrivă – fiind doar una din greșelile ideologice, dar și artistice: «Proletcultismul se manifesta în special prin idilism», explica scriitorul la o întâlnire cu cititorii

în 1978”. ■ La rubrica intitulată *Conversații cu...*, Marta Petreu îl are ca invitat pe Norman Manea. Scriitorul mărturisește că este fascinat de Emil Cioran în calitatea acestuia de „apatrid”: „Aș spune doar că l-am învidiat pe Cioran. Mi s-a părut puternic în felul cum s-a definit apatrid. Paradoxal, eu aș fi avut mai multă îndreptățire să fac o asemenea solemnă declarație de neapartenență. Și totuși, tocmai în mine, o anumită traumă a modelat o sensibilitate care *avea* nevoie, poate, mai mult decât în cazul celorlalți, de o înrădăcinare”. Rememorând perioada petrecută în România, Norman Manea subliniază faptul că viața în comunism nu era întodeauna echivalentă cu o existență coșmarescă: „În statul comunist, așa închis și opresiv cum era și mai ales mincinos – asta mi se părea caracteristica centrală – existau multe eschive, exista un spațiu subteran al lecturii, al amorului, al scrisului chiar, al prietenilor. Și din nou, și acolo, nu toate visele au fost coșmare, mai ales că, deși am resimțit foarte acut strâmtorarea întunecată în care trăiam și aspiram mereu la o eliberare și mă consideram într-un exil contorsionat, apăsător și dezgustător, totuși, chiar și acolo, am avut momente de bucurie”. ■ *Arhiva „A”* conține câteva scrisori din corespondența Dumitru Țepeneag – Radu G. Țeposu. În prezentarea materialului, D. Țepeneag evocă figura criticului: „Radu G. Țeposu a fost unul dintre primii optzeciști pe care i-am cunoscut ceva mai bine. A stat la Paris vreo două luni, în primăvara lui 1990. Atunci am făcut împreună un dialog pe care l-a publicat în «Cuvântul», una din publicațiile conduse de el ce-i mâncau talentul și timpul. Când i-a apărut cartea despre generația ’80, regretul meu a fost și mai acut, căci mi-am dat seama cât de autentic îi era talentul pe care nu și-l mai exercita aproape deloc. Oricum cartea asta va rămâne una din cele mai bune cărți despre faimoasa generație. La fel și cărticica despre Blecher care e o mică bijuterie”. ■ La rubrica *Balkanologie*, Mircea Muthu scrie despre sursa de inspirație a nuvelei lui Ismail Kadare *Kostandin și Doruntina*, anume balada „prezentă în folclorul tuturor popoarelor sud-est europene”, *Călătoria fratelui mort*. ■ Irina Petraș informează că Premiul „I. Negoițescu” al Fundației Culturale Apostrof pe anul 2000 i-a fost acordat criticului Ion Simuț. ■ Rubrica *Dosar* este dedicată relației dintre Emil Cioran și B. Fundoianu. Precedată de două scrisori adresate de Cioran soției lui Fundoianu, secțiunea cuprinde articole semnate de Leon Volovici (*Epilogul unei prietenii*), Michael Finkenthal (*O întâlnire în Parisul ocupat*) și Ionel Necula (*Cioran și asteniile nenorocului românesc*). Leon Volovici relatează despre contribuția lui Cioran la eforturile de eliberare a lui B. Fundoianu: „Cioran cunoștea toate detaliile arestării lui Fundoianu, la 7 martie 1944. Împreună cu alți doi prieteni ai poetului, Stephane Lupasco și Jean Paulhan, Cioran făcuse demersuri asidue la autoritățile franceze. Cei trei au reușit chiar să obțină eliberarea lui, dar nu și a surorii sale, Lina Pascal, arestată odată cu el. Fundoianu a preferat însă să împărtășească soarta surorii sale și amândoi vor fi deportați, la 30 mai, la Auschwitz, în penultimul convoi dinaintea eliberării lagărului. De la Drancy, lagărul francez de tranzit, chiar în ajunul deportării, Fundoianu a reușit să mai trimită soției sale, Geneviève, o tulburătoare

scrisoare de rămas bun, însoțită de o pagină cu indicații privind manuscrisele sale”. □ Michael Finkenthal trece în revistă ideile pe care le împărtășeau, în conversațiile lor de la Paris, Emil Cioran și B. Fundoianu: „Un ascet plin de viață. Așa și-l reamintea Cioran în 1978. Un ascet care discuta cu pasiune nu atât ceea ce spuneau autorii considerați, ci mai curând ceea ce ar fi putut ei să spună. [...] Discutau mult [...] și nu erau întodeauna de acord [...]. Având în vedere personalitățile celor doi, nu e deloc de mirare. Dacă se găseau în dezacord asupra unor puncte specifice în ceea ce-i privea pe Shakespeare, Novalis sau Nietzsche, e mai puțin interesant. Mult mai semnificative îmi par punctele comune găsite de cei doi: marea ca simbol și ca mediu «existentțial», rolul «plictisului dezabuzat», *l'ennui*, nu numai în structura psihologică a individului, dar dincolo de individ, în efectele lui socio-politice”. ■ Sub titlul *Mihai Șora – un existențialist român* Corin Braga îi face un portret spiritual scriitorului-filosof: „Încadrabil, ca vârstă, în generația lui Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu, Petre Țuțea, Mihai Șora a urmat un traseu filosofic divergent față de aceștia. În timp ce discipolii lui Nae Ionescu se lăsau fascinați de un (neo)iraționalism cu mesaj mesianic, Mihai Șora s-a format la școala raționalismului francez. Pe linia lui Descartes, Husserl, Heidegger, Sartre, el dezvoltă o viziune existențialistă, folosind o metodă fenomenologică”.

● **[„Convorbiri literare”, nr. 8]** Sub titlul *Între filosofie și teologie*, Cassian Maria Spiridon scrie despre antropologia creștină a lui Petre Țuțea: „Prin întreaga sa lucrare [*Tratatul de antropologie creștină, n.n.*], Petre Țuțea vrea să ne atenționeze că trăind *hic et nuc*, în immanent, cu greu reușim să ne desprindem, să tindem spre transcendent, în lumea imuabilă a dogmei; calea omului etern fiind calea creștină”. ■ La rubrica *Interviu*, Cassian Maria Spiridon îl are invitat pe Cezar Ivănescu. Vorbind despre poezia sa, scriitorul afirmă că aceasta urmează „calea regală” reprezentată de Alecsandri, Eminescu, Labiș: „Cred că până la un punct și eu și răposatul Dan Laurențiu și Mihai Ursachi, cam până în jurul anilor 1970, am reprezentat ceea ce s-ar putea numi o echipă de prieteni care au încercat să reprezinte un element de continuitate. Așa cum se știe, tradiția autentică a literaturii române, a marii poezii românești, moldave, era obnubilată de dogmele care se purtau în epocă, de încercările de contestare a literaturii române și, împreună cu Dan Laurențiu și Mihai Ursachi, firește, extinzând lista la încă alții: Adi Cusin, Petru Aruștei, Cristian Simionescu, am încercat să continuăm calea regală a poeziei și a lirismului moldav dintotdeauna, cale regală reprezentată de Alecsandri, Eminescu, Labiș”. Comparat de Cassian Maria Spiridon cu Nichita Stănescu, Cezar Ivănescu răspunde: „Consider că această prietenie-rivalitate care a existat între mine și Nichita a făcut bine poeziei românești și toate rivalitățile astea au făcut și fac bine într-o literatură pentru că a lărgit registrul poeziei românești; am demonstrat că, pe lângă poezia – eu nu contest deloc valoarea poeziei lui Nichita Stănescu – dar, pe lângă poezia obedientă [...], se putea scrie și o poezie complet neobedientă, complet

insubordonată și acest lucru a însemnat foarte mult pentru mulți din cei care au venit după noi”. Unul dintre marile sale proiecte actuale, dezvăluie în final poetul, este să-și publice volumele în integralitatea lor, întrucât toate au fost mai mult sau mai puțin cenzurate în perioada dictaturii: „Dorința mea mare ar fi să reiau tipărirea integrală a cărților pe care le-am publicat până acum. Pentru că nici una din cărțile mele nu a apărut în întregime așa cum a fost ea constituită în manuscris, chiar de la cartea mea de debut, până la *La Baad*, pe care am publicat-o în 1979. Ele au apărut obturate, cu nenumărate pagini lipsă, cu poeme pe care le-am retipărit eu integral, dar nu așa cum le-am conceput inițial”. ■ Irina Mavrodin descrie, în articolul *Conceptul de antologie*, o „antologie ideală”: „Antologia «ideală» (adică aceea care ar corespunde cel mai bine statutului care o definește) ar fi tocmai aceea care, prin *noua coerență* pe care ar realiza-o, ar șterge urmele «selecției» prin care a luat naștere. ■ Gheorghe Grigurcu polemizează cu Z. Ornea: „Condamnați, în principiu ca și în amănuntul infinitesimal reconstituit, dreapta românească (reprezentată, totuși, de mari figuri precum Nae Ionescu, Mircea Eliade, Cioran, Mircea Vulcănescu, C. Noica), dar treceți cu vederea totalitarismul stângii (care n-a avut parte, cu excepția câtorva scriitori interbelici racolați, ce au decăzut, după 1944, și din demnitatea estetică). Or, ni se pare că a condamna fascismul și nazismul, menajând comunismul, e o atitudine de inspirație comunistă”. ■ Nicolae Crețu publică un eseu critic despre proza lui Mircea Eliade *La țigănci*. ■ Bogdan Ghiu pledează, în contextul globalizării, *Pentru o nouă literatură minoră*: „Societățile noastre trebuie, poate, să se integreze politic în Europa unită și să participe la lumea globalizată a viitorului imediat. Dar scriitorilor din acest spațiu, mai exact literaturii lor îi revine o altă misiune, mai simplă și mai complicată în același timp: aceea de a asigura, în permanență, noi spații capabile să scape noilor teritorializări și masificări politico-tehnologice”. ■ Gellu Dorian așază *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: *Cartea aromelor* de Alexandru Dohi (Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2000) și *Mai presus* de Marius Daniel (Ed. Oscar, Craiova, 2000). ■ În prezentarea lui Adrian Alui Gheorghe, sunt publicate pagini de jurnal inedite de Aurel Dumitrașcu. ■ Liviu Ioan Stoiciu este prezent cu pagini de „contrajurnal”. ■ Arthur Porumboiu, Aurel Beldeanu și Noe Ionescu tipăresc poezii, iar Marian Drumur și Valentin Iacob, proză. ■ Mariu Chelaru scrie despre volumul Carolinei Ilica *Violet* (Ed. Axa, Botoșani, 2001). ■ Daniel Corbu îi face, sub titlul *Un tragic nemântuit*, un portret critic lui Radu Florescu: „Radu Florescu ni se înfățișează ca un tragic nemântuit, cu o imagerie inspirată cultural, purtând cu sine povara memoriei, precum bunul Sisif stânca”. ■ Florin Faifer scrie despre poetul de început de secol XX Alexandru G. Florescu. ■ Grigore Scarlat se oprește asupra poeziei Martei Petreu: „Poezia Martei Petreu nu este numai [...] «violentă, agresivă, torturată de luciditate», ci este și una de o sinceritate dezarmantă pentru cititor. Cred că această sinceritate, plonjând chiar într-un naturalism de epocă, asigură, pe lângă, evident, cultura poetică, edificiul

acestei creații”. ■ La rubrica *Județ al poezilor*, Mircea Petean se ocupă de lirica lui Vasile Chira. ■ Sub titlul *Gala Galaction și traiectoria eului (IV)*, Ioan Holban își continuă analiza jurnalului lui Gala Galaction. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de *Jurnal infidel*. ■ La *Critica prozei*, Daniel Ștefan Pocovnicu recenzează volumele de proză și publicistică ale Anei Blandiana *Cele patru anotimpuri* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), *Ghicitul în mulțimi* (Ed. Du Style și Atlas, București, 2000) și *Cine sunt eu?* (Ed. Dacia, Cuj-Napoca, 2000). Despre publicistică: „Matrice a lumii noastre, poezia înseamnă totul pentru Ana Blandiana. Naivitatea ca supremă calitate a poetului iese aici la iveală, într-un mod care ne arată că marele său curaj e mai presus de sabie și sânge. Eroismul acesta de poet e vizibil cu mare forță în volumul *Ghicitul în mulțimi*, ce adună textele jurnalistice din perioada 1990–2000. El rezultă din dezacordul flagrant al căutătoarei de metaforă cu o lume în cădere uniform accelerată spre adâncimile cele mai negre ale disforicului”. Despre proza fantastică din *Cele patru anotimpuri*: „... pentru Ana Blandiana fantasticul înseamnă forța dezlănțuită a imaginarului destinat să ia locul memoriei interzise”. ■ La *Critica poeziei*, Mircea A. Diaconu analizează poezia lui Gabriel Stănescu: „«Profesionist al suferinței», Gabriel Stănescu refuză să fie și un «profesionist al scrisului» sau «al poeziei», mizând exclusiv pe încercarea, mereu reluată și eșuată deseori, de a rezista în fața ispitelor identificate cu prezentul însuși”. ■ La *Critica criticii*, Dan Mănuacă scrie despre volumul al IX-lea de *Opere* de M. Eminescu (Ed. Minerva, București, 2001), editat de Aurelia Rusu: „...ediția critică realizată de Aurelia Rusu se distinge printr-o întinsă cunoaștere a epocii și modului în care Eminescu i-a răspuns. Capitolele de *Note și variante* sunt elocvente din acest punct de vedere”. ■ Sub titlul *Poezia începutului de mileniu*, Adrian Alui Gheorghe semnalează apariția volumelor: *Icoană pe ape* de George V. Precup (Ed. Cartea Românească, București, 2000); *Marele albastru* de Indira Spătaru (Ed. Timpul, Iași, 2001); *Închisoarea timpului. Drumurile cerului* de Alexandru-Cristian Miloș (Ed. Mesagerul, 2000). ■ Paul Aioanei tipărește poezii. ■ Comentând editarea *Textelor legionare ale lui Mircea Eliade* de către Mircea Handoca (sub titlul *Textele „legionare” și despre „românism”*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001), Ion Bălu afirmă: „...în ciuda străduinței editorului, în *Cuvânt înainte*, de a-l disculpa pe Mircea Eliade și de a respinge acuzațiile aduse, sunt de părere că adevărul trebuie rostit fără menajamente: Mircea Eliade nu a fost membru al Mișcării Legionare, dar a manifestat simpatie pentru ideologia legionară și a fost atras de retorica ei”. ■ Maria-Ana Tupan tipărește eseul *Timp, istorie, narativitate*. ■ Anton Adămuț scrie despre *Camil Petrescu și Descartes*. ■ Ionel Necula este prezent cu articolul *Zeflemeaua cioraniană sau neantul valah în dezabie*. ■ Vasile Spiridon despre Florin Mugur: „Bipolaritatea atitudinii față de univers și, implicit, față de poezie instituie prezența unui efort centrat pe echilibrul între o mitologie a fricii și una a feericului”. ■ Sub titlul *Eseu de exorcizare a Leviathanului (X)*, Ion Hadârcă relatează, în continuare, despre experiențele

Gulagului. ■ Andi Bălu scrie despre *Lirica lui Dragoș Protopopescu*. ■ Miron Kiropol traduce *Sonetele XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX și XX* ale lui William Shakespeare.

● [„Cuvântul”, nr. 8] La rubrica *Teme*, sub titlul *De la cine învățăm literatura*, Nicolae Manolescu combate, cu argumente pertinente, opinia radicală a lui Alexandru George conform căreia cei care nu au studii de specialitate în domeniu – precum Ion Vitner, Mihai Gafița, Ov. S. Crohmălniceanu sau George Ivașcu – nu ar avea competența de „a-i învăța pe alții literatură”: „I-am citit și cunoscut personal pe toți *neliterații* enumerați cu sarcasm de dl. George. Să încep prin a spune că sunt departe de a înțelege argumentul *profesional* invocat de autorul articolului: printre marii scriitori și critici există destui care n-au studii filologice ori n-au studii universitare de nici un fel. Nu se poate ca dl. George să nu știe asta. Francezul are o vorbă: *il est payé pour le savoir*. Mergând mai departe, felul în care dl. George face o apă și-un pământ din toți aceia despre care vorbim și din toată opera lor conține o simplificare de neîngăduit la un om al nuanțelor cum este d-sa. Mai întâi, dacă în momentul inaugural al realismului socialist la noi, toți cei numiți, mai puțin G. Ivașcu, pe atunci arestat, au jucat un rol negativ, asumându-și sarcina de a privi literatura română contemporană ori clasică prin prisma stupidei ideologii marxist-leniniste, ulterior, ei și-au revizuit poziția și au scris studii și cărți foarte serioase. În al doilea rând, unii au căutat să-și repare păcatele tinerețelor susținând mai târziu cauza literaturii și a scriitorilor adevărați. [...] Ov. S. Crohmălniceanu, bunăoară, are două merite incontestabile, o dată depășită nefericita fază de lider de opinie comunist: a fost cel dintâi care a încercat să repună în circulație opera unor autori interziși după război, prin studii care, deși plăteau uneori tribut prejudecăților vremii, reprezentau un pașaport fără de care I. Barbu, Hortensia Papadat-Bengescu și mulți alții ar mai fi așteptat ani buni în purgatoriu; și, în al doilea rând, a acordat un sprijin eficient lansării prozatorilor optzeciști, bătându-se pentru ei, încurajându-le inovațiile etc.”. ■ La rubrica *Literatură*, Nicoleta Sălcudeanu prezintă volumul lui Nicolae Breban *Stricte amintiri literare* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Rememorând, nostalgic, vremurile când literatura avea o poziție privilegiată în societatea românească – spune Nicoleta Sălcudeanu –, Nicolae Breban are, totuși, mai puține motive de tristețe decât cei care nu au apucat să cunoască, în acea perioadă, gloria literară: „Spre deosebire de optzeciști, care n-au apucat nici o fărâamă de glorie, domnul Breban era cumpărat la pachet, împreună cu cărțile de bucate nevandabile scrise de acad. Mincu, ceea ce nu-i puțin lucru. Am întâlnit români fericiți ce, altminteri, n-ar fi cumpărat un caiet dictando, dar umileau *Bunavestire* așezând-o alături de sticla de whisky umplută cu ceai și pachete de țigări străine – se-nțelege – goale”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Todorel Urian se oprește asupra volumului lui Cristian Tudor Popescu *Un cadavru umplut cu ziare* (Ed. Polirom, Iași, 2001), volum de articole de presă care, apreciază recenzentul, „luminează fără complexe aspecte ale realității care de obicei sunt trecute cu vederea sau sunt eludate cu bună știință

pentru că nu dau bine la impresia generală”. ■ Tot aici, Al. Cistelean recenzează volumul lui Răzvan Țupa *Fetiș* (Ed. Semne, București, 2001). Aparținând mișcării literare „fracturiste”, scrie Cistelean, lirica lui Răzvan Țupa procedează prin „difracție”: „...programată centripet, într-un proiect recuperator cu stricte sarcini existențiale, poezia lui Răzvan Țupa nu poate ține, de fapt, drumul drept. În calea ei răsare mereu eufora devianței. Abia nominalizată prin notație, realitatea intră într-un proces de difracție iar periplul autoscopic devine un angajament în infrareal, o decompoziție fastuoasă a senzației”.

● **[„Familia”, nr. 7–8]** În interviul acordat lui Traian Ștef, Virgil Nemoianu pledează pentru inițierea unor studii vizând fenomenul „tranziției” dinspre spațiul cultural românesc spre cel universal pornind de la experiența românilor din diaspora: „...eu nu văd cum se poate transforma «diaspora» în instituție, mai ales nu cred că ar fi prea bine. Mi-ar place mai degrabă să văd o reală înțelegere, pe scală largă, a transformărilor care s-au petrecut în sufletul și destinul românilor de odinioară răspândiți prin lume, în interiorul lor chiar. Riscând să mă repet, spun următoarele: acum 100–150 de ani, chiar mai aproape de noi, scriitorii (mai ales în Ardeal) se concentrau pe chestiunea tranziției de la sat la oraș. Ei bine, n-am văzut încă lucrări literare care să-și aleagă drept temă metamorfoza atât de fascinantă de la «matcă» spre «lumea mare», tranziția atât de plină de traumatisme și împliniri și nostalgii [...]. În fond, ce s-a întâmplat cu acești originari din România se va întâmpla, fie și nițel mai încet, cu oamenii de pe teritoriul României”. □ În continuare, Traian Ștef scrie despre volumul lui Virgil Nemoianu *Tradiție și libertate* (Ed. Curtea Veche, București, 2001): „Este imposibil să reiau toate ideile și analizele din această carte. Este însă foarte ușor de văzut că morala autorului se întemeiază pe înțelepciune și cumpătate duse până în zona religiosului. Ce este America, ce avem de învățat de la America, începând cu prima ei constituție și până la cultura de astăzi, care sunt dezbaterile elitei americane, care-i sunt scriitorii reprezentativi, cum să ne raportăm la America, la Europa, la Rusia [...]”. ■ La *Sertarele exilului*, Norman Manea publică un fragment eseistic dintr-un „volum în pregătire”. ■ Radu Țuculescu tipărește proză. ■ La *Cronica literară*, Ioan Moldovan scrie despre volumul Mariane Bojan *Arta înfocării* (Casa cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2001). □ În cadrul aceleiași rubrici, Doina Curticăpeanu se oprește asupra monografiei *Gheorghe Crăciun* de Mihaela Ursa (Ed. Aula, Brașov, 2000). □ Tot aici, Rareș Moldovan, Valentin Chifor și Ion Simuț semnalează apariția volumelor: *Anarhic* de Dorin David (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001), *Memorii* de Constantin Beldie (Ed. Albatros, București, 2000), respectiv *Masca de fiere* de Mircea Mihăeș (Ed. Polirom, Iași, 2000). ■ Alexandra Miere debutează cu poezii. ■ Sub titlul *Homo viator. Mircea Zăciu*, Virgil Podoabă publică un eseu substanțial despre memoriile de călătorie ale profesorului clujean: „...călătoria lui Mircea Zăciu în Germania, cu incursiuni în Franța, Țările de Jos, Anglia și Statele Unite, nu va fi în primul rând o călătorie orizontală în aceste spații, ci mai ales o retrocălătorie pe verticala timpului în

trecutul propriu”. ■ La dezbaterea despre canon inițiată de Ion Simuț participă, în numărul curent, Tudorel Urian, cu textul *Postmodernitate și abolirea canonului*: „Problema recreionării canonului literar românesc este seducătoare din punct de vedere intelectual, esențială pentru procesul de învățământ (cu precădere cel liceal), dar fără prea multe reverberații la nivelul societății. [...] De aceea, problema canonului literaturii române actuale a devenit o pură problemă profesională a criticilor literari și a profesorilor din licee și universități. Pentru că în afară de aceștia nimeni nu mai urmărește cu regularitate literatura română contemporană, până acolo încât să-și pună problema ierarhizărilor și a canoanelor. Or, în absența unor cititori consecvenți și pasionați, orice discuție despre impunerea unui nou canon literar este un pariu fără miză și o pierdere de vreme”. ■ Minerva Chira, George L. Nimigeanu și Diana Crisia tipăresc poezii. ■ Sub genericul *Vine proza*, sunt publicate pagini scrise de Orlando Balas, Luiza Carol, Gheorghe Crăciun, Anton-Sebastian Florățiu, Gheorghe Izbășescu, Judith Meszaros, Adrian Oțoiu, Mircea Procăjan și Daniel Vighi.

● [„**Orizont**”, nr. 8] Cornel Ungureanu prezintă volumul de critică al lui Ion Simuț *Arena actualității* (Ed. Polirom, Iași, 2000): „Cred că nici unul dintre criticii afirmați înainte de 1989 nu a scris, după 1989, atât de mult cât Ion Simuț. Recenziile, cronicile literare, articolele de sinteză au demonstrat că, deocamdată, rămâne singurul critic care e «la zi» cu proza – cu povestirile sau romanele momentului, cu jurnalistica sau cu editările clasice. E ghidul de încredere în orientările, cât de anevoioase, în problemele autorității literare”. ■ În interviul acordat lui Cristian Pătrășconiu, Andrei Oișteanu precizează tema cercetării sale din lucrarea *Imaginea evreului în cultura română*: „Tema cercetării mele nu este «evreul», ci « imaginea evreului » în cultura română. Ca atare, personajul principal al cărții nu este atât «evreul», cât «românul». Stereotipurile și clișeele care compul portretul-robot al «evreului imaginar» în mentalitatea și cultura română ne spun foarte multe despre români și mai puține despre evrei”. ■ Alin Gavreliuc și Simona Adam publică un eseu despre *Imaginarul identitar bănățean*. ■ Livius Ciocârlie continuă să tipărească *Fragmente dintr-un Un Burgtheater provincial*. ■ Rubrica *Harfa de iarbă* conține poeme de Voislav Despotov traduse de Ioan Flora. ■ Dana Popescu este prezentă cu eseu *Dichotomiile lui Mateiu Caragiale*.

● [„**Steaua**”, nr. 7–8] În editorialul *Prețul canonului*, Adrian Popescu împărtășește gândurile și sentimentele cu care membrii redacției au intrat în mileniul al treilea: „Cu acest gând, cu dorința de a fi înăuntrul fenomenului literar contemporan, am pornit la drum, vârstnici și tineri, cei care facem revista clujeană, azi în anul 2001, în noul mileniu. O revistă înnoită în care tinerii critici au fost invitați să colaboreze, fără a le i se inventa piedici teoretice sau a li se cenzura opiniile”. ■ Sub titlul *Cioran – chipuri ale profetului*, sunt reproduse opinii despre personalitatea lui Emil Cioran exprimate în cadrul unei mese rotunde prilejuite de expoziția de fotografii E.M. Cioran de Irmeli Jung. Au participat Aurel Codoban, Liviu Malița, Ovidiu Pecican, Marta Petreu, Dorin Petrișor,

Flore Pop, Marian Rus Bojan, Carmen Săndulescu, I. Vartic, Pompiliu Teodor și Nicolae Trifoie. ■ Emilian Galaicu-Păun tipărește poemul *Rezemată cu creștetu-n soare cu tălpile-n lună*. ■ Miniancheta 4 scriitori despre femei și scriitoare îi invită pe Al. Cistelean, Gheorghe Grigurcu, Ion Bogdan Lefter și Aurel Pantea să răspundă la următoarele întrebări: „1. Ce admirați mai mult: femeia în sine sau o carte scrisă de ea? 2. Dacă vi s-ar da spre lectură câteva pagini de poezie sau de proză sub un pseudonim, ați recunoaște dacă ele sunt scrise de către o femeie sau de către un bărbat? Se poate vorbi de o specificitate a literaturii feminine? 3. Cum apreciați violența poeziei unor poete de la noi în ultimul timp? 4. Considerați că există complexe feminine manifeste în literatura scrisă de către femei?” □ Al. Cistelean: „2. N-aș fi sigur, dar, dacă sunt scrise cu autenticitatea cu care trebuie scrisă o poezie, chiar dacă s-ar folosi toate semnele gramaticale de masculinitate, da, cred că aș ghici acel eu, acea *anima* feminină din poezie. 4. Da, în mod ciudat, există. În ultima vreme, cel puțin așa mi se pare mie, poetele vor să fie bărbați”. □ Gheorghe Grigurcu: „2. Nu numai că mi-ar fi greu să recunosc, dar ar fi o operație inutilă. Întrucât diferențierea sexuală a literaturii este din ce în ce mai slabă și, o dată cu depășirea unor tabuuri și a unui statut de inferioritate pe care l-a avut femeia în societate, nu ne mai punem chestiunea acestei specificități a literaturii scrise de către femei”. □ Ion Bogdan Lefter: „2. Depinde. Dacă aș avea anumite elemente care să mă ajute, aș putea să fac detectivistica asta, deși ea, firește, nu e importantă, în sensul că un text nu e, obligatoriu, mai bun sau mai puțin bun, dacă e scris de către un bărbat sau de către o femeie. 3. N-am remarcat violențe cu totul speciale sau m-am obișnuit cu violențele și nu mi se mai pare nimic frapant”. □ Aurel Pantea: „2. Cred că da, aș recunoaște un text scris de către o femeie. Și, când spun asta, mă gândesc la un anume tip de fervoare”. ■ Sub titlul *Ce visează scriitorii*, revista își propune „o microanchetă onirică la care răspund trei autori în mod cert preocupați, chiar obsedați de vis: Simona Popescu (gurmandă onirică dar și minte rațională), Adrian Oțoiu (năstrușnic, jucăuș, sofisticat) și Corin Braga (abisal, răvășitor)”. □ Simona Popescu: „Poate că, spre deosebire de oamenii obișnuți, scriitorul (cel puțin acela la care mă gândesc eu) e unul care are nevoie, pur și simplu să viseze mai mult. El e un adult cu necesități onirice de copil, că tot se zice că un artist e un copil mare...”. □ Adrian Oțoiu: „Aș vrea să scriu despre visele mele nu ca experiențe interpretabile, fiindcă refuz cu obstinație orice lectură abisală a lor. Visele sunt o plonjare în ceva, însă nu în jos, în subconștient, ci într-o experiență paralelă, o sondare a troposferei de unde fumul gros al rațiunii începe să se rarefieze, iar forța gravitațională a logicii slăbește”. ■ Sub titlul „*Athanor*”, *cuptorul alchimic*, Ion Pop scrie despre poezia lui Gellu Naum din volumul *Athanor* (1968), insistând asupra „obsesiei elementarității, a lentei contopiri cu teluricul, cu o lume a adâncului” din lirica acestuia. ■ Gheorghe Grigurcu publică un articol despre *Poezia lui Ion Pop* – o poezie, spune criticul, „intenționat antilivrescă”, în care „biblioteca și catedra apar contrabalansate de tendința unei eliberări, de o respirație sufletească spontană”. ■ Andrei Ionescu

traduce din lirica lui J.L. Borges poemele *Acevedo*, *Alchimistul*, *Clipa* și *Enigmele*. ■ La *Cronica literară* sunt aduse în atenție volumele: *Poeme politice* de Magda Cârneci (Ed. Axxa, Botoșani, 2001; recenziat: Horea Poenar); *Ultima cruciadă* de Alina Mungiu-Pippidi (Ed. Humanitas, București, 2001; recenziat: Ruxandra Cesereanu); *România profundă în comunism. Dileme identitare, istorie locală și economie secundară la Sântana* (Ed. Nemira, București, 2000; recenziat: Doru Pop); *Semizei și rentieri. Despre identitatea burgheziei moderne* (Ed. Nemira, București, 2001; recenziat: Doru Pop); *Reacțiune și conservatorism. Eseu asupra imaginarului politic eminescian* de Ioan Stanomir (Ed. Nemira, București, 2000; recenziat: Doru Pop); *Salvarea speciei. Despre suprarrealism și Gellu Naum* de Simona Popescu (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000; recenziat: Mihaela Ursa); *Biblioteca de buzunar* și *Collectio de scandalis* de Liviu Bleoca (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001, recenziat: Victor Cubleşan). ■ Diana Câmpănește prezintă cu eseu critic *În jurul personalității lui A.E. Baconsky*. ■ Dinu Flămând traduce, din lirica poetul francez Lorand Gaspar, poemele: *Marea Roșie*, *Colb de Iudeea*, *Casa de lângă mare (II)*, *Tată* și *Amandieri*. ■ Adrian Tudurachi publică pagini dintr-un *Fals jurnal de cerc* [literar, n.n.]. ■ Sub titlul *Poveste de iunie. Versailles 2001*, Aurel Rău comunică impresii de la Colocviul internațional organizat în Franța de Ministerul Culturii și intitulat *Marile regiuni ale globului și mondializarea*.

● [„Tomis”, nr. 8] Miniancheta revistei, intitulată *Revistele literare, între prestigiu și anonim*, conține opinii ale lui Eugen Uricaru, Emil Iordache și George Muntean. □ Eugen Uricaru: „Făcând o panoramă asupra publicațiilor culturale care apar în România, vom constata că, în marea lor majoritate, nu fac altceva decât să ofere spațiu tipografic scriitorilor, publiciștilor sau criticilor dintr-o anumită zonă geografică, ori dintr-o anumită coterie literară”. □ Emil Iordache: „Cred că fiecare publicație are exact atâția cititori cât merită”. □ George Muntean: „Chiar dacă traversăm o perioadă extrem de dificilă, există ceva care ne face să credem în continuare în destinul breslei scriitorilor”. ■ Nicolae Caratană tipărește poezii. ■ La *Cronica literară*, Nicolae Rotund prezintă volumul lui Nae Antonescu *Reviste literare interbelice* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001): „Volumul lui Nae Antonescu rămâne un document credibil, ce nu poate fi ignorat de nici o bibliografie de specialitate”. ■ La *Cărți și semnificații* este semnalată, de către Ion Roșioru, Gabriela Inea, Victor Sterom, Gheorghe Șoitu și Geo Vasile, apariția volumelor: *Nimic* de Adina Lipai (Ed. Tritonia, București, 2001), *Întâmplări din preajma ta* de Valeriu Sgarcea (Ed. Leda & Muntenia, Constanța, 2000), *Clonarea* de Claudiu Mitan (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999), *Aora* de Radu Șuiu (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000), *Batalioane invizibile* de Marius Tupan (Fundația Luceafărul, București, 2000). ■ Sub titlul *Poezie demiurgică, dar și cinică*, Nicoale Motoc recenzează volumul lui Traian T. Coșovei și Bogdan O. Popescu *Pisica neagră, pisica moartă* (Ed. Crater, București, 2001): „Din textele lui Bogdan O. Popescu, ca de altfel și din cele ale mai experimentatului său

coleg, Traian T. Coșovei, este izgonită orice iluzie romantică, orice tendință de a privi printr-o fantă mitică realitatea”. ■ Nicolae Rusu tipărește proză. ■ Angela Marinescu este prezentă cu poeziile *fugă postmodernă I*, *fugă postmodernă II* și *fugă postmodernă III*. ■ Emilia Dabu, Cătălina Bucur și Nicolae Spătaru publică poezii.

● [„**Vatra**”, nr. 8] Numărul se deschide cu poezia lui Ion Mureșan *Guleratul*. ■ Adrian Popescu publică poemul *Mierloiul negru și viermele*. ■ Rubrica *Epica magna* conține proză de Dumitru Ungureanu și Florin Lăzărescu. ■ La rubrica *Ars legendi*, Ion Pop scrie despre teatrul lui Gellu Naum. Asemenea poeziei sale, scrie Ion Pop, dramaturgia lui Gellu Naum este una în care granițele dintre realitate și vis devin permeabile, creând astfel sentimentul suprarealului: „Realitatea și visul nu sunt despărțite, frontierele dintre ele rămân permeabile, din scena mare a timpului imobil se poate urca spre scenele mici ale memoriei sau reveriei, și invers, secvențele evocatoare sunt comentate, oarecum mai «la rece» din spațiul scenic central, personajele se pot dedubla sau circula sub măști diferite, susul și josul, viața și moartea, realul și imaginarul comunică încă o dată, ca în definiția *suprarealității*. Dramaturgul propune astfel un concentrat *theatrum mundi*, cu cantitatea lui de realitate, iluzie și visare, un teatru în esență absurd, parodic și burlesc, insinuând un sentiment al derizoriului generalizat”. ■ În cadrul rubricii *Întâlniri esențiale*, Mihai Posada îl intervieveză pe poetul Alexandru Lungu. Inițiator, la numai 16 ani, alături de Ion Caraion, al caietelor de poezie „Zarathustra”, Alexandru Lungu aduce argumente în apărarea autorului *Cântecelor negre* împotriva acuzațiilor de colaboraționism politic: „Ion Caraion a fost și este victima tragicelor suferințe cărora cu greu le-a supraviețuit, dar și victima propriilor sale încrâncenări și fantasme a unei mereu acute neîmpăcări cu lumea și cu sine. Împletirea acestor nefericite împrejurări l-a atras în hățișul unor atitudini (poate și acțiuni) necugetate, ceea ce a dus inevitabil la «cazul Caraion», care a stârnit (nu puține) patimi și a consumat (prea) multă cerneală. Nimeni înzestrat cu un un dram de bună credință n-ar putea ignora sau nega opera excepționalului poet, eseist și pamfletar. O disociere absolută între opera scriitorului și a greșelilor sau păcatelor omului nu este încă posibilă”. La finalul rubricii sunt tipărite poezii de Alexandru Lungu. ■ Cea mai mare parte a numărului este dedicată „tezelor din iulie 1971”, prin care Nicolae Ceaușescu a încercat să întoarcă literatura română, după perioada de „dezgheț” cultural din cea de-a doua parte a anilor șaizeci, la practicile puternic ideologizate ale realismului socialist. Este retipărită cuvântarea lui Ceaușescu de la „Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative” din iulie 1971, urmată de microanalize și opinii asupra acelei perioade extrem de dificile pentru cultura și literatura română ale lui Mircea Iorgulescu, Gabriel Dimisianu, Radu Mareș, Sergiu Adam, Constantin Abăluță, Titu Popescu, Ovidiu Genaru, Dumitru Chirilă, Dan Culcer, A.I. Brumar, Romulus Rusan, Nicolae Motoc și Ion Pop. □ Mircea Iorgulescu rezumă intenția lui Nicolae Ceaușescu prin sintagma maoistă

„revoluție culturală”: „Dincolo de inevitabilele variațiuni stilistice, ceea ce s-a petrecut în România la începutul lunii iulie a anului 1971 este de regulă așa rezumat: întors dintr-o călătorie în China și Coreea de Nord, în cursul căreia ar fi fost impresionat de spectacolele întâmpinărilor de partid ce-i fuseseră oferite în cele două țări, Ceaușescu s-ar fi decis, peste noapte, să importe și să impună *modelul* de acolo. În această privință există un tacid acord general între autorii care, fie și în treacăt, s-au referit la momentul *Tezelor*. Numitorul comun este dat de folosirea curentă a termenului de *revoluție culturală*, chiar dacă în diverse ipostaze și modulații: este un termen care trimite fără echivoc la un proces specific doar comunismului chinez. Caracterul de imitație al acțiunii lui Ceaușescu este de altfel în mod explicit conținut în formula de larg consum *mini-revoluție culturală*, ce presupune o adaptare improvizată, nesperioasă, măcar grotescă, în mod cert ridicolă”. A fost vorba, concluzionează Iorgulescu, de o „soluție izolaționistă” încercată de Ceaușescu, în condițiile în care nu era bine privit de liderii comuniști din Est, iar relațiile cu Occidentul începuseră să se răcească, situație dovedită de ecourile internaționale complet nefavorabile: „Prompt și masiv, ecoul internațional al *Tezelor* a fost și unul extrem de critic. Până atunci răsfățat de presa occidentală, Ceaușescu descoperea efemeritatea gloriei; sau, mai bine zis, ușurința cu care puteau fi inversate semnele”. □ Gabriel Dimisianu rememorează reacția de opoziție aproape unanimă a scriitorilor români față de *teze*, opoziție exprimată de aceștia în cadrul unei întâlniri cu Ceaușescu în august 1971: „Întâlnirea a debutat cu un incident mărunț, i-am fi zis, dar care a creat iritare. Marin Preda, potrivit obiceiului său, a întârziat zece minute, timp în care Ceaușescu a trebuit să aștepte în cabinetul său până ce i s-a comunicat că suntem în număr și poate să-și facă apariția. Dar și mai mult l-a supărat pe Ceaușescu scurtul cuvânt al lui Zaharia Stancu, rostit în deschidere. Tovarășe Ceaușescu, i s-a adresat Stancu direct, cu o mină posomorâtă, au apărut Tezele din iulie și scriitorii sunt nedumeriți și neliniștiți. Vă rugăm respectuos să ne explicați despre ce este vorba. Și s-a așezat. [...] Nimeni nu mai vorbise astfel cu el într-o împrejurare publică și cu atât mai puțin Stancu. Ca niciodată el renunțase la orice protocol, la retorica lui meșteșugită de captare a bunăvoinței și formulase pur și simplu o somație. Ceaușescu reacționează cu o abia reținută mânie: – Ce să explic, n-am spus acolo clar? Dar să-i auzim și pe alți tovarăși. Deși îl avea lângă el, nu i-a mai adresat lui Stancu nici un cuvânt în tot timpul ședinței. Cu excepția lui Eugen Barbu și a celor din grupul său, care l-au ridicat în slăvi pe Ceaușescu și Tezele lui venite la timp pentru a scoate literatura din impas, vorbitorii ceilalți și-au cântărit bine cuvintele și, în fond, au polemizat cu Tezele. Și Jebeleanu, care l-a enervat la rândul lui pe Ceaușescu pentru că a vorbit neridicându-se pe pe scaun, și Marin Preda, și L. Fulga au spus că Tezele sunt importante, arătând preocuparea pentru cultură a secretarului general, dar că trebuie să se țină seama și de specificul activității literare și de faptul că în ultimii ani s-au creat opere de valoare tocmai pentru că s-a respectat acest specific”. □ Pentru Ovidiu Genaru, Tezele din iulie

au avut o acțiune nocivă de durată: „«Tezele» au atins până și cea mai intimă fibră a ființei; au operat modificări conservate îndelung în mentalul colectiv și comportamente; s-au strecurat în lanțul misterios al ADN-ului căpătând valențe genetice. [...] Frica de Secu a făcut rocadă cu teama de belferii și potențaii locali; turnătoria și-a schimbat blana, acum e invidie și lucrătură subterană; lăcomia de bunuri și vanitatea înlocuiesc setea de putere; justiția pedepsește leul și nu miliardul; și etc. etc.”. □ Ion Pop descrie modul în care Tezele s-au repercutat asupra grupării de la „Echinox”: „După trei decenii, toate acestea [indicațiile lui Ceaușescu și ale propagandiștilor comuniști, *n.n.*] sună destul de straniu, și vor fi sunând și mai ciudat, dacă nu aproape îninteligibil, în urechile celor care n-au trăit acei ani de fragile speranțe mereu contrazise. Tinerii redactori ai «Echinoxului», ajuns în 1971 în al patrulea an de existență, avuseseră deja ocazia să se confrunte, chiar de la apariția primului număr al revistei cu cenzura reală, abia camuflată de lozincile liberalizării regimului. Publicarea în acel număr a unei traduceri din Heidegger (*Ce este filosofia?*) adusesse publicația în pragul interdicției, și a fost nevoie de intervenții susținute pentru salvarea ei. Iulie 1971 nu făcea, așadar, decât să dea mai pe față o politică de cenzură abia atenuată, care aștepta primul prilej de a reveni în forță”. ■ Rubrica intitulată *Transfocator Dan Stanca* include texte critice despre opera scriitorului semnate de Dan Bogdan Hanu, Nicoleta Sălcudeanu, Daniel Cristea-Enache, Camelia Crăciun și Mihaela Ursa. □ În eseuul său, Dan Bogdan Hanu subliniază originalitatea prozei lui Dan Stanca în peisajul epicii contemporane: „Discursul său neconvențional, discordant, nu se plasează coplanar cu reperele, rigorile sau normele prozei actuale. Perspectiva indusă este iconoclastă, incomodă, intruzivă, detașată în raport cu masa de șabloane și invenții virtuozice dar incapabile să reveleze jocul adâncimilor, să proiecteze în conștiința cititorului tensiunile spirituale. În timp ce experimen-taliștii anulează de multe ori cazuistica discursului sau avansul conceptual prin ocultarea – sau, pur și simplu, ignorarea – evidențelor nevralgice și prin exhibarea metodei [...], Dan Stanca își propune demontarea acestor evidențe, izolarea lor de ansamblul realității și proiectarea pe fundalul realului, raportarea lor – în ultimă instanță – la sistemul de referință al realului”. □ Pentru Nicoleta Sălcudeanu, proza lui Dan Stanca se situează „dincolo de literatură”: „Așadar, n-avem de-a face cu literatura. Doar cu una din mințile care pot născoci realități terifiante. [...] Dan Stanca e un bun conducător de apocalipsă. Inspirația sa e de natură fanatică, nicidecum una calculată, profesionistă. Raționalul lipsește la întâlnirea cu scrisul. Autorul nu e decât o voce împrumutată de o transcendență neliniștitoare, neagră, cititorul se lasă pradă transei ce-l conduce, din terifiantă în terifiantă, până la limita insuportabilului, este obligat cumva să absoarbă până la sațietate șuvoiul apostatic ce se revarsă peste el, și încă mai rămân stropi amari în colțul buzelor”.

● [**„Viața Românească”, nr. 7–8**] Numărul se deschide cu eseuul lui Nicolae Balotă *Reflecții la început de secol*, în care scriitorul glosează despre „moartea

intelectualului”: „Printre condițiile umane atinse de o particulară vulnerabilitate, în această epocă, o recunosc pe cea a intelectualului. Intelectualul agonizează. Intelectualul e pe moarte. Intelectualul moare. Semne numeroase ale amurgului acestei condiții umane ne înconjoară; le observăm în jurul nostru, le descoperim în noi. Agonia aceasta nu începe azi. Intelectualul este muribund mai demult. Dar moartea lui devine azi tot mai evidentă o dată cu sfârșitul unei ere, cu amurgul erei moderne. Căci semne numeroase, pe toate planurile, ne revelează iminența unui sfârșit de epocă. Am intrat în zona finală a Evului Modern, ce coincide firește cu faza inițială a unei alte epoci, pe care n-o putem numi încă dar pe care o înțelegem uneori conturându-se vag în unele din fenomenele lumii actuale ca și în unele din propriile noastre trăiri”. ■ În cadrul rubricii *Villoniana*, Șerban Foarță traduce poeme de François Villon, pe care le prefătează cu câteva observații: „Inovația, aparent modestă, adusă de François Villon vechiului topos «ubi sunt» constă în simpla (și geniala) substituție a unui din termenii figurii: acela unanim reprezentat prin numele mărimilor apuse ale acestei schimbătoare lumi, cu meteorica și perisabila zăpadă”. Poeme traduse: *Balada Doamnelor din alt velet, Închinare, Balada Doamnelor* (variantă), *Balada Domnilor din alt velet, Baladă în vechi grai frâncesc, (Praescriptum) Bertran de Born, Sirventă*. ■ Secțiunile dedicate poeziei conțin poeme semnate de Florența Albu (*Floarea scaietului, Olé Olé, Zidul, Nici oameni, Dincolo*), Dieter Schlesak (*Tzara, Țara* – traducere din germană de Adrei Zanca), poeme în proză fără titlu de Doina Ioanid, Johann Lippet (*Despre încercarea de a forța un peisaj într-un poem privind la Neckar pe timpul inundației din primăvara 1990, Când dimineța încă privea pe geam, Declarație de dragoste de la un greiere, Vine zburând, Poem scris când porunci pieptului său să se ridice și să cîmboare din nou, Ochiul observatorului*), Ion Chichere (*Excalibur, Punct 26, Coroana, Ultima scrisoare, Totuși, Vertij*), Liana Viorel (*Poem existențial al temperatura camerei, Acord asupra protecției lili-cilor, Maidepartele, Presentiment*), Mihai Vakulovski (*poemul cu titlul la mijloc, Annabel Lee c'est toi, morgana, poezie pentru tine*), Elena Vlădăreanu (*Fals tratat de netezire a nervilor*), Florin Budescu (*Grota*), Iulian Grigoriu (poeme fără titlu), Valentin Iacob (*Hriști xeroxați, Ocheada IV, Zimbru schimnic, Sub harapnic fierb parcele!, Pianul ca un samurai înjunghiat*). ■ Secțiunile dedicate prozei cuprind un fragment din romanul *Maramureș* de Dumitru Țepeneag, proză de Octavian Soviany (*Textele de la Monte Negro*), fragmente de jurnal de Marin Mincu, proză de Vasile Andru (*Doamna Sharma sau Frumoasa din Pragul Sorții*), pagini memorialistice de Ilie Constantin, proză de Valeriu Stancu (*Chipul*), Nicolae Popa (*Păsări mergând pe jos*) și Gheorghe Izbășescu (*Prolog*), fragmente de jurnal de Traian Chelariu. ■ Sub titlul *O scrisă cioraniană despre omul din Ipotești*, Luca Pițu traduce un articol inedit al lui Emil Cioran despre Eminescu, articol apărut în franceză la 16 ianuarie 1943 în revista „Comoedia” și publicat ulterior într-o broșură intitulată *Mihail Eminesco par Emmanuel Cioran* (1993) de librarul francez Maurice Imbert: „Eminesco, cel mai mare poet român, e una

din ilustrările cele mai probante ale eșecului implicat în orice existență poetică. Viața sa nu a fost decât un șir de mizerii însoțite de presentimentul nebulii ce avea să le încoroneze în cele din urmă. Povestitul acestei vieți nu ar folosi la nimic, de vreme ce era ea *necesară*, și din moment ce accidente fericite nu pătează câtuși de puțin puritatea-i negativă. La ce bun să faci istoricul unei fatalități, când ea ar fi fost aceeași în orice punct al spațiului și timpului? Biografia nu are noimă decât dacă pune în evidență elasticitatea unui destin individual, suma de variabile pe care acesta le comportă. La Eminescu, monotona idee a ireparabilului e cea care ne lasă să prevedem chiar de la primele versuri urmările și face inutile grijile biograficești. Doar mediocrii au o viață. Iar dacă au fost inventate biografiile poezilor îi pentru a suplini viața inutilă pe care au avut-o aceștia”. ■ Constantin Ciopraga face o analiză a romanului *Craii de Curtea-Vechi* al lui Mateiu I. Caragiale, subliniind contribuția esențială a scriitorului la îmbogățirea „filonului balcanic” al literaturii române: „Cartea *Crailor*, capodoperă hipercizelată, cu încrengături baroce, rotunjită de-a lungul unui sfert de veac, text respirând o melancolie saturniană, își demonstrează, în confruntarea cu timpul, nu numai rezistența la uzură; fără impulsuri din parte-i nu am fi asistat, poate, la resuscitarea filonului «balcanic» la Ion Barbu, ulterior, în alt mod, la Eugen Barbu în *Principele* și în *Săptămâna nebunilor*. Categorie în care intră, de asemenea, Silviu Angelescu, autor al *Calpuzanilor*, Fănuș Neagu cu *Pierdut în Balcania*, Mircea Cărtărescu cu *Levantul* și alții”. ■ Ion Bălu glosează despre *Augustin Buzura și romanul polifonic*: „*Recviem pentru nebuni și bestii* se individualizează în primul rând prin organizarea lui polifonică. Acțiunea este construită asemenea unei *fugii* de Bach, compoziție polifonică, realizată pe suprapunerea contrapunctică a mai multor linii melodice, segmentate prin interludii. Polifonia narativă presupune prezența unei multitudini de glasuri individualizate, exprimând puncte de vedere diferite asupra lumii și opinii distincte despre celelalte personaje”. ■ Microancheta *Canon și canonizare (o anchetă posibilă)*, inițiată de Marin Mincu, se axează pe următoarele întrebări: „1. Ce se înțelege prin noțiunea de «canon literar», astăzi, la noi?; 2. Cum funcționează «canonizarea» literară în perioada postbelică?; 2. Există un canon «textualist» și dacă se poate vorbi de o mișcare «textualistă», cum se explică apariția acesteia?”. La întrebările microanchetei au răspuns Mihai Șora, Marin Micu, Mircea Muthu, Florin Mihăilescu, Octavian Soviany, Alexandru Condeescu și Simona-Grazia Dima. □ Mihai Șora: „E limpede că, la orice întorsătură bruscă a istoriei, canonul cultural al unei societăți se subrezește, în așteptarea unei reechilibrări care nu se poate însă obține decât după ce, în prealabil, societatea însăși își va fi (re)găsit, cu toate componentele ei împreună, starea de echilibru de care se bucurase înainte de-a fi suportat șocul bruștei schimbări de direcție”. □ Marin Mincu: „1. Este adevărat că *revizuirea valorilor* se integrează procesului evolutiv al literaturii, dar nu se poate șterge tot, anulându-se brusc orice ierarhii pentru a face loc unei promoții literare ce vrea să impună în mod exclusiv un singur «canon» și o unică direcție a

«canonizării». [...] 2. În prezent ne aflăm într-o perioadă de *stază* prelungită, incapabili să discernem între organicitatea tradiției literare românești și unele semnale pernicioase induse de sloganul globalizării culturale. [...] 3. Într-o accepție generoasă, canonul «textualist» există *in nuce* de la intrarea în circulație a textelor homerice, adică de când literatura *scrisă* începe să se manifeste ca un proces permanent de *intertextualizare*». □ Mircea Muthu: „1. Canonul literar-artistic reclamă contextualizări extrapolabile pe cel puțin patru nivele: individual, național, continental, universal. De la sensul din 1832 al termenului, ca și autoritarism în gramatică teologică (*id est* = sacră) și până astăzi, la început de veac și de mileniu, *canonul* n-a putut nega și nici măcar împiedica cu adevărat pluralitatea. [...] 3. Cred că marea problemă a literaturii de ieri și de astăzi este realizarea echilibrului și a complementarității dintre *inteligibil* și *perceptibil*, dintre *simbolizare* și *reprezentare*. Textualismul a contribuit la specificarea, respectiv la legitimarea discursului literar și asta sub unghiul de incidență a ceea ce formalismul rus deja numea *literaritate*». □ Florin Mihăilescu: „1. ...trecând peste înțelegerea lui particulară, «canonul» există în critica românească sub forma celei mai consensuale ierarhii estetice, incontestabilă orice s-ar spune, dincolo de orice diferențe de nuanță și interpretare. [...] 2. În perioada postbelică [...] se poate spune că, măcar în linii mari, critica noastră și-a făcut totuși datoria [...]. Cu toate acestea, anii '70, după ce tocmai se clarificaseră niște idei și atitudini în deceniul anterior, au adus cu ei o altă formă de confuzie prin afirmarea și propulsarea destul de arogantă, dar și rizibilă a așa-zisului «protocronism», convertit de la intenția lui Papu la interesele pragmatice ale național-comunismului ceaușist. Aceasta a provocat dereglări în sistemul «canonizării» literare și artistice în general, fără a izbuti totuși să falsifice persistent, în ultimă instanță, harta axiologică deja elaborată». □ Octavian Soviany: „1. ...mult mai în spiritul vieții și al adevărului decât un «canon» alcătuit din imuabile paradigme platoniciene mi se pare un «câmp» al valorilor, gândit pur energetic, ca o acumulare de forțe și de tensiuni. [...] 2. Se știe că actualele «canonizări» păcătuiesc prin faptul că pleacă adesea de la criterii extraestetice, iar o bună bucată de vreme (vreo cincizeci de ani) la elaborarea lor a contribuit puțin și... diavolul, care (după cum ne încredințează Evdokimov) e parazitism, impostură și parodie». ■ La rubrica *Restituiri*, Marin Diaconu scrie despre *Paul Sterian – publicist*: „... pentru înțelegerea profilului spiritual al lui Paul Sterian, mai interesante sunt articolele de cultură. Aici, aria tematică se întinde de la cronică literară la cea plastică, cea teatrală, cea muzicală sau cea coregrafică, până la cea religioasă. Exemplific doar cu câteva cronici tipărite în «Gândirea» între 1928–1933; aici prezintă pe Lucian Blaga, cu *Cruciada copiilor*, pe Ion Barbu, cu *Joc secund*; de la Paris prezintă cititorilor «Gândirii» pe Constantin Brâncuși și pe Mac Constantinescu, mai apoi, ține cronică spectacolelor bucureștene de teatru (V. Voiculescu, *Fata ursului*; N. Iorga, *Ovidiu* ș.a.) sau reflectează pe marginea recitalurilor de dans susținute de Floria Capsali și Gabriel Negry». □ În cadrul aceleiași rubrici sunt reproduse conferințele

radiofonice ale lui Paul Sterian *Metafizica în poezia românească* (1933) și *Un romancier al vieții interioare* (Charles Morgan, 1935). ■ Rubrica *Documente* conține scrisori din arhiva Anton Dumitriu. ■ La *Comentarii critice*, Gheorghe Grigurcu scrie despre începuturile poetice al lui Dorin Tudoran: „Deși apreciate îndeobște pentru «elegantă», «grație», «delicatețe», începuturile poetice ale lui Dorin Tudoran aduc deja semnele pregnante ale unei estetici a inadaptării (inadaptarea fiind un tipar lăuntric al acestui poet, care se manifestă pe de o parte prin insurgență morală, în zona unei istorii insuportabile, pe de alta prin propensiunea pentru «urât», în zona unui lirism rebel față de «frumosul» consacrat)”. ■ La aceeași rubrică, Ioan Holban se oprește asupra volumului lui Valeriu Stancu *Pelerinul de cenușă* (Ed. Cronica, Iași, 2000), caracterizându-l drept un „roman total”: „Valeriu Stancu vizează ceea ce s-a numit «romanul total»: o frescă a mediilor sociale românești de dinainte de 1990, construită cu mijloacele prozei moderne, dintre care cele folosite cu precădere sunt analiza psihologică, monologul interior și povestirea în povestire”.

SEPTEMBRIE

4 septembrie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 583] La rubrica *Paralele inegale*, Daniel Cristea-Enache îl intervieveză pe profesorul Dumitru Micu. Întrebat care este diferența dintre un studiu de istorie literară și o cronică literară consacrate aceluiași subiect, Dumitru Micu definește cronica prin capacitatea de a „semnala”, fără a echivala, însă, lipsa caracterului exhaustiv al acesteia cu superficialitatea: „Cronica, prin definiție, doar semnalează, fără să aprofundeze. În nici un caz ea nu poate fi exhaustivă. Dacă se vrea astfel, devine studiu, și nu încapă într-o publicație cu format de ziar, sau se întinde pe atât de multe numere încât face imposibilă continuitatea lecturii. Cronica, în înțeles exact, aparține criticii de întâmpinare”. O altă distincție importantă făcută de Dumitru Micu este aceea dintre „talentele reale” și „virtuozități”: „De regulă, talentele se impun. Se impun chiar și unora dintre cei fără o deosebită receptivitate critică. E ca la concursul de admitere în facultăți. Din sutele de teze, cu semnăturile autorilor acoperite, se revelă – oricui le-ar parcurge – câteva, vreo zece-cincisprezece, de fiecare dată. Sunt de zece, indiscutabil. Majoritatea celorlalte sunt meritorii în grade diferite. Notabile cu opt sau șapte”. Finalul interviului conține câteva amintiri ale profesorului de la seminarele sale, între care cele mai remarcabile i-au avut ca protagoniști pe Nichita Stănescu și Eugen Simion: „L-am avut pe Nichita Stănescu într-o grupă la seminar, în care scânteia. Era frumos și zvelt, un „suav lungan”, serafic,

asemenea fantasmelor celeste din poezia sa de atunci. Întâmpinat cu ostilitate, la debut, de către scutierii proletcultsimului, în frunte cu Dan Deșliu, junele poet era adorat, încă înainte de a fi primit botezul tiparului, de colegi distinși, în frunte cu co-ploieșteanul Eugen Simion, iar după apariția primului volum, *Sensul iubirii*, întreaga critică de orientare (cripto)estetică a salutat în el pe cel mai talentat poet ivit după sfârșitul tragic al lui Nicolae Labiș. A «revoluționat» Nichita Stănescu lirica românească? Da, evident. [...] Chiar dacă ar fi debutat în cu totul alt climat, în cel din deceniul al patrulea, bunăoară, și el tot s-ar fi impus ca poet de frunte. În contextul unui «realism socialism» decrepit, verbul său apărea, prin contrast, ca logos mântuitor”. ■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache scrie despre poezia lui Leonid Dimov cu prilejul apariției volumului *Versuri*, în îngrijirea lui Nicolae Bârna (Ed. Gramar, București, 2000). Poeții care l-au influențat decisiv pe Leonid Dimov, subliniază Daniel Cristea-Enache, sunt Tudor Arghezi și Ion Barbu: „Cât de mult îl provoacă acest «trecut» poetic pe oniricul Dimov se poate vedea din insistența cu care el îl actualizează, folosind anumite tipare argheziene. Este vorba, mai întâi, de acea sincopare a versurilor (sparte în propoziții scurte, găfăite), care dă, la poetul «cuvintelor potrivite», o înconfundabilă notă de dinamism și totodată oralitate. Vom întâlni, apoi, tehnica savantă a intercalării dialogului în descriere (cu neașteptate intervenții și piruete verbale), precum și alternarea propozițiilor scurte cu cele mai lungi, cu spectaculoase ruperi de ritm. [...] Autorul *Jocului secund*, «mai pur», este și mai ușor de recunoscut, cu înconfundabila sa amprentă (versuri esențializate la maximum, cu o tăietură topică neobișnuită), în poemele lui Dimov. Întâlnim aici, de asemenea, o profuziune de termeni științifici, de cuvinte, în general cu o sonoritate aparte”. ■ Cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la nașterea lui George Bacovia, Theodor Codreanu și Constantin Coroiu îi dedică poetului două articole-eseu: *Muzica bacoviană*, respectiv *Bacovia, un nou început*. În viziunea lui Theodor Codreanu, dincolo de tăcerea „de plumb” bacoviană poate fi sesizată „liniștea mioritică”, detașarea sufletească orientală: „Oare dincolo de *tăcerea grea de plumb*, provocatoare de *strigăte și plâns*, să fi dobândit Bacovia liniștea mioritică, echivalentul european al *liniștii* orientale? Greu de decis. Dar cum altfel să explici uimitoarea lui detașare, de cronicar senin al imaginarului, în tot ce notează, deși vorbește despre toate relele omenirii și ale universului?”. Pentru Constantin Coroiu, „bacovianismul” a fost consacrat de poeții șaizeciști, urmați de optzeciști: „Poeți importanți din generația de aur șaizeci, dar îndeosebi optzeciștii au consacrat, în lirica românească, *bacovianismul*. [...] Această „spectaculoasă reabilitare ce i-ar fi șocat, poate, pe un Lovinescu ori G. Călinescu” după cum scrie criticul clujean Ion Pop, este fără egal în spațiul literaturii noastre”. ■ Angela Marinescu tipărește pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 80]** În cadrul rubricii *Memorialistică* este comemorată împlinirea a 60 de ani de la pogromul împotriva evreilor de la Iași. Sunt inserate fragmente de jurnal ale supraviețuitorilor, precum și prezentarea a două volume consacrate problemei antisemitismului românesc: *Prigoană și*

rezistență în istoria evreilor din România, 1940–1944 de Lya Benjamin (Ed. Hasefer, București, 2001) și *1941. Durea fracturării a unei lungi conviețuirii*, autori Lya Benjamin, Dumitru Hâncu, Hary Kuller și Ioan Șerbănescu, carte tipărită de Federația Comunităților Evreiești din România și Centrul pentru Studierea Istoriei Evreilor din România. □ La aceeași rubrică este adusă în atenție apariția, la Editura Enciclopedică, a textului integral al declarațiilor în anchetă ale lui Anton Golopenția din Arhivele SRI. ■ La rubrica *Structuri în mișcare*, Ion Bogdan Lefter îl omagiază pe Adrian Marino la împlinirea vârstei de 80 de ani, subliniind atașamentul exemplar al scriitorului pentru democrație și pentru gândirea liberă: „La o vârstă la care nu prea mai ai altă soluție decât să fii conservator, nostalgic, cufundat în reveriile trecutelor juneți, Adrian Marino e un liberal energic, propovăduitor al gândirii emancipate, al independenței de opinie, opus oricărui tip de autoritarism. Se pronunță sistematic împotriva tuturor «Führer»-ilor politici sau intelectuali, și nu la modul calm-declarativ, ci cu pasiune, cu vehemența unui om care a traversat secolul XX și a testat pe propria piele ce au însemnat sinistrele lui totalitarism”. ■ La rubrica *Literatură*, C. Rogozanu recenzează cartea lui Al. Paleologu, scrisă în limba franceză, *L'Occident est à l'Est* (Ed. Est, București, 2001), în care autorul se dovedește a fi – explică Rogozanu – un voltairian: „*L'Occident est à l'Est* este scrisă în franceză. Se adresează, așadar, în primul rând unui public francez. De îndată ce vom deschide cartea, vom întâlni o meditație relaxată asupra operei lui Voltaire: nu e pesimist, de fapt; e superficial, dar are străfulgerări; îl poți asemăna ușor cu Montaigne sau chiar cu Soljenițin. Aflăm apoi că Paleologu însuși este un voltairian pentru că îi plac ironia și umorul acestuia”. ■ Ioan Stanomir prezintă volumul, cuprinzând fișele corespunzătoare literelor M–P, al *Dicționarului analitic de opere literare românești* coordonat de Ion Pop (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2001). Pornind de la criteriile de selecție, Stanomir ajunge la problema dificultăților ridicate de „canonizarea” operelor literare contemporane: „În deschiderea la volumul precedent, Ion Pop indica unele dintre criteriile care au prezidat la alcătuirea selecției: e vorba, în primul rând, de un decupaj vizând o separare a apelor, în interiorul ariei de cuprindere a proiectului urmând să rămână domeniile romanului, teatrului, poeziei, memorialisticii și prozei scurte. Asupra celui de-al doilea risc potențial, al opțiunilor operate în interiorul categoriilor delimitate, Ion Pop nu este mai puțin explicit. Iritării scriitorilor (gen iritabil prin excelență) i se poate adauga iritarea criticilor, de unde și precauția de a sugera coeficientul de subiectivism pe care o asemenea încercare îl presupune. Dacă validarea clasicilor poate fi privită ca o operațiune mai degrabă inofensivă, ținând de zona arheologiei intelectuale, ridicarea contemporanilor la rangul de «clasici» implică, incontestabil, trecerea pe un teritoriu minat. Trecere pe care Ion Pop o preîntâmpină cu o elegantă piruetă critică, având ca adresant pe cititorul (mai mult sau mai puțin) profesionist: «Tocmai o asemenea conștiință a mobilității perpetue ne-a încurajat să abordăm cu o anumită decizie spațiul literaturii care

se face sub ochii noștri, riscând desigur în pariuri cu miză controlată, totuși, nu doar de un gust personal, mai mult sau mai puțin failibil, ci și de conștiința critică mai largă, cea mai exigentă, a actualității»”. În întregul său, concluzionează Ioan Stanomir, lucrarea este o reușită pentru că nu cedează ispitei didactice: „Fără a ceda acelui didacticism proliferând în paraliteratura critică de tarabă, dicționarul încearcă, și reușește, cel puțin până la un punct, să mențină un echilibru între achiziția canonică deja validată la nivelul cititorului mediu și inovațiile în a căror absență structura de valori riscă să se osifice”. ■ Dan Gulea se ocupă de volumul de dramaturgie în ediție bilingvă al Saviane Stănescu *Black Milk. Patru piese de teatru* (Ed. Muzeul Literaturii Române & Norii – SUA, 2001). Tema centrală a pieselor Saviane Stănescu, scrie Gulea, este aceea a dublului: „Insinuarea dublului, a două lumi care se dispută, e tema principală a volumului, în fond o antologie de piese de teatru deja reprezentate sau premiate (și de UNITER), edite”. ■ La *Recenzii*, Lucia Simona Bumbu prezintă cartea lui Calistrat Costin *Umor la gura țevii* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001): „Autorul iese în stradă, se uită la oameni și se apucă să însemneze ceea ce vede. Rezultatul este un soi de realism al năravurilor și mofturilor umane, realism învăluit de aparența umoristică a expunerii”.

5 septembrie

● **[„România literară”, nr. 35]** La *Lecturi la zi*, Catrinel Popa semnalează apariția, în traducere, a patru lucrări aparținând unor autori străini de marcă: Umberto Eco, *Baudolino* (traducere de Ștefania Mincu, Ed. Pontica, București, 2001); Gonzalo Torrente Ballester, *Don Juan* (traducere de Mianda Cioba, Ed. Univers, București, 2000); Nina Berberova, *Învierea lui Mozart* (traducere de Brândușa Prelipceanu, Ed. Humanitas, București, 2001); T.S. Eliot, *The Waste Land* (traducere de Ion Pillat și Aurel Covaci, Ed. Cartea Românească, București, 2000). ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu subliniază complexitatea estetică și ideatică a modernismului literar pornind de la cartea Anei-Maria Tupan *Discursul modernist* (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „Modernismul: e un subiect vast cât un continent. Oricât ne-ar părea de cunoscut, dacă nu familiar, există tentația de a-l străbate neîncetat, din conștiința complexității peisajului său, a multiplicității unghiurilor din care poate fi abordat, a luxuriantei vegetații textuale ce-l acoperă, capabilă a-ți da, până la urmă, senzația îmbătătoare a necunoscutului”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvolescu se oprește asupra însemnărilor diaristice ale lui Arșavir Acterian, puse în oglindă cu acelea ale surorii sale: „Paginile lui Jeni sunt destinate focului, dar au fost publicate totuși, după moartea autoarei, cele ale lui Arșavir sunt scrise, din capul locului, cu gândul publicării. Aceasta este diferența esențială dintre cele două jurnale și din ea decurg o seamă de altele. Însă între paginile *Jurnalului unei ființe greu de mulțumit* și cele ale *Jurnalului unui pseudo-filozof* se creează și destule punți nevăzute, care dau însemnărilor intime ale fraților Acterian un aer de familie, explicabil nu prin

sânge, ci prin generație”. ■ Mariana Marin tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Clipa cea lentă*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea prezintă cartea lui Cristian Preda *Occidentul nostru* (Ed. Nemira, București, 2000), oprindu-se cu deosebire asupra eseului autorului despre „românism”: „Firește, românismul e un tip de discurs, mult vehiculat de curentele de idei și personalitățile care au optat pentru tradiționalism neaoșist. Începe cu B.P. Hasdeu care, încă în 1870, a întemeiat societatea Românismul care, împreună cu alții, a editat și «Foaia Societății Românismului». Totul, firește, ca reacție la occidentalizarea structurilor românești, propusă de liberali (cu deosebire I.C. Brătianu și C.A. Rosetti), având, așadar, în vedere un model străin de dezvoltare. Puțin abilitat, din păcate, în materie, dl Preda trece prea repede de la Hasdeu tocmai la Rădulescu-Motru, C. Noica, D. Stăniloae, uitând de Eminescu și, de pildă, de întregul curent de idei al sămănătorismului cu Iorga, A.C. Popovici, sau Chendi, ca și de poporanismul lui C. Stere și G. Ibrăileanu care, deși filoliberali în convingeri, propunea, totuși, menținerea organismului românesc la o industrie exclusiv agrară și cerând, chiar patetic, reforma agrară”. ■ La rubrica *Eseu*, Gheorghe Ceaușescu scrie despre viziunea despre fericire a lui Marcus Tullius Cicero. ■ La *Păcatele limbii*, Rodica Zafiu semnalează apariția volumului de poezii al lui Șerban Foarță *Erau evenimente, ziare* (Ed. Brumar, Timișoara, 2000). Autorul, explică Rodica Zafiu, prelucrează limbajul cotidian trecându-l prin filtrul esteticului: „...combinația de limbaje e cu totul nouă: mai curând decât șocul cotidianului (important pentru imaginarul suprarealist) contează tocmai manierismul, pasiunea formei, simțul versificației; autorul nu se mizează pe noutatea ideii, ci pe prelucrarea ei”. ■ La *Restituiri*, Ion Buzași atrage atenția asupra evenimentului cultural excepțional al reeditării *Bibliei de la Blaj*. Stăpânit, așa cum spunea Coșbuc, de marile idei ale întemeierii unei Biserici naționale, ale fixării limbii și a unității culturale a tuturor românilor – spune Ion Buzași – opera lui Samuil Micu este rezultatul unei munci titanice: „Scriitorii noștri bisericești din secolul al XVII-lea și apoi reprezentanții Școlii Ardelene au fost stăpâniți, ne spune Coșbuc, «de trei idei mari: întemeierea unei Biserici naționale, românești, independente; fixarea limbii românești și unitatea culturală a tuturor românilor. Câtă luptă au trebuit să ducă ei pentru naționalizarea Bisericii, pe vremea aceea întunecată, când cea mai grea a lor trudă era să dovedească și să convingă pe greci și pe sârbi că nu este păcat a se cânta liturghia românește! Luminarea poporului întru cele bisericești și istoricești era pentru ei o țință secundară, căci principala țință era «să avem și noi scriptura noastră cea românească» și nu numai pentru «țara» (înțelege provincia) în care trăiau scriitorii, ci pentru întreg neamul nostru. [...] Și Samuil Micu a tradus *Biblia*, după cum mărturisește în *Prefață*, «pentru folosul bisericii a tot neamul românesc». În perspectiva timpului, truda lui ne apare de-a dreptul titanică”.

6 septembrie

• [„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 34] În editorialul *Nietzsche* (14), Nicolae Breban își continuă reflecțiile asupra gândirii filosofului german, oprindu-se asupra complementarității apolinic–dionisiac: „Instinctul urcă până în cele mai înalte piscuri ale rațiunii, ale spiritualității, și prin aceasta Nietzsche ne semnalează unitatea, în sfârșit regăsită, a omului antic, a grecului presocratic”.

■ La *Cronica literară*, Henri Zalis scrie despre volumele *Viață și vis* de Virgil Monda, respectiv *Pavilionul de vânatoare* de Tudor Teodorescu-Braniște. ■ Tot aici, Irina Petraș contribuie cu o tabletă despre pastelurile lui Vasile Alecsandri, cu prilejul împlinirii a 110 ani de la moartea poetului: „În *Pastelurile* sale, Alecsandri e, oricât ar părea de ciudat, prins în mișcarea verbelor. [...] Alecsandri se ferește de căderea în memorie, el se prinde cu toate verbele de prezentul unei priviri piezișe, ceva care arde iute și, de aceea, nu poate dura decât în limitele istoriei literare”.

■ Geo Vasile recenzază volumul *Singurătăți* de Mia Victor (Ed. Eminescu, București, 2000). Cuprinzând schițe și povestiri, cartea autoarei – spune Geo Vasile – se remarcă prin „impecabila limbă română literară folosită, perfect adecvată prin nuanțe, oralitate plastică și putere evocatoare, tonalității minore în care au fost introduse narațiunile”.

■ Sub titlul *Odisee feminină*, Matei Alexandru prezintă volumul *Eu-genia* de Rodica Draghinescu (Ed. Vinea, București, 2001), poetă care are de partea sa – scrie recenzentul – „talentul, imaginația, energia, o zbatere dezarmantă”. ■ Ionel Necula aduce în atenție volumul *Literatura română de expresie franceză* de Constantin Frosin (Ed. Eminescu, București, 2000). Ideea centrală a lucrării – scrie Ionel Necula – este că înscrierea într-o altă cultură și adoptarea de către un scriitor (cazul lui Cioran) a unei alte limbi nu implică și pierderea identității: „Pusă într-o largă partitură de sensuri, de idei, de părerii și atitudini, teza lui Constantin Frosin că strămutarea într-o altă limbă nu înseamnă și pierderea identității – devine convingătoare. Într-o legendă românească se spune că omul poartă cu el prima gură de aer inhalată la naștere. Este o fărâmă din duhul locului în care s-a întrupat și care nu va fi eliberată decât în ceasul din urmă”.

■ Horia Zilieru tipărește poemul *Tămâie și rugăciune*. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri despre nuvela *Palladion* din volumul *Conversând despre Ionescu* de George Bălăiță, care se încheie cu recomandarea: „Cu modificări nuvela poate primi «bun de tipar»”.

■ Horia Popescu publică *Sonete*. ■ La rubrica *Text și pretext*, Aura Christi scrie despre poezia Angelei Marinescu: „Ce mă face să revin, cu o anume ritmicitate, la poemele Angelei Marinescu? Modul ei exemplar de a se depăși, de a se situa față de scris, de parcă ar sta dreaptă, tensionată de o superioară fervoare mistică, în fața divinității, în fața temelor majore, a esențelor”.

11 septembrie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 584] La rubrica *Paralele inegale*, Daniel Cristea-Enache îl interviuează pe criticul literar și profesorul Eugen Simion.

Funcția „plină de responsabilități” pe care o deține, de Președinte al Academiei Române, spune Eugen Simion, nu l-a îndepărtat de profesiunea sa de bază, aceea de critic literar și profesor de literatură: „Profesiunea mea, pe care n-am părăsit-o niciodată, este aceea de critic literar și de profesor de literatură. Le pun împreună pentru că, în cazul meu, ele se conjugă și se condiționează. Sau, mai bine zis, mă condiționează și mă conjugă ele pe mine. Scriu aproape zilnic și nu ratez, aproape niciodată, cursurile pe care le țin la Facultatea de Litere din București. Nu sunt un maniac al datoriei, sunt doar un om care încearcă să-și facă bine meseria”. Aceasta pentru că, subliniază criticul, cel mai important lucru din viața unui scriitor este să-și construiască opera, indiferent de circumstanțe: „Ambiția oricărui scriitor este să-și construiască opera. Ambiția, ca să spun așa, principală. Să-și facă opera indiferent de circumstanțe... Lumea-i plină de oameni talentați care-și justifică eșecurile... N-am o simpatie specială pentru ei, oricum ei nu constituie modele pentru mine. Îmi amintesc că Tudor Vianu scria, în tinerețe, o propoziție surprinzătoare: «Dacă nu învingi în viață ești un ticălos». Aș nuanța-o în chipul următor: «Dacă nu-ți faci opera ești un om de nimic»... *Opera* de valoare, bineînțeles. Dacă se poate capodopera. Dar aceasta din urmă vine rar, este o grație a spiritului, ca să nu spun o grație a lui Dumnezeu”. Răspunzând acuzațiilor de „apolitism”, echivalat cu oportunismul, care i-au fost aduse de adversarii săi, Eugen Simion afirmă că este un „democrat”, care judecă oamenii politici în funcție de poziția lor față de cultură: „Adversarii mei mi-au căutat de 11 ani – și încă îmi caută – noduri în papură, suspectându-mă de apolitism. În imaginația lor ideologică apolitismul înseamnă trădare, pactizare cu puterea, oportunism, mă rog, cădere morală... Nu sunt un apolitic, încerc să fiu doar un spirit democratic și independent. Prețuiesc pe oamenii politici nu în funcție de partidul lor, ci în raport cu ceea ce gândesc și, mai ales, cu ceea ce fac... Sunt câteva criterii pentru a judeca un om politic: poziția față de cultură, față de democrație, față de valorile morale și spirituale naționale, față de istorie și, negreșit, raporturile cu *celălalt*”. Cât privește autorii și temele abordate în cărțile sale, continuă Eugen Simion, acestea sunt, în mod fatal, limitate; ceea ce a contat întotdeauna a fost urmărirea și respectarea adevărului: „Când ești foarte tânăr, îți asumi, vorba hulitului (prea hulitului, pe nedrept hulitului) Jean-Paul Sartre, *sarcina lumii*. Tema ta nu poate fi decât tema umanității, iar sensul acțiunii tale este cuprinderea totalității lumii. Tinerii suferă de ceea ce, cu un concept romantic, am putea numi *sindromul incompletitudinii*. Vor să înțeleagă totul, să cuprindă totul. Mai târziu, constăți că nu poți să-ți asumi, singur, sarcina lumii și atunci contractul cu umanitatea trebuie revizuit. [...] În condițiile în care am scris până în 1990 a trebuit, evident, să renunț la unele lucruri. Am preferat să nu scriu atunci când n-am putut să scriu cum trebuie despre unii autori sau despre anumite cărți. Ce-am scris nu cuprinde, îmi place să cred, neadevăruri. M-am putut înșela, într-un caz sau altul, admit, dar n-am spus, în chip conștient, că un roman prost este un roman bun și nici invers... Nu sunt un erou, sunt doar un critic care încearcă să nu mistifice adevărul”. Întrebat dacă

un critic trebuie judecat după rapiditatea cu care reacționează la evenimentele literare, Eugen Simion răspunde că important este nu cine scrie primul ci cine scrie bine: „Problema este, nu cine scrie primul sau al cicilea despre o carte, problema e cine scrie mai bine. G. Călinescu n-a scris primul despre Eminescu, Creangă, Caragiale, dar – în mod sigur – a scris cel mai bine despre acești clasici despre care s-a scris, după cum știi, o bibliotecă. G. Călinescu n-a descoperit pe nimeni dintre contemporanii săi. A redescoperit, doar, literatura română. Toată literatura, de la începuturi până în 1941. Nu-i suficient? Mă uit pe sumarul celor patru volume din *Scritori români de azi* și observ că despre scriitorii din generația mea și despre cei din generațiile următoare am scris, nu știu dacă primul, dar am scris când trebuie”. În sfârșit, întrebat cu privire la controversale contemporane referitoare la „canon”, criticul răspunde că preferă, în locul noțiunii de „canon”, pe aceea, mai generoasă și mai dinamică, de „model”: „Îmi place mai mult noțiunea de *model* decât aceea de *canon*. Modelele sunt mai multe și se schimbă mai repede în literatură. De regulă, literatura își fabrică singură modelele de care are nevoie, iar critica vine și stabilește canonul sau canoanele unei epoci de creație. Pentru ca ele să funcționeze și să fie fecunde trebuie să fie sprijinite și de o mare autoritate intelectuală și să fie verificate de opere literare exemplare... Lovinescu și G. Călinescu sunt, în perioada la care mă refer, principalii *canonizatori*. [...] Revin la discuția actuală. Ea s-a politizat repede și, din această pricină, s-a și încheiat numaidecât. Iar postmodernismul, iar generația '60, iar conservatorii și, bineînțeles, aprigii noștri europeniști... Prilej de a fi repudiat din nou G. Călinescu care, așa cum a zis colegul dumitale, dl. Ion Bogdan Lefter, ne-a lăsat moștenire o «mare pacoste», *Istoria literaturii române*, cu canonul ei cu tot... O pacoste, constat, care rezistă... Însă în acești termeni, dezbateră despre canon este o aflare în treabă”. ■ Rubrica *Eveniment* este dedicată lansării, la Muzeul Literaturii Române, a volumului de corespondență *Scrisori către Aurora* al lui Marin Preda (Ed. Albatros, București, 2001). Sunt reproduse fragmente din cuvântul unora dintre invitații la această lansare. □ Georgeta Dimisianu: „Pentru mulți dintre noi orice carte este foarte interesantă dacă prezintă un personaj principal: autorul. Din romanele lui Marin Preda și poate și ale altora, cititorul nu poate ajunge la acest personaj misterios care stă în spatele tuturor gândurilor, a tot ceea ce se întâmplă acolo. De aceea scrisorile, amintirile, jurnalele fac posibilă pătrunderea în viața și conștiința autorului, mai bine decât orice carte a lui”. □ Octavian Paler: „Această carte, așa subțire cum este ea, mi-a adus niște revelații. [...] Eu mi-am închipuit mereu, pe baza puținului pe care îl știam despre el, că Marin Preda este un tip ursuz, cam ca mine, un fel de ardelean născut în sudul Munteniei. De aceea, am fost realmente surprins să descopăr în scrisorile sale că era un îndrăgostit care știa să fredoneze «ce cauți tu în viața mea?» și nu se sfa să spună mereu «off-uri», «ah-uri», demonstrând că, în dragoste, frivolitățile au alt sens decât în viața obișnuită”. □ Aurora Cornu: „Pe Marin Preda nu l-a schimbat nimeni cu o iotă. Toată lumea zice că a iubit, a suferit, că femeile l-au nenorocit. Nu-i adevărat! *El*

era scriitor, singurul lui interes era scrisul [...]. Din păcate pentru noi, femeile din viața lui (eu fiind mai conștientă de chestia asta, fiind de același tip cu el) treceau totdeauna după scrisul lui”. ■ Angela Marinescu tipărește pagini de jurnal.

● [„Observator cultural”, nr. 81] În cadrul secțiunii *În dezbateri* sunt inserate articole semnate de Radu Bogdan, Magda Cârneci și Pavel Șușară despre opera lui Constantin Brâncuși, în contextul manifestărilor culturale din „Anul Brâncuși”. ■ La *Structuri în mișcare*, Ion Bogdan Lefter aduce în atenție „piesa anului 1998”: *Noe care ne străbate memoria e o femeie* de Ion Mircea (Ed. UNITEXT, București, 1999). Poetul Ion Mircea, apreciază Ion Bogdan Lefter, se dovedește a fi și un foarte bun dramaturg: „Primul lucru frapant la lectura piesei e scriitura de foarte bună calitate: perfect adaptată – pe de o parte – la standardele de oralitate și de cursivitate obligatorii în teatru și – pe de altă parte – sofisticată, diversă, adecvată cu abilitate la personajele și la situațiile imaginate. Stilistica piesei se desfașoară pe un registru larg, de la – să zicem – elemente argotice la subtilități livrești, trecând prin numeroase straturi lingvistice, uzând de procedee multiple, totul manevrat cu o fină detașare ironică, ieșită uneori la suprafața textului și îngroșată în momentele de comedie bufă ori de parodie afișată. Pe scurt: un excelent condei dramatic”. ■ Rubrica *Interviu* îl are invitat pe Caius Dobrescu, care rememorează fără ipocrizie momentele dificile ale confruntării cu Securitatea comunistă, atunci când, profesor la Făgăraș fiind, a semnat un „angajament” de colaborare: „Partea cea mai penibilă pentru mine este cea de mai târziu, pe când eram profesor la Școala generală nr. 2 din Făgăraș, când în prezența directorului școlii [...] am scris «angajamentul». [...] Profit de ocazie ca să reproduc integral textul care mi-a fost dictat atunci și pe care, spre sincera mea rușine, nu l-am amendat tocmai în punctele sale esențiale”. Întâmplarea nefericită de atunci l-a determinat, spune Caius Dobrescu, să ia mult mai în serios politica: „Politica mi se pare, pe măsură ce trece timpul, un lucru tot mai grav și mai important, care presupune reflecție foarte serioasă și solicită, ca să spun așa, tot ce este mai adult în noi. Cred că reflecția politică este foarte posibilă și în literatură și în științele culturale. Dar pentru a reflecta cu adevărat este nevoie să te îndepărtezi de idealul «angajării»”. Pe de altă parte, nimeni nu are dreptul, atenționează Caius Dobrescu, să-i ceară unui scriitor să se „implice” politic: „...nimeni nu-i poate cere unui scriitor să se «implice», în numele vreunei comenzi sociale sau al vreunei voințe generale (principiu larg acceptat în postcomunism), tot așa nimeni nu-i poate interzice să facă lucrul acesta, în baza unei opinii (fatalmente personale) despre natura atemporală sau apartinică a valorii estetice”. Cât privește „grupurile de putere” din cultura românească postdecembristă și posibila sa afiliere la vreunul dintre ele, răspunsul scriitorului vine să lămurească poziția generației sale față de aceea a optzeciștilor: „Am povestit cum, izolați față de viața literară a anilor ’80 (tocmai pentru a fi ceva mai deschiși față de viață pur și simplu), nu aveam altă raportare semnificativă decât aceea (de continuare polemică) față de generația ’80. Trebuie să spun că,

pe măsură ce viața ne-a obligat să observăm mai atent sistemul cultural în care, inevitabil, trăim, am înțeles un lucru: ceea ce ne desparte de «generația '80» este nesemnificativ în raport cu diferența de mentalitate, de valori pe care o resimțim față de ceea ce a devenit, după 1989, noua cultură oficială. Aceasta nouă cultură oficială înseamnă, pentru mine: resurecția radicalismelor interbelice, în haina «elevată» a admirației pentru tripla Noica–Eliade–Cioran (precedată, evident, de «sublimul» cabotin Nae Ionescu și urmată de teologul amator Petre Țuțea); explozia ipocriziei religioase și a etno-ortodoxismului protocronist de speța cea mai agresivă cu puțință, încurajat pe față de înalți ierarhi religioși sau laici; o pletoră de tehnici de căpușare a banilor și instituțiilor publice de către tot felul de intelectuali subțiri, care, în spatele retoricii sforăitoare despre «cultura – cel mai bun ambasador al României peste hotare», țin pregătită întotdeauna mica lor agendă personală». ■ La *Recenzii*, Camelia Crăciun se oprește asupra volumului de debut al lui Dorin David *Anarhic* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001), roman având drept erou un personaj nonconformist: „Romanul manifestă aceste opoziții evidente prin centrarea substanței livești în jurul unui erou nonconformist, prin promovarea unei forme literare laxă, eliberate de constrângeri stilistice de orice fel și, în cele din urmă, prin exprimarea liberă a unor opinii clare, precise, care vor să submineze inhibițiile pe care mentalitatea contemporană le exercită din plin, strivind individualitatea și libertatea, în cele din urmă”.

● [„22”, nr. 37] La rubrica *Memorie* este dezbătută cartea lui Anton Golopenția *Ultima carte* (Ed. Enciclopedică, București, 2001), îngrijită de Sanda Golopenția și alcătuită din declarațiile date de sociolog după arestarea sa în procesul „Pătrășcanu” în ianuarie 1950. □ Smaranda Vultur pune în evidență „fragilitatea” intelectualilor de bună credință într-un regim totalitar: „Ceea ce ne frapează și ne înspăimântă pentru fragilitatea fundamentală a intelectualului de bună credință este iluzia lui [...] că poate rămâne în afara politicului într-o asemenea epocă (sau oricare)”. □ Dan C. Mihăilescu: „...la 9 septembrie 1951, neajudecat, necondamnat, Anton Golopenția avea să moară de tuberculoză în închisoare. Dar «lecțiile» acestui destin de cenușă sunt [...] mai multe”. □ Ruxandra Cesereanu: „*Ultima carte* este un monument de recuperare a unei vieți și a unui trecut”.

12 septembrie

● [„Luceafărul”, nr. 31] Sub titlul *Cine nu-i cu noi...*, Marius Tupan îi condamnă pe scriitorii care, ajunși în poziții manageriale, refuză să aloce subvenții pe criterii extraliterare: „Creatorii, care mai ieri se plâneau de tratamente discriminatorii, fiindcă, e adevărat, au suflat prea însuflețiți în veiele dictatorului, când ajung în postura să distribuie sumele alocate de la stat pentru cultură, recurg la criteriul extraliterar, ba chiar au și refuzuri categorice, învinuind pe unii posibili beneficiari de plasamente politice pe care nu le au. Aceștia trebuie anihilați sau chiar eliminați din circuitele subvențiilor: să nu li se mai audă glasul, eventual, să-și schimbe poziția în care se află. Potentații ignoră faptul că nu nedreptățesc

un redactor sau un editor, ci mari scriitori, grupați în jurul unor reviste sau al unor case de editură”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu prezintă volumul lui Mircea Bârsilă *Dimensiunea ludică a poeziei lui Nichita Stănescu* (Ed. Paralela 45, București, 2001). Adoptând, în demersul său, puncte de plecare multiple – „dubla ruptură» (cea a generației așa-numite «'60» și, în interiorul acesteia, a fiecărui poet în parte în raport cu stilul și orientarea congenerilor), forma «primitivă» de mesaj pe care o reprezintă textul poetic în chip de viziune asupra lumii, dimensiunea ludică a poeticului și, în mod particular, a formulei proprii lui Nichita Stănescu –, Mircea Bârsilă (observă Voinescu) își propune să realizeze mai mult decât anunță titlul cărții sale: „...această enumerare încă incompletă pare să indice, pe de-o parte, faptul că în chip de critic Mircea Bârsilă a dorit să realizeze mai mult decât și-a propus prin titlul enunțat (ceea ce e și nu e adevărat, ludicul evidențiindu-se în nenumărate ipostazieri și fiind implicat într-o sumedenie de relații cu logicul, dar și cu iraționalul, cu creația, dar și cu mentalitatea, cu filosofia, dar și cu arta), iar pe de alta că a urmărit să înscrie poezia lui Nichita Stănescu într-un cerc hermeneutic în efortul de a găsi explicații asupra unor puncte, care până acum fie au fost doar semnalate în exegezele care i-au fost dedicate, fie au fost tratate într-o manieră insuficient de extinsă”. Cel mai dens capitol al lucrării lui Bârsilă, continuă Radu Voinescu, este cel dedicat filonului folcloric al liricii lui Nichita Stănescu: „Observația că poezia lui Nichita Stănescu se originează, într-o latură a sa, în folclor, nu e, desigur, nouă. De data aceasta, criticul năzuiește însă către o tratare aproape exhaustivă a acestei ipoteze de cercetare, considerând cu justete că trebuie mers cât mai departe în clarificarea uneia dintre rădăcinile poeziei celui care a scris *Noduri și semne*. Așadar, sunt clarificate – în orizontul ludicului, dar și al filosofiei, al teoriei limbajului, al imaginarului – legăturile dintre opera lui Nichita Stănescu și universul creației folclorice. O operație care se vedește a nu fi lipsită de dificultăți, deoarece, «interesat mai mult de tendințele doar schițate și, aparent, latente, ale modelului, poetul procedează la tăierea fir cu fir a legăturilor textului său cu modelul». Teza lui Mircea Bârsilă ar fi că autorul unor poezii semnificativ intitulate *Cântec, Doină, Colindă, Baladă, Descântec, Cântec de leagăn, Ța, Ța, Ța, Căpriță, Ța!*, *Săgetarea cerbului strețin și harponarea peștelui Vidros* creează aidoma unui «autor estompat» din poezia populară, despărțindu-se de «realitatea apriorică» a modelului, dar menținând tehnicile și stilul”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Gheorghe Popescu *Marin Mincu. Eseu despre autenticitatea scriiturii* (Ed. Eminescu, București, 2001). Aflat în căutarea unui „principiu de unitate” al scrierilor lui Marin Mincu, autorul – spune Soviany – îl găsește în „heliadism”: „...criticul descoperă o reactualizare a heliadismului (ca o constantă cu valoare de paradigmă a culturii românești), căci «Marin Mincu, autorevendicat, cu insistență și rigoare de la modelul heliadesc, și-a asumat, încă din începuturile destinului său, toate avantajele, dar, mai ales, riscurile acestei opțiuni»”. ■ Viorel Sâmpetean tipărește poezii. ■ Victoria Comnea publică proză.

■ La rubrica *Stop cadru*, Petre Ciobanu semnalează apariția volumului lui Ion Floricel *Fel de suflete* (Ed. Pasărea Măiastră, Craiova, 2001): „Ion Floricel rămâne un remarcabil romancier social aflat într-o obsesivă relație cu imediata realitate”.

■ Sub titlul *Reprezentări de ansamblu ale realității*, Marian Popa încredințează tiparului un fragment din *Istoria literaturii române contemporane de azi pe mâine* (Fundatia Luceafărul, București, 2001), consacrat resurecției prozei românești după epoca realismului socialist: „Eliberarea poeziei este mai ușoară pentru că nu i se mai pretinde înfățișarea realității prin mimesis, ci a adevărului aproximat prin sentimente. Resurecția ingenioasă a prozei este deci posibilă mai întâi formal, prin preluarea unor tehnici ale discursului poetic. Romanul va uza de practicile conotației, simultaneizării și paradigmaticizării: în cazurile cele mai complexe el devine o combinație de parabolic, alegoric, liric, psihologizant, dicteic, digresiv, magmatic, oniric, documentar, magic, montaj, teoretic, experimental lexical, indeterminist, textualizare etc.”.

■ Marin Ifrim este prezent cu poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Lecturi*, Simion Bărbulescu aduce în atenție apariția volumelor *Chemarea pământului* de Ion Calafeteanu (Ed. Eminescu, București, 2001) și *Numai tineretului i se iartă totul* de Ion Țăranu (Ed. Junimea, Iași, 2001). ■ La *Istorie literară*, Emil Manu scrie despre *Postumele lui Bacovia*. ■ La *Literatura lumii*, Constantin Abăluță traduce poeziile *Alte anotimpuri* și *Omagiu polifoniilor* de Gérard Noiret, iar Petru Iamandi traduce prozele *...Iar șerpilor sâsâie la miezul nopții* de A.R. Morlan și *Până de inspirație* de Phil Carradice.

● **[„România literară”, nr. 36]** În editorialul său, Nicolae Manolescu îi răspunde acid lui Liviu Ioan Stoiciu pentru faptul de a fi girat publicarea unor speculații scandaloase pe tema competiției organizate de Ministerul Educației pentru tipărirea manualelor școlare: „Dl Stoiciu profită de un subiect care-i este străin ca să dea cuvântul unei doamne profesoare, supărată foarte că manualul dsale n-a intrat printre cele trei. E regretabil, desigur, dar dl Stoiciu trebuie să știe că primii care au contestat public hotărârea M.E.C. au fost doi din cei trei autori aprobați. Mă așteptam de la poetul pe care-l prețuiesc să facă această precizare, în ce mă privește, înainte de a încredința tiparului dejecțiile profesoarei cu pricina. Cu o totală lipsă de politețe, doamna vorbește despre frustrările dlui E. Simion care ar fi pus la cale toată cabala ca să i se vândă manualul propriu. E o nemernicie! Și ca să acopere urmele rușinoasei afaceri, dl Simion ar fi sugerat M.E.C. să fie acceptate încă două manuale, acelea coordonate de dl Liviu Papadima (pentru ca directoarea de la Humanitas, soția coordonatorului, să nu facă scandal!) și de mine (devenit pentru amabila profesoară, abilul Niki, în stare să-l răsplătească pe unul din colaboratori cu un post universitar și folosindu-se de alți doi «profesori cam incuți»). Nu mă preocupă opiniile doamnei cu pricina nici cât negru sub unghie. Dar felul în care dl Stoiciu pune în pagina unui ziar onorabil astfel de mârșăvii îmi întrece puterea de închipuire. Mă abțin cu greu să nu fac și eu procese de intenție, sugerând motivul care, bănuiesc, îl mână pe

dl Stoiciu în această cruciadă. încerc un simțământ de dezgust care ar trebui să-l pună pe gânduri pe dl Stoiciu”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Iulia Alexa prezintă cinci volume: Henry Miller, *Primăvara neagră* (traducere de Cristina Felea, Ed. Est, București, 2000); George Muntean, *Eminescu – 100 de documente noi* (Ed. Eminescu, București, 2000); Ioana Diaconescu, *Tratat de amintiri neverosimile* (Ed. Eminescu, București, 2000); *Lucian Blaga – Domnița Gherghinescu-Vania, Domnița Nebănuitelor Trepte* (Ed. Humanitas, București, 2000); Maria Calleya, *Pas de deux* (Ed. Crater, București, 1999). Dintre acestea, apreciază recenzenta, „volumul îngrijit de George Muntean e o apariție notabilă în acest moment”, în vreme ce poeziile Ioanei Diaconescu „cuprind o lume a lucrurilor poetizate, parcă imateriale, într-o perpetuă stare de zbor și de visare, lucruri obsedante, intense, vii”. Cât privește volumul de poezie al Mariei Calleya, acesta „nu cere să fie interpretat, ci poate numai identificat cu, spre exemplu, muzica lui Mozart”. ■ La *Cronica literară*, C. Rogozanu discută volumul lui Virgil Nemoianu *Tradiție și libertate* (Ed. Curtea Veche, București, 2001). Cuprinzând articole scrise de autor în presa culturală a deceniului al zecelea al secolului trecut, cartea lui Nemoianu – spune C. Rogozanu – aduce în discuție, printre altele, importanta problemă a canonului literar: „O temă extraordinară adusă în discuție de Virgil Nemoianu a fost problema canonului. Din păcate, a propus prea devreme această dezbatere. Intelectualul român abia începea să se dezmeticească să-și autentifice discursul și Nemoianu pune pe masă una dintre cele mai complexe probleme ale secolului. Așadar, în septembrie 1990, în «România literară», apărea un articol cu o greutate care nici până acum nu a fost apreciată: *Bătălia canonică – de la critica americană la cultura română*. Mai întâi, autorul observă că în Apus există o tradiție a contestării canonului – ar fi vorba, de fapt, despre un fenomen care îi ține pe clasici în viață, sunt dezbătuți, recitați etc. În Est nu există această tradiție. Or, ea trebuie inventată urgent pentru că, deja, nume precum Eminescu, Brâncuși sau Caragiale devin extrem de antipatice prin discursurile stereotipe însoțitoare. Intelectualul român se apropie cu circumspecție de numele «mici» din istoria culturii noastre – nu dorește schimbare, pentru că ar periclita o balanță, și așa fragilă, a unei literaturi de numai două sute de ani”. ■ La *Semn de carte*, sub titlul *Despărțirea de mitologie*, Gheorghe Grigurcu se ocupă de volumul Mariane Bojan *Arta înfocării* (Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2001). Poezia autoarei – explică Grigurcu – este construită pe două registre: „Construită, în timp, pe două registre, cu o aparent radicală deosebire, creația lirică a poetei și pictoriței clujene Mariana Bojan e în măsură a-și releva o lăuntrică unitate. Ruptura e mai mult de ordin plastic decât de substanță morală, aceasta din urmă, în pofida unei linii evolutive, dând tonul omogenizator al unei poezii a candorii vulnerate, semnate de o ființă «rău vindecată/ de copilărie»”. ■ În cadrul rubricii *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu scrie despre jurnalul lui Sașa Pană: „Ca și în jurnalul lui Bogza, și în cel al lui Pană se simt destule animozități în interiorul unui grup care, privit din exterior pare extrem de solidar. La Bogza dăruirea e

totală, iar suferința, când apar fisurile, e aproape copilărească. Pană are ceva didactic în scris, judecă rece purtarea lui Bogza, are un ton supărător de neutru. Totuși, când pericolul crește și Bogza e arestat prietenii se unesc din nou”. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea prezintă cel de-al șaselea volum al jurnalului lui C. Rădulescu-Motru *Revizuri și adăugiri* (Ed. Floarea Darurilor, București, 2000). La vârsta de 80 de ani, apreciază Z. Ornea, C. Rădulescu-Motru este mult prea pesimist, așa cum reiese din însemnarea din 23 august 1948, cu privire la viitorul civilizației și culturii europene în condițiile instaurării „bolșevismului”: „«În răstimpul cât va dura această perioadă istorică, ce va fi desigur lungă, neamul nostru românesc va dispărea, ca ființă viețuitoare; amintirea lui doar se va păstra în câteva instituții culturale din Europa, așa cum se păstrează astăzi amintirea celților, a ilirilor, a bascilor și atîtor alte popoare dispărute.» Iată, să subliniez din nou, o previziune exagerată, contrazisă de realitatea evoluției istorice. Aș adăuga că astfel de previziuni, cam fără acoperire, se fac azi despre fenomenele globalizării și mondializării”. ■ Gheorge Mocuța tipărește poezie. ■ La *Păcatele limbii*, Rodica Zafiu cercetează etimologia cuvîntului „nașpa”. ■ Sub titlul *Singurătatea memorialistului de cursă lungă*, Barbu Cioculescu aduce în atenție jurnalul lui Constantin Mateescu: „Cel care spune eu nu mai este tînnăr, ba chiar aspiră la deliciile pensionării, chinuit de varii suferințe fizice și rupt între obligațiile de profesor secundar și chemarea de literator. Ca scriitor care nu s-a supus tezelor din iulie – și cu toate că autor al unui număr considerabil de volume, apreciate de public, dar neîmpinse în față de critica de sprijin ce-și avea favoriții ei, întâmpină tot mai serioase dificultăți editoriale, încât în timpul celui din urmă cincinal comunist publică doar trei titluri, dintre care unul o monografie a lui Nicolae Filimon”. ■ Rubrica *Inedit* conține, în îngrijirea lui Adrian Alui Gheorghe, pagini din jurnalul lui Aurel Dumitrașcu. ■ Cristian Bădiliță tipărește, în formă poetică, *Dedicații insolente* adresate lui Virgil Ierunca, Alex. Ștefănescu, Andrei Pleșu și Horia-Roman Patapievici. ■ La rubrica *Prepeleac*, Constantin Țoiu publică însemnări din America. ■ În cadrul rubricii *Centenar*, S. Damian îl omagiază pe André Malraux, făcând totodată o paralelă între *Răscoala* lui Liviu Rebreanu și *Condiția umană* a scriitorului francez.

13 septembrie

• [**„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 35**] În editorialul intitulat *Nietzsche (15)*, Nicolae Breban glosează despre conceptul de „voință de putere”. ■ Eugen Uricaru, președintele Uniunii Scriitorilor, răspunde unei întrebări a redacției privitoare la semnificația pe care o acordă funcției deținute, în trecut, de Liviu Rebreanu, Zaharia Stancu, Laurențiu Ulici sau Mircea Dinescu. Prozatorul deplânge faptul că, după 1989, animozitățile dintre scriitori s-au exacerbât în „stări conflictuale”: „Marile nume pe care le-ați pomenit în întrebare nu au altceva în comun, în ipostaza lor de președinți, decât că fiecare s-a străduit să dea răspunsuri corecte la întrebările momentului lor. [...] Obiectivele și mijloacele de a le realiza

din vremea lui Gârleanu au fost diferite de cele din timpul președinției lui Liviu Rebreanu, cele din timpul lui Sadoveanu au diferit destul de mult de cele din vremea lui Beniuc, iar președinția lui Zaharia Stancu nu are comparație, prin forța lucrurilor, cu aceea a lui Mircea Dinescu ori Laurențiu Ulici. [...] Dar acum, după 1989, totul a devenit dintr-o dată extrem de complicat și de greu. Disparând adversarul comun, puterea politică dictatorială [...], stările de animozitate au devenit stări conflictuale”. ■ Ion Mureșan încredințează tiparului poemul *Cântecul arpentorului*. ■ La rubrica *Dialog*, Dumitru Țepeneag continuă să răspundă întrebărilor formulate de Ion Simuț. Vorbind despre experiența întoarcerii, pentru prima dată după o lungă perioadă de exil, în România, prozatorul evocă momentele de euforie de după Revoluție: „La început, în '90, lumea era prietenoasă ori măcar cei mai mulți se străduiau să apară astfel. Mi-aduc aminte, în primele zile, în ciuda frigului [...], oamenii, chiar și necunoscuții erau amabili, sociabili, grijulii [...]. Colegii de breaslă se arătau și ei entuziaști și pupăcioși. Mai ales cei care aveau câte o muscă pe căciulă. Nu neapărat față de mine... [...] Repet, deși nu sunt o fire prea expansivă, atunci, în prima călătorie în țară, după atâția și-atâția ani, eram emoționat și euforic”. Pe de altă parte, replicându-le celor care l-au chestionat, malițios, cu privire la întoarcerea sa definitivă în țară, Țepeneag spune că importantă este, înainte de toate, întoarcerea sa „în literatura română”: „Firesc ar fi să le pună întrebarea asta celor ca Mircea Iorgulescu, de pildă, care a părăsit România în vara lui 1989 sau aceora care au plecat din țară și mai târziu. Nu mie care am petrecut mai mult timp în Franța decât în țara unde m-am născut [...]. E o întrebare specifică unei mentalități naționalist-comuniste pentru care a locui în altă parte decât acolo unde te-ai născut e o rușine sau chiar un păcat. [...] Acestea fiind spuse (a nu știu câta oară!), eu am făcut mai mult decât să mă întorc în geografia României: m-am întors în literatura română!”. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis recenzează cele două volume de *Studii critice* ale lui Ion Frunzetti, apărute în îngrijirea Floricăi Cruceru (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000): „Opera sa, diversă, generos utilă, rezistentă stilistic, alcătuită din contribuții venite din multiple laturi, examinează realitatea privită din față, din profil, ca un câmp vizual încolțit prin rotire și intropatie”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Irina Petraș publică o tabletă despre lirica lui Dinu Flămând: „Dinu Flămând e o «varietate» specială, deviată, de poet al genitivelor”. ■ Sub titlul *Morina, codurile sfântului și poetului*, Geo Vasile semnează un medalion critic despre poetul și eseistul italian Mimmo Morina, director al revistei plurilingve „Nouvelle Europe”, care apare al Luxemburg. ■ Tot la *Cronica literară*, Săluț Horvat scrie despre volumul lui N. Steinhardt *Ispita lecturii. Inedite* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000), din a cărui *Notă autobiografică* – informează recenzentul – cititorul află despre trăirile și frământările sufletești ale autorului *Jurnalului fericirii* din timpul convertirii la creștinism. În volum, adaugă Săluț Horvat, „se întâlnesc pagini admirabile despre o serie de scriitori și operele lor, precum M. Eminescu, Mircea Eliade, M. Sadoveanu, I. Agârbiceanu, Nichita Stănescu”. ■

Octavian Soviany tipărește eseu *Visul și textul*, consacrat relației dintre textualism și onirismul estetic în proza lui Dumitru Țepeneag: „Textualist *avant la lettre*, Dumitru Țepeneag e dispus în luările sale de cuvânt teoretice să stabilească punți de comunicare între textualism și onirismul estetic pe care l-a teoretizat, legate mai ales de sentimentul unei analogii între legile textului și legile visului, ca și de conștiința, mai mult implicită decât explicită, a unei supradeterminări a imaginii prin limbaj sau (în termeni lacanieni) a imaginarului de către simbolic. [...] Această diferență [dintre textualism și onirism, *n.n.*] este depășită însă cu nonșalanță în proza lui Dumitru Țepeneag care (spre deosebire de Dimov) a aplicat într-un spirit destul de iconoclast rețeta onirismului estetic, iar o conștiință extrem de acută a faptului scriptural ca atare în procesul producției textuale l-a condus spre textualizare și spre autoreferențialitatea scriiturii, rezultatul fiind, în cele din urmă, o «mixtură» de onirism și de textualism”. ■ Constantin Abăluță traduce, în colaborare cu autoarea, poeme ale scriitoarei macedonene Lidija Dimikovska. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri despre placheta Anei Blandiana *Călcâiul vulnerabil*: „Obosită și disperată, poeta are o viziune a lumii supuse indifferenței, putrefacției, distrugerii [...]. În câteva poezii ale plachetei aceste sentimente și idei se transformă într-un adevărat strigăt de revoltă. Protestul vehement al poetei împotriva conformismului și compromisurilor celor mulți, împotriva celor care tac, acceptă și le e frică, deși dau impresia mulțumirii, este însoțit de sentimentul mândriei rănite, al neputinței, al durerii. [...] Volumul nu poate primi «bun de tipar»”. ■ Alexandru-Cristian Miloș tipărește poezia *Poema catacombelor*. ■ Petru Cimpoeșu răspunde întrebării redacției „În ce măsură ți-a evoluat stilul de la *Povestea Marelui Brigand* la *Roman cu îngeri și moldoveni*?”: „Nu sunt deloc sigur că lumea în general evoluează. Cel mult se mișcă. În ceea ce mă privește, când răsfoiesc întâmplător hârtiile mai vechi [...] rămân uimit cât de spiritual eram în urmă cu, să zicem, douăzeci și cinci de ani. Problema e că atunci nu aveam un aparat conceptual, îmi lipsea sistemul – și eram foarte nerăbdător. Unul care vrea să spună prea multe deodată se bâlbâie”.

18 septembrie

● [„**Adevărul literar și artistic**”, nr. 585] La rubrica *Eseu*, Dan Mănuță publică textul „*Regionalismul basarabean*”: *concept literar sau concept geopolitic*? Apărută în cultura română după Unirea din 1918, scrie Dan Mănuță, problema regionalismului a căpătat o amploare deosebită în perioada 1920–1930, când „centrele provinciale au început să-și revendice independența față de centrul literar care era considerat Bucureștiul”. În această mișcare generală, urmează istoricul literar, trebuie incluse și manifestările literare din Basarabia de după 1920. Odată cu înființarea RSS Moldovenești însă, continuă Mănuță, „conceptul de specific literar local a fost supus unui centrism riguros controlat și dirijat, susținându-se că ar exista o «literatură sovietică» creată de așa-numitul «norod sovietic»”. De

aceea, concluzionează istoricul literar, a vorbi astăzi de „regionalism basarabean” înseamnă a reactualiza ideea de „vasalitate” a Basarabiei față de o literatură centrală: „A aduce astăzi în discuție «regionalismul basarabean» și a-i căuta justificarea în actualitate înseamnă a ne întoarce la statutul de vasalitate al «literaturii sovietice moldovenești», cu toată schimbarea de coafură pe care determinantul «basarabeană» o presupune. În condițiile actuale, «regionalismul basarabean» îmi apare ca o preluare a conceptului geopolitic de «literatură sovietică moldovenească», promovând tendințele de centrifugare față de literatura general românească”. ■ La *Cronici*, Antonio Patraș salută apariția celui de-al patrulea volum al *Agendelor literare* ale lui E. Lovinescu, în îngrijirea Gabrielei Omăt (Ed. Minerva, București, 2000): „Publicarea volumului al IV-lea din *Agendele literare* constituie un important eveniment editorial, grație căruia personalitatea complexă a autorului își revelează aspecte noi, unele surprinzătoare. Acesta a fost Lovinescu, iar suma trășăturilor sale a făcut ca el să întruchipeze, ca nimeni altul în cultura română, condiția criticului”. ■ Mariana Șora și Angela Marinescu tipăresc pagini de jurnal.

● [„**Observator cultural**”, nr. 82] La rubrica *Informații* sunt consemnate premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 2000, decernate în data de 17 septembrie. POEZIE – Ana Blandiana, *Soarele de apoi* și Angela Marinescu, *Fugi postmoderne*; PROZĂ – Nora Iuga, *Sexagenara și tânărul*; DRAMATURGIE–TEATROLOGIE – Mircea Ghițulescu, *Istoria dramaturgiei române contemporane* și Iosif Naghiu, *Grup de orbi într-o sală de cinema*; ISTORIE–CRITICĂ LITERARĂ – Al. Cistelean, *Celălalt Pillat*; ESEU–PUBLICISTICĂ – Ion Vartic, *Cioran naiv și sentimental*; MEMORIALISTICĂ – Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez I*; LITERATURĂ PENTRU COPII ȘI TINERET – Pavel Sușară, *Opt povesti adevărate cu ființe minunate*; EDITII CRITICE ȘI ANTOLOGII – Constantin Abăluță, *Poezia română după proletcultism*; TRADUCERI ÎN LIMBA ROMÂNĂ – Dinu Flămând, pentru *Cartea neliniștii* de Fernando Pessoa și Irina Mavrodin, pentru *În căutarea timpului pierdut/timpul regăsit* de Marcel Proust; DEBUT – Simona Tache, *Împărțit la doi*, Ana Stanca-Tăbărași, *Romantismul colorat*, Tudorel Urian, *Proza românească a anilor '90*, Ovidiu Verdeș, *Muzici și faze*; Marele Premiu, decernat de Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor, i-a revenit lui Petre Stoica, iar Premiul „Opera Omnia” i-a fost acordat lui Gheorghe Grigurcu. ■ Rubrica *Instituții culturale* este consacrată deschiderii la București, pe data de 16 septembrie, a Institutului Polonez. În interviul acordat Dianei Soare, Roland Chojnacki vorbește despre proiectele culturale ale instituției, în care locul central este acordat literaturii: „În primul rând, ne preocupă literatura. Încercăm să facem literatura poloneză mai bine cunoscută în România și invers, literatura română în Polonia. Proiectul, susținut de faptul că avem oameni, posibilități și, mai ales, resurse financiare, pornește de la realitatea că literatura română este foarte puțin cunoscută în Polonia, mult mai puțin decât este cea poloneză în România. Un alt gând este acela de a organiza un fel de «vizite culturale», de mini-vacanțe de

studii pentru intelectualii români pasionați de un anumit domeniu cultural – de la cinematografie la artele plastice –, care sunt interesați să meargă pentru o perioadă scurtă de timp (în jur de doua săptămâni) în Polonia, să cunoască intelectuali de acolo, să ia contact cu lumea culturală și cu intelectualitatea poloneză, să aiba acces la biblioteci, teatre, alte instituții culturale”. ■ La rubrica *Polemici*, Vasile Baghiu se arată „deprimat” de schimburile de replici lipsite de eleganță provocate de luptele interne din cadrul Filialei Iași a Uniunii Scriitorilor. ■ În interviul acordat lui Radu Pallade, Mihai Ursachi rezumă problemele care au dus la „conflictul” amintit: „Nu l-aș numi chiar «conflict»... Nici nu ar fi fost un conflict dacă s-ar fi înțeles din start doleanțele semnatarilor. Însă s-a încercat bagatelizarea acestei acțiuni prin diverse mijloace foarte dubioase... Atacuri la persoană, aducerea în prim-plan a unor probleme strict personale etc. În cazul în care, conform Statutului US, un număr de membri ai Asociației noastre doresc înființarea unei noi filiale a US la Iași într-un cadru juridic absolut legal, nu găsesc rostul atâtor polemici. Cauzele sunt multiple. Pe de o parte, unii membri nu sunt mulțumiți de actuala conducere – printre aceștia mă număr și eu. Nereprezentativitatea celor aleși, lipsa de transparență a activității Comitetului filialei, esența clientelară a unor premii literare sunt alte cauze care au dus la actuala criză. Apoi caracterul dubitativ al alegerilor din primăvară, eliminarea unor scriitori importanți de pe listele pentru alegerile de la București au stârnit, după cum era de așteptat, multe comentarii și nemulțumiri...”. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârstean o are invitată pe Rodica Zafiu. Vorbind despre formația sa intelectuală, Rodica Zafiu subliniază rolul benefic jucat de structuralism în viața universitară românească din anii '70: „...noi ne-am format într-un ecou structuralist. Când eram în facultate, încă se mai practica un structuralism care pentru școala românească a însemnat foarte mult. A însemnat mai cu seamă o occidentalizare și un schimb de idei foarte bun. La un moment dat devenea, ce-i drept, autosuficient și monoton, dar era extrem de folositor pentru formarea unor tineri. E foarte ușor să-i dai unui tânăr un text și metodele prin care să-l analizeze, asta îi dă foarte multă încredere în sine. Noi toți ne-am format în direcția asta. Evident că am depășit acest stadiu, evident că am rămas cu niște urme ale acestei formații. Mă refer la o anumită tendință analitică, o anumită tendință către clasificare, formalizare”. Întoarsă recent din Italia, lingvista face o comparație între educația universitară din România și Italia, insistând asupra necesității unei formații filologice riguroase, chiar dacă aceasta pare sau chiar este de multe ori aridă: „La noi există, și asta e, de altfel, foarte frumos, pasiunea ideilor, inventivitate, studenții se bucură întotdeauna să facă lucruri noi, să facă ce nu s-a mai făcut, să cunoască teoriile cele mai la modă, să facă lucrări de diploma cât mai zbanghii. Nu cred că ar trebui să renunțăm la toate aceste lucruri, dar, ca în cazul tuturor exceselor, această atitudine are limitele ei. În Italia, facultatea îi obligă pe studenți să facă și lucrări destul de cuminți. La noi nu ți-ar fi foarte ușor să-i convingi pe aceștia să-ți facă ediții de texte sau să-și facă lucrarea de diplomă cu ediția filologică a unei cărți din secolul

XVII. Acolo studenții fac asemenea lucruri pentru că asta e tradiția și pentru că asta e regula jocului. Și, în fond, până la urmă îți dai seama că aceste lucruri sunt benefice pentru formația filologică a oricui”. ■ La *Recenzii*, Paul Cernat aduce în atenție apariția unei cărți despre benzile desenate: Dodo Niță, *Europa benzilor desenate. Reportaje, interviuri, articole* (Ed. POL Media, București, 2001): „Postfațată printr-un fragment elogios al lui Adrian Marino, extras din volumul V al *Biografiei ideii de literatură*, *Europa benzilor desenate* nu este o culegere de studii aplicate, ci una confesiv-«documentară», conținând reportaje de la saloanele, congresele, expozițiile și festivalurile BD din țară și străinătate, alături de interviuri cu și declarații ale unor reputați creatori BD români și străini. Avem de a face, așadar, cu un jurnal de reporter bedefil voiajor și cu o «punere în temă» asupra acestui domeniu hibrid, «de frontieră»”. ■ La rubrica *Ultima pagină*, Adrian Marino recenzează volumul colectiv coordonat de Stefan Borbély *Experiența externă* (Ed. Institutul European, Iași, 2001), care îi are ca autori pe Liviu Bleoca, Mircea Boari, Ștefan Borbély, Ioana Bot, Corin Braga, Magda Cârneci, Andrei Codrescu, Andreea Deciu, Cristina Dobrotă, Ion Bogdan Lefter, Silviu Lupașcu, Mariana Neț, H.-R. Patapievic, Ovidiu Pecican, Cristian Preda, Emma Tămăianu. Antologie de mărturii ale tinerilor intelectuali români care au luat pentru prima oară contact cu străinătatea, volumul este valoros, spune Marino, prin pledoaria pentru spațiul multicultural (Ion Bogdan Lefter), calitatea sobră a expunerilor (Corin Braga) ori critica dreaptă a stărilor de lucru negative din România (Stefan Borbély). Pe de altă parte, remarcă el, privind lucrurile din perspectiva propriei sale generații, lucrarea pune în lumină efectele profund nocive ale propagandei comuniste asupra formării spirituale a tinerilor din generațiile care au urmat: „Privind-o cu ochiul unei alte generații și formații, îți dai seama imediat de imensele ravagii pe care le-a făcut propaganda comunistă în educația și conștiința unei societăți cu foarte slabe tradiții democratice și «liberale». Rezultatul cel mai grav nu a fost totuși «comunizarea» spirituală (marxistă), ci «dezangajarea», «depolitizarea», «ieșirea dintr-un regim în care totul era pătruns de administrația terorizantă a unui singur partid». Dovadă că aproape nici un text nu face referință la șocul esențial: democrație/ totalitarism”.

● [„22”, nr. 38] La pagina de *Actualitate culturală*, Dumitru Chioaru aduce în atenție apariție volumului antologic al Ioanei Ieronim *Munci, zile, alunecări de teren* (Ed. Du Style, București, 2000): „Dificil de încadrat într-o anume tipologie de creație, această poezie rezonează tematic și stilistic cu tendința intelectuală a unei bune părți a modernității literare de marcă anglo-saxonă”.

19 septembrie

● [„Luceafărul”, nr. 32] Sub titlul *Dezinvoltura marțială*, Marius Tupan scrie că febra revizuirilor literare de după 1990 nu a avut la bază, din păcate, studii critice profunde și exhaustive: „Era de presupus că, imediat după schimbarea regimului, comentatorii autorizați, ca și autorii frustrați, vor declanșa numeroase

dezbateri și anchete, pentru reevaluarea și reconsiderarea literaturii române, cunoscându-se faptul că multe criterii extraestetice au stat la baza impunerii unor ierarhii. N-am putea afirma că nu au existat unele tentative, chiar lăudabile, dar, din păcate, destule s-au desfășurat cu timiditate, inițiate, în multe rânduri, de spirite fără o autoritate morală și profesională, zbuciumându-se doar pentru a pătrunde ele însele în topuri și nimic mai mult. Căci, chiar dacă vom supăra pe unii colegi de-ai noștri, studii critice profunde, exhaustive au fost totuși puține în această tranziție. Plăcerea multor condeieri fiind mai degrabă aceea de a demola mituri și statui, fără a mai aduce în prim-plan nume notabile. De aici și o îndârjire disperată a celor temători că își vor pierde pozițiile privilegiate, hotărâți să se apere cu orice preț și să contraatace cu tot arsenalul”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu publică partea a doua a articolului despre volumul lui Mircea Bârsilă *Dimensiunea ludică a poeziei lui Nichita Stănescu* (Ed. Paralela 45, București, 2001) – subliniind, de data aceasta, meritele autorului în a releva componentele barocă, respectiv manieristă ale liricii nichitastănesciene: „Un capitol iarăși important și chiar savant abordat din lucrarea lui Mircea Bârsilă este cel dedicat aspectelor manieriste și baroce în opera lui Nichita Stănescu. Din nou, ca și în cazul teoriei folclorului și relevării multiplelor ipostazieri ale acestuia, criticul face proba unei erudiții aproape fără cusur, inventariind «dosarul» celor două curente atât în ceea ce le deosebește, cât și în ceea ce le este identic, își conduce cu mână sigură cititorul în efortul de a descoperi manifestările acestora în gândirea și în po(i)etica nichitastănesciană”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Sorin Comoroșan *Hearst II* (Ed. Eminescu, București, 2001). Romanul, remarcă Soviany, este o tentativă reușită a prozatorului de a-și depăși limitele, „fără a pierde nimic din premisa care guvernează universul narațiunilor sale întemeiate pe ideea «lumii ca text» și acreditând caracterul de ficțiune al empiriei care dobândește aspectul unui uriaș puzzle textual în care realitatea și scripturalitatea se amestecă într-o totală și neliniștitoare devălmășie”. ■ Viorel Mureșan tipărește poeziile *Axa*, (*Sfântul Gheorghe*), (*pajiști*) și (*scârțâie*). ■ Sub titlul *Tentațiile spațiului curb*, Ștefan Ion Ghilimescu scrie despre volumul lui Ion Mărculescu *Quattrocento* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001): „Fericitul «narator» din *Quattrocento*, căruia îi place să vorbească cu sine tot felul de limbi neînvățate, revoltat împotriva sensului constituit, fabricat și folosit de o lume pe cât de rațională pe atât de irațională, își instituie a 8-a zi pentru sine, compunând pentru încurajare diferite cântece «de noapte», «pentru băuturi», «pentru amantă», «pentru robinetul stricat din bucătărie», «pentru calul său», «pentru ochi», compoziții superbissime, alcătuind corpusul unei scrisor deschise împotriva canonului și barbariei exercițiului critic rațional”. ■ Bogdan Stănescu debutează cu proza *Caleidoscop*. ■ Ion Stratan este prezent cu un comentariu critic despre poezia lui Marian Ruscă, pornind de la volumul acestuia *La poarta sinelui* (Ed. Premier, Ploiești, 2000): „Ultimul volum al poetului se bazează pe replica lirică în absolut a acestei poetici a refuzului: viziunea

increatului. Pe linia unui Ion Barbu, Nichita Stănescu, Marian Ruscu preamărește starea de «nenăscut», ca alternativă a virtualităților care au fost actualizate tragic în existență. «Vinovat e tot făcutul/ iar sfânt doar nunta, începutul» pare a fi motto-ul acestui volum tensionat întru «alt motiv al existenței». Imaginarea «evidenței» ca «inexistență» este rezultanta acestui joc anihilant”. ■ Sub titlul *Elocvența rememorării lirice*, Iulian Boldea se ocupă de poezia lui Emil Hurezeanu. Poet al „sincerității și autenticității”, spune Boldea, Hurezeanu exploatează „avatarurile unui real dezafectat, ori ale propriei sensibilități raportate la lume”, într-o „scriitură febrilă, nervoasă și neconcesivă, uneori austeră până la asceză, alteori de o expresivitate barocă”. ■ Gheorghe Grigurcu răspunde întrebării redacției „De ce scrieți «rău» despre Ov. S. Crohmălniceanu, chiar și acum când nu mai e în viață?»: „Se cuvine precizat că Ov. S. Crohmălniceanu n-a fost nicidecum un agitator cultural de ocazie, un politruc marginal, ci un ideolog de primă mărime, capabil el însuși a da directive, a urmări cu «vigilență revoluționară» aplicarea lor și a sancționa în consecință. Există toate motivele a crede că pana sa devotată opresiunii a fost folosită de conducerea partidului nu numai pentru punerea în practică, ci și pentru elaborarea infamelor sale măsuri în domeniul cultural”. ■ Mihai Duțescu tipărește poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Istorie literară*, Vasile Spiridon aduce în atenție volumul memorialistic al fiicei lui Calistrat Hogaș, Sidonia C. Hogaș, intitulat *Tataia. Amintiri din viața lui Calistrat Hogaș* (Ed. Crigarux, Piatra Neamț, 2001), apărut în îngrijirea Alexandrinei Bostan: „În cazul acestui «minor mare» care a fost Calistrat Hogaș, cel mai important lucru este că toți criticii noștri de calibru și-au spus părerea despre opera sa contrastantă și izolată, fără imitatori, iar opiniile lor au fost divergente unele cu altele, însă fiecare dintre ele a fost pertinentă. Peste timp, *Tataia*... vine ca un contrapunct afectiv al tuturor acestora”. ■ Rubrica *Fapte culturale* consemnează premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 2000, decernate în data de 17 septembrie. POEZIE – Ana Blandiana, *Soarele de apoi* și Angela Marinescu, *Fugi postmoderne*; PROZĂ – Nora Iuga, *Sexagenara și tânărul*; DRAMATURGIE–TEATROLOGIE – Mircea Ghițulescu, *Istoria dramaturgiei române contemporane* și Iosif Naghiu, *Grup de orbi într-o sală de cinema*; ISTORIE–CRITICĂ LITERARĂ – Al. Cistelean, *Celălalt Pillat*; Marin Mincu, *Poeticitate românească postbelică*; ESEU–PUBLICISTICĂ – Ion Vartic, *Cioran naiv și sentimental*; MEMORIALISTICĂ – Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez I*; LITERATURĂ PENTRU COPII ȘI TINERET – Pavel Sușară, *Opt povești adevărate cu ființe minunate*; EDIȚII CRITICE ȘI ANTOLOGII – Constantin Abăluță, *Poezia română după proletcultism*; TRADUCERI ÎN LIMBA ROMÂNĂ – Dinu Flămând, pentru *Cartea neliniștirii* de Fernando Pessoa și Irina Mavrodin, pentru *În căutarea timpului pierdut/timpul regăsit* de Marcel Proust; DEBUT – Simona Tache, *Împărțit la doi*, Ana Stanca-Tăbărași, *Romantismul colorat*, Tudorel Urian, *Proza românească a anilor '90*, Ovidiu Verdeș, *Muzici și faze*; MARELE PREMIU, decernat de Comitetul

Director al Uniunii Scriitorilor, i-a revenit lui Petre Stoica, iar Premiul „Opera Omnia” a fost acordat lui Gheorghe Grigurcu. ■ În cadrul rubricii *Cartea străină*, Constantin Cubleşan consemnează apariția, în Cehia, a cărții despre Eminescu a Libusěi Valentova *Mihai Eminescu în cultura cehă* (Ed. Asociației Cehia-România, Praga, 2001): „Studiul doamnei Libusě Valentova este sobru și la obiect, mai ales în privința analizei traducerilor, puține la număr și de slabă calitate. Oare ce fac, totuși, diplomații noștri la Praga, în ideea unei mai bune propagande, a unei mai bune cunoașteri a culturii românești în Cehia, pentru că, probabil, imaginea de ansamblu a acesteia e la fel de jalnică!? Dar nu numai în sarcina lor să punem greul, ci și a aceloră din Ministerul Culturii... Ei trebuie să gestioneze bunurile spirituale ale românilor, atât în țară, cât și în străinătate. Și nu zic să ne străduim prea mult pentru cunoașterea lui Eminescu în Malaezia. Dar în Cehia?”.

● [„România literară”, nr. 37] Editorialul lui Nicolae Manolescu completează ecuația literară scriitor–critic cu un al treilea element, „țuțărul”: „Cuplului scriitor–critic (o, ipocrit cititor, seamăn și frate al meu!) i s-a adăugat un terț, țuțărul, ceea ce dovedește că bătăliile literare nu se mai poartă strict individual, ci fac apel, tot mai des, la grupuri de interese, la partide sau la terțe persoane, cam în felul în care mafioții solicită sprijinul unor ucigași cu simbrie când se luptă între ei. Țuțărul e un fan plătit (nu neapărat în bani), un mercenar în slujba cui are nevoie de el, trecând de la un stăpân la altul, chiar dacă mijloacele folosite sunt totdeauna aceleași: violența tonului, trivialitatea de gândire, amenințarea sau șantajul. El e un recuperator de imagine pe piața literară”. ■ În cadrul rubricii *Dezbatare*, Solomon Marcus scrie despre *Criteriul estetic și globalizarea în cultură*, punând în discuție, printre altele, problema relației dintre viața spirituală și fenomenul globalizării: „...globalizarea în cultură presupune un metabolism crescând al diferitelor domenii de creație, deci o recunoaștere a globalizării cunoașterii, după o lungă perioadă de atomizare a ei. Transgresarea frontierelor dintre discipline (să ne amintim de «pașii peste granițe» ai lui Heisenberg) este vitală pentru înțelegerea principalelor procese care au loc în lumea de azi. Putem înțelege comunicarea umană (în particular, comunicarea literar-artistică), dacă nu articulăm aspecte fizice, biologice, psihologice, lingvistice, semiotice și informațional-computaționale? Dar informația? Dar paradoxul? Dar metafora? Dar jocul? Toate aceste paradigme nu-și dezvăluie adevărata lor natură decât dacă sunt privite în universalitatea lor și abia acum începem să învățăm s-o facem. Sunt universurile de ficțiune caracteristice artei și literaturii sau au ele o prezență esențială și în știință? Sunt relevante procesele metaforice numai în artă și literatură sau și în știință, religie și filosofie? Este criteriul estetic numai marginal sau cumva central în știință? Dileme de acest fel au primit în ultimele decenii un răspuns care favorizează a doua variantă a alternativei”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Roxana Răcaru prezintă trei volume: Dina Hrenciuc, *Pas în cerc* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001); Adrian Alui Gheorghe, *Îngerul căzut* (Ed. Timpul, Iași, 2001); Mariana Codruț, *Blanc* (Ed. Vinea, București, 2000). Dintre acestea, volumul lui

Adrian Alui Gheorghe are drept temă – notează recenzenta – „dezamăgirea poetului care urmărește vechile armuri și virtuți ale poeziei căzute în pasta realului, dulce-amară, zădărnicia lor pe care o recunoaștem fără să ne putem dezice de ele”, iar cel al Mariane Codruț „realitatea cu tușe îngroșate” din care se nasc „dragostea-ură, durerea, duiosia și vehemența”. ■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu recenzează volumul lui Marin Mincu *Poeticitate românească postbelică* (Ed. Pontica, Constanța, 2000). Mizând în general pe teorie, explică Luminița Marcu, cartea lui Marin Mincu are și o semnificativă componentă istorico-literară, în cadrul căreia autorul stabilește borne temporale și succesiuni de generații literare: „Chiar dacă nu crede în diacronie, autorul caută, ca mai demult Laurențiu Ulici, generația și promoțiile ei. Dar dacă Laurențiu Ulici venera un moment cronologic eminescian, Marin Mincu stabilește ca bornă temporală anul 1966, «când apar trei cărți de poezie (*11 elegii* de Nichita Stănescu, *Versuri* de Leonid Dimov și *Scrisori esențiale* de Ion Gheorghe) ce vor marca în mod decisiv formele de expresie poetică ale utimei generații», generație de, bineînțeles, treizeci și trei de ani, adică aceea dintre 1966 și 1999. [...] Generația cea de treizeci și trei de ani are respectiv patru promoții: promoția șaizecistă (neomoderniști, neoexpresioniști, experimentalști), promoția șaptezecistă (neomanieriști, echinoxști), promoția optzecistă (textualiști postmoderniști), promoția nouăzecistă (post-textualiști, autenticiști, post-apocaliptici). Astfel de aritmetică e cel mult ludică, iar o asemenea construcție de istorie literară are fragilitatea unui castel din cărți de joc căruia un agent imobiliar viforos încearcă să-i inventeze o trănicie iluzorie, când singura lui calitate e ingeniozitatea”. Supriza neplăcută a lecturii lucrării lui Mincu, remarcă Luminița Marcu, este reluarea, în textele critice, a unor formulări și chiar fragmente publicate de autor în volume anterioare. ■ În cadrul rubricii *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu prezintă volumul lui Cornel Regman *Ultime explorări critice* (Ed. Atlas, București, 2000). Personalitate critică tipic ardelenescă – apreciază Grigurcu – Cornel Regman are, așa cum spunea Nicolae Balotă, un „spirit de observație gospodăresc”: „În legătură cu creația de cultură a ardelenilor, Nicolae Balotă vorbea despre manifestarea ei sub forma «spiritului de observație al gospodărescului», «sub aspectul unei voințe de a pune stăpânire pe obiecte», în cazul literaturii – «pe construcția epică». Se cuvine a recunoaște în scrisul critic al lui Cornel Regman tocmai preeminența acestui «simț al gospodărescului», în felul atent, minuțios, temeinic de analiză, de asamblare a pieselor componente ale acesteia, de fixare a lor solidă, într-o argumentație anevoie de clintit”. În acest sens, actul critic este, prentu Cornel Regman – continuă Grigurcu –, o „cumpănire” a defectelor și calităților operei literare: „Preocuparea de căpetenie a exegetului e cumpănirea «defectelor» și «calităților», astfel încât rezultanta să fie cât mai «obiectivă» (personalitatea criticului configurându-se din picanteriile discursului individualizat, mai mult decât din actul valorizării ca atare, care doar rareori e cu totul surprinzător, intrând în conflict cu «orizontul de așteptare» al cititorului avizat)”. ■ Svetlana Cârsteian tipărește poezii. ■ La *Cronica edițiilor*,

Z. Ornea se oprește asupra reeditării de către D. Vatamaniuc a operei lui Ioan Slavici (*Opere*, Ed. Național, București, 2001). Ediția, publicată pe hârtie biblia – scrie Z. Ornea – este remarcabilă întrucât cuprinde tot ceea ce a scris prozatorul, „inclusiv romanele postbelice *Cel din urmă armaș*, *Din păcat în păcat*, cele patru piese de teatru, narațiunile istorice *Din bătrâni*, *Ciorbei*, scrieri cam născute moarte. Despre *Cel din urmă armaș*, Călinescu, firește în *Istoria literaturii*, scrisese că «romanul întreg, tratat epistolar, parte narativ, n-are nici o șiră a spinării... Într-un cuvânt, romanul este, chiar din punctul acesta de vedere al scheletului epic, cu desăvârșire putred». Și avea, negreșit, dreptate. Dar dacă această colecție e călăuzită de ideea că opera scriitorului trebuie restituită în întregime, era inevitabil ca și aceste scrieri să se afle, aici, la locul lor”. ■ Rubrica *Inedit* conține texte de Vlaicu Bârna. ■ În cadrul rubricii *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu revine cu partea a doua a articolului despre Ștefan Bănuțescu. Una dintre trăsăturile de marcă ale personalității lui Bănuțescu, observă Alex. Ștefănescu, era decența în conversație: „...[scriitorul] putea fi considerat unul dintre puținii români capabili să tacă. Iar tăcerea lui nu era placidă, avea elocvență. Uneori, Ștefan Bănuțescu tăcea jucăuș, alteori tăcea încurajator, alteori tăcea distant, alteori tăcea profetic. El detesta comunicarea improvizată și frivolă, numită de compatrioții săi – cu simpatie – sporovăială, taifas, șuetă etc., ca și pe aceea expeditivă, eficientă, de inspirație americanescă. Prefera o comunicare elaborată, ceremonioasă, eventual prin intermediul scrisorilor. Nu întâmplător, cele mai frumoase texte ale lui în proză, «opere minore» și azi seducătoare (spre deosebire de impunătorul roman *Cartea de la Metopolis*, care mai are doar o frumusețe dezactivată, de expонат de muzeu), sunt concepute sub forma unor scrisori”. Iar această atitudine, continuă Alex. Ștefănescu, poate constitui o explicație pentru preferința scriitorului pentru trecut: „Nostalgia comunicării ritualizate de altădată ține de o preferință mai generală a scriitorului pentru trecut. Această preferință este prezentată de el, cu diplomație, ca expresie a unei sensibilități cărturărești, a romantismului unui om de bibliotecă; în realitate, ea reprezintă un refuz subversiv al prezentului. Ștefan Bănuțescu nu aderă deloc la stilul de viață comunist. El se află mereu în căutarea timpului pierdut, dar nu, ca Proust, a unui timp interior, ci a unui istoric. Prezentul este în general ignorat, în favoarea inactualității reveriilor, iar uneori refuzat energic”.

20 septembrie

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 36] În editorialul *Nietzsche (16)*, Nicolae Breban glosează pe marginea noțiunii de mască. ■ La rubrica *Dialog*, răspunzând întrebărilor lui Ion Simuț, Dumitru Țepeneag continuă să vorbească despre experiența întoarcerii în România după 1989, deplângând, de data aceasta, rigiditatea extremă a discursului anticomunist al intelectualilor români apropiați fenomenului „Piața Universității”: „Pentru mine, Revoluția și-a pierdut majuscula în Piața Universității, înainte de invazia minerilor. Dezamăgirea a venit mai întâi

din partea intelectualilor. A fost, ca să zic așa, invazia intelectualilor, cu toată demagogia deșănțată și cu accente de extremă dreaptă. Discursurile din balcon ale celor care urmau să formeze noua nomenclatură. Regimul cu partid unic era înlocuit de discursul unic. Toți spuneau același lucru cu o mare, oratorică exaltare. Era o spălare generală a păcatelor din timpul ceaușismului. Se țipa Jos comunismul! și cel puțin jumătate din cei adunați în piață fuseseră membri de partid”. Prozatorul are cuvinte prea puțin măgulitoare și despre Gabriel Liiceanu, Augustin Buzura și Nicolae Manolescu, acuzați că au folosit instituțiile pe care le-au condus în propriul interes: „Liiceanu nu e singurul «îmbogățit de la revoluție» pe plan socio-cultural. Mai sunt și alții. N-am fost mai blând, de pildă, cu Augustin Buzura sau cu Nicolae Manolescu. Pentru prozatorul Buzura aveam oarecare stimă înainte de '89. După, am fost dezamăgit. [...] Am constatat că tot ce îl interesa era să călătorească și să cheltuie banii fundației [Fundația Culturală Română, *n.n.*] pe hotele luxuase pentru el și suita lui din ce în ce mai numeroasă. [...] Cât despre Manolescu ce să spun? N-am avut niciodată admirație pentru criticul care mi se părea oportunist și fără priză la literatura modernă [...]. Și uite-l cocoțat în fruntea literaturii române, adulat de tot felul de profesorași de provincie și acceptat de scriitori ca un fel de dictator cultural în fața căruia toată lumea se supune”. ■ Octavian Soviany tipărește partea a doua a eseului *Visul și textul*. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis semnalează apariția în românește, în traducerea lui Bogdan Ghiu, a volumului *Meditații pascalienne* al lui Pierre Bourdieu (Ed. Meridiane, București, 2001). ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile prezintă volumul de poezie al Denisei Comănescu *Acum biografia de-atunci* (Ed. Eminescu, București, 2000): „Denisa Comănescu nu evită gesticulația livrescă și analiza finală a rețetelor unor magicieni, gen Cortázar, însă preferința poetei și deci greutatea cărții merge spre demontarea iluziilor, inclusiv cele sentimentale”. ■ Irina Petraș publică *Fragmente despre moarte*: „Aș încerca o atomizare a morții cu ajutorul marilor cărți (tablouri, melodii). O învățare a faptului de a fi muritor, fără ingrediente dogmatice”. ■ Radu Aldulescu este prezent cu un fragment din romanul *Proorocii Ierusalimului*. ■ La solicitarea redacției, Gellu Dorian răspunde la întrebarea „Ce înseamnă a fi poet?”: „Nu cred că ar putea răspunde cineva în mod concret la această întrebare. A fi poet nu mai înseamnă, în zilele noastre și mai ales în România, mare lucru. Cred că mult mai interesant și mai aproape de interesul unei societăți bolnave este să nu fii poet sau să nu te declari poet. [...] Iar dacă ar fi, totuși, să răspund la întrebarea *ce înseamnă pentru mine a fi poet*, aș spune că tocmai această lipsă de interes din partea societății față de poezie, înlocuită cu alte forme estetice pasagere (texte muzicale, manele, festivaluri folclorice, brigăzi artistice, gaguri proaste etc.) ar trebui să atragă atenția poezilor autentici care, acolo, în izolarea lor, să încerce reinventarea miracolului poetic”. ■ Aura Christi tipărește *Elegii nordice*. ■ Rubrica *Din arhivele cenzurii* conține o *Notă* a Comitetului pentru presă și tipărituri despre volumul lui Ovid S. Crohmălniceanu *Tudor Arghezi*: „În capitolul «Poetul credinței și tăgădei» Crohmălniceanu arată

că în această parte a poeziei lui Arghezi (din epoca anterioară Eliberării) este vorba de o dramă de credință, mânăta permanent de îndoială, și nu de o dramă de cunoaștere, așa cum s-a afirmat adesea. [...] Lucrarea a primit «bun de imprimat», cu unele modificări de text”.

25 septembrie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 586]** La *Cronici*, Teodor Vârgolici prezintă *Dicționarul analitic de opere literare românești* coordonat de Ion Pop (Ed. Cărții de Știință, Cluj-Napoca): „*Dicționarul...* este prima lucrare de acest gen dintre cercetările românești cu caracter enciclopedic, propunându-și să ofere celor interesați de creația beletristică națională un vast repertoriu de opere reprezentative, ilustrând evoluția prozei, poeziei și dramaturgiei, de la origini până în actualitatea imediată”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Daniel Cristea-Enache recenzează volumul lui Ion Horea *Cartea sonetelor* (Ed. Ardealul, 2001). Poet tradiționalist prin excelență, spune Daniel Cristea-Enache, Ion Horea lasă în urmă, de această dată, lumea satului, pentru a privi lumea printr-un cadru discret livresc: „Autor și de rondeluri, Ion Horea este un tradiționalist mai aparte, cu o tendință de sublimare și de *estetizare* a ruralismului (cum bine observă Petru Poantă); suflet rural, prizonier în tumultul citadin, el s-a contaminat măcar de unul dintre rafinamentele «decadente» ale marelui oraș, transpunându-și stările în versuri excelent rimate și ritmate. Poetul se supraveghează, e atent la felul cum se prezintă. Lumea lăsată în urmă, cea a satului, ca și universul citadin care îl înconjoară în prezent, sunt privite printr-un ecran pe care, din când în când, se desenează clar referințele livrești”. ■ Cu prilejul Centenarului André Malraux, S. Damian publică eseu *Vedere de pe malul stâng*. ■ Angela Marinescu tipărește pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 83]** Rubrica *În dezbatere* găzduiește un grupaj special consacrat literaturii britanice actuale. În analiza dedicată subiectului, Bogdan Ștefănescu identifică hotarul dintre modernismul și postmodernismul britanic ca fiind trasat de opoziția colonialism/ postcolonialism: „Marea Britanie înregistrează astăzi, în era postcolonială, un nou tip de efecte, târzii dar devastatoare. Conflictul de mentalități și identități din prima jumătate a secolului («modernistă») era încă înregistrat în conștiința artistului ca un exercițiu al distanței, fie ea contemplativă ori geografică. Această distanță admitea răgazul reflecției și luxul ironiei ori al fineței și inovației stilistice. Bătălia împotriva Angliei se dădea pe terenul degajat al formei. [...] În deceniile de pe urmă, această distanță a început să dispară: valul seismic declanșat de prăbușirea imperiului, până nu demult un spectacol panoramic ce se întrevedea la orizont, i-a ajuns din urma și s-a prăvălit cumplit, răvășitor peste britanici, cu zgomot de bombe în Belfast și cu hărmlăie de imigranți multiculturali și multilingvi. [...] Exoticul nu mai este o experiență «de vacanță», un voiaj de inițiere în pas domol, meditativ printre băștinași. Străinul este acum cuceritor în sens propriu”. □ Simion Dumitrache

vorbește despre conflictul din Irlanda de Nord reflectat în literatură: „Evident că literatura creată în atare climat nu putea trece cu vederea această situație specială și implicațiile ei. Atât scriitori din Nord, cât și din Sud, adică din Republica Irlanda, protestanți și catolici, se ocupă, mai mult sau mai puțin direct, de această problema majoră în operele lor. [...] Realitatea sângeroasă și încordarea apar mai des în scrierile unor autori din Nord, dar nu exclusiv. Deirdre Madden, Bernard MacLaverty, Eoin MacNamee, Paul Muldoon, Ciaran Carson, Seamus Deane, toți scriitori din Ulster, sunt mai conștienți de ce se întâmplă în jurul lor, de ceea ce se poate întâmpla în orice moment, de consecințele provocărilor sau ale actelor de violență propriu-zise. La fel și scriitorii din Sud, care au trăit sau trăiesc în zona de graniță dintre cele două Irlande”. ■ La *Polemici*, Mariana Codruț rezumă esența conflictului din Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor ca fiind generată de acapararea pozițiilor de influență de un număr restrâns de scriitori: „Soarta Declarației celor 32 de scriitori ieșeni, încet-încet împinsă voit spre zona marginală a unui conflict minor, interpersonal, relevă și ea, cu asupra de măsură, multe dintre ciudăteniile vieții literare românești la zi. În fondul ei, *Declarația* semnalează structurilor de la vârful US anomaliiile dintr-o filială, deci boala unei părți a întregului; semnalează acapararea puterii – prin prezența lor în toate forurile de decizie, și cele locale, și cele centrale – de către un număr restrâns de scriitori, care, în plus, și-au făcut dintr-o revistă a Uniunii un instrument de menținere abuzivă a acestei puteri”. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârsteian o are invitată pe Mihaela Miroiu. Vorbind despre cum a început să facă filosofie feministă, intervievata își amintește: „În 1991, accidental, un prieten din Oxford, profesor el însuși de filozofie, m-a întrebat dacă nu fac și filozofie feministă. Bineînțeles că m-am amuzat, nu știam nici măcar că există așa ceva. Văzusem în biblioteci și în librăriile occidentale o mulțime de cărți care se numeau studii de gen și mi se pareau cumva la limita frivolului. Îmi spuneam că oamenii aceștia au avut atât de puține probleme, încât și-au permis să ducă rafinementele și barocul societății lor până la o bizarerie care se numește filozofia feministă. Prietenul meu mi-a zis atunci că îmi va trimite o carte. Și mi-a trimis una care nici măcar nu era din zona celor extrem de îndrăznețe și creative, respectiv cartea pe care am și propus-o spre traducere în limba română și a deschis seria cărților de gen în România: *Feminism și filozofie* de Moira Gatens. În momentul în care am citit-o, am avut clar revelația că aceasta este ceea ce mi-a lipsit mie în mod substanțial în filozofie. Astfel am început să gândesc lumea, viața, societatea ca o filozoafă femeie, cu instrumente intelectuale care se adresează experiențelor femeilor”. Cât privește poziția intelectualilor față de realitățile culturale din România, Mihaela Miroiu deplânge faptul că aceștia au în continuare o mentalitate elitistă și trăiesc izolați în „turnul de fildeș”: „La noi există un fel de perversiune, potrivit căreia tot ceea ce se află sub nasul nostru nu are nici un fel de semnificație. Mie mi se pare că aceasta este una dintre marile surse ale lipsei de civilizație în România. Pentru noi, tot ce ne este dat prin experiență directă nu are relevanță culturală. Sărim mult

mai departe și nu vedem ce se întâmplă lângă noi. [...] Continuăm să ne adresăm unui public extrem de abstract. Dialogăm fie într-un cerc de inițiați, într-un fel foarte disprețuitor față de restul lumii, fie cu omologii occidentali, lucru foarte bun de altfel. Însă faptul că ne ocupăm de aceleași probleme ca și ei nu face decât să trădeze un imens complex provincial pe care îl avem”. ■ La *Recenzii*, Camelia Crăciun se ocupă de volumul lui Gh. Paul *E doar jocul minții mele* (Ed. Punct, București, 2000). Cartea cuprinde poezii scrise în perioada în care autorul a fost închis în temnițele comuniste: „Experiența generatoare – închisoarea și pierderea unei identități legate de social, de comunitate este urmată de descoperirea eului autentic – se dovedește a fi semnificativă. O liniște cutremurătoare, inexplicabilă fără lămuririle pe care autorul le-a oferit, domină mai toate poeziile. O înțelepciune a rostirii, o economie de trăiri secundare, o concentrare în sine urmată de o coagulare remarcabilă a stărilor”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Lucia Simona Bumbu prezintă placheta lui Lucian Scurtu *Avatarii faraonului Gregor Samsa* (Biblioteca Revistei „Familia”, Oradea, 2001). „Farmecul” poeziilor autorului, apreciază recenzenta, „provine din mixarea elementelor universului antic cu cele ale lumii contemporane. Autorul reușește să potrivească piesele unui puzzle complicat, chiar dacă miza de la care pornește este una imensă: simetrizarea raportului între antichitate și actualitate, între vechi și nou, între inanimat și animat sau, în spiritul atmosferei cărții, între mumie și corp viu, între piramidă și spațiu vital etc.”. □ Alexandru Matei se oprește asupra cărții de poezie a Adelei Greceanu *Domnișoara Cvasi* (Ed. Vinea, București, 2001). În ciuda faptului că, aflată la a doua sa carte, autoarea încă se caută pe sine, spune Alexandru Matei, ea „reușește să-și lase o iscălitură limpede pe literatura pe care o scrie, o poezie a flirtului, texte de anvergură mică și mijlocie care s-o menajeze până la întâlnirea cu marea literatură. Iminența acesteia din urmă transpiră din decupaje cu respirația intensificată, deși cele mai multe își asuma o miză mică, în așteptare”.

26 septembrie

● [„Luceafărul”, nr. 33] În tableta intitulată *Ars amandi* Horia Gârbea informează despre festivalul internațional de poezie cu același nume organizat de Fundația Culturală Română și Uniunea Latină și desfășurat la București și Constanța, în perioada 14–18 septembrie 2001: „Ca invitat la acest festival din partea României, am avut ocazia să remarc, alături și în deplin consens cu confrății din Franța, Italia, Spania, Portugalia, ca și cu cei din Ecuador, Chile, Venezuela sau Brazilia, nivelul intelectual excelent al discuțiilor și atmosfera de înaltă spiritualitate. Majoritatea invitaților au fost universitari, ceea ce a justificat elevația și coerența punctelor de vedere teoretice. Dar asta nu a împiedecat ca serile de lectură poetică să fie încărcate de emoție”. ■ Sub titlul *Tăcere prevestitoare*, Marius Tupan afirmă utilitatea volumelor *Istoriei literaturii române contemporane de azi pe mâine* a lui Marian Popa (Fundația Luceafărul, București, 2001): „Că vor stârni numeroase și imprevizibile reacții, nu ne mai îndoim [...], dar, înainte

de toate, important este că avem o istorie a fenomenelor și evenimentelor, prezente în perioada comunistă, că ne vor fi readuse în memorie opere și autori, propensiuni marțiale și lașități congenitale, gesturi tranșante și căderi spectaculoase și, nu în ultimul rând, scandaluri de proporții, care, orice s-ar spune, au influențat activitatea breslei noastre și au aprins multe spirite”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu publică partea a treia a articolului despre volumul lui Mircea Bârsilă *Dimensiunea ludică a poeziei lui Nichita Stănescu* (Ed. Paralela 45, București, 2001) – punând în evidență, de această dată, meritele autorului în a releva dimensiunea universală liricii lui Nichita Stănescu: „Este un câștig imens al acestei lucrări care scoate [...] creația lui Nichita Stănescu din limitele literaturii române plasând-o în cheie universală. Merit care arareori poate fi atribuit unei cărți de comentariu de la noi. Aici nu e vorba de a afirma că un autor a preluat motive din cutare epocă sau cutare curent, nu e depistarea filiațiilor și asemănarilor cu scriitori din alte spații culturale, ci chiar de discutarea literaturii unui autor ca și cum granițele lingvistice ar conta prea puțin sau deloc. Este ceea ce trebuia de mult să se întâmple cu Nichita Stănescu și nu numai. Știm bine că universalitatea noastră există în ciuda accesului redus al celor formați în alte culturi la valorile limbii române, știm bine că ea nu va fi vizibilă poate niciodată pentru cei mai mulți dintre cei de prin alte părți care studiază fenomenul literar, dar aceasta nu trebuie să ne determine să gândim și să interpretăm faptele literare din interiorul culturii române bazându-ne pe o perspectivă care are în vedere cu obstinație specificul. Poate că nu deliberat, ci mai mult din logica metodei sale aplicate la fenomenul pe care îl studiază, Mircea Bârsilă a reușit să dea la o parte principiul punerii în balanță a naționalului cu cel al universalului reușind o sinteză [...] care se înscrie dincolo de îngrădirile pe care le presupune adoptarea celor două concepte și profitând mai mult de deschiderile lor”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului Norei Iuga *Fasanenstrasse 23. O vară la Berlin* (Ed. Vinea, București, 2001). Spre deosebire de proza sa de ficțiune, remarcă Soviany, stilul diaristic al Norei Iuga este unul care urmează o „mecanică a respirației”: „Dacă în romanul *Sexagenara și tânărul*, Nora Iuga practică un soi de magie a povestirii, capacitatea de a povesti convertindu-se într-un fel de probă supremă a existenței, de data aceasta, autoarea face apel la o magie a scrierii prin care legile timpului fizic sunt desființate, iar eul narant glisează în timpul acronic al scripturalității, în «interstițiul» dintre împărăția lui Apollo și cea a lui Dionysos. Iar metoda prin care se poate atinge această stare de «acronie» (analogă cu haosul sau cu nebuloasa primordială) este scriitura încetinită, rărirea suflului scriptural care permite saltul dincolo (sau dincoace) de lumea (aparentă?) a contradictoriului. De aceea, structura jurnalului urmează mecanica respirației, presupune «expirații» (prin care eul se proiectează în lucruri) și «inspirații» (prin care lumea este interiorizată), dar și «pauze de respirație», care capătă configurația «golurilor senzoriale» a clivajelor care se interpun între subiectul uman și obiectele experienței”. ■ Ioan Flora tipărește poeziile *Ars amandi* și *Lupta lui*

„Rainbow” cu acarienii. ■ Dan Bogdan Hanu aduce în atenție apariția jurnalului de călătorie al lui Lucian Vasiliu *Cambei în China* (Ed. Sedcom Libris, Iași, 2000): „Jurnalul este conceput în maniera succesiunii de multe ori contrastante a unghiurilor de vedere și a adiacențelor reciproc valorizante. Sunt intercalate fragmente care dilată contextul și subtextul sau amplifică miza rememorărilor. Viziunea se conturează și se structurează «democratic», prin focalizarea secvențială a «timpilor» jurnalului. Informațiile nu creează impresia de acumulare pletorică, sufocantă, textul respiră, abundența detaliilor nu se transformă în redundanță, ci asigură retrospectiv o benefică transparență popasurilor interioare și exterioare ale poetului, consacrat acum și ca «jurnalist» nu doar conjunctural, de ocazie, ci demonstrându-și vocația, susținută de un cod axiologic bine articulat”. ■ Sub titlul *Mircea Cărtărescu – repere ale poeziei*, Iulian Boldea publică un eseu elogios despre autorul *Levantului*: „Poet, prozator, teoretician, Cărtărescu se mișcă în domeniile literaturii cu o dezinvoltură remarcabilă, ce provine din cultivarea unei memorii prodigioase și a unei dexterități în mânuirea limbajului de invidiat. Avem a face, în cazul său, cu un evident paradox: natura sa literară, abundentă, de o originalitate frapantă se întâlnește, undeva, în abisurile ființei ori chiar la suprafața ei raționalizantă, cu o cultură asumată deplin, cu fervoare reținută, asimilată cu o oarecare devoțiune livrescă”. ■ La rubrica *Eseu*, Marian Popa încredințează tiparului un fragment din *Istoria literaturii române contemporane de azi pe mâine* (Fundatia Luceafărul, București, 2001) despre plagiatul lui Eugen Barbu din romanul *Incognito*: „Citatul e citat numai dacă e anunțat ca atare de autor și decriptat de altcineva decât autorul. Dacă decriptarea nu e ea însăși gândită ca miză a lecturii, atunci se poate ajunge la situația în care decriptorul descoperă caracterul calitativ al citatului, obținut prin evocatele distorsiuni și procedee de integrare semnificativă sau, pe cel cantitativ, apreciat curent ca plagiat, adică furt. Citarea executată de Eugen Barbu e similară celei folosite de Fontane și ea se explică prin ambiția realistului deopotrivă naiv, viclean și parvenit de a introduce în proza proprie circumstanțe extralocale de verosimilizare, care n-au avut cum să cadă sub incidența observației proprii. Procedeele citării pot fi combinate pentru obținerea unei suprasemnificații estetice, bunăoară de modulare ironică a conținutului preluat și chiar a actului preluării, în felul lui Thomas Mann: dar Barbu n-a făcut-o. Probabil că nu l-a dus mintea către trucuri incompatibile cu viziunea sa”. ■ Delia Udrescu tipărește poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Lecturi*, Emil Manu recenzează volumul lui Mircea Anghelescu *Cămașa lui Nessus* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Unul dintre cele mai „dense și mai informate” eseuri despre literatura exilului românesc, afirmă Emil Manu, lucrarea lui Mircea Anghelescu „este nu numai o pledoarie pentru integrarea creatorilor din exil (scriitori, sculptori, muzicieni etc.) în cadrul generos și firesc al culturii românești. Această carte ar merita să fie tradusă în limbi de circulație ca să se vadă că românii au dat omenirii mari valori”. □ În cadrul aceleiași rubrici, A.S. Bogdan prezintă volumul Ruxandrei Niculescu

Meseria exilului (Ed. Eminescu, București, 1998), ale cărei poeme – scrie recenzentul – se situează în descendența lirismului nichitastănescian: „Poezia Ruxandrei Niculescu păstrează legătura cu lirismul stănescian, peste care se suprapune șarmul unei lucidități împăcate, conștiința inutilității oricărei căutări, din moment ce totul e știut, acceptat, înțeles”. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Gheorghe Barbă traduce poemul *Moștenitorii lui Stalin* de Evgheni Evtușenko, iar Shaul Carmel publică poezii. □ Tot aici, Mihai Banciu traduce proza lui Dino Buzzati *Un ghemotoc de hârtie*.

● **[„România literară”, nr. 38]** În editorialul său, Nicolae Manolescu glosează pe marginea opiniilor exprimate de Bernard Pivot, binecunoscut om de televiziune francez, cu privire la posibilitatea de a atrage publicul către lectură prin emisiuni televizate: „Pivot e conștient că nu poți face la televizor cronică literară. De aceea telespectatorul nu se comportă întocmai ca un cititor, atras acesta nemijlocit de carte, de conținutul ori de valoarea ei. El e interesat mai degrabă să afle dacă, dintr-un motiv sau altul, și nu neapărat literar ori cultural (căci nu e vorba doar de cărți de literatură), merită să cumpere și să citească acea carte”. ■ În cadrul rubricii *Lecturi de zi*, Marius Chivu prezintă patru volume: I. Negoîtescu, *Din însemnările unui cosmopolit* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999), Ion Buga, *Golgotă și Parusie. Jurnal eshatologic – Caiete II*. (Ed. Sf. Gheorghe-Vechi, București, 2001); Henri Michaux, *Mișcări ale ființei interioare* (traducere de Gabriela Duda, Ed. Univers, București, 2000); Alexandru Paleologu, *L'Occident est à l'Est* (Ed. Est, București, 2001). Însemnările lui Negoîtescu, apreciază Chivu, „surprind prin prospețime”, în vreme ce cartea lui Paleologu „construiește un discurs liber, relaxant, nostalgic uneori, inteligent și departe de regulile eseului riguros”. ■ La *Cronica literară*, C. Rogozanu scrie, sub titlul *Debut ratat interesant*, despre volumul de proză scurtă al Veronicăi A. Cara *Viața pe acoperiș* (Ed. Gramar, București, 2001). Proza autoarei, explică Rogozanu, este interesantă prin faptul că poate reprezenta o alternativă la scrisul tehnicist al generației optzeciste: „Veronica A. Cara, cu toate neajunsurile, reprezintă o alternativă – scrisul «nefilologic». Ea nu sondează în adâncime achizițiile noii literaturi. Scrie ca și cum nimic literar important nu s-ar fi întâmplat. Ignoră noutățile, modele și, bineînțeles, pierde. Totuși proza rezultată este una care poate avea priză la un public mai larg, poate însemna un ghiont dat unui anumit spirit de castă care domină (cu avantaje și dezavantaje) peisajul literar actual”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu se oprește asupra scrisorilor inedite ale lui M. Blecher adresate lui Geo Bogza și publicate sub titlul *M. Blecher mai puțin cunoscut* (Ed. Hasefer, București, 2000). Epistolele, remarcă Pârvulescu, pot fi considerate adevărate pagini de jurnal: „Correspondența cu Geo Bogza constituie centrul de interes literar și mai ales uman al cărții. Paginile lui Blecher, vădit confesive, pot fi citite ca un jurnal. Oricum, astăzi nu avem de ales. Deși Blecher a scris și vreo 70 de pagini de însemnări intime, nu s-a păstrat nimic din ele: le-a distrus, într-un acces de disperare, chiar autorul (informația se află în jurnalul lui Sebastian). Din scrisorile

trimise lui Bogza rezultă clar două lucruri: că apariția lui în viața bolnavului a fost providențială, revitalizantă în cel mai concret sens al cuvântului și că, fără Geo Bogza, *Întîmplările în irealitatea imediată* (numite inițial *Exerciții*) n-ar fi existat”. ■ *Semn de carte* conține partea a doua a articolului lui Gheorghe Grigurcu despre Cornel Regman. În ciuda aparențelor, spune Grigurcu, cronicile literare ale lui Cornel Regman sunt opera unui artizan: „Când vorbim de meșteșug, suntem înclinați a avea în vedere rutina, lucrul în serie, industriuos. Nimic mai străin însă decât acest aspect de textul lui Cornel Regman, care, elaborând lent, cu o disimulată pasionalitate a lucrului «bine făcut» (îmi mărturisea că realizarea unei cronici literare îi răpea multe zile, câteodată săptămâni!), intenționa a livra unicate. Atelierul său era unul tradițional, refractar seriei, standardizării, dedicat produsului artistic, sufletește amprentat, de care pe bună dreptate putea fi mândru. Caracterizările criticului se sileau a sfredeli aparențele, a depăși situările comode, spre a contacta dansul subtil al imanențelor. Obiectul era mai întâi demontat cu mare dexteritate în toate particulele sale, spre a fi reconstituit într-un mod frecvent insolit”. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea continuă să prezinte integrala editorială Ioan Slavici realizată de D. Vatamaniuc și apărută la Editura Național. De data aceasta, istoricul literar pune în lumină particularitățile lumii ficționale a lui Slavici: „Universul recreat de Slavici este, cu adevărat, cel autentic țărănesc. Nimic nu e contrafăcut, nimic nu e alterat, nimic nu e clintit din această galaxie ivită din vremuri imemorabile. E o atmosferă de viață rurală, surprinsă realist, în care totul și toate sunt statornicite trainic, de când lumea. Intruziunile, încercările de a schimba cele îndătinat nu sunt tolerate. E o lume de mică comunitate, ferecată în sine, stăpânită de cutume, viețuind – prin îndeletniciri – într-o armonie firească cu natura («Pe asta unii o au de la fire, grăi Gligor. Trebuie să fie în înțelegere tainică cu pământul», își tâlmăcește gândul un personaj din *La crucea din sat*). Totul e fixat de la geneză, oamenii repetă, ca un ritual, mereu aceleași gesturi simple, în ocupații știute, moștenite din tată în fiu, fără surprize și posibile încălcări”. ■ Gabriel Dimisianu se ocupă, în cadrul incursiunii întreprinse în perioada literară 1945–1948, de romanul lui Alexandru Vona *Ferestre zidite*. Scris în 1947, dar publicat abia în 1993, spune Dimisianu, problema cea mai importantă pe care o pune analiza romanului este încadrarea lui într-o epocă anume: „Ieșit la lumină după atâția ani de existență obscură, romanul este întâmpinat cu o explozie de entuziasm, ca o mare scriere a literaturii noastre în sfârșit cunoscută. Cei care mizaseră pe ea înainte au satisfacția să se vadă confirmați. O nouă ediție apare în 1997 și, între timp, romanul este tradus, și bine primit, în Franța, Germania, Olanda. O traducere spaniolă, aflată în pregătire în 1997, trebuie să fi apărut și ea. La Roma, în 1995, *Ferestrele zidite* dobândesc Premiul Internațional al Uniunii Latine. Ca și în cazul altor opere publicate la mult timp după ce au fost scrise și în cazul acesteia se pune întrebarea: cărui moment literar îi aparține, celui al scrierii sau celui al publicării? Cu toată marea distanță dintre momentul scrierii și acela al publicării, cartea lui Vona îmi pare că aparține, precumpănitor,

primului moment, prin tot ce a absorbit, ca elemente constitutive ale viziunii artistice, din aerul cultural înconjurător. Nu se poate totuși spune că nu aparține și celui de-al doilea moment, prin faptul că s-a putut înscrie fără dificultate, imediat ce a fost publicată, în mișcarea literară la zi. Critica nu a văzut în ea, la apariția atât de târzie, un obiect muzeal, dezgropat de sub molozul timpului, ci o operă vie”. ■ La rubrica *Însemnări*, Ilie Constantin comentează lapidar fragmente din jurnalul lui Victor Felea: „În asemenea pagini, Victor Felea pare a ni se adresa direct, atât celor ce aveau să supraviețuiască epocii cât și unui viitor ce s-ar arăta, eventual, interesat de ce se va fi întâmplat cu noi în a doua parte a secolului XX – răstimp bogat în geno-experiențe de tot soiul”. ■ La rubrica *Prepeleac*, Constantin Țoiu vorbește despre Balzac, subliniind că marea literatură nu are nimic în comun cu distracția: „De fapt, literatura nici nu are prea mult în comun cu distracția. În înțelesul de abatere de la ceea ce constituie însușirea de bază a ființei umane: a gândi, a judeca, a te pune în raport cu alții și... dacă nu vom fi socotiți pedanți... ființă în stare de a fi captată de cerul de deasupra capetelor noastre precum și de conștiința din noi. Adagiul clasic, pomenit în atâtea împrejurări. Literatura majoră, ca o modalitate de cunoaștere sui-generis, poate fi, de aceea, nu de puține ori, un chin, un supliciu, nu prea diferit de acela produs de vreo lucrare științifică, vreun tratat de zoologie, botanică. Exagerez, desigur. O fac doar spre a fi mai convingător”. ■ Corina Anghel tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Rugăciune laică*. ■ La rubrica *Avanpremieră editorială* sunt publicate fragmente din memoriile Elenei Văcărescu. ■ La *Cronica traducerilor*, Irina Mavrodin atrage atenția asupra evenimentului literar al transpunerii în limba franceză a poeziei lui George Bacovia de Miron Kiropol: „Traducerea lui Miron Kiropol, foarte muzicală în tonalitate bacoviană, introduce, tot foarte în tonalitate bacoviană, unele disonanțe, unele distorsiuni de sintaxă sau de ritm. Pe suprafața ei nu se poate aluneca ușor, ea nu poate fi, de exemplu, asimilată – cititorul, poate, ar vrea să o facă, dar textul lui Miron Kiropol nu-i permite, i se opune – unui Verlaine, operație care l-ar transforma pe Bacovia într-un epigon al acestuia, răpindu-i originalitatea, unicitatea”.

27 septembrie

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 37] În editorialul intitulat *Nietzsche (17)*, Nicolae Breban continuă să gloseze pe marginea temei măștii în opera filosofului german. ■ Sub titlul *Un săptămânal de cultură, politică și știință* Ionel Necula trece în revistă, cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la apariția revistei „Contemporanul”, centrele de interes ale seriei conduse de Nicolae Breban: „În spiritul vechilor sale tradiții, revista continuă să se implice în viața literară a țării și găzduiește, număr de număr, 4-5 cronici literare. [...] Revista nu-și propune descoperirea de talente și nume noi, dar alocă uneori câte o pagină poeziei. Atenția redacției (probabil Aura Christi – redactor-șef adjunct) se oprește însă asupra

poetilor consacrați sau în curs de consacrare, a căror poezie s-a sedimentat deja în ansamblu percepției generale. [...] Cum era de așteptat, interesul pentru revistă a crescut odată cu deschiderea rubricii *Din arhivele cenzurii*, unde, număr de număr, este prezentat câte-un document din subteranele activității editoriale de altădată și a nefastului amestec exercitat de cea mai odioasă dintre instituțiile vechiului regim”. ■ Octavian Soviany își continuă meditațiile eseist-critice pe marginea operei literare a lui Dumitru Țepeneag. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis scrie despre volumul Lidiei Vianu *Foarte* (Ed. Cartea Românească, București, 2001). Poezia autoarei, spune Zalis, este „aparte, tulburătoare, punctată de amintiri, reflectate în combustia albumului de familie care devine, dintr-o dată, răsucire într-un destin bântuit de vedenii, rareori sibilin, mai totdeauna gestual, purtat de intonații spre fluidele lor latente”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile prezintă volumul lui N. Georgescu *Eminescu și editorii săi* (Ed. Floare Albastră, București, 2000). N. Georgescu, explică Geo Vasile, se desparte de Perpessicius în ceea ce privește ideea intervenției lui Maiorescu în poeziile antume ale autorului *Luceafărului*: „N. Georgescu oferă *Scenariul probabil al ediției priceps*, un fel de «Eminescu par lui mîeme», fascinant și convingător ghid de reinițiere în intimitatea artei poetice eminesciene, dar și un manifest de apărare și ilustrare a adevărului textual, formele din «Convorbiri literare» exprimând în cel mai înalt grad voința eminesciană”. ■ Irina Petraș continuă să publice *Fragmente despre moarte*. ■ În eseu *La răspîntie de veacuri*, Emil Cioran, Marian Barbu vorbește despre moralistul Cioran: „Moralistul de stirpe iluministă se-ntoarce la «caracterele» latine și franceze, despuind pe contemporanii reali (sau imaginari) de trup și nume, proiectându-i într-o baie de aforisme, unde generalizarea redimensionează ființa umană, tabieturile ei – materiale și spirituale”. ■ Sub titlul *Însinguratul Nietzsche*, Ioan Buduca meditează pe marginea ideii de criză. ■ Ioan Es. Pop tipărește versuri. ■ Dumitru Țepeneag încredințează tiparului un fragment din romanul în curs de apariție *Maramureș*. ■ Denisa Fejes, Ion Vișoiu și Izolda Vârsta traduc, sub titlul *Cupa vieții*, pagini de proză din opera rămasă în manuscris a lui Mihail Bulgakov. ■ Liviu Ioan Stoiciu răspunde întrebării redacției „Care este, după părerea ta, imaginea scriitorului român în anul de grație 2001, în țară și peste hotare; consideri oare că s-ar putea schimba această imagine?”: „Scriitorului român i-ar trebui un agent literar care să se ocupe și de imaginea lui, probabil [...]. Deși are valoare și posteritatea îl veghează, habar n-are de imaginea lui – ea vine de la sine sau nu vine deloc. «Imagine» au doar scriitorii cu profesii oficiale înalte și situații materiale ieșite din comun, scriitorii politicieni [...], scriitorii cu funcții, inclusiv la USSR sau la revistele literare ale USSR sau la cotidiene, scriitorii patroni, fie ei de edituri, scriitorii români emigrați (în România ei au imaginea deformată în bine)”.

[SEPTEMBRIE]

● [„**Convorbiri literare**”, nr. 9] Sub titlul *Solitarul pustiiilor piețe*, Cassian Maria Spiridon își propune să sintetizeze esența poeziei bacoviene: „Bacovia este, probabil, singurul poet care a reușit o adevărată performanță, ca să spunem așa: să epuizeze, până la sterilizare, un filon eminescian, e drept, nu foarte abundent liric, sondând zone – până atunci neexplorate – ale unei melancolii negre, copleșite de disperare și spaimă”. ■ Irina Mavrodin glosează despre modul în care Cioran îl citește pe Paul Valéry: „Cioran surprinde un aspect capital al modului de a fi autor al lui Valéry: acesta are o predilecție pentru ceea ce Cioran numește «o ruminație asupra propriei sale opere»”. ■ Gheorghe Grigurcu abordează tema *Scriitorul român în comunism*, apreciind că „rezistența prin cultură” este doar „o jumătate de măsură” în lupta împotriva „răului” comunist: „...rezistența prin cultură, oricât de onorabilă și nescutită, în unele cazuri, de sancțiuni, n-a alcătuit decât o jumătate de măsură a conștiinței inadaptable la Rău. Ea a reprezentat un soi de surrogat al acțiunii politice, preluând, e drept, unele din misiunile acesteia (ocolirea minciunii, insubordonarea), însă evitând, din motive diverse, confruntarea directă cu regimul concentraționar, oprindu-se la jumătatea drumului. Solidarității în acțiune i s-a preferat una pasivă sau o solidaritate a victimelor «consimțitoare», cum spunea Mircea Martin”. ■ Rubrica *Inedit* conține, în îngrijirea lui Ion Filipciuc, șase scrisori adresate de Mircea Eliade lui Vasile Posteuca. ■ Constantin Ciopraga este prezent cu articolul *Despre jurnale și memorii*: „Esențială în materie de jurnal e rămânerea în marginile adevărului, un jurnal împodobit, înfumurat sau trucat, irită sau deznădăjduiește, întorcându-se împotriva autorului”. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de *Jurnal infidel*. ■ Ion Dumbravă, Theodor Damian și Miron Kiropol publică poezii. ■ Dumitru Ungureanu și Mircea Filip tipăresc proză. ■ Vladimir Beșleagă este prezent cu *File de jurnal*. ■ Ioan Holban recenzază volumul lui Fănuș Neagu *Amantul Marii Doamne Dracula* (Ed. Semne, București, 2001): „Fănuș Neagu scrie în *Amantul Marii Doamne Dracula* un roman istoric și, deopotrivă, unul al (i)realității imediate; altădată, o asemenea carte era trecută la capitolul «roman politic»”. ■ Dan Cristea se ocupă de *Jurnalul suedez* al Gabrielei Melinescu (Ed. Polirom, Iași, 2000): „«Povestea» în sine e impresionantă, zguduitoare chiar, ea depunând mărturie despre soarta dramatică a unui scriitor de valoare, recunoscut public în România acelor ani, obligat însă de inumanitatea unui regim totalitar să-și părăsească țara”. ■ La *Județul poezilor*, Mircea Petean scrie despre volumul Romanei Nimu *Poemul ros de molii* (Ed. Limes, 2001). ■ La *Critica prozei*, Daniel Ștefan Pocovnicu are în vedere romanul postum al lui Mircea Nedelciu *Zodia scafandruului* (Ed. Compania, București, 2000): „Ceea ce Mircea Nedelciu ne spune și ne ascunde totodată este că boala sa e metafizică și vine din forța sa enormă de adaptare: capabil să fie natural și cultural deopotrivă, rural și urban dintr-o dată, Mircea Nedelciu e singurul androgin nefericit fiindcă nu mai înțelege cum ar putea fi complet într-o lume fragmentată”. ■ La *Critica poeziei*, Mircea A. Diaconu se oprește asupra volumului lui Matei Vișniec *Poeme*

ulterioare (Ed. Cartea Românească, București, 2000): „...există *figurație* în poezia lui Matei Vișniec, și aceasta înseamnă și evenimente, fapte, ființe [...], dar totul converge, și nu paradoxal, către o *derealizare* a lumii. Figurația e reductibilă, în cele din urmă, la binomul *lucruri și cuvinte*”. ■ La *Critica criticii*, Dan Mănuță recenzează *Istoria literaturii române de azi pe mâine* a lui Marian Popa (Ed. Fundației „Luceafărul”, București, 2001): „...cele două volume nu aparțin unei perspective «de azi pe mâine» (doar un subtitlu șăgalnic), ci uneia profund serioasă și unei argumentări greu de combătut”. ■ Liviu Ioan Stoiciu publică pagini de „contrajurnal”. ■ Sub titlul *Glose de istorie literară*, Cornel Munteanu prezintă volumul lui T. Tihan *Umanități și valori* (Ed. Motiv, Cluj-Napoca, 2000). ■ Sub titlul *Eseu de exorcizare a Leviathanului (XI)*, Ion Hadârcă relatează, în continuare, despre Gulag. ■ Vasile Spiridon este prezent cu partea a doua a articolului despre Florin Mugur. ■ Theodor Codreanu tipărește eseu *Bacovia: Cubul negru și disoluția finală*, iar Noemi Bonher pe cel intitulat *Reverie și vis în opera lui M. Blecher*. ■ Gellu Dorian așază *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: *Lamentația Semiramidei* de Leo Butnaru (Ed. Anthropos, 2000) și *Cânt de iubire* de Elena Liliana Popescu (editură și an neprecizate). ■ La *Critica debuturilor*, Dan Bogdan Hanu atrage atenția asupra volumului lui Codrin Dinu Vasiliu *Măști, reportaje, peisaje, utopii* (Ed. Outopos, Iași, 2000). ■ Anton Adămuț scrie despre *Camil Petrescu și Kant*. ■ Andrei Zanca traduce din creația poetului german Hans Magnus Enzensberger.

● [„Cuvântul”, nr. 9] La rubrica *Teme*, sub titlul *Ceaușescu și istoricii*, Nicolae Manolescu regretă că, în 1990, nu a cerut „scoaterea din învățământ a tuturor profesorilor care conduseseră lucrări despre opera istorică a lui Ceaușescu”. ■ La rubrica *Literatură*, Al. Cistelean se oprește asupra volumului lui Virgil Ierunca *Poeme de exil* (Ed. Humanitas, București, 2001). Scriitor care ar fi putut face parte din grupul „Albatros”-ului, explică Al. Cistelean, Virgil Ierunca se dovedește a fi un poet interbelic tipic: „Virgil Ierunca ar fi putut face parte nu numai dintre întemeietorii, dar și dintre poeții «Albatros»-ului. Recentele (dar întârziate editorial) *Poeme de exil*, întregite cu un semnificativ – și prin opțiuni – ciclu de *Tălmăciri*, n-au însă multe puncte de contact, nici în retorică, nici în viziune și cu atât mai puțin în pathos cu poezia lui Geo Dumitrescu sau Ion Caraion. Virgil Ierunca nu vine pe valul avangardist ori insurgent, ținându-se mai degrabă în acord cu *main-stream*-ul interbelic. Poezia are pentru el valență sacramentală și dicție ceremonială, ambele constrânse de un regim de responsabilitate”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Tudorel Urian recenzează volumul lui Petru Cimpoeșu *Simion liftnicul* (Ed. Compania, București, 2001). Meritul scriitorului optzecist, spune Urian, este „de a face literatură din cele mai banale fapte de viață”: „Rămas fidel programului estetic al «generației navetiștilor», scrisul lui Petru Cimpoeșu mizează și astăzi, la mai bine de zece ani de la căderea comunismului, pe virtuțile artistice ale derizoriului și banalului vieții cotidiene din târgurile de provincie. La fel ca ilustrul său concitadin, George Bacovia, Petru Cimpoeșu are în sânge

atmosfera monotonă a târgului moldovenesc unde, aparent, nu se petrece nimic și, de aceea, toate micile întâmplări ale vieții dobândesc dimensiuni cosmice. Spre deosebire însă de Bacovia, care se lasă copleșit de greutatea aceluia baudelairian «fardeau du temps», Cimpoeșu privește lucrurile mult mai relaxat, cu sclipirea ironică a becherului nenea Iancu”.

● **[„Euphorion”, nr. 3]** Octavian Goga este omagiat cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la naștere. Semnează studii și articole Gheorghe I. Bodea („*Îmi cântă moartea la fereastră*”..., fragment din volumul al II-lea, aflat în curs de apariție, al monografiei *Octavian Goga, o viață, un destin*), Adrian Cioroianu (*Octavian Goga – profetul și omul politic*), Ilie Guțan („*Cazul*” Goga), Dumitru Chioaru („*Casa*” poeziei lui Octavian Goga), Rodica Grigore (*Teatralitate între formă și idee*). ■ În continuare, sunt tipărite două scrisori inedite trimise de Octavian Goga familiei. ■ Iustin Panța, Ioan Radu Văcărescu, Annemarie Sorescu, Simona-Grazia Dima, Crișan Ciprian, Liviana Dan publică poezie. ■ Gheorghe Schwartz, Ovidiu Stanomir, Mircea Stănescu tipăresc proză. ■ Dumitru Chioaru îi face un portret poetului Gheorghe Mocuța, cu prilejul apariției volumului-antologie al acestuia *Mic tratat asupra naufragiului* (Ed. Axa, Botoșani, 2001): „Nici răsfățat, nici ignorat de critică, arădeanul Gheorghe Mocuța ocupă în peisajul poeziei românești contemporane un loc pe care volumul antologic *Mic tratat asupra naufragiului* îl consolidează definitiv. El se numără printre puținii opzeciști care și-a asumat destinul provincial, de «poet al câmpiei» din Vestul geografic și spiritual al țării, ca pe o robinsonadă. Poezia lui este o replică postmodernă de la sfârșitul secolului al XX-lea dată poeziei sămănătoriste mesianice a lui Octavian Goga și celei expresioniste a lui Lucian Blaga [...], în care reprezintă cu melancolie contrapunctată de ironie naufragiul său și al unei comunități de oameni într-o margine de lume”. ■ Andrei Zanca traduce din lirica lui Hans Magnus Enzensberger.

● **[„Familia”, nr. 9]** În editorialul *Construcția și deconstrucția canonului estetic*, Ion Simuț discută modul în care canonul literar este reflectat în manualele școlare actuale, deplângând prezența în programa liceală a numai doi scriitori reprezentativi pentru literatura contemporană (Marin Preda și Nichita Stănescu): „Canonul (estetic sau nu) este un produs ideologic al unor instituții active și influente, producătoare de bunuri simbolice. Școlile promovează prin manuale o anumită viziune asupra trecutului și asupra prezentului. Academia consacră selectiv anumiți producători de valori, fiind în consonanță cu spiritul timpului. [...] De aceea, atunci când discutăm despre construcția canonului estetic, trebuie să analizăm sociologic, politic și instituțional, rolul școlii și al Academiei în fiecare epocă, evident prin instrumentele pe care le vehiculează (manualele, sintezele, dicționarele). [...] Noua programă de literatura română pentru clasele X–XII, aprobată în decembrie de Ministerul de atunci al Educației Naționale [...], include în lista autorilor canonici numai doi scriitori contemporani: Marin Preda și Nichita Stănescu. [...] Cu numai doi scriitori în nucleul tare al canonului estetic

al literaturii române contemporane (și aceia promovați deja în vârful ierarhiei cu mai bine de trei-patru decenii în urmă), șansa consacării unei revizuii e irosită de școală. [...] Dacă mai punem la socoteală și marea eroare (după părerea mea) de a înlocui viziunea istorică asupra literaturii române cu o agasantă pisălogeală de teorie literară (care pune accentul pe indiciile formale, narrative sau poetice), avem în față peisajul întregului dezastru”. ■ Omagiindu-l pe Adrian Marino cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani, Mircea Popa, secondat de echipa redacțională, publică mai multe scrisori primite de scriitor de la René Wellek. ■ Gheorghe Grigurcu semnalează faptul că s-a împlinit un an de la moartea lui Costache Olăreanu. ■ Luca Pițu publică însemnări sub titlul *Vorbe de șpriț (I)*, iar Radu Țuculescu proza *Cronica unui sat care-și dă duhul*. ■ Alexandru Lungu tipărește poezii. ■ La *Cronica literară*, Ioan Moldovan scrie despre volumul lui Ion Horea *Cartea sonetelor* (Ed. Ardealul, București, 2001): „*Cartea sonetelor* cuprinde 108 piese de o admirabilă virtuozitate tehnică și de o bogăție tematică, ideatică și emoțională care face din această nouă carte de poezie a lui Ion Horea un autentic document liric al vigoriei creative a unuia dintre poeții noștri care sfidează cu superbie vârsta biologică și toate prejudecățile legate de prezumția de sicitate legată de acestea”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Doina Curticăpeanu aduce în atenție apariția, în traducerea Corinei Tiron, a cărții lui Marcel Corniș-Pop *Tentația hermeneutică și rescrierea critică* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2001). ■ Cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la nașterea lui George Bacovia, Constantin Trandafir publică esul critic *Mai noile strategii ale poeziei bacoviene*, iar Viorel Mureșan pe cel intitulat *Vocile anxietății*. ■ Secțiunea cea mai consistentă a numărului curent este dedicată lui Sorin Titel, portretizat de Norman Manea, Nicolae Bârna, Marian Victor Buciu, Ramona Malița și Marius Miheț. □ Norman Manea: „Sorin dispunea de un inatacabil bun simț, de un sănătos și alert instinct al evaluării oamenilor și cărților, cu dreptă, genuină măsură. Ironiza instantaneu prețiozitatea, dubioasele jocuri de vodevil politic, demagogia de orice fel, xenofobia de orice fel, inclusiv, și mai ales, cea subtil ambalată în țopenie elitară. [...] Emfaza și ciocoismul literatului de tribună, regizarea mutual avantajoasă a trofeelor între «consacrații» Agorei îi provocau reacții de silă. Sfida Autoritatea narcisistă a Criticii, dar întreținea un enorm, aproape sfios respect față de criticul devotat, până la sacrificiul de sine, descifrării misterului, magiei, măreției creației și creatorului”. □ Nicolae Bârna: „În cadrul literaturii române, prin acțiunea lui Titel [...], deja vechea problemă a «inferiorității» literaturii pe teme rurale a fost rezolvată prin eliminare. Un întreg domeniu de inspirație, care a putut, la un moment dat și în condiții date, selecta moduri de tratare diferite de cele aplicate domeniului «citadin» (și, de regulă, conservatoare), a fost pe deplin «sincronizat» cu curentul major al literaturii contemporane și repus în drepturi pe de-a întregul, readus în sfera marii literaturi printr-o abordare conformă cu orizontul estetic al contemporaneității”. □ Marius Miheț: „Sorin Titel a creat o lume asemenea celei melvilliene (din *Moby Dick*) pe uscat, într-un spațiu geografic

familiar, investind întregul entuziasm ce l-a călăuzit în opera sa. [...] Să fi avut într-adevăr Sorin Titel conștiința unei Mitteleuropa, ori o viziune «mioritică» între marginile singurătății? Noile revizuiuri, pentru cei care cred în ele, îl vor desprinde pe Sorin Titel de șaizeciști și-l vor împinge spre primii optzeciști – ne referim, în primul rând, la Mircea Nedelciu – fie doar și pentru tehnicile din *micul roman al lui Ivo*”. ■ Marius Stănilă publică poezii. ■ Virgil Podoabă este prezent cu partea a doua a eseului *Homo viator. Mircea Zăciu*.

● [„**Orizont**”, nr. 9] Cornel Ungureanu aduce în atenție apariția volumului lui Mihai Șora *Crochiuri și evocări* (Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 2000): „Greu de scris despre splendida carte a lui Mihai Șora *Crochiuri și evocări*! Greu de scris, fiindcă volumul [...] adună și pagini memorialistice, și interviuri, și texte cu implicații acut polemice, și eseuri care trimit la alte cărți [...]. *Crochiuri și evocări* propune o selecție de nume care în această «epocă de tranziție» au fost puse, dintr-un motiv sau altul, sub semnul întrebării. Unii au fost aliații epocii staliniste, alții au trecut prin întâmplări delicate în anii treizeci, alții au fost invocați eronat de jurnaliștii ultimilor ani. Mihai Șora vrea să propună dreapta măsură în judecata unui șir de autori citați superficial”. ■ La *Cronica edițiilor*, Alexandru Ruja se oprește asupra cărții lui I. Negoțescu *Scriitori contemporani* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000): „Chiar dacă nu reprezintă al doilea volum din *Istoria literaturii române, Scriitori contemporani* suplinește absența acestuia. Numărul mare de scriitori incluși și de cărți comentate dă o imagine despre amplitudinea cercetării. Temeiurile atitudinii critice și ale viziunii istorice ale lui Ion Negoțescu se găsesc în perspectiva relaționării literaturii române cu literatura europeană, într-o obiectivare a privirii critice și o fixare pe dimensiunea estetică, neglijând considerentele cultural-istorice”. ■ În cadrul rubricii *Contur*, Cristina Chevereșan recenzează volumul lui Livius Ciocârlie *De la Sancho Panza la Cavalerul Tristei Figuri* (Ed. Polirom, Iași, 2001): „Trecerea de la Sancho Panza la Cavalerul Tristei Figuri se face, de fapt, în ritmul unei alternanțe normale. Jurnalul de idei îmbrățișează preocupările intelectualului: literatura – genurile și cuvintele acesteia, scena culturală și personajele ei, actualitatea socio-politică, dilemele individuale”. ■ Livius Ciocârlie continuă să tipărească *Fragmente dintr-un Un Burgtheater provincial*. ■ Daniel Vighi și Viorel Marineasa publică proză. ■ Rubrica *Harfa de iarbă* conține poezii de Constantin Gurău, Florin Fara (debutant sub pseudonimul Flo’), Gabriela Gergely, Adela Dragomir. ■ Ion Arieșanu semnalează apariția volumelor: *Carnete de scriitor* de Mircea Sântimbreanu (Ed. Amarcord, Timișoara, 2000), *Memoria sferei* de Victor Sterom (Ed. Premier, Ploiești, 2000) și *Epistolar imperial* de Dan Negrescu (Ed. Paideia, București, 1998).

● [„**Steaua**”, nr. 9] Editorialul lui Adrian Popescu aduce în discuție fenomenul veleitarismului literar de după 1990: „Dacă înainte de ’89 se debuta greu, cu umilitoarea condiție a apariției într-un «caiet al debutanților», după, orice a devenit posibil în țara tuturor posibilităților veleitare. Bani să fie, că hârtie și edituri se

găsesc. Așa ne-am trezit (vorba vine) că «poeți» sunt «legiune», biblic vorbind, mulțime, puhoi, iar poezia s-a ascuns, parcă de frica impetuoșilor săi adoratori”.

■ La împlinirea a 80 de ani, Adrian Marino este felicitat și intervievat de Doru Pop. La întrebarea „Cum ați descrie existența dvs. în viața publică și culturală de la noi?”, comparatistul spune că se consideră, în lumea actuală, „un om izolat”. Cât privește declarațiile sale de a abandona literatura în favoarea științelor politice, Marino explică: „Nu este vorba, de fapt, de nici o schimbare. Preocupările de teoria literaturii, comparatistică literară sau critică literară propriu-zisă au reprezentat pentru mine doar o formă de supraviețuire intelectuală sub ceașism. Un expedient onorabil. Nu m-am considerat niciodată un «literat», un «scriitor». Romane, poezii nu mai citesc de decenii. Doar selectiv-amical. Mi-am recăpătat adevărata identitate intelectuală abia după 1989. Mă consider doar un «critic de idei» și, cu voia dvs., poate, un «ideolog». Toate cărțile publicate după «revoluție» sunt ideologice. Despărțirea de literatură – fenomen de altfel general – este foarte insistent și documentat motivată și în ultimul capitol din *Biografia ideii de literatură* (vol. VI). «Literatura» nu rezolvă, nici pe departe, toate problemele culturale și sociale ale unei comunități”.

□ În continuare, Anca Hațiegan îi dedică lui Adrian Marino articolul *Despre mutațiile existenței*, iar Ovidiu Mircean pe cel intitulat *Fascinația universalilor*.

■ La *Cafeneaua literară*, Ruxandra Cesereanu și Corin Braga îl au ca invitat pe Emilian Galaicu-Păun. Întrebat cu privire la locul pe care crede că îl ocupă în poezia basarabeană, Galaicu-Păun răspunde că, în epoca internetului, astfel de probleme ar trebui să nu se mai pună. Pe de altă parte, urmează el, de la București „poetul basarabean” este văzut ca un poet ardelean din perioada interbelică: „Adevărul e că în Basarabia s-a mers pe o linie oarecum naționalistă, fie pentru a se prezenta un anumit specific local [...], fie s-a mers pe ideea unei poezii care să comunice imediat cu mediul. După mine însă, în momentul în care lumea comunică pe Internet, în momentul în care niște hotare culturale, politice sunt demult depășite, este perdant să rămâi într-un fel de a fi al «poetului basarabean», adică al unui poet «legat de pământ»... De fapt, «poetul basarabean», așa cum este el văzut din București sau de oriunde din țară, este, mai degrabă, un fel de poet ardelean și perioada interbelică – adică merge pe modelul Goga”. Solicitat să descrie «locul» de unde vine poezia, Galaicu-Păun răspunde: „Pentru mine, poetul se situează undeva în zona plexului... Este, mai degrabă, o chestie de respirație, ceva de genul acesta... Foarte greu să spun, pentru că am consumat câteva vârste, am avut câteva priorități pe parcursul câtorva cărți, fiecare carte fiind o anumită etapă, când redescoperi sau îți asumi o anumită «poeticitate» sau o anumită «poetică»... Au existat tot felul de priorități – pornind de la aceea a vizualului sau a artificiei, a lucrului bine făcut – și ajungând, de fapt, la ceea ce cred acum a fi esențial: la «corporalizarea» textului. Textul meu trebuie să-mi dea senzația de transpirație. Dacă transpiră atunci când se așează în pagină, atunci... asta vreau să obțin de la el!”.

■ Rubrica *In memoriam* este consacrată lui Iustin Panța. Poetul, decedat într-un accident rutier, este evocat de Ovidiu Pecican,

Ruxandra Cesereanu, Mircea Petean și Ion Moise. ■ Ana Blandiana tipărește poemul *Fecioara*. ■ Daniel Moșoiu este prezent cu proză. ■ Aurel Rău traduce din lirica lui Saint-John Perse poezia *Recitare la cinstirea unei regine*. ■ La *Cronica literară* sunt aduse în atenție volumele: *Jurnal* de Mircea Cărtărescu (Ed. Humanitas, București, 2001; recenzent: Ruxandra Cesereanu); *Rekurs Eminescu. Suprimarea gezetarului* (Ed. Semnele Timpului, 2000; recenzent: Ioan Bot); *Poezia română după proletcultism*, antologie de Constantin Abăluță (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2000; recenzent: Victor Cubleşan). ■ Împlinirea a 120 de ani de la nașterea lui George Bacovia este onorată prin traducerea în engleză, de către Ioan A. Popa, a poemului *Lacustră* și de traducerea în italiană, de către Geo Vasile, a poemelor *Pulvis* și *Cuptor*.

● [„Tomis”, nr. 9] Ion Roșioru recenzează volumul lui Valeriu Stancu *Pelerinul de cenușă* (Ed. Cronica, Iași, 2000). Roman de sertar, scris cu două decenii în urmă, spune Roșioru, *Pelerinul de cenușă* îl are drept personaj central pe Radu Șendrea, „un inadapabil care ar face cinste intelectualilor camilpetrescieni”, și a cărui rectitudine morală îl face un „perpetuu dușman al regimului comunist”. ■ Nicolae Motoc tipărește poezii. ■ La *Cărți și semnificații* este semnalată, de către Corina Apostoleanu, Victor Sterom, Nicolae Rotund, Carmen Șerban și Const. Miu, apariția volumelor: *Probleme de filosofie socială și de filosofie a culturii în scrierile sociale și politice ale lui Mihai Eminescu* de Geta Deleanu (Ed. Metafora, Constanța, 2000), *Sărutul cu privirea* de Eugen Evu (Ed. Signata, Timișoara, 2001), *Descântând tăcerile* de Alexandra Firiță (Ed. Amurg Sentimental, București, 2000), *Tucapal* de Andrei Dumitru Iacobaș (Ed. Tilia Press International, Constanța, 2000), *Culianu, jocurile minții și lumile multidimensionale* de Nicu Gavriluță (Ed. Polirom, Iași, 2000), *Critice și metacritice* de Florin Mihăilescu (Ed. Viața Românească, București, 1999), *Fetele poeziei* de Mircea A. Diaconu (Ed. Junimea, Iași, 1999). ■ Iulian Talianu și Iulia Pană publică poezie, iar Ioan Radu Văcărescu, proză. ■ Constantin Novac îl interviează pe Valeriu Râpeanu cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani. Editorul și istoricul literar rememorează perioada debutului său: „Am debutat în 1954, în paginile «Gazetei literare», și am scris așa cum se scria atunci, cum scriau toți atunci. Dar am căutat foarte devreme să-mi orientez drumurile către istoria literaturii, publicând, într-o primă fază, prefete și ediții din operele unor scriitori precum George Mihail Zamfirescu, D. Anghel, Alexandru Vlahuță, I. Peltz, Felix Aderca, Panait Cerna etc.”. ■ Ștefan Zăvoiu și Rodica Bucur îl omagiază pe Panait Cerna cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la naștere.

OCTOMBRIE

2 octombrie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 587]** La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache recenzează volumul lui Octavian Paler *Deșertul pentru totdeauna* (Ed. Albatros, București, 2001). Organizată pe trei planuri distincte (planul prezentului, marcat de un infarct suferit de personaj, planul rememorării trecutului biografic și un plan al unei schițe epice romanești – spune Daniel Cristea-Enache – cartea lui Octavian Paler este valoroasă mai cu seamă prin paginile sale „direct-autoscopice”: „Paginile direct-autoscopice, în care autorul se analizează în profunzime, sunt în schimb net superioare. Interesant, cu cât scriitorul își găsește mai multe defecte, cu atât tușele portretului interior se întipăresc mai bine în memoria cititorului. Octavian Paler se descrie ca un om plin de defecte, în conflict cu sine însuși, însuflețit adesea de «febre false», nesociabil și chiar mizantrop, de nu «somnia bulic» (!), defazat sentimental, un rac introvertit și ipohondru, un romantic, dar nu exuberant, ci taciturn, neputând nicicum îmbrăca redingoda omului de lume, un ins demodat și lipsit de pragmatism, în fine, un om «ne-întreg», nici țaran, nic orășean cu totul, prins între două lumi fără să aparțină, cu adevărat, nici uneia. [...] Neîndoielnic că meritele scriitorului sunt multe (și neîndoielnic să e conștient de ele), însă desfolierea lor o lasă pe seama cititorului complice”.

■ Cu prilejul Centenarului André Malraux, S. Damian publică partea a doua a eseului *Vedere de pe malul stâng*.

● **[„Observator cultural”, nr. 84]** La rubrica *Informații* este anunțată moartea, într-un accident rutier, a scriitorilor Iustin Panța, Traian Olteanu și Florin Muscalu.

■ Rubrica *In memoriam* este consacrată lui Gellu Naum, decedat pe 29 septembrie.

□ Ion Bogdan Lefter fixează locul lui Gellu Naum în literatura română, situând poezia sa sub semnul voinței de a regăsi, în profunzimea ființei, autenticitatea existenței: „Că a fost – și va rămâne – unul dintre cei mai importanți poeți români ai secolului XX se știe. A avut – totuși – un destin literar contradictoriu, cu spectaculoase recunoașteri deopotrivă acasă și în lume, dar și cu ingraturități. Chiar și când a ajuns, în ultimul deceniu de viață, să se bucure de o prețuire tot mai largă, privit ca mare poet, reeditat în repetate rânduri, a rămas structuralmente un «marginal», și prin scrisul său, și prin felul de a fi. Cea mai mare parte a exegezei care i-a fost consacrată a tot reluat clișeele sărăcuțe privitoare la suprarrealism, eventual utile pentru descrierea textelor lui de tinerețe, însă inadecvate față de opera maturității și a senectuții. Din programele lui Breton & comp. a preluat «aerul de familie» avangardist, însă cu moderație, mai puțin la primul nivel – între timp «clasicizat» – al experimentalismului formal, al stilisticii șocante. A rămas – în schimb – fidel feței oarecum ascunse a suprarrealismului, acelei extraordinare voințe de a regăsi, în straturile profunde ale ființei, autenticitatea existenței poetice ca șansă de a accede la adevăruri ultime ale lumii, inaparente pentru omul obișnuit, oculte, cvasi-mistice, perceptibile doar în vise ori

cu simțuri speciale, special «antrenate», împinse către nivele de acuitate și de intensitate vecine cu transa”. ■ La *Polemici*, Emil Brumaru explică motivele care l-au determinat să semneze declarația de protest a celor 32 de scriitori ieșeni împotriva conducerii filialei locale a Uniunii Scriitorilor: „Nu sunt un om care să se arunce în tot felul de acțiuni. Sunt conștient de riscuri. Și poate că tocmai o anume frică mă împinge deodată spre risc. [...] La început mi s-a părut că Declarația e un donquijotism, pentru că protestele, apelurile pe care le-am semnat până acum nu au rezolvat nimic. Rămâne doar o semnătură și atât. [...] Peste o săptămână m-am întâlnit cu Nichita Danilov, pe care îl cunoșteam destul de bine, pentru a avea cu el o discuție așezată în acest sens și am semnat. Există două motive pentru care am făcut-o. Pe de o parte, Danilov scrisese cu câteva luni în urmă un pamflet la adresa lui Lucian Vasiliu. [...] Ce a făcut Vasiliu? A făcut, după mine, un lucru îngrozitor. În loc să răspundă la pamflet, s-a grăbit să-l cheme în judecată pe Nichita Danilov. Este oare pamfletul interzis? Nu suport asemenea acte. Nu le înțeleg. Nu pot să înțeleg. [...] Al doilea motiv: pe acea listă erau nume absolut definitorii pentru Iași (apoi s-au adăugat și altele). Amintesc doar două nume: Al. Călinescu și Mihai Ursachi. Când le pronunți, spui totul. Prima oară am avut senzația că declarația respectivă e un act gratuit, că nu va sensibiliza pe nimeni, așa cum multe acte de acest gen nu au sensibilizat până acum. Dar acum nu mai cred asta. Textul nu a fost înțeles cum trebuie de către cei care ar fi trebuit să-l înțeleagă. Avem nevoie de o alternativă la Iași! E necesară o alternativă. Altfel nu se poate”. ■ La rubrica *Literatură*, Paul Cernat recenzează cartea Cristinei Müller *Căderea* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001). Provenită din zona echinoxismului clujean, autoarea, scrie Paul Cernat, practică, asemenea Alinei Nelega, un scriitură intelectuală, sofisticată: „...ambele «tratează» în proza lor despre îngeri ca proiecții virtuale, indeterminate, în răspăr cu lumea și cu sine [...], amândouă păstrează înscrise în codurile personalității lor contorsiunile unei epoci alienante, când cultura, în speță literatura funcționa ca formă de supraviețuire și ca ecran de apărare față de mizeria și anomia din jur. Scrișul lor sofisticat, intelectualitatea rafinată sunt, aș spune, produsul de reacție al unui asemenea climat opresiv”. ■ La aceeași rubrică, Andrei Bodiș prezintă traducerea, de către Ioana Ieronim, a volumului antologic de poezie al lui Andrei Codrescu *Poezii alese/ Selected Poetry* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). Poetul, explică Bodiș, aparține deopotrivă literaturii americane și celei române: „Pe de o parte, Codrescu este scriitor american, unul cunoscut și apreciat peste Ocean. Pe de altă parte, autorul a păstrat o mulțime de coordonate ale copilăriei și primei juneți petrecute în România. Sensul unificării sensibilității românești cu cea americană este, în opinia mea, o expresie triumfătoare a libertății”. ■ Cristina Ionică aduce în atenție cartea lui Dumitru Ungureanu *Lia Mora. Încercări narrative despre autor, Opera sa & relația lor incestuoasă* (Ed. Nemira, București, 2001), roman polițist doar în aparență: „Romanul Lia Mora începe cu o crimă. Cadavrul unui personaj influent atât înainte cât și după ’89, Lulu Visariuc, este descoperit «într-o subterană

a Curții-din-Dos» (localizare semnificativă și de tradiție...), iar datele analizate de poliție par a sugera că asasinatul este «opera» unei secte sataniste – mai degrabă staliniste, comentează personajul-narator, jurnalist și prieten din tinerețe al celui ucis. Povestea lui Lulu Visariuc nu este însă una polițistă. Crima e un pretext pentru ca prietenul jurnalist să îi refacă, din amintire, viața. Senzaționalul și, eventual, un monstruos de extracție gotică, mai curând decât enigma de tip polițist, par a-i domina parcursul”. ■ În partea a doua a interviului acordat Svetlanei Cârstean, Mihaela Miroiu vorbește despre „aclimatizarea” feminismului la noi: „...partea mai cumplită este că feminismul, ca și multe altele, continuă nepermis de mult să se afle în stadiul de pionierat. Asta pentru că oamenii nu se hotărăsc asupra lucrurilor pe care trebuie să le facă. Nu se hotărăsc cu ce se vor ocupa. E adevărat că acum prejudecățile sunt oricum mult mai scăzute decât la început. Dar situația rămâne aceeași. Nu s-a inventat acum în România faptul că femeile au dublă zi de muncă. Cum nici violul marital, nici abuzul de copii nu s-au inventat acum. Nu s-au inventat acum pedofilia sau traficul de femei. Ci, pur și simplu, ele apar în conștiința publică mai târziu decât au existat în realitate”. Iar această situație tristă, acuză Mihaela Miroiu, se datorează persistenței unor mentalități învechite sintetizate de scriitoare în formula „bărbatul mioritic”: „Bărbații români sunt educați în sensul trecerii de la o mamă la alta. De la mama lor la mama-soție care prestează activități materne pentru ei. Eu numesc bărbatul românesc tipic bărbatul mioritic. Bărbatul mioritic este învățat că problema corpului său nu-l privește. El trebuie hrănit, rufele sale trebuie spălate, călcate, eventual cumpărate. Iar de progeniturile personale, statisticile ne arată că bărbații se ocupă timp de 7 minute pe zi. În rest, cum trăiesc copiii aceia, ce fac, ce învață, unde se joacă, dacă se spală sau nu pe dinți, dacă știu sau nu să-și lege șireturile sunt lucruri care nu-i privesc pe bărbații români”. ■ La *Recenzii*, Bianca Burța se oprește asupra cărții lui Nicolae Popa *Păsări mergând pe jos (Povestiri de nepovestit)* (Ed. Arc, Chișinău, 2001). Scriitorul basarabea, scrie Bianca Burța, este un poet care adoptă tipare narative postmoderniste: „Povestirile din *Păsări mergând pe jos* [...] sunt create de un poet care încearcă să-și decanteze viziunile elegiace în tipare narative postmoderniste. Efectul: nu atât un contrast frapant între substanța (eterogenă a) reveriei auctoriale și formele textuale ce o definesc/ actualizează, cât un echilibru între o tendință – esențialmente lirică – a expansiunii imaginative și necesitatea de a o exprima, de a o face vizibilă între limitele ferme ale unor convenții literare”. □ Dan Gulea semnalează apariția traducerii, de către Cristian Preda și Miruna Tătaru-Cazaban, a *Scrierilor politice* ale lui Benjamin Constant (Ed. Nemira, București, 2001).

● [„22”, nr. 40] Rubrica *In memoriam* îl omagiază pe Gellu Naum. Sunt omagiați, de asemenea, printr-o enumerare a volumelor publicate, Iustin Panța, Florin Muscalu și Traian Olteanu. ■ Redacția publică *Declarația scriitorilor români de pretutindeni*, document redactat după cea de-a IV-a ediție a „Întâlnirii scriitorilor români de pretutindeni”, și care se afirmă că există *O singură literatură*

română : „Noi, scriitorii de diferite etnii și confesiuni, răspândiți în diverse țări, dar înrudiți și legați prin apartenența la patria noastră comună, limba română, ne-am regăsit la Neptun în zilele de 23–27 septembrie 2001, pentru a ne reafirma solidaritatea între noi și față de valorile literaturii din care facem parte, literatura română”.

3 octombrie

● [„Luceafărul”, nr. 34] În tableta intitulată *Statuia lui Ioan Neșu* Horia Gârbea aduce în atenție apariția volumului lui Ioan Neșu *Natură moartă cu statuie* (Ed. Coresi, București, 2001), „roman foarte bine scris, cu o construcție riguroasă, cu personaje puternice și credibile”. ■ Sub titlul *Poezie și religie*, Marius Tupan relatează în termeni elogioși organizarea de către George Vulturescu a „Zilelor culturale ale revistei «Poesis»”: „Cine a fost acolo, în nordul țării, a sesizat, chiar din debutul acțiunii, o altfel de viziune decât cele obișnuite pe alte meleaguri, adică una a performanțelor, o atenție sporită pentru invitarea și onorarea oaspeților, o seriozitate a discuțiilor și, nu în ultimul rând, alegerea unui subiect adecvat, în jurul căruia au gravitat recitalurile, comentariile și comunicările – mai exact, relația stabilită între poezie și religie, acum, la început de veac și mileniu, parcă în consonanță cu o previziune a lui Malraux, prea bine cunoscută. Firește, când ai invitați de prestigiu (Ana Blandiana, Marta Petreu, Nicolae Breban, Ion Pop, Aurel Rău, Adrian Popescu, Leo Butnaru și mulți alții) [...], când lucrările colocviului sunt conduse cu eleganță și persuasiune de un profesor universitar cu autoritate, cum e criticul și poetul Ion Pop, când invitații de peste hotare (din Franța, Portugalia, Ungaria, Iugoslavia) au intervenții de ținută, când recitalurile din Catedrala Adormirea Maicii Domnului, cu puține excepții, impresionează, e de la sine înțeles că succesul e garantat. Inspirația artizanului acestui festival, nimeni altul decât poetul George Vulturescu [...] a fost remarcată de mai toți participanții”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, A.S. Bogdan prezintă volumul lui Sorin Comoroșan *Hearst II* (Ed. Eminescu, București, 2001), roman – spune recenzentul – prin excelență postmodern: „Ambiguitate, descentrare, auto-ironie, auto-referențialitate, fragmentarism, toate aceste trăsături, pe care Ihab Hassan le atribuia prozei postmoderne, se regăsesc din plin în romanul *Hearst II* al lui Sorin Comoroșan”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Marius Tupan *Rătăcirile Domnului* (Fundatia Luceafărul, București, 2001). Meditație asupra condiției creatorului, spune Soviany, romanul lui Marius Tupan are o „stranietate” care amintește de proza lui Mateiu Caragiale sau de aceea a lui Eugen Barbu: „Construită astfel după principiile romanului simbolic sau alegoric, cartea lui Marius Tupan este o meditație despre condiția artei/artistului la sfârșit de istorie, dar și o bună povestire de atmosferă. Căci romanul nu trăiește atât prin substanța lui epică, nici prin intermediul personajelor, care reprezintă psihologii tenebroase și enigmatice sau măști grotești, stilizate pe linia caricaturii baroce, ci prin stranietatea și *morbidezza* viziunilor în care se face

simțită o anume poezie crepusculară, cu accentul pe diform și pe monstruos. [...] Rădăcinile acestei proze trebuie căutate în *Craii* lui Mateiu Caragiale, în *Cimitirul Buna-Vestire*, sau în *Princepele*, ori *Săptămâna nebunilor*, chiar dacă perspectiva «apocaliptică» a lui Marius Tupan este cea a sfârșitului de mileniu și se nutrește din evidente frisoane eschatologice». ■ Radu Cange tipărește poezii. ■ Redacția anunță moartea tragică, într-un accident rutier, a scriitorilor Iustin Panța, Florin Muscalu și Traian Olteanu. □ În memoria lui Iustin Panța, redacția îi tipărește poemul *Încerc să scriu o poezie*. ■ Simona Ianculescu și Tatiana Ițoaiă publică proză. ■ La rubrica *Lecturi*, Geo Vasile semnalează apariția volumului lui N. Rădulescu-Botică *Cuvinte cu pași de mercur* (Ed. Eminescu, București, 2001), iar Simion Bărbulescu pe aceea a cărții lui Nicolae Neagu *Nouă luni cu Lelia* (Ed. România Press, 2001). ■ În cadrul rubricii *Confesiuni*, Gheorghe Grigurcu răspunde la întrebarea „Care este opinia dumneavoastră în legătură cu opera lui Adrian Marino?»: „Tendința dominantă a domnului Marino este abstractizarea, adică recurgerea la o «descărnare» a fenomenului literar, până când din acesta nu rămâne decât scheletul «ideii literare». Deși nu e decât un purism hermeneutic, analog «poeziei pure», din care se inspiră chiar fără voie, domnia-sa nu ostenește a se dezice de literatură, care, orice s-ar spune, reprezintă factorul de bază, în lipsa căruia n-ar putea fi vorba despre ideea sau teoria literară, ca de-o gravă erezie, ca de-o ipostază compromițătoare». ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Literatură lumii*, Mădălin Roșioru traduce poezia lui Baudelaire *Vrăjmașa*, iar Bianca Marcovici tipărește poeme fără titlu. ■ Tot aici, Iulia Tarbuzan îl intervieuează pe scriitorul rus Mihai Sinelnikov.

● **[„România literară”, nr. 39]** În editorialul său, Nicolae Manolescu scrie despre consecințele nefaste ale ideologiilor extremiste, pornind de la realitățile politice din Afganistan. ■ La rubrica *Actualitatea*, Gina Sebastian Alcalay glosează pe maginea dihotomiei dintre personalitatea unui autor și opera sa: „De multe ori am fost confruntată cu opțiunea: între un om (o personalitate) cu slăbiciunile și carențele sale dezgropate încet, încet, din cenușa timpului, și o operă care, luată în sine, strălucește ca un diamant solitar, ce trebuie considerat mai important, mai demn de reținut?”. ■ La *Lecturi la zi*, Cătălin Constantin semnalează patru apariții editoriale: C.G. Jung, *Amintiri, vise, reflecții* (traducere de Daniela Ștefănescu, Ed. Humanitas, București, 2001); Corin Braga, *Oniria, jurnal de vise (1985–1995)* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999); Corin Braga, *10 studii de arhetipologie* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1999); Charles Baudelaire, *Paradisurile artificiale* (traducere de Gabriela și Constantin Abăluță, Ed. Univers, București, 2001). ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu se oprește asupra volumului de poezie al Irinei Mavrodin *Punere în abis* (Ed. Eminescu, București, 2000). Împotriva tendințelor contemporane ale „demitizării” și cultivării „golului existențial”, remarcă Grigurcu, poezia Irinei Mavrodin „își îngăduie a urma un traseu contrar. D-sa își asumă golul doar ca un punct de plecare, pentru a-l com-bate, pentru a-l umple, subiacent polemic, cu o substanță imagistică și spirituală

proprie. Nu deplețiunea o interesează, ci, dimpotrivă, modalitățile de-a o curma”.

■ În cadrul rubricii *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu continuă să scrie despre scrisorile inedite ale lui M. Blecher către Geo Bogza: „Născuți la un an și ceva diferență, Max Blecher și Geo Bogza au, practic, aceeași vârstă biologică. Vârsta literară, în perioada cea mai fertilă a corespondenței lor, 1934–1938, coincide și ea: își adaptează simultan avangarda. În schimb vârsta psihologică a celor doi este simțitor diferită. Blecher se află deja la sfârșitul vieții, o știe și o simte organic, îndură neputințe și umiliri pe care nici bătrânețea nu le cunoaște, în timp ce Bogza își înfruntă doar tinerețea”.

■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu recenzează antologia de poezie a lui Adrian Popescu *Umbria* (Ed. Vinea, București, 2000). Adrian Popescu, apreciază Luminița Marcu, este fără doar și poate un poet de prim rang: „Adrian Popescu este un poet foarte bun, se poate conchide chiar înainte de a deschide volumul apărut de curând la Editura Vinea, o selecție a autorului din cele zece volume originale apărute până azi. Și din păcate asta se întâmplă de obicei, pentru că departe fiind de zgomotoasa terasă a Muzeului Literaturii (ironică localizare!), unde mai vechii și mai noii poeți bucureșteni se înfruntă pătimaș, venind dintr-un Ardeal unde valorile par stabilite o dată pentru totdeauna și aducând cu sine o poezie care numai la scandal nu îndeamnă, volumul cu coperti lucioase, de un verde cam nepoetic, riscă cu adevărat să rămână salutat politicos din mers. Ce se poate spune cu siguranță e că pierderea va fi a cititorului în acest caz. Fără să fie acest cititor un împătimit al poeziei și fără o afinitate specială pentru imagismul șaptezecist, el se trezește la sfârșitul lecturii un îndrăgostit. E atâta liniște și atâta frumusețe în aceste poeme, încât gestul firesc dincolo de lectură e de a-ți apropria cumva această carte, de a o avea ca obiect de preț pentru totdeauna în raftul cu delicatese”.

■ Sub titlul *Descifrând un simbol*, Mihai Zamfir își propune să reactualizeze imaginea operei lui George Coșbuc în conștiința contemporanilor, imagine tocită de manualele școlare: „De multă vreme, George Coșbuc s-a transformat în simbol al literaturii transilvane. Reexaminându-l astăzi, constatăm, fără prea mare surpriză, implicațiile mai degrabă nefaste ale acestei figuri semantice: înțepenirea în aceeași semnificație, lipsa unei lecturi cu adevărat contemporane, limitarea la cele câteva adevăruri fixate prin tradiția școlară. Nu există figură mai limitativă decât simbolul!..”. Citit cu atenție, explică Mihai Zamfir, Coșbuc se dovedește a fi un poet meditativ, în deplin acord cu sensibilitatea romantică a epocii sale; unele dintre temele cele mai importante ale poeziei sale îl apropie, astfel, de Eminescu: „Încep astfel să apară, iscălite tot «George Coșbuc», poezii romantic-întunecoase, evocări fantastice, balade istorice ornamentale, precum și poezii de o sfâșietoare tristețe, în linia unui romantism deprimant. Geniala «dedublare lirică» a poetului lasă loc discursului liric tradițional la persoana I. *Regina ostrogoșilor*, *Moartea lui Gelu*, *La Paști* etc. etc. atestă un Coșbuc meditativ, bântuit de îndoieli și descoperitor al unui nou tip de vers. Fapt surprinzător: poetul demonstrează că trăia în aceeași perioadă cu Vasile Alecsandri (cel din *Pasteluri* și *Legende*) și cu marile poeme

eminesciene de maturitate. Creatori contemporani, hrăniți cu surse clasice și respingînd instinctiv experiențele moderniste, cei trei mari poeți români de la finele secolului al XIX-lea sună uneori surprinzător de înrudit. Există pasaje din Coșbuc al ultimilor ani ce par extrase din Legendele sau din marile poeme eminesciene («Jalnic vâjâie prin noapte glasul codrilor de brad/ Ploaia cade-n rezezi picuri, rezezi fulgerele cad» etc.), pasajele «eminesciene» nu se explică prin vreo influență directă a poetului tutelar, ci prin același substrat de cultură, printr-un «stil al epocii». Într-un anumit moment istoric, poeții reprezentativi scriu la fel, participînd, inconștient, la constituirea modelului stilistic supra-individual”.

■ Alexandru Lungu tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Cîntec*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea se ocupă de volumul memorialistic al lui Vasile Alecsandri *Istoria misiilor mele politice* (Ed. Gramar, București, 2001). Plecat în Occident pentru a pleda cauza unirii Țărilor Române, Alecsandri – spune Z. Ornea – era atît un mare poet, cît și o personalitate de o moralitate exemplară: „Alecsandri pornea, pe spezele sale, în cea dintâi misiune diplomatică a sa (apoi a avut și altele, petrecându-și vremea plăcut ca ambasador al țării sale în capitala Franței, unde trăiește ultimii cinci ani din viață, pe care a descris-o, apoi, într-o scriere rămasă celebră (*Istoria misiilor mele politice*). Era poet (la Paris, în 1853, publicase primul său volum, *Doine și lăcrimioare*) și, în plus, avea demnitatea de ministru de Externe al Moldovei. Era un om cultivat, inteligent și cu reală pricepere diplomatică. Să mai adaug faptul că, deși avînd șanse reale de a ajunge domnitor, a renunțat în favoarea lui Cuza, pentru a se înfăptui dubla alegere. Și Cuza, se știa, avea mai puține însușiri de tot felul decît poetul. Dar scopul înalt cerea renunțarea în favoarea unei aparente figuri comune, care avea mai multe șanse de a fi ales”. ■ La rubrica *Istorie literară*, Constantin Mohanu vorbește despre descendenții prozatorului Jean Bart: „Din datele și informațiile pe care le deținem, singurii urmași, în viață, ai lui Eugeniu Botez sunt Alexandru Botez, stabilit în Norvegia, și Alvaro Botez, stabilit la Paris. Acești nepoți ai scriitorului au revenit adesea în țară după 1989. Cu Alexandru Botez am vorbit la telefon. I-am propus tipărirea romanului inedit al tatălui său, Călin Botez – *Răscruci la Ocean*”. ■ La rubrica *Inedit* sunt tipărite, în traducerea și îngrijirea Simonei Cioculescu, fragmente de proză semnate de Alexandru Ciorănescu.

4 octombrie

● **[„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 38]** În editorialul intitulat *Nietzsche (18)*, Nicolae Breban glosează pe tema conceptului „voinței de putere”. ■ Redacția informează despre moartea fulgerătoare, într-un accident rutier, a scriitorilor Florin Muscalu, Traian Olteanu și Iustin Panța, comemorați de Cătălin Țârlea (*Prietenul meu fără noroc și quinta regală de pică*) și Aura Christi (*Requiem la moartea lui Iustin Panța*). ■ Paul Goma publică articolul *De ce nu are România tichie de mărgăritar (cu coadă)*, în care, punând în relație literatura

și politica, face o descriere caustică, inchizitorială, a realităților vieții literare românești de dinainte și de după 1989. Într-un *Argument* care precede articolul, Nicolae Breban deplânge „alunecările de limbaj”, „judecățile generale și de grup”, precum și „epitetele prea grosolane” ale autorului, insistând însă, în final, asupra datoriei morale pe care le au Uniunea Scriitorilor și statul român de a lua anumite măsuri reparatorii pentru „unul din cei mai importanți dizidenți români”, „omul care a cunoscut pușcăriile staliniste și pe cele ceașiste, singurul care a îndrăznit să formeze un grup protestatar politic, afiliindu-se lui Havel și «Chartei '77»” – anume, reprimirea lui Paul Goma în USR și asigurarea pentru autorul *Gherlei* și a *Patimilor după Pitești* a unui post în administrația culturală națională. În ceea ce-l privește, Goma neagă cu vehemență, în articol, valabilitatea ideii „rezistenței prin cultură” susținute, printre alții, de Nicolae Manolescu, Mircea Dinescu și Mircea Martin: „Dacă ar fi să iau, cinstit, în serios funciara neseriozitate necinstită a acestor falsificatori ai adevărului, deci ai istoriei, le-aș atrage atenția că ei, vorbind despre «prizonierii politici» – cum se fasolește M. Martin, în loc să le spună cum le spun Românii trecuți prin închisori: «deținuți politici» – compară situații recente (din punctul de vedere al lungii istorii a terorismului comunist): mereu citatul Havel a cunoscut închisoarea (din Cehoslovacia) deceniilor '70 și '80, însă este pus lângă cea românească dintre 1948–1964. Fiindcă el (M. Martin) folosește – în studiu – tonul nesuferit al profesorului [...], mă simt și eu tentat să-i explic explicatorului Martin că nicăiri în lume – cu excepția cenaclurilor literare de la Universitatea București conduse de răătăcitorii de spirite Manolescu, Crohmălniceanu și Martin – «pepinieră» în care s-a cultivat zelos abstragerea de la realitate, lașitatea, estetismul, ne-politica, textualismul, rezistența-prin-cultură, nesimțitorismul etic – nu se adună, nu se compară merele cu cartoafele”. ■ Ioan Necula este prezent cu eseu *Emanciparea culturii*. ■ La rubrica *Recitiri*, S. Damian scrie despre proza lui Liviu Rebreanu, alăturându-se recomandării făcute prozatorilor de E. Lovinescu de a „nu întoarce spatele zonei arhiștiute, unde alegerea nimerită a tipurilor și situațiilor vine aproape de la sine”. ■ Gabriel Dimisianu răspunde la întrebarea redacției: „Vă considerați un critic împlinit?”: „Răspunzând afirmativ ar fi să admit că am ajuns la capătul drumului. Ce mai poate urma după «împlinire»? Îmi place să cred, să sper că mai urmează totuși ceva, că voi mai putea spune unele lucruri, chiar dacă am spus destule și până acum, în cei patruzeci de ani și mai bine de când semnez în foaia de prezență a criticii literare. Deci nu mă consider împlinit, mai am câte ceva de făcut până să ajung la împlinire”. ■ Sub titlul *Genealogia unei rupturi*, Aura Christi tipărește un eseu despre câteva personaje din romanele lui Dostoievski.

9 octombrie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 588] La rubrica *Paralele inegale*, Daniel Cristea-Enache îl interviewează pe Augustin Buzura. Solicitat să-și exprime poziția cu privire la opiniile exprimate în revista „Dilema” conform căreia Eminescu,

în calitate de gânditor politic, este „realmente nul”, iar poezia sa este „lipsită de substanță”, Augustin Buzura este tranșant, acuzându-i pe autorii unor astfel de afirmații de ignoranță și rea-credință: „A lua în seamă sintagmele respective înseamnă a nu cunoaște nimic din truda câtorva uriași ai culturii noastre care de aproape un veac și jumătate s-au aplecat asupra creației eminesciene sau, pur și simplu, a nu avea organ pentru cultură. Eminescu nu s-a învechit, după cum nu s-au învechit nici tragediile grece, de exemplu, nici poemele indiene sau chinezești, în ciuda miilor de ani care au trecut. [...] Astăzi, la atâta timp de la publicarea numărului respectiv, Eminescu este acolo, foarte, foarte sus, la locul ce i se cuvine, iar detractorii, de asemeni, la locurile lor. În ceea ce mă privește, sunt împotriva demolării puținelor noastre mituri, îmi displac europenii aceștia provizorii care distrug cu orice preț fără să pună ceva în loc. Regret însă că valori uriașe ca Blaga, Arghezi, Barbu și mulți alții nu ocupă locurile meritate în conștiința semenilor noștri. Prin urmare, numărul respectiv al «Dilemei» nu a provocat un veritabil schimb de idei, așa cum au așteptat redactorii publicației, ci mai ales scandal, cum se întâmplă de obicei la noi”. În ceea ce privește viziunea sa asupra romanului, prozatorul afirmă că structura formală și „scriitura” unei opere trebuie să slujească personajele și construcția, iar nu invers: „...până la urmă, romanul este *personaj și construcție*, iar experiențele formale, scriitura. Trebuie să rămână în slujba ideii și a personajelor. Toate romanele care au rezistat timpului n-au ignorat acest adevăr simplu”. În privința inevitabilelor compromisuri pe care literații a trebuit să le facă în perioada comunistă, Augustin Buzura explică faptul că lupta cu cenzura cerea foarte multă inteligență, însă, mai presus de toate, esențială era valoarea operei literare: „Am scris cum am crezut că e mai bine, fără să mă gândesc la cenzură, dar am tipărit, ca absolut orice scriitor din Răsărit, cu «voie de la poliție», căci nici măcar *Fumatul oprit* sau *Nu călcați iarba!* nu puteau fi tipărite fără ștampila Direcției Presei. Războiul cu cenzurile a fost foarte dur, un război al nervilor din care ieșea învingător cel mai puternic sau cel mai inteligent. Dreptul de a spune mai mult, de a dezvălui chipul unei lumi și al unei ideologii, de a face frescă socială se câștiga prin confruntare, numai că oricât de tari nervi ai fi avut, dacă romanul era lipsit de valoare, nu era bun, nu puteai avea câștig de cauză. Cei care au lansat povestea cu «voia de la poliție» ori sunt ignoranți, ori răuvoitori, adică indivizi care nu au avut cum să-și justifice lașitățile, neputința sau lipsa de talent”. În sfârșit, răspunzând indirect atacurilor venite din partea lui Gheorghe Grigurcu, Augustin Buzura este extrem de dur: „...Gh. Grigurcu nu are habar de proză. Nici de proză! Sunt absolut sigur că din epoca lecturilor obligatorii, când cânta cu patos revoluționar tancurile sovietice eliberatoare, nu a mai citit vreun roman. Căci pe el nu-l preocupă opera celor pe care-i «revizuieste», ci îndepărtarea acestora de pe locurile din față, tulburarea ierarhiilor stabilite de critici și cititorii ultimelor decenii. Cu alte cuvinte, vrea și el o poziție în «lumea bună», se străduiește să fie luat în seamă cu orice preț ca atâția alții ca el care, după Revoluție, au încercat să înlocuiască mărunta

operă cu carnetul vreunui partid. Grigurcu gândește ca un activist – și cu toate că se crede din parohia opusă, practica îl trădează. Cine îl deranjează așadar pe Gh. Grigurcu? Marin Preda, Nichita Stănescu, Eugen Simion – să nu mai vorbim de «colaboraționiști» de genul lui G. Călinescu, Tudor Vianu etc. – adică o parte din cei care au dus greul literaturii și al confruntărilor cu cenzurile și interdicțiile de tot felul în anii când democratul nostru, Gh. Grigurcu, își făcea dizidența pe sub mesele restaurantului Uniunii Scriitorilor”. ■ La *Cronici*, Teodor Vârgolici recenzează volumul lui Constantin Trandafir *Poezia lui Bacovia* (Ed. Saeculum I.O., București, 2001). Apărută în preajma împlinirii a 120 de ani de la nașterea poetului, cartea lui Trandafir – spune Vârgolici – „își propune să releve dinamica receptării acestei poezii, de-a lungul timpului, în aspectele ei majore. Autorul studiului nu se rezumă însă la o enumerare cronologică a receptării, ci se concentrează asupra unei probleme esențiale, și anume aceea a raportului dintre autenticitate și poză în lirica bacoviană”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Emil Manu scrie despre Gellu Naum, care procedează în scris – explică Manu – asemenea alchimiștilor: „Gellu Naum e un poet inteligent, uneori prea inteligent ca să poată aresta senzațiile directe în poezie. Și apoi purificarea cuvintelor prin magia cuptorului împrumutat de la alchimiști conduce suprarealismul său spre onirismul paradoxal lucid, spre o nevoie firească de ocultizare”. ■ La rubrica *Eseu*, Marta Petreu publică textul despre Eugen Ionescu intitulat *Țara tatălui, țară de fier*. Urmărit de amintirea unei copilării traumatizate, spune autoarea, Eugen Ionescu și-a proiectat trăirile negative asupra întregii sale tinereți: „Identificându-și ca traumă liminară cearta dintre părinți la care a asistat, Ionescu nu greșește, dar nici nu este exact; el face un act de introiecție și proiectează în acest conflict originar toate elementele traumatizante ale relației filiale din întreaga lui copilărie și tinerețe. Resentimentele care s-au aglutinat pe acest incident inițial au fost enorme, astfel încât scriitorul se simte despărțit de tatăl său «până la judecata de apoi»”.

● [„**Observator cultural**”, nr. 85] La rubrica *Eveniment*, Dan Hăulică scrie, cu prilejul Sesiunii speciale UNESCO consacrate lui Constantin Brâncuși, despre importanța crucială a operei sculptorului: „O sesiune specială închinată lui Brâncuși, pe care am fost solicitat s-o prezidez, încheia, ca un epilog legitim, dezbaterile Conclavului. Din partea unei adunări intens laborioase, precumpănitor preocupată de soarta patrimoniului constructiv al umanității, a se opri în concluzii la *Coloana fără sfârșit*, și la autorul ei, echivalează cu o recunoaștere plină de tâlc: un mod de a spune că Brâncuși, sculptorul, stă, deopotrivă, în miezul unei gândiri radical arhitectonice. Iar *Coloana* s-a impus emblematic, ca temă a acestei celebrări, tocmai pentru că exigența ei desenează hotarul vertical de la care sculptura a îndrăznit, pentru prima oară, să devină arhitectură – direct și sever, fără balast decorativ”. ■ Rubrica *In memoriam* este consacrată lui Gellu Naum. □ Ana Maria Bota își amintește cum l-a cunoscut pe Gellu Naum: „L-am cunoscut pe Gellu Naum printr-o coincidență, așa cum se cuvine să cunoști un suprarealist.

Ne-au legat apoi multe alte coincidențe: singura carte rămasă de la tatăl meu era *Culoarul somnului*, un volum subțire cu coperti albastre din 1944; mama mea era născută, ca și domnul Gellu, pe 1 august; iar când m-am mutat la Londra, am descoperit că imobilul din față se numea, cum altfel, Zenobia. Pentru domnul Gellu, toate acestea erau lucruri firești. După cum era firesc să-ți arate, în casa lui de la Comana, statuetele de lut preistorice descoperite chiar de el, ca din întâmplare, prin ceea ce numea «arheologie mediumnică» – printre ele, figura minuscule a unui om cu degetul la gură, îndemnând la liniște și la cumințenie”. □ Dan Matei glosează despre travaliul creator al poetului, reflectat în succesiunea variantelor: „...dactilografiindu-i poemele în ultimii 10–15 ani, am avut șansa să i le citesc în forme de nemaivăzut: formele inițiale! Fiecare poem era epurat de la versiune la versiune, iar eu oftam după versuri minunate care dispăreau sub pixul dlui Gellu. Era nemilos cu poemele lui. Aveam porunca aspră să distrug variantele intermediare. Și m-am conformat, deși cu greu”. □ Răzvan Exarhu mărturisește *Cât de mult îl iubesc pe Gellu Naum*: „La un moment dat, ca un tânăr prăpădit ce eram, am sperat că ar putea fi maestrul meu spiritual. Hazardul obiectiv m-a ajutat să-l cunosc și, în timp, să mă liniștesc. Eram fericit că atingeam uneori, prin vise și realitate, acea stare de disponibilitate, care aduce întâmplarea simplă sub semnul miracolului. Iar prin miracol nu înțeleg vindecarea miraculoasă a ologilor sau apariția Mântuitorului într-un cartof, ci privilegiul de a vedea lucrurile aparent invizibile – tocmai pentru ca sunt în ochii tăi («noi spunem ce spunem dar asta înseamnă întotdeauna altceva»). Cred că toți cei care l-au cunoscut au traversat registrul coincidențelor uluitoare (măcar) pe care le isca, zâmbind apoi către iubită, oarecum mulțumit de tine, în urma povestirii”. □ Poetul suprarrealist american Franklin Rosemont își exprimă admirația sinceră față de Gellu Naum: „Deși n-am avut niciodată plăcerea de a-l întâlni față în față, Gellu și cu mine am început să ne trimitem scrisori și cărți în 1989 și, în ciuda binecunoscutelor bariere geografice și lingvistice, am ajuns să ne cunoaștem destul de bine. Pentru soția mea, Penelopa, și pentru mine, ca și pentru prietenii din Mișcarea Suprarrealistă din Statele Unite, el era un prieten apropiat și statornic. Convingerea și tenacitatea cu care apără principiile fundamentale ale suprarrealismului – poezie, libertate și iubire – în împrejurări socio-politice incredibil de vitrege ne-a impresionat profund. În ochii noștri, el încarna secretele revoltei și ale alchimiei, ori, mai scurt spus: alchimia revoltei. Îl priveam nu numai cu cel mai mare respect și cu cea mai mare admirație, ci și cu o afecțiune adevărată și profundă”. (Traducere: Ovidiu S. Popescu)”. □ Simona Popescu îl omagiază pe Gellu Naum prin reluarea câtorva fragmente din cartea sa *Salvarea speciei. Despre suprarrealism și Gellu Naum* (2000): „Prima dată când l-am văzut, l-am ascultat vorbind despre tot felul de lucruri foarte ciudate. Când am ieșit din casă, cu o cască de vedenii, de cuvinte și aburi colorați pe cap, negrul de afară a șters din mintea mea absolut tot. Așa ceva nu mi se mai întâmplase în viața mea. În cinci minute uitasem tot, ca și cum n-aș fi auzit nimic. Cam asta se petrece dimineața,

atunci când lumina îți șterge complet visul din fața (sau din spatele) ochilor. Și-apoi, peste o zi-două, îți aduci aminte nu ce-ai visat, ci sensul visului, importanța lui. La fel mi se întâmplă mie de atunci încolo. Îmi aduc aminte tot mai multe lucruri, dar mai ales sensul celor spuse și o idee care nu încetează să mă obsedeze: «noi, poeții – parcă îmi spunea Gellu Naum – trebuie să avem mare grijă să lucrăm la consistența (sa-i fi zis densitatea?) ființei noastre, altfel totul e în zadar, te rog să mă crezi»". ■ Vorbind, la Institutul Francez, despre cartea lui Sebastian Reichmann *Balayeur devant sa porte* (Édition L'improvisiste, 2000), Nicolae Manolescu reamintește faptul că, în perioada interbelică, în România scriitorii publicau în limba franceză în mod curent: „Faptul că acum, un poet român care a scris românește scrie în franțuzește la Paris și lansează cartea la București este o repetare a unui scenariu care începuse să fie curent în anii '20-'30 și care, din păcate, a fost frânt o dată cu instaurarea comunismului". Iar avangarda românească, explică Manolescu, este dovada peremptorie a valorii internaționale a poeziei noastre – considerată de mulți ca fiind „intraductibilă": „Avangardiștii au scris cu toții în mai multe limbi, au publicat la București reviste în franceză, sunt la curent cu ce se întâmplă la Paris sau la Berlin sau în altă parte, pe unde se produc mișcări de avangardă, când pleacă, precum Fundoianu devine Fondane fără nici un fel de problemă, devin esești sau poeți, ca Voronca în franceză, Gherasim Luca după războiul al doilea, după ce lansează ultimul manifest supra-realist devine poet de limbă franceză și noua românilor ne trebuie 40 de ani ca să ne dăm seama că este un mare poet, francezii au descoperit asta mai repede decât noi, Ștefan Baciuc pleacă în America de Sud și face avangardism pentru prima dată pe continentul sud-american, avangardism hispano-american în anii '50 și avangardismul lui prinde acolo. Ce se poate deduce din toate astea? Se poate deduce că există o puternică, o foarte vie componentă a poeziei și a literaturii române de tipul acesta internațional, deschis, inovator, experimental, bilingv, trilingv ș.a.m.d. mult mai puternică decât pare dacă ne luăm, să spunem, după desfășurătoarele istorico-literare pe care le avem până în momentul de față și în care accentul cade, de regulă, pe partea cealaltă, conservatoare și cuminte și relativ închisă și idiomatică. Dacă literatura română nu a avut circulația meritată în afară, asta n-a fost pentru că ea ar avea o particularitate în limbă sau în expresie sau în conținut care ar face-o inabordabilă de către alții". Literatura română, argumentează Nicolae Manolescu, are o puternică tradiție bilingvă, realitate umbră de accentul pus pe „localism" și „autohtonism": „...literatura română modernă începe în prima parte a secolului al XIX-lea cu niște scriitori care nu sunt locali, idiomatici, interesați exclusiv de tradiții, în ciuda faptului că manifestul romantic românesc de la «Dacia literară» este, ca toate manifestele romantice din secolul al XIX-lea, întemeiat în special pe probleme de peisaj de cutumă și de istorie locală. Să ne gândim că Alecsandri, Russo, Kogălniceanu și până la postromantici, Odobescu, Hasdeu, care scriu în franceză și în română în același timp. Cea mai mare parte a literaturii noastre pașoptiste este bilingvă și scrisă într-o franceză

pe care uneori francezii de astăzi o privesc ca pe-un fel de minunată limbă literară veche (există în Odobescu, în corespondență, niște extraordinare formule care nu se mai găsesc decât în *Littré*, nu mai sunt nici în dicționarele curente franțuzești). Toată această literatură bilingvă nu e doar un accident. Ea a fost de regulă privită ca atare în măsura în care, accentul punându-se pe autohtonitate și pe tradiție și istorie locală, că așa voia romantismul Biedermeyer, cum îl numește Virgil Nemoianu, toată această parte franțuzească, să spunem, a literaturii secolului al XIX-lea a părut un accident”. □ Prezentând, și el, volumul lui Sebastian Reichmann, Constantin Abăluță surprinde devenirea poetică a autorului trecut dintr-o limbă în alta: „...îl cunoaștem pe Sebastian Reichmann din poemele românești, dar cu un cod schimbat. Dacă înainte – o sa reiau o metaforă pe care am făcut-o mai demult – poemele erau ca un cap explodat, care arunca în afară rămășițe de gânduri, materii organice, deșeuri, ingrediente lingvistice, primul volum în limba franceză era exact invers, adică un craniu bine alcătuit, care-și rotea, își rotea la nesfârșit, într-un mod beckettian, problemele existențiale fără a și le putea vreodată rezolva”. ■ La rubrica *Literatură*, Dorica Boltașu semnalează apariția unei ediții din poezia lui Radu Stanca, *Doti* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001), în îngrijirea lui Petru Poantă. ■ Răspunzând unei întrebări a lui Mircea Pricăjan despre canon, Nicolae Manolescu vede canonul drept un fenomen literar impersonal: „Ca orice fenomen cultural, el se instituie fără ca noi să observăm. Mai exact spus, noi luăm cunoștință de el *post factum*. Toate fenomenele culturale sunt în situația asta. Sigur, el se face prin oameni, se face prin cărți, se face prin dezbateri, se face prin tot felul de instituții culturale, dar nu putem spune nici când, nici de ce, nici cum – toate astea rămân în suspensie...”. ■ Recenzând cartea lui Marcel Corniș-Pop *Tentația hermeneutică și rescrierea critică. Interpretarea narativă în zodia poststructuralismului* (traducere de Corina Tiron, Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000), Codrin Liviu Cuțitaru observă că hermeneutica poststructuralistă, așa cum o descrie și sistematizează Corniș-Pop, este cel mai bine rezumată prin metafora „desenului din covor”: „Teoreticianul – bazat pe o bibliografie canonică a genului, cu referințe celebre, de la Derrida și De Man la J. Hillis Miller – vede «hermeneutica» și «rescrierea» drept fațete ale unui «joc al substituțiilor» infinit, menit să încrîpeze (în sensul dat termenului de Derrida în celebrul *Fors*) imaginea «desenului din covor», mai curând decât să o dezvăluie. În această mișcare eternă către un (mereu re-conturat) «centru» fictiv de semnificație stă fascinația (și inefabilul) literaturii. [...] Ulterior, Marcel Corniș-Pop se arată convins de faptul că metafora «desenului din covor» stă, în realitate, la temelia Noii Critici europene, stabilind timpuriu (în secolul XX), strategia unei «orientări» a discursului exegetic spre cititor”. □ Ion Buzera identifică, în lucrarea lui Marcel Corniș-Pop, cele trei elemente definitorii ale demersului teoretic al autorului: „Trei factori mi se par definitorii pentru întregul dispozitiv teoretico-analitic din *Tentația hermeneutică*...: excelența navigare, cu aproape tot ceea ce implică ea, de la studiul hărților până la cel al condițiilor

«meteorologice» (nu și, prin forța lucrurilor, recurgând la sisteme mai sofisticate de tip GPS!), printre concepțiile critice ale anilor '70–'80, cu senzorii critici mereu în alertă, sancționând de câte ori e nevoie irizațiile, configurațiile, autogenerările facile, sofisme, unele simpatice, destul de multe de-a dreptul ieftine, dar și cu o mare disponibilitate de a observa tot ceea ce merită observat; «direcționarea» permanentă a acestui efort (re)constitativ spre formativitatea critică, pedagogia interpretării, tehnicile transducerii «algoritmilor» lecturii, evident altfel calibrate față de teoriile propriu-zise; «supraimprimarea» [...] propriilor idei în țesătura extrem de strânsă, de meticuloasă a prezentării celorlalți, inserarea unor mecanisme de gândire care, deși provin din precedentele, utilizează presupuziții personale». ■ La rubrica *Studii culturale*, Carmen Andraș aduce în atenție traducerea, de către Mihaela Constantinescu și Sofia Oprescu, a cărții Mariei Todorova *Balkanii și balcanismului* (Ed. Humanitas, București, 2000). Aparținând genului interdisciplinar al imagologiei, demersul autoarei – spune Carmen Andraș – este important pentru diferențierea teoretică între balcanism și orientalism: „1. Balkanii sunt concreți, în timp ce noțiunea de «Orient» dezvoltată de Edward Said este vagă și intangibilă. [...] 2. Orientalismul este «fuga de civilizație» într-un spațiu utopic, «exotic și imaginar, sălașul legendelor și minunilor». Este o metaforă a feminității și senzualității interzise «ca disimulare a unei teorii a ascetismului». [...] 3. Balcanismul este un concept tranzitoriu, cu un conținut oximoronic, hibrid, pe cât de european, pe atât de non-european. [...] 4. Autoreprezentarea popoarelor balcanice, spre deosebire de a celor orientale, este doar pe jumătate colonială sau aproape colonială, dar în nici un caz pur colonială. [...] 5. Retorica orientalistă atribuie islamismului caracteristicile alterității, în timp ce balcanismul le atribuie unor popoare creștine. [...] 6. Orientalismul este fundamental rasist, categorizând persoane sau grupuri «de culoare», pe când balcanismul vizează «albii». 7. În fine, însăși identitatea de sine balcanică este creată în opoziție cu cea «orientală» (care putea fi un vecin, un opozant geografic sau propria-i orientalizare repudiată din moștenirea otomană)». ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârțtean îl are invitat pe Gelu Ionescu. Marcat, în tinerețe, de personalitatea lui Tudor Vianu, Gelu Ionescu își amintește: „Sunt marcat într-adevar incontestabil de personalitatea lui Vianu. De el ca om și mai apoi ca intelectual. Pentru că întâi l-am cunoscut și după aceea l-am citit. Primul lucru pe care l-am făcut în anul întâi de facultate a fost să mă duc la cursurile sale speciale, care erau la anul IV. Am fost fascinat de știința lui, de felul în care privea studenții, de melancolia lui ușor perceptibilă”. Profesor la literatură română la Heidelberg, Gelu Ionescu vorbește despre subiectele cursurilor sale, care includ autori precum Mircea Eliade, V. Voiculescu, I.L. Caragiale și Mateiu I. Caragiale: „...în general, cursurile mele sunt de tip monografic. Am vrut să mă ocup de scriitori care sunt traduși și în germană și care sunt de notorietate. Am făcut un semestru romanul lui Mircea Eliade, *Noaptea de sânzienă*, care e un roman slab. După aceea am predat nuvelistica lui Eliade, cred, tot un semestru. Îl consider pe Eliade un bun scriitor interbelic. Succesul

lui se datorează unui talent extraordinar de a strecura cititorului ideea că înțelege. E aici un întreg mister, o artă. L-am cunoscut puțin pe Eliade, dar l-am cunoscut totuși. Avea ceva fascinant și în ființa lui. Era un om foarte direct și amical, iar fizionomia lui ascundea ceva misterios și atașant. [...] M-am oprit la Voiculescu, care e mai ușor de descifrat. Am făcut, de asemeni, timp de un an și jumătate, Caragiale, tatăl și fiul”. Cât privește viziunea sa asupra literaturii române, Gelu Ionescu spune că România „are cinci poeți mari”: „Eminescu, Bacovia, Arghezi, Blaga, Barbu. Are încă zeci de poeți foarte buni. De la Cărtărescu la Doinaș, de la Blandiana la Pillat, de la Mircea Ivănescu la Ileana Mălăncioiu. O literatură dominată de poezie. Din pacate, genul cel mai ingrat care se poate impune în lume, mai cu seamă atunci când nu e impus nimic în prealabil. Dacă ar fi existat deja un gen impus, le-ar fi tras după el și pe celelalte. E mult mai ușor să iei premiul Nobel când ești poet, decât aparții literaturii spaniole. Oricum, premiul Nobel e o altă obsesie a românilor”. După poezie, subliniază Ionescu, genul cel mai important din punct de vedere valoric din literatura română este „proza criticii”: „Al doilea gen este, exact așa cum spun, proza criticii. Nu opere de ficțiune pe care le scriu criticii, ci proza criticii și eseisticii. Expresia nu-mi aparține mie, ci lui Negoțescu, dar întrucât am discutat împreună acest termen, pot să iau jumătate din paternitate. Proza criticii, adică proza pe care o citești de la Maiorescu până la Manolescu. Cât despre roman, aici e o discuție la care nu aș putea participa singur, ci împreună cu mulți alții”. ■ *La Recenzii*, Marius Chivu prezintă volumul lui Pavel Chihaia *Legendele unei lumi posibile* (Ed. Jurnalul literar, București, 2000). Cartea, spune Chivu, „reunește articole și eseuri [...] apărute în ultimii ani în periodicele din țară «Jurnalul literar», «România literară», «Vatra» și «Luceafărul», dar și din diaspora. Volumul este împărțit în patru secțiuni care grupează tematic articolele despre literatură, artă, portrete și interviuri-convorbiri. [...] Din galeria portretelor fac parte Alexandru Ciorănescu, Mircea Zăciu, Basil Munteanu, Al. Vona, Barbu Brezianu și Barbu Cioculescu”.

10 octombrie

• [*„Luceafărul”, nr. 35*] Numărul curent al revistei este dedicat laureaților premiilor Uniunii Scriitorilor pe anul 2000. Fiecăruia dintre aceștia îi este consacrat câte un comentariu critic, focalizat asupra operei/ operelor pentru care au primit premiul. Sunt tipărite, de asemenea, fragmente din cuvântul de mulțumire al laureaților. ■ Barbu Cioculescu despre Gheorghe Grigurcu (laureat al Premiului „Opera Omnia”): „Artist rafinat, bine cunoscut acelui public care știe cum să deschidă o plachetă de versuri și cum să parcurgă pagina de critică literară, Gheorghe Grigurcu este, neînduios, unul dintre literatorii certificând până la saturație zicala germană: «mulți dușmani, multă cinste». Rezultat al unor campanii purtate de critic cu resursele unui adânc cunoscător al vieții noastre literare pe mai vechi și mai noi generații – în clocotele unui climat în care se tenta menținerea unui prea discutabil canon, unde morți cu viață lungă acceptau și rolul de a salva

supraviețuitori decizi a nu-și asuma culpele la chiar adresa artei literare”. ■ Vasile Spiridon despre Petre Stoica (laureat al Marelui Premiu): „Poetica lui Petre Stoica poate fi pe deplin înțeleasă doar printr-o lecturare a întregii creații, de preferință într-un singur tom impresionant, îmbogățit peste ani cu cele douăzeci de volume apărute. Ea este sesizabilă mai greu în poeme izolate, dar se conturează ca puține altele când universul liric i se relevă în fragmente continuate. Prozaismul probează o notație voit ștearsă schițată dintr-o perspectivă care este a observatorului ce posedă suflu narativ. Lumea poemelor este circumscrișă spațial și temporal și conturează un areal care ar putea alcătui un material de evocare romanescă. *Uitatul printre lucruri uitate* se contopește cu mediul bogat în potențe metaforice, cu ființele, cu obiectele, cu peisajele și cu scenele de gen înfățișate, renunțarea la «lirism» prin obiectivare infuzând poeziei o concretețe sesizantă Chiar dacă autorul este cufundat în ipostaza impersonală și nu îi ascultăm concesiunea nemijlocită, îl putem simți din finețea observației, care este nutrită de cel mai degajat, în aparență, joc metaforic. Între febra aspră a vieții și efortul ordonator al conștiinței, poezia sa face posibilă iluminarea sensurilor ascunse dincolo de perdeaua împodobită a cotidianului”. ■ Radu Voinescu despre Angela Marinescu (laureată a Premiului pentru Poezie pentru volumul *Fugi postmoderne*): „Erotismul versurilor Angelei Marinescu din acest volum este unul al obsesiilor de tip masculin [...]. Motivul său recurent, călugărița care umblă rasă în cap, aproape că nu lasă loc vreunui dubiu, dacă-l interpretăm în primul rând imagistic, asupra cărui tip de substituție se oprește poeta, căci capul ras pare a fi o metaforă pentru falus. Mai departe de aici, ar fi de discutat aparte, numeroasele aluzii sexuale, ca și exprimările explicit legate de sex din acest volum. Violența lor face din Angela Marinescu una dintre cele mai personale poete ale literaturii noastre, cum observa încă de acum două decenii Laurențiu Ulici”. ■ Radu Voinescu despre Ana Blandiana (laureată a Premiului pentru Poezie pentru volumul *Soarele de apoi*): „*Soarele de apoi* se înfățișează parcă minat, chiar titlul confirmă, de o perspectivă a sfârșitului simultan cu una a speranței renașterii. Ca într-o inițiere. Până atunci, delicatețea rostirii nu face să pară mai puțin evidentă obsesia pentru moarte, pentru tablouri cu aer lugubru, pentru ruine. [...] Cheia volumului ar putea să o constituie poezia *Pieta*, care are un aer milenarist (doar urma să apară în anul 2000): «Mai dormi, mai dormi atât de greu/ Somn al seminței în pământ,/ Ca să-ncolțească-n primăvară zeul/ Cu moartea pre moarte călcând.// Mai dormi, visând cum celor din morminte/ Viață dăruindu-le, învii/ în groaza bucuriei care-aprinde/ Ochii bătrâni ai foștilor copii.// Și-atunci când peste iarna veșniciei/ Te vei trezi la soarele de-apoi/ Ridică-te din brațele Măriei/ Și-nvie-ne, Isuse, și pe noi". Pare că poezia Anei Blandiana a parcurs drumul către temele esențiale fără să se îndepărteze de sine”. ■ Mariana Criș despre Nora Iuga (laureată a Premiului pentru Proză pentru volumul *Sexagenara și tânărul*): „[În] romanul *Sexagenara și tânărul*, [...] personajul principal este chiar Nora Iuga. Evident, personajul poartă un nume, Anna, iar tehnica în care acest roman, de numai 122

de pagini, este scris, relevă o scriitoare care știe foarte bine să dozeze tensiunea narativă, care știe foarte bine să jongleze cu eul auctorial. Căci Anna este când personaj care își trăiește experiențele în trecut, când vocea auctorială a naratorului. Ce impresionează în acest roman? Este, pe de o parte, delicatețea și, în același timp, luciditatea cu care Nora Iuga își privește confrății. Iar, pe de altă parte, analiza, până la cel mai mic amănunt, a trăirilor unei femei, aflată în pragul bătrâneții și așezată în fața unui bărbat, încă tânăr și viril. Anna, ea însăși scriitoare care a trecut prin calvarul stalinismului și comunismului, are acum 60 de ani, și își pune cu încăpățănare viața sa pe tavă în fața unui tânăr prozator cu 25 de ani mai mic decât ea. Asistăm la o radiografie exactă a două lumi literare, cea din timpul stalinismului și comunismului și cea de azi”. ■ Liviu Grăsoiu despre Constantin Abăluță (laureat al Premiului pentru Ediții critice și Antologii pentru volumul *Poezia română după proletcultism*): „Lucrarea, masivă (două volume cu aproximativ 600 de pagini fiecare) se parcurge cu interes deosebit, grație atât tonului adaptat fiecărui poet antologat, cât și materiei lirice prezentate. Dl Constantin Abăluță poate fi uneori constatațiv, rece (când îi prezintă, de pildă, pe Sergiu Adam, pe Florența Albu, pe Ion Drăgănoiu, pe Nicolae Neagu, pe Nicolae Oaricea, ori pe Gh. Pituț), alteori își exprimă direct mari rezerve când îi comentează pe George Alboiu, pe Radu Cârneli, pe Dumitru M. Ion [...] sau pe Dan Laurențiu”. ■ Mariana Criș despre Mircea Ghițulescu (laureat al Premiului pentru Dramaturgie–Teatrolgie pentru volumul *Istoria dramaturgiei române contemporane*): „...a spune despre acest volum, impresionant ca mărime (cinci sute de pagini) că este cea mai importantă istorie de gen, devine aproape tautologic. *Istoria...* este în sine cea mai importantă lucrare de istorie a literaturii dramatice scrisă vreodată la noi. Și asta pentru că ea nu este numai o înșiruire de «fișe» legate de opera dramaturgilor noștri existenți de la începutul secolului al XX-lea și până la finele lui”. ■ Magdalena Boiangiu despre Iosif Naghiu (laureat al Premiului pentru Dramaturgie–Teatrolgie pentru volumul *Grup de orbi într-o sală de cinema*): „După trasee îndelungate pe teritoriile teatrului, metaforei și ale parabolei, ba chiar și în vecinătatea dramei psihologice, Iosif Naghiu revine la obsesiile tematice și la formele de expresie ale debutului, la teatrul absurdului trecut prin experiența de viață a unui sistem absurd. [...] Piese din recentul volum nu se petrec într-un loc și într-un timp anume, personajele n-au identitate, ele evoluează într-o lume unde necesitatea nu se exprima prin ierarhii și reguli explicite”. ■ Grațiana Popescu despre Pavel Șușară (laureat al Premiului pentru Literatură pentru Copii și Tineret pentru volumul *Opt povești adevărate cu ființe minunate*): „«Poveștile» lui Șușară, neîncadrabile vreunei taxinomii validate a basmului, nu pot fi interpretate naratologic (un exemplu clasic de analiză a basmului). Mai întâi, «Poveștile adevărate» pastișează (prin oximoron) vechiul cod de lectură al narațiunii fantastice (povestea, basmul) ca ficțiune atemporală, arhetipală, prinzând realul. «Poveștile» sunt lirice, iar «adevărul» lor este sugestia unei realități poetice. [...] Scris pentru copiii de azi (prin deducții logice, mai

puțin idilic și campestru) cu superbă ingenuitate, sinceritate și seriozitate, acest basm postmodern respectă un «sistem de codificare bine calculat» (cum mărturisește autorul)...”. ■ Iulian Boldea despre Al. Cistelean (laureat al Premiului pentru Critică–Istorie literară pentru volumul *Celălalt Pillat*): „*Celălalt Pillat* (2000) ne pune în fața unui alt Cistelean, adeptul unui model critic de astă dată parcă mai retractil, cu observații de acuitate temperată de simțul adecvării și cu o bibliografie asimilată în amănunt, dar fără ostentație. De altminteri, criticul recunoaște că «lectura care urmează nu-i, în nici un caz, una atât de temerară în locul eroismelor actualizante și care răscroiesc un scriitor, ea a preferat o modestă adecvare». Adecvarea, oricât de «umilă» ar părea, nu e nici «modestă», nici totală; aceasta pentru că Cistelean izbutește să-l vadă pe Pillat prin dioptriile «poeticii imaginarului» a lui Bachelard într-o percepție «naturală», nudă, fără intransigențe ale metodei, dar și fără a-și oculta propria viziune”. ■ Octavian Soviany despre Marin Mincu (laureat al Premiului pentru Critică–Istorie literară pentru volumul *Poeticitate românească postbelică*): „Autorul reușește să definească în mod convingător conceptul de poeticitate care a guvernat și continuă să guverneze «noua lirică» de după război și să o ilustreze cu exemplele cele mai semnificative. Iar din acest punct de vedere cartea sa rămâne unică în contextul (atât de sărac totuși în construcții teoretice) al criticii actuale. Ea este, nu ne e teamă să o spunem, cea mai importantă sinteză despre poezia actuală și una dintre cărțile fundamentale de critică (atât de puține și acestea) ale ultimelor decenii. Iar Premiul Uniunii Scriitorilor pare să fie în sfârșit un gest de recunoaștere oficială. A unui autor și a unei opere privite până acum (cel puțin de pontifii vieții noastre literare) cu o ciudată lipsă de simpatie”. ■ Victor Cubleșan despre Ion Vartic (laureat al Premiului pentru Eseu–Publicistică pentru volumul *Cioran naiv și sentimental*): „*Cioran naiv și sentimental*, volumul lui Ion Vartic, este un text care refuză o înregimentare facilă într-o anume categorie literară. Citindu-se cu ușurință și cu plăcerea cu care citești un roman de aventuri, recurgând la o documentare riguroasă precum cel mai serios studiu bibliografic, apelând la tehnicile biografiei și în același timp operând în zona literaturii comparate și a istoriei literare, textul lui Ion Vartic este, în lipsa unui termen mai potrivit, un eseu critic. Sau o colecție de eseuri. Pentru că fiecare capitol rezistă prin sine, autonom, text inteligibil și fără a da măcar pentru o secundă impresia unei rupe de context în timp ce întregul este perfect omogen, fără cea mai vagă senzație de fragmentarism”. ■ Bogdan Ghiu despre Dinu Flămând (laureat al Premiului Traduceri în limba română pentru volumul *Cartea neliniștirii* de Fernando Pessoa): „Excelenta traducere realizată de Dinu Flămând (pe drept premiată de Uniunea Scriitorilor) asupra a ceea, nu pe deplin sigur, se numește *Cartea neliniștirii* nu beneficiază, însă, din partea poetului român, și de o prefață pe măsură”. ■ Bogdan Ghiu despre Irina Mavrodin (laureată a Premiului Traduceri în limba română pentru volumul *În căutarea timpului pierdut*. *Timpul regăsit* de Marcel Proust): „Aproape un deceniu și jumătate a durat [...] ciclul acestei monumentale traduceri, care a

cutezat și a reușit să ne propună un Proust nou, cu adevărat nou, bărbătesc, viril, neafectat, nepomădat, viguros, disperat și cinstit. Un Proust nu doar, evident, bergsonian [...], ci aproape pascalian, «închis între două infinituri», care a reușit, cum atât de adevărat a intuit traducătoarea, să dea corp timpului. Un Proust al navei între societate (castă), natură și sine, între iubiri și iubiri, între Paris și sanatoriu. În traducerea Irinei Mavrodin, scrisul proustian apare frenetic (recviem vitalist) și, mai ales, pe deplin actual și contemporan, profetic”. ■ A.S. Bogdan despre Ovidiu Verdeș (laureat al Premiului pentru Debut pentru volumul *Muzici și faze*): „Tinuț, personajul-narator al romanului *Muzici și faze*, de Ovidiu Verdeș, se înscrie și el în paradigma truverilor. Traseul lui este, însă, un «vagabondaj» atât spațial, cât și temporal. Cultivarea unui stil simplu, atractiv – e vorba de gândurile unui adolescent, de realitatea filtrată prin ochii lui – e menit a înșela, a ascunde caracterul palimpsestic al romanului, care însă se dezvăluie în anumite puncte nevralgice ale narațiunii”. ■ Octavian Soviany despre Tudorel Urian (laureat al Premiului pentru Debut pentru volumul *Proza românească a anilor '90*): „Croniclele adunate de Tudorel Urian în volumul *Proza românească a anilor '90* își propun să contureze tabloul de ansamblu al unei literaturi ce se plasează sub semnul crizei generalizate, care a afectat, în perioada post-decembristă, mecanismele unei societăți care, la ieșirea din totalitarism, încearcă (deocamdată fără succes) să-și descopere adevărata identitate”. ■ Grațiela Popescu despre Simona Tache (laureată a Premiului pentru Debut pentru volumul *Împărțit la doi*): „Feminitatea ei nu acționează ca o reglare de mentalități, în spiritul acelei «noi sensibilități» – devoratoare, altfel. (Auto)ironia aproape delicată în recuperarea realului compune un *Autoportret din mers* (al doilea ciclu al volumului) dezinvolt, ludic: «Alors, n-ai de gând să vii?/ Acum, cât încă mi se mai spune:/ – Coborâți la prima, domnișoară?/ Cât mai simt toți nevoia/ Să mi se adreseze la pertu/ Cât mai sunt fluierată pe stradă/ Cât mă mai trezesc cu vreo mână pe fund...”. ■ Georgeta Drăghici despre Ana Stanca-Tăbărași (laureată a Premiului pentru Debut pentru volumul *Romantismul colorat*): „Capacitatea de analiză a unui fenomen, abilitatea pusă în slujba urmăririi unei mișcări de idei, explicarea resorturilor sensibilității epocii comentate vorbesc toate despre un autor avizat ce se mișcă dezinvolt printre textele filosofice ale vremii, în artă ca și în teoria și critica literară”. ■ La rubrica *In memoriam*, Vasile Spiridon îi aduce un omagiu lui Gellu Naum: „Creator important, Gellu Naum are ambiția de a dezvălui o altă față, ascunsă, a lumii, pe care numai el a intuit-o. Există în poezia sa o adevărată *geometrica commedia* – o complicitate invizibilă cu lucrurile și iluzia comuniunii cu ele, direcționată de la centrul iradiant al imaginarului poetic, iar încrederea în realizarea virtuală a deplinei comunicări îi oferă autorului sentimentul reconfortant al depășirii condiției umane limitate”.

● **[„România literară”, nr. 40]** La rubrica *Actualitatea*, Mircea A. Diaconu abordează fenomenul revizuirilor literare. Pornind de la realitatea incontestabilă că „literatura este un fenomen în mișcare”, Diaconu atrage atenția asupra faptului

că ideea de revizuire devine o falsă problemă atunci când capătă coloratura unei obsesii: „În bună măsură, a revizui înseamnă în acest moment... istoric a reface o ierarhie, după alte criterii decât acelea care funcționau înainte de 1990. După zece ani de la momentul în care s-a instituționalizat chiar libertatea de gândire, continuăm să ne punem, în fond, această falsă problemă. Zic falsă, pentru că nu mi se pare că e productiv să transformăm în obsesie un proces care are gradul său de necesitate și firesc și care ține și de o anume spontaneitate a receptării. Revizuirea ține, dar nu în sensul acesta restrâns ideologic, de chiar esența artei și de ceea ce numeam odată măștile criticului literar. Sigur că există momente în care firescul acesta este forțat și dublat de o voință de a fi care, vrând să se impună, își caută o anumită legitimitate și dislocă «tradiția». Fie ea mai veche sau mai nouă”. Iar a-i condamna în bloc pe marii scriitori români pentru „colaboraționism”, fără a ține seama de climatul de teroare impus dictatura comunistă – argumentează Mircea A. Diaconu –, este o eroare capitală și, în același timp, expresia unei „furii distructive”: „A discuta cu superbie și nenuanțat despre «colaboraționismul» acestor scriitori [Sadoveanu, Călinescu, Vianu, *n.n.*] și despre păcatele lor omenеști începe să mi se pară acum consecința unei furii distructive. Mai exact, a unei uri de sine devenite, de la o vreme încoace, semnul distinctiv al românilor, consecință a unei identități periclitată și alterate. Dacă, totuși, vorbim de revizuirii literare, atunci ar trebui să reinterprețăm opera acestor scriitori prin prisma scrierilor lor, multe dintre ele capitale, de după 1947. E singurul lucru care contează. Poate părea surprinzător, dar la distanță, oarecum pe aceeași poziție, l-am putea include aici pe Eminescu”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Cristina Ionică prezintă patru volume: Cornel Ungureanu, *La vest de Eden*, vol. II (Ed. Amarcord, Timișoara, 2000); Zigu Ornea, *Polifonii* (Ed. Polirom, Iași, 2001); Andrei Bodiu, *Studii pe viață și pe moarte* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000); Florica Madritsch Marin, *Spaima este un cameleon* (Ed. Eminescu, București, 2001). Focalizată pe autorii români din exil, cartea lui Cornel Ungureanu – apreciază recenzenta – este minată de o contradicție de fond: „Cornel Ungureanu promite o privire de istoric literar, deci una care pune ordine după consumarea evenimentelor. Dacă tonul relaxat și preocuparea pentru toate fațetele lucrurilor discutate confirmă promisiunea, se poate identifica o atitudine de fond care o infirmă. Premisa de la care pornește Cornel Ungureanu în discutarea destinului literar al acestor scriitori este aceea că, evadând din închisoarea culturală comunistă, ei au fost, într-un fel, deturnați de la destinul care li se rezervase, deci au rămas toată viața, indiferent de realizări, indivizi exilați – cu mulțimea de complexe aferente – și acesta este un lucru bun, reconfortant în orice caz pentru cei rămași acasă”. □ Cuprinzând cronici scrise pentru „România literară” de autor, cartea lui Zigu Ornea, continuă Cristina Ionică, oferă o lectură plăcută: „Sunt de fapt studii și eseuri care au drept pretext un volum de literatură sau de memorialistică, de exegeză sau de(spre) filosofie etc. Lejeritatea stilului, claritatea argumentelor, firescul evaluării sunt caracteristici cu care cititorii României literare sunt desigur obișnuiți. La fel,

construcția cronicii: un înveliș în care este urmărit destinul scriitorului/ scrierilor care constituie subiectul cărții analizate și se schițează un profil al autorului cărții/ al realizatorului ediției; și un miez în care este analizat cu rigoare și obiectivitate conținutul volumului, nelipsind scurta trecere în revistă a punctelor bune și slabe ale ediției”. □ Lirica lui Andrei Bodiș îi amintește recenzentei de poezia americană: „Consumatorului de poezie americană nu îi va scăpa apropierea dintre titlul acestui volum care a obținut premiul ASPRO pentru poezie pe 2000, *Studii pe viață și pe moarte*, și titlul celui al lui Frank O’Hara, *Meditations in a State of Emergency*”. □ Florica Madritsch Marin, informează recenzenta, trăiește în Austria, însă poeziile sale nu sunt marcate de vreun sentiment al exilului: „Țara din care a plecat supraviețuiește în textele din volumul de față, *Spaima este unameleon*, prin câteva imagini puternice, dar încărcate cu nimic altceva decât cu farmecul perfid al amintirii («mușc din amintire ca dintr-o pâine mucegăită» – *Mama duce paharul cu apă la gură*); nu există, cum ar constata Cornel Ungureanu, un sentiment al exilului; ferestrele casei de la Brăila, gutuile înșirate pe șifonier, o imagine a mamei care bea apă dintr-un pahar, toate acestea nu fac decât să dea greutate, substanță, siluetă precisă fantasmagoriilor spațiului oniric”. ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Cealaltă față a poeziei*, C. Rogozanu se oprește asupra volumului Marianei Marin *Mutilarea artistului la tinerețe* (Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 1999). Poeta optzecistă, scrie Rogozanu, reprezintă un adevărat „caz” în literatura contemporană: „Mariana Marin este un caz. Acum câteva săptămâni, într-un cotidian a apărut un interviu șocant. Poeta își mărturisește experiențele radicale prin care trece. Se autoproclamă o «cerșetoare». Altfel spus, își preamărește condiția de outsider, de om aflat în afara societății. Interesant este că acest interviu este o modalitate de a «ieși în lume» – biografia poetului poate intra sau ieși din poezie, însă întotdeauna va fi un punct greu în favoarea lui. O biografie bună poate ridica și un poet slab, ce să mai vorbim de unul bun. Mariana Marin vorbește și, se pare, trăiește așa cum scrie – așa se poate afla din poveștile care circulă în jurul său, așa dorește ea însăși să se știe. Indiferent de aceste date, rămâne, în ceea ce o privește, o incredibilă coerență a conduitei poetice”. Iar experiența autoarei – continuă Rogozanu – se traduce într-un discurs poetic direct, dominat de ritmuri patetice: „Discurs direct, atac poetic, imagini puternice. Cam toți comentatorii au observat aceste caracteristici. În plus, după 1990 au fost subliniate valențele politice ale unui astfel de discurs, mai ales la apariția volumului *Atelierele* (1980–1984). Astăzi acea forță a sincerității rămâne valabilă tocmai pentru aciditatea ei, pentru lipsa disimulării. Mariana Marin a găsit un ritm al pateticului, al disperării, valabil oricând – ea nu și-a «datat» textele cu un curaj legitimat cumva de o modă poetică, de o modă a subversiunii”. ■ Sub titlul *Miron Radu Paraschivescu inedit*, Gabriel Dimisianu încredințează tiparului două scrisori ale autorului adresate unuia din politicienii comuniști de frunte ai anilor 1970 (Paul Niculescu-Mizil), care dovedesc fără echivoc atitudinea disidentă a poetului: „Scrisorile aduc mărturia disidenței lui Miron Radu Paraschivescu,

împinsă până la decizia înapoierii carnetului de partid. Calitatea de disident a fost deseori încorect atribuită, extinsă asupra tuturor acelor care, într-un fel sau altul, au comis acte de insubordonare față de puterea constituită. Or, disidența presupune acțiune din interior, despărțirea politică a cuiva de linia oficială a formațiunii din care face parte”. ■ La rubrica *Diagonale*, Monica Lovinescu se oprește asupra declarațiilor în anchetă ale lui Anton Golopenția, recent editate de Sanda Golopenția (Ed. Enciclopedică, București, 2001). Situația lui Anton Golopenția, scrie ea, este una de maxim tragism: „Pe 800 de pagini Sanda Golopenția reconstituie, doar prin declarațiile tatălui său în anchete, un parcurs și mai dureros, deoarece, torturat de singurătate, neputând crede în absurditatea acestei situații, obsedat de grija pentru familia rămasă fără rost, Anton Golopenția, spirit rațional, om de știință și de carte, pare incapabil să-și joace rolul în această farsă macabră și după luni de anchetă grea, în culisele căreia se strecoară și Nikolski inițiatorul experimentului Pitești, se lasă oarecum «reeducat» cu o naivitate ce aduce a agonie”. ■ Catrinel Popa tipărește pagini de jurnal. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru publică poemul *Cântec de leagăn*. ■ Z. Ornea prezintă ediția, îngrijită de Teodor Vârgolici, din operele lui Mihail Kogălniceanu (*Scrieri literare. Discursuri*, Ed. Gramar, București, 2001): „Dl Teodor Vârgolici, cunoscutul istoric literar, a alcătuit o bună ediție din secțiunea literară a operei lui Kogălniceanu, la care a adăugat, cum era și firesc, vestitele programe literare și nu mai puțin celebrele discursuri comentate de mine aici. O postfață, o cronologie, referințe critice și un glosar întregesc, lămuritor, această excelentă ediție”. ■ Redacția îi aduce un omagiu poetului Iustin Panța, decedat într-un accident rutier: astfel, sunt publicate versuri din volumul său *Manual de gânduri care liniștesc/ Manual de gânduri care neliniștesc* (Ed. Cartea Românească, București, 2000), precum și un poem pe care i-l dedică Ioan Flora. ■ *In memoriam Gellu Naum* cuprinde texte omagiale scrise de Gheorghe Grigurcu, Ioana Pârvulescu, Constanța Buzea, Nora Iuga, Adela Greceanu și Simona Popescu. □ Gheorghe Grigurcu: „În calitatea sa de suprarealist – se cuvine subliniată circumstanța –, Gellu Naum alcătuiește, pentru noi în speță, un blazon al libertății. Avangarda a reprezentat, după cum se știe, o opoziție la tot ce încătușa spiritul uman, o contestare a conveniențelor obosite, inerte, ipocrite ori de-a dreptul agresive, o ruptură cu mediul alienant, fie acesta de ordin social, moral, cultural sau estetic. Gestul său înalt rebel respinge cu energie apartenența la tot ceea ce constituie o inautenticitate, adeziunea la fals, participarea la orice formă a rutinei devitalizate, oneroase. Inconformismul său este exploziv, absolut”. □ Constanța Buzea: „În adierile acelei site stranie cernând dinspre abis spre suprafață sufletul, materia lui mereu inspirată de Dumnezeu, se întoarce la Dumnezeu sub forma unui devastator cutremur fluid? Gellu chiar a plecat? Și noi rămânem cu ochii uscați? Și mă gândesc la Lygia, pe care nimeni și nimic n-o va ridica din mahnire în marea ei pierdere”. □ Simona Popescu: „Am în fața ochilor (ar fi mai bine să spun «în inima mea») chipul lui Gellu Naum cu puțină, foarte puțină vreme înainte să moară. Ochii lui profunzi, pe care se

hotărâse acum, în ultima lui zi, să-i deschidă. Dorința lui de a ne mai spune ceva. Îmi vin în minte acum niște versuri din întoarcerea poetului risipitor: «atunci a intrat Examinatorul purta pe umăr o rândunică de plumb/ oh dacă ați ști ce mi-a șoptit la ureche». ■ Sub titlul *Amurgul maeștrilor*, Geo Vasile prezintă romanul lui Nicolae Breban *Ziua și noaptea* (Ed. ALLFA, București, 1998). Cartea, apreciază Geo Vasile, are drept structură de rezistență aceleași teme și obsesii ale scriitorului din *Francisca*, *Animale bolnave*, *În absența stăpânilor*, *Bunavestire*, *Don Juan*, *Îngerul de ghiups*, *Drumul la zid*, *Amfitrion*: „Fidel temelor, obsesiilor și viziunii sale despre maladiile modernității, Nicolae Breban, în aceeași cheie a realismului psihologic și a fabulației nesfârșite, aduce în arenă o seamă de protagoniști vizitați de mitul nietzschean al supraomului, decizi să-și schimbe fundamental condiția în lumina acelui model suprafiresc. Ei își realizează orgolioasa ruptură și aventură ontologică, negând și sfidând totul în numele unei unicități asumate, al unei elite luciferiene menite să schimbe radical un tip de umanitate drogată de apele călduțe, toxice ale democrațiilor occidentale. Instituindu-se ca modele ale unei noi alianțe, ca maeștri, lideri sau pescari de oameni în scopul renovării pierdutei armonii între spirit și trup, între vorbă și faptă, între viață și artă, acești protagoniști refac pierduta relație străveche magistru-discipol, lait-motiv al cărților lui Nicolae Breban, tot mai complexă pe măsura evoluției sociale, spirituale, politice”. ■ Sub titlul *Constantin Țoiu – proza de evocare*, Eugen Negrici face o incursiune în opera autorului *Galeriei cu vișă sălbatică*, insistând asupra sentimentului nostalgiei care o traversează: „Transpare în cărțile lui o nostalgie a lumii bune de odinioară, a saloanelor în care se povesteau, malițios, intimitățile oamenilor iluștri, se schițau portrete acide, se comentau moravuri deocheate, se aminteau vorbe de duh și unde, mai ales, se cultiva eleganța exprimării. Și ce e Galeria din Dristor dacă nu un salon, un salon de vremuri austere, în care se dezbăteau, pe cât posibil atunci, probleme interesante, se comentau cu finețe intelectuală experiențe de viață, se exprimau opinii despre cărți și oameni? Pe cât era posibil în anii '50...”.

11 octombrie

● **[„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 39]** În editorialul intitulat *Nietzsche (19)*, Nicolae Breban glosează pe marginea judecăților anti-creștine ale filosofului german. ■ Sub titlul *Septembrie negru*, Eugen Uricaru le aduce un ultim omagiu lui Florin Muscalu, Traian Olteanu și Iustin Panța. ■ G.G. Constandache publică eseu *Jocuri de limbaj*. ■ Sub titlul *Întâlnirile de la Neptun* sunt consemnate impresii și reacții ale scriitorilor după cea de-a IV-a ediție a „Întâlnirilor Scriitorilor Români din Întreaga Lume”, eveniment desfășurat în perioada 23–27 septembrie. George Vulturescu: „Obiectivul Întâlnirilor este realizat”; Gellu Dorian: „Literatura română să fie una singură”; Stelian Tănase: „Nu vreau să uit pe nimeni”; Radu Aldulescu: „A fost o atmosferă excelentă”; Iustin Panța: „Prilejuri pentru a deveni mai buni”; Ioan Flora: „O posibilitate de

recartografiere”; Alexandru George: „Sunt un om izolat”; Vasile Vasilache: „Mă integrez în circuitul culturii române”; Sanda Stolojan: „Cred în originalitatea spiritului românesc”; Christian W. Schenk: „Reluăm legăturile pentru proiecte viitoare”; Dinu Flămând: „Centralizarea are loc în România”; Ana Blandiana: „Prilejul unor confluente”; Cassian Maria Spiridon: „Totuși, suntem ființe sociale”; Denisa Comănescu: „A lipsit zona Suedia”; Irina Mavrodin: „O tradiție pe cale de a se construi”; Henri Zalis: „În fapt suntem o forță”; Nicolae Breban: „Există o singură literatură română”. □ În aceeași secțiune, este reproducă luarea de cuvânt de la „Întâlniri” a lui Mihai Cimpoi, care face apel la scriitorii români să sprijine păstrarea identității naționale și a limbii strămoșești ale românilor basarabeni. □ În cuvântul său, reproduc de asemenea în paginile revistei, Gabriel Pleșea subliniază că literatura română este una singură: „Desigur că există o singură literatură română, cel puțin pentru unul ca mine (și pentru mulți alții pe care i-am prezentat într-un volum dedicat scriitorilor români de la New York), care continuă să scrie în limba română și care caută, insistă chiar, să fie publicat în țara de origine. Suportul lexical, în cazul de față limba română, în care ne exprimăm, determină literatura la care aparținem, deci la literatura română”.

16 octombrie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 589] La rubrica *Paralele inegale*, Daniel Cristea-Enache o interviează pe Ana Blandiana. Întrebată cu privire la implicarea sa în politică după 1989, Ana Blandiana răspunde că nu a interesat-o niciodată „politica de partid”, ci numai participarea activă la „viața cetății”: „În ceea ce mă privește, cred că formula «implicare» nu e corectă. Deși așa a fost percepută de toată lumea. A fost o percepție inexactă. Nu m-am implicat în nici un fel într-o politică de partid. Până la urmă este vorba, de fapt, de două definiții diferite ale noțiunii de politică. În general, ar însemna luptă între partide, pentru putere. Acest aspect al politicii nu numai că nu m-a interesat, dar m-a plictisit totdeauna profund. M-a interesat în schimb politica în sens etimologic. «Polis», ca și «civitas», înseamnă «cetate». Cu alte cuvinte, politica și civismul au aceeași etimologie, același interes pentru treburile cetății”. În ceea ce privește creația literară, scriitoarea este convinsă că poezia poate salva lumea: „... cred că DA, poezia poate salva lumea. Nu în sensul că ea poate găsi soluții de salvare a lumii, în sensul propriu, ci că ea însăși este o soluție. În măsura în care este percepută ca o valoare necesară cât mai multor oameni”. ■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache recenzază lucrarea lui Ovid S. Crohmălniceanu și Klaus Heitmann *Cercul Literar de la Sibiu și influența catalitică a culturii germane* (Ed. Universală, București, 2000). Monografie substanțială – spune Daniel Cristea-Enache –, cartea are o rigoare metodică și o exactitate științifică tipic germane: „Ea e structurată în capitole ce investighează, metodic, câte un «compartiment» (după descrierea grupării ca atare, comentariul se realizează pe genurile «defalcate», prin autorii care le ilustrează: «Resurecția baladei...», «Contribuția lirică nebaladescă...»,

«Teatrul euphorionist», «Prezența în câmpul criticii, istoriei literare și esteticii», «Traducerile», «Proza»), având, prin aceasta, aerul inconfundabil al unei întreprinderi culturale de rigoare și exactitate *științifică*, nemțească. La fiecare autor se dau referințe precise, și nu lipsesc o bibliografie a operei și una critică”. Două sunt, continuă Daniel Cristea-Enache, punctele de rezistență ale cărții, anume, influența fecundă a culturii germane asupra cerchiștilor și clarificarea conceptului de „poezie pură” al acestora: „...cultura germană a avut într-adevăr o influență fericită, catalizatoare. În falanga «macedoneană» de nume sonore care împinge în sus, către prezent, istoria inițială a grupului, individualitățile sunt puternice și datorită faptului că ele nu sunt deloc asemănătoare, că au «trădat», din start, imaginea fixă a unui anumit model, «mișcându-l» și mixându-l pentru a se fixa, fiecare, la distanța convenabilă propriei personalități. [...] După cum, un punct de rezistență al cărții îl constituie clarificarea «fără rest» a conceptului de artă *pură*, în teoretizările, ca și în exercițiul propriu-zis al scrisului «cerchiștilor». Ei și-au atras rapid calificativul (ce se dorea acuzator) de «puriști», fără a fi efectiv așa ceva”. ■ Sub genericul *Misterele literaturii* este publicat, în traducerea Margaretei Șipoș, un fragment din volumul *Apele tulburi ale „Donului liniștit”* de Alexandr Korabliov, în care sunt puse în lumină presiunile autorităților comuniste sovietice pentru „colectivizarea scriitorilor”. ■ La rubrica *Eseu*, Marta Petreu tipărește partea a doua a textului despre Eugen Ionescu intitulat *Țara tatălui, țară de fier*.

● **[„Observator cultural”, nr. 86]** La rubrica *Informații* este anunțat câștigătorul Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 2001: scriitorul britanic de origine indiană V.S. Naipaul. □ Tot aici este semnalată apariția primului număr al unei noi reviste, „Columna”, condusă de Gheorghe Grigurcu și editată de Fundația „Columna” din Târgu Jiu. □ Este salutată, de asemenea, reapariția, la Pitești, a revistei „Calende”. ■ Ion Crețu vorbește despre problemele întâmpinate în menținerea legăturilor culturale cu românii din Cernăuți: „4000 de volume de carte românească de literatură artistică, istorică, dicționare sunt arestate de vama ucraineană la intrarea în regiunea Cernăuți, după ce ele au fost donate de oameni cu suflet din România, cărora le mulțumim. Vameșii și celelalte autorități ale regiunii Cernăuți le țin sigilate și n-au nici gând să le ducă unde este nevoie: la școli, la profesori și elevi care așteaptă darul”. ■ La *Structuri în mișcare*, Ion Bogdan Lefter critică inițiativa legislativă a lui George Pruteanu privitoare la folosirea limbii române în relațiile publice: „Legea privind protecția limbii române. Promotor: senatorul George Pruteanu, eseistul migrator de la PNȚCD la PDSR, militant și împotriva învățământului superior în limbile minorităților etnice. Lipsit de competențe economice și juridice, el se concentrează – așa-dar – asupra temelor naționale, conform strategiilor cunoscute: mult zgomot în «apărarea» sfintelor drepturi locale, periclitate de către emanciparea multiculturală și de către globalizare. [...]. Dacă n-are cum să fie un legislator priceput, măcar să fie mare «patriot». Chiar și cu prețul ridicolului, precum în cazul acestei legi aberante și – în fond – inaplicabile. Limba e asemeni unui organism viu, ea

evoluează, inclusiv prin asimilarea unor cuvinte și expresii din alte limbi. Nu le poți «interzice», nici măcar stabilind amenzi de 10 până la 50 de milioane de lei prevăzute în proiect”. ■ La rubrica *Literatură*, Irina Bădescu recenzează cartea lui Catherine Durandin *Bucarest. Mémoires et promenades* (Ed. Hesse, Paris, 2000). Autoarea, profesor la Institutul Național de Limbi și Civilizații Orientale din Paris, nu „confeționează”, ci „pune în pagină” o imagine a Bucureștiului – explică Irina Bădescu – într-un demers care se înscrie metodologic în abordarea istorică a școlii de la Annales: „«Plimbările» nu sunt așadar coborâri în istorie ca într-un depozit de amintiri, răvășind un morman de frunze uscate; ci incursiuni în social, în politic, în configurația arhitecturii, în urbanistică, în proiectele grăbite și neduse până la capăt, în conjunctura politică și în straturile istorice repetitive sau frânte de seisme, în dramatism sau viețuire – supraviețuire împietrită”. Volumul, concluzionează recenzenta, este „o carte frumoasă, scrisă armonic, adică rațional, profund morală în sensul că scrâșnetul unor eventuale dezacorduri de concepție, de viziune istorică, sau chiar de ideologie politică este temperat de o trăire înțelegătoare, deși nici complezentă, nici exaltată, în lumea bucureșteană. O trăire prin cărți și documente, dar și prin dialogul cu prezentul, dialog personal, desigur, dar nepătimăș”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, C. Rogozanu prezintă cartea lui Radu Cossașu *Autodenunțuri și precizări* (Ed. Hasefer, București, 2001), selecție a autorului din ciclul de volume *Supraviețuiri*, apărute înainte de 1989. Narațiuni constituite din pagini de jurnal și memorii – spune Rogozanu – prozele lui Cossașu rezistă prin „adevărurile mici”, autobiografice, opuse încercărilor scriitorilor din epocă, de multe ori eșuate, de a rosti „marile adevăruri” despre dictatura comunistă: „Există o întrebare la un moment dat, care dezvăluie un alt ritm, mult mai autentic, după care au funcționat oamenii acelei epoci. Într-un text despre neașteptata luare de poziție a lui Ceaușescu cu privire la invadarea Cehoslovaciei, aflăm că în săptămâna imediat următoare toți scriitorii s-au adunat pe stadionul Tineretului și au făcut «instrucție ostășească». Comandanți erau Laurențiu Fulga și Nicolae Tăutu, cei mai înalți în grad din aria culturală autohtonă. Febra antisovietismului a durat puțin. La o săptămână de la declarațiile incredibile, lucrurile s-au liniștit și autorul a plecat la mare, la 2 Mai. Aici apare întrebarea tulburătoare: «Eu am plecat peste doua zile la 2 Mai să mă bronz, ca orice idiot, acolo; noaptea, la lumina lunii, satul avea ordin să stingă toate becurile ca sovieticii, dacă vin dinspre mare, să nu ne vadă jucând pe prispă belotă și twist pe platoul de la Dobrogeanu. Se trecuse deja la rock? Iată ce nu-mi amintesc» (s.m.). O astfel de întrebare are mare greutate – ea dezvăluie o viață paralelă cu cea «istorică», o viață a modelor, a libertății de gândire în lucruri «mărunte» și nu în adevăruri politice și ideologice. A existat o tiranie care a ținut în frâu mulți scriitori, tirania gândului grav, obsesia că trebuie să scape de cenzor, că trebuie să «strecoare» neapărat ceva important și, de ce nu, obsesia eroismului. Între timp, Cossașu era liber să vorbească despre trecutul său problematic, despre rock, despre filmele pe care le văzuse, despre partide de fotbal «istorice»”. ■ La rubrica *Interviu* Svetlana

Cârstean îl are invitat pe Eugen Istodor, care vorbește despre experiența sa la ziarul „Cațavencu”: „Drept să spun, eu nu mi-am găsit locul acolo. Și nici acum nu pot să spun că mi-l găsesc, pentru că nu cred că aparțin «fiorului» Cațavencu, stilului respectiv. Îmi aparțin mie, așa cum fiecare își aparține lui însuși înainte de orice. Am încercat, terminând filologia, să mă apropii altfel de ceea ce scriu, să nu bată la ochi că nu am nici o legătură cu scrisul haios și comic. De aceea m-am și axat pe reportaje, unde totul stătea în felul în care montai materialul. Dacă știi să montezi textul, poate să iasă foarte serios sau, dimpotrivă, foarte haios. Cred că și acum, în tot ceea ce fac, e o chestie de montaj și nu de stil”.

■ Lucia Simona Bumbu sublinază discrepanța dintre titlul și conținutul cărții Lidiei Dimkovska *Meta-spânzurare de meta-tei* (Ed. Vinea, București, 2001): „Poemele, spre deosebire de excesul teoretizant al titlului cărții, se desfășoară cu o originală naturalețe discursivă. Textele postmoderniste ale poetei, deși au diverse trimiteri livrești, deși sunt uneori autoreferențiale, sunt în primul rând prozastice, subiectiv-feminine și ludic-parodice”.

□ Mariana Ilie aduce în atenție cartea Marinei Cap-Bun *Între absurd și fantastic. Incursiuni în apele mirajului* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001). Cuprinzând studii grupate în jurul conceptelor din titlu – scrie recenzenta –, volumul încearcă, pe de o parte, să definească fundamentele teoretice ale subiectului trecând prin studiile de referință ale unor Tzvetan Todorov ori Roger Caillois, și, pe de altă parte, să analizeze texte din literatura fantastică autohtonă, „de la nuvelele eminesciene, trecând prin Caragiale [...], Macedonski [...] și culminând cu Eugen Ionescu, cu teatrul său situat «la limita între absurd și fantastic»”.

● [„22”, nr. 42] La pagina de *Cultură*, Gheorghe Schwartz publică textul *A scrie în tranziție*, comunicare prezentată la masa rotundă *Poate fi literatura globalizată?* din cadrul Conferinței Centrului Român PEN din 27–29 iulie 2001 de la Sinaia: „...până la urmă, mondializarea literaturii nu este altceva decât: A. Globalizarea mentalităților, a obsesiilor, a nivelului de educație, a unor aspirații comune, a rezolvării provocărilor contemporanului; B. Acceptarea dialogului și posesia mijloacelor de dialog. Orice alte alternative n-ar putea fi catalogate decât drept «imperialism cultural»”.

17 octombrie

● [„Luceafărul”, nr. 36] În tableta intitulată *Cei șase critici. Metodă și morală*, Horia Gârbea cere tinerilor critici adepți ai revizuirilor literare să-și dovedească neutralitatea prin revizuirea judecăților referitoare la personalitățile scriitoricești din propria tabără literară: „Revizuirea noii critici va fi cu atât mai credibilă cu cât se va aplica unor personalități din (doar presupusa?) «tabără» a revizionistului însuși! Așadar, de pildă, Luminița Marcu sau C. Rogozanu, oricâte argumente ar avea contra lui Fănuș Neagu sau N. Breban, vor căpăta mai vârtos respectul opiniei publice când îi vor revizui pe Manolescu, Dimisianu sau Alex. Ștefănescu. Daniel Cristea-Enache va închide gura multora când îi va scutura pe

Eugen Simion sau Marin Preda [...] Revizuirea lor are greutate numai dacă dă probe solide ale nepărtinirii. Altfel, oricât de îndreptățit, criticul nu poate primi lauri de erou. Ci numai disprețul cuvenit ucigașilor cu simț, sau mardeiașilor de alegeri rurale care au grijă de «ai lor» cruțându-i pe «ai noștri»". ■ Numărul curent al revistei conține comentarii și impresii ale participanților la cea de-a IV-a ediție a „Întâlnirilor Scriitorilor Români din Întreaga Lume”, eveniment desfășurat la Neptun în perioada 23–27 septembrie. □ Pavel Chinaia (Germania): „Nu a existat, în realitate, o frontieră de netrecut între literatura scrisă în țară și aceea din afara frontierelor. Cărți și reviste românești din Occident au fost introduse în țară, iar înfăptuirile literare din interior, în primul rând cele care evocau, direct sau metaforic, sclavia comunistă, s-au retipărit în lumea liberă, arătându-se spiritul critic din interior față de opresiunea politică, năzuințele către lumea liberă și totodată, imaginea reală a forțelor creatoare românești în aceste decenii sumbre”. □ Eugen Uricaru (Președintele Uniunii Scriitorilor din România): „Cred că toți scriitorii români, indiferent unde trăiesc, sunt interesați și sunt responsabili de identitatea națională românească pentru că ei sunt de fapt cei care se află în prima linie de bătaie pentru păstrarea acestei identități. Noi lucrăm cu limba română, noi suntem depozitarii unei memorii colective, sau încercăm să fim, și în momentul în care cultura poporului român nu va mai avea specificul său, în acel moment vom deveni o populație aflată sub o administrație culturală care nu este românească. Ne găsim în situația în care suntem unici pe această planetă. Bunurile materiale nu au o amprentă specifică, în schimb cultura o are, iar în cultură, literatura este cea mai specifică”. □ Alexandru George: „La precedentul Colocviu al scriitorilor români de pretutindeni, care, ca și cel de anul acesta, s-a ținut la Neptun, am avut prilejul să rostesc o alocuțiune exprimând îngrijorarea sub o formă interogativă: există o singură literatură sau mai multe literaturi românești? Se putea pune această întrebare deoarece efectiv în anii comunismului, cei care au scris în românește [...] pot fi luați în considerație în legătură unii cu alții sau trebuie să ne decidem a-i vedea ca niște entități incomunicabile: scriitorii români care publicau în țară și își aveau publicul lor, cei care s-au decis pentru exilul intern, revelându-și operele mult mai târziu, uneori postum, scriitorii care-și găsiseră un refugiu în străinătate, cei care au plecat întrucâtva de bună voie, în fine, scriitorii români de dincolo de Prut, care și-au realizat operele în condiții dramatice, cei mai tineri formându-se oarecum în clandestinitate, în tot cazul, fără legăturile firești cu cei din țară, nici măcar cu literatura de suprafață, oficială, din România întrebarea mea și-a aflat între timp răspunsul: limba română e factorul unificator, indiferent că autorii de opere sunt influențați de mediul intelectual străin sau chiar ostil în care trăiesc”. □ Slavco Almăjan (Iugoslavia): „Până nu demult despre noi se spunea că suntem renegați, panslaviști, înstrăinați. Adevărul e că dintre toate aceste categorii putem accepta doar presupunerea că am putea fi niște înstrăinați, mai precis spus, ușor dezrădăcinați, deși, sincer vorbind, eram, un timp relativ lung, doar niște ființe instrumentalizate care călcau

patetic pe formula emblematică a scriitorului de frontieră. Cultura poporului român, limba sa și, mai ales, energia creatoare a expresivității literare și artistice, ce a pătruns în conștiința omului modern de astăzi prin reușita exilaților (mă gândesc aici în primul rând la Mircea Eliade, Cioran, Ionescu, dar, bineînțeles, și la cei ce au rămas la vatra lor), demonstrează că verbul nostru este atemporal și că funcționează în toate împrejurările și toate spațiile”. □ Leo Butnaru (Republica Moldova): „...nu e fără temei temerea că globalizarea ar putea comite naiva eroare [...] de a nu ține cont de durata de cel puțin două milenii și jumătate de manifestare, prin discernământ și esențializare, prin consolidare de constante și achiziții de noi dimensiuni, a literaturii lumii. Nu cred că greșesc cei care admit că globalizarea artelor ar fi una a manipulărilor pseudocreative, pseudoestetice, menite a satisface pulsunile primare – tot mai primare! – ale consumatorilor/cititorilor”. □ Eran Sela (Israel): „În limba în care s-au putut ivi neasemuitele versuri: «Nu credeam să-nvăț a muri vreodată» sau «Niciodată toamna nu fu mai frumoasă/ Sufletului nostru bucuros de moarte» nu cunosc o mai frumoasă definiție a Poeziei decât pe cea a lui Labiș: „Deși din implorații și rămurișuri pure/ Ori din cristale limpezi ce scânteind se rup,/ Intrând în ea să tremuri ca-n iarnă-ntr-o pădure,/ Căci te țintesc, fierbinte, prin ghețuri, ochi de lup””. □ Mihai Cimpoi (Republica Moldova): „Ceea ce apare important în perioada de după 1990 este procesul reintegrării tuturor valorilor în contextul cultural general românesc. Firește, acest proces a fost și este marcat de toate complexele culturii românești care, de astă dată, s-au întâlnit, s-au încrucișat și s-au suprapus cu complexele culturii românești din afara țării, din diaspora, din exil și din exilul interior, pe care l-au cunoscut românii basarabeni sau nord-bucovineni. Complexului culturii minore, care ar fi cultura română, însoțit de cunoscutul autodispreț, i s-a asociat provincialismul sau universalismul, fenomen asociat celui dintâi; s-a revigorat conștiința Drumului spre Centru, atât de caracteristică nouă. Procesul reintegrării, aducerii acasă a valorilor, a fost marcat, apoi, de partizanatele politice, de confuziile de criterii (etic și estetic) și de toate complexele care se manifestă în cazul exilatului. Integrarea se face dincolo de aceste complexe și în ciuda lor”. □ Gr. C. Bostan (Ucraina): „Acum, la răscruce de secole și milenii, putem afirma că atât literatura orală din zona bucovineană, cât și cea scrisă (după două secole de existență în condiții vitrege) și-au îndeplinit misiunea istorică și culturală – ca depozitară și cultivatoare a limbii materne, indiciu al identității etnice, implicit și a celei artistice (deși nu întotdeauna literatura scrisă a avut posibilitatea de a se ridica la altitudini clasice). Meritul incontestabil al ei este că a păstrat în mod constant și progresiv premisele spirituale pentru a-și continua existența și a evolua în viitor”. □ Gheorghe Săsărman (Germania): „Cugetând aici, cu voce tare, mai ales la soarta scriitorului pribeag, la relația lui cu cititorii, n-aș dori în nici un caz să se creadă că îi atribui acestuia, în planul valorilor literare, cine știe ce merit aparte. O fac pentru simplul motiv că, asumându-mi eu însumi acest destin, am ajuns să-l pătrund într-o oarecare măsură. Cred însă că ceea ce ne apropie pe toți

cei adunați aici, indiferent unde ne câștigăm pâinea, e mult mai important decât ceea ce, eventual, ne-ar putea deosebi. Și ne apropie pasiunea comună pentru literatură, ca și convingerea că nu poate să existe decât o singură literatură română, oriunde s-ar afla cei ce o produc și cei ce o consumă”. □ Doru Munteanu (S.U.A.): „Scriitorul e un produs al devenirii istorice și culturale a unui grup, a unui neam, care își are sorgintea în aceeași patrie de cuvinte, care este limba română. În afară de asta, există o matrice inconfundabilă, un semn de apartenență, care ne identifică pe noi și literatura noastră. O singură literatură nu e un deziderat ideologic, o teză care trebuie aplicată ca într-un program, ci este ceva ce nu trebuie demonstrat – e o realitate. Oriunde s-ar afla, scriitorul român scrie în limba în care visează, minte, plăsmuiește, plânge sau înjură și portretul literaturii este un puzzle uriaș compus din expresiile fiecăruia. Așa cum cel mai bun portret al lui Alexandru cel Mare e harta geografică a isprăvilor sale (spunea Blaga), portretul real al literaturii române e suma producțiilor scriitorilor săi”. ■ Ruxandra Niculescu, Andrei Burac, Silvia Butnaru, Toma George Maiorescu și Ileana Ursu tipăresc poezii.

● **[„România literară”, nr. 41]** Editorialul lui Nicolae Manolescu este consacrat lui Mihail Sadoveanu, cu ocazia împlinirii a patruzeci de ani de la moartea scriitorului. Autorul *Baltagului*, subliniază criticul, este cel mai mare prozator clasic român: „Sadoveanu este cel mai mare prozator român din secolul trecut și unul din clasicii literaturii universale. Tradus cum se cuvine, ar fi mai impresionant decât mulți scriitori proveniți, ca și el, din literaturi în limbi fără circulație, dar care s-au bucurat de succes în Occident. Vastitatea și profunzimea operei sadoveniene sunt incomparabile, ca și umanismul cu care scriitorul contemplă credințele, speranțele, deziluziile, pasiunile și tragediile individului și ale societății din suta de ani care s-a încheiat”. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Dorin-Liviu Bățfoi aduce în atenție patru apariții editoriale: Georges Duby, *Doamnele din veacul al XII-lea* (traducere de Maria Carпов, Ed. Meridiane, București, 2000); Yirmiyahu Yovel, *Hegel, Nietzsche și evreii. O enigmă întunecată* (traducere de Rodica Amel, Ed. Humanitas, București, 2000); Emmanuelle Pons, *Țigani din România. O minoritate în tranziție* (traducere de Gabriela Ciubuc, Ed. Compania, București, 1999); Ioana Vasiiu, *Hackerii. Cybercriminali, sau rebeli cu o cauză?* (Ed. Nemira, București, 2001). ■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu se oprește asupra volumului de proză al lui Vasile Andru *Cel mai îndepărtat paradis* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001), remarcând tonul extrem de personal al autorului: „Vasile Andru își construiește acest înveliș estetic într-un fel foarte personal, creând un sunet și un montaj puternic originale, care pot să nu placă neapărat, dar care îi creează scriitorului un loc aparte în proza contemporană. Un loc depărtat deopotrivă față de fanaticii formei, dar și față de spiritualiștii fără formă, nedigerabili”. ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu scrie despre volumul lui Pavel Chihaia *Legende de unei lumi posibile* (Ed. Jurnalul literar, 2000). Pavel Chihaia, spune Grigurcu, face parte din „generația pierdută” a scriitorilor români afirmați în perioada 1944–1948: „Pavel Chihaia aparține așa-zisei «generații

pierdute» românești (sintagma Gertrudei Stein e reluată în cu totul alt cadru istoric și uman), care-i înmănunchiază pe câțiva scriitori afirmați în perioada dintre 23 august 1944 și începutul anului 1948, când stăpânirea comunismului a ajuns la apogeu, scriitori marcați de o neîmplinire în grade variabile, din păcate insuficient cunoscuți de noile generații”. Apropiat de unii dintre cei mai de seamă scriitori și intelectuali ai vremii (Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, Petru Comarnescu), Pavel Chihaia – continuă Grigurcu – a jucat un rol semnificativ în două inițiative culturale majore, cenaclul inițiat de Petru Comarnescu și asociația „Mihai Eminescu”: „Rămâne ca cercetătorii să reconstituie articulațiile culturale și politice, raporturile personale, atmosfera acelui răstimp pierdut în clarobscurul unei vitrege istorii. Între subiectele ce li se impun figurează neapărat două. Unul îl reprezintă cenaclul înfiripat în jurul lui Petru Comarnescu: «După război, în jurul lui Petru Comarnescu, în casa sa din str. Icoanei nr. 10, s-a format un cerc din care făceau parte Theodor Cazaban (în prezent la Paris), Ruxandra Oteteleșanu, Florian Nicolau, Teohar Mihadaș, Alexandru Husar, Margareta Sterian, subsemnatul. Nu după mult, s-a alăturat cercului și Petru Dumitriu, proaspăt licențiat al unei facultăți din München, care avea să scrie cărțile sale remarcabile *Preludiu la Electra* și *Euridice*, apărute în editura Fundațiilor Regale. S-a organizat o serie de șezători în cercuri de cultură, eu însumi îmi amintesc că am citit împreună cu Sorana Gurian la Facultatea de medicină, altădată cu Geo Dumitrescu și Ion Caraion». Altul este activitatea asociației «subversive» Mihai Eminescu, care a dăinuit între anii 1946 și 1948, opunându-se programatic sovietizării țării, compusă din Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, Constant Tonegaru, Iordan Chimet, Teohar Mihadaș, Dinu Pillat, Gheorghe și Lucia Fratostițeanu și Pavel Chihaia. Mai participau la riscantele întruniri Marie-Alype Barral, secretar al nunțiatului catolice din București, traducător al lui Eminescu în limba franceză, părinții Francisc și François de la biserică Saint Vincent de Paul, Ion Petrovici, Gheorghe Tomaziu, Petre Năsturel, Michel Gr. Sturza, Ion Bunea, Eleonore de Wied, Alexandru Tzigara Samurçaș”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu tipărește fragmente din propriul jurnal berlinez. ■ Stela Vinițchi-Rădulescu este prezentă cu poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru semnează fragmentul de proză *Adio, Robinson Crusoe (I)*. ■ La *Însemnări*, Nora Iuga descrie poezia lui Nicolae Țone: „Din poezia lui nu lipsesc nici nebunia, nici revolta, nici jemanfișismul, nici sexul afișat în exces în toate ipostazele posibile; e greu să distingi cât este mimare și cât ardere autentică. E adevărat că în cartea lui N.Ț. există uneori și kitsch și stridente, impurități care zgârie urechea esteților. Oare numai subtilitatea, numai rafinamentul dau culoare poeziei? Pun și eu întrebări stupide, compromițătoare, dar mă gândesc că alăturarea galbenului de roșu face simțurile să zbârâie și asta nu e puțin lucru”. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea recenzează cartea lui Paul D. Quinle *Regele play-boy. Carol al II-lea al României* (traducere de Mona Antohi, Ed. Humanitas, București, 2001). ■ În cadrul rubricii *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu scrie despre Alexandru Miran. Scriitor-medic,

asemenea lui V. Voiculescu, Augustin Buzura sau Emil Brumaru, Alexandru Miran – spune criticul – se distinge prin eleganța scrisului și inspirația livrescă, apropiindu-se astfel de Alexandru Philippide: „...[el] este un om de bibliotecă, nu un explorator. Dar acolo, în bibliotecă, reconstituie lumea în toate înfățișările ei, cu ajutorul cărților, și o contemplă vrăjit. Seamănă, în această privință, cu Alexandru Philippide. Realitatea nu pătrunde niciodată direct în poezia sa. Ea trece, întâi, printr-o perioadă de învechire, ca mustul turbulent înainte de a deveni vin. Nu vom întâlni în versurile lui Alexandru Miran «vitrine, faruri, fotografii», ca la Mircea Cărtărescu. Elementele acceptate sunt cele pe care istoria poeziei, de la Horațiu la Valéry, le-a transformat de multă vreme în simboluri sau măcar le-a spălat de proza vieții de fiecare zi. Se mai poate vorbi, apoi, de o filtrare a emoțiilor, care nu mai au nici o legătură cu trăirile fruste. Poezia lui Alexandru Miran se situează la o distanță maximă atât față de reportaj, cât și față de reacția interjecțională. Este o poezie profund civilizată, care nu-l bruschează în nici un fel pe cititor. Dar îl seduce. Cum? Prin desfășurarea lentă a unui întreg arsenal de frumuseți discrete, cu irizații metafizice. Singura condiție pentru ca actul de seducție să reușească este găsirea unui cititor educat, de modă veche, care să nu apese nervos pe telecomanda literaturii în căutarea unui mesaj mai agresiv”. ■ Sub titlul *Între scientism și nostalgia metafizicii*, Petru Vaida evidențiază meritele lui Tudor Vianu în afirmarea esteticii ca știință: „Proiectul unei estetici concepută ca disciplină științifică autonomă și-l făurise Vianu încă de la începutul carierei sale, în 1925, când publica studiul *Spiritul nou în estetică*; el își găsise curând un aliat în estetica fenomenologică, după cum putem să ne dăm seama din studiul cu titlul programatic *Autonomizarea esteticii*, din 1931. În acest din urmă studiu, Vianu arăta că esteticienii fenomenologi, ca Moritz Geiger, considerau că estetica trebuie să înceteze să fie o disciplină filosofică și ca atare ea trebuie să-și concentreze atenția nu asupra naturii metafizice a operei de artă, ci asupra structurii specifice a obiectului estetic. Vianu aprecia de asemenea rolul pe care estetica fenomenologică îl atribuia în procesul de autonomizare a esteticii metodei «intuiției esențelor» (Wesensschau) sau a «descripției eidetice», metodă pe care o va aplica și el, după cum se știe, în *Estetica*. În aceste împrejurări, Vianu a fost caracterizat nu o dată ca scientist, «ca un savant dominat de o viziune științifică asupra artei și literaturii», cum scria de pildă Gelu Ionescu în notele la ediția *Esteticii* realizată de d-sa și publicată ca volumul al 6-lea al *Operele*. Această caracterizare este în esență corectă; trebuie să adăugăm doar că acest spirit structural scientist a nutrit toată viața nostalgia filosofiei, chiar a metafizicii”. ■ La rubrica *Interviu*, Rodica Draghinescu îl are ca invitat pe scriitorul Michel Butor. La întrebarea „Ce caută literatura?”, Butor răspunde: „Poezia caută să regăsească un paradis pierdut. Dar și romanul îl caută. E adevărat. Și romanul vrea paradisul pierdut. Inspirația sa vine, în mare parte, din sentimentul că ne scapă câte ceva, ceva de care eram siguri, ceva care se derobează, se eschivează tocmai sub picioarele noastre, în/ sub noi. Suntem în căutarea unei cunoștințe, a

unei intimități care s-a rupt. Nu ne mulțumim, firește, să facem cale întoarsă spre starea de odinioară. Trebuie să inventăm un mijloc, o găselniță, pentru ca raționamentul să nu sufere aceeași deteriorare. Da, romanul este legat de memorie (Proust), de Istorie (Balzac), de uitare (toate poveștile cu fantome), de o luptă cu lumea lăuntrului (o întreagă literatură psihologică), de tentativa de a seduce tot ce este nemuritor în viață (mai toată poezia profundă din roman)”.

18 octombrie

● **[„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 40]** În editorialul intitulat *Nietzsche (20)*, Nicolae Breban continuă să gloseze pe marginea ideilor filosofului german. ■ Traian T. Coșovei prezintă două volume de poezie: *Împacă-te cu Dumnezeu într-o singură Carte* de Viorel Lică (Ed. Universalis, București, 2000) și *Atelierele de dumnezeire* de Mihaela Bidilică-Vasilache (Ed. Eminescu, București, 2001). „Ajuns la vârsta maturității expresive, obosit de discursivitatea robustă” – scrie recenzentul –, Viorel Lică, „poate ultimul optzecist”, „se retrage într-o *chilie* interioară, într-un spațiu «textual» în care predomină întrebările despre destinul celui ce încearcă să se descrie pe sine”. În ceea ce o privește pe Mihaela Bidilică-Vasilache, continuă Coșovei, aceasta „ridică tonul la marile teme ale poeziei fără a tăia sonorul unei conștiințe critice mature”. ■ În eseu *Arta fugii*, Octavian Soviany își continuă incursiunile în proza lui Dumitru Țepeneag, oprindu-se, de data aceasta, asupra filonului textualist al povestirilor autorului: „Sub aspectul său de «evanghelie apocrifă», povestirea *Plânsul* focalizează, la rândul ei, câteva dintre liniile de forță ale viziunii textualiste a lui Țepeneag, cu accentul pus, de data aceasta, pe patimile „cuvântului făcut trup», adică ale cuvântului care și-a pierdut transparența simbolică, dobândind materialitatea mai grosieră a semnului în care au rămas imprimare «dărele» sensului”. ■ La *Cronica literară*, Henri Zalis prezintă volumele lui Varujan Vosganian *Șarmul albastru* (Ed. Ararat, București, fără dată) și *Statuia comandorului* (Ed. Ararat, București, 1994) – primul conținând versuri, al doilea, povestiri –, în vreme ce Geo Vasile aduce în atenție apariția, în traducerea Ștefaniei Mincu, a romanului lui Umberto Eco *Baudolino* (Ed. Pontica, Constanța, 2001). ■ Irina Petraș continuă să publice *Fragmente despre moarte*. ■ Sub titlul *Poetica erosului*, Aura Christi scrie despre D.H. Lawrence, cu prilejul împlinirii a 90 de ani de la debutul romancierului. ■ Dan Stanca răspunde întrebării redacției „Ești un autor controversat. Ai avut cronici elogioase la cărțile tale, dar și foarte negative. Se află oare adevărul la mijloc?”: „Acolo unde sunt controverse asupra cărților sale, autorul respectiv are de câștigat. [...] Cred în acele observații care vin cumva în întâmpinarea reproșurilor pe care singur mi le fac. Îmi plac acei critici care nu ocolesc judecățile de valoare. Dacă aș fi fost critic – deși am scris și cronici destul de multe, fără a avea deloc sentimentul că sunt critic literar – mi-aș baza observațiile numai pe o asemenea judecată”. ■ Daniela Giurculescu traduce, în italiană, poeme de Daniel Bănulescu.

23 octombrie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 590]** La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache recenzează volumul Anei Blandiana *Soarele de apoi* (Ed. DuStyle, București, 2000). Noile poeme ale Anei Blandiana, spune Daniel Cristea-Enache, suprapun „eul liric” peste personalitatea concretă a autoarei: „Dar nu există oare o diferență semnificativă între scriitoarea propriu-zisă și eul liric din aceste «poeme noi»? Tocmai că nu: foarte multe versuri provin sau își trag substanța din suprapunerea aproape perfectă a autoarei cu «personajul» său. Acesta din urmă nu e un *alter-ego*, cu atât mai puțin o *voce* printre altele, ci poeta însăși, care alunecă astfel în propriile ei versuri. N-ar fi exclus ca textul să fi devenit, pentru personalitatea confiscată și devorată de istorie, un mediu securizant al eului profund, un spațiu închis, intim, de retragere și «reculegere» lirică”. ■ Sub titlul „*Lumea aparține numai tinerilor*”, Mariana Șora publică pagini de jurnal. ■ Cornelia Ștefănescu tipărește un fragment din volumul său *Destinul unei întâlniri*. Marcel Proust și români, aflat în curs de publicare.

● **[„Observator cultural”, nr. 87]** La rubrica *Evocare*, Ioan Petru Culianu este comemorat la 10 ani de la moarte. Sunt preluate, prin bunăvoința Terezei Culianu-Petrescu, câteva fragmente din volumul omagial de studii și evocări dedicat scriitorului, aflat în curs de apariție la Editura Nemira. Printre acestea, reconstituirea biografică din debutul volumului, un articol de Michael Fishbane, două scurte proze ale lui I.P. Culianu și scrisorile sale către Andrei Pleșu, comentate de către acesta din urmă. □ Michael Fishbane vorbește despre impresionanta pasiune pentru cunoaștere a lui Culianu: „Ioan Culianu avea o pasiune fundamentată științific pentru ascensiunile mistice și pentru mituri, implicit pentru miezul de adevăr mistic conținut întotdeauna de acestea. Era, în aceeași măsură, interesat de relatările provenind din cultura evreiască despre ascensiunea mistică și despre pericolele și dinamica luptei pentru cunoaștere. [...] Viața lui Ioan Culianu reprezintă o curajoasă ascensiune către cunoaștere, aceea de dincolo de bagajul de lucruri pe care în mod obișnuit le poți învăța, o conștiință transcende a timpului și a spațiului prin acte ale voinței și ale spiritului”. □ Andrei Pleșu rememorează primele sale întâlniri cu Ioan Petru Culianu: „Când ne-am cunoscut (prin intermediul lui Victor Ivanovici), Néné Culianu era în penultimul an de facultate, iar eu în primul an după absolvire. Mi-a fost limpede, de la bun început, că mai tânărul meu amic era mai matur decât mine: cu o formație mai solidă, cu o disciplină interioară incoruptibilă și cu o vocație deja cristalizată. Pe de altă parte, părea timid, aproape retractil. Ceea ce ne lega erau câteva întrebări «absolute» (adica rostite ultimativ, à la russe) despre Absolut. Bâjbâiam, cum s-ar spune, în același mister. În ce mă privește, eram epatat de lecturile și înzestrările lui, acestea din urma având, în mod vădit, însemnele fenomenalului. Lucra rapid și intens, cu o putere de concentrare care putea acoperi, fără fisură, zile și nopți întregi”. □ În cadrul aceleiași rubrici este semnalată apariția eseului monografic al lui Nicu Gavriliuță *Culianu, jocurile minții și lumile multidimensionale* (Ed.

Polirom, Iași, 2000): „Autorul urmează îndeaproape coordonatele operei lui Culianu, reușind o explorare ce restituie potențialul de atracție al unei metode ce nu încetează să fascineze, o metodă (morfodinamica) aflată în avangarda epistemologică a teoriilor cognitiviste și de istorie a religiilor. [...] Nu lipsesc informațiile bio-bibliografice, o listă a lucrărilor despre I.P. Culianu și, în finalul cărții, textul unei mese rotunde despre Culianu care a avut loc în urmă cu un an la Universitatea din Iași”. ■ La rubrica *Polemici* este tipărit răspunsul adresat lui Ștefan Agopian de Caius Dobrescu, acuzat de primul de a fi fost „turnător” în slujba Securității comuniste: „În ceea ce privește calitatea de «turnător» pe care mi-o atribui cu generozitate, nu am de făcut nici un comentariu. Ai citit interviul meu, ai cunoscut faptele și ți-ai formulat o opinie care te privește. Pot cel mult să am senzația incongruenței dintre proza ta atât de complexă și asemenea judecăți de o intransigență involuntar-caragialescă. Ma frapează însă, ca profund incorect, următorul fapt: neștiind nimic despre situația care a generat cele doua rânduri de abdicare morală din «angajamentul» pe care l-am reprodus în «Observator cultural», cititorii «Academiei Cațavencu» sunt condamnați să ia opinia ta drept adevăr factual. Prea puțini vor consulta ceea ce am scris efectiv, pentru a afla că: împreună cu mai mulți colegi am pus totuși niște mici și caraghioase manifeste anticomuniste, în 1987; că «angajamentul» meu față de «organe» avea sensul unei declarații de «bună purtare», la capătul unei anchete desfășurate pe bază de pumn și ciomag; că am povestit tuturor celor implicați și multor altora tot ce mi s-a întâmplat, imediat ce am scapat din mâinile securiștilor veniți să mă «avertizeze»; că am descris public evenimentele în mai multe rânduri (ultima dată în presă, în 1998); că nu am scris nici un fel de note informative la Securitate etc. etc.”. ■ La *Recenzii*, Dan Gulea semnalează apariția traducerii, de către Irina Mavrodin, a romanului lui Patrick Rambaud *Bătălia* (Ed. Est, București, 2001), câștigător al Premiului Goncourt și al Marelui Premiu pentru Roman al Academiei Franceze. □ Marius Chivu face o critică acidă a romanului lui Ghenadie Postolache *Rondul* (Ed. Cartier, Chișinău, 2000), „text de multe ori de necitit”. □ Ștefania Ciurea prezintă romanul lui Dumitru Țepeneag *Au pays de Maramures* (traducere de Alain Paruit, Ed. P.O.L., Paris, 2001). Cartea, spune Ciurea, este aceea a unui onirist devenit postmodern: „Oniristul din anii ’60–’70, trecut prin experiențe de textualism *avant la lettre* în *Frig* sau chiar de *nouveau nouveau roman français* în *Arpièges*, se erijează în autor postmodern. Pe cuprinsul a peste trei sute de pagini, răbdătorul cititor are în fața ochilor un laborator de creație care îl zăpăcește. [...] Pe zeci de pagini cititori, personaje, obiecte, priveliști sunt la bunul plac al unui autor cu o prezență excesivă, dar gratuită, fără finalități deductibile. Ne aflăm în fața unui roman ce se scrie sub ochii noștri, în clipa în care îl citim, dar care nu duce nicăieri, esteticeste vorbind”. ■ La rubrica *Ultima pagină*, Mircea Anghelescu recenzează traducerea românească a influenței cărți a lui Edward W. Said *Orientalism. Concepțiile occidentale despre Orient* (traducere de Ana Andreescu și Doina Lică, Ed. Amarcord, 2001): „Cartea lui Said pleacă de la

o premiză și o observație nutrită fără îndoială dintr-un sentiment de frustrare: Orientul a fost întotdeauna, încă din antichitate, văzut și simțit de europeni (și de toți cei asimilați culturii europene) ca un termen dacă nu de confruntare, cel puțin de raportare, devenind o reprezentare universală a «celuilalt», ușor de identificat în chiar dicotomia inițială care-i plasează într-o parte pe europeni sau pe «occidentali» și în cealaltă pe «orientali», pe ceilalți, adică restul de patru cincimi din mapamond. Această împărțire inițială, justificată atâta vreme cât lumea cunoscută antichității se mărginea la Europa, bazinul mediteraneean și țările de pe celălalt mal, s-a păstrat și ca obiect de cunoaștere, de «studiu», zice Said, și ca poziție de forță presupusă de condiția de privitor și investigator a occidentalului (francez și englez în speță, adică reprezentanții principalelor națiuni coloniale), creator și zelator al unui domeniu, orientalismul, orientat univoc: el consideră Orientul ca un domeniu de investigat și îl ia în posesie prin cercetările sale dirijate de interes, creând o disciplină absurdă, orientalismul, al cărei obiect mai mult sau mai puțin direct recunoscut este tocmai subordonarea acestei lumi, în timp ce nici «orientalii», nici occidentalii înșiși nu concep, necum nu schițează un spațiu corelativ de cercetare dedicat occidentalisticii”.

24 octombrie

● [„**Luceafărul**”, nr. 37] În tableta intitulată *Dincolo de lume*, Horia Gârbea salută debutul Gabrielei Vrâncianu Firea cu placheta *O altă lume* (Ed. Eminescu, București, 2001): „Poeta are mereu intuiția inefabilului realității și a faptului că textul literar construiește «o altă lume», paralelă, difuză, imposibil de suprapus celei adevărate”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Fănuș Băileșteanu aduce în atenție apariția volumului lui Mihai Cimpoi *Brâncuși, poet al ne-sfârșirii* (Tipografia Centrală, Chișinău, 2001), iar Simion Bărbulescu anunță apariția romanului lui Ion Beldeanu *Glonte de cucută* (Ed. Augusta, Timișoara, 2001). ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany recenzuează volumul *Chipul și asemănarea* (Ed. „Revista V”, Iași, 2001) al lui Florin Muscalu – „poet croit din substanța marilor vișători, care ar merita mai multă prețuire decât i s-a arătat până acum”. ■ George Virgil Stoenescu tipărește poezii. ■ Constantin Stan și Camelia Cornea publică proză. ■ Iulian Boldea scrie despre poezia lui Nichita Danilov: „Asumându-și cu luciditate propriul destin liric, Nichita Danilov se dovedește a fi, prin anvergura tematică și expresivitatea versurilor sale, un poet cu o structură oarecum dihotomică, împărțit, în egală măsură, între cotidian și transcendent; dinamizată de reflexele ironiei, poezia lui Nichita Danilov se înscrie între cele mai notabile realizări ale literaturii optzeciste”. ■ La rubrica *Eseu*, George Gibescu salută apariția ediției a III-a a cărții *Contradicția lui Maiorescu* a lui Nicolae Manolescu (Ed. Humanitas, București, 2000): „În toate acțiunile lui Maiorescu – limbă, estetică, filozofie –, Nicolae Manolescu descoperă marele sentiment creator, întoarcerea la originea lucrurilor. Meritul eseistului e că a distrus imaginea profesorului compilator din trebuințe didactice, impunând pe gânditor și că a evidențiat noutatea *Criticelor*”.

Dacă sub raportul capacității creatoare Manolescu descoperă la Maiorescu conștiința dublei utilizări a lecturii, sub raportul evoluției istorice se observă o critică generală negativă, «care curăță locul spre a pregăti literatura ulterioară», și o critică afirmativă fiindcă între timp se impusese marea literatură, intrată în conștiința publicului”. ■ La rubrica *Stop cadru*, Geo Vasile se oprește asupra volumului lui Adrian Frățilă *Ochii Cybelei*: „Între vis și viață, între nocturn și diurn, între sacru și profan, oximoronica aventură poetică a lui Adrian Frățilă își găsește reazemul pe liniile de fugă dintre rigoare și divinație”. ■ Elena Vlădăreanu tipărește poemul *Din confesiunile distinsei doamne M.* ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Marilena Felicia Țiprișan traduce proza *Nedesăvârșite, neschimbate* a scriitoarei slovice Etela Farkašová.

● [„România literară”, nr. 42] Editorialul lui Nicolae Manolescu, intitulat *Lecția lui Lovinescu*, îl omagiază pe marele critic cu prilejul împlinirii a o sută douăzeci de ani de la naștere. Lovinescu, explică Nicolae Manolescu, este unul dintre cei trei piloni de rezistență ai criticii literare românești: „Este, după Titu Maiorescu, pe care l-a urmat îndeaproape în principiile lui, consacrându-i mai multe cărți, și înainte cu o generație de G. Călinescu, unul dintre cei trei mari critici de care se leagă literatura română din epoca modernă. Maiorescu a fost ctitorul genului, protagonistul celei dintâi bătălii canonice prin care spiritul critic s-a impus și a deschis calea autonomiei esteticului. Lovinescu a fundamentat modernismul, despărțind definitiv apele, fiind liderul de opinie necontestat al primei vârste europene a literaturii noastre”. Iar teoria sincronismului literar lovinescian nu și-a pierdut deloc actualitatea: „Critica lui literară a pledat constant pentru modernitate. E. Lovinescu a avut teorii clare în această privință. Aceea a sincronismului a făcut epocă. La fel ca și liberalismul politic, sincronismul literar lovinescian e departe de a-și fi pierdut actualitatea. Nici chiar epuizarea modernismului (pentru care autorul *Istoriei literaturii române contemporane* s-a bătut vreme de câteva decenii), într-un moment în care postmodernismul vine cu perspective și soluții noi, nu înseamnă cu adevărat o despărțire de lovinescianism, căci evoluția cu pricina ne apare firească tocmai în virtutea tezei sincroniste. Oricât se va schimba literatura în anii ce vin ideea lui Lovinescu va continua să fie vie.” ■ La *Lecturi la zi*, Catrinel Popa prezintă patru volume: Ernst Jünger, *Cartea ceasului de nisip* (traducere de Viorica Nișcov, Ed. Polirom, Iași, 2001); Marcel Proust, *Indiferența* (traducere de Irina Mavrodin, Ed. Est, București, 2001); Pascal Quignard, *Toate diminețile lumii* (traducere de Emanoil Marcu, Ed. Humanitas, București, 2001); Ciprian Mihali, *Sensus communis – pentru o hermeneutică a cotidianului* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001). ■ La *Cronica literară*, C. Rogozanu se oprește asupra volumului lui Andrei Bodiș *Direcția optzeci în poezia română* (Ed. Paralela 45, Pitești 2000). Asemenea demersului având același subiect al lui Adrian Oțoiu din *Trafic de frontieră*, observă Rogozanu, abordarea lui Andrei Bodiș se remarcă prin „tonul extrem de serios”, în vădit contrast cu caracterul ludic al literaturii pe care o scrie. Și, în același fel ca Oțoiu,

– continuă Rogozanu – Bodiu evidențiază marginalitatea scriitorului optzecist: „Un alt punct asupra căruia cad de acord cei doi este caracterul de outsider al scriitorului optzecist. Oțoiu face o întreagă teorie a frontierei în proza optzecistă. Bodiu insistă pe caracterul de marginal politic al optzecistului. Această accentuare a caracterului politic în literatura optzecistă este foarte importantă pentru lucrarea lui Andrei Bodiu”. Pe de altă parte, remarcă recenzentul, marginalitatea optzeciștilor nu poate fi echivalată, așa cum argumentează Andrei Bodiu, cu o acțiune cultural și politic subversivă: „Păcatul autorului este că privește lucrurile prea din interiorul fenomenului optzecist. Caracterul, nu subversiv, ci direct anti-regim, al multor autori, nu le dădea un statut de luptători politici, tocmai pentru că se aflau în margine. O altă caracteristică ar fi «refuzul compromisului». Pare o sintagmă fără sens pentru un marginal. Autorii tineri erau din ce în ce mai greu publicați. Textele apăreau cu foarte mari întârzieri. Între marginalizare forțată și marginalitate asumată ar putea exista o sinonimie. Bodiu proclamă mult prea răspicat (deși enumeră toate nuanțele pomenite aici) subversiunea politică a optzeciștilor. Cel puțin acum, lucrurile nu se mai văd așa de clar. Pe cât de răspicat era protestul (și sunt, slavă domnului, multe texte care să-l confirme), pe atât de problematic era impactul acelor proteste. «Politica» optzecistă poate fi văzută în linii mult mai profunde, deci mai puțin «politice»”. ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu împărtășește câteva gânduri după câștigarea Premiului „pentru opera omnia” al Uniunii Scriitorilor pe anul 2001: „Mai întâi de toate, mulțumesc călduros confrăților ce m-au cinstit astfel, într-un fel, zic eu, onest, întrucât am fost totdeauna departe de practica acelor tineri care se înarmează cu liste de jurii și nu ostenesc în a face intervenții directe sau, dacă nu e cu putință, prin benevoolența unuia ori a mai multor intermediari, într-un «lanț al slăbiciunilor» care, oricum, nu are cum deveni un lanț al... meritelor creației. Dar conștiința mea nu mai poartă pantaloni scurți. Pentru exigența liminară a acesteia, premiile pe care m-am învrednicit a le primi, ca elev și student, rămân un apanaj al trecutului, al unui trecut, vai, tot mai îndepărtat, bucuros pe atunci de laurii lor, ca de-o speranță, adică precum de un fapt ce vine dinspre viitor către noi, revărsînd asupra-ne harul neîntâmplatului. O binecuvântare a ceea ce s-ar fi putut întâmpla... Ce-aș mai putea spera acum? Premiile literare dobândite în ultimii ani, încununat de acesta, atât de măgulitor denumit «pentru opera omnia», sosesc în sens invers, dintr-un trecut ce mă melancolizează, pe care aș fi preferat să-l uit”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Părvulescu scrie despre cartea de memorii a lui Nicolaus Sombart *Tinerețe la Berlin* (traducere de Magdalena Mărculescu, Ed. Univers, 1999): „Cartea lui Sombart este dovada că un tânăr german (fie el și cu mamă româncă) se putea forma frumos în anii cei mai urâți ai Germaniei interbelice, fără să se lase nici un pic contaminat de nazism. [...] Estet, dandy, artist în tinerețe, Nicolaus Sombart rămâne câte ceva din toate astea și atunci când scrie.” ■ Miron Kiropol publică poeme. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru tipărește fragmentul de proză *Adio, Robinson Crusoe* (2). ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea prezintă

volumul lui Zoltán Rostás *O istorie orală a Școlii sociologice de la București* (Ed. Printech, București, 2001). Este vorba, explică Z. Ornea, de reconstituirea, prin intermediul convorbirilor cu personalități din domeniu, a istoriei Școlii sociologice a lui Dimitrie Gusti: „Titlul provine din modalitatea de lucru a autorului. Acesta, în anii optzeci, a realizat interviuri, firește orale, dar înregistrate magnetic, cu toți corifeii Școlii sociologice (una, reprezentând un foarte lung interviu cu Henri H. Stahl, *Monografia ca utopie*, a fost publicată anul trecut și am comentat-o în revista noastră). Din toate aceste interviuri, organizate tematic, a rezultat această carte care, cum spuneam, își propune să reconstituie ceea ce a însemnat Școala sociologică a lui Gusti pentru sociologia românească și nu numai pentru că de rezultatele ei, de formele ei de investigație s-a auzit în lumea sociologică mondială, trezind mare interes în Europa și chiar în S.U.A., unii profesori venind la noi să o cunoască pe viu, participând la cercetările de pe teren”. ■ Alex. Ștefănescu aduce în atenție amplă selecție din cronicile literare ale lui Nicolae Manolescu din revistele „Contemporanul” și „România literară”, apărută în trei volume sub titlul *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu* (Ed. Aula, Brașov, 2001). Având dimensiuni impresionante, opera critică a lui Nicolae Manolescu – apreciază Alex. Ștefănescu – a contribuit în chip esențial la configurarea peisajului literaturii române contemporane: „Este vorba de o operă critică vastă, care niciodată n-a fost examinată în totalitatea ei, deși a suscitat permanent curiozitatea. Ea are o valoare în sine, dar și una istorică, în măsura în care a contribuit la educarea estetică a mii de oameni și a reprezentat o eficientă formă de opoziție față de prostul-gust instituționalizat din timpul comunismului. Cine încearcă să o definească expeditiv descoperă diferite paradoxuri, care îi tempează elanul. Nicolae Manolescu este singurul critic literar (de la noi, cel puțin) care a participat, succesiv, și la impunerea modernismului (mai exact, a unui neomodernism prin care în anii comunismului se realiza o continuitate subversivă cu literatura interbelică), și la acreditarea postmodernismului. În istoria literaturii române el va rămâne ca un promotor al generației '60 și, deopotrivă, ca un mentor al generației '80 (care a contestat estetica generației '60!). În războiul dintre două generații, a ieșit învingător și alături de cea dintâi, și alături de cea de-a doua. În mod straniu, a fost convingător și când a susținut generația lui Nichita Stănescu, și când a pledat pentru generația lui Mircea Cărtărescu”. Dincolo de valoarea lor estetică și teoretică intrinsecă, remarcă Alex. Ștefănescu, cronicile lui Nicolae Manolescu au meritul de a ține cititorul în suspans: „...să mai observăm că în finalul fiecărei cronici există un verdict. Prezența lui la sfârșitul comentariului constituie singurul element previzibil al acestor texte critice de mare mobilitate intelectuală. Este vorba însă de o previzibilitate care nu plictisește. Dimpotrivă, ea creează un suspense, ca așteptarea sentinței pe care urmează să o pronunțe judecătorul la sfârșitul unui proces. Ce soartă va avea oare «inculpatul»? Va fi trecut pe salvatoarea listă a lui Nicolae Manolescu? Sau va fi condamnat la uitare?”. ■ La rubrica *Avanpremieră editorială* sunt publicate, în îngrijirea Elenei

Bulai, fragmente din memoriile Mariei Cantacuzino. ■ Sub titlul *În căutarea Atlantidei*, sunt tipărite, în îngrijirea lui Marin Diaconu, fragmente din jurnalul lui Traian Chelariu. ■ Lidia Vianu îl prezintă cititorilor pe V.S Naipaul, laureatul Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 2001: „Sir Vidiadhar Surajprasad Naipaul (pronunțat nipôl), cunoscut prietenilor ca Vidia, s-a născut pe 17 august 1932, la Chaguanas, Trinidad, din părinți indieni. Străbunicii lui au emigrat din India de Nord (Uttar Pradesh) în 1880, iar copilăria scriitorului s-a derulat în orașul Port of Spain. În 1950, la nici optsprezece ani, tânărul Naipaul obține o bursă de patru ani la Oxford, după ce a absolvit Queen's Royal College din Trinidad. A studiat engleza până în 1954. La absolvire, s-a angajat la BBC (programul Voci din Caraibe) până în 1956”.

25 octombrie

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 41] În editorialul intitulat *Nietzsche (21)*, Nicolae Breban scrie despre „Dumnezeul teribil al Vechiului Testament”. ■ Victor Marin Buciu subliniază, în eseu *Gellu Naum și proteismul supraralismului*, contribuția esențială a poetului în a da un „alt chip” supraralismului: „Poezia lui Gellu Naum atestă proteismul supraralismului, căruia îi conferă un alt chip, ferm și caleidoscopic. Naum nu a redus imaginarul poetic la vis și metafora la extensiune analogică, ci l-a lăsat să pătrundă în zone multiple, necanonizate de supraralism”. ■ La *Cronica literară*, Gheorghe Glodeanu se oprește asupra volumului lui Adrian Oțoiu *Trafic de frontieră. Proza generației '80* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001), remarcând caracterul original și solid al investigației critice a autorului: „Pornind de la un număr impresionant de texte și de la o bibliografie critică remarcabilă, Adrian Oțoiu a realizat o investigație originală, ce se impune drept unul din cele mai serioase studii consacrate fenomenului literar optzecist”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile prezintă volumul lui Nicolae Țone *Nicolae Magnificul. O carte desenată de Nicolae Popa* (Ed. Vinea, București, 2000). Recenzentul recunoaște în Nicolae Țone „un poet veritabil”: „Ne aflăm în prezența unui poet veritabil, profesionist al ficțiunii, plin de har și suprasaturat de lecturi, autentic în gesticulația sa insurgentă și reformatoare. Abil în structurile sale poetice, incontinent rețele textuale și autoreferențiale, Nicolae Țone se dorește și convinge de cele mai multe ori în postura de făclier al unei postmodernități supraraliste, soluție unică întru salvagardarea unei noi religii poetice”. ■ Irina Petraș continuă să tipărească *Fragmente despre moarte*. ■ G.G. Constandache este prezent cu eseu filosofic *Nemurirea biologică*. ■ Radu Aldulescu publică proza *Les enfants de la patrie*, fragment din romanul *Proorocii Ierusalimului*. ■ Ioan Es. Pop răspunde la întrebarea redacției „În ce măsură poezia este pentru tine un «iad salvator»?”: „...poezia este făcută dintr-o substanță cu inteligență proprie, care n-are nevoie de surplusul acelui fel de energie trează pe care îl numim în genere inteligență. Inteligenții puri nu ajung poeți decât prin excepție,

pentru că, în general, inteligența pe care o posedă își este sieși suficientă ca formă de mântuire. Poezia nu e nici expresia damnării pure: am cunoscut daมนาți care n-au fost niciodată ispitiți să-și exprime damnarea prin poezie; știu și artiști daมนาți a căror artă nu s-a ridicat la înălțimea damnării lor; și am cunoscut creații daมนาte, în sensul intensității, ale căror autori erau – sau deveniseră – profund senini. Singurul lucru cert între aceste negații care apropie poezia de Dumenzeu este că autorul de poezie nu lucrează fericirea”. ■ Gellu Dorian încredințează tiparului un fragment din poemul *Sofia*. ■ Antoaneta Ralian traduce din romanul lui Saul Bellow *Ravelstein*.

30 octombrie

● [„Adevărul literar și artistic”, nr. 591] La rubrica *Puncte de vedere* sunt publicate trei scurte cronici la volumul lui Nicolae Manolescu *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001) semnate de Gabriel Dimisianu, C. Stănescu și Daniel Cristea-Enache. □ Sub titlul *Unitatea de viziune*, Gabriel Dimisianu explică afirmația lui Nicolae Manolescu conform căreia „canonul se face, nu se discută”: „Aceasta vrea să însemne, cred, că ceea ce numim canon nu este rezultatul unei elaborări cu program, al unei ideologii sau etici, cum preconiza defuncta critică de direcție. Canonul așadar «se face» în sensul că este expresia unei stări de fapt, pe care criticii cu antenele cele mai fineo detectează și o fac perceptibilă publicului mare. *Lista lui Manolescu* va fi deci lista celor mai semnificativi autori, astfel cum criticul i-a distins dintre cei mai mulți pentru a ne face conștienți de însemnătatea lor”. □ C. Stănescu ironizează pretenția de „canon literar contemporan” al *Listei lui Manolescu*, dând drept exemplu autocontrazicerea autorului în ceea ce privește aprecierile peste timp ale operei lui Eugen Simion *Scriitori români de azi*: „Scriș în 1984, un articol despre Eugen Simion se încheie așa: «*Scriitori români de azi* (aflată deocamdată la al treilea volum) va deveni, într-o zi, cea mai importantă sinteză critică a literaturii noastre contemporane». [...] Peste nouă ani de la această judecată corectă profesional și onestă intelectual, opinia se schimbă cu 360 de grade: «În bună parte, succesul acestei critici în mediile didactice se explică și prin modul oarecum conservator în care autorul *Scriitorilor de azi* și-a conceput și practicat meseria. [...] Îl găsesc pe autorul *Scriitorilor de azi* prea rigid pentru gustul meu și cu o viziune mai degrabă conservatoare asupra literaturii”. □ În ceea ce-l privește, Daniel Cristea-Enache apreciază cronicile literare ale lui Nicolae Manolescu drept una dintre formele cele mai reprezentative ale „rezistenței prin cultură” din vremea regimului comunist: „...activitatea de cronicar literar a lui Nicolae Manolescu a fost una din formele *rezistenței* noastre culturale, estetice, la presiunea, chipurile, etică a unui regim politic bazat pe fraudă și pe minciună. Nu poate exista o literatură adevărată fără o critică adevărată. La noi, datorită și lui N. Manolescu, au existat și una, și alta”. ■ Teodor Vârgolici își continuă incursiunea în istoria Societății Scriitorilor Români.

• [„**Observator cultural**”, nr. 88] La rubrica *În dezbateri*, sub titlul *Nicolae Manolescu: Recapitulări*, sunt tipărite reacții și aprecieri la adresa cărții lui Nicolae Manolescu *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu* (Ed. Aula, Brașov, 2001) – lucrare în trei volume (I. *Poezia*; II. *Proza*; III. *Critica. Eseul*) care adună cronicile literare ale criticului de la „România literară” publicate de-a lungul a trei decenii. □ Salutând apariția lucrării lui Nicolae Manolescu, Ion Bogdan Lefter are obiecții privind abordarea editorială, începând cu denumirea „Canon” a colecției: „A considera «canonică» o listă de autori despre care a scris un singur critic, fie el cel mai important al unei epoci literare, e pur și simplu inadecvat. La mijloc e o înțelegere defectuoasă a conceptului, de altfel cam răspândită – vai! – la noi: el e considerat când echivalent cu cel de «ierarhie», când cu cel de «model», mergându-se uneori până la iluzia că fiecare critic își propune «canonul» său! În fapt, în cauză e o structură conceptuală foarte complexă, care absoarbe contribuții multiple, inclusiv ale exegeților literaturii, dar și ale multor alți actori ai câmpului socio-cultural, decantându-se la nivelul foarte general al mentalităților, al miturilor colective, al stereotipurilor supraindividuale. Despre o medie, nu despre o multitudine de oferte concrete e vorba. Până la urmă, «canonul» unei epoci e identificabil doar în memoria colectivă și – venind la «liste» – în ansamblul selecțiilor operate de sistemele educaționale într-o epocă dată”. În plus, adaugă recenzentul, modalitatea de sistematizare a textelor este și ea inadecvată: „...regia efectivă a celor trei volume e – la rândul-i – discutabilă. Criteriile sistematizatoare alese de editor sunt cel al genurilor literare și, în interiorul lor, cel al autorilor, ordonați după vârstă, în dreptul fiecăruia fiind adunate cronicile scrise pe măsură ce respectivii au publicat cărți. Nu discut acum omisiunile (despre unii autori importanți și despre unele cărți ale lor Nicolae Manolescu n-a apucat să scrie, pe alții și pe altele le-a eliminat editorul). Mă gândesc doar la faptul că această compoziție panoramică, posibilă și – deci – legitimă, lasă pe dinafară ceva esențial, și anume – într-un fel – pe cronicarul însuși: citite astfel, articolele sale nu-i mai pun în evidență evoluția de viziune, de mentalitate sau stilistică. Foarte «călinescian» la început, el și-a renovat scriitura pe parcurs, devenind mai aplicat, mai rafinat, mai personal”. □ În prima parte a eseului intitulat *Retrospectiva Manolescu*, Sorin Alexandrescu vorbește, făcând bilanțul activității de cronicar a criticului de la „România literară”, despre „fenomenul Manolescu”: „Cele trei volume de față includ numai 318 cronici de proză, poezie, teatru, critică, eseu și jurnale sau memorii, preț de 1223 de pagini, ele fac totuși la un loc mai puțin decât o cincime din totalul probabil! Se spune că o altă editură s-ar gândi la editarea completă a cronicilor, la vreo 7000–8000 de pagini. Un fenomen al culturii care sparge tiparele culturii și alunecă în inexplicabilul dar sublimul naturii. O instituție în sine, demnă de a fi integrată altor instituții românești, dincolo de orice alte comparații, cu de pildă *Mențiunile critice* ale lui Perpessicius. O operă uriașă, fără egal în cultura română și greu egalabilă, cred, în alte culturi”. Asemenea pictorilor medievali, magistraților sau doctorilor,

spune Sorin Alexandrescu, criticul Nicolae Manolescu „judecă faptele, nu oamenii, și le judecă la rece”: „...precum impasibilii îngeri ce împing înapoi cu lancea cutezanța neaveniților sau îi salvează din ghearele demonilor pe bunii timizi, criticul, medicul sau judecătorul nu cunosc nici mila, nici disprețul. Criticul, de se cheamă Manolescu, îi aduce, îi trage înspre noi pe cei ce merită dar nu se indignează contra celor ce se înghesuie nejustificat la intrare. Criticul, ca și îngerii Judecății de Apoi, este senin. Ruga nu-l înduplecă, blestemul nu îl mișcă. Rece într-un fel, criticul pare distant pentru că patosul lui privește textul, nu omul care l-a scris”. Astfel, calitatea supremă a cronicilor lui Manolescu este „seninătatea”: „Ceea ce frapază în aceste cronici de pe parcursul a 32 de ani este în primul rând seninătatea lor. Manolescu nu ezită, nu se îndoiește, nu se contrazice. Egal cu sine în lumina unui adevăr dincolo de lume, el nu pare atins de nimic din cele lumești”. □ În recenzia despre antologia-selecție a *Temelor* lui Nicolae Manolescu (Ed. Universalis, București, 2000), Cristina Ionică identifică substratul ideatic al *Temelor* criticului de la „România literară” ca fiind „libertatea”: „...așa «gratuite», relaxate cum par, temele au și ele obsesia lor: libertatea. Nu doar aceea, precis fixată, pe care o doream cu toții în regimul comunist – ci una cu caracter mult mai general, libertatea individului de a fi el însuși în orice context, de a nu trăda lucrurile în care crede, de a se manifesta așa cum îi dictează conștiința chiar dacă regimul politic sau tradiția ar avea de obiectat”. ■ Oprindu-se asupra ediției a III-a a volumului lui Nicolae Manolescu *Contradicția lui Maioreșcu* (Ed. Humanitas, București, 2000), Paul Cernat vorbește despre „farmecul prozei critice” a autorului: „Critica este, pentru Nicolae Manolescu, un joc mental superior, o formă a metaficțiunii și a confesiunii în oglindă. Dincolo însă de farmecul prozei critice (și metacritice) manolesciene, în care rigoarea și subiectivitatea, «hedonismul» și spiritul de finețe se îmbină într-o sinteză inimitabilă, *Contradicția lui Maioreșcu* mi se pare exemplară ca analiză spectrală a construcției autorității. Asemeni lui E. Lovinescu, N. Manolescu întreprinde o «revizuire» a lui Titu Maioreșcu, inovând – în conformitate cu spiritul timpului – în interiorul tradiției întemeiate de mentorul Junimii”. ■ Bedros Horasangian face câteva considerații despre „literatura criticilor”: „«Literatura» criticilor este marcată de această obsesie a creativității ficționale: sunt sau nu (și) scriitori? Scrisul de proză (sau poezie, teatru etc.) al criticilor nu face decât să dovedească, mai apăsător, calitățile, incontestabile, ale obsesiilor lor primordiale. «Derapajele» în planul creației strict (sic!) artistico-literare nu sunt decât frustrări sau melancolii. [...] Criticul, oricât de obiectiv și analitic ar trebui să rămână pentru a judeca la rece producția literară a prezentului (sau a trecutului, de ce nu), nu poate fugi de propriile nostalgii: n-are cum fugi de el însuși. Și dacă e și înzestrat cu o mare putere de seducție a cărților care-l atrag, atunci «reveriile» scripturale vin imediat. «Creația și analiza» nu se exclud, chiar și atunci când nevrozele vin și dau târcoale”. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârstea evocă, după moartea lui Gellu Naum (petrecută la 29 septembrie 2001), „magia” unei convorbiri cu scriitorul: „S-a întâmplat să ajung

în sfârșit în casa din Aviator Petre Crețu abia în Duminica Floriilor. Mi s-a sugerat că ar fi bine să nu scot reportofonul de la început sau să nu-l scot deloc. În cinci minute, toate întrebările mele au devenit mici și neînsemnate, în cinci minute am renunțat la toate planurile mele de dinainte. Am stat de vorbă trei ore cu domnul Naum, m-a purtat prin camere nenumărate și nevăzute, uneori mi se făcea frică, dar din când în când mă aducea înapoi în locul de unde plecaserăm. Era ca și cum m-ar fi pus să mă uit pe fereastră și mi-ar fi zis: «Uite suntem tot aici, nu ne-am îndepărtat nici un pic». După care reîncepea vârtejul. Locul de plecare era povestea prieteniei cu traducătorul său în germană. Aici reveneam mereu și tot de aici plecam în tot felul de alte direcții. Spre amintirea tatălui său, spre anii de război, spre Zenobia, spre călătoriile în Germania, spre Victor Brauner”. □ Personalitatea lui Gellu Naum este evocată și de C.C. Tănăsescu: „O dată cu plecarea lui Gellu Naum a dispărut poate cea mai luminoasă figură din poezia română contemporană. Nu m-a oprit nimeni să spun «cel mai mare», «cel mai important», «unul dintre cei mai» etc., ci pur și simplu îmi pică greu asemenea formule, ca și oricare alte ștampile ierarhizante ale establishment-ului politic-cultural. În plus, nu cred că există ceva mai incompatibil, mai străin și mai subminant pentru orice ierarhie decât opera și figura lui Gellu Naum însuși. [...] Asemenea unui oracol străvechi, Gellu Naum dădea cuvânt unei judecăți absolute, finale, pornite uneori de la detalii aparent minore sau discutabile, dar care nu dădea niciodată greș. [...] Gellu Naum avea intransigența undelor cosmice. Toți care îl cunosc știu că viața lui era și va fi mereu înconjurată de miraculos. Dar miraculosul lui nu era unul care să țină de fantastic, de hiperfictiional, de lumi inaccesibile, paralele. Era un miraculos palpabil, miraculosul definit de Mabilie ca fiind o formă de energie”. □ Oskar Pastior îi dedică lui Gellu Naum „două fragmente poetice”. □ Figura lui Gellu Naum este evocată, de asemenea, de Peter Sranger, Dan Draganovici, Luminița Gabrea și Sasha Vlad. ■ Daniela Dumbravă publică secțiuni dintr-un interviu cu Gianpaolo Romanato despre Ioan Petru Culianu: „Culianu a traversat luni de zile de viață rătăcită, disperată, după ce ceruse azil politic în Italia. A suferit de foame pe vremea când fusese trimis în lagărul de refugiați de la Latina, acolo unde erau trimiși refugiații politici proveniți din țările comuniste și care nu aveau nici o situație în Italia. A păținit și s-a gândit serios la sinucidere. După aceea a aflat că Universitatea Catolică din Milano pune la dispoziție burse de studiu. Suma era foarte modestă, abia cât să supraviețuiești, însă pentru el a obține una din acele burse ar fi fost o adevărată mană cerească. În consecință, mi-a povestit că a mers la Milano și că s-a prezentat la Directorul Departamentului de Științe Religioase de la Cattolica, secția unde se cerea o bursă de studiu și unde la acea vreme era prof. Cantalamessa, un religios franciscan. Părintele Cantalamessa l-a primit, i-a ascultat povestea, a privit crucifixul care se afla pe masă, așa îmi aduc aminte că mi-a povestit Culianu, și apoi i-a spus ca îi va acorda o bursă de studiu”. Țelul științific al lui Culianu, spune Romanato, era de a se apropia de statura „mitică” a lui Mircea Eliade: „Culianu vădea o

intelență extrem de vivace, o cultură vastă, intuiție, rapiditate uimitoare în a scrie, însă și carențe sub aspectul metodei științifice, al disciplinei. Bianchi cred că l-a ajutat să deprindă rigoarea științifică și precizia filologică. Cred că era persoana cea mai inteligentă pe care am cunoscut-o: incredibil de hotărât, cu o voință de fier, cu o mare capacitate de a suferi, de a suporta și de a se interioriza. Citea de toate: literatură, eseistică, filozofie, istorie, poezie. Avea o memorie net superioară mediei. Nu l-am văzut niciodată luând notițe sau făcând scheme, memoriza și își selecta cunoștințele direct din lectură. Avea o ambiție puternică, poate nu încă precis orientată, însă ambiția de a deveni o personalitate exista cu siguranță. Avea un mit: Mircea Eliade. Și speranța, dorința de a se apropia de Eliade”. ■ Sub titlul *Naționalismul provincial*, Adrian Marino recenzează cartea Alinei Mungiu-Pippidi *Transilvania subiectivă* (Ed. Humanitas, București, 1999). Meritul autoarei, apreciază Marino, este de a fi sesizat două adevări, anume că „substanța naționalismului este subiectivitatea” și, al doilea, că România „profundă” este încă una rurală. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârstea discută cu actorul Victor Rebengiuc. Vorbind despre comedie, Rebengiuc dă înțietate comediei de situații în dauna celei „bufe”: „Pentru mine, întotdeauna un rol comic este un rol dramatic. Comedia adevărată este comedia de situații, nu cea bufă. Nu mă strâmbam când jucam comedie, nu am făcut comedie de genul scoaterii limbii la public ca să rădă. Eu am jucat în comedii personaje care cred în destinul lor și care sunt puse în situații absurde. De aici venea comicul lor. Nu urmăresc niciodată succesul comic, aplauzele la scenă deschisă, cum se obișnuiește în general în teatru, din păcate. Teatrul nostru sau, mai bine zis, actorii noștri au împrumutat un obicei urât din arsenalul acesta de circ, de cabotinism, acela de a măsura succesul în aplauzele primite la scenă deschisă. Pentru mine, acest gen de aplauze nu are nici o relevanță, pentru că rupem convenția”. ■ La *Recenzii*, Dan Gulea scrie despre cartea lui Adrian Grănescu *Lecturile mele particulare* (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2000): „Vise, dar și geografii bizare, întoarse spre o lume apusă, de preferință a Evului Mediu, populează acest jurnal deghizat în fastuoase tehnici de «manipulare» a cuvintelor, precum repetiția care adăunează la un nou alineat un nou cuvânt, textul desfasurându-se organic, sau jocurile de limbaj ce se construiesc în paragrafe cu propoziții care încep cu aceeași literă”.

31 octombrie

• [„Luceafărul”, nr. 38] La rubrica *Trasee spirituale*, Simion Bărbulescu aduce în atenție apariția volumului lui George Vulturescu *Nord, și dincolo de Nord* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001), iar A.S. Bogdan anunță apariția cărții lui Lucian Strochi *Memoria fulgerului* (Ed. Junimea, Iași, 1999). ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui George Popescu *Magna impuritas* (Ed. Pontica, Constanța, 2000). Poemul lui George Popescu, scrie Soviany, „circumscrie o experiență a agoniei și a agoniei, având ca fundal o lume iremediabil atinsă de semnele «vârstei întunecate», a cantității și

a materiei de o densitate exacerbată, a trivialității superlative care maculează subiectul uman, împingându-l până aproape de regresivitatea în animalic”. ■ Emil Manu tipărește poezii. ■ Sub titlul *Încă un glas din trecut*, Alexandru George prezintă volumul memorialistic al lui Victor Kernbach *Penumbra dedicațiilor* (Ed. Științifică, București, 1997): „Victor Kernbach face parte din generația lui Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Ben Corlaci, dar și a lui Virgil Ierunca, Marin Preda, Eugen Barbu, pe care-i evocă asemeni unui camarad, cu simpatie descrescândă, o adevărată ostilitate dându-se pe față doar în cazul autorului *Groapei*, văzut ca autor de paternitate contestabilă, un capitol din cartea sa fiind «inspirat» de un fragment din Bucureștii maestrului său Mircea Damian. În contact cu lumea literară a anilor războiului și de imediat după, evocatorul aparține altei lumi, deoarece se născuse la Chișinău, primise o puternică influență a mediului local și era nepotul scriitorului Gheorghe din Moldova – ceea ce-i va deschide simpatia lui Mihail Sadoveanu, cu care a avut unele întâlniri. [...] *Penumbra dedicațiilor* își întărește caracterul de document de epocă, despre o anumită epocă. Pentru ceilalți scriitori, mai vârstnici, cunoscuți mult mai puțin, «contribuția» noului memorialist nu poate aduce, în mod firesc, decât nuanțe. Este cazul unui M. Sadoveanu, T. Arghezi sau Al. Rosetti dintre cei priviți cu simpatie, ceva ce lipsește în cazul lui Șerban Cioculescu, Victor Eftimiu sau chiar Zaharia Stancu, acesta văzut ca un ambițios impenitent, sau Mihai Beniuc, poet cam din aceeași plămadă cu autorul lui *Desculț*, precedându-l în succese cu vreo câțiva ani, dar mai ales nu păstrându-și-le până la moarte”. ■ Stelian Tăbăraș publică proză. ■ La rubrica *Semne*, Liviu Grăsoiu aduce în atenție debutul *Femei cu veverițe* al Mirei Feticu (Ed. Crater, București, 2001), precum și apariția volumului lui Ion Hurjui *Limba Hu* (Ed. Allfa, București, 2001). ■ Teodor Nicoale Poiană și Pompiliu Mihai Constantinescu tipăresc poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ Ștefan Ion Ghilimescu scrie despre *Dimensiunea posibilă a unui „minor”*: *I.C. Vissarion*, text apărut cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la moartea scriitorului: „Literatura lui Vissarion din deceniile doi, trei și patru ale secolului al XX-lea atestă la vedere o originalitate nemistificată și neatinsă de nici o influență doctrinară, fie că vorbim de motive și teme, fie că ne referim la eventuale modele, școli sau ideologii...”. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Aurel Rău traduce poezia *Pas greșit* a scriitorului francez Denis Emorine, iar Constantin Abăluță pe aceea intitulată *Oedip roșu* a scriitorului Gérard Augustin. ■ Redacția comunică numele laureaților premiilor Asociației Scriitorilor din București pe anul 2000. Juriul a fost alcătuit din D.R. Popescu – președinte; Nora Iuga, George Bălăiță, Radu Lupan, Marian Drăghici, Al. Condeescu, Iosif Naghiu – membri. □ POEZIE: Mircea Bârsilă, *O linie aproape neagră*; Rodica Draghinescu, *Eu-genia*; Ion Drăgănoiu, *Alice în țara noțiunilor*; Liviu Ioan Stoiciu, *Poemul animal*; PROZĂ: Iolanda Malamen, *Felipe și Margareta*; Constantin Stan, *Provizoriu, sud*; Dan Stanca, *Domnul clipei*; CRITICĂ-ESEU: Gabriel Dimisianu, *Lumea criticului*; Octavian Soviany, *Textualism, postmodernism, apocaliptic*; PUBLICISTICĂ-MEMORIALISTICĂ:

Radu F. Alexandru, *Gimnastica de dimineață*; TRADUCERI: Antoaneta Ralian – Henry Miller, *Sexus*; Mariana Ștefănescu – Milorad Pavic, *Peisaj pictat în ceai*; TRADUCERI DIN LITERATURA ROMÂNĂ ÎN LIMBI STRĂINE: Geo Vasile, Eminescu, *Poeme alese*, ediție bilingvă română-italiană; TEATRU: Ștefan Agopian, *Republica pe eșafod*; Lucia Verona, *Grand Hotel Europa*; EDIȚII CRITICE: Nicolae Gheran, Rebreanu, *Opere*, vol. 20; LITERATURĂ PENTRU COPII ȘI TINERET: Silvia Kerim, *Zânele nu bat la ușă*; Tudor Opriș, *O enciclopedie a curiozităților naturii*; Debut: Constantin Virgil Bănescu, *Căinele, femeia și ocheada*; G. Vrânceanu-Firea, *O altă lume*; Zvera Ion, *Copilul cafea*; Grațiela Popescu, *Domnișoara Popescu, amoruri fictive*.

● **[„România literară”, nr. 43]** Editorialul lui Nicolae Manolescu, intitulat *Jonathan X Uranus, "humorist liber"*, consemnează apariția, pentru prima oară în volum(e), a scrierilor lui Mihail Avramescu (1909–1984), „preot, poet (avangardist în tinerețe), astrolog, alchimist, filosof (de inspirație guénonistă), autor de articole, scurte proze și jurnal intim”. Este vorba de jurnalul de idei *Fragmente reziduale disparate din Calendarul incendiat al lui Ierusalim Unicornus* (Ed. Anastasia, București, 1999) și de cartea de poezii și aforisme *Monolog nocturn despre Suverana Slobozenie a Singurătății* (Ed. Paideia, București, 2001). Scriitor „greu de situat”, Mihail Avramescu este, înainte de toate – apreciază Manolescu –, un spirit avangardist: „Sunt greu de pus la un loc temele mari și ingeniozitatea, religiosul și ludicul, sacrul și absurdul, prețiozitatea cea mai afectată și o anume tranșanță lucidă, arhaismele și neologismele. Nu este la Mihail Avramescu o sinteză, cât un soi de experiment continuu, stimulat de contrarii sau de aporii, existențialist și dramatic în substanță, dar scăpărând ca un joc de artificii la suprafață. Lectura ne este mereu luată pe nepregătite: alunecă vertiginos din definiția taoistă ori eckhartiană a divinului în fabule urmuziene de tipul *Cronicarilor*, din extrase solemne și gravissime din Vechiul Testament în fraze mecanic-poetice alcătuite exclusiv din cuvinte care încep cu litera *f* sau *v* sau *z*”. ■ La *Lecturi de zi*, Roxana Racaru prezintă volumele *Lumea, repovestită* de Roxana Sorescu (Ed. Eminescu, București, 2000); *Ninsoarea neagră* de Alexandru Lungu (Ed. Vinea, București, 2000); *Arta înfocării* de Mariana Bojan (Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2001); *Dicționarul limbii poetice românești* de Ștefan Badea (Ed. Viitorul Românesc, București, 2000). Cuprinzând texte critice despre scriitori din toate epocile, de la Creangă, Eminescu și Caragiale, până la George Bălăiță și Mircea Cărtărescu, cartea Roxanei Sorescu – notează recenzenta – este, „în primul rând, o lectură fără complexe”. *Ninsoarea neagră* este o antologie a volumelor de poezie tipărite de Alexandru Lungu de-a lungul timpului – informează Roxana Racaru –, constantele tematice ale liricii autorului fiind „îngerii întorși, bătrâni sau bolnavi, îngerii călăi, erezia, visele”, precum și erosul. ■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu aduce în atenție reeditarea trilogiei lui Bujor Nedelcovici *Somnul vameșului* (Ed. Allfa, București, 2001). Asemenea eroilor lui Ivasiuc, Bălăiță, Breban sau Augustin Buzura – explică Luminița Marcu –, personajul central al

lui Nedelcovici este „bântuit de setea adevărului”, consecință a viețuirii într-o epocă istorică întortocheată: „Prin romanele tuturor trece ca tras la șapirograf eroul bântuit de setea adevărului, incomodul, interogativul, antipaticul exageratul. Lumea în care el trăiește nu e una normală și oricât s-ar spune că dictaturi au mai existat și că nici un personaj din toate romanele universale de acest tip nu scapă de condiționarea istorică, totuși nici Dostoievski, nici Broch, nici Zola, nici Thoman Mann nu au nevoie de atâta cunoaștere extra-literară pe cât au nevoie romanele românești din ultimii patruzeci de ani pentru a fi citite pur și simplu”. ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu se oprește asupra volumului de dialoguri dintre Adrian Marino și Sorin Antohi *Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România* (Ed. Polirom, Iași, 2001). Implicat în discuția privind situația cultural-politică din România postdecembristă, spune Grigurcu, Adrian Marino propune revenirea la modelul spiritual pașoptist, în condițiile în care idealurile acestuia nu au fost niciodată duse până la capăt: „Dorind a se implica în dezbaterea privitoare la situația României postdecembriste, mai exact a propune un program de acțiune politic-socială, [Adrian Marino] pleacă de la paradigma iluministă, adică de la acel cult al rațiunii, relaționat cu luminarea individului asupra drepturilor și datoriilor pe care le are în societate și cu «progresul» multiplu al acesteia [...]. În descendența iluminismului se situează pașoptismul [...], «un ideal însă nerealizat»”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu publică fragmente de jurnal berlinez. ■ Gellu Dorian semnează poemul *Eranos (scene din viața și opera Poesiei)*. ■ La *Cerșetorul de cafea* Emil Brumaru tipărește fragmentul de proză *Adio, Robinson Crusoe (3)*. ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea semnalează apariția volumului ce adună, în îngrijirea Sandei Golopenția, declarațiile sub anchetă ale lui Anton Golopenția, arestat în 1950 în procesul lui Lucrețiu Pătrășcanu (Anton Golopenția, *Ultima carte*, Ed. Enciclopedică, București, 2001): „D-na Sanda Golopenția, distinsa fiică a împricinatului, lingvistă eminentă stabilită în SUA, unde e profesoară, consideră ca o înaltă a ei datorie morală să facă lumină în suferințele tatălui său. După ce i-a publicat corespondența și o parte din operă, a venit rândul documentelor din acea teribilă anchetă. Le-a studiat, atentă și cu probitate, timp de trei ani, la SRI și, xeroxate, le-a adunat într-o masivă ediție de aproape o mie de pagini”. ■ Alexandru Vona este prezent cu proza *Li-i-i-ina!* ■ Sub titlul *Portret al artistului în tinerețe*, Georgeta Drăghici aduce în atenție apariția celei de-a doua ediții a corespondenței dintre Marin Preda și Aurora Cornu (*Marin Preda. Scrisori către Aurora Cornu*, Ed. Albatros, București, 2001). Scrisori ale unui îndrăgostit, epistolele lui Marin Preda – remarcă Georgeta Drăghici – sunt, de fapt, mult mai mult decât atât, prozatorul oferind atât descrieri memorabile ale vieții literare postbelice, cât și considerații importante despre propria creație: „Deși sunt ale unui tânăr îndrăgostit, ele reconstituie în câteva secvențe memorabile o perioadă istorico-literară controversată, obsedantul deceniu, epoca primului volum din *Moromeții*, când scriitorul urmărea, preocupat, viața literară și propria creație [...]. Tulburat de tânăra și frumoasa femeie dar și de

propriile sentimente, scriitorul se confesează irezistibil; îi povestește Aurorei, de pildă, de ce a ținut romanul în sertar timp de cinci ani, raportarea sa la *Moromeții*, socotit de critica literară drept o capodoperă, fiind suprinzătoare: «Romanul place! Asta înseamnă că sunt absolut singur cu viziunea mea, nimeni nu e de părere cu mine!»”. ■ Moartea lui Gellu Naum este anunțată de Ioan Holban în articolul *Curând totul se va termina...*: „S-a stins Gellu Naum, una dintre «legendele» literaturii contemporane, printre ultimii supraviețuitori ai generației suprarealiștilor din deceniul patru al secolului trecut. Parcurgând lista lor – Geo Bogza, Ilarie Voronca, Sașa Pană, Stephan Roll, D. Trost, Virgil Teodorescu, Geo Dumitrescu, Gherasim Luca, C. Tonegaru, Virgil Carianopol – e ușor de observat, în cazul multora dintre cei ce au rămas în viață după 1948, devierea către diferitele forme ale proletcultismului [...]; explicația poate cea mai banală stă în împrejurarea simpatiei declarate a multora dintre tinerii suprarealiști ai anilor '30–'40 pentru stânga politică. Totuși, Bogza, Geo Dumitrescu și Gellu Naum au rămas (sau au revenit ulterior) la formula estetică a tinereții, regăsindu-și astfel verticalitatea, structura morală ce părea la un moment dat amenințată; Gellu Naum e dintre puținii care au rămas și care n-au înțeles să se prostitueze într-o vreme a tuturor umilințelor și compromisurilor: în cazul său, exceptând poate volumele *Filonul* (1952) și *Tabăra din munți* (1953) – cu totul ne semnificative –, se află puține pete de culoare închisă (sub raportul compromisului estetic și moral, desigur)”.

[OCTOMBRIE]

● [„Apostrof”, nr. 10] În articolul *Petre Pandrea. „Semnele reînceperii”*, Ion Vlad scrie despre volumul *Memoriile mandarinului valah* (Ed. Albatros, București, 2000), „o combinație de jurnal și de pagini de memorialistică redactate după modele celebre precum De Retz sau Saint-Simon”. Petre Pandrea, concluzionează Ion Vlad, „se analizează și își proiectează eul său, fără ipocrizie și fără o falsă și afișată modestie; el există printre oameni, oscilant, contradictoriu, insolent uneori, extrem de dur și de categoric alteori, dar totdeauna într-un discurs cu un verb viu, imprevizibil, original și extrem de colorat”. ■ Irina Petraș se oprește asupra a două cărți despre Emil Cioran: *Un trecut deocheat sau „Schimbarea la față a României”* de Marta Petreu (Ed. Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 1999) și *Cioran naiv și sentimental* de Ion Vartic (Ed. Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2000). Cronicile literare dedicate acestora, spune Irina Petraș, au greșit alăturând cele două lucrări: „Am citit cronicile apărute în presă [...]. Mi-au displicut total cele care le puneau în aceeași oală [...] nu fiindcă aveau amândouă aproximativ același subiect, ci fiindcă se întâmplă ca autorii să trăiască sub același acoperiș. Amănuntul [...] pune în umbră subiectul însuși, de o însemnătate încă neformulată răspicat”. ■ Cătălin Ghiță aduce în atenție apariția volumului *Leibniz, filosof al Europei baroce* de Vasile Muscă (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001). ■ Sanda Cordoș recenzează primul volum din *Jurnalul suedez* al Gabrielei Melinescu

(Ed. Univers, București, 2000). ■ Răspunzând întrebărilor lui Mihai Dragolea, Matei Călinescu abordează teme diverse: absența sa din viața publică în perioada regimului comunist, cursurile despre lectură și relectură pe care le susține la Universitatea „Babeș-Bolyai”, modernism și postmodernism, preferința pentru anumiți poeți. De asemenea, Matei Călinescu vorbește despre *Jurnalul suedez* al Gabrielei Melinescu: „Am descoperit volumul Gabrielei Melinescu, *Jurnal suedez*, pe care l-am citit cu imensă plăcere (și cu memorări tandre) și despre care am și scris un articol, apărut în «Revista 22»”. ■ Iustinian Gr. Zegreanu tipărește poezii. ■ Suplimentul revistei, apărut cu sprijinul Fundației pentru o Societate Deschisă, este dedicat centenarului Németh László.

● [„Convorbiri literare”, nr. 10] În deschiderea numărului, Cassian Maria Spiridon îi aduce un omagiu lui Gellu Naum: „La Gellu Naum cuvintele nu sunt purtătoare de idei, de concepte, de reflexivitate, ele trăiesc întru sine, împletindu-se după legea dicteului automat, a *hazardului obiectiv*, realizând imagini libere și singulare, eliberate de constrângerile impuse de rigorile logicii”. ■ Nicolae Turtureanu, Dan Bogdan Hanu, Lucian Vasiliu și Grigore Ilisei le aduc un ultim omagiu lui Iustin Panța, Florin Muscalu și Traian Olteanu, decedați într-un accident rutier. ■ Irina Mavrodin publică partea a doua a articolului dedicat modului în care Cioran îl citește pe Paul Valéry. ■ Sub titlul *Între Adam și Eva*, Gheorghe Grigurcu remarcă propensiunea scriitorilor contemporani de a face critică literară: „Se petrece în literele românești actuale, după cum s-a observat, un fenomen invers celui ce avea loc în perioada interbelică. Pe atunci criticii aspirau să facă beletristică (poezie, roman), azi poezii și prozatorii se dedau, pe întrecute, la comentarii [...]. Să fie un semn de secătuire a filonului creator ca atare, un simptom al alexandrinismului ce ne cuprinde îndeajuns de repede cugetele și simțurile, eventual sub numele de postmodernism?”. ■ Făcându-se ecoul „Întâlnirilor Scriitorilor Români din Întreaga Lume”, eveniment desfășurat la Neptun în perioada 23–27 septembrie, redacția tipărește *Apelul* adresat cu acest prilej *Parlamentului României, Președintelui României, Primului Ministru al Guvernului României* pentru sprijinirea culturii române: „Noi, scriitorii de diferite etnii și confesiuni, răspândiți în diferite țări, dar înrudiți și legați prin apartenența la patria noastră comună, limba română, ne-am regăsit la Neptun în zilele de 23–27 septembrie 2001, pentru a ne reafirma solidaritatea între noi și față de valorile literaturii din care facem parte, literatura română. [...] Pe de altă parte, ne-am exprimat îngrijorarea față de intoleranța manifestată de politicieni din unele țări față de limba română, căreia încearcă să-i nege identitatea reală, cum se întâmplă cu Republica Moldova și Ucraina, prin falsa teorie de origine stalinistă a «limbii moldovenești», prin reducerea drastică a orelor de studiu dedicate limbii și literaturii române. Considerăm că atentatul împotriva limbii este echivalent cu un atentat politic împotriva sufletului unui popor”. □ În continuare, sunt consemnate intervenții ale participanților: Nicoale Breban (*Rezistența prin cultură*), Mihai Cimpoi (*(Post)fețele exilului*), Silviu Almăjan

(*Distanța aproapelui*), Gheorghe Săsărman (*Unde ne sunt cititorii*), Theodor Damian (*O singură literatură română*), Gabriel Pleșea (*O singură literatură română*). ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de *Jurnal infidel*. ■ Gellu Dorian așază *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: *Noaptea franciscane* de Andrei Zanca (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001) și *Petale de zăpadă* de Adina Ungur (Ed. Mușatinii, 2000). ■ Iulian Boldea este prezent cu un eseu despre *Rebreanu și poetica romanului*. ■ Aura Christi, Leo Butnaru și Dionisie Vitcu publică poezii. ■ Simone Györfi, Ovidiu Bufnilă, Tudor Artenie și Mihail Harea tipăresc proză. ■ Vladimir Beșleagă publică *File de jurnal*, iar Liviu Ioan Stoiciu pagini de „contrajurnal”. ■ Indira Spătaru și Daniel Corbu tipăresc poezii. ■ La rubrica *Istorie literară*, Noemi Bonher revine cu partea a doua a articolului *Reverie și vis în opera lui M. Blecher*, iar Dan Cristea cu partea a doua a considerațiilor despre *Jurnalul suedez* al Gabrielei Melinescu. ■ La *Județul al poezilor*, Mircea Petean se ocupă de volumul Luminiței Urs *Singurătatea tatălui meu* (Ed. Marineasa, București, 1997). ■ La *Critica prozei*, Constantin Dram se oprește asupra ediției a doua a *Caietului albastru* de Nicolae Balotă (Ed. Universal Dalsi, București, 2000), iar Daniel Ștefan Pocovnicu asupra volumului lui Marius Tupan *Batalioane invizibile* (Ed. Fundației „Luceafărul”, București, 2000). Romanul lui Tupan, spune Daniel Ștefan Pocovnicu, „parcă s-ar vrea un roman problematizant al destinului alegoriei politice într-o vreme prea repede proclamată postideologică”. ■ La *Critica poeziei*, Mircea A. Diaconu recenzează volumul Adelei Greceanu *Domnișoara Cvasi* (Ed. Vinea, București, 2001): „*Domnișoara Cvasi* este cartea unei convertiri, un fel de ghid al «anilor de ucenicie», care salvează impactul cu realul prin transformarea lui în text”. ■ La *Critica criticii*, Dan Mănuacă are în vedere volumul lui Sergiu Ailenei *Stiluri în proza interbelică* (Ed. Timpul, Iași, 2000): „Cele mai reprezentative capitole le consider pe acelea dedicate «umanității specifice», «viziunii generale» și «axiologiei bulversate». Perspectiva diacronică, esențială, este folosită cu discernământ, chiar cu oarecare parcimonie. Opinia exegetului este aceea potrivit căreia categoriile imaginarului sunt polimorfe, ceea ce conferă ansamblului o înfățișare mereu schimbătoare”. ■ Ion Bălu publică un articol dedicat *Organizării textului narativ în [romanul] Absenții* [de Augustin Buzura, n.n.]. ■ Adrian Dinu Rachieru îi consacră un articol lui Adrian Marino: „Adrian Marino și-a construit, cu tenacitate, un stil. Într-o cultură care nu face din continuitatea eforturilor un argument forte, el se dorește/ dovedește un constructor, blamând «diletantismul debordant» de care se ciocnește la tot pasul”. ■ Ioan Holban scrie despre romanul lui Bujor Nedelcovici *Somnul vameșului*, cu prilejul reeditării acestuia la Editura Allfa (București, 2001). ■ Vlad Sorianu aduce în atenție *O liră nedreptățită – Octavian Voicu*: „Unii comentatori consideră această operă poetică de «structură blagiană», ceea ce se apropie de adevăr. Dar există și destule diferențieri. Astfel, se poate admite că în poezia lui răsună ecouri expresioniste bliagene, dar și tradiționaliste, perceptibile în panismul și bucolicul său”. ■ Constantin Ciopraga este prezent cu articolul

Despre modelul romanului baroc. ■ Emil Manu scrie despre *Camil Petrescu și estetica ziaristicii*, iar Anton Adămuț despre *Camil Petrescu și Husserl*. ■ Theodor Codreanu publică partea a doua a eseului *Bacovia: Cubul negru și disoluția finală*. ■ Sub titlul *Refuzul dogmei*, Vasile Spiridon analizează lirica lui Nichita Stănescu: „Nichita Stănescu propune o nouă percepție poetică și un nou limbaj într-un climat de «efervescentă creatoare» stahanovistă care anihilase poezia modernă scrisă în epoca interbelică”. ■ George Popa traduce poezii de Herman Hesse: *Cântec din flaut, Novicele tânăr în mănăstirea Zen, Cărți, Aforism, Nori albi, Elisabeta, În ceață, Dar tainic năzuim..., Fluturile albastru, Jocul perlelor de sticlă, Mergând la culcare, Drumul spre sine*.

● [„Cuvântul”, nr. 10] Editorialul lui Tudorel Urian, scris după moartea lui Gellu Naum, argumentează că motivul cel mai important pentru care poetul nu a primit Premiul Nobel trebuie căutat în atitudinea precaută și chiar distantă față de el a literaților din propria sa țară: „Comportamentul public al lui Gellu Naum nu avea nimic din teribilismul specific suprarealiștilor. Omul avea bunul simț al valorii confirmate. El nu a participat la polemicile literare și nici nu și-a cultivat relațiile literare pentru a se menține continuu în prim-planul vieții culturale. A vorbit doar prin cărțile sale. De aceea în intervalele (mult prea lungi) dintre cărți, ajungea să fie lăsat într-un soi de *stand-by*, aproape uitat, chiar dacă, atunci când venea în discuție, numele său era pronunțat de fiecare dată cu respect. Adevărul este că [...] Gellu Naum a fost mai degrabă ignorat de mass-media culturală de la noi. Să ne mai mirăm atunci că nu a primit Premiul Nobel? Mai degrabă ar trebui să ne facem toți *mea culpa!*”. ■ La rubrica *Teme*, Nicolae Manolescu abordează, pornind de la o dezbatere organizată în luna octombrie de revista „Familia”, problema canonului. Coincizând cu febra revizuirilor de după 1989, scrie Manolescu, discuția despre canon este absolut necesară, având în vedere faptul că, înainte de 1989, se opera cu două ierarhii valorice: „Problema canonului a prins, și până la un punct a coincis la noi, cu aceea a revizuirilor de după 1989. Chiar și în absența termenului anglo-saxon, noi am fost conștienți, în ultimele decenii de comunism, de existența a două ierarhii valorice în literatură: una oficială, puternic ideologizată și folosită ca instrument de propagandă, și alta a criticii literare, pe care, printr-o adevărată minune, școala și universitatea din anii '70-'80 au omologat-o. După Revoluție, tocmai revizuirea acestora din urmă a intrat în preocupările criticii, despre cea dintâi nemaifăcându-și nimeni nici o iluzie”. Din nefericire însă, punctează criticul, ideea în principiu justă a revizuirilor și a redefinirii ierarhiilor literare s-a împotmolit în interesele de grup și mai ales în absența, în epoca de tranziție 1990–2000, a unor criterii axiologice clare: „...revizuirea, deși normală și chiar inevitabilă, s-a lovit de o vie rezistență. Canonul pare să fi rămas neschimbat, un deceniu după căderea comunismului, și din cauza dificultății unor dezbateri clare și oneste (disputa a degenerat rapid într-o polemică frivolă, fără o relectură temeinică și fără precizarea criteriilor), dar și pentru că se schimbaseră pe nesimțite condițiile jocului cultural. Canonului nu i

se mai opunea acum stupida și fosilizata ierarhie oficială de pe vremea comunismului, ci o totală lipsă de principii și norme, un veritabil haos axiologic, rod al economiei de piață, care și-a făxut debutul, vai, în cultură. Cum criteriul decisiv a devenit peste noapte acela al succesului (*rating*, tiraj, vânzare, scandal etc.), redefinirea canonului în funcție de valoarea estetică s-a dovedit cu neputință”. ■ La rubrica *Literatură*, Al. Cistelean se oprește asupra volumului lui Adrian Alui Gheorghe *Îngerul căzut* (Ed. Timpul, Iași, 2001). Poetul, apreciază Cistelean, se dovedește a fi un romantic întârziat: „Simbolul îngerului căzut vine la el tocmai din îndepărtata omologie romantică. El apare aici ca o ultimă ipostază a emfaticii candori a poetului, ca o ultimă degenerescență a inocenței. Dar punctul de pornire îl constituie consubstanțialitatea dintre înger și poet. La drept vorbind, și Adrian Alui Gheorghe e un romantic care e silit să-și ascundă și chiar să-și persecute înclinațiile. El cultivă acum un romantism ostracizat, traumatizat de condițiile retorice. De aceea își trece ferverile în retorici revoltate și își permută adorațiile în imprecații”. ■ Sub titlul *Ofensivă în flancuri sau omleta cu dinamită*, Nicoleta Sălcudeanu scrie despre *Textele „legionare” și despre „românism”* ale lui Mircea Eliade (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Mircea Eliade, consideră Nicoleta Sălcudeanu, este la fel de vinovat pentru textele sale politic radicale din perioada interbelică precum orice alt intelectual care a îmbrățișat ideologia legionară: „Afirm răspicat că Mircea Eliade nu este cu nimic mai vinovat sau mai puțin vinovat decât orice alt intelectual ce-și pune scrisul în slujba unei ideologii criminale, cum e și cea comunistă. Abiectivitatea vinovăției nu cunoaște grade de comparație, poate doar de egalitate. Mircea Eliade poartă aceeași vinovăție cu Brecht, Cioran, Belu Zilber și alții”.

● [„Familia”, nr. 10] La rubrica *Asterisc*, Gheorghe Grigurcu tipărește aforisme. ■ Luca Pițu publică însemnări sub titlul *Vorbe de șpriț (II)*. ■ Radu Țuculescu și Daniel Vighi sunt prezenți cu pagini de proză. ■ La *Cronica literară*, Ioan Moldovan scrie despre volumul lui Marius Ianuș *Manifest anarhist și alte fracturi* (Ed. Vinea, București, 2000): „Marius Ianuș se vrea, neîndoios, un «fracturist», un anarhist al lirismului postmodern, un ctitor de ev nou poetic românesc. Citindu-i cartea de debut, observ că el este mai degrabă un destul de cuminte continuator. *Manifestul anarhist* este compus «în memoria lui Allen Ginsberg și lui Jack Kerouac», deci a unor clasici ai... anarhismului liric, iar scriitura lui Ianuș stă în sfera de iradiere a poeziei lui Mircea Cărtărescu [...] și a lui Alexandru Mușina, optzeciști pe care «anarhistul» Ianuș pare a-i admira. Poetului îi place să se afișeze în postura unui dezabuzat, în genul «băieților de cartier» (studentesc, însă), al unui Villon de sfârșit de veac și de mileniu în București, de o sinceritate fără menajamente, revoltat pe sine și pe ceilalți, înduioșat alteori de postura sa demoniac-mizeră, suferitor cu inima și cugetul din pricina singurătății sale ca și din cauza relei întocmiri a lumii, toate acestea nefiind, în fond, decât «materia» din care talentul incontestabil al său scoate poezie”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Doina Curticăpeanu și Julieta Moleanu aduc în atenție apariția volumelor *De la*

Herakles la Eulenspiegel. Eroicul de Ștefan Borbély (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001), respectiv *Intermemoria. Studii de pragmatică și antropologie* de Sanda Golopenția (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). ■ Leo Butnaru, Costel Stancu și Ion Bala publică poezii. ■ Secțiunea cea mai consistentă a numărului este dedicată lui Mircea Zăciu. În cadrul acesteia, Virgil Podoabă tipărește cea de-a treia parte a eseului *Homo viator. Mircea Zăciu*: „...în răstimpul călătoriei occidentale, Mircea Zăciu a trăit o experiență decisivă, în accepția nemțească de *Ehrfahrung*, care i-a modificat la rădăcină nu numai condiția de scriitor, ci întreaga ființă – și se pare că nu doar la nivelul relației cu ceilalți, ci și, dacă mărturia subsemnatului are vreo valoare, acela al relației cu Dumnezeu”. □ Tot aici, Norman Manea tipărește scrisori primite de la Mircea Zăciu, comentate astfel: „Correspondența cu Mircea Zăciu datează din perioada de după dispariția Clovnului Național și a Circului Totalitar. Ne aflăm deja, amândoi, în România. Scrisorile m-au surprins, la început, prin tonul extrem de afectuos și prin prietenia pe care nu o bănuisem a fi atât de limpede”.

● [„Orizont”, nr. 10] La rubrica *Interviu*, Smaranda Vultur o are invitată pe Mariana Șora, care răspunde întrebărilor care îi sunt adresate prin amintiri și evocări: „La liceu am intrat așadar la Liceul Carmen Sylva. Tata a decretat: «Copilul trebuie să cunoască bine limba statului, trebuie să știe limba țării!». Și eu eram de acord, pentru că mă cam plictisiseam la maici, nu din cauza religiei. Eu vreau să aduc un omagiu maicilor în acest sens”. ■ Ancheta revistei este consacrată „memoriei Banatului”. Contribuie, printre alții, Veronica Balaj, Octavian Doclin, Dan Negrescu, Mircea Pora, Ion Scorobete. ■ Livius Ciocârlie continuă să publice *Fragmente dintr-un Un Burgtheater provincial*. ■ Rubrica *Pro memoria* conține, sub titlul *Banatul – un arhipelag interior*, fragmente memorialistice și eseistice semnate, printre alții, de Camil Petrescu, Cora Irineu, Virgil Nemoianu și Livius Ciocârlie. ■ Daniel Vighi, Viorel Marineasa și Anamaria Beligan tipăresc proză. ■ La *Cronica edițiilor*, Alexandru Ruja aduce în atenție editarea în volum, în traducerea și îngrijirea lui Eugen Ciurtin, Mihaela Mimuș și Andrei Timotin, a revistei de studii religioase a lui Mircea Eliade „Zalmoxis” (Ed. Polirom, Iași, 2000): „În ampla operă a lui Mircea Eliade, «Zalmoxis» își are locul meritat și potrivit; revistă de studii religioase, ea arată atât puterea elanului constructiv al tinereții, cât și capacitatea de a construi, la maturitate, pe elemente structurate în perioada începutului”.

● [„Tomis”, nr. 10] Sub titlul *O singură literatură română*, sunt consemnate impresii ale scriitorilor de la cea de-a IV-a ediție a „Întâlnirilor Scriitorilor Români din Întreaga Lume”, eveniment desfășurat în perioada 23–27 septembrie la Neptun. Semnează Eugen Uricaru, Mihai Cimpoi, Teodor Damian și Vasile Andru. ■ Dan Perșa este prezent cu un fragment de eseu despre literatura *science-fiction*. ■ La *Cronica literară*, Nicolae Rotund recenzează volumul lui Pericle Martinescu *Jurnal intermitent* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2001): „Jurnalul este structurat pe trei segmente: cel din perioada 1945–1947, un intermezzo 2000 și etapa

1964–1984. [...]...acest *Jurnal intermitent* exprimă psihologia autorului său, determinată de conjunctura timpului. [...] *Jurnalul* reflectă și drama scriitorului înzestrat, dar care nu s-a putut afirma la nivelul sperat și impus de talent, micile bucurii ale vieții, decepțiile suferite, bucuria de a fi avut prieteni de nădejde, frica de a nu fi «demascată» – sentimente ce probează o viață ca într-o oglindă nepătată de timp, neîngălbenită, o viață autentică, marcată de acuratețe”. ■ La *Cărți și semnificații* este semnalată, de către Victor Sterom, Ștefan Cucu, Const. Miu, Teodor Mădălin și Ion Roșioru, apariția volumelor: *Fluturile cu o singură aripă* de Costel Stancu (Ed. Timpul, Reșița, 2000), *Între absurd și fantastic. Incursiuni în apele mirajului* de Marina Cap Bun (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001), *Romulus Guga – polifonia unei voci* de Cornel Munteanu (Tipomur, Tg. Mureș, 1998), *Arcana* de Florin Marincea-Crânceanu (editură și an neprecizate), *Eminescu. 100 documente noi* de George Muntean (Ed. Eminescu, București, 2000). ■ Mihail Grămescu, Adina Lipai și Valentin Iacob publică proză. ■ Ovidiu Bufnilă este prezent cu proză SF. ■ Oana Cătălina Minulescu, Marina Florescu și Gabriel Berceanu tipăresc poezii.

● [„*Vatra*”, nr. 9–10] Numărul se deschide cu poezia *Ion* semnată de Alexandru Mușina. ■ Marian Dopcea publică poezii. ■ La rubrica *Epica magna* sunt tipărite un fragment din romanul *Maramureș* de Dumitru Țepeneag și un fragment din romanul *Cartea cu adolescenți* de Virgil Rațiu. ■ La rubrica *Ținte în mișcare*, Dan Perșa tipărește un fragment dintr-un eseu intitulat „*Unde se află proza?*”. Toate operele care țin de genul epic, opinează Perșa, sunt forme de manifestare a conștiinței autorilor lor: „Calitatea conștiinței, pe lângă calitățile reprezentării artistice, este, în opinia mea, o condiție fundamentală a prozei, dacă nu a epicului chiar – și astfel *epicul* poate fi, dincolo de gen, un atribut, deci sfera sa de cuprindere se lărgeste foarte mult, putând să cuprindă și drama, dar chiar și poezia, cum este poezia eminesciană, legată de «gândiri», «imaginile» devenind un suport al «gândirii», iar «gândirile» exprimă nu altceva decât conștiința autorului *față de real*”. ■ În cadrul rubricii *Ars legendi*, Mihai Vakulovski scrie despre poezia lui Emilian Galaicu-Păun. Scriitor care și-a pus la încercare talentul în toate genurile literaturii (proză, critică, teatru, teorie, jurnal etc.) – spune Vakulovski – Galaicu-Păun a rămas ce-a fost dintotdeauna: poet. Iar volumele sale se constituie într-un „marș poetic” – continuă el – în care fiecare carte este mai bună decât precedenta: „Fiecare carte de-a lui Galaicu-Păun este obligatoriu mai bună decât precedenta, de parcă scriitorul ar lucra toată viața la o singură carte, pe care o perfecționează în permanență și, din când în când, îi editează ultima variantă. [...] Cărțile lui Galaicu-Păun sunt gesturile care vor să ajungă la cele 100 de poezii bune pe care vroia să le lase după el, inspirat probabil de Grigore Vieru, despre care și-a scris teza de doctorat”. ■ Rubrica *Triptic* conține poeme de Cristina Cârstea, Rhea Cristina și Sorin Anca. ■ În cadrul rubricii *Cu cărțile pe masă*, Ion Pop se oprește asupra volumului *Noaptea franciscane* de Andrei Zanca (Ed. Dacia, Cluj Napoca, 2001). Cartea, apreciază Ion Pop, este a

unui poet „consecvent cu sine”: „La distanță de încă două volume publicate de atunci [de la apariția volumelor din 1994 *Un străin în bârlogul lupilor* și *Elegiile din Regensburg, n.n.*], poetul rămâne consecvent cu sine, în sensul că își colaguează în continuare discursul din asemenea elemente fulgurante și fragmentare (risipiri, desfrunziri, gesturi frânte, murmure, destrămări, fulguiri etc.) ce-și au echivalentul imediat, în poziții interschimbabile, în tot atâtea mișcări suflatești, propunând, de pildă, încă în poemul liminar al cărții, o perspectivă în care «memoria să devină însuși cercul alb al orizontului/ la egală depărtare oriunde ai adăsta»”. ■ În cadrul aceiași rubrici, Iosef Eugen Campus scrie despre volumul lui Solo Juster *Rumba neagră*. Cuprinzând 30 de poezii, observă Iosef Eugen Campus, placheta este „un pas înainte spre simplitate artistică”. ■ La rubrica *Shortcuts*, Nicoleta Cliveț prezintă volumele: *Copilul-cafea* de Zvera Ion (Ed. Vinea, București, 2000); *Seara artificierului* de Rareș Moldovan (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000); *Insomnia* de Cristian Sturza (Ed. Cartea Românească, București, 2000); *Sensuri SePaRaTe* de Liliana Nicolaescu (Ed. Cartier, Chișinău, 2000); *Tratatul de tremurat* de Marcel A. Petrișor (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000); *Sinuciderea umbrei* de Anca Mihaela Pâslaru (Ed. Cronica, Iași, 2000); *Lecțiile de pian ale profetului* de Rodica Potoceanu (Ed. Junimea, Iași, 2000); *Vânat de mal* de Dellia Dună (Ed. Timpul, Iași, 2000); *Încă nu...* de Elena Daniela Sgondea (Ed. Destin, Deva, 2000). În vreme ce Ion Zvera „ghicește, nu în cafea, ci în măruntaiele realului, ale fantasmelor, ale visului” – remarcă recenzenta – Rareș Bogdan „are nostalgia esențelor și fascinația conceptelor”, iar Cristian Sturza este „un nihilist de carton”. ■ Sub titlul *Cărțile memoriei*, numărul curent al revistei acordă spații largi scrierilor memorialistice și jurnalului. În preambul, Cornel Moraru subliniază faptul că, publicate în ultimii ani în număr mare, cărțile de acest fel nu pot fi judecate numai din perspectiva literarității: „Nu avem în față o statistică, dar jurnalul și cărțile de memorii rămân, în continuare, printre cele mai căutate și gustate genuri de lectură în ultima vreme. De un deceniu încoace s-au publicat mult jurnale și scrieri memorialistice, încât fenomenul ar merita un studiu sociologic mai amplu. Este limpede că interesul pentru «cărțile memoriei», cum le numim în genericul anchetei noastre, depășește aspectul pur literar, deși astfel de texte sunt receptate în primul rând ca literatură. Impactul lor în plan moral și existențial nu este însă mai puțin semnificativ. Într-un fel, este greu de explicat, deși pare simplu, interesul atât de avid încă pentru «adevăr», pentru documentul nud, necontrafăcut, într-un cuvânt pentru manuscrisul de sertar sau de maximă intimitate, în cazul jurnalului de scriitor (care, cel mai adesea, nu este doar un jurnal de creație)”. □ Aurel Pantea prezintă cele trei volume de memorii ale lui Ion Gavrilă Ogoranu *Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc* (Ed. Marineasa, Timișoara, 1993, 1995, 1998). Însemnările autorului, spune Pantea, au certe calități epice: „Pagina scrisă de domnul Ion Gavrilă Ogoranu are pregnanță epică certă. Memorialistul e dublat de un povestitor remarcabil. Intenția literară nu este, totuși, primul scop al memorialistului. Valoarea epică vine în

pagină ca o firească ramificare a vocației de mărturisitor”. □ Camelia Crăciun se oprește asupra *Trilogiei morții și a învierii* de Victor-Ioan Pica (1993–2001): „Îmbinând recreerea plastică a atmosferei cu aspectul documentar al lucrării, primul volum prezintă încercările de rezistență anticomunistă din zonz Făgărașului, evenimente în care și adolescentul Victor-Ioan Pica este implicat. Niciodată protagonist, scriitorul se mărginește doar să ofere o perspectivă asupra celorlalți și asupra întâmplărilor lor, lucru pe care îl face cu un altruism desăvârșit”. □ Radu Mareș recenzează, sub titlul *O „ultimă carte”*, volumul editat de Sanda Golopenția care tipărește documentele rămase de la Anton Golopenția după arestarea sa de Securitatea comunistă (*Ultima carte*, Ed. Enciclopedică, București, 2001). Conținând 184 de texte, declarații, memorii și scrisori neexpediate – explică Radu Mareș – cartea conturează tragedia unui om „funciarmente cinstit”: „E posibil așa ceva? Azi, observația directă spune că nu. Istoria trăită a tranșat: o mutație de care poate nu suntem conștienți pe de-a-ntregul s-a produs. Omul de azi și-a însușit scindarea schizofrenică a conștiinței, într-o vreme când supraviețuiesc prin banala selecție socială doar cei adaptați la atâtea schimbări. Versatilitatea, jumătatea de adevăr, disimularea au devenit reflexe de autoprotecție”. □ Meditând asupra aceluiași volum, Mihaela Ursa extrage din paginile cărții „lecția libertății”: „Lipsită de eroism, figura autorului declarațiilor și memoriilor cuprinse în acest volum este figura unui om liber. Iar aceasta este cea mai importantă mărturie despre răul suferit de societatea românească sub comunism, despre instalarea, în masă, a psihologiei încarcerării, a culpei colective”. □ Sub titlul *Estetica războiului*, Nicoleta Sălcudeanu pune în contrast două jurnale: *Jurnal 1915* de Martha Bibescu (Ed. Compania, București, 2001) și *De la Sancho Panza la Cavalerul Tristei Figuri* de Livius Ciocârlie (Ed. Polirom, Iași, 2001). Primul, apreciază Nicoleta Sălcudeanu, impresionează prin lapidaritate: „Jurnalul ei este, la suprafață, aproape neinteresant, sec, laconic, dă chiar impresia încifrării. Departe de ea predispoziția fleacă atribuită îndeobște femeii. Surprinde prin tăietura îngustă a verbului și lapidaritatea sincretică a spiralelor impersonale”. De cealaltă parte, jurnalul lui Livius Ciocârlie este definit de recenzentă prin recursul la retorica apofatică: „Nu e nici proză, nici eseu. Nu e nici literatură de frontieră, nici paraliteratură, ci o formă neconvențional-originară de artă, în care organicitatea precipitată a limbajului pre-simte realitatea imediată sau mediată. Păguboșenia viețuită se materializează în aristocratică perdanță ideatică, de vreme ce orice consecință a construcției intelectuale e zădărnicită de a percepția finalității ei, de imanența deconstructivității sale. [...] Ideile, impresiile, faptele nu sunt primite de-a gata, ci epuizate, cu risipă nobilă, înainte de a fi fost chivernisite. Și totul ar putea încăpea în formula transparentă a «omului precar»”. □ Sanda Cordoș prezintă volumul autobiografic al lui Virgil Ierunca *Trecut-au anii...* (Ed. Humanitas, București, 2000). Avem de-a face, remarcă Sanda Cordoș, cu unul dintre cele mai importante jurnale provenite din literatura exilului: „Tocmai din această cauză nu-mi rămâne decât să mă situez alături de ceilalți comentatori care

au deplâns decizia lui Virgil Ierunca de a încredința tiparului doar aceste pagini ale amplului său jurnal urmând ca toate celelalte (unele dintre ele folosite ca sursă și martor de către Monica Lovinescu în memoriile sale, *La apa Vavilonului*) să fie distruse”. Însemnările lui Virgil Ierunca, adaugă Sanda Cordoș, se constituie într-o „bancă de date crucială”: „Aflăm, de exemplu, că autorul folosește în presa exilului pseudonimul Al. Andronic (împrumutat, omagiant, din opera lui Mircea Eliade), că Monica Lovinescu semnează uneori Ina Cristu sau că Valeriu Anghel este numele sub care publică un poem (*Adio libertății*), în revista «Luceafărul», V. Voiculescu în 1949. Pentru cititorii și, mai ales, pentru cercetătorii lui Emil Cioran și Eugen Ionescu, *Trecut-au anii...* devine o lectură obligatorie”. Paginile jurnalului conturează „cu pregnanță” – continuă recenzenta – biografia extrem de interesantă a autorului – care, adept al troțkismului în România, a devenit, atunci când a luat cunoștință de atrocitățile regimului comunist autohton, un om neafiliat politic: „De fapt, nu cred că este vorba – cum s-a explicat uneori – de o trecere de la «stânga» la «dreapta», pentru că fostul revoluționar din țară (de o coloratură troțkistă, cum se precizează în mai multe rânduri, nu se mai înregistrează politic, ci are tendința de a-și păstra liberatea spiritului critic, exersată, de altfel, prioritar asupra culturii. Atunci când în țară locul culturii este luat de barbarie, faptul că spiritul critic se manifestă ca intransigentă ține [...] de limitele bunului simț intelectual, pentru că barbaria nu poate fi primită nici cu bunăvoință, nici cu toleranță”. Însemnările lui Ierunca dezvăluie, mai presus de toate – încheie Sanda Cordoș –, „figura unui român copleșit de degradarea țării sale”. □ Sub titlul *Autobiografia ca ficțiune epică*, Iulian Boldea aduce în atenție volumul memorialistic al Marianeii Șora *Mărturisirile unui neisprăvit* (Ed. Cartea Românească, București, 1999). Ceea ce impresionează la lectura cărții Marianeii Șora, observă Iulian Boldea, este bogăția registrelor literare utilizate, în care autobiografia se combină cu ficțiunea: „În *Mărturisirile unui neisprăvit* Mariana Șora pune în cumpănă, cu măsură, ficțiunea și documentul autobiografic, într-o compoziție epică centrifugală, în care se întretaie mai multe tipuri de scriituri, mai multe tipuri ale lumii sau ale universului lăuntric, mai multe modalități ale literarului. Procedul dominant, cel care dă tonalitatea întregii narațiuni e cel al confesiunii, o confesiune deghizată, trucată de o memorie capricioasă, ce extrage din fragmente de trecut semnificații și revelații ale ființei ce-i conferă acestea legitimitate ontică ori măcar un sentiment al propriei identități cât de cât consistent”. □ Dumitru Mureșan recenzează *Jurnalul suedez, I (1976–1983)* al Gabrielei Melinescu (Ed. Univers, București, 2000). Jurnal de exil, explică Mureșan, cartea autoarei se remarcă prin echilibrul dintre „jurnalul creației” și „jurnalului de operă”: „Jurnal de creație și jurnal de operă totodată, fără ca vreuna din aceste două laturi să devină premeditat programatică și dominantă în structura acestui jurnal mai degrabă liber de orice constrângeri exterioare, în care însemnările sunt, ca și viața, întâmplătoare, cel mai adesea însoțind întâmplările și evenimentele vieții, mari sau mici, pentru a clarifica și delimita pe marginea lor viziunea proprie,

revenirea constantă a «impulsului creator» face să precumpănească notațiile care se referă la problematica creației asupra conexiunilor cu opera poetică și românească a scriitoarei». □ La aceeași rubrică, Al. Cistelean se oprește volumului *Declarație de iubire* al lui Gabriel Liiceanu (Ed. Humanitas, București, 2001), în care – spune Cistelean – filosoful devine din nou scriitor: „Gabriel Liiceanu e, din nou, scriitor. Nu atât prin genurile și speciile abordate (dar și prin ele), care merg de la evocare la comentariu, de la portret la povestire și de la notația de jurnal la esu, cât, în primul rând, prin tema tuturor pieselor asamblate aici. Prin supratema lor afectuoasă, pusă de această dată nu într-o ecuație ideatică, ci într-o ecuație concretă”. □ Sub titlul *În apărarea „pielii de hârtie”*, Ion Pop abordează *Jurnalul* lui Mircea Cărtărescu. În ciuda faptului că multe dintre cronicile dedicate volumului l-au prezentat ca pe „un om care nu se gândește decât la sine”, scrie Ion Pop, Mircea Cărtărescu a fost foarte sensibil la lumea din jurul său și mai ales la transformările sociale aduse de Revoluția română din decembrie: „Descumpănit, ca foarte mulți intelectuali, concurat de vârtejul evenimentelor istoriei, scriitorul traversează, e limpede, o criză fără precedent. Simte că nu mai poate scrie, iar spectacolul lumii din imediata apropiere nu-l încurajează nici să se implice «civic»”. Iar contradicția brutală a marilor așteptări pe care le avea de la societate – explică Ion Pop – îl fac să se întoarcă spre sine și spre singura sa pasiune adevărată, literatura, „construcția unei *opere*, pe care o vrea cât mai autentică și mai coerentă, mai impregnată de viața sa profundă, propunând o viziune marcat originală și totodată deschisă spre universal”. *Jurnalul* lui Mircea Cărtărescu reușește, astfel – încheie criticul – să se facă ecoul unui proces în care omul și scriitorul se întrepătrund și se identifică: „El [jurnalul] e, fără îndoială, opera unui scriitor conștient de valoarea sa și care nu-și ascunde această înaltă conștiință de sine, riscând să fie acuzat – cum s-a și întâmplat – de infatuare și de trufie. Dar e și cartea unei autoflagelări, a unei lipse de complezență, a unei auto-critici de o severitate ce compensează larg izbucnirile de orgoliu”. □ Cornel Moraru se oprește asupra *Jurnalului unui poet leneș* al lui Victor Felea (Ed. Albatros, București, 2000). Însemnările lui Victor Felea, observă Cornel Moraru, vizează trei paliere existențiale: însemnările despre sine, cele despre contemporanii săi și cele despre regimul politic ceaușist: „Sunt mai întâi însemnările despre sine, inclusiv despre «cenușiul cotidian», cu judecăți crude în care autorul nu se cruță deloc, dar și cu subtile și cu pătrunzătoare analize despre esența travaliului poetic, despre creație și poezie în general. [...] Totodată autorul are destulă credibilitate și autoritate morală pentru a nu ignora opiniile despre contemporanii săi și despre moravurile lumii scriitoricești, din care el însuși făcea parte. [...] Spirit dezinteresat și vertical, cu o fibră morală puternică, nedispus la concesi, poetul, mereu marginalizat (prin forța lucrurilor) face destule observații tăioase și surprinde cu exactitate defectele, atmosfera de conformism din rândul breslei noastre [...]. În însemnările despre regim și putere, apoi despre dictatura ceaușistă, frustrările autorului se accentuează. Observațiile sunt și acestea dintre cele mai

așezate și mai pertinente, cu în înțelegere pătrunzătoare a stării reale a lucrurilor”.

□ În continuarea „anchetei” sunt tipărite, în cadrul rubricii intitulată *Memoria activă*, fragmente din memoriile și jurnalele lui Aurel Dumitrașcu (*Carnete maro*), Titu Popescu (*După zece ani*), precum și fragmente din jurnalele lui Ovidiu Pecican (*În odăile Karamazovilor. Jurnal cu Dostoievski*) și Dan Bogdan Hanu (*Fragmente din „Jurnal de absență”*). ■ Rubrica *Gesta hungarorum* conține poeme de Dsida Jenő în traducerea lui Kocsis Francisko. ■ Tudor Creți tipărește poezii. ■ În *Epistolarul de la Olănești*, Alexandru Mușina abordează problema „marginalității țâfnoase” a literaturii române: „...problema nr. 1 a culturii (literaturii) române contemporane e această *marginalitate genialoidă, țâfnoasă*. Sunt aceste criterii «interne» pe baza cărora îi declarăm pe unii «mari». Pe care, culmea, vrem să îi mai și «exportăm». Poate că, întocmai produselor de dinainte de 1989, ar trebui să stabilim criteriul de valorizare absolut: *refuzat la export*”.

■ În cadrul rubricii *Convergențe/ divergențe*, Francis Dworshack se ridică în apărarea lui Mircea Eliade, defăimat de Daniel Dubuisson în volumul *Les Mythologies de XXe siècle* (Presses Universitaires de Lille, 1993) în absența oricărei luări în considerare a contextului istorico-social și spiritual al anilor treizeci ai secolului trecut: „Dubuisson, firește, nu cunoaște istoria României din acea epocă și nici nu declară pe ce surse se bazează. Nefiind în măsură să aplice istoricitatea, el ar putea utiliza «date» care să dovedească aproape orice. În plus, el nu atacă această problemă în mod obiectiv, *sine ira et studio*, dimpotrivă, nu ascunde faptul că are idei preconcepute iar atitudinea lui este de la început ostilă. Nu ezit să spun că în publicațiile lui Dubuisson, după câte pot să constat, această secțiune a volumului reprezintă punctul nadir, la nivelul cel mai de jos, ceea ce este trist, fiind vorba de un autor foarte fecund. El pornește cu ură, cu vădită intenție de a-și defăima subiectul, adică pe Eliade”. Erorile lui Dubuisson în privința României și a lui Mircea Eliade sunt „grosolane și numeroase”, continuă Francis Dworshack, cea mai gravă fiind calificarea lui Eliade ca „militant” al extremei drepte: „Activitățile lui Eliade ca jurnalist și «militant» între 1932 și 1945 sunt, iarăși, invenții grosolane. El nu a fost niciodată militant și activitatea lui ca jurnalist favorabil extremei drepte nu poate fi negată, dar ea a durat numai o scurtă perioadă de timp (din ianuarie 1937 și până în februarie 1938, când publică articole în care se mărginește la generalități prolegionaroide, naționaliste, pentru ortodoxie etc.). Înainte de 1937, el atacase cu aceeași înverșunare atât Germania nazistă și antisemită, cât și Rusia bolșevică și ateistă. Iar după 1937 (și, de fapt, niciodată) el nu a arătat nici un fel de admirație pentru Hitler, nazism, antisemitism, Mussolini și ideologia sa de stat corporativ”.

■ Rubrica *Tineri prozatori* tipărește fragmente din scrierile lui Alexandru Vakulovski, Ioana Băețica și Ionuț Chiva. ■ Rubrica *Triptic proletcultist* conține un fragment din volumul *Secera, ciocanul și săgeata* de Ștefania Mihalache, precum și eseurile critice *Extremisme avangardiste vs proletcultiste* de Irina Șipețean și *Nașterea liderilor. Modelul „Mitrea Cocor”* de Lucia Gogoncea. Pentru Irina Șipețean, ceea ce au în comun avangardismul

și proletcultismul este, în primul rând, „intenția de pionierat”: „Ambele se vor superioare și unice în istoria culturală, ambele contează pe un mesianism pronunțat. O dată cu avangarda și o dată cu proletcultismul (în opinia inițiatorilor amândurora) începe cu adevărat literatura. Toate fenomenele anterioare sunt eradicate, iar pe această *tabula rasa* abia se pot înscrie noile semne, de data aceasta ale unei culturi veritabile, adaptată dorinței publicului sau nevoii sale (uneori inconștiente)”.

● **[„Viața Românească”, nr. 9–10]** Numărul se deschide cu pagini inedite de jurnal indian semnate de Sergiu Al-George. Datând din august 1972, textele sunt tipărite sub titlul *Singurul meu refugiu – sentimentul destinului* și sunt îngrijite de Vlad Șovărel. ■ Urmează fragmente inedite din jurnalul lui Gheorghe Pituț, îngrijite, sub titlul *Darul gândurilor bune (Dintr-un jurnal de idei)*, de Valentina Pituț. ■ Secțiunile dedicate poeziei conțin poeme semnate de Ioan Flora (*Ulise Bruxelles–Seneffé, clasa a doua*), Magda Cârnecki (*Psalmul albinei, Psalmul nenumăratelor fecioare, Psalmul inițierii*) Ion Cocora (*Un poem ca mătasea porumbului, Plouă câinește, Duminică de vară, Pentru a scrie, Concertul de adio*), Ioan Lăcustă (*Cartea mamei, a iubirii și a morții*), Constantin Hrehor (*Secolul și mileniul sfârșesc împreună, Încă un autoportret, Semnal, Singurătatea e varul pereților noștri, Vase de pământ, Confesiune*), Georgeta Crișan (*Sunt oglinda unui timp, Eu nu sunt Penelopa, Un semn crucial al mirării, Auzisem..., Așteptând, Cine... Unde... Când...?*), Boris Marian (*Cândva, Am dorit mereu, Abis, Agadir, Casa incendiată, Câinele de lângă statuia lui Mihai Viteazul, Citind*) Barbu Berceanu (*Eliberare, Căutând sub cenușă, De ce nu-s, Cântecul iubirii, Cimitirul, Și poate...*) Minerva Chira (*Bradul de la Safir, Caravana, Nevoie de rug, Nilul, Promisiune, Zeița Isis, Piatra de la Rosetta*), Dinu Ianculescu (*A tăcut condeiul obosit de timp, Apăsă de goana vântului din spate, Aceștia-s pomii mei, eu i-am grijit, Tu, Care-ai fost și care te-ai grăbit, Melancolie de amurg, Trag covoare după mine, Sunt eu acela din oglindă?, Pusu-m-am pe fluierat*). ■ Secțiunile dedicate prozei cuprind texte de Ilie Constantin (*Caietul mamei*), pagini eseistic-diaristice de Marin Mincu (*Intermezzo*), și, sub titlul *Instituția*, un fragment de roman de Mircea Cârstea. ■ Mihai Cimpoi îngemănează „eminescianismul” și „brâncușianismul” sub semnul *Coloanei fără sfârșit*: „Eminescianismul este în fond brâncușianism. Autorul lui *Memento mori* desenează și «sculptează» coloane fără sfârșit, formele columnare propriu-zise urieșindu-se prin creștere și înălțare și conjugându-se cu forme arcate, cu porți ale bolții. Scările, arcurile și porțile vădit brâncușiene constituie o arhitectură cosmică bizară. De fapt e o scară uriașă ce se proiectează dinspre pământ spre cer, «Ridicându-se de jos// Într-a cerului mărire/ Scara de-aur se pierde» (*Basmul ce i l-aș spune ei*). [...] La Eminescu arborii celești se înalță pe aripile largi ale fanteziei, astfel încât zborul visului Cătălinei în *Luceafărul* care este bineînțeles *Coloana fără sfârșit* a lui Eminescu, provoacă și electrizează cele două zbori ale lui Hyperion, unul spre Demiurg și altul spre Cătălina, transcendentul și contingentul comunicând astfel

pe scara întinsă a gândului care imită nesfârșirea surprinsă romboidal de Brâncuși, a cărui *Coloană fără sfârșit* este, firește, *Luceafărul* său”. ■ Sub titlul *Note bacoviene*, Gheorghe Crăciun subliniază că „monotonia” tematică a poeziei lui Bacovia ascunde de fapt o evoluție retorică „spectaculoasă”: „Toată poezia bacoviană e o enormă rescriere. Poetul nu descoperă în timp spații poetice noi. Doar că dispune diferit accentele pe motive, toate apărute în scrisul său până în 1902 (socialul, ontologicul, tema morții, anonimatul, orașul, iubirea ca act ratat). Aventura existențială monotonă dublată de o aventură retorică spectaculoasă. Evoluția poeziei lui Bacovia înseamnă modificarea felului de a vorbi despre aceleași lucruri. În primele volume – cotidianul plasat într-un continuu plan metafizic. De la *Stanțele brugheze încolo*, indeterminarea lexicală e mult mai frecventă”. ■ Christine Leșcu desprinde, în textul *Bacovia revizuit*, ideea centrală a volumului lui Ion Bogdan Lefter *Bacovia, un model al tranziției* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001), și anume „reinterpretarea lui Bacovia ca model al tranziției de la modernism la post-modernism”. ■ Virgil Podoabă se oprește, sub titlul *Costache Olăreanu. Experiența revelatoare și literatura*, asupra romanului *Avionul de hârtie* al scriitorului târgoviștean, punând în evidență una dintre temele esențiale ale acestuia – corpul feminin: „De fapt, corpul feminin e o obsesie – și o temă – esențială în cărțile lui Costache Olăreanu, și în ele calitatea pielii, părul, puful, pozițiile sugestive ale șoldului, piciorului, mâinii, torsului, gâtului sau capului, ba chiar miopia, în general, vizualul, tactilul și olfactivul sunt motivele cele mai frecvente, cărora o critică richardiană a senzațiilor li s-ar potrivi de minune. Mai mult, însă, în romanul *Avionul de hârtie*, scriitorul realizează o adevărată fenomenologie – narativă – a corpului seductiv și seducției corporale, izomorfă în linii mari celei dezvoltate de Jean Baudrillard în câteva din cărțile sale”. ■ Cassian Maria Spiridon surprinde viziunea creștină despre lume a lui Petre Țuțea, pornind de la manuscrisele inedite ale acestuia ce conțin eseurile *Creția, Mitul, Mitologia, Mistica, magia sau Relația subiect-obiect, Triumful aparent al sofisticii în lumea modernă sau caricatura utilă a Realului*: „În viziunea mistică asupra vieții și lumii, Țuțea crede că tragicul nu-și are sens. Prin întreaga sa lucrare, Petre Țuțea vrea să atenționeze că trăind *hic et nunc*, în imanent, cu greu reușim să ne desprindem, să tindem spre transcendent, în lumea imuabilă a dogmei; calea omului etern fiind calea creștină. Pendulând continuu între filosofie și teologie, Petre Țuțea rămâne fidel imperiului certitudinii, care, pentru el, este întrupat de dogma evanghelică”. ■ Liviu Bordaș tipărește un eseu despre motivul *Iter ad Indiam* în basmele românești. ■ Sub titlul *Modelul Creangă în literatura basarabeană*, Alexandru Burlacu decelează, în temele și motivele naturaliste și sămănătoriste ale literaturii interbelice din Basarabia, influența profundă a lui Ion Creangă: „În tribulațiile ei naturaliste și sămănătoriste, proza basarabeană se apropie instinctiv de folclor sau de modelul Creangă. În cele mai crâncene confruntări artistice opera lui Creangă oferă soluții atât pentru unii, cât și pentru alții. Creangă însuși este, cum s-a observat, cititorul cel mai adaptat vieții. [...] Antinomia

adaptat–dezadaptat este subordonată opoziției sat–oraș ce corespunde într-un alt plan opoziției cultură–civilizație, iar în plan literar – opoziției autohton–european. Cu alte cuvinte, Creangă este modelul cel mai fascinant la diferite nivele”. ■ Andi Bălu glosează despre *Mihail Sebastian și romanul englez*, notând că scriitorul român a intrat în contact cu literatura engleză în 1930, când, aflat la Paris, a citit romane englezești în traduceri franceze: „În comentarea fenomenului literar englez, Mihail Sebastian dezvăluie acuitate critică și o intuiție sigură a valorii estetice, evocă împrejurările întâlnirii cu fiecare nou volum, consemnează sentimentele uneori contradictorii, trăite în timpul lecturii și notează ecourile lăsate în sufletul său de fiecare nou volum, printr-un limbaj expresiv”. ■ Scriind despre *Romanul politic* în general, Maria-Luiza Cristescu opinează că valoarea sa trebuie apreciată din două perspective, anume ale „realizării artistice convingătoare” și a „efectului propagandistic pe care îl au”. ■ Rubrica *Jurnalul ca gen literar* conține texte critice de Cornel Moraru, Caius Traian Dragomir și Dan Stanca, urmate de pagini de jurnal aparținând lui Traian Chelaru (*Pagini de jurnal*), Nicolae Zberea (*Pe front cu „pelerinul Kamanita”*), Ion Filipciuc (*Vasile Postecă, în trei întâlniri cu Mircea Eliade*), Augustin Frățilă (*Jurnal pe sărite*), Mihai Prepelită (*De doisprezece ani în România*), Aura Christi (*Meseria de a fi viu*), Vasile Andru (*Confluența vieților noastre*). □ „Ofensiva contemporană a jurnalului”, scrie Cornel Moraru, este datorată golului lăsat de stagnarea romanului: „Adevărul e că ofensiva jurnalului din ultimul deceniu, ca și proza poezilor, vine pe un loc lăsat gol de stagnarea romanului. A «romanului roman» cum spunea undeva Mircea Eliade. Tendința era vădită încă din anii '80, când proza se confrunta cu o teribilă criză de realitate la nivelul structurilor societății românești. Lumea romanului, ca și lumea reală de atunci, era marcată de numeroase tabu-uri, ducând la o excesivă complicare a mijloacelor de expresie în detrimentul substanței epice. Pe linia aceasta nu se mai putea continua. Revirimentul optzecist a fost o primă reacție la starea de lucruri existentă, dar, oricum, criza era mult mai adâncă. Era o criză – aș zice – de credibilitate și încă de atunci, în compensație, se manifestă, la început discret, recursul la jurnal: fie prin integrarea mascată a unor jurnale reale în textul epic (v. *Cel mai iubit dintre pământeni*), fie prin utilizarea jurnalului ca procedeu literar într-un sens mai larg”. □ Dan Stanca își motivează refuzul de a redacta un jurnal prin aceea că, trebuind să dea seama de tot „puroiul” și „murdăria” unei vieți, jurnalul îl „înjosește” pe autorul său; iar dacă totuși scrie jurnal, creatorul – continuă Stanca – trebuie să renunțe la ideea publicării acestuia: „...jurnalul, adică spovedania făcută zi de zi, nu poate să eludeze nimic din ceea ce bietul suflet produce. Iar producția aceasta este uluitor de diversă, de contradictorie, de scandaloasă. Dacă ții jurnal atunci scrii acolo tot ce te doare, tot ce te revoltă, tot ce te înjosește și la rândul tău înjosești. Storci din tine așa cum storci dintr-un furuncul puroiul și murdăria. Doar astfel se justifică jurnalul. Ai însă tăria să te împaci cu gândul că într-o bună zi acestea vor ajunge publice? [...] Jurnalul, în accepția sa cea mai concretă și dură, cea

mai tăioasă și neplăcută, e aproape necitibil până și de acela care l-a scris și care vrea să recunoască umbrele care i-au traversat mintea. Și iarăși întreb: ce rost au acestea în ochii celorlalți? Nu au. [...] Spun doar că jurnlul are rigoarea și urâtenia lui iar dacă vrei să-l faci publicabil atunci l-ai desființat. [...] Dacă ții jurnal lasă-l așa cum e, dar renunță să-l publici. În afara nopților tale pustii nimeni nu are nevoie de el". □ Rubrica include, de asemenea, o prezentare de Alexei Rudeanu a jurnalului româncei exilate Luli August Sturdza (...*așa s-au întâmplat, așa le-am însemnat... ție, să le citești*, Ed. Anima, București, 2001) și o descriere realizată de Ion Murgeanu a jurnalului părintelui Ion Buga *Golgotă și Parusie* (Ed. Sf. Gheorghe Vechi, București, 2000). ■ Rubrica *Restituiri* conține *Prefața la o istorie a doctrinei economice românești* a lui Paul Sterian, în îngrijirea lui Marin Diaconu. ■ Rubrica *Documente* publică scrisori din arhiva Anton Dumitriu. ■ La *Comentarii critice*, Gheorghe Grigurcu se oprește asupra volumului lui Cassian Maria Spiridon *Dintr-o haltă părăsită* (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). Una dintre trăsăturile liricii lui Cassian Maria Spiridon, spune Grigurcu, este „violența timidului”: „O trăsătură specifică a liricii lui Cassian Maria Spiridon ni se pare a fi, printr-o deducție psihologică, violența timidului, deopotrivă aplicată lumii și sieși. «Ființa slabă» care e îndeobște ființa poetului ajunge a reacționa cu vehemență la provocările cărora le e supusă, prin concentrări de energie întunecată, în al căror spectru se poate desluși o suită de frustrări, de inadaptări, de dureri de tot soiul”. ■ La aceeași rubrică, Maria-Ana Tupan scrie despre volumele lui Aurel Rău *Școli. I Un infinit* (Ed. Athos, București, 2000) și *Portrete de zile mari* (Ed. Eminescu, București, 2000), care – explică recenzenta –, citite în paralel, „produc impresii complementare: omul de cultură, a cărui erudiție acoperă figuri minore ale literaturii române, ca și cărțile fundamentale ale lumii occidentale, arhitectul unei reviste deschise tuturor artelor și mai multor discipline, se întâlnește cu un reconstructor al spațiului rural ardelean”. ■ Tatiana Rădulescu reface *Traseul unui mare liric: Cezar Baltag* – cel care, poet modernist prin excelență, a avut „marele merit de a recupera filoanele tradiției poetice interbelice și de a trece cu superbie peste momentul proletcultist”. ■ Simona-Grazia Dima recenzază elogios volumul lui Marin Mincu *Poeticitate românească postbelică* (Ed. Pontica, Constanța, 2000): „Recenta sa lucrare, *Poeticitate românească postbelică*, prelungește aceeași preocupare de a scruta fenomenul poetic românesc în ansamblu și de a-i descoperi cele mai fertile direcții evolutive”. ■ Dan Bogdan Hanu se oprește asupra volumului lui Adrian Alui Gheorghe *Îngerul căzut* (Ed. Timpul, Iași, 2001). Titlul cărții, spune Hanu, nu este altceva decât „pseudonimul predilect al Poetului”. ■ Sub titlul *Critice și metacritice. Valorile fermentative*, Florin Mihăilescu revine asupra personalității lui Titu Maiorescu, în cazul căruia valoarea operei constă nu atât în originalitatea ideilor exprimate, cât mai cu seamă în influența ei: „La prima vedere, apare indiscutabil că decisive în opera marilor personalități creatoare sunt valorile substanțiale, adică acelea care contribuie la progresul intelectual al disciplinelor de care aparține. Și, cu toate acestea, există

cazuri, deși mai rare, pentru că sunt mai paradoxale, în care nu revelația operei în sine e notabilă, cât acțiunea ei, sau mai bine zis a personalității autorului, prin intermediul acesteia, asupra ambianței socio-culturale [...]. Cazul exemplar și referențial este firește pentru noi, românii, acela al lui Titu Maiorescu”.

NOIEMBRIE

1 noiembrie

● **[„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 42]** În editorialul intitulat *Nietzsche* (22) Nicolae Breban glosează pe marginea conceptului de „conștiință încărcată”. ■ Ioan Buduca tipărește eseul filosofic *Răsturnări*. ■ Cu ocazia împlinirii a 120 de ani de la nașterea lui George Bacovia, Geo Vasile traduce în italiană poeziile *Ca mâine*, *Destul*, *Din vremuri*, *Trec nouri*, *Versuri*, *Să ne iubim*, *Elegie*, *Demult* și *Gaudeamus*. ■ La *Cronica literară* Octavian Soviany scrie despre volumul lui George Vulturescu *Nord, și dincolo de Nord* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Lirica poetului, spune Soviany, este „esențialmente stenică”: „Condiția agonală și eroica minimalistă dovedindu-se perfect sinonime, îi imprimă poeziei lui Vulturescu o tonalitate bărbătească și esențialmente stenică, întrucât exclude defetismul în fața neantului și instituie starea de polemos, care, chiar dacă nu reinstaurează ființa umană în totalitate în metafizic, nu-i refuză nici condiția de căutătoare a absolutului”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile recenzează volumul Mariei-Ana Tupan *Discursul modernist* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Studiu de teorie și istorie literară, explică Geo Vasile, cartea „vizează un public profesionist dedat cu voluptatea ideilor și a bibliografiei europene și americane la zi”. ■ Sub titlul *În duhul eseului*, Henri Zalis scrie despre Paul Zarifopol. ■ Irina Petraș continuă să publice *Fragmente despre moarte*. ■ Olimpiu Nușfelean tipărește eseul *Puterea povestirii*. ■ La rubrica *Text și pretext*, Aura Christi se oprește asupra antologiei de poezie a Martei Petreu *Falanga* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Lirica autoarei, apreciază Aura Christi, este una intelectual superioară: „...poemele Martei Petreu ne duc mental, ori de câte ori le citim, într-un spațiu superior, harponat constant, extatic, înspre ceea ce Emil Cioran – *un alt profesionist al extazului* – denumea «celălalt versant»”. Recenzenta nu uită să sublinieze devoțiunea autoarei față de literatura română, reflectată în calitatea excepțională ale revistei și editurii „Apostrof”: „Poemele Martei Petreu, eseurile ei, revista – una din cele mai prestigioase din țară – Editura «Apostrof», devenită, iată, în deceniul postdecembrist o evidentă instituție ce a lansat colecții de poezie, eseu, proză, filosofie, fără să cedeze restricțiilor impuse de cenzura economică – toate „faptele culturale” ale acestui scriitor remarcabil,

de primă linie, ne fac să reiterăm un adevăr limpede, evident de la distanță: în condițiile în care nu puțini dintre scriitorii români au eșuat, au căzut la *examenul libertății* din '89 [...], Marta Petreu [...] a continuat să mizeze pe literatură: cu încăpățănare, cu devoțiune, asumându-și riscul zădărniceii, al ridicolului, al pauperității și alte riscuri, inerente atipicei, neburghezei meserii – meseria de scriitor – și a devenit, în ceva mai mult de un deceniu, iată, *un model de rezistență*, într-un context social, economic, dacă nu ostil creației, cu siguranță nepăsător, ucigaș și nepăsător față de literatura română *vie*, față de scriitorii români *vii*".

6 noiembrie

● [„Adevărul literar și artistic”, nr. 592] La rubrica *Restituiri*, Constantin Hârlav publică două articole puțin cunoscute ale lui Ion Agârbiceanu din „Gazeta Ciucului” din anii 1929 și 1934, pe care le prezintă astfel: „Scriitorul a practicat și ziaria politica, a condus ziare și a scris zilnic editorialul, a profesat o atitudine civică, morală și politică. Articolul pentru ziar reprezenta împlinirea unei datorii și a unei misiuni de la care nu a abdicat până la sfârșitul vieții. Scriitorul era atent la problemele fierbinți ale vieții românești, iar intervențiile sale poartă însemnele echilibrului și statorniciei în convingeri”. ■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache scrie despre volumul lui Alexandru George *În treacăt* (Grupul Editorial Bibliotheca & Pandora-M, Târgoviște, 2001). „Numitorul comun” al articolelor și eseurilor lucrării, spune Daniel Cristea-Enache, este unul de ordin psihologic și moral: „Se poate remarca la Alexandru George o anume *dialectică* în modul de a vedea și de a reflecta diversele spații prin care trece. El le observă, mai întâi, dintr-un unghi propriu, pe care cu greu îl putem găsi la alți critici și esești. Autodidact, el se mișcă mai ușor decât alții prin spațiile culturale, fără acea timorare respectuoasă resimțită de noi în fața marilor scriitori; dimpotrivă, cu o familiaritate și o prospețime cuceritoare”. ■ Roxana Sorescu încredințează tiparului două poeme inedite ale lui V. Voiculescu din 1921 (*Noaptea cerul când cuprinde* și *Indică*), selectate din „primul manuscris cunoscut” al scriitorului: „S-a întâmplat să deschidem un caiet de școlar, în care formulele de chimie organică se pierd printre poeme. Este, până astăzi, primul manuscris cunoscut al celui ce avea să fie poetul Voiculescu. Nu conține bruioane, ci transcrieri de texte pe care probabil tânărul ce hotărâse că va fi scriitor le considera demne de a fi păstrate. Siguranța frazării și a versificației dovedesc că exista un exercițiu anterior al literaturizării”. ■ Sub titlul *Editura Univers, programul și viitorul ei*, Mircea Martin răspunde acuzațiilor ce i s-au adus de către unul dintre noii proprietari ai editurii, Sergiu Crupeschi: „Acest tânăr tipograf m-a uimit întotdeauna cu tupeul lui pe care o inteligență nativă reală îl făcea suportabil și uneori chiar simpatice. Dar să susții public și fără jenă că dezastrul actual al Editurii Univers s-ar datora programului editorial când acest program este bine cunoscut de către public, și nu de ieri, de azi [...], înseamnă pură iresponsabilitate, dacă nu cumva chiar cinism. În articularea acestui program, obiectivele mele au fost calitatea

intelectuală și artistică, reprezentativitatea culturală, deschiderea europeană (nu numai spre Occident) și universală, menținerea unui contact cu literatura română contemporană etc., dar selecția propriu-zisă a titlurilor a ținut seama, firește, de șansele de vandabilitate ale fiecăruia”.

● [„**Observator cultural**”, nr. 89] La rubrica *În dezbatere* sunt puse în discuție implicațiile, apreciate ca fiind nocive, ale unei legi inițiate de în Parlament de George Pruteanu privind „folosirea limbii române în locuri, relații și instituții publice”. □ Astfel, Andra Șerbănescu scrie că „Legea [...] nu are obiect, este inaplicabilă, iar textul ei cade sub incidența legii pe care o instituie. O astfel de lege nu este decât un exercițiu stilistic prin care se transpune în limbaj juridic-administrativ activitatea constantă de cultivare a limbii desfășurată de forul academic, de lingviști, de mass-media și de școală; o formă de diletantism opusă profesionalismului”. □ La rândul lui, Nicolae Manolescu apreciază ironic că, „nepriceput ori neinteresat de fotbal, dl George Pruteanu a omis, în proiectul d-sale de protejare a limbii române, să se refere și la limba de pe stadion: la bogăția de înjurături neaoșe sau la inventivitatea gramaticii naționale. Speriat că ne invadează anglo-saxonii sau ungurii vocabularul nostru cel de toate firmele, d-sa n-a băgat de seamă că limba română nu e pusă în pericol de străini, ci de români. Scutul protector s-ar cuveni orientat în cealaltă parte decât o face proiectul dlui Pruteanu”. □ Vorbind din perspectiva autorizată a lingvistului, Rodica Zafiu scrie că „Normele sunt [...] discutabile în detaliu și modificabile în timp: ceea ce e o dinamică absolut normală în domeniul culturii (din care limba face parte!), dar devine o catastrofă dacă intrăm sub semnul legii și al contravenției. Există însă o și mai mare absurditate a primului articol al proiectului, care extinde «normele academice în vigoare» și asupra semanticii, vizând «claritatea și proprietatea termenilor». Sensurile – în permanentă evoluție și cu modificări contextuale, cu neașteptate transferuri metaforice – nu pot fi normate. Pentru proprietatea termenilor sunt un ghid util dicționarele uzuale, cu firești diferențe între ele, dictate de opțiuni diverse în selecția termenilor și a sensurilor, de atitudini mai conservatoare sau mai permissive”. ■ Rubrica *Informații* aduce în atenție apariția antologiei *Cele mai frumoase 100 de poezii ale limbii române* (Ed. Compania, București, 2001) realizată de Petre Romoșan. □ Tot aici, este anunțată publicarea volumului Evei Behring *Scriitori români din exil. 1945–1989* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2001). ■ La rubrica *Literatură*, Sorin Alexandrescu este prezent cu a doua parte a eseului *Retrospectiva Nicolae Manolescu*, unde definește canonul ca fiind nu o ierarhie, ci o delimitare între valoare și nonvaloare: „Canonul nu stabilește cine este «cel mai bun» – operație în fond imposibilă –, ci numai cine sunt «cei buni». Valoarea estetică este, cum spuneam, axiomatică, ea se afirmă fără a se justifica. [...] Esențială, pentru canon, este radicalitatea lui verticală, faptul că despărțirea apei de pământ [...] nu privește doar oamenii, ci și operele aceluiași autor și coboară chiar în interiorul operei, distingând texte și chiar fragmente ale lor, versuri, capitole sau povestiri”. În

acest sens, consideră Alexandrescu, „lista lui Manolescu” reprezintă „în fond, canonul literaturii române postbelice”. Substanța celei de-a doua secțiuni a eseului constă în analiza poziționării lui Nicolae Manolescu în problema spinoasă, în condițiile presiunii ideologice exercitate de dictatura comunistă, a relației dintre estetic și politic: „Relansarea autonomiei esteticului în anii șaizeci are [...] funcția unei fronde politice, deși nu [...] a unei rezistențe politice. Nicolae Manolescu și toți colegii săi de atunci, de la Eugen Simion, Mircea Martin și, o vreme, Matei Călinescu la Ion Pop, Mircea Iorgulescu și mulți alții, reușesc, prin estetismul lor, să salveze insula artei din marasmul general”. În această perspectivă, marele merit al criticului – scrie Sorin Alexandrescu – constă în travaliul de focalizare a atenției critice asupra romanului „obsedantului deceniu”: „Romanul «obsedantului deceniu» este astfel clar favorizat printre romanele șaizeciste, poate și pentru că Manolescu scrie despre el atunci când acesta apare, la orizontul estetic și politic al anilor '60 și '70, deci autentic, dar limitat liberal cum a fost acesta. Breban, Ivăsiuc, Țoiu, chiar Paul Georgescu sunt văzuți atunci drept curajoșii momentului”. Însă „zeul lor tutelar”, apreciază eseistul, este Marin Preda: „Preda este admirat de Manolescu pentru că volumul al II-lea din *Moromeții*, de exemplu, «este o carte a adevărului spus până la urmă, drept, fără înverșunare, dar nu și fără strângere de inimă, despre unul dintre cele mai răscolitoare procese prin care satul românesc a trecut vreodată»”. După moartea lui Marin Preda, continuă Alexandrescu, în anii '80 esteticul a devenit un refugiu în fața tăvălugului politicului: „Scriitorii, ca și criticii, au ales, în continuare, esteticul și au ignorat sau au pretins că ignoră politicul. Esteticul s-a transformat astfel, subtil, din teritoriu al independenței în teritoriu al toleranței oficiale. Evitând «capcana» acestor ani de vorbire prea radicală, Manolescu a putut continua să scrie la același nivel, simultan politically și esthetically correct, și în sumbrii ani '80”. ■ Dragoș Ivana recenzează două cărți despre romantismul american, respectiv european, în care curentul literar din secolul al XIX-lea este abordat prin prisma studiilor culturale: *Transcendentalism și ascendentalism. Proiect de fenomenologie culturală a romantismului american* (Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2001) a lui Codrin Liviu Cuțitaru, respectiv *Romanticism In and Beyond History* (Ed. Fundației „România de mâine”, București, 2001) a lui Bogdan Ștefănescu: „Exegeza profesorului ieșean se pliază pe o decelare de natură fenomenologică a literaturii americane de secol XIX, pornind de la două metafore antagonice ale geografiei culturale locale pentru a defini dualismul spiritual și arhitectonic ireconciliabil dintre Est și Vest, care substituie treptat conflictul tradițional dintre Nord și Sud în «America postsclavagistă». [...] În *Romanticism In and Beyond History*, Bogdan Ștefănescu ne propune, cu abile calități de mânuitor al conceptelor și curentelor critice în vogă [...], o redefinire epistemologică a romantismului european. [...] De fapt, tocmai în asta constau meritul și calitatea acestor două cărți: puterea de a filtra prin lentila unei anumite metode critice un anumit aspect al problemei, lucru deloc înțeles astăzi, din pretenții de erudiție „la suprafață»

care naște incoerențe și incongruențe de tot felul”. ■ La rubrica *Literatură comparată* este tipărită, în traducere, comunicarea lui Paul Cornea susținută la colocviul *Tendințe actuale ale literaturii comparate în Sud-Estul Europei* (Atena, 3–4 septembrie 2001). Manifestarea i-a dat prilejul comparatistului să vorbească despre modul în care întâlnirea cu sociologul francez Paul Escarpit a contribuit la schimbarea propriei viziuni despre literatura comparată: „Escarpit detesta pălăvrăgeala pretențioasă a teoreticienilor literari, «discursul despre discurs», adaptat jargonului la modă. Era extrem de preocupat, când nimeni n-avea de fapt habar, de semnele premergatoare ale revoluției informatice și anticipa lucid rolul cardinal pe care comunicarea și mediile urmau să-l joace în următoarele decenii”.

■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârsteian o are invitată pe Mariana Marin. Întrebată despre filosofia sa de viață, Mariana Marin răspunde: „Sunt un om al experimentelor. Nu mi se pare lipsit de utilitate să cunoști anumite lucruri, să practici un fel de sport-limită. În general, oamenilor le place foarte mult să vorbească despre experiențele-limită și despre cei care le practică, dar numai de la distanță. Puțini sunt aceia care ar pune piciorul în asemenea situații, ca să se confrunte de-adevăratelea cu ele. În ceea ce mă privește, probabil că, dacă lumea în care m-am născut ar fi fost una cu mult mai multe posibilități și fără dictatura groaznică prin care am trecut, aș fi încercat și alte feluri de experiențe”. Grevistă a foamei în preajma Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist, poeta nu se consideră o disidentă: „Nu are sens acest lucru, în primul rând pentru că nu am fost membră a Partidului Comunist. Prin urmare, nu am avut de ce să mă dezic. Oricum, nu cred ca stilul meu prezenta garanții pentru acea organizație bizară”. Cât îi privește pe colegii săi opzeciști, Mariana Marin îi enumeră pe cei pe care îi consideră reprezentativi: „Mă gândesc în primul rând la Mircea Cărtărescu. Dar mie când mi se face dor de poezia lui, mă întorc foarte departe în timp, la volumul lui de debut, mai precis la un anumit ciclu din acel volum, care se numea *Calea regală*. Ar putea să pară că unii colegi de-ai mei, ca Ion Stratan sau Traian T. Coșovei, nu au avut o evoluție prea spectaculoasă. Dar dacă îi urmărești pe toți cu atenție, observi că lucrurile nu stau chiar așa. Ion Mureșan continuă să scrie, Marta Petreu la fel. Pe Florin Iaru îl mai aștept încă, pentru că ar fi păcat să renunțe de tot la poezie. Mă simt foarte bine în generația ’80, chiar dacă fiecare dintre noi a evoluat în felul lui”. Poezia românească, încheie scriitoarea optzecistă, este o poezie foarte bună: „Poezia românească este o poezie în care eu personal mă simt foarte bine. E o poezie de foarte bună calitate. Mi-am dat seama de asta mai ales cu ocazia ieșirilor mele în străinătate. Și spun că e de bună calitate, nu din considerente naționaliste. Cred că nu pot fi bănuita în nici un caz de așa ceva. Poezia noastră e ajutată și de limba română, care, din punct de vedere poetic, e o limbă foarte tânără”. ■ Rubrica *Informații* relatează despre apariția, la Editura Nemira (2001), a două volume de eseuri tipărite în memoria lui Ioan Petru Culianu și îngrijite de Sorin Antohi: *Religion, Fiction and History. Essays in Memory of Ioan Petru Culianu*. Semnează, printre alții, Gabriela Adameșteanu, Ștefan

Afloroaiei, Michael Alloca, Sorin Antohi, Liviu Antonesei, Paul Richerd Blum, Giovanni Casadio, Matei Călinescu, John Crowley, Therese Culianu-Petrescu, Umberto Eco, Michael Fishbane, Gabriela Gavril, Moshe Idel, Bruce Lincoln, Grazia Marchiano, Mircea Martin, Calin-Andrei Mihăilescu, Marin Mincu, Roberta Moretti, Andrei Pleșu, Martin Riesebröt, Gianpaolo Romanato, Vladimir Tismăneanu, Dorin Tudoran, Elemire Zolla. ■ La *Recenzii*, Ștefania Ciurea prezintă cartea lui Constantin Cheianu *Toul despre mine!* (Ed. Cartier, București, 1999): „*Toul despre mine!* este un titlu-oglindă: fără a fi jurnal sau memorii, cartea e o autobiografie ficțională pe două voci: preponderent nostalgică în prima nuvelă, exclusiv autoironică în cea de-a doua”. □ Emilia Drogoreanu relatează despre Colocviul internațional Cesare Pavese desfășurat la Torino în perioada 24–27 octombrie 2001.

7 noiembrie

● [„*Luceafărul*”, nr. 39] Tableta intitulată *Toți autori, toți Moromeți* a lui Horia Gârbea informează despre *Dicționarul scriitorilor din Teleorman* alcătuit de Stan V. Cristea, care cuprinde 1153 de fișe bio-bibliografice. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Elena Vlădăreanu aduce în atenție apariția volumului lui Ioan Nistor *Floarea de asfalt* (Ed. Axa, Botoșani, 2001), antologie de autor care ilustrează cât se poate de edificator etapele scrisului la Ioan Nistor.” ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Pagini de jurnal*, George Bădărașu semnalează apariția volumelor memorialistice și de călătorie: *Amintiri de călătorie* de Nicolae Suțu (ed. a II-a, Ed. Fides, Iași, 2001); *Lunga și amara pribegie* de Al. Vasiliu-Tătăruș (Ed. Timpul, Iași, 2001); *Cambei în China* de Lucian Vasiliu (Ed. Sedcomlibris, Iași, 2001); *Toamna vaporului* de Constantin Liviu Rusu (Ed. Erola, Iași, 2001); *Însemnări și amintiri* de Coriolan Gheție (Ed. Timpul, Iași, 2001). ■ Grișa Gherghei tipărește poezii. ■ Sub titlul *Alte precizări necesare*, Alexandru George neagă adevărul informației din *Istoria literaturii române de azi pe mâine* a lui Marian Popa că ar fi fost deținut politic: „În recent apăruta *Istorie a literaturii române de azi pe mâine* de Marian Popa se spune despre mine, cel puțin în două locuri, că aș fi fost deținut politic și că, prin consecință, abia în 1969 am căpătat drept de semnătură. Adevărul e că nu am fost nici măcar o dată arestat, nu am fost reținut sau anchetat pentru motive politice în viața mea. Cel care e interesat de avatarurile existenței mele să afle, ceea ce am spus de câteva ori, că vreme de vreo douăzeci de ani am trăit în obscuritate, în afara mediilor literare, fără gândul de a publica; am făcut-o cu o întreagă literatură de sertar, revelată în două etape: când m-am convins de realitatea «deschiderii» de pe la mijlocul anilor '60 și, încă mai masiv, după Eliberarea din 1989. Nu îmi place să mă împăunesc cu glorie care nu-mi aparțin, de aceea fac necesara rectificare”. ■ Bucur Crăciun și Adina Lipai publică proză. ■ La rubrica *Interviu*, Simona Galațchi îl are invitat pe Nicolae Manolescu. Criticul numește, pentru început, criteriul esențial al antologiei *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu* – acela estetic:

„Cultura presupune ordine. O cultură fără ordine ar fi ca biblioteca fără sistemul de clasificare pe care toată lumea îl știe. Adică n-am găsi niciodată ce căutăm, mai grav, cred că nici n-am ști de fapt ce să căutăm. Rolul criticii acesta este: de a ordona. Prin criterii, prin selecție, prin listă, prin canon. Este nevoie totdeauna în cultură de liste de genul acesta. Este nevoie de criterii. Este nevoie de un criteriu axiologic, de un criteriu estetic. Eu cred, sunt convins, și vă indic această idee, că singurul criteriu cu adevărat valabil, fundamental în orice canon literar, artistic este criteriul estetic”. În continuare, Manolescu răspunde la întrebarea „Cum ați devenit critic literar?”: „Dintr-o pură întâmplare. Numai pentru că profesorul meu George Ivașcu mi-a spus: «Dumneata ai o structură de critic!». Eu voiam să scriu romane. Și m-am trezit făcând critică. Mai târziu, mi-am spus că, dacă George Ivașcu a intuit ceva – și cred că a intuit un anume lucru –, asta nu a fost că eu am talent de critic sau că o să mă țin 32 de ani de cronică, asta nu se putea ști... George Ivașcu a intuit că sunt un om ordonat. Și un om căruia-i place ordinea trebuie să facă critică, nu roman sau poezie”. În ceea ce privește canonul, criticul de la „România literară” afirmă că acesta nu poate fi făcut, în nici un caz, de un singur om: „Orice activitate critică este o activitate la două mâini, o activitate de colaborare, de cooperare, o formă de cordialitate din care se naște o anumită imagine, un anume contur al literaturii la o anumită dată. Sigur că este tușant pentru un critic să i se spună: «Tu ai făcut canonul!». Nu se poate. Nici un critic nu face canonul. îl facem cumva toți împreună, chiar dacă aparent nu ne înțelegem. Chiar dacă susținem puncte diferite de vedere. Chiar dacă citim diferit, radical diferit, aceiași autori. Indiferent de generație. Eu pot să fiu despărțit de Sorin Alexandrescu, deși suntem din aceeași generație, de foarte multe lucruri și apropiat de mai puține decât, să spunem de C. Rogozanu, care este mult, mult mai tânăr decât mine. Nu are nici o importanță acest lucru. Este prima lecție pe care un critic literar, dacă vrea să scrie critică, trebuie să o învețe: aceea de a accepta această pluralitate”. ■ Gheorghe Izbășescu publică poezii. ■ Bujor Nedelcovici este prezent cu pagini de jurnal. ■ La rubrica *Lecturi*, Ion Roșioru scrie despre volumul lui Gheorghe Izbășescu *Mona-Ra* (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). Autorul, afirmă Roșioru, este un poet optzecist tipic: „Gheorghe Izbășescu e ferm hotărât, poate chiar predestinat să poarte până la capăt drapelul nezdrențuit al optzecismului în esența lui perenă, racordabilă la marea poezie și la temele ei capitale: timpul, nașterea, moartea eristică, prin excelență textualizatoare, reîncarnarea, sacrificiul, adevărul, dragostea, absolutul, relațiile cu semenii, generozitatea, spiritul conchistador, divinitatea, destinul și, deloc în ultimul rând, poezia agățându-se de propria-i oglindă cu ramă de sânge”. ■ Octavian Soviany se oprește asupra volumului Marianeî Țăranu-Rațiu *Poezii* (Ed. Semne, București, 2001): „Cartea focalizează, în ansamblul ei, ca o oglindă, portretul spiritual al unei poete care mai crede încă – în ciuda acelor ideologii ale neantului și a tuturor acelor «eposuri» ale prafului și ale pulberii care au invadat cultura actuală – în noblețea actului poetic și demnitatea actului de cultură, plasându-se pe linia unui

umanism cu evidente accente spiritualiste”. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Magda Ispas traduce proza lui Françoise Sagan *Necunoscuta*.

● [„**România literară**”, nr. 44] Sub titlul *Apel către Europa*, editorialul lui Nicolae Manolescu face câteva observații pertinente pe marginea unui articol despre România publicat de istoricul Tony Judt în numărul din 1 noiembrie al revistei „The New York Review of Books”. Astfel, Manolescu explică faptul că, în ciuda mișcărilor și pozițiilor antisemite prezente, fără doar și poate, în societatea românească interbelică, nu se poate ignora faptul că, tot atunci, numeroși scriitori și intelectuali s-au opus totalitarismului ideologic: „Tony Judt notează, pe drept cuvânt, obsesia identitară care a marcat epoca interbelică, semnalând paradoxul aparent că obsesia s-a ivit pe fondul unui procent destul de mare de minoritari (27% scrie Judt, 28,2% e cifra exactă). De altfel, mișcările antisemite sunt timpurii, în Iași de imediat după primul război, iar afirmarea extremei drepte se face viguros în deceniile ce vin. Aș obiecta descrierii lui Judt un lucru pe care l-am obiectat și lui Tamás și care apare și la destui istorici români ori străini ai interbelicului: extrema dreaptă n-a fost singura forță ideologică și politică a vremii și, după părerea mea, nici măcar aceea majoritară. Între 1923, anul democraticeii constituții a regelui Ferdinand, nementionată de Judt, și 1938, când Carol al II-lea interzice partidele și alege dictatura, România a fost o țară democratică și liberală, printre puținele, dacă nu singura, dintr-o Europă Centrală și de Est sedusă de politici totalitare. Numeroși intelectuali s-au opus obscurantismului ideologic și crimei politice. Câteva dintre marile personalități ale vremii (Eugen Lovinescu și aproape toți criticii literari de seamă, apoi, Zeletin, Ralea și alții) au polemizat cu ortodoxismul, cu dacismul, cu Garda de Fier și cu naționalismele de toate spețele. Conduita pro-occidentală este perfect identificabilă în interbelic. Cultura română majoră a epocii se naște din ea”. ■ La rubrica *Lecturi de zi*, Marius Chivu prezintă patru volume: Costache Olăreanu, *De la Abulius la Zotta – portrete contemporane* (Ed. Timpul, Iași, 2000); Valeriu Anania, *De dincolo de ape – pagini de jurnal și alte texte* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000); Aura Christi, *Labirintul exilului* (Ed. Crater, București, 2000), F.M. Dostoievski, *Jurnal de scriitor*, vol. III (traducere de Adriana Nicoară, Marina Vraciu, Leonte Ivanov și Emil Iordache, Ed. Polirom, Iași, 2000). Pentru Costache Olăreanu, scrie Chivu, „un singur element este de-ajuns [...] să construiască în jurul lui un portret caricatural. Fiecare personaj îi inspiră lui Costache Olăreanu un corespondent dintr-un alt regn, amintind de omul mecanomorf al lui Urmuz, fără a ieși, însă, din sfera comparației metaforice”. Cartea lui Valeriu Anania, continuă recenzentul, „adună între copertele sale pagini de jurnal și texte critice, evocări sau proză scurtă apărute în perioada 1966–1970 în revistele «Credința», «Vremea» și în caseta de literatură *Noi*, scoasă de Valeriu Anania în America pe când activa ca reprezentant pentru relațiile interbisericești în cadrul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din America și Canada”, iar Aura Christi „încearcă în *Labirintul exilului* o analiză a formelor pe care le ia exilul în opera unor poeți”. ■ La *Cronica literară*, C.

Rogozanu se oprește asupra antologiei alcătuită de Petru Romoșan *Cele mai frumoase 100 de poezii* (Ed. Compania, București, 2001): „Deliteraturizarea poeziei a avut efecte extraordinar de benefice pentru literatură. Iată ce afirmă antologatorul: «După ce zeci de ani poeții au fost în România mari vedete, prin explozia recentă și foarte întârziată a mass-mediei, societatea de consum, cu starurile ei consumabile, i-a pus pe poeți la colț. Și nu e drept. [...] Cum s-au impus aceste poeme? Prin manuale, prin mijlocirea cântăreților de tot felul, prin antologii, prin emisiuni de radio, recitaluri și cu ajutorul «neprecupețit» al cenzurii în anii comunismului.» Astfel de impunere a unor poeme a fost dintotdeauna disprețuită de «esteti». Poți strâmba din nas, dar nu poți ignora faptul că la urma-urmei popularitatea este țelul oricărui text scris. Un alt lucru care îi poate irita pe iubitorii «estetici» de poezie este numărul fix: 100. Nu o sută de poeți, ci o sută de poezii. De aceea numărul repartizat pentru fiecare poet este foarte important. Bineînțeles, Eminescu conduce în top cu opt poezii (altfel spus, 8% din poezia «frumoasă» românească). Locul doi este ocupat de Tudor Arghezi cu 5 poezii. Mai sunt Alecsandri, Blaga, Barbu, Bacovia, cu câte 3 poezii. Din perioada postbelică, doar Nichita Stănescu are două poezii – ceilalți poeți contemporani au doar câte o poezie reprezentativă». ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu continuă analiza volumului de dialoguri dintre Adrian Marino și Sorin Antohi (*Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România*, Ed. Polirom, Iași, 2001), contestând afirmația lui Marino conform căreia, înaintea demersului său teoretic, în România nu ar fi existat critică de idei: „Împrejurarea indiscutabil dureroasă că dl. Marino a avut parte de o întrerupere a activității de aproximativ două decenii, că nu s-a bucurat nici ulterior de condiții foarte favorabile, pare a-i fi inspirat ideea, de alură transpersonală, a unei «desconsiderări» sau chiar absențe a «ideii literare» în cultura românească. D-sa se simte un singularizat, un *mal-aimé* pe acest fundal al unei insuficiențe naționale: «Ceea ce eu căutam să propag, stilul ideilor, critica de idei nu impunea, nu era cultivată, chiar dacă, evident, era publicată. Fiindcă imensa majoritate a criticii literare românești avea o altă orientare. Deci făceam o figură izolată, puțin bizară, ostentativă. La toate cronicile mele, din «Cuvântul» în mod special, am și scris sus «Critică de idei». Poate că va intra în capul unora că există și așa ceva în România. [...] În fapt, o incipientă ideologie românească, o incipientă critică de idei nu a apărut decât după '89.» Nu sunt oare lucruri intenabile? Cum poți susține, în afara unui impuls pătimaș ce se consumă pe sine, că în cultura noastră n-ar fi existat, înaintea rubricii lui Adrian Marino, intitulată *Critică de idei*, o... critică de idei, o «ideologie»? Oare ce-au făcut ai noștri critici și esești de la Maiorescu, și chiar înaintea lui, până la E. Lovinescu, G. Ibrăileanu, G. Călinescu, Paul Zarifopol, M. Dragomirescu, D. Caracostea, Tudor Vianu, M. Ralea, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Edgar Papu și după ei, până azi? În orice caz, ei n-au scris doar romane sau poezii, spețe ce-l oripilează pe dl. Marino!”. ■ Valentin Iacob tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru semnează fragmentul de proză *Adio, Robinson Crusoe* (4). ■ La *Cronica*

edițiilor, Z. Ornea semnalează apariția volumului Laviniei Betea *Lucrețiu Pătrășcanu. Moartea unui lider comunist. Studiu de caz* (Ed. Humanitas, București, 2001): „Gheorghiu-Dej ținea, totuși, morțiș, ca procesul Pătrășcanu să aibe loc. Se apreciază că Miron Constantinescu, aflat la Moscova în vizită oficială, a luat, pentru proces, agreementul lui Malenkov, pe atunci secretar general al PCUS. Mai ales că, în ultima fază, ancheta a fost diriguată de consilierii sovietici. [...] Președintele Completului de judecată a primit, din partea lui Chișinevschi, pedepsele dictate. Pătrășcanu și Koffler au fost condamnați la moarte, cel dintâi pentru «crimă împotriva păcii» și «crimă de înaltă trădare». Pătrășcanu a refuzat să ceară grațiere. După trei zile a fost executat. Gheorghiu-Dej își împlinise odiosul țel, ucigând un fost și posibil viitor rival politic”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu este prezentă cu fragmente de „jurnal berlinez”. ■ La *Comentarii critice*, Barbu Cioculescu atrage atenția asupra memoriilor transpuse în formă de roman ale redactorului postului de radio Europa Liberă Nicolae Stroescu-Stânișoară, intitulate *Vremea încercuirii* (Ed. Albatros, București, 2001). ■ La rubrica *Eseu*, Ștefan Aug. Doinaș fixează locul lui Dominic Stanca în cadrul Cercului literar de la Sibiu: „Odată cu integrarea sa între ceilalți colegi de scris, Dominic Stanca a fost receptat ca poetul care a adus un spor de modernitate în această grupare de tineri scriitori. Acum, la trecerea atâtor ani, se poate observa limpede în ce constă acest spor. El poate fi identificat și precizat în trei zone ale inspirației și realizării artistice: un realism al peisajului natural, prezentat ca fundal al lirismului său, ca «stare de spirit» (ca să utilizez o sintagmă devenită clasică), o autohtonizare a tematicii poetice și, nu în ultimul rând ca importanță, o diversificare spectaculoasă de ordin lexical”. ■ Sub titlul *Al. Paleologu – literatură și experiment*, Iulian Boldea pune în evidență calitățile critic-eseistice ale scrisului lui Alexandru Paleologu. Cultivând paradoxul ca un antidot pentru locurile comune, spune Iulian Boldea, „paginile de critică literară ale lui Al. Paleologu se impun și prin dinamica frazei, prin energia și vitalismul ce alimentează chiar observațiile cu aerul cel mai livresc, cu încărcătura culturală cea mai bogată. În acest fel, dincolo de austeritatea de viziune și de stil, găsim, mai mult sau mai puțin sugestiv, efigia autorului, aristocratică și ceremonioasă uneori, alteori ironică ori cu subînțelesuri polemice, totdeauna însă de o altitudine a expresiei și a «manierei» extraordinare”. ■ În cadrul rubricii *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu publică prima parte a unui articol consacrat lui Mircea Cărtărescu. Autorul – scrie Alex. Ștefănescu – este, asemenea lui Nichita Sănescu, un „improvizator”: „Poezia lui Mircea Cărtărescu, și cea din perioada afirmării, și cea de mai târziu, are câteva caracteristici stabile. Ea este, printre altele, o poezie scrisă direct la mașină – sau care pare scrisă direct la mașină. Poetul nu revine cu ștersături asupra textelor. Versurile neinspirate sunt făcute uitate prin scrierea altor versuri, inspirate, unele de o splendoare ca a curcubeului. Dar nici acestea nu sunt menținute multă vreme pe ecranul luminiscent al atenției cititorului. Ceea ce contează este desfășurarea arsenalului de mijloace poetice. Mircea Cărtărescu este un

improvizator, ca și Nichita Stănescu. Numai că, spre deosebire de Nichita Stănescu, care practica, fie și amuzându-se, un ritual al exprimării sentențioase, el rămâne firesc și prozaic ca o dactilografă în actul scrierii. Priviți-mă cum stau aici, în camera mea, și bat la mașina de scris! – pare să spună Mircea Cărtărescu”. Autorul *Levantului* – urmează criticul – este de fapt un romantic „rătăcit” în postmodernitate: „O altă caracteristică o constituie romantismul ireductibil al versurilor. Mircea Cărtărescu este de fapt, structural, și în poezie, și în proză, un romantic vizionar, nu un postmodern. El a fost parașutat de hazard într-o epocă postmodernă și, cu o admirabilă mobilitate intelectuală, se folosește de tehnicile literare la modă pentru a-și acredita reprezentările. Poezia lui nu este livrescă. Miroase mai curând a spațiu sideral decât a hârtie”. ■ Sub titlul *Surprizele corespondenței proustiene*, Cornelia Ștefănescu încredințează tiparului câteva fragmente din volumul său *Destinul unei întâlniri. Marcel Proust și românii*.

8 noiembrie

● [„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 43] În editorialul intitulat *Nietzsche (23)*, Nicolae Breban glosează pe marginea eseului filosofului *Genealogia moralei*. ■ Ioan Necula scrie despre revista „Lumină lină”, scoasă de Institutul de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă și de Cenaclului literar „Mihai Eminescu” din SUA. ■ Sub titlul *Agonii textuale în mitologia lui Dumitru Țepeneag*, Octavian Soviany pune în evidență latura textualistă a povestirilor scriitorului: „Oroarea față de universul terifiant al textualității se va regăsi în povestirea *Așteptare*, istoria unei «agonii textuale», plasate la granița dintre o realitate intrată în disoluție și spațiul experienței scripturale, care se situează de data aceasta sub semnul morții amânate la infinit”. ■ Olimpiu Nușfelean aduce în atenție apariția volumului *Umanități și valori* al lui Teodor Tihan (Ed. Motiv, Cluj-Napoca, 2000). ■ Henri Zalis scrie despre *Jurnalul* lui Mircea Cărtărescu, care dezvăluie, spune recenzentul, un „talent irascibil, crucificat pe fixații”. ■ La *Cronica literară*, Geo Vasile se oprește asupra volumului de poezie al lui Marin Ifrim *Fotografii cu cântec* (Ed. Rafet, Buzău, 2001). ■ Irina Petraș continuă să publice *Fragmente despre moarte*. ■ Alexandru Balaci tipărește eseu *Soarta (La fortuna) literară a lui Eminescu în limba italiană*. Subliniind meritele culturale excepționale ale lui Ramiro Ortiz și ale Rosei del Conte, italianistul salută apariția, în anul 2000, la Editura „Viața medicală Românească”, a antologiei *Luceafărul – Espero* realizată de criticul și poetul traducător Geo Vasile: „El a urmărit a exprima în modul cel mai clar fondul de idei și valoarea estetică a operei eminesciene, creând echivalențe și utilizând mijloace artistice proprii italienei contemporane”. ■ Traian T. Coșovei îndeamnă la lectura poemelor în proză ale Adelei Greceanu din volumul *Domnișoara Cvasi* (Ed. Vinea, București, 2001): „Poemele în proză semnate de Adela Greceanu au o plasticitate amintind de Boris Vian”. ■ Ed Pastenague (Dumitru Țepeneag) traduce în franceză poeme semnate de Daniel Turcea.

13 noiembrie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 593]** La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache recenzează volumul lui Radu Cosașu *Autodenunțuri și precizări (plus câteva note informative, o addendă și spovedania unui convins)* (Ed. Hasefer, București, 2001). Talentul lui Radu Cosașu, spune Daniel Cristea-Enache, constă în „a auzi și a absorbi lumea din jur, cu toate zgomotele și «păcatele» ei”, într-o scriitură care, fără a fi calofilă, este bine strunită stilistic: „Radu Cosașu e un scriitor care cunoaște valoarea fiecărei virgule, și pentru care orice accent (mai grav, mai ascuțit) și fiecare nuanță posibilă sunt importante. Fără a fi calofil, e un stilist; atent la toate detaliile, la nervura celei mai simple propoziții, el își supraveghează paginile cu maximă atenție”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Teodor Vârgolici prezintă prima ediție integrală a conferințelor radiofonice ale lui Nicolae Iorga. Intitulată *Sfaturi pe întunerec* (Ed. Societății Române de Radiodifuziune, București, 2001) și îngrijită de Valeriu și Sanda Râpeanu, antologia, a cărei primă ediție a apărut în 1936 (vol. I), respectiv 1940 (vol. II), are – scrie Teodor Vârgolici – o semnificație profundă: „În ansamblul lor, conferințele radiofonice au o semnificație profundă, definindu-l pe N. Iorga drept o impunătoare conștiință românească a epocii sale, impresionând prin forța de a pătrunde în tainele și substanțialitatea tuturor fenomenelor existențiale, din trecut și din prezentul vremii sale, de ordin cultural, istoric, religios, artistic, politic, filosofic, estetic, economic, juridic, etnografic, didactic, prihologic etc. Într-o emisiune radiofonică, de regulă într-un timp limitat, N. Iorga izbutea să releve esența temei abordate, cu o erudiție imensă, cu involburare oratorică, admirabil surprinsă de G. Călinescu în *Istoria literaturii române*”. ■ La rubrica *Eseu*, Antonio Patraș glosează asupra scrisorii pe care membrii Cercului Literar de la Sibiu i-au adresat-o lui E. Lovinescu pe data de 13 mai 1943, scrisoare care, publicată în ziarul „Viața”, condus de Liviu Rebreanu, reprezintă o pledoarie pentru autonomia esteticului și împotriva imixtiunii politicului în artă: „Scrisoarea cerchiștilor nu este o odă închinată lui Lovinescu, ci, așa cum constata însuși criticul în răpunsul său, o luare de poziție fermă și curajoasă împotriva imixtiunii agresive a politicului, etnicului și a altor valori extraestetice în judecarea literaturii. Demersul, remarcabil prin franchețe și onestitate intelectuală, are caracterul unei analize a literaturii din acea perioadă, dar și a fenomenului cultural în diacronie, până la rădăcinile îndepărtate ale decalajului «noi – Occident», pe care îl semnalase anterior și Ibrăileanu”.

● **[„Observator cultural”, nr. 90]** Rubrica *Inedit* conține câteva scrisori ale lui Jeni Acterian către Alice Botez. ■ În cea de-a treia parte a eseului despre critica lui Nicolae Manolescu, Sorin Alexandrescu oferă o analiză a modului în care abordarea strict estetică l-a protejat pe Manolescu, la sfârșitul anilor '80, de intruziunile cenzurii comuniste: „Cronica lui Manolescu la antologia *Poezii a Anei Blandiana*, din aprilie 1989, trebuia să apară pe 18 mai 1989, dar ea a fost scoasă de cenzură, fără nici o explicație, din paginile «României literare». Blandiana avea interdicție de semnătură din august 1988 pentru poeziile publicate

atunci cu trimitere sarcastic aluzivă la Ceaușescu. În prima săptămână liberă de după 22 decembrie 1989, Manolescu publica nemodificată cronică din mai și o notă explicativă din care extrag datele de mai sus. El precizează că a «sacrificat» cenzurii în articolul cu pricina doar faptul că în loc de numele lui Ștefan Aug. Doinaș, atunci tot interzis, scrisese «autorul *Alfabetului poetic*» și că a băgat un singur «fitil» în text, anume că nu îndrăznește să facă nici un pronostic cu privire la poezia Anei Blandiana în viitor, «în legătură cu poezia ei mai puțin decât a oricui» (I, 270, 274): o aluzie la incertitudinea scrisului ei în mai 1989”. Însă, observă eseistul, „citită astăzi, cronică lui Manolescu nu se deosebește prin nimic de cele care i-au fost publicate la zi. Ea este o excelentă, dar politic inocentă privire de ansamblu a poeziei Anei Blandiana. Or, tocmai acest fapt aruncă o lumină neașteptată asupra cronicilor lui Manolescu. Discutarea strict estetică a volumelor transformă cronică într-un text neutru, perfect nonangajat politic, fără compromisuri, dar și fără «fitile». Cronică era acceptabilă politic exact pentru că ea era, prin estetism, din start, depolitizată”. ■ La rubrica *Informații* este prezentată antologia de texte realizată de Grigore C. Bostan și Lora Bostan *Pagini de literatură română. Bucovina, regiunea Cernăuți 1775–2000* (Ed. Alexandru cel Bun, Cernăuți, 2000). ■ La rubrica *Interviu*, Svetlata Cârsteian îl are invitat pe Ion Mureșan, care afirmă rolul esențial al poeziei și al poetului în societate: „Poezia e o reacție de apărare a unui organism. Când societatea este bolnavă, exact ca atunci când organismul este bolnav, ea secretă anticorpi. Explozia de poezie de după 1990 e un semn că societatea este bolnavă. Organismul social a secretat poeți, iar aceștia din urmă au rolul de a vindeca, de a anihila infecția, prin ceea ce scriu. [...] Mulți oameni trăiesc cu viziera trasă. Și așteaptă pe cineva care să vină să ridice această vizieră și să-i ajute să privească lumea drept în față. Poetul e acela care ridică viziera și îl lasă pe om să se vadă în oglindă. Astfel măcar se poate bărbieri și, când se bărbierește, se poate privi în ochi. Eu nu sunt critic literar, nu fac ierarhii și sunt perfect de acord cu Nichita Stănescu care spunea că toți avem loc în literatura română. Ba, aș zice, avem prea mult loc. Ierarhiile au o importanță secundară. Esențial e rolul social al poetului. [...] Cred că poezia e suprema terapie, e salvarea României”. Cât privește sentimentele pe care le încearcă în calitate de „poet provincial”, Mureșan răspunde: „Nu am privit niciodată cultura din punct de vedere geografic. Dar trebuie să recunosc, pe de altă parte, că întotdeauna am fost puțin timid la București. [...] Sunt timid mai ales în prezența unor oameni care, deși scriu o poezie de rang secund, au o siguranță de sine și știu să se descurce cum nu s-a mai văzut. Rămân blocat în fața lor, în fața acestei regalități a marginii care vrea, întotdeauna, să ajungă în centru. Marginea mimează întotdeauna regalitatea”. ■ Recenzând cartea lui Andrei Oișteanu *Imaginea evreului în cultura română. Studiu de imagologie în context est- central european* (Ed. Humanitas, București, 2001), Paul Cernat subliniază soliditatea științifică a metodei hermeneutice a autorului: „Rezultat al unor cercetări laborioase, întinse pe mai bine de cinci ani, volumul de față e un

studiu aflat la jumătatea distanței dintre antropologia culturală și etno-imagologia comparată. Procesul de constituire a imaginii (demonizate) a evreului în cultura română și în celelalte culturi central și est-europene este urmărit pe mai multe niveluri, după un model analog celui al hermeneuticilor medievale: «portretul fizic», «portretul profesional», «portretul moral și intelectual», «portretul magic și mitic», pentru a ajunge, în final, la explorarea «extremei» celei mai atroce a mentalității antievreiești: *De la deicid la infanticid ritual*. În ultimă instanță, volumul – o carte esențialmente antifundamentalistă – se constituie într-o arheologie cvasi-completă și într-un inventar al fantasmelor antisemitismului european și, în subsidiar, a istoriei conflictelor politico-religioase dintre fundamentalismul teocratic creștin și iudaism”. ■ La *Recenzii*, Laura Simona Bumbu se oprește asupra cărții de poezie a lui Ara Alexandru Șişmanian *Triptic. Priviri, Ochiul orb, Tireziada* (Ed. Cartea Românească, București, 2001): „Cartea de față este o dovadă că rămășițele modernismului în poezie continuă să se manifeste cu perseverență. După al doilea modernism, șaizecist, poezia lui Ara Alexandru Șişmanian este a nu se știe câta reiterare a modernismului, cu riscul (conștient sau nu?) al epuizării formulei literare”. ■ Sub titlul *Oraș-jurnal*, Bogdan Ghiu face o radiografie eseistică a „orașelor din București”: „Ce fel de orașe există în București? Voi enumera, deocamdată, trei, aflate în competiție și chiar în război. Există un București al maselor. Există, apoi, un București al mulțimii. Și, în sfârșit, mai există și un București al plebei. Toate aceste tipuri, mental-imaginare, cum le spuneam, de oraș sunt, în același timp, și niște Bucureștiuri istorice, dar care au ajuns acum să conviețuiască, să se suprapună, să se întrepatrundă: să-și dispute, uneori aproape conflictual, aproape războinic, spațiul fizic unic, fatalmente restrâns, finit, al Bucureștiului. Bucureștiul masei, al maselor este orașul așa cum l-a edificat vechiul regim, adică regimul comunist. [...] Vine, apoi, pe același spațiu, Bucureștiul mulțimii. Acesta este, după opinia mea, singurul mod cu adevărat urban, în sens modern, de a trăi, de a practica un oraș. [...] Vine, în sfârșit, și un al treilea București, un alt mod, cât se poate de observabil, de a fi bucureștean: orașul plebei. [...] Este Bucureștiul murdar, indistinct, aiurit și în zdrențe. Bucureștiul-Calcutta. Bucureștiul-Lume a Treia”.

● [„22”, nr. 46] La pagina de *Actualitate culturală*, Carmen Mușat prezintă *Jurnalul* lui Mircea Cărtărescu (Ed. Humanitas, București, 2001). „Amestec de ficțiune și eseu, de scriitură a eului și poem în proză”, scrie Carmen Mușat, *Jurnalul* „conssemnează frecvențele crize de identitate și dezamăgirile, momentele de adâncă depresie și triumfurile scriitorului”.

14 noiembrie

● [„Luceafărul”, nr. 40] Numărul curent al revistei este consacrat lui Laurențiu Ulici, comemorat la un an de la moarte de Horia Gârbea, Marius Tupan, Nicolae Manolescu, Eugen Negrici, Pavel Chihaia, Gellu Dorian, Mariana Criș, Liviu Ioan Stoiciu, Ioan Es. Pop. □ Horia Gârbea: „A trecut foarte repede

un an fără Laurențiu Ulici. Tristețea de a-l fi pierdut este la fel de mare ca în ziua când am aflat vestea teribilă a dispariției sale. Chiar dacă, în ciuda pesimismului inițial, Uniunea Scriitorilor a trecut cu bine, din fericire, peste momentele grele ale absenței sale și ale unor alegrei frământate, întreaga breaslă resimte cu durere lipsa lui Ulici. Pot crede că realizările noii conduceri a Uniunii, căreia nu-i dădeam mari șanse la început, sunt un omagiu postum pentru marele prieten al tuturor scriitorilor indiferent de vârstă și curent. Tot în onoarea și amintirea lui, care avea cultul prieteniei literare, ar trebui ca zăzaniile din anumite filiale să se mai tempereze și să împărțim în pace puținul pe care-l puteam dobândi. Cred că asta putem face în planul vieții noastre. În cel literar, absența lui Ulici e mult mai greu de suplinit și nu văd pe nimeni să-i ia locul de observator atent și atotcunoscător mai ales în domeniul atât de important al comentării debuturilor”.

□ Marius Tupan: „Ivit în lume sub o zodie care dă, de obicei, oameni puternici și echilibrați, cu un control sigur al instinctelor rebele, autorul *Primei verba* nu era chinuit nici de invidii mărunte, nici de ambiții deșarte, cu atât mai puțin de vanități. Probabil că și conștiința valorii lui, în afara oricăror comentarii, îl ajuta să fie mărinimos, tolerant, înțelegător, răbdător, dar nu cred că doar aceasta era cauza. Prețuia scrisul și pe truditorii acestuia, cum puțini au dovedit-o în literatura română, se bucura ca un copil când descoperea un nou talent, găsea mereu căi să-l îi publice și să-l impună de urgență, se lupta să repună în drepturi pe cei marginalizați programatic”.

□ Nicolae Manolescu: „Laurențiu Ulici a fost un jucător: în viață, ca și în literatură. Nu l-a interesat decât ceea ce avea miză (mare, eventual), decât ceea ce putea face obiect de pariu, decât ceea ce stârnea spiritul de competiție. Totul reprezenta în ochii lui o problemă de rezolvat, o enigmă, niște cuvinte încrucișate, o întrebare, o anchetă, o provocare. Și răspundea pe măsură. Avea o memorie colosală. Dar și o inventivitate iscoditoare. Tot așa și-a făcut cărțile. A considerat necesar să interpună între șazecești de care aparținea și optzecești pe care nu-i descoperise el o generație șaptezecistă? I-a consacrat articole minuțioase, pentru fiecare unul ori mai multe, nelăsând nici un loc neocupat. A ținut o rubrică săptămânală de recenzii de carte? A tras ulterior din ea tot ceea ce se putea: nici cea mai neînsemnată prezență – abia o urmă fadă pe harta literară! – n-a rămas nesemnaltă, necuprinsă în volum”.

□ Eugen Negrici: „...criticul va rămâne în memoria noastră ca un grădinar al începuturilor firave, ca un descoperitor și protector de valori. Depart de a fi, cum s-ar crede, comodă și populistă, îndeletnicirea aceasta este, în fond, o probă dificilă și un mare exercițiu, exercițiul puterii și al umilinței. Pentru el personal, a fost și o nesperată cale de autoperfecționare. Criticul, care avea la începuturile carierei orgoliul emiterii frazei oraculare, pecetluitoare de destine și care trăda în gesticulația stilului, vanitatea egalării gloriei unui Manolescu, s-a hotărât dintr-o dată să devină pediater. A învățat să se pună, cu modestie, în serviciul celor care, cotropiți de complexele izolării și ale uitării, se străduiau să facă literatură în colțul lor neștiut de lume”.

□ Pavel Chihaia: „Un critic inventiv până la manierism, baroc uneori, în

analizele sale, posesorul unei arte combinatorii care depășea frazele previzibile și judecățile comune, dar tranșant în verdictele axiologice, nuanțat, paradoxal și, în același timp, matematic de exact. Avea idei, intuiții critice neobișnuite, strălucea într-o dezbatere, care, indiferent de temă culturală nu îl găsea niciodată în deficit de imaginație sau de informație. Convingea și uimea ca un bun cunoscător al artei argumentației”. □ Gellu Dorian: „Se împlinește un an de la dispariția fulgerătoare al lui Laurențiu Ulici. Și la un an de zile, privindu-i opera lăsată în urmă, motivul ales al sistemului său de gândire, oximoronia, pare a-l caracteriza și pe el la fel de bine. Cărțile sale se adună doar într-o sumă de foiletoane, concepte, proiecte, schițări de sistem e, toate într-un efort de ansamblu, dar mai puțin într-un tot coerent, definitoriu, de *opera omnia*”. □ Mariana Criș: „În opera critică a lui Laurențiu Ulici asistăm la o judecată a tuturor poezilor, prozatorilor, criticilor literari și, în parte, a dramaturgilor, indiferent de zona geografică Ulici nu s-a oprit cu judecata critică numai asupra scriitorilor «la modă» sau intens mediați, ci a așezat pe o scară piramidală a valorii literare opere privite cu multă luciditate, din perspectivă psiholiterară de mai mare sau mai mică importanță în dinamica literelor contemporane. Discursul critic al lui Laurențiu Ulici nu era un spectacol literar, cum am întâlnit la Călinescu, ci mai degrabă unul lucid și tăios, un «diagnostic» foarte just aplicat într-o anamneză a creației”. □ Liviu Ioan Stoiciu: „Teoretician și critic literar înăscut, cu propensiune filozofică, Laurențiu Ulici ar fi putut pune la cale o istorie credibilă a literaturii române de azi. S-a risipit însă în fel de fel de proiecte, în regim de urgență (în intimitate, în familie, în societate, în breasla de scriitori, în politică), în care a strălucit”. □ Ioan Es. Pop: „Omul era un spadasin. Cultiva principii de cavaler medieval. Îi plăcea să se dueleze, evident, intelectual, fără a răni, fără a distrage, fără a ucide. Știa să primească loviturile, chiar și pe cele sub centură și să le dea replici la vedere. Era un tip foarte afectiv, chiar dacă nu întotdeauna foarte afectuos, adică știa uneori să-și pună acea mască pentru a nu fi lovit în față. Pentru mine a rămas Maestrul. Lumea se plânge astăzi de lipsa măștrilor. Pentru mine, Laurențiu Ulici chiar a fost un maestru”. ■ Alexandru Pintescu tipărește poezii. ■ La rubrica *Lecturi*, Ion Roșioru aduce în atenție apariția volumelor *Cerul iubirii* de Ion Miloș (Ed. Augusta, Timișoara, 2001) și *Nostalgice cărări* al poetului din Banatul Sârbesc Vasile Barbu (Ed. Augusta, Timișoara, 2001). ■ La rubrica *Literatura lumii*, Tiberius Puiu traduce proza *Doujâc* a scriitorul belarus Vasil Bâkau.

● **[„România literară”, nr. 45]** La rubrica *Lecturi de zi*, Iulia Popovici prezintă patru volume: Jessica Douglas-Home, *A fost o dată, în alte vremuri* (traducere de Delia Răzdolescu, Ed. Humanitas, București, 2001); *Generalul Nicolae Rădescu în corespondența secretă a exilului (martie 1947 – mai 1949)* (Ed. „Jurnalul literar”, București, 2000); Ioan Stanomir, *Reacțiune și conservatorism. Eseu asupra imaginarului politic eminescian* (Ed. Nemira, București, 2000); Michel Aucouturier, *Realismul socialist* (traducere de Lucia Flonta, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000). ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Proză de zile mari*,

Luminița Marcu recenzează ediția, prezentată drept „definitivă”, a prozelor lui Ioan Groșan (*Povestiri alese*, Ed. Allfa, București, 1999). Dincolo de subtilitățile tehnic-postmoderne ale textelor sale, spune Luminița Marcu, Ioan Groșan este în primul rând un mare povestitor: „Cert e că, lucru rar în cazul literaturii noastre contemporane, am recitit aceste proze cu sentimentul foarte înviorător că sunt în fața unei cărți pe care o pot recomanda tuturor, absolut tuturor cititorilor, fie ei literați sau nu. Și, riscând să fac dovadă de lipsă de patriotism, mi s-a părut deseori, deși există o mulțime de semnale ale unei realități tipic românești, că mă aflu în fața unei excelente traduceri dintr-o literatură europeană, americană sau sud-americană, în fine o literatură străină mult mai așezată și mai răsunătoare decât a noastră. Dintre prozele lui Ioan Groșan, foarte mult prizate au fost cele considerate tipice pentru postmodernismul metanarativ. Nu doar formula este cea care delimitează aceste proze, ci și o comunitate de simboluri pe care le folosește în comun cu cei câțiva mari postmoderni care pătrunseseră la noi în acea vreme”.

■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu revine cu partea a treia a articolului despre Adrian Marino, text având ca punct de plecare volumul de dialoguri dintre Marino și Sorin Antohi *Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România* (Ed. Polirom, Iași, 2001). Ceea ce îi reproșează, de data aceasta, Grigurcu teoreticianului literar este distanța prea mare a abordării sale față de literatura vie: „După cum am văzut și până acum, Adrian Marino se ferește, în chip aseptice, de «literatură», ca de un germene primejdios ce s-ar cuveni «ucis». Exact așa: «ucis». Dorind a urma un traseu pe care «abandonezi această sferă a discursului calofil și te ridici către un nivel la care elevația conceptuală ucide expresivitatea literară», notifică drept o cauză a deficiențelor nu numai ale culturii, ci și ale... politicii, prezența nocivă a «poetilor și publiciștilor»: «Nu există deci o concepție unitară a politicii și culturii, mai ales prin faptul că această cultură română este dominată de poeți și publiciști. Câtă vreme poeții, publiciștii și romancierii vor domina, și nu omul de cultură, șansele progresului sunt minime. Aceștia, prin natura lor, simt nevoia să vorbească în primul rând de ei, iar noi vorbim de valori și de principii generale românești». Așadar «poetii și publiciștii», ca și «romancierii», *id est* scriitorii, n-ar fi «oameni de cultură», așadar ei blochează progresul și nu postideologii, cadrele fostului regim sau indivizii corupți! Marea, oribila vinovăție a poetilor, publiciștilor și romancierilor constă în aceea că «vorbesc despre ei», că se manifestă în cheia lirică, despre care unii cred că e cheia majoră a creației, că-și exprimă personalitatea despre care Goethe a cutedat să spună că e «binele suprem», în loc de-a se retrage rușinați pentru a lăsa întreaga agoră la dispoziția «ideilor» impersonale, a «principiilor» fără autor”. ■ Dan Bogdan Hanu tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru este prezent cu proza *Adio, Robinson Crusoe* (5). ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea se oprește asupra *Jurnalului berlinez '38* al Marthei Bibescu (Ed. Vivaldi, București, 2001): „...însemnările se datorează vizitei făcute în Berlin, unde soțul ei, George Valentin Bibescu, în calitatea sa de președinte al Federației Aeronautice Internaționale, trebuia să

onoreze congresul programat, în acel an, la Berlin. Iar regimul hitlerist, cu preocuparea sa războinică pentru aviație, a ținut să facă, cum știa, onorurile de gazdă. Martha Bibescu și-a însoțit, desigur, soțul, participând la greoaiele recepții, dar încercând, totodată, cât se mai putea, să revadă vechi cunoștințe și să reînnoade ceva din legăturile mai vechi cu diplomați occidentali acreditați în capitala Germaniei naziste”. ■ În cadrul rubricii *Recitind*, Elvira Sorohan scrie despre cartea lui G. Ibrăileanu *Spiritul critic în cultura românească*. Judecată prin prisma marilor sinteze și studii pe aceeași temă de mai târziu, semnate de E. Lovinescu, Lucian Blaga, C. Rădulescu-Motru sau Mircea Vulcănescu – apreciază Elvira Sorohan – lucrării lui Ibrăileanu îi lipsește, din păcate, tocmai „mentalitatea criticistă”: „Citind și recitind la o oarecare distanță *Spiritul critic...*, am căutat mai întâi o explicație a hotărârii lui Ibrăileanu de a scrie această sinteză, știind că în preajma lui 1900 nu era singurul preocupat de o astfel de privire retrospectivă. Ceea ce face Ibrăileanu e mai mult o recapitulare, în care zidește foarte multe citate critice, decât o analiză profundă, care să nu ignore spiritul locului. Acest «spirit al rasei», cum îl numește Lovinescu, nu e mai nicăieri invocat, cum tot Lovinescu observă. Totuși, la o lectură atentă se simte că ideea specificului național e emergentă studiului și abia în câteva fraze din *Încheiere* iese la suprafață, fiind expres formulată. Studiului îi lipsește însă o premisă esențială: vocația critică a spiritului românesc, o mentalitate criticistă chiar. Ceea ce îi dă dreptate lui Ibrăileanu s-o ignore este, poate, exercitarea ei pe ceea ce se creează în interior și nu pe ceea ce vine dinafară. Prevalența criticismului față de fapte creatoare e o maladie ce ne macină și astăzi, dimpreună cu mimetismul snob și adoptarea promptă a clișeelelor, jenante simptome de provincialism nesupravegheat. Nu faci nimic, dar critici”. ■ La *Comentarii critice*, Dan Cristea recenzează romanul lui Gabriel Chifu *Cartograful puterii* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Proza lui Chifu, explică Dan Cristea, oscilează între eseu și ficțiune: „Orientarea speculativă este caracteristică unei asemenea abordări a romanului, care, prin anecdotă, prin personaje sau prin punerea în scenă, încearcă să răspundă unor chestiuni de ordin mai general, cum ar fi sensul vieții, modul cum trăim și cum ne raportăm la realitate ori felul cum ne ocrotim spiritualitatea și existența interioară. Romanul pendulează astfel între eseu și ficțiune și nu e întâmplător faptul că printre subiectele sale figurează și conceperea, de către personajul principal al cărții, a unui tratat despre putere”. ■ În cadrul rubricii *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu revine partea a doua a articolului despre Mircea Cărtărescu. Spre deosebire de majoritatea criticilor contemporani, care îl consideră pe Cărtărescu unul dintre cei mai importanți scriitori postmoderniști români, Alex. Ștefănescu insistă că poetul este, în chip fundamental, un romantic: „Altă idee preluată necritic este aceea că poezia lui Mircea Cărtărescu ilustrează perfect postmodernismul. «Tot ce postmodernismul a putut da mai coerent și mai bine articulat în poezie, la noi – afirmă, printre alții, Radu G. Țeposu într-un articol publicat în «Contemporanul» din 27 aprilie 1990 – aflăm în lirica lui Mircea Cărtărescu.»

Nimic mai departe de adevăr. În afară de faptul că postmodernismul nu este postmodernism, ci neoavangardism, Mircea Cărtărescu nu ilustrează acest neoavangardism, ci este un romantic, un Edgar Allan Poe în blugi, care într-o singură carte, *Levantul*, și numai în unele poeme din celelalte cărți face demonstrații de postmodernism. Corect ar fi să se spună altceva: că Mircea Cărtărescu este singurul scriitor important dintre cei care se consideră reprezentanți ai postmodernismului”.

15 noiembrie

• [„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 44] În editorialul intitulat *Nietzsche (24)*, Nicolae Breban scrie despre ideea de sinucidere la Nietzsche. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra romanului lui Dumitru Țepeneag *Zadarnică arta fugii*, apărut pentru prima oară în Franța în 1973 sub titlul *Arpièges*. Odată cu proza din *Zadarnică arta fugii*, spune Soviany, scrisul lui Țepeneag capătă forma „textualismului parodic”, „mijloacele derizivității subtile fiind folosite acum tocmai pentru a marca rezerva unei conștiințe mai degrabă «fantaste», în descendența romanticilor germani, față de actul, poate excesiv de laborios și generat de o perspectivă «materialistă» asupra limbajului, căruia i se refuză orice dimensiune revelatorie, al textualizării”. ■ Sub titlul *Ieșire în decor panoramic*, Henri Zalis recenzează volumul lui Dumitru Țepeneag *Maramureș* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001): „Roman cosmopolit? Roman peripatetic? Roman al deambulărilor, ajuns pe fluxul diverselor combinații: vizite, regăsiri, călătorii, univers în univers? Roman conversațional? Roman existențial, pur și simplu? Da, i se potrivește cărții lui Dumitru Țepeneag, *Maramureș*, fiecare calificativ, ea fiind din toate câte ceva”. ■ Constantin Abăluță traduce din lirica poetului francez Gérard Noiret. ■ Irina Petraș continuă să publice *Fragmente despre moarte*. ■ Aura Christi tipărește proză.

20 noiembrie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 594] Sub titlul *Zigu Ornea – un slujitor al culturii românești*, redacția îi aduce un ultim omagiu editorului și istoricului literar. Teodor Vârgolici evocă „munca sisifică” pe care „s-au înălțat excelențele sale exegeze despre junimism, sămănătorism, poporanism”, iar Daniel Cristea-Enache „efortul de o viață al lui Zigu Ornea”, cel care, evreu fiind, „a cunoscut și a iubit cultura românească așa cum puțin români get-beget au vrut și au putut”. ■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache recenzează volumul lui Zigu Ornea *Polifonii* (Ed. Polirom, Iași, 2001). Antologie de cronici literare – scrie Daniel Cristea-Enache –, cartea lui Zigu Ornea este exemplară prin aceea că reușește să decanteze întotdeauna adevărul, indiferent de cantitatea de informație și de multitudinea de perspective analitice: „Imensele cunoștințe acumulate de Zigu Ornea nu copleșesc mai niciodată judecarea unui fapt sau a unei epoci: o limpezesc prin multiplicarea de surse și pe perspective, prin adâncimea analizei, prin decantarea progresivă

a adevărului din aerul tulbure al unui timp lăsat în urmă”. ■ La rubrica *Lecturi*, Luminița Voina-Răuț tipărește un fragment din traducerea proprie a romanului lui Mario Vargas Llosa *Sărbătoarea țapului*, aflat în curs de apariție.

● [„**Observator cultural**”, nr. 91] La rubrica *Informații* este anunțat decesul, la 71 de ani, al istoricului literar Z. Ornea. ■ Secțiunea cea mai consistentă a numărului este consacrată speciei interviului. □ Pentru Tita Chiper, interviul este un mod de a înțelege lumea: „Iau interviuri fiindcă vreau să știu pe ce lume trăiesc. E un gen publicistic la care am ajuns târziu și recunoscându-mi limitele. Pot spune că interviul m-a împăcat, într-un fel sau altul, cu ceea ce sunt. [...]. Mă mulțumesc să fiu curioasă pe cont propriu, lucru important la vârsta mea; semn încurajator că nu m-am blazat și că nu sufăr deocamdată de maladia de a ști totul. Am încă îndoieli asupra multor lucruri pe care vreau să le clarific în dialog”. □ George Arion răspunde la întrebările unui *Interviu cu mine însumi*: „Ce e un interviu pentru tine? – Pentru oricine ar trebui să fie o modalitate de a investiga realitatea. Există însă, din păcate, gazetari care încearcă să pătrundă în memoria publicului agățați de numele unor personalități. De aceea ei folosesc interviul numai pentru a atrage atenția asupra lor, neinteresându-se cu adevărat de cel pe care îl abordează, folosit doar ca un pretext de a se pune pe ei înșiși în prim plan. Îmi place să-mi închipui că întrebările mele au ținut spre zone de larg interes pentru contemporani, cât și pentru cei care vor veni după noi”. □ În viziunea lui Ion Bogdan Lefter, „moda” actuală a interviurilor se datorează, în primul rând, faptului că trăim într-o „societate mediatică”. Pe de altă parte, interviurile actuale beneficiază de avansul tehnologiilor de înregistrare, ceea ce face ca interviurile din prima jumătate a secolului al XX-lea să pară, prin comparație, „naive” și „stângace”: „Lucrurile se prezentau deja complet altfel decât în prima jumătate a secolului (pentru că mai în urmă e chiar vid: nu există bunaoară nici un interviu cu Heliade Radulescu, Alecsandri, Eminescu, Creanga e tutti quanti!). Citite astăzi, puținele convorbiri cu scriitori publicate în presa vremii sună fals: stângăcii de exprimare, frazare prea scurtă, naivități. Explicația e aceea că, neexistând aparate de făcut înregistrări, reporterii își luau notițe și scriau ei după aceea interviurile, atât cât își aminteau și cum le venea lor sub condei. Meritorii ca pionierat și prețioase ca documente de epocă, interviurile realizate de Felix Aderca sau Ion Biberi rămân de aceea niște falsuri în ultimă instanță. Sunt un fel de povești despre ce le-au spus lor unii și alții. Calitatea lor de mărturie genuine trebuie privită cu circumspecție”. □ În cadrul aceluiași grupaj, Fabian Anton o interviează pe Ioana Postelnicu, care, la 91 de ani, rememorează experiența întâlnirii cu E. Lovinescu: „Aș împărți viața mea în două ipostaze: aceea a Primului Război, în care tinerețea mea s-a dezvoltat, în umbra și în privegherea lui Lovinescu, și perioada de astăzi. Trebuie spus că am bătut pe atunci la ușa lui Lovinescu, eu, o tipă încă în formare, dar cu o nemaipomenită dorință de afirmare, cu această năzuință ce mă făcea să fiu foarte îndrăzneată. Episodul pe care vi-l spun acum l-am relatat, de altfel, și în memoriile mele: toată povestea

cu Lovinescu, tot norocul acela nemaipomenit, toată binecuvântarea aceea care m-a făcut să mă duc la ușa lui, să-l sun, să-l fac să-și spună părerea despre mine. A fost o experiență care m-a marcat pentru totdeauna”. ■ În interviul acordat redacției „Observatorului”, Val Gheorghiu evocă figura lui Petru Comarnescu: „Petru Comarnescu era un personaj realmente fascinant. În anii șaptezeci, când îmi devenise colaborator la pagina de artă a «Cronicii», se manifesta ubicuu, cu alegețea pe care, sigur, i-o cunoscuseră cei din generația Criterion-ului. Despre care, din păcate, mare lucru nu știam atunci, în crunta perioadă de obnubilare a valorilor interbelice. De altfel, însuși Comarnescu, dintr-o mai mult ca sigur silnică precauție, nu se referea mai defel la momentul Criterion, febricitându-se în înmărmuritoare acțiuni cultural-artistice, unele mai epatante decât altele. Doar într-un zgârcit regim de clandestinitate, atunci când îi călcăm pragul «chiliei» din strada Icoanei 10, puteam beneficia într-o exclusivitate ce mă flata de pigmentate secvențe cu Eliade, Cioran, Vulcănescu, Noica, Ionescu, Brezianu”. ■ În cea de-a doua parte a interviului acordat Svetlanei Cârstean, Ion Mureșan vorbește despre dificultățile de afirmare întâmpinate de scriitorii optzeciști, victime ale unei epoci istorice întunecate: „Optzecismul a fost o stare de solidaritate. Noi am avut parte de cea mai cruntă epocă istorică. După '68, toți șaptezeciștii au fost repartizați direct în redacții literare. Și, hop, când să ieșim și noi, s-a închis trapa. Am apucat să beneficiem doar de facultăți. Și ne-au expediat pe toți care încotro. Iaru a fost director de școală nu știu pe unde. Alexandru Vlad era dactilograf la IJTL. Eu eram profesor la Strâmbu. Am fost cu toții centrifugați. Important era să nu fim la un loc. Tocmai această centrifugare a creat o stare de coeziune. Eu am avut o corespondență îndelungată cu foarte mulți optzeciști. Dacă eram la Strâmbu, asta nu înseamna că nu știam ce fac Bogdan Lefter la București, Iaru și Nedelciu în magazinele de la Cartea Românească, Madi Marin în satul din Bărbăgan, Stratan la Ploiești, Danilov la Iași, Tolcea la Timisoara. Ne aveam tot timpul unii pe alții sub ochi. Ne supravegheam ca să nu pățească careva ceva. Ne citeam poeziile, ne trimiteam unii altora cărți, desigur cenzurate și corectate cu cerneală pe urmă. Asta a fost atmosfera. Aveam grijă să nu dispară vreunul. Împingeam cu toții în același perete. Când peretele a dispărut, au dispărut și relațiile dintre oameni și revistele literare. Acum e o părăsire totală. Cred că e foarte trist să știi că scoți o carte și nimeni nu scrie despre ea. Măcar să te înjure cineva!”.

● [„22”, nr. 47] Rubrica *In memoriam* este dedicată lui Zigu Ornea. Îl omagiază George Bălăiță și Adrian Marino, ultimul scriind: „Z. Ornea rămâne, deocamdată cel puțin, singurul istoric al culturii și ideologiei românești ale secolului al XIX-lea și ale începutului de secol XX oricând consultabil și cu deplină încredere și care posedă, detaliu esențial, viziunea ansamblului”. ■ Rubrica *O carte în dezbatere* este consacrată volumului lui Andrei Oișteanu *Imaginea evreului în cultura română* (Ed. Humanitas, București, 2001). Participă Andrei Cornea (*Un documentar „horror”*), Smaranda Vultur (*Imaginea „Celuilalt”*), Ștefan Borbély (*O oglindă incomodă*), Alexandru Călinescu (*O carte de referință*). □ Andrei Cornea: „Sper

să se vorbească mult despre cartea lui Andrei Oișteanu, o carte memorabilă și de excepție în cultura română”. □ Smaranda Vultur: „Erudit, răbdător în a desface articulațiile complicate ale mecanismului care ne conduce dincolo de evreul real spre cel imaginar, Andrei Oișteanu mobilizează izvoare dintre cele mai diverse, de la proverb la legende și mituri, de la snoave și anecdote la jurnale sau opere literare, de la cărțile populare la discursul savant, de la discursul religios la cel politic, de la imagine la text”. □ Ștefan Borbély: „...cartea lui Andrei Oișteanu nu e numai cercetarea extrem de serioasă, extrem de bine articulată a unei devianțe, ci, de-a dreptul, un delict obiectiv de mentalitate”. □ Al. Călinescu: „Cartea e de o bogăție a datelor și de o rigoare a analizei excepționale. Structura lucrării e perfect coerentă, riguroasă și clară”.

21 noiembrie

• [„Luceafărul”, nr. 41] În tableta intitulată *Unde căutăm poezia?* Horia Gârbea informează despre apariția volumului lui Gabriel Stănescu *Când acasă nu mai este acasă* (Ed. Crater, București, 2001). ■ *La Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Andrei Zanca *Noapțile franciscane* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Pentru Andrei Zanca, remarcă Soviany, lirismul exprimă, înainte de toate, o „aspirație către spiritual”: „...poetul pare ispitit să reitereze pe cont propriu «alchimia verbului», căutând să atingă ultimele limite ale limbajului, căci doar acolo este cu puțință articularea pe deplin autentică a tensiunii spre sacru. Astfel încât poemele din *Noapțile franciscane* nu au doar patetismul unui *de profundis*, ci și ceva din aerul insurgent al unui manifest fiindcă astăzi a fi revoluționar înseamnă a vorbi despre metafizic, de vreme ce, întocmai ca pe timpul lui Marx, o fantomă pare a bântui Europa, dar nu e fantoma comunismului, ci fantoma lui Dumnezeu, a cărei prezență resuscită foamea noastră de metafizic”. ■ Mircea Florin Șandru tipărește poezii. ■ Sub titlul *Un scandal numit istorie*, Alexandru George scrie despre *Istoria literaturii române de azi pe mâine* a lui Marian Popa, lucrare aflată – spune el – sub semnul politicului: „Marian Popa este prevalent un spirit politic și doar în subsidiar un om de judecăți critice și de gust; toate frazele sale, toate calificativele, toate caracterizările au aerul unui denunț, adică ceva pentru care se exersase el însuși temeinic în comunism. Cred că preeminența spiritului politic se vedește în faptul însuși că pornește de la un eveniment istoric, o schimbare de regim politic, actul de la 23 august 1944, deși apariția unei noi literaturi, impunerea unor noi orientări, răsturnarea tuturor veacurilor se produc mai târziu, comuniștii apărând pe scena literaturii doar cu promisiuni mieroase, cu făgăduieli mincinoase asupra libertății scrisului, asigurări liniștitoare emise de chiar de cei mai mari dintre ei, începând cu Iosif Chișinevski”. Acest tip de abordare, continuă Alexandru George, are însă mai multe dezavantaje decât avantaje: „Marian Popa adoptă ideea paralelismului tuturor manifestărilor literare, dar așază operele publicate mai târziu în urma celor care au apărut cu încurajarea autorităților și urmând programul acestora. E o soluție posibilă, chiar

dacă ea duce la prezentarea fragmentată a câte unui autor care poate fi socotit caracteristic pentru mai multe etape istorice, chiar în cadrul comunismului, Ideea de succesiune este capitală pentru orice istoriograf, verificându-i adevărata vocație; la fel de importantă este punerea în relație a scriitorilor pentru a-i deosebi și defini: Alexandru Lungu este în modul cel mai strict contemporanul lui Dan Deșliu, al Veronicăi Porumbacu sau al Ninei Cassian, dar câtă diferență între autorul *Orei 25* și toți acești trompetiști ai comunismului de primă oră! Sau să luăm cazul lui Radu Petrescu, pe care istoria «apariției» sale îl pune la un loc cu tineri cu câte două decenii mai juni ca el [...]. Ce să mai spunem de Al. Paleologu, care se ridică din anonim pe valul liberalizării de la mijlocul anilor '60, marcând marele eveniment al resurecției eseismului românesc, unul dintre fenomenele nesocotite de autorul *Istoriei* de față, deși el înseamnă unul dintre câștigurile esențiale ale literaturii ulterioare, acceptată cu neplăcere de autorități, pentru că le contrazicea tot programul «ideologic»". ■ Valentin Iacob publică proză. ■ Elena Vlădăreanu se ocupă de *Carnetele maro* ale lui Aurel Dumitrașcu, al căror prim volum a apărut în îngrijirea lui Adrian Alui Gheorghe (Ed. Timpul, Iași, 2001): „Deși «eu»-ul tipic scrierii autobiografice este aici un «tu» în toată regula, rareori această translație, în principal ludică, de la persoana întâi spre persoana a doua, a refuzului asumării propriei biografii, poate trece drept o mască propriu-zisă. Aici, persoana a doua este doar un construct, o iluzie a alterității, o iluzie a transcenderii propriei subiectivități". ■ Sub titlul *Metamorfozele tragicului*, Lucian Alexandru scrie despre teatrul lui Marin Sorescu, în care tragicul este „minat” de fragmentarea interioară a omului modern: „În teatrul lui Marin Sorescu, resorturile tragicului par a fi permanent minate din interior. Într-o lume unidimensională, care cenzurează permanent planul existențial secund, modul de aderare al individului la supraindividual (divin) se modifică în funcție de viața sa fragmentară. Neputând realiza totalitatea, individul se raportează la esența ultimă, substratul propriei conștiințe”. ■ Marian Popa trage *O seamă de concluzii* la *Istoria sa a literaturii române de azi pe mâine*, în care situează întreaga literatură română din perioada 1944–1989 sub semnul sovietizării României și al ideologiei totalitare comuniste: „Istoria perioadei clar delimitate de 23.08.1944 și 22.12.1989 este aceea a unei banale ocupații malefice, particularizată prin justificarea modernă a eliberării benefice. Adică a exercitării unei influențe forțate pe baza unui program caracterizat prin fermitate teoretică și labilitate practică dezvoltată oportun și chiar retrospectiv prin acoperiri principiale cu pretenții morale, dar dialectice. Este programul sovietic, de totalizare marxist-leninist-stalinistă a societății românești, utilă, se estimează, unei mai eficiente stăpâniri și exploatare economice pentru un timp nu nedeterminat, dar neprecizat public. Într-un asemenea program, care valorifică minciuna construcției unei lumi mai bune, capabilă să satisfacă toate necesitățile materiale și spirituale ale individului și colectivității sale, artele și îndeosebi literatura se bucură de o atenție specială, în măsura în care ele sunt apreciate drept materii de diversiune

ezoterică și instrumente de moderare social-politică, psihică și volițională. Sub acest aspect, se poate afirma: a fost o epocă de mare glorie pentru literați, chiar dacă nu și pentru literatură, prin faptul că niciodată și nicăieri altundeva nu li s-a dat o mai mare importanță în viața societății. Scriitorilor cu vocație, ca și celorlalți: pentru că se produce destulă literatură explicabilă prin lipsa de alternative de exhibare, pentru bani, umplerea timpului și dobândirea unor poziții privilegiate în societatea pauperizată. Se pune la punct, în acest timp, o producție literară oficială, de aliniere politică, dar nu poate fi suprimată existența alteia secrete, nerecunoscute momentan sau definitiv, datorată unor scriitori marginalizați și exilați. După cum reiese din indexul acestei *Istории*, se gândește la fel de mult în absență și în prezență, în viață și postmortem. Producția oficială este de două feluri: prin preluarea modelelor sovietice și prin descoperirea proprie a unor procedee, motive și modalități decurgând din premisa vasalității și a sovietizării. Chiar dacă n-ar fi fost obligați să imite modelele sovietice, scriitorii români omologați oficial ar fi ajuns să le descopere în condițiile totalizării, fiindcă alte posibilități de satisfacere a comenzii politice nu există. Este instructiv că simpla prezumare a ocupației sovietice în viitor generează proletcultismul spontan al anilor 1944–1947, în forme specifice anilor 1918–1922 din URSS, considerate negative, clasate și inactuale după război în țara de baștină”. ■ Codruța Chercotă publică poeme în proză, iar Adara Captrulan tipărește poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ Liviu Grăsoiu îl omagiază, după moarte, pe George Munteanu. ■ Sub titlul *Scriitor în două culturi*, Emil Manu îl portretizează pe Christian W. Schenck: „Christian W. Schenck este un cunoscut personaj al întâlnirilor literare din întreaga Românie, deși locuiește în Germania, la Kastellaun, și publică în mod curent poeme și eseuri la revistele de importanță evidentă în cultura contemporană a patriei lui Goethe. [...] Pentru mine prezența literară a lui Schenk este importantă și pentru faptul că aparține unui poet de primă mână în Germania, dar este de o sută de ori mai importantă activitatea sa de poet și eseist, autor de creații remarcabile în limba română, fiind considerat drept unul dintre scriitorii bilingvi printre cei mai valoroși”. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Tiberius Puiu traduce partea a doua a prozei *Doujâc* a scriitorul belarus Vasil Bâkau, iar Tudora Șandru Mehedinți traduce un interviu luat lui Mario Vargas Llosa.

● **[„România literară”, nr. 46]** Sub titlul *Dinu Pillat – 80 de ani de la naștere: Un destin neîmplinit?*, Barbu Cioculescu deplânge, pornind de la monografia scrisă de Carmen Brăgaru (*Dinu Pillat. Un destin neîmplinit*, Ed. Du Style, București, 2000), pierderile ireparabile suferite de literatura română ca urmare a persecuțiilor politice îndurate de Dinu Pillat în anii 1950: „Când luăm însă în considerație opera pe care Dinu Pillat n-a mai scris-o, din ceasul în care și-a jugulat vocația de romancier, o gravă întrebare se ridică, susținută, în principal pe constatarea sporului artistic de la *Jurnalul unui adolescent*, la *Așteptând ceasul de apoi*, atât cât ne-a putut fi cunoscut. Căzul nu a fost unic, dacă ne gândim la

un alt romancier înăscut, Pavel Chihaia, care nu a mai scris proze după *Blocada*, a lui Alexandru Vona și chiar al lui Mihai Villara. Dar cât de lung va fi fost șirul anonimilor? Pe Dinu Pillat l-am fi putut avea între noi, patriarh octogenar, când, cu mai bine de un sfert de veac în urmă, nu ne-ar fi părăsit”. ■ La rubrica *Lecturi de zi*, Cătălin Constantin prezintă patru volume consacrate Balcanilor și balcanismului: Maria Todorova, *Balcanii și balcanismul* (traducere de Mihaela Constantinescu și Sofia Oprescu, Ed. Humanitas, București, 2000); Irina Nicolau, *Haide bre! Incursiune subiectivă în lumea aromânilor* (Ed. Ars Docendi, București 2000); Marina Marinescu, *Drumuri și călători în Balcani* (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2000); Barbara Jelavich, *Istoria balcanilor* (traducere de Mihai Eugen Avădanei, Ed. Institutul European, Iași, 2000). ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Revizionistul numărul unu*, C. Rogozanu se oprește asupra lui Gheorghe Grigurcu și a volumului său *În răspăr* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Deși premisele discursului lui Grigurcu sunt în general corecte, afirmă Rogozanu, criticul se autosubminează prin lipsa de măsură: „În mare, în discursul lui Gheorghe Grigurcu, premisa este corectă. Problema este abordarea, măsura. Este extrem de dificil să te apropii de textele unui autor care spune, nu de puține ori, lucruri de bun simț, dar care sunt, fatalmente, antipatice. Și nu pentru că am avea de-a face cu adevăruri incomode. Sau pentru că ar fi la mijloc o părere pur subiectivă. [...] În numele unor mari adevăruri, criticul și-a uitat măsura, descoperindu-și o vocație sadică nu tocmai agreabilă”. Carte de interviuri, *În răspăr* – adaugă C. Rogozanu – pune în evidență, înainte de toate, frustrările autorului: „Dialogul între Marin Mincu și Gheorghe Grigurcu este antologic. Arată cât de departe de comunicare este de fapt discursul revizionist. Ceea ce la început a fost o revelație a impactului, a dialogului, s-a transformat ușor într-un soi de autism comod. Pe de o parte, Marin Mincu își rememorează «vitejiile critice», pe de alta, Gheorghe Grigurcu face veșnica revizuire. Două confesiuni paralele, fără nici o legătură între ele, doi indivizi prizonieri într-un discurs tiranic, de multe ori facil. Punctul comun ar fi că amândoi au fost persecutați pentru că au scris «de rău» despre Nichita Stănescu. Complet irelevant”. ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu condamnă „ipocrizia” criticilor care, autoproclamându-se „lovinescieni”, refuză tocmai una dintre direcțiile de acțiune esențiale promovate de criticul de la Sburătorul, aceea a revizuirilor literare: „E clar pentru orice conștiință integră că revizuirile sunt, în momentul de față, ca să zicem așa, dublu necesare. O dată pentru a marca translația în timp a sensibilității receptoare, ce-și impune, periodic, noi seturi de opțiuni axiologice, a doua oară pentru deparazitarea producției literare de criteriile străine acesteia, pentru proporționarea valorilor în funcție de ele însele. Jocul de reducții și supralicitări, ca și reparațiile sunt, până la urmă, inevitabile, cu atât mai mult cu cât ele se așează pe o felie istorică. Nu ne miră, așadar, opoziția tenace, de natură conservatoare (reacționară), a celor ce țin cu dinții de pozițiile și privilegiile dobândite într-o vreme a anomaliei, ci afectarea lor lovinesciană, ipocrizia lor de inși cu două fețe. Căci acest lucru ne

stupefiază mai ales: recunoașterea doar de fațadă a trebuinței revizuirilor în raport cu blocarea lor de facto, cu respingerea lor punctuală, sistematică, printr-o arguție avocățască în care se întrevide imaginea greoaie a inerției, în esență spaima de critică. Un anume gen de critică e folosit spre a jugula critica. Pseudolovinescienii nu sunt decât adversari nedeclarați ai criticii, plasați sub scutul unor principii instrumentate demagogic, care nu sunt în măsură a le ascunde oportunismul”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu continuă să publice fragmente de „jurnal berlinez”. ■ Valentin Dolfi tipărește poezii. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru semnează poezia *Pentru cine bat clopotele, Maia?* ■ La *Cronica edițiilor*, Z. Ornea se ocupă de volumul lui F. Aderca *Petru cel Mare* (Ed. Hasefer, București, 2001), remarcând faptul că scriitorul „nu-și prea alegea subiectele cărților”: „El scria despre toate și tot. N-a scris el, în 1936, o carte despre Cristofor Columb și, mai târziu, una despre Magellan? De ce nu ar fi scris și o carte despre o personalitate fascinantă precum Petru cel Mare? Începuse să lucreze la acest portret tulburător încă în 1938 și avea înțelegeri cu editorul Georgescu-Delafras. Da, în 1940, când manuscrisul era încheiat, au intervenit legiuirile rasiale, care – printre altele – interziceau cu desăvârșire evreilor să fie autori de cărți. S-a adaptat situației discriminatorii și-a ales un pseudonim, N. Popov, și Georgescu-Delafras i-a publicat cartea. Nimeni, în presă, n-a dezvăluit manopera. De-abia, acum, în 2001, dl Henri Zalis reeditează cartea, la Editura Hasefer, sub numele adevărat al scriitorului”. ■ Continuându-și incursiunea în *Momentul literar 1945–1948*, Gabriel Dimisianu scrie despre romanele lui Dinu Pillat *Tinerețe ciudată* și *Moartea cotidiană*, apropiind tehnicile scrisului autorului de cele postmoderniste: „Astfel de ieșiri ale autorului-personaj la suprafața textului epic în curs de constituire, astfel de interferări între realitatea trăită și realitatea scrierii acelei trăiri, erau în proza anilor '80 procedee curente și le vom întâlni la Mircea Nedelciu, Bedros Horasangian, Cristian Teodorescu, Ioan Groșan, Ioan Lăcustă și la atâția alți prozatori care au cultivat autoreferențialitatea, unii chiar în abuz. Cu patruzeci de ani mai înainte, când Dinu Pillat scrisese *Tinerețe ciudată*, aceste procedee reprezentau însă, neîndoielnic, o noutate în proza românească și folosirea lor un act de îndrăzneală estetică”. ■ La rubrica *Proza românească sub comunism*, Eugen Negrici descrie unul dintre procedeele predilecte folosite de scriitorii români pentru a ocoli cenzura ideologică: apelul la parabolă. Parabola – spune Eugen Negrici – este figura dominantă a romanului lui A.E. Baconsky *Biserica neagră*: „O parabolă dezvoltată cu mijloace kafkiene este *Biserica neagră* de A.E. Baconsky, carte tipărită abia în 1990, dar cunoscută de numeroșii ascultători ai Europei libere, care a difuzat-o în serial. Printr-o scurtă, necomplicată și, într-un fel, previzibilă mișcare narativă, autorul se pune în situația pe care, în fond, și-a dorit-o, aceea de a putea descrie, precum creatorii de utopii negative, o cetate («cetatea-cavou») în care toate lucrurile evoluează după legi bizare și locuitorii s-au preschimbat în făpturi grotești. [...] Cititorul trecut prin infernul comunist recunoaște fără dificultate lumea aceasta orwelliană atinsă de nebulie: toți oamenii

sunt automate fără nume, chip și limbaj proprii; cărturarii altădată onești și valoroși au devenit slugi odioase și, ca semn de prețuire, gropari plini de râvnă, mulțumiți de noua lor postură, gata de delațiune și de josnică trădare pentru a câștiga favoruri ridicele. Supravegherea reciprocă și ipocrizia domină viața socială, care gravitează în jurul cimitirului și care funcționează în virtutea inerției, prin indivizi-șuruburi programați să execute o unică mișcare. Și, în tot acest timp, îndărătul fațadei și lozincilor se derulează fapte abominabile, torturi, orgii bestiale care vorbesc de impostura și schizofrenia acestei societăți”. Parabola – continuă Negrici – este folosită și de Eugen Barbu în *Principele*: „Sedus de secolul complex și atroce al domniilor fanariote, ca și de jocul înmulțirii seriilor de analogii pe care și-l putea oferi, Eugen Barbu adună în romanul *Princepele* (1969) toate acele date care, alcătuiind sinteza unei cârmuii din secolul al XVIII-lea, vorbesc, în fond, despre însângerații și samavolnicul nostru secol totalitar”. ■ Rodica Binder aduce în atenție apariția volumului epistolar ce conține schimbul de scrisori dintre Emil Cioran și muza și prietena sa din ultimii ani de viață, profesoara de filosofie din Köln Friedgard Thoma: „Emil Cioran înamorat – iată ipostaza inedită, senzațională, dacă nu chiar ușor scandaloasă (pentru cei tentați să-l mitizeze pe «misticul lipsit de Dumnezeu») în care se prezintă în paginile unui elegant volum apărut în această toamnă la Editura Weidle din Bonn, «maestrul neîntrecut al aforismelor despre moarte, prins în mrejele unei iubiri și unei drame epistolare în care se întâlnesc scânteierile spiritului cu melancolia bătrâneții». Am citat, între ghilimele, termenii în care revista «Der Spiegel» caracteriza concis dar atrăgător cartea autoarei Friedgard Thoma, destinatară scrisorilor de dragoste expediate de Emil Cioran, în ultimii ani ai vieții, celei care i-a fost muză și prietenă. Înlocuit, autorul care și-a făcut «din singurătate, o religie» îi mărturisea «criticei sale admiratoare» că: «în realitate m-am simțit întotdeauna singur, cu unele excepții – dintre care cea mai ciudată este aceasta. Sunteți centrul vieții mele, zeița unuia ce nu crede în nimic, cea mai mare fericire și cea mai mare nenorocire pe care mi-a fost dat să le întâlnesc». De astă dată fragmentul, extras din cuprinsul uneia din mai numeroasele scrisori adresate tinerei pe atunci profesoare de filozofie din Köln, este reprodus pe coperta din spate a volumului de față”.

22 noiembrie

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 45] Salutând manifestarea *Colocviul romanului românesc* de la Alba Iulia, Nicolae Breban punctează finalitatea ultimă a operelor literare și a scriitorilor în istoria și cultura românească – aceea de a „ne da dovada propriei noastre existențe”: „Nu pentru a «forma», a «educa» în primul rând, cum voiau pașoptiștii, pentru a «lumina poporul» – și aceasta, de ce nu?! – ci, mai ales, pentru a fi prezenți, în mijlocul și alături de contemporanii noștri, necăjiți și curioși, slabi și puternici, inventivi sau dezamăgiți de istorie sau de propriul lor destin. De a le oferi – de ce nu?! – un alt destin, o

altă istorie, pe hârtie, e adevărat, dar în care, uneori, destinul, naivitatea și nevoia lor se vor refugia și ne vor ajuta și pe noi, scribii uneia sau altei generații, să fim! Să fim în timpul nostru, dar să și «fim» în «general», să «intrăm în ființă», cum se spune așa de pretențios în filosofie. Cine altcineva ne va da dovada propriei noastre existențe?”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany recenzează volumul de poezie al Ioanei Diaconescu *Tratat de amintiri neverosimile* (Ed. Eminescu, București, 2000). Odată cu această plachetă, scrie Soviany, limbajul liric al poetei „câștigă în simplitate”: „Acum limbajul Ioanei Diaconescu câștigă în simplitate, iar viziunile sale dobândesc frăgezimi de icoană, circumscriind o lirică a stărilor de extaz și angelismul grațios, regăsindu-se, într-un fel, limba inocentă a cântecului”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile prezintă volumul *Martorii lui Seninu* de Sebastian Sârcă (Ed. Hiparion, Cluj-Napoca, 2000), iar George Glodeanu romanul *Maramureș* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001) al lui Dumitru Țepeaneag. Om de radio, explică Geo Vasile, Sebastian Sârcă se dovedește un romancier cu „vocația sufletelor tari”, dar și cu „nestinsa, generoasa curiozitate a naratorului de a priza viața în evantaiul ei infinit de cazuri”. ■ Irina Petraș continuă să publice *Fragmente despre moarte*. ■ Dan Stanca tipărește proza *Pasărea orbilor*. ■ Traian T. Coșovei este prezent cu poeme. ■ Paul Vinicius răspunde la întrebarea redacției „La ce bun poezia în vremuri sărace?”: „Poezia creează dependență, libertate și eliberare. Cele mai elementare manifestări ale poeziei în om sunt bolile incurabile. Atât în cazul cancerului, cât și în cazul SIDA s-a putut observa cum celulele umane își iau (brusc) libertatea de a se comporta altfel – adică: în deplină libertate –, ieșind astfel de sub dictatura legilor și funcționalităților unui organism feudal. Poezia este cea mai nobilă maladie umană incurabilă”.

23 noiembrie

● [„Dilema”, nr. 456] Ancheta revistei, intitulată *Vorba dulce mult traduce*, abordează problema traducerilor din literatura română în Occident. Participă, printre alții, Gheorghe Crăciun, Mihai Zamfir, Ion Bogdan Lefter. □ Gheorghe Crăciun: „Literatura noastră nu va avea nici o șansă de a se impune în afară (las deoparte cele două-trei cazuri de succes izolat care se numesc Gellu Naum, Mircea Cărtărescu sau Alexandru Vona) ca o literatură care să conteze în Europa editorială de azi, câtă vreme problema promovării autorilor români în alte spații culturale nu va deveni o problemă de stat. Aici e vorba, mai departe, de viziuni și strategie, de bani și mijloace logistice, de proiecte viabile și forme flexibile de organizare, de pragmatism și consecvență. De management cultural de anvergură. De profesionalism, în ultimă instanță. Dar și de fler și curaj”. □ Mihai Zamfir: „...traducerile reușite de poezie nu au nimic de-a face cu aproximările bâlbâite la care se rezumă majoritatea exercițiilor de acest fel, cu ritmurile stupid-mecanice și, desigur, cu infamele traduceri în proză, atât de la modă în secolul al XIX-lea, dar absolut ucigașe pentru imaginea și reputația poetului tradus. Așa cum concep traducerea de poezie, ea trebuie să îndeplinească, fără excepție, câteva reguli

simple și clare: să refacă exact formula prozodică a originalului; să nu admită nici o licență la capitolul metrului, ritmului ori rimei; să sugereze (prin zeci de detalii greu codificabile) atmosfera culturală în care poezia a luat naștere; în fine, să fie, poetic, la fel de bună ca originalul. Luând contact cu ea, cititorul să perceapă textul original până la capăt. Să aibă șocul primordial”. □ Ion Bogdan Lefter: „Nu trebuie să traducem doar texte, e vital să le și înțelegem. Integrarea culturală și mondială pe care ne-o dorim – și care merge oricum înainte – ne cere nu doar să transpunem cuvinte, ci să asimilăm noi moduri de gândire, noi criterii, noi sisteme de valori”.

27 noiembrie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 595]** La rubrica *Paralele inegale*, Cristina Modreanu îl interviează pe Dan C. Mihăilescu. În ciuda faptului că a devenit foarte cunoscut datorită emisiunii de televiziune „Omul care aduce cartea”, Dan C. Mihăilescu subliniază că a rămas întotdeauna „prizonierul” presei scrise: „E incredibil câtă lume «normală» se uită la micul mei «samsarlăc» editorial. Însă eu rămân captivul lumii «anormale», al elitei, sclavul presei scrise, pătimaș ca-n veacul lui Eminescu și C.A. Rosetti. În plus, imaginea de pe ecran dispare numaidecât, în vreme ce hârtia rămâne”. ■ La *Cronici*, Teodor Vârgolici scrie despre volumul lui Constantin Bacalbașa *Bucureștii de altădată*. Extrem de interesantă în sine, cu deosebire prin faptul că face referiri la scriitorii reprezentativi ai epocii – spune Vârgolici –, ediția realizată de Aristița și Tiberiu Avramescu are meritul esențial că include „un amplu și temeinic documentat capitol de «Note», în care lămurește, completează, rectifică sau nuanțează afirmațiile lui Constantin Bacalbașa, oferind astfel posibilitatea unei înțelegeri mai adâncite și mai corecte a unor situații sau a unor personalități”. ■ În cadrul rubricii *Clasicii la tinerețe*, Roxana Sorescu încredințează tiparului câteva dintre poeziile de adolescență ale lui B. Fundoianu: *Codrul negru, codrul mare, Romanță, Ce e amorul, Și dacă..., Sub razele lunii..., Sub ferestrele-ți, iubito, Sonet (1), Sonet (2), De ce nu vii, Liniște, Îți mai aduci aminte...?* Poeziile, scrise în 1912 – explică Roxana Sorescu –, au „două caracteristici”: „conștiința dialogică, definirea de sine în raport cu un reper selectat admirativ, în care cel ce se caută se regăsește și față de care se diferențiază apoi prin nuanțare și evoluție (reperele aveau să fie, pe rând, Eminescu, Arghezi, Rémy de Gourmont, Léon Șestov, Ștefan Lupașcu); și «la conscience malhereuse», fascinația abisului existențial, descoperit la Baudelaire și la Rimbaud în epoca de maturitate și trăit ca experiență poetică personală în copilărie-adolescență prin frecventarea asiduă a lui Eminescu”. ■ Mariana Șora publică pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 92]** Marian Drăghici anunță lansarea proiectului „Minima poetica”, în cadrul căruia urmează să fie republicate și traduse în limbi de circulație cele mai bune 10 volume de versuri ale decadei 1990–1999: „În urma discuțiilor purtate cu dl. Eugen Uricaru, președinte al US, am convenit

ca «Minima poetica» să se deruleze sub egida Uniunii Scriitorilor. Apariția celor zece volume s-ar finaliza până la 15 august anul viitor, lansarea lor fiind programată la prima ediție a Festivalului European Zile și Nopti de Poezie de la Herculane, din septembrie 2002”. ■ Cea de-a cincea parte a eseului lui Sorin Alexandrescu *Retrospectiva Nicolae Manolescu* este dedicată relației dintre criticul de la „România literară” și optzecism. Problema centrală a modului în care Manolescu definește literatura optzecistă, spune Sorin Alexandrescu, este ezitarea acestuia în ceea ce privește încadrarea optzeciștilor în istoria literară românească: „Interesant este că în mai toate cronicile poeziilor optzeciști Manolescu se află foarte aproape de modul în care aceștia se privesc ei înșiși. El simte în același fel cu criticii optzeciști ineditul fiecărui nou poet în parte. Dubii apar însă la încadrarea acestora în serii istorice. Ruptura dintre poezii optzeciști și poezia românească precedentă este mereu subliniată, dar numită în moduri diferite”. Pendulând între a-i considera neoavangardiști, neomoderniști, pseudomoderniști sau postmoderniști, fără a-i fixa cu fermitate într-una dintre categorii, Nicolae Manolescu – apreciază Alexandrescu – „se distanțază de mai tinerii săi colegi”, care se consideră, prevalent, postmoderniști: „Ce este atunci poezia optzecistă? (Neo)avangardă, pseudo-, neo- sau postmodernism? Dacă ea este o neoavangardă înseamnă că poezia românească a secolului al XX-lea s-ar constitui în două blocuri, unul modernist, inclusiv poezia șaizecistă, și altul avangardist și neoavangardist (poezia optzecistă), diferit și chiar opus primului; Manolescu a apărut și în alte publicații această idee. Dacă, dimpotrivă, poezia optzecistă se încadrează într-un soi de pseudo-, sau neomodernism, întreaga poezie a secolului al XX-lea se constituie într-un singur bloc. În fine, denumirea de postmodernism implică existența a trei blocuri: modernism/neomodernism, avangardă și postmodernism. Este interesant de asemeni de remarcat că în critica optzecistă această a treia opinie prevalează. Adaptând-o uneori, dar distanțându-se de ea alteori, Manolescu se apropie sau se distanțează totodată de mai tinerii săi colegi”. Abordând problema „contradicției” dintre pozițiile succesive ale criticului din perspectiva teoreticianului literar, Sorin Alexandrescu tranșează discuția prin trasarea unei linii de demarcație clare între „canonul șaizecist” și „canonul optzecist”: „Nu cred că literatura optzecistă se poate reduce la un *remake* al celei precedente în cheie prozaică și dintr-o perspectivă «de la nivelul solului». În plus, dacă ar fi așa, schimbarea perspectivei este esențială în crearea imaginii realității [...]. În fine, cred că Manolescu se înșală crezând că schimbarea paradigmei nu a dus și la o schimbare a canonului. Dacă breasla literară a fost suficient de solidară pentru a salva canonul modernist în anii '60–'70 de pericolul extern, adică politic, ea nu a mai fost solidară în anii '80 și '90 în fața presiunii din interior a optzecismului postmodernist și a dus la sciziune internă. Pentru o mare parte a lumii literare nu numai paradigma, ci și canonul s-a schimbat. Nu e vorba numai de tineri scriitori, ci și de numeroase cercuri de opinie din jurul lor: studenții și elevii lor, profesori de liceu, redactori de reviste, edituri, premii, manuale

alternative etc. Nu se poate ignora faptul că în toată această lume mentalitatea s-a schimbat. Am putea vorbi, în loc de persistența canonului unic neomodernist, mai curând de existența a mai multe canoane literare, și cel puțin a celui post-modern, alături, la concurență și în interferență, cu cel neomodernist”. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârstea îl are invitat pe scriitorul basarabean Vasile Gârneț, director al revistei „Contrafort”. Întrebat cu privire la primele sale contacte cu lumea literară românească, Vasile Gârneț răspunde: „Mi-am creat o impresie despre lumea literară românească ascultând emisiunile culturale ale Europei Libere. Îmi făceam liste de autori și de titluri pe care le cumpăram – dacă aveam norocul să le găsesc – în escapadele mele prin Uniunea Sovietică după carte românească. Îi consider pe Monica Lovinescu, Virgil Ierunca și Gelu Ionescu drept profesorii mei de literatură. La Europa Liberă am auzit întâia oară despre generația '80. Păstrez și acum, înregistrate, comentariile Monicăi Lovinescu la cărțile de proză ale lui Ioan Groșan și ale Rodicăi Palade și cele ale lui Virgil Ierunca la volume de versuri semnate de Mariana Marin și Liviu Ioan Stoiciu ...”

Provocat, scriitorul întocmește și o listă a prejudecăților față de România ale basarabenilor: „Fiecare își are probabil lista lui de prejudecăți. Ar fi însă câteva clișee cu răspândire mai generală. Mai întâi, prejudecățile istorice: 1. Jandarmul român, administrația românească, în general, și-au cam bătut uneori joc de basarabeni în perioada 1918–1940. 2. România ne-a trădat în 1940, când nu a tras nici un foc de armă să apere Basarabia de ruși. 3. Românii nu sunt paroliști. Au pornit războiul de partea nemților și l-au încheiat alături de ruși, fiind disprețuiți și de unii, și de alții... Alte prejudecăți sunt de dată mai recentă, de când basarabeni și românii s-au putut vizita și observa reciproc. [...] Basarabeanul de azi crede (uneori este chiar convins) că românul e leneș, mănâncă mult și prost, pentru că nu știe să gătească nimic altceva decât ciorbă de burtă și mici; stă în vecinătatea gunoiului, uneori chiar pe gunoi (Chișinăul e mai curat decât oricare alt oraș din România); se văicărește ușor; protestează din te miri ce, însă orice revoltă sfârșește la un sprit; nu are sentimentul tragicului, ia totul în bășcălie; e permeabil la «cultura» țigănească [...]; este superficial în credință (se înghesuie «să ia lumină» din mâna lui Teoctist și își abandonează copilul în stradă); are o frică exagerată în fața rușilor; e flecar [...]”. Cât privește scriitorii români de care se simte apropiat, Gârneț răsunde: „Cred că de Gellu Naum și de Mircea Ivănescu, în primul rând. Îmi plac: Petre Stoica, Constantin Abăluță, Dorin Tudoran, poeții optzeciști (de la Ion Mureșan, Cărtărescu, Coșovei, Mușina, Aurel Pantea, Mariana Marin la Andrei Bodi, Simona Popescu, Radu Andriescu). Cred că poeții ieșeni, Mariana Codruț, Nichita Danilov, scriu o poezie cu o amprentă aparte în context românesc... Am trecut prin fazele Blaga, Sorescu, Stănescu, Dinescu. Bacovia îmi place și acum foarte mult prin obsesiile sale monocorde”. În fine, scriitorul își amintește de începuturile revistei „Contrafort” și de rolul cheie jucat de Augustin Buzura în apariția și viața publicației: „Proiectul revistei l-am gândit, împreună cu Vitalie Ciobanu, când lucram încă la Editura Hyperion

din Chișinău, unde am publicat primele cărți în grafie latină de după '89. Am depus – în ianuarie 1993 – proiectul nostru la Ministerul Culturii din România, proiect pe care l-am reactualizat de mai multe ori, dar nu ni s-a răspuns niciodată. I-am înmănat același proiect lui Augustin Buzura, președintele Fundației Culturale Române, pe care l-am întâlnit la Târgul de Carte de la București, în vara lui 1994, și în octombrie a apărut primul număr al revistei «Contrafort». Lui Augustin Buzura, care a avut încredere și a fost solidar cu noi în toată această perioadă, îi datorăm biografia de 7 ani de zile pe piața revistelor culturale românești. El ne-a oferit o șansă să ne afirmăm și, implicit, să oferim publicului cititor din România o altă imagine a intelectualului basarabean, diferită de cea pe care o impuseseră aici, la un moment dat, patrioții noștri ambulanți, sentimental-lăcrimoși și cu instinctul proprietății bine dezvoltat... [...]. A edita o revistă de cultură în Basarabia, cu o redacție de doar doi oameni – Vitalie Ciobanu și cu mine –, e un lucru deloc ușor. [...] Am rezistat, pentru că, pe lângă spiritul critic pe care l-a promovat în acești ani, «Contrafortul» și-a propus să construiască, să ofere publicului o alternativă la modelul cultural existent în Basarabia, nu să se lanseze în acțiuni de demolare și să se lase antrenat în polemici inutile. Îndrăznesc să afirm că în jurul revistei noastre s-a constituit o întreagă generație de intelectuali...”. ■ Geo Șerban relatează despre expoziția dedicată avangardistului Marcel Iancu la Berlin: „Experiența acumulată a îngăduit inventarierea meticuloasă a 104 lucrări, după toate exigențele profesionale cerute de ceea ce, în termeni tehnici, se numește „catalogue raisonné” (cu indicarea sursei, a datei și mijloacelor de execuție, a dimensiunilor și tirajului, pe cât posibil). Majoritatea lucrărilor astfel identificate aparțin perioadei petrecute de pictor la Zürich, între principalii animatori ai mișcării DADA. Caracterul prolific și reprezentativ al perioadei ca atare pentru Marcel Iancu va fi parafat și sintetizat simbolic în portretul făcut artistului, în 1924, de Victor Brauner. În chip inspirat, portretul respectiv domină coperta catalogului”. ■ La rubrica *Eveniment* este anunțată deschiderea Târgului Național de Carte „Gaudeamus”. „Numar de participanți: 165 (edituri din România și de peste hotare, tipografii, instituții de învățământ, instituții mass-media, ONG-uri, publicații culturale, agenții de publicitate, difuzori de carte românească și străină). [...] Printre proiectele care se vor desfășura la această ediție se numără: Colocviul internațional al traducătorilor organizat de Societatea Română de Radiodifuziune și Uniunea Scriitorilor (29–30 noiembrie); Seminarul internațional «Galaxia Guttenberg la începutul mileniului II» I, organizat de Societatea Română de Radiodifuziune (28-29 noiembrie), în cadrul căruia vor fi organizate dezbateri pe teme precum: târgurile pe piața cărții, ponderea lecturii în educație, cartea electronică; seminarul «S.O.S. manuale de liceu» (28 noiembrie); Premiul de excelență atribuit de Colegiul de Onoare al Târgului Gaudeamus”. ■ La *Recenzii*, Dan Gulea scrie despre volumul lui Chiril Tricolici *Un cartuș la butonieră* (Ed. Nemira, 2001). □ La aceeași rubrică, Ștefan Fircă aduce în atenție traducerea în limba română, de către Eugen Munteanu, a *Două tratate despre originea*

limbajului, scrise în secolul al XIX-lea de Jacob Grimm, respectiv Ernest Renan (Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza“, Iași, 2001). □ Tot aici, Eugen Ciurtin recenzează volumul consacrat lui Mircea Eliade al lui Bryan Rennie *Changing Religious Worlds. The Meaning and End of Mircea Eliade* (Albany, State University of New York Press, 2001): „Rostul volumului e de a cântări, dinspre cea mai recentă actualitate, percepția (anglo)americană asupra operei științifice a lui Eliade. Incisiva corelare a evaluărilor debutează cu un preambul semnificativ redactat de editor și se încheie cu o evaluare focalizată a studiilor. Șase secțiuni prilejuiesc conturul evaluării: un vestibul critic, un grupaj filozofic și un altul literar, două secțiuni de «reflecții personale» respectiv «aplicații» și o coda care îi aparține de asemenea lui Rennie. Miza acestui dialog e relevarea unei concluzii pe cât s-ar fi putut unitare cu privire la sensul și sfârșitul a ceea ce s-a numit era Eliade în studiile religioase americane”.

● [„22”, nr. 48] La rubrica *Interviu*, Răzvan Brăileanu îl are ca invitat pe Eugen Uricaru, președintele Uniunii Scriitorilor. Solicitat să facă o scurtă istorie a Uniunii Scriitorilor în perioada recentă, Eugen Uricaru vorbește despre marea diferență de mentalitate în felul în care erau priviți scriitorii înainte și după 1989, diferență reflectată direct în nivelul de trai al acestora: „De bine de rău, cu toată cenzura existență până în '89, în România s-au publicat și cărți foarte bune, care constituie un patrimoniu cultural pe care trebuie să-l respectăm. Nu doar pentru că nu avem altul, ci pentru că este de o valoare estetică indiscutabilă și ne reprezintă. Acele cărți care apărea atunci aveau asigurată plata muncii scriitorului. [...] Din această cauză, foarte mulți dintre scriitori au preferat slujbe minore, ca să aibă timp să scrie [...]. S-au trezit după '89-'90 că se apropie de vârsta pensiei, unii au ieșit la pensie chiar și au rămas cu pensiile oferite de acele slujbe minore”. Cea mai mare amenințare la adresa culturii în perioada actuală, spune Uricaru, este pericolul „dizolvării caracterului național al culturii române” din cauza desființării sistemului de difuzare a cărții: „Acest sistem de difuzare a cărții a fost inventat în 1923. Din '90 noi am făcut tot felul de experimente. Rezultatul direct al dispariției acestui sistem de difuzare național este că o carte tipărită la Timișoara nu mai ajunge nici măcar până la Lugoj, despre Iași ce să mai vorbim”. În final, președintele USR face un apel la sprijinirea scriitorilor tineri: „Această literatură contemporană trebuie să fie «asistată», pentru că ea produce lucruri necunoscute. În general, oamenii sunt destul de reticenți în fața noului, pentru că el presupune un efort, un consum de energie, iar oamenii își conservă energia, chiar intelectuală. Dar ea trebuie să existe și, fără acest prezent, nu vom avea viitor”. ■ La *Cronica literară*, Mircea Iorgulescu prezintă volumul memorialistic al Monicăi Lovinescu *La apa Vavilonului*, vol. 2 (1960–1980) (Ed. Humanitas, București, 2001), în care explică alegerea, de către autoare, a titlului lucrării: „Asocierea cu psalmistul biblic se impune încă o dată. *La apa Vavilonului* este o carte despre exil, o carte a unui exilat și o carte despre neuitare”.

28 noiembrie

● [„Luceafărul”, nr. 42] În tableta intitulată *Constrângeri ideologice și manipulări*, Horia Gârbea consideră că, în România, cultura nu este încă liberă de constrângeri politice și ideologice: „Cultura română nu este încă eliberată de constrângeri politice și ideologice. Parțial din vina vicierii mentalităților, parțial din vina noilor urcați în vârful societății după 1989. Ei practică un model anti-democratic, feudal de-a dreptul, anticultural. La fel în cultura instituționalizată unde reușesc să pătrundă firesc, prin presiune economică sau politică, tot «foști» sau oameni educați în spirit de «foști». Șefii de trusturi mass-media, postulând aparent democrația de mileniu III, se comportă ca niște fanarioți. Liderii de instituții culturale se poartă cu artiștii ca boierii cu robii lor și își exercită autoritatea prin «vechili» necitiți și nespălați. Apar publicații doldora de înși fără operă în afara unor articolașe istețe, care practică programatic infatuarea, exclusivismul râios și disprețul infinit față de «vulgul» care «nu pricepe nimic» și deci nu-i merită. Dar și cu ciudă față de cei ce «nu pricep relativitatea judecăților» și vor să creeze durabil”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Constantin Abăluță aduce în atenție apariția volumului lui Marius Iosif *Petra* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000): „Mai mult carte de înțelepciune decât roman, *Petra* oferă satisfacții multiple de natură spirituală (aforisme, stări poetice, veritabile haiku-uri, elevate comentarii artistice: muzică, teatru, film etc.) și mai puțin o încordare specifică prozei (evoluția personajelor și destinul lor, conflictul ca generator al catharsis-ului)”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany prezintă volumul Lidjiei Dimovska *Meta-spânzurare de meta-tei* (Ed. Vinea, București, 2001). Transpusă în românește de autoarea macedoneană împreună cu Constantin Abăluță, poezia Lidjiei Dimovska, spune Soviany, „îi oferă cititorului de poezie dâmbovițean, pentru care Balcania este, înainte de toate, o lume a oțelului levantin și a trâncănelii bășcălioase, fața surprinzătoare a unui balcanism patetic, cu inflexiuni tragice, iar poemele sale au o descămare aproape hieratică, articulându-se în imagini de documentar cinematografic, care strălucește prin linia, de-o acuitate dusă până la dureros, a contururilor”. ■ Alexandru Sfârlea tipărește poezii. ■ Alexandru George este prezent cu partea a doua a articolului *Un scandal numit istorie* despre *Istoria literaturii române de azi pe mâine* a lui Marian Popa, în care continuă să îl acuze pe autor de judecăți violent părtinitoare: „Marian Popa reprezintă, așadar, o erupție plebee, atracția sa spre scriitorii de același tip și spre personaje abrupte în genere făcându-l să comită o sumedenie de nedreptăți mai ales în volumul secund, când, chiar și sub firma oficială și sub un patriotism de paradă, s-a înghebat o literatură surprinzătoare, scăpată de sub tirania «programului» comunist, uneori contrazicându-l, de cele mai multe ori ignorându-l, prin care fapt se restabilește legătura cu perioada de dinainte de comunism, ori se regăseau temele, ceva din atmosfera veche, un oarecare rafinament. Marian Popa, care pare a-și găsi și corespunderi mai ales în personalitatea lui Caraion, este, ca și acesta, un detestator al burgheziei, scriitorii care au avut ghinionul să nu se

nască în familii în care se umbla în picioarele goale, nici nu se mânca dintr-o troacă, în apropierea găinilor și a porcilor, sunt aspru amendați sau minimalizați, precum o lungă serie de la Al. Paleologu la Adina Kenereș. Primul este urmărit de noul istoriograf cu înverșunare, ca un inamic personal al său, debitându-se pentru aceasta și tot soiul de neadevăruri despre el. Ceva mai blândă, dar tot nefavorabilă, este situația unor scriitori ca Mircea Ivănescu, redus la neant, Barbu Cioculescu și Alexandru George, ca să nu mai pomenesc de Adrian Marino. [...] O consecință a spiritului în care e abordată realitatea literară a vremii este tratamentul pe care-l aplică eseului și eseiștilor, un gen cu tradiție în cultura literară și filosofică a vechii României; faptul că eseul a renăscut, că mulți dintre cei mai vârstnici s-au regăsit în climatul lui liber (Ioan D. Gherea, omis de Marian Popa, Al. Paleologu, Anton Dumitriu, C. Noica, Edgar Papu), că alții mai tineri îl reiau și-l impun împotriva stilului comunist (N. Balotă, I. Negoitescu, Șt. Augustin Doinaș, Alexandru George, N. Manolescu, Lucian Raicu) a schimbat radical climatul rigid al literaturii române imediat după liberalizarea din anii '60". ■ Loredana Drăgolici și Olimpiu Nușfelean publică proză. ■ La rubrica *Intermezzo*, Marin Mincu vorbește despre poezia lui Christian W. Schenck: „Poezia lui Christian W. Schenk a provocat la act critica noastră (prin câțiva reprezentanți cunoscuți precum Ovid. S. Crohmălniceanu, Eugen Simion, Ștefan Borbely, Dumitru Micu etc.), ceea ce constituie un argument peremptoriu pentru a susține autenticitatea acesteia. Sunt convins că poetul trebuie integrat, așa cum merită, în spațiul poeziei românești postbelice". ■ Marian Popa încredințează tiparului partea a doua a eseului *O seamă de concluzii la Istoria sa a literaturii române de azi pe mâine*, în care continuă să judece politic istoria literaturii române din perioada 1944–1989: „Totalitarismul politic a provocat un gol istoric la început, prin impunerea unor principii de creație care generează opere scadente, nonactualizabile măcar din motive tot politice, dacă nu și morale. În etapa ultimă, politiciii golului istoric i se preferă aceea a plinului nonistoric, prin acceptarea variațiilor formale ale dogmei. Se înlesnesc justificările «îndrăzelii creatoare» sub raport conținutistic și formal, dar pe temeiul formulării prealabile de clauze și interdicții de onoare. Cenzura politică acceptă tipărirea unor poeme critice, a unor romane și piese justițiare având drept obiect anii '50, se permite chiar apariția urmată de indexare a unor cărți critice consacrate actualității. Dar prin asemenea cărți, care au ceva de copii născuți malformați, scriitorii sunt profund vătămați. Remedierea lor politică este posibilă și chiar reclamată, dar corecțiile de actualizare sunt penibile. Toată literatura «Obsedantului deceniu», ca și aceea a «Obsedantului prezent», este clasabilă, ca reprezentare incompletă și interpretare privativă a realității". ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Lecturi*, Ion Roșioru aduce în atenție apariția volumelor *Albastrul mării* de Dumitru Ene-Zărnești (Ed. Albatros, Târgu Mureș, 2001) și *Poeme de odinioară* de Al. Husar (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). ■ George Ceaușu, Paulina Popa și Eugen Evu sunt prezenți cu poezii. ■ La *Literatura*

lunii, Tiberius Puiu traduce partea a treia a prozei *Doujâc* a scriitorul belarus Vasil Bâkau.

● **[„România literară”, nr. 47]** Editorialul lui Nicolae Manolescu este consacrat istoricului literar Z. Ornea: „A plecat dintre noi, pe neașteptate și atât de repede, încât, în ce mă privește, nu-mi vine a crede nici acum, Z. Ornea, învâțatul istoric literar, colaboratorul permanent al «României literare» și prietenul meu dintotdeauna. A fost omul cel mai harnic și devotat meseriei sale din câți am cunoscut. Când s-a internat, cu două săptămîni în urmă, ne-a anunțat că avem trei cronici de ediție gata scrise, pentru eventualitatea unei spitalizări mai lungi. Singura eventualitate la care colaboratorul nostru nu s-a gândit a fost aceea că sunt și ultimele. Le publicăm postum”. ■ Rubrica *In memoriam* conține articole închinat personalității lui Z. Ornea semnate de Gabriel Dimisianu (*Dăruit muncii sale*), Livius Ciocârlie (*Un cărturar de neînlocuit*), Alex. Ștefănescu (*Avea încă multe de spus*), Constantin Țoiu (*Milionul lui Zigu*), Pavel Șușară (*Cu aceeași discreție*) și Barbu Cioculescu (*Magistratura probelor*). ■ La rubrica *Lecturi de zi*, Cristina Ionică prezintă patru volume: Moira Gatens, *Feminism și filosofie. Perspective asupra diferenței și egalității* (Ed. Polirom, Iași, 2001); Andrea Dworkin, *Războiul împotriva tăcerii* (Ed. Polirom, Iași, 2001); Ion Bogdan Lefter, *Doi nuvelști: Liviu Rebreanu și Hortensia Papadat-Bengescu* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001); Pierre de Coulevain, *Triumful Evei* (Ed. Albatros, București, 2000). Cartea lui Ion Bogdan Lefter pune în evidență, printre altele – spune Cristina Ionică – faptul că nu există o ruptură stilistică între prozele de început ale Hortensiei Papadat-Bengescu și romanele sale ulterioare: „Cât despre prozele de început ale Hortensiei Papadat-Bengescu, ruptura lor aparentă cu romanele «obiective» este contestată, identificîndu-se în schimb etapele adoptării succesive de măști prin care subiectivitatea și experiența biografică să fie filtrate până la a ajunge de nerecunoscut. Scrisorile găsite întâmplător (ale unei femei către altă femeie, citite de o a treia – în *Marea*), monologurile adresate de diverse personaje-femei personajului-narator (*Femei, între ele* etc.), «microromanele» (*Romanul Adrianei, Femeia în fața oglinzei, Balaurul*), textele «portretistice» (volumele *Desenuri tragice, Romanță provincială*) sunt etapele despre care vorbeam, strategiile narative de disimulare a eului câștigând în cantitate și rafinament. Concluzia ar fi deci că teoria conform căreia insistențele lui Ibrăileanu și mai ales ale lui Lovinescu ar fi întors «la 180 de grade» scriitura autoarei este un mit. Nu există de fapt o ruptură între prozele de mai mici dimensiuni și romanele ulterioare, și nici sfaturile celor doi critici literari importanți ai perioadei nu s-au aflat într-un atât de drastic conflict cu ideile scriitoarei despre cum se face literatura de calitate...”. ■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu se oprește asupra volumului lui Alexandru George *În treacăt, văzând, reflectând* (Grupul Editorial Bibliotheca&Pandora-M, Târgoviște, 2001). Deși având teme extrem de diverse, spune Luminița Marcu, textele lui Alexandru George au, inevitabil, legătură cu literatura: „Textele adunate în acest volum nu sunt însă de critică literară, sau nu

sunt în totalitate de critică literară, pentru că atingerile cu literatura sunt altfel inevitabile. Ele sunt «observații și reflecții felurite», după cum ne spune autorul într-un fel de dare de seamă finală în care își prezintă cu multe observații interesante întreaga operă de până acum. Atât de interesante, încât unui cititor care s-ar vrea pe placul autorului nu-i mai rămâne prea mult de făcut. Dar Alexandru George nu e dintre aceia care se tem să-și închidă opera. Dimpotrivă, un fel de fanatism al adevărului personal, camuflat în democrația eseistică a formei, vrea cu orice preț să indice lectura adecvată. A fiecărui text în parte (dar atunci de ce nu ni se indică contextul producerii?), dar și a volumelor în ansamblu, care, iarăși după cum ne indică autorul, alcătuiesc serii, conțin mesaje coerente și nu tocmai ușor de compus. Cititorul lui Alexandru George ar trebui să fie cel puțin un istoric literar și doar aparent aceste scrieri sunt pentru toată lumea”. ■ *La Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu reia îndemnul lovinescian de a sluji și proteja esteticul într-o lume dominată de pragmatism: „...obligația noastră de-a ieși iarăși în arenă în rol de combatanți spre a mânui conceptele lovinesciene în favoarea esteticului amenințat atât sub unghiul unui ethos în suferință, într-o vreme a versatilității și a tranzacțiilor de conștiință prin excelență, cât și sub cel al semnificației sale specifice, care nu poate fi eliminată de nici un soi de edict teoretizant, nici măcar din câmpul criticii literare, fără riscul ca aceasta să-și uite menirea ori să sucombe”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu tipărește însemnări din jurnalul personal. ■ Ioan Flora este prezent cu poeme. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru semnează proza *Adio, Robinson Crusoe* (6). ■ *Cronica edițiilor* conține articolul lui Z. Ornea despre ediția, alcătuită de Teodor Vârgolici, din operele lui Gala Galaction (*Opere*, vol. VI, Ed. Minerva, București, 2000): „Păstrându-și ritmul anual, ediția a ajuns la volumul al VI-lea. Compozit în sumar, acest volum conține câteva scrieri teologale, studiul despre Eminescu (fără nici o valoare, scris în 1924, cu opt ani, deci, înainte de scrierea fundamentală a lui G. Călinescu), un altul, mișcător, despre Vlahuță (azi scriitor ieșit iremediabil din uz) și două cicluri de publicistică”. ■ Sub titlul *La dispariția lui George Munteanu – Profesorul îngândurat*, Mihai Zamfir îi face un portret istoricului literar, eminescolog de marcă: „Poate și din cauza obsesiei eminesciene, George Munteanu s-a atașat, iremediabil, secolului romantic. A scris pagini memorabile despre Heliade și despre Bolliac; dar, mai ales, ne-a pus la îndemână un manual esențial e literatură română din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, operă de referință, fără consultarea căreia nimeni nu se va mai putea ocupa de așa-numita «epocă a marilor clasici». Nu produce răsturnări spectaculoase de perspectivă, nici nu afișează soluții novatoare; dar interpretările lui sunt mereu subtile, aduse la zi, fără replică; în cazul unor autori, precum Eminescu sau Creangă, noutatea de substanță a lecturii propuse frapează în continuare până astăzi”. ■ Sub titlul *Patru poeți*, Alex. Ștefănescu scrie despre Daniel Bănulescu, Mihail Gălățanu, Ioan Es. Pop și Lucian Vasilescu. Daniel Bănulescu, spune Alex. Ștefănescu, este mult prea strident: „Daniel Bănulescu se străduiește să fie strident numai și numai ca

să se facă auzit. Lăsăm la o parte faptul că nu reușește să fie strident, întrucât are o grație înăscută care armonizează orice extravaganță, dar scopul lui acesta este: să se facă auzit. El se adresează cititorului ca unei statui dintr-un parc. Lipsa de reacție a interlocutorului de piatră îl exasperează și îl face să strige tot mai tare, să se scâlâmbăie, să se poarte ca un exhibiționist. Iar în cele din urmă să recurgă la o recuzită poetică spectaculoasă și costisitoare”. În schimb, Mihail Gălățanu – este de părere criticul – poate rămâne în istoria literaturii noastre fie și cu un singur poem, *Lunaticii*: „Mihail Gălățanu a continuat să scrie, cu o tenacitate surdă, de Sisif, și cu o iluminare trăită pe cont propriu, până la autism. Nimic nu l-a descurajat. Din strădania lui au rezultat câteva mii de poeme, păstrate în dezordine. Dintre ele, câteva sute sunt extraordinare, prin forța lor vizionară și prin utilizarea limbii române cu o virtuozitate mefistofelică. Dacă n-ar mai scrie nimic și s-ar ocupa numai de administrarea acestei averi literare, poetul și-ar asigura un loc în istoria literaturii române și ar trăi fără griji până la sfârșitul vieții. Un poem ca *Lunaticii*, ca să luăm un singur exemplu, ar ajunge în manualele școlare și ar avea parte de tot atâtea comentarii critice ca După melci de Ion Barbu sau 11 elegii de Nichita Stănescu. Poemul este conceput ca monografia unei populații de stafii. Autorul «explică» unde trăiesc lunaticii, ce obiceiuri au, cum comunică între ei. Simularea spiritului metodic al unui etnograf în descrierea unei halucinații este de mare efect”. Cărțile lui Ioas Es. Pop, continuă Alex. Ștefănescu, sunt „de o mare densitate lirică”. În fine, la Lucian Vasilescu impresionează „intensitatea calmă a trăirilor. Asemenea unui credincios fanatic, poetul ar putea face să se topească și fierul cu fixitatea privirii lui”. ■ Rubrica *Inedite* conține poezii de Florența Albu.

29 noiembrie

• [„**Contemporanul. Ideea europeană**”, nr. 46–47] În editorialul intitulat *Nietzsche* (25), Nicolae Breban scrie despre ideea de autenticitate, cultivată până la exces în literatura română: „Iată ce paradoxală și ce relativă, la urma urmei, este ceea ce numim «autenticitate». Din tinerețile mele literare, în mod instinctiv, ocoleam acest atribut, extrem de folosit prin anii șaizeci de critica literară. Mai ales unii critici, din jurul «Gazetei literare», îl foloseau în exces și, mai ales, așa-zisa «proză rurală» era gratificată sau nu cu acest epitet. Prozatorii mai mult sau mai puțin naturaliști erau «autentici»; «cetățenii», nu! Un coleg, mare și «autentic» prozator, ironizându-mă pentru măestrile mele declarații și care, de altfel, în epocă, nici nu erau «pe linie», afirma cu gravitate că un Thomas Mann, de exemplu, este «făcut», este «inautentic» (Dostoievski era și el un «exaltat», un «neautentic», iar despre Nietzsche, ce să mai vorbim: el era de-a dreptul «dușmănos»!...)”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany continuă să analizeze romanul lui Dumitru Țepeneag *Zadarnică e arta fugii*. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile prezintă volumul de povestiri *Lumea dintre lumi* de Luminița Varlam (Ed. Viitorul Românesc, București, 2001). Autoare a romanului *Trec rânduri, rânduri*

muritorii, distins cu Premiul pentru Debut al Uniunii Scriitorilor, spune Geo Vasile, Luminița Varlam preferă, acum, „abordarea parabolică sau psihanalitică, precum și perspectiva postmodernă a reinscripției unor texte de autoritate în textul original”. ■ Irina Petraș continuă să publice *Fragmente despre moarte*. ■ Cornel Ivanciuc tipărește proză. ■ Monica Spiridon răspunde la întrebarea redacției „Acum circa o jumătate de secol, G. Călinescu susținea *à propos* de literatura română că «avem o literatură majoră». În ce măsură împărtășiți opinia autorului *Istoriei literaturii române...?*”: „Autorul vrea să demonstreze că literatura română a deambulat pe traiectoriile comune ale literaturilor europene majore și că desincronizarea nu a abătut-o de pe acest făgaș. [...] Așa cum îl proiectează G. Călinescu, scenariul istoriei literaturii române («...de la origini...» – o tautologie simptomatică, peste care se patinează ușor) se conformează punct cu punct unui asemenea program, încercând să compenseze proiectiv carența unor principii solide. Acestea sunt circumstanțele în care afirmația anterior citată a lui G. Călinescu dobândește pondere strategică. Nu numai *scenariul literaturii naționale* și destinul ei se desfășoară conform marilor modele, având începuturi ușor identificabile, un vârf ascendent orientat spre vârfuri clasicizate și mizând pe filiații – adică pe conservarea unor patrimoniu prin mecanisme succesoriale. Mai mult decât atât, și *topografia ei* este reprezentată după tipic, eliminând virtualele pete albe și ilustrând extensiv fenomenologia generică a oricărei literaturi importante. [...] Chiar dacă ne străduim să ne plasăm în sfera *topografiei culturale*, și aici alternativa major-minor a fost substituită de o alta: central-periferic. [...] Și cu riscul de a supăra pe toată lumea, este exact momentul când a aparține unei zone periferice, unei culturi marginale ca cea românească, convertește în privilegiu un fost handicap. Gestionarii și strategii istoriei literaturii române ar fi cazul s-o știe”.

[NOIEMBRIE]

● [„Convorbiri literare”, nr. 11] În deschiderea numărului, Cassian Maria Spiridon publică prima parte a eseului *Despre existența tragică*. ■ Irina Mavrodin încredințează tiparului articolul *Viața și moartea artei?* ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de *Jurnal infidel*. ■ Constantin Ciopraga scrie despre *Un umanist: G. Ibrăileanu*. ■ Sergiu Ailenei este prezent cu articolul *G. Ibrăileanu* despre Max Nordau. ■ Redacția informează despre premiile filialei Iași a Uniunii Scriitorilor pe anul 2000. Astfel, juriul prezidat de Constantin Ciopraga și format din Mircea Popovici, Ion Beldeanu, Cezar Ivănescu, Ovidiu Genaru, Alexandru Dobrescu și Emil Nicolae a acordat următoarele distincții: Poezie: Constantin Hrehor, *Privirea zidită*; Proză: Petru Cimpoeșu, *Povestea Marelui Brigand*; Critică literară: Constantin Parascan, *Ion Creangă, măștile inocenței*; Traducere: Val Panaitescu, pentru traducerea volumului *Actualitatea frumosului* de Hans-Georg Gadamer; Debut: Cristian Sturza, *Insomnia*. ■ Nicolae Crețu publică articolul *Mobilitatea criticii*, consacrat lui G. Ibrăileanu. □ Doru Scărlătescu contribuie cu textul *Avatarurile teoreticianului literar*, tot despre G. Ibrăileanu. ■ Pavel

Gătăianțu, George Calcan și Ion Boroda tipăresc poezii. ■ Olga Delia Mateescu publică un fragment din piesa *Casa de înșelăciuni*. ■ Livia Dimulescu, Cosmin Costinaș și Marius Fotache tipăresc proză. ■ Liviu Ioan Stoiciu este prezent cu pagini de „contrajurnal”. ■ Sub titlul *Critica și poezia*, Adrian Dinu Rachieru discută problema revizuirilor ierarhiilor literare, cu referire la activitatea literară a lui Gheorghe Grigurcu: „Dl. Grigurcu, ca neobosit combatant, are motive și argumente să se îndoiască de o anumită ierarhie literară. [...] Conspectând stive de volume, criticul se mișcă dezinvolt prin peisajul liric, având în spate o întinsă activitate de foiletonist, încercând a ordona «viața aceasta ordinară și tulbure» (cum spune poetul Gh. Grigurcu). [...] Da, istoria literară cerne, canonul se schimbă, reasezarea valorilor nu poate fi blocată. Dar întrebarea e ce punem în loc?”. ■ Vasile Iancu face *Istoria unui asasinat politic ratat: Paul Goma*. ■ Gellu Dorian așază *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: *Durerea de-a mă privi în oglindă* de Cristian Phrib (Ed. Revistei „Convorbiri literare”, Iași, 2001) și *Inocențele visării* de Ieremia Lenghel (Ed. Echim, loc și an de apariție neprecizate). ■ La rubrica *Județ al poezilor*, Mircea Petean se ocupă de literatura lui Gheorghe Țiplea. ■ La *Critica prozei*, Constantin Dram scrie despre Vasile Popa Homiceanu. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Daniel Ștefan Pocovnicu se oprește asupra volumului lui Gheorghe Schwartz *Paranoia Schwartz* (Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 1999): „Am găsit în Gheorghe Schwartz un foarte acut observator al realității românești, dar și al cursei paranoice spre un postmodernism tot mai feroce”. ■ La *Critica poeziei*, Mircea A. Diaconu prezintă volumele lui Andrei Zanca *Noaptea franciscane* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001) și *Suitele transilvane* (Ed. Hyperion, București, 2001): „...cred că avem de-a face cu unul dintre cele mai pregnante cazuri de problematizare a relației dintre natură și cultură din lirica de astăzi, motivul principal fiind situarea sa [a lui Andrei Zanca, n.n.], poate structurală, sub amprenta expresioniștilor de la începutul celuiilalt veac”. ■ La *Critica criticii*, Dan Mănuță glosează despre *Servituțiile cronicii literare*: „După 1990, funcția de model unic propus de cultură a fost respinsă vehement, deoarece s-a considerat că deriva din funcțiile ideologică și politică ale dogmatismului. Sub regimul respingerii a intrat și critica literară, care s-a văzut constrânsă, respectându-și statutul de obediență față de orientarea generală a culturii, să respingă modelul și să se îndrepte către un nou fel de înțelegere a culturii, în care predomină lipsa criteriilor obiective”. ■ Ioan Holban recenzează volumul lui Liviu Ioan Stoiciu *Poemul animal* (Ed. Călăuza, 2000): „Poezia din *Poemul animal* e una a lutului și subteranelor; rareori cineva privește «cu sfială la schema cerului» și atunci doar pentru a constata că acolo, în acel punct, a dispărut între valțurile «motorului fiziologi»; și tot acolo Poarta Paradisului e doar o «firmă particulară», care vinde, cu profit sigur, «animalul din mine» [...]. E multă cruzime dar și speranță în acest fel de a-și regăsi ființa interioară, alergând după o «biserica mergătoare»; câtă cruzime și speranță, atât adevăr în poezia lui Liviu Ioan Stoiciu”. ■ Ion Bălu publică articolul *Ioan Alexandru*,

refuzul modernității. ■ Dorina Maria Haranguș debutează cu un poem fără titlu. ■ Al. Husar scrie despre *Crezul artistic al lui Goga*. ■ Vasile Spiridon publică a doua parte a articolului despre Nichita Stănescu. ■ La *Critica debuturilor*, Dan Bogdan Hanu se oprește asupra volumului lui Nicolae Mercean *A doua întâlnire* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999). ■ Adrian Alui Gheorghe recenzează volumul lui George Vulturescu *Nord și dincolo de Nord* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000): „Poezia lui George Vulturescu își păstrează aceeași violență controlată din celelalte cărți, imaginile au fristețea ochiului ingenuu care ia în posesie o lume aspră nu pentru a o transforma ci, mai mult, pentru a o delimita”. ■ Anton Adămuț scrie despre *Camil Petrescu și Bergson*. ■ Carolina Ilica traduce poezii semnate de scriitorul macedonean Mateja Matevski.

● [„Cuvântul”, nr. 11] La rubrica *Teme*, Nicolae Manolescu scrie despre nuvela lui Thomas Mann *Mario și Vrăjitorul*. ■ Mihai Șora este omagiat, cu ocazia împlinirii vârstei de 85 de ani, de Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Ștefan Aug. Doinaș, Alexandru Paleologu și Vladimir Tismăneanu. ■ Sub titlul *Iubiri de filosof*, Nicoleta Sălcudeanu prezintă volumul lui Gabriel Liiceanu *Declarație de iubire* (Ed. Humanitas, București, 2001). ■ La rubrica *Literatură*, Al. Cistelean se oprește asupra volumului Adelei Greceanu *Domnișoara Cvasi* (Ed. Vinea, București, 2001). Postmodernă tipică, apreciază Al. Cistelean, Adela Greceanu folosește tehnicile textualismului pentru a „recupera” simbolismul: „Postmodernul e recuperator și, prin urmare, restaurator. Adela Greceanu recuperează poemul simbolist în proză și-l restaurează pe principiile unui aggiornamento discret, înlocuind fastul sugestiv și tehnicile sinestezice cu o figurație ce se pretinde scoasă din real și biografic”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Tudor Urian recenzează volumul lui George Arion *Cameleonul* (Ed. PRO, București, 2001). Aparent roman polițist, cartea lui Arion – spune Tudorel Urian – este o incursiune în realitatea pestriță a tranziției românești postdecembriste: „În fond, cartea lui George Arion este mai degrabă un roman al tranziției decât un roman polițist. Multe dintre faptele care dau pretextul intervenției Cameleonului reprezintă realități ale timpului prezent, selectate parcă din paginile de fapt divers ale ziarelor sau din emisiunile de știri ale posturilor de televiziune”.

● [„Orizont”, nr. 11] Redacția informează despre Premiile acordate de Filiala Timișoara a Uniunii Scriitorilor pe anul 2000: POEZIE – Adrian Bodnaru, *Toate drepturile rezervate, inclusiv Suedia și Norvegia* (Ed. Brumar); Ion Chichere, *Excalibur* (Ed. Augusta); Traian Dorgoșan, *Circusparada* (Ed. Hestia); Constantin Gurău, *Un drog peisajul* (Ed. Hestia); Traian Pop Traian, *Miercurea de cenușă* (Ed. Marineasa); Liubița Raichici, *Slăbește, într-o limbă necunoscută* (Ed. Timpul); PROZĂ – Nina Ceranu, *Americanul* (Ed. Eubeea); Dan Negrescu, *Însemnările lui Renatus* (Ed. Marineasa); Mircea Pora, *Imperiul de praf*, (Ed. Sedona); CRITICĂ LITERARĂ, ESEURI – Crișu Dascălu, *Poezie și limbaj* (Ed. Augusta); Eugen Dorcescu, *Scrisori la un prieten* (Ed. Excelsior); Lucian Ionică, *Imaginea vizuală, aspecte teoretice* (Ed. Marineasa); DRAMATURGIE – Aurel

Gheorghe Ardeleanu *Napoleon, soldatul* (Ed. Hestia); Ion Jurca Rovina, *Piscina* (Ed. Eubeea); DEBUT – Alina Bodnaru, *Romancierul din Luz* (Ed. Marineasa); Adara Captrulan, *Personajul din umbră* (Ed. Hestia); Ilie Chelaru, *Zece ani de singurătate* (Ed. Eubeea); Alexander Gerdanovits, *Incursiuni în literatură* (în lb. germană, Ed. Solness); Ilie Gyurcsik, *Paradigmele modernității* (Ed. Amarcord); Lucian Vasile Szabo, *Seninul cerului de sticlă* (Ed. Amarcord). ■ Sorin Radu Cucu publică un eseu despre B. Fundoianu, Paul Celan și Mihail Sebastian ■ Livius Ciocârlie continuă să tipărească *Fragmente dintr-un Un Burgtheater provincial*. ■ Eugen Bunaru îi ia un mini-interviu lui Petre Stoica, unde poetul vorbește în termeni extrem de critici despre postmodernismul românesc, socotindu-l o „formă fără fond”: „Nu știu ce este postmodernismul, la noi. Consider că această mișcare (direcție) artistică și ideologică este o mânășă falsă pe mâna noastră. Ea corespunde societăților de larg consum cu toată problematica pe care o ridică, or noi nu am avut și nu avem așa ceva. Toată discuția despre postmodernism este, pentru mine, o chestiune futilă ca și povestea cu împărțirea scriitorilor pe generații și promoții”. ■ Daniel Vighi și Viorel Marineasa sunt prezenți cu proză. ■ Ion Arieșanu semnalează apariția volumelor: *Negru transparent* de Radu Florescu (Ed. Timpul Iași, 2000); *Personajul din umbră* de Adara Captrulan (Ed. Hestia, Timișoara, 2000); *Paradisul pierdut* de Ion Georgescu-Vâște (Ed. Hestia, Timișoara, 2000).

● [„Steaua”, nr. 10–11] Editorialul lui Adrian Popescu, intitulat *O singură literatură*, relatează despre întrunirea anuală a scriitorilor români din țară și din străinătate desfășurată la Neptun la sfârșitul lui septembrie: „Un recital maraton al poezilor prezenți, unde s-au auzit vocile a nu mai puțin de patruzeci de autori a fost excelent coordonat de Ioan Flora, de altfel cel care s-a străduit, în calitatea sa de secretar al Uniunii Scriitorilor, ca totul să se desfășoare așa cum se aștepta lumea, obișnuită cu edițiile anterioare. A fost o întâlnire reușită și cu efecte pe termen lung, de perspectivă, dacă e să ne gândim doar la *Declarația de la Neptun* și la *Apelul* adresat oficialităților elaborată de for, care a condamnat barbaria terorismului și intoleranței, a degradării accentuate a culturii și a limbii române (în emisiuni de televiziune, publicații xenofobe, sau prin lipsa de atenție față de scriitori, marginalizați social și economic)”. ■ Ioan Flora publică poemul *Zăpezile de-astă vară*, datat „Neptun, 26 septembrie 2001”. ■ Gellu Naum este omagiat postum de Ion Pop: „Gellu Naum a avut șansa unei vieți lungi, care i-a îngăduit să-și desăvârșească în sensul cel mai deplin al cuvântului opera, nu șlefuiind-o precum clasicii de odinioară, pentru a o face rece-nemuritoare, ci având grijă să-i deplaseze mereu liniile, asigurându-i astfel vitalitatea, capacitatea de impact, spațiul de reverberație. Foarte unitară ca viziune, ea propune totuși cu fiecare poem o parcelă de insolit ireductibilă la o formulă, invitând mai degrabă la lecturi individualizate, refuzând redundanța și repetiția interpretării”. ■ Teodor Dună tipărește poemul *Cealaltă țară*, distins cu Premiul revistei „Steaua” la concursul de poezie „Aron Cotruș”, Mediaș, 2001. ■ Sub titlul

Distanța aproapei, Slavco Almăjan scrie despre destinul oamenilor de cultură români din Iugoslavia, subliniind, totodată, forța de pătrundere a literaturii române în lume: „Până nu demult despre noi se spunea că suntem renegați, panslaviști, înstrăinați. Adevărul e că dintre toate aceste categorii putem accepta doar presupunerea că am putea fi niște înstrăinați, mai precis spus ușor dezrădăcinați, deși, sincer vorbind, eram, un timp relativ lung, doar niște ființe instrumentalizate care călcau patetic pe formula emblematică a scriitorului de frontieră. Cultura poporului român, limba sa și mai ales energia creatoare, a expresivității literare și artistice, ce a pătruns în conștiința omului modern de astăzi prin reușita exilaților (mă gândesc aici în primul rând la Mircea Eliade, Cioran, Ionescu, dar, bineînțeles, și la cei care au rămas la vatra lor), demonstrează că verbul nostru este atemporal și că funcționează în toate împrejurările și toate spațiile”.

■ Ion Cocora este prezent cu poezie. ■ Ancheta revistei, intitulată *Revizuiri*, adresează scriitorilor următoarele întrebări: „În ce măsură revizuirile pot asuma astăzi o adevărată revizitare a literaturii române? Cât și care din valorile consacrate odinioară credeți că vor rămâne în top? După 1989 ideea revizuirilor a stârnit polemici aprinse. Secolul XX s-a încheiat. Care sunt revizuirile pe care le-ați propune pentru începutul de mileniu trei? Vedeți în revizuiri o schimbare de canon, o schimbare de politică literară sau o simplă schimbare de nume aflate în top? Încercați să stabiliți un top al primilor zece autori pe care i-ați propune pentru începutul de mileniu (prozatori, poeți, dramaturgi, esești)”. Răspund, printre alții, Gheorghe Grigurcu, Ion Pop, Irina Petraș. □ Gheorghe Grigurcu: „Dacă, așa cum se știe din vechime, *omnia fluunt, omnia mutandur*, cum ar putea rămâne ierarhiile literare neschimbate, cum s-ar putea menține gloriile și gloriile lor, netulburate în veci? Întrebarea are, desigur, un caracter retoric. Ea evidențiază o logică a lucrurilor căreia nu i s-ar putea opune decât ilogismele unor interese, cutume, comodități, clișee tot mai ostenite și, nu în ultimul rând, ale unor stări umorale nu tocmai onorabile. În fruntea celor din urmă se află frica. Frica de schimbare, care, explicabil, nu-și găsește argumentele, care nu se poate angaja într-o confruntare civilizată [...]. O manevră predilectă a postideologilor o constituie încercarea de-a contrapune criteriul estetic celui etic, cu scopul – nu încape îndoială – de-a invalida revizuirile, de-a promova înghețul clasamentelor ce datează din «epoca de aur». [...] Neacceptând Purgatoriul revizuirilor, contemporanii noștri, solidari cu un trecut nerezolvat analitic și nesancționat în planul judecății critice, riscă a ne antrena în infernul repetiției lui”. □ Ion Pop: „Fiecare nouă lectură este, în fond, o «revizuire» – și e de spus că nu trebuie să înțelegem neapărat prin acest termen o răsturnare a perspectivei și a judecăților de valoare [...]. Eu aș chiar inversa prima dintre întrebările acestei «anchete», spunând că necesara «revizitare» periodică a literaturii române ar putea duce, ea, la o «revizuire» a unor puncte de vedere oarecum stabilizate în timp. [...] Cât despre «valorile consacrate odinioară (care) vor rămâne în top», aș zice mai întâi că «top»-ul, cuvânt utilizat mai curând pentru clasamentul decis

de un public foarte larg și cu gusturi discutabile [...], este destul de nepotrivit într-o dezbatere serioasă despre valorile reale, majore, ale literaturii. În materie de valoare estetică, ierarhizarea e cu mult mai complexă și mai dificilă, cerând unități de măsură perfecționate și, în fine, ideea însăși de «clasament» este extrem de discutabilă. [...] Rezumând oarecum, îmi pare evidentă necesitatea revizitărilor și revizuirilor atente ale literaturii române, mai ales a celei produse în jumătatea de secol dominată de comunism. O întoarcere cu spirit critic lucid, inevitabil polemică pe segmente ale parcursului de lectură, capabilă să despartă apele de uscat, să elimine convenții și prejudecăți sedimentate și ruginite în acest lung răstimp de constrângeri și rezistențe mocnite, de înfrângeri și de regenerări parțiale”. □ Irina Petraș: „...nici o valoare impusă la un moment dat prin concertare în numele unor interese de grup (partid), individ, timp și loc n-a răzbit dincolo de timpul ei trecător și «făcut»; să crezi că o nouă ierarhie se impune prin acțiunea volectivă și unanimă a criticii literare e și mai bizar [...]; să fii în *top* ține de un vedetism snob și superficial care poate descuraja uneori valori serioase, dar nu unele cu majusculă – acestea vor răzbi prin valențele multiple și adaptabile pe care le au, nu prin valența succesului de suprafață, unică și firavă întotdeauna”. ■ Ioan Buduca este prezent cu eseu filosofic *Ocupațiile ființei*. ■ Emil Manu trasează o paralelă între Todor Arghezi și Charles Baudelaire: „Pe acest plan al virtuozității verbale și al discuției despre genialitatea verbală a poetului, Arghezi are în poezia noastră situația lui Baudelaire în franceză. Profunzimea și noutatea lui Arghezi nu se definește prin numărul cuvintelor și nici măcar numai prin împerecherea lor, ci prin puterea de sugestie plastică și muzicală a cuvintelor și a împerecherii lor”. ■ Gabriela Melinescu publică proză. ■ Dana Puiu scrie despre *Utopiile lui George Astalos*. ■ Ruxandra Cesereanu tipărește povestiri. ■ Aurel Rău comunică impresii de la manifestarea Zilele Revistei „Poesis”. ■ Sub titlul *Perpessicius în anii obsedantelor decenii*, T. Tihan relatează întâmplări care pun în lumină „sufletul plin de candoare” al criticului și istoricului literar. ■ Florin Mihăilescu încredințează tiparului eseu *Conștiința artei moderne*. ■ La *Cronica literară* sunt aduse în atenție volumele: *Identitate în ruptură* de Sorin Alexandrescu (Ed. Univers, București, 2000; recenzent: Ioana Bot); *Poeme ulterioare* de Matei Vișniec (Ed. Cartea Românească, București, 2000; recenzent: Virgil Mihaiu); *Întâlnire la Paris* de Adriana Bittel (Ed. Compania, București, 2001; recenzent: Victor Cubleşan). ■ Mircea Popa își exprimă dezamăgirea pe care i-a provocat-o lectura cărții lui Pavel Țugui *Tineretea lui Petru Dumitriu* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001): „Punctul cel mai vulnerabil al cărții ni se pare lipsa oricăror analize a textelor publicate în această vreme de către Petru Dumitriu. Ne-am fi așteptat ca autorul să nu se mărginească la o simplă înșiruire de colaborări diverse (și aceasta incompletă!), ci să fi analizat amănunțit prestația sa publicistică, temele și motivele abordate, ca și acordarea unui diagnostic mai exact privind gradul de implicare al scriitorului în acreditarea «realismului socialist» la modă, sau a modului abil în care a știut să evite unele capcane ideologice”.

● **[„Vatra”, nr. 11]** Numărul se deschide cu poezia *Timp scrijelit* de Dumitru Chioaru. ■ Cea mai mare parte a numărului este dedicat literaturii on-line; mai precis, revistelor virtuale românești care apar în străinătate. „Literatură care nu poate fi ignorată” – se spune într-o notă introductivă a redacției – literatura on-line nu constituie, pe de altă parte, obiectul unor judecăți de valoare, demersul actual al revistei «Vatra» menținându-se la un nivel pur informativ. □ Prima revistă prezentată este „Asymetria”, „revistă de cultură, critică și imaginație” condusă de Dan Culcer. Sunt selectate și tipărite, în această secțiune, texte apărute inițial on-line: proză de Tatiana Dragomir și Andrei Onicescu, poezie de Yossef Abraham și Gavril Ședran. □ Din revista on-line „Respiro” (redacția: Adina Dabija, Simona Popa, Katherine Lidia Bar, Ioana Drăgan, Răzvan Rădulescu, Cosmin Bumbuț, Bogdan Suceavă, Paul Doru Mugur) sunt preluate eseuri de Adrian George Săhlean, Petre Călin Logofătu, Paul Doru Mugur și Katherine Lidia Bar, proză de Paul Neahu, Stephen Jackson și Victor Eremia, poezie de Dan Dănilă, Adina Dabija și Dieter Schlesak. □ Din revista on-line „Norii” sunt preluate eseuri de Andrei Mladinescu, Mihai Baron, Bogdan Suceavă și poezie semnată de Ana Marton și Ștefan Bălan. ■ Rubrica *Epica magna* conține proză de Marian Drumur și Dora Deniforescu. ■ Rubrica *Al doilea război cu toată lumea* găzduiește un interviu cu Marius Ianuș realizat de Andreea Bisănceanu. Consecvent cu atitudinea sa polemică față de literatura românească „oficială”, poetul afirmă că tot ceea ce s-a scris „interesant” în românește după 1994 vine de la reprezentanții curentului „fracturist” și de la poeții din Basarabia: „«România» este o fractură. Există un curent, fracturismul, pe care l-am inventat, Dumitru Crudu și cu mine. El e un foarte bun poet din Basarabia. De fapt, tot ce s-a făcut interesant în poezia română după 1994, după ultimii optzeciști, poate nouăzeciști, nici nu mai știu cum să le spun, vine din Basarabia. Și mă gândesc la Dumitru Crudu, la Ștefan Baștovoi, există și un român, Fechet... Toți acești poeți sunt fracturiști. Noi trăim într-o altfel de lume decât cea de dinainte de '89, într-o lume a discursurilor care se ciocnesc”. Spre deosebire de poeții optzeciști, care au un discurs puternic intelectualizat – continuă Ianuș –, poeții „fracturiști” sunt „naivi și sentimentali”: „Poeții fracturiști sunt naivi și știu că sunt naivi, exact ca personajele lui Salinger, de multe ori, cel din *De veghe în lanul de secară*, de exemplu. El nu e un mare intelectual, e un băiat care nu înțelege prea bine ce se întâmplă și încearcă să aproximeze”.

● **[„Viața Românească”, nr. 11]** Numărul se deschide cu *Șapte sonete fără sunet* de Ștefan Aug. Doinaș. ■ Secțiunile dedicate poeziei conțin scrieri semnate de Adrian Popescu (*Reminiscențe Bătrâne la biserică, Lucida imanență, Cântecela imanenței*), Carolina Ilica (*SMRT, Șarpele, Deformație poetică, „Sfânta Sofia” din Chrid, Noaptea Sfântului Kliment, Pădării, Ilinden, Acum 13 ani...*), Gabriel Stănescu (*Who is next?, Cei ce vin din Est, Despărțirea de frică*), Grigore Scarlat (*Rezumat, Femeia plângându-și singurătatea, Rezistență, Depart, Ca o frunză prelungă, de nuc*), Tatiana Rădulescu (*Ritmuri*), Vasile George Dâncu (*Viața și*

moartea cavalerului trac, *Înțeleptul și copacul*, *Moartea poetului ratat*, *Căința lui Mallarmé*, *Biografie secretă*). ■ Secțiunile dedicate prozei cuprind un fragment din romanul *Supunerea* de Eugen Uricaru și fragmente de jurnal de Marin Mincu. ■ Sub titlul *Gellu Naum, exemplul emblematic*, Ștefan Aug. Doinaș îi aduce un omagiu poetului: „Noi toți, cei care iubim Poezia, care ne străduim să-i dăm ceea ce avem mai bun în noi înșine, rămânem acum – în ceasul acestei dureroase despărțiri – lipsiți de exemplul emblematic al unei vocații și realizări de excepție. Ne vom consola cu Verbul său, cu ceea ce scrisul aparte al lui Gellu Naum ni se propune și ni se impune tuturor ca un Logos al existenței adevărate”. ■ Sub titlul *O enciclopedie Eminescu*, Gheorghe Bulgăr scrie despre tipărirea la Chișinău, în îngrijirea lui Mihai Cimpoi, a *Corpus-ului Eminescu* în zece volume (Ed. Litera, 2000), apariție menită a sărbători 150 de la nașterea poetului. Titlurile celor zece volume, cuprinzând lungul șir al studiilor și cercetărilor întreprinse de-a lungul timpului asupra lui Eminescu, sunt: 1. *Pururi tânăr. Dedicatii lirice*; 2. *Înfășurat în manta-mi. Memorialistică. Mărturisirile contemporanilor*; 3. *Steaua singurătății. Efigii și secvențe literare*; 4. *Propriul vis. Prefețe definitive la volumele lui Eminescu*; 5. *Pe mine redă-mă. Contribuții istorico-literare până în 1939*; 6. *Pe mine redă-mă. Contribuții istorico-literare între anii 1940–1999*; 7. *Focul meu. Imaginea Poetului în arte*; 8. *Mă topesc în flăcări. Dialoguri cu eminescologi în perspectiva mileniului III*; 9. *Peste nemărginirea timpului. Propagarea lui Eminescu în 64 de limbi și literaturi. Bibliografie esențială*; 10. *Pasărea Phoenix. Capodopere și texte eminesciene fundamentale*. Dintre acestea, un interes deosebit suscită volumul al 8-lea – spune Gheorghe Bulgăr –, care discută problemele esențiale ale creației eminesciene: „Sunt câteva probleme esențiale ale creației eminesciene asupra cărora opiniile eminescologilor participanți la discuții sunt convergente, deosebindu-i doar formularea judecăților de valoare: grandoearea operei în ansamblu, purtând pecetea geniului – deci Eminescu *poeta primus inter pares*, cel dintâi dintre egali; adâncimea meditației sale lirice și puterea expresiei poetice, de unde universalitatea valorilor componente ale unei creații comparabile cu cele mai prestigioase creații europene; componente filosofice și științifice ale conceptelor și viziunii eminesciene în complexitatea operei – de la lirismul predominant la proza publicistică, la teatru și la proza literară; năzuința spre absolut și dimensiunile contradicțiilor care stimulau gândirea și condeiul poetului-gânditor, care credea în adevărul formulat de el aforistic: «*Antitezele sunt viața*»; cât este Poetul de pesimist sau de optimist și în ce fel opera lui Eminescu e legată de cultura germană, în competiție cu poeții europeni, cu filosofia secolului XIX dar și cu gândirea modernă, cu tendințele inovatoare ale literaturii secolului XX; receptarea operei în alte multe limbi și culturi; critica tendințelor demolatoare din ultimul timp”. ■ Sub titlul *Ontologia plumbului?* Theodor Codreanu analizează poezia lui Bacovia, observând că simbolistica plumbului nu acoperă în totalitate lirica bacoviană: „În realitate, *tăcea plumbului* nu e niciodată atotstăpânitoare la Bacovia. Și nici încremenirea. Tăcerea e permanent contracarată de

zgomote, de strigăte, de muzici discordante sau nu, de plânsete”. ■ Ion Bălu face o trecere în revistă a vieții și activității literare a lui Aron Contruș, constatând „vitalitatea registrului lingvistic al poetului”, „deschiderile sintactice individualizate, explorarea trăirilor lăuntrice ale făpturii umane, calități expresive incontestabile și îndeosebi originalitatea imaginarului liric”. ■ Mihai Cimpoi subliniază contribuția esențială a lui Eugen Coșeriu la definirea stilisticii literare: „În concepția lui Eugen Coșeriu, stilistica literară, diferită de cea lingvistică propriu-zisă, stabilește o relație nu doar cu limba, ci și cu selecția operată care dă cuvântului în text o semnificație actualizantă. Ea se situează, prin urmare, pe o poziție extralingvistică față de opera ca atare și de procedeele non-lingvistice (de natură cultural-estetică)”. ■ Victor Frunză încredințează tiparului un schimb de scrisori dintre Pamfil Șeicaru și Alice Cantacuzino, atrăgând atenția asupra sarcinii dificile de editare a cantității enorme de corespondență a publicistului interbelic: „Alta este situația manuscriselor. Acestea sunt de repartizat în mai multe categorii. În rândurile de față mă voi ocupa de una singură. Aș numi-o *Opere pentru un singur cititor*. Aparent au forma corespondenței. Cu un singur nume, cu adresă. În fond, ele sunt recitaluri într-o cameră unde nu era nici un spectator, în afara propriei consoarte. Expansivul autor al acestor scrisori își pornea triful, uitând că nu scrie pamflet, articol de ziar, eseu politic, sau capitol de istorie contemporană. Dar le scria pe toate acestea. Mai ales în perioada sa «spaniolă» (atât cât a locuit la Palma de Mallorca, apoi în cea «madrilenă») scrisorile sale sunt o explozie de temperament, artă a pamfletarului, profunzime de analist politic și nu în ultimul rând erudiție de istoric”. ■ Rubrica *Restituiri* conține, sub semnătura lui Marin Diaconu, o „schiță pentru un profil spiritual” al lui Zevedei Barbu. ■ Rubrica *Documente* publică scrisori din arhiva Anton Dumitriu. ■ În cadrul rubricii *Comentarii critice*, Gheorghe Grigurcu scrie despre *Un naeionescian: Mihai Șora*. În viziunea lui Mihai Șora – spune Gheorghe Grigurcu – Nae Ionescu este actual prin învățătura transmisă discipolilor săi: „Pus a se pronunța în legătură cu actualitatea lui Nae Ionescu, chestiune spinoasă întrucât controversatul profesor se înfățișează azi unora ca o tombateră prin excelență, ca un monstru al inactualității, Mihai Șora o vede, temerar, drept o realitate. Ea ar fi transmisă de cei care au «roît» în jurul său, absorbind «puterea» cvasimagică pe care o împrăștia”. ■ La aceeași rubrică, Barbu Cioculescu definește personalitatea critică a lui Cornel Regman, cel care intuia imediat „esența unei opere”: „A avea în vedere esența unei opere, în oglindirea cu autorul ei, a fost una din măiestriile lui Cornel Regman, la opusul oricărui pat al lui Procust. [...] Modele și stimuli, iată ce caută iscoditorul critic, de pildă, în acea biografie a operei lui Ion Creangă, mult apreciată de unii, iar de către alții, ciudat, însă în voia tremurului opiniilor, pusă la index, ca operând cu o terminologie improprie temei. În fapt, pornind, clasic, de la o periodizare a vieții scriitorului («Creangă înainte de Creangă»), pe etape, criticul își argumentează pe parcursul demonstrației, terminologia, spre sinteza gândită”. ■ Emil Manu scrie despre istoriile literare ale lui Dumitru Micu,

subliniind marea capacitate de sinteză a criticului și istoricului literar: „Dumitru Micu este unul din criticii literari de mare prestigiu deși e mai bine dotat pentru istoria literară [...]. Istoria literelor române din secolul al XX-lea o știe, am spune, pe de rost. A scris despre cei mai importanți literatori din epocă, a prezentat curente și școlile literare, în tot ce au mai esențial. Pus în situația de a prezenta un secol ca un subiect rotund a apelat la metodologia cunoscută a materiilor de acest gen, a făcut conexiuni și a stabilit relații între curente, școli, grupări departajate numai ideatic. Compartimentând materia fluidă a creațiilor și revizuitorilor, a influențelor și a contactelor (amicale sau polemice) autorul ne prezintă o istorie fragmentată, compusă din secvențe închise, cu frontiere de netrecut”.

DECEMBRIE

4 decembrie

• [„Adevărul literar și artistic”, nr. 596] La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache scrie despre volumul lui Ion Bogdan Lefter *Recapitularea modernității. Pentru o nouă istorie a literaturii române* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000). La origine teză de doctorat, cartea autorului – spune Daniel Cristea-Enache – are o perspectivă declarat postmodernă: „...«nici nu se poate altfel», hotărăște criticul, dând totuși o explicație cu fundament subiectiv: «lectura și interpretarea sunt imposibile în afara unei anumite perspective: a ochiului care citește, a sensibilității, a minții care analizează». Ceea ce e adevărat, numai că, imediat, I.B. Lefter convertește această liminară subiectivitate, abia creionată, într-o metodologie cvasi-obligatorie: opțiunea lui nu e doar a lui, ea e «supraindividuală» – și deci – «reprezentativă»”. Însă, în ciuda faptului că își propune să studieze modernitatea literară românească pentru a construi un model „mai riguros, mai cuprinzător și mai atent fundamentat teoretic” – continuă Daniel Cristea-Enache – demersul lui Ion Bogdan Lefter este unul „contradictoriu”, nu în ultimul rând datorită faptului că autorul evită atât să parcurgă bibliografia temei, cât și să definească noțiunea de modernitate ca atare: „De ce e oare atât de timorat criticul în a dezvolta o discuție, a-i lărgi cadrul, a parcurge o bibliografie și a defini, baremi, conceptul cu care operează? Și, dacă nu vrea să facă acest lucru într-o teză de doctorat al cărei subiect el și l-a ales, unde o va face? Ar fi cam stranie «metodologia» cercetătorului dacă ea n-ar fi, de fapt, «sănătoasă», în sens realist. Avem aici o fugă (ce se vrea dibace) de responsabilitate pe care o presupune tratarea oricărui subiect. Acesta, «recapitularea modernității», presupunea o inițială *parcurs* a ei. Chiar paginile cărții dovedesc că autorul nu a făcut-o”. „Noutatea” studiului lui Ion Bogdan Lefter – încheie, ironic, Cristea-Enache – constă în „corectarea” sistematică a

marilor noștri critici interbelici (E. Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu, Perpessicius, G. Călinescu), cărora le reproșează „(lui E. Lovinescu) programul «(pseudo)teoretizant», diversificarea și «amănunțirea» tipologiei, «ciudata» teorie privitoare la evoluția diferită a poeziei și a prozei, (lui Pompiliu Constantinescu) «oscilațiile tipologice», (lui V. Streinu) «mari aproximații în tipologia curentelor literare», conceptul «foarte restrictiv» de modernism, concepția «puristă», (lui Ș. Cioculescu) absența unor «clarificări teoretice substanțiale», (lui Perpessicius) neînchegarea unor «construcții teoretice, conceptuale», (lui G. Călinescu) «inconsistența conceptuală», «împinsă până la versatilitate», «marea dezordine conceptuală» și «micul delir de aproximare tipologică», absența unei viziuni a ansamblului în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent!*”.

■ În cadrul rubricii *De la Târg*, Gheorghică Aurelian Ion consemnează câteva opinii privitoare la recent lansata antologie de cronici literare a lui Nicolae Manolescu *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu* (Ed. Aula, Brașov, 2001), opinii exprimate de Livius Ciocârlie și de autorul însuși. Livius Ciocârlie: „...până deunăzi, situația lui Nicolae Manolescu era ceva mai complicată pentru că el era... doi: pe de o parte, autorul de cărți [...], pe de altă parte, cronicarul, despre care toți știam că a avut un rol, i-aș zice eu maioreșcian, sau lovinescian, în ceea ce ar fi constituirea canonului românesc de după 1960. Or, probele lipseau. [...] De aceea apariția acestei selecții, în trei volume, din cronicile lui Nicolae Manolescu [...] e importantă pentru a-l cunoaște pe Nicolae Manolescu, cronicarul”. Nicolae Manolescu: „Nu cred că apariția acum a acestei cărți poate să influențeze schimbarea canonului actual, constituirea celui nou. Nu cred că schimbarea canonului se face prin voința cuiva, la un moment dat. El se va schimba oricum”.

● **[„Observator cultural”, nr. 93]** Rubrica *Eveniment* consemnează reacții și impresii de la încheierea Târgului de Carte „Gaudeamus”. □ Ion Bogdan Lefter: „Deși a arătat pe ansamblu binișor, Gaudeamus-ul a fost o confirmare «vie» a scăderii producției de carte în ultima vreme. Multe edituri au venit cu titluri vechi, deja prezentate la târguri precedente. Câteva au vândut – pur și simplu – din stocuri, inclusiv volume remarcabile, căutate de public, dar prost difuzate. [...] Dintre «grii» pieței editoriale, Grupul ALL și-a marcat la Târg împlinirea a 10 ani. Publicul a votat pentru aceleași case pe care le vede în prim-plan de la începutul anilor '90: Humanitas, ALL, Teora. Le sunt concurente puternice – dacă nu le vor fi și depășit – Polirom și Paralela 45, plus, în zona strict didactică, Sigma, Humanitas Educational și poate altele, puține. Chiar dacă pot părea subiectiv (fiindcă îmi publică și mie cărțile), nu pot să nu fac o fraza separată pentru Paralela 45, care a rupt gura... târgului lansând peste 40 de titluri noi”. □ Ovidiu Drăghia se concentrează pe cartea electronică, din ce în ce mai răspândită: „Societatea Culturală Noesis a etalat multă literatură română contemporană, de bună calitate, totul fiind oferit pe un singur CD și totul la prețul unei cărți apărute pe hârtie. Pe acest CD au intrat cărțile electronice deja editate tot de Noesis, cum ar fi cartea

de eseistică despre Internet, *Navi-GÂND-ind* de Adrian Mihalache, precum și multe alte titluri în premieră. Nu voi semna decât câteva nume: Andrei Cornea – *Cuvintelnice fără frontiere*, Gabriel Andreescu – *Polemici neortodoxe*, Tudor Octavian – *Povestiri*, vol. I, Cezar Ivănescu – *Efebul de la Marathon*, Daniel Bănulescu – *Te voi iubi până la sfârșitul patului*, Iosif Naghiu – *A treia caravelă...*, George Muntean – *Eminescu – 100 documente noi*". Drăghia consemnează de asemenea „înființarea Asociației Editorilor de Carte Electronică din România (cu câțiva membri pentru moment: Asociația Arte/Litere Asalt, Biblioteca Virtuală Românească, LiterNet, Societatea Culturală Noesis) și o conferință, «Proiecte editoriale pe Internet», cu aceiași participanți". □ Sunt consemnate și premiile acordate la închiderea oficială a Târgului, al cărui președinte de onoare a fost Ștefan Aug. Doinaș: Premiul de excelență a fost acordat de Societatea Română de Radiodifuziune Editurii Paralela 45; Trofee Gaudeamus, decernate pe baza votului publicului: Editura Humanitas (locul I), Editurile ALL (locul II) și Editura Teora (locul III); Cea mai râvnită carte a Târgului a fost desemnată, de asemenea, pe același criteriu: *Omul recent* de H.-R. Patapievic; Miss Lectura Gaudeamus 2001 – Daniela Mihai; Trofeul Presei „Mircea Sântimbreanu“, decernat de Societatea Română de Radiodifuziune: Gheorghiță Aurelian Ion („Adevărul”) – secțiunea publicații; Doru Dumitrescu (TV Romania 1) – secțiunea TV; Maria Sarbu (Rompres) – secțiunea agenții de presă; Premiul Educația a fost acordat de Ministerul Educației și Cercetării Academiei de Studii Economice din București. ■ La rubrica *Literatură*, Mircea Anghelescu aduce în atenție cartea-omagiu consacrată lui Marian Papahagi și editată de Luisa Valmarin și Angela Tarantino – *Il piacere della ricerca. Atti delle Giornate di studio in onore di Marian Papahagi*, Bagatto Libri, Roma, 2001: „...prezentate la un simpozion omagial ținut tot la Roma, la un an după dispariția lui Marian Papahagi, în sala Bibliotecii Academiei Române din Piazzale Juan de San Martin, în care el însuși prezidase simpozionul dedicat anului 1848 cu un alt an mai înaintea acestuia, cele mai multe dintre textele culese astăzi în acest elegant volum se leagă – direct sau indirect – de figura studiosului dispărut: fie evocând trăsături și aspecte ale activității sale de cercetător, de coleg, de figură publică, fie discutând chestiuni din domeniile cărora el însuși le consacrase pagini substanțiale în investigațiile rămase neterminate”. ■ Sorin Alexandrescu își încheie incursiunea eseistică în critica lui Nicolae Manolescu cu o analiză a volumului al treilea al lucrării *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu*. Pornind de la un articol în care Manolescu se situează în opoziție cu Șerban Cioculescu – considerându-se pe sine „un hermeneut de tip psihologic și un critic modern”, iar nu „gramatical și clasicizant precum Cioculescu” –, Sorin Alexandrescu apreciază că „un astfel de autoportret în negativ i se potrivește perfect” cronicarului de la „România literară”: „Manolescu a înțeles opera literară, într-adevăr, «ca fapt al subiectului care gândește», o strategie creatoare conștientă de sine, deci, a poetului ori a prozatorului discutat. Critica lui ar aparține astfel unei hermeneutici a autorului,

deci unei faze mai vechi din hermeneutica modernă care trece mai târziu în hermeneutica textului. Toată «problema» criticii lui Manolescu, din punct de vedere teoretic, este tocmai aceasta: el a rămas la o hermeneutică a autorului dornică a revela timbrul unic al personalității acestuia”. Justețea acestui portret este confirmată – argumentează Alexandrescu – de atitudinea mefientă a lui Nicolae Manolescu față de structuralism: „Abstracție făcând de acordarea acestui epitet, complet nepotrivită, precum lui G. Călinescu sau Adrian Marino, Manolescu îl discută mai la obiect în legătură cu două cărți ale lui Al. Călinescu. Termenii discuției sunt însă fie ai formalismului rus (literaritate), fie tematismul lui J.P. Richard, fie «noua critică» barthiană, fie vagi aserțiuni ale lui Doubrovski ori Genette. [...] Manolescu nu se referă nicăieri la naratologia propriu-zisă, aceea «de profunzime» a lui Greimas sau aceea «textuală» a lui Genette, ca să dau numai două nume, ambii autori ai unui demers tehnic și operaționalizat care a făcut școală. Între cele două articole ale lui Manolescu – din 1977 și, respectiv, 1987 – nu există diferențe de principiu. El reproșează structuralismului «detronarea criticului-ideolog în favoarea criticului-tehnician», incapacitatea de a «trăi» textul, recursul la metode deductive”. Atitudinea lui Nicolae Manolescu, spune Sorin Alexandrescu, pune în lumină o problemă de ordin general, anume inexplicabila lipsă de apetență pentru teorie a criticului literar român: „Uluitoare mi se pare deci nu (numai) opinia persistentă a lui Manolescu, ci (și) imobilismul teoretic al câtorva generații de critici literari români. Rezistența la ideologie este numai un moment al acestuia; în fapt, este vorba la aceștia de o inapetență permanentă și fundamentală la teorie. Și înainte de comunism textul a fost pus, în alte țări, în legătură cu limbajul, dar nici Călinescu, Streinu etc. nu păreau a fi auzit vreodată de Wittgenstein, Bühler ori chiar Valéry. Ca să nu mai spun că Freud a fost tratat cu suveran dispreț de mai toți filozofii și intelectualii români interbelici. [...] Mai curios este faptul că «trăirea» a fascinat în egală măsură «dreapta» intelectuală din jurul lui Nae Ionescu și «centrul» estetizant gen G. Călinescu și că ea a fundamentat singurele discursuri teoretice constituite în interbelic: naționalismul și estetismul. Scufundarea dionisiacă în trăire și contemplația estetică apolinică par a-și fi dat mâna într-un același refuz al dinamicii istorice concrete și al elaborării teoretice de noi interacțiuni raționale între elite și popor”. Iar Nicolae Manolescu este „moștenitorul acestei largi stări de spirit”, numite de Sorin Alexandrescu „anistorice”: „Axiomatizarea esteticului, refuzul teoriei, constituirea unui stoc de concepte vagi, dar suficiente pentru a articula atitudini globale, naiv politice sau antipolitice, mi se par a forma înainte ca și după război un același complex anistoric de enclavizare a intelectualilor în societate. În mod poate paradoxal, exact refuzul elaborărilor teoretice denotă fragilitatea și ingenuitatea acestor intelectuali, pentru că refuzul teoriei se bazează pe încrederea extatică în transparența realului, în capacitatea de a-l înțelege și controla ușor, fără aprofundare analitică, prin simpla intuiție fericită a adevărului în opere, oameni și situații. Manolescu consideră orice bagaje teoretice ale

criticului drept inutile exact pentru că ele tulbură trăirea artei. Situat pe linia tradiției de mai sus, el a pierdut din vedere faptul că teoria dezambiguizează opiniile vagi și duce la o complexificare a experienței înseși, după cum a pierdut din vedere și faptul fundamental că teoria decupează altfel realul decât experiența directă, în unități inteligibile în loc de unități sensibile, și că funcția primelor unități este tocmai de a constitui marile valori, ceea ce indică tocmai relativitatea istorică a acestora în loc de valabilitatea lor generică”. Dincolo de această carență – majoră – însă, apreciază Sorin Alexandrescu, Nicolae Manolescu „a făcut canonul” literaturii române din vremea sa, încheind, totodată, o întreagă epocă istorică în care, în condițiile dictaturii ideologice, critica literară a fost atât scena dezbaterilor cultural-intelectuale, cât și a acelor politice: „Critica lui Manolescu încheie o perioadă istorică nu în sensul ca nu se va mai scrie de aici înainte cronică literară – evident că aceasta se va scrie tot atât timp cât se vor scrie și cărți ce trebuie prezentate cititorilor –, ci în sensul că nu critica literară va mai fi, cum a fost până în 1989, scena dezbaterilor intelectuale și, în stil esopic, politice. În perioada comunistă, orice dezbateri politică liberă fiind interzisă, forțele intelectuale s-au putut concentra numai în dezbateri cu privire la critica literară în interiorul binomului «estetism versus anti- sau nonestetism»”. La capătul excursului său critic-eseistic, Sorin Alexandrescu îl așează pe Nicolae Manolescu alături de Titu Maiorescu și G. Călinescu: „Timpul nu a trecut însă în cronicile lui Manolescu. Textul lor strălucit, prospețimea incomparabilă și marile lor intuiții se mențin dincolo de timp, așa cum se mențin cele ale lui Maiorescu ori Călinescu. La fel ca acesta din urmă, Manolescu nu este numai un mare critic, ci și un mare scriitor”. ■ Readucând în discuție, în articolul *Ion Barbu și poezia care nu (se) înțelege*, problema ermetismului versurilor barbiene – care, în ciuda interpretărilor lui Tudor Vianu, F. Aderca, G. Călinescu sau Șerban Foarță, sunt încă percepute de cei mai mulți elevi și studenți drept „obscure” și „ininteligibile” – Ion Manolescu oferă o cheie de lectură seducătoare prin simplitate: „Dacă Ion Barbu e socotit «obscur» în lirica sa, atunci renunțarea la funcția referențială și comunicativă a limbajului se transformă în regulă de construcție poetică. În această situație, contează mai puțin că versurile nu au sens (sau au prea multe), din moment ce nu trebuie să comunice nimic cititorului, în afară, poate, de a se comunica pe ele însele”. ■ La rubrica *Interviu*, Svetlana Cârsteian îl are invitat pe Vitalie Ciobanu, unul dintre întemeietorii revistei „Contrafort”. Scriitorul basarabean vorbește, pentru început, despre traumele sufletești produse de o istorie tragică: „De copil am fost dat la o grădiniță rusească, pentru că în urbea mea natală, Florești, județul Soroca, toate cele patru instituții pentru preșcolari erau rusești. Învățați rusa de la o vârstă fragedă și numeroase au fost cazurile când, după aceea, copiii din familii de români urmau o școală rusească. Aceasta era dorința părinților lor. Am trăit și eu o reală problemă de identitate. Pentru că la grădiniță comunicarea era în rusă, iar acasă în română, la un moment dat – aveam patru ani pe atunci – am muștit. Literalmente. Mă aflam într-o mare derută. Se

dădea în mine o luptă între cele două limbi. Din fericire, părinții, profesori de liceu, m-au scos din această cumpănă. Le datorez enorm părinților mei. Mă refer la educația pe care am primit-o și la dragostea pentru cărți, pentru lectură. A fost o șansă pentru mine. Familia a constituit în Basarabia ultima citadelă a naționalității române în fața tăvălugului rusificării”. Patriot înainte de toate, Vitalie Ciobanu a militat dintotdeauna pentru unirea Basarabiei cu România: „Am fost de când mă știu un bun român. Crede-mă, o spun fără pic de emfază și îi desfid pe cei care se împăunează cu românismul lor, mai ales că, așa cum știi, patriotismul a devenit la noi o «meserie» profitabilă. Toată adolescența mea a stat sub semnul unui vis: unirea Basarabiei cu România. Am fost mereu un idealist. De fapt, îmi proiectam aspirațiile individuale în acest «cer» al împlinirii naționale”. Întrebat despre scriitorii români pe care îi apreciază în mod deosebit, Vitalie Ciobanu răspunde: „...lista este destul de lungă, dar în mod decisiv, pentru formația mea au contat câteva nume: Marin Preda, Mircea Ciobanu, Andrei Pleșu, Augustin Buzura, Sorin Titel, Nicolae Manolescu, Monica Lovinescu și Dorin Tudoran. Am luat de la fiecare câte ceva. Mircea Ciobanu m-a fascinat prin deschiderea metafizică a prozei sale, Titel prin toposul deosebit al Banatului pe care l-a adus în literatura română. La Pleșu am făcut și mai fac în continuare ucenicie de stil și încerc să deprind o anume dicțiune a ideilor, pe care nu o mai are, cred, nimeni altcineva în cultura română. [...] La Manolescu am făcut școala de critică literară («prin corespondență»). Augustin Buzura m-a atras întotdeauna prin tensiunea existențială a prozei sale, care rezonază profund cu ceea ce simt eu însumi ca scriitor”. Cât privește „înrudirea” spirituală cu opzeciștii, scriitorul explică: „Cred că a fost o pulsione reciprocă. Însa primul pas, fără îndoială, l-am făcut noi, pentru că mai întâi noi, basarabienii, am căutat literatura generației '80 din România și abia apoi am reușit să stărnim interesul acestor scriitori în ceea ce privește scrisul nostru. Este vorba de afinități electice, de o comuniune estetică și intelectuală, care ne-a apropiat firească unii de alții, ne-a ajutat să stabilim un dialog pe multiple planuri și chiar să dăm impresia că acest dialog în cultura română nu a fost niciodată întrerupt. E ceea ce numim noi «sincronizare»”. Totuși, precizează Ciobanu, între scriitorii opzeciști din România și cei de la „Contrafort” există o diferență „de structură”: „Noi suntem mai puțin ludici, mai puțin «spectaculoși», în accepția Cenaclului de Luni, și privim postmodernitatea mai degrabă sub aspectul schimbărilor de viziune în plan filozofic mai larg, pe care le aduce în lumea de azi, decât ca pe un set de «tehnici» literare. Avem, cred, o structura mai problematizantă, un fior existențial mai grav, pentru ca suntem *volens, nolens* marcați de o altă experiență a vieții și de contactul decisiv cu o anume alteritate”. ■ La *Recenzii*, Ștefania Ciurea prezintă volumul lui Ion Drăgănoiu *Claudia-san sau Poemul celular* (Ed. Coresi, București, 2000): „Inegal valoric, îndrăzneț mai mult în aspirații și mai puțin în concretizarea acestora, volumul lui Ion Drăgănoiu merită citit pentru acele bucăți în care tulburata și tulburătoarea sensibilitate lăuntrică reușesc să-si găsească expresia cea mai fidelă”.

• [„22”, nr. 49] La *Cronica literară*, Mircea Iorgulescu se oprește asupra antologiei de cronici ale lui Nicolae Manolescu *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu* (Ed. Aula, Brașov, 2001). Prezentând sumarul lucrării, criticul constată „caracterul hibrid” al acesteia: „Având cu totul peste 1200 de pagini, cele trei volume ale antologiei conțin atât cronici extrase din producția de gen a autorului, cât și prefete ori postfete, cu alte cuvinte scrieri ce urmează alte reguli și răspund altor exigențe decât cele specifice foiletonului critic. Această extindere a domeniului selecției provine, s-ar părea, dintr-o soluție de compromis. Cine a gândit cartea a avut de ales între a prezenta, fie și selectiv, ori activitatea celui mai longeviv și proeminent cronicar literar postbelic, ori perspectiva lui despre literatura română de după război. În primul caz, cronicile ar fi fost dispuse în ordinea lor cronologică, în al doilea, s-ar fi căutat un factor de ordonare în materia însăși a cronicilor. A avut de ales, dar nu a ales, preferând producerea unui hibrid editorial. Opera de cronicar literar a lui Nicolae Manolescu a fost demontată probabil în cele câteva mii de articole componente, iar acestea au fost apoi forțat reasamblate pentru a se scoate din ele ceva care nu fusese vreodată imaginat de autor atunci când le scrisese: o prezentare globală, panoramică a literaturii postbelice”. În ciuda stângăciilor editoriale însă, remarcă Iorgulescu, volumele relevă calitatea de cronicar literar excepțional a autorului: „Dacă George Ivașcu are, în eternitate, meritul de a-i fi creat și asigurat lui N. Manolescu un statut excepțional la «Contemporanul», la fel de adevărat este și că foarte tânărul cronicar (avea, în 1962, 23 de ani) s-a dovedit excepțional. Sigur pe sine, dezinvolt, cu un limbaj critic elegant și îngrijit, dar niciodată prețios, contrastând puternic, orbitor chiar, cu împleticita, anosta limbă de dare de seamă a altor cronicari, N. Manolescu s-a impus aproape instantaneu și incontestabil. Trei erau calitățile cele mai izbitoare ale noului cronicar. Cea dintâi, bucuria de a scrie despre cărți, de a-și comunica impresiile direct, cu o fermecătoare prospețime inaugurală; a doua, plăcerea diagnosticului rapid, entuziast și ferm [...]; în sfârșit, afirmarea, mai mult orgolioasă decât ostentativă, a unui eu de nimic inhibat sau crispat”.

5 decembrie

• [„Luceafărul”, nr. 43] Sub titlul *Năravul din fire*, Marius Tupan creionează profilul etic controversat al lui Petru Dumitriu: „Autorul *Cronicii de familie* nu e totuși un caz izolat în istoria literaturii române în ceea ce privește abdicarea de la principiile morale și artistice numai pentru a-și satisface unele ambiții mărunte și a profita din plin de condițiile oferite celor coruptibili, dar el devine singular atunci când se căiește în mai multe ocazii și-și caută, declarativ, mântuirea, fără însă a-și respecta, până la capăt, promisiunile. Tulburări psihice? Constrângeri politice? O ființă damnată, intrată într-un teatru, în rolurile căruia, pe oricare l-ar accepta, nu-și mai regăsește reala identitate? Răspunsurile sunt greu de găsit și ne temem că nici întrebările nu-s adecvate, atunci când ai de-a face cu un personaj controversat ca Petru Dumitriu, care, poate, nici măcar el nu reușește

să-și motiveze unele gesturi și să-și tempereze unele reacții, atâta vreme cât trece de la o extremă la alta cu o uimitoare ușurință, fără vreo ruptură etică, ba chiar dovedind o anumite pasionalitate în acest previzibil glisaj”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu publică eseu *Literatura de consum*, în care abordează câteva probleme de terminologie: „*Trivialliteratur, Trivialroman, Trivialelyrik...* Chiar pentru nevorbitorii de germană aceste cuvinte ar putea să spună ceva. Dar spun ele și ceea ce trebuie? Lexemele care le compun sunt internaționalizate. Atât numai că înțelesurile lor se află la oarecare distanță de cele pe care, de pildă, un vorbitor al limbii române și le-ar putea imagina fără o mică inițiere în ceea ce nemții numesc *Literaturwissenschaft*, știința literaturii, sau, după alte canoane, teoria literaturii. Înainte de toate, polisemantismul cuvântului «trivial» creează, nu numai în română, anumite probleme. Unele dintre acestea sunt provocate de diferența de interpretare – mulți oameni instruiți pun accent pe sensul etimologic, mult mai mulți sunt însă cei atenți cu deosebire la conotația negativă pe care cuvântul o are din perspectivă morală. Altele vin din neasimilarea cuvântului cu sensurile cu care circulă mai cu seamă în spațiul germanic, dar și în cel francez sau în cel anglo-saxon. În universitățile germane există o întreagă direcție de cercetare a teoriei literare și comparatisticii ce îmbrățișează deopotrivă sociologia, psihologia, istoria literaturii, critica și estetica, direcție pentru care noțiunile pe care le-am așezat în debutul acestor rânduri trimit la ceea ce în mediul nostru numim «literatură de consum»”. ■ La *Cronica literară*, Barbu Cioculescu recenzează volumul lui Pan Izverna *Epifaniile poetului și ale poeziei* (Ed. Vitruviu, București, 2000): „Poet el însuși, vechi și pasionat cititor de poezie, amic agrest al artelor și scormonitor în laboratoarele creației, domnul Pan Izverna ne propune un vast excurs inițiat în livada secretă a teilor, cei a căror limbă este poezia însăși. Cu condiția unei necesare anterioare purificări”. ■ George Stanca tipărește poezii. ■ În partea a treia a articolului *Un scandal numit istorie*, Alexandru George continuă să expună slăbiciunile abordării critice a lui Marian Popa din *Istoria sa a literaturii române de azi pe mâine*: „Literatura română din lunga perioadă comunistă prezintă o adevărată fractură pe la mijlocul intervalului, adică prin anii '60, când, fără un document programatic, așa cum obișnuiau «cei de sus», se produce o largă liberalizare care, în câțiva ani, va duce la afirmarea unei mulțimi de nume noi, sau chiar vechi dar rămase necunoscute din cauze precumpănitor politice. Piatra, care păruse de mormânt, prăvălită peste un Blaga, Barbu, Voiculescu sau Vinea, dar și Tonegaru, Caraion, Al. Lungu, chiar și Aron Cotruș sau Mircea Eliade, se mută peste o groapă comună în care sunt scufundați toți trompetiștii comuniști, toboșarii și tromboniștii lirici lansați și susținuți de același Partid. Dincolo de toate considerațiile ce se pot face asupra cauzelor, sincerității sau radicalismului acestei operații fără precedent (sau cu unele antecedente foarte timide) mutația aceasta ridică o problemă insolubilă pentru istoriograful literar: aceea, esențială, a cronologiei. În același pluton se înfățișează nu doar cei «recuperați», dar și personaje foarte mature, poeți aproape adolescenți, dar și unii reactivați după o

tăcere impusă de decenii, autori ai câte unei plachete de versuri apărute înainte de catastrofa istorică a anilor 1947–1948. Soluția aleasă de Marian Popa în fața acestui fenomen grav de diacronie este prezentarea câte unui scriitor în mai multe etape sau, mai greșit, plasarea lui în contiguitate doar cu reperele ce-i puteau fi oferite de ultimul sfert de veac de comunism. Și prin această ultimă formă de abordare se vede cât de sclav este autorul formației sale comuniste, caracterul de om al epocii sale, viziunea sa în fond partizană. (De altminteri, întreaga lucrare se resimte de faptul că a fost probabil redactată în două faze: cea din țară, mult mai precisă, nai bine articulată, elaborată pe baza unor lecturi efective și cealaltă, în Germania, nesigură, fără simțul realității de fapt, plină de caracterizări și informații mai mult aluzive și de cele mai multe ori greșită cât privește proporționarea meritelor și stabilirea valorilor.)”.

■ Victoria Comnea publică proză. ■ Mariana Criș aduce în atenție reeditarea, la Editura Allfa, a trilogiei lui Bujor Nedelcovici *Somnului vameșului*, apărută inițial în 1981: „Există o estetică foarte bine definită în această trilogie. Autorul nu «relatează» faptele, el le reprezintă ca piese importante în semnificația banală a cotidianului. Un cotidian încărcat de meditații asupra libertății, asupra moralității, asupra exercitiului puterii față de individ”.

■ Cezara Elizescu tipărește poezii. ■ Bujor Nedelcovici publică pagini de jurnal. ■ La rubrica *Intermezzo*, Marin Mincu prezintă volumul lui Alexandru Mușina *Personae* (Ed. Aula, București, 2001). Marea calitate a liricii poetului brașovean, apreciază Mincu, este inteligența artistică: „De curând, Alexandru Mușina ne-a surprins pe toți prin placheta *Personae* (Editura Aula, 2001); este vorba de o jucărie minusculă, așa cum îi stă bine unei cărțițe de poezie, în care publică 29 de texte scurte, un fel de didascalii lapidare așezate fiecare sub un titlu bizantinizat, ce indică o referențialitate directă, implicând personaje reale. Mai exact, într-o formă sibilinică, aulică, sunt gravate succint evenimentele minime, existențiale și morale, care să individualizeze pregnant «haractirurile» unor contemporani, precum în textele «hagiografice» ale istoricilor bizantini. Inteligența artistică extremă a poetului brașovean exploatează brutal excursul ironic ce alunecă netimorat până la mușcătura sarcastică”.

■ În cadrul rubricii *Istorie literară* sunt publicate poeziile inedite ale lui Simion Stolnicu *Poezia, Exegi monumentum, Sonetul, Mamei tuturor, Instantaneu*. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Tudora Șandru Mehedinți traduce proza lui Gabriel García Márquez *Mă ofer să visez*, iar Utta-Siegrid König și Emil Nicolae traduc poeziile *Germania, Autopedepsire, Mandala* și *Dureros* ale scriitoarei germane Bettina Schlote.

● **[„România literară”, nr. 48]** Editorialul lui Nicolae Manolescu este consacrat Hortensiei Papadat-Bengescu, cu ocazia împlinirii a 125 de ani de la nașterea scriitoarei. Vorbind despre contribuția esențială a autoarei *Feciorelor despletite* la afirmarea romanului românesc modern, Manolescu denunță o confuzie în înțelegerea a ceea ce înseamnă „roman obiectiv”: „O oarecare nefixare a limbajului critic a făcut să se spună că ea inventează romanul nostru psihologic și de analiză. Sau că, în opinia din epocă a lui E. Lovinescu, evoluția de la

subiectiv la obiectiv a romanului Hortensiei Papadat-Bengescu reflectă același parcurs al romanului românesc. Însă este un neadevăr, pe de o parte, să se susțină că romanul anterior al lui Slavici sau Rebreanu, de exemplu, nu conține psihologie și analiză. Iar pe de altă parte, subiectivitate și obiectivitate nu sunt concepte etice, privitoare la atitudinea autorului, cum le interpreta Lovinescu, ci concepte retorice referitoare la perspectiva naratorului. Din astfel de confuzii nu s-a înțeles bine înainte de-al doilea război (și, uneori, nici după) felul în care s-a schimbat romanul nostru de la generația veche la cea nouă din interbelic”. Astfel, continuă Manolescu, „obiectivarea” proze (noastre) moderne se produce, pe de o parte, prin renunțarea la lirism și, pe de altă parte, prin abandonarea viziunii auctoriale ominisciente a secolului al XIX-lea: „Preferința pentru persoana întâi la Camil Petrescu și la ceilalți nu vine în contradicție cu teza lovinesciană a obiectivării. Romanul nou este mai obiectiv decât cel vechi în sensul eliminării lirismului (a se vedea primele nuvele ale Hortensiei Papadat-Bengescu) și al imixtiunilor etice ale autorului în text (a se vedea romanele lui Agârbiceanu). Persoana la care se narează este, așa zicând, o subiectivitate asumată în chip foarte obiectiv. Schimbarea nu ține doar de tehnică. Perspectiva diferită asupra faptelor din roman oglindește o altă concepție despre om. Dispare încrederea fără margini pe care autorii secolului XIX o aveau în puterea omului de a cunoaște și stăpâni lumea. Omul modern nu mai este creditat cu facultăți asemănătoare. De aceea lui i se pare onest să vorbească, în romane, doar în nume propriu, la persoana întâi, cum declară Camil Petrescu. Să spună doar ceea ce poate vedea și înțelege. Nu mai mult, ca în cazul omniscienței balzacienne, dar nici mai puțin decât atât”. În acest sens, marele merit al Hortensiei Papadat-Bengescu este, concluzionează Manolescu, introducerea „personajului-reflector”. ■ La rubrica *Lecturi de zi*, Dorin-Liviu Bățoi semnalează apariția a cinci volume: Vasile Dem. Zamfirescu, *Filosofia inconștientului*, vol. II (Ed. Trei, București, 2001); Vasile Băncilă, *Spațiul Bărganului* (Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 2000); Sorin Pavel, *Krinonis sau treptele singurătății* (Ed. Crater, București, 2001); Bogdan Mihai Mandache, *Filosofia – aventura unui discurs*, vol. II (Ed. Cronica, Iași, 2000); Constantin Aslam, *Palimpsestul identității românești. Reflecții asupra fundamentelor culturale ale filosofiei* (Ed. Crater, București, 2000). ■ La *Cronica literară*, C. Rogozanu recenzează volumul lui Gabriel Liiceanu *Declarație de iubire* (Ed. Humanitas, București, 2001). Cuprinzând articole despre oamenii care l-au marcat pe scriitor de-a lungul timpului, cartea lui Liiceanu – spune C. Rogozanu – pune în lumină un talent literar remarcabil: „Cartea este extraordinară, foarte bine scrisă, este o «literatură» foarte bună. Cititorul naiv adolescent, cel de după '89, care nu avea clarificate contextele istorice, s-a apropiat de acest jurnal cu mare drag. Pentru că era o poveste frumoasă, cu profesori și discipoli, o experiență unică, în care nu autenticitatea juca primul rol. Un cititor naiv savurează această «poveste», în particularitatea ei – este relatat un moment de grație, o conjunctură extraordinară prin care trei oameni s-au întâlnit. Pericolul

a apărut atunci când «povestea» s-a transformat în «model». Întâlnirea excepțională s-a transformat în regulă. Se găsesc în *Jurnal* multe pasaje care favorizează această ultimă interpretare – și atunci se estompează calitatea literară. Este incredibil că o carte foarte frumoasă s-a putut transforma în manifest”. ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu sintetizează trăsăturile liricii avangardiste a lui Nicoale Țone pornind de la volumul acestuia *nicolae magnificul* (Ed. Vinea, București, 2000): „...asistăm la o clasicizare a manierei avangardiste, la o deschidere a ei către moraliile inalienabile. Gimnastica verbului, acrobația la trapezul corespondențelor n-a obosit, însă a încetat a pretinde exclusivitatea, în beneficiul unei mărturii mai ample, mai echilibrate, ușor tradiționale care depunctează turbulența maximă, farsa absolută. Prin relaxare, lumea discursului contractat în specificitatea sa inedită, în acutizarea sa performantă, face loc lumii ca atare. Voluptatea de-a trăi, bucuria de-a palpa materiile și de-a contacta ființele, hedonismul transpar în textele lui Nicolae Țone ducând la un ethos liric a cărui figură nu e decât răsfrângerea în oglindă a eului empiric. Rebeliunea împotriva cadrelor rigide ale limbajului e subsumată, evident, unei revolte împotriva artificializării existenței, a rutinei și ipocriziei, însă fără accentul exclusivist, frigid, al paradigmei, ci într-o atmosferă de împlânzitoare relativizări, de seducătoare nuanțări. Desigur, inconformismul continuă a se menține pe baricade, înspăimântător într-o manieră ornamentală, dar înverșunarea sa e mai curând tandră, revolta sa e fin ironică”. ■ Octavian Doclin publică poeme. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru tipărește poezia *Tamaretă târzie*. ■ *Cronica edițiilor* conține un articol al lui Z. Ornea despre volumul lui Thomas S. Blonton *Ce știa președintele Truman despre România. Un raport al serviciilor secrete americane (1949)* (traducere de Ioana Ieronim, în colaborare cu Raluca Schian, Raluca Ionescu și Andrei Popovici, Ed. Fundația Academia Civică, 2000). ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu încredințează tiparului fragmente de jurnal. ■ Rubrica *Inedit* conține fragmente din romanul rămas în manuscris al lui Ștefan Bănuțescu *Marile cariere*. ■ La rubrica *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu se întoarce la opera lui Marin Sorescu. Urmându-l pe G. Călinescu, spune criticul, Marin Sorescu este un scriitor complet: „Marin Sorescu a fost – și este și post-mortem – un poet important, un dramaturg important, un critic literar important, un traducător important, un prozator (destul de) important, un publicist important. Urmând exemplul lui G. Călinescu, s-a manifestat ca un scriitor complet, plimbându-și mâna de virtuoz pe întreaga claviatură a genurilor literare. Nici un alt autor român de azi nu mai are o asemenea mobilitate artistică și intelectuală”. În poezie, argumentează Alex. Ștefănescu, Marin Sorescu este nu numai extrem de talentat, ci și permanent deschis la nou, evitând programatic să se autopastîșeze: „Poetul a instituit un monopol asupra succesului la public. Avea inepuizabile resurse de farmec și cine voia cu orice preț să-i cucerească pe cititori nu vedea altă cale decât să-l imite pe cel ce devenise vedeta zilei. Aflați într-o situație atât de avantajoasă, mulți alți poeți ar fi încercat să o eternizeze, transformându-și formula

lirică într-o rentă viageră. Spre surprinderea tuturor, Marin Sorescu și-a abandonat invenția. Volumele de versuri din ciclul *La Lilieci* reprezintă ceva cu totul nou. Un pitoresc oltenesc, care părea să rămână veșnic o sursă de inspirație doar pentru poezii minori, dialectali, a fost valorificat de Marin Sorescu cu o vervă artistică ieșită din comun și s-a transformat în mare literatură”. Cât privește dramaturgia, scriitorul – continuă Alex. Ștefănescu – dovedește aceeași capacitate de regenerare: „Inspirația dramaturgului a dovedit aceeași capacitate de repetată regenerare. Piese de teatru *Iona* și *Paracliserul* sunt parabole despre sensul existenței și despre aventura tragică a cunoașterii concepute în regim atemporal, spre deosebire, de exemplu, de *Matca*, al cărei subiect, deși transfigurat și stilizat, provine în mod evident din «epica» inundațiilor catastrofale din 1970. În *Răceala* sau *A treia țeară* apar referiri la istoria noastră de acum câteva sute de ani, în timp ce în *Există nervi* starea de spirit și decorul aparțin civilizației secolului douăzeci”. Toate acestea, laolaltă cu inteligența pe care autorul o manifestată în cronică literară și cu talentul său de traducător, îl determină pe Alex. Ștefănescu să exclame admirativ: „Dar cronicile literare sclipind de inteligență și de maliție care au transformat pentru un timp revista *Ramuri* din Craiova într-o reședință a criticii literare românești? Dar interviurile cu poeți străini, partide de schimburi de idei pe teren descoperit din care Marin Sorescu n-a ieșit niciodată învins, deși a avut parteneri exersați? Dar traducerile sale, care nu numai că reconstituie frumusețea originalului, dar îi mai și infuzează un fluid misterios, dându-i un surplus de viață? Dacă ne mai amintim și entuziasmul – poate naiv, dar în nici un caz ridicol – cu care poetul a început să deseneze în ultimii ani de viață, propunându-ne jocuri grafice încântătoare și înduioșătoare prin ingenuitate, nu se poate să nu vedem în Marin Sorescu un artist proteic, spectator amuzat al propriei lui evoluții capricioase, un G. Călinescu copilăros, un creator pe care opera îl interesa mai puțin decât actul însuși al creației”. ■ Alexandru Burlacu dă seama despre *Starea prozei basarabene în anii '90*. Astfel, disputa de idei care polarizează viața literară basarabeană a perioadei – scrie Burlacu – este cea dintre tradiționaliști și moderniști: „Disputa dintre tradiționaliști și moderniști în proza anilor '90 înregistrează mai multe momente revelatorii. Fără îndoială, polemica de creație, în ultimă instanță, constă în justificarea prestigiului unor valori literare, care trec drept «noi» sau «vechi». Opinia mea e că proza basarabeană are două centre de forță. Într-un cerc, mai larg, se situează romanul tradițional, de tip balzacian-rebrenian, cu un puternic mobil utopic, fantastic. [...] În al doilea cerc, mai restrâns, se află romanul modernist, de tip proustian-camilpetrescian. Acest tip de roman e mult prea modest, chiar nesemnificativ. Și cu totul singuratic e romanul postmodernist, primele însemne ale căruia Nicolae Manolescu le depistează încă în proza lui Urmuz, T. Arghezi, Mateiu I. Caragiale, M. Blecher. În cadrul acestui tip de roman poate fi plasată doar *Povestea cu cocoșul roșu* de Vasile Vasilache. Sincer vorbind, în linii generale disputa de creație în anii '90 se polarizează, pe de o parte, în jurul romanului tip Vasile Vasilache cu *Povestea cu cocoșul* și *Surăsul lui Vișnu*

și, pe de altă parte, Vladimir Beșleagă cu *Zbor frânt și Viața și moartea nefericitului Filimon*. Tot aici, îl includem pe Aureliu Busuioc cu *Singur în fața dragostei*, sau mai puțin semnificativul *Lătrând la lună*”.

6 decembrie

● [**„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 48–50**] În editorialul intitulat *Nietzsche (26)*, Nicolae Breban scrie despre „sinceritate” în artă, remarcând că aceasta este, înainte de toate, un „efect” estetic al literaturii bune asupra lectorului: „Oamenii din afara literaturii au nevoie, se pare, de acest «limbaj» pentru a exprima o trăire excepțională; au nevoie de acest «instrument», bine pus la punct la mării autori, de a se... nu-nu, nu de a se auto-exprima, ci de a exprima tocmai acea stare, acel sentiment extraordinar pe care (li se pare!) că l-au trăit, aproape identic cu cutare poet, cu cutare personaj”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany scrie despre romanul lui Dumitru Țepeneag *Nunțile necesare*. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Henri Zalis recenzează *Jurnalul berlinez* '38 al Martei Bibescu (Ed. Vivalidi, București, 2001), editat de Dumitru Hâncu. ■ Tot aici, Geo Vasile aduce în atenție apariția volumului-antologie al lui Gabriel Stănescu *Când acasă nu mai este acasă* (Ed. Crater, București, 2000). ■ Irina Petraș continuă să publice *Fragmente despre moarte*. ■ Aura Christi scrie despre volumul de poezie al Marianei Marin *Mutilarea artistului la tinerețe* (Ed. Muzeul Literaturii Române, București, 1999). Lirica poetei, spune Aura Christi, este un continuu travaliu de înăbușire și ascundere a răbufnirilor sentimentale, romantice: „M. Marin, prin poezia sa, îndeasă în gură batista romantismului său, îl ascunde, îl biciuiește, fuge de el, exorcizându-l în același timp, pentru ca atunci când pornirile «romantice» își arată însemnele, să se recurgă, iar și iar, la procedeele de izgonire”.

11 decembrie

● [**„Adevărul literar și artistic”, nr. 597**] La rubrica *Paralele inegale*, Daniel Cristea-Enache îl interviuează pe Andrei Pleșu. Întrebat cu privire la „furia demolatoare” a unor scriitori și critici contemporani, Andrei Pleșu acuză lipsa de consistență interioară, etică, a autoprocamațiilor „procurori morali”: „Observ, de altfel, că nu Doina Cornea sau Mircea Dinescu, nu Radu Filipescu sau Dorin Tudoran se înghesuie să facă o intransigentă curățenie pe scena noastră culturală, ci tot soiul de personaje a căror maximă virtute pre-revoluționară a fost cuminenția. Prudenți sub dictatură și zeloși în zorii democrației, asemenea inși n-au consistența morală necesară pentru a sistematiza țăfnos lumea din jur. Pentru mine, ideea că ceea ce făceam la Păltiniș era un mod de a alimenta confuzia intelectuală și de a cauționa regimul comunist e expresia unei pernicioase sminteli post-decembriste”. Lista scriitorilor pe care Caius Dobrescu îi acuză că „au alimentat entropia” – continuă Pleșu – este mult prea scurtă, nedreaptă și partizană: „Mai întâi, nu-i poți pune în aceeași oală pe Fănuș Neagu și Ion Potopin. Apoi, dacă mitologiile lui Bănulescu sporeau confuzia morală, de ce n-o făceau și teoreticienii postmodernității? Dacă

experimentalismul lui D.R. Popescu «se complăcea în haos», de ce am scuti de răspundere experimentele optzeciste?”. Dintre autorii puțin îndreptățiți să se erijeze în „procurori morali”, Andrei Pleșu îi numește pe Adrian Marino și, mai cu seamă, pe Gheorghe Grigurcu: „L-am auzit pe dl. Adrian Marino vorbind de colaboraționismul lui Noica. E totuși curios că un intelectual atât de fin ca D-sa nu se întreabă cum puteau suna, în plină dictatură, deseale sale călătorii în străinătate, numeroasele sale publicații, ba chiar șansa, rarisimă, de a tipări cărți la edituri din lumea capitalistă. [...] Ați amintit de Gheorghe Grigurcu. Pentru mine, el este un remarcabil critic literar lovit, după decembrie 1989, de un soi de neo-oportunism, cu complicații ce țin de o inanalizabilă malformație sufletească. Preocupat să afișeze un amplasament politic corect și să regleze frustrări mai noi sau mai vechi, el știe că are o biografie plăpândă moralmente, cu penibile versificări despre Lenin sau despre armata sovietică și cu poltronerii mediocre”.

■ La *Cronici*, Daniel Cristea-Enache scrie despre antologia de texte cu caracter confesiv, autobiografic și reflexiv ale lui Tudor Vianu intitulată *Cunoașterea de sine* (Ed. Fundației Pro, București, 2000). Alcătuit și prefătat de Eugen Simion, volumul coagulează – explică Daniel Cristea-Enache – concepția profund morală despre existență a lui Tudor Vianu, pentru care există o corespondență directă între evoluția interioară a unei personalități și destinul ei în lume: „E interesant de observat că, în cazul lui Tudor Vianu, «practica» ține bine pasul cu «teoria», dacă nu chiar o precede. «Teoria» fiind că există o coordonare directă între dezvoltarea internă a unei personalități și destinul ei exterior, o unitate stilistică a vieții, o unitate morală a persoanei și o consistență internă a omului. [...] Fidelitatea este una din formele unității morale a persoanei și a respectului pe care omul și le dăruiește, după care (sic!) lipsa de credință și «amneziile» inimii sunt o dovadă a dispersiunii lăuntrice și a slabei stime pe care cineva o concepe despre propria persoană. [...] Unitatea, sufletească și morală, consistența și – rezultatul ei – autoritatea internă devin posibile prin exercitarea unei mari *voințe deliberative*. Ea încearcă să limiteze partea de aleatoriu din propriul destin, impunându-i acestuia linia unei rațiuni proprii și a unei voințe personale”. Toate acestea îl conduc pe Daniel Cristea-Enache către o justă paralelă între disciplina interioară a tânărului Vianu și modul exemplar în care s-a construit pe sine Titu Maiorescu: „Ca și Maiorescu, Vianu s-a *construit* pe sine cu o tenacitate extraordinară; și, tot ca autorul *Însemnărilor zilnice*, și-a înfrânt deznădejile și s-a ridicat deasupra dramelor personale, pentru a oferi unei culturi a tuturor «salturilor» și «arderilor» un model exemplar de cărturar. Opera lui Maiorescu a fost, dincolo de excepționala lui înzestrare, una relativ restrânsă, el a *legiferat* mai mult decât a dat opere originale, deschizând literaturii noastre drumul ei estetic și fixând reperele după care o cultură, în general, trebuie să se orienteze pentru a evolua. Opera lui Vianu este însă una care sperie, literalmente, prin vastitate și orizont; ea umple multe din compartimentele culturii noastre, dovedind că eforturile și sacrificiile făcute în numele ei nu au fost în zadar”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Teodor Vârgolici

prezintă volumul Corneliei Ștefănescu *Marcel Proust și românii* (Ed. Elion, București, 2001). Marele merit al lucrării Corneliei Ștefănescu, spune Teodor Vârgolici, este acela de a deschide cititorului român orizontul cunoașterii prin documentarea și prezentarea relațiilor de profunzime dintre Proust și importanți demnitari și oameni de cultură români: „Cartea Corneliei Ștefănescu are o idee densă și variată, cu un mare procent de inedit, oferind cititorului posibilitatea să cunoască legăturile intime ale unui ilustru reprezentant al literaturii franceze și demnitari și oameni de cultură români. Cu rigurozitate și obiectivitate, Cornelia Ștefănescu ia în discuție ediția *Lettres de Marcel Proust à Bibescu*, alcătuită de Antoine Bibescu [...]. În afara membrilor familiei Bibescu și Brâncoveanu, sunt menționați și descriși, în anumite manifestări și împrejurări, Elena Văcărescu, Alexandru Marghiloman, Petre Carp, Tache Ionescu, Nicolae Grigore Filipescu, Grigore I. Ghica, Ion Brătianu, De Max, George Enescu și alții”. ■ La rubrica *Proză* este publicat un fragment inedit dintr-un proiectat roman al lui Costache Olăreanu, intitulat inițial *Ionescu* și modificat ulterior de autor în *Mai mult ca Ionescu*. ■ Ion Buzași îl omagiază pe Aron Cotruș cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la moarte, înscriindu-l în descendența reprezentanților iluștri ai Școlii Ardelene: „Sentimentul istoriei și cultul pentru originea romană din poezia lui Aron Cotruș pot fi raportate la crezul patriotic al Școlii Ardelene, care – se știe – a făcut din latinitate, din originea romană *argumente* pentru recunoașterea drepturilor noastre legitime pe aceste meleaguri, în această «țară mândră și binecuvântată între toate țările, semănate de Domnul pre pământ»”. ■ Sub titlul „*Lovitura destinului*” Mariana Șora tipărește pagini de jurnal.

● [„**Observator cultural**”, nr. 94] La rubrica *Structuri în mișcare*, Ion Bogdan Lefter îl omagiază pe Mihai Șora la împlinirea vârstei de 85 de ani: „Fiind și arătând ca un filozof, domnul Șora [...] nu perora abstracții, nu te obliga să constăți că «vedea idei». Dacă era puțin altfel decât restul cetățenilor din jur, asta se datora faptului că tăcea mult mai mult. Introvertit, părea mai degrabă un observator decât un speculativ: era vizibil că «recoltează» realitate, dar nu se vedea cum o «prelucrează»; înțelegeai că reflectează asupra ei, dar nu afișa nimic despre cum o absoarbe în concepte și în ecuații de interpretare. În dialoguri era concis, intervențiile îi erau scurte, lăsând interlocutorilor spațiu larg de exprimare”. ■ Adriana Dinițoiu prezintă cartea lui Ioan Constantinescu *Anotimpul haijinilor. Eseuri de literatură comparată* (Ed. Universitas XXI, 2001): „*Anotimpul haijinilor* de Ioan Constantinescu este, în bună parte, cu excepția câtorva cronici literare din ultima secțiune, ceea ce precizează subtitlul: o carte conținând «eseuri de literatură comparată», scrise, probabil, cu diverse prilejuri și adunate aici sub un titlu unificator, clarificat, și el, în *Precuvântare*. De altfel, autorul hermeneut este un adept al viziunii unificatoare, lucru vizibil nu numai în analiza aplicată din eseuri, dar și în strădania de a atribui o coerență (post factum...) ansamblului de texte din volum”. ■ Caius Dobrescu semnalează apariția traducerii, pentru prima oară la noi, a influenței cărții a lui Edmund Burke *Reflecții asupra Revoluției*

din Franța (Ed. Nemira, București, 2001). ■ Recenzând editorialele lui Cristian Tudor Popescu din „Adevărul” adunate de autor sub titlul *Un cadavru umplut cu zire* (Ed. Polirom, Iași, 2001), George Gorcea remarcă inteligența stilistică a jurnalistului: „Scriitorul Cristian Tudor Popescu trebuie privit cu atenție: mijloacele sale stilistice sunt cele ale unei mâini exersate pentru care atât oralitatea străzii, cât și subtilitatea «intelighenților» (pe care de multe ori i-a atacat public) nu sunt lucruri necunoscute. Retoricile utilizate în textele din *Un cadavru umplut cu zire* sunt cele ale unui autor care știe că sensibilitatea excesivă și admirația mută numai benefice nu sunt și că pentru a sensibiliza conștiințele contemporane e nevoie și de puțină agresivitate (stilistică)”.

● [„22”, nr. 50] Mircea Martin publică prima parte a studiului *B. Fondane și ideea de revoluție*. Pornind de la discursul intitulat *Scriitorul în fața Revoluției*, pe care Fundoianu urma să-l susțină la Congresul internațional al scriitorilor de la Paris din 1935, Mircea Martin evidențiază esența studiului, aceea a „problematicii omului ca scriitor și a scriitorului ca om”: „Dacă scriitorul ar fi o simplă reflectare a societății, termenul de libertate n-ar mai avea nici un sens. În paginile care urmează, Fundoianu dezvoltă o teorie originală a perioadelor revoluționare, perioade în care, după el, apare contradicția între *legal* și *real*, și, în consecință, conștiința *constrângerii* și aceea a *libertății*”. Viziunea simplificatoare a lui Marx despre revoltele spiritului ca reflectări ale luptei de clasă e combătută cu ajutorul unei cazuistici literare și intelectuale complexe și convingătoare”.

12 decembrie

● [„Luceafărul”, nr. 44] În partea a doua a articolului *Năravul din fire*, Marius Tupan continuă să scrie despre profilului etic controversat al lui Petru Dumitriu, pornind de la informațiile din cartea lui Pavel Țugui *Tinerețea lui Petru Dumitriu* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2000): „Cartea lui Pavel Țugui înlătură multe enigme, sub care a stat o vreme ascuns Petru Dumitriu. Autorul *Drumului fără pulbere*, cea mai rușinoasă scriere a sa, nu avea crezuri, ci numai interese [...]. Deși avea o cultură solidă și o inteligență scilicet, Petru Dumitriu știa să joace în travesti aducând elogii primitivismului răsăritean și lingușind mai toate gesturile ocupantului. Lipsa de respect pentru valorile autohtone reale trădează, o dată în plus, caracterul oscilant (și de ce n-am spune, compromițător!) al lui P.D.”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu este prezent cu partea a doua a eseului critic *Literatura de consum*, detaliind, de această dată, principiile demersului său: „Literatura de consum va fi, în cele ce urmează, tratată pornind de la o situație de fapt. Și anume, distincția între operele majore și surrogatele de literatură, operată deja și acceptată nu numai la nivelul esteticienilor, teoreticienilor, criticilor ci și, în ultimă instanță, chiar al cititorilor, care de multe ori sunt conștienți că valoarea cărților pe care le preferă este sub un standard pe care în bună măsură învățământul de limbă maternă și cunoașterea literaturii naționale precum și, acolo unde este cazul, și a celei universale, au reușit să-l formeze și să-l impună. Dar tot

acest demers nu tinde, în opinia mea, decât să legitimizeze așezarea esteticii acestei categorii desconsiderate (desigur că din unghiul unei estetici căreia îi subscie omul instruit există motive, dar nu distincția literatură înaltă-literatură mediocră trebuie să constituie punctul nodal al analizelor, ci tocmai ceea ce reprezintă domeniul comun, fără de care nu am înțelege decât fragmentar fenomenul și fără de care nu ar fi posibile înseși existența și succesul celei din urmă) în lumina și sub criteriile domeniului mare al esteticului”. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany recenzează volumul lui Alexandru George *În treacăt, văzând, reflectând* (Ed. Biblioteca Pandora M, București, 2001): „Cartea domnului Alexandru George [...] este a patra dintr-o serie de volume în care, recurgând la o «alcătuire mozaică» (oarecum în maniera eseului colocviul englezesc), autorul a încercat să «se divulge» (așa cum singur mărturisește) în mult mai mare măsură decât în textele sale critice sau în scrierile lui de ficțiune. Rezultatul acestui demers, pe parcursul căruia cogitația pe teme politice se amestecă, parcă în virtutea unui principiu al caleidoscopului, cu observația morală, «jurnalul de idei» cu pagina memorialistică, jocul asociațiilor culturale cu confesiunea, vor fi niște texte greu de definit printr-o formulă reduționistă, pe care autorul le consideră «cele mai directe» din tot scrisul său. În asemenea pagini experiențele personale sunt ridicate, fără emfază, cu un admirabil simț al «proporției juste» la coeficientul mai înalt al «ideilor generale», ele având ceva din caracterul unui «roman de formație» secvențional, în care absența firului epic este perfect suplinită de unitatea de viziune, astfel încât, în succesiunea lor, din care cronologia nu este cu totul absentă, se poate decela imaginea unei «lumi» filtrate printr-un «temperament»”. ■ Irina Nechit tipărește poezii. ■ La rubrica *Intermezzo*, Marin Mincu comentează elogios antologia alcătuită de Petru Romoșan *Cele mai frumoase 100 de poezii ale limbii române* (Ed. Compania, București, 2001): „Sunt selectate texte aleatorii ce ilustrează în primul rând o reacție de sensibilitate, înainte de a se proba omologarea estetică propriu-zisă, altfel spus se constată că apar drept «cele mai frumoase» poeziile «minore» ale unor poeți foarte cunoscuți prin valoarea lor paradigmatică în fapt, se antologhează numai versurile în care s-a încrustat o așchie sentimentală, un icnet agonice din palpitul existențial, un abur de tandrețe amoroasă, o amintire paradisiacă etc. De asemenea, sunt reținute poeziile socio-patriotice cu o funcție didactică verificată. Am fi tentați să credem că antologia lui Petru Romoșan este lipsită de importanță, întrucât nu se încumetă să survoleze abisuri axiologice aflate în dispută canonizată. Sau pentru că nu implică un criteriu minim al dificultății formale. O asemenea atitudine ar fi cu totul falsă. De aceea, mi se pare obligatoriu să declar că antologia lui Romoșan este – în genul ei – o adevărată bijuterie poetică pe care o lecturați pe nerăsuflate. Dincolo de criteriile mai mult sau mai puțin discutabile, se constată imediat că antologatorul este un rafinat degustător de liricitate și aproape niciodată flerul său nu dă greș”. ■ Radu Voinescu și Ioan Suci publică proză. ■ La rubrica *Stop cadru*, Elena Vlădăreanu este prezentă cu note de lectură pe marginea poeziei lui Liviu Ioan

Stoiciu. ■ În interviul acordat Lucreției Bărlădeanu, Bujor Nedelcovici vorbește, printre altele, despre capacitatea misterioasă a artei de a anticipa realitatea: „Arta deține puterea misterioasă de a anticipa evenimentele din realitate. Sunt mai multe explicații care în principal se reduc la un instinct pierdut al omului modern, dar care se găsea la profeți, astrologi, șamani, onirici (somnul prevestitor) etc. Uneori m-am întrebat dacă arta încearcă să imite realitatea sau invers”. De asemenea, despre faptul că nu se consideră ca aparținând nici unei generații literare: „Cred că împărțirea scriitorilor pe generații facilitează studiul criticilor literari, care preferă «sistemul» în detrimentul «personalităților distincte». Am fost clasat în generația anilor '70 și așezat alături de N. Breban, al cărui roman – *Francisca* – a apărut cu puțin timp înainte de a debuta cu romanul *Ultimii* și care ar fi fost imposibil să mă influențeze pentru că nu-l citisem. Există însă interviu un nucleu rațional și autentic: suntem cu toții copiii timpului pe care îl trăim și ideile plutesc în aer și în spirit. Suntem determinați și condiționați de spațiul și timpul istoric. Cu acesta sunt de acord, dar nu consider că fac parte dintr-o generație pentru că nu am trăit cultural într-un climat de efervescentă spirituală care ar fi putut să mă influențeze. Am fost un solitar: singurătate și singularitate; strania aventură identitară și ontologică”. ■ Ștefan Radof și Veronica Teodorescu tipăresc poezii. ■ La rubrica *Lecturi*, Ion Roșioru aduce în atenție apariția volumelor *Marele Pustiu Invizibil* de Vasile Romanciuc (Ed. Augusta, Timișoara, 2001) și *Mărturia informatorului* de Constantin Turturică (Ed. Eminescu, București, 2000). ■ La rubrica *Literatura lumii*, Maria Spalas traduce poeme ale scriitorului italian Francesco Alberto Giunta.

● **[„România literară”, nr. 49]** La rubrica *Actualitatea*, Ioan Holban aduce un omagiu personalității lui Z. Ornea și editorilor de la școala E.S.P.L.A. (Liviu Călin, Teodor Vărgolici, Andrei Rusu, Gh. Pienescu, Geo Șerban, Radu Albala, Georgeta Rădulescu-Dulgheru, Al. Săndulescu, Tiberiu Avramescu, Niculae Gheran, Domnica Filimon, Maria Simionescu, Mirela Teodorescu) – reprezentanți ai unei specializări culturale vitale, aflată însă pe cale de dispariție: „Falanga de specialiști», de care vorbește Z. Ornea, se rezumă, în fond, la «vechii» noștri editori, iar șansele de a o spori cu tineri sunt minime. Lipsa de «spectaculozitate» a acestui tip de activitate vitală pentru orice spațiu cultural, necesitatea însușirii (prin studiu îndelungat) a normelor științifice, a asumării instrumentelor, cum se spune, alternativa (singura!) de a frecventa zilnic (și cu folos) sălile de lectură ale bibliotecilor (unde media de vârstă a cititorilor e în continuă creștere) – iată câteva motive pentru care meșteșugul versificării, însăilarea unor povestiri sau a unei cărți de eseuri sunt preferate de tinerii filologi; sigur că nu am în vedere aici pe cei realmente talentați, care – s-ar putea zice – au vocație pentru literatură (dar n-a fost și Perpessicius, întâi, un «literator»?). Apoi, mă întreb, de câtă atenție se bucură în presa noastră de specialitate munca editorului, exceptând cazul ediției operei lui Eminescu? Doar în «România literară» (prin *Breviarul* de altădată al lui Șerban Cioculescu și prin *Cronica edițiilor* a lui Z. Ornea, azi, din nefericire,

încheiată) se urmărește consecvent procesul editării operei clasicii și modernilor literaturii noastre; în rest, articole ocazionale, rare, scrise nu totdeauna de oameni competenți”. ■ La rubrica *Lecturi de zi*, Catrinel Popa prezintă patru volume: Hélène Lenz, *Iaduri. Povestiri sadi(comi)ce* (traducere de Anișoara Pițu, Ed. Institutul European, Iași, 2001); Mihail Bulgakov, *Maestrul și Margareta* (traducere de Natalia Radovici, Ed. Humanitas, București, 2001); Alina Nelega, *Ultim@ vrăjitoare* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001); Florin Șlapac, *Zăpodie* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2001). În cartea Alinei Nelega, explică recenzenta, avem de-a face cu „o încercare de reconsiderare și redimensionare a raporturilor inter-umane, pe de o parte, și a celor dintre om și divinitate, pe de alta, prin prisma universului fascinant al computerelor”, în vreme ce versurile lui Florin Șlapac „dau la iveală, pe lângă spectacolul lingvistic, un remarcabil spirit ludic și o extraordinară inventivitate atunci când este vorba de a născoci creaturi fantastice, animale desprinse parcă din bestiariile medievale, știmate viclene, dulfi procleți, caloieni, moroi, baba-cloaște, gheșperite, toate existând – mai e nevoie să o spunem? – în și prin limbaj”. ■ La *Cronica literară*, Luminița Marcu se oprește asupra volumului lui Caius Dobrescu *Inamicul personal* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2001). Cuprinzând eseuri pe cele mai diverse teme, de la problema implicării intelectualilor în politică la teorie literară, cartea lui Caius Dobrescu – apreciază Luminița Marcu – este cuceritoare și convingătoare prin curajul opiniilor și limpezimea stilistică: „...asta e impresia cu care rămâi după ce parcurgi eseurile din ultimii ani ale lui Caius Dobrescu: realitatea românească recentă e interesantă într-un fel de care aproape uitasem, e atât de interesantă încât pentru a o discuta așa cum face Caius Dobrescu merită să rămâi în România. Cum reușește? În primul rând trebuie spus ce se spune îndeobște, numai că în cazul de față nu sunt vorbe goale: cu seriozitate, cu aplomb și cu curajul de a-și numi, cu nume și prenume, exemplele; fără fason de teorie indigestă, dar cu o excelentă cunoaștere teoretică a problemelor, care merge până la subtilități de istorie politică; cu o vehemență bună, care te face să nu te simți singur printre oameni de afaceri și politicieni în acțiune; cu o lejeritate neelitistă și cu un firesc încurajator. Iar dincolo de toate astea, Caius Dobrescu scrie ca un om care nu se sfiește de propriile dorințe de acțiune și implicare, nicidecum ca un filosof rentier, ci ca un eventual viitor decident”. ■ La *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu continuă să se ocupe de „postavangardistul” Nicolae Țone: „Neoromantismul se adaugă așadar ipostazelor ce alcătuiesc scenariul acestui lirism postavangardist, care, neînfeudat unei doctrine stricte și permițându-și alianțe aleatorii, își tatonează libertatea intrinsecă precum o umbră a libertății ființei”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvolescu încredințează tiparului fragmente de jurnal. ■ Ion Stratan semnează poemele: *Zebra mușcată de fiară*, *Puiul de hienă*, *Rechinul și apa*, *Baletul focii albe*, *Dumnezeu ne-a dat peștii*, *Zodiile au ridicat*, *Pisica*, *Crabul sângeros*. ■ La *Cerșetorul de cafea*, Emil Brumaru este prezent cu poezia *Întâmplare*. ■ *Cronica edițiilor* conține recenzia lui Z. Ornea la ediția, îngrijită de Alexandra

Bârna, a *Artei prozatorilor români* a lui Tudor Vianu (Ed. Gramar, București, 2000): „Cartea lui Vianu, doctă și serioasă până la infinitul mic, e, totuși, repet, o istorie a literaturii examinată din unghiul strict al stilisticii, disciplină nouă și înnoitoare atunci și, poate, încă astăzi. Cartea, cum se știe și o spune și autorul, urmărește proza românească într-un întreg secol, de la Heliade Rădulescu la Gib Mihăescu și Camil Petrescu. În prefața la ediția princeps, autorul precizează că nu a voit să propună o istorie literară pentru că nu instalează urmărirea procedeelelor de artă în ultimul plan, cum procedează toți istoricii literari”. ■ În articolul *Negrici*, Mihai Zamfir îi aduce un elogiu criticului literar și profesorului Eugen Negrici: „Începuse prin a citi cu un ochi nou cronicile române, apoi toată literatura noastră veche, pentru a-i surprinde actualitatea estetică involuntară; se ocupase de istoria limbii literare, pentru a trece apoi la literatura română contemporană, cu accent apăsător pus pe cea mai neagră perioadă a literelor românești, literatura din perioada roșie. Încununarea recitirii inteligente și paradoxale a literaturii noastre: cartea *Sistematica poeziei*, concentrat teoretic esențial și manual pentru învățarea marii poezii. Mai există oare vreun domeniu al literaturii române pe care Eugen Negrici să nu-l fi frecventat?”. ■ Sub titlul *Momentul literar 1945–1948: Proză fantastică*, Gabriel Dimisianu își continuă incursiunea în perioada literară din anii imediat următori ai celui de-al Doilea Război Mondial, prin prezentarea cărții lui Oscar Lemnaru *Omul și umbra*. Volum de povestiri fantastice, „obturate după 1948, când s-a pornit tăvălugul dogmatic” – explică Dimisianu – cartea lui Lemnaru aduce o notă specifică în proza fantastică românească prin „reducerea epicului și deschiderea către jocurile gândirii”: „Nota proprie a speciei de fantastic cultivate de Oscar Lemnaru o aflăm, cum s-a observat, în reducerea prezenței epicului și deschiderea către jocurile gândirii care pot lua, câteodată, cele mai ciudate înfățișări. Pe bună dreptate vorbea Mircea Braga, în prefața ediției din 1975 a cărții lui Oscar Lemnaru, despre acel «straniu al gândirii care este paradoxul» și adăuga că «ruptura fantastică» are loc în povestirile lui Lemnaru totdeauna în planul ideilor. Acolo se produce distorsiunea, dislocarea firescului, acolo apare acea spărtură prin care năvălește în narațiune fantasticul. De altfel, toate povestirile din *Omul și umbra* sunt centrate pe o idee și urmăresc ducerea la capăt a unei demonstrații. Le putem socoti și fabule pentru că toate au un tâlc, o morală mai mult sau mai puțin vizibilă”. ■ Sub titlul *Biciul lui Nietzsche pe femeia lui Breban*, Cristina Ionică este prezentă cu un eseu despre proza lui Nicolae Breban: „...literatura lui Nicolae Breban e bântuită, inevitabil, de obsesia puterii. Dacă, la unii dintre colegii săi de generație (Augustin Buzura, Constantin Țoiu etc.), literatura se transformă într-un discurs de legitimare a puterii omului (prin opoziție cu sistemul), iar încarnarea exemplară a umanului se întâmplă să fie bărbatul, la Nicolae Breban deținătorul legitim(izat) al puterii este bărbatul ca atare, care nu se străduiește să ilustreze vreun sens general uman, ci se limitează la a-și manifesta și a-și extinde, obsesiv, autoritatea asupra unei comunități proclamat inferioare de femei și asupra uneia, nu în aceeași măsură inferioare,

de adepți”. Misoginismul lui Breban – continuă Cristina Ionică – reflectă cu acuratețe o ordine tradițional-patriarhală: „Efectul imediat și imediat vizibil al acestei forme moi de eroism este misoginismul – cvasiscandalos în scrierile lui Breban și oarecum întâmplător, de plan secund, în rest. [...] Femeia este, pentru personajul-centru de putere, obiectul de manevră ideal, publicul-oglină în ființa căruia își poate amplifica imaginea până la titanismul visat și, în același timp, cel mai spectaculos obiect al posesiei în ochii celui alt public, și mai important: cititorul. Care, la rândul său trăitor în regimul totalitar, nu ar putea găsi ceva mai fascinant decât o autoritate total și eficient manifestată – iar când obiectul autorității e femeia, cititorul comunist își va descoperi valențele hrănite tradițional în ordine patriarhală pe deplin satisfăcute”.

18 decembrie

● **[„Adevărul literar și artistic”, nr. 598]** La *Cronici*, Teodor Vârgolici scrie despre *Dicționarul etnologilor români* realizat de Iordan Datcu. Lucrarea lui Iordan Datcu – spune Vârgolici – este una monumentală: „Având acum în față cele trei volume, îndrăznesc să afirm, fără nici o ezitare, că este o lucrare monumentală, constituind un remarcabil act de cultură, fiind o radiografiere completă, amplă și integrală a etnologilor români”. ■ În cadrul aceiași rubrici, Roxana Sorescu prezintă volumul lui Carmen Brăgaru *Dinu Pillat. Un destin împlinit* (Ed. Du Style, București, 2000). Lucrarea autoarei, spune Roxana Sorescu, acordă, pe bună dreptate, spații egale activităților de romancier, respectiv de exeget al literaturii, ale lui Dinu Pillat. ■ Mariana Șora tipărește pagini de jurnal.

● **[„Observator cultural”, nr. 95-96]** Rubrica *Inedit* conține prima parte a unui eseu al lui Radu Petrescu despre roman, în care scriitorul asemuiește romanul, în latura sa documentară, cu jurnalul: „Partea aceasta de reportaj, partea aceasta documentară (tot aici intră și «micile detalii adevărate», «observațiile» etc.) este cu atât mai extinsă cu cât romanul este mai bun și are drept scop, între altele, să dea cititorului justificarea faptului că citește, acel sentiment de securitate pe care-l dau perdelele, paravanele, transperantele. Prin aceasta romanul seamănă cu jurnalul, gen unde documentul triumfă pe toată linia. [...] Romancierul care urmărește, onest, autenticitatea, vine în realitate foarte aproape de pretențiile scriitorului de jurnal. El vrea să comunice cititorului tot ce se întâmplă cu el în timp ce scrie, tot ce trece prin conul de lumină al interiorității lui, «evită cu hotărâre deductivul, farmaceuticul», și lasă să se desfășoare, simplu, și fluxul amintirilor involuntare ignorând planul care coincide cu regulile învățate la estetică, ale perfectului roman clasic, și ascultând doar de interesul semnificației etc. El vrea să dea, cu alte cuvinte, un document”. Pe de altă parte, continuă Radu Petrescu, spre deosebire de autorul de jurnal, care urmărește de cele mai multe ori un „efect de vertij” precum cel produs de poezie, romancierul „este un filozof ce are a se pronunța în gravele chestiuni ale lumii. În această operațiune el trebuie să fie la curent, în mare, cu ultimele progrese ale gândirii practice și teoretice,

ale gândirii științifice și filozofice. Creația literară nu se face după un program (colonelul Lăcusteanu nici nu este scriitor, în general mai bine reușesc în literatură nescritori inteligenți, cu vocația autenticului) dar câtă, în schimb, să se desfășoare sincron cu știința și filozofia”. Cât privește tipul de roman care se poate scrie la noi, scriitorul trebuie să țină seama, înainte de toate, de „spiritul locului”: „1) România este o țară romanică, latină. De aici rezultă: a) Că Dostoievski sau Kafka nu pot fi idealuri pentru romancierul român. b) Cunoașterea literaturilor romanice, obligatorie (italiană, franceză, spaniolă). c) Pentru un romancier român, eticheta de «spirit francez în limba română» nu este descalificantă (cum vor atâția!), pentru că Franța aparține lumii romanice. d) Literatura irlandeză, ca și opera lui Shakespeare, sunt provincii ale lumii romanice, scriitorul român trebuie prin urmare să le cunoască foarte bine. Ultimul mare romancier romanic este Joyce, descendent direct, prin drept divin, al lui Flaubert. e) De fapt, toate literaturile, și în primul rând cele nordice, sunt «franceze», dar cu accentul atât de apăsător pe problemă încât rămân definitiv exterioare spiritului romanic”. □ Gheorghe Crăciun explică dificultățile procesului de tipărire a scrierilor postume ale lui Radu Petrescu: „Nu e deloc ușor să publici textele inedite ale unui autor care nu mai e în viață. Fără dăruirea și munca efectivă de dactilografiere a manuscriselor a Doamnei Adela Petrescu și fără abnegația lui Ion Bogdan Lefter (cel care și prefătează primul și ultimul dintre cele trei volume publicate de noi până acum [...]) aceste cărți nu ar fi putut fi aduse la lumină atât de repede. E adevărat că în spațiul criticii noastre aceste apariții nu au avut parte de prea multe consemnări. Să fie vorba aici și de o anume iritare a acelor critici care până în 1990 mizau pe alte valori, acum intrate într-un prelungit con de umbră? [...] Disputele în jurul canonului postbelic al literaturii române sunt [...] deosebit de aprinse... Colecția «Școala de la Târgoviște» ar putea fi și ea percepută ca o încercare de forțare a canonului timpului de față...”. □ Recenzând jurnalul lui Radu Petrescu din 1956, publicat sub titlul *Oceanul întors. Caiet jurnal 1956* (Ed. Paralela 45, Pitești, 2000), Paul Cernat remarcă „diferența de ton” a scrierii față de jurnalele publicate în perioada comunistă: „În textul acestui *Caiet jurnal* din 1956–1958, mi s-a părut evidentă o diferență de ton față de *Jurnalele* publicate în perioada comunistă și chiar față de mai «concretul», postum apărut *Catalog al mișcărilor mele zilnice*. Fără îndoială, nu e vorba de un alt Radu Petrescu decât cel deja cunoscut, ci de un Radu Petrescu mai intens și mai acut decât în alte scrieri diaristice, mai direct și mai «personal», mai bine, adeseori, atât în reflecțiile despre artă, autori și opere, cât și în cele despre femei și prieteni (și în special despre cei din Școala de la Târgoviște). Avem de-a face și cu un alt tip de scriitură fragmentară, greu clasificabilă: în locul datării însemnărilor – considerată, îndeobște, tipic jurnalului – sunt secvențe numerotate, de la 1 la 453, un fel de «versete», împinse adeseori până la concizia propozițiilor, care imprimă ansamblului o dinamică proprie, un ritm mai nervos, mai... stacatto”. □ Sub titlul *Posteritatea lui Radu Petrescu*, Bedros Horasangian atrage atenția asupra „aspectului plastic și muzical” al

scrisului său: „Ca vechii caligrafi și copiiști din mănăstirile ce potopeau harta Europei de dinainte de Renaștere, Radu Petrescu scrie, copiază și alcătuiește – chiar fizic – volume. Este adunată acolo o experiență de viață, dar mai ales de lectură și de meditație. S-a vorbit despre livresc (ca și în cazul celorlalți târgovișteni), dar s-a analizat mai puțin aspectul plastic și muzical al acestor riguroase compoziții. Mai ales Radu Petrescu și Țopa – excelenți cunoscători ai artelor plastice și ai muzicii – organizează materialul apoi de multe ori sub impactul «privirii» și al «urechii»”. ■ În viziunea lui Ion Buzera, jurnalul lui Radu Petrescu este o „extrem de sofisticată mașinărie textuală autocentrată”: „Jurnalul lui Radu Petrescu, a cărui «completare» cu volumul *Catalogul mișcărilor mele zilnice* [...] nu îi schimbă în nici un caz traumatic trăsăturile deja cunoscute, poate fi considerat drept o extrem de sofisticată mașinărie textuală autocentrată, care își ruminează cu un calm neverosimil interioritatea, propriile viscere și care a fost produsă de o minte care, normal, la rândul ei, era programată pe închidere, funcționa autotelic și permitea extrem de rare «zvâcniri în tangentă», pentru a folosi o sintagmă eminesciană”. □ În analiza sa consacrată acelorași pagini inedite ale jurnalului lui Radu Petrescu, Iliana Gregori decelează „vectorii” care le orientează: „Noul volum al lui Radu Petrescu cade așadar în orizontul unei duble așteptări. De două ori «disident» – atât prin opțiune social-morală («marginalitatea» cultivată cu o consecvență rar întâlnită în breasla sa), cât și prin situare estetică («subteran» prin cooptare, *honoris causa* s-ar putea spune) –, autorul trebuie să satisfacă simultan două exigențe diferite: să documenteze suferințele și rezistența scriitorului în condițiile alienante ale regimului comunist, să manifeste totodată – și anume într-un volum de diaristică – un spirit postmodernist. Traversat de acești vectori, «câmpul» în care are loc lectura jurnalului lui Radu Petrescu, este – ne dăm seama – pe cât de receptiv, pe atât de exploziv, căci între imperativul autenticității, pe de o parte, și ținuta postmodernistă pe de alta – estetizantă, ironică, artificios-ficționalistă – nu există, teoretic, un raport de complementaritate, ci dimpotrivă: cele două se exclud reciproc”. ■ La rubrica *Informații* sunt consemnate câteva dintre premiile acordate de filialele din țară ale Uniunii Scriitorilor: Premiile acordate de Filala din Iași: Poezie – *Privirea zidită* de Constantin Hrehor; Proză – *Povestea Marelui Brigand* de Petru Cimpoeșu; Critică, istorie literară, eseu: *Ion Creangă, măștile inocenței* de Constantin Parascan; Traduceri, dramaturgie, publicistică, jurnal, literatură pentru copii: *Actualitatea frumosului*, traducere de Val Panaitescu după Hans-Georg Gadamer; Debut – *Insomnia* (poezii) de Cristian Sturza. Premiile acordate de Filala din Arad: Proză – *Mâna albă* de Gheorghe Schwartz; Critică și istorie literară – *Poeți optzeciști (și nu numai) în anii '90* de Romulus Bucur; Publicistică literară – *Cavalerii bimotoarelor de asalt* de Cornel Marandiuc și *Trepte către pridvoarele cerului, jurnal* de Elisabeta Chisa; Debut – *Palimpsest* (eseuri) de Lucia Cuciureanu. Premiul „Opera Omnia” – lui Florin Bănescu; Premiul de excelență – lui Vasile Dan. ■ La rubrica *Literatură*, Mircea Anghelescu relatează despre descoperirea, într-o librărie din Roma, a

revistei-caiet „Péristyles, «cahiers littéraires et artistiques»” care, în numărul 2 din toamna anului 2001, conține un „dosar” despre poezia românească și traduceri din poeți români: „...caietul este deschis de poeziile lui Blaga în traducerea Sandei Stolojan, excelentă, preluate din volumul *L'étoile la plus triste* apărut în 1992 la Orphée-la Différence din Paris, respectiv, *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii, Psalm, Un om s-apleacă peste margine* și *De mână cu Marele Orb*. Urmează câteva poeme inedite chiar ale Sandei Stolojan puse sub titlul generic *Paysages avec chutes* (*Avoir en tout, Touche ce bois* etc.), un alt poem inedit al poetului Alexandru Lungu, stabilit de mult în Germania unde a publicat până de curând revista de poezie ARGO (poemul, *La fuite des sites*, a fost tradus din română de Paul Paon) și grupajul se încheie cu câteva poezii ale regretatului Daniel Turcea, preluate și acestea din volumul bilingv apărut la Orphée-La Différence în traducerea Ancăi Vasiliu ■ La rubrica *Eveniment*, Bogdan Ghiu relatează, sub titlul *Derridactualitatea: Balcanii și starea deconstrucției*, despre colocviul internațional desfășurat la Sofia pe 11 septembrie intitulat *În jurul lui Derrida*, și care l-a avut drept invitat pe Derrida însuși: „După intervențiile, interesante doar pe alocuri (și eventual la lectură), ale Ginettei Michaud (Montréal) despre «infinita pervertibilitate a literaturii», a Andreei Kern (Potsdam) despre «deconstrucție și estetică» și cea a Janei Damianova (Sofia) despre «politicile traducerii» [...] a venit rândul unui alt mare gânditor francez (maestrul strasbourgez al clujeanului Ciprian Mihali), Jean-Luc Nancy, care a vorbit, într-un text sobru, impecabil, rotund, grav (care, alături de intervențiile lui Derrida la acest colocviu, ca și de discuțiile de aici dintre cei doi gânditori prieteni, este posibil ca foarte curând să îi devină accesibil și cititorului român), despre Occident și monoteism. [...] În sfârșit, Ciprian Mihali (Cluj) a reușit să stârnească chiar și aplauze (și consemnări în presa bulgară de a doua zi) vorbind (de două ori parafrastic) *Despre/pe un ton balcanic adoptat acum în filozofie. Avatarurile deconstrucției în Est*, o critică, printre altele, a «modei postmoderne» exclusiv literare românești și o subliniere a necesității de a efectua o «deconstrucție a comunismului» privit ca aparținând «modernității», acum, după «erupția cotidianului» și a «artei de a trăi în cotidian»”. ■ La *Recenzii*, Bianca Burța prezintă cartea lui Valentin Ionescu *Comicul comentariului călinescian* (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Meritul autorului, apreciază Bianca Burța, constă în „argumentația coerentă” și „meticuloasă” prin care sunt identificate „particularitățile manierismului călinescian”: „Din multitudinea de ipostaze ale «histrionului» Călinescu, autorul eseului selectează una mai puțin discutată, aceea a comicului implicit – involuntar până la un moment dat, premeditat de la un punct încolo – subsumat discursului critic. «Comic» echivalează, în acest context, cu efectul unei dezvăluiri cvasispectaculoase: teatral, complice, disimulant, «histrionul» ne privește cu subînțele, revelându-ne, printr-o logică a aporiei și prin virtuozități verbale, «incongruența dintre realitate și concept»”.

• [„22”, nr. 51] Mircea Martin tipărește a doua parte a studiului *B. Fondane și ideea de revoluție*, unde constată că autorul discursului *Scriitorul în fața Revoluției*

(pe care Fundoianu ar fi trebuit să-l susțină la Congresul internațional al scriitorilor de la Paris din 1935) se situează în răspăr cu atitudinea majorității participanților: „Deși autorul nostru nu a fost singur împotriva curentului general – André Breton (al cărui text a fost citit de Eluard) și René Crevel reacționând, la rândul lor, cu virulență față de încercările de manipulare a conștiințelor și de monopolizare a adevărului –, atitudinea lui de acum se înscrie într-o continuitate spirituală. Și în publicistica sa românească el s-a situat, nu o dată, în răspăr cu opinia comună. Am putea spune chiar că, dacă discursul său ar fi fost pronunțat, el ar fi produs (ca și acela al lui Crevel, rămas nerostit) o deturnare a Congresului însuși, convocat anume spre a protesta împotriva ascensiunii fascismului și agresiunea acestuia împotriva culturii. Susținând o asemenea inițiativă și adoptând fără ezitare o poziție antihitleristă, Fondane se mobilizează însă cu precădere pentru apărarea culturii de dogmatismul comunist, a valorilor spiritului desfigurate de o filosofie care le subordonează socialului și economicului, a libertății intelectuale și artistice refuzate în numele unei tactici «revoluționare» și al unei «noi umanități»”. ■ La *Cronica literară*, Mircea Iorgulescu prezintă volumul lui Petru Cimpoeșu *Simion liftnicul* (Ed. Compania, București, 2001). Seninătatea romanului, spune Iorgulescu, vine din plăcerea estetică de a povesti: „Există o permanentă ambiguitate în acest roman, a cărui lume nu capătă niciodată aspect caricatural, ci este privită cu înțelegere și, chiar adesea, cu căldură. Lipsa de încrâncenare provine dintr-o atitudine estetică. Seninătatea de ton aici își are originea: în plăcerea pură de a construi o poveste”.

19 decembrie

● [„Luceafărul”, nr. 45–46] Sub titlul *Scriitorul și societatea*, Marius Tupan pledează pentru o mai bună recunoaștere a importanței scriitorului în societatea românească: „O societate luminată, pe orice treaptă a dezvoltării s-ar afla, admite și chiar stimulează prezența scriitorului în cadrul său. În primul rând, pentru că membrii ei își descoperă trăirile și aspirațiile personale sau colective în opera acestuia, autorul fiind, în ciuda oricăror curente de opinie, un seismograf fin al unui timp și, eventual, un stimul pentru autoreglarea socială, grație modelelor spirituale pe care le propune și impune, sub un set de norme morale și artistice. Cercetând opera de artă, individul observă că e descoperit de alții în diverse ipostaze, evaluat când are performanțe și somat când încalcă cutumele, încât acesta nu mai poate acționa haotic și arbitrar, în afara regulilor comunitare. Din aceste cauze, dar și din multe altele, se presupune că artistul trebuie protejat, menajat, nu numai fiindcă devine o conștiință critică a unei societăți, ci și pentru că face parte dintr-o elită, atât de necesară în actul civilizator al unei națiuni. El, artistul, face diferența dintre popor și populație, tot el, artistul, eternizează, prin transpunerile sale, calitățile spirituale ale unui neam”. ■ La rubrica *Trasee spirituale*, Radu Voinescu publică a treia parte a eseului critic *Literatura de consum*, unde continuă să detalieze sensurile și semnificațiile conceptului: „Ce este literatura de consum?

Este literatura destinată satisfacerii nevoii de senzațional și evaziune a cititorilor cu un nivel de instrucție în general mediu sau, chiar când este vorba de indivizi aparținând păturilor instruite, a celor a căror psihologie de receptor de artă nu se poate ridica până la standardele literaturii care problematizează. Spun aceasta în ideea că, dincolo de ce s-a afirmat până acum [...], nu numai păturile inferioare pot avea o educație estetică superficială, ci și cele care au beneficiat și de medii de naștere și formare înalte, ca și de bune universități. E momentul, poate, să atrag atenția că semnificația cuvântului «popular», care apare, cum am văzut, și în studiile germaniștilor, nu este legată numai de păturile de jos ale societății, ci și, în înțelesul mai nou, de gradul de răspândire”. ■ Gheorghe Grigurcu tipărește poezii. ■ Lucian-Claudiu Amoran publică proză. ■ Arthur Porumboiu este prezent cu poezii. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany se oprește asupra volumului lui Adrian Popescu *Drumul strâmt* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Poet fascinat de mistere, remarcă Soviany, Adrian Popescu face din obiectele cele mai umile tot atâtea prilejuri pentru revelarea sacralității lumii: „Ultimul volum al poetului, *Drumul strâmt*, va proiecta o lume în care (chiar dacă ea nu diferă la prima vedere de universul întâmplărilor cotidiene) până și obiectele cele mai umile sunt susceptibile de a se transforma în misterioase hierofanii, iar întâmplările cele mai banale se desfășoară cu solemnitatea unor ritualuri”. ■ Sub titlul *Binecuvântarea*, Marius Tupan îi aduce un elogiu lui Nichita Stănescu, descris drept „poezia însăși”: „Nichita nu se prea arăta în lume sau, poate, lumea lui nu era frecventată de mine. Iar a mea, de el, nici atât II ascultam deseori la radio, îl vedeam mai rar pe micul ecran. Când vorbea și recita își lua o anumită poză, de autor mereu apăsător și inspirat, făcând multe și mari pauze în discurs, cu o anumită tonalitate, care pe unii îi irita, iar pe alții îi extazia. Poetul începuse să locuiască în fanteziile sale, devenind o parte componentă a acestora. Oriunde se ivea [...] era (sau simula) transfigurarea însăși, poezia în curs de coagulare sau sedimentare”. ■ La rubrica *Stop cadru*, Elena Vlădăreanu aduce în atenție apariția volumelor *Domnișoara Cvasi* de Adela Greceanu (Ed. Vinea, București, 2001) și *Meta-spânzurare de meta-tei* de Lidija Dimkovska (Ed. Vinea, București, 2001). ■ Bujor Nedelcovici publică, sub titlul *Teroarea, esența marxismului*, pagini de jurnal. ■ Theodor Damian și Lucian Perța tipăresc poezii. ■ Rubrica *Poezia provinciei* conține poeme de Emil Stănescu, Andra Mateucă, George I. Nimigean, Toma Grigorie. ■ Constantin Hrehor tipărește eseu *Roata de grâu*. ■ La rubrica *Semne*, Marian Barbu semnalează apariția ediției a doua a volumului lui Fănuș Băileșteanu *Goana*, iar Liviu Grăsoiu pe cea a volumului *Violet* de Carolina Ilica (Ed. Axa, Botoșani, 2001). ■ La rubrica *Lecturi*, Ion Roșioru scrie despre cărțile *Deprinderea inutilă* de Ion Țurcanu (Ed. Augusta, Timișoara, 2000) și *Umbra sufletului* de Vasile Zetu (Ed. Augusta, Timișoara, 2000). ■ La rubrica *Intermezzo*, Marin Mincu elogiază personalitatea critică a lui Laurențiu Ulici: „Laurențiu Ulici avea o suprafață receptivă mult mai extinsă în comparație cu criticii contemporani, întrucât avea acces la filosofie, sociologie, teoria literaturii,

literatură comparată și alte discipline hermeneutice pe care știa să le aplice cu îndemânare astfel ca discursul său să nu devină prolix sau gongoric. Este evident că asemenea elasticitate și lejeritate, în mânuirea mai multor instrumente interpretative, l-au individualizat între numeroșii protagoniști ai cronicii literare și i-au conferit o autoritate critică indiscutabilă. Rubricile sale din «România literară» și din alte reviste, în care analiza operele reprezentanților diferitelor «promoții», au devenit puncte de reper esențiale în departajarea axiologică a literaturii postbelice; din consultarea acestora se putea accede la o fixare mai plauzibilă a faptului literar contemporan în perspectiva istoriei literare decât din vizionarea diagramelelor nediferențiate, impuse de diverșii deținători de cronică literară”. ■ Mircea Constantinescu și Leo Butnaru sunt prezenți, primul, cu eseul *Bufon, bufoniadă, bufonerie*, iar al doilea, cu textul critic-memorialistic *Ego-text*. ■ La rubrica *Literatura lumii*, Constantin Abăluță traduce prozele *Copilărie mutilată* și *Capcane de fier* ale scriitorului belgian Jacques Izoard, Magda Ispas proza *O femeie* aparținând scriitoarei franceze Anne Delbée, iar Mihai Minculescu proza *Capul pierdut al lui Damasceno Monteiro* de Antonio Tabucchi.

● [„România literară”, nr. 50] Johnny Răducanu este omagiat, cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani, de Nicolae Manolescu (în editorialul revistei), Alex. Ștefănescu, Andrei Pleșu, Virgil Mihaiu, Marina Constantinescu, George Arion și Ion Caramitru. ■ La rubrica *Lecturi la zi*, Iulia Alexa recomandă trei volume apărute în traducere românească: Salman Rushdie, *Rușinea* (Ed. Polirom, IA;i, 2001), Slawomir Mrozek, *Povestiri*, (Ed. Polirom, IA;i, 2001) și Bernard Malamud, *Cârpaciul* (Ed. Univers, București, 1998). ■ În cadrul *Cronicii literare*, C. Rogozanu recenzază volumul *În căutarea comunismului pierdut* (Ed. Paralela 45, Iași, 2001), avându-i ca autori pe Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici și Ioan Stanomir. Cuprinzând eseuri greu de încadrat într-un gen anume (studii culturale, mentalități, critică literară, memorialistică etc.) – scrie Rogozanu –, cartea își propune o privire retrospectivă asupra unei perioade care a început să alunece în uitare „afectivă”: „Cei patru doresc, în fond, să închidă o etapă, aceea a memoriei martorilor comunismului și să deschidă etapa analizei reci, crude, a aceleiași perioade. Ei sunt ultima generație de «martori». Cu ei începe însă și etapa uitării «afective» a comunismului. Cu ei începând, nu mai sunt suficiente exemplele autobiografice. Nu mai vorbim despre lucruri de toți știute. Tinerii sub 25 de ani nu mai știu aproape nimic. Este nevoie de o reconstituire serioasă a contextului și, mai ales, este nevoie de foarte multe mostre. În cazul literaturii, o nevoie de mostre textuale, în care volumul de față abundă”. Abordând texte dintre cele mai eterogene, de la cele literare propriu-zise la textele din revistele de benzi desenate, întreprinderea autorilor pune, înainte de toate – explică C. Rogozanu – o problemă de metodă: „«Analiza pe text» aduce cu sine o problemă de metodă. Se pretează textele propagandistice la o astfel de analiză? Pericolul redundanței în analiză este enorm. Lectura devine cu atât mai dificilă cu cât intervine și parafraza. Atenția deosebită acordată unor texte de propagandă,

iată un pariu riscant pe care și-l asumă autorii”. Între analizele concrete, una dintre cele mai reușite, afirmă Rogozanu, este cea dedicată de Paul Cernat lui Adrian Păunescu: „Un foarte bun eseu îi dedică Paul Cernat lui Adrian Păunescu (*Un poet pentru casa poporului*). Este corect descrisă autohtonizarea marilor mișcări ale tineretului occidental (hippie, spre exemplu), întreprinsă de cunoscutul bard. Sloganul «Make love not war» s-a transformat în «Iubiți-vă pe tunuri». Cultura pop a făcut puterea politică să se simtă amenințată prin intermediul fenomenului declanșat de Păunescu”. ■ Alex. Ștefănescu se oprește asupra volumului de debut al Adreei Deciu, *Nostalgiiile identității* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). Este o carte de „filosofie-literatură de genul celor la modă în Occident” – spune Alex. Ștefănescu –, însă o carte scrisă cu „vervă” și „spirit critic”, în care autoarea se mișcă dezinvolt printre teoriile asupra noțiunii de identitate. Pe de altă parte însă, notează recenzentul, insuficienta disociere dintre ficțiune și document aduce deservicii demersului analitic: „Mai puțin inspirată și productivă se dovedește a fi însă ignorarea graniței între realitate și ficțiune în partea a doua a cărții, unde, pentru a-și ilustra teoriile despre nostalgie și identitate, autoarea recurge atât la jurnalele unor expatriați (Vera Călin, Eva Hoffman), cât și la texte literare propriu-zise (semnate de Vladimir Nabokov, Ion Slavici, Milan Kundera ș.a.). Ficțiunea nu poate fi tratată ca un document, iar dacă totuși este tratată astfel, experiența rămâne nerelevantă. Florile lui Luchian nu spun nimic botanistului”. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu este prezentă cu fragmente dintr-un *Jurnal berlinez*. ■ Irinei Nechit publică poeme. ■ *Cronica edițiilor* conține un articol al lui Z. Ornea despre „memorialistica unui bătrân peneteșt” – Ilie Lazăr, *Amintiri* (Fundatia Academia Civică. Biblioteca Sighet, 2000): „...deși scrise idilic bătrânește, lipsite de flacăra intelectualității autentice, amintirile târzii ale lui Ilie Lazăr se citesc cu real interes”. ■ Emil Manu încredințează tiparului câteva poezii inedite ale lui Romulus Dianu, versuri care, spune Manu, „mi-au fost înmânate personal de autor cu o săptămână înainte de moarte”. ■ Iordan Datcu îl omagiază pe Al. I. Amzulescu la împlinirea vârstei de 80 de ani, subliniind meritele culegătorului de folclor: „Cea dintâi componentă a îndelungatei, rodnicei și înnoitoare sale activități este aceea de culegător, grație osârdiei și competenței căruia arhivele s-au îmbogățit cu peste șase sute de înregistrări efectuate cu acribie și mijloace moderne. Cine cercetează cele peste o sută de texte tipărite în *Cântece bătrânești* (1974) remarcă abila segmentare episodică a cântecelor în strofe libere, rostul interludiilor muzicale, repetarea unor versuri sau întregi secvențe, marcarea rostirii *parlato* a unor versuri, cuvinte sau silabe, rostirea alternativă a unor versuri în recitativ melodic și în zicere *parlato*, notarea diferențierilor în versurile repetate și a sunetelor, silabelor și cuvintelor de completare ale versului cântat, toate acestea menite să releve tehnica interpretării cântecelor povestitoare, normele și condițiile lor specifice de desfășurare. O altă noutate o constituie biografiile și repertoriile informatorilor principali, cu datele esențiale despre știința lor de carte, despre învățarea lăutăriei și cunoașterea stilului epic tradițional de cântare”. ■

La *Păcatele limbii*, Rodica Zafiu descrie limbile imaginare inventate de literatură: „Latura ludică, manieristă sau experimentală a literaturii române a produs, printre altele, câteva interesante exemple de limbi imaginare; în același timp, istoria culturală a contactelor lingvistice multiple a favorizat plurilingvismul literar, prezența în texte a unui amestec (tot ludic, manierist sau experimental) al mai multor limbi, adesea în variante macaronice. Pentru lingviști, aceste «curiozități literare» reprezintă un domeniu de interes firesc: prin materialul lor, construit în așa fel încât să devină cât mai străin sau să-și păstreze legături cu transparența limbii native, dar și prin conștiința lingvistică pe care o pun în evidență: a importanței limbii în genere, a funcției unora dintre nivelurile ei (fonic, sintactic, semantic), a regulilor specifice fiecărui nivel”. ■ În cadrul rubricii *Document*, C.D. Zeletin relatează o convorbire avută cu George Emil Palade, în care ultimul evocă împrejurările devenite sursă de inspirație a piesei lui Tudor Arghezi *Seringa*: „Polipoza vezicală a lui Arghezi a fost operată de Dorel [Theodor] Burghele. El avea un fel propriu de a se comporta față de un bolnav: dacă vedea că nu se îndreaptă spre vindecare, se îndepărta de el. Așa s-a întâmplat și cu Arghezi. O infecție serioasă, pare-se ascendentă, i-a indus o radiculită lombară. Suferea, fără nici o îndoială, avea dureri susținute și foarte puternice. Au urmat fel de fel de consultări, a fost dus la mulți medici, mulți medici au venit să-l vadă. Printre ei, Daniel Danielopolu și Dimitrie Bagdasar. Unii au făcut erori grosolane de diagnostic. Cele mai surprinzătoare au venit de la Bagdasar, Arghezi slăbise peste poate, îi ieșeau oasele prin piele. Avea în spate o proeminență a osului iliac. Bagdasar credea că e o tumoră... Nu era prin urmare nimic de făcut decât să i se ușureze suferința prin morfină. Lui Arghezi îi plăcea starea de elevație pe care i-o dădea opiaceul. Am luat hotărârea să-l înțărăm de morfină. Am găsit un aliat în cucoana Paraschiva. Arghezi protesta... S-a încercat totul, în fel și chip... În sfârșit, și-a revenit. Așa cum am mai spus-o, nu știu cât a apreciat Arghezi demersul, deloc ușor pentru mine, al dezintoxicării de morfină, dar Mitzura părea foarte încântată de prezența mea la căpătâiul tatălui ei. [...] După curarisirea de morfină, a venit un moment când n-a mai fost nevoie de mine. Vizitele mele s-au rărit, apoi au încetat. După ce s-a refăcut, a scris piesa *Seringa*, în care, din diverse motive, i-a luat la rând pe toți, fără să se gândească o clipă la cei ce l-au îngrijit și l-au salvat...”. ■ La rubrica *Interpretări*, Mircea A. Diaconu scrie despre *Păcală* – sau despre complexe personalității lui Creangă, abordând textul lui Creangă prin prisma noii teorii a discursului ca exprimând relații de putere: „...disputa din povestirea *Păcală* este una despre cum se poate câștiga autoritatea și despre cum poate fi folosit limbajul în acest sens. [...] Firește că limbajul instituie în toate aceste situații o relație de putere, balanța oscilând între autoritatea impusă prin convenție socială și autoritatea câștigată exclusiv pe terenul disputelor, într-o confruntare care nu permite concilierea – dacă termenii nu sunt cam duri –, prin manifestarea în anumite contexte lingvistice. O dată cu *Păcală* și negustorul stau față în față realități precum utilitarism și contemplativitate sau plăcere gratuită a

spectacolului, prejudecată și fapt sau instituire reală a puterii, în fine, limbaj abstractizat și limbaj «sensibil».

20 decembrie

• [„Contemporanul. Ideea europeană”, nr. 51–52] În editorialul intitulat *Nietzsche* (26), Nicolae Breban scrie despre viziunea filosofului german asupra principiului „*amor fati*”. ■ Ioan Necula publică eseu filosofic *Cioran și condiția metafizicii*. ■ La *Cronica literară*, Octavian Soviany continuă să scrie despre romanul lui Dumitru Țepeneag *Nunțile necesare*. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Geo Vasile recenzază cartea de poezie al lui Matei Vișniec *Poeme ulterioare* (1987–1999), (Ed. Cartea Românească, București, 2000). Volumul lui Vișniec, spune Geo Vasile, „este un fel de cronică a denaturării și involuției omului, de la o multiplă, fabuloasă zestre și putere biologică, afectivă și spirituală, la o imagine apteră, degenerată, *terre-à-terre*”. ■ Sub titlul *De-ale memorialisticii...* Henri Zalis scrie despre corespondența lui Tudor Vianu. ■ Irina Petraș continuă să publice *Fragmente despre moarte*. ■ Olimpiu Nușfelean publică eseu *Forța epicului pur*. ■ Dinu Flămând răspunde la întrebarea redacției „De ce poezia?”: „Pentru că dacă fizica încearcă să recompună o explicație unitară, globală despre univers, pornind de la o vibrație, de la ceva atât de imaterial, când este vorba de corporaliza imaterialul încă nu există altceva mai bun decât poezia ca să încerce să se aventureze pe acest tărâm”.

25 decembrie

• [„22”, nr. 52] La *Cronica literară*, Mircea Iorgulescu recenzază *Istoria literaturii române de azi pe mâine* a lui Marian Popa (Fundăția Luceafărul, București, 2001). Obiectul cărții este permanent dublat, scrie Iorgulescu, de viziunea unui autor convins că, în perioada comunistă, România a fost ținută unui proces sistematic de distrugere națională: „*Istoria...* lui Marian Popa este, probabil în primul rând, o carte de luptă. Obiectul ei este literatura română sub comunism [...], dar obiectivul constă în opoziția permanentă, când mai pe față, când în filigran, față de o «ocultă» internațională care ar fi năzuit și năzuiește să distrugă poporul român. [...] Pentru Marian Popa, literatura română în ori sub comunism este în întregime «un produs politizat, pentru politic» [...]. Toată literatura scrisă în românește între 23 august 1944 și 22 decembrie 1989, în țară sau în afara țării, se subsumează acestei calificări”.

28 decembrie

• [„România literară”, nr. 51–52] La rubrica *Interviu*, Mihai Minculescu îl are invitat pe Nicolae Manolescu. Vorbind despre dificultățile financiare ale revistei – datorate, în primul rând, problemelor legate de difuzare, dar și miopiei oamenilor de afaceri, care vor să-și recupereze banii investiți cât mai repede posibil – Manolescu atrage atenția asupra faptului că, pe termen lung, cultura

este deosebit de profitabilă nu numai în plan moral, ci și în plan financiar: „Cultura se mulțumește cu puțin. Dar ea aduce în schimb mult. Și financiar, nu doar moral. Sumele pe care operele de cultură – literatură, arte, muzică – le aduc în decursul vremii la bugetele statelor sunt incomparabil mai mari decât tot ce cheltuiesc aceleași state cu sprijinirea culturii. Marea Britanie a câștigat din impozitele Beatles-ilor sute de milioane de lire sterline. Vă închipuiți cam cât i-au adus reprezentațiile cu piesele lui Shakespeare? Dar Germaniei, Goethe? Dar Franței, Balzac? Veșnic îndatoratul Balzac a contribuit la bugetul Franței, în secolul și jumătate trecut de la moartea sa, cu mai mulți bani decât uzinele Renault, Citroën și Peugeot laolaltă”. Soluția durabilă pentru problema ritmului neregulat al apariției periodicelor de cultură în România, spune Nicolae Manolescu, este ca ziarele cotidiene să-și creeze suplimente culturale, după modelul interbelic: „Părerea mea este că singura soluție durabilă ar fi ca ziarele, cotidienele, să-și creeze suplimente săptămânale de cultură. Nu însă tipărindu-le separat, în tiraje mici, dar introducându-le în corpul ziarului, de exemplu, sâmbăta, când numărul de pagini e, oricum, mai mic. Deocamdată doar «Cotidianul» prin renașcutul LAI procedează așa. Doar că suplimentul e prea de tot redus ca număr de pagini. «Azi» a abandonat, «Curentul», la fel, «Adevărul» își publică suplimentul separat de ziar, celelalte n-au deloc. Între războaie, toate marile ziare aveau suplimente: «Curentul», «Adevărul», «Universul», «Cuvântul» etc. G. Călinescu făcea cronică literară în suplimentul «Adevărului», care se chema, ca și azi, «Adevărul literar și artistic». Perpessicius o ținea la «Universul literar»”. Solicitat să facă un „portret-robot” al „României literare” actuale în comparație cu cea de dinainte de 1989, Manolescu se pronunță pentru continuitate: „În 1990, când am devenit directorul ei, R.I. avea o tradiție și un loc bine precizat printre periodicele culturale din țară. Era principala revistă a Uniunii Scriitorilor și cu cel mai mare prestigiu. O conduseseră scriitori și publiciști cunoscuți, Geo Dumitrescu, N. Breban, D.R. Popescu și, sigur, aflat cea mai lungă perioadă în fruntea ei, G. Ivașcu, din toamna lui 1971 și până la moartea lui, în 1988. Dar revista și-a păstrat formatul, structura și caracterul, indiferent de cine a păstrorit-o. În 1990, după un interimat cu mai mulți șefi, când am preluat-o eu, am încercat să nu modific nimic esențial din aceste caracteristici de suprafață, adică vizibile, nu numaidecât superficiale, ale R.I. Revista se prezintă astăzi asemănător cu aceea de dinainte de Revoluție”. Pe de altă parte însă, ruptura față de perioada comunistă, precizează directorul revistei, este una în plan politic; delimitându-se de textele care promovau cultul ceaușist al personalității, noua „Românie literară”, dă asigurări Manolescu, nu va face decât politica literaturii și culturii române: „Ne-am ferit de politizare. R.I. nu face politică (n-a făcut nici când eu conduceam un partid și eram parlamentar). Publică, e adevărat, articole pe teme politice. Limba română distinge între politic și politică. Noi suntem interesați exclusiv de politic, ca parte a culturii, nu de politica partizană de zi cu zi. Am dorit să fim o publicație de atitudine, nu una militantă în sens strict. Politicul reprezintă o noutate, căci înainte de 1989 ne

feream de el ca dracul de tămâie. Iar paginile de cult al lui Ceaușescu, impuse nouă, ca și tuturor publicațiilor, numai politice nu erau (în sensul firesc). (Pagini pentru care ne-am cerut scuze cititorilor, în decembrie 1989: nu știu nici o altă publicație care să fi făcut acest gest autocritic.) Politica noastră a fost și a rămas politica literaturii – și, mai în general, a culturii române”. Cât privește orientarea generală a revistei, spune Nicolae Manolescu, aceasta vizează în primul rând valoarea estetică neperisabilă și mai puțin informația imediată: „Nu ne-am dorit să fim o revistă de informație culturală (cum este «Observatorul cultural»), nici una consacrată actualității politice și sociale (cum este «22»). Am preferat să ne spunem opinia în cât mai multe, fără a renunța la obiectul nostru principal, literatura și fără a ne cantona în imediat. [...] ...literatura, arta, critica trebuie să păstreze un anumit aer de eternitate, dacă nu vor să piară o dată cu evenimentele și cu protagoniștii lor”. Pentru aceasta, încheie Manolescu, esențiale sunt spiritul critic și libertatea de expresie: „În sfârșit, ținem la două lucruri: la discernământ, la spirit critic, adică, și la pluralitatea punctelor de vedere. În limitele bunei cuviințe, ale civilității, am publicat și vom publica orice opinie. Ca și orice «drept la replică»”. ■ În cadrul rubricii *Lecturi la zi*, Roxana Răcaru recenzează patru volume: primul, *Colonialism și postcolonialism* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001), editat sub sigla *Caietelor Echinox*, „încearcă o analiză a tarelor identitare est și vest-europene și a recompunerii dificile, deficitare a identităților naționale ale statelor foste comuniste”. Cel de-al doilea, *Scurtă istorie a romanului românesc* (Ed. Paralela 45, Iași, 2001), îi aparține lui Ion Bogdan Lefter: analizând „25 din cei mai importanți romancieri români, de la Rebreanu la autorii anilor '80 și propunând, ca epilog, un top 10 al romanelor românești din secolul XX” criticul – scrie Roxana Răcaru – vine cu noi perspective de interpretare ale unor opere clasice, subsumate ideii conform căreia „«nu există o «școală» de roman românesc, o formulă proprie, recognoscibilă ca atare de către un cititor străin, ci doar complicata dinamică internă a unor modele inspirate din sau compatibile cu cele din lumea largă». Monografia despre *Cezar Baltag* a lui Mircea A. Diaconu (Ed. Aula, Brașov, 2000) are drept termen de referință, afirmă recenzenta, chiar eseurile poetului: „Criticul merge pe urmele eseurilor lui Cezar Baltag însuși și în disocieri față de postmodernism [...]. Centrul de greutate al formulei lui îl constituie, conform poeziei pe care a expus-o în eseuri și pe care au semnalat-o criticii, sensul, metafora, metaferența («aceea care recuperează orizontul original al limbajului prin tensiunea care unește termenii atâtor contradicții transformate astfel în complementarități»”. În fine, monografia *Ștefan Agopian* a Roxanei Ivăncescu (Ed. Aula, Brașov, 2001) pune în evidență „trăsătura cea mai evidentă” a scrisului autorului, anume „rafinamentul stilistic”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Cătălin Constantinescu se oprește, și el, asupra a patru cărți: Larry Wolff, *Inventarea Europei de Est. Harta civilizației în Epoca Luminilor* (trad. de Bianca Rizzoli, Ed. Humanitas, 2000), care analizează critic „ideea occidentală a Europei de Est”, *Firea românilor* (coord. Daniel Barbu, Ed. Nemira, 2000), care „include

patru scurte texte [...], comentarii pe marginea faptului că imaginea pe care și-au construit-o românii e esențial diferită de cea pe care le-au construit-o străinii”, Dolores Toma, *Despre grădini și modurile lor de folosire* (Ed. Polirom, Iași, 2001), care, inaugurând un nou tip de studii în România, avansează teza conform căreia „în spatele diferențelor de înfățișare dintre grădina franceză, a cărei paradigmă e cea de secol XVII, și varianta ei moldo-valahă, mai ales cea de secol XIX, se ascund diferențe ce țin de cultura profundă: rigoarea și perfecțiunea artefactului francez, destinat contemplării, vorbesc despre dorința omului de stăpânire prin rațiune și, în același timp, de îndepărtare de o natură imperfectă, în timp ce stufoasa grădină română, dominată de copacii crescuți la întâmplare, e subordonată naturii, percepută ca lucrare perfectă a lui Dumnezeu” și, în fine, *La Roumanie vue par les français d'autrefois – choix des textes et notes par Paula Romanescu*. (Ed. Fundației Culturale Române, București, 2001), antologie incluzând „aproape optzeci de texte în limba franceză, scrise de călători, politicieni, academicieni și scriitori francezi de altădată”. ■ *La Cronica literară*, Luminița Marcu recenzează cartea de proză a lui Mihail Gălățanu *Strada Plantelor* (Ed. Allfa, București, 2001). Cuprinzând patru texte, volumul – informează Luminița Marcu – este departe de a respecta regulile clasice ale genurilor: „Și asta nu din cine știe ce nonconformisme formale, ci mai degrabă dintr-o nepăsare formală. Tot ce contează pentru Mihail Gălățanu e conținutul și, fără să fie totuși neglijent în construcție, textele lui au în comun cu nuvela, așa cum o știm din definiții, doar amplexarea și complexitatea problematicii, mai puțin rigoarea arhitecturii”. În plus, „autorul n-are rigoarea matematică a creatorilor de literatură SF. El dezvoltă un sentimentalism, un lirism de suburbie care nu prea compătimește cu răceala experimentelor narate. Și dincolo de toate astea rezidă obstinația de a scrie o literatură foarte apropiată de problema primordială, sexul”. ■ La aceeași rubrică, C. Rogozanu se ocupă de volumul lui Iordan Chimet *Dosar. Mihail Sebastian* (Ed. Universal Dalsi, București, 2001). Spre deosebire de dosarul alcătuit de Geo Șerban pe aceeași temă – apreciază Rogozanu –, cartea lui Iordan Chimet este mult mai bine structurată; în plus, adoptând un „ton moderat”, un „bun-simț al distanței”, autorul „propune identificarea corectă a istoricității faptelor” în condițiile în care, pe fundalul „setei de document” din anii '90, textul *Jurnalului* lui Sebastian „a fost victima confuziei regretabile dintre memorialistică și document. Este clar că nu poți da drept certă o afirmație diaristică – eventual, pui sub semnul întrebării anumite certitudini personale”. Este amintită, în acest context, polemica dintre Gabriel Liiceanu și Michael Finkenthal, în care primul era acuzat de antisemitism. Un alt merit al dosarului alcătuit de Chimet – continuă C. Rogozanu – constă în reintegrarea analizei istorice în analiza general-filologică a textului, după ce abordările anterioare le separau în mod artificial: „Împărțirea jurnalului pe «niveluri» (jurnal intim, jurnal de creație, jurnal intelectual și politic), începută de Leon Volovici în prefață și de mai mulți comentatori, mi s-a părut extrem de deficitară, acum la o lectură continuă a «receptării». Împărțirea

respectivă justifică recunoașterea unei «gradări» a realității: nivelul politic are un grad mare de «real», de «adevăr», cel de creație mai puțin. Și în felul acesta, criticii literari analizează într-un fel părțile «neimplicate politic», în alt fel schimbarea adusă de război. Discursul lor suferă de o schizoidie care nu există la Sebastian. Schizoidia este a noastră, a contemporanilor care nu se mai satură de criterioniști brilanți, abia vizibili în epocă, de problematici false, dacă nu ipocrite”. ■ Rubrica *Profil* cuprinde considerații ale lui Iulian Boldea despre Traian Ștef („Cărțile sale de eseuri [...] au ca punct de plecare un resort demitizant. Sunt demistificate locuri comune, tare dintotdeauna ale caracterelor umane, sunt demontate inhibiții ori exhibiții din unghiul unei minți ce caută măsura și echilibrul în toate. Asemeni unui seismograf, autorul tresare la orice abatere de la firesc, de la normalitatea comunicării ori a gândirii”), Ruxandra Cesereanu („Orizontul poeziei Ruxandrei Cesereanu e unul dantesc, infernal, cu contururi constrângătoare și cu o dinamică pulsatorie. Cercurile unui astfel de orizont se strâng terifiant în jurul ființei, împresurând simțurile și gândurile, apăsând intolerabil asupra structurii ei intime. Poeta își expune, în plin exercițiu al traumei, o viziune asupra lumii de extracție expresionistă. Un univers cu trăsături halucinante e prefigurat aici în toată relevanța sa oprimantă, un univers în care eul se simte un intrus ori, pur și simplu, un învins”) și Lucian Vasiliu („Gravă pe o latură a ei, ironică pe alta, poezia lui Lucian Vasiliu și-a însușit diverse modalități lirice, de la clovneria imagistică la ritualul expunerii sinelui în vers, de la solemnitatea dicțiunii la jocurile combinatorii ori la transcripțiile în retorică parodică și intertextuală”). ■ Constantin Abăluță încredințează tiparului poemul *O zi nesfârșită*, iar Emil Brumaru poezia *Mierea lumii*. ■ La rubrica *Je est un autre*, Ioana Pârvulescu este prezentă cu fragmente de jurnal. ■ *Cronica edițiilor* conține un articol al lui Z. Ornea despre reeditarea, de Mircea Braga, a cărții lui Oscar Lemnaru *Omul și umbra* (Ed. Allfa, București, 2000). Este vorba, explică istoricul literar, de singurul volum publicat de autor în timpul vieții și apărut inițial în 1946 la Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă: „A fost ultimul tren, pentru că, apoi, proza sa, de formulă fantastică, nu ar mai fi putut apărea decât postum (scriitorul a murit în 1968, trăind, până atunci, din stilizări și traduceri pe care i le procura soția sa, secretară la ESPLA și la Editura pentru Literatură Universală) [...] Așadar, dacă Al. Rosetti nu-l grăbea să-și adune prozele în volum, rămânea cu ele risipite prin «Facla» lui Ion Vinea și N. Carandino sau în «Revista Fundațiilor Regale», condusă de Camil Petrescu, ori în «Viața Românească» a lui Ralea, ca și fragmentul din *Adonis hâdul* rămas (se putea?) neterminat, în săptămânalul «Azi» al lui Zaharia Stancu”. Iar meritul editorului Mircea Braga este de a fi avut „fericita idee de a restitui acest unic volum al lui Oscar Lemnaru. Și i-a adăugat, lăudabil, în sumar, o addenda constând în fragmentul de roman neîncheiat și eseuri strălucitoare, inclusiv unul, intitulat chiar *Romanul fantastic*. Dl Mircea Braga a făcut, prin restituirea întreprinsă, o faptă de istoric literar demnă de toată lauda. Iar studiul introductiv e învățat, pătrunzător, călăuzind

fericit lectura”. ■ Eugen Negrici tipărește capitolul dedicat lui George Bălăiță din volumul *Literatura română sub comunism*. Vorbind despre romanul *Lumea în două zile*, criticul glosează asupra calităților de prozator ale autorului: „...el pendulează, cu uluitoare ușurință, între farsă și tragedie, între burlesc și grav, face să țâșnească demonismul în plină banalitate a cotidianului liniștitor și ritualizat, creează atmosferă și, fără să o vrea, chiar tipologie, o tipologie întemeiată pe observații ascuțite, de mare rafinament. Are o frenezie senzorială, o mobilitate intelectuală și o neliniște imaginativă la limita nevrozei. Scriitorul știe să inducă suspiciunea și teroarea și mai ales știe cum să nască legenda. Simțurile lui caută cu voluptate morbidă amănuntul senzitiv spre a-l retrăi cu intensitate vicioasă, spre a-l reproiecta fantastic și a-l împinge, astfel, în enorm și în farsă”. Mai mult decât atât, Bălăiță – continuă Negrici – poate fi considerat, prin prisma ușurinței de a mânui tehnicile stilistice, un precursor al scriitorilor postmoderni: „Numeroase practici stilistice – experimentate, într-o oarecare măsură, și în proza modernă de tinerețe a prozatorului (*Conversând despre Ionescu*) – își găsesc aici locul firesc: intervențiile personajelor-naratoare care își declară limitele și își declină din când în când autoritatea, trucurile ambiguizării deliberate a situațiilor, jocul echivocului și al relativizării continue a deducțiilor cititorului, derapajele fanteziste «survenite» mereu la vreme, digresiunile estetice, filozofice sau poetice care fragmentează ce mai rămăsese nefragmentat din fluxul narativ, mixajul ingenios sau juxtapunerea întâmplătoare de fapte, deformarea acestora într-o alternare de oglinzi concave și convexe. Nimic nu semnalează trecerea de la monologul interior la altceva, indicațiile grafice sunt abandonate și frazei i se oferă dreptul să cuprindă replicile mai multor personaje. Proliferarea vădit demonstrativă a procedeelelor romanești, folosirea lor, pe alocuri, în spirit ostentativ i-au împins pe critici să vorbească de această carte ca despre o uriașă pastişă la adresa romanului modern și a manoperelor lui”. ■ Într-o scrisoare-eseu adresată lui Daniel Bănulescu, Radu Aldulescu vorbește despre condiția scriitorului, asociind libertatea de creație cu viața detașată de constrângerile sociale ale existenței comune: „Bineînțeles că nu suntem niște bolnavi psihici, Daniele, departe de mine gândul. În ce mă privește însă, perfect sănătos nu sunt, deși nebun nu-mi permit să fiu. Aș zice că mă strădui să mă mențin sub incidența unei ușoare nevroze impuse de principiul non-acțiunii la care de voie-de nevoie am aderat de o bună bucată de vreme... E și asta o vorbă, un text bun să-l dai să-l rumege ageamiilor cu pretenții, care ar catadicsi să se uite la noi ca la niște specimene ciudate. Știi bine altminteri că-s destui ani de când noi ne-am simplificat viețile renunțând să mai fim anexele unor cărți de muncă, ale unor ore de program și ale unor remunerații periodice. Am decis că nu merită să-ți vinzi trupul și sufletul nici pentru mai mult decât ți s-ar putea oferi practic, adică pentru niște bani care nu sunt și nu se pot numi bani, ci în cel mai bun caz tichete de masă și bilete de tramvai. Din acest punct de vedere trăim niște vremuri benefice, un soi de sărbătoare care-ți impune să te eliberezi, pentru ca tot ceea ce faci să faci de amorul artei. Ca și mine, Daniel stă

acasă și scrie. Poezie, proză, dramaturgie. Nu greșești deloc, Daniele, da' nu uita că printre picături să-ți oferi oarece răgaz pentru documentare. E bine să-ți mai dezmorești când și când ciolanele și simțurile afundându-te și rătăcindu-te fără urmă prin colonii penitenciare, prin sanatorii de boli nervoase, prin ruinele și cenușa imperiilor financiare, prin halele și depozitele dezafectate ale mastodonților industriali pietrificate în drojdia și scursura viselor de mărire, prin zgura și zațul amar din subteranele culturii și civilizației, iar dacă ai ghinionul să mai regăsești drumul spre casă, îți poți permite să-ți faci de cap”. ■ La rubrica *Scrisori portugheze*, Mihai Zamfir subliniază aspectul benefic-civilizațional al colonialismului: „Indienii din Goa și cei din împrejurimi au fost, fără îndoială, exploatați – ca orice populație supusă colonizării. Dar, în loc să se lepede ca de ciumă de tot ce amintea stăpânirea portugheză, goezii (europeni, metiși, indieni) au absorbit civilizația lusitană prin toți porii. Acum, limba indiană concani, a goezilor este plină de cuvinte portugheze, denumind obiecte de civilizație minimă (de la ușă la săpun), noțiuni teoretice, formule de politețe. Astăzi, indienii lusofoni și catolici se ascund și ei ca și portughezii, își practică viața spirituală în tăcere, între zidurile propriei case, acolo unde puterea politică nu poate intra. Dar o fac cu același eroism disperat, ca și cei foarte puțini albi rămași în Goa. Fideli ai aceluiași vis, ei prelungesc, iluzoriu, o perioadă de glorie, din care n-au mai rămas decât câteva palate și biserici de tip european, ca și o limbă tot mai periclitată, însă purtătoare de Universal”. ■ În cadrul rubricii *La o nouă lectură*, Alex. Ștefănescu revine asupra operei lui Petru Dumitriu. Trecând în revistă viața plină de peripeții a scriitorului, care, după ce devenise un răsfățat al noului regim politic („după debutul din 1947, cu o carte de literatură «pură», Petru Dumitriu hotărăște să devină un promotor al realismului socialist, pentru a-și asigura o mai rapidă ascensiune socială. Scrie nuvele în care proslăvește colectivizarea forțată a agriculturii și lichidarea de către Securitate a luptătorilor anticomuniști din munți, se angajează (în 1948) la revista «Flacăra», în paginile căreia duce, alături de alții, campanii de ideologizare a literaturii, acordă interviuri pline de angajamente de fidelitate față de regimul comunist. [...] Convertirea lui (simulată) culminează cu scrierea romanului *Drum fără pulbere*, care apare în volum în 1951 și oripilează prin cinismul glorificării Gulag-ului românesc. Recompensele nu se lasă așteptate. Înainte de a împlini 30 de ani, Petru Dumitriu este un pontif al vieții literare, câștigă mulți bani și se poartă ca un dandy comunist”), fuge din România și se stabilește în Occident („în 1960, lovitură de teatru: aflându-se cu soția lui într-o călătorie în Republica Democrată Germană, Petru Dumitriu trece clandestin în Berlinul de Vest și cere azil politic autorităților germane”), criticul se oprește asupra celor două romane publicate de scriitor în Occident: *Rendez-vous au Jugement dernier* și *Incognito*, apărute la prestigioasa editură Seuil. Ambele scrieri, explică Alex. Ștefănescu, sunt romane satirice cu cheie, „prin intermediul cărora autorul se răfuiește cu nomenclatura din România comunistă a deceniului șase”. Astfel, „în *Rendez-vous au Jugement dernier* este descris high-life-ul

comunist, cu protagoniștii săi, cu prezența acestora în viața publică, dar și cu aranjamentele din culise, cu atmosfera de teroare difuză care domnește în România postbelică”. De cealaltă parte, „romanul *Incognito*, scris cu mai multă vehemență, nu reprezintă totuși altceva decât un document al stării de spirit pe care o avea scriitorul în primii ani de după plecarea din România. Este, s-ar putea spune, o declarație învâlmășită, precipitată, făcută la o conferință de presă de cineva care a evadat dintr-o închisoare”. Concluzia criticului este aceea că, în ciuda demisiilor sale morale, Petru Dumitriu rămâne un mare scriitor: „Și totuși, Petru Dumitriu rămâne un mare scriitor, în conștiința multor iubitori de literatură din România, chiar dacă ei preferă să tacă, simțind o strângere de inimă, când vine vorba despre el”. ■ Bujor Nedelcovici tipărește fragmente de *Jurnal infidel*. ■ Sub titlul *Istoria ieroglifică sau bățăliile pierdute*, Petru Vaida publică un studiu despre romanul lui Dimitrie Cantemir, unde, pornind de la „dificultatea istoricilor literari de a-l încadra într-un gen anume”, argumentează că scrierea se situează „în însuși punctul de geneză al literarului în cultura noastră, într-un moment auroral, când genurile nu s-au cristalizat încă. De aceea *Istoria...* este și roman și pamflet, are un statut ambiguu, ba mai mult, ca și «romanul» lui Rabelais, – un superb caracter eteroclit: găsim aici și ficțiune și realitate, și basme, și reflecții, și digresii filozofice, și călătorii fantastice, peisaje sau arhitecturi exotice, anecdote licențioase, umor, satiră, lirism”. ■ Ion Buzași încredințează tiparului mai multe scrisori primite de la Ioan Alexandru. Într-una dintre ele, poetul răspunde unor întrebări formulate de Buzași într-un chestionar cu privire la revistele școlare: „1. De curând ați publicat în revista «Flacăra» o frumoasă evocare a anilor de școală din comuna transilvană Mihăiești și a profesorului de română Ilie Butoi. Evocarea aceasta mi-a amintit de povestirea lui Sadoveanu, *Domnu' Trandafir* prin căldura și fiorul evocării. Acestui profesor datorați pasiunea pentru literatură? 2. Când ați debutat, ca elev de liceu sau ca student? V-am ruga să evocați pe scurt cenaclurile prin care ați trecut. 3. Ce credeți că ar trebui să se facă pentru o mai bună cunoaștere a poetului nostru național de către elevii din gimnaziu și liceu? 4. Ce recomandări faceți poezilor-elevi? Am primit următoarele răspunsuri: 1. Pasiunea pentru cuvânt nu o poți datora decât Vântului, care suflă unde vrea, al cărui glas îl auzi, dar el rămâne nevăzut. Am avut norocul să învăț din copilărie cu acest mare pedagog transilvan Ilie Butoi care vorbea o limbă plină de frumusețe și simplitate. Ținuta sa morală și spirituală excepțională îmi sunt până astăzi pilduitoare. Numai cu cartea nu faci mare lucru dacă nu ai fapte morale grăitoare de la sine. Un copil rămâne mișcat înainte de toate de ținuta morală a învățătorului său, de cât suflet pune el pentru tine. La profesorul Butoi am văzut viață curată și dreaptă care nu se pot uita. 2. Am debutat ca elev de liceu în clasa a noua în revista Tribuna la Cluj cu o poezie. La Cluj la cenaclul Tribunei la cel al Stelei și mai ales la cel studențesc am citit poeziile scrise în anii liceului. Cenaclul în care m-am afirmat în literatură este cel al Uniunii Scriitorilor din București în acei ani condus de acest mare și generos scriitor român, Eugen Barbu. Barbu m-a

publicat în «Luceafărul» pe care îl conducea cu pagini întregi de poezie care m-au impus în atenția cititorilor. Am frumoase amintiri din acea perioadă a vieții mele.

3. Ca Eminescu să fie cunoscut cum se cuvine trebuie să fie publicat integral. O parte esențială a operei sale, cea social-politică nu este cunoscută decât de puțini. Marele patriot Eminescu se arată cu ardoare și pasiune mai ales în această parte din opera sa. Apoi trebuie cunoscută Moldova, mănăstirile și portul, trebuie studiată în ordine istoria poporului român. Fără acestea nu poți avea o imagine mai rodnică asupra lui. Nu filosofia străină e cheia spre Eminescu, deși și ea a avut un rol, ci sufletul poporului român cuprins în tradiția milenară a spiritualității noastre române.

4. Eu n-am avut sentimentul că aș fi fost când publicam ca elev, poet-elev sau apoi poet-student. Ești poet sau nu ești. M-am simțit cu toată ființa poet indiferent ce am fost până acum ca fiu de țărani transilvani ridicat la cuvânt. Marea problemă este în ce măsură poți fi expresia sufletului poporului tău, în ce măsură Patria pe care o viețuiești ți-a intrat la inimă, în ce măsură cititorii acestui neam devin frații și părinții tăi și cititoriile lor locuri sfinte ale cugetului inimii tale...". ■ Prezentat de Alex. Ștefănescu drept un prozator „concis, inteligent, livresc și poetic”, Cătălin Gomboș debutează cu șase schițe. ■ Constatin Hrehor publică o serie de poeme-colinde. ■ Întoarsă la București pentru sărbătorile de iarnă, Grete Tartler își publică impresiile, deplângând superficialitatea culturii divertismentului: „Năvala amănuntelor. Pe fiecare tarabă, în fiecare magazin, pe birouri, în case, la televizor, în peisajul natural și spiritual, mulțimi de amănunte, mărunțișuri, tot ce îți lipsește, tot ce îți prisosește. Simți că vrei să simplifici, să faci curățenie, să faci generalizări, de aceea atâția analiști. Secvențele sunt prea scurte și prea rapide. Nu e nici o noutate că dinamicul proces de modernizare a impus trecerea de la estetică la dominanța mass-media și a comunicării. Timp ultrarapid de înjumătățire. De la căutarea duratei, prin asigurarea propriei istorii, s-a trecut, prin noua cultură a divertismentului, la goana după actual, care îmbătrânește totul fără milă, devenind o estetică a înregistrării seismografice de schimbări sociale". ■ Sub titlul *Măreția și limitele avangardelor europene* – fragment dintr-un proiectat volum de *Introducere în literatura secolului XX* –, Mihai Cantuniar glosează asupra calităților gnoseologice ale literaturii: „...literatura nu este o activitate izolată, care formulează uneori concepte și judecăți separate de celelalte activități ale spiritului, ci, dimpotrivă, ea este o tehnică de cunoaștere – în aceeași măsură ca fizica, biologia, astronomia, psihologia sau pictura – contemporană celorlalte gnoseologii. Și, îndeosebi, în epoci de mari neliniști și de mari realizări cum este epoca noastră, literatura oferă, alături de celelalte discipline sau instrumente de cercetare, o serie de coincidențe sau de paralelisme prezentând o uluitoare identitate. [...] Literatura, prin urmare – ca tehnică de cunoaștere, dar nu ca știință literară; literatura – «contemporaneitate», uneori evidentă, alteori obligând la și provocând atitudini științifice sau filozofice de aceeași avergură și actualitate. Procesul nu este, adesea, unul conștient, ci vedește sau demonstrează o permeabilitate, probabil relaționată cu inconștientul

colectiv, sau cu vreo altă realitate de tip metafizic pe care o ignorăm, aducând o aceeași idee, sub forme de exprimare felurite, în mințile tuturor creatorilor dintr-un timp determinat, fie ei fizicieni sau romancieri, gânditori sau artiști. Însă faptul în sine nu poate fi negat, și o mare parte a cărții acesteia a noastre îi este dedicată, în sensul că se va strădui să-l prezinte cât mai limpede cu putință”. ■ Constanța Buzea publică o serie de poeme inspirate de întâmplările miraculoase ale vieții cuviosului Roman Melodul, „făcătorul de condace”.

[DECEMBRIE]

● [„Apostrof”, nr. 12] Rubrica *In memoriam* este consacrată personalității și activității literare ale lui Z. Ornea. Între meritele sale incontestabile, scrie Ion Ianoși, este cel de a fi contribuit decisiv la apariția, în ciuda cenzurii ideologice omniprezente, a multor reviste și cărți de mare valoare: „În fiecare an, editurile înaintau «Ministerului Culturii și Educației Socialiste» planurile de apariții, care, verificate și triate la Comitetul Central, erau returnate, împreună cu o cifră inferioară celei solicitate. Începeau târguile, încercările de suplimentare a numărului de cărți și de salvare a numelor indezirabile. În ochii reprezentanților puterii, critica era oia neagră, mereu suspectată de erezie. Zigu intra în acțiune ca cel mai avizat dintre noi în probleme editoriale, ne ghida în ce să cerem și cum să acționăm spre a lărgi aria posibilului. Uneori reușeam, alteori nu. Încercam să susținem și revistele, în trânta lor inegală cu o cenzură formal desființată, în fapt înțetită”. □ La rândul ei, Marta Petreu pune în lumină calitățile excepționale ale editorului și istoricului literar Z. Ornea: „A avut – așa cum în România au numai scriitorii, și anume cei mai nobili dintre ei – conștiința imaginii ideale a integralității culturii române și, în același timp, conștiința că realitatea culturii române e departe de acest ideal de completitudine. Și, drept urmare, a lucrat pe toate căile pentru a umple golurile care ne ciuruesc cultura; și i-a încurajat și pe alții să lucreze. S-a bătut, în acest sens, pentru cărți, pentru ediții din clasici, pentru reviste. Nimeni nu știa să se bucure ca el când apărea o ediție bună dintr-un clasic, nimeni nu știa să salute cum saluta el o carte ieșită dintr-o lungă documentare de arhivă. Dragostea lui enormă pentru cultura natală română, împreună cu spiritul lui critic față de realitatea culturii române (adică, împreună cu fidelitatea lui față de adevăr) au fost dovada înaltului, autenticului său patriotism”. ■ La *Puncte de reper*, Nicolae Bârna scrie despre cel mai recent roman al lui D. Țepeneag, *Maramureș* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001): „Tema «Literaturii» și a «Autorului» e explorată, ca și în alte scrieri (de la romanul *Cuvântul nisiparniță* încoace și, chiar, dacă ne gândim bine, de la nuvela-triptic *Înscenare*, adică din 1966–1967) în chip nu expozitiv, ci demonstrativ, adică prin «înscenare», nu prin explic(it)are. Cititorul e confruntat și aici, ca în primele două romane ale trilogiei, cu «strania» ne-etanșeitate a limitei dintre realitate și ficțiune. Personajele vorbesc cu «autorul» (cu cel din carte, și el personaj) despre romanele precedente ca despre ficțiune, ca despre cărți apărute și citite, și totuși

se referă la evenimentele (ficționale, pentru noi) din acele romane ca la fapte reale. Prin introducerea în text, ca narator principal, a celui *alter ego* ficțional al său, «autorul», care «seamănă» numai, dar nu coincide cu el, autorul real – dl Țepeneag, scriitorul – își rezervă o marjă de manevră apreciabilă și realizează aieva un fel de «fâșie a lui Möbius» textuală». ■ La *Cronica literară*, sub titlul *Tinerețea lui Manolescu*, Irina Petraș se ocupă de antologia în trei părți a lui Nicolae Manolescu *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu* (Ed. Aula, Brașov, 2001). Abordând volumele, conform propriilor formulări, „fragmentar”, prin „simple fișe de lectură”, menite a răspunde la întrebarea „Cum scrie/ scria Manolescu?”, Irina Petraș sintetizează trăsăturile scrisului manolescian pe mai multe paliere. În planul abordării, Manolescu are privirea critic-superioară a „profesorului”: „De la primele cronici, Nicolae Manolescu s-a situat pe podiumul catedrei, de la înălțimea convenită a căreia a corectat «extemporale» – cu ochii pe fiecare în parte, rareori pe tot, cu răbdarea de a descoperi drumul, calea, ținta fiecărui autor, chiar dacă nu despre premianți era vorba, criteriile de evaluare și perspectiva fiind cumva de la sine înțelese. Cronica literară are, prin definiție, efemeritatea și spontaneitatea «extemporalului» – ieșită din curgerea timpului, dă o notă – argumentată, expresivă, atentă, dar niciodată definitivă. Are încredere în ascultările care vor mai veni și lasă «încheierea mediei» pentru istoria literaturii – aceea, ea, va fi sinteză, precizează criticul. De aceea, lucru straniu, cronicile sunt greu citabile pe secvențe, ele nu se grăbesc să rotunjească verdicte, deși nu ocolesc încurajările cu superlative ale clipei: «exceptional», «cel mai». În plan metodologic, continuă Irina Petraș, Manolescu lasă loc „datării” în sens bun, istorico-literar: „«Datarea», într-un sens deloc peiorativ, a aserțiunilor are ca urmare o predilecție anume pentru *mișcări*. Poemele, de pildă, sunt mereu concrete, au «capete», pot fi măsurate. De altminteri, aplecarea spre măsurători și înregistrări matematice ale mobilității e aproape un tic și ține, observația o făcuse George Ivașcu, de vocația de critic, de om al ordinii”. În plan compozițional-expresiv, criticul recurge, remarcă Irina Petraș, la prospecțiuni și sugestii de posibile trasee de abordare: „În cronici, își explică sieși, are unele îndoieli, urmărește superbe spectacole lexicale, își asumă rolul de iscoadă – «s-ar putea să...». Prospectează terenul, pune borne – concrete, recognoscibile și *frumoase* – în frumusețea lapidară stând adesea secretul valabilității prelungi a verdictelor manolesciene. Din când în când, reconstituie trasee în paralel cu propriile lecturi, prilej de mărturisit cu o franchețe admirabilă cât de mult ține la regulile jocului – vezi cazul lui Doinaș, atât de surd la observațiile asidue și conștiincioase ale criticului. Alteori amână cronica, așteaptă în tăcere să i se limpezească atitudinea – vezi cazul lui Caraion”. În fine, în plan retoric – încheie Petraș – Manolescu polemizează rar: „Dezacordul său vine după o suită de acorduri care-l fac să pălească. Întrebările retorice sunt folosite ca relansatori textuali, ca repere în planul lecției – aproape le pot imagina transcrise pe tablă. Cronica nu-și propune să schimbe accente ori perspective, ci să rostească schema

provizorie de citit cartea sau autorul”. ■ La *Cronica ideilor*, Cătălin Ghiță recenzează volumul, la origine teză de doctorat, *Vina tragică* al Ilenei Mălăcioiu (Ed. Polirom, Iași, 2001). Scrisă de o poetă, observă Cătălin Ghiță, lucrarea dovedește înțelegerea profundă, „din interior”, a subiectului abordat: „Poet atingând treapta apocalipticului, Ileana Mălăncioiu este cumva un *insider* al tragicului. Dincolo de afinitățile structurale însă, pentru elaborarea unui studiu original din punct de vedere științific erau necesare un gust critic menit a înlătura detaliile irelevante în cadrul demonstrației și o vocație a sintezei, generatoare de structuri și planuri succesive și/ sau simultane. Eseista probează din plin ambele cerințe”. ■ Sub titlul *Agendă cu Vona*, Ion Vartic conturează personalitatea lui Alexandru Vona, descrisă prin intermediul unor fragmente de jurnal. ■ Adam J. Sorkin și Lidia Vianu traduc în limba engleză poemele lui Marin Sorescu *Cineva (Someone)*, *Podul (The Bridge)*, *Măștile (The Masks)* și *Spectator (Spectator)*. ■ George State semnează traducerea câtorva poezii de Paul Celan (*Corona*, *Cristal*, *Ulcioarele*, precum și un poem fără titlu). ■ Gabriela Melinescu publică fragmente de *Jurnal suedez*. ■ La rubrica *Balkanologie* Mircea Muthu continuă să inventarieze stereotipiile culturale care însoțesc noțiunea de *Orient/ oriental*, prin punerea în discuție a dihotomiei teoretice *Orient/ Occident*: „Europocentrismul în varianta lui actuală, cea occidentalocentrică, atribuie încă dubletului *orient/ oriental* un evantai de semnificații menite să privilegieze o relație, în mod obișnuit, antinomică, aceea dintre *Orient* și *Occident*. Întrucât simpla enumerare ar fi oțioasă, voi aminti numai două etichetări care au făcut școală în discursul ideologic și cultural. Astfel, opoziției dintre *Orientalul*, aglutinând spații și culturi diferite și *Occidentul* în gramatica europeană și nord-americană i-ar corespunde, pe de o parte, antagonismul dintre *spiritul autocratic* și *individualismul politic* (democratic) și dintre *tradiționalism* și *modernitate*, pe de alta”. ■ Rubrica *Dosar* este consacrată *Centenarului Liviu Rusu* (1901–1985). Liana-Marta Rusu vorbește despre relația umană și intelectuală exemplară dintre Liviu Rusu și elevul său Ion D. Sîrbu: „Ceea ce i-a unit pe acești doi intelectuali din generații diferite, și în unele privințe atât de deosebiți ca temperament, este *caracterul* și dragostea de oameni. Au fost amândoi ceea ce se poate numi niște *caractere* cum numai la acele generații de dascăli ardeleni se putea întâlni. Au dăruit în jurul lor o iubire neдрămuată, fără a aștepta ceva în schimb. Sublimă și rară această calitate. Foarte rară este o atât de completă și adâncă reciprocitate ca în sentimentele acestor doi oameni. Pentru Gary (așa cum îl numeau cei apropiați pe Ion D. Sîrbu), care și-a dorit atât de mult o familie, copii, nepoți (cu care nu l-a hărăzit Dumnezeu) profesorul Liviu Rusu și familia sa erau aproape un simbol. [...] În zilele de restriște, după ce profesorul Liviu Rusu fusese dat afară de la Universitate și timp de un an n-a găsit nimic de lucru, Gary (care găsisese un post de profesor la un liceu) a fost aproape de el și de familie ca nimeni altul, susținându-l moral și, din sărăcia lui, chiar material”. În încheierea *Dosarului* sunt tipărite câteva scrisori ale lui Ion D. Sîrbu către Liviu Rusu.

• [„Caiete critice”, nr. 7–12] Rubrica *Dosar* este dedicată lui Petre Pandrea, marcând apariția remarcabilului volum *Memoriile mandarinului valah* (Ed. Albatros, București, 2000). Secțiunea este deschisă de Eugen Simion, semnat al eseului critic *Petre Pandrea*, urmat de Nadia Marcu Pandrea (fiica scriitorului), Barbu Brezianu, Dan Grigorescu, Călin Căliman, Oana Soare, Andrei Milca, Mircea Cau. Sunt tipărite, de asemenea, în încheierea *Dosarului*, o seamă de texte inedite ale scriitorului. □ Deși, în opinia autorului oltean, cea mai bună operă a sa este „viața sa memorabilă” – spune Eugen Simion –, opera scrisă a lui Pandrea este una substanțială, al cărei miez este constituit de valorile moralei țărănești: „Opera lui cea mai bună, recunoaște chiar el, este viața lui memorabilă – «realizată cu sudoare, sânge și suferință». A lăsat, totuși, și o operă scrisă, cu o tematică vastă, de la lucrări despre psihanaliza judiciară la scrieri moralistice. *Pomul vieții* (1946) este o admirabilă cântecică sfătoasă și pitorească, propune o morală universală bazată pe morala țărănească. Ea valorifică performanțele *spiritului cobilțar*, spirit de cumpănă (înțelepciune) și inițiativă. Teoria lui Petre Pandrea [...] e pe scurt următoarea: spiritul oltenesc reprezintă expresia umanismului țărănesc, are rădăcini adânci și viață eternă, el poate regenera desfrânată, despiritualizată Europa și, prin Europa, poate însănătoși întreaga umanitate. A început să rodească prin opera lui Brâncuși...”. Paginile *Memoriilor mandarinului valah*, continuă criticul, se situează, formal, între jurnal și memorialistica propriu-zisă: „În realitate, *Memoriile mandarinului valah* nu respectă nici clauzele diarismului, nici regulile memorialistice. Autorul datează fragmentele, cum fac de regulă diariștii, dar evadează după prima propoziție în alt timp și alte locuri. Face portrete (foarte reușite), povestește cu haz întâmplări de altădată, intră în budoarele artistelor și ale oamenilor politici din epocă și deconspiră relațiile ilicite, în fine, revine asupra portretelor și dă tuturor sfaturi. [...] ...roman confesional, roman carceral, roman de moravuri, *Memoriile mandarinului valah* este situat la jumătatea drumului între jurnalul intim și memorialistica propriu-zisă”. Stilul lui Pandrea, afirmă Eugen Simion, este unul „original”, „ultimativ” și „provocator”: „*Stilul pandrist* este, prin excelență, ultimativ și provocator. Autorul nu se uită, bineînțeles, pe sine. Când se întâmplă ceva în istorie, e și Petre Pandrea de față, iar dacă, prin absurd, se întâmplă să nu fie, să afle neapărat un fin, un cumnat, un frate mai mic sau mai mare, un foarte bun amic, om de încredere. Memorialistul cunoaște, pe scurt, toată lumea, are darul ubicuității și descoperă pretutindeni zavistia, complicitatea, in justiția. Rostul lui pe lume este să le afurisească și să moralizeze individul care se leapădă de legea veche. O face într-un stil încărcat cu ruralisme, iar când n-are un cuvânt bun la îndemână inventează (prin derivație) o formulă memorabilă («sbițar al nației», «dezastru decebolic») sau fabrică ușor conceptele de care are nevoie”. În orizont spiritual, adaugă Eugen Simion, Pandrea este „un moralist de clasă”, însă nu unul raționalist, ci unul „răzvrătit”: „În acest «oltean și european» anarhic trăiește un moralist de clasă. Unul care nu face parte din familia moralistilor raționaliști (Măiorescu, Ibrăileanu, Ralea, G. Călinescu), ci

dintr-o ramură obscură, răzvrătită. Ea se conduce nu după filosofia (și morala) de școală, ci după ordinea cosmică. Un principiu pe care Petre Pandrea îl recunoaște fără ezitare: «Principiul ordinii cosmice este unic: fiecare lucru la locul lui. Asta presupune puțină atenție, nițică memorie și oleacă de efort. Pe urmă ordinea intră în efort». Până să intre în reflex, ordinea luminează trebuie pusă însă la încercare. Moralistul născut pe Olteț și format la școală nemțească își asumă această sarcină. El pornește de la lucrurile cele mai simple (cum să te porți față de părinți, cum să porți respect nașului care te-a botezat și cununat, cum să-ți tratezi dușmanul și ce relații trebuie să ai cu femeia etc.)». Eseul conține și un foarte reușit portret al lui Pandrea, așa cum l-a cunoscut criticul său: „Citisem *Pomul vieții* și doream să-l cunosc. M-a prezentat, cred, Marin Preda sau, poate, Nichita Stănescu, care-l simpatiza... Un bărbat încă puternic, cu fața lată și părul tuns scurt, ca boxeurii, și o stufoasă mustață pandurească. Vorbea tare și avea idei categorice, așa cum le aflăm și în studiile sale. Vitalitatea lui era debordantă. Părea clădit din piatră și că va atinge vârsta patriarhilor. N-a fost să fie așa. A murit la 64 de ani. Pușcăria îl marcase, dar nu-i alterase spiritul dărz, revendicativ, militant. [...] Adora pe Brâncuși și, în genere, manifesta o adeziune zgomotoasă pentru valorile provinciei sale. Trezea simpatie de la început și diatribele lui verbale (dese și colorate) stârneau zâmbete”. Petre Pandrea este, încheie Eugen Simion, un personaj unic în istoria noastră literară: „Petre Pandrea este, în felul lui, un personaj unic în literatura și chiar în viața noastră publică. Un Don Quijote însoțit nu de Sancho Panza, ci de un Don Juan locvace și insașiabil, pornit să dezlege pasiunile nobile și fecunde și să îndrepte lumea mistificată, obosită, despiritualizată și stearpă... Pentru a defini exact personalitatea lui mai trebuie invocat un personaj: pe *Saint-Just*, simbolul dreptății, spiritul necruțător, omul cauzelor cinstite... [...] Mandarinul valah intră și iese din pușcăriile politice ale secolului său, face apologia virilității și vrea să impună justiția socială... O formulă de existență pe care admirabilul, utopicul, tragicul Petre Pandrea o verifică întâi pe propria piele înainte de a o scrie...”. □ Sub titlul *Precum un renăscut pandur*, Barbu Brezianu face portretul intelectualului, incomod pentru orice regim politic, care a fost Petre Pandrea: „Omul inspira, atât prietenilor cât și inamicilor săi, o încredere deplină, ba chiar molipsitoare: și poate tocmai această sinceritate comunicativă și cuceritoare pe care, prin grai ori prin scris, o emana, va fi determinat anumite foruri executive (fie de dreapta, fie de stânga) să-l tot elimine din circuitul social, izolându-l și claustrându-l. [...] Astfel, i-a fost dat să cunoască, de timpuriu și intermitent, dar foarte îndeaproape, varietatea regimului penitenciarelor naționale, unele (prin contrast) relativ blajine, precum cele de la Malmaison, Uranus, Văcărești și, tot mergând într-un crescendo de severitate: Ocnele Mari, Pitești și Aiudul... În fiecare zi, el a îndurat nu numai umiltoare corvezi, dar, adeseori, și schingiuri și o îndelungată singurătate la «Zarcă» sau în «Celula 295», unde îi ținea de urât doar un solitar păianjen țesându-și pânza....”. □ În interviul acordat lui Călin Căliman, Nadia Marcu Pandrea punctează momentele importante ale

biografiei scriitorului, insistând asupra perioadei de detenție și a celei următoare, când, după 1964, Petre Pandrea a fost permanent hărțuit de Securitatea comunistă: „Chiar și după anul 1964 când, amnistiat politic, a fost lăsat în libertate, Petre Pandrea a fost permanent și sistematic urmărit de Securitate, corespondența, conversațiile telefonice, persoanele pe care le frecventa, toate, fără excepție, erau supravegheate”. În anul 1997 fiica scriitorului a obținut accesul la manuscrisele lui Pandrea aflate în arhiva SRI, pe care le-a inventariat după cum urmează: „... am identificat peste 4000 de pagini. [...] Erau caiete de dictando scrise cu cerneală și sute, multe sute de foi îngălbenite, scrise cu creionul. După o analiză mai serioasă (și bazându-mă pe scrierile tatei), manuscrisele recuperate puteau fi împărțite în trei categorii: a) manuscrise scrise în libertate: *lotul 1948*; b) manuscrise scrise în relativă libertate, între două arestări: *lotul 1958*; c) manuscrise redactate la Aiud sub formă de *Jurnal penitenciar* și *Memorii penitenciare*, în perioada 1962–1964: *lotul Aiud*”. □ Sub titlul *Petre Pandrea despre Brâncuși*, Dan Grigorescu rezumă viziunea lui Pandrea despre opera marelui sculptor: „Întreaga operă brâncușiană e explicată din perspectiva vechii civilizații rurale din Oltenia (căreia Pandrea îi consacră pagini de adâncă vibrație nostalgică). În bună măsură, argumentele sale conving, deși adeziunea lui Brâncuși la unele dintre ideile esențiale ale Europei moderne a fost lăsată întrucâtva în umbră [...]. Dar Pandrea insistă asupra acelor direcții ale operei lui Brâncuși în care își regăsește propriile idei”. □ Călin Căliman scrie despre volumul lui Petre Pandrea *Reeducarea de la Aiud* (Ed. Vremea, București, 2000), în care – spune el – autorul se dovedește a fi „deopotrivă, erudit și poet, filosof și moralist, justițiar și vizionar, un literat înăscut, de clasă, verbul său străbate distanțe uriașe, este calm sau tensionat, e molcom, incisiv, ironic sau sarcastic”. □ Sub titlul *Petre Pandrea între „Scylla” și „Caribda”*, Andrei Milca îi face o schiță de portret autorului *Memoriilor mandarinului valah*. □ Oana Soare prezintă volumul lui Stelian Neagoe *Petre Pandrea în pușcăriile comuniste* (Ed. Machiavelli, București, 2001), interesant cu deosebire – apreciază recenzenta – pentru „documentele pe care le pune la dispoziție”. □ În încheierea *Dosarului* dedicat lui Petre Pandrea sunt tipărite o seamă de texte inedite ale scriitorului: *O afacere princiară cu percheziție* (despre o percheziție făcută Marthei Bibescu relatată de Alecu Ghyka), *Naivi în cămăși verzi* și *Despre un „mănăstirean” și trei „berlinezi”* (denunțând naivitatea de care au dat dovadă îmbrăcând cămașa legionară Petre Țuțea, Alecu Ghyka, Sorin Pavel și Vasile Cristescu), *Știi românește?*, *Geneza română a dadaismului european?*, *Nirvana junimiștilor* și *Scrisoare netrimisă „României literare”*, ultimul dintre acestea o scrisoare adresată lui Miron Radu Paraschivescu în care Pandrea respinge atacurile murdare la adresa sa ale lui V. Mândra. ■ La *Cronici literare*, Răzvan Voncu își continuă reflecțiile despre volumul lui Adrian Păunescu *Deromânizarea României* (Ed. Fundației „Totuși, iubirea”, București, 1998). Criticul explică, pornind la la poezia cea mai recentă a lui Adrian Păunescu, titlul prezentării sale, *Enorm de multă poezie*: „Adrian Păunescu e un poet care obligă

criticul să-și redimensioneze instrumentele. El alătură elemente care nu se tolerează reciproc și, rămânând extrem de unitar stilistic și tematic, este la fel de inegal estetic. Chiar și atunci când poemele sunt mai «lucrate» ori, pur și simplu, mai reușite, *cantitatea* de poezie este atât de mare, încât provoacă adesea saturația cititorului. *Enorm de multă poezie*, titlul foiletonului meu critic, exact asta își propune să sugereze: pe de-o parte uimirea criticului în fața reliefului poetic păunescian, pe de alta, mica mea rezervă personală față de acest adevărat «bombardament» versificat». ■ În cadrul aceleiași rubrici, Daniel Cristea-Enache scrie, sub titlul *Proză reflexivă*, despre volumul lui Alexandru Ecovoiu *Cei trei copii Mozart* (Ed. Cognitum, 2001). Adunând proze scrise în anii optzeci și publicate în presa literară a vremii, cartea lui Ecovoiu, spune Daniel Cristea-Enache, se îndepărtează programatic de realism înspre o viziune parabolică: „...prozatorul alege indeterminarea, șterge cu grijă contururile istorico-geografice, precum și amprenta unui anumit mod românesc de situare în lume. Altfel spus, el taie toate legăturile posibile și legitime dintre prozele sale și o realitatea apropiată, pe care o putem recunoaște (chiar transfigurată) în operele altor prozatori. Rezultatul? O operă *scrisă* în românește, dar foarte ușor traductibilă în orice limbă. Căci [...] «problematica» ei nu este specific-națională, ci se ridică, de la bun început, în aerul transparent al general-umanului». ■ În aceeași secțiune, Bogdan Popescu se întoarce la Ștefan Bănuțescu, atrăgând atenția asupra prea puținelor studii și volume despre autor: „Am mereu impresia că despre Ștefan Bănuțescu nu s-a scris și nu se scrie destul”. Pe parcursul apariției scrierilor bănuțesciene, spune Bogdan Popescu, universul creat de scriitor rămâne același; ceea ce se schimbă este perspectiva, punctul de vedere: „Cu un fior tragic profund și uneori dureros își tratează nuvelele și cu o subtilitate îndelung filtrată, romanul. Întâmplările, atmosfera, personajele acestui univers sunt memorabile. Nu se vor uita ușor căutarea din *Mistreții...*; fiorul magic din *Dropia*; ospățul de pomenire din *Vară și viscol*; [...] ceremonialul ciudat al schimbului de scrisori cu o ființă trecută deja în Lumea Cealaltă (*Casa cu ecouri târzii*); [...] Milionarul călătorind pe o drezină; [...] și câte și mai câte...”. ■ Tot aici, Nicolae Bârna recenzează volumul lui Octavian Paler *Deșेरul pentru totdeauna* (Ed. Albatros, București, 2001). Cartea, scrie Nicolae Bârna, nu este o „autobiografie” propriu-zisă, deși, pe de altă parte, nu poate fi încadrată într-un alt gen: „Volumul nu e, desigur, o «autobiografie» propriu-zisă, așa-zicând canonică, încheiată la toți nasturii, completă și «organizată». Cu toate acestea, genul proxim în care se cade să fie «repartizat» acesta este al autobiografiei literare». ■ Sub titlul *Despre adevăr, minciună prin omisiune, biografism, eul profund și eul superficial...*, Eugen Simion reia, cu precizări suplimentare, câteva subiecte ale unui dialog epistolar purtat cu Serge Fauchereau. Critica literară, precizează pentru început E. Simion, operează cu verosimilități: „Ai dreptate, critica operează cu verosimilități, nu cu adevăruri absolute, deși pentru mine adevărul există, în sensul pe care îl dă Montaigne acestui termen, «adevărul e începutul unei mari virtuți». Care ar putea fi, în

domeniul nostru (domeniul aproximațiilor, domeniul relativității, domeniul în care realul se amestecă în chip curent cu fantasmеle, miturile!), această mare virtute? Nu văd decât una: disciplinarea spiritului, dorința de a judeca drept și de a merge în sensul adevărului și de a se apropia cât mai mult de el”. La remarcă lui Fauchereau că nu-i place să citească epistolele marilor scriitori, criticul român replică prin observația că în „micile istorii” se întrevеde, întotdeauna, lucrarea destinului: „Ca să-ți spun drept, citesc scrisorile marilor creatori (nu numai literari) ca să descopăr un destin în luptă cu circumstanțele marii și micii (mai ales *micii*) istorii sau, cum spun filosofi existențialiști, chipul în care ei se situează în lume. Nu-i singura justificare, dar e motivația mea cea mai importantă. Îmi place să-i văd pe marii creatori în intimitate, inclusiv pe cei care, neavând o operă scrisă, au jucat un rol în istorie... Pentru un observator moral, cum mi-ar plăcea să fiu socotit, corespondența intimă reprezintă un câmp vast și mănоs...”. „Eul profund”, continuă Eugen Simion, se revelează nu o dată în „eul biografic”: „În fond, dragă Serge Fauchereau, cât de străin este *eul profund* de *eul biografic*? Am scris o carte pe această temă (*Întoarcerea autorului*) și încă mai am îndoieli asupra acestei chestiuni, deși accept disocierea făcută de Proust și argumentată, strălucit, de Valéry... Ce vreau să spun? Două lucruri: 1) corespondența unui scriitor important poate fi studiată ca text (discurs) cu o expresivitate involuntară, indirectă, și 2) merită atenție pentru că (preiau limbajul lui Proust) poate să ne spună ceva despre *eul profund* al creatorului în momentele lui de relaxare, deghizat în veșmintele *eului biografic*...”. Jurnalul intim, precizează criticul român, este, în bună parte, ficțiune, adică literatură: „...jurnalul intim, corespondența, autobiografia, memoriile (adică *literatura subiectivă* sau *literatura biograficului*) interesează spiritul critic nu numai pentru valoarea documentară, dar prin și pentru ea însăși, ca literatură, ca *ficțiune a nonficțiunii*, cum am încercat să dovedesc în studiul citat la început (*Ficțiunea jurnalului intim*)”. ■ Andrei Grigor analizează, sub titlul *Longevitatea „calpuzanilor”*, motivele pentru care unicul roman al lui Silviu Angelescu rezistă estetic și astăzi. Înainte de toate, spune Grigor, deși este un roman politic, „contopind un roman istoric și unul de actualitate” – și, din această cauză, aparent vulnerabil la trecerea timpului –, romanul lui Silviu Angelescu oferă mari satisfacții estetice prin frumusețea limbajului: „Tema *Calpuzanilor*, sunt convins de asta, are valoare auxiliară. Ea are rolul de a încadra un poligon în care scriitorul experimentează cea mai redutabilă armă (constructivă) a sa. Rezultatele sunt extraordinare. M-am surprins deseori, pe parcursul acestei a doua lecturi, în situația ciudată de a fi atât de răpit de frumusețea inedită a limbii, încât spațiul referențial al enunțurilor înceta să mai existe sau nu mai avea o prea mare importanță. O performanță (a scriitorului, desigur) oarecum firească într-un text liric, cu totul surprinzătoare, poate unică, într-o construcție epică”. În ciuda faptului că nu prea se vorbește despre asta, *Calpuzanii* reprezintă – afirmă Andrei Grigor –, „cea mai interesantă și mai rezistență izbândă a postmodernismului românesc”. ■ La rubrica *Lecturi*, Alexandra Crăciun și Vasile Bardan prezintă,

pe scurt, volumele *Acela care vine după mine* al lui Ioan Iacob (Ed. Tradiție, București, 2001), respectiv *Memorialul plăcerii* al lui Mihail Gălățanu (Ed. Coresi, București, 2000). ■ Alunița Cofan scrie despre volumul memorialistic al lui Radu Gyr *Calendarul meu* (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2001). Redactate la vârsta senectuții, amintirile poetului – spune Alunița Cofan – sunt valoroase în primul rând prin portretele literare creionate: „...paginile memorialistice ale lui Radu Gyr constituie, pe drept cuvânt, o biografie neromanțată în care primează o uluitoare galerie de portrete, ca și cum, luați protector de mână de autor, ne-am plimba prin existența lui ca printr-un muzeu al figurilor de ceară”.

● [„Convorbiri literare”, nr. 12] În deschiderea numărului, Cassian Maria Spiridon publică partea a doua a eseului *Despre existența tragică*. ■ Bujor Nedelcovici tipărește pagini de *Jurnal infidel*. ■ La rubrica *Interviu*, Constantin Coroiu îl are invitat pe Virgil Tănase. Întrebat cu privire la spectacolul pe care l-a regizat la Paris cu piesa *Somnoroasa aventură* a lui Theodor Mazilu, Virgil Tănase răspunde: „E un foarte mare dramaturg, în orice caz un continuator al lui Caragiale. Din păcate, Mazilu nu a avut, nu are destinul european pe care îl merită, deși, spre deosebire de Caragiale, este mai ușor de trecut într-o altă limbă. Mazilu vine din Caragiale, dar și din filmul neorealist, din comedia neorealistă italiană. Am făcut la Paris *Somnoroasa aventură*. Am tradus și *Proștii sub clar de lună* pe care n-am reușit însă să o pun în scenă”. Întrebat despre romanul la care lucrează, scriitorul glosează pe marginea ideii hazardului care guvernează destinul: „...destinele noastre datorează foarte mult hazardului [...], în funcție de presiunea circumstanțelor, am fi putut avea vieți destul de diferite față de cea pe care o trăim. Am această senzație acum, când sunt mai spre sfârșitul vieții”. ■ Isabela Vasiliu-Scraba publică eseul „*Scăparea prin tangentă*” sau *Constantin Noica și Mircea Vulcănescu*. ■ Adrian Alui Gheorghe tipărește poezii. ■ Ioan Holban prezintă în termeni elogioși volumul lui Mircea Ghițulescu *Istoria dramaturgiei române contemporane* (Ed. Albatros, București, 2000): „*Istoria dramaturgiei române contemporane* este una dintre acele lucrări fundamentale care fixează dimensiunea valorică a unei paradigme culturale pentru un interval de timp, constituind, totodată, un necesar instrument de lucru pentru oricine e interesat de mișcarea ideilor, a temelor și a reperelor acelei paradigme”. ■ Liviu Ioan Stoiciu publică pagini de „contrajurnal”. ■ Adrian Dinu Rachieru scrie despre *Nicolae Breban. Utopia romanului*: „Paradoxal e că un romancier în care gâlgăie spontaneitatea dezvoltă o literatură cu program”. ■ Nicolae Turtureanu, Theodor Damian, Christian W. Schenck și Gheorghe Grigurcu tipăresc poezii. ■ Miron Kiropol este prezent cu un fragment din piesa *Ioana D’Arc*. ■ La rubrica *Proză* sunt prezenți Valeriu Stancu și Corneliu Bichineț. ■ Sub titlul *Bi-unitatea Eros-Thanatos*, Petru Ursache îl omagiază pe Cezar Ivănescu cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani. ■ Gellu Dorian așază *Pe același raft* două volume, primul notat cu „plus”, celălalt cu „minus”: *Acordeonul soarelui* de Mircea Bârsilă (editură și an de apariție neprecizate) și *Rezerva de suflute* de Ana Zegrean (editură și an

de apariție neprecizate). ■ La rubrica *Județ al poezilor*, Mircea Petean se ocupă de literatura Elenei M. Câmpan. ■ La *Critica prozei*, Constantin Dram îi consacră un articol lui Nicolae Popa, „poet și prozator de dincolo de Prut, deținător de premii literare, printre care și cel pentru poezie, al Uniunii Scriitorilor din România pe anul 1995, auto-declarat «postmodernist, din lipsă de alte nouăți literare»”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Daniel Ștefan Pocovnicu se oprește volumului lui Mihai Zamfir *Educație târzie* (Ed. Cartea Românească, București, 1999): „Romanul e însăși epopeea întâlnirii umane, intelectuală și emoțională totodată, a sensibilității și ideologiei de stânga cu cea de dreapta, a realității cu iluzia și aparența, o istorie de tatonări în căutarea autenticității”. ■ La *Critica poeziei*, Mircea A. Diaconu recenzează volumul lui Marian Drăghici *Harrum. Cartea ratării* (Ed. Vinea, București, 2001): „Moartea, iată miezul unei întregi poetici și al unui obsesiv complex imaginar. Experiență secvențială și succesivă într-un proces de cădere nesfârșită – lipsa ei de sens provoacă teroarea –, ea este șansa ultimă, divinitatea integratoare, iubită universală. Tocmai de aceea, poezia aceasta își definește propria identitate prin asimilarea morții ca experiență erotică și textuală”. ■ La *Critica criticii*, Dan Mănuță aduce în atenție *Dicționarul Scriitorilor Români din Statele Unite și Canada* de Aurel Sasu (Ed. Albatros, București, 2001): „Alături de Mihai Cimpoi (pentru spațiul basarabean), de Grigore Bostan (pentru spațiul nord-bucovinean), de Ștefan N. Popa (pentru spațiul iugoslav), Aurel Sasu aduce o importantă contribuție la o definire adecvată a ceea ce poate însemna cuprinsul literaturii române”. ■ Al. Husar este prezent cu partea a doua a articolului despre *Crezul artistic al lui Goga*. ■ Alexandru Burlacu scrie *Despre proza basarabeană din anii 20–30*. ■ Gheorghe Badea traduce din poezia lui Konstantinos Kavafis: *Melancolia lui Iason, fiul lui Cleandru, poet în Commagene, 595 d. H., Tineri din Sidon, 400 d.H., Darius, Cezarion, Prima treaptă*.

● [„Cuvântul”, nr. 12] La rubrica *Teme*, sub titlul *Bunica mea și necesitatea înțeleasă*, Nicolae Manolescu rememorează episodul arestării părinților săi de Securitatea comunistă. ■ Ioan Buduca scrie, sub titlul *Formele fără fond ale modernității*, despre volumul lui H.-R. Patapievici *Om recent* (Ed. Humanitas, București, 2001). Eseu de politologie, cartea lui Patapievici – spune Buduca – este o critică bine argumentată a principalelor teze postmoderniste: relativismul filosofic, multiculturalismul și corectitudinea politică. ■ Nicoleta Sălcudeanu prezintă volumul Ruxandrei Cesereanu *Panopticum. Tortura politică în secolul XX. Studiu de mentalitate* (Ed. Institutul European, Iași, 2001). ■ La rubrica *Literatură*, Tudorel Urian recenzează cartea lui Alexandru Ecovoiu *Cei trei copii-Mozart* (Ed. Cognitum, București, 2001). Scrisul lui Ecovoiu se apropie, în acest volum – spune Urian – de poemul în proză: „Povestirile din actualul volum sunt o demonstrație de virtuozitate stilistică, multe dintre ele aflându-se la limita poemului în proză”. ■ În cadrul aceleiași rubrici, Al. Cistelecan se oprește asupra plachetei Doinei Ioanid *E vremea să porți cercei* (Ed. Aula, Brașov, 2001). Poezia Doinei Ioanid, apreciază Cistelecan, poate fi cel mai bine caracterizată ca un

„jurnal de senzații”: „Doina Ioanid ține un jurnal de senzații. Cum senzațiile sunt mereu imediate, poetica ei se mișcă în imanența cotidiană. Ea nu fuge în reveria amintirii și nici în reveria eminamente imaginativă, bovarică sau proiectivă. Se ține, în schimb, strâns de portativul consemnării, încercând să inducă în scriitură sentimentul simultaneității cu realul”. ■ La final de an, redacția „Cuvântului” anunță premiile revistei, decernate sub titulatura *Superlativele anului 2001*: Excelență – Monica Lovinescu și Virgil Ierunca; Poezie – Angela Marinescu; Proză – Petru Cimpoeșu; Exegeză literară – Al. Cistelean; Publicistică – Cristian Tudor Popescu; Eseiistică – H.-R. Patapievici; Teatru – Alexander Hausvater; Muzică – Johnny Răducanu; Arte plastice – Paula Ribariu.

● **[„Euphorion”, nr. 4]** Cu prilejul împlinirii a 10 ani de la apariția revistei, redacția își propune ca temă a numărului curent „euphorionismul”. Participă cu articole Dumitru Chioaru, Ilie Guțan, Gheorghe Grigurcu, Ion Dur, Aurel Pantea, Daniel Vighi. □ Sub titlul *Cercul și spirala*, Dumitru Chioaru face o paralelă între revista „Euphorion” și „euphorionism” pe de o parte, și „Revista Cercului literar de la Sibiu”, spiritul „cerchist” și „echinoxism”, pe de altă parte: „Am răsfoit la BCU din Cluj colecția «Revistei Cercului Literar» și mărturisesc că, la prima lectură, talentul de a scrie și erudiția studenților cerchiști aproape mă inhibaseră și numai încurajările ulterioare ale unora dintre ei, ajunși la vârsta publicării operei și a gloriei binemeritate, m-au determinat să-mi continui anevoiosul drum al formării mele scriitoricești, spunându-mi că ceea ce a însemnat pentru ei «Revista Cercului Literar» este pentru noi, tinerii studenți din anii '70, urmați de cei din anii '80, «Echinoxul». [...] Destrămat de instalarea regimului comunist în România, Cercul Literar și-a continuat clandestin existența prin întâlnirile unora dintre membri la Cluj, Sibiu, București, ori unde își trăiau «exilul interior», prin proiectele culturale care încercau să creeze atmosfera unei mișcări *Sturm und Drang* românești. Centrul nu mai era de fapt nicăieri, iar marginile fostului Cerc Literar sibian se strângeau în jurul fiecăruia ca niște ziduri. Dar acești admirabili sturmeri români născociau noi și noi proiecte dintre care, în romanul epistolar dintre I. Negoîtescu și Radu Stanca, revine obsedant editarea unei reviste cu numele goethean al Poeziei, «Euphorion». Într-o scrisoare din 1964, Negoîtescu îi mărturisea prietenului său rămas în Sibiu intenția lui de «a propune țintă a noastră pe acel Euphorion inițial al lui Goethe, în care s-au armonizat ordinea, măsura, regula grecească și fausticul – romanticul germanic». [...] Acel «Euphorion» din anii '50 a rămas, pentru cerchiștii reabilitați politic la sfârșitul epocii dejiste, un proiect abandonat în urma năpastelor abătute peste ei și cultura română prin oficializarea realismului socialist. Determinante au fost, de asemenea, moartea lui Blaga, după ani de tăcere supravegheată de diferiți culturnici, ca și moartea lui Radu Stanca, în care toți cerchiștii au văzut semnul ratării lui «Euphorion»”. În continuare, Chioaru rememorează momentul 1990, cel al înființării oficiale a publicației: „În primăvara anului 1990, când libertatea redobândită prin căderea comunismului ne dădea de celor dornici încă de cultură autentică

imbolduri spre «fapta» goetheană, Ștefan Aug. Doinaș pleda, în fața conducerii provizorii a Uniunii Scriitorilor din care făcea parte, pentru înființarea la Sibiu, de către un grup de tineri scriitori însoțiți de Mircea Ivănescu, a revistei «Euphorion», spre a împlini «un vis al tinereții mele», cum și-a început persuasivul discurs cel care a devenit directorul ei de onoare. Revista a apărut într-o atmosferă promițătoare de renaștere spirituală pentru Sibiul martirizat în Decembrie 1989, remarcându-se între revistele vechi sau noi ale începutului de leat prin încercarea îndrăznească de a renova, atât la nivelul grafic cât și al textului literar, conceptul tradițional de revistă, datorită muncii redacționale în echipă care n-a exclus afirmarea personalității fiecărui membru”. □ Ilie Guțan își propune să contribuie la o „mai bună situație istorică” a Cercului Literar de la Sibiu: „O carență a mai tuturor studiilor consacrate Cercului este insuficiența situație istorică a lui, existența sa fiind limitată, de obicei, la «scrisoarea» din mai 1943, adresată lui E. Lovinescu (receptată, în primul rând de acesta, ca *Manifest*) și «Revista Cercului Literar» (1945). Din punct de vedere documentar, «introducerea» lui Petru Poantă [*Funcția constructivă a „Cercului Literar”*, studiu publicat în volumul colectiv *Repere sibiene. Studii și referate*, Sibiu, 1977, n.n.] e mai riguros informată, înfățișează cu folos climatul intelectual (academic) al burgului sibian, chiar dacă și ea își fixează atenția, cu precădere, asupra celor două «acte de identitate», iar viața Cercului e considerată ca încheiată în 1948. [...] Ceea ce se ignoră îndeobște este faptul că «scrisoarea» din 1943 este prefigurată de consistența publicistică a câtorva dintre semnatarii ei, îndeosebi a lui Ion Negoitescu (adevăratul autor), Radu Stanca, Victor Iancu, Ștefan Aug. Doinaș, E. Todoran, C. Regman, colaboratori ai unor publicații sibiene («Țara», «Luceafărul», «Transilvani»a, «România nouă», «Saeculum», «Curtile dorului», «Viața universitară») sau din țară («Vremea», «Kalende», «Universul literar», «Națiunea română»), cu poezii, recenzii, articole teoretice, eseuri, studii, în care, în pofida vârstei, abordează cu curaj probleme delicate și controversate ale vieții literare contemporane. În cuprinsul lor se încheagă spiritul, atitudinea și ideile ce vor fi formulate în cunoștință de cauză în viitorul *Manifest*”. □ Gheorghe Grigurcu scrie despre *Momentul 1966*, cel al izbucnirii disputei dintre „călinescieni” și „anticălinescieni”: „Eram redactor al revistei «Familia», alături de, spre bucuria mea, Nicolae Balotă și Ovidiu Cotruș, când, prin 1966, a izbucnit, cred că din coloanele proaspăt reînființatului mensual orădean, una din polemicele cele mai interesante ale efervescentului moment, cea dintre călinescieni și așa-ziii anticălinescieni, ultimii în frunte cu cei doi confrăți amintiți. Desigur, ea datează. Recitesc cu nostalgie câteva din paginile sale esențiale, conținute în *Euphorion*, volumul de debut al d-lui Balotă, recent retipărit, și-mi reamintesc atmosfera în care, plini de încredere ușor timidă, căci aproximativa «liberalizare» ne trezea speranțe ce, cu puțin timp înainte, ar fi părut nesăbuite, ne străduiam a articula o atitudine critică apropiată de «normalitate». [...] În contextul acelei perioade în care, după cum nota Nicolae Balotă, conștiința critică se înviora «în bătaie, ca și calul de

luptă de altădată care tresărea simțind în nări mirosul pulberii de foc», abordarea «neortodoxă» a lui G. Călinescu înfățișa o semnificație multiplă. Pe de o parte, autorul *Principiilor de estetică*, în ciuda unor «erezii» (cazul *Bietul loanide* era cea mai notorie), fusese tabuizat de regim, situat pe un soclu oficial, la înălțimea artificială a căruia nici unei rezerve nu i se mai îngăduia a-l atinge, pe de o parte opera sa părea nesatisfăcătoare exigențelor urmași, vitregită de «un solid schelet filosofic-estetic», precum, precizau cerchiștii, beneficiază existențialismul, structuralismul, psihanaliza, marxismul și chiar magisteriul lui Titu Maiorescu. «Atacul» la G. Călinescu cuprindea, așadar, mize importante. În esență, constituia, am zice, o îndatorire a «înnoirii» criticii, un semnal al înseși «libertății creatoare, semnificatoare, proiectată asupra unei autorități de prestigiu» (sunt iarăși vorbele lui Nicolae Balotă)”. □ Ion Dur afirmă că spiritul membrilor Cercului Literar de la Sibiu se situează în descendența celui eminescian: „Tezele cerchiștilor nu și-au tocit deloc acuitatea de-a lungul timpului. Dimpotrivă, prin intuiția lor, ele «merg», adică sunt deopotrivă și valabile și pornite mereu la drum. Mergând după dăra de lumină indicată cândva de degetul lui Maiorescu, acest proteic nucleu cultural de la Sibiu își poate revendica, credem, tacit și un alt mare predecesor cu «arta» lui de a face gazetărie: Eminescu. Prin felul lor de a concepe publicistica, și anume: ca o parte a literaturii române, membrii Cercului Literar de la Sibiu vin în descendența unei paradigme care-l are ca întemeietor pe Eminescu. Apoi modul în care acesta înțelegea adevărul presei, relația celui din urmă cu «mândria națională» sau alianța lucrativă cu politicianul spre care e împins alteori, superficialitatea jurnaliștilor și, nu în ultimul rând, «păsăreasca» în care aceștia își scrijeleau textele – sunt tot atâtea trăsături ale discursului publicistic pentru care vor opta, după Eminescu, gazetarii interbelici dar, vrem să credem, și euphorioniștii”. □ Aurel Pantea scrie despre poezia lui Radu Stanca: „Întreaga poezie a lui Radu Stanca se alimentează dintr-o scindare a eului, prin care acesta se transformă în contemplator al propriilor virtuți de identificare culturală asimilatoare. Procesul apare în figurația sa exterioară în multe poeme. «Ars doloris» a poetului ar fi tocmai această imposibilitate a confesiunii în absența substituiților culturali”. □ Tot despre Radu Stanca scrie și Daniel Vighi: „N-aș putea spune cu mâna pe inimă că mă atrage în mod deosebit literatura lui Radu Stanca. Problema e că melancolia, baladescul, reveriile cele romantice le socot niște chestiuni care sunt primejdioase, ar trebui să mă feresc de ele, la fel cum te ferești de mâncarea în exces, de alcool, țigara de dimineață, sare fără sodiu, sau potasiu: toate alimentează hipertensiunea, îți măresc goana sângelui prin vene și prin artere”. ■ Iustin Panța este omagiat, după moarte, de Mircea Ivănescu, Nicolae Breban, Mircea Martin, Eugen Uricaru, Dinu Flămând, Adrian Popescu, Gheorghe Grigurcu, Nicolae Prelipceanu, Alexandru Mușina, Ioan Flora, Dumitru Chioaru, Ioan Radu Văcărescu, Ștefan Borbély, Dan Perșa, Adrian Alui Gheorghe, Alexandru Uiuiu, Andrei Ileni, Teodor Fleșeru, Dumitru Bădița. □ Mircea Ivănescu: „Prima mea amintire despre Iustin – răsturnată acum în trecutul ireversibil – a ajuns să se

suprapună, și în amănuntele anecdotice, cu cea a primei întâlniri cu tânărul – și pe atunci seraficul de stângaci în viața de toate zilele – Nichita Stănescu. Un adolescent înalt, cu gesturi reținute de o anumită sfială, cu privirea limpede, străvezie și sub lumina căreia se simțea, fizic, incandescența transfiguratoare a poeziei”. □ Nicolae Breban: „Ca poet era singular; cu greu îi puteai găsi antecesorii în marea și diversă poezie dintre războaie, cazanul august al liricei contemporane (când Ea este autentică!); poate, unul dintre marii minori, un Vinea, un Ștefan Petică, sau Stamatiad (deși simbolismul, la Panța, era disimulat cu o pudoare consecventă), dar răzbătea în poemele sale în proză sau în așa-zisele sale eseuri; ca și Bacovia, prozele sale manifestau o abulie voit prozaică, voit inactuală, un monolog a cărui singură scuză era o rigoare, o logică ce trebuie descifrată precum intriga unui roman polițist!”. □ Mircea Martin: „A apărut într-o seară la cenaclul Universitas, mi-a spus că e din Sibiu și că ar dori să citească poeme. A fost bine primit – ceea ce nu li se întâmpla prea des celor veniți din provincie – Ioan Es. Pop este o altă memorabilă excepție – și apoi a confirmat, cum se zice, cu fiecare nouă lectură. Și-a făcut prieteni fără a fi deloc expansiv sau insistent, dimpotrivă, menținându-se cu discreție într-o penumbră care adăpostea o vibrație autentică, o vocație a camaraderiei”. □ Eugen Uricaru: „Iustin scria și trăia poezia. Cu blândețe și o neobișnuită înțelepciune-maturitate a reușit ca în puțină vreme să aducă lângă el oameni care încă nu aveau pe deplin luminată soarta lor de creatori, de artiști, să-i adune și să-i deslușească cu ei înșiși. Ce a reușit el să întemeieze, să construiască la Sibiu și în literatură trebuie continuat”. □ Alexandru Mușina: „Era o prezență mai mult decât plăcută: un bărbat frumos, calm, ceremonios, cu un umor tipic ardelenesc. Dar și, cumva, neliniștitoare: omul avea o contorsionare, un «daimon», care condusă aștepta revărsarea la suprafață. [...] Omul a murit. A rămas poezia lui. O poezie care – multă vreme – a stat în preajma celei a lui Mircea Ivănescu. Treptat, Justin și-a găsit vocea proprie, și-a conturat – și exprimat, original – temele proprii. O poezie ironică, calmă, atentă la detaliu, de o mare subtilitate psihologică”. □ În continuare, sunt publicate proze și interviuri ale lui Iustin Panța. Într-unul dintre ele, scriitorul vorbește despre revista „Euphorion”, pe care o conducea în calitate de redactor-șef: „Revista «Euphorion» este o revistă care s-a angajat și se angajează în continuare să fie o formulă și o pistă de lansare și de confirmare a unor valori. În momentul în care noi nu vom mai putea susține aceste lucruri, nu noi cred că am avea de pierdut ci un întreg circuit care este angrenat în această întâmplare, în această forță, aș îndrăzni să spun, care se cheamă «Euphorion». Nu este un nume întâmplător, nu este inventat de noi, are niște influențe și niște rădăcini serioase în ceea ce a însemnat Cercul Literar de la Sibiu – director de onoare, să nu uităm, este Ștefan Aug. Doinaș”. ■ Ruxandra Cesereanu tipărește *Poeme venețiene*, iar Andrei Zanca poezii. ■ Mircea Matei Popa publică proză.

● [„Familia”, nr. 11–12] În editorialul său, Ion Simuț recenziază antologia de cronici literare a lui Nicolae Manolescu *Literatura română postbelică. Lista*

lui Manolescu (Ed. Aula, Braşov, 2001), criticând absenţa din cele trei volume a unor scriitori reprezentativi precum Sorin Titel, Eugen Uricaru sau Dumitru Ţepeneag: „Omisiunile din canonul posibil au cauze diferite, fie datorate unor banale neglijenţe, fie curenţilor de comunicare cu editura, ceea ce e un pic cam suspect având în vedere miza selecţiei [...]. Omisiunea lui Eugen Uricaru poate fi justificată parţial cu argumentele omisiunii lui Sorin Titel: inaderenţa la acest tip de proză. Într-o paranteză spun că aceste omisiuni se pot transforma cu timpul în deficienţe de sistem, cu consecinţe imprevizibile, anecdotice. E semnificativ (sau poate că numai mi se pare) că Eugen Uricaru, [contracandidatul său, *n.n.*] în alegerile de anul trecut de la Uniunea Scriitorilor pentru funcţia de preşedinte, a devenit liderul celor despre care Nicolae Manolescu nu a scris, capul listei refuzaţilor sau omişilor. [...] Idiosincraziile mai recente ale criticului se răsfrâng în sumar. Victimele şi omisiunile cel mai greu explicabile altfel decât prin divergenţele postdecembriste sunt Dumitru Ţepeneag, Bujor Nedelcovici şi Norman Manea”. ■ Gheorghe Grigurcu tipăreşte aforisme. ■ Luca Piţu publică însemnări sub titlul *Vorbe de şpriţ (III)*. ■ Radu Ţuculescu şi Daniel Vighi sunt prezenţi cu pagini de proză. ■ La *Cronica literară*, Doina Curticăpeanu scrie despre volumul lui Andrei Bodiū *Direcţia optzeci în poezia română* (Ed. Paralela 45, Piteşti, 2000): „La origine teză de doctorat, studiul apare în colecţia «Deschideri», seria «Universitas», coordonată la Editura Paralela 45 de Ion Pop. Îşi propune o «aşezare» a optzecismului în «teritoriul literaturii române». Însă nu doar prin precizarea «esenţei» optzecismului ca «model poetic», ci şi prin «motivarea critică» a valorii individuale a unor poeţi”. □ În cadrul aceleiaşi rubrici, Marius Miheş şi Ioan Moldovan aduc în atenţie apariţia volumelor *Promptuar* de Marian Victor Buciu (Ed. Ramuri, Craiova, 2001), respectiv *Marsyas* de Ion Cristofor (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001). ■ Andrei Zanca, Adrian Popescu, Viorel Mureşan, Virgil Bulat şi Gheorghe Vidican publică poezii. ■ Colocviul revistei, iniţiat de Ion Simuţ, este intitulat *Revizuirea canonului estetic al literaturii române contemporane*. Printre participanţi: Nicolae Manolescu, Ana Blandiana, Ştefan Borbély, Alexandru Muşina, Ioan Moldovan, Andrei Bodiū. □ Nicolae Manolescu: „Eu ţin foarte mult la două idei pe care n-am să le abandonez cât am să trăiesc, oricât s-ar schimba definiţia termenului: prima este că nu există cultură fără spirit critic şi că, într-un fel, cuvântul canon ne duce către spiritul critic, către acel tip de spirit care reglementează cultura. [...] Şi-a doua idee este că nu există decât un *canon estetic*. Sau mai exact axiologic. În numele principiului canonului estetic, noi selectăm acele opere care la un moment dat, într-un timp oarecare, care poate să fie de decenii sau de secole, poate să ţină cât un curent literar sau mai multe, poate să ţină cât modernitatea unei culturi. Canonul românesc stabilit de Călinescu în '41, sau, cum să spun eu, fixat de el, a fost valabil, şi este în parte valabil – toate canoanele sunt valabile în parte –, până astăzi [...]. Canonul este o operă în acelaşi timp individuală şi colectivă, foarte raţională şi care apare într-un moment istoric determinat şi foarte misterioasă pentru că nu vom şti niciodată de

ce o carte este în canon și alta nu este în canon. De ce un autor este canonizat și altul nu e. Intervin nesfârșite imponderabile. [...] ...fără canon, primii care vor avea de suferit vor fi scriitorii, criticii, profesorii de literatură, elevii și studenții. Nu putem fără. Nu putem să ne încredem în hazardul care-o să ne facă peste zece ani să știm că principalele opere din deceniul cu pricina au fost cutate... Riscul e mult prea mare. Riscul este enorm. Ne trebuie un canon”. □ Alexandru Mușina: „...nu criticul face canonul sau impune valorile; el le arată, le scoate la suprafață și ne convinge că acestea sunt valorile. De aceea Nicolae Manolescu este cel mai important critic postbelic, pentru că n-a avut niciodată iluzia că poate să facă un scriitor, poate să instituie un canon”. □ Ana Blandiana: „Numai cine există estetic va continua să existe dincolo de toate misterele criticii și receptării. Problema este, până la urmă, în fața cui mai putem să impunem un canon și mai ales cum să facem să recreăm pe cei care pot să perceapă canonul”. □ Ștefan Borbély: „...canonul, cel puțin în accepțiunea pe care i-o dă Harold Bloom și cei care sunt în jurul său, este o încercare de recuperare a esteticului în marea confruntare cu multiculturalismul. Canonul lui Harold Bloom este anti-multicultural [...]. Acum, la noi, ceea ce se-ntâmplă este exact inversiunea întregii structuri. Și anume, noi am declanșat discuția despre canon în momentul în care la noi începea o discuție incipientă despre multiculturalism. Am declanșat discuția despre canon într-un anumit contratimp. Este un nou contratimp, după mine, pe care-l înregistrează cultura română. În consecință, este inevitabil, după mine, că, în foarte scurt timp, această discuție magică despre canon se va stinge de la sine [...]”. □ Andrei Bodi: „Eu cred că e o bătălie reală, și bătălia asta reală se poartă după Revoluție. Pentru că, fără îndoială, s-au petrecut mutații esențiale în câmpul cel mai reprezentativ, e vorba de câmpul didactic. [...] Programă de literatură română reflectă o mutație reformistă. [...] ...această programă reformistă s-a lovit de un fond reacționar extraordinar. S-a văzut ce reacțiune a putut să dea introducerea în programa școlară a unor scriitori pe care, cu multă vehemență, foste autorități literare, glorii, de tipul lui, să zicem, Adrian Păunescu, le-au repudiat într-un fel de «procese televizate»”. □ Ioan Moldovan: „...tot ce s-a născut în literatură de când există literatura, cred eu, nu numai modernă, dintotdeauna, a fost împotriva unui canon. Chiar și atunci când canonul era normă retorică și reguli compoziționale, adevărații scriitori nu respectând canonul au rămas în literatură, ci încălcându-l”. ■ În interviul acordat lui Ion Simuț, Nicolae Manolescu reia problema canonului literar: „Noi am fost «ajutați» de comunism să fixăm canonul. Comunismul a vrut să-și facă propriul canon, care nu era bazat pe valoare, pe valoare literară, estetică, ci pe valoare ideologică, pe un caracter instrumental al literaturii. Până la un punct, a reușit. [...] ...după șaizeci, când s-a mai putut face câte ceva în literatură, critica literară e vinovată de a fi făcut un canon adevărat, opus celui oficial. [...] După '90, dușmanul a dispărut, și atunci s-a spart și gruparea aceasta omogenă, relativ omogenă, de critici literari prin care s-a făcut canonul anilor '70, '80, și, eu sunt de acord, încă valabil în anii '90”.

• [„Paradigma”, nr. 3–4] La împlinirea a 75 de ani, Romul Munteanu este omagiat de Marin Mincu, Gabriel Coșoveanu, George Popescu, Octavian Soviany, Florentina Pascu, Radu Voinescu. □ Marin Mincu: „Dacă avem în vedere că implicarea în act a unor Călinescu și Vianu, în perioada postbelică, este mai mult simbolică, iar aceea a lui Papu și Balotă nu se verifică direct în aula universitară, se poate deduce ușor că – în ultimii patruzeci de ani – profesorul Romul Munteanu ne-a oferit, fără ostentație, un model de interdisciplinaritate critică, știind să realizeze conjuncția constructivă între comparatism, teoria literaturii și critica uzuală, cum se petrece oriunde astăzi în Europa și în lume”. □ Radu Voinescu: „Unul dintre oamenii care au luptat cel mai mult în acea Românie despre care vorbesc aici pentru păstrarea legăturii cu marea cultură a lumii – de la cea vest-europeană la cea extrem-orientală, de la cea sud-americană la cea rusă, de la cea a limbilor de largă circulație la culturile așa-zicând «mici» [...], a fost profesorul Romul Munteanu. Mă gândesc mai ales la ceea ce a realizat dincolo de atmosfera amfiteatrului, în calitate de comparatist și mai ales în calitate de director al Editurii Univers, din care a făcut cu pricepere, voință, abilitate și cu har mai puțin întâlnit de activist cultural (cum singur se numea într-un interviu) o adevărată poartă deschisă către cultura universală”. □ În interviul acordat lui Marin Mincu, Romul Munteanu vorbește despre integrarea dintre comparatistică și critica literară: „În mod firesc, fenomenele literare românești trebuiau să fie integrate în cercetările mele sintetice despre cultura europeană. [...] Nu este vorba de un act de defulare, ci de o necesitate. Eu am înțeles să fac din demersurile criticii aplicate asupra literaturii noastre niște prilejuri de realaționare cu fenomenele europene asemănătoare. Așa au fost concepute studiile despre Eminescu, Blaga, Bacovia, dar și numeroase cronici referitoare la fenomenele artistice contemporane”. ■ Ștefania Plopeanu publică *Poeme*. ■ În partea a doua a anchetei *Canon și canonizare* răspund Bogdan Ghiu, Ion Buzera, Ion Bălu, Sorina Sorescu. □ Bogdan Ghiu: „Ca simplu autor, ca autor de rând, mă tem de canon, în aer miroase a praf de pușcă, aș putea fi convocat oricând sub arme, generalii se joacă iar de-a războiul, îmi spun, iar e nevoie de trupă. Canonul e media, mediatizare. E ceea ce se face cu literatura la marginea și în afara ei, e suprascrierea contemporan-istorică a literaturii. Nu atât «suprastructura» literaturii, cât «dublarea ei empirico-transcendentală» (Foucault). Deși se preferă prezentarea lui ca un fel de «mână invizibilă a pieței» istorico-literare, canonul nu e pe cât se face. În mod impersonal-«ajutat». Chiar dacă «se face» nu înseamnă că se și semnează, că cineva anume «face» canonul [...]. Canonul apare din nevoia de ordine, deci din spaimă, din atavism. E strângere-laolaltă. E deci re-teritorializat, «oedipian», politic, pe când literatura e, tocmai, și dimpotrivă, «de-teritorializare», «linie de fugă»”. □ Ion Buzera: „2. Din perspectiva «canonizării», anul 1989 poate fi considerat un an-turnantă, care a modificat nu atât canonul, cât *înțelegerea*, dacă nu chiar *statuarea* lui. [...] Revizuirile, discuțiile mai mult sau mai puțin pasionale privitoare la hărțile valorice deja produse sau în curs de producere sunt

parte a unui proces mult mai amplu, de «redistribuire» a circumstanțelor de lucru, a amplasamentelor sociale ale literaților și mai ales a tipurilor de inserție într-o lume tot mai plural-dinamică. [...] 3. Nu cred că se poate vorbi de existența unui canon «textualist». În schimb, textualismul [...], dincolo de anumite amatorisme până la un punct firești, a avut meritul de a «dezinha» tehnic pe foarte mulți prozatori și poeți, de a-i face atenți la mecanismele de finețe ale articulării/ producerii textului”. ■ Adrian Urmanov tipărește *Poeme*. ■ Ion Goian scrie despre *Eliade și Heidegger*. ■ Lăcrămioara Berechet publică eseu critic *Pe Strada Mântuleasa*. ■ Dorin Popescu este prezent cu textul *Constantin Noica. Tehnici de insinuare a discursului literar*. ■ Sub titlul *Visul de cristal*, Mircea Țuglea scrie despre Cristian Popescu. ■ Ștefania Mincu recenzează volumul lui Gheorghe Iova *Călare pe mușcătură* (Ed. Paralela 45, Pitești, 1999): „...nu putem să nu constatăm că demersul pe care el îl etalează este un parcurs de tip zenonian [...]; o vorbire reluată mereu de la capăt în care discursul se amorsează pe sine și își inspectează propriile-i insolubilități”. ■ George Popescu traduce poemul *Ligonàs* aparținând poetului italian Andrea Zanzotto. ■ Ștefania Mincu publică un fragment din lucrarea lui Gianni Vattimo *Subiectul și masca*, apărută la Editura Pontica (2001).

● **[„Steaua”, nr. 12]** Editorialul lui Adrian Popescu, intitulat *Dincolo de autor, literatura*, deplânge faptul că, în România, „receptarea cărții [...] coboară sub cote alarmante”. ■ Nichita Stănescu este prezent în paginile revistei cu o poezie inedită, fără titlu, datată „5 decembrie 1983”. ■ Anca Noje publică eseu *Dimensiunile tragicului la I.D. Sîrbu*, în care analizează opera autorului pornind de la definiția dată tragicului de Gabriel Liiceanu. ■ Florin Mihăilescu tipărește articolul *Simptome de postmodernism*. ■ Orbán János Denés publică proză. ■ Aurel Rău semnalează apariția volumului de dialoguri Fănuș Neagu – Mihai Ispirescu, *La umbra crailor de ghindă* (Ed. Semne, București, 201), creionând un portret succint al autorului romanului *Îngerul a strigat*: „Fănuș Neagu e un melancolic și un vesel, un generos. Oricând treaz pentru o întorsătură de spirit promptă”. ■ Ion Drăgănoiu încredințează tiparului un poem în proză. ■ Justin Ceuca scrie despre teatrul lui Lucian Blaga. ■ Mircea Popa se oprește asupra romanului autobiografic al lui Lucian Boz *Piatra de încercare* (Ed. Vinea, București, 2000): „Recunoaștem în destinul lui Serge însuși destinul autorului nostru, strâns legat de lumea literară din țară, pe care o evocă cu lux de amănunte în câteva rânduri. Putem astfel să identificăm pe câțiva dintre prietenii literari ai scriitorului și să urmărim destinele lor în străinătate, cum ar fi cel al lui Liviu Adrian în spatele cărui nume se ascunde Mircea Eliade, cel al lui Vasile Bogdan, nume care trimite la Artur Enășescu, sau altele care trimit la Petru Comarnescu sau la Eugen Ionescu”. ■ Sub titlul *Parodia suprarealistă*, Dana Puiu publică însemnări critice despre Gherasim Luca. ■ Pornind de la romanele lui Paul Goma, Daniela Moisa vorbește, sub titlul *Goma – gama refugiatului basarabean*, despre destinul sinuos al scriitorului. ■ La *Cronica literară* sunt aduse în atenție volumele: *Nicolae Magnificul* de Nicolae Țone (Ed. Vinea, București, 2000; recenzent: Ruxandra Cesereanu);

Nord și dincolo de Nord de George Vulturescu (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2001; recenziat: Ruxandra Cesereanu); *HARRUM cartea ratării* (Ed. Vinea, București, 2001; recenziat: Virgil Mihaiu); *Cartograful puterii* de Gabriel Chifu (Ed. Cartea Românească, București, 2001; recenziat: Victor Cubleșan); *Darul acestei veri* de Ovidiu Pecican (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2001; recenziat: Victor Cubleșan). ■ Tudor Vidam tipărește eseu *Două perspective axiologice complementare: Lucian Blaga și Ortega y Gasset*.

● **[„Tomis”, nr. 12]** Ana-Cristina Crăciun publică eseu *Lecția ionesciană*. ■ Miniancheta revistei, intitulată *Despre șansele și viitorul poeziei*, conține opinii exprimate de Sorin Roșca, Nicoale Țone, Cassian Maria Spiridon, Daniel Corbu, Nicolae Spătaru. □ Nicoale Țone: „Straturi de mare adâncime trebuie sondate și explorate de către poet, straturi la care nu se poate ajunge pe altă cale, nici prin calcule matematice, nici prin filosofie, nici prin alte domenii colaterale”. □ Cassian Maria Spiridon: „În momentul în care nu mai putem comunica nimic, atunci când cuvintele sunt moarte, vine poetul și le dă alte valențe, deschide o poartă, le obligă să fie altceva și să spună altceva”. □ Daniel Corbu: „De patru-cinci mii de ani încoace poetul este marginalizat. Astăzi el a devenit un fel de sectant. Numărul poezilor adevărați se micșorează continuu”. ■ Paul Miron publică poezii. ■ Rubrica intitulată *Cărți la Ex Ponto* prezintă pe scurt volumele *Iată-mă* de Eugenia Vâjia, *Floare albastră* de Emilia Dabu și *O carte pentru Oma El* de Cristiana Eso. ■ Pericle Martinescu este prezent cu poezii. ■ La *Cărți și semnificații* apariția volumelor: *Panait Cerna – 120 de ani de la naștere* de Olimpiu Vladimirov (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2001), *Întoarcerea către sine* de Ion Roman (Ed. Ex Ponto, Constanța, 2001), *Mânzul fantomă* de Victor Corcheș (Ed. Europolis, Constanța, 1999), *Poeme creștine* de Paul Sân-Petru (Ed. Viață și sănătate, București, 1999), *Directorul de imagine* de Gheorghe Filip (Ed. Teleormanul liber, 2000), *Arena actualității* de Ion Simuț (Ed. Polirom, Iași, 2000). ■ Nicoale Motoc scrie despre volumul lui Dan Bogdan Hanu *Portret în cuțit* (Ed. Vinea, București, 2001). ■ Șerban Codrin, Viorel Dinescu, Ana Ardeleanu și Radu Bărbulescu publică poezii.

● **[„Vatra”, nr. 12]** Numărul se deschide cu poezia *Un desen naiv* de Traian Ștef. ■ Pavel Chihaia publică poezii, precum și traduceri personale din Edmund Spencer (*În nemurirea dragostei tale*), George Gordon Byron (*Nu vom mai rătăci*), John Keats (*Într-un vis*), Christina Georgina Rossetti (*Amintește-ți de mine*), William Butler Yeats (*Când vei fi bătrână...*), Aldous Huxley (*Carpe noctem*), Henry Vaughan (*Prieteni în Paradis*) și B.P. Shelley (*La o ciocârlie*). ■ Rubrica *Epica magna* tipărește, sub titlul *Făclia tinerețului*, un fragment de roman de Dumitru Micu. ■ Secțiunea *Cronicarul și rapsozii* este consacrată personalității și operei lui Nicolae Manolescu, cu prilejul apariției antologiei în trei volume *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu* (Ed. Aula, Brașov, 2001) – lucrare care adună cronicile criticului de la „România literară” publicate de-a lungul a circa trei decenii. □ În interviul pe care i-l acordă lui Mihai

Vakulovski, Nicolae Manolescu mărturisește că a început prin a scrie poezie: „Am început prin a scrie poezie, când eram adolescent sau chiar copil, după care, ceva mai târziu, am crezut c-am să mă fac prozator sau romancier, și abia la sfârșitul facultății, când George Ivașcu mi-a propus să colaborez săptămânal la «Contemporanul» cu articole de critică, am făcut critică în sensul propriu și am abandonat încet-încet celelalte genuri”. Cenaclul de Luni, continuă criticul, a apărut oarecum întâmplător, datorită faptului că devenise din ce în ce mai greu ca tinerii scriitori să mai publice în reviste: „Începuse să fie greu ca tinerii scriitori să publice în reviste, nu mai vorbesc de cărți, și cenaclurile deveniseră un fel de substitute de publicare. Era o modalitatea tot publică de a-și prezenta operele, chiar dacă la un cenaclu nu veneau decât câteva persoane sau câteva zeci de persoane și nu putea fi vorba de miile de cititori ai revistelor sau ai cărților”. Grupul inițial al Cenaclului de Luni a fost unul restrâns: „A existat mai întâi un om care a vrut să țină în mână cenaclul – Radu Călin Cristea, și eu am lăsat pe mâna lui Cristea partea de organizare [...]”. În jurul lui Radu, care a fost urmat de Doru Mareș [...] s-a făcut acest grup, care a fost inițial compus din Traian T. Coșovei, Florin Iaru [...], din Nino Stratan și Mircea Cărmătescu, bineînțeles, cei pe care, de altfel, îi găsim în prima antologie pe care au făcut-o, *Aer cu diamante*, urmați, foarte repede și foarte rapid alipiți de acest plin nucleu, de Ion Bogdan Lefter, Alexandru Mușina, Bogdan Ghiu, Madi Marin și Romulus Bucur din *Cinci*”. Desființarea Cenaclului de Luni, încheie Manolescu, s-a produs destul de repede, întrucât pentru ideologii partidului comunist atmosfera de acolo era una „rebelă”. Întrebat ce înseamnă pentru el profesoratul, Nicolae Manolescu consideră că aceasta este meseria lui de bază: „E chiar singura meserie pe care cred că știu s-o fac și am s-o fac până am să mă pensioneiez. N-am avut cine știe câte funcții. Sigur că am fost și eu prin comitete și comiții după revoluție [...]. Dar singura profesie adevărată asta este, de profesor. Dacă mă gândesc bine, critica și istoria literară și profesoratul, când predai literatură, fac parte din aceeași categorie”. □ În continuarea secțiunii, Dumitru Mureșan tipărește o serie de poezii pe care i le dedică lui Nicolae Manolescu. □ Sub titlul *Criticul*, Cornel Moraru pune în lumină principala calitate a cronicarului literar Nicolae Manolescu, anume „înțelegerea literaturii ca literatură”: „Cu alte cuvinte, comentariul critic nu denaturează textul și nici nu destramă starea de prospețime genuină a lecturii. «Temele» înseși constituie subiectul, nu obiectul reflecției critice [...]. În timp ce alții aleargă mai mult după metodă și concepte critice, N. Manolescu privește literatura în propria ei dimensiune (ontologică), în sensul că lectura (interpretarea) unei opere literare este ceva tot de esența literaturii”. □ Aceeași idee, a discursului critic spontan al lui Manolescu, este evidențiată și de Mircea A. Diaconu: „Cert este că Nicolae Manolescu nu vine niciodată spre operă pregătit cu instrumentele unei metode, cu obsesia cărții absolute, cu prejudecățile definitive generate de citirea operelor anterioare ale aceluiași autor sau cu morga doctorală, reticentă la nou sau alergică la vechi”. □ În viziunea Sandei Cordoș,

trei sunt elementele esențiale ale „personalității” cronicii literare a lui Nicolae Manolescu: „... *un spirit de cuceritor* [...] în care se îmbină voința, temeritatea, natura de competitor, un anumit gust pentru risc [...] și o dorință orgolioasă de a fi *primul* care scrie despre o carte [...] ; în al doilea rând [...], *plăcerea de a citi* [...] . [În fine,] elementul cel mai însemnat din stilul rezistent al cronicii manolesciene este *centrarea discursului critic pe judecata de valoare*”. □ Mihaela Ursa remarcă lipsa de rigiditate academică a stilului cronicilor manolesciene: „Refuzând deopotrivă scrobeala academică și tonul prea ușuratec «glumeț», foarte «purtat» în vremea din urmă, autorul listelor canonice are marele avantaj de a scrie despre literatură pe de poziția *insider*-ului. De aceea, textele sale nu suferă nici de complexul erudiției (deși erudiția e evidentă), nici de pe urma frustrărilor unui artist ratat (pentru că vocea scriitorului e mereu prezentă), nici de prețiozități discursive care ascund de obicei o impotență analitică sau lipsa judecății de valoare, dar nici reflexele agresive ale criticului despot”. □ Pentru Al. Cistelean, opera fundamentală a lui Nicolae Manolescu este cronica literară: „Marea operă critică a lui Nicolae Manolescu e cronica literară. [...] Cronica lui e și cea mai mare operă critică postbelică. Poate și în dimensiuni, cantitativ (deși aici nu e sigur, cu toată sânguința lui), dar mai ales calitativ. E linia de acțiune în imediatul literar, linia de îndată eficientă. Nu o simplă oglindă purtată de-a lungul literaturii, ci o oglindă «inter-activă», care intervenea prin judecată în morfologia discursului literar”. ■ Rubrica *Triptic* conține poeme de Rodica Braga, Lucian Scurtu și Zeno Ghițulescu. ■ La rubrica *Metamorfozele cercului*, Ioan Buduca publică eseu *Însinguratul Nietzsche*.

● **[„Viața Românească”, nr. 12]** Secțiunile dedicate poeziei conțin poeme semnate de Florența Albu (*Aniversare, Anul Nou, Bocet și vin, Minune-stea, Marea de-adio, Niciodată octombrie, Evenimentul zilei, Mare agonică, Babilonie, Drumul subțire II*), Ioana Crăciunescu (*Continental albastru, Eu, Am vrut să fac pentru tine altceva, Visând că visez, Despre gelozie, A fi trist, Pentru cei care în toamnă se gândesc la deșertăciune, Uneori, Amintire anesteziată, Fragment, Idilă*), Leo Butnaru (*Cândva, în Parnasul Bucegilor, Chiar dacă zeul ar fi uitat..., Fortuna augusta, Comedia pesimistă, Drept de autor*), Alexandru Vakulovski (*A, 999, Cam 138, căm. XVI, Hasdeu, Cluj-Napoca, pOezia, Zadarnic moartea în mine*), Dan Bogdan Hanu (*Apocalips retușat, Îngropat în poziție de tragere (cu repaus pe buze, cu umbre în ochi), Descrierea colecționarului (ca falsificator de amintiri & alte mărfuri), (Dia)gnoză: aceste blocaje*) și trei poeme în proză de Ion Drăgănoiu (*Săpunul de sulf, Moralitatea lasă de dorit, Poemul contabil zis și poemul „Pișu, pișu, domnu’ general”*). ■ Secțiunile dedicate prozei cuprind pagini memorialistice și însemnări aforistice de Ilie Constantin, Ion Stratan, Paul Goma, Luca Pițu, Marin Micu și Andrei Zanca. ■ Sub titlul *În marginea lui Valéry*, Livius Ciocârlie publică însemnări, meditații și observații critice. ■ Ioan Holban tipărește un eseu despre romanul *Logodnicul* al Hortensiei Papadat-Bengescu. Este vorba, opinează criticul, de un proiect românesc care nu i-a reușit autoarei

decât de jumătate: „*Logodnicul*, scris în preajma vârstei de șaizeci de ani și citit ca toate celelalte cărți la ședințele cenaclului Sburătorul în perioada ianuarie–martie 1935, cum mărturisește Hortensia însăși în obișnuita notă de pe coperta interioară a volumului, este textul prin care scrisul bengescian a încercat să părăsească spațiul epic precedent pentru a-și căuta substanța narativă în limitele altor medii sociale; proiectul nu i-a reușit însă Hortensiei decât pe jumătate: deși cu nume schimbate, tipurile umane din *Concert din muzică de Bach* și *Drumul ascuns* se pot regăsi și în *Logodnicul*, stilul abordărilor noilor destine rămâne definitiv marcat de cel al naratorului din ciclul Hallipilor; schema narativă folosită aici nu-și modifică textura, punctele de contact cu literatura anterioară fiind mult mai numeroase și mai importante decât fragilele hotare despărțitoare”. ■ În continuare este publicat un interviu luat în 1993 lui Cezar Baltag, după ce poetului i se acordase, pe 7 ianuarie, Premiul revistei „Luceafărul” pentru *opera omnia*. Întrebat cu privire la condiția scriitorului, poetul spune că scrisul nu are nici o legătură cu ideologia, fiind o manifestare a libertății prin excelență: „Cândva, eram întrebat de ce scriu. Întrebarea era foarte bună, firește. Și răspundeam la ea așa cum mă pricepeam. Spuneam: scriu pentru că nu mă pricep să fac nimic altceva. Poate de când am îmbătrânit și am început să scriu mai puțin, am avut timp să mă gândesc mai mult la această întrebare. Și la sensul ei. [...] ...scriu deoarece am ajuns la convingerea că arta, în general, muzica și poezia, poezia adevărată, și pictura, pictura adevărată, nu au tangențe cu ideologia, prin urmare, nu pot fi manipulate, manevrate. Adică, ele sunt chiar un domeniu al libertății”. Vorbind despre noul program al revistei „Viața Românească”, al cărei redactor-șef era atunci, Cezar Baltag se pronunță nu pentru programe și direcții, ci pentru promovarea artei adevărate, a „artei ireductibile”: „Încercăm să fim o revistă de literatură, de cultură, de filosofie în adevărata accepție a cuvântului. Sigur că revista are un program infuz. Unul din aceste principii, după părerea mea, este spiritul ireductibilității artei, adică a faptului că arta nu poate fi redusă la nici un alt fel de principiu inferior”. ■ Sub titlul *Țepeneag*, sunt tipărite două eseuri critice despre prozator, semnate de Dieter Schlesak și Nicolae Bârna. Primul se concentrează asupra grupului „oniricilor”, al cărui teoretician este Dumitru Țepeneag: „Țepeang n-a «devenit» abia în 1971 teoreticianul oniricilor; el era în 1971 de multă vreme teoreticianul ei! Și anume din 1959. Se poate citi despre aceasta [...] chiar în revista germană «MERKUR. Revista germană pentru o gândire europeană», o revistă de prestigiu, unde etapele de dezvoltare ale oniricilor au fost clar expuse: «...din 1959 până în 1964 durează o fază de ilegalitate scriitoricească. După 1964, începutul unui nou curs suveran în România, grupul se consolidează. Intemeietorilor ei, Țepeneag și Dimov, li se alătură în 1965 V. Mazilescu, V. Ivănceanu, Sânziana Pop, iar în 1967, Florin Gabrea, Daniel Turcea, Emil Brumaru... Decisiv pentru dezvoltarea pe mai departe a onirismului va fi anul Primăverii Pragheze. Țepeneag publica reflecții teoretice în presa cotidiană; în toamna lui 1968 au loc convorbirile la masa rotundă, considerate ca Manifeste ale grupului, convorbiri care apar în revista

studentească «Amfiteatru», fapt care a dezlănțuit o serie de atacuri furibunde ale scriitorășilor oficiali”. La rândul său, Nicolae Bârna scrie despre recentul apărut roman *Maramureș* al scriitorului, caracterizat, în esență, printr-un amestec de realism, textualism și onirism: „Însușirile cele mai frapante ale acestui roman de încheiere a trilogiei sunt aceleași cu cele depistabile în precedentele două volume. Mixtura savantă de «realism», «textualism» și «onirism» e administrată și aici de autor cu aceeași îndemânare și cu același, paradoxal, efect: cheștiunea, străveche și mereu proaspătă, a deosebirii *iluziei «reeditate»* e rezolvată prin eliminare, pentru că totul, în paginile cărții, e ostentativ *ficțiune* (ori chiar meta-ficțiune, dar tot... ficțională), astfel încât totul e în aceeași măsură «real», ori, mai bine zis, prezent (prezentificat ca atare), de unde rezultă o întărire neașteptată a efectului de *real*”. ■ Rubrica *Restituiri* conține textul lui Paul Sterian *Din economiștii noștri mai bătrâni*, în îngrijirea lui Marin Diaconu. ■ Rubrica *Documente* tipărește scrisorile primite de părintele Justinian Chira de la Ioan Alexandru. ■ La *Comentarii critice*, Gheorghe Grigurcu descrie personalitatea lui Ovidiu Cotruș. Temperament extrovertit, spune Grigurcu, lui Ovidiu Cotruș îi plăcea mai mult exprimarea orală decât scrisul: „Neîndoios, Ovidiu Cotruș era un extrovertit. Se simțea bine doar în societate, reflectat de chipurile celor ce-l ascultau cu atenție și încântare, subjugăți de verbul ce-i venea cu o extraordinară lesniciune, de-o anume punere în scenă a personalității sale fascinante, de care era conștient și pe care avem impresia că o exploata sub semnul unei inocente regii. Se înfățișa ca un om spectacol. [...] Aidoma lui Petre Țuțea, prefera a se manifesta într-o manieră socratică, precum o cale rapidă de contact cu receptorul și de verificare instantanee a efectului pe care-l avea rostirea sa ce electriza auditoriul și era, la rândul-i, electrizată de acesta”.

Indice de nume

A

Abăluță, Constantin 13, 21, 98, 148, 170,
198, 209, 270, 280, 304, 309, 329,
384, 388, 399, 421, 439, 484, 501,
505, 506, 510, 530, 535, 543, 547,
576, 613, 625, 628, 668, 675

Adameșteanu, Gabriela 5, 14, 40, 114,
158, 159, 282, 599

Agopian, Ștefan 14, 131, 221, 270, 338,
404, 565, 577, 673

Aldulescu, Radu 100, 390, 514, 553,
570, 676

Alecsandri, Vasile 33, 62, 100, 102, 117,
345, 383, 397, 398, 415, 428, 451,
476, 495, 536, 537, 542, 603, 614

Alexandrescu, Sorin 2, 68, 94, 104, 167,
225, 243, 269, 271, 282, 283, 287,
297, 384, 390, 427, 572, 573, 597,
598, 601, 606, 624, 638, 644, 645,
646

Alexandru, Ioan 23, 50, 69, 148, 374,
634, 678, 702

Alui Gheorghe, Adrian 49, 118, 125,
186, 203, 204, 219, 241, 361, 419,
423, 477, 478, 503, 511, 512, 583,
594, 617, 635, 688, 692

Anania, Valeriu 85, 602

Anghelescu, Mircea 2, 30, 98, 138, 139,
141, 142, 183, 228, 374, 378, 379,
388, 426, 519, 565, 644, 664

Arghezi, Tudor 19, 38, 57, 67, 69, 82, 92,
152, 153, 170, 180, 198, 213, 214,
223, 241, 285, 301, 305, 352, 356,
364, 381, 416, 418, 419, 424, 435,
452, 470, 491, 514, 515, 539, 545,
576, 603, 623, 638, 653, 670

B

Babeți, Adriana 55, 131, 245, 365, 458,
459

Baconsky, A.E. 275, 405, 420, 443, 444,
483, 620

Bacovia, George 13, 19, 43, 67, 149,
217, 241, 273, 285, 297, 398, 423,
438, 468, 470, 491, 501, 522, 524,
525, 526, 527, 530, 540, 545, 582,
592, 595, 603, 625, 640, 693, 696

Balotă, Nicolae 53, 54, 64, 86, 97, 113,
125, 142, 152, 157, 175, 179, 235,
247, 260, 280, 330, 344, 354, 367,
368, 369, 373, 486, 512, 581, 629,
691, 692, 696

Barbu, Eugen 36, 47, 68, 90, 106, 189,
204, 218, 223, 394, 396, 485, 488,
519, 534, 576, 621, 678

Barbu, Ion 9, 38, 92, 180, 241, 285, 361,
368, 416, 429, 447, 448, 479, 488,
489, 491, 510, 523, 539, 603, 632,
646

Bălăiță, George 2, 37, 235, 236, 270,
346, 358, 392, 495, 576, 577, 615,
676

Bănulescu, Daniel 1, 39, 270, 271, 336,
390, 563, 631, 644, 676

Bănulescu, Ștefan 1, 14, 96, 100, 132,
148, 197, 225, 286, 292, 324, 354,
404, 406, 513, 652, 686

Bârna, Nicolae 1, 225, 244, 250, 356,
358, 359, 491, 527, 680, 686, 701,
702

Beniuc, Mihai 25, 69, 206, 419, 474,
504, 576

Blaga, Lucian 47, 60, 63, 73, 87, 91,

- 132, 133, 136, 140, 145, 162, 178,
179, 198, 238, 241, 247, 254, 256,
270, 277, 284, 285, 297, 298, 307,
333, 334, 343, 352, 364, 370, 371,
373, 374, 375, 381, 390, 391, 396,
405, 418, 419, 429, 445, 452, 455,
461, 462, 467, 468, 489, 502, 526,
539, 545, 560, 603, 612, 625, 649,
665, 690, 696, 697, 698
- Blandiana, Ana 8, 51, 57, 69, 76, 86,
121, 124, 168, 198, 253, 270, 294,
347, 369, 370, 373, 374, 391, 393,
419, 478, 505, 506, 510, 530, 534,
545, 546, 554, 564, 606, 607, 694,
695
- Blecher, M. 1, 13, 73, 261, 399, 475,
520, 525, 536, 581, 653
- Bodiu, Andrei 29, 81, 93, 165, 198, 199,
289, 320, 346, 347, 456, 532, 550,
551, 567, 568, 625, 694, 695
- Bogza, Geo 129, 283, 284, 318, 322,
323, 350, 352, 385, 502, 503, 520,
521, 536, 579
- Borbély, Ștefan 2, 5, 6, 48, 85, 95, 105,
121, 229, 398, 415, 508, 584, 616,
692, 694, 695
- Breban, Nicolae 1, 10, 14, 20, 24, 37, 38,
52, 63, 69, 73, 76, 77, 78, 87, 90,
100, 106, 125, 128, 131, 132, 133,
140, 142, 150, 157, 161, 168, 171,
203, 206, 208, 214, 215, 222, 224,
225, 234, 235, 251, 259, 263, 269,
270, 271, 277, 287, 297, 315, 326,
334, 342, 352, 373, 387, 392, 393,
394, 395, 396, 397, 409, 479, 495,
503, 513, 522, 534, 537, 538, 553,
554, 557, 563, 570, 577, 580, 595,
598, 605, 613, 621, 632, 654, 659,
661, 662, 671, 672, 688, 692, 693
- Brumaru, Emil 9, 23, 36, 49, 75, 76, 98,
112, 118, 138, 148, 149, 159, 169,
222, 233, 257, 267, 276, 286, 296,
324, 332, 340, 350, 370, 385, 387,
399, 417, 446, 453, 461, 472, 484,
494, 522, 532, 537, 552, 561, 562,
568, 578, 603, 611, 620, 631, 652,
660, 675, 701
- Butnaru, Leo 34, 125, 399, 422, 433,
525, 534, 559, 581, 584, 668, 700
- Buzași, Ion 12, 23, 74, 102, 126, 138,
308, 335, 418, 432, 494, 656, 678
- Buzea, Constanța 33, 35, 125, 169, 170,
270, 314, 315, 342, 347, 552, 680
- Buzura, Augustin 2, 11, 26, 36, 39, 52,
76, 106, 110, 131, 193, 220, 269,
288, 391, 392, 393, 395, 409, 423,
488, 514, 538, 539, 562, 577, 581,
625, 626, 647, 661
- ## C
- Caragiale, I.L. 6, 48, 96, 97, 118, 132,
164, 166, 170, 176, 181, 182, 202,
213, 233, 246, 261, 320, 324, 328,
411, 426, 444, 445, 446, 497, 502,
544, 545, 557, 577, 688
- Caragiale, Mateiu I. 1, 8, 13, 14, 21, 37,
73, 132, 133, 149, 213, 357, 364,
388, 404, 446, 468, 481, 488, 534,
535, 544, 653
- Caraion, Ion 32, 82, 168, 201, 273, 349,
365, 414, 450, 484, 525, 561, 576,
628, 649, 681
- Cassian, Nina 16, 69, 223
- Călinescu, G. 1, 2, 14, 35, 62, 66, 69, 75,
77, 92, 107, 119, 132, 157, 183,
184, 204, 205, 206, 210, 211, 213,
225, 226, 227, 256, 274, 275, 276,
285, 301, 323, 328, 330, 340, 349,
351, 352, 353, 356, 366, 369, 371,
375, 382, 386, 398, 408, 410, 419,
454, 469, 491, 497, 513, 540, 550,
567, 603, 606, 610, 631, 633, 643,
645, 646, 652, 653, 665, 672, 683,
692, 694, 696
- Călinescu, Matei 37, 38, 71, 125, 156,
229, 258, 282, 283, 370, 413, 580,

- 598, 600
- Cărtărescu, Mircea 2, 13, 14, 16, 21, 39, 73, 100, 106, 107, 125, 131, 200, 220, 250, 259, 276, 280, 290, 295, 296, 309, 318, 327, 359, 383, 391, 394, 397, 404, 405, 414, 440, 441, 442, 456, 457, 488, 519, 530, 545, 562, 569, 577, 583, 589, 599, 604, 605, 608, 612, 613, 622, 625
- Cârnecki, Magda 3, 17, 27, 32, 41, 70, 76, 83, 144, 165, 166, 173, 174, 177, 217, 228, 280, 295, 372, 388, 444, 472, 483, 498, 508, 547, 591
- Celan, Paul 64, 369, 429, 433, 636, 682
- Cernat, Paul 13, 14, 30, 41, 70, 83, 85, 101, 103, 104, 134, 163, 207, 216, 217, 280, 290, 317, 318, 379, 388, 403, 411, 431, 468, 508, 532, 573, 607, 663, 668, 669
- Cesereanu, Ruxandra 55, 57, 115, 122, 124, 174, 183, 185, 188, 196, 204, 235, 236, 251, 257, 264, 324, 371, 404, 483, 499, 529, 530, 638, 675, 689, 693, 697, 698
- Christi, Aura 10, 39, 140, 162, 204, 206, 235, 297, 327, 342, 369, 422, 473, 495, 514, 522, 537, 538, 563, 581, 593, 595, 602, 613, 654
- Cimpoeșu, Petru 97, 118, 184, 196, 264, 265, 308, 350, 358, 387, 505, 525, 526, 633, 664, 666, 690
- Cimpoi, Mihai 125, 181, 301, 353, 358, 371, 373, 374, 405, 419, 424, 554, 559, 566, 580, 584, 591, 640, 641, 689
- Ciocârlie, Livius 55, 113, 122, 150, 160, 170, 181, 224, 235, 245, 258, 287, 306, 333, 351, 400, 418, 427, 439, 458, 459, 466, 471, 472, 481, 528, 584, 587, 630, 636, 643, 700
- Cioculescu, Șerban 22, 40, 69, 94, 152, 274, 275, 330, 371, 561, 576, 603, 643, 644, 659
- Ciopruga, Constantin 102, 249, 260, 270, 274, 300, 301, 348, 353, 361, 373, 374, 423, 488, 524, 581, 633
- Cioran, Emil 9, 25, 26, 31, 36, 41, 46, 47, 57, 60, 61, 71, 72, 85, 87, 88, 89, 91, 93, 94, 95, 110, 114, 129, 139, 153, 160, 167, 168, 171, 172, 173, 176, 178, 179, 194, 209, 215, 222, 223, 234, 235, 237, 242, 256, 261, 279, 281, 300, 328, 343, 354, 368, 383, 384, 390, 395, 406, 407, 415, 420, 437, 461, 464, 465, 466, 475, 476, 477, 481, 487, 495, 499, 506, 510, 523, 524, 548, 559, 579, 580, 583, 588, 595, 615, 621, 637, 671
- Cistelean, Al. 8, 9, 50, 51, 59, 60, 61, 120, 121, 124, 177, 178, 181, 186, 191, 192, 221, 226, 242, 289, 303, 304, 305, 310, 312, 313, 336, 363, 366, 420, 426, 427, 428, 429, 480, 482, 506, 510, 525, 548, 583, 589, 635, 689, 690, 700
- Comarnescu, Petru 40, 194, 333, 399, 561, 615, 697
- Constantin, Ilie 60, 118, 126, 191, 287, 370, 463, 487, 522, 591, 700
- Constantinescu, Pompiliu 218, 274, 275, 366, 371, 445, 469, 643
- Cordoș, Sanda 82, 122, 123, 185, 191, 310, 435, 474, 579, 587, 588, 699
- Cornea, Paul 14, 15, 143, 228, 599
- Cosașu, Radu 11, 26, 65, 78, 117, 129, 130, 152, 162, 167, 172, 204, 215, 226, 235, 260, 269, 278, 291, 319, 320, 328, 418, 444, 459, 556, 606
- Coșbuc, George 58, 170, 214, 320, 327, 494, 536, 537
- Coșovei, Traian T. 13, 50, 129, 140, 185, 241, 277, 309, 336, 423, 483, 484, 563, 599, 605, 622, 699
- Cotruș, Ovidiu 168, 331, 332, 691, 702
- Crăciun, Gheorghe 13, 14, 19, 27, 28, 29, 69, 79, 80, 81, 95, 101, 103, 109, 124, 125, 126, 133, 164, 244, 261,

262, 271, 280, 281, 318, 319, 344,
364, 367, 480, 481, 592, 622, 663
Creangă, Ion 1, 6, 12, 47, 92, 166, 210,
211, 240, 268, 303, 305, 342, 345,
376, 497, 577, 592, 593, 631, 633,
641, 664, 670
Cristea, Dan 58, 169, 371, 372, 524, 581,
612
Cristea, Valeriu 107, 210, 211, 371, 445
Cristea-Enache, Daniel 5, 12, 66, 79,
130, 142, 185, 187, 204, 205, 226,
253, 261, 269, 278, 288, 311, 314,
339, 342, 356, 357, 376, 386, 400,
401, 409, 439, 448, 455, 463, 464,
470, 486, 490, 491, 495, 515, 531,
538, 554, 555, 557, 564, 571, 596,
606, 613, 642, 654, 655, 686
Crohmălniceanu, Ov. S. 16, 117, 190,
223, 251, 252, 378, 398, 451, 452,
479, 510, 514, 538, 554, 629
Cubleșan, Constantin 21, 124, 156, 176,
199, 255, 266, 511
Culianu, Ioan Petru 133, 154, 156, 229,
279, 282, 302, 370, 473, 530, 564,
565, 574, 599, 600

D

Danilov, Nichita 115, 250, 336, 345, 387,
391, 423, 428, 458, 532, 566, 615,
625
Diaconu, Mircea A. 49, 50, 67, 92, 118,
177, 179, 191, 218, 219, 240, 241,
243, 250, 260, 302, 361, 424, 428,
429, 478, 524, 530, 549, 550, 581,
634, 670, 673, 689, 699
Dimisianu, Gabriel 2, 23, 44, 52, 55, 58,
73, 105, 106, 185, 190, 210, 224,
270, 334, 388, 407, 408, 416, 420,
434, 445, 446, 451, 473, 484, 485,
497, 521, 538, 551, 557, 571, 576,
620, 630, 661
Dimov, Leonid 38, 84, 106, 128, 148,

225, 244, 257, 320, 327, 356, 361,
491, 505, 512, 701
Dinescu, Mircea 30, 69, 91, 161, 168,
220, 225, 241, 259, 336, 503, 504,
538, 625, 654, 698
Dobrescu, Caius 17, 251, 264, 291, 334,
390, 459, 468, 498, 565, 654, 656,
660
Doinaș, Ștefan Aug. 2, 11, 38, 53, 55,
108, 117, 125, 127, 129, 179, 180,
197, 199, 201, 208, 218, 223, 233,
248, 254, 273, 308, 332, 336, 354,
363, 372, 375, 388, 420, 463, 464,
468, 545, 604, 607, 629, 635, 639,
640, 644, 681, 691, 693
Dorian, Gellu 49, 86, 118, 177, 185, 241,
302, 361, 423, 477, 514, 525, 553,
571, 578, 581, 608, 610, 634, 688
Dumitrescu, Geo 32, 38, 53, 349, 408,
525, 561, 576, 579, 672
Dumitriu, Petru 2, 14, 106, 132, 157,
223, 334, 358, 360, 381, 395, 408,
438, 439, 561, 638, 648, 657, 677,
678

E

Eliade, Mircea 6, 9, 13, 16, 26, 31, 36,
40, 41, 66, 72, 87, 91, 94, 110,
133, 154, 156, 160, 167, 168, 171,
172, 193, 194, 195, 196, 203, 214,
215, 216, 227, 229, 256, 261, 268,
270, 276, 279, 285, 288, 302, 303,
319, 325, 368, 370, 379, 384, 386,
390, 395, 396, 399, 415, 417, 437,
441, 446, 448, 461, 465, 469, 476,
477, 478, 499, 504, 524, 544, 545,
559, 574, 575, 583, 584, 588, 590,
593, 615, 627, 637, 649, 697
Eminescu, Mihai 11, 12, 15, 19, 21, 23,
24, 32, 34, 35, 38, 45, 49, 50, 53,
54, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 79, 94,
117, 118, 122, 124, 125, 126, 127,

128, 129, 133, 152, 154, 156, 157,
166, 168, 169, 177, 182, 183, 184,
195, 200, 201, 209, 214, 218, 222,
234, 239, 240, 241, 246, 255, 257,
260, 266, 268, 276, 325, 328, 335,
341, 342, 345, 346, 353, 354, 361,
371, 376, 397, 411, 419, 420, 423,
424, 437, 438, 444, 445, 467, 471,
476, 478, 487, 488, 494, 497, 502,
504, 511, 523, 530, 536, 538, 539,
545, 561, 577, 585, 591, 603, 605,
614, 623, 631, 640, 644, 659, 679,
692, 696

F

Flămând, Dinu 8, 45, 184, 313, 420, 428,
429, 430, 483, 504, 506, 510, 548,
671, 692
Flora, Ioan 83, 206, 270, 318, 319, 336,
481, 518, 552, 553, 591, 631, 636,
692
Fundoianu, B. 19, 247, 285, 383, 398,
452, 475, 476, 542, 623, 636, 657,
666

G

Galaicu-Păun, Emilian 456, 458, 482,
529, 585
Gălățanu, Mihail 109, 389, 390, 631,
632, 674, 688
Gârbea, Horia 7, 10, 20, 34, 58, 105,
106, 146, 156, 163, 166, 197, 219,
230, 265, 272, 282, 293, 321, 337,
347, 390, 404, 517, 534, 557, 566,
600, 608, 616, 628
George, Alexandru 7, 66, 71, 86, 105,
106, 145, 168, 185, 187, 218, 271,
273, 287, 293, 295, 321, 323, 324,
338, 348, 391, 397, 407, 410, 414,
433, 434, 479, 554, 558, 576, 596,
600, 616, 628, 629, 630, 631, 649,

658

George, Tudor 198, 257
Georgescu, Paul 16, 65, 87, 121, 451,
598
Ghica, Ion 92, 383, 418, 451, 656
Goga, Octavian 6, 64, 88, 170, 356, 390,
433, 526, 529, 635, 689
Goma, Paul 10, 25, 56, 88, 106, 107,
130, 140, 142, 161, 168, 182, 183,
229, 261, 263, 271, 295, 391, 395,
396, 427, 537, 538, 634, 697, 700
Grigurcu, Gheorghe 8, 22, 24, 35, 44, 49,
53, 54, 55, 56, 75, 98, 111, 117,
120, 125, 137, 148, 157, 159, 168,
176, 178, 185, 188, 190, 191, 198,
201, 212, 213, 217, 221, 229, 232,
239, 240, 244, 247, 249, 250, 252,
256, 266, 275, 285, 295, 301, 304,
305, 306, 309, 323, 331, 332, 338,
339, 348, 349, 356, 361, 364, 375,
384, 396, 399, 407, 417, 420, 423,
432, 436, 439, 445, 453, 458, 461,
470, 477, 482, 490, 493, 502, 506,
510, 511, 512, 521, 524, 527, 535,
539, 540, 545, 552, 555, 560, 561,
568, 578, 580, 583, 594, 603, 611,
619, 631, 634, 637, 641, 652, 655,
660, 667, 688, 690, 691, 692, 694,
702

Groșan, Ioan 270, 339, 393, 395, 409,
611, 620, 625

H

Handoca, Mircea 6, 13, 26, 40, 66, 195,
216, 227, 261, 270, 325, 478
Hasdeu, Bogdan Petriceicu 1, 68, 325,
383, 399, 494, 542, 700
Heliade Rădulescu, Ion 31, 310, 333,
383, 614, 631, 661
Holban, Ioan 8, 49, 119, 139, 177, 240,
302, 361, 423, 437, 478, 490, 524,
579, 581, 634, 659, 688, 700

Horasangian, Bedros 31, 81, 573, 620,
663

164, 290, 336, 545, 625, 629, 691,
692, 693

I

Ianoși, Ion 8, 335, 378, 388, 419, 439,
680
Ianuș, Marius 63, 96, 118, 192, 193, 311,
312, 360, 420, 427, 431, 448, 449,
583, 639
Ibrăileanu, G. 166, 170, 178, 284, 285,
494, 603, 606, 612, 630, 633, 683
Ierunca, Virgil 65, 82, 88, 140, 218, 246,
247, 275, 278, 279, 324, 339, 418,
420, 439, 442, 443, 458, 470, 471,
503, 525, 576, 587, 588, 625, 635,
690
Ionescu, Eugen 31, 35, 40, 47, 72, 79,
94, 111, 171, 181, 182, 194, 203,
225, 261, 300, 315, 324, 333, 334,
343, 383, 396, 404, 469, 540, 555,
557, 588, 697
Ionescu, Gelu 283, 442, 443, 458, 544,
545, 562, 625
Ionescu, Nae 6, 13, 50, 78, 91, 93, 94,
110, 119, 145, 160, 173, 194, 251,
300, 328, 343, 362, 363, 390, 407,
415, 445, 453, 476, 477, 499, 641,
645
Iorgulescu, Mircea 111, 151, 155, 162,
203, 217, 222, 226, 259, 267, 345,
355, 371, 445, 484, 485, 504, 598,
627, 648, 666, 671
Istrati, Panait 155, 196, 267, 268, 382,
408
Iuga, Nora 9, 46, 49, 51, 57, 69, 76, 125,
144, 270, 280, 288, 309, 336, 412,
420, 466, 506, 510, 518, 546, 547,
552, 561, 576
Ivașcu, George 222, 479, 601, 648, 672,
681, 699
Ivănescu, Cezar 476, 633, 644, 688
Ivănescu, Mircea 37, 111, 118, 144, 148,

K

Kiropol, Miron 49, 109, 118, 176, 239,
301, 341, 361, 423, 447, 473, 479,
522, 524, 568, 688

L

Labiș, Nicolae 11, 65, 106, 247, 284,
347, 364, 476, 491, 559
Lefter, Ion Bogdan 13, 16, 27, 28, 40,
63, 64, 69, 80, 93, 100, 102, 120,
153, 163, 183, 185, 188, 197, 200,
206, 207, 216, 251, 256, 263, 280,
288, 298, 299, 317, 335, 336, 345,
377, 378, 416, 441, 442, 456, 457,
466, 469, 470, 482, 492, 497, 498,
508, 531, 555, 572, 592, 614, 615,
622, 623, 630, 642, 643, 656, 663,
673, 699
Liiceanu, Gabriel 32, 70, 91, 117, 142,
168, 425, 514, 589, 635, 651, 674,
697
Lovinescu, E. 7, 9, 40, 68, 76, 77, 84, 87,
107, 163, 166, 200, 204, 211, 212,
224, 233, 247, 253, 260, 275, 276,
284, 285, 286, 287, 290, 295, 352,
353, 358, 366, 371, 375, 376, 407,
415, 418, 436, 462, 469, 470, 491,
497, 506, 538, 567, 573, 602, 603,
606, 612, 614, 615, 630, 643, 650,
651, 691
Lovinescu, Monica 3, 35, 44, 88, 98,
145, 150, 159, 168, 178, 211, 214,
218, 224, 225, 253, 262, 263, 276,
286, 287, 324, 339, 371, 407, 418,
442, 443, 461, 552, 588, 625, 635,
647, 690

M

- Macedonski, Alexandru 49, 62, 92, 162, 266, 557
- Maioreescu, Titu 1, 2, 21, 26, 35, 62, 64, 68, 75, 87, 94, 99, 166, 169, 204, 214, 231, 257, 260, 275, 330, 345, 353, 356, 364, 366, 369, 383, 397, 415, 445, 523, 545, 560, 566, 567, 573, 594, 595, 603, 646, 655, 683, 692
- Manea, Norman 48, 53, 104, 109, 120, 124, 167, 179, 182, 194, 195, 244, 282, 304, 364, 396, 475, 480, 527, 584, 694
- Manolescu, Nicolae 2, 8, 21, 25, 34, 35, 36, 38, 43, 50, 51, 52, 53, 64, 72, 73, 75, 105, 110, 119, 122, 123, 130, 132, 134, 137, 142, 146, 147, 151, 152, 156, 157, 158, 167, 168, 178, 196, 199, 200, 206, 207, 209, 218, 219, 220, 224, 232, 235, 237, 241, 245, 251, 255, 262, 263, 266, 270, 274, 277, 294, 301, 303, 305, 323, 331, 334, 352, 356, 362, 366, 371, 375, 378, 379, 382, 383, 397, 414, 425, 435, 443, 444, 451, 460, 468, 479, 501, 511, 514, 520, 525, 535, 538, 542, 543, 545, 557, 560, 566, 567, 569, 571, 572, 573, 577, 582, 597, 598, 600, 601, 602, 606, 607, 608, 609, 624, 629, 630, 635, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 650, 651, 653, 671, 672, 673, 681, 689, 693, 694, 695, 698, 699, 700
- Manu, Emil 1, 12, 72, 87, 102, 156, 195, 284, 330, 342, 349, 374, 387, 405, 414, 501, 519, 540, 576, 582, 618, 638, 641, 669
- Marcu, Luminița 22, 101, 154, 185, 256, 281, 331, 346, 350, 398, 416, 444, 461, 512, 536, 557, 560, 577, 611, 630, 660, 674
- Marin, Mariana 494, 551, 599, 625
- Marinescu, Angela 6, 13, 26, 40, 67, 79, 92, 102, 130, 143, 153, 163, 196, 206, 227, 253, 270, 279, 288, 309, 315, 328, 335, 336, 343, 376, 385, 387, 400, 401, 410, 412, 419, 449, 456, 464, 484, 491, 498, 506, 510, 515, 546, 690
- Marino, Adrian 4, 28, 29, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 91, 119, 124, 174, 207, 218, 228, 229, 242, 289, 307, 317, 319, 340, 352, 353, 355, 365, 371, 378, 384, 470, 471, 474, 492, 508, 527, 529, 535, 575, 578, 581, 603, 611, 615, 629, 645, 655
- Martin, Mircea 40, 72, 73, 86, 100, 119, 125, 191, 218, 228, 258, 280, 334, 340, 341, 366, 449, 450, 524, 538, 596, 598, 600, 657, 665, 692, 693
- Mavrodin, Irina 96, 144, 202, 289, 341, 346, 350, 387, 420, 460, 477, 506, 510, 522, 524, 535, 548, 549, 554, 565, 567, 580, 633
- Mazilescu, Virgil 38, 108, 121, 155, 162, 455, 701
- Mălăncioiu, Ileana 23, 47, 437, 455, 545, 682
- Mănuță, Dan 49, 50, 118, 177, 204, 240, 257, 303, 353, 362, 371, 424, 434, 478, 505, 525, 581, 634, 689
- Melinescu, Gabriela 22, 39, 99, 183, 224, 235, 236, 282, 351, 420, 506, 510, 524, 579, 580, 581, 588, 638, 682
- Micu, Dumitru 16, 184, 248, 256, 352, 360, 388, 434, 490, 629, 641, 642, 698
- Mihăieș, Mircea 50, 51, 54, 119, 120, 131, 178, 242, 266, 420, 459
- Mihăilescu, Dan C. 33, 68, 145, 146, 156, 197, 217, 218, 444, 499, 623
- Mihăilescu, Florin 57, 135, 183, 247, 250, 488, 489, 530, 594, 638, 697
- Mincu, Marin 7, 21, 34, 43, 53, 54, 72, 96, 105, 107, 125, 136, 157, 177,

181, 196, 198, 209, 219, 249, 280,
348, 367, 368, 369, 372, 388, 390,
394, 404, 414, 420, 433, 487, 488,
500, 510, 512, 548, 591, 594, 600,
619, 629, 640, 650, 658, 667, 696
Moraru, Cornel 59, 60, 128, 154, 186,
190, 191, 272, 310, 363, 365, 367,
368, 586, 589, 593, 699
Mugur, Florin 76, 81, 99, 136, 347, 355,
474, 478, 525
Munteanu, Romul 21, 153, 157, 166,
175, 176, 283, 346, 360, 362, 413,
414, 696
Mureșan, Ion 15, 108, 184, 241, 312,
456, 484, 504, 599, 607, 615, 625
Mușina, Alexandru 62, 115, 145, 191,
201, 211, 309, 412, 426, 431, 583,
585, 590, 625, 650, 692, 693, 694,
695, 699
Muthu, Mircea 48, 104, 115, 173, 235,
237, 299, 301, 355, 475, 488, 489,
682

N

Naum, Gellu 30, 42, 197, 212, 261, 292,
322, 365, 366, 388, 430, 437, 438,
482, 483, 484, 531, 533, 540, 541,
542, 549, 552, 570, 573, 574, 579,
580, 582, 622, 625, 636, 640
Neagu, Fănuș 106, 322, 325, 347, 357,
390, 391, 392, 450, 488, 524, 557,
654, 697
Nedelciu, Mircea 13, 14, 16, 51, 65, 79,
80, 81, 101, 124, 131, 133, 250,
289, 308, 318, 339, 392, 459, 524,
528, 615, 620
Nedelcovici, Bujor 8, 21, 34, 37, 43, 49,
72, 87, 97, 105, 108, 137, 147,
157, 167, 168, 176, 199, 209, 219,
231, 239, 255, 256, 266, 274, 280,
284, 301, 322, 330, 338, 349, 361,
371, 382, 391, 393, 406, 414, 423,

434, 478, 501, 510, 519, 524, 535,
567, 576, 577, 578, 581, 601, 618,
629, 633, 650, 659, 667, 678, 688,
694

Negoîtescu, I. 38, 53, 213, 218, 225, 247,
248, 275, 332, 334, 375, 396, 401,
442, 446, 447, 475, 520, 528, 545,
629, 690, 691
Negrici, Eugen 73, 270, 553, 608, 609,
620, 621, 661, 676
Nemoianu, Virgil 19, 69, 182, 200, 253,
322, 388, 412, 460, 480, 502, 543,
584
Noica, Constantin 9, 31, 35, 59, 78, 91,
94, 110, 165, 167, 168, 196, 210,
256, 272, 364, 365, 368, 415, 417,
430, 436, 437, 445, 466, 476, 477,
494, 499, 615, 629, 655, 688, 697

O

Olăreanu, Costache 7, 69, 106, 288, 527,
592, 602, 656
Ornea, Z. 9, 11, 23, 26, 36, 45, 65, 98,
99, 101, 110, 112, 129, 131, 138,
149, 152, 159, 162, 167, 169, 172,
194, 195, 202, 204, 211, 212, 218,
222, 231, 233, 257, 260, 267, 276,
278, 287, 296, 324, 328, 332, 333,
340, 350, 358, 380, 381, 385, 386,
399, 407, 417, 418, 437, 444, 445,
452, 459, 461, 472, 477, 494, 503,
513, 521, 537, 550, 552, 561, 568,
569, 578, 604, 611, 613, 614, 615,
620, 630, 631, 652, 659, 660, 669,
675, 680

P

Paleologu, Alexandru 50, 51, 105, 125,
250, 418, 492, 520, 604, 617, 629,
635
Paler, Octavian 130, 167, 349, 350, 376,

- 387, 406, 407, 425, 497, 531, 686
- Pandrea, Petre 22, 33, 34, 145, 579, 683, 684, 685
- Panța, Iustin 274, 301, 336, 363, 364, 420, 426, 444, 526, 529, 531, 533, 535, 537, 552, 553, 580, 692, 693
- Papadat-Bengescu, Hortensia 1, 13, 14, 84, 108, 121, 439, 479, 630, 650, 651, 700
- Papahagi, Marian 5, 32, 48, 49, 124, 145, 248, 299, 372, 428, 429, 644
- Papu, Edgar 253, 283, 489, 603, 629, 696
- Paraschivescu, Miron Radu 15, 104, 325, 327, 329, 551, 685
- Păunescu, Adrian 30, 90, 148, 168, 278, 357, 669, 685, 695
- Pârvulescu, Ioana 8, 16, 22, 44, 45, 75, 111, 138, 149, 169, 221, 222, 233, 286, 295, 332, 350, 384, 385, 399, 412, 417, 421, 436, 437, 445, 453, 471, 493, 502, 520, 536, 552, 561, 568, 578, 604, 620, 631, 652, 660, 669, 675
- Perpessicius 21, 40, 59, 68, 162, 166, 195, 206, 275, 523, 572, 638, 643, 659, 672
- Petraș, Irina 4, 39, 46, 47, 64, 77, 88, 114, 115, 124, 129, 140, 151, 162, 173, 174, 185, 203, 206, 215, 226, 234, 235, 237, 277, 287, 297, 298, 299, 327, 334, 342, 353, 354, 369, 370, 473, 474, 475, 495, 504, 514, 523, 563, 570, 579, 595, 605, 613, 622, 633, 637, 638, 654, 671, 681
- Petrescu, Camil 1, 2, 9, 13, 14, 20, 22, 23, 34, 40, 108, 132, 133, 288, 338, 360, 399, 410, 424, 448, 478, 525, 582, 584, 635, 651, 661, 675
- Petrescu, Radu 13, 14, 38, 104, 106, 108, 148, 197, 355, 617, 662, 663, 664
- Petreu, Marta 46, 48, 78, 85, 114, 167, 173, 206, 215, 235, 236, 297, 298, 300, 337, 343, 369, 475, 481, 534, 540, 555, 579, 596, 599, 680
- Pillat, Dinu 206, 329, 330, 362, 561, 618, 619, 620, 662
- Pillat, Ion 9, 121, 124, 138, 177, 181, 221, 226, 249, 289, 336, 366, 420, 427, 442, 445, 493, 506, 510, 545, 548
- Pițu, Luca 53, 126, 179, 244, 246, 370, 487, 527, 583, 660, 694, 700
- Pituț, Gheorghe 127, 361, 547, 591
- Pleșu, Andrei 11, 38, 161, 203, 390, 503, 564, 600, 647, 654, 655, 668
- Pop, Ioan Es. 207, 208, 257, 327, 342, 348, 371, 467, 523, 570, 608, 610, 631
- Pop, Ion 5, 9, 55, 56, 116, 122, 123, 185, 186, 187, 191, 214, 280, 321, 365, 367, 375, 388, 415, 419, 428, 429, 454, 482, 484, 486, 491, 492, 515, 534, 585, 589, 598, 636, 637, 694
- Popa, Marian 147, 254, 338, 390, 394, 413, 432, 434, 501, 517, 519, 525, 600, 616, 617, 628, 629, 649, 650, 671
- Popa, Vasko 341, 453, 454
- Popescu, Adrian 55, 122, 153, 165, 166, 182, 246, 338, 428, 429, 481, 484, 528, 534, 536, 636, 639, 667, 692, 694, 697
- Popescu, Cristian 174, 697
- Popescu, D.R. 2, 20, 106, 234, 346, 372, 390, 391, 392, 576, 655, 672
- Popescu, Simona 14, 27, 84, 280, 292, 369, 390, 405, 430, 482, 483, 541, 552, 625
- Preda, Marin 1, 2, 14, 23, 38, 52, 53, 65, 69, 73, 77, 90, 106, 110, 132, 137, 145, 148, 157, 163, 168, 169, 171, 193, 195, 213, 214, 215, 217, 227, 243, 249, 291, 327, 353, 356, 394, 414, 442, 443, 444, 450, 455, 474, 485, 497, 526, 540, 558, 576, 578, 598, 647, 684

R

- Rachieru, Adrian Dinu 11, 49, 172, 199, 209, 239, 241, 361, 390, 394, 581, 634, 688
- Raicu, Lucian 38, 109, 269, 270, 291, 306, 371, 420, 629
- Rău, Aurel 55, 122, 123, 125, 153, 183, 370, 483, 530, 534, 576, 594, 638, 697
- Rebreanu, Liviu 1, 2, 9, 13, 14, 20, 44, 45, 57, 73, 75, 108, 114, 116, 125, 132, 153, 159, 242, 325, 339, 342, 363, 433, 440, 448, 503, 504, 538, 577, 581, 606, 630, 651, 673
- Regman, Cornel 145, 157, 173, 191, 202, 456, 512, 521, 641, 691
- Rogozanu, C. 32, 35, 75, 80, 103, 111, 135, 137, 169, 197, 208, 212, 263, 266, 267, 289, 336, 339, 384, 406, 435, 441, 452, 469, 470, 492, 502, 520, 551, 556, 557, 567, 568, 601, 603, 619, 651, 668, 669, 674

S

- Sadoveanu, Mihail 1, 2, 7, 13, 25, 73, 77, 106, 117, 166, 170, 213, 229, 249, 256, 301, 345, 406, 448, 504, 550, 560, 576, 678
- Schenk, Christian W. 121, 136, 234, 274, 301, 554, 618, 629
- Schwartz, Gheorghe 147, 184, 393, 396, 420, 421, 526, 634, 664
- Sebastian, Mihail 14, 16, 22, 31, 130, 160, 194, 195, 247, 299, 396, 469, 593, 636, 674
- Simion, Eugen 12, 52, 53, 54, 69, 77, 102, 157, 213, 249, 252, 256, 352, 353, 356, 359, 371, 381, 394, 490, 491, 495, 496, 497, 501, 540, 558, 571, 598, 629, 655, 683, 684, 686, 687

- Simionescu, Mircea Horia 13, 14, 106, 107, 134, 244, 245, 289, 391
- Simuț, Ion 20, 39, 50, 52, 57, 71, 100, 105, 114, 115, 120, 161, 171, 180, 203, 214, 234, 239, 243, 245, 306, 327, 334, 342, 361, 363, 365, 420, 475, 480, 481, 504, 513, 526, 693, 694, 695, 698
- Sîrbu, Ion D. 13, 36, 106, 121, 148, 274, 391, 682, 697
- Slavici, Ioan 35, 58, 132, 166, 197, 268, 427, 513, 521, 651, 669
- Sorescu, Marin 1, 13, 20, 38, 53, 102, 108, 148, 157, 168, 213, 225, 324, 336, 353, 356, 359, 382, 455, 467, 596, 617, 625, 652, 653, 682
- Sorohan, Elvira 79, 333, 343, 462, 612
- Soviany, Octavian 7, 34, 42, 50, 71, 86, 96, 105, 109, 120, 126, 127, 146, 166, 178, 181, 198, 209, 230, 242, 254, 265, 273, 282, 283, 293, 321, 329, 337, 348, 367, 368, 375, 381, 385, 405, 413, 421, 426, 433, 434, 487, 488, 489, 500, 505, 509, 514, 518, 523, 534, 548, 549, 563, 566, 575, 576, 595, 601, 605, 613, 616, 622, 628, 632, 654, 658, 667, 671, 696
- Spiridon, Cassian Maria 21, 49, 117, 125, 128, 172, 175, 186, 204, 239, 248, 282, 300, 309, 337, 338, 361, 371, 374, 419, 423, 476, 524, 554, 580, 592, 594, 633, 688, 698
- Spiridon, Monica 3, 262, 292, 319, 406, 412, 633
- Spiridon, Vasile 50, 118, 177, 185, 232, 240, 303, 361, 478, 510, 525, 546, 549, 582, 635
- Stanca, Dan 21, 34, 42, 71, 86, 105, 108, 130, 185, 189, 370, 390, 391, 394, 397, 420, 486, 563, 576, 593, 622
- Stanca, Radu 4, 5, 401, 464, 543, 690, 691, 692
- Stănescu, Nichita 10, 24, 25, 37, 38, 52,

53, 63, 76, 87, 102, 106, 108, 139,
148, 156, 157, 213, 225, 243, 256,
257, 321, 329, 348, 356, 371, 376,
435, 454, 455, 476, 490, 491, 500,
504, 509, 510, 512, 518, 526, 540,
569, 582, 603, 605, 607, 619, 632,
635, 667, 684, 693, 697
Stănescu, Saviana 70, 163, 183, 215,
369, 370, 381
Steinhardt, N. 47, 82, 83, 159, 165, 168,
178, 247, 304, 391, 395, 504
Stoica, Petre 55, 92, 99, 118, 121, 136,
137, 159, 291, 419, 506, 511, 546,
625, 636
Stoiciu, Liviu Ioan 49, 64, 117, 125, 126,
127, 176, 177, 196, 239, 241, 288,
301, 336, 362, 412, 419, 423, 458,
477, 501, 523, 525, 581, 608, 610,
625, 634, 659, 688
Stratan, Ion 42, 306, 336, 509, 599, 615,
660, 699, 700
Streinu, Vladimir 274, 275, 305, 408,
450, 469, 561, 603, 643, 645

Ș

Șora, Mariana 6, 13, 16, 26, 40, 67, 72,
79, 92, 102, 130, 143, 196, 206,
227, 253, 261, 270, 307, 315, 328,
343, 387, 401, 410, 440, 449, 464,
506, 564, 584, 588, 623, 656, 662
Șora, Mihai 7, 69, 105, 125, 217, 476,
488, 528, 635, 641, 656
Ștefănescu, Alex. 8, 22, 35, 44, 58, 76, 99,
105, 109, 110, 111, 137, 147, 158,
160, 168, 170, 178, 180, 201, 210,
212, 220, 222, 224, 232, 252, 255,
266, 270, 275, 286, 294, 323, 381,
383, 419, 426, 434, 446, 471, 503,
513, 557, 561, 569, 604, 612, 630,
631, 632, 652, 653, 668, 669, 677,
679

T

Tănase, Virgil 25, 688
Titel, Sorin 50, 53, 172, 527, 528, 647,
694
Tudoran, Dorin 130, 153, 163, 336, 425,
490, 600, 625, 647, 654
Tupan, Marius 6, 7, 20, 34, 42, 58, 71,
85, 96, 135, 146, 147, 156, 166,
183, 197, 208, 219, 230, 253, 265,
267, 270, 272, 293, 326, 328, 348,
390, 391, 393, 394, 404, 413, 432,
456, 483, 499, 508, 517, 534, 535,
581, 608, 609, 648, 657, 666, 667
Tzara, Tristan 153, 161, 232, 261, 359,
360, 383, 398, 404, 448, 452, 487

Ț

Țepeneag, Dumitru 1, 10, 25, 29, 38, 48,
64, 77, 88, 100, 128, 134, 137,
140, 151, 161, 168, 171, 172, 203,
214, 225, 234, 243, 259, 261, 269,
277, 287, 294, 295, 297, 298, 327,
334, 342, 352, 356, 394, 395, 396,
397, 422, 472, 473, 475, 487, 504,
505, 513, 523, 563, 565, 585, 605,
613, 632, 654, 671, 680, 681, 694,
701
Țeposu, Radu G. 4, 50, 60, 145, 475, 612
Țoiu, Constantin 99, 106, 113, 139, 150,
160, 170, 202, 226, 297, 325, 333,
351, 386, 416, 418, 438, 472, 503,
522, 553, 630, 661
Țuțea, Petre 9, 34, 363, 476, 499, 592, 685,
702

U

Ungureanu, Cornel 7, 34, 42, 54, 72,
121, 157, 287, 365, 426, 453, 481,
528, 550, 551

Urian, Tudorel 28, 29, 50, 51, 119, 178,
186, 189, 242, 289, 303, 362, 390,
397, 420, 425, 426, 481, 506, 510,
525, 549, 582, 635, 689
Uricaru, Eugen 58, 208, 248, 251, 253,
254, 255, 262, 265, 270, 277, 279,
307, 396, 429, 483, 503, 553, 558,
584, 623, 627, 640, 692, 693, 694
Ursachi, Mihai 92, 117, 125, 139, 374,
387, 423, 476, 507, 532

V

Vartic, Ion 57, 85, 88, 89, 93, 94, 95, 96,
153, 179, 218, 222, 223, 298, 420,
482, 506, 510, 548, 579, 682
Vasile, Geo 11, 22, 35, 64, 74, 77, 100,
119, 129, 140, 149, 151, 162, 172,
203, 215, 226, 234, 259, 269, 288,
297, 327, 353, 447, 483, 495, 504,
514, 523, 530, 535, 553, 563, 567,
570, 577, 595, 605, 622, 632, 633,
654, 671
Vârgolici, Teodor 12, 26, 40, 79, 102,
142, 152, 162, 195, 206, 227, 253,
261, 278, 288, 314, 328, 335, 376,
386, 387, 400, 401, 419, 456, 464,
515, 540, 552, 571, 606, 613, 623,
631, 655, 656, 659, 662
Vianu, Tudor 11, 14, 47, 79, 94, 99, 129,
175, 200, 206, 225, 226, 227, 274,
283, 299, 342, 353, 384, 386, 401,
419, 440, 454, 469, 496, 523, 540,
544, 550, 562, 570, 603, 646, 655,
661, 671, 682, 696
Vișniec, Matei 89, 108, 153, 154, 163,
176, 210, 242, 334, 408, 524, 525,
638, 671

Voinescu, Radu 7, 13, 21, 34, 42, 71, 86,
96, 136, 146, 156, 157, 166, 197,
198, 208, 209, 219, 230, 254, 265,
272, 282, 293, 312, 321, 329, 337,
338, 348, 381, 390, 391, 404, 413,
432, 434, 500, 509, 518, 546, 649,
657, 658, 666, 696
Volovici, Leon 194, 258, 285, 299, 475,
674
Vulcănescu, Mircea 94, 196, 241, 256,
375, 390, 445, 453, 476, 477, 612,
688
Vulturescu, George 42, 177, 185, 189,
235, 238, 307, 338, 374, 375, 410,
411, 419, 534, 553, 575, 595, 635,
698

Z

Zaciu, Mircea 59, 89, 103, 145, 178,
179, 234, 247, 248, 396, 480, 528,
545, 584
Zafiu, Rodica 10, 112, 139, 150, 159,
170, 340, 446, 472, 494, 503, 507,
597, 670
Zalis, Henri 11, 25, 39, 64, 77, 88, 105,
129, 151, 161, 172, 203, 215, 225,
234, 259, 269, 277, 287, 297, 327,
334, 342, 352, 353, 388, 453, 472,
495, 504, 514, 523, 554, 563, 595,
605, 613, 620, 654, 671
Zamfir, Mihai 145, 158, 255, 284, 326,
393, 409, 436, 455, 536, 622, 631,
661, 677, 689
Zarifopol, Paul 202, 250, 595, 603
Zilieru, Horia 276, 349, 495